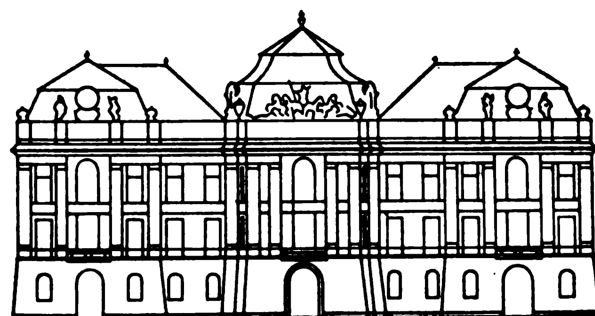

autore. Jac Bongarsio

GESTA DEI
PER FRANCOS,

Siue

ORIENTALIVM EXPEDITIONVM,

Et

REGNI FRANCORVM HIEROSOLIMITANI

Historia

A

Variis, sed illius aui scriptoribus, litteris commendata:

Nunc primùm aut editis, aut ad libros veteres emendatis.

Auctores Præfatio ad Lectorem exhibet.

Orientalis Historiæ

Tomus Primus.

HANOVIÆ,

Typis Wechelianis, apud heredes Ioan. Aubrii.

M. DC. XI.

Cum Priuilegiis, S. Cæs. Romanorum Maiestatis, & Regiæ Francorum.

KAISERLICHE KOENIGLICHE
WIEN
HOFBIBLIOTHEK

REGI
CHRISTIANISSIMO
LVDOVICO
HENRICI MAGNI
FILIO.

VLTA abs te, magnáque, LVDOVICE Rex, paucula istæ voces exigunt. Nec te ego morabor multis. REGEM cùm dicimus, impositum nobis à DEO rectorem agnoscimus, solo DEO minorem. Castum itaque, & DEO simillimum Principem exspectamus. CHRISTIANISSIMVM verò, tanto post se interuallo relinquere alios decet, quantò supra genus omne hominum homo CHRISTIANVS attollitur. Suaue & expetendum CHRISTIANVM nomen, eiusque Coronam admirabilem, dixit Oris aurei Doctor: sed CHRISTIANISSIMI nomine gloriosius nihil se habere profitetur, qui vt voce olim, ita scriptis hodiéque, spargit

Chrysost. homil. 3. ad Antioch.

Ambr. epist. ad Gratianum Augustum.

—*salubres Ambrosiæ succos.*

Te itaque, Vnctum DOMINI, summam ad gloriam vocat vox propria Regiæ gentis

tuæ:nec mortale hoc ſolum,& periturum Regnum capeſſendum; ſed multo etiam ardentiùs immortalem à CHRISTO Coronam perſequendam admonet. Ad gloriam; inquam, adſpirandum tibi: ſed ſolidam illam certámque, paucis aut cognitam aut petitam mortalibus: quæ, non effræni & diſſolutâ potentiâ, ſed legibus adſtrictâ ratione quæritur.

Impoſitum verò, non ſine Numine, LVDOVICI nomen; & HENRICI Magni, parentis, glorioſiſſimi Principum, recens memoria, Maiorum te tuorum Virtutibus obligat. Neque enim facinus magnum, aut ſanè memorabile eſt, in paternum Regnum, bonis beneuolentibus, nequicquam maleuolentibus improbis, ſuccedere; & Regiam inde pompam, externúmque cultum, luxúmque excultum perſequi: ſed meminiſſe virtutum, de iis cum optimis quibusque certare; omnésque omnis memoriæ bonos Principes, inſtitutis factíſque laudabilibus vincere, dignum & titulis & Maioribus tuis facinus exiſtima.

Sed ab illis omnium ætatum, ad tuos te reuoco: quos ſi æquaueris, omnes omnium gentium alios facilè ſuperaueris. De multis, paucos accipe: & principes primùm Regnorum tuorum auctores ſuſpice, WARAMVNDVM, & MONCADAM: illum,

Omnia veridico qui quondam ore profudit:

hunc,

hunc, expansâ manu facilem, & munificum. Ad tuos inde descende LVDOVICOS: & in his illum BEATVM intuêre, à quo generis tui felix propago; atque hunc proximum, cui PATRIS POPVLI nomen Virtus fecit: Virtus verè Regia. Nam rei militaris scientiam, & illud circa pectus æs triplex, non pauci, etiam mercenarii & è plebe duces habuêre: sed populorum salutem, studio, curâ, solicitudine, prouidentiâ complecti, Regum res est; eorum maximè qui CHRISTIANISSIMI audiunt. Ab his LVDOVICIS duobus cum abieris, excipiat qui edidit Magnus HENRICVS: ingenio, virtute, lenitate maximus: cuius verissimas laudes alii dixêre, dicéntque: Illis, imò & tibi, nos fortasse aliquid aliquando dabimus, vt quos imiteris habeas è Maioribus tuis cognomines duos, omnium optimos maximos.

Et BEATI quidem illius gesta, hæc attingit, quam offero Maiestati tuæ, Historicorum collectio. Offero autem, quia Historia: quia res arduas à plerisque omnibus Christianis Principibus, in primis à Maioribus tuis, ingenti pióque animo susceptas confectásque continet: quia & LVDOVICORVM Regum facta memorat: quia de tot Regiis Principum familiis, qui his vt periculosissimis, ita gloriosissimis expeditionibus adfuerunt,

tuam vnam, quantum meminisse possum, velut è publico mortalitatis naufragio, sacram tabulam. DEVS superesse voluit.

Historiarum quidem studium eiusmodi est, vt cùm omnibus ingenuis hominibus conueniat; tùm eorum quos Reip. DEVS admouit, proprium sit: Regibus autem maximè omnium necessarium esse videatur. Facit enim illa à DEO maiestas, quæ verendos bonis omnibus Reges reddit, vt paucos tam præsenti animo reperire sit, qui oculos attollere, mentem intẽdere, os aperire ad tanti splendorem luminis, (an numinis?) audeant. Oris canini, & ferreæ frontis homines, vt ineptissimi, ita audacissimi, vobis se Regibus insinuant: neque teneram tantum ætatem, clàm morum magistris, labefactant; sed adultos & iam confirmatos Principes à recta via ad vitia retrahunt, atque inde agunt præcipites: blandi, sed perniciosissimi Doctores. Itaq; ad LIBROS te voco: Veritatis incorruptos illos & custodes & indices: non eum ad modum, quem prauum nonnulli Principum secuti sunt, doctrinæ & eruditionis plebeiæ captantes vel famam vel fumum. Meliorem te ex iis, & prudentiorem volumus. Quod alii seruilibus aut etiam turpibus officiis impendunt; eius tu temporis particulam pauculis, sed electis aliquot è vetustate, atque etiam è tua gente, probis au-

bis auctoribus tribue: in secessu illos habeas; clam ad illos adeas, tāquam ad secretissimos & fidelissimos consiliarios: in quibus sit, si lubet in hac collectione princeps, Tyri Archiepiscopus Guillermus: qui & Regis pueri ingenium Præceptor formauit; & imperantium consilia Cancellarius rexit; & grauissimis de rebus legationes ad Reges maiores tuos, & alios Occidentis magnos Principes, variâ doctrinâ instructus, & vsu multo subactus obiit. Teneat & suum locum illa, quam ante dixi, B. LVDOVICI, cuius & origine & nomine gaudes, insignis historia: quæ & hîc obiter inserta, & aliis ex professo dicta est.

Sed vnam, è tot Regiis, solam superstitem familiam tuam; commemorandum atque explicandum videtur. XERXEM illachrymasse ferunt; cùm immensum exercitum lustrasset oculis: quòd de innumerabili multitudine, intra centum annos nemo superfuturus esset. Sed singulorum, quamuis innumero numero, conclusam angustis terminis viuacitatem, mirum non videatur, qui iusto DEI iudicio, morte damnatam sciat generis humani contumaciam. Integras verò familias, quæ longâ filiorum nepotúmque serie reddidisse immortalitatem mortalibus videri poterant, tam breui tempore occidere, meminisse horret. Magno olim, vti dixi,

Principum, nationúmque Christianorum concursu in Turcos & Sarracenos itum est. Hîc Germaniæ & Græciæ IMPERATORES; Francorum, Angliæ, Hungariæ, Daniæ, Norvvegiæ, Siciliæ & Cypri REGES; Lotharingiæ, Bauariæ, Normandiæ, Austriæ, Aquitaniæ, Burgundiæ, Flandriæ, Biturigum, Andegauorum, Campaniæ, Montisferrati, Tholosæ, Henaucorum, aliósque PRINCIPES; & proceres alios innumerabiles legimus. GERMANICVM Imperium, per artes bonas quæsitum exercitúmque tum tenuêre post Francicos Sueuici, quos, desperatis in Oriente Christianorum, in Italia Imperii rebus, ipsâ Germaniâ variis fessâ tempestatibus, exceperunt Austriaci Principes. Sed illi fuerunt: fortis autem & religiosa in Turcos opera, fideli horum aliorúmque auctorum commemoratione viuit. GRÆCORVM Imperium insederant Comneni, & post eos Angeli, malo rei Christianæ orbi immissi: quorum & nomen periit: Imperii autem cum Vrbe reliquias, pessum iam eunte Hierosolimitano regno, occuparunt iuncti Venetis Franci tui; tenuêruntque, donec per intestina mala distractis Christianorum animis, domesticorum perfidiæ cessit nostrorum destituta Virtus. De Regibus quorũ insignis hisce bellis opera & commemorabilis fuit, ANGLIAM habuêre Nor-

mannici

mannici primùm, dein Andegauensis, atquè etiam Campanici sanguinis Principes, sub Maiorum tuorum nati imperio: SICILIAM; iidem tui Normanni: DANIAM & NORWEGIAM, sui, vt videtur, indigenę: HVNGARIAM, Attilæ posteritas: CYPRVM, & ipsi clientes tui, Lusignani. Sed, vt illorum Imperatorum, ita & horum Regum, posteritas omnis ad plures abiit. HISPANIS, negotium facessebat Saracenorum alia natio, quibus perdomitis, sublatæ & hæ Regum familiæ, regnandas terras suas illis ipsis Austriacis Principibus reliquerunt. Per aliorum ire Principum omnium gentes, vt non iniucundum, esset tamen longum nimis, & extra modum epistolæ. Et de his, vix vna & altera hunc breuem, sed rapidum, temporis cursum superauit. Ita subuerso, certè aliam atque aliam in faciem sæpiùs conuerso terrarum Orbe, solum Francorum Regnum, Reges tenuit suos: soli Francorum Regno, Reges DEVS seruauit suos. Viuit in te, tuísque Principibus, Regius ille ab Alto sanguis; viuétque, quamdiu hic viuet rerum ordo, si tu tuíque, ad summam & in omni memoria vnicam DEI gratiam excitati DEO redditis quæ DEI; populo, quæ populi: id est, si Pietatem, si Virtutem colitis. Facilis res est. Namque Virtus plano aditur; eiúsque vt aperta & simplex acquisitio, ita certa & quie-

ta possessio; & ex ea tandem, nec marcescens & immortalis, quam dixi, Corona. Vitiorum, & difficiles sunt aditus; & vbi superaueris, semper inquieta possessio; & cum æterna infamia pœnáque, tristes hîc, & turpes, ac miserandi exitus.

Tu, ad summa nate, LVDOVICE Princeps, rectam illam & Regiam viam pergito, tritam bonis: &, quod ciues tuos decet, vt quam quisque artem profitetur, eam exerceat, id & te omnium puta decere maximè. Numquam te tui, numquam muneris tui pudeat. Eo genere natus es, quod Francorum Regnum tenuit annos supra sexcentos: quot, vel villulam tenuisse, rarum est; quot, vel ignobile regnum, nulla gens tenuit vmquam. Quæ mortales omni opere, cum fidei & fortunarum dispendio, cum vitæ periculo, per ruinas cædésque & generis humani exitium, igni ferróque sectantur, omnia tibi nascenti DEVS tribuit. ADEO secundus, DEI in terris vicem geris: te miseri felicésque pariter respiciunt, colúntque; ad te inopiâ pressi, calamitate afflicti, iniuriâ violati, tamquam ad præsens numen confugiunt: & sunt, quos quo conuicio proclamem nescio, qui hoc muneris refugiant! At tu, eius auctorem DEVM, pietate sequere; humanum tibi creditum genus, virtute complectere: miseros, liberalitate & iustitiâ

iuſtitiâ refoue; felices, prudentiâ rege. Denique, ad quod natus es, ad quod vocatus; HOC AGE. Nam & hîc DEVS eſt, iudex, vindéxque: cuius oculos, nec artificiosè vltimis ædibus abdita conclauia, nec profundi ſyluarum receſſus, fallant; vim, nec vis vlla ſuſtineat, nec ingenium eludat. Igitur HOC AGE. Feras alii, dies noctéſque ſequantur: alii gulæ, & foedis nec nominandis voluptatibus indulgeant: gemmis alii ingeniosè diſtincta opera, & ſpirantes tabulas, & viuos de marmore vultus, eleganti, ſed indignâ Principe curâ conquirant: ærarium nec ſufficiens neceſſariis, turpibus exhauriant: Naturæ etiam arcana nonnulli, laudabili, ſed alieno ſtudio perſcrutentur. Hiíque ipſi, poſtquam ætatem aliud egerunt, ſi quid grauius inciderit, tanquam nouum in Orbem per ſomnum delati, ſtupeant, & velut deprenſi pelago, ignari maris, ventis fluctibúſque, quàm regere, cui vitam impendere debeant, Reip. nauim deſperantes relinquant. Hinc, direptiones mortéſque innocentum, Regnorum vaſtitates, Imperiorum naufragia conſequantur.

——Excutitur, pronúsque Magiſter
Voluitur in caput.——
Arma virûm, tabulæque, & Troia gaza per vndas.

Iſta igitur, alii: vt indigna faſtigio ſuo, ita ipſi Diuino, quod negligunt atque abiiciunt, indigni munere. Tibi, tantum abs re tua otii

non ſit : Sed REX, regere memento, non tuos quidem, ne falſus ſis, ſed tuę fidei commiſſos à DEO populos. Quem vnum habes au-ctorem, habebis & glorioſi operis adiutorem, & contra parricidarum perfidiam, cuſtodem DEVM : habebis & rectorem ipſe Dominum dominantium, Regum Regem, CHRISTVM, per quem ſolum REGES REGNANT; PRINCIPES IMPERANT. Is regat te Sancto Spiritu ; tueatur potenti brachio ſuo : vt amore, ſubditos ; armis, hoſtes ; præſenti animo & clementiâ, Magnum Parentem ; Virtutibus, omnes vincas : & cum nomine, illos quos dixi, SANCTVM, & PATREM POPVLI LVDOVICOS,

Orbi Regnóque referas.

AMEN. AMEN.

AMEN.

LECTO

LECTORI HISTORIARVM STVDIOSO S.

Ollectionis huius primum nobis auctorem scias, Lector, Franciscum Pithoëum; *inde,* Paulum Petauium: *quos nominare sufficit: neque enim, prædicatione meâ quidquam eis accedere ad laudem potest. Scriptores paucos, qui ad manum erant, addere Guillermo Archiepiscopo Tyrensi animus erat, cùm paßim alii atque alii veluti occurrere: donec in hanc molem opus excreuit, quæ vel curioso, nedum studioso, mouere fastidium poßit. Animum porrò addidit* Ioannes Pistorius, *qui cùm historiæ aliàs bonam operam nauasset, huius etiam argumenti scriptores, sub nomine* Syriacorum, *obtulit edendos Typographo: nihil autem ferè collegerat præter aliquot Peregrinationum auctores vulgatos, & quæ in tomos Antiquæ Lectionis coniecit* Henricus Canisius, *cum Tyrensi, eóque editionis posterioris, id est, à prima synceriore abeuntis.*

Damus autem scriptores nouos omnes, aut ita renouatos, vt noui videri poßint: excepto Alberto Aquensi, *in quo Reineri Reineccii fidem secuti sumus. Nam* Iacobum de Vitriaco, *nonnullis locis auctiorem, plurimis emendatiorem, edimus. Recentiorem nullum admisimus: Hi omnes, aut visas sibi res, & partim administratas, aut ab iis qui viderant acceptas, memoriæ prodiderunt. Non quòd improbandum illorum studium videretur: sed quod abducendam à Nouis ad Veteres adolescentum, Veritatis amantium diligentiam putaremus. Illi enim, dum sibi indulgent, & noua dare videri volunt, aut falsa affingunt, aut ab Veteribus dicta tot pigmentis vestiunt atque ornant, vt natiuus Veritatis color omnis obscuretur: Hi, quamuis rusticulè, sine fuco & fallaciis, nudam & incontaminatam Veritatem exhibent. Vt ingenii atque studii, ita styli varii. Sunt quos percucurrisse suffecerit: sunt qui te & rerum grauitate, & iudicii pondere legentem retineant:*

vti tu ipse, Lector, legendo cognosces. Sed quem cui debeas, & me profiteri, & te audire, interest pudoris nostri.

I. *Igitur, primum sine nomine scriptorem, debemus* PAVLO PETAVIO, *&* GVILL. CAMBDENO. *Italum stylus prodit, & in Boamundum affectus: in cuius comitatu viam ingressum, ex* lib. I. cap. IV. *& aliàs interfuisse, apparet ex* lib. IV. cap. XIX. *&* XXIII. *&c. Libro titulum fecit,* GESTA FRANCORVM ET ALIORVM HIEROSOLIMITANORVM. *Orditur ab* Vrbani PP. II. *in Galliam profectione, & prima Crucis prædicatione: Finit post captam Hierosolimam, victo ad Ascalonam Ammirauiso Babilonis: & historiam continet annorum quinque, à* MXCV. *ad* MXCIX. *Cambdeni Codex librum claudit tribus verbis:* Explicit via bona: *quæ hîc malè omissa.* *Pag. 1.*

II. ROBERTVS MONACHVS, *hanc quam* HIEROSOLIMITANAM HISTORIAM *inscripsit, composuisse testatur ipse,* præfatione Apologeticâ, *in claustro cuiusdam cellæ S. Remigii, constitutæ in Episcopatu Remensi, iussu Abbatis cuiusdam, nomine* Bernardus: *ita enim plenè in veteri MS. nuperrimè legimus: cui huius argumenti ab alio, nescio quo, conscripta narratio displicebat: quod erat &* acephala, *& stylo negligentiore composita. Ipse Concilio Claromontis interfuit, à quo hic Occidentis in Orientem motus cœpit. Eum* Blondus *citat non semel, sed vt expeditionis comitem:* Delectauit nos, *inquit 2. Decad. lib. 4.* Robertum vidisse monachum, eas describere machinas, in hunc modum, *&c. Et paulò post:* Robertus monachus, qui tunc Hierosolimis erat. *&*: Fatetur ingenuè Robertus monachus, à quo scriptore hæc certiora sumuntur. *De eodem Trithemius:* Rupertus monachus cœnobii S. Remigii in diœcesi Remensi, ordinis diui Patris Benedicti, natione Gallicus, vir in diuinis Scripturis iugi studio exercitatus, & secularium disciplinarum non ignarus: ingenio clarus & apertus eloquio. Scripsit nonnulla ingenii sui opuscula, quibus nomen eius posteritati innotuit: è quibus ego tantum vidi, *Gestorum in Terra Sancta per Christianos tempore Vrbani Secundi, contra infideles, historiam insignem, lib. X. Inter omnes historiogr.* De aliis nihil vidi. Claruit sub Henrico V. anno Domini MCXX. *Hæc Trithemius: qui aut libro auctius exemplar nostris, aut vnum in duos diuisum habuit: quomodo in prioribus editionibus septimus & octauus in vnum coaluerunt. Defuit autem Trithemio, vt apparet, præfatio apologetica, quam edidit Reuberus: quæ & in nostris membranis legitur. Auctor* libri Principalis bellorum DOMINI pro tempore nouæ legis, *qui est MS. in bibliotheca P. PETAVII, citat* Robertum Abbatem sancti Remigii. *Possevinus confundit cum Sigeberti continuatore, Apparatu,*

paratu, in Robertus monachus: *quę antea distinxerat, ex Arnoldo Vuione, in* Robertus Anglus. *Nos vsi sumus codicibus MSS.* NICOLAI FABRI, LAVRENTII BOCHELLI, *nostris: impressis, nostro antiquissimo & optimo, nullâ nec loci, nec typographi, nec temporis notâ; alio deprauatissimo Basiliensi Henrici Petri, anni* 1533. & *VVecheliana Iusti Reuberi, emendatiore.* *Scias autem, Lector, olim editum illum nostrum,* pag. hîc 80. lin. 35. *ex Fulcherio inserta habere plurima: nempe capita quindecim: à XX. ad XXXV. ita:* pridie Idibus Augusti. Hiis peractis, placuit quibusdam in patriam nationis suæ reuerti. *&c. quæ leguntur fine capitis XIX. Fulcherii, paucissimis voculis variantibus: Tandem redire ad ea quibus opus suum claudit Robertus:* Quia verò hic historicus sermo, *&c. Hæc eodẽ omninò modo habentur in MS. libro veteri, quẽ hac editione absolutâ fortè inter nostros latentẽ reperimus. Misit & varias lectiones è suis* ANDREAS SCHOTTVS: *quarũ vsus erit tertio tomo, si vitam hanc* DEVS, *animumq; seruauerit. Versus illius æui, vt erant in MSS. margini inscripsimus, ne quid non exhiberemus. Initium scribendi, facit à Concilio Claromontano, anno MXCV: finem, in illa de Admirauiso victoria.* *Pag. 30.*

Tertium locum dedimus BALDRICO. *Is*, primùm Burguliensium fratrum Abbas, postea Dolensium Archiepiscopus: *vt ipse præscribit. Episcopus hîc inscribitur, quia de Archiepiscopatus dignitate controuersiam fecit ecclesiæ Dolensi, Turonensis Archiepiscopus: de quo in Indicibus quæ occurrent notabimus, si DEVS voluerit. Operæpretium est quæ de hoc scriptore sibi viso, scriptum reliquit* Ordricus Vitalis *Anglus, Historiæ Ecclesiasticæ, cuius partem habemus MS. libro IX.* Baldricus, *inquit,* Dolensis Archiepiscopus, quatuor libros luculenter conscripsit, in quibus integram narrationem ab initio Peregrinationis vsque ad primum bellum post captam Hierusalem, veraciter & eloquenter deprompsit. Multi etiam Latinorum & Græcorum, de tam memoranda re tractauerunt: & posteritati claros euentus Heroum viuacibus scriptis intimauerunt. *Et fine libri:* Hucusque venerabilis Baldrici persecutus sum vestigia, & veracem feci narrationem de famosa CHRISTI militia, quæ, iuuante DEO, insigniter debellauit in Eois partibus Ethnicorum agmina. Multis in locis Operi nostro inserui eadem verba Sophistæ, sicut deprompserat ipse, non ausus aliter eius dicta propalare, quæ non credebam me posse emendare. Quædam tamen, ne prolixitas taxationis nostræ fastidio legentes oneraret, abbreuiando recidi: nonnulla verò posteritati notificanda, quæ tacuerat, veraciter adieci, prout ab his, qui laboribus & periculis interfuerunt, edidici. Præfatum seniorem, quem bene agnoui, veneranter honorare decreui. Hic ciuis fuit *Aurelianensis*, monachus & Abbas *Burguliensis*, liberalibus imbutus

studiis, & religiosæ meritis vitæ venerabilis: inde pro religione & sapientia, ad gradum *Dolensis* Archiepiscopatus electione prouectus est ecclesiasticâ: in episcopatu monachatum seruauit; & cum monachis, prout sors dabat, plerunq; habitabat. Indomitis enim Britonibus præerat, quorum peruersitatem tolerare non poterat: vnde proteruos & exleges frequenter deserebat, & in Normanniam fugiebat: vbi Dolensis ecclesia, super *Riselam* fluuium, à temporibus S. Sampsonis, regnante *Hilderico* Rege Francorum, fundos habebat & quietè possidebat. Ibi scriptis & dogmatibus suis, auditores suos ad cultum DEI incitabat; & vicina cœnobia, *Fiscannum* videlicet & *Fontinellam* atque *Gemmeticum*, aliaque plura visitabat, & in timore DEI sacris sermonibus confortabat. Tandem in senectute bona defunctus est; & *Pratellis*, in basilica S. Petri Apostoli, ante Crucifixum sepultus est. *Hæc ille: quæ ipsa, illustrant &* Petri Malleocensis *abbatis huic historiæ præfixam epistolam. Citatur &* Vincentio Belluacensi, *Speculo Historiarum lib. 25. cap. 96. &c. &* auctori Chronici Belgici maioris, *quod edidit Ioan. Pistorius, in quo, vti & in Vincentio, dicitur* Burgalensis *abbas: corruptè. Citat &* Cuspinianus, *vitâ Imperatoris Henrici IV. In* Bellorum DOMINI *compilatione, vocatur* Albricus *sæpè: nisi alius est ab hoc, laudatus & Chronico Belgico: de quo videbimus.*

Manum autem penè sexagenariam admouit operi, vt ipse in præfatione *scribit: & epistolâ ad Petrum Malleocensem,* seniles oculos suos *commemorat. Neque visa narrauit: sed ab anonymo verè, stilo tamen rusticano, scripta secutus, inseruit audita ab iis qui interfuerant, cùm & ipse Concilio Claremontano adfuisset:* præfatione, & pag. 88, 14, 35. *Librum ipse de* Hierosolimitano itinere; *Malleocensis,* Ierosolimitanum *vocat. Scripsisse vitam D. Sampsonis notat ex Simlero aut Gesnero, Possevinus in Apparatu: sed & alia composuisse apparet ex superioribus Ordrici: & Epistolâ Historiæ præpositâ, pollicetur emendaturum* Glossulas super Moysis Pentateuchum. *Amicos habuit* Gaufredum, *parentibus Ebredunensem, abbatem Melleacensem, vel Maleocensem: vtrumque enim legimus: & eius, vt consanguineum, ita & successorem* Petrum.

Nos codicibus vsi sumus, vno FR. PITHOEI, *tribus nostris manuscriptis. Est autem narratio illius quinquennii, quod & præcedentes exposuerunt: nam quod fine operis legitur,* Millesimo nonagesimo anno ab incarnatione DOMINI, *est aut scribæ, aut fortè auctoris ipsius σφάλμα: neque enim librariis imponenda sunt omnia: neque statim vt quid erratum est, tanquam auctori non dictum exigendum. Peccant ipsi auctores sæpissimè, aut memoriâ*

aut

aut festinatione, aut ignorantiâ. Nobis nostra vt condonet Lector, per humani ingenii omnibus communem imbecillitatem, petimus, quam in nobis multis rationibus increuisse sentimus. Est omne hoc scientiæ genus, diligentiæ & memoriæ: & hac quidem nos deficit; illam tam exactam adhibere animus non est, ne in hoc otio grato nimis, negotium ipsi nobis graue, & ex eo ingratum nimis imponamus. Pag. 81.

IV. Sequitur quartus, RAIMVNDVS DE AGILES, Canonicus, vt ipse inscribit, Podiensis: capellanus Comitis Tholosani: ipse pag. 151, 46. 152, 39. 169, 13. Itaque de Comite S. Ægidii, id est Tholosano, & Episcopo Podiensi præcipuè scripturũ se profitetur: præfatione. Adfuit cum effoderetur Lancea: pag. 167, 43. quam & in prælio tulit: pag. 155, 6. Ad sacerdotium promotus in hoc itinere: pag. 163, 59. scripsit precibus Pontii de Baladuno, pag. 163, 52. & inscribit Orthodoxis & Transalpinis omnibus, nominatim Episcopo Viuariensi: ibid. & præfat.

Fuit autem hic Pontius, miles, vir nobilis, & familiaris Comiti Tholosano: quod præter hunc, notat Tyrius lib. VII. cap. XVII. alii. Manuscripta Gallica membranæ vocant Poinces de Baladon & Baladun. Lapide petrariæ interfectus in obsidione Archados, temerè à Comite incœpta: pag. 163, 52. & 164, 2. dignus memoriâ posteritatis, posteritatis ipse in tantis periculis memor. Pontium Balonensem vocat Robertus: pag. 73, 13. Ab eo scriptam huius belli historiã, quæ Londini exstet, legimus in bibliotheca Gesneriana: quæ & Raimundum de Podio laudat auctorem scriptionis eiusdem argumenti: vtraque, nisi fallor, eadem cum hac nostra. Petauianus liber Principalis bellorum DOMINI, citat Raimundum de Arguilliers, vt nos ipse Petauius per literas docuit.

Sed hanc habemus ex MS. vno Vulcobiano GVILELMI ANCELII; altero nostro, quem nobis dono dedit Lingonensibus nuper iuridicundo præfectus, Reip. studiosissimus IOANNES RVSSATVS. Libri extrema, sunt ab alio auctore: quod dictio indicat, & testatur Vulcobianus. Incipit ab Comitis Tholosani in Sclauoniam ingressu: & narrationem eiusdem illius quinquennii persequitur, quam præcedentes, scilicet ad illam de Ammirato, ita enim vocat, Babyloniæ victoriam. Pag. 139.

V. Canonicum Podiensem, excipit Canonicus & Custos Aquensis Ecclesiæ ALBERTVS: cuius historiam sanè accuratam, debemus REINERO REINECCIO; nomen auctoris, DAVIDI HOESCHELIO, præfatione in Alexiadem, quod annotatum vidimus

postea Iacobo Gretzero ex MS. codice: è quo cum Reineccian<o> comparato, diuersas lectiones ad nos idem misit David Hæschelius, quibus locum dabimus in Appendice, in quam & Indices & Chronologiam reiicimus. Sed in illis diuersis lectionibus, notauit vir diligentißimus Albericum *dici.*

Scripsit autem, ardens desiderio ipsius expeditionis, quæ & auditu & relatione (ita enim legendum, quomodo lib. III. c. II.) nota habuit ab iis qui præsentes adfuerant, ipse lib. I. cap. I. XXIV, XXV. lib. II. cap. XXXIII. & lib. II. c. II. LXV. & lib. IV. c. LIII. LV. & lib. VI. cap. XXIV. L. & lib. VIII. c. XXI. *Nos Reineccii editionem secuti sumus, quæ ex codice* CHRISTIANI DISTELMEYERI *prodiit Helmstadii, anno 1184. sub titulo* CHRONICI HIEROSOLIMITANI. *Initium facit ab ipso expeditionis initio; finem, anno secundo Balduini Regis secundi: & complectitur annos*

VI. *XXVI.* *Pag. 184.*

Sexto loco FVLCHERIVM *posuimus Carnotensem: qui* cum cæteris Peregrinis iens, postea quæ oculis vidit, diligenter & sollicitè in memoriam posteris collegit: fine cap. I. & cap. XX. XXII. XXIII. XXXII. &c. *Iter ingressus est cum Normanniæ Comite, siue Duce (Vtrumq; enim tum promiscuè dicebatur: res quàm verba curantibus Principibus) Roberto, & Blesensi Stephano.* cap. II. III. IV. *Erat autem Blesensis etiam Carnotensis Comes:* Tyr. lib. I. c. XVII. *Cùm prope abesset Antiochia Syriæ, Balduinum secutus est, Godefridi Ducis fratrẽ, cuius tum erat Capellanus:* cap. VI.

Citatur & reprehenditur à Guiberto: cap. XXIX. & XXX. & XXXI. & XXXII. & XXXVIII. *Laudatur Ordrico Vitali lib. IX. historiæ Ecclesiasticæ:* Fulcherius, *inquit,* Carnotensis Godefridi Lotharingiæ Ducis *(fratris, dicere voluit, certè debuit)* capellanus, qui laboribus & periculis prædicabilis expeditionis interfuit, certum & verax volumen de laudabili militia exercitus CHRISTI edidit. *Guilielmo Malmesberiensi, scriptori probo, lib. 4.* Balduini actus integrâ & breui veritate apponentur, fidei soliditate accommodata dictis *Fulcherii Carnotensis,* qui capellanus ipsius aliquanta de ipso scripsit, stilo non quidem agresti, sed, vt dici solet, sine nitore & palæstra, & qui alios admonere potuit, vt accuratiùs scriberent. *& auctori Chronici Belgici Pistoriani:* cuius *(Balduini Regis)* actus scripsit ex parte Fulcherius Carnotensis, capellanus eiusdem. *Auctori etiam Dialogorum de Hierarchia subcœlesti, lib. 1. cap. 10. quos vidimus MSS. apud Fr. Pithoeum: Sunt autem scripti in Italia anno 1381: exstant & Cantabrigiæ: Eius verba sunt;* Ecclesiæ tamen Hierosolimitanæ honorificentia quædam à dicta Nicena Synodo reseruatur: quæ etiam notificatur à Iustino Augusto Hormistæ scribente Romano Pon-

no Pontifici: & à Paschali Papa confirmatur, tempore Balduini Regis, fratris Godefridi, in historia Fulcherii Cardinalis: *ex Carnotensi Cardinalem fecit. Est autem locus quem citat in fine operis. Idem ille Hierarchiæ auctor, lib. 4. c. 9.* Lege, si lubet, vt cæteros sileam, saltem Rom. Pontificum historias ad Hieronymum, &c. Chronicas Ptolomęi de Luca, Tripartitam Sicardi de Cremona, Iohannis de Columna, qui fuerunt Italici. Si velles exprimere historiographos notabiles Galliarum, Richardum Cluniacensem, Vincentium Beluacensem, Gregorium Turonensem, Turpinum Remensem, Fulcherium Carnotensem, Martinum Pœnitentiarium, Albertum S. Remigii, Guillelmum S. Dionysii, *&c. Citatur & libro Bellorum Domini. Papyrius Massonus in Vrbano PP: II.* Balduinus Carnotensis, belli Sacri, cui interfuit, primus scriptor. *Error, viro de historia bene merito, natus currente calamo, vt Balduinum dixerit Balduini Capellanum. Ex Fulcherii Carnotensis narratione prolixa, suam desumpsisse fatetur, qui scripsit* Gesta Francorum expugnantium Hierusalem. *Fulcherium alterum, Carnotensem, militem, commemorat Robertus Monachus,* fine lib. v. *& Albertus Aquensis* lib. I. cap. XXII. lib. III. cap. XXXV. & lib. V. cap. XV. & XXII.

Sed hunc damus de exemplari ipsius PAP. MASSONI, *vitiosissimo; & nostro vetere, nec ipso satis emendato: illud exscriptum erat de libro Claromontensis Ecclesiæ Aruernorum; hoc dono habemus ab* IO. RVSSATO. *Vsui etiam fuit fragmentum olim editum cum Roberto Monacho, de quo accepimus quæ pag. 407. 408. 409. ductâ lineâ, ab aliis separata sunt: Exstant eadem in veteri MS. quem ad Robertum suprà diximus respondere olim impresso. In vtroq; quæ hîc fine cap. XXXII. p. 418, lin. vlt. & pag. 419. vsq; ad lin. 11. habentur, referuntur ad cap. XXXIV. pag. 420, 2. auctiora, hoc modo:* Talionem sibi duplicauerant. Nec in impetibus, nec in vtrorumque percussionibus, quæ in bello fieri solent, vlterius immorabor: volo enim artare paginam limite parciori. Sed ne vel scriptorum negligentia, vel imperitia, siue quòd rari erant, aut suis impediti curis insudabant, hæc gesta, &c. mendaciter confundat. *Quæ verba finem operis redolet: vt appareat repetitum opus à Fulcherio: & certè hîc Epitomam Fulcherii finit, qui scripsit,* Gesta Francorum expugnantium Hierusalem. *Memini autem videre me codicem: à quo, non memini: in quo hoc ipsum opus distinctum erat in libros tres: quorum incipiebat secundus à Balduino I. Rege, tertius à Balduino II. Is erat & nonnullis locis melior nostris, vt de pauculis cognoui quæ tum obiter excerpsi. Etenim pag. 440. quæ in nostris vitiosè, in eo leguntur emendatè:* Nam quæ apud Ethnicos ciuitas habuerat in magisterio Primiflaminem vel Archiflaminem, se-

cundùm Patrum institutionem habebat Primatem. *& paullò post lin. 11.* Anacletus. *& lin. 34.* Asianarum siquidem Ecclesiarum *quæ coniecturâ emendare aliis haud fuisset difficile, nos illi lubentes libro acceptum ferimus: cui præterea erant addita capita:* De nauigatione adolescentis Boamundi: De periculis mari euenientibus: De pestilentia murium. *& hoc quidem vltimum, incipit:* Anno MCXXVII. ab ortu Domini, *&c. tandem:* explicit historia Ierosolimitana domni Fulcherii Carnotensis. Incipit præfatio sequentis operis. Reuerentissimo patri & domino H. Dei gratiâ Olomacensium antistiti R. fratellus, stolâ iocunditatis indui, *&c. neque enim plura exscripsi. Et hæc ipsa indicare visum, ne quid te, Lector, eorum lateat, quæ nobis vel leuiter notata sunt. Fretellum Archidiaconum Antiochenum, qui Terram Sanctam descripserit, inter auctores suos ponit Christianus Adrichomius, theatro Terræ Sanctæ. Sed Fulcherius illud intra quod superiores, excepto Alberto, se tenuerant quinquennium egressus, historiam deducit ab anno MXCV. ad MCXXIV. Pag. 381.*

VII. *Antiochena Bella subiecimus Fulcherio, secuti MS. librum nostrum. Ea scripsit Gavterivs, qui ipse Cancellarium se dicit, vtriusque fortunæ participem:* pag. 449, 18. *& Cancellarii iterum meminit:* pag. 451, 52. *Linguâ Gallum, ipsa lingua prodit:* pag. 465, 44. Quater viginti millia pugnatorum: *quod nemo nisi nostras dixerit, aut nostrati linguâ tinctus.* Nec oblitus matris suæ filii: pag. 451, 2. Disconfectura: pag. 453, 34. *Galterium Cancellarium citari libro Bellorum Domini, auctor nobis ipse libri dominus Petauius. Totum scriptum cancellari dignum: nisi quòd historia est, quæ quomodocunque scripta, seruanda est. Ipse vi carceris hebetatum ingenium queritur:* pag. 449, 32. *Sed & codex quo vsi sumus vnico, noster ab Ioanne Rvssato, scriptus est vitiosissimè: nec mutare quidquam voluimus. Narrat autem ad Antiochiam gesta feliciter, anno MCXV. infeliciter MCXIX. Pag. 441.*

VIII. *Gvibertvs, Abbas monasterii S. Mariæ Nouigenti, quod situm est sub castro Cociaco, in pago Laudunensi:* ipse titulo operis, *&* fine præfationis. *Vixit illâ ipsâ ætate, cuius historiæ partem describit: & scripsit Balduino, fratre Godefridi regnante:* lib. II. cap. XII. & lib. VII. cap. XXI. *Boemundo marito Constantiæ Regis Francorum filiæ:* extremo lib. I. *Biennio post Manassis Remorum Archiepiscopi mortem:* extremo lib. VI. *finem scriptioni imposuit mortuo iam Boemundo:* lib. vlt. cap. XXXIV. *anno post*

Gerua-

Geruasii egregii militis martyrium: lib. eod. cap. XL. *Interpretem se profitetur alienæ historiæ*: lib. II. cap. X. & XIII. *& ipsâ epistolâ ad Lysiardum, & quæ eam sequitur præfatione: quod ipsum in eodem argumento factum Roberto Monacho, & Baldrico*: suprà. *Suppleuit, vt & illi, quæ deerant, ex eorum qui viderant relatione*: lib. II. cap. III. lib. III. cap. XIII. & lib. VII. cap. XXIV. & vlt. *&c. Scribendi rationem subobscuram secutus est, rudium & impolitè dictorum fugitans*: vt ipse loquitur, princ. lib. V. *operosam verborum elegantiam vocat, fine epistolæ ad Lysiardum.*

Nobili loco natum inde apparet, quòd lib. IV. cap. vlt. *hominem narrat militarem, equestri officio insignem, parentum suorum beneficia tenuisse, iisq; hominium debuisse. &* lib. V. c. XV. *Guilielmi & Alberici fratrum ex municipio agnomen, exprimere prohibetur pudori ipsorum parcens, generis eorum amicâ sibi contiguitate deuictus. Exprimit autem quod ille supprimit nomen, Baldricus, &* Guillelmum de Grantemaisnil nominat: pag. 114, 28. Non enim eorum, *inquit*, parcere debemus infamiæ, qui suæ, nimis formidolosi, non pepercerunt famæ. *Græcis etiam notus: Anna Comnena, Alexiade, est* γυλίελμος ὁ γραντεμάνη. *Tyrius* lib. VI. cap. V. *virum inclitum dicit, de Apulia, qui sororem Boamundi habebat vxorem. Gallici interpretes pleniùs*: Magnum virum in Normandia natum, qui in Apulia multa loca tenebat. *De quibus plura, in Indicibus, si absoluere DEVS dederit. Fulcherii Carnotensis historiam non lectam ex auditu carpit,* lib. vlt. cap. XXIX, XXX. XXXI & XXXVIII, & XXXIX. *Fine operis excusat si quid minus à se diligenter sit explicatum, quòd & aliâ professione detineatur, & non visa timidiùs descripserit. Sed alia scripsisse testatur ipse,* initio lib. V. *& epistolâ ad Lysiardum* Expositiones Geneseos, & alia opuscula tractatoria *commemorat. Hic autem Lisiardus Episcopus Suessonensis, etiam Iuonis Episcopi Carnotensis epistolis notus est.*

Nos hîc secuti sumus exscriptum NICOLAI VIGNERII; *& veteres, vnum* FR. PITHOEI, *meos duos. Appendix est ex Pithoeano codice, & exscripto* FR. LINDENBRVCHII.

Titulum quem operi suo Guibertus, cætera verè scholasticus, nos huic collectioni imposuimus: GESTA DEI PER FRANCOS: *quo excogitari aliud, nec aptius potest, nec verius. Vt DEVM in cælis dicimus, non quòd non & alibi, qui vbique: ita hæc GESTA DEI vocamus, non quòd non alia omnia, maxima, minima, moueat, regat & moderetur DEVS: sed quòd his tam manifestus ac præsens interfuisse videatur, quàm cælū ac sydera insidet. De mille vnū accipe. Admirationi Annibal fuit, quòd aliena*

in solo ex Afris, Hispanis, Gallis, Italis exercitum, ita vno veluti vinculo copulatum tenuerit, vt nulla inter ipsos, nec aduersus Ducem seditio exstiterit: cùm & pecunia sæpè in stipendium, & commeatus in hostium agro deessent. Tit. Liuius lib. 28. *Nugæ, præ his nostris. Nam, neq; ille tot in vnum nationes diuersas collectas habuit vnquam, neque tam procul domo deduxit; neque tam alienis, infestis, barbaris & numerosis gentibus, etiam diuersitate Religionis inflammatis, concurrendum ei, cui cum vnis Romanis, nondum certis Italiæ dominis, res fuit: & quod vnum seruare varium corpus illud potuit, ipse tot membris caput, & Imperator adfuit. Hîc, totius Occidentis populi omnes, quot recensere difficile est, linguis, habitu, conditione, ingenio, fine diuersi, ex Occidente in Orientem, tanquam alium in Orbem, peragratâ Europâ, per Germaniam, Hungariam, Bulgariam, Thraciam, in Asiam penetrant: vt Græcorum dolis, ita Turcorum armis inuicti, superatâ Bithyniâ, Pisidiâ, Lycaoniâ, Ciliciâ, Cappadociâ, Syriâ, Palestinâ, tandem expetitam Hierosolimam obtinent: coniuratis in eos qui antea, imperii æmulatione, arma in se conuerterant, Turcis & Sarracenis, non vnius aut prouinciæ aut vrbis, sed totius Orbis, certè Asiæ totius viribus succinctis, & præter cætera Zelo superstitionis accensis: nullo stipendio, nullo Duce, nisi Dux, qui & Auctor DEVS fuit.*

Quis casum meritis adscribere talibus ausit?
Quis neget auctorem hæc constituisse DEVM?

Qui Godefridum imperasse volunt, viri magni, næ illi in hac historia ita negligenter versati sunt, vt lecta nec legisse videantur. PER FRANCOS autem Gesta dicimus: quoniã cùm in regno Francorum captum expeditionis huius consilium; & Principum, militumq; longè maxima pars è Regno Francorum esset: Francorum ita seu virtus seu numerus excelluit, vt inde, toto Oriente, etiam hodie, FRANCI dicantur qui ad Occidentem habent Christiani omnes, Germani, Itali, Angli, Dani (nam & hi in partem huius gloriæ meritò veniunt.) Hispani. Vt olim Romani sic habuêre: alia omnia virtuti suæ prona esse; cum Gallis pro salute, non de gloria certari: *ita ad Francorum nomen non illos tantùm quorum maiores fortitudinem gentis erant experti, sed vltimos etiam Indos, ad nomen, nomine solo notum, percelli, memoriæ graues auctores prodiderunt: de quo, DEO volente, aliâs: nam & hæc se ingesserunt præter institutum.*

Sed Guibertus *historiam incipit à successibus in Oriente orientis Mahometicæ perfidiæ, & auxilio Christianorum Occidentis Principum, per Epistolam Constantinopolitani Imperatoris* ad Ro-

ad Robertum Flandriæ Comitem, petito: quod Claromontanum Concilium præcessit: & deducit ad Balduini I. regnum. Appendix rem gestam narrat anno MCXII. Pag. 467.

Nonum scriptorem anonymum, dedit FR. PITHOEVS, cui exemplum accessit etiam vetus à MARQVARDO FREHERO, ex bibliotheca Laugingana Illustrißimi Principis PHILIPPI LVDOVICI, Ducis Bauariæ, &c. Est autem nihil aliud quàm ex Fulcherii historia, & iis quæ de aliis, argutâ, vt ipse loquitur, inquisitione didicerat, abbreuiata narratio. cap. II. Quo loco Pithœanus Fulbertum habet Carnotensem: nos ex Laugingano, Fulcherium maluimus. Sed Fulcherius suam historiam produxit ad annum MCXXIV. hic finit anno MCVI. Et cap. LIV. satis indicat, cùm scriberet, in Christianorũ potestate nondũ fuisse Tripolim: cuius captionem narrat Fulcherius, anno MCIX. cap. XXXV. Itaque Lector iudicet. IX.

Inscriptio est GESTA FRANCORVM EXPVGNANTIVM HIERVSALEM. Citatur historiâ veteri MS. Rex Cypri, inquit, propter captionem Sataliæ, maritimæ ciuitatis Turquiæ, quam vi armorum super Turcos dudum conquisierat; scilicet die S. Bartholomæi Apostoli, Anno MCCCLX. maiore audaciâ fretus, proposuit venire ad Reges, Principes & Prælatos Christianitatis, incitare viam Iherosolimitanam: prout olim fecerat Petrus Heremita, vt habetur in Gestis Francorum Iherusalem expugnantium. Pag. 561.

Secundæ partis HISTORIAE HIEROSOLIMITANAE (prima enim in Codice quo vnico vsi sumus, nostro, à P. DANIELE, non constat) auctor, eundem secutus est Fulcherium, ita vt verba eadem sæpiùs reddat, & cum eo narrationem finiat. Vixisse illo tempore ipso videtur, ex eo quòd anno MCVI. & MCX. quid insolita prodigia, quid Cometes portenderint, minus adhuc haberi probatum ait. Continet autem pars hæc secunda res gestas ab anno MC. ad annum MCXXIV. id est, à Balduini Edesseni ad fratrem Godefridum visendum profectione, ad obsidionem Tyri. Pag. 594. X.

Sequitur totius historiæ Princeps, doctrinâ non vulgari, & supra seculum illud amœnâ, experientiâ variâ, & ex iis, acri iudicio vir; quantùmque iudicare licet, vitâ & ingenio probus, dictione etiam elegans & grauis, GVILLERMVS TYRENSIS Archiepiscopus. De Parentibus eius & prima origine, nihil habeo dicere. Sed qui Gallum facit Balduinus IC. & qui parentibus Germanis ortum, auctor vitæ eius, præfixæ editioni secundæ Basiliensi, quæ est Henrici Pantaleonis, nullo quod sciam, argumento XI.

nituntur: nisi quòd quidam sunt tam stultè amantes patriæ, vt eâ
licere putent asserere sibi quæ vbique habentur egregia. Ipse, operis & lib. XXIII. præfatione, cùm, Patriæ amorem, natalis soli
dulcedinem; & patriæ calamitatem & miserias dicit: certè Sy-
XI riam dicit, & de quo agit Hierosolymitanum Regnum. Nam, vt
illius vitæ auctori concedamus quod verum est, duplicem esse patriam: non potest natale solum duplex esse. Lib. XIX. cap. IV. Nondum de scholis redieramus: sed trans mare adhuc, circa liberalium artium detinebamur studia. Ergo Syrus. Disertè autē veteres historiæ Gallicæ, quæ hanc ipsam Guillermi exponunt & prosequuntur, natum Hierosolimis dicūt. & frater Stephanus Lusignanus, scriptor historiæ Cypriæ, Cyprius ipse, eum refert propinquitate attigisse regni Hierosolimitani Principes: nescio quo auctore. In pueritia vidit Patriarcham Antiochenū Radulphum: lib. XV. c. XVII. id est, nisi fallor, circa annū Domini MCXL. Cùm diuortium inter Amalricum Regem & Agnetem Edessanam celebraretur, in scholis agebat, &c. loco suprà notato. Id verò incidit in annum MCLXII. Gallici nostri scriptores ad libri XXI. cap. I. in Francia literis dedisse operam tradunt: quod verosimile est. Tum enim ciuitas Parisiensis, velut fons hortorum, & puteus aquarum viuentium, irrigabat vniuersæ terræ superficiem, panem delicatum, & delicias præbens Regibus: & vniuersæ DEI Ecclesiæ, super mel & fauum vbera dulciora propinans: vt ait Jacobus de Vitriaco Hist. Occid. cap. 7. Inde Regi ob doctrinam carus & familiaris, vt ap-
X paret ex lib. XIX. cap. III. Anno MCLXVII. nisi me ra-
tio fallit, rogante Rege Amalrico, & aliis multis honestis viris, Archidiaconatum Ecclesiæ Tyrensis ei contulit Fridericus Archiepiscopus: lib. XX. cap. I. Nec multùm inde otii homini contigit, quem ingenium & doctrina, vt Principibus commendabant, ita aliorum obiiciebant inuidiæ. Statim enim, Legatus de re summa, Imperatorem Constantinopolitanum adiit, & feliciter consummatâ legatione rediit: lib. XX. cap. IV. Paullò post, anno fortasse MCLXIX. (nam hæc in Chronologia accuratiùs persequi constituimus) familiaribus tractus negotiis, & Archiepiscopi sui decli-
IX nans indignationem immeritam, ad Ecclesiam se contulit Romanam. eodem lib. XX. cap. XVIII. Reduci, Regium puerum Balduinum, annorum nouem, multùm pro eius eruditione sollicitus pater, Rex Amalricus, multis precibus, & sub obtentu gratiæ suæ instituendum, & liberalibus studiis imbuendum tradidit. lib. XXI. cap. I. Ab eodem postea Rege, de consilio Principum, Cancellarii in sacro palatio munere honeratus est: vt esset, inquit, qui regiarum Epistolarum curam haberet: lib. XXI. cap. V. & lib. XIX. cap. XXIV. &
lib. XXII.

lib. XXII. cap. V. & præfat. operis. *Anno MCLXXIV. mense Maio,* consonante cleri & populi voto, Regis quoque, vt moris est, conueniente assensu, ad regimẽ Tyrensis ecclesiæ vocatus: decem post dies, per manus Amalrici patriarchæ Hierosolimitani, in ecclesia Dominici Sepulchri, munus consecrationis, *VI. Idus Iunii,* suscepit. lib. XXI. cap. IX. *& anno postea proximo, idem consecrationis munus ipse, ex officio, impendit electis Sidoniensi & Berithensi. Anno MCLXXVI. funus* Wilhelmi Marchionis Montisferrati, *regis sororii procurat.* lib. eod. c. XIII. *Anno MCXXVII. Romam proficiscitur ad* Synodum Lateranensem *vocatus: cuius statuta & episcoporum nomina & titulos scripto complexus est, ad preces patrum qui interfuerunt:* lib. XXI. c. XXVI. *A Synodo rediens,* Henricum Trecensem, *id est, Campaniæ Comitem, in Orientem magno comitatu Nobilium euntem, reliquit Brundusii,* lib. XXI. c. XXX. *Constantinopoli per* VII. *menses continuos cũ* Manuele *Imperatore moram fecit,* sibi, *vt inquit,* & ecclesiæ suæ perutilem: *& mandata ab illo accepit ad Principem & Patriarcham Antiochenum: quibus exsequendis, cùm IV. Id. Maias portum S. Simeonis attigisset, Antiochiam diuertit: iisq; completis, pr. Non. Iul. post annum & menses decem, ex quo ad Synodum profectus erat, Tyrum reuersus est:* lib. XXII. cap. IV. *Vbi paullò post Magistro Odoni, ecclesiæ suæ Archidiacono ad Berithensem Episcopatũ vocato, sacerdotii gradum & Pontificalem dignitatem contulit:* lib. eod. c. VII. *Amissâ Hierosolymâ anno MCLXXXVIII. desperatis Regni rebus,*
in Occidentem Legatus missus est. Rogerus de Houeden eũ scribit X.
interfuisse colloquio regum Franciæ & Angliæ inter Gisortium & Trie: Interfuit, *inquit,* Archiepiscopus Tyri, qui repletus spiritu sapientię & intellectus, miro modo prædicauit verbum Domini corã regibus & principibus; & conuertit corda eorum ad Crucem capiendam: & qui priùs hostes erant, illo prædicante & DEO coöperante, facti sunt amici in illa die; & de manu eius Crucem receperunt: & in eadem hora apparuit supra eos Crucis signum in cœlo, *&c. Matthæus Paris addit, Willielmum Tyrensem à domino Papa officium Legationis super negotio Crucis suscepisse. Eius nomen restitue Ioanni Saresberiensi, Epistolâ 275. in qua malè editum est,* Tyrenensi Archiepi-
scopo. *Meminit & huius legationis Giraldus Cambrensis,* lib. 2. XI
Hibern. expugnat. cap. 23. *& Guillielmus Neubrig.* lib. 3. Anglic. rerum, cap. 23. *Nisi fortasse alius hic fuit à nostro, eius nominis tertius: de quo videbimus aliâs.*

Sed vitam huius nostri qui descripsit, præpositam secundæ editioni Basiliensi, siue is Henricus Pantaleon, *quod mihi facilè persuadeo, siue alius est, non obseruata nobis hæc addit affirmatè. Guillermum iam Archidiaconum,* à purpuratis patribus, ipsoque

Pontifice Victore I V. inuitatum, in schola Romana per biennium ferè, disputando, legendo, & lucubrando, doctissimi & acutissimi Philosophi nomen, cæteraque doctrinæ & eruditionis insignia adeptum: actum etiam de eo, opimis sacerdotiis cumulato, inter senatores purpuratos legendo: Amori autem patriæ, omnia postposuisse. Regno labante, eâ famâ fuisse, vt omnium acclamatione, ei soli pecunia sacra ex collectis facta, crederetur. Friderico Barbarossæ Imp. funebrem orationem persplendidam habuisse. *Quæ quidem examinare hoc tempore non vacat: nec tamen tam asseueranter, quamuis sine auctore, posita, præterire voluimus.*

Finem nostri, vt miserabilem, ita commemorabilem, absque scriptoribus Gallicis ignoraremus: quorum verba fideliter, quantum possumus, exposita, addere placuit: quia & lucem rebus adferunt; & exemplo sanè graui, vitam instruunt; & rara quædam, nec alibi obuia continent. Igitur, Erant isto tempore in terra vltramarina Clerici duo, Archiepiscopi, Tyri vnus, alter Cæsareæ, non illius quæ Philippi dicitur, sed maritimæ. Ille, *Guillermus* vocabatur, quo nullus habebatur illo tempore toto Orbe Christiano melior clericus: Hic *Heraclius* dicebatur, Aruernus natione: qui pauper clericus in terram vltramarinam profectus, formæ elegantiâ Reginæ matri commendatus, eiusdem operâ Archiepiscopus Cæsareæ factus est. Accidit autem horum duorum Clericorum tempore, vt diem suum obiret Patriarcha Hierosolimitanus. Vocati igitur in vrbem Archiepiscopi ad electionem Patriarchæ, cùm omnes conuenissent, adiit ad Canonicos S. Sepulchri, ad quos spectabat electio Patriarchæ, Tyrensis: & hæc ad eos, præfatâ veniâ, verba fecit: *Seniores, in scripturis reperi* Heraclium *in Perside S. Crucem acquisiuisse, eámque Hierusalem deportasse: fore autem, vt eandem* Heraclius *alter, suo tempore exigeret Hierosolymâ, amitterétque. Itaque, per DEVM vos oro, Heraclium Patriarcham ne dicatis: eum enim si nominaueritis, à Rege acceptum iri scio: scio præterea eo Patriarchâ, ciuitatem Hierusalem, & totam Terram amissum iri. Neque id me desiderio Patriarchatus accensum dicere iudicetis: sed duos præter nos alios, per DEVM, legite: quos si in hac regione non reperitis, vobis operam nostram pollicemur, vt consilio virorum bonorum, è Francia Patriarcham habeatis.* Eius verò, Canonici S. S. nihil fecerunt. Petierat enim ab eis mater Regina, vt Cæsariensem nominarent: quem & reipsa cum Guillermo Tyrensi nominauerunt: Ea est enim in terra Vltramarina Patriarchæ electionis ratio, quæ & Archiepiscoporum, & Episcoporum, & Abbatum: vt duos legant Canonici, Regique offerant, qui de eis vnum capiat: ita, vt si manè offerantur, intra vesperarum signum; si vesperì, post decantatum officium, die altero, vnum Rex eligat.

Hanc

Hanc rationem secuti sunt Apostoli, mortuo Iudâ, vt duos legerent, Iosephum Iustum & Matthiam: hanc & in Terra Sancta adhuc seruant. Ita Rex elector est, & quem vult capit. Cùm essent igitur duo illi Archiepiscopi Regi oblati, *Heraclium* Cæsariensem Rex elegit, pro quo matri intercedenti fidem dederat. In hunc modum factus Patriarcha Hierosolimitanus, *Heraclius*, omnes statim Archiepiscopos & Episcopos ad præstandam obedientiam euocauit. Venerunt omnes, excepto Tyrensi. Hic enim ipsummet Heraclium Romam appellauit, certò demonstraturum se affirmans, talem eum, qui Patriarcha esse nō deberet. Interpositâ appellatione, rebus suis compositis, transfretauit, & Romam venit. Eius aduentu lætus Apostolicus, hominem multo honore excepit ipse, & Cardinales: neque tanto vnquam honore clericum vllum Romę ab Apostolico & Cardinalibus omnibus affectum meminerant. Voluit & Apostolicus vt Missam cantaret; & Cardinales vestiri iussit, vt ei ad altare inseruirent. Iamq; apud Apostolicum tantùm profecerat, vt si superuixisset, certa esset Heraclii, si Romam venisset, depositio. Iam verò referam vobis quo modo, antequam Romam appelleret *Heraclius*, ille vitâ functus sit. Cùm illum Heraclius Romam contra se abiisse cognouisset, certus se depositum iri, si ad suum vsque aduentum ille durasset, Physicum è suis conuenit, quem vt Romam illum sequeretur perpulit, atque veneno tolleret. Id successit. Mortuó itaque Archiepiscopo Tyri, Romam cùm venisset Patriarcha, ab Apostolico quæ voluit impetrauit, & Hierusalem rediit. Qualem autem Româ Hierosolimam reuersus, vitam vixerit, audite. In amorem incidit vxoris cuiusdam propolæ & tabernarii mercatoris, qui Neapoli habitabat, leucis Hierosolymâ XII. Ea ad illum frequenter, accersita ventitabat; & dona, quo esset viro acceptior, ampla referebat. Viro verò paullo post defuncto, eam cum patre & matre, tum superstitibus, Hierosolimam Patriarcha transtulit: eique comparauit egregiam lapideam domum: atque eam, videntibus omnibus, habuit vt vxorem maritus, nisi quòd sub eodem cum illo tecto non morabatur. Cùm ad Templum ibat, ita incedebat ornata magnificè, vt si Imperatrix esset aut Regina, suis præcedentibus seruientibus. Si qui, eius fortè ignari, interrogabant, vt solet, quæ illa esset Domina, respondebant quibus nota erat, *Patriarchissam* esse, vxorem Patriarchæ. Vocabatur nomine, *Pascha de Riueri*: & liberos de Patriarcha susceperat. Accidit autem, cùm in exercitu de pugna cum Sarracenis qui in proximo erant, committenda (quâ quid factum sit aliâs cognoscetis) deliberationem Rex cum Patriarcha & Baronibus instituisset, ingressus scurra ad Patriarcham accedens, *Da mihi*, inquit, *domine Patriarcha, nuntii læti præmium. Pascha de Riueri, vxor tua, filium elegantem est enixa.* Rubore suffusus Patriarcha: *Tace*, inquit, *stulte, tace.* Hæc Patriarchæ vita, aliis exemplo erat: & Sacerdotes, & Clerici, & Monachi ita erant luxuriæ & adulteriis dediti, vt vix vlla casta totâ ciuitate mulier reperiretur. Hæc peccata, has sordes, vt Dominus noster IESVS CHRISTVS in ea Ciuitate vidit, in qua crucifixus,

pro redimendo populo sanguinem profuderat, ferre ea non magis potuit quàm Sodomæ olim & Gomorræ. Itaque ciuitatem sordidâ & fœtidâ luxuriâ ita purgauit, vt de iis qui tempore Heraclii Patriarchæ eam habebant omnibus, de viris, fœminis, infantibus, inquam, omnibus, duo omninò seruitutem effugerint: quorum vnus vocabatur *Robertus de Corbia*, qui Godefrido Bullionio in capienda vrbe adfuerat; alteri nomen erat *Fulco Folie* (aliâs *Fiole*) qui primus omnium in vrbe à Godefrido capta natus erat. His, cùm excedere nollent, & manendi libertatem dedit, & vitæ necessaria omnia ministrari iussit Saladinus.

Narrationis huius insignis, quamuis temporibus non satis explicatæ (de quo suo tempore videbimus) fidem asserunt, cùm euentus, tum scriptores probi. Euentus: vt enim recuperata Heraclio *Imperatore Crux; ita* Heraclio *Patriarchâ (vti erat à Tyrensi prædictum) & Crux & Vrbs amissa. Scriptores: Marinus Sanutus* lib. III. parte VI. cap. XXIV. Anno, *inquit*, MCLXXX. Patriarcha Almericus moritur, cuius simplicitas modicùm Ecclesiæ profuit: cui successit Heraclius tam perniciosi exempli, vt procedentem ornatissimam mulierem, quam publicè tenebat, vulgus *Patriarchissam* vocaret. In eius electione publicè dictum fuit: sub Heraclio amittendam esse Crucem, sicut sub Heraclio Imperatore recuperata fuerat: quod & accidit. *Paulus Æmilius, sub finem lib. V. de rebus gestis Francorum, Philippo Augusto Rege:* Sacrosancta Crux, velut fatale pignus sacri Regni, iam manibus minus sanctis tractabatur. Extant illius temporis æquales auctores, sacerdotes fuisse flagitiis sceleribusque obrutos: atque adeo ipsum Patriarcham, neque castè neque integrè vitam egisse.

Nos verò ad nostra redeamus. Scribendæ historiæ consilium longè ante ceperat, quàm inciperet; & ad tantum opus necessaria coëgerat. Cœpit tandem precibus Amalrici Regis: præfat. & extremo lib. XX. *Traditionibus instructus, & oculatâ fide; nullâ scripturâ præduce. Non legisse studiosum & doctum hominem, qui transfretauerat, & vt tum loquebantur, etiam transalpinauerat, tot de hac Via editos libros ab iis qui inter viatores fuerãt, probabile non est. Ordericus supradictus Vitalis, multos alios tam Latinorum quàm Græcorum de tam memoranda re tractasse memorat. Nos Græcum vnum vidimus in Regia Bibliotheca, beneficio* Isaaci Casauboni *vulgari linguâ scriptum, Iohanni Meursio crebrò citatum in Lexico Græcobarbaro: Is autem sacrũ hoc bellum (quantũ memini) vnâ aut alterâ tantùm pagellâ perstringit. Sed neglexisse, & pro nullis habuisse videtur noster, quæ & alii olim prædicarũt, & nos tanto studio atque sumptu colligimus: Vsque ad regnũ Balduini III. Regis, quod incipit* lib. XVI. *ex aliorum relatione,* quibus, *vt ait,* prisci temporis plenior adhuc famula-

batur

batur memoria, *narrationem contexuit: sequentia aut ipse vidit; aut de iis qui rebus ipsis interfuerant, hausit: vti testatur ipse* præfat. lib. XVI. *sed & lib.* XII. cap. XXIV. *ait, audita se referre à senioribus quibusdam qui constanter asserebant se prædictis omnibus interfuisse.* *Neque vno spiritu, hoc spatium confecit. hic palam interquiescit, & velut animam atque animum recipit:* illo ipso libro XVI. *tanquam certiora deinceps editurus; & absoluto lib. XXII. accedens ad Patriæ extrema describenda, inuitus.*

Non imposuisse operi vtilißimo vltimam manum apparet; nam & quædam repetit atque inculcat, quæ semel dixisse suffecerat: quædam non dicta, leuiter tangit tanquam iam explicata: nec tempora vbique respondent. Præfatione, *præsentem tum annum notat MCLXXXIV. quem* lib. I. c. II. *facit MCLXXXII. quomodo legendum* fine c. XXI. lib. XIX. *vbi vulgò notatur annus MCLXXII. Et* libro XXI. cap. XXVI. *ait Ecclesiæ Tyrensi tum se præfuisse annos sex: quod incidit in annum MCLXXX. Ex quibus, quod iam dixi constat, sæpius diuersis temporibus manum huic operi admouisse; & vltimo loco ei scriptam eam partem quæ hodie prima legitur.* Libro XXII. cap. VII. & XIII. *de re loquitur, quæ cùm scriberet, gerebatur:* dicitur obsidere, *inquit*, & frequentibus, more hostili, impugnare congressionibus, *&c.* *Opus siue volumen, libris distinxit, quos & tractatus vocat; libros, capitibus. Libros autem scripsit XXIII. vt ipse auctor est*, præfatione: *sed vicesimum & tertium non absoluisse inde apparet, quòd MS. veteres paullò post eius ætatem exarati, nec vnâ litterulâ alter altero plus minúsue habeat: nec præposita libris capitula præter ea quæ habemus quicquam promittant. Et cùm Gallici interpretes historiam longiùs, etiam vltra Guillermi mortem, deduxerint; vnus tamē Palatinus Heydelbergensis, nec verbulo Latinum excedit. Nam quid velit Joannes Herold, non capio, cum præfatione continuationis suæ Belli sacri, ait,* ad Friderici II. August. excessum vsque, historiā suam eundem Guilhelmum perfecisse, magnorū virorum testimonio, iuratum. *Ea enim ratione superasset viuēdo annos centum & viginti: nisi velimus Heroldo dictum Fredericum* primum, *pro* secundo. *Ita suffragatorē fortasse haberet P. Æmilium, vt statim dicemus. Illic igitur substitit, negotiis auocatus, & morte præuentus; animo tamē persequendi propositum habens* numerū etiā augere librorū, pro quantitate, *inquit*, occurrentis materiæ: *cùm antea constituisset languorē patriæ, & suorū vltimos defectus non attingere:* præf. operis, & lib. XXIII. *Qui quidem lib. XXIII. in Anglicano Cantabrigiensi legitur iunctus vicesimo secūdo: exscriptore indicante vnam istam aut alteram pagellam, non esse propria*

libro inscribendam. Annos complexus est ferè centum; id est, vt postea, exactius ipse computat, octoginta quatuor: præfatione. *In veritate quærenda diligens:* patet ex lib. IX. cap. XVI. & XVII. cap. VII. & XX. cap. XVIII. *In dubiis suspensus & religiosus:* patet lib. XXII. cap. V. fine, VIII. XXV. XXVII. fine. & lib. XX. cap. XX. *alibi. Itaque & recentia, vt ad quorum inquirendam veritatē tempus defuerit, dubiè refert.* lib. XXII. cap. XIX. *&c. Generalia persequens, specialibus non multam dat operam.* lib. XVII. cap. XXIV. *Occupationes excusat publicas priuatásque, si quid fortè excidit quo Lector offendatur:* præfatione. *Toto denique opere, quam promittit præfatione, & ostentat, modestiam, prudentiam, pietatem, præstat. Heraclium Patriarcham sine odio memorat,* fine cap. IV. lib. XXII.

Iniquior fortasse videatur Guidoni Liziniaco, *Comiti Ioppensi: quem postquam imparē viribus & prudentiâ dixisset, hominem vocat* incognitum, indiscretum & penitus inutilem: lib. XXII. cap. XXV. & XXVII. *Vt alia vera sint, vt nō sunt à vero multum aliena, incognitum non debuit dicere quem* eiusdem libri cap. I. *dixerat satis nobilem, Hugonis Bruni filium: cùm & Hugonem Lisiniacensem, & Hugonem de Lisiniaco, cognominatum Brunum, commemorasset* lib. X. cap. XIX. & lib. XIX. cap. VIII. *cùm eadem familia, Antiochiæ Principē dedisset Raymundum Pictauiensem, ex vltima Anglia petitum.* lib. XIV. cap. X. XX. XXI. *sed de familia illustrissima dicemus in Genealogico, si DEVS vitam. Certè virtutibus imparem oneri tanto fuisse, & illi experti sunt miseri, & nos ex ipsa historia discimus. Verùm, ei & cum hostium viribus & cum domesticorum inuidiâ decertandum fuit. Alienum hominem Regis sororium, postea Regni procuratorem, & tandem successorē, indignè ferebant Regni Principes: cùm & nobiliores & prudentiores & ditiores etiam in Regno potuissent reperiri, vt ipse inquit noster* lib. XX. cap. I. *Notat* Iacobus de Vitriaco, *diu in Regno versatus,* Histor. Hierosl. cap. LXXII. *nouos illos Syriæ indigenas, quos dictos* Pulanos *ait, in eos qui de longinquis regionibus causâ deuotionis, aut ad eorum subsidium aduenissent, non solum ingratos, sed multifariè molestos extitisse. Experti eorum inuidiæ aculeos, & perfidiæ graues ictus, magno cùm Reip. tum Regni ipsius damno Conradus Imper. & Rex Ludouicus ad Damascum,* noster lib. XVII. cap. V. & VII. *Expertus & Flandrensium Comes Theodoricus:* lib. XVIII. cap. XVIII. *Neque omninò domesticorum ille in exteros animi motus, sine ratione est. Videtur enim indignum vt qui totâ vitâ suâ regno militantes, infinitos labores pertulerunt, ab iis qui recenter aduenerint tantorum fructus la-*

borum

bonorum colligentibus, negligantur, & spe remunerationis excidant. ipse Tyrius lib. XVII. cap. VII. Sic vos, non vobis. *Sed hæc alterius loci quæstio est. Hîc verò DEI admiremur Prouidentiam & iusta iudicia: qui, cùm perdere meritissimò nostros constituisset, Guidonem illis Regem, mediâ petitum Galliâ, è summa Pictonum nobilitate: cùm tempore eodem attollere res Sarracenorum, Saladinum è puluere excitatum, terræ filium, sed virtutibus omnibus absolutissimum, Principem dedit. Sit itaque nostri auctoris, vel amore & miseratione patriæ excusatum, si quod fuit, in Guidonem odium: quod nec latuit fratrem* Stephanum Lusignanum, *ordinis prædicatorum, qui historiam Regni Cypri edidit, primùm Italicè, deinde* Gallicè. *Is odii causam adscribit, ipse è Guidonis posteritate, propinquitati quâ Regni proceres noster Guillermus contingebat, quibus ille successionem Regni alienigena eripuisse videbatur. Idem Stephanus alia, tanquam scripta Guillermo, recitat, quæ nusquam legimus: aliàs parum ipse literis eruditus, aut lectione doctus.* Tripolitanum *autẽ Comitem, Guidonis æmulum laudibus noster effert, passim:* lib. XXII. cap. IX. XVI. XXIX. & lib. XXIII. cap. I. *Sed &* Manuelem Imperatorem *Constantinopolitanum eum affectu memorat,* lib. XV. cap. XXIII. & lib. XXI. cap. XII. *& causam aperit, cùm eius in se beneficentiam prædicat:* lib. XX. cap. IV. & lib. XXII. cap. IV. *Verè enim ipsemet de Saladini virtutibus:* Nullo alio hodie visco, subiectorum, etiam quorumlibet aliorum hominum corda magis solent Principibus conciliari, nihilque alienos animos magis obligat, quàm munificentia. *Hæc & peccata quamuis eminentia, operit; & virtutes etiam latentes aperit.*

Hanc verò historiam laudat, qui vixit anno MCCCCL. Antoninus *Florentinus Archiepiscopus,* tit. 17. cap. 9. §. 3. & 12. Dominus, *inquit,* Guillelmus Archiepiscopus Tyrensis in Chronico. *& alibi eius ipsissimis verbis vtitur: quod & sæpissimè, tacito nomine, qui eius ætati proximus fuit, Iacobus de Vitriaco. Sed* tit. 16. cap. 13. princ. *quem auctorem citat, Guillelmus, est Malmesberiensis, cuius verbis subiicit & nostri ipsissimas voces, quæ leguntur* lib. 1. c. XVII. *Paulus Æmilius, grauis auctor,* de rebus Franc. lib. 4. & 5. *nostrum non semel appellat, nomine Pontificis Tyriorum, verbáque eius adducit. Sed* lib. 6. *quæ tradi à Tyrio dicit illius temporis auctore, de morte Friderici I. Imp. scrupulum mihi & dubitationem quandam iniiciunt. Excessit enim Fridericus Imp. anno MCXC. proximè quidem ætatem Tyrii: sed nos, non superasse scribendo Tyrium annum MCLXXX. ante confirmauimus. Latebat in bibliothecis Æmilii tempore Tyrius, nondum typis editus: itaque incidisse illum in huius ab alio continuatam*

historiam, quales Gallicas habemus aliquot, probabile est, quam totam pro Tyrii legerit, habueritque: &

—— opere in longo fas est obrepere somnum.

Blondus in harum rerum explicatione Guillelmum citat, scriptorem, *inquit,* Gallicum, *lib. 4. dec. 2. sed & Guillelmum sæpiùs nominat, alium à nostro,* eodem & præcedenti libro: *itaque dubito. Cætera, bonus & necessarius auctor Historiæ, satis in hac negligenter versatus est Blondus: quod solens iis qui complecti omnia, & generales, vt vocant, conscribere historias aggrediuntur, fraudem lectoribus titulo magnifico facientes: quos vt fugiant adolescentes, suadeo; legant cum attentione & iudicio, alii: ne, dum cæcum cæcus ducit, ambo in foueam incidant.*

Opus præterea Guillermus *noster composuit, cuius non possumus iacturam nō ægerrimè ferre historiarū studiosi, in argumento obscuro maximè, nec vllius diligentiâ scriptoris illustrato, cuius*

Ad nos vix tenuis famæ perlabitur aura:

De gestis Occidentaliū Principum: lib. I. cap. III. *siue, de Principibus Orientalibus & eorū actibus,* lib. XIX. cap. XV. & XXI. *à tempore seductoris Mahumet, vsq; ad annū* Domini *MCLXXXIV:* præfatione. *Quingentorum septuaginta annorum seriem complexum:* præfat. & lib. I. c. III. *vel quingentorum septuaginta & septem, vt* lib. XIX. cap. XXI. *quæ varietas quod suprà dixi confirmat, non recognitum auctori hoc nostrum opus. Illud verò, eodem Amalrico Rege instante & rogante, & exemplaria Arabica ministrante, absoluit:* præfat. eadem, & lib. XIX. cap. XXI. *laudabili omnino, & Regiâ, & ad DEVM, cui proximi Reges, accedente curâ: verbo mortuos excitare, & in vitam reducere. Admirandum etiam in Rege, quòd mediâ & profundâ barbariâ, inter lituûm stridorē, & armorum tonitrua, & præsentißima quotidie pericula, literas coluerit, & librorum copiam vsui studiosorum comparauerit: quæ aliis, altâ etiā pace, negliguntur. De Concilio Lateranensi scriptū edidisse; suprà retulimus. Eiusdem plures* Epistolas ad Bernardum *Antiochenum exstare, scribit exscriptor Simleri Antonius Possevinus,* Apparatu: *vterq; falsus: neque enim huius, sed alterius, Tyrensis item Archiepiscopi, Guillelmi Anglici sunt illæ, quas non vidimus, ad Antiochenū Epistolæ: Obiit Bernardus, nostro vix nato, nempe circa annum MCXXVII. quem paullo post & ille alter Guillelmus secutus est: vt ex nostro constat:* lib. XIV. cap. X. & XI.

Sed hac historiâ primus nos beauit Philibertvs Poissenotvs, *D. Morādi in Maxima Sequanorum præpositus: vt eum Iohannes Herold continuatione Belli sacri, demonstrat: typis Io. Oporini, anno 1549. Postea, quam emendatam pollicetur, corru-*

ptam

ptam dedit ab Henrico Pantaleone, Nicolaus Brillingerus, anno 1564. nec diffitetur ipse Pantaleon, se vetustissimum exemplar fideliter correxisse; in quibusdam etiam locis vsitatiora verba pro obsoletis, & sententias perfectas pro imperfectis apposuisse: atque sic multò emendatiorem denuò in lucem edidisse: scilicet! Nos quàm potuimus exactissimè veteres secuti, ex iis passim lacunas repleuimus; & lib. III. quod deerat integrum caput quintum, aliis locis periodos integras, restituimus; voces emendauimus, quot dici nō potest: nobis, nihil permisimus. Sumus autem vsi Codicibus PITHOEANO, CANTABRIGIENSI, PARISIENSI Nauarreno. Cantabrigiensem humanitate præfecti & sociorum admissi, vidimus & cōsuluimus in Bibliotheca collegii S. Benedicti: & eius, antequam eò accederemus, gustum nobis dederat Merlinus Higdenus, conciliante eum nobis Stephano Le Sieur. Parisiensis Codicis qui in Nauarreno collegio exstat, index fuit Albertus Myræus: eiúsq; postea lectiones à vulgato diuersas diligenter & iudicio collectas misit Timotheus Hoyus, Andreæ filius: Tres, omnino probæ notæ, sub ipsam ætatem auctoris conscripti. Nauarrenum, subscriptio indicat donatum ab Ansello Episcopo Meldensi, qui vitiosè Demochari dicitur Aurellus & Ausellus: vixit is circa annum DOMINI MCC. id est, paullo post nostrum Archiepiscopum. Veræ lectioni firmandæ, & illustrandæ historiæ, profuerunt GALLICAE interpretationes: PALATINA Heydelbergensis, quam fuisse Isabellæ Reginæ Noruegiæ indicat inscriptio rubricata: eam nobis olim impetrauit Georg. Michael Lingelshemius; nuper consulenti, adfuit Iauus Gruterus. FAVCHETIANA, à Dionysio Godofredo JC. Nostra. Pag. 625.

Subiecimus Tyrio, NOTITIAM PATRIARCHATVVM Antiocheni & Hierosolimitani, membranas secuti: nam in editis collocatur lib. XIV. c. XII. Nomina vti erant in MSS. diuersa à vulgatis, exhibuimus, sanè corruptissima: quæ dabit, vt speramus, emendata Alberti Miræi diligentia. Pag. 1144.

Sequitur Primatem suum, Tyrensem Archiepiscopum, suffraganeus, Acconensis Episcopus IACOBVS DE VITRIACO; cuius vita ab Andrea Hoio, legitur præposita editioni Duacēsi duorum eius librorum Orientalis & Occidentalis historiæ: spicas post eius messem, has legimus. XII.

Vincentius, Specul. Hist. lib. 30. cap. 10. Anno MCCXIII. sanctæ & admirabilis vitæ, S. Maria de Oegnies in Episcopatu Leodiensi, obiit, cuius vitam Magister Iacobus de Vitriaco diligenter conscripsit. Hic etiam Iacobus ante fuerat in villa prope Parisius, quæ dici-

tur Argentolium, presbyter Parrochialis; postea verò secularem vitam relinquens, in monasterio de Oegnies factus est Canonicus regularis. Cuius itidem Parochiæ cura cùm ei commissa esset, eidem Mariæ in eadem parochia conuersanti, propter vitæ ipsius sanctitatem valde familiaris effectus est: cui etiam illa spiritualem, vt fertur, gratiam orationibus suis impetrauit. Vnde & ipse Crucem contra Albigenses in Francia prędicans, eloquii suauitate atque dulcedine multos atque innumerabiles ad signum Crucis accipiendum prouocauit. Postea verò factus est *Episcopus Acconensis*, & inde translatus auctoritate Apostolicâ, factus est Episcopus *Tusculanus, sedis Apostolicæ Cardinalis*. Tandem ex vita præsenti migrans, fecit corpus suum apud Oegnies deferri, & in eadem ecclesia in qua illa quondam eius dilecta sepulta fuerat, sepeliri. Hic etiam volumen vnum aliud confecit, in quo multa de naturis rerum, & præcipuè de mirabilibus, quæ in transmarinis partibus reperiuntur, inseruit. Sed & cum vita prædictæ Mariæ, de sanctis mulieribus, quæ tempore suo in partibus Leodiensium abundabant, multa bona scripsit, & earum detractores acriter reprehendit, ac venerabili Tholosano episcopo Fulconi loquens, ita dicit. *&c. quæ sequuntur ex libro Vitriaci de vita Mariæ de Oegnies, & sanctis mulieribus Leodiensibus sunt excerpta. Historia Comitum Tholosæ manuscripta, bibliothecâ ad S. Benedictum Cantabrigiæ.* Mittitur interea in Franciam à Legato Fulco episcopus Tholosanus, prædicaturus Crucem cum aliis qui mandatum habuerunt consonum: quibus affuit Magister *Iacobus de Vitriaco*, vir magnæ honestatis & litteraturæ, & eloquentiæ, qui postea fuit *Episcopus Acconensis*, deinde in Rom. curia *Cardinalis*: cui iniunctum fuerat per visionem in somniis à B. Saturnino Tholosæ protopræsule, vt contra suum populum prædicaret. *Membrana ad Tyrium Gallica*: Fuit in Francia bonus clericus, nomine Magister *Iacobus de Vitriaco*, qui multos Cruce signauit, vbicunque prædicare eum contigit. Eum verò electum, Canonici *Acconenses* ab Apostolico petierunt Episcopum: neque enim ille absq; Apostolici mandato, episcopatum vnquam accepisset. Mare igitur transiit, & diu *Episcopus fuit Acconensis*, multisque regionem illam bonis affecit. Tandem resignato episcopatu in Franciam rediit: & ab Apostolico *Cardinalis* Romanus factus est. *De eius obitu Chronicum Belgicum Pistorianum, ad annum MCXL.* Anno prænotato, magister *Iacobus de Vitriaco*, quondam episcopus Acconensis, tunc Cardinalis Tusculanensis, Cal. Maii Romæ obiit: cuius ossa post aliquantum temporis translata apud Ognies, Leodiensis diocesis; & ibi honorificè tumulata sunt.

Animum ad scribendum applicuit captâ Damiatâ, cùm otio fugiendo scripturarum meditatione, & compedibus, vt ipse loquitur, lectionis assiduæ, animum tanquam seruum maleuolum, studeret adstringere: & recreationis causâ, studióque discendi, euolutis Orientalibus historiis, doleret reproborum gesta accuratè descripta

descripta legi; indicta & neglecta iacere Regis æterni prælia. Eodem ferè stomacho commotus, quamuis ignarus DEI veri, Seneca: Quanto potius, *inquit,* opera DEI celebrare, quàm Philippi aut Alexandri latrocinia? *Sed & hæc opera DEI sunt: quod ignoratũ Seneca, nos de DEI verbo discimus. Sunt, inquam, DEI opera, quomodo pestes, quomodo inundatio, quomodo conflagratio, quibus illos ipse comparat Seneca. Nabuchodonosor seruum suum DEVS vocat, non semel.* Ecce, ego mittam, *inquit,* & assumam vniuersas cognationes Aquilonis, & Nebuchodonosor regem Babylonis seruum meum, *&c. Igitur, & hæc cognoscere Christiano, non minus decet, quàm* Ierem. 25. 9. &c.

—errantem Lunam, Solísque labores:

Vnde hominum genus, & pecudes; vnde imber & ignes:

& Naturæ cætera. Sed Iacobus, illo impulsu, tribus libris *res Christiani populi scribere aggressus est: ita vt* primo, *res Orientis describeret*; secundo, *statum Occidentis Ecclesiasticum*: tertio, *in Orientem regrediens, ea explicaret, quæ propriis oculis vidisset.* ipse præfat. *Latinè, Græcè, Arabicè doctus, vt ex eadem præfatione; in sacrarum litterarum lectione diligenter versatus, vt ex ipsis eius libris apparet. Citatur sæpè auctori Chronici Belgici, & aliis. Scriptor Fortalitii fidei, qui vixit anno MCCCCLIX.* lib. 4. consid. 9. *anno MC.* Acconensis *inquit,* Episcopus, in libro de rebus & statu terræ Orientalis. *Borchardus, siue Brocardus, descriptione Terræ sanctæ, cap. 6. §. 6.* Dominus *Iacobus de Vitriaco,* Hierosolimitanus Patriarcha, & Romanæ Sedis Legatus, in libro quem de conquesto Terræ Sanctæ edidit, *sic dicit*: Regionis Decapoleos fines siue extremitates sunt mare Galileæ ab Oriente, & Sidon magna. *qui locus legitur in hac ipsa historia cap. XLVII. Citatur & libro Bellorum Domini, Petauiano. Guillermi Tyrensis ipsissima verba, non semel, suppresso nomine, vtitur Vitriacus: vti ipsius Vitriaci, Marinus Sanutus.*

Libri titulus, vt ex supra notatis intelligis, Lector, variat: Manuscriptis dicitur HISTORIA IHEROSOLIMITANA, *&* HISTORIA HIEROSOLIMITANA ABBREVIATA. *vnus, fine libri habet:* Explicit hic liber de captione & redemptione Hierusalem. *Vidi Londini beneficio domini* Gent, *librum veterem, cui nomen erat præscriptum domini* Allen; *hac inscriptione:* Incipit liber de Imagine mundi, editus à Reuerendo patre ac domino Petro Patriarcha Iherosolimitano. Incipit Prologus. Postquam diuinæ propitiationis munificentiâ, *& cetera, quæ hîc edita. Subiiciuntur capita CXXXIV. distincta libris tribus: primus absoluitur capitibus LXXXII. Postea,* Incipit liber secundus. Descriptio terræ Orientalis, ex his quæ in ea mirabiliter fiunt, vel cõtinentur: & primo de Terræmotu & To-

nitruis & niuibus, cap. 83. *quo numero idem & hîc legitur. finit:* de die in diem expectantes: *qui est & huius historiæ finis. Inde, incipit liber tertius,* de corruptione habitantium in Terra Sancta, cap. CI. Cùm igitur Orientalis Ecclesia. *&c. quod est in editione Duacensi caput primum historiæ Occidẽtalis. Vltimum caput, CXXXIV. finit:* puluerem autem retinet & abscondit. *Sequitur in eodem Codice,* Incipiunt exempla magistri Iacobi de Vitriaco. Nauis per se descendit in flumen; sed per se non ascendit: similiter homo. *&c. Plura non notaui, destitutus tum & libris & valetudine. Hæc autem, qualia qualia, apponere hîc visum, si fortè vsui sint studioso harum literarum Lectori.*

Patriarchæ Hierosolymitani nomen, quod ei tribuit Borchardus, vnde sit, nescio: nisi, qui vitas & gesta summorum Pontificum scripsit Alfonsus Ciaconius, *sub Gregorio IX. PP. narrat ex Episcopo Acconensi in Patriarcham Hierosolimitanum electum: Pontificem autem, quod Rom: Ecclesiæ eum necessarium esse ostenderet, in eius locum obtulisse Canonicis Episcopum Nannetensem. Petrus autem, qui in Londinensi codice dicitur & ipse Patriarcha Hierosolimitanus, an Petrus de Palude? Sed huius Iacobi alia scripta è Trithemio pete, & Hoio; & ab Hoio notatis locis adde è Chronico MS. quod habemus à Marq. Frehero:* Item eodẽ tempore *(sc. anno MCCXIII.)* obiit domina Maria de Onies in territorio Laud. cuius vitam mirabilem Iacobus de Vitriaco Cardinalis scribit.

Hoc verò damus ex editione Duacensi Balthasaris Belleri, *anni 1597. quam procurauit, Fr. Moschvs, illustrauit* A. Hoius: *nos emendauimus & auximus ex MSS. duobus P. Petavii, vno nostro. Parisiensem editionem, ex qua hunc auctorem Syriacis suis inserere Pistorius cogitabat, nõ vidimus. Præfationem quæ Duacensi deest, in Antiquis dedit &* Henr. Canisius, *tomo VI. Eam nos ex nostris descriptam habebamus ante editionem Canisianam, vno aut altero loco fortasse meliorem: de quo in diuersis lectionibus.*

Libro secundo, qui est Occidentalis historia, quòd argumentum tractet à nostro alienum, onerare hanc collectionem noluimus. Eius fine ait ipse, præfatione, *differuisse de ordine & Religione Cruce signatorum, & vtilitate Peregrinationis, pleniùs: quod in editione Duacensi non exstat.*

Tertium, & Epistolam edimus fide Iacobi Gretseri, qui inseruit Horto Crucis. Libro tertio nominat Acconensem Episcopum: id est, seipsum. Quæ præmittit de Saphadini filiis & locis Terræ Sanctæ, ea Gallica habemus MSS. authore Patriarchâ Hierosolymitano quodam; neq; enim nomen editur: iussu Papæ Innocentii.

nocentii: quibus & sua auxit Vincentius, *speculo histor.* lib. 31. cap. 54. *&c. Reliqua illius tertii libri, descripta sunt ex* Olivieri *Coloniensis Epistola; ex qua & Matthæo Pari & Beluacensi, emendare est, quæ hîc leguntur corruptissima. His facilè mihi persuaderi paterer non esse librum Vitriaci: nisi hæc ipsa scribenti succurreret, nec nouum esse, scriptorem obliquè seipsum, tanquam alium, in ipsam historiam inducere: & Patriarcham Hierosolimitanum dici Vitriacum, ex superioribus cognouissemus: & reliqua tam Oliuerus ex hoc, quàm ex illo hic describere potuisset.*

Orditur historiam ab ipsa origine malorum Mahometo: & ab eo descendens ad Petri Eremitæ primam peregrinationem, & ex ea expeditionem, finit post receptam Ptolomaidam in coronatione Regis Ioannis de Brenna, quæ facta est anno MCCX. Constat igitur ratio, cùm cap. IV. *ait*, iam ferè per DC. annos serpentem antiquum, per os Pseudoprophetæ execrabilis erroris venenum euomuisse. *Liber tertius & Epistola, obsidionem & captionem Damiatæ referunt, quæ est anni MCCXVIII. Rebus adfuit, atque etiam præfuit, vt ex his videre est, & fine Epistolæ Oliueri.*

Pag. 1047.

De HIEROSOLIMITANAE HISTORIAE *hoc fragmento, nihil habemus dicere: nisi quod visa scribit auctor; & res gestas, adhuc calente memoriâ, stilo designat, vt ipse loquitur* præfatione: & pag. 1170. lin. 55. quos cùm cerneremus signis prodire distinctis. &c. *Homo, vt illo seculo, eleganter doctus. Natione Anglicum, iudicabit vnà mecum qui attentè legerit. Eius nobis copiam fecit* NICOLAVS SERVINVS, *Regius in Parlamento Parisiensi Aduocatus. Res gestas narrat ab anno MCLXXVII. ad MCXC.* XIII.

Pag. 1150.

EPISTOLAE *à Regibus, Principibus, Prælatis, ad Regem Francorum* LVDOVICVM *Iuniorem, viginti septem; vna, ad Alexandrum PP. III. scripta, ex bibliotheca P.* PETAVII, *sunt hæ:* XIV.

1. *R.* Principis Antiocheni. *Frequens librariis illius ætatis, hominum dignitate illustrium nomina notare litterâ singulari, nominis principe. Hîc itaque, R. est* Raimundus.
2. Giberti, *Magistri Hospitalis.*
3. Hugonis, *Abbatis Ecclesiæ B. Mariæ Adrianopolis; &* Petri *prioris S. Ioannis Constantinopoleos Hospitalis:* Alexandro *R. E. Pontifici.*
4. Amalrici, *Regis Hierosolymorum.*
5. A. Patriarchæ *S. Resurrectionis. Est* Amalricus.

6. Eiusdem.
7. R. Ducis *Narbonæ, Comitis Tholosæ, Marchionis Prouinciæ: est* Raimundus.
8. R. de Balneo: *fidelis Imperatoris Constantinopolitani Emanuelis.*
9. A. Regis *Hierosolimorum.*
10. B. de Blancesfort, *Magistri Militiæ Templi.*
11. Eiusdem.
12. Gilberti, *custodis Hospitalis Hierusalem.*
13. A. Regis *Hierosolimorum.*
14. B. de Blancesfort, *Magistri Militiæ Templi.*
15. G. Fulcherii, *procuratoris domorum Militiæ Templi.*
16. A. Regis *Hierusalem.*
17. A. olim Prioris *de monte Thabor.*
18. Petri Prioris *Hospitalis Constantinopoleos.*
19. A. Patriarchæ *Dominicæ Resurrectionis Ecclesiæ.*
20. Hugonis, *Abbatis S. Mariæ Adrianopolis; & Prioris S. Ioannis Constantinopolis.*
21. Amalrici *Regis Hierosolimorum.*
22. Bertrandi de Blancafort, *Magistri Militiæ Templi.*
23. Amalrici Regis *Hierosolimorum.*
24. Gaufridi Fulcherii, *præceptoris Hierosolimitanæ domus.*
25. B. *Raimundi filii, Principis Antiochiæ.*
26. G. Fulcherii *conserui Militiæ Templi.*
27. B. *Militiæ Templi ministri.*
28. Adriani *PP.* *Pag. 1172.*

XV. *Bullam Innocentii PP. cum* ANDREAE *Regis Hungariæ ad* Honorium *PP. litteris, habemus à* NICOLAO FABRO. *Incidit autem Andreæ Regis expeditio in annum MCCXVII.* *Pag. 1192.*

XVI. OLIVERI *Epistolam suppeditauit & P.* PETAVI *insignis bibliotheca, & exscriptũ* FRIDERICI LINDENBRVCHII. *Scholasticum Coloniensem ipse se inscribit: eiúsque frequens meminit* Cæsarius Heisterbacensis, *qui vixit anno MCCXXII.* lib. 2. cap. 7. & 3. cap. 6. & 4. cap. 10. & 10. cap. 22, 31, 37, 38, 39. & 12. cap. 23. *Crucem ait prædicasse in Brabantia, Flandria, Frisia; & discipulum eius commemorat* Arnoldum; *& illius se verbis vti profitetur. Scripsit autem quæ vidit, gesta an. MCCXVIII. & MCCXIX.* Godefridus Pantaleonis, *Rerum Germanicarum tomo Freheriano primo, anno MCCXVIII. narrat ad Damiatam Oliuerum hunc*

hunc nostrum, Scholasticum Coloniensem, ex puris eleemosynis pauperum, ædificium construxisse, in quo erant propugnacula & pons: *&c. Iisdem quibus hic verbis eadem exponit Godefridus: quod & de Acconensi iam annotaui.* Albertus *Abbas Stadensis, editus à R. Reineccio, Chronico, anno MCCXVII. (vixit autem abbas anno MCCXL.)* Multi, *inquit*, Peregrini versus Hierusalem sunt profecti, petentes de Marsilia Terram Sanctam: in quorum comitatu erat magister Oliuerus, prædicator famosissimus; postea Paderbornẽsis electus, & tandem S. Sabinæ presbyter Cardinalis: *quod & sub Honorio PP. III. notant Onufrius & Ciaconius. Lubet hic &* Emmium Vbbonem *adducere, recentem sed elegantem & accuratum scriptorem. Is rerum Frisicarum lib. 8. anno MCCIII. Coloniensem Archiepiscopum vsum operâ Oliueri, qui contionibus populum ad sacram militiam vocaret:* Hominis, *inquit*, vt ea ferebãt tempora, cum primis eruditi & facundi, ab ipso Rom. Pontifice ad hoc munus auctorati. Is Frisiam ingressus, anno MCCIV. contionibus passim institutis, &c. hominum turbam ad profitẽdum eam militiam, recepto Crucis signo concitauit. *& sub finem libri eiusdem:* Oliuerus, qui expeditionis huius historiam prodidit, non veretur scribere, sibi videri non aliam magis ob causam oppidum tam validum & munitum, & cui ad obsidionem quantumuis diuturnam, deesse nihil poterat, Christianis maria tenentibus, tam subitò esse amissum; quàm quòd nec in DEVM satis pii, cuius beneficio tantam victoriam recens retulerant; nec in Teutonas, & Frisios præsertim, satis grati qui bellum administrabant, fuissent. *Ex quo constat & amissâ Damiatâ scripsisse Oliuerum, quæ non vidimus: vti & fine huius Epistolæ, alias à se scriptas literas ait, de* Castro Filii DEI, *quod ædificarat Militia Templi.* *Pag. 1185.*

Agmen claudit ex nostra Bibliotheca Beati LVDOVICI *Regis ad subditos suos in regno Franciæ constitutos, Epistola: scripta in Acon, anno MCCL.* *Pag. 1196.* XVII.

Cui Regis eiusdem subiecimus CANONISATIONEM, *editam Parisiis anno 1516. per Henricum Stephanum, cum oratione Iodoci Chlichtouei, de laudibus Regis optimi & fortissimi: Eius præterea exscriptum de veteri codice nobis communicauit, qui omnia, P.* PETAVIVS. *Pag. 1201.*

CÆterum, si quid in his auctoribus habetur, Lector, factũ dictúmue impiè, superstitiosè, improbè, id in Veritatis honestiq. præiudicium trahere nemo, nisi impius ipse improbúsque, præsumpserit. Neque enim quid debeat, sed quid fiat Historici referunt.

Annalium consciptores, *inquit noster*, non qualia optant ipsi, sed qualia ministrant tempora, mandare solent literis, ex officio. *Est enim humanæ vitæ speculum, Historia: humanæ verò vitæ, ea ratio, vt non stultorum tantùm, sed improborum etiā atq; impiorum infinitus sit numerus. Itaq; rectè omninò suam Paulus Orosius, de* Miseria hominum *inscripsit. Etenim, quid aliud Historia? cuius in ipso limine, primi Parentis stultum cupidinem, impium animum horreas: mox madefactam sanguine fraterno magnam Matrem: inde, in omne scelus præcipitatum genus humanum. Hanc, quam damus, vide: & ne te morer, Tyrii nostri primi libri caput octauii lege; quæque anteà notauimus de causis excidii Hierusalem, repete: hæc tempora, hos mores videbis. Et, ista cùm legimus, causas præsentium atq; imminentium malorum quærimus? face cupiditatis incensum, ardere malis mundum, miramur?*

Sic in antiquissimo libro inscriptam Orosii historiam vidimus.

Fœcunda culpæ secula, nuptias
Primùm inquinauêre, & genus, & domos:
Hoc fonte deriuata clades,
In patriam populumque fluxit.

Itaque, ex vsu & multitudine qui patrocinium vitiis quærit: is omnes omnium ætatum, omniúmq; gentium historiographos, is hodie hominum vniuersitatem, à se habeat. Idem verò sciat: cùm de Veritate, cùm de Virtute quæritur, illud discessionum locum non habere: Hæc pars maior esse videtur: *ideò enim peior, quia maior.*

Sed te, DEVS, cuius res Christiana numine, non hominum ratione & consilio gubernatur, pacem ac veniam peto: precorque, DOMINE, vt Principum, quorum à te, & à tua proxima potestas, ad pietatem & innocentiam; *populorum ad obsequium flectere animos velis: vt hic mundi contextus tibi in pace seruiat, per pacis tecum nostræ auctorem, DOMINVM nostrum IESVM CHRISTVM. Amen.*

PRINCI-

PRINCIPVM & PRÆLATORVM MILITVMQVE

nomina

qui nomini CHRISTIANO *militarunt*,

Scriptoribus his dicta.

de quibus

&

alijs, qui hisce bellis operam nauauerunt,

in Indicibus, D E O dante, accuratius.

CICERO II. PHILIP.

Quibus ortus sis, non quibuscum viuas, considera.

SALLVSTIVS IVGVRTHINO.

Sæpiùs ego audiui Q. Maximum, P. Scipionem, præterea ciuitatis nostræ claros viros, solitos dicere: Cùm Maiorum imagines intuerentur, vehementissimè sibi animum ad Virtutem accendi. Scilicet non ceram illam, siue figuram; tantam vim in sese habere: sed memoriâ rerum gestarum eam flammam egregiis viris in pectore crescere; neque priùs sedari, quàm Virtus eorum famam atq; gloriam adæquauerit. &c.

CICERO AD APPIVM, EPIST. VII.

Quæso: etiamne tu has ineptias? *&c.* vllam Appietatem aut Lentulitatem valere apud me plus quàm Virtutis ornamenta existimas? Cùm ea consecutus nondum eram, quæ sunt hominum opinionibus amplissima, tùm ista vestra nomina nunquam sum admiratus: Viros eos qui ea vobis reliquissent, Magnos arbitrabar. *&c.*

PRINCIPES, PRÆLATI, MILITES,

Qui his auctoribus memorati, Bellis istis Orientalibus adfuerunt.

Chardus de Montemerulo. aliàs *Aichardus de Montemerla.*
Adam, filius Michaelis.
Addo de Keresi.
Adelbero F. Conradi comitis de Lutzelburg, Archidiaconus Metensis.
Adelboldus, familiaris ducis Godefridi.
Adolfus de Monte, frater Coloniensis Archiepiscopi.
Ægidius de Santi, Francigena.
Aimarus, aliàs *Ademarus*, Podiensis Episcopus.
Aimarus Patriarcha Antiochenus.
Aimericus Lemouicensis, Patriarcha Antiochenus.
Aimericus de Lizinio, frater Guidonis Regis.
Alanus dapifer.
Alanus dominus Cerepi.
Alanus Fergaudus, Britannorum princeps.
Alberedus de Cagnano.
Albericus Beluacensis, episcopus Ostiensis, Legatus.
Albericus, frater Guillelmi de Grantemaisnil.
Albericus, vicedapifer.
Albertinus Moresinus, Bayliuus.
Albertus, comes de Blandraz.
Albertus, frater Comitis de Namurra.
Albertus de Nigrocastro (fort. *Scwhartzenburg*) de Alemania, præceptor domus Hospitalis.
Alexander de Conuersana Apulus.
Alexander de Grauina.
Almericus, Comes Montefortis.
Amalricus Nouiomensis, de oppido Neella, ex Ecclesiæ Dominici Sepulchri Priore, Patriarcha Hierusalem.
Andreas, Rex Hungariæ.
Andreas, comes Brennensis.
Andreas de Espeisse.
Andreas de Nantolio, frater electi Beluacensis.
Andreas, Comes de Rupecanina.
Ansaldus, Genuensis.
Anselmus de Bria.
Ansellus de Pas.
Anselmus de Riburgismonte. aliàs *Ansellus de Ribodimonte.*

Anselmus,

Anselmus, turris Dauid custos.
Arnaldus de Toroge, magister militiæ Templi.
Arnoldus eques & princeps de castello Aldenardis.
Arnoldus filius Villici.
Arnolfus de Tyrs castello.
Arnulfus Calaber, episcopus Consentinus.
Arnulfus, episcopus Lexouiensis.
Arnulfus, capellanus Comitis Normannorum, de Rohes castello Flandriæ, tandem Patriarcha Hierosolimitanus.
Arnulfus Marisiensis, dapifer.
Arnulfus de Turuassel.
Arpinus de Buduordi.
Aschetinus, aliàs Asquittinus, Bethleemita episcopus.
Aufonsus, siue *Alfonsus*, comes Tolosanus, frater B. Ludouici regis.
Aufredus, vir religiosus.
Austriæ dux.

B*Aldricus*, dapifer ducis Godefridi.
Balduinus Boloniensis, frater ducis Godefridi, & post eum Rex I.
Balduinus de Burgo, Rex II. Hierusalem.
Balduinus de Calderon.
Balduinus Flandriæ comes.
Balduinus de Gant castello.
Balduinus de Grantpreit.
Balduinus de Hastrut castello Flandriæ.
Balduinus Hamaucorum, aliàs de Monte, comes.
Balduinus de Insula.
Balduinus de Mares.
Balduinus de Ramis.
Balduinus Tauns castello Flandriæ.
Balduinus, è comitatu Godefridi Ducis, Cæsareæ archiepiscopus.
Balduinus, Dominici Sepulchri canonicus & thesaurarius.
Balianus.
de Bar comes.
Bartulfus de Breis.
Bartholomæus Francigena.
Belli montis vicecomes, filius Gualteri camerarii regis Francorum.
Beluoldus miles.
Benedictus Edessanus Archiepiscopus.
Berengarius Aurasicensis episcopus.
Bernardus Antiochenus Patriarcha; Hispanum dicit Benedictus de Accoltis.
Bernardus extraneus.
Bernardus Raymundus filius Gualteri de S. Valerio.
Bernardus de Stampis.
Bernardus de Tremelay.

Bernardus Vacher.
Bernhardus de Witrazh.
Bernhardus, filius Waltheri de Dromedart.
Bertoldus de Andes dux Bauariæ.
Bertramus, F. comitis Raimundi Tholosani, aliàs *Bertrannus*.
Bertramus de Blancafort, magister militiæ Templi, aliàs *Bertrannus* & *Bertrandus*.
Bertramus, Podiensis sacerdos.
Bertrandus, F. comitis Gisliberti.
de Bethuna, aduocatus, cum duobus filiis: *de Betania* legebatur in editis.
Boamundus, Apulus.
Boëlus Carnotensis, aliàs *Boëllo*.
Bonifacius de Molinis, Venetus.
Bonwanckerus de Capis, castello.
Bruno, F. sororis Conradi stabularii Henrici Imp.
Budellus, Carnotensis.

C*Alo de Caluo monte.*
Capreolus, Princeps Tharsi & Mamistræ.
Carolus, frater B. Ludouici Regis.
de *Castellione*, vicecomes frater comitis Ranulfi.
Centorius de Bierhia, aliàs *Gentonius de Bear*.
Cestriæ comes.
Clarenbaldus de Vendoliolo, aliàs *de Vendolio*.
Colinus, Anglicus.
Conanus Brito, filius comitis Gaufridi.
Conradus Imperator.
Conradus, Marchio Montisferrati.
Conradus, stabularius Henrici Imp.
Cuno de Monteacuto, comes.

D*Aimbertus* archiepiscopus Pisanus patriarcha Hierusalem.
Dodo de Cons, aliàs, *Dudo*.
Dodo de Claromonte.
Dominicus Michaelis, dux Venetiæ.
Drogo, quidam in comitatu Hugonis Magni.
Drogo de Monci.
Drogo de Nahella.

E*Brardus*, sacerdos.
Ebremarus, Patriarcha Hierusalem.
Engelbertus.
Engelbertus de Tornaco, frater Ludolfi.
Engelgerus.
Engelradus, F. Hugonis comitis de S. Paulo. al. *Engelrannus de S. Paulo.*
Engelradus, miles quidam.
Engelradus, de ciuitate Cadelin.

Engelradus

Engelradus, episcopus de Monte Landuni.
Eraldus, de ciuitate Cadelin.
Erkenboldus.
Eurardus de Bretoil.
Eurardus de Puisat, aliàs *Ebrardus*.
Eurardus, frater vxoris Widonis de Puteolo.
Eurardus, venator.
Eustachius, Bononiensis, frater ducis Godefridi.
Eustachius Cholet, de regione Pontiui.
Eustachius Grener, aliàs *Granarius*,

F*Olkerus*, Aurelianensis.
Folkerus, de castro Bullon.
Folkerus, Carnotensis miles.
Folkerus, capellanus, historiæ auctor.
Franciscus, magister fratrum Minorum.
Franco, de villa Machela super Mosam.
Fridericus I. Imperator.
Fridericus II. Imperator.
Fridericus, Lotharingus, archiepiscopus Tyri.
Fulco de Villareto, magister Hospitalis.
Fulcherus Engolismensis, archiepiscopus Tyri.

G*Aufredus de S. Aldemaro*.
Gaufridus de Charpalu, frater Ioscelini senioris.
Gaufridus de Lizinio, aliàs *de Liziniaco*, frater Regis Guidonis.
Gaufridus Martel, frater comitis Engolismensis.
Gaufridus Monachus, vir nobilis & in armis strenuus.
Gaufridus de Monte Scabioso.
Gaufridus de Nououico, canonicus Dominici Sepulchri.
Gaufridus de Rancun, Aquitanus.
Gaufridus de Turri Dauid.
Gaufridus, comes Vindocinensis.
Gebhardus de Gornaio.
Gentonius, sup. *Centorius*.
Georgius, comes de Wide.
Gerardus de castello Auenis (al. *Auesnes*) de genere Hamaicorum.
Gerardus Camerarius.
Gerardus de Ceresiaco, aliàs *de Keresi*, castello.
Gerardus, archiepiscopus Laodicensis.
Gerardus, senex *de Melione*: aliàs, *Milione*.
Gerardus miles, de domo Balduini I. Regis.
Gerardus de Pugi.
Gerardus de Rosseilon, aliàs, *Gebhardus*.
Gerardus Zebertus, frater Hospitalis.
Gerbertus Assalit, magister Hospitalis.
Gerbodo, de castello Wintine.

Geruasius de castello Basilicas, pagi Suessionici.
Gilbertus de Laci.
Gilbertus de Monteclaro.
Giselbertus, canonicus S. Mariæ Aquisgrani.
Giselbertus de castello Cuiun.
Gilebertus de Tornaco, frater Ludolfi.
Giselbertus de Trena, aliàs *Gillebertus.*
Godefridus de Ascha.
Godefridus Boloniensis, dux Lotharingiæ, &c.
Godefridus Burel, de Stampis.
Godefridus de Burs, Parisiensis, frater Wilhelmi.
Godefridus, Lingonensis episcopus.
Godescalcus, sacerdos, Teutonicus, Rhenensis.
Godescalcus de Turholt, aliàs *Tourhout.*
Gormundus, de oppido Picqueniaco, Patriarcha Hierusalem.
Goscelo, F. Lamberti.
Gosfredus, breuis in statura.
Gosfredus, F. Radulfi.
Gothardus, F. Godefridi.
Gozelo, F. Cunonis de Monte acuto.
Gozelinus de Cortona, an de *Courtenay*, vt sit idem qui Ioscelinus?
Gualterus Bertaudi, aliàs *Bertaud.*
Gualterus, Brenensis comes.
Gualterus, camerarius Regis Francorum.
Gualterus de Dommedart.
Gualterus de Falcumberga.
Gualterus Francigena.
Gualterus de Maisnilio, frater Templi.
Gualterus de Monte Beliart.
Gualterus miles.
Gualterus de Montjay.
Gualterus de Quaisneto.
Gualterus Sensaueir, aliàs, *Sine habere.* Æmilio, *Egerius.*
Gualterus de S. Valerio.
Gualterus Vindocinensis.
Gualterus de Verra.
Plura vide in *Walterus.*
Guarinus Gainart, aliàs *Garinus.*
Guarinus de Petra mora.
Guelfo. vide *Welfo.*
Guercius Hispanus.
Guido. vide *Wido.*
Guinemerus, Boloniensis.
Guilferius quidam.
Guilferius de Turribus, Lemouicensis. aliàs *de la Turre.*

Gunterus, miles.
Gutmannus, de Brussella, castello.

H*Adewerck*, de præpotentibus Westfalorum.
Hardinus, de Anglia.
Harpinus, Bituricensis.
Hardwicus de S. Medardo.
Hartmannus comes, de Maioribus Alemaniæ.
Henricus de Ascha, castello, frater Godefridi, F. Fredelonis.
Henricus, dux Austriæ.
Henricus de Barleduc, comes.
Henricus, dux Burgundiæ iunior.
Henricus Dango, frater Balduini comitis Flandriæ.
Henricus, comes Longobardus.
Henricus, dux de Lemborc.
Henricus, dux Louaniæ, princeps de Imperio Teutonicorum.
Henricus, Senescalcus ecclesiæ.
Henricus comes Trecensis, siue Campaniæ.
Henricus, Tullensis episcopus, frater Theodorici comitis Flandrensis.
Henricus de Vlma.
Heraclius vicecomes, vexillifer episcopi Podiensis.
Herebrandus de Boillon.
Herluinus, interpres.
Hermannus quidam.
Hermannus de Carni, aliàs *Canni*.
Hermannus, comes de regno Teutonicorum.
Hermannus, Marchio Veronensis.
Hermannus, Viennensis.
Herueus, F. Dodemanni.
Herueus de Visione.
Hugo de S. Abraham.
Hugo de Breis.
Hugo de Botuns.
Hugo de Burg.
Hugo de Brulis.
Hugo, dux Burgundiæ.
Hugo de Cantalar.
Hugo de Creona, Siculus.
Hugo Ebriacus, Genuensis.
Hugo de Falkemberg, frater Gerardi.
Hugo de Hamach.
Hugo, miles quidam.
Hugo Liziniacensis, qui & *Brunus*.
Hugo Magnus, comes Veromanduorum, frater Philippi Regis Francorum.

Hugo de Montbeel.
Hugo de Montbeliard.
Hugo de Montilio.
Hugo de Paganis.
Hugo de Pelychin.
Hugo de Pusato, cum vxore.
Hugo de S. Paulo, comes, ex Regno Franciæ.
Hunfredus de Montescabioso.
Hunfredus, F. Rodolfi.

Iacobus de Auesnis.
Ioannes d' Arciers, aliàs *de Arciato.*
Ioannes, comes Brenensis.
Ioannes de Cameraco.
Ioannes de Dionanto.
Ioannes Dandulus.
Ioannes Goman, aliàs *Gomar.*
Ioannes Gotmannus.
Ioannes de Grelli.
Ioannes miles.
Ioannes, comes de Mascon.
Ioannes de Namerca.
Ioannes de Neelle.
magister *Ioannes de Niuella.*
Ioannes Pisanus, Archidiaconus Tyrensis, postea Cardinalis.
Ioannes Polanus, Venetorum Capitaneus.
Ioannes Tristanus, F. beati Ludouici Regis.
Ioscelinus de Courtenay.
Ioscelinus Pisellus.
Ioscelinus de Samosato.
Iosfridus, camerarius ducis Godefridi.
Isuardus, comes Diensis.
Isuardus de Gagia, Prouincialis.
Isuardus de Nuisone, vel *de Musone.*
Iterus de Magnac.
Iterius de Tacci.
Iuo quidam.
Iuo de regno Franciæ.
Iuo de Neelle, Suessonensis comes.

Lambertus archidiaconus Antiochenus.
Lambertus F. Cunonis de Monteacuto.
Lambertus pauper.
Laurentius Teuplo, capitaneus Venetus.
Letholdus, miles ducis Godefridi.
Lietardus.

Lithardus

Lithardus de Cameraco, ciuitate Galliæ.
Lucas de Grimaldis, Genuensis.
B. LVDOVICVS, Rex.
Ludouicus VII. Iunior dictus, Rex Francorum.
Ludouicus, comes Blesensis.
Ludouicus de Moncons, aliàs *MonZons*, F. comitis Durici de Monthiliart.
Ludouicus, archidiaconus Tullensis.
Ludolfus de Tornaco, frater Gisleberti.

M*Agnus*, frater regis de Norwegia.
Mala Corona, seruiens Boamundi.
Manasses de Barcinona.
Manasses, episcopus de Barcinona.
Manasses de Herger, regni Constabularius.
de Mandeuilla, comes.
de Marcha, comes.
Marcus Iustinianus, consul Venetorum.
Martinus, comes Laodiciæ.
Matthæus, de Apulia comes.
Matthæus quidam, eques & Martyr.
Matthæus, dapifer ducis Godefridi.
Mauricius, Cardinalis de XII. Legatus.
Milo de Braio.
Milo de Claromonte.
Milo, Louer cognomine.
Milo de Planci, de Campania vltramontana, id est, Francica.

O*Do*, ordinatus archiepiscopus Tyri.
Odo de S. Amando.
Odo, Balgentiacus.
Odo, episcopus Baiocensis, frater regis Angliæ, comes Cantiæ.
Odo de Castellione.
Odo de Montefalconis, frater Templi.
Odoardus, F. Regis Angliæ.
Oliuerius, frater regis Angliæ.
Oliuerius de castro Iussi.
Oliuerius de Termes.
Ordelafus, dux Venetiæ.
Otho Altaspatha, filius sororis Alberti comitis de Blandraz.
Otto, Frisingensis episcopus, frater Conradi Imperatoris.
Otto de Risbergis.
Otho de Roges.

P*Aganus*, Beluacensis, de iuuentute Hugonis Magni.
Paganus, Cancellarius Regni.

Robertus, Atrebatensis comes, frater B. Ludouici Regis.
Robertus Burgundio, Aquitanicus, magister militiæ Templi.
Robertus de Boues.
Robertus, Flandriæ comes.
Robertus, F. Gerardi, Conestabulus Boamundi.
Robertus de S. Laudo.
Robertus, miles.
Robertus, comitis de Neuers Wilhelmi frater.
Robertus, Normannus genere, episcopus Liddensis.
Robertus, Parisiensis.
Robertus, comes Percensis, frater Regis Ludouici Iunioris.
Robertus Prodius.
Robertus, episcopus Rames.
Robertus de Roseto.
Robertus de Surdaualle.
Robertus de Sidon.
Robertus, F. Tristani.
Robertus de Veteri ponte.
Rodolfus, de castello Alos in Flandria.
Rodolfus, Britannus.
Rodolfus, frater comitis Asasonis. aliàs, *Radulfus.*
Rodolfus, cognatus Wilhelmi comitis Pictauiensis.
Rodolfus Peel, de Lan.
Rogerus de Barnauilla. aliàs, *Rotgerus.*
Rogerius, comes S. Seuerini.
Rotgerus, F. Dagoberti, Francigena.
Rotgerus de Montmarin.
Rogerius de Moris, magister hospitalis.
Rotgerius quidam.
Rogerius, F. Richardi.
Rogerius, Tancredi cognatus & successor.
Rotgerus de castello Rosset.
Rotgerus alius.
Romanus de Podio.
de Rosinolo comes.
Rothardus, poculi ducis Godefridi prouisor.
Rotholdus quidam.
Rotholdus comes Berchensis.

S*auericus de Mallion.* aliàs, *Saluericus de Malleon.*
de Saroponte, comes. aliàs, *de Sarreburge.*
Scacolfus, Belga.
Scopulus, capitaneus Venetorum.
Seiher de Mamedune. aliàs, *Mamedimi.*
Sigemarus, de villa Machella, super Mosam.
Simon, capellanus quidam.

Simon, Ducis filius.
Simon, Comes de Monteforti.
Stabelo. aliàs, *Stabulo*, ducis Godefridi camerarius.
Stephanus, comes de Alba Marla F. Vdonis de Campania, nepos Roberti Normanni.
Stephanus, Burgundiæ comes seu dux.
Stephanus, comes Carnotensis & Bletensis.
Stephanus Carnotensis, Balduini Regis consanguineus: ex abbate S. Ioannis de Valea Carnoti, Patriarcha Hierosolimitanus.
Stephanus, Metensis Episcopus.
Stephanus, comes Perticensis.
Stephanus, frater comitis de Percio Rotholdi, cancellarius Siciliæ regis, electus Panormitanus.
Stephanus, comes de Sansuerre.
Stephanus, sacerdos.
Stephanus, F. Theobaldi senioris, comitis Blesensium, Carnotensium, & Trecensium.
Stephanus, F. Wilhelmi comitis de Saona.
Stephanus, comes quidam.
Sueno, F. Regis Danorum.

TAncredus, Wilhelmi Marchisi F.
Theobaldus, comes Campaniç, rex Nauarræ.
Theobaldus comes, Franciæ Mareschallus.
Theodericus Barneuille.
Theodericus, comes Flandriæ.
Theotinus, episcopus Portuensis, Legatus.
Thomas, comes.
Thomas de Feria castro, Francigena.
Thomas, è iuuentute Hugonis Magni.

VDelradus, (aliàs *Vbelhardus*) *de Wizan*, Godefrido Duci à consiliis.
Venetiarum Dux, & episcopus.
Viscones de Firmamento.
Vrsinus, de montanis Antiochiæ: qui Armenus fortasse, non Francus.

WAlbertus. aliàs, *Wigbertus*, castellanus Landuni.
Walbricus.
Walo de Calmont, seu de Calomonte.
Walo siue *Galo*, Comes stabuli regis Francorum.
Walterus de S. Abraham.
Walterus à Berga.
Walterus de Castelens.
Walterus de Dromedart.
Walterus de Greis. aliàs, *Garnerus*.

Walterus Tauns.
Walterus de Verueis.
Walterus de Verna castello.
Welfo, dux Bauariæ. aliàs *Guelfo.*
Welfo Bulionensis.
Welfo Burgundio.
Welfo quidam.
de Werthe, Comes.
Wido de Blandraz, frater Comitis.
Wido, frater Boamundi.
Wido Brisebarre.
Wido Capreolus.
Wido, dapifer Regis Francorum.
Wido de Florentia, Cardinalis legatus.
Wido Fraxinus.
Wido Frenellus.
Wido de Garlanda.
Wido de Gresalt.
Wido de Insula Flandriæ, Comes.
Wido de Monteforti, Simonis frater.
Wido de Pontiuo, Comes.
Wido de Porsessa castro: aliâs, *de Possessa.*
Wido Rufus.
Wido de Scandalione.
Wido Trusellus. aliàs, *Torsellus.*
Wicherius: aliàs, *Guicherius.*
Wickerus, Alemannus.
Wigbertus, comes Parmæ.
Winemarus, pirata. aliàs, *Guinemerus.*
Winricus, pincerna ducis Godefridi, conueniens officio nomen. an idem qui *Winricus*, Flandrensis?
Wiscardus de Insula.
Wilhelmus de Albin.
Wilhelmus Amanen. aliàs, *Amaneus.*
Wilhelmus Anglicus, Archiepiscopus Tyrensis.
Wilhelmus, Aquitaniæ dux, Pictauensium comes.
Wilhelmus, Aurasicensis Episcopus.
Wilhelmus Belga, dux naualis.
Wilhelmus Blenensis. aliàs, *Benensis.*
Wilhelmus F. Boni, miles Arelatensis.
Wilhelmus de Burris.
Wilhelmus de Burs, frater Godefridi Parisiensis.
fr. *Wilhelmus de Carnoto.*
Wilhelmus Carpentarius.
Wilhelmus Claret.
Wilhelmus de Cumiliaco. aliàs, *Wilhelmus Petri de Cimiliaco.*

Wilhelmus

Wilhemus de Dompierre.
Wilhelmus Ebriacus, Genuensis.
Wilhelmus de Ferreres.
Wilhelmus, Flamingus natione, ex priore S. Sepulchri, Patriarcha.
Wilhelmus, comes de Foreis castello. al. *Forensis.*
Wilhelmus de Granduna.
Wilhelmus de Grantemaisnil, Normannus, de Apulia, sororius Boamundi.
Wilhelmus, comes de Hollandia.
Wilhelmus Iordanis, nepos comitis Tolosani Raimundi.
Wilhelmus, Mareschalci F. Hugoni Magno comes.
Wilhelmus, Marchio Montisferrati: Imperatoris sororius.
Wilhelmus Malus puer, Niterensis.
Wilhelmus, Marchionis F. Tancredi frater.
Wilhelmus de Mandeuilla.
Wilhelmus de Montepessulano. aliàs, *de Pislerio.*
Wilhelmus, comes & Princeps de Neuers.
Wilhelmus, de ciuitate Nonanta, signifer comitis *Wilhelmi de Neuers.*
Wilhelmus du Perce.
Wilhelmus de prouincia, patriota & comes Comitis Tholosani.
Wilhelmus Picardus.
Wilhelmus, Comes & Princeps Pictauiensis.
Wilhelmus quidam.
Wilhelmus alius.
Wilhelmus, F. Radulfi vicecomitis.
Wilhelmus de Resseilon.
Wilhelmus, F. Normannorum comitis.
Wilhelmus Richan.
Wilhelmus de Sabran.
Wilhelmus, Comes de Sartenges, ex sorore nepos Raimundi Tholosani.
Wilhelmus, Vendomiensis.
Wilhelmus de Wanges.

FOEMINÆ ILLVSTRES
VIÆ COMITES.

AGnes, Romana.
Arnulphi, archidiaconi, post Patriarchæ, neptis.
Balduini de Burgo, soror.
de Blois, comitissa.
Flandriæ comitissa.
Florina, filia Ducis Burgundiæ.
Folkeri, de castro Bullon, vxor.
Gutuera, vxor Balduini Boloniensis.
Ida, de Marchia Austriæ.
Leonora, Aquitana, Regina Francorum, post Angliæ.
Mamilia, F. Hugonis Cholet, Comitis de Ruci, vxor Hugonis de Pusato.
Sibylla, comitissa Flandriæ.
Tholosæ comitis Raimundi vxor.

TYPOGRAPHVS LECTORI BENEVOLO S.

ERrata, opere in magno commissa, non negamus, amice Lector: sed eorum, quæ nobis fortaßis adscribes, maximam partem, scias esse ab ipsis primis exemplaribus, à quibus discedere religio fuit: ab eodem fonte, parùm constans, etiam in propriis nominibus, orthographiæ ratio. Indicem *varium & copiosum illustrandæ historiæ, vt & lectiones diuersas, aliáque vsui tuo, in* Tertium Tomum *reiecit ipse huius editionis auctor: quo &* Armeniaca *complecti, &* Tartarica, *cum quibusdam hîc omißis* opusculis, *constituit. Tu, laborem nostrum, quo Andreæ Wecheli aui, & Ioannis Aubrii parentis industriam, animo tuam publicámque rem adiuuandi, sequimur, æqui bonique consule.* Vale.

GESTA

GESTA FRANCORVM, ET ALIORVM HIEROSOLYMITANORVM.

CVM iam appropinquasset ille terminus, quem Do-
minus IESVS quotidie suis demonstrat fidelibus, spe-
cialiter in Euangelio, dicens: *si quis vult post me venire,*
abneget semetipsum, & tollat crucem suam & sequatur me: facta
est *motio* valida per vniuersas *Galliarum* regiones: vt
si aliquis Dominum studiosè puroq; corde & mente
sequi desideraret, atque post ipsum crucem fideliter
baiulare vellet, non pigritaretur sancti Sepulchri viam
celeriùs arripere: *Apostolicus* namque Romanæ sedis
Vrbanus vltra montanas partes quantociùs profectus 8
est, cum suis archiepiscopis, episcopis, abbatibus &
presbyteris; cœpitq; subtiliter sermocinari & prædicare, dicens: Vt si quis animam
suam saluam facere vellet, non dubitaret humiliter *viam* incipere *Domini*: ac si
denariorum ei deesset copia, diuina ei satis daret misericordia. Ait namque Do-
minus Apostolicus: *Fratres, nos oportet multa pati pro nomine* CHRISTI, *videlicet mise-*
rias, paupertates, nuditates, persecutiones, egestates, infirmitates, fames, sites, & alia huiusmodi:
sicuti Dominus ait suis discipulis: Oportet vos pati multa pro nomine meo: &, Nolite erubescere
loqui ante facies hominum: ego verò dabo vobis os & eloquium, ac deinceps persequetur vos larga
retributio. Cùmque iam hic sermo paulatim per vniuersas regiones ac Galliarum
patrias cœpisset crebrescere, *Franci* audientes talia, protinus in dextra fecêre cru-
ces fuere scapula, dicentes sese CHRISTI vnanimiter sequi vestigia, quibus de ma-
13. nu erant redempti tartareâ. Iam iamq; Galli è suis remoti sunt domibus. Fece-
runt denique Galli tres partes: Vna pars Francorum in *Hungariæ* intrauit regio-
nem, scilicet *Petrus heremita*, & dux *Godefridus*, & *Balduinus* frater eius, & *Baldui-*
nus Comes de Monte. Isti potentissimi milites & alii plures, quos ignoro, vene-
runt per viam, quam iam dudum *Carolus Magnus*, mirificus rex Franciæ, aptari
fecit vsque Constantinopolim. *Petrus* verò supradictus, primus venit *Constantinopo-*
lim Kalendis Augusti, & cum eo maxima gens *Alamannorum*. Illic inuenit Lom-
bardos, & Longobardos, & alios plures congregatos, quibus Imperator iusserat
dari mercatum, sicuti erat in ciuitate, dixitq; illis: *Nolite transmeare Brachium, donec*
veniat maxima Christianorum virtus: quoniam vos tanti non estis, vt cum Turcis præliare va-
leatis. Ipsiq; Christiani nequiter deducebant se: quia palatia vrbis sternebant &
ardebant, & auferebant plumbum, quo Ecclesiæ erant coopertæ, & vendebant
Græcis: vnde Imperator iratus est, iussitq; eos transmeare Brachium. Postquam
transfretauerunt, non cessabant agere omnia mala, comburentes & deuastantes
domos & Ecclesias. Tandem peruenerunt *Nicomediam*, vbi diuisi sunt *Lombar-*
di & *Longobardi*, & *Alamanni* à Francis: quia Franci tumebant superbiâ. Elege-
runt Lombardi & Longobardi Seniorem super se, cui nomen *Rainaldus*: Alaman-
ni similiter: & intrauerunt in *Romaniam*, & per quatuor dies ierunt vltra *Nice-*
nam vrbem, inueneruntque quoddam castrum, cui nomen *Exerogorgo*, quod erat
vacuum gente. Et apprehenderunt illud, in quo inuenerunt satis frumenti &
vini, & carnis, & omnium bonorum abundantiam. Audientes itaque *Turci* quod
Christiani essent in castro, venerunt obsidere illud: Ante portam castri erat pu-

teus, & ad pedem castri fons viuus, iuxta quem exiit *Reinaldus* insidiari Turcos. Venientes verò Turci in die dedicationis S. Mikahelis, qui est in Kal. Octob. inuenerunt *Reinaldum* & qui cum eo erant; occideruntq; Turci multos ex eis, alii qui remanserunt viui, fugerunt in castrum: quod confestim Turci obsederunt, eisq; aquam abstulerunt. Fueruntq; nostri in tanta afflictione sitis, vt flebotomarêt suos equos & asinos, quorum sanguinem bibebant; alii mittebant zonas atq; panniculos in piscinam, & inde exprimebant aquam in os suum; alii mingebant in pugillo alterius & bibebant; alii fodiebant humidam terram, & supinabant se, terramq; sternebant super pectora sua pro nimia ariditate sitis. Episcopi verò & Presbyteri confortabant nostros, & commonebant ne deficerent, dicentes: *Estote vbique fortes in fide* CHRISTI; *& nolite eos timere qui vos persequuntur:* sicut Dominus dicit: *Nolite timere eos qui corpus occidunt; animam verò non possunt occidere.* hæc tribulatio fuit per octo dies. Denique dominus Alamannorum *Reinaldus* concordatus est cum Turcis, vt traderet socios illis; & fingens se exire ad bellum, fugit ad illos, & multi cum eo. Illi autem qui Dominum negare noluerunt, capitalem sententiam susceperunt; alios, quos cœperunt viuos, ad inuicem diuiserunt quasi oues; alios miserunt ad signum & sagittabant eos; alios vendebant & donabant quasi animalia. Quidam conducebant suos in domum suam, alios in *Corosanum*, alios in *Antiochiam*, alios in *Aleph*, aut vbi ipsi manebant. Isti primo felix acceperunt martyrium pro nomine Domini IESV. Audientes denique Turci, quod *Petrus* heremita & *Gualterius sine habere* fuissent in *Cyuito*, quæ supra Nicenam vrbem est, venerunt illuc cum magno gaudio, vt occiderent illos, & eos qui cum ipsis erant. Cumque venissent lætantes, obuiauerunt Gualterio cum suis, quos Turci mox occiderunt. *Petrus* verò heremita paulò ante ierat *Constantinopolim*, eo quod nequibat refrenare illam diuersam gentem, quæ nec illum, nec verba eius audire volebat. Irruentes verò Turci super eos occiderunt multos ex eis: alios inuenerunt dormientes, alios iacentes, alios nudos, quos omnes necauerunt: cum quibus quendam sacerdotem inuenerunt Missam celebrantem, quem statim super altare martyrizauerunt. Illi verò qui euadere potuerunt, *Cyuito* fugerunt: alii præcipitabant se in mare, alii latebant in syluis & montaneis. *Turci* verò persequentes illos in castrum, adunauerunt ligna, vt eos comburerent cum castro. *Christiani* igitur qui in castro erant, miserunt ignem in ligna congregata, & versus ignis in Turcos, quosdam eorum cremauit: sed ab illo incendio Deus nostros liberauit. Tandem Turci apprehenderunt illos viuos, diuiseruntq; illos sicut prius fecerant alios, & disperserunt illos per vniuersas regiones has, alios in *Corosanum*, alios in *Persidem*. Hoc totum est factum in mense *Octobri*. Audiens Imperator quod Turci sic dissipassent nostros, gauisus est valde, & mandauit pro eis, fecitq; eos Brachium transmeare. Postquam vltra fuerunt, comparauit omnia arma eorum.

III. Secunda pars verò intrauit in *Sclauinia* partes, scilicet Comes de S. Ægidio *Raimundus*, & *Podiensis Episcopus*. Tertia autem pars per antiquam Romæ viam venit. In hac parte fuerunt *Boamundus* & *Richardus de Principatu*, *Rotbertus* Comes Flandrensis, *Rotbertus* Nortmannus, *Hugo* magnus, *Eurardus* de Puisatio, *Achardus* de Monte Merloi, *Isuardus* de Musone, & alii plures. Deinde venerunt ad portum *Brandosim*, aut *Barim*, siue *Otrentum*. *Hugo* denique magnus & *Wilhelmus* Marchisi filius intrauerunt mare ad portum Bari, & transfretantes venerunt *Durachium*. Audiens verò dux illius loci hos prudentissimos viros illic esse applicitos, mox mala cogitatio cor eius tetigit, illosq; apprehendit, ac iussit Constantinopolim Imperatori cautè duci, quò ei fidelitatem facerent. Dux denique *Godefridus* primus omnium Seniorum *Constantinopolim* venit cum magno exercitu, duobus diebus ante Domini nostri natale, & hospitatus est extra vrbem, donec iniquus Imperator iussit eum hospitari in *burgo* vrbis. Cumq; fuisset hospitatus Dux, securè mittebat armigeros suos per singulos dies, vt paleas & alia equis necessaria asportarent. Et iam cùm putarent exire fiducialiter quò vellent, iniquus Imperator *Alexius* sagaciter faciebat eos excubare, suisq; *Turcopolis* & *Pincinatis* imperabat eos inuadere & occidere. *Balduinus* itaq; frater ducis hæc audiens, misit se in insidiis; tandemq; inuenit eos occidentes gentem suam, eosque inuasit forti animo, ac Deo iuuante superauit eos: & apprehendens sexaginta ex eis, partem occidit, partem duci fratri suo præsentauit. Quod cùm audisset Imperator, valde iratus est; Videns verò Dux inde iratum Imperatorem, exiit cum suis de *burgo*, & hospitatus

ſpitatus eſt extra vrbem. Sero autem facto, infelix Imperator iuſſit ſuis exercitibus inuadere Ducem cum CHRISTI gente. Quos Dux perſequens inuictus cum CHRISTI militibus, ſeptem ex illis occidit, perſequendo alios vſque ad portam ciuitatis. Reuerſusq; Dux ad ſua tentoria, manſit inibi per quinque dies, donec pactum iniit cum Imperatore: dixitq; illi Imperator, vt trāsfretaret *Brachium S. Georgii*, promiſitque eum habere omnem mercatum ibi, ſicut eſt *Conſtantinopoli*, & pauperibus eleemoſynam erogare, vnde potuiſſent viuere. At bellipotens *Boamundus* IV.
qui erat in obſidione *Malfi* Scafardi pontis, audiens veniſſe innumerabilem gentem *Chriſtianorum* de Francis, ituram ad Domini Sepulcrum, & paratam ad prœlium contra gentem Paganorum, cœpit diligenter inquirere, quæ arma pugnandi hæc gens deferat, & quam oſtenſionem CHRISTI in via portet, vel quod *ſignum* in certamine ſonet. Cui per ordinem hæc dicta ſunt. *Deferunt arma ad bellum congrua; in dextra vel inter vtraſque ſcapulas crucem* CHRISTI *baiulant, ſignum verò*, DEVS LE VOLT, DEVS LE VOLT, DEVS LE VOLT, *vnâ voce conclamant.* Mox ſancto commotus Spiritu, iuſſit precioſiſſimum pallium, quod apud ſe habebat incidi, totumq; ſtatim in cruces expendit. Cœpit tunc ad eum vehementer concurrere maxima pars militum, qui erant in obſidione illa: adeò vt *Rogerius* Comes penè ſolus remanſerit, reuerſusq; *Siciliam* dolebat & mœrebat quandoq; gentem amittere ſuam. Denique reuerſus iterum in terram ſuam dominus Boamundus diligenter honeſtauit ſeſe ad incipiendum ſancti Sepulcri iter. Tandem transfretauit mare cum ſuo exercitu, & cum eo *Tancredus* Marchiſi filius, & *Richardus* princeps, ac *Rainulfus* frater eius, & *Rotbertus* de Anſa, & *Hermannus* de Canni, *Rotbertus* de Surda valle, *Rotbertus* filius Toſtani, & *Hunfredus* filius Radulfi *Richardus* filius Comitis Rainulfi, & Comes de *Ruſſinolo* cum fratribus ſuis, & *Boello* Carnotenſis, & *Alberedus* de Cagnano, & *Hunfredus* de Monte ſcabioſo. Hi omnes transfretauerunt ad Boamundi famulatum, & applicuerunt *Bulgariæ* partibus, vbi inuenerunt nimiam abundantiam frumenti, vini, & alimentorum corporis: Deinde deſcendentes in *vallem de Andronopoli*, exſpectauerunt gentem ſuam, donec omnes pariter transfretaſſent. Tunc ſapiens *Boamundus* ordinauit concilium cum gente ſua, confortans & monens omnes, dicens: *Seniores, cauete omnes vos: quia nos ſumus peregrini Dei. Oportet igitur nos eſſe magis bonos & humiles quàm antè fuimus: & nolite deprædare terram iſtam, quia Chriſtianorum eſt: & nemo accipiat plus, niſi quod ei ſufficiat ad edendum pro benedictione.* Tunc exeuntes inde, venerunt per nimiam plenitudinem de villa in villam, de ciuitate in ciuitatem, de caſtello in caſtellum, quouſque peruenimus *Caſtoriam*, ibique *Natiuitatem Domini* ſolêniter celebrauimus: fuimusq; ibi per plures dies & quæſiuimus mercatum: ſed ipſi noluerunt nobis aſſentire: eo quod valde timebant nos, non putantes nos eſſe peregrinos, ſed velle populari terram, & occidere illos. Quapropter apprehendebamus boues, equos & aſinos, & omnia quæ inueniebamus. Egreſſi de Caſtoria intrauimus *Palagoniam*, in qua erat quoddam *Hæreticorum* caſtrum, quod vndiq; aggreſſi ſumus, moxq; noſtro ſuccubuit imperio: accenſo itaq; igne, combuſſimus caſtrum cum habitatoribus ſuis, ſcilicet Hæreticorum congregatione. Poſtea peruenimus ad flumen *Bardarum*. Denique perrexit dominus *Boamundus* vltra cum ſua gente, ſed non tota. Remanſit enim *Comes de Ruſſignolo* cum fratribus ſuis. Venit itaque exercitus Imperatoris, & inuaſit Comitem cum fratribus ſuis, & omnes qui erant cum eis. Quod audiens *Tancredus* rediit retrò, & proiectus in flumen natando peruenit ad alios; & duo millia miſerunt ſe in flumen ſequendo Tancredum. Tandem inuenerunt *Turcopulos* & *Pinzinacos* dimicantes cum noſtris, quos repente fortiter inuaſerunt, & prudenter eos ſuperauerunt; & apprehenderunt plures ex illis, & duxêre illos ligatos ante domini Boamundi præſentiam; quibus ait ipſe: *Quare miſeri occiditis gentem* CHRISTI *& meam? Ego cum veſtro Imperatore nullam altercationem habeo.* qui reſponderunt: *Nos nequimus aliud agere: In roga Imperatoris ſumus: & quicquid nobis imperat, nos oportet implere.* Quos Boamundus impunitos permiſit abire. Hoc bellum factum eſt in quarta feria, quæ eſt caput ieiunii. Per omnia benedictus Dominus. Amen.

EXPLICIT LIBER PRIMVS.

INCIPIT LIBER SECVNDVS.

V. MAndauit infelix Imperator simul cum nostris nuntiis, vni ex suis quē valde diligebat, quem & *Corpalatium* vocant, vt nos securè deduceret per terram suam, donec veniremus *Constantinopolim*. Cùmq; transiremus ante illorum ciuitates, iubebat habitatoribus terræ, vt nobis apportarent mercatum, sicut faciebant & illi quos diximus. Certè tantum timebant fortissimam gentem domini Boamundi, vt nullum nostrorum sinerent intrare muros ciuitatum. Volueruntq; nostri quoddam castrum aggredi & apprehendere, eo quod erat plenum omnibus bonis. Sed vir prudens *Boamundus* noluit consentire, tantum pro iusticia terræ, quantū pro fiducia Imperatoris: Vnde valde iratus est propter hoc, cum Tancredo & aliis omnibus. Hoc factum est vespere Mane verò facto, exierunt habitatores castri, & cū processione deferentes in manibus cruces, venerunt in præsentiam Boamundi. Ipse verò gaudens recepit eos, & cum lætitia abire permisit illos. Deinde venimus ad quandam vrbem quæ dicitur *Serra*, vbi nostra fiximus tentoria, & sat habuimus mercatum illis diebus conueniens. Ibique doctus *Boamundus* optimè concordatus est cum duobus *Corpalatiis*, & pro amicitia eorum ac pro iustitia terræ iussit reddi omnia animalia quæ nostri deprædata tenebant: & Corpalasius illi promiserat missos retrò mandare, & hominibus illis animalia per hominem reddi. Deinde peruenimus de castello in castellum, & de villa in villam ad *Rusam* ciuitatem. Græcorum autem gens exibat & veniebat gaudens in occursum domini Boamundi, nobis deferens maximum mercatum, ibiq; nostros tetēdimus papiliones in quarta feria ante Cœnam Domini: ibi etiam doctus Boamundus totam gentem suam dimisit, perrexitq; loqui cum iniquissimo Imperatore Constantinopolim, suisque hominibus imperauit, dicens: *Modestè appropinquate ciuitatem; ego autem ibo prius*, qui & duxit secum paucos milites. *Tancredus* remansit caput militiæ CHRISTI; vidensq; peregrinos cibos emere, ait intra se, quod exiret extra viam, & hunc populum conduceret vbi feliciter viueret. Denique intrauit vallem quandam plenam omnibus bonis, quæ corporalibus nutri-

VI. mentis sunt congrua: in qua *Pascha Domini* deuotissimè celebrauimus. Cùm Imperator audisset honestissimum virum *Boamundum* ad se venisse, iussit eum honorabiliter recipi, & cautè hospitari extra vrbem. Quo hospitato malignus Imperator misit pro eo, vt veniret loqui simul secretò secum. Illic quippe inuenit ducem *Godefridum* cum fratre suo: ac deinde Comes S. Ægidii appropinquauit ciuitati. Tunc Imperator anxiens & bulliens irâ, cogitabat quemadmodum callidè fraudulenterq; comprehenderent hos CHRISTI milites. Sed diuinâ gratiâ reuelante, neque locus, neque nocendi spatium ab eo vel à suis inuenta sunt. Nouissimè verò congregati omnes maiores natu, qui Constantinopoli erant, timentes ne sua priuarentur patria, repererunt in suis consiliis atque ingeniosis scematibus quod nostrorum duces, Comites, seu omnes maiores Imperatori sacramentum fideliter facere deberent: Qui omnino prohibuerunt, dixeruntque: *Certè indigni sumus atq; iniustum nobis videtur vllatenus ei sacramentum iurare. Forsitan adhuc à nostris Maioribus sæpe delusi erimus.* Ad vltimum quid facturi erant? dicent, quoniam necessitate compulsi, nolentes volentesque humiliauerunt se ad nequissimi Imperatoris voluntatem. Fortissimo autem viro *Boamundo*, quem valde timebat, quia olim eum sæpe cum suo exercitu eiecerat de campo, dixit: quoniam si libenter ei iuraret, quindecim dies eundi terræ in extensione ab *Antiochia* retrò daret, & octo in latitudine: eique tali modo iurauit, vt si ille fideliter teneret illud sacramentum, iste suum nunquam præteriret Tam fortes & tam duri milites, cur hoc fecerunt? propterea igitur, quia multa coacti erant necessitate. Imperator quoque omnibus nostris fidem & securitatem dedit, iurauit etiam quia veniret nobiscum pariter cum suo exercitu per terram mareque; & nobis mercatum terrâ atque mari fideliter daret, ac omnia nostra perdita diligenter restauraret; insuper & neminem nostrorum peregrinorum conturbari vel contristari in via sancti Sepulcri vellet aut permitteret *Comes* autem *S. Ægidii* erat hospitatus extra vrbem in *Burgo*, gensq; sua remanserat retro. Mandauit itaque Imperator Comiti, vt faceret ei *hominium* & fiduciam, sicut

sicut alii fecerant. Et dum Imperator hæc mandabat, Comes meditabatur qualiter vindictam de Imperatoris exercitu habere posset. Sed Dux *Godefridus* & *Rotbertus* Comes Flandrensis aliique Principes dixerunt ei, *iniustum fore contra Christianos pugnare*. Vir quoque sapiens *Boamundus* dixit: quia si aliquid iniustum Imperatori faceret, & fiduciam ei facere prohiberet, ipse ex Imperatoris parte fieret. Igitur Comes, accepto consilio à suis, Alexio *vitam & honorem iurauit, quod nec ipse nec per alium auferre consentiat*. Cùmque de *hominio* appellaretur, non se respondit pro capitis periculo id facturum. Tunc gens domini Boamundi appropinquauit Constantinopoli. *Tancredus* verò & *Richardus de Principatu* propter iusiurandum Imperatoris latenter transfretauerunt *Brachium*, & ferè omnis gens Boamundi iuxta illos. Et mox exercitus Comitis S. Ægidii appropinquauit *Constantinopoli*: Comes verò remansit ibi cum ipsa sua gente. Vir itaque prudens *Boamundus* remansit cum Imperatore, vt cum eo consilium acciperet, quo modo mandarent mercatum gentibus, quæ erant vltra Nicenam vrbem. Dux itaque *Godefridus* iuit prius *Nicomediam* simul cum Tancredo, & aliis omnibus, fueruntque ibi per tres dies. Videns verò Dux quod nulla via pateret, per quam posset conducere has gentes vsque *Niceam* ciuitatem; quoniam per illam viam, per quam prius alii transierant, non posset modo tanta gens transire, misit ante se tria millia hominum cum securibus & gladiis, qui inciderunt & aperuerunt hanc viam, quæ patefacta staret nostris peregrinis vsque *Nicenam* vrbem. Quæ via fuit aperta per angustam & nimis immensam montaneam: & faciebant retrò per viam cruces ferreas ac ligneas, quas ponebant super stipites, vt eas nostri peregrini cognoscerent. Interea peruenimus ad Niceam, quæ est caput totius *Romaniæ*, in quarto die pridie nonas Maii; ibiq; castra metati sumus. Priusquam autem dominus Boamundus venisset ad nos, tanta inopia panis fuit inter nos, vt vnus panis venderetur viginti aut triginta denariis. Postquam venit vir prudens *Boamundus*, iussit maximum mercatum conduci per mare, & pariter vtrimque veniebant, ille per terram & ille per mare: & fuit maxima vbertas in tota CHRISTI militia. In die autem *Ascensionis Domini* cœpimus vrbem vndequaque inuadere, & ædificare instrumenta lignorum, turresque ligneas, quò possemus murales turres sternere. Tam fortiter & tam acriter aggredimur vrbem per duos dies, vt etiam foderemus murum vrbis. *Turci* quippe, licet gens barbara, qui erant in vrbe: miserunt nuntios aliis, qui venerant adiutorium ciuitati dare, in hunc modum: *quod audacter securèq; approximent, & per meridianam introeant portam: quoniam ex illa nemo eis erit obuiam, nec contristabit*: Quæ porta ipsâ die à *Comite S. Ægidii* in die Sabbathi post Ascensionem Domini, & *Episcopo Podiensi* hospitata est. Qui Comes veniens ex alia parte, protectus diuinâ virtute, ac terrenis fulgebat armis cum suo fortissimo exercitu. Hic itaque inuenit contra nos venientes Turcos. Qui vndique signo crucis armatus, vehementer irruit super illos, atque superauit; dederuntque fugam & fuit mortua maxima pars illorum. Qui rursus venerunt auxilio aliorum gaudentes & exultantes ad certum bellum, trahentes secum funes, quibus nos ligatos ducerent *Corosanum*: Venientes autem lætantes, cœperunt ex cacumine montis paulatim descendere. Quotquot descenderunt, illic cæsis capitibus à manibus nostrorum remanserunt: proiiciebant autem nostri capita occisorum fundâ in vrbem, vt inde Turci magis terrerentur. Denique *Comes S. Ægidii* & *Episcopus Podiensis* consiliati sunt in vnum qualiter facerent subfodi quandam turrim, quæ erat ante tentoria eorum. Ordinati sunt homines, qui hanc subfodiant, & arbalistæ & sagittarii qui eos vndique defendant. Foderunt namque illam vsque ad radices muri, submiseruntq; postes & ligna, ac deinde miserunt ignem. Sero autem facto cecidit turris iam in nocte: sed quia nox erat, non potuerunt præliari cum illis. Nocte verò illâ surrexerunt festinanter Turci, & restaurarunt murum tam fortiter, vt veniente die nemo posset eos lædere ex illa parte. Modo venit *Comes de Normannia* & *Comes Stephanus*, & alii plures, ac deinceps *Rogerius de Barna villa*. *Boamundus* denique obsedit vrbem in prima fronte, & iuxta eum *Tancredus*, & postea *Dux Godefridus*, ac deinde *Comes Flandrensis*, iuxta quem *Rotbertus* Normannus, & iuxta eum *Comes S. Ægidii*, iuxta quem *Podiensis Episcopus*. Ita verò per terram fuit obsessa, vt nemo auderet exire, neque intrare: fueruntque ibi omnes congregati in vnum. Et quis poterat numerare tantam CHRISTI militiam? Nullus, vt puto, tot prudentissimos milites nec antea vidit, nec vltra videre poterit. Erat autem

VII.

VIII.

ex vna parte vrbis immensus lacus, in quo Turci suas mittebant naues, & exibant & intrabant & afferebant herbam, ligna & alia plura. Tunc nostri Maiores consiliati in vnum, miserunt nuncios *Constantinopolim* dicturos Imperatori, vt faceret naues conduci ad *Ciuito*, vbi portus est, atque iuberet congregari boues qui eas traherent per montaneas & syluas, vsque approximent lacui: quod continuò factum est, suosque *Turcopulos* mandauit cum eis. Die verò quo naues fuerant conductæ, noluerunt eas statim mittere in lacum, plenas Turcopolis, bene armatis. Summo autem diluculo stabant naues optimè ordinatæ, per lacum properantes contra vrbem. Videntes eas *Turci* mirabantur, ignorantes an esset eorum gens, an Imperatoris. Postquam autem cognouerunt esse gentem Imperatoris, timuerunt vsque ad mortem, plorantes & lamentantes: Francique gaudebant & dabant gloriam DEO. Videntes autem Turci quod nullatenus ex suis exercitibus adiutorium habere possent, legationem mandauerunt Imperatori, quia ciuitatem spontè redderent, si eos omninò abire permitteret cum mulieribus & filiis & omnibus substantiis suis. Tunc Imperator plenus vanâ & iniquâ cogitatione, iussit illos impunitos abire sine vllo timore, ac sibi eos Constantinopolim cum magna fiducia adduci. Quos studiosè seruabat, vt illos ad Francorum nocumenta & obstacula paratos haberet. Fuimusque in obsidione illa per septem hebdomadas & tres dies, & multi ex nostris illic receperunt martyrium, & lætantes gaudentesque reddiderunt felices animas DEO; & ex pauperrima gente multi mortui sunt fame pro CHRISTI nomine, qui in cœlum triumphantes portarunt stolam recepti martyrii, vnâ voce dicentes: *Vindica Domine sanguinem nostrum, qui pro te effusus est, qui es benedictus & laudabilis in secula seculorum.* AMEN.

EXPLICIT LIBER SECVNDVS.

INCIPIT LIBER TERTIVS.

IX. INterea redditâ ciuitate & Turcis deductis Constantinopolim, vnde Imperator magis magisque gauisus, quod ciuitas reddita sit eius potestati, iussit maximas eleemosynas erogari nostris pauperibus. Denique primâ die quâ recessimus à ciuitate, venimus ad quendam *pontem*, ibique mansimus per duos dies. Tertia autem die priusquam lux cœpisset oriri, surrexerunt nostri, & quia nox erat, non viderunt tenere vnam viam, sed sunt diuisi per duo agmina, & venerunt diuisi per duos dies. In vno agmine fuit vir *** *Boamundus* & *Rotbertus* Nortmannus, & prudens *Tancredus*, & alii plures: In alio fuit *Comes S. Ægidii*, & Dux *Godefridus* & *Podiensis Episcopus*, & *Hugo* Magnus, Comesque *Flandrensis* & alii plures. Tertia verò die irruerunt Turci vehementer super Boamundum, & eos qui cum ipso erant. Continuò Turci cœperunt stridere & garrire, ac clamare excelsa voce, dicentes diabolicum sonum nescio quo modo in sua lingua. Sapiens vir *Boamundus* videns innumerabiles Turcos, procul stridentes & clamantes dæmoniacâ voce, protinus iussit omnes milites descendere, & tentoria celeriter extendere. Priusquam tentoria fuissent extensa, rursus dixit omnibus militibus: *Seniores & fortissimi milites* CHRISTI, *ecce modò bellum angustum est vndique circa nos. Igitur omnes milites eant viriliter obuiam illis; & pedites prudenter & citiùs extendant tentoria.* Postquam verò hoc totum factum est, Turci vndique iam erant circumcingentes nos, dimicando, iaculando ac spiculando, & mirabiliter longè lateque sagittando. Nos itaque, quanquam nequiuimus resistere illis, neque sufferre pondus tantorum hostium; tamen pertulimus illuc vnanimiter gradum. Fœminæ quoque nostræ in illa die fuerunt nobis in magno refugio, quæ afferebant ad bibendum aquam nostris præliatoribus; & fortiter semper confortabant illos pugnantes & defendentes. Vir itaque sapiens *Boamundus* protinus mandauit aliis, scilicet egregio Comiti de S. Ægidio, & inclito Duci Godefrido, Hugoni Magno, atque honestissimo Podiensi Episcopo, aliisque omnibus CHRISTI militibus, quò festinent, & ad bellum citiùs approximent, dicens: *Etsi hodie luctari volunt, viriliter veniant.* Qui omni modo pro-

prohibentes deludentes illos & dicentes: *Veruntamen hoc fallacium est totum.* Nam nos non credebamus iam illos esse tam pudentes quòd amplius auderent se erigere & præliari nobiscum. Dux itaque Godefridus audax & fortis, ac Hugo Magnus simul venerunt prius cum suis exercitibus; Episcopus quoque Podiensis prosecutus est illos, vna cum suo exercitu, & Comes de S. Ægidio iuxta illos cum magna gente. Mirabantur ergo nostri valde vnde esset exorta tanta multitudo *Turcorum*, & *Arabum*, & *Saracenorum*, & aliorum quos enumerare ignoro: quia penè omnes montes, colles, valles & omnia plana loca intus & extra vndique erant cooperta de illa excommunicata generatione. Factus est itaque sermo secretus inter nos, laudantes, & consulentes, atque dicentes: *Estote omninò vnanimes in fide* CHRISTI *& S. Crucis vexilli victoria: quia hodie omnes diuites, si DEO placet, effecti eritis.* Continuò fuerunt ordinatæ nostrorum acies. In sinistra parte fuit vir sapiens *Boamundus* & *Rotbertus* Nortmannus, & prudens *Tancredus* ac honestissimus miles *Rotbertus* de Ansa, & inclitus *Richardus de Principatu.* Episcopus verò *Podiensis* venit per alteram montaneam, vndique circumcingens incredulos Turcos: In sinistra quoque parte equitauit fortissimus miles *Raimundus* Comes de S. Ægidio. In dextera verò parte fuit honorabilis Dux *Godefridus*, & acerrimus miles *Flandrensis* Comes, & *Hugo* Magnus, & alii plures, quorum nomina ignoro. Statim autem venientibus militibus nostris, *Turci* & *Arabes* & *Saraceni* & *Agulani*, & omnes barbaræ nationes dederunt velociter fugam, per compendia montium & per plana loca. Erat autem numerus Turcorum, Persarum *Publicanorum*, Saracenorum, Angulanorum aliorumq; paganorum, trecenta sexaginta millia, extra Arabes, quorum numerum nemo scit nisi solus DEVS Fugerunt verò nimis velociter ad sua tentoria, ibique eos diu morari non licuit. Iterum verò arripuerunt fugam, nosque illos persecuti sumus occidentes tota vna die. Et accepimus spolia multa: aurum, argentum, equos & asinos, camelos, oues & boues, & plurima alia quæ ignoramus. Et nisi Dominus fuisset nobiscum in bello, & aliam citò nobis misisset aciem, nullus nostrorum euasisset: quia ab hora tertia vsque in horam nonam perdurauit hæc pugna. Sed Omnipotens DEVS, pius & misericors, qui non permisit suos milites perire, nec in manus inimicorum incidere, festinè nobis adiutorium misit. Sed fuerunt illic mortui duo ex nostris milites honorabiles, scilicet *Gosfredus de monte Scabioso* & *Wilhelmus Marchisi filius* frater Tancredi, aliiq; milites & pedites, quorum nomina ignoro. Quis vnquam tam sapiens aut doctus vir audebit describere prudentiam militiamq; & fortitudinem Turcorum? Qui putabant terrere gentem Francorum minis suarum sagittarum, sicut terruerunt Arabes, Saracenos & Hermenios, Suranios & Græcos? Sed si Deo placet, nunquam tantùm valebunt, quantùm nostri. Veruntamen dicunt *se esse de Francorum generatione*: & quia nullus homo naturaliter debet esse miles nisi Franci & illi. Veritatem dicam, quam nemo audebit prohibere. Certè si in fide CHRISTI & Christianitate sancta semper firmi fuissent, & *vnum Dominum in trinitate confiteri voluissent, DEIque Filium natum de Virgine matre, passum, resurgentem à mortuis tertiâ die, & in cælum suis cernentibus discipulis ascendentem, ac deinde consolationem sancti Spiritus perfectè mittentem & eum in cælo & in terra regnantem*, recta mente & fide credidissent; ipsis potentiores vel fortiores vel bellorum ingeniosissimos nullus inuenire potuisset: Et tamen, gratia DEI, victi sunt à nostris. Hoc bellum est factum primo die Iulii.

EXPLICIT LIBER TERTIVS.

INCIPIT LIBER QVARTVS.

POstquam verò *Turci* inimici Dei & sanctæ Christianitatis omninò fuerunt deuicti, per quatuor dies & noctes fugientes huc & illuc, contigit vt *Solimanus* Dux illorum, filius Solimani veteris, fugeret de *Nicea*, qui inuenit decem millia Arabum, qui dixerunt ei: *O infelix, & infelicior omnibus gentilibus, cur tremefactus fugis?* Qui Solimanus lacrymans respondit: *Quoniam olim cùm habuissem omnes Francos deuictos, eosque putarem iam in captiuitate ligatos, dum paulatim voluissem ligare ad inuicem, tunc respi-*

ciens retro, vidi tam innumerabilem gentem eorum, vt si vos aut aliquis illic adesset, putaret quod omnes montes & colles vallesque & omnia plana loca plena essent illorum multitudine. Nos igitur illos cernentes, statim cœpimus capere subitaneum iter, timentes tam mirabiliter, vt vix euaserimus de illorum manibus: vnde adhuc in nimio terrore sumus. Et si mihi & verbis meis velletis credere, auferretis vos hinc: quia si & ipsi potuerint vos solummodo scire, vnus ex vobis vix amplius euadet viuens. At illi audientes talia, retrorsum verterunt dorsa, & se expanderunt per vniuersam Romaniam. Tunc veniebamus nos persequentes iniquissimos Turcos, quotidie fugientes ante nos. At illi venientes ad cuncta castra siue vrbes, fingentes & deludentes habitatores terrarum illarum dicebant: *Nos deuicimus Christianos omnes, & superauimus illos, ita vt nullus eorum iam vnquam audeat erigere se ante nos: tantùm permittite nos intus intrare.* Qui intrantes spoliabant Ecclesias & domos & alia omnia, & ducebant equos secum & asinos & mulos, aurum, argentum & ea quæ reperire poterant. Adhuc quoque filios Christianorum secum tollebant, & ardebant ac deuastabant omnia conuenientia siue vtilia, fugientes & pauentes valde ante faciem nostram. Nos itaque persequebamur eos per deserta & inaquosa, & inhabitabilem terram, ex qua vix viui euasimus vel exiuimus. Fames verò & sitis vndique coartabant nos, nihilque penitus nobis erat ad edendum, nisi forte vellentes & fricantes spicas manibus nostris, tali cibo quàm miserrimè viuebamus. Illic fuit mortua maxima pars nostrorum equorum, eo quòd multi eorum remanserunt pedites, & pro penuria equorum erant nobis boues loco caballorum, & pro nimia necessitate succedebant nobis capri & *multones* ac canes ad portandum. Interea cœpimus intrare in terram optimam, plenam corporalibus alimentis & delitiis, omnibusq; bonis, ac deinceps appropinquauimus *Iconio*. Habitatores verò terræ illius suadebant & amonebant nos, nobiscum ferre vtres plenos aquâ, quia illic, in itinere diei vnius, est maxima penuria aquæ. Nos verò ita fecimus donec peruenimus ad quoddam flumen, ibique hospitati sumus per duos dies: cœperunt autem cursores nostri ante ire, donec peruenerunt ad *Erachiam*, in qua erat Turcorum nimia congregatio, exspectans & insidians, quomodo posset CHRISTI milites nocere & contristare. Quos Turcos, DEI Omnipotentis milites inuenientes, audacter inuaserunt; superati itaque, sunt inimici nostri in illa die: tamque celeriter fugiebant, quàm sagitta fugit emissa ictu valido cordæ & arcus; nostri igitur intrauerunt statim in ciuitatem, ibique mansimus per quatuor dies.

X. Illic diuisit se ab aliis *Tancredus* Marchisi filius, & *Balduinus* Comes egregius frater Ducis Godefridi; simulque intrauerunt *vallem de Botrenthrot*. Diuisit quoque se *Tancredus* & venit *Tarsum* solummodo cum suis militibus. Exierunt denique *Turci* de vrbe & venerunt obuiam eis, atque in vnum congregati properauerunt ad bellum contra Christianos. Appropinquantibus itaque nostris & pugnantibus, dederunt inimici nostri fugam, reuertentes in vrbem celeri gressu. Tancredus verò vir prudens, atque honorabilis miles CHRISTI, peruenit laxatis loris, & castra metatus est ante portam vrbis. Ex alia igitur parte venit vir inclytus Comes *Balduinus* cum suo exercitu, postulans & depræcans Tancredum acerrimum militem, quatinus eum amicissimè in societatem ciuitatis dignaretur suscipere. Cui ait Tancredus: *Te omnimodo in hac societate denego.* Nocte itaque superueniente, omnes Turci tremefacti, fugam vnà arripuerunt: exierunt itaque habitatores ciuitatis sub illa noctis obscuritate, clamantes excelsâ voce: *Currite inuictissimi Franci, currite: quia Turci expergefacti vestro timore omnes pariter recederunt.* Ortâ autem die, venerunt Maiores ciuitatis & reddiderunt spontè ciuitatem, dicentes illis qui super hoc litigabant ad inuicem. *Sinite modò, Seniores, sinite: quia volumus & petimus dominari & regnare super nos, illum qui heri tam viriliter pugnauit cum Turcis.* Balduinus itaque mirificus Comes altercabatur & litigabat cum Tancredo, dicens: *Intremus simul, & spoliemus ciuitatem: & qui plus potuerit habere, habeat; & qui poterit capere, capiat.* Cui obstans fortissimus Tancredus dixit: *Absit hoc à me: Ego namq; Christianos nolo exspoliare: homines istius ciuitatis elegerunt me dominum super se, meq; habere desiderant.* Tandem nequiuit vir fortis diu luctari cum Balduino doctissimo Comite, quia illi magnus erat exercitus: tamen volens nolensq; dimisit eam, & viriliter recessit cum suo exercitu: fueruntque ei statim traditæ duæ optimæ ciuitates, videlicet *Athena & Manustra*, & plurima castra.

XI. Maior verò exercitus, scilicet *Raimundus* Comes de S. Ægidio & doctissimus *Boamundus*, duxque *Godefridus* & alii in *Her-*

Principes, in *Hermeniorum* intrauerunt terram, sitientes atque æstuantes Turcorum sanguinem. Tandem peruenerunt ad quoddam castrum, quod tam forte erat vt nihil ei possent facere. Erat autem ibi homo quidam nomine *Symeon*, qui in illa ortus fuit regione, quique hanc petiit terram, quo eam de manibus defenderet Turcorum inimicorum: cui spontè illi dederunt terram, quique remansit ibi cum sua gente. Nos deniq; exeuntes inde, peruenimus feliciter vsque *Cæsaream* Cappadociæ: à Cappadocia autem egressi, venimus ad *quandam ciuitatem* pulcerrimam & nimis vberrimam, quam paululum ante nostrum aduentum obsederant Turci per tres hebdomadas, sed non superauerant: mox illuc aduenientibus nobis continuò tradidit se in manu nostra, cum magna lætitia. Hanc igitur petiit quidam miles, cui nomen *Petrus de Alpibus*, ab omnibus Senioribus, quatinus eam defenderet *in fidelitate Dei & S. Sepulcri*, & Seniorum atque Imperatoris: cui cum nimio amore gratis concesserunt eam. Sequenti nocte audiuit *Boamundus* quod *Turci* qui fuerant in obsessione ciuitatis frequenter præcederent nos: extimplo præparauit se solummodo cum militibus, quatinus illos vndiq; expugnaret; sed eos inuenire non potuit. Deinde venimus ad quandam vrbem nomine *Coxon*, in qua erat maxima vbertas omnium bonorum, quæ nobis erant necessaria. *Christiani* igitur, videlicet alumni vrbis illius, reddiderunt se statim; nosq; fuimus ibi optimè per tres dies, & illic maximè sunt recuperati nostri. Audiens itaque *Raimundus* Comes de S. Ægidio, quod Turci, qui erant in custodia *Antiochiæ*, discessissent, in suo inuenit consilio, quod mitteret illuc aliquos ex suis militibus qui eam diligenter custodirent. Tandē elegit illos quos legare voluit, videlicet *Petrum de Castellione* Vicecomitem, *Vuilhelmum de Monte Pislerio, Petrum de Roasa, Petrum Reimundum de Pul*, cum quingentis militibus. Venerunt itaque in vallem propè Antiochiam ad quoddam castrum Publicanorum: illicq; audierunt Turcos esse in ciuitate, eamq; fortiter defendere præparabant. *Petrus* de Roasa diuisit se ibi ab aliis, & proxima nocte transiuit propè Antiochiam, intrauitq; *Vallem de Rugia*: & inuenit Turcos & Saracenos, & præliatus est cum eis, & occidit multos ex eis, & alios persecutus est valde. Videntes hoc *Hermenii* habitatores terræ illius, illum fortiter superasse Paganos, continuò reddiderunt se. Ipse verò statim cœpit ciuitatem & plurima castra. Nos autem qui remansimus, exeuntes inde intrauimus in diabolicam montanam, quæ tam erat alta & angusta, vt nullus nostrorum auderet per semitam, quæ in monte patebat, alium præire. Illic præcipitabant se equi, & vnus *Saumarius* præcipitabat alium. Milites ergo stabant vndique tristes, feriebant se manibus præ nimia tristitia & dolore, dubitantes quid facerent de semetipsis, & de suis armis, vendentes suos clipeos & loricas optimas cum galeis, solummodò propter tres aut quinque denarios, vel pro vt quisque poterat habere. Qui autem vendere nequibāt, gratis à se iactabant & ibant. Exeuntes igitur de execrata montana peruenimus ad ciuitatem quę vocatur *Marasi*: Cultores verò illius ciuitatis exierunt obuiam nobis lætantes, & deferentes maximum mercatum: illicque habuimus omnem copiam, exspectando donec veniret dominus *Boamundus*. Venerunt itaq; nostri milites in vallem, in qua regalis ciuitas *Antiochia* sita est, quæ est caput totius *Syriæ*, quamq; Dominus IESVS CHRISTVS tradidit B. *Petro Apostolorum* principi, quatinus eam ad cultum sanctæ fidei reuocaret, qui viuit & regnat cum Deo Patre in vnitate Spiritus S. Deus per omnia secula seculorum. Amen.

Cùm cœpissemus appropinquare ad *pontem Farreum*, cur- XII.
sores nostri, qui semper solebant nos præcedere, inuenerunt Turcos innumerabiles congregatos obuiam eis, qui dare adiutorium Antiochiæ festinabant. Irruentes igitur nostri vno corde & mente super illos, superauerunt Turcos. Consternati sunt barbari, dederuntq; fugam, & multi mortui sunt ex eis in ipso certamine. Nostri igitur superātes illos, DEI gratiâ, acceperunt spolia multa, equos, camelos, mulos, asinos onustos frumento & vino. Venientes deniq; nostri, castra metati sunt super ripam fluminis. Protinus vir sapiens *Boamundus* cum quatuor millibus militum venit ante portam ciuitatis, vigilare, si fortè aliquis nocte latenter exiret, aut intraret ciuitatem. Crastinâ verò die peruenerunt vsq; *Antiochiam* mediâ die, in quarta feria, quæ est duodecima Kal. Nou. & obsedimus mirabiliter tres portas ciuitatis: quoniā in alia parte deerat nobis locus obsidēdi, quia alta & nimis angusta montanea nos coartabat. Tantùm autē timebant nos vndiq; inimici nostri Turci, qui erāt intus in vrbe, vt nemo eorū auderet offendere aliquem ex nostris, ferè per spacium dierū quindecim. Mox hospitātes nos circa Antiochiā reperimus illic omnē abun-

dantiam, videlicet vineas vndique plenas, foueas plenas frumento, arbores refertas pomis, & alia multa bona corporibus vtilia. *Hermenii* & *Suriani* qui erant intus in vrbe, exeuntes & ostendentes sese fugere, cotidie erant nobiscum; sed eorum vxores in ciuitate. Illi verò ingeniosè inuestigabant nostrum esse, nostramq; qualitatem, referebantq; omnia his excommunicatis qui erant in vrbe inclusi. Postquam verò *Turci* fuerunt edocti de nostra essentia, cœperunt paulatim vrbe exire, nostros peregrinos vndique coangustare, non solùm ex vna parte, sed vndique erant latentes obuiam nobis ad mare & ad montaneam. Erat autem non longè castrum cui nomen *Aregh*, vbi erant congregati multi Turci fortissimi, qui frequenter cõturbabant nostros. Audientes itaque nostri Seniores talia, nimis doluerunt, miseruntq; ex militibus suis, qui diligenter explorarent locum vbi erant Turci: reperto igitur loco vbi latebant, nostri milites, qui quærebant illos, obuiant eis. At nostris paulatim retrogredientibus vbi sciebant *Boamundum* esse cum suo exercitu, statim fuerunt illic mortui duo ex nostris. Hoc audiens Boamundus, surrexit cum suis vt fortissimus CHRISTI athleta: & barbari irruerunt contra illos, eo quod nostri erãt pauci, tamen simul iuncti inierunt bellum. Mortui sunt verò multi ex nostris inimicis, & capti alii ducti sunt ante portam vrbis, ibiq; decollabantur, vt magis tristes fierent, qui erant in vrbe. Exibant quidem alii de ciuitate & descendebant in quandam portam, & sagittabant nos ita vt sagittæ eorum caderent in domini Boamundi plateam, & vna mulier occubuit ictu sagittæ.

XIII. Congregati itaque sunt omnes Maiores nostri & ordinauerunt consilium, dicentes: *Faciamus castrum in vertice montis Maregart, qui mons est super hostem Boamundi, quod securiat, vt tuti possimus permanere de Turcorum formidine.* Facto itaque castro atque munito, omnes maiores illud in vicem custodiebant. Iam iam cœperant frumentum & omnia nutrimenta corporum nimis esse cara ante Natale Domini. Foras penitus non audebamus exire, nihilque penitus in terra Christianorum inuenire poteramus, ad edendum. In Saracenorum namque terra, nemo intrare audebat nisi cum magna gente. Ad vltimum statuerunt nostri Seniores concilium, ordinando qualiter regerent tantas gentes. Inuenerunt in consilio, vt vna pars nostri iret diligenter attrahere stipendium, & vbique custodire exercitum: alia quoque pars fiducialiter remaneret custodire hostem. Boamundus denique dixit: *Seniores, & prudentissimi milites, si vultis, & honestum & bonum vobis videtur, ego ero cum Flandrensi Comite iturus cum eo.* Celebratis itaque gloriosissime *solennitatibus Natiuitatis*, die lunæ, secunda scilicet feria egressi sunt illi, & alii plusquam viginti millia militum & peditum, ac sani & incolumes intrauerunt terram Saracenorum. Congregati quippe erant multi *Turci*, & Arabes & Saraceni, ab Hierusalem & Damasco & Aleph & ab aliis regionibus qui veniebant fortitudinem Antiochiæ dare. Audientes itaque isti *Christianorum* gentem conductam esse in illorum terram, illico præparauerunt se ad bellum contra Christianos: atq; summo diluculo venerunt in locum, vbi gens nostra erat in vnum. Diuiseruntq; se barbari & fecerunt duas acies, vnam ante & aliam retrò, cupientes ex omni parte circumcingere nos. Egregius itaq; *Comes Flandrensis* vndiq; regimine fidei, signoq; crucis, quam fideliter cotidie baiulabat, armatus, occurrit illis vna cum *Boamundo*; irrueruntq; nostri vnanimiter super illos, qui statim arripuerunt fugam & festinanter verterunt retrò scapulas: ac mortui sunt ex illis plurimi, nostriq; cœperunt equos eorum & alia spolia: alii verò qui viui remanserant, velociter fugerũt, & in iram perditionis abierunt. Nos autem reuertẽtes cum magno tripudio, laudauimus & magnificauimus trinũ & vnum Deũ, qui viuit & regnat nunc & in æuum.

XIV. Amen. *Turci* deniq;, inimici Dei & Christianitatis, qui erant intus in custodia ciuitatis Antiochiæ, audientes dominũ *Boamundum* & *Flandrensem* Comitem in obsessione nõ esse, exierunt ciuitate & audacter veniebant præliari nobiscum, insidiãtes vndiq; in qua parte obsidio esset languidior: scientes illos prudẽtissimos milites foris esse, inueneruntq; quod in vna Martis die possent obsistere nobis & lędere. Venerũt verò iniquissimi barbari cautè, & irruerunt vehemẽter super nos, & incautos occiderunt multos ex nostris militibus & peditibus. *Episcopus* quoq; *Podiensis* in illa amara die perdidit suũ *Senescalcum*, conducentem & regentem eius vexillum. Et nisi esset flumẽ, quod inter nos & illos erat, sæpius inuasissent nos, atq; maximam læsionem fecissent in nostram gentem. Egrediebatur tunc vir prudẽs *Boamundus* cum exercitu suo de terra Saracenorũ, venitq; in *Tancredi* mõtaneam, cogitans an fortè ibi valeret inuenire aliquid, quod potuisset deferri: nam totam terram in expendio miserant.

ferant: alii quippe inuenerant, alii verò vacui redierant. Tunc vir sapiens *Boamundus* increpauit eos dicens: *O infelix & miserrima gens, ò vilissima omnium Christianorum! cur tam celeriter vultis abire? finite modò, finite, vsquequò erimus congregati in vnum: & nolite errare sicut oues non habentes pastorem. Si autem inimici nostri inuenerint vos errantes, occident vos: quia die noctuq; vigilant, vt vos sine ductore segregatos vel solos inueniant: vosq; cotidie occidere, & in captiuitatem ducere laborant.* Cùmq; finis esset dictis, rediit ad suam hostem cum suis plus vacuis quam onustis. Videntes autem *Hermenii* & *Surani* quod nostri penitus vacui rediissent, consiliati in vnum abibant per montaneas & præscita loca, subtiliter inquirentes & ementes frumentum, & corporea alimenta, quæ ad hostem deferebant, in quo erat fames immensa: & vendebant onus vnius asini octo *purpuratis*, qui appræciabantur centum viginti solidis denariorum. Ibi quidem sunt mortui multi ex nostris, non habentes præcium vnde tam carum emere potuissent.

XV. *Wilhelmus* igitur *Carpentarius* & *Petrus* Heremita, pro immensa infelicitate ac miseria ipsa, latenter recesserunt. Quos *Tancredus* persequens, apprehendit, secumq; reduxit cum dedecore, qui dextram & fidem illi dederunt, quia libenter ad hostem redirent & satisfactionem Senioribus facerent. Tota denique nocte Wilhelmus, vti mala res in *tenda* Boamundi iacuit. Crastina verò die summo diluculo veniens, erubescendo ante Boamundi presentiam stetit, quem alloquens Boamundus dixit: *O infelix, & infamia totius Franciæ: dedecus & scelus Galliarum; O nequissime omnium quos terra suffert! cur tam turpiter fugisti? Forsitan ob hoc quod voluisti tradere hos milites & hostem* CHRISTI, *sicut tradidisti alios in Hispania?* Qui omnino tacuit, & nullus sermo ex eius ore processit. Adunauerunt sese omnes ferè Francigenæ, rogaueruntq; humiliter dominum Boamundum, ne deterius ei fieri permitteret. Annuit ille sereno vultu, & ait: *Hoc pro vestri amore libenter consentiam, si in toto corde & mente iurauerit, quod nunquam recedet ab Hierosolymitano itinere, siue bono siue malo:* & *Tancredus neque per se neque per suos aliquid contrarii ei consentiet fieri.* Qui auditis his verbis, voluntariè concessit; ipse verò protinus dimisit eum. Postmodum verò *Carpentarius*, maximâ captus turpitudine, non diu morans, furtim recessit. Hanc paupertatem & miseriam pro nostris delictis concessit nos habere Deus. In totâ namq; hoste, non valebat aliquis inuenire mille milites, qui equos haberent optimos.

XVI. Intereà inimicus *Tetigus*, audiens quod exercitus Turcorum venissent super nos, ait se timuisse; arbitransq; nos omnes perisse, atque in manibus inimicorum incidisse, fingens omnia falsa, quæ assiduè *cismare* poterat, dixit: *Seniores, & viri prudentissimi, videte quia nos hic sumus in maxima necessitate, & ex nulla parte nobis adiutorium succedit. Ecce modò sinite me in Romaniæ patriam reuerti; & ego absque vlla dubitatione faciam multas naues huc venire per mare, onustas frumento, vino, hordeo, carne, farina & caseis, omnibusq; bonis quæ sunt nobis necessaria. Faciam & equos conduci ad vendendum: & mercatum per terram in fidelitate Imperatoris, huc aduenire faciam. Ecce hæc omnia vobis fideliter iurabo & attendam. Adhuc quoque & domestici mei & papilio meus sunt in campo, vnde & firmiter credite, quia quantociùs redibo.* Sic itaque fecerunt finem dictis. Iuit ille inimicus: omnia sua dimisit in campo, & in periurio manet & manebit. Itaque tali modo inerat nobis maxima necessitas, quia Turci vndique præstringebant nos, ita vt nullus nostrorum auderet iam exire extra tentoria: nam illi constringebant nos ex vna parte, & fames cruciabat ex alia: succursus verò & adiutorium nobis deerat. Gens minuta & pauperrima fugiebat *Cyprum*, *Romaniam*, & in montaneas. Ad mare vtique non audebamus ire propter timorem pessimorum Turcorum, nusquam erat nobis via patefacta.

XVII. Itaque audiens dominus *Boamundus* innumerabilem gentem Turcorum venientem super nos, cautè venit ad alios, dicens: *Seniores, & prudentissimi milites, quid facturi erimus? Nos namque tanti non sumus, vt in duabus partibus pugnare valeamus. Sed, scitis quid faciemus? Faciamus ex nobis duas partes. Pars peditum remaneat iugiter custodire papiliones, & quibit nimis obsistere his qui in ciuitate sunt: Alia verò pars militum, nobiscum veniat obuiam inimicis nostris, qui hìc hospitati sunt prope nos, in castello Areg, vltra pontem Farreum.* Serò autem facto, exiit è tentoriis vir prudens Boamundus cum aliis prudentissimis militibus; iuitq; iacere inter fluuium & lacum. Summo diluculo, iussit protinus exploratores exire, & videre quot sint Turcorum turmæ, & vbi sint, aut certè quid agant. Exierunt illi, cœperuntque subtiliter inquirere, vbi essent acies Turcorum reconditæ. Viderunt namque Turcos innumerabiles segregatos venire ex parte fluminis diuisos per duas acies, maxima verò virtus illorum veniebat retro.

Reuersi sunt namque celeriter speculatores, dicentes: *Ecce, ecce, veniunt. Igitur estote omnes parati, quia iam prope nos sunt.* Dixitque vir sapiens Boamundus aliis: *Seniores & inuictissimi milites, ordinate ad inuicem bellum.* Responderuntque illi: *Tu sapiens & prudens, tu magnus & magnificus, tu fortis & victor, tu bellorum arbiter & certaminum index, hoc totum fac; hoc totum super te sit. Omne bonum quod tibi videtur nobis & tibi, operare, & fac.* Tunc Boamundus iussit, vt principum quisque per se dirigeret aciem suam ordinatim. Feceruntq; ita, & ordinatæ sunt sex acies. Quinq; verò ex eis, ierunt adunatim inuadere illos. *Boamundus* itaque paulatim gradiebatur retro, cum sua acie. Iunctis igitur prosperè nostris, vnus cominus percutiebat alium. Clamor verò resonabat ad cœlum. Omnes præliabantur in simul. Imbres telorum obnubilabant aërem. Postquam venit maxima virtus illorum, quæ erat retrò, acriter inuasit nostros, ita vt nostri paululum iam cederent retrò. Quod vt vidit vir doctissimus Boamundus, ingemuit. Tunc præcepit suo *Conostabili* scilicet *Rotberto* filio *Girardi,* dicens: *Vade quàm citiùs potes, vt vir fortis, & recordare prudentium antiquorumq; nostrorum fortium parentum, & esto acer in adiutorium Dei sanctique Sepulcri. Et reuera scias, quia hoc bellum carnale non est, sed spirituale. Esto igitur fortissimus athleta* CHRISTI. *Vade in pace: dominus sit tecum vbique.* Fuit itaq; ille vndiq; signo crucis munitus, qualiter leo perpessus famem per tres aut quatuor dies, qui exiens à suis cauernis, rugiens & sitiens sanguinem pecudum: sic improuidè ruit ille inter agmina gregum, dilanians oues, fugientes huc & illuc: ita agebat iste inter agmina *Turcorum.* Tam vehementer instabat illis, vt linguæ honorabilis vexilli volitarent super Turcorum capita. Videntes autem aliæ acies, quod vexillum Boamundi tam *honestè* esset ante alios delatum, ilico redierunt retrorsum; nostrique vnanimiter inuaserunt Turcos, qui omnes stupefacti, arripuerunt fugam. Nostri itaque persecuti sunt illos, & detruncauerunt, vsque ad *pontem Farreum.* Reuersi sunt autem *Turci* festinanter in castrum suum, acceperuntque omnia quæ ibi reperire potuerunt, totumque castrum spoliauerunt, miseruntque ignem, & fugerunt. *Hermenii* & *Suriani* scientes Turcos omnino perdidisse bellum, exierunt, & excubauerunt per arta loca, & occiderunt, & apprehenderunt multos ex eis. Superati sunt itaque, Deo annuente, in illo die inimici nostri. Satis verò recuperati sunt nostri de equis, & de aliis multis quæ erant illis valde necessaria. Et centum capita mortuorum detulerunt ante portam ciuitatis, vbi legati *Ammirati Babylonia* castra metati fuerant, qui mittebantur Senioribus. Illi, qui remanserant in tentoriis tota die præliati sunt cum illis, qui erant in ciuitate, ante tres portas ciuitatis. Factum est hoc bellum in die Martis ante caput ieiunii quinto Idus Februarii, fauente Domino nostro IESV CHRISTO qui cum Patre & Spiritu S. viuit & regnat Deus per immortalia secula seculorum. Amen. Reuersi sunt nostri, agente Deo, triumphantes, & gaudentes de triumpho, quem in die illo habuerunt deuictis inimicis, XVIII.
qui sunt per omnia superati, semper fugientes, huc & illuc vagantes & errantes, alii in *Corrozanam,* alii verò in Saracenorum introierunt terram. Videntes autem nostri maiores, quòd malè tractarent & constringerēt nos inimici nostri, qui erant in ciuitate, die ac nocte inuigilantes & insidiantes qua parte nos lædere possent, congregati in vnum dixerunt. *Priusquam perdamus gentem nostram, faciamus castrum ad Machumariam, quæ est ante vrbis portam, vbi pons est: ibiq; forsitan nostros poterimus constringere inimicos.* Consenserunt omnes, & laudauerunt quod bonum esset ad faciendum. *Comes de S. Ægidio* primus dixit: *Estote mihi in adiutorium ad faciendum castrum, & ego muniam & seruabo.* Respondit Boamundus: *Si vos vultis, & alii seniores laudant, ibo vobiscum ad portum S. Simeonis, diligenter conducere illos, qui illic sunt homines, vt peragant hoc opus; alii qui sunt remansuri muniant se vndique ad defendendum, si fortè inimici nostri & Dei exierint de ciuitate, & in illo loco sint omnes congregati in vnum licet vbi nos demonstraremus.* Factumq; est ita. *Comes* igitur & *Boamundus* perrexerunt ad S. Simeonis portum. Nos verò qui remansimus, congregati in vnum, castrum incipiebamus, dum *Turci* præparauerunt se ilico, & exierunt extra ciuitatem obuiam nobis ad prœlium. Sic itaque irruerunt super nos, & miserunt nostros in fugam, occideruntq; plures ex nostris: vnde tristes valde fuimus. Crastina autem die, videntes Turci quod maiores nostri deessent, & quod præterita die iuissent ad portam, præparauerunt se, & ierunt obuiam illis venientibus è portu. Tunc videntes *Comitem* & *Boamundum* venientes, & conducentes illam gentem, mox cœperunt stridere & garrire, ac clamare vehementissimo clamore, circumcingendo vndiq; nostros,

stros, iaculando, sagittando, vulnerando, & crudeliter detruncando. Nam tam acriter inuaserunt nostros, vt illi inirent fugam per proximam montaneam: & vbi via eundi patebat, qui potuit celeri se gressu expedire, euasit viuus; qui verò fugere nequiuit, mortem suscepit. Fueruntq; in illa die martyrizati ex nostris militibus seu peditibus plusquam mille, qui in cœlum lætantes ascendebant, atque candidati ferentes stolam recepti martyrii, glorificantes & magnificantes Dominum DEVM nostrum trinum & vnum, in quo feliciter triumphabant, & dicebant concordabili voce: *Quare non defendis sanguinem nostrum, qui hodie pro tuo nomine effusus est?* Itaque *Boamundus* viam quam tenuerant, non tenuit; sed celeriùs cum paucis militibus ad nos venit, qui eramus in vnum congregati. Tunc nos accensi occisione nostrorum, CHRISTI nomine inuocato, & S. Sepulcri confidentes itinere, iuncti simul peruenimus contra eos ad bellum; eosque inuasimus vno corde & animo. Stabant verò inimici DEI & nostri vndiq; iam stupefacti & vehementer perterriti, putantes nostros se deuincere & occidere, sicut fecerant gentem Comitis & Boamundi. Sed DEVS Omnipotens hoc illis non permisit. Milites igitur veri Dei, vndiq; signo crucis armati, irruerunt acriter super illos & fortiter inuaserunt: illi autem celeriter fugerunt per medium angusti pontis ad illorum introitum. Illi qui viui nequiuerunt transire pontem, præ nimia multitudine gentium & caballorum, ibi receperunt sempiternum interitum, & reddiderunt infelices animas Diabolo & sathanæ ministris. Nos itaque illos superauimus, impellentes in flumen, & deiicientes. Vnda verò rapidi fluminis vndique videbatur fluere rubea Turcorum sanguine. Et si fortè aliquis eorum voluisset reptare super pontis columnas, aut natando ad terram moliretur exire, vulneratus est à nostris, vndiq; stantibus super fluminis ripam. Rumor quoq; & clamor nostrorum & illorum resonabat ad cœlum. Pluuiæ telorum & sagittarum tegebant polum, & claritatem diei: altæ voces intus & extra: Mulieres Christianæ vrbis veniebant ad muri fenestras, spectantes misera fata Turcorum, & occultè plaudebant manibus, sicut mos erat illarum. *Hermenii & Suriani*, iussu Maiorum Turcorum, inuiti seu spontanei, sagittas iaciebant foris ad nos. Mortui sunt, etiam in anima & corpore, duodecim Ammiralii de Turcorum agmine, in prælio illo: & alii prudentissimorũ & fortiorum militum, qui melius ciuitatem pugnando defendebant, numerus quorum fuit mille & quingenti. Alii qui remanserant viui, iam amplius nõ audebant clamitare vel garrire, in die siue in nocte, sicut ante solebant. Omnes itaq;, nos & illos, solummodo separauit nox, noxque diuisit vtrosq; in prœliando, iaculando, spiculando, sagittando. Sic superati sunt inimici nostri, virtute DEI & *S. Sepulcri*; & vlteriùs non valuerunt talem virtutem habere, neq; in voce, neq; in opere sicuti prius. Nos itaq; valde fuimus refecti in illa die de illorum equis, & de aliis multis rebus, quæ satis erant nobis necessariæ. Crastinâ verò die summo diluculo exierunt alii *Turci* de ciuitate & collegerunt omnia cadauera fetentia Turcorum mortuorum, quę reperire potuerunt super ripam fluminis, exceptis illis quæ in alueo latebant eiusdem fluminis; & sepelierunt ad *Machumariam*, quæ est vltra pontem, ante portam vrbis: simulq; illis cõsepelierunt pallia, bizanteos aureos, arcus, sagittas & alia plurima instrumenta, quæ nominare nequimus. Audientes itaque nostri quod humassent mortuos suos Turci, omnes sese præparauerunt, & venerunt festinantes ad diabolicum atrium & iusserunt desepeliri, & frangi tumbas eorum, & trahi eos extra sepulcra. Et eiecerunt omnia cadauera eorum in quandam foueam, & deportauerunt cæsa capita ad tentoria nostra, quatinus perfectè sciretur eorum numerus; excepto quod onerauerãt quatuor equos qui fuerunt ad mare nuntiis *Amiralii* de *Babylone* delata. Quod videntes Turci doluerunt nimis, fueruntq; tristes vsque ad necem. Nam cotidie dolentes, nihil aliud agebant nisi flere & vlulare. Tertiâ verò die cœpimus simul iuncti, cum gaudio magno, ædificare castrum supra dictum; de lapidibus scilicet, quos abstraximus de tumulis Turcorum. Peracto itaque castro mox cœpimus ex omni parte coangustare inimicos nostros, quorum superbia ad nihilum iam erat redacta. Nos autem securè ambulabamus huc & illuc, ad portam & ad montaneas, laudantes & glorificantes Dominum DEVM nostrum, cui est honor & gloria per omnia secula seculorum. Amen.

XIX. Iam iam omnes semitæ penè prohibitæ & incisæ vndiq; erant Turcis; nisi ex illa parte fluminis, vbi erat castrum & quoddam monasterium. Quod castrum, si fuisset à nobis perfectè munitum, iam nullus eorum auderet extra ciuitatis portam exire. Conciliauerunt se denique nostri & vnâ voce concorditer

dixerunt: *Eligamus vnum ex nobis, qui robustè teneat illud castrum, & nostris inimicis prohibeat montaneas, & plana, & introitum vrbis ac exitum.* Plures verò ex illis prohibentes se illud hospitari, nisi fortè fuissent multi in vnum. Tancredus igitur primus protulit se ante alios, dicens: *Si scirem quid proficui mihi attigerit, ego sedulè cũ meis solummodo hominibus corroborarem castrum: & viam per quam inimici nostri solent frequentiùs sauire, viriliter deuetabo illis.* Qui continuò spoponderunt ei quater centum marcas argenti. Non adquieuit Tancredus, quamquam solus erat, tamen perrexit cum suis honestissimis militibus ac seruientibus, & extemplo abstulit vndiq; viam & semitam *Turcis*; ita vt nulli auderent ex eis, iam timore eius perterriti, extra vrbis portam exire, neq; propter herbam, neque propter ligna, neq; propter vlla necessaria. Remansit verò ibi *Tancredus* cum suis, cœpitq; vehementer vbiq; coangustare ciuitatem. Ipsa quoq; die, veniebat maxima pars *Hermeniorum* & *Surianorum* securè de montaneis, qui ferebant alimenta *Turcis* in adiutorium ciuitatis. Quibus aduenit obuiam Tancredus, & apprehẽdit eos & omnia quæ deferebant, videlicet frumentum, vinum, hordeũ, oleum, & alia huiusmodi. Sic itaque robustè & prosperè deducebat se Tancredus, iamq; habebat prohibitas & incisas omnes semitas Turcis, donec *Antiochia* esset capta. Omnia quæ egimus antequam vrbs esset capta, nequeo enarrare; quia nemo est in his partibus siue clericus siue laicus, qui omnino possit vel scribere vel narrare

XX. sicut res gesta est: Tamen aliquantulum dicam. Erat quidam Amiratus de genere Turcorum cui nomen *Pirus*, qui maximam amicitiam receperat cũ Boamundo. Hunc sæpè *Boamundus* pulsabat nuntiis ad inuicem missis, quo eum infra ciuitatem amicissimè reciperet, eiq; Christianitatem liberiùs promittebat, & eum se diuitem facturum cum multo honore mandabat. Consensit ille dictis & promissionibus dicens: *Tres turres custodio, eiq; libenter ipsas promitto, & quacunq; hora voluerit, in eas eum recolligam.* Erat itaq; Boamundus iam securus de introitu ciuitatis; & gauisus serenâque mente, placido vultu venit ad omnes Seniores, eisq; iocunda verba intulit, dicens: *Viri prudentissimi milites, videte quomodo nos omnes in nimia paupertate & miseria sumus, maiores siue minores: & ignoramus penitus qua parte melius succedat nobis. Igitur si vobis bonum & honestum videtur, eligat se ante alios vnus ex nobis, vt si aliquo modo, vel ingenio ciuitatem acquirere, vel ingeniare potuerit, per se vel per alios, concordi voce ei vrbem dono concedamus.* Qui omninò prohibuerunt & denegarunt, dicentes: *Nemini dimittetur hac ciuitas, sed omnes aqualiter habebimus illam: sicut aqualem habuimus laborem, sic inde aqualem habeamus honorem.* Itaque Boamundus auditis his verbis, paulominùs subridens, protinus recessit. Non multò post audiuimus nuncios, de exercitu hostium nostrorum, Turcorũ, Publicanorum, Angulanorũ, *Azinitarum* & aliarum plurimarum nationum gentilium: quas numerare neq; nominare nescio. Statimq; adunauerunt se omnes Maiores nostri simul, tenueruntq; concilium dicentes: *Quoniam si Boamundus potuerit adquirere ciuitatem, aut per se aut per alios, nos vnà libenti corde vltrò ei donamus, eo tenore vt si Imperator venerit nobis in adiutorium, & omnem conuentionem sicut promisit nobis & iurauit attendere voluerit, nos ei eam iure reddemus. Sin autem, Boamundus eam in suam habeat potestatem.* Mox itaque Boamundus cœpit humiliter amicum suum quotidianâ deprecari petitione, promittendo humillima, maxima, & dulcia, in hunc modum: *Ecce verè tempus modò habemus idoneum, in quo possumus operari quicquid boni volumus: ergo adiuuet me nunc amicus meus Pirrus.* Qui satis gauisus de nuntio, ait se illum adiuuare omnino sicut agere deberet. Nocte itaq; veniente proximâ, misit cautè filium suum, pignus Boamundo, vt securior fieret de introitu vrbis. Misit quoque ei verba in hunc modum: *Vt in crastinum omnem Francorum gentem praconiare atque summouere faciat, quod in Saracenorum terram deprædare vadat dissimulans: ac deinde celeriter reuertatur per dextram montaneam: ego verò, ait, ero intentione erectâ præstolans illa agmina, eaq; recipiam in turres quas in mea habeo potestate ac custodia.* Dein Boamundus iussit celeriter ad se vocari quendam seruientem suum, videlicet *Malam coronam*; eiq; præcepit, vt quasi præco commoneret Francorum maximam gentem, quatinus fideliter præpararet se in Saracenorum itura terram. Factumq; est ita. Credidit itaque Boamundus hoc consilium Duci *Godefrido* & *Flandrensi Comiti.* Comiti quoque *de S. Ægidio* atque *Podiensi* Episcopo, dicens: *Quia DEI fauente gratiâ, hac nocte tradetur nobis Antiochia.* Ordinata sunt denique hæc omnia; milites tenuerunt plana, & pedites montaneam. Totâ nocte equitauerunt & ambulauerunt vsque propè auroram, ac deinceps ceperunt appropinquare ad turres quas ille vigil custodiebat. Confestim ascendit Boamundus; & præcepit omnibus dicẽs: *Ite securo animo, & felici concordiâ, & ascendite per scalas in Antiochiã,*

quam

quam statim habebimus, si DEO placet, in vestra custodia. Venerunt illi vsque ad scalam, quæ iam erat erecta & fortiter ligata ad ciuitatis *merulas*: & ascenderunt per illam homines ferè sexaginta ex nostris, ac diuisi sunt per turres, quas ille obseruabat. Videns hoc *Pirrus* quod tam pauci ascendissent ex nostris, cepit pauere, timens sibi & nostris, ne in manus Turcorum inciderent, dixit: *Micro Francos echome*: hoc est: *paucos Francos habemus. Vbi est acerrimus Boamundus? vbi est ille miles inuictus?* Interim descendit quidam seruiens Longobardus deorsum, & cucurrit quantociùs ad Boamundum, dicens: *Quid hîc stas, vir prudens? Quam obrem huc venisti? Ecce nos iam tres turres habemus.* Motus est ille cum aliis, & omnes gaudentes peruenerunt ad scalam. Videntes itaque illi qui iam erant in turribus, cœperunt iocunda voce clamare, DEVS LE VOLT. Nos verò idem clamabamus. Nunc cœperunt ilico mirabiliter ascendere: ascenderunt tamen, & cucurrerunt festinanter in alias turres. Quos illic inueniebant, mortalem eis continuò dabant sententiam: fratrem quoq; *Pirri* occiderunt. Interea fortè rupta est scala, per quam noster erat ascensus: vnde inter nos orta est immensa angustia, & tristitia. Quanquam autem scala fuisset fracta, tamē quædam erat porta iuxta nos clausa in sinistra parte, quæ quibusdam manebat incognita; nox namque erat: sed tamen palpando & inquirendo inuenimus eam, omnesq; cucurrimus ad illam, & ipsâ fractâ intrauimus per eam. Tunc innumerabilis fragor mirabiliter resonabat per totam vrbem. Non adquieuit Boamundus his, sed ilico imperauit honorabile vexillum deferri sursum, coram castello, in quodam monte: omnes verò pariter stridebant in ciuitate. Summo autē diluculo audientes illi, qui foris erant in tentoriis, vehementissimum rumorem strepere per ciuitatem, exierunt festinantes, & viderunt vexillū *Boamundi* sursum in monte: celeriq; cursu properantes, venerunt omnes, & per portas intrauerunt in vrbem: & interfecerunt *Turcos* & *Saracenos* quos ibi repererunt, extra illos qui fugerant sursum in castrum. Alii verò Turcorum per portas exierunt, & fugientes viui euaserunt. *Cassianus* verò dominus illorum, timens valdè gentem Francorum, dedit se omnino fugæ, cum aliis multis qui erant cum eo, & fugiendo peruenit in *Tancredi* terram non longè à ciuitate. Fatigati verò erant equi eorū, miseruntq; se in quoddam *casale* & mersi sunt in vnam domum. Cognouerunt ergo eum habitatores illius montaneæ, scilicet *Suriani* & *Hermenii*; & confestim apprehenderunt eum, truncaueruntq; caput illius, & tulerunt ante Boamundi præsentiam; vt inde mererentur libertatem accipere. Balteum quoq; eius & vaginam, appræciauerunt sexaginta bizanteis. Hæc omnia gesta sunt tertia die intrante mense Iunio, quinta feria, tertia nonas Iunii. Omnes namq; plateæ ciuitatis iam vndiq; erant plenæ cadaueribus mortuorum, ita vt nemo posset sufferre ibi esse, præ nimiis fœtoribus: nullus verò poterat ire per semitam ciuitatis, nisi super cadauera Turcorum. *Curbaram* autem, princeps mi- XXI.
litiæ *Soldani* Persiæ, dum adhuc esset Corrozanum, quotiens *Cassianus* Ammiralius Antiochiæ legationem ei misit, quò sibi succurreret in tempore opportuno, quoniam gens fortissima Francorum, eum impeditum grauiter obsidebat in *Antiochia*; & si adiutorium ei impenderet, vrbem Antiochenam illi traderet, aut eum maximo munere ditaret: cùmq; iam habuisset maximum exercitum Turcorum, ex longo collectum tempore, & licentiam Christianos occidendi accepisset à *Calipha illorum Apostolico*, ilico incoauit iter longæ viæ Antiochiæ. *Hierosolymitanus Ammiralius* in adiutorium cum suo exercitu venit: *Rex Damasci* illuc venit cum maxima gente. Idem verò *Curbaram* congregauit innumeras gentes paganorum, videlicet Turcos, Arabes, Saracenos, Publicanos, *Azimitas, Curtos, Perses,* Agulanos & alias multas gentes innumerabiles. Et *Agulani* fuerunt numero tria millia, qui neq; lanceas, neque sagittas, neq; vlla arma timebant: quia omnes erant vndique cooperti ferro, & equi eorum; ipsiq; nolebant in bellum ferre arma nisi solummodo gladios. Isti omnes venerunt in obsidionem Antiochiæ, ad dispergendum Francorum collegium. Et cùm appropinquassent vrbi, venit obuiam illis *Sensadolus* filius Cassiani Ammiralii Antiochiæ; & continuò cucurrit ad *Curbaram*, lacrymabiliter rogans eū dicens: *Inuictissime Princeps, te supplex precor, quatinus modò mihi succurras: quoniam Franci vndiq; obsident me in Antiocheno oppido, vrbemq; in suo tenent imperio, nosq; alienare à regione Romaniæ siue Cyriæ, adhuc autem & Corrozani, cupiunt. Omnia patrauere quæ voluerunt; patrem occiderunt meum; nihil aliud superest, nisi vt me & te, & omnes alios ex genere nostro interficiāt. Ego namque iam dudum tuum exspecto auxilium, vt mihi succurras in hoc periculo.* Cui ait ille: *Si vis vt ex toto corde in tuo sim proficuo, tibiq; fideliter in hoc succurram periculo, illud oppidum in*

meam trades manum: & tum videbis qualiter in tuo ero proficuo; idq; faciam custodire meos homines. Ait illi Sensadolus: *Si potes omnes Francos occidere, mihiq; capita eorum tradere, tibi dabo oppidum; tibiq; faciam hominium & in tua fidelitate custodiam illud oppidum.* Cui Curbaram: *Non ita,* inquit, *erit: sed continuò in meam manum committe castrum.* tamen volēs, nolensq; ei commisit castrum. Tertiâ verò die postquam intrauimus ciuitatem, eorū præcursores ante vrbem præcurrerūt: exercitus autem illorum, ante *pontem Farreum* castra metatus est: & expugnauerūt turrim, & occiderunt omnes quos illic inuenerunt, & nemo euasit viuus nisi dominus illorum, quem inuenimus ligatum in vinculis ferreis, facto maiore bello. Crastinâ verò die, moto exercitu Paganorum, appropinquauerunt vrbi, & castra metati sunt inter duo flumina: steteruntq; ibi per duos dies. Recepto itaque castro, *Curbaram* conuocauit vnum Ammiralium ex suis, quē sciebat veracem, mitem, & pacificum, & ait illi: *Volo vt intres in fidelitatem meam custodire hoc castrum, quoniam ex longissimo tempore scio te fidelissimum, ideoque precor te vt summâ cautelâ hoc serues oppidum: adhuc namq; quod scio te in opere prudentissimum, nullum magis veracē & fortissimum hîc modo reperire possum.* Cui ait Ammiralius: *Tibi vnquam de tali nollē obedire officio: Sed priusquam me tuo arguas stimulo, hoc faciam illo tenore, vt si Franci eiecerint vos de mortali prælio, & vicerint, eis continuò tradam hoc castrum.* Dixitq; illi Curbaram: *Tam honestum & prudentem te cognosco, vt omne quicquid boni vis agere, ego consentiam.* Reuersus est itaq; Curbaram ad suum exercitum, & protinus *Turci,* deludentes Francorum collegium, detulerunt ante conspectum Curbaram, quendam vilissimum ensem rubigine tectum, & deterrimum arcum ligneū & lanceam nimis inutilem, quæ abstulerant nuper pauperibus peregrinis, dixeruntq;: *Ecce arma, quæ attulerunt Franci obuiam nobis ad pugnam.* Tunc Curbara cœpit subridere palàm, dicens omnibus, qui in illo aderant collegio: *Hæc sunt arma bellica & nitida, quæ attulerunt Christiani super nos in Asiam, quibus putant nos & confidunt expellere vltra confinia Corrozaniæ, & delere nomina nostra vltra Amazonia flumina, qui propulerunt omnes parentes nostros à Romania & Antiochia vrbe regia, quæ est honorabile caput totius Syriæ.* Mox conuocauit suum fidelem notarium, & ait: *Scribe citò plures chartas, quæ in Corrozania sint legendæ, videlicet:* Caliphæ nostro Apostolico, ac nostro regi domino Soldano, militi fortissimo, atq; omnibus prudentissimis Corrozaniæ militibus, salus & immensus honor. *Satis sint læti & gauisi iocundâ concordiâ, & satisfaciant ventribus, imperent & sermocinent per vniuersam regionem illam, vt omnino dent sese ad petulantiam & luxuriam, multosq; filios patrare congaudeant, qui contra Christianos fortiter pugnare præualeant, & libenter suscipiant hæc tria arma, quæ olim abstulimus à Francorum turmâ, & discant modo quæ arma attulerit super nos gens Francigena, qualiter optima & perfecta sunt. Heu certate contra nostra arma, quæ bis aut ter, siue quater sunt colorata, aut purgata seu argentum aut aurum purissimum. Adhuc quoque sciant omnes, quoniam ego cunctos Francos intus in Antiochia conclusos habeo, & castrum mea libera teneo voluntate, illi verò deorsum sunt in ciuitate: habeo etiam omnes illos iam in mea manu, eosq; faciam aut capitalem subire sententiam, aut deduci in Corrozanam in captiuitatem nimiam eo quod minantur nos suis armis propulsare & expellere ab omnibus finibus nostris, aut eiicere vltra superiorem Iudæam: seu eiecerunt omnes parentes nostros à Romania siue Syria. A modo iuro vobis per Machomet & per omnia deorum nomina quoniam ante vestram non ero rediturus præsentiam, donec regalem vrbē Antiochiam, & omnem Suriam siue Romaniam atq; Bulgariam vsq; in Apuliam adquisiero, meâ forti dexterâ, ad deorum honorem & vestrum, & omnium qui sunt ex genere Turcorum.* Sic fecit finem dictis.

XXII. Mater verò eiusdem *Curbaram,* quæ erat in *Aleph* ciuitate, statim venit ad eum, dixitq; illi lacrymabiliter. *Fili, suntne vera, quæ audio?* cui ait ille. *Quæ?* Et dixit illa: *Audiui quia bellum vis committere cum Francorum gente.* Ait ille: *Hoc verum omnino scias.* Dixit illa: *Contestor te, fili, per omnium Deorum nomina & per tuam magnam bonitatem, ne bellum cum Francis committas: quoniam tu es miles inuictus: & nullam imprudentiam ex te, aut ex tuo exercitu vnquam penitus audiui; & te è campo, ab aliquo victore fugientem quisquam minimè inuenit. Diffamata est tua militia vbiq;, omnesq; prudentes milites, audito tuo nomine, contremiscunt. Satis scimus, fili, quoniam tu es bellipotens, & fortis, & bellorum ingeniosus; nullaq; gens Christianorum vel Paganorū ante tuum conspectum aliquam virtutem habere potuit: Sed fugiebant solummodo audito tuo nomine, sicut oues ante leonis furorem fugiunt. Ideoq; obsecro te, charissime fili, vt meis acquiescas consiliis, & ne vnquam in tuo hæsitet animo, aut in tuo inueniatur consilio, vt bellum velis incipere cum Christianorum gente.* Tunc Curbaram, materna audiens monita, feroci respondit sermone: *Quid est hoc, mater, quod mihi refers? puto quod insanis, aut furiis es plena. Enimuerò mecum habeo plures Ammiralios, quā Christiani sint, siue maiores siue minores.* Respondit ei mater sua: *O dulcissime fili, Christiani nequeunt vobiscum bel-*

cum bellare: scio namq; quod non valent vobis pugnam inferre: sed DEVS eorum pro ipsis cotidie pugnat, eosq; diu noctuq; sua protectione defendit, & vigilat super eos, sicut pastor vigilat super gregem suum; & non permittit eos lædi nec perturbari ab vlla gente: & quicunque volunt eis obsistere, idem eorum DEVS conturbat illos, sicut ait ipse per os Dauid Prophetæ: Dissipa gentes quæ bella volunt. Et alibi: Effunde iram tuam in gentes, quæ te non nouerunt; & in regna, quæ nomen tuum non inuocauerunt. Antequam verò præparati sint ad incipiendum bellum, eorum DEVS optimus & bellipotens, simul cum Sanctis suis, omnes inimicos iam habet deuictos: quantò magis modò faciet circa vos qui eius estis inimici, & qui præparastis vos eis obsistere tota virtute? Hoc autem, karissime, in rei veritate scias, quoniam isti Christiani, filii CHRISTI vocati sunt; & prophetarum ore, filii adoptionis & promissionis, & secundùm Apostolum, hæredes CHRISTI sunt, quibus CHRISTVS hæreditates repromissas iam donauit. dicendo per Prophetas: A Solis ortu vsque ad occasum erunt termini vestri, & nemo stabit contra vos. Et quis potest his dictis contradicere, vel obstare? Certè si hoc bellum cõtra illos inceperis, maximum tibi erit damnum ac dedecus & multos tuos fideles milites perdes, & vniuersa spolia, quæ apud te habes, amittes, & nimio pauore fugiendo euerteris. Tu autem in hoc bello non morieris modò, sed tamen in hoc anno: quoniam ipse DEVS, non statim vindicat offendentem se exertâ irâ, sed quando vult punit eum manifestâ vindictâ, ideoq; timeo ne te inducet pœnali tristitiâ. Non morieris, inquam, modò, veruntamen perditurus es in præsentiarum habita. Curbaram deniq; valde dolens intimis visceribus, auditis maternis sermonibus, respondit. Mater karissima, quæso te, quis dixit tibi ista de gente Christiana, quod DEVS eorum tantùm eos amet, & quod ipse pugnandi virtutem in se retinet maximam, & quod illi Christiani vincent nos in Antiocheno prælio, & quod ipsi capturi sunt nostra spolia, nosq; persecuturi magna victoriâ, & quod in hoc anno moriturus sum morte subitaneâ? Tunc respondit ei mater, dolens: Fili karissime, ecce sunt plusquam centum annorum tempora, de quibus inuentum est in nostra pagina & in gentilium voluminibus, quoniam gens Christiana foret super nos ventura, & nos vbique victura, ac super Paganos regnatura, & nostra gens illis vbique erit subdita. Sed ignoro, vtrum modò, an in futuro sint hæc ventura. Ego vtique misera, sum te secuta ab Aleph vrbe pulcerrima, in qua speculando atque ingeniosè rimando respexi in cælorum astra & sagaciter scrutata sum planetas, & duodecim signa, siue sortes innumeras: in eis omnibus reperi, quoniam gens Christiana vbique nos est deuictura: ideoq; de te valdè timeo, nimis mæsta, ne ex te remaneam orbata. Dixit illi Curbaram: Mater karissima, dic mihi omnia quæ in corde meo sunt incredula. Quæ respondens, ait: Hoc, karissime, libenter faciam, si sciero ea quæ tibi sunt incognita. Cui ille dixit: Non sunt igitur Boamundus & Tancredus Francorum dii, & non eos liberant de inimicis suis, & quod ipsi manducant in vno quoque prandio duo millia vaccas & quatuor millia porcos? Respondit mater: Fili karissime, Boamundus & Tancredus mortales sunt, sicut alii omnes: sed DEVS eorum valdè diligit eos præ omnibus aliis, & virtutem præliandi dat eis præ cæteris. Nam DEVS illorum, Omnipotens est nomen eius, qui fecit cælum & terram, & fundauit maria & omnia quæ in eis sunt: cuius sedes in cælo est, parata in æternum, cuius potestas vbique est metuenda. Ait filius: Si ita est causa, cum eis præliari non desinam. Itaque audiens mater eius quòd nullo modo adquiesceret consiliis suis, mœstissima recessit retrorsum in Aleph, deferens secum cuncta spolia quæ conducere potuit.

XXIII. Tertia verò die armauit se Curbaram & maxima pars Turcorum cum eo, veneruntq; ad ciuitatem ex illa parte in qua erat castrum. Nos autem putantes resistere posse illis, parauimus bellum contra eos. Sed tam magna fuit virtus illorum, quod nequiuimus illis resistere; sicq; coacti intrauimus ciuitatem: quibus fuit tam mirabiliter arta & angusta porta, vt illinc fuerint multi mortui oppressione aliorum. Interea alii pugnabant extra vrbem, alii intus, in quinta feria, per totum diem vsque ad vesperam. Inter hæc Wilhelmus de Grentamenilg, & Albricus frater eius, & Wido Trursellus, & Lambertus Pauper: isti omnes timore perterriti de hesterno bello, quod durauerat vsq; ad vesperã, nocte latenter demissi sunt per murũ, fugientes pedibus contra mare, ita vt neque in manibus neque in pedibus remaneret aliquid nisi solummodo ossa. Multique alii fugerunt cum illis, quos nescio. Venientes igitur ad naues, quæ erant ad portum S. Symeonis, dixerunt nautis: Quid hîc, miseri, statis? Omnes nostri mortui sunt, & nos mortem vix euasimus, quia exercitus Turcorum vndique obsident alios in vrbe. At illi audientes talia, stabant stupefacti; ac timore perterriti cucurrerunt ad naues & miserũt se in mare. Deinde superuenientes Turci, quos inuenerũt, occiderunt, & naues quæ in alueo fluminis remanserant, combusserunt igni, & apprehenderunt spolia eorum. Nos deniq; qui remansimus, nequiuimus sufferre pondus armorum illorum; fecimusq; murum inter nos & illos, quem custodiebamus diu no-

ctuq;. Intereà tantâ oppreſſione fuimus oppreſſi, vt equos & aſinos noſtros manducaremus.

XXIIII. Quodam verò die ſtantibus noſtris Maioribus, ſurſum ante caſtellum, triſtibus ac dolentibus, venit quidam Sacerdos ad eos, & dixit: *Seniores, ſi vobis placet, audite rem quandam, quam in viſione vidi. Cùm nocte vnâ iacerem in Eccleſia S. Mariæ matris Domini noſtri* IESV CHRISTI, *apparuit mihi Saluator mundi cum ſua genitrice, & B. Petro Apoſtolorum Principe, ſtetitq́; ante me & dixit mihi*: Agnoſcis me? *Cui reſpondi:* Non; *His dictis, ecce apparuit integra crux in capite eius. Iterum ergo interrogauit me Dominus, dicens:* Agnoſcis me? *Cui dixi:* Te alio modo non agnoſco, niſi quia crucem in capite tui cerno, ſicut Saluatoris noſtri: *qui dixit:* Ego ſum. *Statim cecidi ad pedes eius, rogans humiliter vt ſubueniret nobis in oppreſſione illa quæ ſuper nos erat. Reſpondit Dominus:* Bene adiuui vos, & à modò adiuuabo. Ego permiſi vos habere *Niceam* ciuitatem, & omnia deuincere bella, & conduxi vos huc vſq;, & condolui veſtræ miſeriæ, quam paſſi fuiſtis in obſidione *Antiochiæ*. Ecce in auxilio oportuno miſi vos ſanos & incolumes in ciuitatem: & ecce, multam prauam dilectionem operantes cum Chriſtianis, & prauis Paganis mulieribus; vnde immenſus fœtor aſcendit in cœlum. *Tunc alma Virgo, & B Petrus ceciderunt ad pedes eius, rogantes eum & deprecantes, vt ſuum in hac tribulatione adiuuaret populum. Dixitq́; B. Petrus:* Domine, per tot tempora tenuit paganorum gens domum meam, in qua multa & ineffabilia mala fecerunt. Modò verò expulſis inimicis inde, Domine, lætantur Angeli in cœlis. *Dixitq́; mihi Dominus:* Vade ergo, & dic populo meo, vt reuertatur ad me, & ego reuertar ad illum; & infra quinq; dies mittam ei magnũ adiutorium, & cotidie decantet reſponſorium: *Congregati ſunt*, totum cum verſu. *Seniores, ſi hoc non creditis eſſe verum, ſinite modò me in hanc ſcandere turrim, mittamq́; me deorſum: ſi verò ſuero incolumis, credatis hoc eſſe verum; Sin autem vllam læſionem fuero paſſus, decollate me, aut in ignẽ proiicite me.* Tunc Podienſis Epiſcopus, iuſſit vt adferentur Euangelia & crux, quatinus iuraret ille hoc eſſe verũ. Conſiliati ſunt omnes Maiores noſtri in illa hora, vt iurarent ſacramentum, quod *illorum nullus fugeret, neque pro morte, neque pro vita, quandiu viui eſſent.* Primus dicitur iuraſſe *Boamundus*, Deinde *Comes S. Ægidii*, & *Rotbertus* Nortmannus, ac *Dux Godefridus*, & *Comes Flandrenſis:* Tancredus verò iurauit ac promiſit tali modo, quia *quandiu ſecum quadraginta milites haberet, non ſolùm ex illo bello, ſed etiam ab Hieroſolymitano itinere non eſſet receſſurus.* Nimis autem exultauit Chriſtiana cõgregatio, hoc audiens ſacramentum.

XXV. Erat autem quidã peregrinus de noſtro exercitu, cui nomen *Petrus*, cui antequã ciuitatem intraremus apparuit *S. Andreas* Apoſtolus, dicens: *Quid agis bone vir?* Cui ille reſpondit: *Tu quis es?* Dixit ei Apoſtolus: *Ego ſum Andreas Apoſtolus. Agnoſcas fili, quia dum villam intraueris, vadens ad Eccleſiam B. Petri, ibi inuenies lanceam Saluatoris noſtri* IESV CHRISTI, *ex qua in crucis pendens patibulo vulneratus eſt.* hæc omnia dicens Apoſtolus continuò receſſit. Ipſe autem timens reuelare conſilium Apoſtoli, noluit indicare noſtris peregrinis. Eſtimabat autem ſe viſum videre, Et dixit ad eum: *Domine, quis hoc crediderit?* In illa verò hora accepit eum S. Andreas, & portauit eum vſq; ad locum vbi lancea erat tecondita in terra. Iterum cũ eſſemus ita vt ſuperiùs diximus, venit S. Andreas rurſus dicens ei: *Quare non abſtuliſti lanceam de terra, vt ego tibi præcepi? Scias reuerà, quia quicunq́; lanceam hanc portauerit in bello, nunquam ab hoſte ſuperabitur.* Petrus verò continuò reuelauit myſteriũ Apoſtoli, hominibus noſtris. Populus autem nõ credebat, ſed prohibebat, dicens: *Quomodo poſſumus hoc credere?* Omnino enim erãt pauentes & protinus mori putabant. Acceſſit itaq; ille & iurauit hoc totũ veraciſſimum eſſe; quoniã ei S. Andreas bis in viſione apparuerat, eiq; dixerat: *Surge, vade, & dic populo DEI, ne timeat, ſed firmiter toto corde credat in vnum verum DEVM, eruntq́; vbiq́; victuri; & infra quinque dies mandabit eis Dominus talem rem, vnde læti & gauiſi manebunt: & ſi certare voluerint, mox vt exierint vnanimiter ad bellum, omnes inimici eorum vincẽtur, & nemo ſtabit contra illos.* Audientes itaq; quod inimici eorũ ab eis omninò eſſent vincendi, protinus cœperunt ſeſe viuificare, & confortabant ſe ad inuicem dicentes: *Expergiſcimini & eſtote vbique fortes & prudentes, quoniam in proximo erit nobis DEVS in adiutorium; & erit maximum refugium populo ſuo, quem reſpicit in mœrore manẽtem.*

XXVI. Turci deniq; qui erant ſeorſum in caſtello, vndiq; tam mirabiliter coanguſtabant nos, vt quadam die incluſerint tres milites ex noſtris in turrim, quæ erat ante eorũ caſtellum. Exierant namq; gentiles & irruerant ſuper illos tam acriter, vt nequirent ſufferre pondus eorum. Duo ex militibus exierunt de turri vulnerati; & tertius per totam diem viriliter defendebat ſe de Turcorũ inuaſione, tam prudẽter, vt in ipſa die duos Turcos ſtrauerit ſuper aditum muri cæſis haſtis. Nam tres haſtæ detruncatæ ſunt in illa die in manibus ſuis. Illi

verò

verò acceperunt capitalem sententiam. Erat nomen illi *Hugo Cli Forcenez*, de exercitu *Gosfredi de Monte Scaioso*. Videns autem vir venerabilis *Boamundus*, quia nullatenus posset conducere gentes sursum in castellum ad bellum: nam qui erant inclusi in domibus, timebant alii fame, alii timore Turcorum: iratus est valdè, iussitque confestim mitti ignem per vrbem, in illa parte in qua erat *Cassiani palatium*. Quod videntes illi qui erant in ciuitate, dereliquerunt domos, & omnia quæ habebant, fugiebantq; alii in castellum, alii ad portam Comitis S. Ægidii, alii ad portam Ducis *Godefridi*, vnusquisque ad suam gentem. Tunc nimia tempestas venti subitò surrexit, ita vt nemo posset se regere rectum. *Boamundus* itaque vir sapiens contristatus est valdè, timens pro aliisque Ecclesiis. Hæc ira durauit ab hora tertia vsque in mediam noctem, fueruntque crematæ ferè duo millia Ecclesiarum & domorum. Veniente autem mediâ nocte, statim omnis feritas ignis cecidit. Itaque *Turci* habitantes in castello, intra vrbem bellabant nobiscum diu noctuque, & nihil aliud disseparabat nos nisi arma. Vidētes hoc nostri, quod non possent diu hæc pati, quoniam qui habebat panem non licebat ei manducare, & qui habebat, non licebat bibere, fecerunt murum inter nos & ipsos petrâ & calce; & ædificauerunt castellum, & machinas, vt securi essent. Pars autem Turcorum remansit in castello agendo nobiscum bellū, alia verò pars hospitata erat propè castellum in vna valle. Nocte quippe superueniente, ignis de cœlo apparuit ab Occidente veniens, & appropinquans cecidit intra Turcorum exercitus: vnde mirati sunt & nostri & Turci. Mane autem facto, tremefacti *Turci* fugerunt omnes pariter, pro ignis timore, ante domini Boamundi portam: illicq; hospitati sunt. Pars verò quæ erat in castello, agebat bellū, cum nostris die nocteq;, sagittando, vulnerando, occidendo. Alia autem pars vndiq; obsedit ciuitatem, ita vt nullus nostrorū ciuitatem auderet exire aut intrare, nisi nocte & occultè. Ita verò eramus obsessi & oppressi ab illis paganis inimicis DEI & sanctę Trinitatis, quorū numerus fuit innumerabilis; Istiq; prophani & inimici DEI ita tenebāt nos inclusos in vrbe Antiochiæ, vt multi mortui fuerint fame: quoniam paruus panis vendebatur vno *bizantio*: de vino non loquar. Equinas namq; carnes aut asininas manducabant & vendebant: Vendebant quoq; gallinam quindecim solidis; ouum duobus solidis; vnam nucem, vno denario: omnia enim valdè erant cara: Folia fici, vitis, & cardui, omniumq; arborum coquebant & manducabant: tantam famem immensam habebāt. Alii coria caballorum & camelorū & asinorum atq; boum seu bufalorum sicca decoquebant, & manducabant. Istas & multas anxietates ac angustias, quas nominare nequeo, passi sumus pro CHRISTI nomine & S. Sepulcri via deliberādа. Tales quoq; tribulationes & fames ac timores passi sumus per viginti sex dies. Imprudēs itaq; *Stephanus Carnotensis Comes*, quem omnes nostri Maiores elegerant vt esset ductor nostrorum, maxima se finxit deprimi infirmitate, priusquam *Antiochia* esset capta: turpiterq; recessit in aliud castrum, quod vocatur *Alexandreta*. XXVIII. Nos itaq; cotidie præstolabamur eū, quatinus subueniret nobis in adiutorio qui eramus inclusi in vrbe, salutifero carētes auxilio. At ille postquam audiuit gentem Turcorum circumcingentem & obsidentem nos, latenter ascendit super proximā montaneam, quæ stabat propè Antiochiam, viditq; innumerabilia tētoria, vehementiq; captus timore recessit, fugiitq; festinanter cum suo exercitu. Veniens autem in suum castrū, exspoliauit illud, & celeri cursu retrouertitur. Postquā verò venit obuiam Imperatori ad *Philomenam*, seorsum vocauit eum secretò dicens: *Scias reuera quoniam capta est Antiochia, & castrum minimè captum est, nostriq; omnes graui obsessione obsessi sunt, & vt puto à Turcis modò interfecti sunt. Reuertere ergo retrò quam citiùs potes, ne & ipsi inueniant te, & hanc gentem quam tecum ducis.* Tunc Imperator timore perterritus clam vocauit *Widonem* fratrem Boamundi, & quosdam alios, & ait illis: *Seniores, quid faciemus? Ecce omnes nostri districtâ obsessione impediti sunt, & forsitan in hac hora à Turcorum manibus omnes mortui sunt; aut in captiuitatem ducti, sicut iste infelix Comes, turpiter fugiens, narrat. Si vultis reuertamur retrò, celeri cursu, ne & nos moriamur repētinâ morte, quemadmodū & illi mortui sunt.* Cum Wido miles honestissimus talia audisset fallacia, cum omnibus statim cœpit plorare, atq; vehemētissimo vlulatu plangere, vnâq; voce omnes dicebant: *O DEVS verus, trinus & vnus, quam ob rē hæc fieri permisisti? Cur populum sequentē te in manibus inimicorū incidere permisisti? & viam tui itineris tuiq; sepulcri liberare volentes tam citò demisisti? Certè, si verū est hoc verbū quod ab istis nequissimis audiuimus, nos & alii Christiani derelinquemus te; nec te amplius rememorabimur, & vnus ex nobis non audebit vlterius inuocare nomen tuum.* Et fuit hic sermo

mœstissimus in tota militia, ita vt nullus illorum siue Episcopus siue Abbas, seu Clericus, seu laicus, auderet inuocare CHRISTI nomen, per plures dies. Nemo namq; poterat consolari *Widonem* plorantem, & ferientem se manibus, suosq; frangentem digitos, & dicentem: *Heu mihi, domine mi Boamunde, honor & decus totius mundi, quē omnis mundus timebat & amabat: heu mihi tristis, non merui dolens tuam videre honestissimam speciem, qui nullam rem magis videre desiderabam. Quis mihi det vt ego moriar pro te, dulcissime amice & domine? Cur ego ex vtero matris meæ exiens, non statim mortuus fui? Cur ad hanc lugubrem diem perueni? Cur non demersus fui in mare? Cur non ex equo cecidi fracto collo, vt recepissem repentinum interitum? Vtinam tecum recepissem felix martyrium, vt cernerem te gloriosissimum recepisse finem.* Cumq; omnes cucurrissent ad eum, quatinus consolarentur eū, vt iam finem daret planctui, in se reuersus, ait: *Forsitan creditis huic Semicano imprudenti militi? Vnquam verè non audiui loqui de militia aliqua, quam idem fecisset. Sed turpiter & inhonestè recedit, sicut nequissimus & infelix: & quicquid miser nuntiat, sciatis falsum esse.* Interea iussit Imperator suis hominibus, dicens: *Ite & conducite omnes homines istius terræ in Bulgariam, & explorate, & deuastate vniuersa loca, vt cum venerint Turci nihil possint hic reperire.* Voluissent, noluissent nostri, reuersi sunt retrorsum, dolentes amarissimè vsque ad mortem: fuerúntque mortui multi ex peregrinis languentes, nec valentes fortiter militiam sequi, remanebantq; morientes in via; Omnes verò alii, reuersi sunt *Constantinopolim.*

XXVIII. Nos igitur auditis sermonibus illius, qui nobis CHRISTI reuelationem retulit per verba Apostoli, statim festinantes peruenimus ad locum in S. Petri Ecclesia, quem ille demonstrauerat. Et foderunt ibi tredecim homines à mane vsq; ad vesperam: sicq; homo ille inuenit lanceam, sicut indicauerat: Et acceperunt illam cum magno gaudio & timore; fuitq; orta immensa lætitia in tota vrbe. Ab illa hora accepimus inter nos consilium belli. Porrò statuerunt omnes Maiores nostri consilium, quatinus nuncium mitterent ad inimicos CHRISTI Turcos, qui per aliquem interpretem interrogaret eos securo eloquio, dicens: *quamobrem superbissimè in Christianorum introissent terram, & cur castra metati sint, & quare* CHRISTI *seruos occidant, & conquassent.* Cumq; iam finis esset dictis, inuenerunt quosdam viros, *Petrum* scilicet heremitam & *Herluinum*, illisq; dixerunt hæc omnia: *Ite ad execratum Turcorū exercitum, & diligenter narrate eis hæc omnia, interrogantes eos: cur audacter & superbissimè introierint terram Christianorum & nostram.* His dictis, recesserunt nuntii, veneruntq; ad prophanum collegium, dicentes omnia missa verba *Curbaram*, & aliis, ita: *Satis multumq; mirantur nostri Maiores, & Seniores, quamobrem temerè ac superbissimè in Christianorum introistis terram, & illorum. Putamus forsitan & credimus, quia huc ideo venistis, quoniam per omnia vultis effici Christiani: aut propterea igitur huc venistis? vt per omnia Christianos afficiatis. Rogant vos igitur omnes pariter nostri Maiores, vt velociter recedatis à terra DEI, & Christianorum, quam B. Petrus Apostolus iam dudum prædicando ad* CHRISTI *culturam conuertit. At illi permittunt adhuc vobiscum deduci omnia vestra: scilicet equos, & mulos, asinos & camelos, oues & boues, & omnia alia ornamenta permittunt vobiscum, quocunque volueritis, ferre.* Tunc Curbaram princeps militiæ Soldani Persidis, cum omnibus aliis, pleni superbia, feroci respondêre sermone: *DEVM vestrum & vestram Christianitatem nec optamus, nec volumus, vosq; cum illis omnino respuimus. Huc vsque iam venimus, eo quod valde miramur quamobrem Seniores ac Maiores, quos memoratis, cur terram quam abstulimus effeminatis gentibus, illi vocant esse suam. Vultis namq; scire, quid vobis dicimus? Reuertimini ergo quantocius, & dicite vestris Senioribus, quia si per omnia cupiunt effici Turci & DEVM vestrum, quē vos inclini colitis, abnegare volunt, & leges vestras spernere, nos illis hanc, & satis plus dabimus de terra, & ciuitates & castella: adhuc autem quod nemo vestrorum remanebit pedes, sed erunt omnes milites, sicut & nos sumus: & habebimus semper eos in summa amicitia. Sin autem, sciant se per omnia capitalem subire sententiam, aut deducti in vinculis Corrozanam in captiuitate perpetua seruient nobis, nostrisq; infantibus per sempiterna tempora.* Nuntii verò nostri velociter reuersi sunt retrorsum, referentes omnia quæ respondisset eis gens crudelissima. Fertur *Herluinus* vtramque scisse linguam, fuitque interpres *Petro Heremitæ*. Interea exercitus noster in vtraque tremefactus parte, ignorabat quid faceret. Ex vna enim parte coangustabat eos cruciabilis fames, in alia constringebat timor Turcorum.

XXIX. Tandem triduanis expletis ieiuniis, & processionibus celebratis ab vna Ecclesia in aliam, de peccatis suis confessi sunt & absoluti; fideliterque corpori & sanguini CHRISTI communicauerunt; datisq; eleemosynis fecerunt celebrari Missas. Deinde stabilitæ sunt sex acies ex eis, intra ciuitatem. In prima verò acie, in primo videlicet capite, fuit *Hugo Magnus* cum Francigenis & Flandrensi

Comite:

Comite: in secunda, *Dux Godefridus* cũ suo exercitu: In tertia verò fuit *Rotbertus Nortmannus*, cum suis militibus: In quarta fuit *Podiensis Episcopus*, portans secum lanceam Saluatoris, cum sua gente, & cum exercitu *Raimundi* Comitis S. Ægidii, qui remansit sursum custodire castellum, pro timore Turcorum, ne descenderent in ciuitatẽ: In quinta acie fuit *Tancredus* Marchisi filius, cum sua gente: In sexta etenim fuit vir sapiens *Boamundus* cũ sua militia. Episcopi nostri & Presbyteri & Clerici ac Monachi sacris vestibus induti nobiscum exierunt cum crucibus, orantes & deprecantes Dominum, vt nos saluos faceret, & custodiret, & ab omnibus malis eriperet. Alii stabant super murum portę, tenentes sacras cruces in manibus suis, signando & benedicendo nos. Ita nos ordinati & signo crucis protecti, exiuimus per portam, quæ est ante Machomariam. Postquam *Curbaram* vidit Francorum acies, tam pulcrè ordinatas, exire vnam post aliam, dixit: *Sinite eos exire, vt meliùs eos habeamus in potestate nostra.* Postquam verò fuerunt foris de vrbe, viditq; Curbaram ingentem Francorum gentẽ, valdè timuit. Mox mandauit suo Ammiralio, qui omnia habebat in custodia, vt si ille videret ignem accensum in capite hostis, protinus præconari faceret, omnẽ exercitum redire, sciens Turcos amisisse bellum. Continuò *Curbaram* cœpit paulatim redire retrò contra montaneam: nostriq; paulatim persequebantur illos. Denique diuisi sunt *Turci*: vna pars iuit contra mare, & alii steterunt illic, putãtes nostros includere inter se. Videntes hoc nostri, fecerunt similiter. Illic fuit ordinata acies septena, ex acie Ducis Godefridi & Comitis Nortmãniæ, & caput illius fuit Comes *Reinaldus*. Hanc miserunt obuiam Turcis, qui veniebant à mari. *Turci* autem præliati sunt cum illis, & sagittando multos occiderunt ex nostris. Aliæ autem turmæ ordinatæ sunt à flumine vsq; ad montaneam, quod distat per duo miliaria. Cœperunt verò turmæ ex vtraq; parte exire, nostrosq; vndiq; circumcingere, iaculando, sagittando, vulnerando. Exibant quoq; de montaneis innumerabiles exercitus, habentes equos albos, quorum vexilla omnia erant alba. Videntes itaq; nostri hunc exercitum, ignorabant penitùs quid hoc esset & qui essent, donec cognouerunt esse adiutorium CHRISTI. Cuius ductores fuerunt *sancti Georgius, Mercurius* & *Demetrius*. Hæc verba credenda sunt, quia plures ex nostris viderunt. *Turci* autem qui stabant in parte maris, videntes quod non possent sufferre amplius, miserunt ignem in herbam, vt videntes illi, qui erant in tentoriis, fugerẽt. At illi cognoscentes illud signũ, arripuerunt omnia honorabilia spolia, & fugerunt. Nostri verò paulatim militabãt vbi maxima virtus eorum erat, scilicet ad tentoria illorum. Dux *Godefridus* & *Flandrensis Comes* & *Hugo Magnus*, equitabant iuxta aquam, vbi virtus illorum erat. Isti primitus signo crucis muniti, vnanimiter inuaserunt illos. Videntes hoc alię acies, simili modo inuaserunt illos: exclamauerunt autem *Persæ* & *Turci*. Nos itaq;, inuocãtes DEVM viuum & verum, equitauimus contra illos, & in nomine IESV CHRISTI & S. Sepulcri incepimus bellum, & DEO iuuante deuicimus eos. Turci verò tremefacti arripuerunt fugam, nostriq; illos persequebantur iuxta tentoria. Itaq; milites CHRISTI magis amabant persequi illos, quàm vlla spolia quærere. Et persecuti sunt eos vsq; ad *pontem Farreum*, ac deinde vsq; ad castellum Tancredi. Illi verò dimiserunt ibi papiliones suos, & aurum & argentum, multaq; ornamenta, oues quoque & boues, equos & mulos, camelos & asinos, frumentum & vinum, farinam, & alia multa quæ nobis erant necessaria. *Hermenii* & *Surrani* qui habitabant in illis partibus, audiẽtes nos superasse Turcos, cucurrerunt ad montaneam obuiantes illis, & quantos comprehenderunt ex illis, interfecerunt. Nos autẽ reuertentes ad ciuitatẽ cum magno gaudio, laudauimus & benediximus DEVM, qui victoriam dedit populo suo. *Ammiralius* itaq; qui castellũ custodiebat, videns *Curbaram* & omnes alios fugiẽtes è campo ante Francorũ exercitum, magis timuit: Statim verò cum magna festinatione petebat Francorum vexilla. Comes igitur *S. Ægidii*, qui illic astabat ante castellum, iussit ei portari suum vexillum. Ille autem accepit illud, & diligenter misit in turrim. Statim dixerunt Longobardi, qui illic stabant: *hoc vexillum non est Boamundi*. Interrogauit ille & dixit: *cuius est*: qui dixerunt: *S. Ægidii Comitis*; accessit ille & apprehenso vexillo reddidit Comiti. Ipsâ verò horâ venit vir honorabilis Boamundus, deditq; illi suum vexillum; Ille autem illud accepit, cum magno gaudio: & iniit pactum cum domino Boamundo, vt pagani qui vellent Christianitatẽ recipere essent cum eo, & qui vellent abire, sanos & absq; vlla læsione abire permitteret. Consensit ei quicquid *Ammiralius* postulauit, & continuò misit suos seruiẽtes in castellum. Non post multos dies baptizatus est Ammiralius cum illis qui CHRI-

STVM recognoscere maluerunt. Illos verò qui suas voluerunt tenere leges, fecit
dominus *Boamundus* conduci in *Saracenorum* terram. Hoc bellum factum est in
quarto Kalend. Iul. in vigilia Apostolorum Petri & Pauli, regnante Domino no-
XXX. stro IESV CHRISTO, cui est honor & gloria in sempiterna secula. Amen. Et
cùm essent omnes inimici nostri (DEO trino & vno summoque dignas referimus)
grates, per omnia deuicti, huc illucque fugientes, alii semiuiui, alii vulnerati, in
vallibus & in nemoribus, & in aruis & in viis deficiebant mortui. Populus verò
CHRISTI, victores scilicet peregrini, reuersi sunt gaudentes felici triumpho, deui-
ctis hostibus, in ciuitatem. Statim omnes nostri Seniores videlicet Dux *Godefridus*,
Comes S. Ægidii, *Raimundus*, *Boamundus* & *Comes Nortmanniæ*, *Comesque Flandrensis*, &
alii omnes miserunt nobilissimum militem *Hugonem* Magnum Imperatori *Constan-
tinopolim*; vt ad recipiendam ciuitatem veniret, & conuentiones quas erga illos ha-
bebat, expleret: Iuit, nec postea rediit. Postquam verò hæc omnia facta sunt, cōgre-
gati omnes nostri Maiores ordinauerunt concilium, quemadmodum hunc felici-
ter valerent conducere & regere populum, donec peragerent iter S. Sepulcri, pro
quo huc vsque multa erant passi pericula. Inuentum in concilio, quia nondum au-
derent intrare in paganorum terram, eò quòd valde, in æstiuo tempore, est arida &
inaquosa: ideoque acceperunt terminum attendendum ad Kalend. Nouemb.
Denique diuisi sunt Seniores, & vnusquisque profectus est in terram suam, donec es-
set propè terminus eundi. Feceruntque Principes præconari per vrbem vniuersam,
vt si fortè aliquis egens illic adesset, & auro argentoque careret, conuentione facta
cum illis remanere si vellet, ab eis cum gaudio retentus esset. Erat autem ibi quidā
miles de exercitu Comitis S. Ægidii, cui nomen *Raimundus Piletus*; hic plurimos re-
tinuit homines, milites ac pedites: egressus est ille cum collecto exercitu, & virili-
ter introiit in Saracenorum terram, & profectus est vltra duas ciuitates, & perue-
nit ad quoddam castrum, cui nomen *Talamania*. Habitatores castri, scilicet *Suriani*,
confestim sua sponte se tradiderunt ei. Cùmque omnes essent ibi ferè per octo dies,
nuntii venerunt ad eum dicentes; quoniam *hic propè nos est castrum Sarracenorum mul-
titudine plenum*. Ad hoc castrum ilicò ierunt CHRISTI milites peregrini & vndique
inuaserunt illud: quod continuò ab illis captum est, CHRISTI adiutorio. Apprehē-
derunt igitur omnes illius loci colonos: & qui Christianitatem recipere noluerunt,
occiderunt; qui verò CHRISTVM recognoscere maluerunt, viuos conseruarunt.
Reuersi sunt itaque hoc peracto nostri Franci, cum magno gaudio ad prius castrū;
tertia verò die exierunt & venerunt ad quandam vrbem, cui nomen *Marra*, quæ il-
lic erat propè illos. Erant autem ibi multi *Turci* congregati, & *Saraceni* ab *Aleph* ci-
uitate, & ab omnibus vrbibus, & castris quę circa illam sunt. Exierunt ergo barba-
ri contra illis ad bellum, nostrique æstimantes luctari cum illis præliando, coegerunt
eos in fugam: & tamen reuersi, per totum diem inuadebant nostros ad inuicem, &
vsque ad vesperam perdurauit illa inuasio: æstus namque erat immensus. Nequibāt
iam nostri sufferre tantam sitim, quoniam nullatenus ad bibendum inuenire ibi a-
quam poterant; voluerunt tamen ad illorum castrum securè redire. Pro illorum e-
nim peccatis Suriani & minuta gens nimio pauore correpti, mox cœperunt viam
carpere retrorsum. Vt autem Turci viderunt illos retrocedentes, statim cœperunt
illos persequi, & victoria illis ministrabat vires: multi namque ex ipsis reddiderunt a-
nimas DEO, cuius amore illic congregati fuerant. Hæc occisio facta est quinto die,
in mense Iulio. Reuersi sunt autem Franci illi qui remanserant, in suum castrum: &
fuit ibi *Raimundus*, cum sua gente per plures dies. Alii verò qui in *Antiochia* reman-
serant, steterunt in ea cum gaudio & lætitia magna; quorum rector & pastor extitit
Podiensis Episcopus, qui, nutu DEI, graui ægritudine captus est: &, vt DEI volūtas fuit,
migrauit ab hoc seculo, & in pace requiescens obdormiuit in Domino, in solenni-
tate scilicet S. Petri, quæ dicitur *ad Vincula*: vnde magna angustia & tribulatio, im-
mensusque dolor fuit in tota CHRISTI militia: quia ille erat sustentamentum paupe-
rum, consilium diuitum, ipseque ordinabat clericos, prædicabat & summonebat
milites, dicens: *quia nemo ex vobis saluari potest nisi honorificet pauperes, & reficiat: vosque non
potestis saluari sine illis, ipsique viuere nequeunt sine vobis. Oportet igitur vt ipsi, quotidiana sup-
plicatione, pro vestris orent delictis DEVM, quem in multis cotidie offenditis: vnde vos ro-
XXXI. go vt pro DEI amore eos diligatis, & in quantum potestis eos sustentetis.* Non post mul-
tum verò temporis venit vir venerabilis, *Raimundus* Comes de S. Ægidio, & in-
trauit in Saracenorum terram, & peruenit in quandam vrbem quæ vocatur *Alba-
ra*, quam

ra, quam inuasit vna cum suo exercitu, eamq; continuò cœpit; & occidit omnes Saracenos & Saracenas, maiores & minores, quos ibi reperit. Quam postquam suo continuit imperio, ad CHRISTI reuocauit fidem, quęsiuitq; consilium à suis sapientissimis viris, vt Episcopum in hac vrbe deuotissimè præordinari faceret, qui illam ad CHRISTI cultum fideliter reuocaret, & de domo diabolica templum DEO viuo & vero, & oracula Sanctorum consecraret. Nouissimè elegerunt quendam honorabilem ac sapientissimum virum, & duxêre illum in *Antiochiam* ad cõsecrandum; factumq; est ita. Alii autem qui in Antiochia remanserant, fuerũt ibidem cum gaudio & lætitia. Appropinquante verò termino, videlicet *festo omnium Sanctorum*, regressi sunt omnes Maiores nostri in vnum, in Antiochiam, omnesq; simul cœperunt quærere qualiter S. Sepulcri iter valerent peragere, dicentes: quoniã appropinquauerat eundi terminus, nulla erat hora conturbandum amplius. *Boamundus* autem quærebat cotidie conuentionem, quam omnes Seniores olim habuerant ei in reddendam ciuitatem: sed *Comes S. Ægidii* ad nullam conuentionem volebat se emollire erga Boamundum, eò quòd timebat se peierare erga Imperatorem; tamen sæpè fuerunt congregati in Ecclesia S. Petri ad faciendum quod iustum erat. *Boamundus* recitauit suã conuentionem, suumq; ostendit compotum. *Comes S. Ægidii* similiter sua patefecit verba, & iusiurandum quod fecerat Imperatori, per consilium Boamundi. Episcopi & Dux *Godefridus*, *Flandrensisq;* Comes, & Comes *de Nortmannia*, aliiq; Seniores diuisi sunt ab aliis, & intrauerunt vbi est Cathedra S. Petri, vt ibi iudicium inter vtrumq; discernerent. Posteà verò timentes ne S. Sepulcri via perturbaretur, noluerunt apertè dicere iudicium. Ait deniq; Comes S. Ægidii: *priusquã via S. Sepulcri remaneat, si Boamundus nobiscum venire voluerit, quicquid nostri Pares, videlicet Dux Godefridus, & Flandrensis Comes, & Rotbertus Nortmannus, aliiq; Seniores laudauerint, ego fideliter consentiam, saluã fidelitate Imperatoris.* Hoc totum laudauit Boamundus, & promiserunt ambo in manibus Episcoporum, quod nullo modo per se via S. Sepulcri deturbaretur. Tunc accepit Boamundus consilium cum suis hominibus, quo modo muniret castrum de alta montanea hominibus & victu. Similiter Comes S. Ægidii accepit consilium cum suis quomodo muniret palatium *Cassiani Ammiralii* & turrim, quæ est super portam pontis: muniret, inquã, hominibus & victu, qui non deficeret longo tempore. Hæc Vrbs *Antiochia* scilicet, valdè est pulcra & honorabilis: quia infra muros eius sunt quatuor montaneæ maximæ & nimis altæ: In altiori quoq; est castellum ædificatum, mirabile & nimis forte. De deorsum est ciuitas honorabilis & cõueniens, omnibusq; ornata honoribus: quoniam multæ Ecclesiæ sunt in ea ædificatæ: tercenta & sexaginta monasteria in se continet. Sub suo iugo continet Patriarcha centum quinquaginta tres Episcopos. Clauditur ciuitas duobus muris: maior quoq; valde est altus, & mirabiliter latus, magnisq; lapidibus compositus, in quo sunt ordinatæ quater centum & quinquaginta turres: modisq; omnibus est ciuitas formosa: ab Oriente, clauditur quatuor magnis montaneis; ab Occidente, secus muros vrbis fluit quoddam flumen cui nomen *Farfar*: & ita noluerunt, stultè neq; inane dimittere regalem ciuitatem Antiochiã, quæ tantæ auctoritatis fuit, quod eam prius septuaginta quinq; reges constituerunt, quorũ fuit caput *Antiochus* Rex, à quo dicitur Antiochia. Istam ciuitatẽ tenuerunt Franci obsessam per octo menses, & vnum diem: Postea fuerunt intus inclusi tres hebdomadas à *Turcis*, & ab aliis paganis, quorũ numero nunquam fuit maior congregatio hominũ, vel Christianorum vel paganorum. Tamen, adiutorio DEI & S. Sepulcri, deuictis illis à Christianis, requieuimus cum gaudio & lętitia magna in Antiochia, per quinq; menses & octo dies.

XXXII. *Situs Vrbis Antiochiæ.*

Quibus expletis, mense Nouembrio, discessit *Raimundus* Comes S. Ægidii cum suo exercitu ab Antiochia, venitq; per vnam ciuitatem, quæ vocatur *Rugia*, & per aliam quæ dicitur *Albaria*: Quarto verò die exeunte Nouembrio peruenit ad *Marram* ciuitatem, in qua maxima multitudo Saracenorũ & Turcorum & *Arabum*, aliorumq; paganorũ erat congregata; ipseq; Comes in crastinum inuasit eam. Non post multum verò temporis *Boamundus*, cum suo exercitu, secutus est Comites, & applicitus est cum eis in die Dominica. Secundâ verò feria nimis fortiter inuaserunt vndiq; ciuitatem, & tam acriter, tamq; fortiter, vt scalæ starent erectæ ad murum: Sed tam maxima virtus paganorum erat, quod illâ die nihil eos offendere aut nocere potuerunt. Videntes autem Seniores quia nihil agere poterant & frustra laborabant; fecit Raimundus Comes de sancto Ægidio fieri quoddam *ligneum castrum* forte & altum: Quod castrum ingeniatum & ædificatum erat super quatuor rotas, super quod stabant plures mi-

XXXIII.

lites, & *Euuardus* venator, tubam fortiter sonans; Subter verò armati milites erant, qui deduxerunt castrum vsque propè vrbis murum, iuxta turrim quandam. Quod videns gens pagana statim fecerunt instrumentum, quo iactabant maximos lapides super castrum, ita vt penè nostros milites occiderent. Iaciebant quoque *Græcos ignes* super castrum; putantes illud ardere & deuastari. Sed DEVS Omnipotens noluit, vt castrum arderet hac vice: supereminebat verò omnes muros ciuitatis. Milites igitur nostri qui erant in superiori *solario*, videlicet *Wilhelmus de Monte Pislerio*, & alii multi iactabant immensos lapides super illos, qui stabant in muro vrbis; & ita percutiebant eos super clipeos, vt clipeus & inimicus caderent deorsum in ciuitatem, in mortem. Ita faciebant isti, alii verò tenebant in hastis honorabilia signa, & cum lanceis & hamis ferreis putabant eos trahere ad se: & sic præliati sunt vsq; ad vesperam. Retro castrum, stabant presbyteri, clerici, sacris vestibus induti; orantes & obsecrantes DEVM, vt suum defenderet populum, & Christianitatem exaltaret, ac paganismum deponeret. In alia verò parte, certabant nostri milites cotidie cum illis, erigentes scalas ad murum vrbis: sed virtus paganorum erat tanta, vt nihil proficere nostri possent. Tamen *Gulferius de Daturre* primus ascendit per scalam in murum, sed statim fuit fracta scala pro multitudine aliorum: tamen ascendit ipse, cum aliquantis, supra murum: alii quoque inuenerunt aliam scalam, erexeruntq; eam festinanter ad murum, & ascenderũt per eam multi milites & pedites: statimq; ascenderunt super murum. *Saraceni* igitur tam robustè inuaserunt illos per murum & per terram sagittando, & spiculando cominus cum suis lanceis, vt multi ex nostris timore perterriti demitterent se per murum. Tamdiu verò illi prudentissimi viri, qui remanserant in muro, sufferebant illorum persecutionem; quamdiu alii, qui subter castrum erant, foderunt murum vrbis. Videntes verò Saraceni quod nostri fodissent murum, statim, timore perterriti, inierunt fugam in ciuitatem. Hoc totum factum est in die Sabbati, ad horam vesperi, Occidente sole, vndecimâ die, intrante Decembri. *Boamundus* igitur fecit per interpretem loqui Saracenis Maioribus, vt ipsi cum suis mulieribus & infantibus, aliisq; substantiis mitterent se in vnum palatium, quod est supra portam, ipseque defenderet eos de mortali sententia. Intrauerunt verò omnes nostri in ciuitatem; & quicquid boni inuenerunt in domibus & foueis, hoc vnusquisq; ad suum continebat proprium. Facto autem die, vbicunque reperiebant quenquam illorum, siue masculum siue fœminam, occidebant. Nullus angulus ciuitatis deerat vacuus Saracenorum cadaueribus: vixq; poterat aliquis per vias ire ciuitatis, nisi calcando super Saracenorum cadauera. *Boamundus* deniq; illos quos iusserat in palatium intrare apprehẽdit, illisq; abstulit omnia quæ habebant: videlicet aurum, argentum, aliaq; ornamenta; alios verò fecit occidi; alios autem iussit conduci ad vendendum Antiochiæ. Mora autem Francorum fuit in illa vrbe per vnum mensem & quatuor dies, in qua fuit mortuus *Oriensis* Episcopus. Fuerunt ibi ex nostris qui illic non inuenerunt, sicuti opus eis erat, tantùm ex longa mora, quantùm ex districtione famis: quia foris nequiuerant aliquid inuenire ad capiendum: sed scindebant corpora mortuorum, eo quod in ventribus eorũ inueniebant *bisanteos* reconditos: alii verò cedebant carnes

XXXIIII. eorum per frusta, & coquebant ad manducandum. *Boamundus* autem non potuit apud *Comitem S. Ægidii* concordari super id quod petebat: iratusque reuersus est *Antiochiam*. Comes igitur *Raimundus*, non diu moratus, mandauit per suos legatos Antiochiæ, Duci Godefrido & Flandrensi Comiti, ac *Rotberto* Nortmanno, & Boamundo, vt ipsi venirent ad *Rugiam* ciuitatẽ, loqui cum eo. Veneruntq; illuc omnes Seniores, feceruntq; concilium quomodo honestè possent tenere viam S. Sepulcri, pro qua moti sunt, & huc vsq; peruentum sit. Nequiuerunt concordare Boamundum cũ Raimundo, nisi Raimundus Comes Antiochiam redderet ei. Noluit Comes ad hoc assentire, pro *fiducia* quã fecerat Imperatori. Comites deniq; & Dux reuersi sunt in Antiochiam vnà cum Boamundo. Comes verò *Raimundus* reuersus est *ad Marram*, vbi peregrini erant: mandauit quoq; suis militibus honestare palatiũ & castellũ quod erat supra portam ciuitatis. Videns autem *Raimundus* quod nullus Seniorum voluisset, causa eius, ire in viã S. Sepulcri, exiuit nudis pedibus de *Marra* decimatertia die intrante Ianuario, & peruenit vsq; *Caphardã*; fuitq; ibi per tres dies. Illic adiunxit se *Comes Normanniæ* Comiti Raimundo. *Rex* autem *Cæsareæ* multotiens mandauerat per suos nuntios Comiti, Marræ & Caphardæ, quòd cum eo pacẽ vellet habere, & de suo preciũ ei daret, & Christianos peregrinos diligeret, fiduciamq; face-

quia quantum continet eius imperium peregrinis non eſſet offendiculum,& mercatum de equis, & de corporalibus alimentis daret gaudenter. Exierunt autem noſtri & venerunt hoſpitari iuxta *Ceſaream*, ſuper fluuium *Farfar*. Cumque vidiſſet rex Ceſareæ contubernium Francorum tam propè ciuitatem hoſpitatum eſſe, doluit animo,& iuſſit illis deuetari mercatum,niſi diſcederent à ciuitatis confinio. Craſtina verò die miſit cum illis duos *Turcos*, ſuos videlicet nuntios, qui eis monſtrarent fluminis vadum, eoſque conducerent, ad capiendum vbi inuenire potuiſſent. Denique venerunt in *vallem* quandam ſubter *caſtrum* quoddam: ibi deprædati ſunt plùs quàm quinq; animalium millia,& ſatis frumenti,atque alia bona: vnde valde fuit refecta CHRISTI militia. Tamen illud caſtrum, reddidit ſe Comiti, eique dedit equos, & aurum puriſſimum, & iurauerunt ſuâ lege quod peregrinis exinde nil fieret mali: fuimuſque ibi per quinque dies. Egreſſi etenim indè peruenimus gaudentes hoſpitari ad quoddam *Arabum caſtrum*. Exiuit igitur Dominus caſtri, & concordatus eſt cum comite. Exeuntes verò inde peruenimus ad quandam ciuitatem pulcherrimam, & omnibus bonis refertam in quadam valle ſitam nomine *Kephaliam*. Habitatores verò illius, audientes Francos veniſſe, dimiſerunt vrbem, & hortos plenos oleribus,& domos plenas alimentis corporalibus,& fugerunt. Tertiâ die egreſſi ab illa vrbe, tranſiuimus per altam & immenſam montaneam, & intrauimus in vallem de *Lem*, in qua erat maxima vbertas omnibus bonis: fuimuſque ibi per dies ferè quindecim. Hic propè nos erat quoddam *caſtrum*, in quo erat congregata maxima paganorum multitudo. Quod caſtrum aggreſſi ſunt noſtri, idque fortiter ſuperaſſent, niſi Saraceni iactaſſent foràs immenſas turmas animalium: reuerſi ſunt noſtri deferentes omnia bona ad ſua tentoria. Summo autem diluculo collegerunt noſtri ſuos papiliones, & venerunt obſidere idem caſtrum: ibique putabant extendere tentoria: ſed gens pagana omnino dedit ſeſe fugæ, ac dimiſerunt caſtrum vacuum. Intrantes autem noſtri inuenerunt ibi omnem abundantiam frumenti, vini, farinæ, olei & quicquid eis opus erat. Illic deuotiſſimè celebrauimus feſtiuitatem *purificationis ſanctæ* MARIÆ, veneruntq; illuc nuntii de *Camela* ciuitate. Rex namq; illius mandauit Comiti equos,aurum,& pactus eſt cum eo quòd Chriſtianos nullo modo offenderet,ſed eos diligeret & honoraret. *Rex autem Tripolis* mandauit Comiti, quoniam cum eo fideliter pactum iniret, & amicitiam haberet, ſi ei placeret, miſitq; illi equos decem,& quatuor mulas, & aurum. Sed Comes ait nullo modo cum eo pacem ſe recipere,niſi ille Chriſtianus efficeretur. Exeuntes autem de optima *valle*, peruenimus ad quoddam caſtrũ quod dicitur *Archa* in die Lunæ, ſcilicet ſecunda feria, mediante Februario: circa quod tentoria detendimus. Quod caſtrum plenum erat innumerabili gente paganorum, videlicet Turcorum, Saracenorum, Arabum, Publicanorum; mirabiliter munierunt caſtrum illud,& defendebant ſe fortiter. Tunc exeuntes quatuordecim ex noſtris militibus,ierunt contra *Tripolim* vrbem, quæ erat ſecus nos: Iſti quatuordecim inuenerunt circa ſexaginta Turcos,& alios quoſdam, qui habebant ante ſe collectos homines & animalia plus quam mille quingenta. Qui ſigno Crucis muniti inuaſerunt eos,& DEO iuuante mirabiliter ſuperauerũt illos; & occiderunt ſex ex illis, & apprehenderunt ſex equos. De exercitu verò Raimundi Comitis exierunt *Raimundus Piletus* & *Raimundus Vicecomes de Tentoria*, veneruntque ante *Tortoſam* ciuitatem, & fortiter aggrediũtur illam,quæ nimis erat munita multitudine Paganorum. Sero autem iam facto, ſeceſſerunt in quendam angulum; ibique hoſpitati ſunt, feceruntque innumerabiles ignes, quaſi tota hoſtis eſſet ibi. Pagani verò, timore perterriti nocte latenter fugerunt, & dimiſerunt ciuitatem plenam omnibus bonis: quæ etiam valdè optimum portum ſecus mare in ſe retinet. Craſtina autem die venerunt noſtri, vt vndique inuaderent illam, inueneruntque illam vacuam, & intrantes habitauerunt in ea, vſque dum obſeſſio eſſet ante vrbem *Archa*. Eſt propè iſtam,alia vrbs quæ dicitur *Maraclea*: Amiralius,qui eam regebat, pactus eſt cum noſtris, & miſit noſtros in ciuitatem, noſtraque vexilla.

Dux quoque *Godefridus*,& *Boamundus*, Flandrenſiſque Comes venerunt vſque ad XXXV. *Lichiam* ciuitatem. Diſſeparauit enim ſe *Boamundus* ab eis, & reuerſus eſt Antiochiam. Illi verò venerunt, & obſederunt quandam vrbem cui nomen *Gibellum*. Audiens itaque *Raimundus* Comes de S. Ægidio, quod innumerabilis Paganorum gens rueret ſuper nos, ad certum bellum, illico conſilium habuit cum ſuis vt mandet Senioribus qui ſunt in obſidione Gibelli, quatinus eis ſubuenirent. Quod illi

audientes statim pacti sunt cum Ammiralio, facientes pacem cum eo, & acceperũt equos & aurum: dimiseruntque vrbem venientes ad nos in adiutorium. Sed illi non venerunt ad bellum contra nos. Itaque Comites prædicti hospitati sunt vltra flumen, ibiq; obsederunt castrum illud. Non multò post equitauerunt nostri contra *Tripolim*, inueneruntq; extra ciuitatem Turcos, Arabes & Sarracenos, quos inuaserunt nostri, & miserunt eos in fugam, & occiderunt maximam partem nobilium vrbis. Tanta fuit Paganorum occisio, & sanguinis effusio, vt etiam aqua quę in ciuitate fluebat, videretur rubere, & fluere in cisternas eorum; vnde valde fuerũt tristes alii, dolentesq;: Iam verò erant tanto timore perterriti, vt nullus eorum auderet exire extra ciuitatis portã. Aliâ verò die equitauerunt vltrà *Desem*: & inuenerunt boues & oues & asinos, multaq; animalia; camelos quoq; depredati sunt, ferè tria millia. Obsedimus verò *castrum* supradictũ per tres menses, minus vnâ die: ibiq; *Pascha Domini* celebrauimus IV. Idus Aprilis. Naues quippe nostræ venerunt prope nos in quendam portum, quamdiu fuimus in illa obsidione, deferentes maximum mercatum: scilicet frumentum, vinum, & carnem, & caseum, & hordeum, & oleum: vnde maxima vbertas fuit in tota expeditione. In illa deniq; obsidione feliciter acceperunt martyrium plures ex nostris, videlicet *Anselmus de Riboatmont*, *Willhelmus Picardus*, & alii plures quos ignoro. Rex quoq; *Tripolis*, sæpè nuntios mittebat Senioribus, vt dimitterent castrum, & cum eo concordarentur. Audientes itaq; nostri hoc, scilicet & Dux *Godefridus* & *Raimundus* Comes S. Ægidii, ac *Rotbertus* Normannus, Flandrensisque Comes: videntesque nouos fructus properasse: quia in medio Martio comedebamus nouellas fabas; medio quoq; Aprili frumentum: consiliati sunt nostri dicentes: *Bonum valdè esse Hierosolimitanum iter explere cum*

XXXVI. *nouis fructibus*. Discessimus igitur à castro, & peruenimus *Tripolim* in sexta feria, decimo tertio die intrante Maio, ibiq; fuimus per tres dies. Tandem concordatus est Rex Tripolis cum Senioribus, illisque continuò dissoluit plusquam trecentos Peregrinos, qui illic capti erant, deditque illis quindecim milia Bisanteos, & quindecim equos magni pretii; dedit etiam nobis magnum mercatum equorum, asinorum, omniumque bonorum: vnde nimis ditata est omnis CHRISTI militia. Pactus est verò cum illis, quia si bellum, quod eis *Ammiralius Babylonia* parabat, possent deuincere, & Hierusalem apprehendere, ille Christianus efficeretur, terramq; ab eis recognosceret: atq; tali modo factum est placitũ. Nos autem discessimus ab vrbe in secunda feria mensis Maii, transiuimusq; per viam artã & arduam tota die ac nocte, & peruenimus ad castrum cui nomen *Bethelon*: deinde ad vrbem quæ dicitur *Zebari*, secus mare, in qua passi sumus nimiã sitim: & sic defessi peruenimus ad flumen cui nomen *Braym*. Deinde transiuimus nocte ac die *Ascensionis Domini* per montẽ, in quo est via nimis angusta, & illic putauimus inimicos insidiantes nobis inuenire: sed DEO annuente, nullus eorum audebat properare ante nos. Nostri deniq; milites præcedentes nos, liberauerunt, ante nos viam illam, & applicuimus ad ciuitatem iuxta mare, quæ dicitur *Baruth*: & inde venimus ad aliam vrbẽ, quæ vocatur *Sagitta*: de hinc ad aliã, quæ dicitur *Sur*: & de Sur ad *Acram* ciuitatẽ. De Acra verò venimus ad castrum cui nomen *Cayphas*, ac deinceps hospitati sumus iuxta *Cæsareã*, ibiq; celebrauimus *Pentecosten*, tertiâ die, exeũte Maio. Deniq; venimus ad vrbẽ *Ramola*, quã Saraceni dimiserant vacuam, propter metum Francorum: iuxta quam erat honorabilis Ecclesia in qua requieuit preciosissimum *S. Georgii* corpus, quia illic à perfidis paganis pro CHRISTI nomine feliciter martyriũ suscepit. Ibi consiliati sunt nostri maiores, vt illic eligerent *Episcopum*, qui hãc custodiret & erigeret Ecclsiã; cui suas dederunt decimas, & auro argentoq; ditauerunt, & equis ac animalibus aliis,

XXXVII. quò deuotè & honestè viueret cũ illis, qui cum eo essent. Remansit ipse illic cum gaudio; nos autem lætantes & exultantes, vsq; ad ciuitatẽ *Hierusalem* peruenimus, feria tertia octauo Idus Iunii: eamq; mirabiliter obsedimus. *Robertus* namque Normannus eam obsedit à Septentrione, iuxta S. Stephani protomartyris Ecclesiam, vbi gaudenter lapidatus est pro nomine CHRISTI; iuxta eum *Rotbertus*, Flãdrensis Comes. Ab Occidẽte verò; obsedit eam Dux *Godefridus* & Tancredus: A Meridie, obsedit eam *Comes S. AEgidii*, scilicet in monte Sion, circa Ecclesiã *S. Mariæ* Matris Domini, vbi Dominus cum suis cęnauit discipulis. Tertia verò die, ex nostris, scilicet *Raimundus Piletus* & *Raimundus de Taurina*, & alii plures causa pręliãdi, inuenerunt bis centũ Arabes; & pręliati sunt CHRISTI milites contra illos incredulos; & DEO adiuuante, fortiter illos superauerunt, & occiderunt multos ex eis, & apprehenderunt

derunt triginta equos. Secunda verò veniente feria, aggredimur fortissimè ciuitatem, tam mirabiliter, vt si scalę fuissent paratæ, in nostra fuisset ciuitas manu. Tamē minorem strauimus murum: & vnam scalam ereximus ad maiorem murum, super quam ascendebāt nostri milites, & cominus percutiebant Sarracenos suis ensibus & lanceis, & defensores ciuitatis: fueruntq; mortui multi ex nostris; sed plures ex illis. In illa autem obsidione panes ad emendum iuuenire non poteramus, ferè per spatium dierum decem, donec venit nuntius nostrarū nauium: & in nimia pressura sitis detenti fuimus, ita vt per nimium terrorem & pauorem per sex millia nostros potaremus equos, & alia animalia. *Syloa* namq; fons, qui est ad radicem mōtis *Syon*, sustinebat nos: sed tamen carà vendebatur aqua inter nos. Postquam enim venit nuntius nostrarum nauium, acceperunt inter se nostri Seniores consilium, quemadmodū mitterēt milites qui fideliter cūstodirēt homines & naues in portu *Iaphiæ*. Summo autem diluculo, exierunt centum milites de exercitu *Raimundi*, Comitis S. Ægidii, *Raimundus Piletus*, & *Achardus de Mommellon*, & *Wilhelmus de Sabra*, & ibant cum fiducia ad portum. Diuiserunt denique se triginta milites ex nostris ab aliis, & inuenerunt septingentos Arabes, & Turcos, & Sarracenos, de exercitu Ammirauisi, quos inuaserunt fortiter CHRISTI milites: sed tam magna fuit virtus illorū super nostros, vt vndique circumcingerent illos: & occiderunt *Achardum de Mommellon*, & pauperes homines pedites. Cùm autem tenerent nostros iam inclusos, qui omnes putabant mori, venit alius quidā nuntius, dicēs Raimundo Pileto: *Quid hic astas cum his militibus? Ecce omnes nostri in nimia districtione Arabum & Turcorum & Sarracenorum sunt, & forsitan in hac hora omnes mortui sunt: Succurrite ergo illis, succurrite.* Audientes nostri hæc, statim cucurrerunt celeri cursu, & festinanter peruenerunt vsq; ad illos preliando. Paganorū verò gens, videns CHRISTI milites, diuisit se, & fecerunt duo agmina. Nostri autem inuocato CHRISTI nomine, tum acriter inuaserunt illos incredulos, vt quisq; miles prosterneret suum. Videntes verò illi quod non possent stare ante Francorum fortitudinē, timore nimio perterriti, verterunt scapulas retro, quos nostri persequentes ferè per spacia quatuor miliū, occiderunt multos ex eis, vnumq; retinuerūt viuum, qui noua eis per ordinē diceret: retinuerunt quoq; centū & tres equos. In eadem obsidione tanta oppressione sitis fuimus grauati, vt sueremus coria boum & bufalorū in quibus deferebamus aquas ferè per spacium sex milliariorū: ex illis quippe vasculis fœtida vtebamur aqua: & quantū ex olida aqua, & hordaceo pane, in nimia districtione & afflictione eramus cotidie. Sarraceni namq;, in cūctis fontib. & aquis latentes, insidiabātur nostris, eosq; vbiq; occidebant & dilaniabant: animalia quoq; secū in suas cauernas & speluncas deducebant. Tunc Seniores nostri ordinauerūt quomodo possent ingeniare ciuitatem, vt ad adorandum nostri *Saluatoris* intrarent *Sepulcrum*. Feceruntque duo lignea castra, & alia plura machinamenta. Dux *Godefridus* suum fecit castrum cum machinis, & *Raimundus* Comes similiter, quib. de longinquis terris attrahebant ligna. Sarraceni igitur, videntes nostros facientes has machinas, mirabiliter muniebant ciuitatē, & turres nocte accrescēbāt. Videntes autē nostri Seniores ex qua parte ciuitas esset magis languida, illuc in quadā nocte Sabbathi deportauerunt nostram machinam, & ligneum castrū in Orientalem partem. Summo autem diluculo erexerunt ea, & aptauerunt, & ornauerūt castrum in prima & secunda & tertia feria. *Comes* namq; *S. AEgidii* à meridiana plaga, reficiebat suam machinam. Interea in tanta pressura sitis fuimus districti, vt vnus homo pro vno denario nō posset ad sufficientiam habere aquā, aut extinguere sitim suam. Nocte verò ac die in quarta & quinta feria mirabiliter aggredimur ciuitatē ex omni parte. Sed antequam inuaderemus eam, ordinauerunt Episcopi & Sacerdotes prędicando & commonendo omnes vt processionem DEO in circuitu Hierusalem celebrarent, & orationēs atque Eleemosynas & ieiunia fideliter facerent. Sexta verò feria, summo mane, vndique aggredimur vrbem, & nihil ei nocere potuimus, eramusque omnes stupefacti ac in nimio pauore. Appropinquante autem hora, scilicet in qua Dominus noster IESVS CHRISTVS dignatus est pro nobis sufferre patibulum crucis, nostri milites fortiter pugnabāt in Castello, videlicet Dux *Godefridus*, & Comes *Eustachius*, frater eius. Tūc ascendit quidam miles ex nostris, *Letholdus* nomine, super murū Vrbis. Mox verò vt ascendit, omnes defensores ciuitatis fugerunt per muros, & per ciuitatem, nostrique subsecuti persequebantur eos occidendo, & detruncando vsque *ad templum Salomonis*: ibique talis occisio fuit, vt nostri in sanguine illorum pedes vsq; ad cauillas

XXXVIII.

mitterent. At *Raimundus* Comes, à Meridie conduxit suum exercitum, & castellum vsq; propè murum: sed inter castellum & murũ erat quędam fouea nimis profunda. tunc consiliati sunt nostri vt implerent foueam, feceruntq; præconari vt si aliquis in illam foueam portasset tres petras, vnum haberet denarium. Perdurauit verò hæc impletio per tres dies & noctes: Tandem plenâ foueâ, conduxerunt Castellum iuxta murũ. Illi autem qui intus erant mirabiliter præliabãtur cum nostris, igne & lapidibus. Audiẽs itaq; Comes quod Franci essent in Vrbe, suis dixit hominibus: *Quid tardatis? Ecce omnes Francigenæ iam sunt in Vrbe.* Ammiralius itaque, qui erat in *Turri Dauid*, reddidit se Comiti, eiq; aperuit portam, vbi peregrini persoluere solebant tributa. Intrantes autem nostri ciuitatẽ Peregrini, persequebantur & occidebant Sarracenos, vsq; ad *Templum Salomonis:* in quo congregati, dederũt nostris maximũ bellum per totum diem, ita vt sanguis illorum per totum Templum flueret. Tandem superatis Paganis, apprehenderunt nostri masculos & fœminas sat in templo; & occiderunt quos voluerunt, & quos voluerunt retinuerũt viuos. Super templum verò Salomonis erat maxima Paganorũ congregatio vtriusq; sexus, quibus *Tancredus* & *Gaston de Beert* dederunt sua vexilla. Mox cucurrerũt per vniuersam vrbẽ, capientes aurum & argentũ, equos & mulas, domosq; plenas omnibus bonis. Venerunt autem omnes nostri gaudentes, & præ nimio gaudio plorantes, ad nostri Saluatoris IESV Sepulcrũ adorandũ, & reddiderũt ei capitale debitũ. Mane autem facto ascenderũt nostri cautè supra tectum templi, & inuaserunt *Sarracenos* masculos & fœminas, decollãtes eos nudis ensibus; alii verò dabant se præcipites in templo: Hoc videns *Tancredus* iratus est nimis.

XXXIX. Tunc nostri tenuerunt Consilium, vt vnusquisq; faceret Eleemosynas cũ orationibus, quatinus sibi DEVS eligeret, quẽ vellet regnare super alios, & regere ciuitatẽ. Iusserunt quoq; Sarracenos mortuos omnes eiici foras, præ nimio fœtore: quia omnis vrbs plena erat illorum cadaueribus: & viui Sarraceni trahebant mortuos ante portarum exitus, & ordinabãt montes ex eis quasi essent domos. Tales occisiones de Paganorũ gente, nullus vnquam audiuit, nec vidit: quoniam pyræ erant ordinatæ ex eis, sicut metæ: & nemo scit numerum eorum, nisi solus DEVS. Fecit verò Comes *Raimundus* conduci Ammiralium, & alios qui cum eo erant vsq; *Scalonam*, sanos & illęsos. Octauo autem die quo ciuitas fuit capta, elegerunt Ducem *Godefridum*, Principem ciuitatis, qui debellaret Paganos, & custodiret Christianos. Similiter elegerunt *Patriarchã*, quendã sapientissimũ & honorabilem virũ nomine *Arnulfum*, in die S. Petri ad vincula. Hæc ciuitas fuit capta à Christianis DEI, decimo quinto die Iulii, in sexta feria. Interea nuntius venit *Tancredo*, & Comiti *Eustachio*, vt præpararẽt se & pergerent ad recipiendã *Neapolitanam* vrbem. Exierunt illi & duxerunt secum multos milites & pedones, & peruenerunt ad vrbem: habitatores verò illius reddiderunt se illico. Denuo mandauit illis Dux, vt citò venirẽt ad bellum quod nobis Ammirauisus Babylonię præparat vrbi *Scalona*. Illi autem festinãdo intrauerũt montaneam, quærentes Sarracenorũ bella, & venerunt *Cæsaream*. Itaq; venientes illi iuxta mare ad vrbem *Ramore*, illic inuenerunt multos Arabes, qui pręcursores erant belli. Quos nostri persequẽtes, apprehenderũt plures ex eis, qui dixerunt omnia belli noua, vbi essent, & quot essent, aut vbi bellare disponerẽt contra Christianos. Quod audiens *Tancredus*, statim misit nuntium Hierusalẽ Duci *Godefrido*, & Patriarchæ, omnibusq; principibus dicens: *Sciatis quod nobis paratũ est bellum Scalonæ: venite ergo festinanter cum omni virtute quam habere poteritis.* Tunc iussit Dux submoneri omnes, vt fideliter irent præparati Scalonã, obuiam inimicis nostris. Ipse verò cũ Patriarcha, & *Rotberto Flandrensi* Comite exiuit de vrbe, in feria tertia, & *Marturanẽsis Episcopus* cum eis. Comes verò *S. Ægidii*, ac *Rotbertus Normannus* dixerũt se non exituros, nisi certũ bellum scirent. Iusserunt ergo militibus suis vt pergerent videre, si bellum verè esset? & reuerterentur quantocius, quia ipsi mox essent parati ire. Ierunt illi, videruntq; bellum, & citò renuntiauerunt se vidisse oculis suis. Continuò Dux apprehenso Marturanensi Episcopo, mandauit Hierusalem, quò milites qui ibi erant præparent se, & veniant ad bellũ. Quarta verò feria, illi Principes exierunt, & militauerũt ad bellum. Episcopus verò Marturanẽsis rediit reportans verba missa Patriarchæ & Duci: exieruntq; Sarraceni & obuiauerũt ei, & apprehẽsum secũ duxerũt. *Petrus* verò *heremita*, remãsit Hierusalẽ, ordinando & præcipiendo Græcis & Latinis atq; clericis, vt fideliter DEO processionẽ celebrẽt, & orationes eleemosinasq; faciant, vt DEVS populo suo victoriã daret. Clerici nãq; & presbyteri, induti sacris vestibus ad templũ Domini cõduxêre processionẽ, Missas & Orationes decãtantes, vt suũ defenderet populũ.

Deniq; Patriarcha & Episcopi, aliiq; Seniores, cōgregati sunt ad flumē quod est ex hac parte Scalonæ. Illic multa animalia boū, camelorum, ouium atq; omnium bonorū deprædati sunt. Venerunt autē *Arabes* ferè trecenti, irrueruntq; nostri super illos, & apprehēderunt duos ex eis, persequētes alios vsq; ad eorum exercitū. Sero autem facto, Patriarcha fecit præconari per omnē hostem, vt in summo mane cras essent omnes parati ad bellū, excommunicās, *ne vllus homo intenderet ad vlla spolia, donec bellum esset factum: sed eo facto, reuerterentur cū felici gaudio ad accipiendū quicquid eis prædestinatū esset à Domino.* Summo verò diluculo, in sexta feria, intrauerūt in vallem nimis pulchrā, secus littus maris, in qua suas ordinauerūt acies. *Dux* instruxit suam aciem, & *Comes Normanniæ* suam, *Comes S. AEgidij* suam, Comes *Flandrensis* suam, Comes *Eustachius* suam, *Tancredus* & *Gaston* suam: ordinauerunt quoq; pedites & sagittarios qui præcederent milites, & sic ordinauerunt omnia; statimq; cœperunt militare in nomine domini nostri IESV CHRISTI. In sinistra verò parte fuit dux *Godefridus* cū sua acie; Comesq; *S. AEgidii* equitauit iuxta mare in dextera parte; Comes *Normāniæ*, & Comes *Flandrensis* & *Tancredus* omnesque alii, equitabant in medio. Tunc nostri cœperunt paulatim ambulare. Pagani verò, stabant parati ad bellum. Vnusquisq; suum habebat vasculum pendens collo, ex quibus potarent persequentes nos: sed illis non licuit, gratiâ DEI. Comes autem de *Normannia*, cernens Ammirauissi *stantarum* habere quoddam pomum aureum in summitate hastę, quæ erat cooperta argento, ruit vehementer super illum, eumq; vulnerauit vsq; ad mortē. Ex alia parte, Comes *Flandrensis* nimis acriter illos inuasit. *Tancredus* igitur impetū fecit per medium tentoriorū eorum: quod videntes pagani continuò inierunt fugam. Paganorum multitudo erat innumerabilis, numerumq; eorum nemo scit, nisi solus DEVS: Bella verò erant immensa; sed virtus diuina comitabatur nobiscū, tam magna, tam fortis, quòd statim superauimus illos. Stabant autem inimici DEI excæcati, & stupefacti; ac videntes CHRISTI milites, apertis oculis nil videbant, & contra Christianos erigere se non audebant, virtute DEI tremefacti: pro nimio timore ascendebant in arbores, in quibus putabant se abscondere; at nostri sagittando, & cum lanceis & ensibus occidendo, eos ad terram præcipitabant; alii autem iactabant se in terram, non audentes se erigere contra nos. Nostri igitur illos detruncabant, sicut aliquis detruncat animalia ad macellum: Comes *S. AEgidii*, iuxta mare, ex eis occidit sine numero; alii verò se præcipitabant in mare, alii fugiebant huc illucq;. Veniens itaq; *Ammirauissus* ante ciuitatem, dolens & mœrens, lacrymando dixit: *O Deorum spiritus, quis vnquam vidit vel audiuit talia? Tanta potestas, tanta virtus, tanta militia quæ nunquam ab vlla gente fuit superata, modo à tantilla gente Christianorum, quod in pugillo potest claudi, est deuicta? Heu mihi tristis, ac dolens! quid amplius dicam? Superatus sum à gente mendica, inermi & pauperrima, quæ nō habet nisi saccum & peram: Ipsa modo persequitur gentem AEgyptiacam, quæ illi plerunq; suas largita est elemosynas, dum olim per omnem nostram Patriam mendicaret. Huc conduxi ad conuentionem ducenta millia militum, & video ipsos laxis frenis fugientes per viam Babylonicam, & nō audent reuerti aduersus gentem Francigenam. Iuro per Machumet, & per omnia Deorum numina, quod vlterius non retinebo milites conuētione aliqua, quia expulsus sum à gente aduena. Conduxi omnia armorum genera, & omnia instrumenta siue machinamenta vt eos obsiderem in Hierusalem, & ipsi præuenerunt me ad bellum, itinere dierum duorū. Vęh! quid mihi esset, si illuc gentem conduxissem meam? Heu mihi, quid amplius dicam? inhonoratus ero semper in terra Babylonica.* Nostri autem acceperunt eius *stantarum* quod comparauit *Comes de Normania* viginti marchas argenti, & dedit Patriarchæ in DEI honorem, sanctiq; Sepulchri: ensem verò emit quidam sexaginta bisanteis. Superati sunt deniq; inimici nostri, DEO annuente. Omnes naues terrarum Paganorum ibi aderant: homines verò qui intus erant, videntes *Ammirauissum* fugientem cum suo exercitu, statim suspenderunt vela & impulerūt se in alta maria. Reuersi sunt nostri ad tentoria eorum, acceperuntq; innumera spolia auri & argēti, omniumq; bonorum cumula: equos, & mulos, asinos & camelos, innumerabiles oues & boues, & instrumenta. Omnes namq; montes & colles, & omnia plana stabant cooperta de multitudine illorum animalium, & inuenerunt armorum cumula: quæ voluerunt, deportauerunt; reliqua igne consumpserunt. Reuersi sunt nostri cum gaudio Hierusalem, deferentes secum omnia bona, scilicet camelos & asinos honustos pane biscocto, & farina, & frumento, & caseo, & pane, & oleo, & omnibus bonis quæ illis necesse erāt. Hoc bellum factum est pridie Idus Aug. largiente *hoc Domino nostro* IESV CHRISTO: *cui est honor & gloria, nunc & semper, & in secula seculorū. Dicat omnis spiritus*, AMEN.

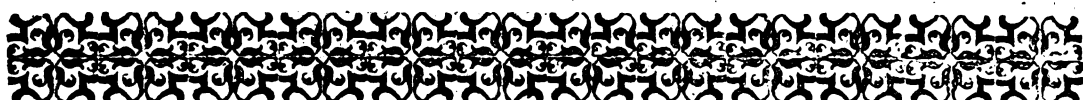

ROBERTI MONACHI HISTORIA HIEROSOLYMITANA.

INCIPIT PRÆFATIO APOLOGETICA ROBERTI MONACHI IN HISTORIA Hierosolymitana.

V*NIVERSOS, qui hanc historiam legerint, siue legi audierint, & auditam intellexerint, deprecor; vt cùm in ea aliquid inurbanè compositum inuenerint, concedant veniam, quia hanc scribere compulsus fui per obedientiam. Quidam enim abbas, nomine N. literarum scientia & morum probitate præditus, ostendit mihi vnam historiam secundùm hanc materiam, sed ei admodum displicebat: partim, quòd initium suum quod in Clarimontis concilio constitutum fuit, non habebat: partim quòd series tam pulchræ materiæ inculta iacebat, & literalium compositio dictionum incondita vacillabat. Præcepit ergo mihi, vt qui Clarimontis interfui concilio, acephalæ materiei caput præponerem, & lecturis eam accuratiori stylo componerem. Ego verò, quia notarium non habui alium nisi me, & dictaui, & scripsi: sic quòd continuatim paruit menti manus, & manui penna, & penna pagina: & fidem satis præstare potest & leuitas carminis, & minimè phalerata compositio dictionis. Vnde, si cui Academicorum studijs innutrito displicet hæc nostra editio, ob hoc forsitan quòd pedestri sermone incedentes plus iusto in ea rusticauerimus: notificare ei volumus, quòd apud nos probabilius est, abscondita rusticando elucidare, quàm aperta philosophando obnubilare. Sermo enim semper exactus, semper est ingratus; quia quod difficili intellectu percipitur, surdiori aure hauritur. Nos verò plebeio incessu sic volumus progredi sermonem nostrum, vt quiuis cùm audierit, speret idem; & si fortassis idem tentauerit esse, longè separetur ab idem. Si quis affectat scire locum quo hæc historia composita fuerit; sciat esse claustrum cuiusdam cellæ S. Remigii constitutæ in episcopatu Rhemensi. Si nomen authoris exigitur, qui eam composuit,* Robertus *appellatur.*

INCIPIT PROLOGVS.

INTER omnes historiographos noui ac veteris testamēti *Moses* sanctus obtinet principatum, qui diuino spiritu prophetiæ, Hebraicis literis, quarum ipse autor exstitit, mundi descripsit exordium: & primæ ætatis ac secundæ facta mirabiliora, nec non & patriarcharum gesta nobis adduxit in medium. Huius exemplum secuti sunt *Iesus Naue, Samuel & Dauid*, quorum primus Iosue librum, secundus & tertius Regum historias conscripserunt. Ex hoc ergo liquidò colligi potest, quòd reuera DEO sit acceptabile, vt ad noticiam fidelium suorum literis commendetur, cùm in terra peragit, quod præfixis temporibus fieri disposuit, aliquod opus mirabile. Sed quid post creationem mundi mirabiliùs factum est, præter salutiferæ crucis mysterium, quàm quod modernis temporibus actum est, in hoc itinere nostrorum Hierosolymitarum? Quod quantò studiosiùs quisque aduerterit, tantò vberiùs intra mentis suæ dilatatos sinus obstupescet. Hoc enim non fuit humanum

manum opus, sed diuinum. Et ideo literali *compaginatione* commendari debet noticiæ, tam præsentium, quàm futurorum, vt per hoc & spes in DEVM Christiana magis solidetur, & laus eius in eorum mentibus viuacior incitetur. Nam quis regum aut principum posset subigere tot ciuitates & castella, natura, arte, seu humano ingenio præmunita, nisi *Francorum* beata gens, cuius est Dominus DEVS eius, populus quem elegit in hæreditatem sibi? Inferat ergo nobis DEI sapientia, quòd ad laudem sui nominis proferamus. Et sciant, qui hæc legerint siue audierint, quòd nihil friuoli, nihil mendacii, nihil nugarum, nisi quod verum est, enarrabimus.

EXPLICIT PROLOGVS.

INCIPIT LIBER PRIMVS.

ANNO igitur Dominicæ incarnationis *millesimo nonagesimo quinto*, magnum inter fines Galliæ concilium celebratum est, in Aluernia scilicet, in ciuitate quæ *Clarus mons* appellatur. Cui Papa *Vrbanus* secundus cum episcopis & cardinalib. præfuit. Fuit autem illud concilium valde celeberrimum, conuentu Gallorum ac Germanorum, tam episcoporum quàm principum. Ordinatis igitur in eo rebus ecclesiasticis, exiuit dominus Papa in quadam spatiosæ latitudinis platea: quia non poterat illos capere cuiuslibet ædificii clausura. Qui hac suadelâ rhetoricæ dulcedinis, generaliter ad omnes in hæc verba prorupit, dicens: *Gens Francorum, gens transmontana, gens, sicut in pluribus vestris elucet operibus, à* DEO *dilecta & electa, tam situ terrarum, quàm fide catholicâ, quàm honore sanctæ ecclesiæ, ab vniuersis nationibus segregata. Ad vos sermo noster dirigitur, vobisq́ exhortatio nostra protenditur: scire vos volumus, quæ lugubris causa ad vestros fines nos adduxerit; quæ necessitas vestra cunctorumq́ fidelium attraxerit. Ab Hierosolymorum finibus & vrbe Constantinopolitana relatio grauis emersit, & sæpissimè iam ad aures nostras peruenit: quòd videlicet gens regni* Persarũ, *gens maledicta, extranea gens prorsus à* DEO *aliena: generatio scilicet quæ nõ direxit cor suũ, & non est creditus cũ* DEO *spiritus eius: terras illorum Christianorum inuaserit, ferro, rapina, incendio depopulauerit, ipsosq́ captiuos partim in terram suam abduxerit, partimq́ nece miserabili prostrauerit; ecclesias* DEI *aut funditus euerterit, aut suorum ritui sacrorum mancipauerit. Altaria suis fœditatibus inquinata subuertunt, Christianos circumcidunt, cruoremq́ circumcisionis, aut super altaria fundunt, aut in vasis baptisterii immergunt. Et quos eis placet turpi occubitu mulctare, vmbilicum eis perforant, caput vitaliorum abstrahunt, ad stipitem ligant, & sic flagellando circunducunt, quo adusq́ extractis viscerib. solo prostrati corruunt: Quosdã stipiti ligatos sagittãt: Quosdam extento collo & nudato gladio appetunt, & vtrum vno ictu truncare possint pertentãt. Quid dicã de nefanda mulierũ construpratione? De qua loqui deterius est quàm silere. Regnum Græcorum iam ab eis emutilatũ est, & suis vsib. emancipatum, quod transmeari non potest itinere duorum mensiũ. Quib. igitur ad hoc vlciscendum, ad hoc eripiendum, labor incumbit; nisi vobis, quibus præ ceteris gentibus contulit Dominus insigne decus armorum, magnitudinem animorum, agilitatem corporum, virtutem humiliandi verticem capilli vobis resistentium? Moueant vos & incitent animos vestros ad virilitatem gesta prædecessorum, probitas & magnitudo* Karoli magni *regis, &* Ludouici *filii eius, aliorumq́ regum vestrorum: qui regna Turcorum destruxerunt, & in eis fines sanctæ Ecclesiæ dilatauerunt. Præsertim moueat vos sanctum Domini nostri Saluatoris Sepulchrum, quod ab immundis gentibus possidetur, & loca sancta quæ nunc inhonestè tractantur, & irreuerenter eorum immundiciis sordidantur, O fortissimi milites, & inuictorum propago parentum, nolite degenerare, sed virtutes maiorũ vestrorum reminiscimini. Quod si vos charus liberorũ & parentũ & coniugũ continet affectus, en recolite quid in Euangelio dicat Dominus:* Qui amat patrem aut matrem super me, non est me dignus. Omnis qui reliquerit domum, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. *Non vos protrahat vlla possessio, vlla rei familiaris sollicitudo, quoniam terra hæc quam inhabitatis clausura maris vndiq́ & iugis montium circumdata, numerositate vestrâ coangustatur; nec copia diuitiarum exuberat; & vix sola alimenta suis cultoribus administrat. Inde est quòd vos inuicem mordetis, & comeditis; bella mouetis, & plerunq́ mutuis vulneribus occiditis. Cessent igitur inter vos odia, conticescant iurgia, bella quiescant, & totius controuersiæ dissensiones sopiantur. Viam* Sancti Sepulchri *incipite; terram illam nefariæ genti auferte, eamq́ vobis subiicite. Terra illa filiis* Israel *à Deo in potestatem data fuit, sicut Scriptura dicit,* quæ lacte & melle fluit. Hierusalem *vmbilicus est terrarum,*

A.D. 1095.

Qui legis hæc dicta, Ne sit tibi mens male ficta: Vrbani Papæ, Dulcia verba cape.

Hierusalē gaude, Tibi constat laus, sine fraude.

terra præ cæteris fructifera, quasi alter paradisus deliciarum. Hanc redemptor humani generis suo illustrauit aduentu, decorauit conuersatione, sacrauit passione, morte redemit, sepultura insigniuit. Hæc igitur ciuitas regalis in orbis medio posita, nunc à suis hostibus captiua tenetur, & ab ignorantibus Deum ritui gentium ancillatur. Quærit igitur & optat liberari, & vt ei subueniatis non cessat imprecari. A vobis quidem præcipuè exigit subsidium, quoniam à Deo vobis collatum est præ cunctis nationibus, vt iam diximus, insigne decus armorum. Arripite igitur viam hanc, in remissionem peccatorum vestrorum, securi de immarcescibili gloria regni cælorum. Hæc & id genus plurima vbi Papa *Vrbanus* vrbano sermone perorauit, ita omnium qui aderant affectus in vnum conciliauit, vt omnes acclamarent, DEVS *vult*, DEVS *vult*. Quod vt venerandus pontifex Romanus audiuit, erectis luminibus in cœlum Deo gratias egit, & manu silentium indicens, ait: *Fratres Karissimi, hodie in vobis est ostensum, quod Dominus dicit in Euangelio:* Vbi duo vel tres fuerint congregati in nomine meo, ibi in medio eorum sum. *Nisi enim Dominus Deus in mentibus vestris fuisset, vna omnium vestrum vox non fuisset. Licet enim vox vestra numerosa prodierit, tamen origo vocis vna fuit. Propterea dico vobis, quòd Deus hanc à vobis elicuit, qui vestris eam pectoribus inseruit. Sit ergo vobis vox ista in rebus bellicis militare signum: quia verbum hoc à Deo est prolatum. Cùm in hostem fiet bellicosi impetus congressio, erit vniuersis hæc ex parte Dei vna vociferatio:* DEVS vult, DEVS vult. *Et non præcipimus aut suademus, vt senes aut imbecilles, & vsui armorum minimè idonei, hoc iter arripiant; nec mulieres sine coniugibus suis, aut fratribus, aut legitimis testimoniis vllatenus proficiscantur. Tales enim magis sunt impedimento, quàm adiumento, plus oneri, quàm vtilitati. Diuites inopibus subueniant, & expeditos ad bellum de suis facultatibus secum ducant. Presbyteris siue clericis cuiuscunque ordinis absque Episcoporum suorum licentia non licet ire; quoniam inutilis eis fieret hæc via, si irent sine illorum licentia. Quia nec laicis expedit peregrinari, nisi cum sui benedictione sacerdotis. Quicunque ergo huius sanctæ peregrinationis animum habuerit, & Deo sponsionem inde fecerit, eique se litaturum hostiam viuam, sanctam, Deo placentem, deuouerit, signum Dominicæ Crucis in fronte sua siue in pectore præferat. Qui verò inde voti compos ingredi voluerit, inter scapulas retro ponat. Tales quippe bifariâ operatione complebunt illud Domini præceptum, quod ipse iubet per Euangelium:* Qui non baiulat crucem suam & venit post me, non est me dignus. His ita completis, vnus ex Cardinalibus, nomine *Gregorius*, pro omnibus terræ prostratis dixit confessionem suam: & sic omnes pectora sua tundentes, impetrauerunt de his quæ malè commiserant absolutionem; & facta absolutione, benedictionem; & benedictione consecuta, ad propria remeādi licentiam. Et vt cunctis claresceret fidelibus, quòd hæc via à DEO, non ab homine sit constituta; (sicut à multis postea comperimus) ipso die quo hæc facta & dicta sunt, fama præconans tantæ constitutionis totum commouit orbem; ita vt etiam in maritimis Oceani insulis diuulgatum esset, quòd Iherosolymitanum iter in Concilio sic stabilitum fuisset. Gloria prouenit inde Christianis & exultatio; gentilibus autem Persis, & Arabiæ cultoribus, mœror & trepidatio. His additur animi magnitudo, illis incutitur pauor & mentis hebetudo: adeò cœlestis tuba percrepuit, quod vbique gens omnis infesta Christiano nomini intremuit. Elucet igitur quòd non fuit humanæ vocis officium, sed spiritus Domini qui replet orbem terrarū. Ad sua itaque reuersus est vnusquisque laicorum. Et *Vrbanus* Papa, in crastinum residere fecit conuentum Episcoporum: quibus residentibus accepit consilium, quem præponeret tantæ multitudini peregrinari cupientium, quia nōdum erat inter eos aliquis nominatorum principum. Vniuersi verò elegerunt *Podiensem* Episcopum, asserentes eum rebus humanis ac diuinis valde esse idoneum, & vtrâque scientiâ peritissimum, suisque in actionibus multiuidum. Ille itaque, licet inuitus, suscepit quasi alter Moses, ducatum ac regimen Dominici populi, cum benedictione domini Papæ ac totius Concilii. O quot diuersæ ætatis ac potentiæ seu domesticæ facultatis homines in illo Concilio cruces susceperunt, & viam Sancti Sepulchri spoponderunt! Hinc diuulgatum est vbique terrarum illud Concilium venerabile, & ad aures Regum ac Principum peruenit Concilii constitutum honorabile. Placuit omnibus; & plus quàm trecenta millia mente iter concipiunt, & adimplere satagunt, pro vt vnicuique posse contulit Dominus. Iamque turmatim exsultare cœpit Francigenæ gentis vnanimitas; & desiderio iam cū Turcis pugnabat eorum proba ferocitas. Erat in illis diebus quidam, qui eremita extiterat, nomine *Petrus*, qui apud illos qui terrena sapiunt magni æstimabatur, & super ipsos præsules & abbates apice religionis efferebatur: eo quòd nec pane nec carne vescebatur; sed tamen vino aliisque cibis omnibus fruebatur, & *summam abstinentiam in de-*

Dux prior incessit: Nec retro postea cessit.

liciis quærebat. Hic ea tempestate collegit sibi non modicam equitum peditumque multitudinem, & iter suum direxit per *Vngariam*. Associatur autem cuidam Duci *Teutonicorum*, nomine *Godefrido*, qui erat Eustachii Boloniensis Comitis filius, sed officio dignitatis Dux erat Teutonicus. Hic vultu elegans, staturâ procerus, dulcis eloquio, moribus egregius, & in tantum lenis, vt magis in se monachum quàm militem figuraret. Hic tamen, cùm hostem sentiebat adesse, & imminere prælium, tunc audaci mente concipiebat animum, & quasi leo frendens ad nullius pauebat occursum: Et quæ lorica vel clypeus sustinere posset impetum mucronis illius? Hic cum fratribus suis *Eustachio* & *Balduino*, & magna manu militum peditumq; per Vngariam iter arripuit. Per viam scilicet, quam *Karolus Magnus*, incomparabilis Rex Francorum, olim suo exercitui fieri vsq; ad Constantinopolim præcepit. Primus igitur *Petrus* eremita cum suis, & magna gente *Alemanorum*, Constantinopolim venit; & copiosam Langobardorum gentem, multosq; alios ex diuersis locorum spaciis aggregatos inuenit. Quibus Imperator licentiam introeundi ciuitatem nunquam præbuit; quia virtutem Christianæ militiæ & maximè Francorum suspectam semper habuit. Idem tamen mercatum eis habere concedebat, quod & in ciuitate erat: Prohibueratq; illis, ne transirent illud vicini æquoris spacium quod vocatur *Sancti Georgii Brachium*, quoad vsque veniret formidabilis exercitus Francorum. Turcorum enim infinitus numerus erat, qui aduentum illorum bestiali mente sitiebant: In quorum manus si ipsi absentibus Francorum Principibus deuenissent, sicut postea rei probauit euentus, omnes æqualiter morti subiacerent. ***Sed omnis congregatio hominum quæ bono auctore nô gubernatur, si ei languidum caput dominatur, in deterius labitur & quotidie languescit, & à salute elongatur.*** Propterea & hi, quia prudentem Principem qui eorum dominaretur non habebant, reprehensibilia opera faciebant. Ecclesias enim & vrbis Palatia destruebant, & quæ in eis erant auferentes, plumbum quo tegebantur abstrahebant, & Græcis vendebant. Vnde Imperator *Alexius* nomine, vehementer iratus fuit, & æquoreum *Sancti Georgii Brachium* transmeare præcepit: qui vltra progressi, Ducem sibi elegerunt, & quendam *Rainaldum* sibi præposuerunt: qui licet Principem haberent, eadem tamen rapinæ opera agere non cessabant. Nam domos quas inueniebant igni comburebant, & ecclesias bonis suis & facultatibus denudabant. Sic *Nicomediam* vsque venerunt, & inde *Romania* terram intrauerunt. Tribus igitur diebus ambulando consumptis, vltra *Nicaam* vrbem perrexerunt, & quoddam castrum, cui nomen erat *Exerogorgo*, à gente vacuum inuenerunt, in quod intrantes repererunt magnam vbertatem frumenti, carnis & vini, omniumq; bonorum quæ sunt humanę vitæ sustentaculum. *Turci* verò metu Francorum perterriti longè ab illa terra secesserant, sed tamen exploratores suos dimiserât, qui illis aduentum nostrorum & quomodo se haberent, nuntiarent. Qui vt per internuntios compererunt, quòd venerant rapere, non possidere; destruere, non retinere; protinus contra illos accurrerunt, & castellum in quo erant, obsidione circumdederunt. Erat quippe ingens numerus illorum & copiosa multitudo. Ante portâ castelli erat puteus, & iuxta ex altera parte fons viuus, iuxta quê *Rainaldus* princeps Christianorû exierat, & insidiis positis, eorum prętolabatur aduentû. Turci verò nil hæsitantes irruerût in eum, & multos qui cum eo erant occiderunt, alii autê in castrum fugerunt. Illi autem aquam eis omnino abstulerût, & in magno cruciatu per aquæ penuriâ Christianos immiserût. Erat autem festiuitas *S. Michaelis*, quam venerari debet omnis anima fidelis. Obsessi autem in tantam sitis angustiam deuenerunt, quòd venis equorû incisis boumq; & asinorum aliarumq; pecudum sanguinem eliciebant & bibebant: Alii terram humectiorem fodiebant, & sic ori apponebant, ardoremque sitis temperabant: Quidam vrinam suam in vase, aut in manibus suis mingebant, & quod dictu mirabile est, absorbebant. Quid plura? Nullum erat vitæ solatium, nisi sola mors pereuntibus erat subsidium. Tandem princeps illorum *Rainaldus* cum *Turcis* furtiuum iniit fœdus, malens temporalem vitam retinere, quam pro CHRISTO mortem in tali martyrio subire. Dispositis itaque agminibus suis, simulauit cum aduersariis inire congressionê; sed mox vt exiit, fecit ad illos cum multis aliis digressionê. Heu heu meticulosus miles, non ab Austro, sed ab Aquilone progressus, quàm eneruiter & effœminatè pro cœlesti rege & regno dimicauit! Qui nec dum vel leui stipula tactus, martyrium subire perhorruit; & fidei Christianæ professionê, sanus, eques, & armatus, abdicauit! Iure igitur apud Deum euanescentis gloriæ iacturâ promeruit,

Nec leniter tactus, Rainaldus apostata factus, Abiurando Deum, Se probat esse reum.

& in sortē illius qui sedē suam elegit ad Aquilonē deuenit. Qui verò remanserunt, nec Christianæ fidei titulum mutare voluerunt, mortis exterminium pertulerunt. Igitur ex tota illa multitudine occiderunt *Turci* quos voluerunt, & quos libuit (vti placuit) captiuauerūt. Quosdam ad signū positos sagittabāt, & omni ludibrio, prout eis placuit, seruos DEI contumeliis afficiebant: & illi maluerunt sic occumbere gloriosè, quàm negantes fidem DEI, cum eis infeliciter viuere. DEVS verò, vt credimus, recepit eos in septa sempiterni Paradisi sui, quoniam noluerunt à fide sua peregrinari. Iam quippe diabolica legio victrix exultat, & contra *Petrum eremitam*, qui erat in quodā castello nomine *Ciuito*, dimicat. Erat autem illud castrū supra Nicæam ciuitatem constitutū. Contra quod Turci dum cursum suū dirigerēt, obuiauerunt *Waltero*, qui erat primicerius & signifer agminis eremitæ. Sed licet miles egregius claruisset tot militiæ titulis, his tamen omnino resistere non valuit, sed tamen preciosam mortē suam, multo Turcorū sanguine commendauit. Irruit enim in illos velut vrsus esuriens in animalia, & quos in occursum inuenit, prostrauit & vita priuauit. Similiter & qui cum eo erant armati, adhuc viui iam necem quam erant passuri fortiter vindicabant, & quàm diu eis arma valuerunt, hostes de victoria nunquam tripudiauerunt. Sed ibi multitudo audaciam, non audacia multitudinē superauit: nisi quòd animositas numerositatē sextuplo minuerit. Fractis tandem armis & non animis, laudabili morte, sic in bello, sicut pro DEO, vitā terminauerūt, eosq; in sortem cælitum angelici spiritus transtulerūt. Tunc primùm Turci reuolutis cadaueribus suorū, cognouerūt, quòd cum quibus pugnauerūt, fuerūt Franci. His ita patratis pars Turcorū cucurrit ad castra Christianorū; & ibi vnum presbyterū Missam celebrantē inuenerunt, quem ante altare detruncauerunt. O felix felicis presbyteri martyrium, cui præbuit ducatum Dominici corporis viaticum! Similiter quotquot inuenerunt, aut occiderunt aut abduxerunt. *Petrus* verò eremita abierat, & Constantinopolim remeauerat. In castello autē quod suprà memorauimus, cui nomen *Ciuito*, remanserat Christianorū plurima multitudo; & qui de castris siue de prælio viui euaserant, retro ad illud castellum confluxerant: quos Turci insequentes, strues lignorum, vt nostros comburerent, circumposuerūt. Sed qui obsessi erant de tuitione vitæ solliciti, ignē in strues immiserunt, & DEI nutu flante vento, plerosq; de hostibus combusserunt. Turci tandem illos vi comprehenderunt, & secundum ludibrium suum variis pœnarū generibus affectos, alios occiderunt, alios in captiuitatē vendiderūt. Qui tamen aliquo casu seu ingenio euaserūt, ad Brachium *S. Gregorij* reuersi sunt: & iubente nequissimo imperatore Constantinopolim regressi sunt. Imperator quidem cum suis Græcis de victoria Turcorū exultauit, & omnia arma nostrorū, vt eos inermes redderet, callidè comparauit. His ita gestis, huic narrationi terminū ponamus, & stilum retro conuertentes, quomodo illuc conuenerit nostra gens Francorū, & cum quibus Principibus, disseramus.

Hæc mors Walteri, Debet preciosa videri.

Sic & presbyteri Mors huius debet haberi.

EXPLICIT LIBER PRIMVS.

INCIPIT LIBER SECVNDVS.

Agmina conueniunt, Numerosaq; millia fiunt. Quorū tu proceres, Si consociari videres, Agmē tam pulcrum, Laudares iure sepulcrū. Pro quo sic Patriam, Respuēunt propriam.

INTEREA dum hæc aguntur, de remotis Occidentalium partibus, à parte Aquilonis excitauit Dominus Comites duos, quibus vnum nomen, vna consanguinitas, æqua potestas, idem & armis & animis, etiam gloria consulatus compares: *Normannus*, scilicet & *Flandrensis* Comes: cum quibus *Hugo Magnus*, frater Philippi regis Francorum, qui ipso tempore Franciam suo subiugabat imperio: Hic honestate morum, & elegantia corporis, & animi virtute, regalem de qua ortus erat cōmendabat prosapiam: Cum quo & *Stephanus Carnotensis Comes*, qui à bonis initiis prauos deinceps obtinuit exitus. O quam alii innumeri optimates & minoris famæ Consules, cum his sunt associati tam eiusdem Franciæ, quàm maioris & minoris Britanniæ! A parte Australi mota sunt castra *Podiensis Episcopi*, & *Comitis Sancti Ægidii*, nomine *Raimundi*. Vir iste cùm prædiues esset, & temporalibus bonis locupletatus, omnia sua vendidit, & viam deliberationis Sancti Sepulchri arripuit. Ecce præsentialiter nunc videmus in re, quòd olim Dominus promisit per os Esaiæ Prophetæ. Ait enim: *Noli timere, quia ego tecum sum: ab Aquilone adducam semen tuum, & ab*

& ab Occidente congregabo te: Dicā Aquiloni; Da: *& Austro*, noli prohibere: *affer filios meos de longinquo, & filias meas ab extremis terræ.* Nunc, vt videmus, filij DEI & filiæ, Iherosolymam tendunt ab extremis terræ; Auster & Aquilo nutritos suos non audent prohibere. Reuera nunc Dominus ascendit super occasum, quoniam requiescit in animabus Occidentalium. Nunc Occidens illustrare parat Orientem, & nouis syderibus suis excitatis, quâ premebatur, depellere cœcitatem. Et cùm inter tanta agmina enitesceret terribilis fulgor armorum, hunc tamen reuerberaret, si intueri posset, splendor animorum. Hi ad bellum vnanimiter incedunt, non vt fugiant, sed vt aut moriantur, aut vincant. Mori quippe nullum vitæ credunt dispendiū; vincere verò diuini subsidii est præconium. Hi ergo memorati Principes, quos suprà diximus, satis congruo tempore de suis sedibus exierunt, sed natale solum transeuntes, diuerso tempore & itinere transalpinauerunt. Itaque per Italiā iter direxerūt, & diuina præeunte custodia, secundo appulsu *Romam* vsq; peruenerunt. Et, ô gloriosa CHRISTI militia, quam non potuerunt continere tam spatiosę vrbis intra incolatus sui spatia vel domicilia! & ob hoc multi extra vrbem ex Principibus sua fixêre tentoria. Ibi aliquot diebus cōmorantes, loca sancta peregrina consuetudine perambulauerunt; & se sanctorū Apostolorum, aliorumq; meritis ac precibus commendauerunt. Ac sic Apostolica benedictione percepta, ab vrbe discesserunt, & per *Apuliam* suas acies direxerunt. Cùm verò sic incederent, rumor tanti exercitus ad aures cuiusdam terræ illius principis peruenit, nomine *Boamundi*, qui tunc erat in obsidione *Malphi* super littus *Scaphardi* pelagi constituti. Qui hoc audiens, fecit inquiri quibus Principibus tantus exercitus regatur, quibus armis muniatur, quo ordine incedant: vtrùm rapere venerant, aut sibi necessaria compararēt. Cui ab inquisitoribus relatum est de Principibus, quòd *Hugo magnus* Philippi regis Francorum germanus, signifer & Dux sit tantæ militiæ. *Robertus Comes Nortmanus, Robertus Comes Flandrensis, Stephanus Comes Karnotensis, Raimundus Comes sancti Ægidii, & Episcopus Podiensis*, duces erant & domini. Exercitus autem sic deuotè & seriatim procedebat, quia cui nocuerit nullus erat: Arma equitum tam idonea erant, quia in tāto procinctu militiæ DEI conueniebāt. Nam quis carneus oculus loricarum, aut galearum, aut scutorum, aut lancearum, Sole radiante, ferre poterat intuitum? Pedites verò omni genere telorum sic præmuniti sunt, quia si obuiam sibi veniret, omni Orienti terrorem incuterent. Et cùm sic telis & armis accingantur, tamen vt inermes peregrini necessaria sibi mercantur. Quæ cùm audisset vir circumspectus & diuitiis opulentissimus, talia verba protulit coram omnibus: *Gratias agere* DEO *omnes debemus, qui in sua potestate habet omnium corda, & quò vult inclinat ea. Quis enim tot Principes tantum populum in vnum collegisset, nisi eorum mentibus ipse præsideret?* Cùmq; requireret quod signū gestarēt peregrinationis, didicit, quòd aut in fronte aut in scapulis dextris signū ferebāt sanctę crucis. Cùm verò per campos discurrendo bellico vsui se exercerēt, & iocando inuicē alter in alterū hastas vibrarent, omnes vna voce clamabant dicentes: DEVS *vult*, DEVS *vult*. Et hoc signum erat bellici clamoris ipsorum. Et cùm hæc iterum audiret vir prudens & mente capax, magis ac magis in DEO exultauit, quia omnia hæc nō tantùm esse hominū intellexit. Qui statim eadē deuotione succensus, duo pretiosa pallia iussit afferri, & ex eis corrigiatim incisis præcepit cruces fieri. Tunc dixit omnibus tam peditibus, quàm militibus: *Si quis est Domini, iungatur mihi O milites nunc mei, estote* DEI; *& viam Sancti Sepulchri mecū incipite; & quæ mea sunt, vt vestra, assumite. Nōnne & nos Francigenæ sumus. Nōnne parentes nostri de Francia venerūt, & terrā hāc militaribus armis sibi mancipauerunt? Proh dedecus Ibunt cōsanguinei & fratres nostri sine nobis ad martyrium, imò ad Paradysum? In omnibus futuris temporibus debet ascribi tam nobis quàm liberis nostris retrograda animi inopia, si nobis absentibus agitur hæc diuina militia.* Et cùm his & istis similibus animosus miles finem daret, omnes clamauerunt qui aderant, dicentes: *Nos tecum ibimus & absq; retractatione viam S. Sepulchri promittimus.* Tūc vir sapiens & astutus cruces iussit afferri, quas præceperat fieri. Quibus allatis dixit: *Si dictis vestris facta vnire vultis, de crucibus istis vnusquisq; accipiat vnam: & acceptio crucis, sponsio viæ fiat.* Tūc tot ad accipiendū confluxerūt, vt multis accipere affectantibus, cruces defuerint. Audiētes igitur optimates *Apuliæ*, & *Calabriæ*, & *Siciliæ*, quòd Boamundus crucem viæ S. Sepulchri susceperat, omnes ad eū confluunt, & tam mediocres quàm potētes, senes quā iuuenes, serui quàm domini, viam S. Sepulchri promittūt. Dux verò Apuliæ, vt hæc vidit & audiuit, vehementer indoluit, quoniam solus cum paruulis ac mu-

Circuitus mundum Rumor venit ad Boamundum.

Militia pondus. Non respuit hoc Boamundus.

Sed tali voto, Clamatur pectore toto.

Huic Calabræ gentes sociantur & Apulienses.

His fieri pradux Spreuit tamen Apulia dux.

lieribus in ducatu suo remanere pertimuit: Erat autem dux ille frater Boamundi, vterque filii scilicet *Roberti Wiscbardi*. Dum verò *Boamundus* viæ necessaria parauit, Francigenæ ad marinos portus peruenerunt; alii scilicet ad *Brundosium*, alii ad *Barim*, alii *Otrentum* mare intrauerunt. *Hugo* siquidem *Magnus*, & *Wilermus Marchisi* filius, in portu Barim mare intrauerunt, & *Durachium* vsque nauigauerunt. Quos vt deprehendit adesse dux loci illius, captus iniquâ cogitatione, illos continuò iussit apprehendi, & apprehensos Constantinopolim transduci. Edixerat enim subdolus Imperator, vt omnes Iherosolymitani caperentur, & ad se Constantinopolim ducerentur. Volebat namq; vt omnes sibi fidelitatẽ facerent, vt scilicet suũ esset quicquid per arma acquirerent. Sed deprehensi, cùm ad Vrbem venerũt, magnum sibi solatium inuenerũt, quoniam ducem Godefridum cum magno exercitu repererũt. Flere præ gaudio potuit, qui *Hugonem Magnum* & Ducem *Godefridum* inuicem amplexari & osculari conspexit. Gaudet Hugo Magnus se fuisse comprehensum, quia meruit hac occasione adduci ad Ducẽ *Godefridum*. Gaudet Dux, quia amplexatur præcordialem amicum & cognatũ suum & totius generositatis nobilem virum. Gaudet alter in altero innouatum fœdus amicitiæ, & antiquæ familiaritatis, & quod in vtroq; inerat insigne decus probitatis. In his duobus viris primò denudatæ sunt fraudes Imperatoris, sicut mox sequentia declarabunt. Dux *Godefridus* prior omnium Francorum principum Constãtinopolim venit, quia per *Vngariam* recto gressu profectus est. Venit itaq; duobus diebus ante *Natale Domini*, & hospitari voluit extra vrbem: sed subdolus Imperator eum inter suburbana recepit. Sperauit interim Dux ibi securũ remanere se posse, donec venirẽt agmina gentis Francigenę. Et cùm per aliquot dies mittere cœpit clientes suos ad comparanda necessaria, dolosus Imperator pręcepit Turcopolis suis & Pincenatibus, vt in insidiis positi eos inuaderent & occiderẽt. Sed *Balduinus* frater Ducis, cognita eorum nequitia, occultauit se, & eorum præuenit insidias: quia dum suos sequerẽtur vt occiderent, forti animo & virili impetu illos inuasit; & sic DEO iuuante illos superauit, pluresque ex eis occidit, & captos fratri suo Duci præsentauit. Quod cùm audisset Imperator, iratus est, quia cognouit denudatas esse Francis dolositates & insidias suas. Dux, vt cognouit erga se suosq; Imperatorem iratum esse, de suburbanis illius exiuit, & extra vrbem sua tẽtoria fixit. Sole igitur occidente, cùm nox superficiem terræ cooperuisset, satellites Imperatoris præsumpserunt ducem inuadere; sed diuina adminiculante gratia, cum magno sui detrimento, vix manus illius potuerunt euadere. Alter in alterũ irruit, sed alter altero præstantior fuit: Dux cum suis frendens vt leo, illos citò dispersit, & septem occidit, cæteros insecutus vsq; ad portam ciuitatis. Dux inde ad tentoria sua rediit, & quietus deinceps mansit. Imperator autem pacem ab eo per internuntios quæsiuit, & tandem impetrauit, & mercatum ei & suæ genti, sicut in ciuitate erat, habere permisit. Interea gens Gallicana cœpit appropinquare regiæ ciuitati. *Podiensis Episcopus*, & *Comes S. Ægidii*, Comites quoque *Normanus*, *Flandrensis*, & *Stephanus Carnotensis*. Dum hæc itaque aguntur, vt diximus, prospero successu Boamundus Apuliensis, paratis suis stipendiis tanto itineri congruentibus, mare intrauit, & in Bulgariam regionem transnauigauit, cum quo erant nobilissimi principes, *Tancredus* videlicet nepos suus, & *Marchisi filius Richardus* princeps, & omnes terræ illius optimates, qui tantam in *Bulgaria* copiam repererunt, quòd a fructu frumenti, vini, & olei omnes multiplicati sunt. Deinde descendentes in vallem *Andronopolis* ibi tamdiu quietauerũt, quousq; omnes transfretauerunt. Illic Boamundus vir prudens comminatus est suo exercitui, ne aliquis aliquid alicui violenter auferret, sed vnusquisque quod sibi competebat, compararet. Tandem transfretatis omnibus, in quandam regionem intrauerunt, bonis omnibus vberrimam, & de villa in villam, de castello in castellum, de ciuitate in ciuitatem progredientes, *Castoriam* peruenerunt, & ibi solennitatem Dominicæ Natiuitatis celebrauerũt, & per dies plurimos dietauerũt. Cumq; forum rerum venalium ab indigenis quærerent, impetrare nequiuerunt; quoniam omnes à facie eorum confugiebãt, æstimantes nostros aduenisse causâ prædandi, & omnem terram depopulandi. Ideo nostri compulsi sunt ciborũ inopiâ, rapere, pręaari, oues, boues, arietes, hircos, porcos, & quæ vsui ciborum erant vtilia. Egressi de Castoria venerunt in *Palagoniam*, in qua erat quoddam *castrum Hareticorum*, quod vndique aggressi sunt, & crepantibus buccinis, & telis ac sagittis volantibus illico ceperunt, & spoliatum omnibus bonis, cum suis habitatoribus igni combusserunt. Nec id eis

Dux quoq; regalem Primus peruenit ad vrbem.

Francigena gẽtes, Vrbi simul aduenientes, Terrorẽ mortis Pratendunt compatriotis.

iniuria

iniuria contigit, quia illorum detestabilis sermo, vt cancer serpebat: iamq; circumiacentes regiones suo prauo dogmate fœdauerat, sicut & ipsos à rectâ fide sua fœda intentio abstulerat. Denique in crastinum ad flumen *Bardarum* venientes, plures ipso die transierunt, alii verò qui Sole stante transire nequiuerant, remanserunt. In crastinum illos qui remanserant, inuadit exercitus Imperatoris, summo diluculo, aurorâ iam lucescente: & omnes occidere aut captos vinctosque abducere, inanimo habebāt. Quibus dum nostri fortiter resisterent, rumor peruenit ad aures Boamundi & Tancredi. *Tancredus* verò non diu ferens suos ita iniuriis affici, equo volitans ad flumen rediit, & se cum equo & armis in illud iniecit, eumq; duo millia equitum sunt insecuti. Qui protinus aduenientes inuenerunt Turcopolas & Pincenates cum eis dimicātes, in quos subitò, vt effrenati irruentes, multos neci dederunt, & plures captos in vincula coniecerunt, & loris irretitos ad Boamundum adduxerunt. Quos vt vidit, Deo gratias egit, & hilari vultu subridens, eis per interpretem dixit: *Gens malè sana, quare quæritis occidere gentem nostram & DEI? nos sumus Christianæ fidei consortes & domestici, & peregrini milites S. Sepulcri. Nos neminem vestrum quærimus lædere, nec Imperatori vestro molimur aliquid auferre.* Ad hæc illi respondentes dixerunt: *Domine, conductitii milites sumus Imperatoris, & donatiua nostra promereri ab eo desideramus: Quò ei libet vadimus, quòd præcipit facimus, & magis illi quàm Deo obedimus. Nos tamen benè recognoscimus, quòd magis oportet obedire Deo quàm hominibus. Imperator noster magis perhorrescit agmina vestra, quàm cæli fulmina: quia plus intelligit vos velle eum regno suo priuare, quàm velle peregrinari: & ideo non cessat malum erga vos machinari. Sed propter Deum, cuius peregrini & milites estis, dignemini nostri misereri.* Ad hæc verba vir egregius commotus spiritu misericordiæ, condonauit eis vitam, & illæsos abire permisit. Et dum sic læto successu procederet, *Francorum* exercitus Constantinopolim conuenerat, & eius præstolabatur aduentum, quem audierat illic in proximo affuturum. Imperator autem cùm vidisset castra Dei vndique sic affluere, & exercitum suum, quem miserat contra *Boamundum*, sic dissipatum esse; exæstuans animo cœpit admodum anxiari, & fraudulentæ cogitationes in corde eius versari. Tandem simulauit animum, & quasi de eius aduetu gratulabundus esset, misit obuiam Boamundo, qui eum per ciuitates & castella sua gratanter exciperent, & ad se cum honorificentia conduceret. Compertum verò nostri habebant, quòd non agebat hoc de aliquo famulatu amicitiæ, sed secretâ cordis simulatione. Indigenæ autem terræ illius, accepto Imperatoris imperio, cateruatim victui necessaria conferebant, & precio satis competenti vendebant. Sicq; venientes ad ciuitatem, quæ *Susa* memoratur, *Boamundus* ibi suum dimisit exercitum, & *Constantinopolim* cum paucis perrexit ad Imperatoris colloquium. *Tancredus* autem remansit, Dux & custos exercitus: & noluit ibi diutius manere, quia extranei ibi erant cibi quos sibi oportebat emere: & eduxit eos seorsum in vallem satis omnibus bonis vberrimam, & corporalibus incrementis satis opimam. Intereà Boamundus dum aduentaret ciuitati, Francorum exercitus pars maxima venit ei obuiam, & vnanimiter receperunt eum, sicut mater vnicum filium. Boamundus autem vt conspicatus est tot consules, tot duces, tot optimates, obuiam sibi occurrere, in cœlum manus erigens, obortis præ gaudio lacrymis, fleuit vberrimè: & osculatis pluribus, vix tandem repressis singultibus, vt loqui potuit, suffusus ora fletibus in hæc verba exorsus est fari: *O bellatores DEI & indeficientes peregrini Sancti Sepulcri, quis ad hæc peregrina loca vos adduxit, nisi ille qui filios Israel ex Ægypto per Mare Rubrum sicco vestigio transduxit? Quis alius inseruit vobis animum vt relinqueretis possessiones vestras, & natale solum? Cognatos & affines, coniuges & liberos abdicastis, imò & omni corporeæ voluptati renuntiastis. Nunc iterum secundò regenerati estis, per confessionem scilicet & pœnitentiam, quàm quotidie duris laboribus exhibetis. O felices qui in tali opere deficient; qui ante visuri sunt Paradisum, quàm patriam suam. O ordo militum, nunc terq; quater q; beatus, qui huc vsque fuisti homicidii sanguine deturpatus, nunc Sanctorum sudoribus compar martyrum cœlesti es diademate laureatus. Huc vsque extitisti incitamentum iræ DEI. Nunc verò reconciliatio gratiæ ipsius, & propugnaculum fidei suæ. Quapropter, inuicti milites, quia nunc primùm incepimus DEO militare, non gloriemur in viribus siue in armis nostris, sed in DEO potentissimo omnium: quoniam ipsius est bellum nostrum, & ipse dominabitur gentibus.* Boamundus cùm hæc & plura id genus prætenderet, conciliauit in se animos audientium, & magnam gratiam inuenit in conspectu omnium. Tunc omnes cum eo ad ciuitatem venerunt, & ad hospitium suum, quòd ei Imperator præparari iusserat extra vrbem, deduxerunt. Subdolus

Inuadit nostros exercitus Imperatoris.

Vtq; Boamundus Nostris est associatus, Rex fuit insanus Constantinopolitanus.

Verba Boamundi Non laudant prospera mūdi.

Militiamq; parum Non laudat Christicolarum.

itaque Imperator videns crescere castra Dei, & de die in diem augmentari, inops animi, expers sensus, pauper consilii, ira vehementi cœpit inflammari. Nesciebat quid ageret, quò se verteret; quorsum, si eum vrgeret necessitas, fugeret. Timebat enim ne tantus & tantorum exercitus in se consurgeret. *Mens enim fraude plena semper anxiatur, & est sollicita; & quod machinatur alteri, pertimescit semper sibi machinari.* Sed nostri hoc prorsus non quærebant, quia contra Christianos prœliari nolebant. Tandem iussit ad se vocari *Boamundum,* & cum illo & cum Græcis suis huiuscemodi habuit consilium. Requisiuit à nostris, vt sibi Principes exercitus facerent *hominium,* id est, securitatem pacis: & ipse conduceret eis per desertas regiones, quas ingressuri erant forum rerum venialium omnium, & in omnibus bellicis negotiis sui præsentiam, & suæ gentis auxilium; iuraret etiam generaliter omnibus quòd omnia quibus indigebant in armis & vestimentis, ipse suppleret, nec amplius vlli peregrino Sancti Sepulcri noceret, aut noceri consentiret. Hoc consilium cùm detectum fuisset, placuit in cordibus ferè omnium: quoniam plerosque angebat necessitas rerum temporalium. Fecerunt igitur ei cum sacramento hoc hominium tali conditione, vt tam diu duraret, quàm diu ipse perseuerasset in sacramento suo & promissione. *Comes* verò *sancti Ægidii* cùm requisitus fuisset de hominio, id nullatenus facere voluit; sed si ei crederetur, tota ciuitas cum suis habitatoribus & ipso Imperatore destrueretur. Sed non erat ratio, vt tam regia ciuitas, tantæq; Deo sacratæ destruerentur Ecclesiæ, & tot Sanctorum corpora aut igne cremarentur, aut suis sedibus viduarentur. Tandem Comes sancti Ægidii aliorum suasionibus euictus, assensum præbuit, & in hæc verba ei fidelitatem promisit dicẽs: *Alexio Imperatori iuro, quòd nunquam per me aut per meos vitam aut honorem amittet, aut quicquid hodie iustè aut iniustè possidet.* Hanc illi fiduciam iurauit & Imperator adquieuit. Iurauit deinde idem Imperator dicens: *Ego Alexius Imperator iuro Hugoni Magno, & Godefrido Duci, cæteris qui hic astant Francorum Principibus, quòd nunquam in vita mea iniuriabor vllum peregrinum Sancti Sepulcri, aut permittam iniuriari; & quòd cum illis pergam in bellicis negotiis, & pro posse meo mercatum sufficientem illis conduci faciam.* Nemo miretur quòd tot & tam nobiles Franci quasi coacti hominium fecerunt, quoniam si res ex ratione pensetur, quia verè coacti fuerint inuenietur. Intraturi enim erant terram desertam & inuiam, terram ab omnibus bonis prorsus alienam; & sciebant quia *diurnum laborem ferre non sufficit, cui victus quotidianus deficit.* Pro huiusmodi angaria, facta fuit hæc hominii pactio: Sed in mente Imperatoris semper mansit fraudulenta factio. Et benè competeret hominii rata conciliatio, si apud Imperatorem foret integræ fidei assertio. Sed quicquid stipulauit, totum cum verbo exinaniuit: maluitq; periurii noxam incurrere, quàm gentem Francorum à suis finibus non elongare. Sed ne omninò videamur vt elingues præterisse Vrbem regiam, loquamur aliquid de ea, quoniam dissonum non videtur ab historia. Legimus in quadam historia, quòd *Constantinus* Imperator Romanus, cùm quadam nocte in ciuitate quæ *Bizantium* memoratur, obdormisset, visionem vidit, quæ in hunc modum ei apparuit. Anus quædam veste dissupata & quasi semicinctis circumsepta, veniebat ad eum, & suæ opis flagitabat subsidium: Vestem exigebat qua indueretur, coperturam qua tegeretur, alimoniam qua pasceretur, promisitque ei Rex continuò se subuenturum, & indubitanter postulata collaturum. Et sic visio disparuit. Tunc vir potentissimus somno excitus, cùm in corde suo quænam esset visio hæc, versaretur, diuino nutu intellexit, ciuitatem ipsam in qua erat auxilium quærere, & se in melius restitui peroptare. Sicq; Constantinus à fundamentis illam erexit, & de suo nomine *Constantinopolim* appellauit, quam Romæ mœnibus altis, ædificiorum structura nobili coæquauit, & pari gloria & honore terreno sublimem reddidit: quæ *sicut Roma est caput Occidentis, ita & illa ciuitas debet esse Orientis.* Est autem sita inter Adriaticum mare, & illud quod nunc vocatur *Brachium sancti Georgii,* supra quod mœnia ciuitatis locata sunt. Hæc præ cunctis aliis vrbibus fœcunda est pingui agro, & omni marinarum diuitiarum mercimonio. Hanc itaque diuino nutu conditam nemo dubitet: quoniam præuidit Devs quod erat futurum, quod nos modò videmus impletum. Nisi enim talis condita fuisset ciuitas, Orientalis Christianitas vbi diffugium habuisset? Ibi nunc receptaculum habent sanctissimæ reliquiæ Sanctorum Prophetarum & Apostolorum, & innumerabilium martyrum Sanctorum, quæ illuc translatæ sunt à facie Paganorum. Asia & Aphrica olim fuerunt Christianorum, quæ nunc subiiciuntur immundis

Hoc quod Rex iurat, Non longo tempore durat.

Iurat & abiurat, Qui de se nō benè curat.

Visio perplana Fuit hæc Constantiniana.

ritibus

ritibus gentilium. Ideo talis effecta est vrbs regia *Constantinopolis*, vt sanctarum, quas suprà diximus, reliquiarum foret tutissima regia. Et ideo debet benè Romæ coæquari dignitate sanctuarii, & excellentiâ regiæ dignitatis: nisi quòd *Roma* est Papali apice sublimata, & caput & summa totius Christianitatis. De his ergo loqui sufficiat, & hic secundus liber finem recipiat.

EXPLICIT LIBER SECVNDVS.

INCIPIT LIBER TERTIVS.

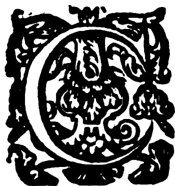ONFOEDERATIS igitur cum Imperatore *Francorum* Principibus, iussit Imperator naues ad portum adduci, vt omnis exercitus sine magna dilatione posset transfretari. Primi itaque transfretauerunt Dux *Godefridus* & *Tancredus*, & vsque *Nicomediam* perrexerunt, & per tres dies ibi feriati sunt. Videns ergo Dux, quòd nulla pateret via transituris, per quam tantum exercitum conducere posset, præmisit quatuor millia hominum cum securibus ac vomeribus, aliisque ferramentis aptandæ viæ conuenientibus. Erat autem terra illa inuia, per iuga montium, per concaua vallium, per defossa terrarum vndique præpedita. Constrauerunt itaque viam plurimo sudore vsque *Nicaam* ciuitatem, peditibus, equis, omnique transeunti satis idoneam: posueruntque ligneas cruces per reflexus viarum, in testimonium; vt cunctis notum fieret, quòd via illa erat peregrinantium: Sicque suo tractu pertransiit omnis multitudo, excepto quòd *Boamundus* remansit cum Imperatore, dispositurus cum eo de commeatus promissione. Sed vltrà modum *protelari* videbatur illa promissio, quia antequam perueniret, apud illos qui pauperiores erant versabatur maxima famis cruciatio. Ad Nicæam vrbem conuenit robur exercitus, pridie nonas Maii, & antequam mercatum adduceretur, vendebatur viginti aut triginta denariis vnus panis. Postquam verò Boamundus cum commeatu venit, penuria euanuit, & vbertas omnium bonorum affuit. *Die* siquidem *Ascensionis* Domini vrbem obsidione vallauerunt, & balistas arietes, & cætera id genus instrumenta quibus inhabitantes expugnari quirent, apposuerunt. A parte Orientis, quia inexpugnabilior & magis munita ciuitas esse videbatur, applicuerunt sui robur exercitus Principes isti: *Podiensis* Episcopus, Comes *Raimundus*, *Hugo Magnus*, Comes *Normannus*, Comes *Flandrensis*, Comes *Stephanus* Carnotensis: A Septentrione Dux *Godefridus*: Ab Occasu solis *Boamundus*: Ab Austro verò pars nulla fuit, quia lacus magnus ibi præsidio fuit: In illum ciues cum nauibus introibant, & ligna & herbas, aliaque necessaria afferebant. Quod vt Principes agnouerunt, tum legatio ad Imperatorem cucurrit, vt naues conduci faceret, vsque *Ciuito* vbi portus est, & boues cum eis qui eas vsque ad lacum traherent. Qui illicò dictis paruit; & iuxta Principum velle factum fuit. Quid plura? Dispositis circa vrbem agminibus, Christicolæ viriliter insistunt: & *Turci* quia de vita eorum agitur, fortiter resistunt. Turci toxicatas sagittas mittebant, vt quos vel leui tactu sauciarent, graui morte perimerent. Nostri verò pro vita mori non formidantes, altas circa muros machinas erigunt, quibus infra se illos qui in muris erant despiciunt. Ligneæ turres lapideis turribus opponuntur; & iam cominus hostis lanceis & ensibus impugnatur. *Iamq; sudesq; faces, lapides iaculantur in vrbem. Hostis terretur, quia iam de morte timetur. Vndefragor turbæ, clamorq; sonabat in vrbe.* Passim fugiebant matres cum filiis & filiabus suis solutis crinibus, latebrasque quærebant, quia spem vitæ nusquam habebant. Iamq; vt se victum reddere parabat hostis, sexaginta millia Turcorum eminus aduenire conspexit. Ipsi enim de ciuitate præmiserant ad illos, dicentes, vt per Meridianam portam venirent ad ipsos, & adiuuarent eos. Nostri verò interim obsederant illam portam magno comitatu, & custodiebant eam Podiensis Episcopus & Comes *Sancti Ægidii*. Turci verò de montanis descendentes, vt eminus nostrorum agmina conspexerunt, timore perculsi sunt: & nisi in sua multitudine confidissent, fugæ præsidium, frenis retroflexis, arripuissent: feceruntq; tres turmas, vt vna suprà dictam irrumperet portam, & duæ confligendo, si necesse eis incumberet, liberiùs subsequerentur tertiam. Sic Turci disposuerunt; sed DEI consilio, nostri eruditiores hanc definitionem aliter mutauerunt. Nam *Podiensis Episcopus*, &

Iam mare trãsitur: Sed ad inuia iamq; venitur.

Tu quoque Nicæa, De his istis ampla trophæa.

Cùm te vastabūt, Et vastatū superabunt.

Pro turba turba Fragor est permotus in vrbe.

Comitis *Raimundi* exercitus, vt primùm illos visu attigerunt, vrbe relictâ, celerrimo cursu irruunt in illos: non plus eorum formidantes multitudinem, quàm canes fugientem leporem. O quot millia electorum militum illos sunt insecuti; paratiores de Turcorum corporibus extrahere animas, quàm quisquam famelicus eundi ad nuptias! *Turci* verò, vt viderunt tot armorum prænimium splendorem (suggerebat enim flammantibus radiis Sol fulgorem) tot veloces equorum occursus frementium, tot hastas contra se vibrantes, terga verterunt, & nimis pigri & inertes ad montana redire voluerunt; sed quicunque inde descenderant, rursus ascendere non potuerunt. *Et malè multati nece dirâ sunt cruciati. Auxiliante* DEO, *Sic agmina nostra trophæo Tali lætantur, Et ad vrbem regrediuntur.* Qui iterum machinas ascendentes, vt maiorem metum hostibus incuterent, balistis & fundis occisorum capita Turcorum intus proiiciebant. *Nec tardante morâ, sunt ipsa temporis hora. Naues allatæ Constantinopolitanæ:* Sed illâ die in lacum non immiserunt, sed nocte, plenas Turcopolis, gente scilicet Imperatoris benè doctâ & assuetâ nauibus. In crastinum surgente aurorâ, vt viderunt naues hii qui erant in ciuitate, prænimio timore exterriti sunt, & vltrà non habentes spiritum, quasi iam mortui in terram corruerunt. Vlulabant omnes filiæ cum matribus, iuuenes cum virginibus, senes cum iunioribus. Vndique luctus, vndique miseria, quia euadendi spes non erat vlla: Intus erat mœror, & mentis hebetudo; foris gaudium & exultatio. Tandem inuenerunt euadendi cōsilium, quia per Turcopolas Imperatori significarunt, ei se reddere ciuitatem, si illæsos & incolumes cum suis rebus eos permitteret abire. Quòd vbi Imperatori nuntiatur, admodum inde gratulatur: sed & inde mente concipit fraudem, vt deinceps parturiat iniquitatem: Iubet vt suis reddatur ciuitas, *Turcis* integra fiducia tribuatur, & ad se *Constantinopolim* conducantur. Quod ideò fecit (vt res ipsa deinceps innotuit) vt cùm tempus accederet, ad detrimentum *Francorum* paratiores inueniret. Itaque ciuitas redditur, & Turci Constantinopolim deducuntur. Nec immemor tamen fuit Imperator tanti beneficii: quia pauperibus qui erant in exercitu, largas eleemosynas præcepit erogari. Septem itaque hebdomadibus & tribus diebus *Nicææ* ciuitatis protensa est expugnatio: nec vlla vi humana superata fuisset, nisi DEI adiutorio. Est enim muris densissimis & altis turribus præmunita, vt caput & nulli compar in tota Romania. In hac olim, tempore *Constantini* Imperatoris, trecenti & octodecim Episcopi aggregati fuerunt; & de fide nostra, propter hæreticorum versutiam qui tunc temporis erant, tractauerunt; & ita omnia, sicut tenet nunc Catholica Ecclesia, omnes vnanimiter sanxerunt. Et ob hoc dignum erat, vt inimicis sanctæ fidei auferretur & DEO reconciliaretur, & sanctæ matri nostræ Ecclesiæ, vt membrum suum, redintegraretur. Et prouisa fuit, & disposita fuit à DEO hæc noua redintegratio, quoniam plurimorū qui ibi occisi sunt, consecrata est martyrio. Taliter vt diximus, liberata est Nicæa ciuitas, & expulsa est ab ea omnis diabolica captiuitas. *His ita patratis, sua mox tentoria nostri Desigunt, & abire parant, sic vrbe relictâ Missis legatis Constantinopolitanis.* Postquam vero de ciuitate recesserunt, duobus diebus coniunctâ agmina in vnum processerunt, & ad vnum pontem peruenerunt, iuxta quem duobus diebus quiescentes feriati sunt, & de virenti gramine equos & bestias suas refocillauerunt. Quia verò ingressuri erant terram desertam & inaquosam, consilium inierunt, vt diuiderentur, & in duo agmina partirentur. Non enim vna terra, vna regio sufficiebat tot hominibus, tot equis, tot animalibus. Vna igitur & maior acies *Hugoni Magno* committitur: Altera verò *Boamundo* coniungitur. In prima acie fuerunt cum Hugone Magno *Podiensis* Episcopus, Comes *Raimundus*, Dux *Godefridus*, & *Flandrensis Comes Robertus*. In secunda autem cum Beamundo, *Tancredus*, *Robertus Comes Normannus*, & multi alii principes, quorum nomina ignoramus. Itaque prospero successu per Romaniam iam quasi securi equitabant. Sed euoluto trium dierum curriculo, quarta iam die, hora tertia, hii qui erant cum Boamundo, viderunt trecentorum Turcorum millia sibi occurrere, & clamosis vocibus, nescio quid barbarum perstridere. Pro quorum immensa multitudine quidam ex nostris hæsitare cœperunt, vtrùm resisterent, aut fugæ diuortia quærerent. Tunc *Boamundus*, vt vir multiuidus, & *Normannus* Comes vt miles animosus, vt viderunt quorundam animos titubare, præcipiunt omnes milites descendere, & sudes tentoriorum infigere. Erat autem ibi quidam riuus currentis aquæ præterfluens, iuxta quem in longum sua tentoria posuit. Concitò prouidus Boamundus celerem dirigit nuntium, *qui celeri volitaret equo,*

Iam Turci fugiunt, Pauidiq; per omnia sunt.

Hostes inclusi, Magna formidine fusi, Quo se conuerti Valeant, non sunt benè certi.

Hostis captiuus Condonatâ necè viuus, Redditur à Francis Constantinopolitanis.

equo, nostrosq; vocaret, Quatinus ad bellum properarent iamq; paratum. Antequam verò tentoria tensa fuissent, centum quinquaginta *Turci* equis velocioribus aduecti, nostros appropiauerunt, & tensis arcubus suas sagittas toxicatas in eos immiserunt. Nostri verò equis admissis illos exceperunt; & comprehensos occiderũt. Turcorum quippe consuetudo est, vt retrò confugiãt tractis sagittis, & dum fugiunt aduersum vulnus se insequentibus infligant. Sed fugæ nullus locus erat, quia densitas hostium occupauerat ipsa cacumina montium. Propterea nostri dextra leuaq; eos instanter trucidabant, & arcus & sagittæ inutilem ibi locum habebant. Tandem confractis lanceis *Francorum* in corporibus impiorum, res agitur gladiis. O quot ibi corpora corruerunt, truncatis capitibus, aut mutilatis aliquibus membris! Illic videres, quòd posterior pars hostium impellebat priorem in gladios trucidantium. *Dum sic pugnatur, dum sic pars prima necatur, Pars ea Turcorum quæ riuum transiit, illa Protinus inuasit tentoria Christianorum:* Diruunt illa; trucidant matres cum pueris, & quos imparatos bello reperiunt & sine armis. Clamor morientium *Boamundi* peruenit ad aures, & protinus quid esset intellexit. Bellum Comiti Normanno committit: & ad tentoria cum paucis celeri cursu repedauit. *Quos vt viderunt Turci, mox terga dederunt.* Boamũdus autem conspicatus ibi iacere multos exanimes, cœpit lamentari; & Dominum, vt viuis ac mortuis esset refugium, deprecari. Ad bellũ festinus remeauit, sed tamen pro vallo & munimine in tentoriis milites dereliquit. Antequam verò ad bellũ rediret, fuerant iam nostri adeò fatigati, siti, labore & calore æstus, quia nisi mulieres potum de riuo præterfluenti attulissent, multi ipso die bello succubuissent. Iam verò nostri *Turcis* irruentibus semel terga dederunt, & nisi citò Comes Normannus aureum vexillum in dextra vibrans equum conuertisset & geminatis vocibus militare signum, *DEVS vult, DEVS vult,* exclamasset: *Nostris illa dies nimis exitiabilis esset.* Sed postquam viderunt reuerti Boamundum & Comitem Normannum, spiritum audaciæ resumpserunt, & magis mori quàm vlterius fugere elegerunt. Tanta quippe erat Turcorum instantia, & vnus ita impellebat alium: quòd nusquam erat cuiquam pro vllo commodo diffugium: Nostros ita vallauerant, quòd locum vacuum nisi circa tentoria non inueniebant: Multi de nostris tunc mortui sunt, qui Turcorum sagittis perierunt. Nullus nostrorum vacabat ab officio; nullus erat absque ministerio. Milites & ad bellum expediti pugnabant; sacerdotes & clerici plorabant & orabant; mulieres lamentantes mortuorum corpora in tentoria trahebant. Et dum sic nostri coartantur, dum nube volantium sagittarum obumbrantur, aduolat intereà Dux *Godefridus* & *Hugo*. Qui cùm ad montana peruenerũt cum quadraginta millibus electorum militum, aspiciunt tentoria suorum vndiq; circumsepta agminibus Turcorum, sociosq; suos vtcunque pugnantes, mulieres in tentoriis magno vlulatu vociferantes; ardescunt animo, & sicut aquila fertur in prædam, *Quam vox pullorum stimulat ieiuna suorum, Sic ira accensa, penetrarunt agmina densa.* O quantus ibi fragor armorum, quantus strepitus confringentium lancearum, quantus clamor morientium, & quàm hilaris vox pugnantium Francorum, militare signum suum altis vocibus conclamantium! Congeminantur illæ voces dum eas recipiunt, & recipiendo emittunt concaua vallium, cacumina montium, scissuræ rupium. Miseri quos primùm inueniunt; quia nunc homines, nunc sola cadauera sunt, quos non contegit lorica vel clypeus, & quos nõ adiuuat sagitta vel sinuatus arcus. Vlulãt, gemunt, terram morientes calcibus terunt, aut procumbentes herbam mordicus scindunt. Hos repentinos sonitus dum longè positi percipiunt; alii gratulantur; alii mœsti fiunt. Franci intelligunt militare signum suorum pugnãtium; Turci verò lamentabiles gemitus suorum morientium. Torpescit stupefacta manus iniquorum; cõualescit iam fatigata manus Christianorum. Interea dum Turci qui nostros impugnabant ad montana respiciunt, conspiciunt *Podiensem Episcopum* & *Comitem Raimundum*, cum reliquo exercitu militum & peditum de montibus descendere, suosque inuadere: obriguerunt timore magno præ multitudine bellatorum, putantes quòd aut de supernis sedibus bellatores compluissent, aut de ipsis montibus emersissent. Iterum prælia innouantur, recenterq; plurima Turcorum millia prosternuntur. *Quid faceret Turcus, populusq; per omnia spurcus? Ni sua terga daret quò venerat & remearet. Sed qui cauda prius fuerat, caput incipit esse. Sicque caput caudam sequitur, fugiens fugientes.* Nostri quoque qui iam propè in suis erant inclusi tentoriis, iterum resumpto spiritu animantur, & sua vulnera grauesq; iniurias de hostibus vlciscuntur. *Qui prius instabant, fugiunt per deuia quæque: Nec curant quorsum, vel in antea siue retrorsum: Sed*

Ecce sit hic pugna, Quæ non fuit omnibus vna.

Hinc labor, inde calor, sitis, improbus hostis & arma Nostros inuadunt, & ob hoc iam terga parabunt.

Assunt præsidio Dux Godefridus & Hugo.

Militia tanta bellum nunquã fuit ante: Hinc timor incessit quo trans ab inde recessit.

Iam Sarraceni fugiũt, Arabes, Agareni,

Cum Publicanis, Medis, Persis, Agulanis.

miles CHRISTI *prosternit eos nece tristi*; *Sanguine terra madet*, *montis rubet vndique cliuus*, *Completurque simul fluitanti sanguine riuus. Corpora cæsorum tot erant prostrata per agrum; Quòd nisi vix vllus currere quibat equus.* Ab hora igitur diei tertia vsque ad noctis crepusculum conflictus ille continuus fuit: & mirum esse poterat vnde gens tanta aggregata fuerit. Sed vt asserebant, qui se melius scire arbitrantur, *Persæ, Publicani, Medi, Syri, Chaldæi, Saraceni, Agulani, Arabes* & *Turci* ibi conuenerant, & superficiem terræ cooperuerant, sicut locustæ & brucus quorum non est numerus. Nox quippe litem diremit, magnoque illis fuit præsidio; quia nisi tenebræ eos occuluissent, pauci ex tanta multitudine superfuissent. *Gloria magna DEO, tali tantoq; tropheo Qui perimit nocuos, glorificatque suos.* Nostri itaque compellentibus tenebris, ad sua tentoria reuersi sunt, sacerdotibus & clericis hymnum DEO dicentibus in hunc modum: *Gloriosus es Domine, in sanctis tuis, mirabilis in sanctitate tua: terribilis atque laudabilis, & faciens mirabilia. Dextera tua, Domine, percussit inimicum, & in multitudine gloria tua deposuisti aduersarios tuos. Dixerat inimicus*; Persequar & comprehendam illos, diuidam spolia, implebitur anima mea, euaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea. *Sed tu, Domine, nobiscum fuisti, tanquam bellator fortis, & Dux & protector fuisti in misericordia tua populo tuo quem redemisti. Nunc, Domine, cognoscimus, quia portas nos in fortitudine tua, ad habitaculum sanctum tuum, ad sanctum scilicet Sepulcrum tuum.* His dictis voces suppresserunt, & securi iam ab hostibus nocte illa quieuerunt. In crastinum verò vbi sol flammanti lumine mundum venustauit, omnes ad campum belli cucurrerunt, & de suis plurimos peremptos inuenerunt: & nisi cruces fuissent, segregari ab illis vix potuissent. Illi verò quibus erat sanior intellectus, vt CHRISTI martyres venerabantur, & digniori honore quo poterant tumulabant. Et sacerdotes & clerici sepulturæ debitos effundebant cantus: Matres pro filiis, amici pro amicis, lugubres emittebant planctus. His ita completis, ad cadauera hostium spolianda festinauerunt. Et quis referre potest, quantam ibi abundantiam vestium, quantam auri argentiq; copiam repererint? O quantam multitudinem equorum, mulorum, mularum, camelorum & asinorum nostri tunc habuerunt? Qui prius erant pauperes, DEO opitulante, diuites effecti sunt. Qui prius seminudi, sericis indumentis vestiti sunt. Leguntur tela & sagittæ, & vacuatæ implentur pharetræ. Cura vulneratis impenditur, & curæ medicorum committuntur. *Sicq; die tota, non est gens nostra remota.* Huic facto egregiæ laudis, si quis mentis oculum velit apponere, DEVM mirabilem in suis operibus poterit aduertere. *Esurientes* etenim suos *repleuit bonis, diuites* verò non suos *dimisit inanes*; *deposuit potentes, & exaltauit humiles*, potentes abiectos reddens, humiles gloriosos. Hoc est quod per Esaiam Prophetam spopondit suæ dilectæ Iherusalem: *Ponam te in superbiam seculorum, gaudium in generationem & generationem: & suges lac gentium, & mamilla regum lactaberis, & scies quia ego Dominus saluans te, & redemptor tuus fortis Iacob.* Superbia seculorum, nobilitas est virorum illustrium; mamilla Regum, diuitiæ thesauros suos in terram fodientium. Quæ nobilitas mamilla regum pascitur, cùm ei mundana potestas subiicitur. Et inde habet gaudium & lætitiam non tantùm in hac generatione præsenti, sed & in futura generatione seculorum. Altera autem die, quę erat tertia mensis Iulii, tentoria summo manè defixerunt, & vestigia Turcorum fugientium sequi festinauerunt. Sed illi sicut trepidæ columbæ à facie accipitris, ita ante eorum faciem fugiebant. Igitur per quatuor dies huc illucq; fugientes, contingit vt *Solimannus* Dux illorum inueniret decem millia *Arabum* venientia sibi in auxilium. Erat autem Solimannus filius Solimanni veteris, qui totam Romaniam abstulit Imperatori. Hic quippe postquam de *Nicæa* vrbe fugerat, gentem hanc in vnum congregauerat, & quasi pro vlciscenda sua iniuria, super Christianos adduxerat. Hic cùm eos vidisset & Arabes illum, præ nimio dolore equo lapsus in terram, cœpit magnis vocibus heiulare, seq; miserum & infelicem proclamare. Cui Arabes infortunii sui casum ignorantes, dicunt: *O cunctorum hominum impudentior! quid ita fugis? Multum degeneras: quia nunquam pater tuus de prælio fugit. Resume animi constantiam, & reuertere ad prælium, quoniam venimus tibi in auxilium.* Quibus ille, suspiriis vocem interrumpentibus, ait: *Magna vos vexat insania: nondum vos cognouistis virtutem Francorum, nec experti estis animos eorum. Virtus eorum non est humana sed cœlestis, aut diabolica. Nec ipsi tantum in suo confidunt auxilio, sed diuino. Nónne in tantum deuiceramus eos, quòd iam parabamus iliceos funes & canabinos, vt eorum colla immitteremus? Tum subitò gens innumera, quæ mortem non veretur & hostem non timet, erupit de montibus, & indubitanter se inseruit nostris agminibus. Quorum oculi ferre poterant eorum*

Corpora nostrorũ cũ Dei laude tumulantur.

Corpora Turcorum per campũ despoliantur.

Terror erat magnus, Quo territus est Solimannus.

eorum terribilium armorum splendorem? Lanceæ eorum micabant vt coruscantia sydera, galeæ & loricæ, vt vernantis auroræ lumina vibrantia: fragor armorum, terribilior erat sonitu tonitruorum Cùm se bello præparant erectis in cœlum lanceis, seriatim incedunt, & ac si sine voce essent, conticescunt. Cùm verò suis adproximant aduersariis, tunc laxatis loris tanto impetu irruunt, ac si leones quos stimulat ieiuna fames, & sanguinem animalium sitiunt. Tunc vociferant & strident dentibus & aëra clamoribus implent, & peregrini à misericordia neminem capiunt, sed omnes necant. Et quid dicere de tam crudeli gente valeo? Nulla gens est quæ huic valeat resistere, quæ fugiendi locum possit inuenire: quia aut diuino aut diabolico fulciuntur auxilio. Omnes aliæ gentes nostros arcus expauescunt, & tela timent: isti verò postquam loricati sunt, tantum timent sagittam, quantum & stipulam: sic formidant telum, sicut & fustem ligneum. Heu heu trecenta sexaginta millia fuimus, & omnes vel occisi sumus ab istis, vel dispersi fugimus. Nunc quartus dies est, ex quo à facie eorum fugere cœpimus, & adhuc non timore minori, quam & primo die trepidamus. Qua de re, si sano vultis parere consilio, quàm primum valetis à tota Romania abscedite; & ne illorum oculus vos videat, summâ cautelâ prouidete. Hæc *Arabes* vt audierunt, cum ipso Solimanno fugam concitò arripuerunt. Christiani autem maiori sollertia sequebantur fugientium vestigia; sed illi nunquam in eodem statu morabantur: & quantumuis eorum animi confusi fuerint, ad quascunque tamen Christianorum vrbes vel castella fugiendo veniebant, hilarem vultum quasi potiti victoria, præferebant: dicentes, *Gaudentes & cum lætitia aperite nobis ianuas vestras, quoniam occidimus vobis omnes Francigenas, qui vos & terras vestras depradari venerant: ne vnus quidem superest de illis quin aut mortuus sit, aut teneatur in vinculis nostris. Solimannus etenim Dux noster aliâ viâ procedit, & captiuos secum deduxit.* Qui verò verbis eorum creduli erant, aperiebant, seductique graues pœnas luebant. Nam deprædantes eorum possessiones, domos incendebant, ipsosque aut trucidabant, aut loris astrictos secum ducebant. Nolebant quippe vt *Franci* qui eos insequebantur, aliquid inuenirent, vt vel sic inopia coacti persequi desisterent. Qui in hoc, prudenti vsi sunt consilio, quia illis valde profuit, nocuitq; omni exercitui nostro. Nostri enim inuenerunt terram illam desertam, & inaquosam, omnibus bonis vacuam. Vellebant spicas segetum ad maturitatem proximantium, & inter manus confricando expilabant, talique cibo famem vtcunque mitigabant. Ibi mortua fuit maior pars equorum, & multi qui prius equites extiterant, pedites effecti sunt. Equitabant vaccas & boues, & magnæ fortitudinis & altitudinis terræ illius arietes & canes. Transierunt itaque solum illud quàm citò potuerunt, & intrauerunt *Lycaoniam*, prouinciam omnibus bonis vberrimam, & venerunt *Iconium*. Est autem Iconium opulentissima ciuitas temporalibus bonis, de qua meminit *Paulus* Apostolus in epistolis suis. Qui verò errauerunt in solitudine, in inaquoso, ciuitatem hospitio commodam inuenerunt, & Domino suggerente, bonis terrenis repleti sunt. Cumq; digredi à ciuitate placuit, suadentibus incolis, aquam in vasis & vtribus secum tulerunt, quia aquam in crastinum nusquam repererunt. Die verò secunda in vesperum ad quoddam flumen peruenerunt, ibiq; duobus diebus hospitati sunt. Altera autem die cursores qui præibant agmina, primò venerunt ad ciuitatem, quæ *Heraclea* memoratur, in qua Turcorum maxima multitudo aggregabatur. Qui vt à longè deprehẽderunt vexilla Francorum volitantia, protinus effugerunt vt damulus ereptus de laqueo, aut cerua sagittata. Nostri verò laudantes Dominũ sine obstaculo ciuitatem intrauerunt, & per dies quatuor ibi dietauerunt, die verò quinta de ciuitate omnes exierunt. Tunc *Balduinus* Comes frater Godefridi Ducis, & *Tancredus*, ab aliis se cum suis militibus diuiserunt, & ad vrbem *Tarsum* diuerterunt. Erant autem multi *Turci* in ea, qui contra eos exierunt ad prælium: sed diu obstare non potuerunt. Cùm enim veloces impetus nostrorum, & sinuatos incursus, & diros ictus ferre non potuerunt, pluribus suorum prostratis in munitionẽ vrbis se receperunt: & nostri castra sua ante vrbem locauerunt, & excubitores posuerunt. Illi verò qui erant in ciuitate Christiani, nocte media ad castra veniunt, cum magno gaudio clamantes atque dicentes: *Surgite, inuicti milites Francorum, quoniam Turci omnes de ciuitate fugiunt, & vlteriùs vobiscũ decertare non præsumunt.* Nostri tamẽ eos persequi noluerunt, quia nox erat, tempus scilicet ad persequendũ minimè idoneũ. Die verò lucescente nostri in ciuitatẽ introierunt, & ciues eos libentissimè receperunt. Facta est autem contentio inter Comitem Balduinum & Tancredum, quis eorũ ciuitati dominaretur, an vtrorumq; dominio subderetur. *Tancredus* renitebatur,

Fraudes fingebant Arabes, dum sic fugiebant.

Inuenere famẽ Nostri, post fertilitatem.

Hæc Vrbs suscepit Nostros, penitusq; recepit.

Hic agmen sparsum, Petit vrbem nomine Tharsum.

quia pro se eam volebat habere: sed tandem cessit *Balduino*, quia maior erat illi exercitus fortitudo. Fuerunt autem eis in breui temporis interuallo traditæ duæ ciuitates: vna quæ vocatur *Athena*, alia quæ *Manustra*, & multa castella. Iam verò ibant secundis successibus, quoniam *Turci* iam non equitabant, sed abditi erant in munitissimis munitionibus. Maior autem pars Francorum ingressa est *terram Armeniorum:* quia inhianter affectabant inebriare terram sanguine Turcorum. Terra autem omnis silebat in conspectu ipsorum, eisque *Armenii* obuiam veniebant, & in suas ciuitates & castella recipiebant. Ad quoddam verò castrum peruenerũt, quod ita naturali positione munitum erat, vt nulla arma prorsus, nulla machinamenta bellica metuebat. Sed tamen noluerunt ibi diu demorari, cùm scilicet tota alia terra eis esset subdita, & ex affectu volebat inclinari. Erat autem in exercitu quidam miles fortis & strenuus & ab illa regione oriundus, qui terram illam postulauit à cunctis Principibus, vt eam in fidelitate DEI & *Sancti Sepulcri* & eorum custodiret, vt vitam & honorem suum protegeret. Cui Principes vnanimiter assensum tribuerunt, quia sciebant eum esse virum fidelem, & bellicis rebus idoneum & fortem. Dehinc prospero successu venerunt ad *Cæsaream* Cappadociæ. *Cappadocia* autem regio est in capite *Syriæ* sita, ad Septentrionalem plagam porrecta: Cuius incolæ ciuitatis vltrò se tradiderunt, eosque benignè receperunt. Egressique de Cappadocia, prosperè venerunt ad quandam vrbem pulcherrimam & satis vberrimam, quam *Turci* non multò antè obsederant, & per tres hebdomadas impugnauerant, sed expugnare nequiuerant. Ad quam accedentes, mox cum summa lętitia ciues obuiam venerunt, & beneuolè susceperunt. Hanc iterum petiit alter miles, nomine *Petrus ab Alpibus*, & impetrauit eam celerrimè ab vniuersis principibus. Ipsâ nocte quidam delator nugarum venit ad *Boamundum*, dixitque ei, vsque ad viginti millia Turcorum in proximo adesse, qui nondum scirent *Francos* exercitum illuc aduenisse. Ille credulus verbis mendacibus, elegit milites electos quos secum duxit, & loca in quibus latitare dicebãtur peragrauit. Sed sicut delator inanis fuit, sic & inquisitionis effectus frustratus. Dehinc consurgentes venerunt ad quandam vrbem, quæ vocatur *Cosor*, quæ plena erat omnibus bonis, quæ vtilia sunt corporibus humanis. Ad quam accedentes, ab his qui erant in ea Christianis, officiosissimè suscepti sunt. Et ibi per tres dies feriati sunt. Illic vnusquisque suæ consuluit indigentiæ: lassi inuenerunt requiem, esurientes refectionem, sitientes potum, nudi operimentum. Prouidit itaque eis DEVS tale habitaculum, quò faciliùs pati valerent validum superuenturæ famis cruciatum. Interea nuntiatum est Comiti *Raimundo*, quòd Turci metu territi, de *Antiochia* fugerant, ciuitatemque minimè præmunitam reliquerant. Qui inde accepit consilium, quod illuc quingentos milites dirigeret, qui arcem ciuitatis occuparent, antequam aliis cognitum esset. Et vt venerunt in vallem Antiochiæ vicinam, tunc primùm audierunt verum non esse quòd Turci discessissent à ciuitate, sed omni nisu quo poterant moliebantur defendere. Perrexerunt igitur vsque ad *castellum Publicanorum*, eoque subiugato, aliò secundo itinere diuerterunt; & in vallem *de Rugia* peruenerunt; multosque ibi *Turcos* & *Saracenos* inuenerunt, quos in ore gladii superatos prælio occiderunt. Quod videntes Armenii, terræ illius habitatores, gauisi sunt: quia videlicet à Christianis tam viriliter & Turci & Publicani sunt occisi; continuoque cum terra sua reddiderunt se illis. Et *Rusam* ciuitatem obtinuerunt, & plurima castella suo dominio mancipauerunt. Vniuersus verò exercitus qui remanserat iter arripuit, miseroq; infortunii successu per quædam montana, quæ nulli erant nisi feris aut reptilibus peruia: vbi semita erat quæ non ampliùs quàm vnius pedis spacio dilatabatur, sed hinc & inde rupibus & densis spinarum seu veprium frutetis artabatur: ima vallium in abyssum videbantur immergi, cacumina montium ad sydera tolli: hac inæquali semitâ milites & armigeri collo suo arma dependentia gestabant: omnes æqualiter pedites, quia nulli eorum equitabant: pleriq; libentissimè loricas, galeas, clypeosq; suos vẽdidissent, si emptorem inuenissent: multi quidem plurima lassitudine deficientes ea proiiciebant, vt saltem sic expediti ire valerent. Iumenta cum oneribus ire nullatenus poterant, sed plerisq; in locis onera iumentorum homines ferebant. Stare loco aut sedere nemo poterat, quia alter alterum impellebat. Nemo poterat iuuare suum comitem, nisi præcedẽtem vltimus, quoniam qui præibat vix conuerti valebat ad subsequentem. Tandem finitâ tam infelici viâ, & inuiâ, venerunt ad ciuitatem, quæ *Marasim* memoratur, & ab incolis illis cum honore & gaudio

Gens fera Francorum, Terram subit Armeniorum.

Quod petit assequitur Miles, patriáq; potitur.

Huic cum Cæsaria, Traditur & patria.

Hic fame deleta Successit copia læta.

Mundi fortuna Mutabilis est quasi Luna. Si bona præcedit, Sequitur mala, prospera cedit. Quod liquet in rebus Multis, vt in his acieb.

gaudio excipiuntur. Illic abundantiam rerum temporalium inueniunt; ibi suæ miseriæ & defectus consolationem recipiunt. Ibi prior præstolatur vltimum: sed antè pertransiit integra dies, antequam cauda capiti cohæreret. Congregati verò & die vnâ quiescentes, secundâ die venerunt in vallem, in qua est *Antiochia* sita: regia videlicet ciuitas ab *Antiocho* rege constituta, & ab ipso nuncupata. Hæc metropolis est & caput totius regionis *Syriæ*: olim insignita per beatum *Petrum* Apostolorum Principem cultu fidei Catholicæ: in ea Episcopalem Cathedram posuit, & Apostolos *Barnaban* & *Paulum* ordinauit. Nunc verò vt Dominus ostenderet oculis mortalium, quòd *non est virtus nec vlla potestas nisi ab ipso*, prius hanc adquirere voluit, in humilitate sermonis ore prædicantium; modò eam recuperare voluit, in sublimitate potentiæ armis debellantium. Sic nostri in virtute DEI ad ciuitatem properantes ad *pontem Ferreum* venerunt: inueneruntque ibi numerositatem *Turcorum* pontem transire cupientium, vt his, qui erant in vrbe, præstarent auxilium. Sed non est hominum dirigere gressus suos, sed eius est, cuius vniuersa subiecta sunt imperio. Nostri protinus irruerunt vnanimiter in eos, nullique pepercerunt, sed in ore gladii magnam multitudinem ex eis peremerunt: Alii mente consternati fugerunt, & sic vitæ præsenti suæ consuluerunt. Sic potiti Christiani victoriâ, multa inibi repererunt spolia: iumenta, asinos, camelos, oneratos vino, frumento & oleo, & rebus aliis quæ obsessis sunt pernecessariæ. Tunc castrametati sunt super ripam fluminis, quod non longè distat à mœnibus ciuitatis. In die crastina onusti bonis omnibus ad ciuitatem ire disponunt: ad quam DEO Ductore peruenientes, in partibus tribus castra circumponunt: Ex vna enim parte montana prohibent accessum, & omne bellandi procul arcent ingenium. Quarta feria duodecimo Kal. Nouembris obsidio circa *Antiochiam* posita fuit, ad laudem & gloriam futuram Domini nostri IESV CHRISTI, qui semper est mirabilis in operibus suis.

EXPLICIT LIBER TERTIVS.

INCIPIT LIBER QVARTVS.

QVIA verò *Vrbs Antiochena*, non solùm naturali situ, verumetiam mœnibus excelsis, turribusque in altum porrectis, densissimisque in cacuminibus murorum propugnaculis præmunita erat: consilium inierunt Principes, quòd contra eam pugnarent, non virtute, sed ingenio; arte, non Marte; machinamento, non conflictu bellico. Prius igitur pontem supra flumen statuerunt, vt expeditiùs flumen transirent, quotiens transeundi necesse haberent. Tunc quippe in confinio vrbis magnam bonarum fructuum vbertatem inueniebant, copiosas vindemias, foueas frumento plenas & ordeo, aliisq; cibariis, arboresq; multigeneris pomis refertas. Hoc quoque insinuabant eis *Armenii* qui in ciuitate erant, quique inde consentientibus *Turcis* ad eos veniebant: sed eorum vxores & filii in vrbe remanebant. Et hoc totum, licet Christiani essent, callidè tamen faciebant: quoniam dicta nostrorum siue facta, Turcis intus renuntiabant. Construuntur à Christicolis bellica machinamenta ad oppugnandum congrua, turres ligneæ, balistæ, falces, arietes, talpæ, tela, sudes, & fundæ, & si qua alia potuerunt vlla excogitari arte. Sed quid valuerunt aduersum vrbem inexpugnabilem? præsertim cùm tot in ea essent defensores, qui etiam cum nostris campestri prælio pugnare potuissent. Postquam verò: *Phosphorus auroræ rutilos præcesserat ortus, Ipsaq; rorifluo cùm iam candore vibraret, Solq; venustaret flammanti lumine mundum: Exurgunt properè proceres, procerumq; cateruæ, Armaque corripiunt, & ad vrbis mœnia currunt. Pugna quidem dextrâ forti fit & intus & extrà: Illi defendunt, dum nostri spicula fundunt: Telaque cum baculis, nec non lapides, sudesq;. Fit labor immanis, sed profectus fit inanis Sicq; recesserunt, quia sternere non potuerunt Turres & muros, vi nulla corruituros.* Cumq; viderent nostri quòd nil proficere possent, illam dimittunt pugnam; retinent tamē obsidionem. *Turci* quippe in sua confidētes inuictissima ciuitate, nocte ianuis apertis exibant, & in castra sagittas mittebant. Contigit autem vt ita sagittando vnā mulierem ante tentoria *Boamundi* Principis occiderint, & ideo vigilantiores excubias per castra posuerunt, qui etiam portam per quam exire solebant custodierunt. Placuit itaque principibus militiæ & optimatibus, vt castellum sibi construerent,

quò ſecuriores eſſent, ſi inimici Dei vllo modo præualerent, qui vndique ſicut apes ad aluearia confluebant. Quod & factum eſt. Intereà dum rareſcere cœpit quotidiani victus impenſa, conſilium inierunt; vt cibos quærerent, & ad quærendum, armigeros & pleroſque milites ob cuſtodiam tranſmitterent. Sed qui prædari voluerunt, *Partim prædati, partimq́ fuère necati*. Nam caſtellum quoddam erat in montanis non longè à ciuitate nomine *Arech*, quod erat plenum rebellantibus *Turcis*, qui noſtris inſidias prætenderunt, multos vulnerauerunt & plures occiderunt, & pleroſque captos abduxerunt, cæteroſq; turpiter iniuriatos ad caſtra redire compulerunt. Quod miſeri caſus infortunium vbi militia Dei cognouit, admodum indoluit: ſed ſibi deinceps ſalubre conſilium inuenit. Mille armigeros antè præmittunt, quos *Boamundus* & *Flandrenſis* Comes cum electis militibus ſubſequuntur, prænominatâ valle, in qua ad ipſos confugerent, ſi *Turci* eos inſequerentur. Quod ita abſque dilatione contigit. Quoniam Turci poſtquam illos eminus agnouerunt, laxatis loris, & equos calcaribus vrgentes, inſecuti ſunt, eoſque in fugam verterunt. Noſtri verò ad ſuos, ſicut ad tutiſſimum aſylum, confugerunt, & præſidium diuini ſubſidii inuenerunt. Turci verò cùm nimis de proximo noſtros milites paratos eſſe deprehenderunt, primò quidem hæſitantes loco libentiſſimè ceſſiſſent, ſi cedere valuiſſent. Vt tamen cognouerunt, quia pauciores Chriſtiani eſſent quã ipſi, bellum inierunt; tamen cum tremore, in ſua confidentes numeroſa multitudine. Sed quid valet prælium, contra quod diuinum militat auxilium? Devs enim fortis, & potens eſt: Dominus potens in prælio. Duo enim ex noſtris ibi tantùm perempti ſunt: Sed de *Turcis*, quorum non eſt numerus, qui & de manu Dei repulſi ſunt, abſque numero occiſi ſunt. Multos ex eis captos ad caſtra conduxerunt, & coram illis qui ſupra mœnia inclytæ ciuitatis erant, decollauerunt. Et vt maiorem illis dolorem incuterent & terrorem, baliſtis inciſa capita in ciuitatem proiecerunt. De hinc expeditiùs ire potuerunt noſtri ad villas & vicos Armeniorum, victum quærentes, & ipſi *Armenii* & indigenæ terræ illius ad noſtros mercatum afferentes. Aduenit intereà ſacratiſſima dies *Dominicæ natiuitatis*, quam Devs cunctis fidelibus ſuis celeberrimam in hoc contulit; quia qui creaturis omnibus naſci tribuit, pro ſolis hominibus naſci diſpoſuit. Feſtiuam igitur illam Chriſtiani fecerunt, ſicut qui in tentoriis erant agere potuerũt. Maius quippe gaudium erat in caſtris, quàm intra mœnia inclytæ vrbis: inclytam dico, non propter fœdam gentilitatis habitationem, ſed propter humanę conditionis poſitionem, & præſertim beati *Petri* Apoſtolorum Principis apud Deum reconciliationem. Qua celebratione peracta, conſilium acceperunt quid agerent: quoniam in caſtris victus deficiebat, & glacialis hyems mercatum afferentes ad ipſos venire non ſinebat. Illi nanque qui erant in vrbe, quantò magis ſciebant noſtros eſurire, tantò magis incipiebant in illos deſæuire. Hinc aëris inclementia, hinc miſeræ egeſtatis inopia, hinc opprimebat aduerſariorum violentia. Et ſicut ſolet contingere in multitudine congregatorum, non deficiebat vox murmurantium. Nec mirum erat, ſi humana fragilitas ſub tot tormentis preſſa deficiebat. Grando, nix, glacies, ſpiritus procellarum, illos violentiſſimè opprimebant, quos nulla tectura cooperiebat. Quid mirum ſi ſe malè dementabãt, qui extra tentoria erant, cùm ipſa tentoria innatabant. Propterea, vt ſuprà diximus, conſilium inierunt, quid agerent, & tale inuicem acceperunt. *Boamundus* & Comes *Flandrenſis* ad his ſubueniendum ſe ipſos obtulerunt: & omnibus placuit, & libentiſſimè conceſſerunt. Hi itaque triginta millia equitum peditumq; elegerunt, & in terram Sarracenorum intrauerunt. O rerum omniũ mediator Devs, quàm tempeſtiuè ſubuenis in periculis, & neceſſitate laborãtibus, vt impleretur illud quod Salomon ſcripſit in prouerbiis: *Conſeruatur iuſto ſubſtantia peccatoris*. A *Iheruſalem* & *Damaſco*, & *Aleph*, cæteriſque regionibus congregati erant, *Perſæ*, *Arabes*, & *Medi*, gens videlicet multa nimis, quæ ad *Antiochiam* diſpoſuerat venire, eamq; à Chriſtianis defendere. Sed aliter in cœlo fuit diſpoſitum; quæ diſpoſitio illorum ordinationẽ inclinauit deorſum. Cùm enim audiſſent, quia pars Chriſtianorum intrauerãt in terram ſuam, gauiſi ſunt valdè, quoniã in vinculis iam quaſi irretitos arbitrati ſunt. Tunc diuiſerũt ſe in duas acies, vt ſic vallati ab eis noſtri, fugæ præſidium nuſquam inuenirent. Quæ diuiſio ſtulta fuit: quia *ſtultitia in cordibus incredulorum ſemper requieſcit*. Nam vtræque acies vt ſeſe inuicem aſpexerunt, incunctanter altera in alteram irruit; quia illa in ſua multitudine, iſta in Dei Omnipotentia cõfidit: & ideo euentus belli diſſimilis fuit. Milites armati quotquot in occurſum

cursum

cursum sui venerunt, vt falcator messem, prostrauerunt Sed cùm in gyrum reuerti frenis voluerunt, quos iterum percuterent nisi fugientes non inuenerunt. Qui verò in manibus nostrorum peditum deuenerunt, in immane præcipitium corruerunt. Sciunt enim quibus bella nota sunt, quia *grauiori attritione pedites quàm equites interficiunt*. Altera verò acies quæ se ab altera separauerat, vt nostros circumueniret, vt audiuit voces bellantium, sonitumque confringentium armorum, laxatis habenis accurrebat suis in auxilium. Sed vt miseros illorum casus agnouit, fugientesque circumspexit, timor in illos vehementissimus irruit, fugiendique contulit societatem. Sed quid aliud nostri facerent, nisi vt persequerentur? Nam, sicut in vulgari prouerbio dicitur: *si est qui fugiat, non deerit qui persequatur*; iam omnes nostri eos persequebantur, quoniam qui pedites venerant, ascensores equorum efficiebantur. Quid plura? Qui euadere potuit, lætus & hilaris fuit; qui verò interceptus, miserrimâ nece occubuit. Quot asini & cameli, quotq; iumenta frumento, vino, cæterisq; cibariis onusta, ibi capta sunt? quæ esurienti exercitui DEI grata erant. Quantum gaudium, & tripudii exultatio fuit in illa die in castris; cùm talia dona viderunt summi procuratoris? Mirandum & gaudendum erat, quòd Dominus de mercibus inimicorum suorum de longinquo adductis, fideles suos reficiebat. *Esurientes bonis implebat*, quibus aduersarios suos spoliabat. Sic quoque filiis Israël olim faciebat, cum per terram gentilium regum transire cupiebant, & illi publicum viæ regiæ incessum eis denegabant. Omnes pari modo, qui contra illos accipiebant gladium, gladio peribant; & eorum terra & facultates dabantur eis in possessionem. Nunc verò idem Dominus eâdem recompensatione aufert suorum aduersariis, vt isti credant veraciter actum fuisse, quod scriptum est de illis. Per omnia sit DEVS, qui benedicendus est, benedictus; sine ipso nihil possumus. Interim dum isti gloriosi Principes absfuerunt; qui in ciuitate erant, repentè de ea exierunt, nostrosq; inter castra inuaserunt: & plurimos ex eis occiderunt. Ipso die *Podiensis* Episcopus perdidit dapiferum suum, qui suæ aciei deferre solebat vexillum. Et nisi flumen inter castrum & vrbem fluxisset, maioribus iniuriis & frequentioribus lacessissent. Quibus bellorum euentibus, & maximè famis inopia, plerique nostrorum afflicti, abire moliebantur: quia nimis graue erat inuitis ferre ieiunium, & ideo machinabantur ab obsidione diffugium. Quos Boamundus vir facundus & gratus eloquio, ita affatus est, dicens: *O Viri, qui huc vsque fuistis bellatores egregii, quos Deus per multa iam bellorum pericula victores reddidit, quosq; virtus experientiæ vt illustres decorauit, vt quid contra Dominum murmuratis, quia premit vos angustia paupertatis? Cùm vobis porrigit manum, tunc exultatis; cùm relaxat, tunc desperatis. In hoc videmini non diligere donantem, sed dona; non largitorem, sed largientis oblationem. Cùm largitur Dominus, amicus est; cum cessat, inimicus vobis videtur esse & extraneus. Cui vnquam genti præstitit DEVS in tam breui tempore tot bella committere, tot acerrimos hostes superare, tot spoliis gentium ditari, tot triumphantium palmis insigniri? Ecce nunc innumerabiles hostes subegimus: ecce nunc eorum spolia ad vos attulimus. Quid est quod sic diffidimus, cùm sic quotidie vincamus? Non longè est à vobis, qui sic pugnat pro vobis: sæpè quidem fideles suos tentat, vt vtrum diligant ipsum innotescat. Nunc tentat vos per inopiæ molestias, & per assiduas inimicantium vobis pressuras. Quod si tantas intulissent nobis iniurias, quantas & nos eis irrogauimus? si tot de nobis occidissent, quot de illis nos prostrauimus? si aliquis de nobis superesset, iure ille conqueri potuisset. Sed pro certo qui conquereretur nullus esset; quoniam nemo superstes remansisset. Propterea nolite diffidere, sed estote viri cordati; quoniam si in ipso viuitis, aut pro ipso morimini, estis beati.* His & talibus dictis animos eorum eneruatos, robustos reddidit; & in effœminatas mentes virilitatem induxit. Paucis denique diebus euolutis hyems aspera inhorruit, & in castris ciborum abundantia euanuit. Illi qui vendere cibos solebant, niuibus & glacie prohibente, nullatenus venire valebant. Cursores exercitus qui vsque ad terram Saracenorum transcurrebant, nihil prorsus inueniebant: quia omnes de toto terræ illius confinio, aut longè fugerant, aut in speluncis, aut in cauernis petrarum delituerant. Cumque *Armenii* & *Surani* vidissent, in tanto discrimine famis nostros esse positos, per nota loca gradiebantur, sollicitè inquirentes, si quid inuenirent, quod ad nostros afferre valerent. Sed apud tantos parum erat, nec tantæ multitudini suppetebat, & ideo vendebatur asinariū onus frumenti; septem librarum pretio; ouum, duodecim denariis; & vna nux vno. Vt quid vniuersa percurram, cùm carum nimis vēdebatur quicquid vilius habebatur: propter quod multi fame ibi perierunt, qui vnde aliquid emerent, non habuerunt.

Nux erat in pretio, cum vnus vendiatur vno. Fit nimis atque nimium, dum bis sex venditur ouum.

Cœpit itaque oriri inter eos magna inconstantia animorum, mentis defectus, & totius bonæ spei diffidentia. Et quid mirum si pauperum, si imbecillium animi nutabant, cùm illi qui videbantur quasi columnæ esse, deficiebant omninò? *Petrus* enim eremita, & *Willelmus Carpentarius* nocturno elapsu in fugam versi sunt, & à sacra fidelium Dei societate disiuncti sunt. De Willelmo verò qui fuerit, dicamus: quoniam de Petro superiùs mentionem fecimus. *Willelmus* de regali prosapia ortus fuit, & Vicecomes cuiusdam regii castelli, quod *Milidunum* dicitur, olim extitit: qui ideò *Carpentarius* cœpit cognominari, quia in bello nullus volebat ei occursari. Nulla enim lorica erat, galea vel clypeus, qui duros lanceæ illius siue mucronis sustineret ictus. Vnde mirandum, & cum admiratione dolendum, quòd in talem ac tantum virum tanta mentis hebetudo incesserit, quòd tam turpiter à castris virorum illustrium recesserit. Sed hoc non metu præliorum, vt speramus, fecerat: sed tantam famis iniuriam pati nunquam didicerat. Quod fugæ discidium vt *Tancredus* miles fortis & integer animo cognouit, vehementer condolens, insecutus est illos, & comprehendit; & cum dedecore reuerti coëgit, & ad domum *Boamundi* adduxit. Non dicendum est si passus est verecundiam, qui nullo fugante inierat fugam. Dolebant plurimi qui eum agnouerant; conuitiabantur omnes qui qualis extiterat ignorabant. Tandem multis lacessitus iniuriis, pro reuerentia *Hugonis magni*, cuius consanguineus erat, & quia iam cum ipsis in retroactis certaminibus *honestè* pugnauerat, pacem obtinuit: sed nunquam se amplius ita discessurum coram omnibus iurauit. Sed tamen diu sacramentum non custodiuit: quia quantociùs potuit clàm discessit. Hanc itaque famis asperitatem, vt suos probaret, euenire permisit DEVS, & vt terror eius fieret in vniuersis nationibus. Nam & suos premebat ieiunio; & vicinas nationes eorum disterminabat gladio. Cadebant mille à latere vnius, & decem millia à dextris alterius. Et ideo nunquam est à Domino tali desperandum: quia quæcunque agit, diligentibus se cooperantur in bonum. Ne illi insolescerent tot victoriis bellorum, opprimebat eos graui inedia ieiuniorum. In toto namque exercitu mille equi inueniri non poterant, ad pugnandum idonei: vt per hoc innotesceret quoniam in fortitudine equi non haberent fiduciam; sed in se, per quem, & quomodo volebat & quando volebat, superabant. Erat quidam miles in exercitu eodem, nomine *Tetigus*, diues apud suos, & nominatissimus, in Romaniæ partibus benè notus, palliato nugacitatis tegmine velatus. Hic venit ad principes, & ait illis: *Vt quid hîc ita torpescimus? Quare quæ nobis sunt profutura non quærimus? Si bonum vobis videtur, ego in regionem Romaniæ pergam, & inde in fidelitate Imperatoris copiosum mercatum adducam: naues onustas omnibus rebus, frumento, vino, oleo, hordeo, carne, farina, caseis, per mare adduci faciam, & equos, mulos, mulasque per terram. Et ne vllam de me spem diffidentiæ habeatis, papiliones meos & omnia bona mea derelinquam, hoc solùm excepto quod mecum feram. Et si adhuc mihi decreditis, iurabo quòd citius ad vos redibo.* Principes mendacibus verbis illius crediderunt, sed & sacramentum receperunt: ipse autem nec sacramentum tenuit, nec verborum sponsionem impleuit. Hoc ideò de his duobus militibus refero, vt quisque percipiat quanta egestas in castris fuerit, quæ etiam fugere diuites, & periurare compellebat. Cùmque iam sic arctarentur, & omnis humana spes omninò deficeret, plurima pars exercitus retrò eundi licentiam à principibus petierunt; & ipsi vnanimiter flentes eis concesserunt. Vt quid enim retinerent, quos consolari non poterant? Dum sic inualidè desolatio pullularet in castris, & nullus vllum haberet consilium; miseratio diuina solitum eis præstitit auxilium: Affuit nuncius qui innumera Turcorum agminum millia propè adesse retulit, & in castro eis proximo, nomine *Arech*, quod suprà memorauimus, illa nocte aggregari asseruit. Qui ideò latenter & in magno silentio veniebant, vt imparatos in castris inuenirent. Hoc dictum cunctis innotuit, & quos somno pigritiæ torpentes inuenit, excitatos reddidit. Salit & tripudiat, qui anteà ambulare nequibat. Reuixit spiritus illorum, quos sopierat indigentia ciborum. Erectis in cœlum manibus DEVM laudant; & quasi iam vicerint, manibus applaudunt. Malebant enim honestè in bello mori, quàm escarum inopiâ cruciari. Tunc proceres exercitus acceperunt consilium, vt pars vna omnium in castris remaneret ad custodiendũ; pars altera obuiam venientibus iret ad prælium. Qui de castris nocte egredientes, in insidiis positi sunt, prætereuntium præstolantes occursum, iacueruntq; inter flumen & lacum. Summo itaq; diluculo, aurorâ lumen terris deferente, miserunt exploratores, qui illorum agmina viderent, & esse eorum renunciarent.

rent. Exploratores renuntiant tot illorum millia insimul se nunquam vidisse: Et ex parte fluminis duas acies separatas à multitudine equis velocioribus accurrere. Tunc nostri in quodam cliuo positi, crucis signo cum armis se præmuniunt, & manus in cœlum protendunt, DEoque se committunt, eiusque flagitant auxilium. Mox nostri superuenientes illos excipiunt, & ictu pungentes quotquot obuiant, solo prosternunt. Alii per campum dispersi circumuolant, imbresq; venenatarum emittunt sagittarum. Strident dentibus, & more canum latrant, quia terrere sic suos aduersarios putant. Sed hæc nostri irridebant; & protecti clypeis, loricis, galeis, eorum immissuras vilipendebant. Sed cùm innumerabilis illorum multitudo appropiauit, cum tanto impetu nostros inuaserunt, quòd modicè in fugam versi sunt. Quod vt vidit *Boamundus*, qui postremò obseruabat custodiam, cum sua acie prorupit in medium, sociosque recolligens, inimicos perduxit ad interitum. Illi namque vt viderunt nostrorum vexilla super vertices suos dependētia, nostrosque more leonum rugientium, in medios hostes circunferri, omnesq; circa se laniari, pauent & conturbantur, versisq; retrò habenis equorum, ad *pontem Ferreum* quàm celerrimè repedantur. Sed quid modò *Franci* facerent nisi comminus eos ferirent? Sternitur via corporibus morientium; impletur aër vocibus heiulantium. Tellus madefacta cruore morientium, perforatur pedibus conculcantium equorum. Vt venitur ad pontem, via arctatur, & non omnes pons recepit; hinc quàm plures in flumen præcipitantur, & quos vnda tenebat, celeri rotatu inuolutos absorbebat. Et cur per singula morarer? Maior pars periit, quàm euaserit: Plures occisi sunt, quàm viui remanserint. Qui euaserunt, ad castrū suum quod superiùs nominauimus confugerunt, sed in eo non diu permanserūt: Prædatum enim, vacuum dimiserunt, & fugientes abierunt. Nostri verò illud accipiunt, & custodes qui illud custodirent, & pontem, posuerunt. *Armenii* quoq; & *Surani* fugiētes insecuti sunt, & arta loca anticipando multos occiderunt, pluresque captiuos detinuerunt. Sicque filii diaboli secundùm suum meritum, de ruina in ruinam receperunt interitum. Nostri verò cum gaudio ingenti ad castra remearunt, adducentes secum equos & mulos & mulas, & spolia plurima, & multa alia quæ indigentibus sociis valde erant necessaria. Multorum etiam capita mortuorum simul attulerunt, quæ ante portam ciuitatis posuerunt, vbi *Admiraldi Babyloniæ* habebant hospitium. Receperunt illos cum summa lætitia socii qui in castris erant, quique tota die cum ciuibus qui egressi sunt de vrbe pugnauerant, palmamque victoriæ reportarant. Tunc geminata lætitia duplicis victoriæ, festiuum tempus effecit; & eos qui egestatis mœrore consumpti penè erant, refecit. Iam verò Armenii & Surani, victum ad castra ferebant, & de felici nostrorum euentu congaudebant. Sic illi de ciuitate egrediebantur, & inter saxa montium latitabant; insidiabanturq; illis qui victum afferebant, & quotquot comprehendere poterant occidebant. Quod valdè mœstificauit proceres; & super hoc consilium inierunt, remediumque huic calamitati repererunt. Castrum construxerunt ante portam ciuitatis, super pontem iuxta *Machumariam*, quod illos valde perdomuit, quoniam deinceps nullus eorum exire per pontem ausus fuit. Et tunc quia castrenses ad hoc peragendum opus non sufficiebant, *Boamundus* & *Comes Sancti Ægidii* ad *portum Sancti Symeonis* perrexerunt, & inde operarios precio adducere studuerunt. Quos cùm adducerent, *Turcos* qui nocte illa de ciuitate exierant, in insidiis positos inuenerunt, qui subitaneo incursu tam fortiter nostros inuaserunt, quoadusque illos qui equites erant absq; vlla certaminis reuerberatione in montana fugauerunt: Pedites qui fugere non potuerunt, diram necem perpessi sunt. sed quanto fuit acrior, tanto & gloriosior. Et qui ibi mortui sunt, ferè mille fuerunt. sed occidentes diu gauisi non sunt. Relatio enim huius occisionis ad castra peruenit, tantosque Principes proceresque commouit. Qui equis prosilientes ad vlciscendam mortem suorum ordinatis agminibus peruolant, inueniuntque eos adhuc in campo, occisorum capita detruncantes. Illi verò nequaquam perterriti, in sua confidentes multitudine ad pugnam congrediuntur. sed nostris toto corde totâ virtute confidentibus, postquam pedites nostri equitibus consociati sunt, in breui superantur. Nam vt viderunt illos quos ad montana fugere compulerant accurrere, nostrorumque agmina fortiter crescere, & crescendo fortiùs insistere, terga vertunt, & versus pontem fugæ viam arripiunt. Sed valde impediuit difficultas itineris angusti; quia nec fugere vsquam poterant, nec conuerti. Reuerti retrò fas non erat, quia hostis vrgebat; dextra læ-

uaq; diuerti, impossibilitas angusti itineris prohibebat; præire, vetabat densa multitudo fugientium. Sicque eis diuino nutu contigerat, vt nec fugere, nec pugnare licuerit. Ibi Turco nec toxicata sagitta proficiebat, nec equi velocitas subueniebat. Ibi maiorem stragem pedites egerunt, quàm qui equis insidebant: quoniam seriatim, vt falcator prata vel messem, detruncabant. Illic satiari potuissent enses & tela aliarum gentium Turcorum sanguine: sed quia Francigenarum erant, nec obtundi poterant, nec repleri cruore. Nostri tantùm pugnabant, illi patiebantur; nostri percutiebant, illi moriebantur. Nec tantùm infatigata manus dilaniare poterat, quantùm quod dilaniaret, reperiebat. Inter viuos mortui stabant; quia suffulti densitate viuorum, cadere non poterant; & calamitas tanta eos oppresserat quòd alter alterum in mortem opprimebat. Tantus illos timor inuaserat, quòd subsequens præcedentem, vt fugere posset, impellebat. Dux itaque *Godefridus* militiæ decus egregium, vt vidit, quòd nemo illos ferire potuit, nisi post dorsum, equo celeri volitans anticipauit pontis introitum. Et quæ lingua valet explicare, quantas strages Dux solus illic dederit super corporibus gentis iniquæ? Illi fugere cœperant, armaque sua in terram proiecerant; gladium Ducis vt mortem expauescebant, & tamen vitare non poterãt. Ille exertis brachiis, ense nudato, eorum ceruices amputabat; illi minimè renitentes, nuda corpora inuiti offerebant. Ibi ira, locus, gladius, validaq; manus pugnabat; & hoc totum in membris miserorum redundabat. Cùmq; vnus ex eis audacior cæteris, & mole corporis præstantior, & viribus, vt alter *Golias*, robustior, videret Ducem sic immisericorditer in suos sæuientem, sanguineis calcaribus vrget equum aduersus illum, & mucrone in altum sublato, totum super verticem Ducis transuerberat scutum: & nisi ictui vmbonem Dux expãdisset, & se in alteram partem inclinasset, mortis debitum persoluisset. Sed DEVS militem suum custodiuit, eumque scuto suæ defensionis muniuit. Dux ira succensus vehementi, parat rependere vicem, eiusque tali modo amputat ceruicem. Ensem eleuat, eumque à sinistra parte scapularum tantâ virtute intorsit, quòd pectus medium disiunxit, spinam & vitalia interrupit, & sic lubricus ensis super crus dextrum integer exiuit; sicque caput integrum cum dextra parte corporis immersit gurgiti; partemque quæ equo præsidebat remisit ciuitati. Ad quod horrendum spectaculum omnes qui in ciuitate erant confluunt, & videntes sic admirati sunt, conturbati sunt, commoti sunt; tremor apprehendit eos: ibi dolores vt parturientis, ibi voces heiulantium, quia ille vnus fuerat ex *Admiraldis* eorum. Tunc euaginauerunt gladios suos, intenderunt arcus suos, parauerunt sagittas suas in pharetra, vt sagittarent Ducem: cupientes, si eis permissum esset, tantam militiæ Christianæ extinguere lucem. Sed DEVS eorum prauæ voluntati non consensit, quia Dux retrocessit: Sustinere enim telorum ac sagittarum grandinem diu non potuit. O prædicabilis, ô inuicta Ducis dextra, & animosi pectoris robur eximium! Laudandus & ensis, quod in sua integritate perseuerans, vibranti dexteræ sui famulatus impendit obsequium. Et cuius cor eructare, cuius lingua enarrare, cuius manus scribere, quæ pagina valet suscipere aliorum facta Principum, qui illi compares fuerunt in omnibus victoriis præliorum? Victoria Ducis præ cæteris enituit; quoniam pars dimidiati corporis quæ remansit, testimonium laudis fuit: Fluctus verò qui occisorum corpora absorbuit, aliorum ictus mirabiles occuluit. Sed sicut ventus turbinis annosæ, arboris constringit brachia; sic incisa cadebant morientium membra. In hoc prælio persecutus est vnus mille, & duo fugauerunt decem millia. Qui in flumen rapido cursu immergebantur, emergentes pontis ligneas columnas amplexabantur: sed nostri desuper illos lanceis perforabant & perimebant. Cruor effusus sanguineum flumini dabat colorem, cunctisque cernentibus magnum incutiebat horrorem. Quippe densitas corporum fluminis impediebat cursum, & retrogrado incessu ire cogebat retrorsum. Et quid mirum? Super pontem etenim quinque millia prostrata fuerunt, quæ omnia deorsum in aquam præcipitata sunt. Et quis numerare potuit, quot mucro desæuiens præcipiti saltu in amnem mergi compulit? In illo conflictu occisus est *Cassiani* Magni regis *Antiochiæ* filius, & duodecim *Admiraldi* regis Babyloniæ, quos cum suis exercitibus miserat ad ferenda auxilia regi Antiochiæ. Et quos *Admiraldos* vocant, reges sunt, qui prouinciis regionum præsunt. *Prouincia* quidem est, quæ vnum habet *Metropolitanum*, duodecim *consules* & vnum *regem*. Ex tot itaque prouinciis conuenerunt, quot ibi Admiraldi fuerunt mortui. Et qui ibi capti sunt, pro septem millibus com-

Dux ferit, Ille perit, Et medius crepuit.

bus computati sunt. Vestium, armorum, cæterique cultus adparatum nemo retinere potuit per vllam memoriam. Sic itaque superati sunt *Turci* magnanimiter à *Francis*, siluitq; deinceps garrula vox eorum, atque stridor dentium, & quotidianorum clamositas conuitiorum. Iam verò demissis vultibus ibant, & pleriq; omnino diffidentes, furtim de ciuitate exeuntes, fugiebant. Nox superueniens litem diremit, & nostri victores ad castra redierunt: illi verò obseratis ianuis, intra vrbem se receperunt. In crastinum vt primùm lux matutina processit, Turci de ciuitate exierunt, & collegerunt corpora mortuorum, quot inuenire potuerunt, & sepulturæ tradiderunt. Quod Christiani exercitus iuuenes vt audierunt, multi in vnum conglobati ad cœmiterium cucurrerunt; & quæ illi cum magno honore sepelierant, cum magno dedecore foras proiecerunt. Subterrauerant quippe illa vltra pontem ad *Machumariam* quæ erat ante portam ciuitatis, & plurima palliis inuoluerant, & byzanteos aureos, arcus, & sagittas & alia multa cum eis reposuerant. Sic enim est eorum consuetudo sepelire: nostrorum verò est libentissimè ea tollere. Extractis itaque corporibus vniuersis, capita absciderunt, scire cupientes numerum illorum qui ad ripam fluminis necati sunt. Truncata siquidem capita ad castra attulerunt, & cadauera feris & volucribus inhumata reliquerunt. Quod ab altis mœnibus & turribus excelsis prospicientes, vehementer indoluerunt, & genas scindentes & crines vellentes, *Machomum* præceptorem suum in auxilium sui cœperunt inuocare: sed Machomus non potuit restaurare, quos CHRISTVS per suos milites voluit exterminare.

EXPLICIT LIBER QVARTVS.

INCIPIT LIBER QVINTVS.

CVMQVE hæc crebro vicissitudinum actitarentur impulsu, præambulus quidam aduenit, qui nuncios principis Babyloniæ in crastinum præconabatur aduenire, & à Principibus castrorum fiduciam quærit veniendi securè: Qui libenter annuunt, seque eorum susceptioni sollemniter præmuniunt. Tentoria variis ornamentorum generibus venustantur: terræ infixis sudibus scuta apponuntur, quibus in crastinum *Quintana* ludus, scilicet equestris exerceretur: Aleæ, scaci; veloces cursus equorum flexis in gyrum frenis non defuerunt, & militares impetus; hastarumque vibrationes in alterutrum ibi celebratæ sunt. In quibus actibus monstrabatur, quòd nullo pauore trepidabant, qui talia operabantur. Talia quippe iuuentus excolebat: sed ætate sensuque Seniores in vnum consederant, causasque consilii & prudentiæ conferebant. Interim Babylonienses nuncii cùm approximarent, tantosq; tanto gaudio tripudiantes conspicarentur, mirati sunt: quoniam relatio vsq; *Babyloniam* cucurrerat, quia & fame cruciabantur & pauore concutiebantur. Adducti igitur ante Principes sunt; & in hæc verba retulerunt, quæ eis commissa sunt. *Dominus noster Admirauissus Babyloniæ, mandat vobis Francorum Principibus salutem & amicitiam, si eius voluntati vultis obedire. In aula regis Persarum dominiquè nostri, magnus vestri causa congregatus est conuentus; septemq; diebus protelatum est consilium, quid nam eis super hoc sit agendum. Mirantur enim vt quid sic armati quæritis Domini vestri Sepulchrum, gentem suam à finibus diu possessis exterminantes, imò, quod nefarium est Peregrinis, in ore gladii trucidantes. Quod si posthac in pera & baculo vultis ire, cum honore maximo rerumquè opulentia vos illuc facient pertransire: de peditibus equites facient; qui pauperes sunt, in toto itinere nec in reditu amplius esurient. Et si per mensem ad Sepulchrum vobis diurnare placuerit, bonorum copia vobis non deerit: facultas eundi per vniuersam Iherusalem vobis concedetur, vt quo honore placuerit, & Templum & Sepulcrum quilibet veneretur. Quod si hæc vobis indulta contemnitis & in animorum vestrorum magnitudine confiditis & armis, videndum vobis est etiam atque etiam, quanto periculo vos exponatis: apud nos certè ducimus esse temerarium, quòd vlla, quantumuis magna, humana potestas congrassetur contra Babylonios, regemq; Persarum. Iam verò quæ vobis applaudunt super his, nobis aperite; quæ verò displicent, in communi edicite.* Ad hæc communis sententia Principum respondit, dicens: *Nulli sapienti mirandum est, si ad Domini nostri Sepulcrum cum armis venimus, gentemq; vestram ab istis finibus eliminamus. Quoniam quicunque de nostris huc vsque in baculo & pera venire soliti erant, turpi ludibrio affecti sunt; &*

ignominiam contumeliarum tolerantes, ad extremum perimebantur. Terra autem gentis illorum non est, licet diu possederint: quia nostrorum à priscis temporibus fuit, eisq; propter malitiam iniustitiamq; suam vestra gens aduersa abstulit: quæ tamen ideo vestra non debet esse, quia diu eam tenuistis. Cœlesti enim censurâ nunc decretum est, vt misericorditer reddatur filiis, quod iniustè patribus ablatum est. Ne glorietur gens vestra, quia superauerit effœminatam gentem Græcorum: quoniam diuina suffragante potentia, in ceruicibus vestris meritum recompensabitur gladio Francorum. Et notum esse poterit, his qui ignorant, quòd non est hominum euertere regna, sed eius per quem reges regnant. *Ipsi dicunt se velle nobis indulgere, si in pera & baculo à modo velimus transire: in seipsam redeat eorum misericordia, quoniam velint nolint, thesauris eorum nostra ditabitur seu vacuabitur inopia. Iherusalem cùm nobis à DEO concessa sit, quis praualet auferre eam? Nulla virtus est humana quæ nobis vllo modo terrorem incutiat:* quia cùm morimur nascimur, cùm vitam amittimus temporalem, recuperamus sempiternam. *Idcirco renuntiate his qui miserunt vos: quòd arma quæ in patria nostra sumpsimus, etiam cùm capta erit Iherusalem, non dimittemus. Confidimus enim in eo qui docet manus nostras ad prælium, & brachia nostra ponit vt arcum æreum; quoniam & via nostris gladiis aperietur, & omnia scandala eradicabuntur, & Iherusalem capietur. Tunc nostra erit non per hominis indulgentiam, sed per cælestis censuræ æquitatem. De vultu enim Domini hoc iudicium prodiit, quia Iherusalem nostra erit.* Legati verò quid vltrà prætenderent non inuenerunt, sed audito hoc verbo scandalizati sunt, Antiochiamque nostris consentientibus introierunt. His ita transactis, tertiâ die post peractum prælium, castellum cœperunt ædificare, de quo superius mentionem fecimus; constructum in introitu pontis, ad *Machumariam* scilicet, in loco cimeterii ante ianuam ciuitatis. Destruxerunt autem omnes tumulos lapideos mortuorum, & ex illis castrum munierunt. Quod cùm peractum fuit, commendatum est *Raimundo* egregio Comiti *sancti Ægidii.* Hoc factum valde constrinxit eos qui in ciuitate erant; quoniam vlterius ab illa parte non valuerunt exire. Nostri verò iam securè ibant, quocunque ire disponebant. Tunc proceres elegerunt viros optimos, equosque velociores: & non longè ab vrbe transierunt fluuium, & prædam maximam inuenerunt, equos & equas, mulos & mulas, asinos & camelos, & animalium quinque millia. Omnia hæc egregia cohors adduxit ad castra, & celebrata est apud *Christicolas* lætitia magna. Quod infortunium ciues vehementer attriuit: quoniam abundantia rerum, quæ nostros roborauit, perdita, illos debilitauit. Illic verò vbi præda capta fuit, erat antiquum castrum, sed incuriâ & vetustate dirutum: & adhuc vigebat ibi quoddam monasterium. quod vt magis constringerent inimicos suos, proceribus placuit reædificare, & forti munitione circundare. Quod cùm in breui peractum fuit, inquisitio facta est, quis illud custodiret: Et dum tractaretur de custodia, & plurima in ventum procederent verba, *Tancredus* illustris Princeps & egregius iuuenis, sicut erat alacer in sermonibus & factis, in medium prosiluit, dicens: *Ego custodiam castellum, si custodia mea dignum recompensabitur meritum.* Pretium ergo omnes in commune taxauerunt; & quadringentas argenti marcas ei contulerunt. *Tancredus* castellum intrauit, idque peditum turmis fortique milite plusquam munitionem aliam firmauit. Quod feliciter, DEO opitulante, suscepit: quoniam ipsa die magnus *Armeniorum* populus, & *Suranorum* ad ciuitatem veniebat, & vrbanis opima victualia afferebat. Quos omnes in insidiis positus Tancredus apprehendit: nec tamen eos, quia Christiani erant, occidere voluit, sed cum ipsis sarcinis ad castrum suum conduxit. Quos tandem tali conditione illæsos abire permisit: quia promiserunt ei in fide Christiana, se allaturos Christianis pro competenti pretio necessaria, quoadusque caperetur *Antiochia.* quod illi strenuè impleuerunt, sicut & spoponderunt. Tancredus verò vias ac semitas obstruxerat, his qui erant in ciuitate, quòd nullus audebat exire. Propterea pacis inducias quæsierunt, dicentes, quòd illo temporis interuallo apud se tractarent, qua lege, qua conditione, se & ciuitatem Christianis deliberarent. Crediderunt Principes, & dispositis pactionibus, & tempore constituto, tenendæ pacis sacramenta dederunt & acceperunt. Portæ ciuitatis aperiuntur, & eundi inuicem alteri ad alterum facultas conceditur. Tunc liberè *Franci* per circuitum murorum ibant, & ad propugnacula cum ipsis ciuibus stabant, & ciues cum gaudio ad castra veniebant. Processu denique temporis, cùm iam suprema dies induciarum aduenisset, *Walo* quidam miles Christianus, & in armis egregius, & inter præcipuos nominatissimus: hic perfidæ

Francorum verba Resonant pietate superba.

perfidæ genti nimium credulus, quadam die per virgulta eorum spaciabatur, & locorum amœnitate oculos pascebat. Hunc, vt inermem virum, armati canes aggressi sunt, & membratim diuisum, miserabili cruciatu discerpserunt. Heu, heu! morte *Walonis* pax infringitur, data fidei sacramenta violantur, portæ iterum vrbis obstruuntur; & perfidi Gentiles intra mœnium turriumque suarum cauernas recluduntur. Luctus in castris permaximus habetur: quoniam ab omnibus viris ac mulieribus mors Walonis crebris singultibus lamentatur. Coniunx verò illius vniuersos ad lacrymas concitabat, quæ se vltra morem aliarum miserabiliter laniabat: & quæ alios ad luctum commouebat, propter crebra suspiria singultusque, nec loqui nec clamare poterat. Erat autem illa alto procerum sanguine procreata, & secundùm carnis huius infirmitatem, forma præ cæteris egregia. Erat autem plerunque immobilis velut columna marmorea, ita vt sæpius mortua putaretur: nisi vitalis calor palpitans in supremo pectore sentiretur. Sed & adhuc pulsitabat vena latens sub cute minimè pilosa, pubem quæ ciliorum discriminabat. Cùm verò respirabat, oblita fœminei pudoris se in terram volutabat, & genas vnguibus secans, aureos crines disrumpebat. Occurrunt aliæ matronæ, quæ de se illi facere talia prohibent, & piâ custodiâ obseruant. Quæ cùm loqui potuit, in hæc verba prorupit dicens: *Rex in personis trinus, miserere* Walonis: *Et vita munus sibi confer, vt es DEVS vnus. Quid meruit* Walo, *quòd mortuus est sine bello? Virgine matre satus*, W*alonis terge reatus, Quem de bellorum tot casibus eripuisti: Et permisisti nunc tandem martyrizari. Heu quantum videre desiderabat tuum Sepulchrum, pro quo contempsit omnia sua quæ habuit, & seipsum. Quo infelici infortunio fuit elongatus ensis suus, qui sic conueniebat lateri eius. O me saltem felicem, si licuisset mihi in supremo spiritu oculos claudere, vulnera lachrymis abluere, & manibus vesteque detergere, & dulcia sepulchro membra committere.* His questibus *Euurardus* frater suus interuenit, & in quantum admisit vis doloris, compescuit. Illud sanè prætereundum non est, quod ante mortem viri istius contigit, dum tempus induciarum integrum & fidele mansit. Erat quidem *Admiraldus* de genere Turcorum in illa ciuitate regia, cum quo *Boamundus* plurima & priuata pacis tempore habuit colloquia. Hic inter cætera quodam die requisiuit ab eo, vbi nam castra posuerit ille candidatorum exercitus innumerabilis, quorum in omnibus bellis fulciebantur auxilio. Dicebat enim quia aduentum illorum nunquam poterant sustinere; sed statim vt videbant illos, incipiebant pauere: illi ipsos vt ventus turbinis opprimerent, & isti vulnerabant; illi obruebant, & isti occidebant. Cui Boamundus ait: *Putásne alium exercitum esse, quàm hunc quem vides nostrum?* Cui ille: *Per Machomum meum præceptorem iuro, quoniam si hìc adessent, tota hæc planicies illos non caperet. Omnes habent equos albos, miræ celeritatis, & vestimenta, & scuta, & vexilla eiusdem coloris. Sed forsitan ideo absconduntur, ne virtus vestra nobis manifestetur. Sed per fidem, quam habes in IESVM, vbi castra eorum locata sunt?* Boamundus itaq; spiritu DEI illustratus, illico sensit hanc quam viderat, visionem DEI esse; nec quod quærebat ex tentatione, sed ex bona voluntate procedere: & respondens inquit: *Licet sis extraneus à lege nostra, quia video te bona erga nos voluntate, bonoque spiritu animatum, aperiam tibi aliquod fidei nostræ sacramentum. Si tantùm profundi intellectus haberes, gratias Creatori omnium referre deberes, qui tibi ostendit exercitum candidatum: & scias quia in terra non conuersantur, sed in supernis mansionibus regni cœlorum. Hi sunt qui pro fide CHRISTI martyrium sustinuerunt, & in omni terra contra incredulos dimicauerunt. Horum præcipui sunt signiferi,* Georgius, Demetrius, Mauricius, *qui in hac temporali vita militaria arma gestauerunt, & pro Christiana fide capite plexi sunt. Hi quotiens nobis expedit, iubente Domino IESV CHRISTO, nobis suffragantur, & per hos inimici nostri præcipitantur. Et vt me verum cognoscas profiteri, inquire & hodie & cras, & in die altera, an in tota regione hac eorum castra poterunt inueniri. Quod si inueniuntur, redarguti in conspectu tuo à mendacio, erubescemus. Et cùm in tota regione nequiueris illos inuenire, si nobis necesse erit, in crastinum videbis adesse. Vnde igitur tam citò veniunt? nisi à supernis sedibus in quibus morantur.* Cui respondit *Pyrrhus*: sic enim erat nomen eius: *Et si de cœlo veniunt, vbi tot albos equos, tot scuta, tot vexilla inueniuntur?* Cui Boamundus: Tu magna, & super sensum meum requiris. Propterea si vis, accedat Capellanus meus, qui tibi super hiis respondebit. Ad hæc Capellanus: *Cùm Omnipotens creator angelos suos, siue iustorum spiritus, mittere disponit in terram, tunc assumunt sibi aëria corpora, vt per ea nobis innotescant, qui videri non possunt in spiritali essentia sua. Ideò armati nunc apparent, vt quòd in bello laboraturis auxilio veniunt indicent. Si enim vt peregrini, vel vt sacerdotes stolis dealbati apparerent, non bellum,*

Walo truncatur, Nece cuius pax violatur.

De nece Walonis Dolor ingens cœpit haberi.

sed pacem nuntiarent. Expleto siquidem negotio pro quo veniunt, ad cælestia remeant, vnde venerunt; & corpora, quæ, vt visibiles apparerent, acceperunt, in eandem reponunt materiam, quam sumpserunt. Ne mireris, si Omnipotens factor omnium transmutat materiam à se factam in quamlibet speciem, qui vniuersa de nihilo adduxit in essentiam. Et Pyrrhus ad hæc ait: *Per ipsum quem asseris Creatorem, mira dicis, & rationabilia, nobisq; hactenus inaudita.* His Boamundus adiecit & ait: *O Pyrrhe, nonne tibi videtur magnum esse miraculum, quòd per nos operatur Dominus IESVS CHRISTVS, in quem credimus? quia quantò nos pauciores sumus, tantò & fortiores: vos verò quantò numerosiores, tantò imbecilliores. Cui hanc virtutem attribuis, humanitati an diuinitati? Homo non est à seipso, sed à creatore suo: à quo habet esse, habet & posse. Ex hoc igitur coniicere potes, quia licet vnus creator creauerit nos & vos, vberiorem tamen suæ virtutis præstat abundantiam nobis quàm vobis. Certi quippe in illius virtute sumus, quia non solùm Antiochiam, verumetiam Romaniam totam, & Syriam, ipsam & Iherusalem obtinebimus; quia hoc promisit DEI Filius Omnipotens IESVS.* Pyrrhus quidem hæc & consimilia dicta Boamundi prudenter intellexit, eumque vehementer *Boamundus* suo amori attraxit. Cùmque contigisset, inimico humani generis suadente, quod superiùs dictum est de Walone, Pyrrhus cum suo Boamundo loqui amplius non valuit, sed tamen occultè per internuntium hæc ei significauit: *Noui te nobilem virum, atque fidelem Christianum: commendo me tuæ fidei & meam domum; faciam tibi quæ me hortatus es: tres turres quas in Antiochia custodio, tibi tradam, & vnam de portis, tibi tuæque genti Christianæ: & ne friuolum illud esse credas, & ne de mea fide diffidas, mitto filium meum tibi, quem vnicè vnicum diligo; eumq; sicut & me ipsum, tuæ fidei committo.* Quibus visis & auditis, Boamundus magno succensus est gaudio; magnaque in eo apud DEVM excreuit deuotio; lacrymæ ab oculis vberes erupunt; & DEO gratias agens, manus in cœlum tetendit. Nec mora, Principes in vnum conuocauit, eisque talia retulit, dicens: *Egregii Principes & viri bellatores, compertum est vobis quantum iniuriarum passi sumus in hac obsidione, quantaq; patimur, & quàm diu voluerit DEVS patiemur. Si DEVS alicui hanc ciuitatem per aliquod ingenium dare vellet, dicite, an vestra autoritas ei eam concederet.* Ad hæc multi exclamauerunt in vnum, dicentes: *Nos simul eam habebimus, quoniam simul angustias necessitatum tolerauimus.* Tunc Boamundus modicum subridens, ait: *Væ ciuitati quæ tot dominis subiecta erit. nolite, fratres, ea dicere: sed eius imperio subiiciatur, qui eam poterit adquirere. Qui vt vidit quia nil proficiebat, ad castra sua rediit, & tamen nuncios Pyrrhi, qui ad se venerant, detinuit.* Principes verò amoto Boamundo, consilium inierunt dicentes: *Nos bonum consilium non habemus, qui verbis Boamundi viri sapientissimi contraimus. Si à primo die quo huc venimus, hoc fieri potuisset, magnum nobis commodum inde peruenisset. Nullus nostrorum propter ambitionem vrbis Antiochiæ de terra sua exiuit: eam habeat cui DEVS dare voluerit, nostra omnium vna sit intentio, Sancti scilicet Sepulchri deliberatio.* Placuit omnibus. Boamundus vocatur, eique *Antiochia*, si eam adquirere potest, beniuolè ab omnibus conceditur. *Boamundus* itaque haud segnis viros sibi fideles, noctis crepusculo, remittit ad amicum, vt ei renuntiet & modum & terminum. *Pyrrhus* remandat vt in crastinum commoueatur exercitus *Francorum*, quasi ire velit ad prædandum in terram *Saracenorum*. Et cùm nox obscurare cœperit, reuertantur ad castra ex parte ciuitatis, *in qua ipse erectis* (inquit) *excubabo auribus in turribus meis. Prope murum parati veniant, & nihil prorsus timeant.* Credidit hoc consilium Boamundus quibusdam suis familiaribus *Hugoni* Magno, & Duci *Godefrido*, *Podiensi* Episcopo, & Comiti *Raimundo*. Dixit itaque eis: *Nocte ventura, diuina opitulante gratia, tradetur nobis Antiochia:* exposuitq; eis nuntium. Qui auditis omnibus, gratulati sunt, & benedixerunt Dominum. In crastinum congregauerunt duces bellorum, ingentes militum cuneos, peditumq; quàm plures turmas: & egressi montana transierunt, quasi prædaturi, in terram Saracenorum. Nocte adueniente cum summo silentio redierunt, seque bonæ spei præpauerunt. Boamundus verò ad locum sibi ab amico destinatum perrexit cum suis tantùm militibus, & cum paucis longè remansit à mœnibus, cæterosque cum vna scala direxit ad ipsa mœnia, quæ erecta pertingere potuit ad propugnacula. Quæ cùm erecta fuit, ex tanta multitudine nullus prior ascendere præsumpsit. Cùmq; omnes sic hæsitarent, tunc vnus miles, nomine *Fulcherius*, Carnotensis natione, audacior cæteris, ait: *Ego in nomine IESV CHRISTI primus ascendam ad quodcunque me DEVS vocauerit suscipiendum; siue ad martyrium, seu ad obtinendum victoriæ brauium.* Quo ascendente, cæteri subsequuntur, & in breui ad ipsa murorum fastigia peruenitur. *Pyrrhus* autem stabat illic, præstolans eorum aduentum, & ægrè ferens nimiam tardi-

tardi-

tarditatem. Qui cùm *Boamundum* minimè videret, inquisiuit vbi esset. Qui proximè adesse dicitur, sed *Pyrrhus* de absentia vehementer contristatus est, dicens: *Quid facit ille piger? quid tardat, quidve moratur? Mittite qui dicat, quòd citius veniat. Mittite qui dicat, quia lux hodierna propinquat, Et creber cantus præsignat adesse serenum. Nuntius eligitur qui nuntiet hæc Boamundo.* Quod vt audiuit, festinus accurrit: sed cum ad scalam peruenit, fractam inuenit. Interea *Fulcherius* qui cum sexaginta iuuenibus armatis ascenderat, exceptis turribus Pyrrhi, tres alias bellica virtute occupauerat, & in eis duos fratres Pyrrhi interemerat. Quod licet Pyrrhus non ignoraret, tamen à promisso fidei pacto non retardauit: sed vt audiuit quia scala fracta esset, venienti Boamundo & omni *Francorum* multitudini portas aperuit. Et cùm graues gemitus ab imo pectore traheret, longaque suspiria; nulla tamen eum à promissa fide, illata reuocauit iniuria. Quem Boamundus in ipso portæ introitu summisso capite salutauit; eique de collato beneficio gratias egit. Sed cùm causam lamentationis eius didicisset, admodum indoluit: & de militibus suis qui eum custodirent resque eius tuerentur, fidelem custodiam dereliquit. Nec reticendum, quoniam sub illa nocte, *cometa* quæ regni mutationem præsignat, inter alia cœli sydera rutilabat, & suæ lucis radios producebat; & inter Septentrionem & Orientem, igneus rubor in cœlo coruscabat. His euidentibus signis in cœlo radiantibus: & aurorâ terris lucem referente, exercitus Dei portas *Antiochiæ* intrauit, in virtute illius qui inferni portas æreas contriuit, & ferreos vectes confregit, cuius potestas permanet in secula seculorum. Amen.

EXPLICIT LIBER QVINTVS.

INCIPIT LIBER SEXTVS.

VNIVERSI fideles huius *Pyrrhi* fidem attendite, & attendentes, siquid ex fide per fidem promittitis, absque vlla contradictione perficite. Nulla hunc memoria fraternæ mortis, nulla vis doloris, nulla instigatio mœroris auertere potuit à promissa fidei stabilitate; magisque valuit apud ipsum fidei pactio, quàm duorum germanorum diri cruciatus interemptio. Et si illud antiquum problema *Samsonis* in medium volumus adducere, huic æquipollens possumus proponere. Samson ait: *De comedente exiuit cibus, & de forti egressa est dulcedo.* Nunc verò de infideli, processit fides; & de extraneo, familiaris & integra dilectio. At ne fastidiosam videamur facere digressionem, ad inceptam redeamus historiæ propositionem. Quarto Nonas Iunii, Christiani vrbem *Antiochiæ* introierunt, & in ore gladii de suis eam inuasoribus vindicauerūt. *Fulcherius* & sui complices, qui cum eo muros ascenderant, turres vndique inuadebant, & incautos vigiles somnoque solutos, spiculis gladiisque confodiebant, & de summo illarum fastigio ad terram proiiciebant. Qui in domibus sopiebantur sonitu clamoris excitati, scire gestientes quid hoc esset, cùm foras exirent, non reuertebantur; quoniam gladios inueniebant paratos quibus excipiebantur. Qui Christiani erant *Kyrie eleison*, & alias DEO laudes personabant; vt per hoc scilicet nostris innotescerent, quòd non *Turci* sed *Christiani* essent. Passim sternuntur plateæ ciuitatis corporibus morientium; quoniam tunc nullus eorum resistebat, sed quærebant omnes latibula & fugæ præsidium. Nulli honor impenditur, pueri cum puellis, iuuenes cum senibus, matres quoque cum filiabus interficiuntur. Qui fugere poterant per portas exibant, mortem tamen minimè euadentes, quia in manus de castris venientium incidebant. Contigit autem vt inter fugientes *Cassianus* rex & dominus ciuitatis, vilibus pannis obsitus euaderet, & in terram *Tancredi* fugiendo perueniret. Sed malo sui infortunio *Armenii* eum cognouerunt, & ei illico ceruicem amputauerunt, & caput illius ad Principes attulerunt & baltheum: baltheique precium LX bisanceos appreciauerunt. Pars magna fugit in *castrum* quod ciuitati imminet: quod ita loci positione & naturâ munitum est, vt nullius machinæ artificium timeat. Illic enim est mons vrbi contiguus, cuius cacumen porrigitur ad sydera, quò vix attingere possunt intuentium lumina. Et de ipso potest circumspici tota regio. In eum confugit numerosa multitudo Turcorum, habueruntque illud solum receptaculum. Erat autem huic castro vna turris nimium vicina, quam *Boamundus*

cum suis satellitibus iam obtinebat, illudq; castrum per eam impugnare parabat. Sed illi resumptis viribus, turri, satis eminentiores, sagittas & spicula, instar grandinis, desuper immittunt, ita vt nostris minime licuerit contra eos pugnare; sed se clypeis cooperire, & armis defendere cogebantur. Locus enim artus angebat, & hostis desuper opprimebat: quia non erat alia via decertantium, quàm præstabat latitudo murorum. Propterea contigit quia *Turci* irruentes contra turrim, vnus impellebat alium, nec retroire erat facultas, nec in leua nec in dextra vlli erat diuortium. Quotquot impetus irruentium super nostros impingebat, illi in lanceis, spiculis & mucronibus excipiebant, & vulneratos ad terram proiiciebant; & cum eis illos qui turrim desubtus moliebantur effodere, prosternebant: sicq; mortuus viuo necem inferebat, & cui in anima vita deerat, in corpore mors apparebat. In quo conflictu *Boamundus* grauiter sagittatus est in femore, nec iam nisi claudicans valebat incedere. Sanguis vbertim de vulnere cœpit stillare, & cor nobilissimi Principis à virtute pristina cœpit deficere. Qui nolens & inuitus, in aliam turrim retrocessit, bellumque dereliquit. In eius infirmitate aliorum virtus corruit, quoniam vnusquisque miserabilem casum sui Ducis admodum doluit. Pugnam dimittunt, Turcos turrimque relinquunt. Vnus tamen in superiori turris fastigio remansit, cuius egregia funera vniuersus nostrorum exercitus vnanimiter planxit. Ille enim vt vidit se solum esse derelictum, tamen in se animum gerens inuictum, vt vrsus inter molossos cœpit se vtrinque defendere; lapidesque & cæmentum de parietibus auellebat, & super ipsos qui eum impugnabant proiiciebat. Tandem mille sagittis onustus, vt vidit quòd mortem non euaderet, mortem sibi accelerauit, quoniam cum clypeo & armis vbi turbam densiorem esse conspexit, in medium prosiliuit, suisque interfectoribus tormentum fuit. Non est lingua carnis quæ satis valeat enarrare, quid Francorum manus ibi valuit pessundare: & nisi castelli municipium tam forte fuisset, ipso die venturis calamitatibus suorum magnum leuamen Dominus præstitisset. Sed voluit DEVS vt vrbs *Antiochena* difficulter adipisceretur, vt adepta, carior haberetur. Citiùs enim adquisita vilescunt, diu desiderata cariùs amplectimur. Nox interueniens litem diremit, & diurno labori contulit moderamen; quia pugnæ ademit necessitatem, sed fessis dormiendi non tribuit facultatem. Vbi enim intra muros hostis adest, nulla requiescendi facultas esse potest. In crastinum, id est feriâ sextâ, alii spoliata cadauera mortuorum extra muros foris trahebant, alii de turribus cum castellanis, iaculis & sagittis decertabant. Cùmque sic res agitur, ecce illi qui stabant in turribus & muris, eminus contemplantur immensam nubem agitati pulueris. De qua diuersa sentientes, alii dicebant, *Constantinopolitanum* Imperatorem esse, qui sibi in auxilium veniebat; alii, quod verum erat, agmina Persarum. Sed qui primi veniebant, vt viderunt vrbem *Antiochiæ*, in vnum consedêre, præstolantes retrò veniens robur suæ militiæ. Erat autem *Corbanan* Princeps militiæ regis *Persarum*, qui ex longo tempore collegerat sibi illud agmen diuersarum gentium. Erant quippe ibi *Persæ* & *Medi*, *Arabes*, & *Turci*, *Azimitæ*, & *Saraceni*, *Curti*, & *Publicani*, & diuersarum nationum alii multi. De *Agulanis* erant ibi tria millia, qui nullam armorum copiam nisi solos enses gestabant: qui omnes vndique ferro coopetti, nulla arma aduersantia timebant. Equi eorum vexilla & lanceas ferre aspernabantur, & in eos qui ferebant, nimia ira succendebantur. Cùmque hi omnes in vnum conuenissent, cursores suos ante vrbem direxerunt, qui nostros ad bellum prouocarent, & de ciuitate exire suaderent. Sed nostri qui de hesterno conflictu fatigati erant, salubrius esse iudicauerunt inter mœnia remanere, quàm extra bella mouere. Illi verò per campos & plana currentes, nostros ad bella ciebant, diraque eis conuitia improperabant. Lanceas & gladios in altum eiiciebant, & in manibus recipiebant ludentes & luxuriantes. Sed cùm neminem de nostris potuerunt extrahere, disposuerunt remeare ad castra. Quos cùm reuerterentur, insecutus est vnus ex nostris, *Rogerus de Barda villa*, cum aliis tribus armatis, sperantes quòd aliquos possent elicere ab illis: sed ipsi nolebant cum paribus inire certamen, quia iam de prælijs *Francorum* multa audierant enarrare, posuerunt q; insidias post se sub rupe cauata, & quosdam ex suis d miserunt qui eos quasi lacesserent in pugnam. Cùmq; nostri transirent insidiarũ locũ, fures de cauernis suis exierunt, eosq; à tergo inuaserunt. Qui præibant reuertuntur in occursum, celeremq; contra eos dirigũt cursum. Qui cùm se comprehẽsos esse

ſos eſſe cognoſcerent, flexis frenis, fugæ tutelam ſperauerunt conſequi, ſed nullatenus potuit inueniri. *Rogerius* ſocios præmittit ante ſuos vultus, & ipſe parma poſt tergum reiecta, crebeerrimos illorum ſuſtinet ictus. Iamq; penè euaſerat, iamque ſaluti proxima loca tenebat, cùm equus illius ſolo proruit, & cadenti inhærens ipſe cecidit, qui nullo modo leuari potuit, quoniam equi mole oppreſſus fuit. Heu! quantus dolor ſtridorque dentium tunc erat, ſuper muros *Antiochiæ*, cùm generoſa Francorum pubes, videret inclytum militem ſuum rabidos canes tam atrociter occidere, ſicque diſcerpere. Auertebant oculos, nec videre poterant, cùm eum membratim dilaniabant. Ad extremum caput eius amputauerunt; contoque infigentes, quaſi triumphi vexillum, ad caſtra deportauerunt. Erant autem caſtra illorum iuxta *pontem Ferreum Senſadolus* autem filius regis Antiochiæ nuper defuncti, ierat ad *Corbanan*, ſupplexque ad pedes illius corruit, rogans, vt ſui miſereretur, & contra Francos adiuuaret, qui patrem eius occiderant, & de inclyta vrbe exhæreditauerant. Non habebat refugium, niſi in ſolo vrbis oppido, quoniam iam tota ciuitas Francorum ſubiacebat imperio. *Pater meus*, inquit, *dum adhuc viueret, legationem tibi tranſmiſit vt ei ſubuenires, vt te aut magnis muneribus ditaret, aut Antiochiam & vniuerſum regnum de te ſuſciperet. Idem tibi promitto, quia ſi potes recuperare Antiochiam, quòd à te illam ſuſcipiam, omnemque tibi fidelitatem faciam. Quòd ſi non potes, fugiendum tibi eſt, & omnibus hominibus noſtræ gentis. Non enim eis ſufficiet Romania, ſiue Syria, neque Coroſaim: quoniam Iheroſolymam dicunt eſſe ſuam, regnumque Damaſci.* Erant autem ibi reges harum prouinciarum, qui audiebant illud verbum. His dictis Corbanan reſpondit: *Si vis vt te omnimodis adiuuem, tuoque regno reſtituam, caſtellum quod adhuc habes, redde in manum meam, quia reſtituetur tibi per illud Antiochia.* Cui iterum Senſadolus: *Si præuales Francos eliminare ab vrbe, mihique eorum ceruices cæſas deliberare, tibi tradam caſtellum, & tibi inde faciam hominium.* Conſenſit vterque, & tradidit caſtellum. Et Corbanan deliberauit cuidam fideli ſuo ad cuſtodiendum. Tali conditione recepit in cuſtodiam, vt ſi *Franci* vincerentur, cuſtodiret; ſi vincerent, & ipſe ſicut & alii, relicto caſtro confugeret. Cui ille: *Et ſi nos victi ſumus, de caſtello quid faceremus? Dignum eſt vt victores habeant caſtellum: quoniam victoria, caſtello maius erit præmium.* His ita geſtis, Corbanan ſuper his conticuit, & ad alia inſtituenda tempus diſpoſuit. Et cùm ſederet in ſolio, attulerunt ante eum Francigenam enſem valde deſpicabilem & obtuſum, & fœda rubigine tectum: Attulerunt & lanceam eadem deformitate conſimilem; quæ etiam ſua abiectione, enſem faciebat præpollentem. Quæ cùm Corbanan vidiſſet, ait: *Quis dicet nobis vbi ſunt ar[illegible] hæc reperta? Aut qua de cauſa noſtro conſpectui ſunt præſentata?* Cùm illi qui attulerant dixerunt: *Glorioſe Princeps, & decus regni Perſarum, hæc arma cuidam Francigenæ abſtulimus, & tibi attulimus, vt videas & agnoſcas quibus armis illa pannoſa gens conetur nos & fines noſtros deprædari, imò & omnem Aſiam depopulari.* Tunc Corbanan ſubridens ait: *Liquet, quia ſatis eſt gens illa inſenſata, & ratione parum vtitur, quæ talibus armis æſtimat poſſe ſubiugare ſibi regnum Perſarum. Gens quippe eſt præſumptuoſa, & alterius iuris nimium ambitioſa. Gens videlicet quæ in ſua confidit animoſitate: ſed per Machomum, malè intrauit fines Syriæ, muroſque regiæ ciuitatis Antiochiæ.* Hæc dixit, notariumque ſuum arceſſiri iuſſit. Cui accerſito, inquit: *Sume plures ſcedulas, & ſcribe religioſo Papæ noſtro Caliphæ, regique Perſarum Soldano ſuper omnes glorioſo, maioribuſque regni Perſarum proceribus, vt longæuam obtineant vitam, pacem continuam, ſalutem corporum diuturnam. Fortuna felix & iocunda benè nobis proſperatur, ſecundiſq; ſucceſſibus arridet; quoniam Francorum exercitum intra muros Antiochiæ incluſum teneo, & caſtellum quod ciuitati præeminet, iam in manu noſtra habeo. Vnde certum ſit vobis, quia rumores quos de eis audieratis, non ſunt illius generis cuius audiſtis: quia nec lupus tantus efficitur, quantus & clamor qui eum ſubſequitur. Quia verò præcepiſtis, vt omnino eos de terra delerem, gladioque vitâ priuarem, nolite aduerſum me indignari, ſi quoſdam de melioribus vinctos vobis tranſmitto: quoniam tunc erit in veſtra deliberatione, vtrum velitis eos mori ſiue viuere. Nobis enim conueniens eſſe videtur, vt qui captiuare nos venerant, captiui fiant, & dura apud nos exerceant ſeruitia. Honorificum quippe erit regno Perſarum, ſi in eo exulet frater regis Francorum. Vos autem in pace & ſumma tranquillitate viuite, omnique corporeæ voluptati operam impendite, filioſque ſine ceſſatione procreate, qui aliis, ſi neceſſe fuerit, Francis obſiſtant, & cùm noſtræ defecerint vires, tunc valeant. Faciei veſtræ præſentiam non ante videbo, donec totam Syriam, & Romaniam, atque Bulgariam veſtræ ditioni ſubiugauero.* Hæc Corbanan locutus in ſuperbia & in abuſione, quæ ei

conuersa sunt in ignominiam & confusionem. Post hæc mater eius venit ad eum mœrens & tristis, lugubremque afferens vultum. Et cùm in secreto cubili ambo conuenissent, dixit mater ad filium: *Fili, solatium meæ senectutis, & vnicum pignus totius meæ dilectionis, ad te festina venio, fatigata longinquitate itineris. Ego eram in Aleph ciuitate magna, cùm de te grauis sermo aures meas perculit, suoque impulsu maximum cordi meo dolorem impulit. Dictum est enim, quòd tua agmina disponebas, & contra Christianos pugnare volebas. Propterea festina veni, à temetipso scire volens, vtrum se res ita habeat, an non.* Ait ad matrem filius: *Mater, nihil vnquam verius audisti.* Et mater ad filium inquit: *Quis, fili, tale consilium iniquus tibi dedit? Nondum es expertus virtutem Christianorum, & præcipuè gentis Francorum. Si legisses scripta omnium Prophetarum, & antiquorum sapientum, profectò non ignorares, quia ipse est Omnipotens & DEVS Deorum omnium. Si pugnabis aduersus Christianos, pugnabis contra ipsum & angelos eius. Sed dementissimum est contra ipsum Omnipotentem pugnare; quoniam id ipsum est velle se destruere. De ipso quidem inuictissimo DEO dicit Propheta:* Ego occidam, & ego viuere faciam: percutiam, & ego sanabo: & non est qui de manu mea possit eruere. Si acuero vt fulgur gladium meum, & arripuerit iudicium manus mea: reddam vltionem hostibus meis, & his qui oderunt me, retribuam. Inebriabo sagittas meas sanguine, & gladius meus deuorabit carnes. *Formidolosum est contra hunc conflictum inire, qui gladium suum nouit sic acuere, acutum inebriare, inebriato carnes macerare. Fili, Pharaonem regem Ægypti quis submersit in mari rubro, cum omni exercitu suo? Quis eiecit Seon regem Amorreorum, & Og regem Basan, & omnia regna Chanaan, & dedit suis in hæreditatem? Ipse idem DEVS ostendit quanto amore diligat populum suum, quantaq́ue tutela circumuallet eum, cùm dicit:* Ecce ego mittam angelum meum, qui præcedat te, & custodiat semper. Obserua & audi vocem meam, & inimicus ero inimicis tuis, & odientes te affligam, & præcedet te angelus meus. *Genti nostræ iratus est DEVS ille, quia nec audimus vocem eius, nec facimus voluntatem: & idcirco de remotis partibus Occidentis excitauit in nos gentem suam, deditq́ue ei vniuersam terram hanc in possessionem. Non est qui possit eam auertere; nec est qui eam valeat amplius exterminare.* Post hæc inquit filius matri suæ: *Credo, mater, quòd aut insanis, aut furiis infernalibus exagitaris. Quis tibi dixit, quod gens ista non potest exterminari? Plures mecum sunt optimates & Admiraldi, quàm sint omnes Christiani in simul congregati. Dic mihi mater:* Hugo *eorum vexillarius, & Apuliensis* Boamundus, *& gladiator* Godefridus *sunt ipsi Dii eorum? Nonne sicut & nos aluntur temporali cibo? Nonne eorum caro sicut & nostra potest incidi ferro?* Ad hæc mater respondit: *Non sunt Dii quos tu nominas, sed homines, & milites DEI excelsi, qui dat eis animos, suggerit vires, redditque magnanimos: sicut ipse per Prophetam loquitur dicens:* Persequetur vnus de vobis mille, & duo fugabunt decem millia: *quòd iam in his expertum est, qui nostros fugauerunt de tota Romania. Propterea, fili, contestor te per omnium nostrorum numinum nomina, vt te auertas à facie istorum, & non ineas contra eos bellum. Stultum est enim, vt superiùs dixi, contra Omnipotentem sæuire, & in gentem suam debachare.* Et respondit filius matri suæ: *Karissima, noli lachrymari, noli crebris gemitibus anxiari; quoniam nulla arte, nullo ingenio reuocabis, etiam si in prælio scirem meipsum interiturum.* Tunc mater tristior effecta, iterum filio suo dixit: *Scio quia pugnabis, & modò non morieris: sed antequam transeat annus, de hac vita discedes. Modò es in omni regione Orientali fama laudabili præditus; in aula regis Persarum nulli secundus: cùm autem modò victus fueris, iuxta quæ nunc tibi est gloria, ingloriosus eris. Quanto enim quisque cæteros antecellit, tanto magis sordescit, si turpius ruit. Nunc verò omni flore Orientalium regum ac diuitum stipatus, tantorum innumerabilium satellitum caterua circundatus, si superatus eris, cum quo vlterius pari aut impari numero decertabis? Tu qui olim cum paucis multos solebas in fugam vertere, nunc disces etiam fugere cum ingenti copiarum vi, & paucos cum multis vt canem lepores præcursare.* Tunc filius, iræ impatiens, verba matris diutius ferre non poterat, sed ea interrumpens ait: *Vt quid mater aërem concitas inanibus verbis, nosque ad fastidium pertrahis sermonibus imperitis? Nulla virtus bellorum nobis valet resistere; nec valet alter exercitus nostro præualere. Sed dic, mater mea, vnde scis quòd vinci debeamus in hac pugna; & quòd mori debeo non hic, sed antequam transeat annus, morte subitanea; & quòd gens Christiana fines nostros sit possessura?* Cui mater ait: *A centum annis & infrà inuenerunt patres nostri in sacris Deorum responsis, & in sortibus & diuinationibus suis & animalium extis, quod Christiana gens super nos esset ventura, nosque victura. Concordant itaque super hoc aruspices, magi, arioli & numinum nostrorum responsa, & prophetarum dicta, in quibus dicitur:* A solis ortu & occasu, ab Aquilone & mari, erunt termini vestri, &

Verba sua matris Furiis malè [illegible] atris, Temnit Corbanan, Mětemque gerit malè sanam.

nullus stabit contra vos. *Credimus, quia hoc totum venturum est, sed nescimus si nunc vel in proximo est; sed propè quibusdam nostrorum videtur: quia hoc assidua rerum mundi ruina præsignant, & astrorum intuitus prænuntiauit. De hoc siquidem prælio quod commissurus es, dicam tibi veritatem, & de morte tua quam inde habeo, notitiam. Ex quo milites ad patrandum bellum hoc colligere cœpisti, solicita indagatione perscrutata sum, quicunque mihi possunt ventura prædicere; & consonant, quòd nullus omnino Christianos poterit superare. Cum astrologis syderum cursus, septem scilicet planetas, & duodecim signa sapienter contemplata sum, & quicquid physica culari potest cum aruspicibus, extis & armis pecudum; cum sortilegis sortes temperaui: & omnia in vnum concordant, gentiq; Francorum victoriæ titulos prænuntiant, & necem tibi, sicut dixi superiùs, intentant.* Tunc ille, *Mater*, inquit, *cessa ab his de cætero, quia cum Francis pugnabo quàm primùm potero.* Illa videns quòd nil proficeret, non diu morata vnde venerat rediit, secumq; reportauit quicquid spoliorum adipisci potuit. Iam verò de his quæ interim in vrbe gesta sunt, aliquid referamus. *Turcis* libera facultas erat intrandi castellum, & exeundi: nostrosq; die noctéque iaculando & sagittando ad bella ciebant, & cùm certantium vires deficiebant, noui recentesque subibant. Sicque nouis iugiter superuenientibus virtus illorum crescebat; nostrorum verò quotidiana lassitudine deficiebat. Nulla enim quies erat, nec arma deponebant; sed in procinctu militiæ semper erant. Telis & sagittis plateæ ciuitatis impediebantur, & tecta domorum onerabantur. Omni die ante castellum fit noua congressio, multotiesque fiebat nostrorum & ipsorum vna commistio: de nostris tamen DEO protegente pauci moriebantur: de illis verò cateruatim perimebantur. Et dum sic tempus prolabitur, *fames* omni hoste crudelior nostros inuadit, viresq; eorum de die in diem attenuauit. Vultus marcescunt, brachia deficiunt, & tremula manus vix *terra vellicat herbas*, & frondes arborum, & radices vaporum syluestrium. Hæc omnia coquebantur, & comedebantur. Crus asini sexaginta solidis comparabatur, & qui emebat dissipator substantiæ non æstimabatur: Panis paruus appreciabatur vno bisantio: Carnes asinorum, equorum, camelorum, boum, bubalorum consumebantur, insuper eorum coria concoquebantur. Matres filios suos fame pereuntes, ad vbera suspendebant; sed pueri in maternis vberibus nihil inueniebant, & præ inopia lactis clausis oculis palpitabant. Quadam die *Corbanan* incitauit nostros ad prælium, scilicet extra vrbem, ab illa parte in qua erat castellum; sed milites & equi fame cruciati, diu non potuerunt sufferre veloces impetus eorum. Conglobati igitur in vnum, nostri ad ciuitatem regredi salubriùs esse intellexerunt; sed oppressi à Turcis, portam nimis angustam repererunt, in tantum quòd quidam ibi vsq; ad mortem attriti sunt. Sicq; fiebat pugna intus & exterius, nec dabatur vlla quies nostris fame pereuntibus. Propter hæc & his similia aliqui de nostris militibus immoderatè perterriti, fugâ in ipsa nocte elapsi sunt, funibus ad propugnacula ligatis, quibus manus suas omnino decoriauerunt, & sic ad mare pedibus tetenderunt. Quo peruenientes dixerunt nautis, vt fugerent, quoniam omnes Christiani aut mortui aut vincti essent. Illi autem dolentes in mare semiserunt, & Turcarum se potentatui subtraxerunt. *Stephanus* Carnotensis Comes, qui inter alios principes videbatur magnus, consilio prouidus, morum honestate præclarus, antequam caperetur *Antiochia*, graui infirmitate detentus est: & ad quoddam castrum, quod suum erat, secessit, cui nomen *Alexandreta* fuit. Hic vt à fugientibus audiuit hanc de nostris relationem, montana vrbi præeminentia ascendit, vt videret quidnam esset, vtrúmne relatio vera fieret. Sed innumerabilia Turcorum agmina à longè conspexit, nostrosque intra vrbem inclusos esse deprehendit; & perterritus timore, aufugit, & ad castrum suum remeans funditus expoliauit: & sic versus *Constantinopolim* equitare cœpit. Illi verò qui in vrbe obsidebãtur, summo desiderio aduentum eius præstolabantur, putantes quòd Imperatorem secum adduceret, & cũ eo rebus necessariis succurreret. At ipse in diuersum tendens, vt ad *Philomenam* venit, Imperatorem ibi inuenit, eiq; secretâ allocutione dixit: *Domine Imperator, nostri reuera Antiochiam obtinent; sed castellum quod ei superest adhuc Turci possident, innumera Turcorum agmina eos deforis obsident, & qui in castello sunt intus oppugnãt. Sed quid super his restat, nisi quia aut mortui iam sunt, aut in proximo omnes morientur? Tu autem, reuerende Imperator, si nostro credis consilio, vlterius non progredieris, sed ad vrbem tuam reuerteris. Nam non potest humana eis potestas vlla subuenire; sed si illuc ieris cum tuo exercitu poteris interire.* His auditis sermonibus Imperator valde tristis efficitur, & quod ei dixerat

Consul Carnotis, Vrbs inclyta caraq; notis, Territus aufugit, Bellum sociosq; reliquit.

in secreto, principibus suis ac magistratibus propalauit in aperto. Omnes contristantur, nostrorumque funera lacrymantur. Erat ibi quidam miles, nomine *Wido*, qui per militiam celebre sibi nomen adquisierat, multumque *Boamundo* familiaris extiterat. Qui cùm hoc audisset, ita indoluit, quòd ac si mortuus esset, in terra corruit. Et cùm resumpto spiritu ab illa mentis alienatione reuerteretur, flere immoderatè cœpit, genasque vnguibus sulcando, crines manibus decerpendo, omnes cogebat ad luctum, dicebatq;: *O DEVS Omnipotens, vbi est virtus tua? Si Omnipotens es, cur hæc fieri consensisti? nónne erant & milites tui & peregrini? Quis vnquam Rex, aut Imperator, aut potens Dominus familiam suam ita permisit occidi, si vllo modo potuit adiuuare? Quis erit vnquam miles tuus aut peregrinus? O Boamunde, honor aliorum ducum, corona sapientum, gloria militum, solamen desolatorum, robur militiæ, & totius mundi decus insigne, cur tibi tale infortunium contigit, vt Turcorum ludibrio subiaceres? Heu, heu, cur mihi concessum est viuere post te? quæ mihi post hæc lux grata, quæ species amœna, quæ gloria delectabilis, quæ vita iocunda, te minimè superstite? O DEVS, si verum est quod iste nugacissimus & fugitiuus Comes attulit, quid amplius erit de via Sepulcri tui, qua causa ita occisi sunt, quasi dominum non haberent serui tui? O Boamunde, vbi est illa fides tua, quam semper habuisti in Saluatore tuo Domino nostro IESV CHRISTO? O Imperator & egregii milites, qui mecū tanta tantorumq; funera lugetis, quis perfectè credere potest, quòd tanta militia sic perierit? Pro certo si in medio campo ab omni Orientali populo circunsepti fuissent, non antè omnes occiderentur quàm vlciscerentur. Nunc autem & ciuitatem habebant, in qua se defendere poterant, & ita interempti sunt? O Imperator, certissimè scias, quia si Turci nostros occiderunt, pauci de ipsis remanserunt. Propterea ne paueas illuc ire, quia Antiochiam recipere poteris.* Imperator consilio illius noluit assensum præbere, verbis nugacis, fugitiuique Comitis nimium credulus, sed retrò destinauit abire, *Bulgariæque* loca præcepit deuastare, vt si Turci in partes illas peruenirent; nihil penitus inuenirent. Cum ipso pariter & ipse *Wido*, & illi qui cum ipso Imperatore ierant, reuersi sunt; quia vltrà ire non præsumpserunt. Sic igitur nostri omni humano solatio destituti sunt; & per viginti ferè dies, cùm hostibus & fame, cum gladio & penuria indesinenter decertauerunt.

Guido nimis plorat, Dominum cum fletibus orat.

EXPLICIT LIBER SEXTVS.

INCIPIT LIBER SEPTIMVS.

SVPERNA pietas humano destitutis auxilio nisi præuidisset, ex Francigenis, iam ciuibus Antiochenis, nullus superesset. Sed cùm iam vita diffiderent, omniaque mortem intentarent; placuit DEO Saluatori regi regum IESV CHRISTO, vt cuidam sacerdoti suo appareret, dum quadam nocte in Ecclesia suę sanctæ castæ genitricis dormiret. Erant autem cum eo, ipsa mater & Virgo Maria, & beatus *Petrus* Apostolus, cui pastoratum ouium suarum dedit ipse Dominus. Cui & ait: *Agnoscis me?* Cui sacerdos: *Non. Tu quis es, Domine?* Tunc in capite Saluatoris crux cœpit apparere. Cui iterum Dominus: *Iam ne agnoscis me?* Iterum sacerdos respondit: *Non aliter agnosco te, nisi quia crucem in capite tuo video, sicut in imaginibus, quæ sunt in honore Domini nostri IESV CHRISTI, videre soleo.* Et Dominus ad eum: *Ecce, ego ipse sum.* Sacerdos verò vt audiuit quòd Dominus est, statim prosternebat se ad pedes eius, suppliciter obsecrans vt suis Christianis subueniret, fame & hostium oppressione laborantibus. Cui ait: *Non tibi videtur, quòd bene eos adiuuerim hucusque, quia illis & Nicæam tradidi ciuitatem, & omnia quæ eis superuenere bella, vincere feci? In obsidione Antiochiæ eorum miseriæ condolui; nunc verò ad extremum, ciuitatis ingressum tribui. omnes tribulationes & impedimenta, quæ passi sunt, ideo euenire permisi, quoniam multa nefanda sunt operati, cum Christianis mulieribus, & Paganis, quæ valde displicent in oculis meis.* Adhæc mater misericordiæ piissima Virgo & beatus *Petrus* ceciderunt ad pedes eius rogantes, vt populi sui misereretur. Adiecit autem beatus Apostolus precationi suæ, & ait: *Domine, gratias tibi ago, quoniam Ecclesiam meam in potestate seruorum tuorum dedisti, quam propter malitiam inhabitantium in ea tot annorum curriculis paganorum fœditatibus sordidari permiseris: Vnde in cœlis lætantur sancti Angeli tui, & consortes mei Apostoli.* Tunc Dominus ait sacerdoti suo: *Vade, dic populo meo vt reuertatur ad me, & ego reuertar ad eum, & infra quinque dies mittam eis sufficiens auxilium, interim quotidiè cantet hoc responsorium:* Congregati sunt

Cui Deus apparet, Quia sic sine crimine paret.

inimici

nimici nostri & gloriantur in virtute sua: *totum cum versu.* Hac ita visione completa, venerabilis Presbyter somno excitatus surrexit, expansisque manibus orauit, pro vt Spiritus sanctus dabat eloqui illi. Inde eâdem die horâ tertiâ immediatè ad Principes exercitus perrexit, inuenitque eos sursum ante castellum præliantes contra inimicos, & mouentes inuicem bellum: quibus conuocatis, læto & hilari vultu dixit: *O belligeratores Regis æterni, annuntio vobis ex parte Saluatoris nostri gaudium & exultationem; suamq; quam transmittit vobis benedictionem: & si ei obedieritis, consequimini & gratiam.* Tunc omnibus attentè audientibus & vndique confluentibus, omnem seriatim exposuit visionem. Quâ expositâ, subiecit & ait: *Si huic decreditis visioni, falsamque eam suspicamini, quia vera est faciam vobis quod libuerit experimentum; & si mendax inueniar, omni iniuria afficite corpus meum.* Tunc *Podiensis Episcopus* iussit afferri crucem, & sanctum Euangelium, vt coram cunctis iuraret hoc verum esse: quod ita factum est. Et vt diuina bonitas, bona bonis accumularet, suosque lugubres seruos magis magisque lætificaret; affuit ibi quidam peregrinus, nomine *Petrus*, qui hanc visionem retulit coram omnibus: *Audite populus Domini & serui DEI excelsi vocem meam, & sermonibus meis inclinate aurem vestram. Dum in obsidione huius ciuitatis eramus, quadam nocte astitit mihi in visione sanctus Andreas Apostolus, dicens:* Bone vir, audi & intellige me. *Et aio ad eum:* Tu quis es domine? *Et ille:* Ego sum *Andreas* Apostolus. *Adiecitq;:* Fili, cùm vrbem hanc intraueritis, & eam in potestate habueritis, ad Ecclesiam beati *Petri* celeriter vade, & in loco quem monstrauero tibi, inuenies lanceam, quâ perforatum est latus Saluatoris nostri. *Hoc tunc solummodo Apostolus dixit mihi. Ego verò tunc ausus non fui hoc alicui indicare, existimans me vanam visionem vidisse. Nunc verò ista nocte iterum apparuit mihi dicens:* Veni & ostendam tibi locum vbi lancea abscondita est, sicut promisi tibi. Festina igitur vt extrahas eam, quoniam portantibus eam sequetur victoria. *Et ostendit mihi sanctus Apostolus locum, quem venite & videte, & inde eam mecum extrahite.* Cùmque omnes ad Ecclesiam beati Petri currere vellent, adiecit adhuc, & ait: *Mandat vobis sanctus Andreas Apostolus: Ne timeatis; sed confitemini & pœnitentiam agite à malis operibus vestris: quoniam infra quinque dies super inimicos vestros iterum triumphabitis.* Tunc omnes vnanimiter glorificauerunt DEVM, qui dignabatur consolari dolores ipsorum. Statim verò cucurrerunt ad Ecclesiam beati Petri cupientes locum videre, vbi debebat lancea inueniri. foderunt autem ibi tredecim homines, à mane vsque ad vesperam: sicque eam, Domino disponente, repererunt: fuitq; magna lætitia in omni populo, magnisq; vocibus personabant: *Te DEVM laudamus. Gloria in excelsis DEO.* Tunc omnes in simul iurauerunt, vt nullus eorum propter vllam tribulationem seu mortem fugeret, nec ab incepto itinere *Sancti Sepulcri* discederet. Omnis itaque plebeia multitudo gauisa est, cùm sacramentum hoc iurarent Maiores; & alter alterum ad virile robur hortabatur, & de diuino adiutorio, quod fiducialiter vnusquisque præstolabatur, applaudebat. Nocte igitur insecuta ignis de cœlo veniens ab Occidente apparuit, & inter Turcorum exercitum corruit: quod signum corda omnium vehementer obstupefecit, & maximè Turcorum in quorum tentoria cecidit. Inter se enim vaticinari cœperunt, quod postea contigit: quia *ignis de cœlo descendens, ira DEI erat.* quia verò ab Occidente venerat, *Francorum* agmina designabat, per quos iræ suæ animaduersionem exercebat. Iam verò qui Seniores erant, cœperunt à ferocitate sua quantulumcunque mansuescere, & ab ea quam prius habuerant animositate torpescere. Sed quia stultorum infinitus erat numerus, nostrosq; ad prælium concitabant, nec die nec nocte requiescebant, placuit Senioribus murum inter se & illos construere, vt vel sic liceret ad modicum respirare. Vna die enim tam acriter in nostros irruerunt, vt tres in vna turre quæ erat ante castellum incluserint: ex quibus duo vulnerati de turre exire compulsi, & capite plexi sunt; vnus verò, vsque ad vesperam fortiter resistens permansit, duosq; ex illis occidit, & sic deinceps gladio vitam finiuit: Quibus dum viuerent, cùm *Boamundus* vellet succurrere, vix aliquem potuit extrahere: quia illos non tantùm hostis vrgebat, quantùm valida fames opprimebat: Vnde iratus ignem poni præcepit in domibus quæ erant ab illa parte, vbi & palatium *Cassiani* erat: vt qui exire sponte nolebant, saltem exire compellerentur inuiti. Tunc cum igne tanta venti tempestas exorta est, quòd tantum flamma inualuit, quòd vsque ad duo millia domorum & ecclesiarum combusserit. *Boamundus* vt vidit flammam ignis ita insurgere, pœnitentiâ ductus vehementer doluit; quoniam de Ecclesia beati

Petri ſanctæque Dei genitricis Mariæ, multisque aliis pertimuit. Durauitque incendium ab hora diei tertia vſque in noctem mediam; & ſic flante vento à parte dextera, in ſe ipſam reuerſa eſt flamma. *Lancea*, vt ſuprà diximus, nutu Dei inuenta, Seniores & magiſtratus militiæ conſilium acceperunt, vt ad *Corbanan* legationem ſuam mitterent, eique mandata ſuumque conſilium per interpretem ſui ſermonis deferrent. Cùmque de multis fieret inquiſitio, nec aliquis præſumeret hæc ferre mandata; tandem duo inuenti ſunt, *Heluinus*, & *Petrus eremita*. Hi cum interprete iter ſuum ad Turcorũ caſtra direxerunt, dein ad Corbanan tentoria peruenerunt. Conuenerunt vndique *Turci*, audire geſtientes, quid dicerent Chriſtianorum nuntii. Erat autem *Corbanan* reſidens in ſolio, indutus cultu regio, habituque pompoſo: ante cuius faciem venientes minimè ſe inclinauerunt, ſed erecta ceruice aſtiterunt. Quod cùm Turci viderent, ægrè tulerunt; & niſi nuntii eſſent, ſuperbæ continentiæ ignominiam vindicaſſent. Tunc nuntii nil cunctantes, licet omnes ira commoti, circunfremerent, ſuperbo Principi dixerunt. *Corbanan, Francorum proceres tibi mandant: Vnde tibi contigit tam temulenta audacia, quòd armata manu contra eos veniſti, cùm tu & Rex tuus gensque tua in eorum conſpectu culpabiles ſitis, qui terras Chriſtianorum immoderata cupiditate inuaſiſtis, eosque omnes iniuria affectos occidiſtis. Infernales dii tui te turpius non potuerunt dehoneſtare, quàm quòd te miſerunt contra eos pugnare. Si ratio iuris tecum eſſet, & cenſurâ æquitatis nobiſcum agere velles, nos tecum iuris honore ſeruato ratiocinaremur, & quod Chriſtianorum eſſe debet, incontradicibili ſermone oſtenderemus. Quod ſi apud te æqui ponderis ſunt ius & ratio, vt voluptuoſa voluntas, fiat inter tuos & noſtros determinata pugna, & victoribus abſque aliorum ſanguinis diſpendio tota hæc concedatur patria. Quod ſi nec ita, nec ſic, complacet, aut fugam protinus inite, aut colla veſtra noſtrorum enſibus praparate.*

Francigenæ gentes Natura Marte furentes, Hoc mandant Parthis Vt ſint ad bella parati.

His dictis ſermonis mediator conticuit. *Corbanan* verò ira magna inflammatus, vix loqui potuit: & tandem in hæc verba prorupit, dicens: *Verè gens Francorum, gens ſuperba: ſed noſtro gladio refrenabitur eorum ſuperbia. Ideo autem requirunt denominatum prælium, vt quibus cedet victoria, cedat & imperium: quoniam ſine aliorum ſanguinis diſpendio, aut patria volunt ditari, aut à manibus noſtris liberari. Sed tunc ſalubre conſilium non inuenerunt, cùm pro effœminata gente arma ſumpſerunt. Tamen adhuc ite, illisque renuntiate: quoniam ſi volunt DEVM ſuum abnegare, ſuæque Chriſtianitati renuntiare, in gratiam omnes recipiemus, & terram hanc eis donabimus, & multò meliorem: & de omnibus equites faciemus. Quod ſi facere neglexerint, omnes in proximo morientur, aut vinculati in terram noſtram captiuabuntur.*

Corbanan fatur, Et noſtris conuiciatur.

Poſt hæc *Heluinus*, qui illorum nouerat linguam, ſubiecit & ait: *O Princeps nullius militiæ, ſed totius malitiæ, ſi ſcires quàm dementiſſimum eſt apud Chriſtianos dicere,* nega Dominum, *nunquam de tuo ore polluto egrederetur tale verbum. Scimus pro certo ipſo DEO quem negare ſuades reuelante, quia in proximo eſt noſtra ſalus, & veſter interitus; noſtrum gaudium, & veſtrum detrimentum. Quis verò ſerò vobis tranſmiſit ignem, qui vos ita perterruit, & de loco in quo tentoria fixeratis ita perturbauit? Signum hoc, in portentum veniet vobis; nobis, in ſalutem: quoniam ipſius DEI noſtri certam inde habemus legationem.*

Seruus & iſte Dei Conuiciatur ei.

Corbanan diu ferre non potuit conuitia Heluini, & præcepit à conſpectu ſuo illum amoueri. Dixeruntque ei qui illic aſtabant, vt citò recederet, aliàs nunquam ei legatio proficeret quin ſtatim interiret. Ille cum ſociis ita diſceſſit, & ad vrbem remeauit. Nec prætereundum quid iſtis recedentibus, *Corbanan* ſuis dixerit: *Audiſtis nunc, quid pannoſi illi, vultuque deſpicabiles, & nullius perſonæ homunculi, & quàm conſtanter locuti ſint: nec iram noſtram & tela micantia expauerunt. Vnum de illis eſt, quia deſperati ſunt, & volunt mori; & malunt mori, quàm captiuari. Propterea ô fortiſſimi milites, cùm ad prælium venerint, vndique eos circumuallate, ne alicui ſit locus diuertendi, nec ſpatium diu viuendi: quoniam ſi eis aliquandiu licet viuere, antequam omnes interficiantur, magnas ſtrages de noſtris facient.* In hoc apparet quòd Corbanan ſtultus erat, quia ſic loquendo ſuorum mentibus terrorem incutiebat. Nec mirandum ſi inſipiens loquitur amentiam, quia *ſpiritus ſapientiæ non intrat in maleuolam animam.* Petrus eremita & Heluinus ad Principes exercitus reuerſi ſunt: & quæ Corbanan reſponderat narrauerunt. Tunc *Podienſis Epiſcopus* nutu & aſſenſu omnium, triduanum omnibus indixit ieiunium. Vnuſquiſque puro corde confeſſus fuit; & qui aliquid ad edendum habuit, non habenti diſtribuit. Illos tres dies deduxerunt cum omni humilitate & puritate cordis, eccleſias proceſſionando circuientes, & Domini miſericordiam implorantes. Tertia die illuceſcente, Miſſæ per eccleſias celebratæ ſunt; omnesque ſancta Dominici corporis communione communicati ſunt. Communi deinde conſilio intra vrbem ſex acies conſtituuntur, & quæ prius, &

quæ posterius irent ordinantur. Prima acies fuit *Hugonis Magni*, & *Flandrensis* Comitis: secunda verò Ducis *Godefridi*: in tertia verò fuit Comes *Robertus Normannus* cum suis: quarta fuit *Podiensis Episcopi*, qui secum portauit lanceam nostri Saluatoris; & cum illo fuit magna pars exercitus *Comitis Sancti Ægidii*, qui ad custodiam ciuitatis remansit: quinta *Tancredi* fuit: & *Boamundi* sexta, cum quo expeditiores ad bellum pedites fuerunt, & milites qui equos suos necessitate victi vendiderant. Episcopi, Presbyteri, Clerici, & Monachi, sacris vestibus induti cùm militibus extrà portam ciuitatis exierunt, portantes in manibus suis cruces, quibus DEI populum signabant, & magnis vocibus ad cœlum manibus extensis clamabant: *Saluum fac populum tuum, Domine, & benedic hæreditati tuæ, & rege eos, & extolle eos nunc & vsque in æternum. Esto eis Domine, turris fortitudinis à facie inimicorum suorum.* Hos & alios psalmos concinebant, illos præcipuè qui tribulationi conueniebant. Similiter illi qui in turribus erant & super murum, idem faciebant, & cantabant. Egressi sunt itaque milites CHRISTI contra satellites Antichristi, per portam quæ est ante *Machumariam*. *Corbanan* verò in quodam monticulo stans, exeuntes aspiciebat, & dum exirent, dicebat: *State quieti, milites mei; & omnibus exire permittite, vt eos meliùs valeamus comprehendere.* Habebat autem iuxta se positum *Aquitanicum* quendam, quem nos *Prouincialem* dicimus, qui fidei nostræ abrenuntiauerat, & edacitatis gula coactus de ciuitate exierat, & in aduersariorum se castra contulerat. Hic de nostris multa nefanda dixerat, quòd fame moriebantur & omnes fugæ præsidia moliebantur, quòd equos suos comederant, & victus inopia tabescebant, nihilque restare, nisi quòd aut fugerent, aut ditioni Corbanan se subderent. Dumque diuisæ acies suis ordinibus de ciuitate exirent, Corbanan cuius esset vnaquæque requirebat, quæ Aquitanicus ei ordine referebat. Sol verò super auratas loricas & lanceas radios inferens, oculos intuentium reuerberabat, & aduersariis terrorem immittebat, vt diuina Scriptura testatur: quia *terribilis est castrorum acies ordinata.* Vt autem in simul omnes conspexit, intra semetipsum infremuit, circunstantibus dicens: *Magna est gens illa, honestèque armata: non mihi videtur quòd velint fugere, sed instare; quòdve velint obsequi, sed persequi.* Conuersus itaque ad apostatam suum, inquit: *Furcifer omniumque scelestissime, quæ friuola dixisti nobis super hominibus istis, quòd equos suos comederint, & fame cruciati fugam pararint? Per Machomum in caput tuum retorquebitur istud mendacium, capitisque lues supplicium.* Tunc accersitus gladiator, tyranni paruit imperio, & euaginato gladio caput illius præcidit; dignamque suæ garrulitatis & apostasiæ mortem subiit. Tunc quippe mandauit *Admiraldo* suo qui custodiebat suum thesaurum, vt si ignem accensum in capite sui exercitus videret, fugam protinus arriperet; & omnia quæ sua erant, secum portaret, aliosque fugere compelleret: Sciret enim quia *Francorum* gentis erat bellum; sibi verò victoria cesserat in contrarium. Nostri verò milites vt primùm in quandam planiciem venerunt, Podiense Episcopo innuente steterunt, & cum summo silentio sermonem illius audierunt. Erat autem vestitus lorica, & in dextera manu illius in altum erecta Saluatoris lancea. qui os suum in hæc verba aperiens, dixit: *Omnes qui in Christo baptizati sumus, filii DEI & fratres inuicem sumus: quos ergo coniunxit vna spiritalis copula, iungat & dilectio vna. Pugnemus igitur vnanimes, vt fratres, pro animabus & corporibus nostris, sicut positi in rebus extremis. Mementote quantas tribulationes passi estis pro peccatis vestris: sicut nunc vobis innotescere dignatus est in visionibus Dominus DEVS noster. Nunc verò purgati estis, DEOque per omnia reconciliati. Et quid timeretis? nullum vobis contingere potest omnino infortunium. Qui hîc morietur, viuente felicior erit: quia pro temporali vita, gaudia adipiscetur æterna: Qui verò remanserit superstes, super inimicorum suorum triumphabit victoria, diuitiisque illorum ditabitur, & nulla angustabitur inopia. Vos scitis quid perpessi sitis, & quid in præsentiarum ante vos videatis: Orientales diuitias adduxit vobis Dominus vester in faciem vestram, imò in manibus vestris. Confortamini, & estote viri cordati: quoniam iam mittet Dominus legiones sanctorum suorum, qui vlciscentur vos de inimicis vestris. Hodie videbitis illos oculis vestris: & cùm venerint, de eorum terribili fragore ne timeatis. Non enim debet inassueta vobis esse visio eorum: quoniam vice altera venerunt vobis in auxilium. sed humanus aspectus pauescit in aduentu supernorum ciuium. Considerate quomodo aduersarii vestri extento collo, sicut cerui & dammulæ pauescentes, aduentum vestrum aspiciunt, paratiores ad fugam quàm ad prælium. Et vos bene nostis eorum prælia: quoniam tractâ sagittâ, plus in fuga quàm in pugna confidunt. Ite igitur contra eos in nomine Domini nostri IESV CHRISTI ad bellum;*

Sermo finitur. Sed & agmina constituuntur.

& Dominus DEVS noster Omnipotens sit vobiscum. Cùmque omnes respondissent, *Amen*; extensis in longum legionibus, prior erecto vexillo antecedit *Hugo Magnus*, qui iure vocatus est Magnus, quoniam hoc priuilegium commendauit actu & moribus: Hunc subsecuti sunt alii, sicut superiùs sunt nominati: fuitque eorum prolixa extensio, à flumine vsque ad montana scilicet, cui spatio intersunt duo miliaria. Tunc verò *Corbanan* cœpit retroire & montanis appropinquare. Nostri autem paulatim illum insequebantur, quoniam moderato gressu omnes gradiebãtur. Tunc *Turci* in duo sunt diuisi: quia pars vna à regione maris processit; pars altera maior, in campo remansit. Statuerunt igitur nostros sic inter se includere, & à dorso sagittare. Sed ordinata est septima acies, quæ contra partem diuisam confligeret: ordinata est autem ex militibus Ducis *Godefridi* & *Normanni* Comitis: cui præfuit quidam Dux, nomine *Rainaldus*. Hunc contra illos miserunt, & præliati sunt; multique hinc & inde ceciderunt. Et vt aliæ sex acies ad iactum sagittæ peruenerunt, Turci viciniùs ire recusantes, tensis arcubus trahunt, sed frustra: quia ventus ex obliquo flans eorum iactus redegit in vanum. Quod Turci vt viderunt, versis frenis retro fugiunt: sicque prima acies quæsiuit in bello bellum, nec inuenit: quæsiuit quem percuteret, aut à quo percuteretur, nec reperit. Interea missus est nuntius à *Boamundo* Hugoni Magno, vt ei ferret auxilium, quia nimium vrgebatur oppressione Turcorum. Mox Hugo conuersus, ait suis: *O viri bellatores, nos pugna fugit, quæramus pugnam, eamusque ad Boamundum egregium Ducem: illic est pugna, quam quæritis; illic ferreus instat hostis, quem desideratis.* Tunc citiùs dicto volat illuc quisque satelles, iunguntùrque simul egregii Comites. Quod vt vidit Dux ducum *Godefridus*, quòd magnus amicus suus ita celeri cursu cum omnibus suis discurrebat, iste secutus est eum: quoniam & ipse à bello vacabat. Illic quippe incumbebat robur militiæ *Persarum*, & maior fortitudo; & bene decebat, vt illic currerent *Godefridus* & *Hugo*. Erat enim vnus ab altero, quasi alter idem, vnam habentes in se amicitiam. *Hugo Magnus* cùm ad pugnæ conflictum prior venisset, intuitus est vnum de aduersariis, qui erat audacior cæteris, aliosque ad pugnam clamando hortabatur, qui spumantem equum dirigit contra eum, & lancea ei guttur perforauit, & sic os illius oppilauit. Quid miser faceret? solo statim corruit, & diis infernalibus animam commendauit. Post hæc contigit nostris grande incommodum: quia *Odo Belgentiacus*, qui vexillum ferebat, sagitta toxicata vulneratus fuit; & dolore vulneris ingrauescente, cum vexillo terræ corruit: sed *Blemensis Guilelmus* ense nudato, viam per medios hostes aperuit, & signum tellure leuauit. Quid Dux ducum Godefridus, quid Boamundus, quid clara iuuentus ibi egerint, nec lingua dicere, nec manus scribere, nec pagina valet capere. Nullus nostrorum ibi iners fuit, nullus timidus, quia nec locum habebat; & hostis supereminens vnum quemque vrgebat. Quantò magis enim occidebantur, tantò magis crescere videbantur. Sicut enim putredini muscæ confluere solent; sic & ipsi vndique conueniebant. Dum sic certatur, & tam longi certaminis prolixitas poterat tædiare; nec numerus hostium videbatur decrescere, albatorum militum numerabilis exercitus visus est de montibus descendere, quorum signiferi & Duces esse dicuntur *Georgius*, *Mauricius*, *Demetrius*: quos vt primùm vidit *Podiensis Episcopus*, exclamauit voce magna dicens: *O milites! ecce venit auxilium, quid vobis promisit DEVS.* Et certè nostri valde expauissent, nisi fuisset spes quam in Domino habebant. Tunc tremor maximus irruit in hostes, & versis vultibus scutis terga cooperiunt; & fugam quò vnicuique locus dabat arripiunt. Pars illa quæ à parte pugnabat maris, vt vidit fugam suorum, ignem sparsit super gramen campi, quod celeriter arsit, quia illud siccauerat ardor æstatis. Hæc ideo fecerunt, vt hoc signo illi qui in tentoriis erant, statim fugerent, & secum ditiora spolia tollerent. Illi verò cognito signo, qui in montanis erant, protinus fugerunt, cum omnibus spoliis quæ portare valuerunt. Sed quid eis profuit, cùm diu eis ferre non licuerit? *Armenii* & *Surani* siquidem vbi viderunt, quia victi erant, & nostri eos insequerentur, obuiam illis veniebant & occidebant. *Hugo* verò Magnus & Dux *Godefridus* & *Flandrensis* Comes, simul cum suis agminibus equitabant iuxta aquam, vbi robustior & densior eorum erat exercitus: tantoque impetu vrgere cœperunt, vt ad sua tentoria quò tendebant, remeare non potuerint. Et vt citius persequi valerent, illorum equos qui moriebantur, ascendebant, suosq; qui erant macilentiores & afflicti fame, frenis à capite

Currit in auxilium Boamundo Belliger Hugo, Quem sequitur iuuenis Godefridus, clarus in armis.

Nomina sanctorum De cælo signiferorum.

detractis

detractis relinquebant in campo. O miranda virtus DEI Omnipotentis, & immensa potestas! Miles tuus longo afflictus ieiunio, persequitur tumentes adipe & pinguedine, ita vt etiam nec ad sua bona, quæ reliquerant, auderent respicere. Spiritus tuus bonus erat in mentibus eorum, qui & vires suggerebat corporum, & audaciam præstabat animorum. Non illum retardat vlla cupiditas spoliorum, nulla vllius rei auaritia: quoniam illius mentem magis titillabat victoria. Sicut in macello bestiarum corpora solitum est dilaniare; sic & nostris licitum erat Turcarum corpora laniare. Euolat sanguis de corporibus vulneratorum; euolat puluis agitatus equorum pedibus discurrentium: Æther obnubilatur, & quasi crepusculum fieret obtenebratur. Contigit autem quòd fugientes in quendam collem deuenerunt, & ibi se contra nostros recolligere sperauerunt. Tunc *Gerardus senex de Meleone*, qui longo tempore ægrotus iacuerat in obsidione, equo celeri transuectus, improuidè incidit in illos, eorumque iaculis est confossus, & sic digna morte peremptus. Quod vt viderunt qui eum viciniùs subsequebantur; *Euurardus* scilicet de *Puteolo*, *Paganus Beluacensis*, *Drogo*, & *Thomas*, & *Clarenbaldus*, cæteraque iuuentus *Hugonis Magni*, nil hæsitantes in illos irruunt: & quidem forte bellum inuenerunt; sed tamen, DEO iuuante, crescente caterua suorum, viriliter dissipauerunt. Ibi multum cruoris effusum est, multorum truncata capita, qui si, vt cœperant, fugissent, euadere potuissent. Persecuti sunt autem illos vsque ad *pontem Ferreum*, & ad castellum *Tancredi*: & vltrà non potuerunt persequi, quia nox obscura finem rei imposuit. Mortui sunt autem illo die centum millia equitum; sed propter fastidium nullus numeratus est de tota multitudine peditum. Miles fatigatus, quia longè ab vrbe erat, ad tentoria quæ suorum erant inimicorum rediit; multumque quod ad edendum sibi sufficiebat, inuenit. Antè enim quàm timor DEI venisset in corda illorum, in sartaginibus & cacabis & lebetibus & in ollis parauerant carnes ad obsonium: sed miseris quæ parauerant, non licuit coquere nec tollere. Ibi potuit videri venerandus Sacerdos *Podiensis Episcopus*, lorica vestitus & casside, & lancea sancta in manibus, qui præ nimio gaudio rorabat vberrimis ora fletibus. Hic illos hortabatur, vt DEO gratias agerent per quem victores extiterant: dicebatque eis: *Ex quo milites esse cœperunt, nulli vobis compares fuerunt: quia nulli in tam breui tempore tot tantaque bella bellati sunt, quanta & vos peregistis, ex quo mare Constantinopolitanum transiistis. Multùm quippe est à fide Christiana alienus, qui videt quæ vos hodie vidistis, & in DEI dilectione non est continuus.* Hæc & his similia venerandus pontifex dicebat, & verbis talibus populum sibi commissum instruebat, & iocos, & risus eorum temperabat. Contemplatio enim vultus illius præsentiæ ita omnes reuerberabat, quòd nemo eo præsente verba vana proferre præsumebat. Peracta nocte illa, in crastinum quindecim millia camelorum sunt inuenta: equos verò & mulos, & asinos, oues, & boues, & omnis generis pecora quis dinumeraret? Inuenta sunt vasa aurea, & argentea multa, plurima pallia, & spolia magna, magni precii diuersæque varietatis. Cum his omnibus ad ciuitatem triumphantes venerũt: & ab his qui remanserant clericis & presbyteris & monachis, cum solenni processione suscepti sunt. *Admiraldus* verò qui in castello erat, vt vidit principem suum, & eos qui cum illo erant à campo fuga diuerti, viditq; innumera albatorum equitum millia, cum candidis vexillis per plana discurrentia, admodum expauit, vnumque de vexillis nostris ob tutelam dari sibi poposcit. *Comes Sancti Ægidii* qui illic ad custodiam ciuitatis remanserat, suum illi vexillum porrexit; & gratanter accepit, acceptumque muro castelli affixit. Sed vt cognouit à quibusdam Langobardis, qui astabant ibi, quòd Boamundi non esset, cui tota ciuitas concessa erat, signum suum reddidit Comiti, & signum quæsiuit Boamundi: & *Boamundus* misit ei. quòd cùm reciperet, Boamundo mandauit, vt ad se veniret. Ille vicino pede legationi ambulauit, & quid dicere vellet auscultauit. Gentilis, fidei pactum requirit: vt qui cum eo erant, & discedere vellent, nullius iniuriæ læsionem paterentur, & vsq; in terram *Saracenorum* conducerentur: qui verò secum Christianus fieri vellet, faciendi licentiam haberet. *Boamundus* immenso gaudio repletus dixit: *Amice, quod exposcis libenter concedimus tibi; sed præstolare modicum, quia istud Principibus nostris renuntiabo, & celeriter reuertar ad te.* Et mox festinanter cucurrit, & aggregatis in vnum Principibus verba gentilis enarrauit. Placuit omnibus, Omnipotenti DEO gratias agentibus. Boamundus ad iam domesticũ regreditur gentilem, & requisitæ ab eo conuentionis confirmat sponsionẽ. Ille verò red-

didit se *Episcopo Podiensi*, & sanctæ Christianitati, cum trecentis suis militibus valde speciosis & iuuenibus: fuitque inter Christianos tunc maius gaudium de eorum Christianitate, quàm de castelli traditione. *Boamundus* castellum recepit, & eos qui Christiani fieri noluerunt, in terram *Saracenorum* conduxit. Triduano peracto ieiunio, *baptizati* sunt gentiles cum lætitia magna: & creuit ibi laus DEI, & gloria Christiana. Ipsi referre postea soliti erant, quod cùm de castelli arce bellum aspicerent, innumera subitò candidatorum militum millia se vidisse; quorum intuitus ipsos vehementer terruit. Nec mirum fuit: quia omne castellum funditus intremuit. Cùmq; viderent eos agminibus Christianorum consociari, suosq; in excidium fugamq; verti, protinus intellexerunt cœlestia numina esse, Christianorumque DEVM superari non posse. Inde compuncta fuerunt corda illorum, seq; Christianos fieri spoponderũt. Actum est siquidem bellum hoc, quarto Kalendas Iulii, vigiliâ scilicet Apostolorum *Petri* & *Pauli*. Sicq;, diuina respiciente misericordia, procella *Antiochena* tribulationis, quæ ferè per decem menses intumuerat, sedata fuit, & regia ciuitas quę longo tractu temporum iugo diabolicæ captiuitatis subiecta fuerat, amissam pristinæ libertatis gratiam recuperauit. Hostes qui eam incaptiuauerant, fiunt & ipsi captiui; & in latebris syluarum, cauernisq; petrarum, & fossis montium sunt dispersi. *Armenii* quoque & *Surani* habitatores terræ illius, per dies plurimos scrutati sunt illos, & inueniebant alios semineces, alios vulneratos, alios parte capitis carentes, alios ventri suo, ne omnino vitalia exirent, manus suas apponentes; & detractis eorum spoliis interficiebant. Itaq; inimici DEI depopulati sunt; & Christiani, serui DEI excelsi, in gloriosa vrbe cum gaudio & lætitia aggregati sunt. Cùmq; quadam die conuenirent, consiliauerunt, vt ad *Constantinopolitanum* Imperatorem legatos mitterent; suamq; ciuitatem vt recipere veniret, denunciauerunt. Et, proh dolor, iudicauerunt omnes, vt quia Regi mittebant, regalis nuntius debebat ire: & electus est *Hugo Magnus*, verè regalis & genere & moribus: Quem nullatenus elegissent, si non reuersurum scissent. Hic cùm Regi legationem suam complesset, morte interceptus occubuit; & quò regredi disposuerat, ad extremum non potuit. Constantinopolitanus autem Imperator vulpinus pro receptu tantæ vrbis non pręsumpsit venire: quoniam recognoscebat se fidem, & sacramenti iura, & data pignora *Francis* violasse, & nequaquam custodisse. Sicque omnes conuentiones deletæ fuerunt, quæ inter eos factæ sunt. Interea in vrbe residentes, tractare cœperunt de via Dominici *Sepulcri*: quid agerent, an mox inciperent, aut quando tempus terminarent. Ad hoc siquidem communis assensus adducitur, vt vsque ad Kalendas Octobris reinceptum viæ protelatur. Æstatis siquidem ardor nimis incanduerat; & terra Saracenorum quam ingressuri erant, inaquosa & nimis erat arida. Propterea tempus expectauerunt, quod tunc humidum fit, & quo tellus absconditos latices erumpit. Definiendum simili modo erat, quid tantus populus interim ageret; & vbi, & quomodo viueret. Accepto inde consilio, præco quæritur: inde, qui dicat, quid inde definitur. Præco quæsitus & inuentus, ascendit & præconatus est: vt qui omnino egens erat, in vrbe remaneret, cùmque illis qui ditiores erant conuentionem faceret ac seruiret. Principes autem diuisi sunt, per castella sua & ciuitates. Erat autem quidam miles de exercitu Comitis *Sancti Ægidii*, nomine *Raimundus*, cognomine *Piletus*, animo virilis, & corpore spectabilis. Hic perfecto odio *Turcis* inimicabatur, nec diutius tolerare potuit, vt longo tempore feriarentur. Hic plurimam alligauit sibi militum peditumque multitudinem, & in terram Saracenorum transduxit eam; transiitq; duarum ciuitatum terminos: & peruenerũt ad quoddam castrum, quod *Talamania* vocabatur, cui gens Suriana principabatur. *Suriani* nostros receperunt, seq; eorũ libentissimè dominio tradiderunt. Octo ibi diebus transactis, perrexerunt ad aliud castrum in quo latitabat multitudo magna Saracenorum. ad quod peruenientes, militari impetu inuaserunt, & inremissa manu tota die pugnantes, vesperascente die expugnauerunt. Quo ita capto omnes occiderunt, pręter eos qui Christianitatem receperunt. Hac itaq; depopulatione facta, reuersi sunt ad castrum, quod Talamania diximus nuncupatum: In quo duobus perendinatis diebus, die tertia omnes exierunt, & ad vrbẽ quæ *Marra* dicitur perrexerunt. Erat autem ibi aggregata non minima multitudo Turcorum & Saracenorum, ab *Aleph* aliisque ciuitatibus & castellis, quæ in circuitu eius sunt, illorum præstolantes occursum. Ad quam cùm appropiare cœperunt, illi barba-

barbari contra eos exierunt: sed conflictum diu cum nostris tenere noluerunt: quia in fugam versi intra vrbem se receperunt. Nostri verò diu ibi residere non potuerunt: quia æstiuum cauma eos vehementer vrgebat; nihilque inueniri poterat ad bibendum. Iamq; diei inclinante vmbra, reuersi sunt ad castrum suum *Talamania*. Plurimi quidem Christiani patriæ illius incolæ cum nostris ierant; sed cum nostris redire contempserunt: quos *Turci* in insidiis occultati ceperunt & occiderunt: Stultitia siquidem sua perierunt: quia si cum nostris reuerterentur, nemo tunc moreretur; Sed sicut in communi verbo dicitur: *Nihil timet gens stolida, donec eam opprimit infelix fortuna*. *Raimundus* verò ad illam vltià non rediit ciuitatem, quia non habebat exercitum quo obsideret eam: sed in castro suo vsque ad præfinitum tempus Kalendarum Octobrium remansit; semperque interim terram *Saracenorum* captiuauit. Illi autem qui in *Antiochia* remanserunt, cum magna tranquillitate & gaudio fuerunt, quousque dominum suum *Podiensem Episcopum* amiserunt. Hic cùm summa pax esset exercitui DEI, mense Iulio cœpit infirmari: sed non diu ægrotauit, quia Dominus non est passus illum longa ægritudine cruciari. Kalendis Augusti sancta eius anima vinculis carnis soluta, translata est in Paradisum DEI: in gloriosa festiuitate scilicet sancti *Petri*, quæ dicitur *Ad vincula*. Et vt censura diuini iudicii id actum esse claresceret, in die quo principis Apostolorum vincula à Iherosolymis *Romam* sunt allata, soluta est à corporeis nexibus pontificis anima. Nec vnquam pro vlla tribulatione tantus fuit in illa DEI militia mœror, tantaque tristitia, quanta in morte illius. Hunc omnes debito iure lacrymabantur, quia consilium erat diuitum, consolator mœrentium, sustentator debilium, thesaurus indigentium, reconciliator discordantium. Hic militibus dicere solitus erat: *Si vultis esse triumphatores & amici DEI, mundiciam corporum custodite, & pauperum misereminì. Nulla enim res ita à morte vos liberabit, sicut eleemosyna: quia & melius protegit quàm parma; & acutior est in hostem quàm lancea. Qui non est idoneus pro se orare, det eleemosynam, & orabit pro se*. Pro his operibus & huiusmodi sermonibus carus erat DEO & omni populo. Si quis autem vellet omnium virtutum eius charismata enumerare, videretur iam ab historia elongare. Hoc itaque decenter in Ecclesia beati Petri tumulato, *Comes sancti Ægidii* in terram *Saracenorum* transiit, vrbemq;, quam *Albariam* vocant, adiit. Quam vndique forti milite circumcingens inuadit, diuque missilibus & sagittis cum his qui erant in mœnibus decertauit. Sed vt vidit ita se proficere parum, erectis ad murum scalis, loricati milites ascenderunt, & in fugam hostes ire compulerunt. *Miles vt ascendit murum, fit celsior illis, Hostis & ille fuit viribus inferior, Muro descendunt super abdita tecta domorum, De domibus verò saliunt per plana viarum. Huc illuc què senes fugiunt, pueri iuuenesque: Sed prorsus nulli profuit vlla fuga*. Præcepit enim Comes, vt omnes caperentur, & qui in CHRISTVM credere nollent, decollarentur. Illic visi sunt plurimi capite plecti; plurimisque pueris cum puellis subtracta est vita longi temporis. Iudicium enim Domini fuit hoc: quia Christianorum fuerat ciuitas illa, eisque simili mortis ludibrio ablata erat. Nullus ex tãta multitudine reseruatus est, nisi qui sponte CHRISTO cõfidens baptizatus est. Sicque mundata est ciuitas illa, & ad cultum nostræ fidei reuocata. Tunc Comes cum suis optimatibus habuit consilium, vt in ea ordinaretur Episcopus, cuius consilio & auxilio ciuitas regeretur, & fides IESV CHRISTI in cordibus nouiter baptizatorum solidaretur. Electus est igitur vir sapiens & personatus, literarumq; eruditione pollens, & vtraque scientia præditus, & ad ordinandum Antiochiam est missus.

EXPLICIT LIBER SEPTIMVS.

INCIPIT LIBER OCTAVVS.

Estiuum tempus solis ardore represso, cùm iam transiret, noxque diem horarũ numerositate transcenderet, milites CHRISTI quaqua versum æstiuarant ad *Antiochiam* remearunt, & Kalendis Nouembris, die festo *solennitatis omnium Sanctorum* ibi conuenerunt. Et benedictâ gloriâ Regis æterni, quia tunc numerosior fuit turba redeũ-

tium, quàm fuerat, cùm se ab inuicem diuiserunt. Ex cunctis enim mundi partibus secuti erant multi egregii milites & pedites priorum vestigia, quotidieq; crescebat Christiana militia. Cùmq; in vnum ita residerent, & de via Sancti Sepulcri quò dirigerent iter, disponerent, *Boamundus* pactionem vrbis requirit, quam sibi spoponderant. *Comes Sancti Ægidii* dicebat id non posse fieri propter sacramenta quæ per Boamundum fecerant imperatori Constantinopolitano. Inde per dies plurimos factus est in Ecclesia sancti *Petri* conuentus, magnusque verborum ex vtraque parte conflictus. Cumque in communi conuentu fieri nequiret vlla diffinitio quæ paci conueniret, episcopi & abbates, & consilii sanioris Duces & Comites, locum in quo est Cathedra sancti Petri intrauerunt, & illic intra se diuiserunt, qualiter & Boamundo seruarent promissa, & Imperatori facta sacramenta. Cùm verò à loco consilii exierunt, consilium tamen omnibus patefacere noluerunt. Itaque domestico affatu reuelatum est consilium Comiti sancti Ægidii, & ipse laudauit dispositum: ita tamen vt Boamundus pergeret cum eis iter inceptum. Boamundus requisitus, idem laudauit, & vterque in manibus episcoporũ, fidei adstipulatione, promisit, quòd ab ipsis via *Sancti Sepulcri* nunquam desereretur; neq; propter dissidium vllum quod inter se habuerint conturbaretur. Tunc Boamundus muniuit castellum quod supereminet ciuitati, & Comes palatium *Cassiani*, & turrim quæ supra portam vrbis est, à parte portus *Sancti Simeonis*. Quia verò nos longo narrationis tractu *Antiochia* detinuit, nostrosq; peregrinos milites per octo menses sua obsidione fatigauit, nec vlla vi humana vel arte, vel ingenio superari potuit; de eius situ & magnitudine aliquid dicamus, eisq; qui eam nunquam viderunt aliquid inde aperiamus. Vrbem hanc, vt eius historia testatur, sexaginta quinque reges constituerunt: qui omnes eius principatui famulatum subiectionis exhibuerunt. Circundatur autem muris duobus. Prior est ex magnis lapidibus in quadrum sectis, & subtili artificio politis; & in eo ordinatæ & distinctæ sunt in suis locis quadringentæ turres & sexaginta. Hic se intuentibus venustate suæ compositionis arridet; & spatiosus est latitudine nimis ampla. Continentur intra septa murorum quatuor montes magni & in altum eminentes. In altiore eorum constructum est castellum, quod ita naturali positione munitur, quòd nec bellicosum timet impetum, nec cuiuslibet machinationis ingenium. Trecentas & sexaginta Ecclesias obtinet in sui cõfinii territorio, & Patriarcha habet centum & quinquaginta & tres episcopos sub principatu suo. Ab Oriente quatuor magnis montibus præmunitur. Ab Occidente verò quodam flumine alluitur, cuius nomẽ *Farfar* dicitur. Hanc *Antiochus* rex cum suis, vt suprà diximus, sexaginta quinq; regibus constituit, nomenq; ei de suo nomine indidit. Hanc itaq; vrbem regiam tamque famosissimam obsederunt nostri peregrini milites, per octo menses & diem vnum; & tribus hebdomadibus intus fuerunt inclusi à gente *Parthorum:* qua diuino superata subsidio, postea quieuerunt in ea quatuor menses & dies octo. Quibus explicitis, *Raimundus Comes Sancti Ægidii* primus cum gente sua de *Antiochia* exiit, & ad vrbem quæ *Rugia* dicitur peruenit. Alia die ad alteram venit ciuitatem, quam nominant *Albariam*. Has duas ciuitates compendiosa sua militia suo subiugauerat imperio, CHRISTIq; mancipauerat seruitio. Quarto die, exeunte Nouembre, venit ad vrbem quæ *Marra* nuncupatur; quam *Raimundus Piletus* miles eius primus inuaserat, sed recessit fortiter inde repulsus. Erat autem ciuitas illa populosa, & ab omni gente quæ in circuitu erat nimis constipata. Quæ gens aduersa, vt nostros eminus conspexit, quia ad comparationem sui pauci esse videbantur, despexit, eisque extra ciuitatem resistere conata est. Sed protinus agnouerunt, quòd gens compendiosa & fortis præfertur temulentæ multitudini; & præcipuè gens illa cuius spes est & fiducia in nomine Domini. Nostri enim vt viderunt illos ad resistendum paratos, clypeis pectoribus oppositis, lancearumque mucronibus præpositis, militari impetu in illos irrumpunt; sicq; per medium subeuntes disrumpunt. Ibi confregit Dominus potentias arcuum, scutum & gladium & bellum: quia postquam gladiis agitur pugna, inutilis est arcus & sagitta. Qui portæ ciuitatis propinquior fuit, beatiorem se esse existimauit; qui verò longè aberat, toto affectu peroptabat, vt aut portæ vicinior fieret, aut ad se porta veniret. Multũ quippe illis profuit, quia propè ianuã ciuitatis illa congressio facta fuit. Tamen nõ omnes qui incolumes fuerant egressi, salutari recessu sunt regressi.

Illi potissimum malos regressus habuerunt, quos nostri primo impetu inuenerunt. De nostris equis plurimos sagittauerunt; sed de suis sessoribus ad terram deuolutis, multò plures reliquerunt. Ipsis itaque intra vrbem receptis, nostri ad iactum sagittæ vnius tentoria ponunt. Excubata igitur nocte tota, cùm in crastinum diurnæ luci Solis se iubar immiscuit, nostri armis instructi vrbem vndiq; vallauerunt, acerrimoque congressu inuaserunt. *Tela, sudes, lapidesq́, volant, ignesq́; facesq́, Ex quibus arderent introrsus tecta domorum.* Sed obsistente hostium immensa multitudine, illa die nostri nihil præualuerunt, sed lassi ad tentoria remearunt. Ipsa die *Boamundus* cum gente sua multisque aliis Comitem secutus illuc peruenerunt, & castrametantes vndique vrbem vallauerunt. Quod videntes qui introrsus erant, nimio terrore percelluntur, omnesq; portæ ciuitatis obiectu lapidum ab eis obstruuntur. Acceperunt igitur Comites in inuicem consilium; quoniam ex æquo non fiebat prælium: Præcipiuntur fieri *arietes*, ferratæ scilicet trabes, quæ manibus militum funibus appensæ & tractæ in murum impellerentur: & sic crebris earum percussionibus muri destruerentur. Facta est & *lignea turris*, lapideis turribus satis altior, & machinis omnibus quæ introrsus erant eminentior. Habebat autem tria solaria quæ erant benè scutis & trochleis præmunita. In duobus superioribus erant loricati cum telis & sudibus & sagittis, & lapidibus, pilis, & facibus: Subtus erant nihilominus armati qui rotas impingebant, super quas ipsam turrim constituerãt. Alii quidem factam testitudinem muro applicuerunt, & fossatum quod erat ingens adæquarunt, vt turrim muro possent sociare, & ipsius munimine protecti, ipsum murum valerent perforare. quod ita factum est. Sed miseri ciues contra fecerant quoddam instrumentum, quo grandes lapides aduersum turrim iaciebant, & etiam ignem Græcum, quò eam arderent, emittebant. Sed DEI gratia protegente, omnis conatus eorum omnesque machinationes frustratæ sunt, & ad nihilum redactæ. Nam turris lignea vbi muro proxima fuit, omnes qui in illa parte muri erant, vt sub se despiciens prostrauit. *Guillermus de Monte Pislerio,* [aliâs Pessulano] ipse fuit cum multis aliis in superiori solario. Erat autem cum eo venator quidam, nomine *Euuardus,* qui spiritu buccinandi erat præditus. Nam sono tumultuosæ vocis & aduersarios exterrebat, & suos ad bella incitabat. Et dum Guillermus cum suis quæ circa se sunt deuastat: nam missis molaribus saxis, ipsa domorum tecta confringebat: qui sub eo erant, murum fodiebant: & alii ad muri propugnacula scalam erigebant, quam erectam, cùm nullus auderet ascendere prior, non pertulit quidam *Gulferius de la Turre* miles honestus, sed incunctanter ascendit murum, pluresq; viri fortes secuti sunt eum. Gentiles verò vt viderunt eos super murum ascendentes, irâ vehementi commoti sunt, & vndique in illos consurgunt, tantumq; eos iaculis & sagittis coartauerunt, vt quidam nostrorum qui murum ascenderant, seipsos ad terram deiecerint, qui mortem quam euadere putabant, collisi ad terram inuenerunt. Quod cùm vidisset clara iuuentus nostrorum, Gulferium scilicet cum paucis pugnare super propugnacula murorum; immemores sui, sed memores sociorum, confestim ascendunt, partemque muri sua multitudine cooperiunt. Stabant autem iuxta ligneam turrim sacerdotes & leuitæ, ministri Domini, inuocantes propugnatorem gentis Christianæ IESVM CHRISTVM Filium DEI, & dicebant: *Domine miserere nostri: Esto brachium nostrum in manè, & salus nostra in tempore tribulationis. Effunde iram tuam in gentes quæ te non nouerunt, & in regna quæ nomen tuum non inuocauerunt. Disperge illos in virtute tua, & depone eos, protector noster Domine.* Dum sic ageretur, quòd alii pugnabant, alii plorabant, & psallebant, alii muros suffodiebant, Gulferius grauiori pugna desudabat: quia omnes aduersarii in eum & in eius consortes, & ipse cum suis contra omnes. Clypeus eius erat omnibus suis protectio fortis, his videlicet qui erant in muro. Muri breuis & arta latitudo, socium sibi coniungi non admittebat: nec aduersarium, nisi vnum, venire permittebat: Sed de Gulferio nullus hostium triumphauit: cùm tamen ipse de compluribus triumphauerit. Propterea nemo illi iam occursare præsumebat, quia infortunium quod aliis ense illius contigerat, vnusquisque sibi metuebat. Tela, sagittas, sudes, lapides, illi iaciebant; tantumq; clypeum eius ex his onerauerãt, vt ab vno homine leuari non potuerit. Iamque fortissimus vir fatigatus erat; iamq; sudores toto de corpore in terram defluebant; iamq; vt ei alter succederet grandis necessitas exigebat: cùm illi qui murum suffoderant, cum magno impetu intrauerunt, detruncantes vniuersos quos pri-

mitus inuenerunt. Qua inopinatæ rei admiratione stupefacti sunt omnes qui erant super muros, & *concitò vitalis calor ossa reliquit eorum, Frigidus atque pauor possedit corda reorum.* Quid faceret gens data neci, sensuque aliena, quam sui vndique hostes vrgebant & intra & in muro? *Gulferius* enim qui paulo antè fatigatus deficiebat, nouas interim resumpserat vires: & iam non clypeo protectus aut galea, sed ensem rubeū tenens in dextera, fugientem celer insequitur hostem; pluresque mortificauit formidine quàm gladio, qui seipsos præcipitauerunt de muro. Erat autem supra portam vna turris quæ præstantissima & fortior cæteris videbatur: in eam mandauit *Boamundus* ditioribus ciuibus per interpretem, vt fugerent: quoniam eos à morte liberaret, si se ab ipso redimerent. Quod & illi fecerunt, seque fidei illius crediderunt. Cessauit igitur tunc illa persecutio, quia vltrà protendi abnuebat vesperi obtenebratio. Sabbatū verò cùm esset, nec victoribus nec victis poterat esse requies. Misit Comes circa vrbem excubitores, & intus & extra, ne vllus fugeret, & spolia vrbis secum auferret. In crastinum vt dies lucescere cœpit, nostri ad arma currunt, & per vicos & plateas, tectaque domorum, ceu leæna raptis catulis, sæuiendo discurrunt: *Dilaniant, traduntq; neci pueros iuuenesq;, Quosque grauat longæua dies, curuatque senectus:* Nulli parcebant, sed plures, vt citiùs finirentur, laqueis suspendebant. Mira res, mirumq; spectaculum, quòd tantæ gentis multitudo & armata, sic impunè occidebatur, quòd nullus eorum reluctabatur. Quia verò nostrorum erat quicquid quisque reperiebat, ipsa mortuorum exta euiscerabant, & bisanceos & nummos aureos inde eruebant. O detestanda auri cupiditas! Omnes viæ vrbis riuis sanguinum inficiebantur, & cadaueribus cadentium sternebantur. Et ô gens cæca; & omnino morti destinata! Nullus ex tanta multitudine fuit, qui nomini IESV CHRISTI voluerit confiteri. Boamundus denique illos quos in turris palatio iusserat includi, ad se venire iussit, annosæque ætatis mulieres & decrepitos senes, & inualido corpore imbecilles, præcepit interfici; puberes & maiusculæ ætatis adultos, validoque corpore viros reseruari, & vt omnes venderentur, conduci *Antiochiam.* Facta est autem maceratio hæc Turcorum duodecimo die Decembris, in die Dominica, nec tota tamen fieri potuit die illa. In crastinum autem quicunque in quibuscunque locis inueniebantur, eidem pœnæ capitis subiiciebantur. Nullus erat locus in vrbe tota, nullaque fouea quæ eorum cadaueribus seu cruoribus non esset inquinata. Vrbe igitur sic adquisita, & à rebellibus *Turcis* liberata, *Boamundus* pacem Comitis requisiuit: vt scilicet Antiochiam absolutam sibi redderet, & in pace eam sibi habere permitteret. Comes verò contra dicebat, id nullatenus sine periurio posse fieri, propter sacramentum, quod ipso etiam mediante factum fuerat Imperatori *Alexio.* Boamundus itaque reuersus est Antiochiam, suamq; ibi dimisit societatem. Dietauit autem in illa ciuitate exercitus *Francorum* per mensem vnum & dies quatuor: & in hac mora temporis obiit morte preciosa *Episcopus Oriensis.* Longo quidem tempore, nimiumque prolixo hyemauerunt ibi: quia nihil quod ederēt, quod raperent, poterat inueniri. Sicque famis iniuria compellente, contigit, quod etiam dictu horribile est, quòd corpora gentilium in frusta scindebant, & comedebant. Hac igitur incommoditate permotus *Comes Sancti Ægidii* mandauit cunctis Principibus, qui erant Antiochiæ, vt ad *Rugiam* ciuitatem conuenirent, & de via *S. Sepulcri* ibi inter se disponerent. Illi quidem illic conuenerunt, sed de quo & pro quo venerant minimè locuti sunt: sed de pace & concordia inter Comitem & Boamundū colloquiū habuerunt. Quibus minimè conciliatis, omnes Principes Antiochiam reuersi sunt, & Comitem & viam dimiserunt. Remanserunt autem cum Comite non solùm sui, sed & multa iuuentus, cui inerat ardor viam perficiendi. Ipse igitur plus in Domino confidens, quàm in Principibus, ad *Marram,* vbi eum peregrini præstolabantur est reuersus: fuitque dolor magnus in omni exercitu Christianorum de dissensione Principum. Omnes quidem nouerant, quòd pura iustitia cum Raimundo erat, nec vllus amor aut ambitio eum ad indebitum declinare poterat. Qui tamen vt vidit, quòd propter eum impediretur via Sancti Sepulcri, admodum indoluit, & discalciatis pedibus à Marra vsque *Caphardà* peruenit. Ibi quatuor diebus perendinatis, cùm Principes iterum conuenirent, & de eadem re verborum conflictus haberetur, dixit Comes *Raimundus*: *Viri fratres & domini, qui vestris omnibus & vobismetipsis abnegastis propter amorem DEI, ostendite mihi an sine periurio, possum cum Boamundo, si requirit, pacificari; aut si aliter fieri non potest, an pro*

timore eius debeam periurare. Cumq; huius sermonis iudex nullus esse præsumeret, & omnes concordiam laudarent, & quomodo fieri deberet non dicerent, ab inuicem discesserunt, & Antiochiam redierunt. Sed *Normannus* Comes cum suis omnibus remansit cum *Raimundo*, sciens & intelligens, quia iustitia erat cum eo. Igitur hi duo Comites agmina sua disponunt, & ad *Cæsaream* tendunt. Rex enim Cæsareæ sæpius significauerat Comiti *Marræ* & *Caphardæ*, quòd cum eo pacem vellet habere, eiq; de suo gratanter seruire. Hac fiducia illuc perrexerunt, & propè ciuitatem castra posuerunt. Rex autem vt vidit agmina *Francorum* iuxta se posita, vehementer obstupuit, & indoluit, & ne illis vllum mercatum præsentaretur, prohibuit. In crastinum misit Comites duos de suis, qui eis vada fluminis ostenderent, & vbi prædam capere possent conducerent. Erat autem nomen fluminis *Farfar*. Conduxeruntq; illos in vallem satis idoneam, bonisque omnibus locupletem. Huic præerat quoddam munitissimum castrum sub quo inuenerunt viginti millia animalium, in valle fertili pascentium, quę omnia nostri rapuerunt. Et cùm castellum obsidere vellent, illico castellani se reddiderunt; pactumq; huiuscemodi tenendi in perpetuum fœderis, cum Comitibus habuerunt: In fide sua promiserunt, & super legem suam iurauerunt, quòd nunquam amplius nocerent Christianis peregrinantibus, eisq; sicut & hominibus suæ gentis præberent mercatum & hospitium. Manserunt autem ibi per dies quinque. Sexto verò die oneratis camelis & iumentis, frumento, farina, & oleo, & caseis, rebusq; aliis ad edendum idoneis, gaudentes exierunt, & ad castellum quoddam *Arabum* peruenerunt. Dominus autem castelli sapienti vsus consilio, obuiam venit Comiti *Raimundo*, & pacificatus est cum illo. Inde venerunt ad quandam ciuitatem, in quadam valle speciosa & spatiosa constitutam, muris & turribus benè munitam, & omni genere fructuum abundatissimè refertam, quam incolæ appellant *Caphaliam*. Huius vrbis habitatores audito rumore Francorum perterriti, proprias sedes deseruerant, & ad alienas confugerant. Quippe infelicitas quæ contigerat *Antiochiæ* & *Marræ*, omnes perterruerat, & fugæ domesticos effecerat. Cùmque nostri tentoria circa eam vellent ponere, & in gyrum obsidere, mirati sunt, quòd de tanta ciuitate non aliquis obuiam veniebat; nec in excelsis turribus aut mœnium propugnaculis apparebat; altumq; silentium intus habebatur, nec vllius vocis sonus audiebatur. Tunc miserunt exploratores qui rem diligenter inquirerent, & inquisitam renuntiarent. Illi autem profecti, cùm portæ propiùs accessissent, ianuam quidem apertam inuenerunt, sed intus neminem esse viderunt. Tunc scuta vultibus præponétes, cum aliqua adhuc cunctatione portas subeunt: sed nec viros nec mulieres, nec aliquam bestiam intus inuenerũt. Pulchros quidem apparatus ibi inueniunt: horrea scilicet frumento plena, torcularia vino redundantia, arcas plenas nucibus, caseis, & farina. Tunc citò ad Comites redeunt, & quod inuenerunt referunt. Non fuit ibi opus tentoria figere: quoniam DEVS faciebat illos in labores illorum sine ferro vel pugna introire. Ibi actum est, quod dicitur in prouerbiis Salomonis: *Conseruatur iusto substantia peccatoris*. Ibi inuenerunt hortos plenos oleribus & fabis, aliisq; leguminibus iam ad præcocitatem maturantibus. Ibi quietauerunt tribus diebus; & custodibus deputatis qui vrbem custodirent, quædam ardua montana conscenderunt, & in vallem descenderunt. Erat autem illa vallis gratuita, & omnium frugum fructuumq; vbertate plenissima: manseruntq; ibi per dies quindecim. Prope vallem erat castellum, Saracenorum multitudine plenum. quòd cùm die quadam nostri aggrederentur, Saraceni de muro proiecerunt eis multas pecudes, plurimaq; animalia, putantes, quòd nostri nil aliud quærerent nisi victum: quæ nostri gratanter receperunt, & ad tentoria conduxerunt. In die altera collegerunt papiliones & tentoria, & illuc castra direxerunt: sed cùm illuc peruenerunt, ab omni gente vacuum inuenerunt. Illâ enim nocte omnes fugerunt: sed magnam copiam frugum & fructuum, lactis & mellis dimiserunt. Ibi celebrauerunt nostri *purificationem sanctæ Mariæ* DEI genitricis, glorificantes DEVM qui tanta bona ministrabat eis. Rex de *Camela* ciuitate misit Comitibus nuntios suos, dum ibi erant, rogans ea quæ pacis sunt; præmittens dona concupiscibilia, & equos, & aurum. Misit arcum aureum, vestes pretiosas, & micantia tela: quæ omnia nostri receperunt; sed nil certi tunc illis renuntiauerunt. Rex *Tripolis* eodem terrore permotus, misit equos decem & mulas quatuor: similiter rogans ea quæ pacis sunt. Sed dona quidem receperunt, illique quòd nunquam

Rex de Camela
Mittit splendentia tela.

pacem cum illo haberent, nisi Christianus efficeretur, remandauerunt. *Comes* enim *S. Ægidii* multũ desiderabat terram illius, quia optima erat; & regnum eius, quoniã præ cęteris erat honorabilius. Itaq; quatuordecim diebus explicitis, quintodecimo exierunt de optima valle, & abierunt ad quoddam antiquissimum castrum, cui nomen erat *Archas*: quod licet haberet nomen castri, tamen egregiis vrbibus poterat æquiparari, & loci positione, & clausura murorum, & eminentia turrium. In hoc propter fortitudinem gens magna confluxerat: quia nec arma, nec hostem, nec aliquod ingenium metuebat. Hoc tamen nostri, celeri obsidione vallantes, cum festinatione aggressi sunt: sed eorum impetum castellani viriliter sustinuerunt. Sæpius illos inuaserunt omni genere telorum & tormentorum; & non prępualuerunt, sed magis quàm lucrarentur, perdiderunt. Tunc quatuordecim de nostris militibus otio vacare nescientes, erga *Tripolim* perrexerunt: & sexaginta Turcos inuenerunt, qui multos captiuos, & plus quàm mille & quinquaginta animalia rapuerant, & ante se ducebant. Quos vt nostri viderunt, licet perpauci essent, in cœlum manus protendentes, regemq; Sabaoth inuocantes, militariter inuaserunt; & Domino exercituum adiuuante superauerunt, & sex de illis occiderunt, & eorũ equos retinuerunt, & ouantes ad castra cum immensa præda remeauerunt. Ingens gaudium fuit in omni exercitu de paucorum magna victoria, & multa rapina. Cumq; hæc viderent alii, exierunt plures de exercitu Raimundi zelo probitatis accensi. quibus præfuerunt *Raimundus Piletus*, & *Raimundus Vicecomes de Tentoria*, & vexillis in altum protensis, equitauerunt aduersus ciuitatem quæ *Tortosa* dicitur. Ad quam peruenientes forti impetu aggrediuntur: sed illa die nihil fecerunt; nocteq; superueniente in quendam angulum secesserunt; feceruntq; tota nocte immensos rogos ignium, ac si totus adesset retrò commanens exercitus Christianorum. Quibus flammarum globis gens quę erat in ciuitate perterrita, existimantes quòd nostri omnes adessent, omnes subitò confugerunt: ciuitatemq; plenam bonis opibus reliquerunt. Est autem ciuitas illa omni necessitate prorsus aliena, vt in optimo portu pelagi constituta. In crastinum cùm nostri ad eam expugnandam venerunt, omnino vacuam inuenerunt. Summas igitur laudes DEO referentes, intrauerunt eã, & quandiu apud Archas durauit obsidio, ibi remanserunt. Est autem & alia ciuitas non longè ab ea, quæ dicitur *Maraclea*: cuius princeps pacem cum eis iniit, ipsosque & eorum vexilla in vrbem recepit. O mira DEI virtus, mirandaque potentia! Cùm procul abessent Principes, qui videbantur regere populum & sustentare, per pauciores & minores cœpit Dominus etiam ipsos reges superare: ne dicat humana præsumptio: *Nos Antiochiam aliasque vrbes subegimus: nos tot ac tanta bella deuicimus*. Quia pro certo nunquam superassent, nisi cum eis fuisset ille per quem reges regnant. Cùm verò Dux ducum & miles militum *Godefridus* audisset felices euentus, insignesque triumphos pugnantium, zelo victoriæ animatus tunc primùm tam ipse quàm *Flandrensis* Comes & *Boamundus*, castra ab *Antiochia* mouerunt, & ad *Liciam* ciuitatem venerunt. Ibi quippe diuisit se Boamundus ab eis & ab omni exercitu DEI: habuitque à patre suo qui fuit Francigena, optima principia; sed à matre, quæ Apuliensis exstitit, retinuit vestigia. Tunc Dux & Comes ad vrbem, quæ *Gibellum* vocatur, acies suas direxerunt, eamque obsidione cinxerunt. Illâ siquidem horâ, venit nuntius ad Comitem *Sancti AEgidii*, quòd *Turci* præparauerant se ad pugnandum contra eum; essetque futurum bellum graue nimis & permaximum. Protinus Comes misit nuntium Duci & Flandrensi Comiti, vt celerrimè ad illud venirent prælium, sibique auxilium ferrent. Quod vbi Dux audiuit, Principi ciuitatis pacem, quam sæpe iam quæsierat, mandauit. Pace igitur facta, pactæque promissionis muneribus receptis, ad speratum bellum conuolarunt, & ad obsidionem, quæ erat ad suprà dictum castrum, conuenerunt, & in alteram fluminis ripam castra posuerunt. Sed cùm Dux videret, quòd nihil proficeret, contra Tripolim direxit acies, cunctosque ibi paratos reperit hostes. Tensis enim arcubus hostes se nostris opposuerunt: sed nostri præiectis clypeis arcus eorum & sagittas velut stipulas contempserunt. Pugna itaque committitur, sed non æquâ lance, quoniam tractis sagittis illi, vt eorum consuetudo est, fugere voluerunt; sed nostri inter ipsos & ciuitatem obstaculum posuerunt. Et quid pluribus vtar verbis? tantum ibi humani sanguinis fusum est, quòd aqua rubicunda facta est, quę in ciuitatem fluebat, & eorum cisternas replebat. Nobiliores ipsius ciuitatis ibi occisi sunt; & qui viui remanserunt, de contaminatione cister-

Dux Godefridus, Ensis cuius benè fidus. Consul Flandrensis, Cuius non fallitur ensis.

cisternarum multùm ingemuerunt. Qua cæde peracta, nostri minimè contenti, quia nihil ibi lucrati erant, nisi tela & indumentorũ spolia, in suprà dictam vallem *Desen* cucurrerunt; & absq; numero oues, boues, asinos, diuersiq; generis pecudes depraedati sunt; & tria millia camelorum simul rapuerunt. Tanta copia bestiarum vnde conuenerat, nostri vehementer mirati sunt; quia in eadem valle quindecim diebus hospitati fuerunt. *Illi cum tanta redeunt ad castra rapina.* Nulla vnquam inopia fuit in obsidione illa; quia naues ad quendam portum veniebant, quæ omnia necessaria afferebant. Dominicum *Pascha* celebrauerunt ibi, quod fuit tunc quarto Idus Aprilis. Durauit autem illa obsessio tribus mensibus, vnâ die minus. Fuit autẽ ibi mortuus *Ansellus de Ribodi monte*, vir per multa laudabilis, & in suo militari ordine præcipuus. qui dum in mundo fuit, multa digna relatu peregit, quibus illud præferẽdum est, quòd *Aquiscingensis* cœnobii indefessus adiutor in omnibus extitit. Similiter ibi mortuus est *Pontius Balonensis* [vel de Baladino:] cuius tempora perforauit ictus lapidis, tormento iaculati. *Willermus Picardus*, & *Guarinus de Petra Mora*, primus iaculo, alter obiit sagittâ. His vita functis, obsidionem illam nostri dimiserunt, quia illud inexpugnabile castrũ nullam timebat violentiam impugnantium. Detensis igitur tentoriis, ad *Tripolim* pergunt, & pacem à rege & ciuibus diu quæsitam stabiliunt. Datis igitur inuicem dextris, fidei illorum in tantum se proceres commẽdauerunt, vt vsq; ad palatium regis ciuitatem introierint. Rex autem vt fiduciâ pacis tenendæ ex sua parte certior crederetur, trecentos peregrinos ex nostris dissoluit à vinculis, & proceribus donauit. Dedit & quindecim millia Bisanceorum, & quindecim equos multa honestate præditos; misitq; omni exercitui mercatum laudabile, quod omnino priuauit illos ab omni necessitate. Pepigit etiam & iurauit illis vt si *Iherusalem* sibi possent adquirere, & bellum quod eis *Admiraldus* Babyloniæ inferre minabatur, superare, Christianus efficeretur, & regis Iherusalem ditioni subiiceretur. Fuerunt autem apud Tripolim per dies tres. Videntes autem proceres & viri bellatores, quòd iam tempus nouarum frugum instabat, cõcordati sunt, quòd Iherosolimitanũ iter ex toto arriperent, & omissis omnibus, rectiorem viam tenerent. Erat autem dies Maii quarta, cùm de Tripoli exierũt, & per quędam ardua montana ascendentes ad castrum, cui nomen *Betelon*, peruenerunt. Alterâ die venerunt ad vrbem quæ dicitur *Zabaris*, in cuius confinio nihil aquæ potuit inueniri, qua extingueretur eorum nimia sitis. Æstus quippe erat, & equi & omnis hominum multitudo sitiebat. In crastinum venerunt ad flumen, cui nomen *Braim*. Ibi igitur pernoctauerunt, & sitim suam deposuerunt. Nox subsequens fuit Dominicæ ascensionis; & ipsi ascenderunt montem, in quo erat via nimis angusta, in qua putauerunt occurrentes inuenturos se hostes: sed DEVS, quoniam Dux eorum fuit solus, & non erat cum eis DEVS alienus, fecit eos inoffensos transire. Tunc venerunt ad vrbẽ *Baruth* supra mare sitam: deinde ad aliam, quæ vocatur *Sagitta*: Post hæc ad aliam quæ *Sur* dicitur: Deinde ad *Acram*; de Acra ad castrum, cui nomen *Caiphas*; & sic ad *Cesaream*. Est autem Cesarea insignis ciuitas Palæstinæ, in qua Philippus Apostolus dicitur domum habuisse, quæ vsq; hodie monstratur: nec non & cubiculum filiarum eius prophetantium. Est autem in littore maris sita; olim *Pirgos*, id est, *turris Stratonis*, appellata. Sed ab Herode rege nobilius & pulchrius & cõtra vim maris vtilius extructa, in honorem Cæsaris Augusti *Cesarea* est cognominata: cui etiam in ea templum albo marmore construxit: in qua nepos eius Herodes est ab Angelo percussus, Cornelius baptizatus, & Agabus propheta zona Pauli est ligatus. Iuxta illam nostri sua tentoria fixerunt; & sanctam Domini Pentecosten celebrauerunt. Deinde venerunt ad vrbem *Ramolam*, quam Saraceni propter metum eorum dimiserant vacuam; iuxta quam erat illustris ecclesia sancti *Georgii* martyris, in qua sanctissimũ eius corpus requiescit: quo in loco ipse pro CHRISTI nomine martyriũ suscepit. In ea milites Christiani pro veneratione militis CHRISTI episcopum elegerunt, electum constituerunt, constitutum decimis omnium diuitiarum suarum ditauerunt. Et dignum erat vt *Georgius* inuictus miles, eorum militiæ signifer, istum ab eis honorem reciperet. Remansit itaque illic Episcopus cum suis, diues auro & argento, equis & animalibus. Et ad ciuitatem statim Hierusalem direxit iter Christianus exercitus, in virtute nominis illius, qui in ea mortuus iacuit, & die tertia resurrexit, cui est cum patre & sancto Spiritu æqua potestas & gloria interminabilis: Amen.

EXPLICIT LIBER OCTAVVS.

INCIPIT LIBER NONVS.

BONE IESV, vt castra tua viderunt, huius terrenæ *Iherusalem* muros, quantos exitus aquarum oculi eorum deduxerunt! Et mox terræ procumbentia sonitu oris & nutu inclinati corporis Sanctum Sepulchrum tuum salutauerunt; & te qui in eo iacuisti, vt sedentem in dextera Patris, vt venturum iudicem omnium, adorauerunt. Verè tunc ab omnibus cor lapideum abstulisti, & cor carneum contulisti, Spiritumque Sanctum tuum in medio eorum posuisti. Itaque contra inimicos tuos qui erant in ea, iam scilicet longè positi, pugnabãt, quoniam ad auxilium suum ita te concitabant; & meliùs lachrymis, quàm iacula intorquendo, pugnabant; quoniam licet in terram defluerẽt vbertim, in cœlum tamen ante te propugnatorem suum conscendebant. qui ab oratione surgentes, ad regalem ciuitatem properarunt; inimicos regis æterni intus inuenerunt: circa quos tali ordine castra sua posuerunt. A Septentrione castrametati sunt duo comites, *Normannus* & *Flandrensis*, iuxta Ecclesiam *Sancti Stephani* protomartyris, vbi lapidatus est à Iudæis: Ab occidente Dux *Godefridus* & *Tancredus*: A meridie verò *Comes Sancti Aegidij*, scilicet in monte Sion, circa Ecclesiam Sanctæ Mariæ matris Domini, vbi Dominus cœnauit cum discipulis suis. Tentoriis igitur in circuitu Iherusalem ita dispositis, dum vexatione itineris fatigati, requiescerent, & machinas ad expugnandam vrbem præpararent; *Raimundus Piletus*, & *Raimundus de Taurina*, & alii quàm plures de castris egressi sunt, vt finitimam regionem lustrarent, ne scilicet hostes improuisi super illos venirent, & imparatos inuenirent. Inuenerunt itaque trecentos Arabes, & pugnauerũt cum eis, & superauerunt eos, & plures occiderunt, & equos triginta inde habuerunt. Secunda igitur feria hebdomadæ secundæ, quarto Idus Iunii, aggressi sunt Iherusalem Christiani, sed eodem die non præualuerunt: nec tamen fuit labor inanis. Ita enim antemurale prostrauerunt, vt ad maiorem murum scalam vnam erexerint: & si tunc scalarum copiam habuissent, labor ille primus vltimus fuisset. Nam illi qui per scalam ascenderunt, cùm hostibus diu cominus iaculis & ensibus decertauerunt. Multi de nostris in illo conflictu mortui sunt, sed multò plures ex eis. Hora vesperi bello incompetens diremit litem, & nox superueniens vtrisque contulit quietem. Repulsa siquidem ista, grauem & nimis longum laborem intulit nostris: quia panes inueniri non poterant ad edendum per interuallum decem dierum, quousque naues eorum onustæ ad *portum Iaphiæ* venerunt. Et nimia sitis pressura illos attriuit, quia *Syloe*, quæ ad montis radicem Sion oritur, non poterat nisi vix solos homines adaquare. Equi verò & cætera animalia adaquandum ducebantur per sex miliaria, & tunc cum magna militum custodia. Vnde & cara erat aqua inter eos, & caro vendebatur pretio. Consilio igitur inito, elegerunt milites qui ad naues irent, easq; ab extranea gente custodirent. Itaque summo diluculo diei egressi sunt centum milites, de exercitu Comitis Sancti Ægidii, *Raimundus* scilicet *Piletus*, qui semper fuit omni labori militiæ domesticus, & prorsus otio peregrinus; & cum eo alter *Raimundus de Taurina*, & *Achardus de Monte Merulo*; *Guillermus* etiam *Sabratensis*: Et ibant vt ad bellum parati, ad portum maris. Et dum irent, triginta ex eis diuiserunt se ab aliis, vt semitas viarum discerẽt, & vtrum venirent hostes explorarent. Cùmque paululum itineris processissent, septingentos *Turcos* & *Arabes* eminus conspiciunt; quos, licet perpauci essent, incunctanter tamen inuadunt. Sed numerositas inimicorum tanta fuit, vt paucitas nostrorum resistere non potuerit. Nostri tamen quos in primo impetu offenderunt, neci perpetuæ destinauerunt. Sed cùm facto illo congressu regyrare posse æstimauerunt, circumuallati multitudine, velle suum implere non potuerunt. Tunc ibi mortuus est *Achardus* vir bellator, fortis & egregius, & quidam ex peditibus. Antequam verò bellum inciperet, nuntius equo celeri ad Piletum cucurrerat, qui Arabes & Turcos, nostros inuasisse nuntiarent. Quod vt *Piletus* audiuit, absq; mora equum calcaribus vrget: sero tamen illuc peruenit. Iam enim Achardus mortuus erat, qui tamen antequam decederet vitam suam multo sanguine, & mortem morte plurimorum commutauit. Vt verò nostros illi eminus prospexerunt, vt fugere accipitrem penna trepidante columbæ assolent, sic illi fugiunt, & terga nostris dederunt. Nostri verò persecuti sunt illos, & multos occiderunt. Et vnum ex eis viuum

Si foret hic tardus, Non sic moreretur Achardus.

uum

GODEFRIDVS.

num retinuerunt, qui Turcorũ dolos eis referret, & quid machinarentur mali prænuntiaret; retinueruntq; ab eis centum & tres equos, quos miserunt ad castra, & ipsi ad naues iniuncta perficiunt mandata. Famem quippe naues cibis onustæ extinxerunt; sed vehementem sitim extinguere non potuerunt. Tanta quippe sitis erat in obsidione, vt tellurem cauarent, & glebas humectiores ori apponerent, rorantiaq; marmora lamberent. Coria boum & bubalorum, aliorumq; animalium recentia suebāt, & cùm ad aquandos equos ire disponerent, vsque ad sex millia milites armati pergebant: Tunc ea, aquâ implebant, & ad castra referebant, & ex illa olida aqua bibebant: pleriq; prout ferre poterant ieiunabant: quia ieiunio sitim temperabant. Et quis crederet, quod fames proficeret? dolor dolorem expelleret? Dum hæc paterentur, proceres à longo terræ spacio ligneas trabes adduci faciebant, quibus turres & machinæ fierent, quæ ciuitatem expugnarent. Quibus adductis, dux Ducum *Godefridus* suam turrim construxit: & ab Orientali plaga adduci præcepit. Et contra venerandus *Comes Sancti Ægidij* consimile castrum constituit, & à meridiana plaga applicuit. Quintâ siquidem feriâ ieiunia nostri celebrauerunt & pauperibus eleemosynas distribuerunt. Sextâ verò feriâ quæ erat Iulii mensis dies duodecima, aurora sereno lumine coruscante, turres egregii bellatores ascendunt, & scalas mœnibus apponunt. Stupent & contremiscunt adulterini ciues vrbis eximiæ, cùm se vident circumuallari tanta multitudine. Quà vero supremum diem sibi imminere videbant, & mortem super capita sua dependere, acriter cœperunt resistere, & sicut iam de morte non dubii, propugnare. Illic eminebat in sua turri Dux *Godefridus*, non tunc miles, sed sagittarius: cuius manus ad prælium & digitos ad bellum Dominus dirigebat; quoniam sagittis iactis, inimicorum pectora, & vtraq; latera perforabat. Iuxta quem fratres eius *Eustachius* & *Balduinus*, velut duo iuxta leonem leones, & duros ictus iaculorum & lapidum suscipiebant, & quadruplici fœnore compensabant. Et quis omnium probitates referre valeret, cũ omnium qui nunc sunt philosophorũ facundia tantis minime laudibus sufficeret? Et dũ sic desuper mœnia pugnabatur, processio circa ipsa mœnia agebatur, & cruces ac reliquiæ & sacra altaria deferuntur. Tota itaq; die alternis ictibus decertatũ est. Sed vt appropinquauit hora, quâ Saluator omnium mortem subiit, miles quidam, nomine *Letoldus*, de castro Ducis primus insiluit, post quẽ *Guicherius*, qui leonem propria virtute prostrauit, & occidit. Statim dux milites suos sequitur, & omnes alii milites Ducem suum. Tunc verò arcus & sagittę dimittuntur, & fulminei enses arripiuntur. Quibus visis hostes illico murum deserunt, & ad terram dilabũtur, & milites CHRISTI celeri gressu cum magnis vocibus persequuntur. Quas voces cùm audiret Comes *Raimundus*, qui castrum suum muro propius adponere gestiebat, protinus intellexit Francos esse in vrbe, suisq; militibus ait: *Quid hic stamus, & in cassum laboramus? Francigenæ vrbem obtinent; magnis q; vocibus & ictibus personant.* Tunc celeri gressu cum suo comitatu perrexit ad portam, quæ est secus turrim Dauid, & vocauit eos qui in arce erant, vt aperirent. Protinus *Admirauisus* qui turrim custodiebat, vt cognouit quis esset, ianuam ei aperuit; seque suosq; & sua fidei eius commendauit, vt se tueretur ne destrueretur. Sed Comes dixit, quod id nunquam faceret, nisi sibi turrim dimitteret. Qui ei assensum gratanter tribuit: & Comes illi, vt petebat, omnem fiduciam spopondit. Dux verò *Godefridus*, non arcem, non aulam, non aurum, non argentum, non spolia, ambiebat: sed cum Francis suis, sanguinem seruorum suorum, qui in circuitu Iherusalem effusus fuerat, ab eis vindicare satagebat; & irrisiones & contumelias quas peręgrinis intulerant, vlcisci cupiebat. In nullo autem bello talem habuit occidendi facultatem: nec super pontẽ Antiochiæ, cum giganteum dimidiauit gentilem. Nunc vero absque vlla refragatione, tam ipse quàm Guicherius, qui medium secuit leonem, multaq; electorum militum millia, à capite vsque ad renes secabant humana corpora, & dextra leuaq; per vtraq; latera. Nullus ibi nostrorum iners fuit, meticulosus nullus, vbi nemo resistebat, sed pro posse suo vnusquisq; fugiebat: sed fugere nemo poterat, quoniam multitudo à seipsa in seipsam perplexa, sibimet impedimento erat. Qui tamen de tantæ cladis maceratione elabi potuerunt, templum Salomonis intrauerunt, & se ibi longo diei spatio defenderunt. Sed cùm iam dies inclinari videretur, nostri timentes solis occasum, animositate conceptâ, abdita Templi irrumpũt, eosq; misera morte pessundarunt. Tantùm ibi humani sanguinis effusum est, vt cęsorũ corpora, vnda sanguinis impellente voluerentur per pauimentũ, & brachia siue trun-

Anno millesimo Cēteno quo minus vno, Iherusalem Frāci Capiunt virtute potenti.

GODEFRIDUS REX.

catæ manus super cruorem fluitabant, & extraneo corpori iungebantur, ita vt nemo valeret discernere cuius erat corporis brachium, quod truncato corpori erat adiunctum. Ipsi etiam milites qui hoc carnificium operabantur, exhalantes calidi feruoris nebulas vix patiebantur. Hac itaq; inenarrabili cæde peracta, aliquantulũ naturæ indulserunt; & plures ex iuuenibus tam viros quàm mulieres vitæ reseruauerunt, & suo famulatui mancipauerunt. Mox per vicos & plateas discurrentes, quicquid inuenerunt rapuerunt, & quod quisq; rapuit hoc suum fuit. Erat autem *Iherusalem* tunc referta temporalibus bonis, nec aliquo indigebat, nisi spiritalibus deliciis: Tunc quippe filios suos, de longè ad se venientes, ita ditauit, quia in ea nullus pauper remansit. Tantis itaq; ditati diuitiis, ad Sanctum Domini *Sepulchrum* læto incessu perrexerunt: & ei qui in eo sepultus fuit gratias referentes capitalicia sua obtulerunt. Ipsa die, sicut per Prophetam fuerat prædictũ, Sepulchrum Domini fuit gloriosum: cùm omnes non incessu pedum, sed poplitum & cubitorũ proni incedebant & pauimenta imbre lacrymarum inundabant. Hac itaq; oblatione solenni deuotione completa, ad domos suas, eis à DEO destinatas, redierunt: & naturæ necessariis indulgentes, fessis corporibus cibum & somni requiem tradiderunt. In crastinum igitur cùm caput aurora terris ostenderet, ne vllus in vrbe locus insidiis remaneret, armati ad templum *Salomonis* cucurrerunt, vt scilicet illos delerent, qui supra Templi fastigia ascenderãt. Maxima enim illuc copia Turcorũ conscenderat, quæ libentiùs fugisset, si sumptis alis volare potuisset. Sed quibus natura alas negauit, misera vita infelices exitus donauit. Vt enim nostros ex aduerso sibi occursare supra Templum viderunt, obuiam nudis ensibus veniebant, malentes citissima morte occumbere, quàm miseræ iugo seruitutis longissimè perire. Nam se terræ præcipites dabant, & ad terram quæ cunctis mortalibus vitæ præbet alimenta, mortem inueniebant. Nec tamen omnes occiderunt: sed seruituti suæ plurimos reseruauerunt. Tunc constitutũ est vt ciuitas mundaretur; & iniunctum est *Sarracenis* viuis, vt mortuos foras extraherẽt, ciuitatemq; ab omni spurcitia tanti morticinii prorsus mundarẽt, qui protinus iussis obtemperãtes, & lugebãt & extrahebãt; & extra portam ingẽtes, veluti castellinas defensalesq; domos, pyras construebant. Mẽbra truncata in sportis colligebãt, & foris deferebant; & pauimenta templorũ, domorumq; à sanguine aquâ eluebant. Eliminatis itaq; omnibus inimicis, ab vrbe pacifici nominis, de ordinando Rege, quæstio debebat agitari; vt scilicet vnus ex ipsis omnibus eligeretur, qui tãtæ vrbi tantoq; populo præficeretur. Communi igitur decreto omnium, pari voto, generaliq; assensu Dux *Godefridus* eligitur: octauo scilicet die quo ciuitas expugnatur. In quo bene assensus omniũ conuenire debuit; quia in illo regimine talem se exhibuit, vt ipse magis regiam dignitatẽ, quàm regia dignitas ipsum commendarit. Non honor illustrem faciebat eum: sed honori multiplicabatur gloria propter eum. In tantum enim Regiæ dignitati præfuit & profuit, quod si fieri posset, vt vniuersi reges terræ iuxta illum adessent, censura æquitatis omnibus principari iudicaretur, & merito equestris probitatis, & vultuosa corporis elegantia & nobilium morũ prærogatiua. Congruum quoq; deinceps erat, vt qui sibi gubernatorem corporum decenter & decentem elegerant, rectorẽ animarum pari modo sibi proponerent. Elegerunt itaq; quendam clericum, nomine *Arnulfum* diuina & humana lege bene eruditũ. Erat autem scriba doctus in regno cœlorum, id est, in Sancta Ecclesia: qui benè poterat de thesauro suo proferre noua & vetera. Eius siquidem electio facta fuit in festiuitate *S. Petri ad vincula*; quæ festiuitas bene congruit vinculatæ ciuitati, quæ dæmoniacis nexibus diu fuerat illigata: quoniam ipso die quo dignum habuit sacerdotem libera fuit & absoluta. Gratias igitur DEO saluatori & liberatori suorum: qui totiens eam destrui & ancillari permisit; totiensq; destructam reædificauit, & ancillatam mirabili potentia liberauit. His, vt præfatum est, bellorum conflictibus gens Gallicana fines Orientis penetrauit; & ab immundiciis gentilium, quibus per annos circiter quadraginta Iherusalẽ fuerat inquinata, diuina opitulante gratia, emundauit. In qua sacerdote canonicè consecrato, & rege sublimato, *Francorum* celebre nomen omni Orienti innotuit: & omnipotentia IESV CHRISTI in ea crucifixi mentibus etiam infidelium resplenduit. Quo splendore renitentis gratiæ, cùm sacerdotis ac regis ordinatio solenni gaudio fuisset exhibita, nuntii de *Neapolitana* vrbe ad regem Godefridum venerunt: ciuium suorum mandata ferentes, vt ad ipsos, scilicet de suis, mitteret, & ciues & ciuitatem eorum in suo regimine, suaq; ditione reciperet: volebant enim

de seipsis

de seipsis suum dilatare imperiũ, magis affectantes suum quàm alterius principatũ. Est autẽ *Neapolis* ciuitas Cariæ, quæ est prouincia Asiæ. Rex accepto consilio, misit ad illos *Eustachium* fratrẽ suum, & *Tancredum*, cum magna manu militum & peditũ: quos illi cum magnæ venerationis officio susceperunt, & seipsos & ciuitatẽ in eius ditionem tradiderunt. Cùm hæc ita fieri inciperent, ille tortuosus & lubricus anguis, qui fidelium semper inuidet felicitati, titulum scilicet Christiani nominis ita ampliari, & regnum renouatæ Iherusalem ita dilatari, admodum indoluit. Et *Clementem* imò dementem Admirauisum Babyloniæ, contra ipsos felle commouit, & cum ipso omnem Orientẽ excitauit. Sperauit etenim totius malitiæ præsumptor, omnes illos & vrbem delere, & memoriam Dominici *Sepulchri* funditus abolere. Sed sicut cogitationes hominum vanæ sunt, ita & potentiæ euanescunt. Collegit igitur quicquid potuit hominum, & pomposo apparatu *Ascalonam* peruenit. Quò cùm peruenisset, nuntius ad Regem festinus venit, & rem vt erat, ei intimauit. Nec mora longa fuit, quòd Rex ad illos quos miserat misit, vt videlicet festinarent ad bellum venire, quod præparauerat *Admirauisus* Babyloniæ. Ipse enim iam cum innumera gente Ascalonæ erat, & Iherosolymam obsidere parabat. Quod vbi *Eustachius* & *Tancredus*, ceteriq; viri bellatores audierũt, imminens belli negotiũ Neapolitanis ciuibus ostenderunt: & vale eis dicentes, cum bono gaudii & amicitiæ discesserunt. Nostri quippe Turcorum occursum desiderantes, montana conscenderunt, & tota die ac nocte insomnes & inquieti *Cæsaream* peruenerunt. In crastinũ iuxta mare ambulauerunt, & ad quandam vrbem quæ *Ramola* dicitur peruenerunt, multosq; ibi Arabes, qui belli præcursores erant, inuenerunt. Quos fortiter nostri insequentes, plures ex eis apprehenderũt, qui ipsis omnem belli apparatum in veritate aperuerũt. Qua re comperta, nuntios velocibus equis insidentes, Regi citiùs legauerũt, vt omnes absq; dilatione commoneret: & contra Ascalonam ad bellum procederet. Est autem *Ascalona* ciuitas insignis Palæstinę, viginti quinque milliariis distans ab Iherosolyma: quam quondam Allophyli condiderunt, & Ascalonam ex nomine *Celon*, qui fuit nepos Cham & filius Mesraim, vocauerũt. Fuit autẽ semper aduersatrix Iherusalem; & cùm vicina sit, tamen nulla vnquam familiaritate coniungi voluit. In hac igitur Admirauisus Babyloniæ erat, cùm nuntii ad Regem venerunt, & quæ suprà diximus, retulerunt. Rex autem vt audiuit, Patriarchã conuocari præcepit, & ab eo consilium accepit, vt per totam ciuitatẽ præconaretur, quò in crastinum summo mane omnes ad ecclesiam conuenirent: vt post sacra missarum solemnia Dominici corporis Eucharistiã perciperent, & ad bellũ versus Ascalonam equitarent. Rumor iste minimè perturbauit animos audientium; sed nox subsequens visa est illi tardiori successu protensior cæteris extitisse. *Vt primùm matutina caput aurora leuauit, Ad missam resonans cunctos campana vocauit. Missa peroratur, populus Domino sociatur. Quæ benedicuntur, sacra munera dum capiuntur, Exit ab ecclesia plebs, atque cucurrit ad arma, Et ieiuna suum contraria pergit ad hostem. Classica, sistra, tubæ, postquã Rex exit ab vrbe, Insonuêre simul: quorum clangloribus, omnes In gyrum montes, cum vallibus echonisabant, Terroremque suis inimicis incutiebant.* Ita procedunt ad prælia Christianæ acies, Deum victorem belli, corpore & mente gestantes: & propterea non terrentur hominum vlla multitudine, quia non confidunt in sua, sed in ipsius virtute. Patriarcha quidem dereliquit vices suas *Petro eremitæ*, vt missas ordinaret, orationes constitueret, & processiones componeret ad Sepulchrum, vt Deus homo, qui in eo iacuit, populo suo fieret in præsidium. Cùmq; Rex cum suo exercitu veniret ad flumen, quod est circa Ascalonam, inuenit ibi multa millia boum, camelorum, asinorum, mulorum, & mularum: quæ non solùm erant de ciuitate, sed & cum exercitu Admirauisi venerant. Quæ omnia centum Arabes custodiebant: sed vt primùm nostros viderunt, & prædam eis dereliquerunt, & fugæ subsidiũ sibi quæsierunt. Nostri verò persecuti sunt illos, sed apprehendere non potuerunt nisi duos. Prædam autem vniuersam rapuerunt, & Iherusalem ex ea copiosè ditauerunt. Rex quidem die iam aduesperascente, vociferari præcepit per vniuersum agmen, vt omnes quiescerent, & primo diluculo consurgerent, seque bello præpararent. Patriarcha verò anathematizauit omnes, qui in illo conflictu aliquid raperent, ante consecutam victoriam. Nocte igitur transactâ aurora solito clarior incanduit, & nostros à somno excitauit. Erat autem feriâ sextâ, in qua Saluator generis humani, diabolum regem Babyloniæ, trophæo crucis prostrauit: & nunc iterum Admirauisum suæ Babyloniæ, per satellites suos Dominus superauit.

GODEFRIDVS REX.

Rex, vt superiùs diximus, flumen transmeauit, sed Patriarcha cum Episcopis aliisque religiosis viris, tam Græcis quàm Latinis citra remansit. Descendit itaq; Rex in quandam vallem speciosam & spatiosam cum suis omnibus, & secus littus maris intrauit, ibique suas acies ordinauit. Ipse suam constituit primam: Comes *Normannus* secundam: Comes *Sancti Ægidii* tertiam: Comes *Flandrensis* quartam: Comes *Eustachius* & *Tancredus* & *Guaston de Behert* quintam. Vniuersique pedites cum sagittis, & pilis, & telis præposuerunt se militibus: & sic ordinati obuiam ire cœperunt Babyloniensibus. In dextera parte iuxta mare, Comes Sancti Ægidii fuit; in sinistra verò Rex, vbi maior hostium fortitudo incumbebat, equitauit. Inter hos alii omnes fuerunt. Sed non est prætereundum, quid *Clemens* Admirauisus dixerit, cùm ei, quòd nostri contra eum equitabant ad prælium, nunciatum fuit. De serotina enim præda quam nostri ceperant, nullus ei nuntiauerat: quoniam nisi læta & prospera nullus ei dicere præsumebat, quia in gaudio semper esse volebat. Quicũque enim ei aduersa nuntiabat, nullam deinceps gratiam in conspectu eius inueniebat. Nec illum tamen vlla res possessa suo distractu turbauerat; tantæ facultatis erat, quod remanebat. Et ne friuolum esse dicat quis, quod dicturi sumus: à quodam Turco, qui hæc postea in Iherusalem retulit, habuimus; qui sponte sua factus est Christianus, & in baptismate vocatus est *Boamundus*. Summo itaque mane dictum est ei, quòd reuera Franci parati erant ad prælium, & quòd iam propè essent, venientes contra ipsum. Tunc fertur demens dixisse nuntio: *Quod mihi dicis, non audeo credere, quia nec etiam intra muros Iherusalem æstimo illos inuenire.* Cui & ille: *Certissimè sciat, Domine, magnitudo tua, quia parati ad prælium veniunt, & iam propè sunt.* Tunc præcepit vt omnes arma caperent, & ad bellum properarent. Cumque parati omnes ex aduerso starent, & ipse nostros intuitus esset, dixit: *O regnum Babyloniæ cunctis regnis antecellens, quantum dedecus hodie pateris, in hoc quòd tantilla gens, contra te venire præsumit! Ego verò nunquam æstimaui illos nec intra septa etiam cuiuslibet vrbis inuenire; & ipsi contra me itinere diei vnius ausi sunt venire? Aut sensum amiserunt, aut mori sicut & viuere diligunt. Præcipio itaque vobis, ô Babylonici bellatores, vt omnes istos de terra tollatis, nulli parcat oculus vester, nulliusq; misereamini.* Sic ergo commissum est prælium. Primus siquidem *Comes Normanniæ* miles imperterritus cum sua acie congressionem incepit: in illa scilicet regione, in qua vexillum Admirauisi, quod *standardum* vocãt, conspexit. Qui ferro per medias acies viam interrumpens, multas strages dedit, & tandẽ ad illum qui standardum tenebat perueniẽs, illum ante pedes Admirauisi prostrauit, & vexillum accepit. Admirauisus autem vix euasit, & Ascalonam fugiens, ante vrbis ianuam constitit. Et miser miserrimam suorum cladem, à longe prospexit. Non dissimili audacia Rex & reliqui Comites in oppositos irruunt; & sæuissima mulctatione dextra læuaque perimunt quotquot sibi occurrunt. Ibi Turcensis arcus nulli eorum profuit, quia impetus nostrorum tam celer tamque densissimus fuit, quòd nulli trahere licuit, sed fugere libuit. Multa quippe ibi millia mortua sunt, quæ mortua non essent, si fugere præualuissent. Sed multitudo tanta erat: quoniam qui retro erant, præmissos in mortiferos nostrorum gladios impellebant. *Tancredus* & *Boloniensis Comes Eustachius* irruerunt in eorum tentoria, & multa ibi præclara egerunt: quæ si scriberentur, digna essent memoriâ. Nullus nostrorum segnis, nullus pauidus repertus est, sed omnes vno spiritu animati, vnanimiter prosequebantur inimicos crucis CHRISTI. Mirum quippe erat, quòd tantorũ multitudinem armatorum paucitas nostrorum non expauescebat, sed diuina suffragante gratia, magis ac magis cõualescebat, & eorum ceruicositatem inclinabat. sicq; die tota pugnæ conflictus initur vsque quò Sol centrum poli conscendit, hora videlicet qua Dominus noster IESVS crucem ascendit: ipsa eadem hora omne robur contrariæ gentis emarcuit, qui ita sensu mutati erant quòd nec fugere poterant, nec se defendere valebant. Arbores ascendebant, putantes quòd sic se tuerentur ne à nostris intuerentur. Nostri verò sagittabant illos sicut aucupes volatilia, & ad terram demersos trucidabant, vt in macello carnifices animalia. Alii autem tenentes gladios in manibus, pedibus nostrorum prouoluti, terræ se inclinabant, & erigere se contra Christianos non audebant. Iam verò prima pars Babylonici exercitus tota fugiebat, & posterior de victoria cuius esset, adhuc dubitabat; quia nihil vnquam minus sperabat, quàm suorum fugam, & victoriam Christianorum. Cùm enim suos conspicabatur per plana camporum fugiendo discurrere, æstimabat illos persequi Christianos, & velle occidere. Sed postquam compere-

runt

runt quòd Christianorum erat victoria, gaudium quod habuerant, superauit mœstitia. Tunc & ipsi perterriti fugiunt, & sequacibus suis fugiendi præstant consortium. Et vt ventus aquilo dissipat nubes, & immissus turbo aggeres stipularum; sic nostri dissipabant alas & cuneos fugientium. Dum hæc ita fierent, dum sic milites CHRISTI satellites diaboli destruerent, & Comes *Sancti AEgidii* qui iuxta mare pugnabat, absque numero perimeret, & multò plures in mare præcipites ire compelleret: quid *Clemens*, nunc verò demens Admirauisus stans ante portam Ascalonæ dixerit, audiamus: sicut suprà dictus proselytus Iherosolymis deinceps retulit, qui iuxta illum erat, vt assecla, & domesticus & verna illius. Clemens igitur vt demens dicebat, dum gentem suam gens Christiana detruncabat: *O Machomet præceptor noster & patrone, vbi est virtus tua? Vbi est cœlestium virtus numinum, cum quibus ipse gloriaris? Vbi est creatoris efficax potentia, cui semper astat tua præsentia? Cur sic reliquisti gentem tuam, quã immisericorditer dissipat, destruit, & interficit gens pauperrima & pannosa gens, aliarum gentium peripsema, omniumq; prorsus hominum fex, rubigo & scoria. Gens, inquam, quæ à nostrâ solita erat quærere panem, quæ nihil prorsus habebat nisi baculum & peram? Totiens eis Eleemosynam dedimus, totiens eorum miserti sumus. Heu heu, quare eis pepercimus? Cur illorum miseriæ indulsimus? Quare non omnes occidimus? Nunc scire possumus, quòd huc veniebant non vt veri adoratores, sed vt subdoli exploratores. Gloriam nostræ felicitatis viderunt, diuitias nostras concupierunt, concupiscentiam secum in terram suam detulerunt, & istis nuntiauerunt. Nunc igitur isti sitiunt aurum argentumq; nostrum, & ob hoc tam crudeliter effundunt sanguinem nostrum. Ergóne sunt homines isti, qui tantam habent potestatem, aut certè infernales dii? Forsitan infernus ruptus est, & populus iste eruptus est. Abyssus crepuit, inde gens ista efferbuit. nullæ enim habent viscera humanitatis; nulla indicia pietatis. Si homines essent, mori timerent: sed vnde emerserunt, in infernũ redire non expauescunt. O gloria regni Babyloniæ, quàm turpiter hodie dehonestaris, quæ bellatores tuos olim fortes nunc debilitatos amittis. Quæ gens vlterius poterit huic nefariæ genti resistere, cùm gens tua contra eam nec ad horam poterit sustinere? Heu heu, nunc fugiunt, qui nunquam fugere didicerunt, & turpiter prosternuntur, qui alios prosternere consueuerunt. Proh dolor, omnia nobis cedunt in contrarium. Vincere solebamus, & vincimur. In lætitia cordis assiduè versari, nunc mœrore afficimur. Quis enim valet oculos suos à lacrymis temperare, & erumpentes ab intimo corde singultus cohibere? Diu est quòd in collectione huius exercitus curam magnæ sollicitudinis expendi, multumq; tempus frustra consumpsi. Fortiores totius Orientis milites innumerabili pretio conduxi, & ad hoc bellum adduxi: & nunc ad extremum & ipsos & pretium amisi. Multo argenti dispendio paraueram ligna ad construendas turres ligneas, & omnis generis machinas in circuitu Iherusalem, vt eos obsiderem: & ipsi longè ab ea præuenerunt faciem meam. Quem honorem habebo vlteriùs in terra mea, cùm sic me dehonestat gens aduena, populus alienus? O Machomet, Machomet, quis vnquam venustiori cultu te colitur, in delubris auro argentoq; insignitis, pulchrisq; de te imaginibus decoratis, & cerimoniis & solennitatibus omniq; ritu sacrorum? Sed hoc est quòd Christiani nobis insultare solent, quia maior est virtus crucifixi quàm tua; quoniam ipse potens est in cœlo & in terra. Apparet autem nunc, quoniam qui in eo confidunt vincunt illi verò vincuntur, qui te venerantur. Sed hoc non exigit incuria nostra: quoniam auro, gemmis, cunctisq; opibus pretiosis, magis insignita est sepultura tua quàm* CHRISTI. *Ciuitas illa quæ tuo nobilitatur corpore, nunquam decisa est ab honore, sed omni sublimitate semper excreuit, omniq; famulatu debitæ venerationis enituit. Ista verò in qua crucifixus tumulatus est, nunquam deinceps honorem habuit, sed destructa & conculcata, & ad nihilum redacta multotiens fuit. Cuius igitur culpâ ita degeneres efficimur, cùm omnem tibi exhibeamus honorem, & nullam nobis rependis vicem? O Iherusalem ciuitas seductrix & adultera, si vllo tempore contingeret vt in manus nostras deuenires, totam te solo coæquarem; & Sepulti tui Sepulchrum funditus exterminarem.* Cùm hęc & his ęquipolentia *Clemens* Admirauisus voce querula rotat et nostri assuetæ virtutis suæ non immemores, ante vrbis ianuam tanto impetu in Babylonios irruerunt, quòd neminem eorum nisi mortuum aut plagis exhaustum extra ianuam reliquerunt. Tali itaq; modo diuina virtus bellum deuicit, & nostros victoria commendauit. Et quis ad plenum valet referre quot occisi sunt, in angusto portæ introitu? Tunc *Clemens* iure flere potuit, cùm tot ante se suorũ cadauera extincta vidit. Quidam adhuc in supremo spiritu positi palpitabant, & Clementi qui illuc eos adduxerat, maledicebant. Fertur tunc Clemens heiulando fleuisse, & nostros maledixisse. Erant autem in mari, quod adiacet ciuitati, nautæ & naues circum adiacentium regionum, qui iussu Admirauisi attulerant totius opulentiæ supplemẽtum ad obsidionem vrbis *Iherusalem* necessarium. Qui vt viderunt suos & dominum suum tam turpiter confusum, timore perterriti vela suspenderũt, & in altum

Hæc vt dementis sunt tristia verba Clementis.

mare se impulerunt. Nostri verò cum manibus erectis ad cœlum, cordibus DEO gratias retulerunt; & ad eorum tentoria reuertentes aurum & argentum, & innumera spolia vestium, copiamque ciborum, multa genera animalium omnium, instrumenta armorum, inuenerunt. Inuenerunt etiam equos & iumenta, mulos & mulas, asellos & asinas, & dromedarium vnum. Quid de ouibus & arietibus, aliisque pecoribus referam, quæ ad esum parata erant? Lebetes & caldariæ, cacabi, lecti, eorumque exuuiæ, cophini pleni auro argentoque, aureisque vestibus, omnisque eorum apparatus ibi inuentus est: ditissimaq; præda locupletati sunt, qui tentoria Admirauisi regalibus referta diuitiis habuerũt. Standardum quod in summitate argenteæ hastæ pomũ habebat aureum, *Comes Normaniæ* obtulit Sepulcro Domini, fuitque appreciatum precio viginti marcarum. Ensem verò alter emit sexaginta byzanceis. Dum verò nostri sic triumphaliter reuerterentur, inueniebant agmina rusticorum, vasa vinaria & aquatilia deferentium, quæ necessaria esse putabant in obsidione, suorum vsibus dominorũ: qui, velut bestiæ, stupefacti nusquam diuertebant; & inclinatis verticibus, enses nostrorum expectabant. Plerique in mortuorum sanguine se volutabant, & quasi mortui inter mortua corpora latitabant. Vt autem nostri peruenerunt ad flumen, vbi Patriarcham dereliquerant, quieuerunt; vtque fatigati, somnum suum dormierunt. Vtque dies terris aurora præueniente, redditur, exurgunt, & iter cœptum properarunt. Qui vt ciuitati ferè ad duo millia proximare cœperunt, sicut triumphatores insonuêre tubis, sistris & cornibus, atque omnis generis musicis instrumentis, ita vt montes & colles harmoniæ modulatis tinnitibus responderent; & quodammodo cum eis Domino iubilarent. Tunc realiter implebatur, quod spiritualiter per Esaiam de Ecclesia fidelium dicitur: *Montes & colles cantabunt coram vobis laudem.* Erat autem admodum grata multifidâque suauitate delectabilis harmonia, cum voci militum sonituique tubarum echonisarent tinnitus montium, concaua rupium, & ima conuallium. Cùm verò ante portas Vrbis venirent, ab his qui remanserant, cum diuinis laudibus, non iam à terrenis montibus, sed à cœlestibus præconantur. Et meritò DEVS super hoc laudabatur, quoniam nunc Peregrini sui portis apertis recipiuntur cum laudibus, qui olim cum magna difficultate in magnis iniuriis suscipiebantur, datis etiam muneribus. De his Peregrinis & portis per Esaiam dicitur: *Et portæ tuæ eis aperientur iugiter, die ac nocte non claudentur.* Hæc prophetia nostris temporibus adimpletur, quia nunc portæ Iherusalem filiis Peregrinorum aperiuntur, quæ eis antea die ac nocte claudebantur. Factum est autem hoc prælium ad laudem & gloriam Domini nostri IESV CHRISTI, pridie Idus Augusti. Quia verò historicus sermo iste ab *Iherosolyma* sumpsit exordium nominis sui, & finem retinet sicut & medium, nulli inconuenientum videatur, si in calce huius operis, quis eam primitus fecerit, quis ita appellauerit, inscribatur. *Melchisedech* fertur eam post diluuium condidisse, quem Iudæi asserunt filium Noë fuisse. Hanc in Syria conditam *Salem* appellauit; & in ea deinceps permulta tempora regnauit: quam postea Iebusei tenuerunt, & partem sui nominis, quod est *Iebus*, ei addiderunt, & sic collectis in vnum nominibus B in R mutatâ *Iherusalem* vocauerunt. Postea verò à *Salomone* nobilius composita & Templo Domini & sua domo regia, multisque aliis fabricis & hortis & piscinis *Iherosolyma* appellatur, & quasi de suo nomine *Iherosalomonia* intelligitur. Hæc à poetis *Solyma* corruptè vocatur: & à prophetis *Sion* dicitur, quod in nostra lingua *Speculatio* interpretatur: pro eo quòd in monte constituta, de longè venientia contemplatur. *Iherusalem* autem, in nostro Sermone, *Pacifica* transfertur. De antiqua huius gloriosa opulentia scriptum inuenimus in libris Regum, quia Salomon fecit vt tanta abundantia argenti esset in Iherusalem, quanta & lapidum. Enimverò multò copiosius ditior enituit, cùm in ea DEI filius, pro generali omnium redemptione, crucem sustinuit, cœlum suis syderibus obnubilauit, & terra tremuit, petræ scissæ sunt, monumenta aperta sunt, & multa corpora sanctorum qui dormierant surrexerunt. In qua ciuitate contigit vnquam tam mirabile mysterium, de quo emanauit salus omnium fidelium? Ex quo hoc coniicitur, quòd hanc ita DEI filius sua gloriosa morte illustrauit, quia si nostris placuisset autoribus, non *Iherusalem*, sed R in B mutata *Iebussalem* debuisset vocari: & sic in nostro idiomate *Salus pacifica* potuisset interpretari. Pro his & huiusmodi figuratiuis actionibus, forma est & mysticum sacramentum illius Iherusalem cœlestis, de qua dicitur: *Vrbs fortitudinis nostræ Sion Saluator, ponetur in ea murus & antemurale. Aperite portas & ingredietur gens iusta, custodiens veritatem.* De huius laude cuncta referre

Munus pulcrũ Defert Comes ante sepulcrum.

Monstrat Iherusalem, qui primus condidit illam.

nõ possumus, quæ dicta sunt à prophetis & legis doctoribus. Hæc verò terrena nostra ætate fuit à Deo derelicta, & odio habita, à malitia inhabitantium in ea. Cùm autem ipsi Domino placuit, adduxit Francigenam gentem ab extremis terræ, & per eam ab immundis gentilibus liberare eam disposuit. Hoc à longè per Prophepheram Esaiam prædixerat, cùm ait: *Adducam filios tuos de longè, argentum eorum & aurum eorum cum eis, in nomine Domini* Dei *tui, & sancto Israëli, quia glorificauit te. Aedificabunt filii peregrinorum muros tuos, & reges eorum ministrabunt tibi.* Hæc & multa alia inuenimus in propheticis libris, quæ congruunt huic liberationi factæ ætatibus nostris. Per omnia & super omnia benedictus Devs, qui iusto iudicio percutit & vulnerat; & gratuita bonitate quando vult & quomodo vult miseretur & sanat. Amen.

EXPLICIT.

HISTORIA IHEROSOLIMITANA,

A

BALDRICO EPISCOPO Dolensi.

BALDRICI DEI GRATIA DOLENSIVM ARCHIEPISCOPI EPISTOLA AD PETRVM Abbatem Malleocensem.

Mor mihi silentium interdicit, & in verbositatem inducit: amor aufert otium, & trahit in negotium: amor vetat vt sileam; cogit vt loquar & scribam. Totum hoc agit amor: non nouus; sed inueteratus & continuus, quodam tamen modo renouatus. Quendam amicum singularem habui & vnicum, qui me sibi totum peculiauerat, & in me sibi duntaxat ipse complacebat: Dominum Gaufredum *dico virum venerabilem, parentibus Ebredunensem, Abbatem Malleocensem: hominem memorandum & describendum, nisi temporis ingruentis molestia suum mihi peperisset obstaculum. Ego ei reuera in quantum poteram, diligendo respondebam; quoniam in eum amando nullatenus inferior esse volebam. Is tandem laudabili fine quieuit: Abbatem tamen sponte prius exuit, vt & liberiùs theoriæ vacaret, atque ipsi* Deo *exoccupatior deseruiret. Huic in eodem regimine, ipso tamen volente, successit* Petrus *eius consanguineus, pastor postmodum idoneus, vir satis industrius, & tantæ solicitudini multum opportunus. Hunc etenim Monachi Malleacenses elegerunt, & sibi rapuerunt, & quantum dominum meum* Gaufredum *dilexerant, in eo ipso monstrauerunt, quem pro patrui amore Abbatem sibi præfecerunt: quamvis & multæ vtilitates ipsum Abbatia dignum prædicarent. Is sicuti auunculo suo successiuus subintrauit in honore; sic & hæres ei perstitit in morum decentissima liberalitate. Habemus igitur hunc* Petrum, *Deo gratias, bono Gaufredo superstitem, moribus & temporibus nostris satis concordem. Ad hunc ergò modò scribo, ego* Baldricus *Dei gratia Dolensis Archiepiscopus; Petrum quoque meum, meum inquam & vestrum tota voluntate saluto. Saluto*

te, Petre mi, sicuti Malleacensem Rectorem; saluto te sicuti fratrem meum karissimum; saluto te sicut oratorem & viatorem Ierosolymitanum. Gratias ago Deo meo, frater dulcissime, qui te duxit & reduxit: Gratias ago Deo meo qui pedem tuum benè direxit; qui omnia tua dispensat, & huc vsque dispensauit: dispenset etiam obsecro, & vt tibi vultum suum serenet efflagito. Gratias etiam ago tibi quarum tenorem forsitan huc vsque non audisti, cùm nondum quod precepturus sum audieris; & tamen quodam modo iam factum sit, quod tibi imperare decreuerim: ac si iam mihi responderis, puta dictum, puta factum. Imperare tibi decerno, non rogare: quia malo imperiosus ei esse in quo confido, quam sugillator tædiosus immineam ei à quo desperare compellor. Gratias ago, quia talis es in quo confidam; quem rogare, vel cui iubere debeam. Petre, quæso, meus, Sacerdos reuerende, gratiarum mearum actiones eâ quâ loquor dilectione munificus accipe: quas & si quilibet ex obliquo remordebit præproperas, homo tamē sani cerebri iudicabit tempestiuas. Nihil enim poterit esse intempestiuum, quod erit insignis amoris comitate & titulo decusatum. Parit enim perpulchra & vrbana ludicra, splendens amicitiarum prærogatiua. Neque enim verè sunt amici, qui inter se dubitant: nam amicabilis fascinatur identitas, vbi liuidatur alterutra securitas. Ne verò velut ingratus mihi ipsi redarguar: ingratitudo siquidem totius bonæ opinionis est nouerca; mihi ipsi gratias actito, qui cui imperare possum, quemlibet habeo. Non enim omni amicorum destitutus solatio, qui erga te potestatiuo vtor imperio. Quod autem impero huiusmodi est: Glosulas expposituras mihi nuper super Moysi Pentateuchum in camera tua ostendisti, ipsemet legisti, auctorem verò nuncupare non nosti: Complacuêre mihi, quia & verborum connexionem exprimebant; & si quid erat caliginosum elucidabant. Nunc igitur fraternitati tuæ præcipiendo præcipio quatenus libellum illum transscriptum obsecranti mihi dirigas, tali compactum caractere, talibusq; figuris. quæ seniles oculos non offendant, quæ iter legenti præbeat, ne se duplex littera findere videatur, quæ intellectum nostrum inconcinna non obtundat. Si verò residuum quod deest alicubi reperire poteris: siue illud mihi insinuando significa, vt totum obtineam; siue benè prodigus, tuis sumptibus mihi redimi iubeas. Puto siquidem quod postquam in hoc mihi adquieueris, studiosum me parturies, & de iacto semine messem multiplicem recipies. Apponam siquidem & sententias interlineares, & excerptam sicubi latent medullas interiores. Adijciam adhuc, si quid decurtatum est; castigabo, si quid superfluum est. Totum autem illud nomini tuo destinabo, & libello tuo præeunte posteritati legentium illud profuturum, irrequietus indagator, commendabo. Quod præcepi, non diffido quin sollemniter exequaris: sed est aliud quod precor, quod desidero, quo valdè iocundabor. Non mihi sis sterilis quin rescribas, vt tali legato me visites; meque peregrinum ac exulem, in citeriori Britannia sic salutes. Complectar illud tanquam alterum me: tu verò me tibi vicinum semper exopta, tanquam alterum te. Libellum quem de Ierusolymitano itinere quoquo modo composui, ad castigandum, tibi transmisi, quem regulari censura volo compescas, & polias; & epistolam hanc cum ipso mihi non irremuneratam remittas. Salutemus nos interim inuicem, vt alteruter viuamus & valeamus, & iterum nos mutuò videamus, Amen.

PETRVS

PETRVS ABBAS MALLEOCENSIS, BALDRICO ARCHIEPISCOPO DOLENSI.

SICVT *autem experientiæ tuæ subtiliter satisq; succincta prælibauit sanctitas*, amorem silentium nullatenus diligere, *diu est ex quo, reuerendissime Pater, experimento didicimus. Otia siquidem eliminando expellit; atq; ad ea quæ sui iuris sunt amantis animum, & in his iocundantis, indicibiliter trahendo accendit. Sed vnde hoc mihi, vt veniat epistola Domini mei ad me? Ecce enim vt facta est auditio eius in auribus meis, exultauerunt omnia interiora in vtero meo. Quemadmodum etenim tetri atque caliginosi aëris ad Boreæ impetum effugantur nubila; sic sic ad visionem illius, omnium fantasmata cogitatuum, quarumlibet etiam mordacium expulsa sunt pondera curarum. Nullius quippe tristitiæ locus remansit, vbi tantæ lætitiæ tam desiderabilis materies superuenit. Legant alij, atque desudent, ingentia Philosophorum reuoluendo volumina: mihi siquidem mei* admirandi Ciceronis *scripta sufficiunt, suaque inexplicabili obdulcoratione animam legentis reficiunt. Credat itaque, quicquid veteres cecinere poëtæ, amantissimus duntaxat meus prosa vel pede me visitet, atq; diuersorum fatigationibus* negotionibus prægrauatum, suarum crebra dulcique consolatione epistolarum releuando releuet. Huius ego benignissimam morum benignitatem atq; præclarissima facta describere aggrederer* ad tantæ rei magnitudinem obstupescens, non ea explanando, sed potius inscitiæ meæ incuria attenuando obfuscare metuerem. Satis igitur consultius est tot & tanta pij Patris contemplando admirari; & in eius totius mentis brachiis amplexando atque amando amore delectari. Veruntamen huius indissolubilis dilectionis, cui grates referam? Ascribam ne meæ probitati; an eius sibi quoslibet incorporanti caritati? Illi prorsus assignandum, illi totum est imputandum, qui formicam sibi copulauit, & perpetuæ fraternitatis glutino conglutinauit. Ea propter quicquid placuerit, quicquid cordi aduenerit, seruo suo emptitio indubitanter præcipiat: & non præcepti sui expletionem, sed implentis deuotionem, considerans perpendat. Sum, fateor, sum emptitius illius: sed cuius illius? Eius sine dubio quem ab ineunte ætate laudabilis vitæ laudabilia commendant præconia: qui etiam de virtute in virtutem ascendens, ad summum sacerdotij apicem sublimari meruit, populumque sibi subiectum, tam prædicationis sanctæ vomere, quàm bonorum operum ostensione arguendo, obsecrando, pennis virtutum ad sublimia prouehit. Felix reuera, & DEO amabilis terra Britanniæ, tanti syderis illustrata coruscationibus. Exultat Oriens, Apostolicorum patrum doctrinis seu gloriosissima palma decorata: Lætetur nihilominus & Occidens, primatis tanti titulis insignita. Deponat gens effera genuinam quodammodo ferocitatem, cursitans ad sui speculatoris mellifluam affabilitatem. Non imputetur ei vlterius fatuitas quædam naturalis, tam sapientissimi antistitis documentis informatæ. O admiranda atque prædicanda supernæ dispensationis clementia! vt ferocium misereretur, fatuitatemq; excluderet, patronum mitissimum, atq; incomprehensibilis sapientiæ, sale conditum, ad edomandam beluinam eorum ceruicositatem direxit. Illos, visitando ditauit; nos verò, gratissima eius visione expoliauit. Visitando inquam, plebem barbaricam, diuq; sub ignorantiæ tenebris sepultam, incomparabili thesauro ditauit, ac nobis pastore,*

quasi Luciferum inter nostrates refulgentem, subtraxit. Ad hunc sermo meus prolixior sese direxisset: nisi iam instantis persecutionis & aduersum nos intonantis procellosa tempestas intercidisset. Ad præsens itaque id tantillulum benignus benignè suscipiat; videat, nec legere dedignetur: non attendens litteraturæ superficiem; sed mittentis, seseq; pedum ipsius vestigijs toto corde & corpore substernentis, considerans affectionem. Et quoniam Diuinæ astipulatione paginæ, thesaurus absconditus & sapientia occulta friuola sunt: *glosulas super* Pentateuchum, *quas irrequietus indagator pulsando quærit, quàm citius poterimus transscriptas illius venerandæ paternitati transmittemus. Non enim diffidimus, quin de paruissimo manipulo multiplicatæ segetis centesimum fructum, successiuæ posteritati profuturum, recolligamus. Porrò præ omnibus efflagitamus, quatinus sicut ad vnguem eas promisit corrigat, superflua quæque abradendo, & si qua desunt diligenter interserendo.* Librum *quoque* Ierusolimitanum, *Ierusolimitano mihi directum, cum epistola in fronte ipsius apposita miraque dulcedine referta remittimus. Non minimum verò obstupescendo miror, quo animo libellum præfatum ad compescendum & poliendum direxerit insciolo, & penè nullius scientiæ gutta rigato: cùm præsertim nullus poëtarum id præsumere audeat. Quippe vbi concathenatio multiplicium sententiarũ consonat, partium quoq; iunctura regulari censura liberoque gressu discurrit: nihilque Lector diligens absonum inibi reperiat. Verùm cum salute submissa iam finem sermonis facimus; & vt patrem desideratum videre mereamur, intentè exposcimus.*

HISTORIA IEROSOLIMITANA BALDRICI ARCHIEPISCOPI.

INCIPIT PROLOGVS DOMINI BALDRICI ARCHIEPISCOPI IN HISTORIA Ierosolimitana.

ALDRICVS, *Burguliensium fratrum Abbas,* postea vero DEI misericordiâ *Dolensium Archiepiscopus,* licet indignus, omnibus Christianis pacem & veritatem diligere. Benedictus Dominus noster IESVS CHRISTVS, Christiani nominis auctor & rector inuictissimus, & amplitudinis Christianæ sapientissimus propagator: Hunc vt benedicatis, & in omnibus suis operibus laudetis oportet, fratres karissimi, & indeficientis suæ erga nos misericordiæ nullatenus obliuiscamini. *Ipse Reges mutat, & tempora: ipse pios corrigit, vt prouehat; ipse punit impios, vt corrigat:* quippe, in quo nihil est immisericordiæ. Ipse temporibus nostris Christianitatem suam, vbicunq; terrarum erat, pænè totam excitauit: & vt ad eruendam in qua passus est Ierusalem, de spurcorum manibus Turcorum, qui ei velut captiuæ dominabantur, Christiana concurreret militia, fideles suos vnanimiter incitauit. Non enim sine diuina inspiratione credendum est, ab Occidentali ad Orientalem plagam, omnium rerum copiosos velle militatũ iri; & contra barbaras nationes, relictis prædiis & domibus, filiis & vxoribus, pugnaturos brachio suo, inter innumeras calamitates gaudenter proficisci. Quis enim tot Principes, tot Duces, tot milites, tot pedites sine Rege, sine Imperatore dimicantes eatenus audiuit? Neq; siquidem in isto exercitu, alter alteri præfuit, alius alii imperauit: nemo quod sibi peculiare videbatur disposuit, nisi quod sapientium commune consultum decreuit, nisi quod plebisscitũ collaudauit. Certum est ergo quia Spiritus Sanctus, qui vbi vult spirat, & vt tantos labores arriperent eos animauit, atque indiscissam eis concordiam inspirauit.

Huius

Huius Historiæ seriem posteræ successioni stilo nostro, licet non satis expolito, nisus sum commendare: quamuis tantum onus ingenioli nostri tenuitas non sufficerit conuenienter explicare. Sed quoniam diebus nostris magna erat Salustiorum & Ciceronum copia; qui tamen huic otio non ignobili assidere vellet, sterilis imminebat inopia: maioribus nostris, qui dormitabant & pigritabantur, velut indignatus, hoc opus aggressus sum: & ne inuidæ obliuioni cederet historia digna relatu, ad scribendum pœnè sexagenariam appuli manum. Sanè si melius facundiores id ipsum attentauerint, ipsorum nequaquam præiudico, si me castigauerint, facundiæ: tantum precor vt nostro non derogent labori, causâ inuidentiæ vel culpâ insolentiæ. Non tamen huic beatæ interesse promerui militiæ, neque visa narraui: sed nescio quis compilator, nomine suo suppresso, libellum super hac re nimis rusticanum ediderat; veritatem tamen texuerat: sed propter inurbanitatem codicis, nobilis materies viluerat: & simpliciores etiam, inculta & incompta lectio confestim à se auocabat. Accessi igitur ad hoc studium, non inanis gloriæ cupidus, non supercilii tumore inflatus: sed quod successiuæ placeat Christianitati, membranulis indidi curiosus. Et quamuis Christianus ego, Christianis processerim attauis, vt iam nunc tanquam hæreditate possideam sanctuarium DEI, & hæreditarium Christianæ mihi professionis vindicauerim titulum; Paganismum autem, vtpote à lege DEI extorrem, totis viribus abominauerim: tamen in proferenda historiæ veritate, in neutrã amor vel odium, vel cætera vitia, me scientem præcipitabunt partem: vt scilicet Paganis detrahendo, Christianis, mendax & mendosus, temerè faueam; & si quid fortiter & audacter gentiles egerunt, eorum fortitudini & audaciæ zelando aliquid decerpam: proferendæ siquidem veritati temperanter studebo; & animi mei fauorem, quem tamen maximè Christianis debeo, veritatis censura castigabo. Si enim gentilium robur plus iusto attenuarem; Christianorum fortitudini & laboribus detraherem: dum tanquam aduersus gentem imbellem, genus nostrum hiatu temerario dimicasse declamarem. Succinctè igitur quæ in codice prædicto perpendi, recapitulabo; & partium narrantium qui ibi affuerunt relatione fretus, quæ audiui interseram: sicque iuuante DEO, aggressum opus consummabo. Iam igitur, ad prælibatum negotium stilum expectantem applicemus. Emolumentum præsumpti opusculi, bonorum omnium retributor, in bonum mihi retribuat DEVS. AMEN.

EXPLICIT PROLOGVS.

INCIPIT HISTORIA IERVSALEM: QVALITER CHRISTIANI A REMOTIS PARtibus mundi, *cum maximo labore eam exquisiuerunt, expugnauerunt & tenuerunt.*

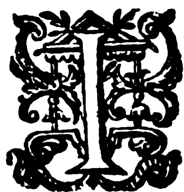

ERVSALEM, totius Iudææ Metropolim, non ignobilem nec ignotam ciuitatẽ, Regalibus honorificentiis in immensum multotiens decoratã, multotiens à Tyrãnis hostibus obsessam, & ad solum vsq; dirutam, & à propriis filiis in captiuitatẽ abductis orbatam, variasq; temporum tumultationes ante Saluatoris aduẽtum perpessam, nouerunt qui vel historiographorum libros saltem tenuiter legerunt; vel qui computantiũ relationi aures audiendi auidas accomodauerunt. Iam verò CHRISTVM prædicantẽ super eam flesse, & eius abolitionem denuntiasse, nullus ignorat, nisi si quis fortè paginã Euangelii imprudens & impudens vecorditer conculcat. Quod quomodo acciderit, legenti gesta Titi & Vespasiani indifficulter patebit: quam lectionẽ vir eloquentissimus *Iosephus*, stilo celebri consecrauit. Ipsam iterum reædificatam & Christianis insignibus insignitam, & ecclesiarum ædificiis decentissimis honoratam, ipsa adhuc loquuntur ædificia, & quibus tota ciuitas circumuallatur prouecta testantur mœnia: quæ ciuitas, quoniam in ipsius suæ Christianitatis temporibus, CHRISTO suo quam oportuit minus obtemperauit, terreno Regi subiugata rursum seruiuit, quia cœlesti Imperatori militare pedetentim contempsit. Facta est igitur *Babylonico Admiraldi* diutino tempore tributaria, quæ superba ceruicositate à CHRISTO suo deuiarat: quamobrem seruierunt dominis prophanis hi qui mortem euaserunt vel captiuitatem, eiusdem vrbis coloni, & do-

minati sunt filiis indigenis gentiles aduentitii. Pollutum est nimirum sanctum DEI templum; & facta est aula DEI gentium conuenarum irreuerenter conuenticulum: Domus orationis, spelunca latronum facta est; & filiis suis mater Ecclesia, in nouercam alienata est. Sanè *Sancti Sepulchri Ecclesiam*, paulo seruari sinebant honorificentiùs: non quia multum de Religione Christiana curabant; sed quoniam taliter vtilitatibus & cupiditatibus suis satisfaciebant. Aduentabant siquidem à remotis orbis partibus Christiani, orationis gratia; & honorabant sanctuarium illud largifluis oblationibus, confluentes autem Christianos multimodis gentiles angariis affligebant; & opimis euectionibus quas attulerant, Peregrinos funditus emungebāt: vtpote quos & de vecturis conducendis inuitos in via compellebant; & ab introitu desideratæ & diu quæsitæ ciuitatis, quousque ingrediendi pretium dedissent coërcebant: & sic variis exactionibus eos pauperabant: ad extremum verò, ab iniuriatis corporibus animas plerunque tormentis profligatas, extorquebant. Ecclesiarum etiam alias in vsus peculiares gens barbara reduxerant, aut in ipsis iumenta sua stabulātes, aut si quid est ignominiosius in eis operantes. Exacerbauerunt itaque contra se DEVM, qui DEVM abominabiliter inhonorauerunt; & loca sancta illicitis & fœdis actibus dehonestauerunt. Decreuit igitur eos diuinum consilium castigare; & per eos quibus imperitauerant deliberauit eos à DEO locis dicatis eliminare. Iam enim gentiles vsque *Antiochiam* imperium suum dilatauerant; & similiter ipsius sanctæ Ciuitatis loca gloriosa fœdauerant. Iccirco irritauerant in se furorem Omnipotentis: quoniam operum suorum fœtorem emiserant in cœlum. Videbamus aliquando ciues ipsius *Ierusalem*, inter nos, mendicos & exules: videbamus indigenas *Antiochiæ*, casum locorum sanctorum deplorantes; sibique pauperatis, suppliciter stipem publicam implorantes. Aliqui condolebamus egenis: id ipsum siquidem per nostros, si quando reuertebantur, audiebamus Peregrinos. Publicæ prædicationis causa, Papa Romanus, *Vrbanus* nomine venit in Gallias, & prout erat disertus *seminiuerbius*, verbum DEI passim seminabat. Sanè *Placentiæ* Concilio generali celebrato, prælibatus Pontifex paulo post *Aruernis* aduenit, ibique cum multis Galliarum Episcopis & Abbatibus, iterum generalem synodum celebrauit: in qua, quæ ad fidem pertinebant præmissis, de Christianorum Ierosolimitanorum & Antiochenorum casibus ærumnosis, huiuscemodi sermonem subiunxit. Confluxerant etiam ad *Concilium* è multis regionibus viri potentes, & honorati innumeri, quamuis cingulo laicalis militiæ superbi. Itaque residens in pulpito, sic perorauit. *Audiuimus, fratres dilectissimi, & audistis quod sine profundis singultibus retractare nequaquam possumus, quantis calamitatibus, quantis incommoditatibus, quàm diris contritionibus, in* Ierusalem *& in* Antiochia *& in cæteris Orientalis plagis ciuitatibus, Christiani nostri fratres nostri membra CHRISTI flagellantur, opprimuntur, iniuriantur. Germani fratres vestri contuberniales vteri vestri: nam & eiusdem CHRISTI, & eiusdem Ecclesiæ filii estis: in ipsis suis domibus hæreditariis, vel alienis, dominis mancipantur, vel ex ipsis exploduntur, aut inter nos mendicant; aut, quod grauius est, in ipsis suis patrimoniis venales exulant & vapulant. Effunditur sanguis Christianus, CHRISTI sanguine redemptus; & caro Christiana carni CHRISTI consanguinea, nefandis ineptiis, & seruitutibus nefariis mancipatur. Illis in vrbibus vbique luctus, vbique miseria, vbique gemitus. Suspiriosus dico, Ecclesia in quibus olim diuina celebrata sunt sacrificia, proh dolor, ecce animalibus eorum stabula præparantur: Nequam homines sanctas occupauêre ciuitates: Turci, spurci & immundi, nostris fratribus dominantur.* Antiochiæ *beatus* Petrus *primus resedit Episcopus: ecce in ipsa Ecclesia gentiles suas collocauêre superstitiones; & Religionem Christianam: quam potissimùm coluisse debuerant, ab aula DEO dicata turpiter eliminauerunt. Prædia Sanctorum stipendiis dedita, & nobilium patrimonia sustentandis pauperibus contradita Paganæ tyrannidi subiiciuntur; iisq; in proprios vsus redactis domini crudeles abutuntur. Sacerdotium DEI humotenus conculcatum est. Sanctuarium DEI, prô nefas, vbiq; profanatum est. Si qui ibi adhuc latitant Christiani, inauditis exquirūtur tormentis. De sancta* Ierusalem *fratres, huc vsq; quasi loqui dissimulauimus, quod valde loqui de ea pertimescimus & erubescimus: quoniam ipsa ciuitas, in qua, prout omnes nostis, CHRISTVS ipse pro nobis passus est, peccatis nostris exigentibus sub spurcitiam Paganorū redacta est DEIq; seruituti, (ad ignominiā nostrā dico) subducta est: quod enim ita est improperii nostri cumulus est; Christianorū, qui ita promeruimus, magnū dedecus est. Cui seruit nunc* Ecclesia B. Mariæ *in qua ipsa pro corpore sepulta fuit in* valle Iosaphat? *Sed quid* Templū Salomonis, *immò* Domini *prætermisimus, in quo simulachra sua barbaræ nationes contra ius & fas modo collocata venerātur?* De Sepulcro Domi-

Dominico ideo reminisci supersedimus, quoniam quidam vestrum, oculis vestris vidistis quanta abominationi traditum sit. Inde violenter abstrahunt Turci quas pro eleemosyna illic multotiens intulistis oblationes: ibi nimirum multas & innumeras Religioni nostræ ingerunt irrisiones. Et tamen illo in loco, (non ignota loquor), requieuit DEVS: ibi pro nobis mortuus est, ibi sepultus est. Quàm preciosus Sepulturæ Domini locus concupiscibilis, locus incomparabilis! Neque siquidem ibi DEVS adhuc annuum prætermisit facere miraculum: Cùm in diebus Passionis suæ, extinctis omnibus & in Sepulchro & in Ecclesia circum circa luminibus, iubare diuino lampades extinctæ reaccenduntur. Cuius pectus silicinum, fratres, tantum miraculum non emolliat? Credite mihi, bestialis homo & insulsi capitis est, cuius cor virtus diuina tam præsens, ad fidem non euerberat. Et tamen gentiles cum Christianis ista vident communiter, nec emendantur: perterrentur equidem, sed non conuertuntur ad fidem: nec mirum, quoniam mentis obcæcatio illis dominatur. Quantis afflictionibus vos qui adestis, qui redistis iniuriauerint, vos ipsi melius nostis, qui substantias vestras, qui sanguinem vestrum inibi DEO immolastis. Hæc iccirco karissimi, diximus, vt vos ipsos sermonis nostri testes habeamus. Plures supersunt & fratrum nostrorum miseriæ, & Ecclesiarum DEI depopulationes, quæ singulatim possemus referre: sed instant lachrimæ, & gemitus; instant suspiria, & singultus. Ploremus fratres, eia ploremus & cum Psalmista medullitus plorantes ingemiscamus. Nos miseri, nos infœlices quorum prophetia ista completa est. DEVS, venerunt gentes in hæreditatem tuam: polluerunt templum sanctitatis tuæ; posuerunt Ierusalem in pomorum custodiam; dederunt morticina seruorum tuorum escam volatilibus cœli, carnem sanctorum tuorum bestiis terræ: Effuderunt sanguinem ipsorum, tanquam aquam in circuitibus Ierusalem, & non erat qui sepeliret. Væ nobis, fratres: Nos, qui iam facti sumus opprobrium vicinis nostris, subsannatio & irrisio his qui in circuitu nostro sunt, condoleamus & compatiamur fratribus nostris, saltem in lachrimis: Nos abiectio plebis facti, & omnium deteriores, immanissimam sanctissimæ terræ plangamus deuastationem. Quam Terram meritò Sanctam dixerimus, in qua non est etiam passus pedis quem non illustrauerit & sanctificauerit, vel corpus vel vmbra Saluatoris; vel gloriosa præsentia sanctæ DEI genitricis; vel amplectendus Apostolorum commeatus; vel martyrum ebibendus sanguis effusus. Quàm beati, ô Stephane prothomartyr, qui te laureauerunt lapides? quàm fœlices, ô Baptista Iohannes, qui tibi ad Saluatorem baptizandum seruierunt Iordanici latices? Filii Israhel ab Egyptiis educti, qui Rubro Mari transito vos præfigurauerunt, terram illam armis suis IESV duce, sibi vindicauerunt; Iebuseos & alios conuenas inde expulerunt; & instar Ierusalem cœlestis, Ierusalem terrenam incoluerunt. Quid dicimus fratres? Audite & intelligite: Vos accincti cingulo militiæ, magno superbitis supercilio; fratres vestros laniatis, atque inter vos dissecamini: Non est hæc militia CHRISTI, quæ discerpit ouile redemptoris. Sancta Ecclesia, ad suorum opitulationem sibi reseruauit militiam, sed eam malè deprauastis in malitiam. Vt veritatem fateamur, cuius præcones esse debemus, verè non tenetis viam per quam eatis ad salutem & vitam: vos pupillorum oppressores, vos viduarum prædones, vos homicidæ, vos sacrilegi, vos alieni iuris direptores: vos pro effundendo sanguine Christiano expectatis latrocinantium stipendia; & sicut vultures odorantur cadauera, sic longinquarum partium auspicamini & sectamini bella. Certè via ista pessima est, quoniam à DEO omnino remota est. Porrò si vultis animabus vestris consuli, aut istiusmodi militiæ cingulū quantociùs deponite: aut CHRISTI milites audacter procedite, & ad defendendam Orientalem Ecclesiam velociùs concurrite. Hæc est enim de qua totius vestræ salutis emanauerunt gaudia; quæ distillauit in os vestrum diuini lactis verba; quæ vobis propinauit Euangeliorum sacrosancta dogmata. Hæc ideo, fratres, dicimus, vt & manus homicidas, à fraterna nece contineatis; & pro fidei domesticis, vos exteris nationibus opponatis, Et sub IESV CHRISTO duce nostro, acies Christiana, acies inuictissima, meliùs quam ipsi veteres Iacobitæ, pro vestra Ierusalem decertetis; & Turcos qui in ea sunt, nefandiores quàm Iebuseos, impugnetis & expugnetis. Pulchrum sit vobis in illa ciuitate mori pro CHRISTO, in qua pro vobis CHRISTVS mortuus est. Cæterùm si vos citra mori contigerit, id ipsum autumate mori in via si tamen in sua CHRISTVS vos inuenerit militia. DEVS eiusdē denarii retributor est, primæ & horæ vndecimæ. Horrendum est, fratres, horrendum est, vos in Christianos rapacem manum extēdere: minus malū est in Sarracenos gladium vibrare; singulare bonum est: quia & caritas est, pro fratribus animas ponere. Ne verò de crastinis euectionibus solliciti sitis: sciatis quod timentibus DEVM nihil deest, neq; his qui eū diligunt in veritate. Facultates etiam inimicorum vestræ erunt: quoniā & illorum thesauros expoliabitis, & vel victoriosi ad propria remeabitis, vel sanguine vestro purpurati, perenne brauium adipiscemini. Tali Imperatori militare debetis, cui omnis non deest potentia; cui quæ rependat nulla desunt stipendia. Via breuis est, labor permodicus est; qui tam immarcessibilē vobis rependet coronam. Iam nunc igitur auctoritate loquamur Pro-

Psal. 78.

Matth. 20.

Psal.44.4. *phetica.* Accingere ô homo vnusquisque, gladio tuo super femur tuum, potentissime: *Accingimini inquam & estote filii potentes: quoniam melius est vobis mori in bello, quàm videre mala gentis vestræ & Sanctorum. Non vos demulceant illecebrosa blandimenta mulierum, rerumquè vestrarum, quin eatis; nec vos deterreant perferendi labores, quatenus remaneatis.* Et conuersus ad Episcopos: *Vos* (inquit) *Fratres & Coëpiscopi, vos consacerdotes & cohæredes CHRISTI, per Ecclesias vobis Commissas id ipsum annunciate, &* viam in Ierusalem *toto ore viriliter prædicate. Confessis peccatorum suorum ignorantiam, securi de CHRISTO cælestem paciscimini veniam. Vos autem qui ituri estis, habebitis nos pro vobis oratores; nos habeamus vos pro populo DEI pugnatores. Nostrum est orare, vestrum sit contra Amalechitas pugnare. Nos extendemus cum* Moyse *manus indefessas orantes, in cœlum; vos exerite & vibrate intrepidi præliatores in Amalech gladium.* His vel huiuscemodi aliis à Domino Apostolico, his qui aderant luculenter insinuatis, alii suffundebantur ora lachrimis, alii trepidabant, alii super hac re disceptabant. Inter omnes autem in eodem concilio, nobis videntibus, vir magni nominis & summæ ingenuitatis *Episcopus Podiensis* nomine *Naimarus*, ad Dominum *Papam* vultu iocundus accessit, & genu flexo, licentiam & benedictionem eundi poposcit, & impetrauit: insuper & ab Apostolico mandatum promeruit, vt omnes ei obedirent; & ipse pro officio suo in omnibus, exercitui patrocinaretur: vtpote quem omnes magnæ strenuitatis, & singularis industriæ præsulem nouerant. Digno itaque exercitui DEI inuento *primiserio*, præbuit assensum multitudo multa Nobilium: & statim omnes in vestibus superamictis consuerunt sanctę Crucis vexillum. Sic etenim Papa pręceperat; & ituris hoc signum facere complacuerat: quippe prædicauerat summus Pontifex Dominum dixisse sequacibus suis: *Si quis non baiulat crucem suam & venit post me, non potest meus esse discipulus. Iccirco, debetis,* inquit, *vobis Crucem coaptare vestris in vestibus: quatinus, & ex hoc tutiores incedatis; & his qui viderint, exemplum & incitamentum suggeratis.* Dum hæc agerentur, ecce ex improuiso affuerunt legati Comitis Tolosani, *Raimundi* videlicet *de Sancto Ægidio*, qui ipsum iturum iamque sibi crucem coaptasse retulerunt, & in Concilio testati sunt: *Adiuncti sunt etiam ipsi,* inquiunt, *milites innumeri, & populum in ducatu suo conducet quàm plurimum.* Et adiunxerunt: *Si quis est DEI, iungatur ei; quoniam opes suas indigentibus communicabit; & auxilium & consilium suum, nemini viantium denegabit. Ecce, DEO gratias, iam Christianis ituris, duo vltronei processêre Duces: ecce Sacerdotium & Regnum; Clericalis ordo & Laicalis ad exercitum DEI conducendum concordant. Episcopus & Comes,* Moysen & Aaron *nobis reimaginantur.* His auditis si qui pusillanimes heri extiterant, hodie animabantur, & sancta Cruce passim palliabantur. Solutum est Concilium, & nos vnusquisque properantes rediuimus ad propria. Prædicabant Episcopi, & voce liberiori iam illud idem vociferabantur Laici: verbum DEI seminabatur, & quotidie numerus Ierosolimitanorum augebatur: verecundabantur qui remanebant; & iam coram gloriabâtur qui peregrinatum ire disponebant: Alii alios cohortabantur; & in angulis & in compitis, inde singuli sermocinabantur. Nimirum pro his agendis dicunt quædam diuinitus obtigisse signa, quæ nos omnino non ignoramus vera.

A. D. 1095. Anno siquidem ab incarnatione *millesimo nonagesimo quinto*, pridie *Nonarum Aprilium, feria quarta, Luna vigesima quinta,* visus est ab innumeris inspectoribus in Galliis, tantus stellarum discursus, vt grando, nisi lucerent, pro densitate putarentur: opinabantur etiam quidam eas cecidisse: nos tamē de earum occubitu, nihil temerè præsumimus affirmare. Nouimus tamē, Veritate testante, quod quandoq; stellę cadent de cœlo: De discursu autem vel earum

Matt.24.29. corruscationibus, si quis dubitat, vel nobis credat; vel *annalibus* nostris, in quibus id notatum reperiet, saltem adquiescat. Quid autem concursus iste præcipuè portenderit minimè diffinimus: præsertim cùm nobis nondum datum sit nosse mysterium regni DEI: sed per parabolas & quasdam competentias, motui stellarum

A. D. 1096. Christianitatis *motum* comparabant. Quippe anno subsequente & Synodus *Aruernis* habita est, & via inchoata est. Præter hæc omnia, quędam Christianis intima inspirabatur voluntas, vt penè omnes iter arriperent, si stipendiorum facultas eis suppeteret. Lætabantur patres, filiis abscedentibus; gaudebant vxores abeuntibus maritis dilectissimis, plusq; tristabantur quod remanebant. Plures tamen abierunt, quàm quòd vel vix vel nullatenus redituri earū viri properabant. Et mirū in modū, quod fieri solet in mortibus carorū, lachrimas his & illis extorquebat Iocunditatis affectus. *Excessit* tamē *medicina modum,* quia plusquā debuit in quibusdam eundi voluntas

luntas surrepsit. Nam & multi Heremitæ & reclusi & Monachi, domiciliis suis nō satis sapienter relictis, ire viam perrexerunt: Quidam autem orationis gratia, ab Abbatibus suis accepta licentia, profecti sunt; plures autem fugiendo, se subduxerunt. Multi etiam de gente plebeia, Crucem sibi diuinitus innatam iactando ostentabant; quod & idem quædam ex mulierculis præsumpserunt: hoc enim falsum depræhensum est omnino. Multi verò ferrum calidum instar crucis sibi adhibuerunt, vel peste iactantiæ, vel bonæ suæ voluntatis ostentatione. Sed de his, vt libet. Talibus enim rumoribus concursus euntium in tantum augmentabatur, vt iam esset numerus innumerus. Hæc iccirco inseruimus, ne vel aliquid prætermisse videamur; vel nostratibus, in vanitatibus suis pepercisse redarguamur. Nec tantummodo populares citramontanos homines is rumor exciuit, sed Palatinos Consules & Regios Tyrannos cieuit: videlicet *Hugonem Magnum*, fratrem Regis Francorum; *Robertum Normanniæ* Comitem, Anglorum Regis Wilhelmi filium; iterum *Robertum* Flandrensem. In Alamanniæ partibus Dux *Godefridus*, cum fratre suo *Balduino & Eustachio*, sermonem hunc recepit, & iterum alius *Balduinus* Comes de Monte. Vltra montes quoque, in *Apulia* scilicet, verbum istud percrebuit: & *Boamundum*, virum admodum industrium, Roberti Guischardi filium, Ducis Rogerii fratrem vocauit; eique *Tancredum* nepotem suum, & *Ricardum* de Principatu sociauit. Porrò si de viris Consularibus loqui attentarem, nec de *Radulpho Balgentiacensi* tacerem; nec *Ebrardum de Puisat* prætermitterem, nec de *Centorio de Bieria*, nec de *Wilhelmo Amanei* aliquid dissimularem, nec multos alios stylus noster fastidiret: qui tamen præclaris facinoribus suis seipsos magnificauerunt, & in exercitu Dei se laudabiliter habuerunt. Nec tamen hos vel alios æmula præteribit obliuio, vbi se opportuna offeret occasio. Prædicti itaque viri, expeditionem Dei aggressi, *Constantinopolim*, imperatoriæ dignitatis ciuitatem, cum populis innumeris appropinquauerunt. Neque siquidem *Angliam*, vel alias maritimas insulas, licet à nobis vndisoni maris abysso ab orbe remotas, tonitruum istud latere potuit; imò & *Britannos* & *Guascones*, & extremos hominum *Gallicios*, fama perniciter succrescens animauit, & armauit. *Venetii* quoque & *Pisani*, & *Ienuani*, & qui vel Oceani vel maris Mediterranei littus incolebant, nauibus onustis armis & hominibus, machinis & victualibus mare sulcantes operuerunt: & qui terrâ ibant, vniuersæ terræ faciem, tanquam locustæ, occuluerunt. Transeundum fuit prædictis *Alamannis* per Vngariam, & transierunt. *Petrus* quidam, magnus *Heremita*, cum multis Alamannis & Francis plurimis, subsequens agmen præcesserat, & Regiam ad vrbem applicuerat: Inuenit tamen multos *Lumbardos* & *Longobardos* & iterum *Alamannos* qui eum præcesserant; & ex Imperatoris responso, venientem exercitum sustinebant. *Imperator* autem interim iis mercatum dari iusserat, sicut erat rectum, in ciuitate: Mandando quoque mandauerat, ne quendam sinum maris, quem *Brachium Sancti Georgii* vocant, transfretarent, quousque maximus qui subsequebatur aduenisset exercitus. *Si enim*, ait, *aliter egeritis, efferi Gentiles in vos irruent, & imbellem hanc periment legionem:* quod & sic postea contigit. Gens etenim illa sine Rege, sine Duce, variis aggregata locis indisciplinatè viuentes, in res alienas rapaciter inuolabant, & plumbum, de quo Ecclesiæ coopertæ fuerant, absportabant & vendebant; necnon & palatia destruebant, & in omnibus se nequiter agebant. His cognitis Imperator iratus est valde: quippe qui beneficiis suis illos iam videbat ingratos: Coegit itaque eos transfretare expulsos à ciuitate. Qui transfretati multis iterum illicitis in Christianos patratis: nam & domos eorum, & Ecclesias, hostiliter terrâ deprædatâ, cremauerunt: tandem venerunt *Nichomiam*. Illic Lumbardos, Longobardos & Alamannos à Francis separantes: *Franci* siquidem ferociores & intractabiliores erant; & ob id, ad omne malum procliuiores: præfecerunt sibi gentes aliæ, Francis remotis, quendam *Raginaldum*; & sub eius Ducatu ingressi sunt *Romaniam*. Vltra *Nicenam* autem ciuitatē progrediētes, quatuor itinere dierum, inuenerunt quoddā castellum cui nomē *Exerogorga*, (incertum an timore an industria,) incolis omnibus vacuum: illud igitur intrantes causa hospitandi, ibi demorati sunt, quippe ipsum inuenerūt, omnium victualium redundantia plenum. Quo *Turci* per exploratores suos cognito, haud mora circumuallare castellum festinauerunt. Raginaldus cum suis

castellum exierat, vt *Turcis* venientibus prætenderet insidias. Præualuerunt autem Turci, & multos ex eis gladio ceciderunt; si qui verò potuerunt, fuga elapsi in castellum recepti sunt: Quo vndique obsesso aquam illis confestim abstulerunt. Fons etenim & puteus, quo castellum sustentabatur, extra erat, quem vtrinque viriliter circunseptum Turcorum exercitus indesinenter obseruabat. *Nihil est laborantibus, aquæ penuriâ durius:* Nihil citius tuta expugnant loca, quàm intollerabilis sitis iniuria. Coacti sunt ergo Christiani, suorum sanguinem elicere & bibere iumentorum: Alii pannos in cisternas limosas deponebant, & si quid humoris inuenissent, in os suum exprimere non erubescebant: Dictum est, quod nimis turpe est, quod quidam in manibus suis micturiebant & sorbebant: Alii si fortè reperissent terram humidam vel frigidam, fodiebant; & in ipsa vel nudi supinabantur, vel suis apponebant pectoribus, vt saltem sic quoquomodo refrigerarentur. Quis in tantis anxiatus angustiis viuere potuit? Sustinuerunt tamen moribundi magnam hanc per octo dies incommoditatem, Sacerdotibus qui aderant sic interim sermocinantibus: *Sustinete fratres, vt enim vos tentet adest DEVS. Nolite itaque desperare in his etiam magnis tribulationibus, Sed efficite gnauiter, vt qui eius prouocastis iram, vel in arcto positi nunc, eius largifluam vobis euerberetis misericordiam. Promereri poteritis in tali angustia positi eius beneficium, si ad ipsius toto corde confugietis auxilium. Ipse olim percuti iussit in deserto* Sina, *petram; & fluxerunt aquæ, & biberunt patres nostri in saturitate. Adhuc est eiusdem potentia; adhuc est eiusdem misericordia. Si vos modo non exaudierit, culpa nostra est; si vos modo non respexerit, nostra est negligentia. Reminiscamini quoniam eum grauiter offendimus, & irritauimus, qui in rerum fraternarum rapacitate & in Ecclesiarum destructione inexplicabiliter crassati sumus.* Hæc illis Sacerdotes quotidie referebant, sed illi nullo vino compunctionis potari poterant. Computruerant illi, tanquam iumenta in stercoribus suis, ideoque de peccatis suis, indurati corde cum Pharaone, DEO satisfacere nequaquam potuerunt: quocirca perierunt. Obthurauerunt igitur aures suas, aspidibus surdiores, contra vocem incantantium sapienter: & iccirco reuera operati sunt insipienter. Quin Dux eorum *Raginaldus* cum Turcis consiliatus est; & vt eis si posset fratres suos proderet pactus est. Exiuit itaque cum multis, fingens se ad bellum procedere, & transfuga fugit ad Turcos. Qui remanserant, inhonestam coacti fecerunt deditionem; &, ô miserum facinus! versi in desperationem, contra Dominum abominabilem commiserunt apostasiam. Illi verò qui fidei suæ testimonium perhibuerunt, vel capitalem subiêre sententiam; vel in signū positi, sagittati sunt; vel ab inuicem diuulsi, pro vili præcio venundati sunt; vel in captiuitatem abducti sunt, alii in *Antiochiam,* alii in *Corrosanum,* alii in *Aleph,* aut vbi de eis triumphantibus, & captiuantibus captiuos captiuatum ire magis complacuit: qui tamen pro fidei Christianæ inconuulso tenore; glorioso fine quieuerunt. Hanc persecutionem primam perpessi sunt Christiani *tertio Kalend. Octobris.* Audientes iterum *Turci* quod *Petrus Heremita* & *Walterius* cognomento *Sine habere,* in alia ciuitate cui nomen *Ciuitot* prope *Nicenam* essent, persequi aggressi sunt illos, pro secundis successibus rabidiores; & more luporum debachantium vel feræ tygridis, sanguine effundendo procliuiùs incumbentes. Iam igitur, securi de triumpho, accurrentes obuiauerunt Walterio, quem & multos qui cum eo erant, obtruncauerunt. Petrus enim Heremita iam *Constantinopolim* redierat, quoniam illum auscultare gens litigiosa non adquiescebat. Et quoniam eos imparatos Turci repererunt, ideo facilius superauerunt. Decollauerunt etiam quendam Domini Sacerdotem, *Missarum* solennia supplieiter celebrantem. Si qui potuerunt euadere viui, fugerunt; vel in carectis vel syluis, vel in montanis delitescentes; alii Ciuitot castellum, quatinus se defenderent, tenuerunt; quod & Turci protinus obsederunt; lignisque quàm plurimis vndequaque allatis, incendium & castello & hominibus præparabant. *Christiani* autem, extrema iam in desperatione positi, animosiores: *Desperatio siquidem aliquando audaciores facit:* audenter in ligna iaculati sunt ignem. Sic ergo euaserunt incendium, sed non omnino euaserunt imminens mortis periculum. Appræhenderunt siquidem Turci totam castri munitionem; & Christianos appræhensos vel occiderunt, vel captiuauerunt, vel in quodlibet opprobrium subsannauerunt. Hæc iterum passio contigit eis in *mense Octobri.* Ecce modico temporum interuallo, paruo terrarum interstitio Christianitas bis profligata est, bis multata, bis castigata: quod pro expiatione facinorum suorum illis contigisse non ambigimus; & pro reprimenda minus cautorum stoliditate; & pro

subse-

subsequentis exercitus necessaria castigatione. Qui enim adhuc citra *Constantinopolim* castra metati fuerant, hoc audito (multi etenim profugi redierant, quorum omnium arma Imperator emerat, quatinus inermes suis minus nocere possent) alii alios expectabant, quatinus Consilio communicato, auxiliaribus freti ducibus, & copiis stipati militaribus, terram inimicorum ingrederentur, Deitate sibi, precum pura Confessione, prius complacata. Dum hæc agerentur Dux *Godefridus* & *Balduinus atque Eustachius* fratres, & *Balduinus de Monte* cum turmis suis per Vngariam commeantes, Constantinopolim appropinquabant. *Podiensis* namq; *Episcopus & Comes Raimundus* per Sclauariam gradiebantur. *Hugo Magnus* & *Flandrensis Comes, & Robertus Normannorum Dux*, cum suis commilitonibus Romam prætereuntes, in *Apuliam* deuenerunt. *Boamundus* autem tantas *Francorum* frequētias audiens aduentare: neque siquidem tantum hominem huiusce rei ignarum, tam diuulgatâ famâ pertransire poterat: singulorum probitatibus signisque perscrutatis, pallium optimum præcepit afferri: quod per particulas concisum, crucem vnicuique suorum distribuit, suamque sibi retinuit. Tantus igitur militum concursus ad eum subitò factus est, quatinus Comes *Rogerius* in obsidione (erant siquidem vterque in quadam obsidione) penè solus remaneret; dolensq; se suam amisisse gentem, *Siciliam* cum paucis reuersus est. *Boamundus* autem, vt erat vir per omnia modestissimus, modestè viam suam & euectiones præparauit; & cum optimatibus suis & cum affluentibus armatorum copiis transfretauit, & tandem tranquillo remige in *Bulgaria* partibus applicuit. Nomina verò suorum qui ei in itinere hoc adhæserunt, eique aliis cohæserant in bellis, hæc sunt: *Tancredus* Marchionis filius; *Richardus* de Principatu, *Ranulfus* frater eius; *Robertus* de Anxa; *Ermannus* de Canni; *Robertus* de Surda valle; *Robertus* filius Turstani; *Hunfredus* filius Radulfi; *Ricardus* filius Comitis Rannulfi; & *Comes de Rusinolo*, cum fratribus suis, & *Boëllus* Carnotensis; *Alberedus de* Cagnano, & *Gunfredus de* Monte Scabioso. Hi omnes vnanimiter Boamundo coniuncti sunt; eiq; se deuotissimè in via Dei obedituros, inseparabiliter iurauerunt. *Hugo* verò *Magnus* & *Wilhelmus Marchisi* filius ad portum *Bari* pelagus præproperè ingressi sunt, & nauigantes applicuerunt *Duracium*: Dux autem ciuitatis illius de Principibus Imperatoris vnus, arbitratus eos, vt reuera erant, viros magnos & gnaros, apprehendi iussit eos, vtpote qui nondum erant cuneis militaribus, & auxiliaribus peditum manipulis satis præmuniti. Fecit ergo eos sub excubanti custodia Constantinopolim sollerter deduci: quatinus Imperator pro libitu suo super eos decerneret; sique vellet *hominium* & fidelitatem ab eis reciperet. Hoc autem Dux ille iccirco maximè fecisse visus est, vt & deuotionem quam erga Imperatorem suum habebat, res ipsa talibus indiciis approbaret; eumque sibi vehementiùs conciliaret. Dux autem *Godefridus*, Ducum omnium primus Constantinopolin venit, duos dies ante *Natale Domini*, & prope illam castra metatus est. *Boamundus* enim suos expectando, qui eum subsequi satagebant, pedetentim gradiebatur; proinde callidè eos paulatim eundo in dies operiebatur. *Imperator* autem in suburbio ciuitatis, duci paulo post mandauit hospitium. Armigeri verò Ducalis exercitus, sine qualibet cautela, ad subuehendas paleas, vel cætera sibi necessaria, extra ciuitatem cursitabant. Quippe nondum aliquid de Imperatore suspicabantur sinistrum, vtpote qui eis voluntarius præbuisset hospitium. Imperator verò absconsè suis mandauerat *Turcopolis* & *Pincinatis*, quatinus in dies exeuntes inuaderent, & perimerent, & curiosissimè super hoc excubarent. Duci, suorum defectus nunciatus est; & inopinatæ Turcopolorum ei patuerunt insidiæ. Exiuit igitur *Balduinus* ad suorum protectionem, & si posset ad insidiantium deletionem: inuenit autem eos insequentes suos; & ex improuiso incautos inuasit, & superauit; partem occidit: sexaginta quoque ex iis viuos compræhensos, fratri suo Duci imperterritus præsentauit. Audiens hoc Imperator *Alexius*, (Alexius enim vocabatur,) valde iratus, malum exercitui Christi in corde suo indesinenter machinabatur. Dux de Imperatoris furibunda perturbatione certus, præcauens in futurum, Ciuitatem exiuit; & vbi prius sua fixerat tentoria collocauit. Nocte superueniente, iussu Imperatoris inuasa sunt castra Ducis, & exercitus eius multis lacessitus iniuriis. Dux autem, sicut erat huiusce rei sagacissimus, & pugnator acerrimus, excubiatores qui tentoriis excubarent prudenter disposuerat; & vnumquemque vigilare sibi mandauerat: Versutias enim Imperatoris non nesciebat. Repulsi sunt quanto-

cius inuasores; & ex illis septem peremptis, vsque ad portam ciuitatis audacter Dux fugauit fugientes. Ad tentoria itaque sua reuersus, fuit ibi penè quinque diebus. *Imperator* enim interim in eum malum moliri; Dux sollicitiùs sibi suisq; consiliari: Imperator ei transitum per ciuitatem Regiam prohibere; Dux subsequentium Optimatum aduentum expectare. Imperator tandem vt nihil intemptatum relinqueret, (erat namque vir perspicax & industrius,) sub pacis obtentu pactus est cum Duce, quod si transfretaret *Brachium*, copiosum ei semper mitteret mercatum; & omnibus indigentibus, stipem impertiret necessariam: tantùm de eo iuramento esset securus. Ideo sic fecit Imperator, vt Ducem à Regione illa cum suis amoueret copiis, ne posset coûti superuentorum Principum consiliis & auxiliis. Transiuit itaque Dux Imperatori factâ, & ab eodem acceptâ identidem promissorum fidelitate. *Boamundus* interim in vallem de *Andrinopolin* venit, ibique suos concionando taliter alloquutus: *Optimates & Commilitones nostri, Oportet cautè nos omnes dehinc abeamus. Cautela nobis est pernecessaria, præsertim cùm pro DEO à nostra peregrinamur patria: Peregrini pro DEO sumus; CHRISTI milites sumus: à Christianorum pennatibus diripiendis, manus rapaces cohibeamus. Tempus erit cùm terram hostilem intrabimus, cùm de eorum spoliis opimis ditabimur & lætabimur. Christiani quicunque nobis mercatum præstiterint, securi veniant & securi redeant: terra in qua sumus Christianorum est, ideo vobis eam deprædari non licet: Tantummodo in ea pro benedictione cibaria capiamus; nec vltra quàm vsus viuendi postulat, fratrum suppellectilem discerpamus. Vos autem, proceres nostri, familiares nostri, qui expeditiores estis, de peditibus vigilantiùs procurate; & ne deficiant in via, eos expectando, maturiùs procedite; & tentoria vestra tempestiuè figite. Et quoniam, DEO gratias, opulentiores estis, opes vestras pro eleemosyna pauperibus effundite: Dominum ante oculos præsentem semper habete.* His dictis heros prudentissimus conticuit, & moueri castra de valle præcepit. Tandem peruentum est *Castoriam*, in qua *Natale* Domini solenniter peregerunt; ibique per aliquot morati dies, quæsitumque mercatum habere non potuerunt: Prætendebant enim homines ciuitatis illius eos nequaquam peregrinos, sed gladiatores & Tyrannos. Compulsi sunt ergo, inedia cogente, boues, equos & asinos rapere; & si quid quod mandi posset conuenientiùs inueniebatur. Egressi subinde de Castoria castrametati sunt in *Pelagoniam*. Castellum autem *Hæreticorum* ibi erat munitissimum, abundè bonis omnibus refertum: quod vndiq; aggressum, habitatoribus eiusdem cum eo combustis, omnino pessum dederunt: hæreticis nimirum inimicantes. Omnes siquidem illi viatores, *Iudæos, Hæreticos, Sarracenos* æqualiter habent exosos, quos omnes appellant, *inimicos DEI.* Castello igitur illo radicitus diruto, extinctisque omnibus habitatoribus eius, tentoriis collectis peruenerunt ad flumen *Bardanum*: quod Boamundus cum parte sui exercitus pertransiuit: pars etenim, *Comes*, videlicet de *Rosinolo*, cum fratribus suis, remansit. Homines autem Imperatoris qui vias obsidentes, palantes explorabant, videntes exercitum diuisum, impetu facto irruerunt in Comitem & in suos, sperantes se in eos indifficulter præualituros, exercitu duntaxat à se disgregato. Quo *Tancredus* siue per legatum siue per tumultum cognito: necdum enim multum ab aliis aberant: rapidum calcaribus vrgens cornipedem fulmineus aduolat; & fluuio qui intererat euadato, sed potius enatato, festinum Comiti contulit præsidium. Duo siquidem milia militum Tancredum subsequuti fuêre, qui similiter amne transito eis auxilium præbuerunt: qui confestim, contra spem *Turcopolorum*, ipsis præualuerunt, & eos de prælio fugauerunt, & de fugatis gloriosè triumphauerunt. Nonnullis autem peremptis, plures apprehensos, vinctos præsentauerunt Boamundo. qui eos percunctatos quare tam crudeliter suæ resisterent expeditioni, præsertim cum suo non inimicaretur Imperatori, ipsis respondentibus audiuit: *Nos in* roga *Imperatoris locati, nihil aliud quàm quod ipse imperat possumus.* Boamundus autem Imperatori indignatus, seipsum tamen reprimens, eos quidem impunitos dimisit; sed ne suis de cætero nocerent, interminando eos compescuit. Dixisse tamen suis familiaribus putatur: *Nos transituri per Imperatorem, tumorem animi compescamus; & ne eum iniustè exacerbemus,*
« *prout possumus euitemus. Extremæ imperitiæ genus est, hominem ibi totum efflare spiritum, vbi*
« *commotus animus nullum habebit effectum: Porro prudentiæ modus est potestatiuum hominem se-*
« *ipsum dissimulare, vbi potentia sua nequit satisfacere. Prudentiæ est, in tempus differre, quod*
« *continuò non possis implere. Rursus socordia & ignauia redarguendus est, qui cum vltra non*
« *possit, intonat minis; cùm verò possit, illata obliuiscitur improbitatis. Si possumus, Imperatorem*

bene-

beneficiis ſuperemus; ſin autem, mala nobis illata æquanimiter diſſimulemus. Hæc ait, & iram animi tacitus continuit. Hoc bellum factum eſt *quarta feria in capite ieiuniorum.* Nulli dubiũ quin illa die inuiti pugnauerint Peregrini, niſi quòd ſe defendendi neceſſitas eis incubuit. Interea Imperatoris legati obuiauerunt Boamundo, (*Boamundus* enim iam ſuos ad eum direxerat,) qui eum per terram illam ſecurè deduceret, & eis vbiq; mercatum impenderet. Miſit autem ad hoc quendã ſuum *Corpalatium*, valde ſibi familiarem, hominem admodum ſolertem: Iſte ſemper præibat, & ex Imperatore regionarios allocutus, forum rerum venalium ſemper eis præparabat. Ad quoddam ventum eſt *caſtellum*, quod quia frumento, caſeo, vino & oleo redundabat, aggredi contendebant: Caſtellani ſiquidem, neque eis mercatum præparabant; & in tantum eos verebantur, quod neminem eorum recipiebant. *Boamundus* autem viriliter illud prohibuit, ne fortè Imperator in eo, aliquam inueniret perperam: licet ei *Tancredus* & alii multum in faciem reſtiterint; præualuit tamen ſententia prohibentis. Manè facto obuiam illi exierunt Caſtellani, Cruces præ manibus geſtantes, & indulgentiam deprecantes; & ei quæcunque placuiſſent offerebant: Ille autem libenter eis indulſit & pertranſiuit. Venit autem ad ciuitatem quæ *Serra* dicitur; & ibi ſufficiens habuerunt mercatum. *Boamundus* tunc prudenter egit, quoniam cum duobus *Corpalatiis*, ſine aliqua amaritudine concordatus eſt; & amiciſſimi in die illa facti ſunt: pro illorum denique amicitia, cuncta reddi animalia iuſſit, quæ ſui rapuerant, quæcunque fuerunt inuenta. Corpalatii autem, hominibus omnia quorum fuerant, reddiderunt: Luctus itaque plangentium, verſus eſt in gaudium. Denique prout tempus poſcebat, de loco in locum caſtra metati ſunt; & vſque *Ruſam* ciuitatem venerunt: Ibi quæcunque neceſſaria erant ſufficienter comparatis (Græcorum quippe gens Boamundum videre deſiderabat inhianter,) ſuos tetenderunt papiliones, *feria quarta ante Cœnam Domini.* Boamundus ibi ſua gente dimiſſa, cum paucis ad Imperatorem profectus eſt, ſuiſque dixit hominibus: *Modeſtè vos agite: ego vos præibo, vobis tranſitum præparaturus; vos autem moderanter appropinquate ciuitatem, & omnia ſapienter agite.* Tancredus autem caput & Princeps militiæ Boamundanæ, videns Chriſtianos in expeditione pauperatos & mendicos, eis in immenſum condoluit; & illos, qua cibaria inuenirent, per aliam viam conducere cogitauit. Intrauerunt igitur in *vallem* vberæ glebæ gaudentem, & nutrimentis corporalibus refertam: vbi *Paſcha* Domini celebrauerunt. *Imperator* audiens, quem nimium verebatur, aduenisse *Boamundum*, (frequenter enim de prudentia & audacia eius audierat; ipſeque ſemel & iterum cum patre ſuo *Guiſchardo* pugnauerat & ſuperauerat) honorificè ſuſcepit eum, & extra ciuitatem, prout vtrumque decebat copioſè procurauit. Dum autem Imperator de colloquio Boamundi præcepiſſet, Dux *Godefridus*, *Conſtantinopolim*, ſuis vltra Brachium relictis, redierat: quoniam Imperator, vt ei pepigerat, mercatum nullum tranſmittebat. *Epiſcopus* verò *Podienſis* & *Sancti Ægidii* Comes, ſua iterum poſt ſe intermiſſa multitudine, aderant. Imperator à ſuis accepto conſilio, (gens quippe Græcorum multum callet in conſiliis) Heroas ſingulos per internuntios allocutus eſt: quatinus ei omnes, & *hominium* & fidelitatem facerent; & ſic ſecuri transfretarent. Optimates enim Regiæ ciuitatis ſibi præcauentes, ne fortè *Franci* congregati in eos inſurgerent, boniſque ſuis eos priuarent, illud Imperatori conſuluerant, vt ſaltem à Francis taliter ſecuri viuerent. *Franci* ſiquidem omnino periurium vitant. Hoc Imperator ingenioſè quærere; Franci viriliter negare: Franci prætendere ſe iuramentum nulli niſi Deo debere, cuius milites erant in via: ad hæc Imperator tranſitum abdicare: de cætero, & mercatum & conductum polliceri; ſeque ipſum poſt eos iturum, & iis cum omnibus ſuis copiis ſubuenturum affirmare. Anguſtiabantur Franci, iuramentum facere renuentes, præſertim cùm Græci aliter eis meatum nequaquam conſentirent. Quid facerent? contra Chriſtianos pugnare nolebant; tranſitum pacifici habere non poterant: imperfecto ad quod ierant negotio, ad propria regredi abominabantur. Tandem multi compulſi neceſſitatibus in hanc deuenêre ſententiam, pollicitationibus Imperatoris aliquantulum allecti: quatinus eo tenore ſatisfacerent Imperatori, ſi ipſe de quibuſcunque eis promittebat, eis iurari præciperet: quod ita totum factum eſt. Iurauerunt igitur *Alexio* Imperatori *vitam & honorem, quod neutrum ei aufferrent, quoad ipſe quod iurabat bona fide teneret.* Comes autem *Sancti Ægidii* plus aliis renitebatur; imò, quomodo de Imperatore ſuos vlciſceretur, irrequietus cogitabat.

Præualuit tamen communis Heroum ſententia; & ab hac intentione animoſum Comitem reuocauerunt. Iurauit itaque, ſed ad *hominium* nequaquam deductus eſt: dixit enim ſe malle mori, quàm hominium faceret Imperatori. Dicunt Græcis ſacramentum Comitis ſatis fuiſſe, quandoquidem illud quòd ampliùs exigebant extorquere non potuerunt. præceptum eſt igitur ilico de nauigio. *Tancredus* interim cum exercitu ſibi commiſſo aduenerat. Audiens itaque quod Imperator à maioribus natu ſacramentum exegerat, cum *Ricardo de Principatu* inter plebeios delituit; puppibusq; acceleratis, properus pertranſiuit. *Boamundus* tamē ſuis transfretaturis, ſuccinctè dixit: *Maturate gradum, nec aliquid incautè faciatis: demorabor adhuc de mercato locuturus, ne aliquid inconſultè feciſſe videamur; vos prudenter ambulate: nec nimis remiſſè, nec inſipienter militate. Plerumque contingit, vt quorundam inſipientia, ſapientium cauſas impediat, Videte ergo quomodo cautè ambuletis omnes & ſinguli; & alius alium attentiùs commonete.* Hæc ait, & de tranſitu feſtinanter mandauit. Ecce iterum Legationes Epiſcopi *Podienſis* pariterque Comitis aderant *Toloſani.* Remanſit itaque Comes cum ſua gente, donec ei & Boamundo ſatisfactum eſt de mercato. Dux *Godefridus* cum aliis Nichomediam venit, ibique cum Tancredo tribus diebus fuit. Cognitoque quod nulla, qua tot & tantæ gentes poſſent procedere, pateret via: miſit Dux qui rupium & montium complanarent præcipitia, hominum tria millia, qui acceptis ſecuribus aſciis & vidulis, aliiſque multimodis ferramentis, ad carecta & frutecta ſtirpanda, & ad prærupta montium coæquanda, viam exercitui præparauerunt: poſitiſque in altum ſignis, quæ ſubſequentes agnoſcere poſſent, ne fortè deuiarent; venerunt Nicheam, *pridie Nonas Maii: Nichea* autem totius Romaniæ caput eſt. Caſtris itaque metatis, locatiſque tentoriis, obſeſſa eſt Nichea, quæ eſt ciuitas munitiſſima: vtpote quam oſtentabant inexpugnabilem in cœlum porrecta mœnia; lacuſque adiacens ciuitatem à latere cingens. Paſſi ſunt igitur ibi Chriſtiani calamitoſam panis inopiam: ita vt ſi quando panis vnus inueniebatur, viginti vel triginta denarios emeretur: Nondum enim mercatum ad eos ab Imperatore fuerat directum. Sed DEO de ſuis procurante, venit confeſtim *Boamundus* copioſum terra mariq; deducens mercatum: facta eſt itaq; inopina & repentina victualium vbertas, in tota CHRISTI militia. In die autem *Aſcenſionis Dominicæ,* aggreſſi ſunt ciuitatem expugnare; & contra muralem altitudinem machinas ligneas erigere. Per duos igitur dies infeſtantes acriter ciuitatem, conati ſunt etiam murum effodere. Gentiles qui intus erant, è contra viriliter inſtare; muros penateſque ſuos magna vi defenſare; lapides & ſpicula dirigere, clipeis ſe protegere, & ſuperuenienti telorum nimbo ſe audacter opponere. E regione Galli nihil intentatum relinquere; conſertorum teſtudine ſcutorum ſe occultare, & ſic iaculorum ingruentiam deuitare; & ſic perſæpe fatiſcentes obſeſſos laceſſere. Ciues interim miſſis nuntiis, neque ſiquidem qua lacus extendebatur, ciuitas obſeruari poterat, à Contribulibus & Confinibus ſuis adiutorium conuocauerunt, dicentes: *Accelerate, per meridianam portam, nihil formidantes intraturi. Porta,* inquiunt, *enim meridiana, adhuc ab omni vacat obſidione.* Ipſa autem die, porta eadem Comiti *Toloſano* & Podienſi Epiſcopo, Sabbatho ſcilicet poſt *Aſcenſionem Domini,* commiſſa fuit: nam eadem die vterque aduenerant. Comes itaque *Saracenis* ſecurè accurrentibus, ex improuiſo armatus obuiauit: & eius exercitus totus in armis ſpecioſus; & omnes ſigno ſanctæ Crucis confiſi, barbaram viriliter repulerunt ſtoliditatem. Quæ gens non paucis ſuorum amiſſis, in fugam turpiter verſa eſt, & à *Francis* indifficulter ſuperata. Comes itaque cum magno trophæo, eâ die tentoria ſua ingreſſus eſt. Ciues obſeſſi alios rurſus direxêre nuntios, qui de auxilio loquerentur; & ſpem pugnæ & certitudinem victoriæ, iurando teſtarentur. Veniebant igitur cateruatim congaudentes, & victoriam in manibus autumantes, & de ſpoliis inimicorum diripiendis iam lætantes. Efferebant itaque ſuos vnuſquiſque funiculos, quibus vinctos ad ſua captiuatum ducerent Chriſtianos. Confidebant namque, & in magnis nationum congregatarum copiis, & in ſuæ viribus animoſitatis: paruipendebant etiam gentem Chriſtianam, vtpote & itineris longinquitate moleſtatam; & fame & ſiti, multiſque aliis incommoditatibus profligatam. Ex montium igitur cacuminibus incautè conglobati deſcendebant, & ad ciuitatem vſque diſcurrere ſatagebant. Quibus iterum obuiantes Franci: Franci ſiquidem nihil negligentes, vias omnes obſeruabant: eos rurſus inuaſerunt, rurſum ſuperauerunt, rurſum fugauerunt; multos autem internecioni

dedit[is]

deditis victoriosi redierunt: attulerunt etiam plurima cæsorum capita, quæ *fundibularii* proiecerunt in ciuitatem, ad obsidentium exultationem, ad obsessorum perturbationem. Non tamen gentiles minus animosiores Christianis resistebant: Sed modo de propugnaculis iacula dirigere, muros defendere; modo progredientes, ipsa castra perturbare. Contra Comes *Raimundus* & Podiensis Episcopus, homines ordinauerunt, qui turrem quæ tentoriis suis porrecta præminebat, incessanter suffoderent; & infractis viribus operi iniuncto insisterent. Aggressi itaque ciuitatem, colonos rebellantes, balistis & arcubus & fundis deterrentes, (grandinem etenim superuenientia tela putares:) homines præparatos ad muros vsque dirrexerunt; & ne quid eis mali possent oppidani moliri; sagaciter eos tuebantur; suffoderunt itaque turrem radicitus, immissisque lignis, & igni in muro terebrato succenso, indemnes redierunt ad suos. Ignis extimplo lignis præualuit: Quibus combustis, turris dependens extabuit; & per rimas dehiscens, ruinæ machina tota succubuit. Sed quoniam nox erat, non potuerunt nec voluerunt Christiani contra vrbem præliari, quod manè futuro se facturos disponebant. Dilatio autem ipsa multum obsessis profuit, multum verò Christianis obfuit. Nocte siquidem gentiles murum irrequieti reædificauerunt; noctemque illam insomnem duxerunt, in nullo pigritantes, sed de ciuitatis suæ tuitione se inuicem cohortantes. Facto diluculo *Franci* de inopina muri reædificatione vehementer admirati sunt, & eorum irrequietudinem laudauerunt; & tamen quia diutius ibi morari compulsi sunt, doluerunt. De repente siquidem maceriam eò vsque inaltauerant, vt Christiani eos ex illa parte neutiquam nocere possent. Cassatus itaque Christianorum labor hoc modo fuit, quibus illa mœniorum suffossio nihil profuit. Ecce aduenerat Comes *Robertus de Normannia*. Isti omnes vrbem obsederunt, tentoria sua propè locantes. Ex vna parte obsederant eam *Boamundus* & *Tancredus*: Iuxta quos *Dux Godefridus*, *cum fratre* suo *Balduino* atque *Eustachio*: Deinceps autem *Comes Flandrensis*, vir quidem strenuus & miles audacissimus: Iuxta hunc etiam *Comes Robertus Normannus* atque *Stephanus Carnotensis*, *& Comes de Sancto Paulo*, *& Chonanus filius Comitis Gaufridi*, *& Radulphus de Guaer*, *& Rogerius de Barnauilla* & alii quam plures. A porta verò meridiana *Tolosanus* & *Podiensis*, vt dictum est, excubabant. Ita circumcirca eam vallauerant, quatenus nemo vel ingredi vel egredi possit, nisi qua lacu ciuitas cingebatur. Per lacum enim Christianis videntibus, securi nauigabant, sibique necessaria nauigio deuectabant. Porrò CHRISTI militia taliter vrbem obsederat. *O castra speciosa! ô Tentoria Imperiosa! quis vnquam similia vidit Tabernacula? Cesset illa adulabilis fabula de Troia; vilescant illa Pelasgorum tentoria; obscurentur vlterius procerum illorum actus & nomina. Illic* Vlysses *suam exercuit astutiam*; Aiax *suam ostentauit audaciam*; Achilles *suam manifestauit duriciam. Hic Columbinam* Christiani *prætendebant simplicitatem*; *& in armis mundam & gloriosam exercebant militiam: mundi moribus, vegeti corporibus, animosi pectoribus dimicabant: Quippe animabus suis præcauebant; carnisque voluntatibus & voluptatibus, omnia illicita, abdicabant; fulgebant in armis, maximèque in morum ornatu erant decentissimi.* Fateor & verum fateor, quoniam si *Balaam* huic tàm formosæ speculationi adesse meruisset, tentoria ista, Num. 24,5. tentoriis Israëliticis præposuisset. In castris siquidem Christianis, nec *Finees* Num. 25,6. Medianitidem, quam pugione confodere deberet, inueniret; nec serpens malignus quem pro malignitate sua torreret, haberet. Vt breuiter dicam, militia illa, formosæ Ecclesiæ instar erat; & forma, vt de tali non temerarius Salomonem decantasse autumauerimus: *Ecce tu pulchra es amica mea, sicut Taberna-* Cantic. 1,4. *cula Cedar, sicut pelles Salomonis.* In ista siquidem expeditione Duces ipsi militabant, ipsi duces excubabant; vt nescires quid Dux à milite, quid miles differret à Duce. Præterea ibi erat tanta omnium rerum communitas, vt vix aliquis aliquid sibi diceret proprium; sed, sicut in primitiua Ecclesia, fermè illis erant omnia communia: Lupanar & prostibulum omnino à castris suis procul eliminauerant, & potissimum de morum honestate disceptabant: Ibi tamen cum hominibus mulieres habitabant, sed vel in coniugio vel in legali ministerio. Si quis enim alicuius conuincebatur inhonestatis, vel in faciem, vt

cæteris metus incuteretur, castigandus increpabatur; vel grauiter de eo vindicabatur: quotidie siquidem de continentia sermocinabantur Episcopi, & omne scortum, & abusum de medio castrorum abhominabantur. Opponebant se certatim castrenses illi pro fratribus, inimicorum gladiis; & mirum in modum lætabantur, si mori mererentur pro vlciscendis proximorum iniuriis: *O super omnes Regiones extollenda Gallia! quàm pulchra tabernacula tua ecce in Romania! ab Occidentali Europa armata iter arripuisti; & in Asia tentoria tua & Conopeorum tuorum paxillos collocasti. Conseruet, ac perennet DEVS hanc bonæ voluntatis tuæ vnanimitatem: quatinus tuta procedere possis ad quam suspiras Ierusalem.* Turci interim & pro ciuitate defendenda desudabant, & à mœniorum restauratione nullatenus quiescebant. Terrâ vndique obsessi, lacui victualia subuecturi securi se committebant. Ibant & redibant Christianis videntibus, nec eis nocere poterat Francorum quantuslibet exercitus. Sed quis eorum sollicitam euasit solertiam? *Franci,* viri per omnia prudentissimi, consilium acceperunt, quatinus oppidanis auferrent etiam lacum. Direxerunt itaque Legationem suam *Constantinopolim,* quæ vocabulo antiquiori *Bizantium* dicta fuit: vnde & adhuc monetæ ciuitatis illius, denarios *Bizanteos* vocamus: quatinus Imperator imperio potestatiuo, nauigium copiosum *Ciuitot* dirigeret, vbi portus erat oportunus: & quoniam *nocuit differre paratis,* nullas in remittendo innecteret moras. *Insuper,* inquiunt, *boues & plaustra nobis transmitte, ad rates per montana & syluas ad lacum vsque subuehendas. Si enim taliter egeris, ciuitatem Nicheam, quam obsedimus, quam Turci tibi violenter abstulerunt, indubitanter recuperabis: nullum enim habent effugium, si suum eis interdicemus nauigium.* Ex Imperatoris præcepto & boues festinanter adducti sunt, & naues veliuolæ, portum Ciuitot appulerunt: *Turcopoli* etiam Imperatoris affuerunt. Scaphæ carrucis superpositæ, bobus huic operi ministrantibus, vsque ad crepidinem lacus magno labore deductæ sunt. Ea verò die noluerunt eas impingere in lacum: quòd commodius duxerunt noctem expectare. Hoc autem ideo fecisse videntur, quatinus ex improuiso ciuitati per lacum approximarent; nauigiumq; castellanorum, dum nescirent, diriperent. Sole ruente, noctéque terris incumbente naues in lacum impegerunt, easque Turcopolis mandauerunt. Crepusculo diei albescente, lacum sulcantes, ordinatè tendebant puppes ad ciuitatē. Ciues lacum nauibus opertum eminus aspiciētes, admirabantur; & si fortè sibi veniret adiutorium suspicabantur. At postquam fides eis facta est naues illas contra se præparatas; neque nauigio suo sicut heri & nudiustertius, illis patebat de cætero commeatus, diriguere metu, & exangues facti desperauerunt: repentino siquidem casu perturbatis, præter spem omnia contigerant. Rebellando etiam nequaquam vlterius resistere poterant, super quos confluxerant gentes innumeræ: vrbi, terrâ lacuque obsessæ, nulla spes erat salutis; nullus locus effugii, præter, quod omnibus adiacet victis; dedecus deditionis. Exterrebant eos arma incognita, & ipse fulgor armorum, obsessos exanimabat: nouerant Francorum gentem ferocem & bellicosam; nec eos ab incepto desistere, donec eis omnia pro voto contigerint: Sciebant illos penitus immisericordes, quos ipsi exacerbauerant, gentis suæ peremptores. De imminenti ergo tractantes periculo ad *Imperatorem* dirigunt, vtq; sibi sub lege deditionis respondeat satisfaciunt. *Securos,* inquiunt, *nos faciat, Imperatoria fides tua non violanda, de familiaribus & substantiolis nostris; vrbemq; deditam suscipe pacto tuæ protectionis; impunè iubeas recedamus, vrbemque tuam tibi reddemus. Tuere nos ab istis carnificibus qui adhuc te grauiter infestabunt, tuisque nos fac præsentari conspectibus: Obtemperabimus tuis mandatis, si nostris aquè respondeas voluntatibus: liceat nos tibi seruire; liceat nos viuos in tuum imperium vel in tuum caput insurgentes dimicare. Ne nobis imputes, quoniam dum licuit contra te pugnauimus, quod tum lege belli viuebamus: fac nos tibi obnoxios vitâ concessâ; ex inimicis præpara nos tibi deuotos seruos: Si, quod absit, post hac nos tibi senties ingratos, ingratitudini nostræ, plexis corporibus, & tandem capitibus amputatis, digna rependε. Tantò siquidem erimus tibi fideliores, quantò parturies nos beneficiis tuis obnoxiores. Larga liberalitas Imperatoris parcat victis, debellet superbos.* His Imperator auditis, Christianorum profectui postea rei probauit euentus, occultè inuidens, obsessorumque legationi satisfaciens, satellitibus suis imperauit, quatenus & se, & sua dedentes, Constantinopolim impunitos deducerent, deque ciuitate seruanda curiosi procurarent. Iuxta præceptum Imperatoris omnia facta sunt, & ciuitas reddita est; gensque gentilium ad vrbem Imperatoriam indemnis deducta est: Quam vt dictum est non modò captiuitatis, sed honorificentia liber-

libertatis suscepit Imperator, magnisq; dapsilitatibus educatam honorauit. Hoc autem iccirco fecisse dicitur, quatinus & liberatos sibi affectaret, aliosque ad deditionem inuitaret, eosque contra Christianos tempore opportuno animaret; ac per eos, in quibus clam inuidebat, occasione se præbente, rebellaret. Pauperibus tamen Christianis, multa largitus est donaria, vt taliter quod apud se occultabat, clandestino dissimularet figmento; seq; suaq; commenta, in futurum per competentes reseruaret machinationes. Ciuitate reddita, Christianorum gens ab obsidione secessit. Mortui sunt ibi multi Christiani, alii fame, alii gladio, alii quolibet alio exterminio. Hos autem omnes existimant fœlici laureatos martyrio, quoniam pro fratrũ compassione sua corpora tradiderunt. Gentilium etiam, pro variis bellorum euẽtibus, pro ingruentibus incursitantium infortuniis, multa trucidata videres corpora, multa passim reperires inhumata cadauera. Per septem hebdomadarum circulum, tresq; dies, ibi Christiani demorati sunt; & capta seu magis reddita Ciuitate, pedem aliàs dirrexerunt. De non publicandis etenim Ciuitatis illius penatibus Imperator mandauerat: Noluissent ibi etiam tot dies expendisse, quoniam rebus suis multisq; diebus in cassum expensis, vt videbatur, Imperatori totum immolauerant, quòd vel sanguinem suum effuderant, vel quòd quas attulerant facultates in immensum attenuauerant; nec etiam, quę multimodis mortibus adquisierant, spoliis opimis gratulabantur. Pœnitebat igitur eos longæ obsidionis, quandoquidem non dominati sunt vrbi, more subiugatæ Ciuitatis: nam si saltem publicarentur facultates inimicorum, & paupertas egenorum temperaretur, & absumptæ aliquantulum resarcirentur impensæ. Non igitur æquanimiter *Alexii* mandatum pertulerunt: Et tamen quod tunc nihil proficerent, in tempus siluerunt. Hic primum patuit odiorum seminarium: hic compertum est inimicitiarum fomentum: hîc discordiarum ceperunt incentiua pullulare: hîc simultatum simulachra visa sunt succrescere: Nam quoniam *Alexius* non rectè contra eos egerat, ipsi contra eum de vltione cogitabant. Hic igitur primus liber claudatur, vbi prima Ciuitate deuicta, quamuis ea pro voto potiti non fuerint, Christianus aliàs militatum ire disponit Excercitus. Vadant interim Christiani, nosque ad inceptum opus accingamur, cum luce surgentis auroræ.

EXPLICIT LIBER PRIMVS.

INCIPIT LIBER SECVNDVS.

QVA in die soluta est obsidio, ad quendam peruentum est *pontem*, vbi sua Excercitus Christianus collocauit tentoria. Fecerunt autem ibi duos dies: Tertia verò die antequam matutinatus Lucifer exalbesceret, iter præpropere arripuerunt: Et quoniam nox erat tenebrosa, incertam incerti arripuerunt viam. Diuisi ergo ab inuicem duorum consummauerunt iter dierum, *Boamundus* & *Robertus* Normannus Blesiensisq; e Comes, *Stephanus* & *Tancredus*. nec non *Comes de Sancto Paulo*, & *Walterius de Sancto Valerio*, *Bernardusq; filius eius*, & *Girardus de Gornaio*, & *Wilhelmus* filius Vicecomitis Ranulfi, & *Wilhelmus de Ferreres*, & *Herueus* filius Dodemani, & *Chonaus* filius Comitis Gaufridi, & *Radulfus de Guaer*, & *Alanus* filius eius, & *Rioldus de Loheel*, & *Alanus* Dapifer sacrę Ecclesiæ Dolensis Archiepiscopi; & alii plures erant in vno agmine. In altero *Tolosanus* & *Podiensis* Episcopus, Duxque *Godefridus*, & *Balduinus*, & *Hugo* magnus, & *Flandrensis*, cum copiosis commeantium examinibus. Die altera post secundam, Turci tanquam harena maris, innumeri contra Boamundum conflauerunt. Videntes autem Christianos, magna quidem confisi multitudine, intrepidi vnanimiter ipsos impetebant: Animabat enim eos ira, furorq;: Indignabantur etiam, quod eorum possessiones depopularentur alienigenæ: Denique nimis ægrè ferebant, quod *Nicheam* præsumpsissent expugnare. *Boamundus* autem videns innumerabilem inimicorum multitudinem, suis & ore rapido & effero gladio minitantem & insultantem, stetit imperterritus, suisq; satis consultè dixit comitibus: *Fortissimi* CHRISTI *milites, ecce dimicandi tempus est; Metum omnem qui etiam viros effœminat abiicite; & de vobis ipsis defensandis, viriliter procurate; Ictus impugnantium indefessi sustinete; & ex* IESV CHRISTI *confisi adiutorio, manus bellicosas exerite; viresq; auitas ecce, dum tempus est, ostentate. Ne quæso deturpetur propter nostram ne-*

gligẽtiam Laus Francorũ, non vilescat propter nostrã segnitiẽ, Sanctum nomẽ Christianorũ. Res in arcto est; bellum ex aduerso est; Hostis multus in proximo est: Nihil tamẽ præter spem seu voluntatẽ vestrã contigit vobis: Omnia vobis ex voto prouenerũt. Ad hoc patriã egressi estis; ad hoc venistis: Bellum semper desiderastis. Ecce quod diu optastis & orastis: Ecce vndiq; nos vallauerũt. Sed, ô genus infractũ, ô gens inuictissima: ne terreamini: quoniam reuera nobiscum est DEVS. Si quis meticulosus est, seu audacem animum, in angusto positus, sibi mutuet seu saltẽ, præ pudore, metum dissimulet. Nunc armis & animis opus est: non est tempus socordiæ, nec imperitiæ. Quid moror verbis? Iam nunc sibi quisq; loquatur. Iubet deniq; celeriter aptari tẽtoria: mandatq; sociis qui ab eo longiuscule recesserant, quatinus ad eos iuuandos præponerent. *Instat enim nobis,* ait *nisi accelerauerítis, ineuitabile mortis periculũ. Non est ambigua de Conflictatione fama, quam oculis intuemur, quam icti corporibus persentimus. Age: iam Christiani accurrite & nos & vestram Remp. defendite. Commune periculum est in quo sumus. Commune discrimen est in quo laboramus.* Deinde dixit, *Qui pedites estis, impigrè & prudenter tentoria figite: qui milites estis, obuiam eis mecũ procedite, & laborẽ certaminis indefessi sustinete. Pro CHRISTO præliatores aduenimus: in isto CHRISTI prælio ne deficiamus. Vnusquisq; sibi dicat quod in tali negotio faciendũ non ignorat.* Interim Turci declamantes aduenerant; & seu sagittando seu iaculando, seu cominus feriendo, Christianos acerrimè infestabãt: nulla fatigatis dabatur requies; sed omnia Christianorũ corpora, vel cruore, vel sudore liquentia cõspiceres. *Franci* enim è contra, pondus belli indesinẽter sufferre; incursus in hostes aliquando prudenter differre; gladiis interdum resistere; socios vocatos expectare, nec in aliquo titubare. Hac conflictuum violentiam, ab hora diei tertia, vsq; in horam nonam pertulerunt Christiani. Illa die fuerunt mulieres bellantibus pernecessariæ: quæ & aquam sitientibus perniciter porrigebant, & pugnantes exhortando cõfortabant. Martis campus incanduerat, nam vtrinq; totis viribus certabatur: Angebãtur Christiani, nam plerumque in ipsis castris impugnabantur. Alius Excercitus, *Boamundi* Legatis discredebat, de belli certitudine ambigens: Nullam siquidem gentem sperabat esse, quæ contra Excercitus sui partem decimam, de bello auderet anhelare. Postquam tamen rumor iste per totum percrebruit Exercitum, & legatis legati superadditi sunt, *Dux* vt erat miles acerrimus, Comes quoq; *Stephanus* vir prudens & modestus, nec nõ *Hugo* magnus cum suis aduolant commilitonibus: *Balduinus* quoq; atq; Eustachius frater eius, intrepidi aduolãt cum suis commilitonibus: Podiensis Episcopus illos ponè sequebatur, comesq; Tolosanus *Raimundus*. Mirabantur iam fatiscentium Christianorũ corda, vnde tanta gens, tamq; repentina præter spem in eos emersisset. Cooperuerãt enim montes & valles, & si qua plana erant densis turmarum Cuneis omnia frequentabantur. Erant enim *Sarraceni, Agulani, Persæ*, quorum numerum computauerunt trecenta sexaginta millia, præter *Arabes*, quorum concursus fuit indeterminatus. Interea necessarium desiderabatur & expectabatur adiutorium. Dicebant ergo *ô si venerit!* Loquebantur autem mutuò: *secretum habeamus quod inhianter opinamur: DEO hodie iuuante, de istis nos nunc atrociter infestãtibus, triumphabimus Hodie de ipsorum opulentiis ditabimur & lætabimur: Sileamus interim & duremus.* Taliter se cohortabatur; & gladiis exertis & in mortem vibratis, res dumtaxat gerebatur. Et nisi DEVS in castris suorum tunc affuisset, subsidiumq; iam defessis præparasset, ipsa dies totius expeditionis finem peperisset. Adsunt repentini quos aduocauerant socii. *Podiensis* cum suo magno Excercitu, à tergo præoccupauit inimicos: Parte altera, *Comes Sancti Egidij* & *Balduinus*, atq; *Eustachius* festinanter equitabant: à dextera Dux *Godefridus* irruit, & *Hugo* Magnus, & Flandrensis *Rotbertus*, per omnia miles expeditissimus. *Rotbertus* namque Normannus iam cum Blesiensi *Stephano*, nec non *Tancredo* atq; *Balduino* pugnabat. Gentiles obstupefacti, quoniam hostiliter & à facie, & à tergo inopinè præmebantur, fugæ se crediderũt; & terga cedentibus consenserunt. Cecidit autem eos vsq; ad internecionem Christianorum gladius; & multi, multimodis oppetierunt mortibus. Nam, & si qui potuerunt, latibulis delituerunt, cæsa sunt ibi Barbarorum multa millia, quoniam in eos vehemẽter crassati sunt, quos tota die immisericorditer insectati fuerant. *Wilhelmus Marchisus*, Tancredi frater ea die oppetiit, & *Gaufridus de Monte Scabioso*, Viri multum militares, bonæ indolis & Illustres. Præter hos multi ceciderunt milites ex Christianis & pedites. Non enim *Turcos* imbelles audemus dicere, qui astu nimio præpollentes audaci vigent animo, & irreuerberato confligunt gladio. Mortes etiam eminus inimicis creberrimè infligunt: quia vtuntur arcubus, & multis instrumentis bellicis nituntur. Sed tamen multum tunc dedidicerant vsum præliandi,

quoniam

quoniam habuerant diuturnum tempus feriandi. Iactitant tamen se de Francorũ stirpe duxisse Genealogiam, eorumq; proattauos à Christianitate desciſſe. Dicunt etiam nullos naturaliter debere militare nisi se & Francos. Si tamen ad Christianitatem redirent, tunc demum de Francorum prosapia exortos sese gloriarentur rectè. Hoc ad præsens sufficiat: quoniam indubitanter viri sunt callidi, ingeniosi & bellicosi; sed, proh dolor, à DEO alienati. Obfuscatur igitur ingenuitas illa, quâ sicuti dicunt oriundi emanauerũt: quia veræ oliuæ, quæ CHRISTVS est, neutiquam inserti sunt. Factum est hoc prælium *Kalendis Iulii*. Christiani CHRISTO suo gratias egerunt, qui eos de inimicantium eripuit manibus, eosque suis repleuit consolationibus. Duxerunt ergo diem illam solemnem, DEOque dignam immolauerunt laudem. His ita pessumdatis, & procul effugatis, ad eorum tentoria diripienda conuersi sunt Christiani, quoniam ipsis fugientibus non vtique ibi diu licuit immorari. Inuentum est ibi & auri & argenti plurimum: Subiugalia, mulas & equos, boues & camelos, verueces & asinos & copiosam suppellectilem in eorum papilionibus reperierunt; & diuersis onusti gazis, cum triumpho & inenarrabili gaudio, redierunt ad suos. Facta est igitur lætitia magna in Christianorum tentoriis; & celebrem habuerunt diem illam, gratias agentes prosperatori viæ, & vitæ suæ, Domino nostro IESV CHRISTO. Solennis igitur habita est victoria, quâ liberati sunt non manu sua, sed virtute Diuina, ex omni angustia; & omni affluentia bonorum referti. Nec fama fuit contenta circumsitas vrbes excire, sed longinquas & exteras nationes cœpit deterrere; & titulum Christianitatis, remotorum populorum auribus infundere, diuulgabantur Christianorum præclara facinora; sibiq; superuenturã eorum militiã, omnes & singuli formidabant. Vnde factũ est vt *Solimanus* Senioris Solimani filius de *Nichea* fugiens, inuenerit *Arabum* decẽmillia. Qui comperto quòd fugeret, dixerunt ei; *Excors & miser quid fugis?* Quibus Solimanus: *olim*, ait, *putabam, me Francorum posse superare & vincere populum, sed versa vice superati sumus; & ea propter vagabundi huc & illuc diffugimus. Vidimus enim, seu nos vidisse putamus, tam diffusam eorum multitudinem, vt nullus eorum æstimare sufficiat apparatum; Mirari potuissetis & obstupescere: quoniam cœli syderibus innumerabiliores sunt. Nos autem adhuc tremuli, vix eorum Legiones euasimus. Hac de re nimio terrore concussi, palpitando vix adhuc respiramus. Si ergo nobis creditis, priusquam vos deprehenderint delitescentes, aufugietis. Neq; enim ciuitatula qualibet poterunt obsistere: quandoquidẽ Nicheam Metropolim nostram, præualuerunt expugnare.* Qui cùm audissent Solimanum, fugere tentauerunt. Venientes autem ad castella vel ciuitates quibus morabantur *Suriani*, qui & ipsi titulo Christianitatis erant insigniti, subdolè ad eos loquebantur & dicebant: *Deuicimus Francos: Ita omnino defecerunt, vt omnino eraserimus de terra ista, memoriam eorum; si qui superuixerunt in cuniculis absconditi sunt.* Sic incautos alloquebantur, & intra portas recipiebantur: Ingressi autem, insciorum municipia, domos eorum & ecclesias deprædabantur; quicquid erat preciosum & concupiscibile, & filios & filias, auferebant, & sic eis passim illudebant: *Francorum* etenim præoccupabant aduentum; & antequam isti accessissent, illi recesserant. His auditis, Christiani eos insequentes, iter suum moliebantur. Intrauerant autem terram inaquosam & inhabitabilem, in qua fame & siti, defecerunt vsque ad mortem. Si fortè tamen segetes immaturas inueniebant, spicas vellebant, & fricantes masticabant, & glutiebant. His tam parcis victualibus, multis deficientibus, alii vtcumque sustentabantur, illic eorum defecerunt subiugales equi & asini; multique gloriosi milites coacti sunt ire pedites: Et qui potuerunt pro vehiculis adhibuerunt sibi boues, vel ad se vel ad sua subuehenda. Nec multò post vberrimam ingressi sunt terram, victualibus & bonis omnibus refertam: Excepto quod equinas nequaquam sibi potuerunt reparare vecturas. Ventum est autem ad *Ichonium*; habitatorum verò terræ illius persuasione, quoniam colonia illa penuriam aquarum patitur, repleuerunt vtres suos ad refocillandum: post hæc itinere diei confecto venerunt ad quendam *fluuium*, vbi duos dies hospitati recreati sunt. Cursitores, qui semper exercitum præcurrebant, seu vt exercitui præuiderent; seu vt paleas vel alia necessaria diriperent; præcurrerunt ad *Erachiam*, in qua ciuitate multus erat *Turcorum* conuentus, si qua possent obesse Christianis expectans. Collocauerant nociuas igitur, si potuissent, cursitantibus insidias: Quos inuentos audacter aggressi sunt Franci, & fugatos indifficulter dispersserunt.

Ciuitas ergo *Erachia*, Turcis abiectis, confestim in dominationem Christianorum redacta est: ibiq; quatuor confecerunt dies. Ibi se disgregauerunt *Tancredus* ab aliis, vir equidem singularis strenuitatis; & *Balduinus* frater Ducis Godefridi, vir nequaquam Tancredo probitate dissimilis: & cum suis expeditionibus *vallem* intrauerunt de *Botrentot*. Tancredus autẽ iterum à Balduino separatus, *Tharsum* venit cum suis militibus. *Turci* verò de ciuitate progressi, obuiauerunt eis ad resistendum præparati. Quos *Tancredus* hostiliter aggressos; viriliter cecidit; eosq; fugientes in ipsam præliando refugauit ciuitatem. Tancredus autem, vir æquè per omnia imperterritus, laxis habenis castra metatus est propè mœnia ciuitatis. Nec mora *Balduinus* affuit, postulans vt se ad capiendam amicabiliter sociaret ciuitatem: Quod Tancredus omnino prohibebat. Nocte insecuta Turci, exeuntes ciuitatem: inierunt fugam. Habitatores autem ciuitatis illius sub ipso noctis crepusculo, post Turcos ciuitatem egressi, alta voce clamabant: *Franci triumphatores inuicti, & dominatores, Turci recesserunt; vrbs patet, accedite. Currite Franci inuictissimi, recepturi ciuitatem; Currite, ne moremini. cur tardatis?* Hæc castrorum excubitores audiebant illos, nec clam nec submissè, vociferantes. Sed quoniam nox erat, & consilium & negotium illud in diem dilatum est. Aurora illucescente, venerunt ciuitatis Maiores, seque suaque Christianis dedentes. Volentes igitur, quas audiebant litigãtium compescere simultates, Non inconsultè responderunt: *Optimates incliti, ab his in præsentiarum absistite controuersiis. Nos volumus & oramus, pacifici veniatis: Sin autem, Tancredus ille nobis dominetur, qui heri tam gloriosè, nobis admirantibus contra Turcos dimicauit.* Noluit Balduinus acquiescere, sed volebat vel eam sibi dimidiare, vel saltem eam totam communiter dirripiendo publicare. *Absit*, inquit, *Tancredus, vt fratrum nostrorum facultates dirreptas nobis peculiemur. Ipsi me rogant, ipsi me desiderant, ipsi vitam suam mihi committunt; & ego lupo rapaci assimilis prædam mihi commissam deuorabo? Absit hoc* inquã *à me*. Suriani enim, qui ciuitates illas incolebant, Christiani erant, sed eis Turci principabantur. *Balduinus* nolebat Tancredi sermonibus adquiescere, sed in suam anhelans sententiam, in vrbis publicationem deliberabat pronis pedibus currere. Totus erat vel in penatum depopulatione, vel nitebatur ciuitatem dimidiam vindicare. Nec voluit nec potuit Tancredus, refraganti Balduino diutiùs obluctari, quoniam copiæ maiores illius exercitus erant; datoque signo suis, lituisque clangentibus, aliquantulum amaricatus abscessit. Temperauit tamen, prout erat moderatus iræ suæ; & neutiquam intendebat iter in Ierusalem, pro iniuriis etiam sibi illatis, perturbare. Ita Balduinus Tarsum totam solus obtinuit. Tancredo autem, nec morâ, redditæ sunt duæ Ciuitates optimæ, *Azera*, & *Mamistra*, & Castella plurima. Optimates alii cum suis exercitibus, *Armeniorum terram* intrauerant. Inuenerunt autem ibi municipium munitissimum; & quoniam noluerunt ibi diutius demorari, illo illæso præterito, abierunt: Nec enim pro vno castello, totum exercitum fatigare commodum ducebant. Erat non longè quædam ciuitas *Alfia*, quæ venientibus confestim est reddita. Quidam autem vir ex militari cingulo nomine *Simeon*, terræ illius indigena, ad defensandam terram, vrbem illam petiit, & accepit: Qui cum quibus potuit ibi remansit. Porrò maior exercitus pertransiuit: venerunt quoque ad *Cæsaream* Cappadociæ, quæ ad solum vsque diruta erat: ruinæ tamen vtcunque subsistentes, quanta fuerit illa Cæsarea testabantur. Inde digressi, pedem direxerunt ad aliam ciuitatem pulchram & vberæ glebæ opimam *Plastentiam*, quam Turci paulo antè tribus obsederant hebdomadibus; quæ quoniam erat inexpugnabilis, à Turcis nullatenus potuit expugnari. Hæc igitur illico non ingratanter Christianis patuit. Hanc quidam *Petrus de Alfia*, petitam ab Optimatibus, indifficulter obtinuit, ad tuendam & expugnandam terram, *in fidelitate Sancti Sepulcri & Christianitatis*. Auditum est in illa expeditione, quòd Turci qui ciuitatem obsederant, haud longè præirent exercitum, si qua possent eis nocituri. *Boamundus* autem; negotiorum militarium vir industrius, de suis quos voluit accitis militibus, eos curiosè insecutus est, sicubi fortè posset eos inuenire & lædere. Nihil tamen profecit, quoniam eos inuenire non potuit. Ventum est deinceps ad *Coxon*, nobilem & copiosam ciuitatem, quam alumni loci illius cum fratribus suis Christianis libenter reddiderunt. Ibi tribus diebus, fatigatus pausauit exercitus. Relatum est *Comiti Tholosano*, quòd Turci qui fuerant in *Antiochia* custodia; discedentes aufugissent. Igitur cum suis consiliatus, elegit quos præmitteret, qui rem diligenter inuestigarent, & cætera curiosi explorarent;

Ad

Ad hoc directi ſunt conſulares viri diſciplinæ militaris non ignari, *Vicecomes de Caſtellone, Wilhelmus de Monte Piſlerio, Petrus de Roaſa, Petrus Raimundi*, cum militibus multis. Venerunt autem in vallem *Antiochiæ*, & ibi rem aliter audierunt: audierunt enim quod ſe *Turci* copioſè præparaſſent, ad ciuitatem defendendam. *Petrus* autem de Roaſa declinans ab aliis, introiuit vallem de *Rugia*. Inuentisque Turcis quàm plurimis, eos grauiter cecidit, ſuperauit, fugauit. *Armenii* illi auditis Chriſtianorum ſecundis ſucceſſibus, Paganorumque frequentibus infortuniis, reddiderunt Petro *Ruſam* ciuitatem, & quædam caſtella. Illis autem ſic proſperè; at non æquè maiori prouenit exercitui. Iter etenim aggreſſi, gradiebantur rependo per montana, nimis aſpera & ſcopuloſa, per quæ nec eorum phalanges poterant, ſicut heri & nudius tertius, ſeriatim procedere; nec eorum clitellariis dabatur ſaltem repere poſſe, ſed miſerrimè hi & illi prægrauabantur: neque ſiquidem illis in anguſto poſitis, aliud erat aliunde diuerticulum. Collidebantur ergo & conquaſſabantur laborantes, & deficientes per viam inuiam: Qui præ nimiâ triſtitiâ, ſtrictim comploſis manibus & ſtridentes dentibus ingemiſcebant; labebantur equi in immane præcipitium, & trames artiſſimus pepererat omnibus dehiſcens offendiculum, multi vel equis, vel clitellariis cum rebus ſuperpoſitis illic amiſſis, pauperati ſunt. Alii pro vili prætiolo venditabant, vel ancilia vel loricas, vel galeas; alii procul à ſe iactitabant: quippe ibi nullus, etiam inermis, eſſe poterat exoccupatus. Vnica eis erat nec ſine formidine cura, de ſuis conducendis corporibus. Poſtquam illas calamitoſas vix euaſerunt anguſtias, ad quandam diuerterunt ciuitatem, quæ vocatur *Maraſin*. Conuenæ autem ciuitatis illius copioſum illis detulerunt mercatum: Ibi autem aliquantiſper demorati, donec quantumlibet recrearentur, dominum ſuſtinebant *Boamundum*, qui & ipſe, vt dictum eſt, vt Turcos inſequeretur, nuper ab eis abſceſſerat. Poſthæc ingreſſi ſunt vallem illam inclitam, vallem ſpatioſam & vberem, in qua Regia & famoſa ciuitas *Antiochia* ſita eſt, quæ totius *Syriæ* metropolis & princeps eſt, in qua primicerius Apoſtolorum *Petrus*, Cathedram decorauit Pontificalem. Nunc occulto Dei iudicio, ſed non iniuſto, plurimis in ea dirutis Eccleſiis, quibuſdam vſibus humanis irreuerenter applicatis, Turcanis fœditatibus proh dolor, mancipabatur. Curſitores autem, qui ſubſequentem exercitum præcurrere ſolebant, *Pontem ferreum* propinquantes, Turcos inuenerunt innumeros, munitum Antiochiam feſtinantes: Itaque repentino impetu in eos facto, ſemper enim Chriſtiani proficiſcebantur armati, ſubito conflictu eos conſternauerunt. Multis itaque deletis, eorum *burdones*, quos multimodis onuſtos victualibus & diuerſis gazis ad ciuitatem adducebant, ad propria reduxerunt caſtra, quæ ſuper fluminis ripam metati fuerant. Factum eſt igitur immenſum gaudium in caſtris, tum pro victoria, tum propter optima, quæ ad eos reportauerant, curſitores ſpolia: nec ceſſabant Deo gratias agere, ne ingrati viderentur, cuius ope fatebantur tam fœlices ſucceſſus eis contingere. Dicebant ergo: *Non nobis Domine, non nobis, ſed nomini tuo da* Pſal. 113. *gloriam*. Quotidianas ergo & continuas Deo reddebant laudes; & omnium agendorum ſuorum, deuotis precibus & ſummiſſis cordibus eum implorabant protectorem. *Boamundus*, pigritiæ vel ſomnolentiæ nunquam adquieſcens (irrequietus enim homo erat) cum quatuor milibus militum, cautè prope portam Antiochiæ, clandeſtinus venit, ſi qui fortè latenter ingrederentur vel egrederentur expectans. Summo verò diluculo exercitus de loco in quo erant, tentoria collegit, iter arripuit, Antiochiam acceſſit; & *quarta feria, duodecima Kalend. Nouembris*. Tentoria ſua coaptauit, & à tribus portis ciuitatem viriliter obſedit. Parte namque alia nequaquam fuit obſeſſa, quoniam tam porrectis & inacceſſis coanguſtabatur ſcopulis & montanis, vt nullus illac ſe accõmodaret obſidendi locus. Tantus autem timor inuaſit Antiochenos, & omnes in circuitu poſitos, vt nullus eorum, curſitorum auderet expectare occurſum. Siluerunt itaque fermè diebus quindecim. Terra verò quæ circa Antiochiam adiacebat, prout vallis eſt fertilis, erat vberrima, vineis referta, fructibus & frugibus iocunda, arboribus nemoroſa, ortis opima, paſcuis opulenta. Erant autem in ciuitate *Armenii* multi & *Suriani*: ipſi equidem Chriſtiani, ſed Turcis multum obnoxii: Ipſi fugam ſimulantes, audacter exibant in caſtra, mendicantes & ſtipem publicam poſtulantes. Hi, quoniam mulieres eorum erant intra ciuitatem, ad familiares redibant lares; & exploratores maligni, quæcunque in caſtris audiebant Turcis fideliter inſinuabant: Quod non mediocri-

ter obfuisse dicunt Christianis; *Nihil enim magis nocet bellantibus, quàm inimicorum re-scire secreta; & contra præparata, obuiantia præparare machinamenta; & inimicorum exinanire vel præuenire consilia.* Vbi Antiochenis, castrensium patefacta sunt consilia, cœperunt paulatim forinsecus intrepidi prodire, & peregrinos homines aggressos coangustare. Aggrediebantur siquidem & trucidabant, si præualerent, incautos; Et patratis latrociniis, vel in ciuitatem redibant, vel indemnes ad tutiora secedebant loca. Sic circumcirca omnes obsidebant vias, vt & à mari & à montanis omnia clauderentur Christianis. Sicque factum est vt iam peius qui foris erant obsiderentur, quàm qui intrinsecus latitabant. Erat ibi non longè castellum satis munitum nomine *Areth*, vbi morabantur qui in Christianos frequenter irruebant. Quo Optimates comperto, de incursitatione hostili vehementer condoluerunt: quoniã in gentem sanctam ausi sunt, nefarii, cruentos euaginare gladios. Iam enim indigenarum insidiis, multi occubuerunt. Miserunt ergo, qui Turcis obuiarent, & eos dum ipsimet refugerent, allicerent. *Boamundus* namque, totus militiæ deditus, in insidiis delituit: Christiani verò videntes Turcos sese acerrimè insequentes, fugamque fingentes, prout erant edocti, confestim terga dederunt; & quo Boamundus reconditus erat, scienter declinauerunt. Occisi sunt tamen in illo conflictu vel potius fuga, duo milites Christiani. Porrò Boamundus præliator fortissimus, de loco in quo diuerterant cõcitus surrexit; Turcosque aggressos multos peremit, & quosdam viuos retinuit, quos ante portam ciuitatis solenniter in spectaculum decollari præcepit. Hoc ideo fecisse dicitur, vt qui erant in ciuitate, pro mulctatis contribulibus suis, terrerentur, si fortè ab insectatione Francorum taliter auocarentur. Sæpè namque pro pœnis aliis illatis, alii exanimantur. Qui tamen erant in ciuitate, magis efferati, plerumque turres editiores ascendebant; à propugnaculis Christianos sagittabant, & quibuscunque modis poterant eos procul ab vrbe repellebant. Sagittæ namque eorum coram Boamundi tentoriis aduolabant: ibi siquidem ictu sagittæ percussa mulier occubuit: quia propè ciuitatem castra sua Christiani locauerant. Consilio iterum Castrenses accepto, super verticem montis qui vocatur *Maregard*, qui Boamundi tẽtoriis imminebat, Castellum ædificauerunt, quò à Turcorum incursionibus castra tutarentur: quod per dierum successiones, Heroum vnus, quisque in ordine vicis suæ, custodiebant. Interim attenuata sunt victualia: quia neque cursitare audebant, neque mercatum habebant: quod enim in valle repperierant, dum de crastino non prospectauerunt, affluenter consumpserant. In castris tamen eorum parum quid erat residuum, quod quotidie absumptum minuebatur. Itaque cibaria omnino erant percara. Et iam instabat *Dominici Natalis* solennitas. Loquuti sunt ad inuicem Proceres illi, consilium quo gentes alerentur accepturi. Affectu quippe paterno majores minoribus patrocinabantur. Iam verò fames inhorrescebat, quoniam pabula omnia de die in diem deficiebant. Dixerunt ergo: *pars nostrûm procul frumentatum & prædatum excedat, pars deprædantes, succenturiata custodiat; pars in castris remaneat: & nihil relinquamus intentatum. Milites CHRISTI, nunquam tepescamus otiosi. Quid etiam moramur? Iam iam gens Christiana, magna ex parte periclitatur.* Boamundus itaque primus adiecit: *Si vobis sanum videtur, Optimates & Domini, ego & Flandrensis Comes foras exibimus, & si quid DEVS præstiterit, vos videbitis: interim pro castris excubate, & nihil negligenter agite.* Collaudatum est consilium, & solutum est concilium. Celebrata igitur diligenter *CHRISTI Natiuitate, Flandrensis* & *Boamundus* armati, non sine remanentium lachrymis processerunt, & cum eis militum ac peditum plusquam viginti millia, & perniciter dispersi sunt per Sarracenorum colonias. *Sarraceni* autem & *Arabes* & *Turci*, ab Ierusalem & Damasco, & ab aliis regionum multarum municipiis, congregati erant, gentes ingentes, quatinus *Antiochiæ* subuenirent. Audientes autem Christianos per regionem suam dispersos, admodum gauisi sunt, sperantes se illis pro certo præualituros, vtpotè quos opinabantur paucos & aduentitios. Intempesta igitur nocte, duas acies ordinauerunt in insidiis, vnam à facie, alteram à tergo: quatinus facto diluculo, vbi eos aggrederentur in neutram Christiani partem effugerent, imò illis ab vtroque incumberent latere. Comes autem *Flandrensis* vir armipotens & *Boamundus*, in eos vnanimiter irruerũt, & inuocato nomine IESV, & euecto quod semper præferebant sanctæ Crucis signo, constantissimè præliati sunt, & inimicos suos grauiter afflixerunt. Mortui sunt ergo multi ex illis; sed de spoliis eorum parum ditati sunt Christiani: Non

enim

enim otium habuerunt vel eos persequendi, vel spoliandi. Interea Turci qui stabant in præsidio ciuitatis, audientes Boamundum abscessisse, audaciùs exibant de ciuitate, & iam in ipsis discurrebant castris. Explorauerunt igitur, quà tentoria languidiora reperirentur. Quadam ergo die, irruerunt vnanimiter in castris; & cominus vnanimiter impegerunt Christianos: Necdum enim suos audierant superatos. Die ergo illa multi ex Christianis perempti sunt, quoniam *Ismahelitæ* illi vehementer in castris perstiterunt. Ea die *Podiensis* suum amisit signiferum, qui eius deferebat vexillum: & nisi luteæ interessent salebræ quæ ciuitatem à castris dirimebant, & Ideo transitus vel nullus erat vel difficilis, laxis habenis frequenter ipsa protererent tentoria, & debaccharentur in Christianorum gentem, quæ iam aliquantulum marcuerat. *Boamundus* de Saracenorum Regionibus regrediens, bello peracto, sed modico, quod deprædaretur inuento, alia conscendit montana, si fortè quidlibet aliàs inueniret, quod deprædatum vel suis Comitibus, vel expectantibus se proficeret. Sed in tantam iam terra redacta erat vastitatem, vt multi vacui remeauerint. Incassum ergo laborauerant, nisi quod de Turcis solenniter triumphauerant. Sed *nulla victoria famem extinguit,* vbi totum quod mandi debeat deficit. *Parum durat lætitia, quam panis egestas contristat.* Reuersi sunt autem ad castra, quæ perhorrescens inedia sauciabat. *Armenii* & *Suriani,* homines terræ illius indigenæ, & lucris inexplebiliter inhiantes, videntes Christianos rediisse vacuos, ad opportuna & remotiora discurrebant loca, quę reperiebant, coëmentes cibaria, in castra deferebant; & multo pretio quod vili comparauerant, venditabāt. Aselli quidem onus octo vendebant purpuratos, qui appretiati, denariorum centum viginti solidos valebant. Ergo morbi lues contaminabat castra; & passim quibus facultas comparandi deerat, fame calamitosa moriebantur. Qui tamen ditiores erant, multa indigentibus & hostiatim postulantibus conferebant donaria: Sed tamen non poterant multis diebus sustentare tot millia. Cogitauerunt igitur aliqui castra subterfugere. Consiliati sunt ergo *Wilhelmus Carpentarius & Petrus Heremita* quatinus latenter fugerent: & fugerunt; quos inuentos *Tancredus* apprehendit, & inhonestè conuiciatos & coactos ad hostem redire compulit. Iuramentum enim & fidem ab eis extorsit, vt redirent, & fratribus satisfacerent: Wilhelmus ad Boamundi tentoria deductus est: Quem probrosis *Boamundus* cohercuit verbis & condignis castigauit angariis. Dicebat ergo: *Quid, ô dedecus & totius improperium Franciæ, facere præsumpsisti? cur eneruare voluisti tuorum corda confratrum, vt exemplo tuo hostem DEI, non redituri dimitterent? An tu solus tutum tibi arripuisti pauorem, vt tu nobis dimissus sanus effugeres? Omnium miserrime, decuerat te in Castris DEI permanere, & pro fratribus gloriosam animam ponere. Nunc igitur, omnibus diebus vitæ tuæ super terram eris ignominiosus.* Interim ad Boamundum accesserunt *Franci,* & pro Wilhelmo quem tenebat rogauerūt, qui eis quantocius adquieuit: ne tamen de cætero discederet, ipsis collaudantibus, Wilhelmus iurauit. Tunc etiā in tantum Christianorū defecerunt equi, vt vix in toto & tanto exercitu mille milites inuenirentur qui Caballis vterentur: homines namque & equi pari laborabant incommodo: nec erat vlla spes euadendi, nisi DEVS eis, suspirantibus & clamitantibus, propitiaretur. Ad Dominum enim eorum fugiebant corda & ora: & quia terreno desperauerant adiutorio, in DEO totam spem suam collocauerant. *Taliter autem DEVS redarguebat eos misericorditer, vt ad eum toto corde conuerterentur: & si quid in eis inpenitudinis latitabat, igne compunctionis & infortunio superuenientis necessitatis excocti, purgarentur.* Fames augebatur indies, & omnes timore perterriti tabescebant: Accedebat ad metum exagerandum fama, præsaga mali & rumorum augmentatrix, quæ Turcos prænunciabat superuenturos. Quidam igitur *Constantinopolitanus* natione Græcus, nomine *Tagingus,* ab Imperatoris latere venerat, qui satellitibus quos Imperator in exercitum legauerat principando præerat. Hic metu mortis plus aliis renes dissolutus, ad Optimates venit; & quod enormiter verebatur dissimulans, ad eos sic exorsus est. *Video vos, egregii Proceres, summa in anxietate positos, & omnibus angustiis circumuentos: omnia victualia consumpta sunt, equi mortui sunt, Castra obsessa sunt: Grauiùs nos obsidemur qui obsidemus, quàm illi quos obsedimus: ipsi equitant, ipsi cursitant, ipsi grauiter nos impugnant: nos vndique circumuallamur, vt nullatenus egredi audeamus: Nullum adiutorem expectamus: Omne mercatum nobis inhibetur. Ista diu tolerare nihil est aliud quàm per singula momenta deficere. Misereor liberalitatis vestræ, Patres conscripti, qui ab extremis terræ Regionibus aduenistis in his exteris nationibus morituri, nisi vel mihi credideritis*

vel melius consilium acceperitis. Cuius pectus ferreum non moueat tot Christianorum defectus? Mihi credite, Patres conscripti, non ignota loquor: in terra mihi non incognita sum: Satis mihi possem consulere, si cogitarem vos deserere. Sed deleatur anima mea de libro viuentium: si vestræ sanctitudini vnquam me subtraho; nisi necessitatibus vestris semper communicabo: sed interim tædet animam meam miseriarum vestrarum, & nisi vobis potero subuenire, totus moriar in amaritudine. Accipite igitur meum dum bene dixero consilium. Nolo viuus, vt prælibatum est, ab hoste recedere, nisi contubernalibus nostris melius excogitassem prodesse. Ego domesticus sum, vt nostis, Imperatori: Ego percognitus sum omni Græcæ nationi. Ascendit igitur cor meum cogitatio, quam, licet mihi molestum & laboriosum sit, quod cogito, vobis insinuo. Paratus sum & ad portus & ad Imperatorem euolare; & vbi vbi decretum Imperiale dirigere, vt omnes ad adiutorium vestrum festinanter conueniant; farinam & vinum, carnem & caseum abundanter deuehant; & quicquid victualium habent fideles Imperatoris, vobis largiter suppeditent. Equos etiam elaborabo, vita comite, plurimos adducere. Ne autem de me diffidatis, in veritate loquar: quicquid vltròneus offero, fideliter exequar. Papiliones autem & Comites meos, mox rediturus, hic dimitto, & sic me omnia bona fide prosecuturum super hæc sacrosancta iuro. Sic iurauit, & abiit. Credidit enim ei multitudo, & de reditu accelerando omnis populus eum obnixius obtestabantur. Abiit autem, sed malè periurus nunquam rediit. Tali enim occasione consuluit miserrimæ vitæ suæ. Gens interim pauperata furtim discedebat, vadens quò viuere se putabat. Ad mare nullus audebat procedere: quoniam viæ & auia seruabantur. In portu autem naues adnauerant, quæ illis possent prodesse; si accessus ad eas pateficret. Ecce iterum fama recens percrebuit, Turcos innumeros aduentare; & ingruentiam mortis confestim omnibus imminere. Tot enim erant, quod vix multorũ stadiorum sufficeret eis quaqua versum porrecta capacitas. Ecce iterum nouus timor: ecce de repentè timebant, ac si nullatenus ea vsq; timuissent: excordes & exangues facti pallebant; & multi eorum colla marcida circulabant. Nobilitas tamen de bello disputare causa est. Confluxerant omnes de quibus supra meminimus Optimates: Omnes se inuicem de bello cohortabantur: quoniam inter eos nec aliquis tepidus, nec aliquis pusillanimus inueniebatur, *Boamundus* tamen suum depromens consilium adiecit: *Video vos, DEO gratias, omnes vnanimes, nec aliquis hac in re dissentit ab aliquo. superfluum ergo reor, tot Optimates, tot viros prudentes ducere per ambages, quos iam video in eadẽ voluntate complices. Omnes quidem anhelatis ad pugnam: omnes id ad communem profuturum creditis salutem. Ego verò, id ipsum collaudo: ego id ipsum vementer efflagito. Nam rogo, ne sicut segnes moriamur vel imbelles: non simus improperium, vel omnium Infamia Christianorum: Si mori contigerit, gloriosè saltem moriamur in bello. Tantum est si moriamur inglorii, ac si comparemur iumentis insipientibus, brutis assimiles pecudibus. Nam quo ad populum DEI qui se nobis commisit, multum mori conspicabimur. Quid differt Dominus à seruo, nobilis à plebeio, diues à paupere, miles à pedite, nisi nostrum qui præsidemus eis prosit consilium, & patrocinetur auxilium? si Turci mihi dominabuntur impunè, nolo amplius viuere. Vos, domini Consulares & Illustres viri, lux & flos victoriosæ Franciæ, decus & speculum pugnatricis militiæ, pro vobis ipsis decertate: & pro fratribus vestris animas ponite. Inuocemus nomen Domini IESV: &, vel spoliis lætabimur opimis, vel morte moriemur insigni: quando saltem de animarum nostrarum securi, non moriemur sicut mori solent ignaui. Denique non sumus tot nec tanti, qui duo valeamus bella sustinere. Sed, ô milites, omnes egrediamur castra: sic enim mihi videtur pulchrum & vtile; & intrepidi procedamus iis obuiam: vos autem omnes in castris remanete pedites, castris munimentum; Eis qui in ciuitate, sunt obstaculum. Omnes insomnes pernoctate; vel vicarii, alii aliis succedite: vobismetipsis fulcite vos & vnusquisque vestrum pugnate pro vobis, imò alius alium defendite: Præcipuè portas ciuitatis, quæ coram vobis sunt, diligenter obseruate, ne illis reseratis possint in vos liberè discurrere. Amodo sicut fuerit voluntas in cælo, sic fiat.* His dictis armati, & *Communione sancta* præmuniti, processerunt è castris, non sine grauibus vtriusque cateruæ lamentis: Neuter de se confidebat, nec Sacerdos, nec mulier: nec populus, nec miles: nec isti, nec illi sperabant se de cætero, posse frui aspectu mutuo. Hi & illi proruebant in carorũ oscula, & omnes in lachrimas ciebãtur. Milites hospitati sunt inter fluuium, qui in antiquo vocabulo, *Daphnes* nuncupatus est, qui præterfluit *Antiochiam*, & lacum: audierant siquidẽ Turcos in castello *Areth* conuenisse, vltra *Pontem Ferreum*. Optimates antelucani conuenerũt: nec enim in tãto discrimine coarctati somnum capere potuerant: Et aurora prima illucescente, gnaros præmiserunt exploratores, qui eis de Turcis renuntiarent. Nec morâ viderunt eos ex altera ripa fluminis accelerantes. Fecerant autem duas copiosas acies: Pone verò sequebatur maxima virtus illorum. Reuersi sunt ergo celeri-

leriter speculatores, acclamantes: *quid opus est verbis? Ecce eos: ne moremini, propè enim sunt.* Locuti sunt optimates de bello ordinando, & negotium illud commiserunt Boamundo. *Eia,* inquit Boamundus, *singuli vos conuocate, & signo dato vnusquisq; vestra cum acie militate; vbi autem opus fuerit lanceis & gladiis, rem peragite; & actuum, & ictuum paternorum ne obliuiscamini.* Ordinatæ sunt itaque sex acies: Quinque ex illis præcesserunt quæ belli pondus sustinerent, & inimicum agmen efficaciter feriendo propellerent: *Boamundus* postremus cum acie sua paulatim gradiebatur, omnibus prouisurus, & subuenturus; & si Turci prioribus præualerent, totam belli ingruentiam excepturus. Litui clangebant, buccinæ reboabant, vtriusque multitudinis clamor audiebatur: & iam clipeo clipeus, iam vmbone vmbo repellebatur; hastis confractis, enses mutilabantur; & comminus vtræque instabant legiones. Superuenêre Turcorum succenturiæ, qui grauiter Christianos cœperunt impellere. Nequibant *Franci* tantum impetum, tot examinatarum nationum, sustinere, sed titubantes cogebantur cedere. Tantus enim erat & clamor & strepitus, & telorum imber, vt ipsum etiam obnubilarent aërem. Ingemuit *Boamundus,* qui vndique prospiciebat eis, tanquam totus oculatus, & ait: *CHRISTE tuos sustenta Christianos.* & adiecit, *Roberte;* Robertus siquidem, Girardi filius, suum detulerat vexillum: *rapidum calcaribus vrge cornipedem; & Christianis titillantibus, imperterritus esto iuuamen. Memor esto, obsecro, Parentum nostrorum; & ne liuidaueris in aliquo, rutilantem titulum Francorum. Scito nobis illico de cœlo auxilium futurum: Sed vult DEVS vt nos, tanquam fortes athletæ, promereamur & adipiscamur brauium:* Robertus, Sanctæ Crucis signo munitus, & auxiliaribus constipatus manipulis, præproperus affuit; Turcisq; cruentis, miles audacissimus obstitit. In tantum enim perfidos aggressus est illos, vt vexilli Boamundi lingulas, in ora Turcorum volitare faceret, altoq; clamore suo Turcos aliquantulum deterreret. Ad illius primipilaris impetum & clamorem, Franci animo resumpto, in Turcos irruerũt vnanimiter; & pugionibus vibratis instabant efferaciùs in instantes: fragor armorum multus erat, & ab æreis cassidibus, ignis elucubratus scintillabat: vulnera vulneribus illidebantur; & campi nimio sanguine purpurabantur. Intestina videres dependentia: videres & cæsa capita, & trunca corpora passim oppetentia. Exterriti sunt autem Turci præ timore nimio; & repentè, cuneis eorum labantibus, fugæ se commiserunt. Persecuti sunt ergo Christiani vltra *Pontem Ferreum,* sternendo, proterendo, mactando. Cæsi sunt ibi Turcorum multi milites: quoniam prælium illud non habuerat pedites. *Christiani* autem magno potiti tropheo, reuersi sunt ad suos, secum adducentes equos multos, quibus singulariter indigebant; & spolia multa quæ sibi ipsi pepererant manu sua in prælio: factum est igitur gaudium magnum in castris, DEoque dignas omnes edidere gratias. *Turci* verò ad castellum suum *Areth,* satis inglorii regressi sunt, animo contrito vultuq; dimisso: Quod omnino despoliantes, succenderunt & aufugerunt. Quod *Armenii* videntes & *Suriani,* arta præoccupauere loca; Turcisq; fugitantibus magnum interuenere nocumentum: multos enim peremerunt, quosdam etiam viuos reduxerũt; Castellum etiam prædictum, Christianis subiugatum reddiderunt. Franci quoque in castris centum capita peremptorum attulerunt, ad consolationem suorum & ad defectionem obsessorum; quæ etiam legatis *Admirabilis Babilonii* præsentauerunt, qui tunc fortè à Babilonia ad eos missi, iuxta eos suis morabantur in tentoriis. Illi autem qui remanserant in castris, in *Antiochenos* tota die pugnauerant: vtpote qui tres portas ciuitatis, ne foras erumperent indesinenter seruauernnt. Prælium hoc factum est *Idus Februarii, feriâ tertiâ,* quæ caput ieiunii qnadragesimalis præcedebat. Qui verò ciuitatẽ munierant, magis in irã efferati, Christianos ardentiùs impetebant; & ab incursitationibus in eos nullatenus absistebant. Et quamuis in præliis hucusq; semper superati fuerint: alii mortui, alii vulnerati, alii capti, residui omnes fugati defecerint: tamẽ tãta erat in ciuitate multitudo, vt incessanter ipsa castra perturbarẽt; frequẽter insilirent, & frequẽtiùs eos quibuslibet mortibus funestarent. Christiani præter hæc magnis affligebantur incommodis: quia nec obsidionẽ deserere, nec procul à castris audebant procedere. Regiones autẽ circumsitę in tantã redactæ erant solitudinẽ, vt nullã eis suppeditarent pabulorũ subministrationẽ. Turci nimirum; quibus locorũ oportunitates erãt percognitæ, & frumentatũ cursitabant, & Christianis attentiùs insidiabãtur. Porrò quæcunq; ciuitates, quæcunq; castella, quęcunq; municipia, quilibet homo, quęlibet mulier; omnes qui vel propè vel procul erãt, Christianis inimicabãtur: Omnis locus obstructus erat, ne fortè negotiatores ad eos accederent. Itaq; perhorrẽda pe-

riclitabantur eduliorum inopia. Nobilitas igitur, vt plebi consulerent, misericorditer anxiabantur. Dixerunt ergo: *Videtis quod nihil proficimus. Ciuitas hæc inexpugnabilis est: Nos non possumus eam saltem circumuallare. Ipsa intrinsecus, cibariorum vbertate redundat; Nos forinsecus calamitosa fame periclitamur. Penè plures sunt qui latitant intus, quàm nos qui sumus exterius. Tamen si de prælio loquerentur, illud gratanter audiremus. Ecce ipsa mœnia, etiamsi dormierint, ipsos defendunt. Nobis videntibus, vbique discurrunt. Denique quid mali patiuntur? imò nos patimur, qui tam grauiter coartamur; faciamus igitur vnum quid, nobis omnibus profuturum, illis præcipuè, vt videtur, obfuturum. Cernitis Machomariam illam, ante portam ciuitatis ædificatam? Illic pons est, eorum commeatibus sufficienter opportunus. Ibi ergo castrum erigamus, quo munito, iis faciliùs resistere valebimus, & genti nostræ subuenire: quippe postquam inimici nostri & pontem & transitum amiserint, nos autem & liberiùs & securiùs discurremus, vel etiam in castris tutiores pernoctabimus.* Bonus igitur visus est sermo iste in oculis eorum. Ad quos Tholosanus; *Faciamus* ait, *sicut dicitis castellum: & ego munitum illud custodiam.* Boamundus etiam subiunxit: *Si consilium meum acceptabile vobis, patres conscripti, videbitur, eamus ad Sancti Symeonis portum: nam & ego vadam vobiscum; & adducam illam, quæ illic nos expectat quantulamcunque gentem: quæ fideliter nobis subueniat, atque efficaciter hoc opus prædestinatum perficiat.* Illic *& multæ sunt naues, & multi nostri sunt Comites: sed accersiti non audent accedere, quia loca omnia impio plena sunt grassatore. Nos autem militemus, semper securi de bello; & cauti & prouidi simus nostris quos adduxerimus in adiutorio: qui verò remanebunt ad sarcinas, & de castris tutandis non negligenter procurent, & operi denotato indeficienter insistant. Nihil segniter aggrediendũ est. Sed hoc & illud grauiter tentandum est.* Comes S. Ægidii Boamundo adiunctus est: & *ad portum S. Symeonis* acceleratum est. Qui verò in castris remãserunt, accincti gladiis, ad castellum inchoandum vnanimiter se præparauerunt. *Turci* nec minus expediti, nec numero nec armis impares, intrepidè *Francis* obuiauerunt. In tantum igitur imperterriti Christianos aggressi sunt, quatinus eos in fugam compulerint, multosque peremerint. Facta est ergo tristitia magna in castris: Doluerunt itaq; in tentoriis, & die illa siluerunt. Turci denique comperto quod *Tholosanus* & *Boamundus* ad portum abscessissent, insidiis clandestinis competenter collocatis, qualiter Christianis nocere potuissent machinati sunt. Ecce à portu redibãt Christiani, secum adducentes gentem nec satis armatam, nec multum pugnacem: quos *Sarraceni* vndique circumseptos & circumuentos, immaniter aggressi sunt, & omnimoda telorum ingruẽtiã impugnare moliti sunt. Impetebant igitur eos nunc sagittis, nũc ensibus, nunc lanceis, nunc missilibus. Obtruncabãt eos immisericorditer, & clamitabant in eos dentibus stridentes. Non potuerunt Christiani, vtpote pauci, debacchantium crudelitatem diutius perpeti; & quoniam non poterant rebellare, fugâ compulsi sunt semetipsos præripere. Si qui potuerunt seu latitare, seu effugere, viuentes euasere; alii lætali sorte præuenti, proh dolor, occubuere. Perempti sunt itaq; in illo conflictu plusquã mille Christiani: & ecce duplicatus augmentabatur mœror in castris: heri & hodie triũphauit de Christianitate Gentilitas; ecce per insolentiã elata Gentilitate & plaudẽte, humiliata est hodie lugubris Christianitas. *Tales tamen sunt bellorum euentus; tales sunt vicissitudines, & hominum & temporum. Nulli vnquam semper successit fœliciter, nemo vnquam de continua prosperitate, vel lætabitur vel lætatus est. Hac de re & timenda & cauenda est in prosperis aduersitas; & speranda, & optanda est in aduersis prosperitas.* Rumor de Christianis superatis, aures eorum qui remanserant impleuerat; & ideo pariter omnis populus lamentabatur. Nesciebant enim vel quos viuos vel quos autumarent mortuos. Plurimi tamen, per montana repentes, euaserant, & ad tentoria quantociùs redierunt. *Boamundus* autẽ per compendiosiorem reuersus viam, Tholosanum præuenit; & de Christianorum defectu verus interpres nunciauit. Christiani verò magis in iram cõcitati quàm exterriti, cõtra Turcos vnanimiter exierunt, eosq; viriliter aggressi sunt: è regione Sarraceni restiterunt, putantes se posse præualere, sicuti nuper Tholosano & Boamundo præualuerant. Credebant etiam Gallos ex ipso timore defecisse & seipsos pro fœlici successu succrescere. Vtrinque igitur acerrimè dimicatum est. Turci pontem transierant, & Christianis audacter obuiauerant: Christiani, tanquam singularis ferus, vel canum morsibus irritatus, vel venabuli cuspide sauciatus, occisione cõmilitonum & confratrum excitati, Turcorum sanguinẽ inhianter sitiebant; & ad vlciscendos suos penitus elaborabant. Gentiles, quoniam eis præter spem acciderat expauefacti, terga ferietibus, nec mora, præbuerunt; & fugiendo elabi voluerũt,

fuga igitur inita, legio tota irreuerenter effœminabatur. Oberat ipsis fugientibus ſeu pons anguſtus, ſeu fluuius rapidus & profundus. Nam vel per vtrunq; vel per alterum inſtabat eis transeũdum. Fluuium circa pontem euadare nemo, enatare vix aliquis poterat. Tanta multitudo equitatium pontẽ pariter conſcenderũt, vt alius alium impediret; multi alter alterũ ſuffocarent: Faciliùs enim ſingulatim quã conglobati tranſirent. Deniq; cedentibus preſtò aderant Chriſtiani, fraternarum ſuarumq; iniuriarũ nequaquam immemores; ſui ſanguinis effuſi auidiſſimi vltores; & victoriȩ cupidi, & de Ciuitate ſubiuganda ſolliciti. Inſtabant itaq; illis inſatiati peremptores, & lanceis & enſibus in eos cõminus vtebantur. Quoſcunq; poterant vel in fluuium præcipitabant, vel letalibus gladiis confodiebant; ita vt ipſe fluuius & cruentatus videretur, & cadaueribus ſupertegeretur. Siqui ſiquidem, vel enatare moliebantur, vel reptare circa pontẽ conabantur, ab inſtantibus necabantur, & omnimoda calamitate peſſumdabãtur. Dies mortis, dies illa Gentilibus illuxerat, in qua vix aliquis mortem euitare poterat. Inſtabant Chriſtiani fugientibus, inſtabãt enatare molientibus, ſuper incumbebãt procumbentibus. Nullus à ſanguine ſuam manum prohibebat; ſed omnis Chriſtianus gladium ſuum occiſorũ ſanguine inebriabat. Mulieres à murorũ & propugnaculorũ ſpectaculis, & ſuorum miſerias proſpectabant, & ſucceſſiuis Francorũ proſperitatibus inuidebant. Illo in prælio mortui ſunt Principes XII. de Turcorũ agminibus quos *Admiralios* vocant, Illuſtres & egregii proceres; & mille quingenti milites, viri induſtrii & fortiſſimi, qui diu ſolerter inuigilauerant defenſandæ Ciuitati. Porrò alios timor altus compeſcuit, ne de cætero arroganter contra Chriſtianos clamitarẽt, vel prȩſumptuoſi ſuper eos curſitarent. Prȩlium autem illud nox intempeſta diremit. Qui verò viui potuerũt euadere, ciuitatẽ exangues intrauerunt; neq; dein vires priſtinas reſumere potuerunt. Chriſtiani quoque ad ſuos victorioſi rediêre, equis multis & ſpoliis copioſis, quibus nõ mediocriter indigebant, ſecũ & adductis & allatis. Lætabantur autẽ in Domino IESV; & gratias agentes, de die in diem proficiebant in melius. Facta die craſtina, Turci de Ciuitate prodeuntes, ſummo diluculo Cadauera collegerunt, quæcunq; reperire potuerunt; & ea ſepelierunt vltra pontem ad *Machomariam* ante Ciuitatis portã. Plurima verò ſubmerſa in fluuio dimiſerunt, ſuper quibus dicere potuerunt: *Fluuio tegitur qui non habet vrnã.* Quȩ autem ſubtumulauerũt, palliorum & pretioſarũ exuuiarũ gazis proſequuti ſunt; & arcus & pharetras & plurimos Byzanteos, mortuorũ procurationi adiecerũt. Quo Chriſtiani comperto, partim exuuiarũ cupiditate allecti, partim vt dolorem Turcis apponerẽt, incitati, ſepultos deſepelierũt; & corporibus egeſtis ſatis ignominioſè inſultauerũt. Quicquid autẽ ſubſtantiæ concupiſcibilis cum ipſis repertũ eſt, rapuerunt; & corpora congregata in foueã vnam contumelioſè proiecerũt. Burdones verò quatuor cȩſorũ, capitibus onuſtos miſerunt ad portũ, quatinus ea *Legati de Babylonia* qui ibi fortè aderant viderẽt, & dolentes obſtupeſcerent. Porro Ciues iſta videntes, in immenſum doluerunt, & ad mortem vſq; contriſtati ſunt. Ingemiſcebant igitur tota die & vlulabãt, & lamentabantur & quotidie deficiebãt. Tertia vero die *Caſtellum*, de quo ſupra memoratũ eſt, ædificare cæperũt; & de lapidibus ipſis, quos de ſepulturis dehumatorũ abſtraxerãt, munire deliberauerũt. Quo ſatis munito iam coanguſtabant arctiùs inimicos ſuos, & ne fortè foras excederent tota ſedulitate obſeruantes inſiſtebant. Franci autẽ ſecuriores ad montana curſitabãt; & paleis, vel aliis quibuslibet victualibus deuehẽdis, iam liberiùs vacabant. Ex altera namq; parte fluminis, vbi Chriſtiani nondum ſua locauerãt tentoria, Turci ſecurũ habebant diſcurſum, vtpote vbi nullum verebantur Chriſtianũ. Conſiliati ſunt ergo ad inuicẽ Chriſtiani: *Si*, inquiũt, *aliqui ex nobis eſſent, qui Caſtellum illac ædificatũ inhabitarent, ac defenſarent, & nos eſſemus ſecuriores; & iſta Ciuitas ſollertius obſeſſa, facilius tabeſceret: nimirũ eis & comeandi facultas omnis interdiceretur, & omnino eis pabula prohiberentur.* Omnes iſtud collaudant Conſilium: omnes tamẽ, & vnuſquiſque prȩcipuè, tranſire fluuium hoſpitandi gratiã formidabant. Vnus & alter ſibi metuebat; neq; aliquis de Caſtello defenſando ſibi præſumebat: Alius, ſe ſubtrahẽdo, inuitabat & incitabat alium; nullus tamen illud ſibi ambiebat Caſtellum. *Tancredus* demũ loquutus eſt, & de Caſtello illo ſeruando, cũ primoribus Francorũ pactus eſt. Excitis itaq; commilitonibus, ſuiſq; manipulis, & ſi quos alios aſciſcere potuit ſodalitati ſuæ adiunctis, caſtellum munitũ obtinuit; & qualiter obſeſſæ Ciuitati acriter obſtaretur inſtituit. Obſeruabãt nãq; ſatellites eius vias & inuia; & vbicũq; ſui complices irrequieti excubabant. Quadã verò die, ſicut heri & nudius tertius, *Suriani* & *Armenij*, quæcũq; neceſſaria in Ciuitatẽ abundanter deferebãt:

quos inuentos *Tancredus* celeriter aggreditur; & omnibus quæ deuehebant ablatis, opimis & spoliis & victualibus victoriosè gratulatur. Ex tūc pauor tā magnus Ciuitatē inuasit, vt & ciues; sed & omnes qui ciuibus subuenire cogitabant, exterrerentur. Ciuitasq; omnibus iam indigebat stipendiis, & in multa miseria iam periclitabatur: vtpote quæ pænè omnia sua consumpserat, nec aliquid in illam inuehi poterat. Vndique siquidem circumuallabantur, & præcipuè illi totus negotiationis comeatus inhibebatur. Nec tamen omnes singulatim, vel quas oppidani, vel qui morabantur in castris, passi sunt calamitates explicamus: quoniā *non omnia possumus omnes.* Hi & illi magna vicissim patiebantur infortunia: frequentiùs tamen Castrensibus dum præliarentur serenior arridebat fortuna. *Franci* siquidem moribus ferociores, natura animosiores, vsu in bello expeditiores erāt; & ad hoc in longinquas Regiones & exteras nationes iter arripuerant. Longanimitate igitur præditi, quosvis lætabundi perferebant labores. Deum autem in angustiosis necessitatibus suis, adiutorem inuocabant; eiq; frequenter pro humanis suis excessibus, deuoti satisfaciebant. Erat in obsessa Ciuitate quidam *Admiratus*, Turcorum prosapia oriundus, nomine *Pirrus*, qui fœdus amicitiæ per fideles internuncios cum *Boamundo* inierat: Non quod, vt reor, Boamundum aliquando viderit; sed quoniam de eo fama volans ad eum multa bona detulerat, & de prudentia ipsius neutiquam ambigebat. Frequenter igitur per fidos interpretes, & nota intersigna loquebantur ad inuicem. Hunc Boamundus aliquando ad Christianitatē incitabat; aliquando ad Ciuitatem reddendam multimodis pollicitationibus suadebat: & vt vir callens, nihil intentatum relinquebat. Nunc enim eum pro infortuniis Ciuitati imminentibus deterrebat; nunc eum pro præmiis copiosis, quæ à DEO gloriosè destinantur Christianitati, alliciebat. Aiebat itaque Boamundus. *Persuasurum iri*, inquam, *volo tibi, Pirre mi karissime, quatinus iuxta morem veræ amicitiæ agas omnia: vt scilicet mea secreta quæ tibi transfundo, in te sepelias; neq; cuiquam proditurus arcana nostra tibi solus habeas; neq; posthac amicus amico, vnicus vnico discredas. Fac igitur omnia de quibus sermo est, celeriter: & de mihi reddenda Ciuitate, & de tibi adipiscenda libertate, & imprimis de suscipienda Christianitate cogita viuaciter. Non deerunt tibi quæcunq; volueris: Nosq; tibi paciscimur quæcunque mandaueris Quæ nisi omnia feceris, cum sint & vtilia & honesta, & in immensum errabis, & te non nostrum fuisse amicū procul dubio demonstrabis.* His vel huiuscemodi dictis adquieuit *Pirrus*; & sollicitantibus Legationibus aurem credulam accommodans, tandem in hæc prorupit mandata: Iam etenim ei DEVS aspirauerat quid agere deberet; & vt Boamundo pro voluntate responderet, in aure cordis eius stillauerat: *Assentior*, inquit *mandatis tuis, mi karissime. Noui enim te virum modestum & honestum: Deinde non incognitum habeo, quanti debeamus facere nomen & virtutem amicitiæ, cuius idem velle & idem nolle summus gradus est. Casus quoslibet imminentes vrbi, posthac mihi prætendas nolo. Non sumus qui minis vestris deterreamur: Ciuitas enim vt vides inexpugnabilis est. De Christianitate tua, ad quam vehementer suspiro, quam inuictissimam video, & gloriosam nequaquam diffiteor, loquaris volo. Denique, vt compendiosiùs loquar, vtq; tibi satisfaciam, & animā meam in manibus vnici mei pono: & Ciuitatem istam in fide amici mei colloco. Sunt sub mea custodia tres Turres situ munitæ, quas tuis reddam apparitoribus. Neve mihi in aliquo discreadas, filium meum obsidem tibi transmittam, vt quos miseris, securiores accelerent. At ne proditionis redarguar quicquid agere dispono, totum Christianitati vestræ imputo. Nolo autem ita incipias, quatinus fatiscens, imperfecto negotio succumbas: sic etenim mors mihi meisq; immineret; & de cætero, de Ciuitate reddendâ nulla daretur alicui facultas. Ne differas ergo, neve dissimules:* quoniam nocuit differre paratis: *sed accepto atque accelerato consilio, vel ex toto dimitte, vel rem maturatam perfice.* His Boamundus auditis, nimium gauisus est: attamen vultum & os ad tempus compescuit, ne ex inepta lætitia depræhenderetur intestinus animi motus: loquutus autem ad optimates, sic demum ora resoluit. *Videtis, Patres Conscripti, quod sine profundis singultibus enucleare non possum, quantis affecti sumus calamitatibus, quantis incommoditatibus populus iste percellitur. Sed quid plebeios homines commemorem, cùm vos, ô Illustris sanguinis stemmata, inedia palleatis, tædio tabescatis, laboribus marcescatis? Grauis lues castra nostra contaminat, grauibus indigentiis contracta. Iam diu est ex quo sub dio vigilatur, puro sub aere dormitur: algidæ noctes valde nos infestant: Omnis ista terra nobis inimicatur agri in solitudinem redacti, vel nullo vel raro excoluntur vomere. Tempore quo alii messes suas colligent, nos spicas nullas metemus; nec mercatum quod nostris alimoniam suppeditet habemus. Ciues, quibus hæc Regio nota est, quin eant & redeant non possunt cohiberi. Ciuitatem istam inexpugnatam dimittere, Contumeliosum est: Et ô vtinam, omnes potius moriamur,*

quàm

quàm non dedita vel deleta ciuitate recedamus. De infelicibus iam securi, vtrum felices successus nobis proueniant ignoramus. Sed quam diu hic mortem continuam patiemur? Ciuitas hac, vt videtis, inexpugnabilis est. Nam quid hic arietes, quid balista, quid qualibet ad expugnandam ciuitatem hic prodessent machina? Restat ergo vt ad consiliorum diuertamus experimenta: quandoquidem nobis non prosunt, vel quorumlibet armorum congressuum machinamenta. Tentet ergo vnusquisque vestrum, Patres conscripti, an pecuniâ, an amicitiâ an minis à quibuslibet ciuitatem hanc sibi vindicare praualebit angariis: eamquè illi vltronei concedamus, qui hoc efficere quolibet potuerit ingenio. Nam quid hic tanto moramur tempore? An quaerunt ciuitatis subiugata emolumenta, si antequam subiugabitur, totus exercitus Christianus, quibuslibet mortibus exterminabitur? Igitur si meis, Seniores optimi, adquiescendum censueritis consiliis, in medium consulite; & ei qui vrbem istam sibi subiugare poterit, concedamus & concedite; & vt etiam id efficaciter quilibet nostrum exequatur, rogate. Tandem vero eloquens Heros conticuit: Procerum autem conuocatorum huiusmodi fuit responsum: Opinor & ipse, quia iam suspicando sermonem illum intelligentes praeoccupauerant; Boamundum scilicet, tanquam sibi soliloquutum, autumabant. Quam ob rem illi velut ex obliquo taliter responderunt: *Absit,* inquiunt, *à nobis, vt alter praponatur alteri: vt videlicet alicui nostrum, ciuitas hac specialiter condonetur. Fratres sumus & pares iure fraterno & sorte parili, postquam eam obtinuerimus, diuidemus. Dignum & iustum est, vt sicut participes sumus laboris, participes simus & honoris: Pariter eã expugnemus, pariter de illa sortiamur.* In his sermonibus solutus est ille conuentus; *Boamundus* autem siluit: & interim res dilata ad nullum prouenit effectum: sibi ergo ipsi vir apprimè prudens temperauit: ne si quid quod noluisset audierat, mutatione sui vultus illud addisceretur. Nec multò post fama, praesaga mali, percrebruit in castris, *Turcos, Publicanos, Agulanos, Azimitas,* & plurimas alias Gentilium nationes aduentare, & de bello in Christianos condixisse; Iamque certi eruperant nuncii, qui de certitudine imminentis testabantur periculi. Loquuti sunt igitur ad inuicem Christianorum duces, & sponte sua Boamundo subintulerunt: *Vides quo in articulo res nostra posita sit. Si ciuitatem ergo istam vel prece vel pretio, nobis etiam iuuantibus poteris obtinere, nos eam tibi vnanimiter concedimus: saluo in omnibus quod Imperatori, te collaudante, fecimus sacramento. Si ergo Imperator nobis adiutor aduenerit, iuratasquè pactiones custodierit, periuri viuere nolumus: sed quod pace tua dictum sit, nos illi eam concedimus: Sin autem, tua semper sit subdita potestati.* Mox Boamundus, iteratis sermonibus cœpit interpellare Pirrum; neve moras innecteret, suum sedulò propulsabat amicum. *Pirrus* autem nihil percunctatus, ita consulendo festinanti festinus respondit: misit etiam filium suum obsidem in haec verba: *Preco vester in castris vestris intonet alta voce, vt gens Francorum hodie praeparata, cras ingrediatur Sarracenorum terram depraedandi causa: & sic nostris & vestris dissimulabitur causa nostra. Nostri siquidem minus solliciti quiescent, vtpote sperantes longiusculè abiisse maiorem gentis vestra multitudinem. Postquam verò vestra exierint tentoria, noctis sub silentio per loca reuertantur opportuna: vos interim clandestini, scala muris admota accelerate; tumultumquè omnem compescite; murumquè velociter & confidenter ascendite: quoniam Turres meas vt vobis promissi mandabo. Vos autem de reliquis agendis procurate, rerumquè euentus gladiis perficite, nec aliquid quod agendum sit, tanquam segnes, negligite: Ego verò insomnis & sollicitus, vestrum praestolabor aduentum.* Boamundus, officium preconandi cuidam suo iniunxit seruienti, quem nescio de qua re *Malam coronam* nuncupabant: qui vadens per omnia castra, clamosâ voce perstrepebat: tempus ab optimatibus indici, vt irent depraedatum terram inimicorum suorum. Secretum autem omnium agendorum suorum *Boamundus* credidit Duci *Godefrido,* & Comiti *Flandrensi,* & Comiti *de Sancto Ægidio,* atque *Podiensi* Episcopo, *Robertoquè* Normanno, & quibusdam aliis optimatibus. *Tancredus* enim, suique consiliarii, rem totam ab origine nouerant. *Stephanus* Blesiensis aberat: qui magna sicut asserebat detentus inualetudine, ad *Alexandretam,* recreationis gratia, donec conualuisset, discesserat. Exercitus igitur Christianus huiusce rei ignarus, die vesperascente castra egressus est; & per quaedam deuia deductus, aurora nondum illucescente, prope ciuitatem, per compendiosa repedauit diuerticula. *Boamundus* autem interim suis familiaribus mandauit; *Hanc, quam praeparaui muro illi quem cernitis, prudenter apponite scalam & taciturni sapienter vos agite, & confidenter ascendite. Faciet vos tutos Pirrus amicus noster, in suis Turribus potestatiuos collocabit vos. Filium suum mecum obsidem habeo. Vos autem postquam Turres ascenderitis, rem reliquam peragite gladio. Nullus timeat, nemo stupeat: Scala muro ad-*

iuncta est, & vincta cum propugnaculis desuper. Properate igitur & intrepidi ascendite. Ascendit primus quidam Langobardus, nomine *Paganus*, non tamen omnino intrepidus: nec mirum, cum & de proditione timeret, atque ad loca incognita transcenderet; & de quibuslibet euentis formidaret, ac mortis horrorem sibi præsentem semper immaginaret. Subsequuti sunt tamen eum homines ferè sexaginta: quibus diligentissimè *Pirrus* collectis, atque suis in turribus collocatis, postquam vidit plures numero nequaquam subsequentes, materna dixisse fertur lingua, *Michro Francos echome*, hoc est, *heu, heu! paucos habemus Francos.* Verebatur enim, quoniam quidem pauci erant ad defendendum, nedum ad congrediendum, ne illi cum ipso in manus inciderent Turcorum. In Boamundum ergo tanquam ineffœminatum & segnem; suam retorquebat querelam; eumque amicabilibus conuiciis lacessiebat. Descendit præproperus ille Langobardus, per quam primum ascenderat scalam: dixitque eminus expectanti Boamundo: *Quid agis? an dormis? mitte quos velociter missurus es: quoniam iam indemnes obtinuimus tres Turres. Alioquin & nos, & ciuitatē, & amicum tuum qui totam spem, & animam suam in sinum tuum expādit, amisisti.* Lætatus est, & qui cum eo erant, *Boamundus*: & dicto citiùs festinanter cursum arripiunt, ascensum præoccupant; & commonendo, iam alius alium præueniebat. Itaque iam multi ascenderant, multi adhuc ascendebant, cum qui in turribus & in aliis mœniorum erant propugnaculis, vocibus altisonis exclamauerunt. Occupauerunt etiam turres alias, & iam discurrebant personantes per muros & plateas. Quoscunq; verò repperire poterant, trucidabant; & nemini obuiāti parcebant. Ciues enim vix expergefacti & adhuc somnolenti: laboribus enim longæ obsidionis fatigati, supini deficiebant; rem ignorantes, domos suas inermes exibant; & somno & sono clamantium stupefacti, cauti incautis occursabant; & suos esse sperantes, Christianos, ac si suos, conuocabant: illi autem vbicunque obuiabantur, tanquam oues procumbebant, & obtruncabantur. Tunc etiam, fortuitu, mactatus est Pirri couterinus frater. *Tales sunt, cæca & intempesta nox, tui euentus: tales sunt, hora caliginosa, vestræ tumultuationes.* Interea tantus erat per scalam repentium concursus, vt ipsa scala dissiliens dissolueretur: quod & ad luctum & ad magnum impedimentum Christianis accidisse, nemo sani capitis dubitat. Phalanges siquidem Francorum, visum propter muros aderant: sed eis qui sursum & intus pugnabant, nullum auxilium conferre poterant. Orta est igitur ibi non modica tristitia. Erat autem non procul à scala quædam porta, quā retroactis diebus Christiani explorantes viderant: Hanc à sinistra parte palpantes inuenerunt; & ipsa fracta, quantociùs ingressi sunt. Tunc maior exortus est fragor, & vberior succreuit Christianis dimicandi occasio; *Turcisque* somno vinoque sepultis, crudelior necis obuenit angustia. Gentiles illi, dum periculum imminens effugere vellent, impegerunt in Christianos; & impetum euitare satagentes, dum nesciunt, in repentinum ceciderunt mortis discrimen. *Boamundus*, quoniam *animo cupienti nihil satis festinatur:* morarum impatiens, vexillum suum efferri mandauit in ciuitate; & collocari contra municipium quod erat in vrbe, in editiori colle. Tanto siquidem examine vrbem introierant Franci, gentique illi circumcisæ præualuerant, vt innumeris interemptis, quidquid residuum esse potuit, vel in castellum quod imminebat vrbi abigerent, vel in alia quælibet diuerticula effugarent: nec ætati nec sexui, nec cuiuis conditioni nocte illa indultum est. Nox erat ambigua & ideo promiscui sexus nullū exceperat. Dies illuxit: & qui morabantur in castris, tumultuantibus populis, & reboantibus exciti lituis, vexillum Boamundi viderunt & agnouerunt; & de capta ciuitate gauisi sunt. Cucurrerūt igitur ad portas, & introeūtes; si quos inuenerunt Turcos, subterfugere molientes, ceciderunt: & facta est illa dies maxima gentilium strages. Nox illa & manè illud lethalem peperit *Antiochenis* fortunam. Quidam etiam per portas viui effugerunt, quoniam impetuosis Francis incogniti fuerunt. *Cassianus* autem Turcorum Dominus inter fugientes delituit; & nescio quomodo, non minori tamen infortunio, sed dilato, viuus aufugit. Peruenit enim in *Tancredi* terram, vltra quam credi potest palpitans. Incertum habetur, an totius expers consugii discesserit; an ad disquirendum à contribulibus suis adiutorium discurrerit. Illud certum habetur, quoniā si castellum suum introisset, sibi suisq; opportunius consuluisset. Equis ergo suis sodaliumq; suorū ad extremum fatigatis, coactus substituit; & in quoddam tugurium diuertit, ibiq; non satis fideliter delituit. Hoc etenim re-

nim re-

nim regionis illius accolæ comperto, *Suriani* videlicet vel *Armenii*, concursu in eum facto, super incubuerunt; & apprehensi caput amputauerunt, & amputatum coram *Boamundo* detulerunt: vt scilicet taliter ipsius promererentur gratiam; ipsique libertate donarentur & potirentur optatâ. *Cassiani* autem, viri Clarissimi, finis fuit obscurus & miserabilis. *Tales sunt tuæ remunerationes, mundana prosperitas: Huiusmodi sunt tua stipendia, fallax & deceptiua fortuna.* Gentiles, fatis & fortunæ nimis adquiescunt. Ecce *Cassianus* infœlix, Dux & Admirabilis Antiochenus, hodie miserabili sorte, miserabili præuentus infortunio, fatisque infestis delusus, perimitur. Ecce germen Regium, tanquam quilibet in stercore natus, indecenter corpore inhumato plectitur. Balteum autem eius & vaginam, sexaginta Byzanteos appreciauerunt. Gentes enim illæ huiusmodi faleris & fibulis valde gloriantur. Plateæ verò & omnes ciuitatis intercapedines, ita densis erant occupatæ cadaueribus, vt liber nemini daretur incessus, compita nimirum & viculi, cæsis impediebantur corporibus. Horror itaque, & fœtor nimius quibuslibet incumbebat viatoribus. Ciuitas itaque *Antiochia*, excepto municipio, capta est; & Cassianus vt dictum est, deformiter obtruncatus est, *quartâ feriâ tertio Nonas Iunii.*

ECCE LIBER SECVNDVS FINEM HABET.

INCIPIT LIBER TERTIVS.

CVM obsideretur *Antiochia*, multi ad eius adiutoriũ confluxerant, multi adhuc confluebant: Sed qui confluxerant, capta ciuitate, alii perempti sunt, alii in municipium recepti, alii verò, vitæ suæ fugâ consuluerunt: Qui autem confluebant, audito de Antiochenorum casu rumore, substiterunt, deliberantes an procul discederent, an propius accederent. Discedere suadebat fama, quæ felices Christianorum passim prænuntiabat successus; & ex felicibus fœliciores auspicabantur: & iccirco, metus quàm maximus singulorum pectoribus inserebatur. Accedere verò eos exhortabatur ira, pro contribulium suorum inimica interfectione; pudor, pro peregrinorum nullatenus adhuc repressa temeritate. Confidebant etiam in nationum coagulatarum diffusa multitudine; & in sua, sicuti iactitabant, singulari animositate. Præterea ingloriosè se esse dicebant, nisi multi paucorum stoliditatem compescerent; nisi aduentitios indigenæ, à suis finibus disiicerent: nisi suorum sanguinem, hostiliter effusum, vlciscerentur; nisi filios & vxores penatesque suos, lariumq; suorum residuam suppellectilem, desides tutarentur. Horum Princeps & Dux *Curbarannus* erat: vir quidem bellicosissimus, nulli audaciâ secundus, prudentiâ præditus, diuitiis copiosus, militaribus auxiliis constipatus, cupidus laudis, inflatus supercilio iactantiæ, magni nominis homo, militiæ Soldani *Persiæ* Magister. Hunc *Cassianus* Antiochiæ Admiratus, dum obsideretur, multis inuitauerat Legationibus, quatinus ad Antiochiam liberandam festinaret: nam illum multis honoratum denariis remitteret. *Curbarannus* autem, tum vt stipendia promissa reciperet, tum maximè vt nomen suum dilataret, à *Caliphas*, gentis suæ Apostolico, accepta licentia sæuiendi in Christianos, sibi gentes innumeras, *Turcos* videlicet, *Sarracenos, Arabes, Publicanos, Azimitas, Curtos, Perses, Agulanos*, & alios innumeros coagulauerat, & exercitum immensum conflauerat. Contractis itaque vndequaque viribus copiosis, quas dinumerare nemo poterat; adiunctis adhuc eidem collegio, *Ierosolymitanorum Admirato, Damascenorum* quoque *Rege*, Curbarannus ad Antiochiam proficiscebatur. Erant in expeditione eadem, vt dictum est, *Agulani*, circiter tria millia, qui toti ferro loricati, neque sagittas neque lanceas timebant; neque præter gladios in bellum arma ferebant. Istis Antiochiam appropinquantibus obuiauit *Sensadolus* Cassiani filius, & pro capta ciuitate lugubris, & pro morte contabescens. Videres lachrymas per pubescentia stillantes ora, quæ pectus etiam adamantinum ad misericordiam commouerent, & ad adiutorium incitarent. Is igitur huiuscemodi verba in sinum Curbaranni profudit: *Princeps inuictissime, inimica lusus fortuna, supplex ad te compellor*

accedere; & auxilium à liberali munificentia tua rogare. Moueat te, quaso, debita miseris misericordia; cogat te mutua carnalitatis humanus affectus. Cogita, inquam, in quos deuenerim casus: perpende humanæ tribulationis vicissitudines. Quæ me modo fortuna obliquo respicit intuitu, mihi nuper arridebat; & tunc patre optimo & ciuitate inclyta gratulabar. Idem infortunium tibi timeas oportet. In tuis secundis successibus, præmediteris necesse est de præcauendis aduersitatibus. Fortunati & liberalis hominis est, alienas calamitates, autumare suas; aliena miseria, largam impendere misericordiam. Succurre ergo mihi, quo tibi succurri velles animo, si te fortuna meo tetigisset incommodo. Si de Christianis triumphare volueris, potes etenim eos indifficulter disperdere: & tibi nomen magnum adquires, & gentem nostram libertati restitues. Quod si contra eos dimicare dissimulaueris, quid restat nisi vt domum & cognationem tuam perditum ire contendant? Gens enim ista nisi viriliter reprimatur, Corrosanum ire anhelat; & mirum in modum vltra vires suas attentat, & minatur grandia. Ecce Antiochiam inexpugnabilem ciuitatem, ingeniosa proditione obtinuerunt; & municipium quod imminet vrbi, populus temerarius obsederunt; hiatuque Coturnoso contra gentem nostram, quisquilia viles, oganniunt. Propera igitur, & de mihi subueniendo festina: quoniam non recedes irremuneratus, nec ero beneficiis tuis ingratus. Præterea perpes tibi faciam hominium, & in tua fidelitate ciuitatem quam mihi reddideris, tenebo. *Non*, inquit Curbarannus, *ita facere disposui. Sed si volueris vt totis viribus pro te contendam, Castellum in manu nostra committe; & ego illud satellitibus meis delegabo. Postquam de te, sicut dixi, securus ero, plebeculam illam, totis nisibus impugnabo: Sin autem, terra mea tantummodo patrocinabor.* Sensadolus indignus auxilii, Curbaranni postulationibus adquieuit, & municipium potestati protectoris contradidit. Tertia verò die postquam ciuitas Christianis est tradita, municipium quoque *Curbarannus* obtinuit; prædictique Principis cursores propè ciuitatem cursitauerunt: Exercitus reliquus ponè sequebatur, & castra metati sunt ad *Pontem Ferreum*: & firmitatem illam confestim expugnauerunt; & omnes extimplo interfecerunt, reseruato illius castelli Domino; ferreisque vinculis alligato. Is etiam bello, de quo post dicetur, peracto, viuus & vinctus inuentus est. Facta est dies crastina, & *Curbarannus* inter flumen & lacum metatus est castra: & ibi duos fecerunt dies. Castellum autem sibi redditum, cuidam familiari suo commisit, & ait: *Noui fidem tuam, & audaciam, & temperantiam: & iccirco ciuitatem hanc vigilantia tua committam. Sciebam, inquam, te nostro congauisurum honore; & ideo hunc honorem quàm maximum tua comcredo fidei. Prudenter igitur obserua illud, & super iniuncto tibi negotio vigilanter procura. Sunt multi vt nosti, mihi Admirati, qui in omnibus dicto citius nostris obtemperarent mandatis: sed illorum fidei, fidem tuam præpondero, eorum sollertia solertiam tuam præpono: nullum enim sagacitati tuæ æquipero.* Ad quem Admiratus ille: *Si*, inquit, *salua gratia tua, Sententiam hanc tuam euitare possem, in quemlibet alium præsens mandatum transferres optarem. Sin autem, antequam infidelitatis cuiuslibet me redarguas, animumque tuum erga me impacatum sentiam, Castellum hoc recipiam: tali tamen conditione, vt si in campo manibus prælio consertis superaberis vita mea consulens, Castellum Francis patefaciam.* Ad quem Curbarannus, *Prudentiam & probitatem tuam non inexpertam habeo: quæcunque futura sunt, ex dispositione tua concedo.* Commisso & accepto, vt dictum est, Castello, Curbarannus qui cum quibusdam suis aduenerat, reuersus est ad castra, in valle vbi suus exercitus papiliones suos locauerant. *Agareni* autem illi, quædam arma vilissima, ensem rubiginosum videlicet, lanceolam quoque satis inutilem, quibusdam pauperculis diripuerant Christianis. Hæc Curbaranno ad Francorum improperium obtulerunt, dicentes: *Hæc sunt arma bellica, arma nimis pretiosa, quæ attulerunt locustæ illa de mendica Gallia: His nos expugnare minantur, his contra nos obluctantur.* Curbarannus verò subridens & in manus arma suscipiens, subsannando sic aiebat: *Franci nullos adhuc inuenerunt viros: Haccine sunt arma in quibus confidunt? Haccine sunt armorum simulachra, in quibus Antiochiam proditione deceptam, expugnasse se credunt? Sed, ô inaniter super hoc gloriantur, quoniam municipium, quod præsidet Antiochiæ, munitum propugnaculis & militibus retinuimus: & eos inclusos quibuslibet iniuriis afficiemus. Expergiscamur igitur, ô gens nostra semper inuictissima, & in primo conflictu qui sumus, an iumenta, an homines, gens infœlix experiantur. Abigamus abiectionem plebis à finibus nostris: &, ô genus infractũ, indeficienites prosequamur eos etiam in nationibus suis. Censeo dedecus quàm maximũ, Optimates nostri in terra nostra nos defendisse & superasse, nisi talionẽ reddentes eis, in*

tis, in terra sua nobis contigerit, eos & quacunque sunt eorum, delere. Antiochia, ciuitas regalis & inclyta, totius Syriæ caput est, quam proditione non armis; quam pollicitationibus & adulationibus suis, non bello præoccupauerunt. Hanc igitur dimicando excutiamus, & ipsis explosis eorum terras aggrediamur. Accito itaque notario suo, sic ait: Scribe chartas in Corrosano recitandas, quæ hunc modum contineant. Caliphæ nostro Papæ, & Solimanno Regi Magno, perpes salus, & honor immensus. Noueritis quoniam locustæ illæ, quæ propriam non habent mansionem, qui Christiani dicuntur, latibula sua irreuerenter exierunt; & prout audistis, terram nostram aggredi irreuerentius præsumpserunt: sed nos ad reprimendam gentis illius stoliditatem, beniuolentia vestra & brachio nostro confisi, exiuimus, & eos indifficulter in seruitutem redigemus. Sed hoc parum nobis esse censemus nisi etiam fines eorum manipulis nostris operiemus; & omnia bona eorum absorbebimus. Interim gaudeatis omnes amici nostri, & filios generetis oportet, qui dum in longinquam militabimus Regionem, illi quos nobiscum adduxerimus resarciant, & donec redibimus, Regiones nostras possideant. Nos autem in municipium, quod vrbi Antiochenæ imminet, nobis redditum muniuimus, & modo contra eos quatinus dimicemus, consiliantes tractamus. Vt ergo videatis in quos pugnare habeamus, eorum gloriosa vobis direximus arma, in quibus notare poteritis quam nugaces sint armorum istorum geruli. Vt etiam plenius lætari possitis, eos qui Antiochiam suis occupauere præstigiis, iam inclusos habemus, nec de illorum deditione ambigimus. Indulgete igitur affluenter voluntatibus & voluptatibus vestris, & valete omnes amici & Consiliarii nostri. Valeat præcipuè Solimannus, Rex potens & magnus. Iuro enim me nullatenus reuersurum, donec Syriâ & Romaniâ in libertatem redactâ, Apuliam quoque meo subdiderim dominio. Dum hæc aguntur prædict: Curbaranni mater, quæ erat in ciuitate Aleph, ad prædictum accessit filium, de his quæ audierat pro filio gemebunda. Erat enim senex & plena dierum, vtpote centenaria, & præsaga futurorum. Colligebat etiam multa, mulier sortilega, de constellationibus; & geniculorum non erat ignara, & multarum disciplinarum erat conscia. Flebilis igitur ad filium aiebat. Vt quid, me inconsultâ, fili karissime, negotium aggressus es bellicum? an quoniam sum decrepita, me desipuisse putasti? Crede mihi, viget sensus, effœtis in visceribus; & laxa cutis & ruga senilis, viuacem adhuc fouet animum. Denique tuum nulli fidelius poteras reserare consilium, quæ te vel artius diligeret, vel quæ tibi discretius consuleret. Quid enim affectui materno comparari poterit? Quid igitur matrem inconsultam, matrem insalutatam, ô homo plumbei cordis, aufugere præsumpsisti! ô pectus silicinum & iecur adamantinum, quod non emolliuit matris memoria, quod non euerberauit ad colloquium affectuosa matris reuerentia! Si enim emarcuit corpus, viuit & viget adhuc irreuerberatus sensus. Ad extremum, fili dulcissime, quàm grande, quàm inefficax aggressus es negotium sine me saltem cautus libripens, prius debueras præponderare. Decuerat te metiri, cum qua insuperabili dimicaturus es gente: oportuerat te perpendere, quàm insuetæ sunt præliandi, quas vndequaque corrogasti copiæ. Vt enim veritatem nullatenus tacuerim; nostra gens aurea est, illa ferrea. Nostra tamen satis animosa est; sed manu, minus inefficax, inexperta & expers est multum huiusce laboris: quoniam admodum in pace effloruit senectus istius nationis. Præterea DEVS Francorum reuera Omnipotens est, quem nisi ipsi grauiter offenderint, semper eos victoriosos protegit. Nostris in Regionibus, os meum & caro mea, nomen tuum satis dilatatum est: sed in Christianos brachium tuum nondum satis approbatum est: Quos nisi impugnare desieris, de duobus alterum erit, seu de Christianis triumphans gloriosior eris: seu titulum tuæ probitatis superatus, quod absit, liuidabis: Porrò si matri consulenti adquiesceres, ab hac temeritate resipiscens absisteres; teque gentemque tuam huic præsumptiuo labori, qualibet occasione non inhonesta subtraheres. Sin autem, periculosum est certè ancipiti te committas fortunæ. Dubium est enim cui potius Mars arriserit parti: nostris tamen timeo: quoniam & carnificum illorum ferocitas, & vsus præliandi assuetus, suaque calliditas me vehementer exanimat. Hæc igitur omnia, discretiori essent consideranda cautela: sed quoniam tuo sic inchoasti arbitrio, nec ab his amoueri poteris inceptis: obstinatus enim homo es: ne aliquid adulatiua prætermiserim: In isto, si commiseris, superandus es prælio, & gazis opimis tuus expoliabitur exercitus. Multis autem interfectis, tu viuus euades: hoc tamen morieris in anno, ei mihi! morte subita. Veterana illa in lachrymis deficiens, loquēdi finem fecerat, cùm filius eius iactabundus, sic paucis respondit: Miror, mater mi, qua fronte de Christianorum pronuntiaueris victoria; cùm ipsi nec numero, nec armis nec animis genti nostræ debeant comparari. Plures enim solus ego habeo Admiratos potentes, bellicosos, quàm ipsi sint cū tota sua expeditione. Quis tamen falsus interpres hæc annuntiauit tibi? Interim tamē sileas volo, ne fortè nostri exercitus animos tuis enerues sermocinationibus.

Reuertere igitur, mater dulcissima, euentumque rei meliora desiderans, expecta. Ipsi homines sunt, sicut & nos; & contra homines impuros, & incircumcisos, non contra DEVM, *nec* DEVS *contra nos, pugnabimus. Æqualis sorte mortalitatis circumdamur: Illi dumtaxat ocius morientur, quorum manus segniores erunt; quorum animi ad non defendendum, frigescent minus audaces. Tu autem, mater, tota digna reuerentia, vale; & nec dum tempus illud quod portendunt sortes & auguria nostra, quod scilicet Christiani terram nostram possessuri sunt, credas adesse.* His dictis belliger Heros conticuit; materque, filio deosculato, genas suffusas lachrimas, ad lares suos curiosa remeauit; & opes quas vndequaque corrogare potuit, in *Aleph*, Ciuitatem munitissimam conseruandas intulit. Tertia die post hæc *Curbarannus* armatus, in oppidum sibi comissum equitabat. Christiani verò videntes acies ordinatè procedentes, vrbique appropinquantes, exierunt eis obuiam; & prælio præparato se iis posse resistere autumabant. Tanta verò fuit Ismahelitarum illorum multitudo & fortitudo, quod extimplo coacti sunt *Franci* refugere in ciuitatem, pertimescentes impetuosas sustinere gentes. Et quoniam non poterat eis portarum angustia ingressum præbere liberum, ex ipso impetu multi suffocati perierunt. Aggressi sunt eos *Turci* vehementer; iamque deficiebat dies, neque lassis dabatur requies. Sic exhausta die, nox optata, terras obumbrauit. Incubuit igitur Christianis magna desperatio: alii tamen consolabantur alios, & in diem crastinum concionabantur de prælio. Aliqui tamen vltra ius & fas meticulosiores, & fratrum affectus immemores, noctu de fuga cogitauerunt; & ad totius suæ consanguinitatis & successionis ignominiam ignominiosiores aufugerunt. Non enim meminerunt quantum fuerit dedecus, fratribus & commilitonibus dimissis, amicis insalutatis, proceribus inconsultis, per murum funibus dimitti, virile robur turpiter effœminari, homines antequam oporteat dementari. Nam *qui quondam à præliis, sociis dimissis, fugiebant, sociorum proditorum vocabantur, & plerumque capitibus in eis vindicabatur.* Horum quosdam nominare non prætermittam: licet omnes nominarem, si omnes ex nomine nossem. *Non enim eorum parcere debemus infamiæ, qui suæ nimis formidolosi non pepercerunt famæ.* Wilhelmus *de Grenta Maisnil*, & *Albericus* frater eius, & *Guido Trosellus*, & *Lambertus Pauper:* Hi hesterni belli timore perterriti, & vt crastinum aufugerent, solliciti, funibus per murum demissi sunt; & ad perpetuam suam ignominiam *furtiui funambuli* vocati sunt. Noctis igitur illius conticinio, & funibus elapsi sunt, & ad portum *Sancti Symeonis* pedites, manibus & pedibus excoriatis, deuenerunt. Ambulauerunt tota nocte per præcipitiorum abrupta; & cum multis Comitibus ad portum præfatum ambulantes, defessi substiterunt: & nautis in portu vacillantibus dixerunt: Erant nempe in portu naues multæ: *Quid hic agitis, gens miseranda? Omnes quos expectatis, decolati & deleti sunt Christiani: Et nemo præter nos viuus euasit: Et vos adhuc desidiosi moras agitis? Turci Antiochiam quam subegeramus, obsederunt; imò cœperunt: Alios omnes decollauerunt; & nos vix eorum gladios euasimus, dum nocte hac ad vos vsque viam direximus. Rumpite igitur funes: quantocius, inquam rumpite, remisque mare percellite: quoniam si moras in nexu eritis, quod dicimus videbitis.* Nautæ, huiuscemodi rumoribus exciti, alii anchoris abruptis, mare veliuolum iam sulcabant, & carbasa crepitantes in auras obliquabant. Dum hæc aguntur, ecce Turci repentini littora explorantes aduolant; & imparatos & timoratos nautas trucidant; rates in portu remorantes, ignibus appositis depopulantur, & spoliant; & desidiosos homines pro voto dilacerant. Qui verò remanserant in ciuitate, pondus belli Turcani tota die sustinuêre; nec iam diutius fatigati, tantos poterant perferre labores, cùm subitum arripientes consilium, murum de lapidibus impolitis, & sine cemento inter ciuitatem & oppidum ædificauerunt, ne Turcis in eos liber daretur excursus. Ipsa enim maceria oportunum Christianis præstitit auxilium; importunum autem Turcis peperit impedimentum. Ad murum vsque siquidem oppidani discurrebant, sed statim à Francis repellebantur; & ita congressus gentilium frustrabatur. Franci siquidem, tota sedulitate, propter murum armati assistebant; nec somno, nec cuilibet aliis curandis indulgebant. Fames interim pedetentim conualuit: & vt equos & asinos, & si quid aliud immundum erat, deuorarent, compulsi sunt Christiani. In magna constituti miseria, plerique desperabant; alii tamen ad DEVM medullitus suspirabant. Necessitatem enim qualiter euadat, circumspectus homo cogitare non desinit: Nec facilius quilibet euadit, quàm qui sibi

Domi-

Dominum coadiutorem efficit. Inuocabant igitur Dominum, & ipse exaudiuit eos: Et misit eis quendam Sacerdotem, ita sermocinantem: *Fratres, & amici mei, audite visionem quam videns vidi: quam ne putetis phantasiam, vel somniorum ludificationem, si mentior, meam volo deleatis impudentiam. Dum in Ecclesia Sanctæ DEI Genitricis pernoctare decreuissem, pro nobis, inquam, intercessurus: nescio vel vigilans vel semi-sopitus: nescio, DEVS scit: Dominum nostrum IESVM CHRISTVM vidi, nec tamen agnoui. Aderat etiam sanctissima sua genitrix, & Princeps Apostolorum Petrus sanctissimus. Hos omnes aspiciebam. neque vt dictum est, homo dementatus, Dominum meum sanctumqúe illud collegium agnoscebam. Dixitqúe mihi Dominus:* Agnoscis ne me? *Cui ego, vocem quippe percunctantis intelligebam, sed personam interrogantis, nondum agnoscebam:* Nequaquam Domine mi. *Interim crux splendida super caput eius resplenduit apposita. Interim interrogauit me eundem sermonem, & ego.* Si bene, Domine mi, percipio ex ligno Crucis capiti tuo impositæ, crucifixum & Redemptorem nostrum te intelligo. *qui dixit:* Ita est planè vt dicis. *Ego verò suffusus lachrimis genas ad pedes eius singultuosus cecidi, & adieci.* Domine, miserere nostri. Domine memor esto populi tui. Domine DEVS adiuua nos. *Et Dominus ad me:* Et ego huc vsque vos iuui, Nam & *Nicheam* obtinere vos permisi, & in multis vos protexi præliis; meque duce vicistis, & *Antiochiæ* præualuistis, & in ipsa obsidione multa pro voto vestro vobis indulsi: vos beneficiis meis ingrati, contra me intumuistis; & tanquam ex adipe iniquitas vestra prodiit; meque, gens iniuriosa, gentiliter exacerbastis, dum cum mulieribus vel alienigenis, vel vestræ professionis, sed illicitis, fornicati estis. Iste siquidem singularis pedor, cœlos attigit, & oculos meos à vobis auertit. Retribuam igitur ego vestræ ingratitudini, nec parcam prostitutæ & lupananti multitudini. *Tunc misericordiæ mater Petrusqúe beatus, ad pedes misericordes ceciderunt Redemptoris; & his supplicationibus iram mitigabant minitantis:* Domine, tot annis gens Pagana domum istam, quæ domus erat orationis, obtinuit; suisque spurcitiis, proh pudor, eam delegauit: & ecce, paucorum culpis exigentibus, omni Christianitati tuæ, quæ domum istam suo sanguine exinde liberauit, eam deleturus irasceris? Parce Domine, parce; parcè populo tuo; & ne des hæreditatem tuam in perditionem, vt dominentur eis nationes. *Adquieuit Sanctus Sanctorum, supplicantis matris & Apostoli precibus, iamqúe vultu iocundior, dixit mihi:* Vade, & dic populo meo: Lupanar, & prostibulum, & omnem à vobis remouete abusum; & vestra lachrimis eluite facinora: & ad me reuertimini, & ego reuertar ad vos: & infra quinque dies opportunum prouidebo vobis auxilium. Quia DEVS nihil habens immisericordiæ, ipse sum. Interim quotidie decantent *Congregati sunt inimici nostri & gloriantur in virtute sua: Contere fortitudinem illorum, Domine; & disperge illos: vt cognoscant quod non est qui pugnet pro nobis, nisi tu DEVS noster. Disperge illos in virtute tua; & depone eos, protector noster, Domine.* Hæc & alia Capitula, DEitatem complacantia, indesinenter psallant. Hæc Sacerdos dixit, & adiecit: *Fratres & Domini mei, nolite meæ discredere paruitati: quoniam non fictis loquor ambagibus; nec fantasticis elusus fallo vos imaginationibus. Si vultis etiam huiusce rei faciam experimentum, ne fortè quod absit, contemnatis quod vobis edixi, Redemptoris mandatum. Vel de turris cuiuslibet summitate me præcipitate, vel in ignem proiicite; & dum vobis illæsus videbor, tunc demum adquiescite. Alioquin, me figmenta locutum scitote.* Podiensis, Euangelium & Crucem coram afferri mandauit: super quæ Presbyter; satisfaciens populo, iurauit, ita visionem seriatim se vidisse, sicut testatus fuerat in eadem contione. Populus omnis statim ad lamentum conuertitur; & de reatus sui confessione alius alium cohortatur: videres suffusa fletibus Christianorum ora: capitibus cineratis, & nudis pedibus, passim orationis gratiâ, omnis ætas, nulla excepta persona, maturabant per Ecclesias: Petunt auxiliũ, rogant consilium. Inspirauit autẽ Dominus eis hoc consilium, quod vnanimiter acceperunt. Dixit enim quispiam illorũ: *Optimates nostri, iuremus ad inuicem, quod nullus nostrum deinceps de isto sancto, quoad vixerit, subter fugiat collegio: donec Sepulcro Domini DEI nostri, pro quo viam hanc ingressi sumus, deosculato. Tunc, etiam consalutatis fratribus, qui voluerint ad propria reuertantur.* Placuit itaque sermo iste, communi conuentui. Iurauerunt igitur omnes Duces, quorum vocabula superiùs habes prænotata: *Tancredus* idem iurauit & adiecit: *Quòd quamdiu posset sexaginta secum habere milites, à Ierosolimitano itinere nequaquam recederet.* Animata est igitur & corroborata tota Christianorum congregatio, & in immensum exhilarata est, tali communicata iuramento. Erat etiam ibi quidam peregrinus nomine *Petrus*, cui ante-

quam Antiochia præoccuparetur, Sanctus apparuerat *Andreas*, interrogans eum & dicens: *Quid agis bone vir?* Cui Petrus: *Quis enim es tu, Domine mi?* Dicit ei: *Ego sum Andreas Apostolus CHRISTI. Noueris igitur volo, quoniam postquam ingressus ciuitatem istam, beati Petri Ecclesiam intraueris, inuenies illo in loco:* Locumque demonstrauit: *Lanceam qua latus Saluatoris in cruce perforauit. Quicquid enim in patibulo Crucis, salutare illud Spiritus sancti domicilium tetigit, sacrosanctū est, & Christianis omnibus specialiter amplectendum est.* His dictis beatus disparuit Apostolus. Peregrinus his auditis, siluit: Responsum enim Apostoli, nemini propalare voluit: æstimabat enim se, somniantis more visionem vidisse istam. Beatus tamen *Andreas*, sicut postea peregrinus referebat, eum ad locum vsque deportauerat; ibique quod diu latuerat, totum demonstrauerat. Captâ igitur ciuitate, & vt dictum est, multum profligatâ Christianitate, iterum apparuit ei beatus Andreas dicens: *quare pusillanimis, lanceam non abstulisti?* Cui Petrus: *Ecquis* inquit *Domine, meo crederet auditui. Noli desperare,* ait Apostolus, *noli desperare. Sed scito pro certo vt dixi, tibique demonstraui, omnia vera esse; scias enim quoniam hæc reuelatio multum proderit fatigatis Christianis: vtpote quibus pro lancea, confidentia profluet salutaris. Infra enim quinque dies visitabit eos Dominus, & potenter eruet eos à persequentium manibus.* Petrus autem consilium hoc sibi diuinitus insinuatum, suis patefecit comitibus. Populus autem discredebat, & testificanti subsannabat. Perstitit ille, & iureiurando affirmauit, bis ei *sanctum Andream* apparuisse, sibique talia denuntiasse; & ne vlterius secretum sibi concreditum absconderet, vehementer adiurasse. Tandem crediderunt iuranti, viresque pristinas animo resumpserunt, tanquam expergefacti à somno. Iam enim duo præcones emerserant, qui de sua salute, DEIque propitiatione concordabant. Iam ergo de DEI securiores adiutorio, velut iam vicissent, congratulabantur in Domino. Interea *Turci*, qui erant in Castello, à Christianorum infestatione nullatenus absistebant; sed tota sedulitate Francos incursabant. Incluserunt itaque quadam die, Francis videntibus, tres Christianos in quadam turre, nec ausi fuerunt *Franci* subsidium inclusis conferre. Defecerant enim multis afflicti tribulationibus; & adhuc tabescebant, nullis nisi in spe releuati consolationibus. Duo igitur ex eis grauiter vulnerati, exierunt de turre; tertius quoque viriliter tota die se defendebat solus, de Turcorum inuasione: strauit itaque duos Turcos, nullis coadiutus auxiliis: sed sola manu persequentium obstitit turmis. Hæc iccirco dixerimus, vt quantum iam exterriti fuerint Christiani, dicere non omiserimus: quoniam fratres suos videbant impugnari, nec audebant pro iis, coram positi, obluctari. Ille præliator fortissimus, *Hugo Forsenatus* dicebatur, de exercitu Godefridi *de monte Scabioso*; vir quidem magnanimus & audax, & inter omnes bellicosos præcipua laude dignus. Hunc igitur quem suorum non iuuerunt arma, successiuis saltem generationibus, militem gloriosum, nostra commendauerit pagina. Heu! quot & quantis calamitatibus Francorum emarcuerant animi, qui vnum ex suis tota die viderunt pugnantem, nec succurrerunt; audierunt clamantem, nec responderunt: Quos cùm Duces vocarent, non conueniebant; cùm litui clangerent, in domibus latitabant: imò inermes & exanimati, bellum diu rogatum detestabantur; & iam velut exanimes, imbelles & inglorii, mori præoptabant. *Boamundus* & Duces sic exercitum defectum ire videntes: quòd neque se volebant defendere; nec saltem ad murum vsque, qui ciuitatem ab oppido vtcunque tenui discrimine separabat, poterant eos conducere: ignem copiosum mandauerunt accendi, ciuitatem ex parte cremari: quatinus vel sic domos exirent, & latibula in quibus ad vltimum euirati, satis inuerecundè delitescebant. Accensus est itaque ignis in vrbe, qua parte *Cassiani* palatium prominebat. Duces enim molestiabantur & ægrè ferebant, quod more solito nullam eis reuerentiam, ad pugnam acciti, exhibebant. Ignis itaque nec mora, præualuit: quoniam flammis crepitantibus, alimenta præbebat lignorum antiqua congeries: ventus autem vrens, suppeditabat incitamentum & vires. Quicunque igitur in domibus illis hospitati fuerant, spoliis suis vix arreptis, ad Duces suos coacti confugiebant, qui ad portas ciuitatis excubandi causa sibi vnusquisque locum acceperant: Ab hora diei tertia vsque ad mediam noctem incendium non defecit; & combustæ sunt vel domus vel Ecclesiæ circiter ad duo millia. Sopitus igitur est ignis, quoniam omnis ventorum feritas euanuit. Turci oppidani, iam omnino Francis se vix tutantibus, præualuerant, quos pœnè ab

inuicem

inuicem nihil nisi arma separabant. Iam enim res brachio manuq; duntaxat gerebatur; & iam cominus vtrinque certabatur, nec bellum vel ad momentum interrumpebatur. *Turci* plures numero, & impensiore confortati cibo, vicibus sibi succedere, nihil intentatum prætermittere, Francos audacter aggredi, vltro se congressibus ingerere: alius alium commonere. *Franci* è regione, immoderanter angustiati vacillare; nec cibum nec somnum capere, quippe qnibus nulla dabatur requies: qui enim panem habebat, comedere non licebat; aquâ quoque reseruatâ, nullus os squalidum, refrigerare sibi poterat; quippe quibus nec respirare vacabat. In tanta igitur constituti miseria, murum alium silice & calce aggressi sunt prouehere: quoniam quem ipsi incementatum erexerant, indifficulter Turci prostrauerant. Ligneam insuper erexêre machinam, quò securiores Christiani se tutare potuissent. Nec etiam bellum interim deerat, quoniam ne murus ageretur, Turci indefessi omnimodis elaborabant. Nox caliginosa, rerum omnium colores occuluerat; & ignis ab occidente de cœlo visus est imminere, & inter Turcorum castra tanquam cadens desæuire. Non enim multum eorum castra differebant à ciuitate, qui sua locauerant tentoria proxima in valle. Et licet ignis indemnis & innoxius eis fuerit, multum tamen eis incussit terrorem, & mœsticiam; Christianis autem solamen & lætitiam: vtrisque siquidem populis, signum illud de cœlo enituit. Quidam autem eorum castris continuò relictis, pauitantes hospitati sunt vbi potuerunt, videlicet propè *Boamundi portam*. Qui verò in municipio remanserant, tota die cum Christianis confligebant, nec ab eorum vel mortibus vel fatigationibus auelli poterant: instabant lanceis & missilibus, & illidebant vulnera vulneribus. Pars autem quæ morabatur in castris, ita ciuitatem circumuallauit, vt nemini pateret in die vel introitus vel exitus. Nocte siquidem aliquando aliquis poterat exire; sed occultè, nec tamen sine timore. Igitur fames in dies inualescebat, & Christianorum exercitum vltra quàm credi vel dici potest vehementer angebat: multi siquidem expirauerunt fame: Qui viui, vix palpitabant, lurida videbatur eorum facies, quos enormiter deformabat exhausta, protelatis ieiuniis, attenuata macies. Nullos in illa calamitate videres prodigos; imò quosque ditiores, etiam videres indigos: & omnes obesis carnibus, & tenuata inedia macilentos. Panis enim paximatius & permodicus, si quando inueniebatur, Byzanteo comparabatur. De vino melius puto silere quàm dicere: cùm vinum ibi vix aliquis Ducum libauerit. Equinæ carnes vel asininæ, pro Imperialibus computabantur delitiis. Gallinæ præcium, quindecim erat solidorum; ouum, duobus solidis; nux iuglans, vno appreciabatur denario: multos stateres quæque vilia, valebant: folia ficulnearum, vitium & Cardonum, & si quæ inueniebantur aliarum arborum, auidiùs decerptas bulliebant & vorabant: coria caballorum, asinorum, & camelorum, siue bufalorum sicca coquebant, & manducabant: & præterea multas alias ibi passi sunt calamitates & penurias. Coacti sunt etenim cibos olim fastiditos, fame perurgente, dentibus auidis masticare, & deglutire. Nihil enim fuit tam fœdum, tam insipidum, cui fames saporem non attribuerit; cui verecundiam vt gustaret non abstulerit. Hanc passionem continuam tolerauerunt gens miseranda diebus triginta sex. Nemo igitur vera dixisse nos ambigat, nemo submurmuret: cum quibus eduliis viuere potuerint qui messem non collegerant, qui horrea nulla reppererant, qui vrbem longa obsidione depopulatam, & tandem combustam incolebant, qui forum venalium rerum ab indigenis non accipiebant, nullus conuenienter excogitare queat. Admirari quidem potest, sed vnde tam diu vixerint competenter definire non posset. Neque DEO, pro quo talia passi sunt, calumniosè imputandum est; *qui castigat vt corrigat; flagellat autem paterno affectu, omnem filium quem recipit*. In ipsis etenim flagellis misericors est; & bonitas eius secreta, nihil agit perperam vel immisericorditer: DEI namque iudicia nunquam sunt iniusta. Sed CHRISTVS de suis Christianis ita disponebat, vt in ipsis afflictationibus, præter spem Barbarorum, conualescerent: & cùm eos putarent defecisse, superarent. In oppressionibus siquidem suis, quæ eis vt ad liquidum examinarentur contingebant, indesinenter decantabant: *Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam*. Psal. 113. Hæc redarguti, misericorditer, de profundis clamabant &

exaudiebantur; & super inimicos suos eleuabantur. *Stephanus* interim *Comes Carnotensis* quem maiores natu elegerant debere præesse consiliis & publicis agendis, homo facundus & singularis scientiæ, aliquantula, vt dicebat, detentus infirmitate, vt dictum est, ad *Alexandretam* secesserat conualescendi gratia: huius reditum omnes expectabant, vtpote quem ducem, quem consiliarium sibi præfecerant. Sperabant etiam si rediret, eius peritiam omnibus valde iocundam; Is autem, nondum capta ciuitate, vt dictum est, ægrotauerat & abierat. Vbi verò audiuit Turcos ciuitatem circumuallasse: his & aliis exercitus rumoribus, (non enim Alexandreta multum remota est ab *Antiochia*) montana latenter conscendit, quæ decliuæ prominebant ciuitati, quatinus pleniter addisceret exercitus vtriusque, vel defectus vel apparatus. Vidit itaque Turcorum innumera tentoria; & ipsos tanquam harenam maris per stadia plurima diffusos: ciuitatem etiam vidit circumuallatam, & paruam Christianorum manum agnouit inclusam. Arbitratus itaq; consodales suos, vel iam omnes deletos vel omnes extimplo delendos: quid enim aliud expers homo arbitrari poterat? Cum suis qui aderant, timore non modico perterritus, cursim fugam iniit & clandestinus discessit. Satis tamen inconsultè, quia nullum allocutus fuerat de Christianorum expeditione. Debuerat siquidem de suis aliquem, clanculo prius mittere, nihil temerè negligere; quid intus ageretur, reuera dignoscere; si posset, eos diligenter consulere: non metum qui omnibus imminebat, sibi soli totum arripere; nec vt quilibet & popularibus indecenter aufugere. Gloriosius enim ei fuerat mori cum fratribus, quàm fugitiuum superuixisse, & in Patriam rediisse. Quam offensam postea, tactus cordis contritione, rediens à Patria in Ierusalem, piauit; & sic omnibus satisfecit. Sed ad tempus, timor inconsultus eum ad inhonestam præcipitauit fugam. Quod ad improperium ei multum imputatum fuit, donec culpam diluit; inclusis etiam nimis obfuit. Postquam enim castellum suum, reuersus spoliauerat; & fugam initam accelerabat, *Imperatori* ad *Philomenam* obuiauit; eique seorsum vocato dixit: *Antiochiam pro certo captam fuisse noueris à Christianis: sed castellum, quod munitissimum prominet vrbi, sibi retinuerunt Turci; & ecce, ciuitatem circumuallatam obsident, & ex municipii propugnaculis expugnant: seu magis vt reor, iam expugnauerunt eam, & omnes viri perierunt. Consule igitur & tibi, & quam conducis genti: Consulo ita & ego: & quam citiùs reuertere, ne fortè incidatis in manus insequentium nos; & vos omnes in ictu oculi pereatis. Quod si secus egeris, dico tibi, in proximo: sed serò, temeritatis huiusce te penitebit.* Imperator confestim accito consilio suo, & *Francis,* qui multi cum eo aderant; quia vtrinque populus *Gallus* & *Græcus,* ad obsessorum adiutorium copiosus confluebat: rem eis ex ordine patefecit & dixit: *Franci, ad quos succurrendum festinaramus, maiore quàm nostro nunc egerent auxilio: quia vel omnes in morte iam absorpti sunt, vel in captiuitatem abducti sunt. Indigerent ergo, seu qui eos viuificare posset auxiliatore; vel qui eos reduceret virtute praualida, in quam minati sunt ex longinqua captiuitate. Nam ita Comes iste, qui adest, testificatur: nos autem neutrum horum possumus. Auxilium quod eis præparabamus, præproperum anticipauit tempus. Ecquid amplius possumus? Postquam omnes deleti sunt, quid eis nostrum proficeret auxilium?* Illuc quippe laboriosè & dispendio magno tendere, vbi nihil proficias, extremæ dementiæ est. *Visum est igitur nobis, vt ocius reuertamur; ne fortè & nos inutiliter exterminemur. Ecce enim Turci plus solito insolentiores, & præ sanguine effuso tigridibus efferaciores, si nobis irruant, facillimè præualebunt: quia nostri, rumoribus his auditis, excordes illico titubabunt. Reuertamur igitur & rem nostram in tempus crastinum differamus. Veniet, inquam, dies cùm sanguinem effusum, de Turcis perfidis vltum iri proficiscemur. Volo ad præsens moriantur nostri, morte repentina; sed regrediantur, vt viuant: & reseruemus & reparemus eos, ad irascendum & vlciscendum. Interim, post terga terram istam, edicto Imperiali, deuastatum iri præcipimus: vt si quando Turci in nos emerserint, dum nihil hic inuenerint coacti recedant. Porro gentem istius regionis incolam, transferri mandamus in Bulgariam: vt nullius rei redarguamur immemores.* Itaque Franci reuertebantur inuiti, & amarissimè lamentabantur. Multi etiam è pauperibus peregrinis passim moriebantur, ægroti diutinis inualetudinibus. *Guido* Boamundi frater, erat cum Imperatore, donec rumigerulus Comes loquebatur: hic audito loquentis vaticinio, valde contristatus est; & ex ipsis præcordiorum conquestus medullis, lachrimatus est: eiulans ergo clamabat: *Heu! mi frater & karissime domine Boamunde, quid contigit? Quomodo spes populi DEI cecidisti? Putamúsne sic promeruisti? Ve mihi! cur ipse non potius perii? O DEVS quare sic iudicasti? Cur populum tuum sic abo-*

sic abominatus es? Vt quid improperium facti sumus Gentium? Quis mihi det, Boamunde frater dulcissime, vt ego moriar pro te? Moriatur anima mea, gens DEI, Duces totius laudis titulo digni, morte vestra. Hæc dicens & aduncis vnguibus pubentes genas dirimebat, flauamq; Cæsariem decerpebat; Et omnes ad lamenta ciebat auditores. Vix autem consolatus, non tamen lenito dolore, cum Imperatore compulsus est redire. Obrepsit etiam inæstimabilis mœstitudo in populo DEI. Nam Episcopi & Abbates & Presbyteri, pœnè triduo à precibus & laudibus DEI cessauerunt, & profundis gemitibus suspirabant. *Guido* etiam semper in ipso itinere conquerebatur: & gemebat; & in prædictum Comitem, conuitia multa euomebat. Interim etiam omnis exercitus ille, die illo facti sunt stupidi, vt stupore mentis perterriti, penè a se ipsis desipuerint: Tandem tamen redierunt ad se; & voces quærulas & preces placabiles, & lugubres querelas, denuo ad DEVM deuotiùs emisere. *Imperator* autem, nimis festinè verbis credulus *Flesiensis*, in illa singulari necessitate, nullo Christianis obsessis auxilio collato, *Constantinopolim* suæ quieti satisfaciens reuersus est: Ecce, quantum nocuit exercitui DEI *Stephanus* Carnotensis, qui dum sibi soli consuluit fratribus & commilitonibus suis dimissis, Imperatoris auxiliarem præsentiam, ab eis auertit; & rumores alios quàm eum decuit, non veridicus portiter eructauit. Ex DEI tamen dispositione factum non dubitamus, qui disponit omnia suauiter; nec casu fortuito permittit, vel vnum passerem ad terram cadere. Si enim *Alexius* Imperator aduenisset, Turcosque superasset, triumphus genti suæ, non exercitui DEI ascriberetur; & Græcorum multitudini deputaretur, non Francorum fortitudini. Qui autem erant in ciuitate, ad DEVM conuersi, totam suam spem in supernis collocauere: quoniam ab humano adiutorio coacti sunt diffidere. Loquuti sunt ergo ad inuicem de *Lancea Domini* disquirenda. Magnam enim habebant in illa fiduciam, si inueniretur; quoniam ita ex DEO promiserat *Andreas* Apostolus. Ventum est igitur in Ecclesiam Beati *Petri*; & ibi diligenter notato loco super hac re diutius altercatum; præualuit autem sententia plurimorum; & tredecim laboriosis & strenuis hominibus, qui ibi curiosè foderent, opus illud commiserunt: foderunt ergo à mane vsque ad vesperam: & tandem, eodem Petro cui reuelatum fuerat præsente, reppererunt lanceam. Qua cum digna reuerentia leuata, publicus clamor exeritur; &, vt debebatur, lætabundus ad eam fit concursus, & tota deuotione deosculatur. Videres populos lachrimis irroratos, quas extorquebat gaudium: perpenderes gaudium, quod pepererat tantæ rei experimentum. Orta est igitur inter eos tanta lætitia, vt remota omni accidia, deinceps nullius meminerint mœstitiæ: Et ex tunc ausi fuerunt de bello tractare. Consiliati sunt ergo vt nuntios suos ad *Turcorum* Principes dirigerent, qui per interpretem ad eos sua responsa referrent. Miserunt autem duos, *Petrum Heremitam*, & quendam *Herluinum*, linguæ Turcanæ non expertem. Hi duo, satis gnari & industrii viri, ex Christianis Curbaranno suisque ita dixerunt: *Mittunt nos ad vos Christianorum Duces, & omnis Christianorum exercitus, rogantes vt ab eorum infestatione dein absistatis: & Christianos infectari à modò desinatis. Vt quid enim contra eos tentoria vestra locastis, & arma bellaturi vibrando parastis? Quid enim vobis malè faciunt? Nam quid ad vos de Antiochia, pro qua congregati estis? Si iudicio contendere vultis, nunquid terra ista, dictante iustitia, Christianorum non est? Nonne eam prædicatione sua, beatus Christianitati destinauit Petrus? Nunquid in ipsa eadem ipse præsedit Episcopus? Vos autem freti superba tyrannide, fratribus nostris peremptis, ipsam vestro coagulastis imperio. Ecce, iterum ausu temerario in eos militare disponitis. Itáne vobis iustum videtur, quòd si suam terram modo recuperare volunt, neque quicquam de vestro vobis aufferre moliuntur, vos è regione, gladiis accincti in insontes insurgatis? Mandant igitur quod si pacifici recederitis, omnia vestra vobis absportare permitterent; & si quid velletis de suo gratis contraderent: Si autem, quod melius esset, ad Baptismum suspiraretis, Sacramentum illud vobis libenter impertirent; & terram istam ditioni vestræ restituerent; & semetipsos inimicis vestris, pro vobis, tanquam vterini fratres, opponerent. Sin autem accingimini gladio & si audetis cogitare de prælio, pugnabit securiùs, quem eiusdem causæ, pro qua pugnatur, insticia tuetur: sed nos, in voluntate DEI, & DEVM promerebimur adiutorem, & iustitiam habebimus assistricem. Si quid respondere habetis, respondentes audiemus.* Tunc Curbarannus, toruo vultu respondisse fertur: *Longè aliter trutinamus: Christianitatem enim vestram, quæ idololatria & abhominatio est, omnino respuimus & abhominamur. Crucifixus vester, quem prætenditis, qui se crucis improperio non potuit eripere, vos nostris eripiet manibus?*

Miramur, quo hiatu terram, quàm diu possedimus, vestram vocare præsumitis, quam ante Petrum illum superstitiosum vestrum, progenitores nostri possederunt: sed illos fallaciis suis, à DEITATIS sua cultura auertit; eos'q́; in nugacissimam sectam vestram deceptos seduxit. Porrò, & terra nostri iuris est ab antiquo, & virtus nostra, vobis erasis, nobis eam mox restituet. Quod si nobiscum velletis Turci fieri, quod nobis ad vitam tutandam esset pernecessarium, & istam ciuitatem, & multas alias Regiones vobis committeremus: & quicunque pedites sunt equites sublimaremus; & pro vobis vbique pugnaremus. Quod si & hoc respuitis, vos cogitate de fuga: nos enim prouidebimus nobis de terra subigenda, imo iam subacta. Legati retrogradum iter arripientes, festini redierunt; & exercitum Christianum de bello imminenti, certiorem reddiderunt: Interim fames inualescebat; & timor Turcorum, corda pauitantium Christianorum, adhuc aliquatenus euirabat. Tandem, Sacerdotum edicto, triduanis expletis ieiuniis; processionibusque per Ecclesias cum lætaniis celebratis; & Christianorum singulis sacrosancto viatico munitis, pugnam ordinauerunt. Sex igitur acies in ipsa ciuitate stabiliuerunt. In acie prima, fuit *Hugo Magnus* cum Francigenis & *Comite Flandrensi*: In secunda, *Dux Godefridus* cum suo bellicoso exercitu: In tertia, *Robertus Normannorum* Dux: In quarta, *Podiensis Episcopus*, secum portans lanceam, quam Christiani sibi præferri desiderabant; & præsidium & tutamentum sibi magnum credebant: *Raimundus* quoque *Comes Sancti Ægidii* remansit, quatinus obseruaret ne *Turci* de Castello descenderent, & in ciuitatem pede libero irruerent: Aciem quintam regebat *Tancredus*, princeps & miles strenuus: Aciei sextæ præsedit *Boamundus*, vt omnibus prouideret, atque singulorum in necessitatibus totus adesset. Episcopi & Presbyteri sermocinabantur, & orabant, & signo reuerendæ crucis, editioribus stantes in locis, omnes consignabant. Exibant autem ordinatè, per portam quæ est ante *Machomariam*. Nec illud silentio supprimendum arbitror: quod dum exirent de ciuitate, pluuiola, tanquam roscida stilla, cecidit: quæ, quasi ros matutinus, irroratos equos & equites ita lætificauit vt equi tanquam exhilarati hinnire cœperint: equitum animi dulcorati, vegetiores & alacriores fuerint; & omnes seipsos promptiores & expeditiores senserint. Fuit tamen pluuia illa tam subtilis & modica, vt vix pluuiam fuisse dixerint; sed quasdam guttulas rorantes plus senserint, quàm viderint. Hoc enim nobis à multis relatum est probabilibus personis. Quis autem, hoc diuini muneris largitatem dubitauerit? quis, guttularum irrorantiam DEI suos visitantis benedictionem nescierit? Ad bellum igitur iam maiori fiducia procedebant animati. Curbarannus dixisse fertur: *Plus ad fugam hi properant quàm ad pugnam.* Tantæ siquidem animositatis & stoliditatis erat, vt nullam generationem audere sibi obuiam venire arbitraretur. Postquam tamen illos vidit nec hac nec illac formidolosos deuiare, sed gressu maturato procedere, iterum non erubuit dicere: *Ha contemptibiles caniculæ de bello forsitan audebunt præsumere?* Dicitur etiam aliquantulum timuisse, & præ ira efferum expalluisse. Prius enim dixerat suis dum Christianos videret exeuntes: *Sinite eos huc vsque accedere, vt liberius deglutiamus eos in nostra potestate. Exeant; veniant: nos enim eos statim circumcingemus, & præualebimus, & suffocabimus.* Christiani verò gradatim ibant, nec alius alium inordinatè præproperabat. Ecciirco *Curbarannus*, vt dictum est, maiori metu diriguit, solutisque solitis viribus corporis, animo friguit. Mandauit igitur clam procuratori suo, quem *Admiralium* vocant, qui suis rebus præerat, vt si videret in capite sui exercitus ignem accensum fumigare, suos sciret superatos: & ille confestim dato signo, suisque omnibus sublatis recederet: ne fortè populus qui cum eo erat, vel in papilionibus, totus deperiret. Curbarannus autem acies ordinatas speculatus, & maiores quàm audierat copias intuitus, pedem paulatim astutus ad montana retrahere cœpit, vt eos fugere putantes, *Franci* præcipites insequerentur; & ob id exordinati, possent faciliùs lædi. Tunc & Turci, cùm nihil ita proficerent, disgregati sunt ab inuicem: pars à mari veniebat; alii stabant in loco, sperantes includere posse se Christianos. Econtra Franci hostilium insidiarum non ignari, ex acie Ducis Godefridi & Roberti Normanni partem assumpserunt, quam aciem septimam statuerunt; & illis quendam *Reinaldum* præfecerunt, qui venientibus à mari Gentilibus confestim obuiauerunt. Turci verò in eos instanter præliabantur, & multos ex illis sagittauerunt; seu illis quælibet alia mortis genera atrociter intulerunt. Aliæ Christianorum turmæ ordinauerunt se extendendo à mari vsque ad montana: quod interstitium quasi duorum dicitur

esse

esse miliariorum. Et à montanis & à mari sagaciter instabant *Turci*, Christianos circumcingentes, & eos vndique infestantes. Ecce Deo gratias, ab ipsis montanis visus est exire exercitus innumerabilis, equis albis insidentes, & vexilla candida in manibus præferentes. Hoc multi viderunt Christianorum, & sicut putant Gentilium; & hæsitantes, mirabantur quidnam esset. Tandem vtrique cognouerunt signum de cœlo factum: Cognouerunt enim duces illius agminis, *Sanctum Georgium* & *Sanctum Demetrium*, & *Sanctum Mercurium*; sua signa ferentes, præcedere. *Sarracenis* ergo visio hæc multum incussit timorem; Christianis autem spem auxit meliorem: Istos animauit, illos exanimauit. Hoc, qui affuerũt multi contigisse testati sunt; non tamen id omnes videre potuerunt; sed quibus Dominus voluit arcanum suum reuelare: Reuelauit autem aliis ad confusionem, aliis ad instantis triumphi ostensionem. Porrò mendacii nemo nos redarguat: quia nihil ex corde nostro fingimus; sed quod audiuimus, id testamur: & testimonium nostrum, ex ore eorum qui affuerunt, verum est. Gentiles è regione maris pugnãtes, postquam pondus belli sustinere non poterant, sicut *Curbarannus* prædixerat, in herbam ignem miserunt; vt videntes qui erant in tentoriis, fugam inirent; & spolia quæcunque possent, secum absportarent. Signo autem quod diximus, cognito, pernices & irrequieti aufugiebant; & tremuli suppellectilem prætiosiorem diripiebant. *Christiani* autem qui ex aduerso pugnabant, iam ad eorum tentoria pugnam diuertebant, vbi maiorem eorum virtutem remansisse non nesciebant. Obstabant adhuc Turci, tota qua poterant obstinatione: alii siquidem pugnabãt, alii tendis spoliandis intendebant. Dux *Godefridus*, & *Rotbertus* Flandrensis, & *Hugo* Magnus, iuxta flumen equitabant, vbi rursus maxima pugnantium erat copia. Hi constanter eos aggressos, vnanimiter repellebant; instabant Gentiles illi pertinaciter, & vtrinque pugnabatur irremediabiliter. Resonabant æneæ cassides, tanquam percussæ incudes, minutatim scintillabat ignis; mutilabantur enses, eliso cerebro humi procumbebant homines; rumpebantur loricæ, fundebantur exta; fatiscentes sudabant equi, nec equis nec equitibus vlla præstabatur requies. Agmina conserta, tenui armorum discrimine vix à seipsis iam distabant; alii siquidem alios, comminus impingebant; & manus manibus, pedes pedibus, corpora corporibus repellebant. Timor tamen super Turcos illapsus diuinitus, eos exterruit; & constantia Francorum inuincibilis, illos admirari & obstupescere fecit, & in fugam coëgit. Cœpit ergo legio tota labare, nec buccina, nec tympanum, nec lituus, nec præco poterat eos reuocare. *Impossibile siquidem est tot Gentes, fuga inita, denuo reuerti, denuo præliari ipse quippe impetus, & communis metus eos exanimat, & in fugam elapsos præcipitat.* Declinauerunt autem Turci fugitantes ad tentoria, vbi multos suorum quos ibi dimiserant succenturiatos æstimabant: sed illi, dum isti decertabant, fugam inierant, postquam vt dictum est, ignem succensum prospexerant. *Franci* verò despoliandis papilionibus manus & oculos ad tempus continentes, eosque diligenter & immisericorditer occidendo persequentes, & ad *Pontem Ferreum* vsq; fugauerunt; & adhuc ad *Tancredi* castellum, passim obtruncando persecuti sunt. Tandem ad tendas eorum reuertentes, quicquid erat concupiscibile diripuerunt; & gazas omnimodas, & equos & iumenta innumera, & oues lanigeras & alimenta copiosa, & quæcumque indigentibus erant necessaria, detulerunt in ciuitatem. Hanc etenim Gentiles habent consuetudinem, vt si quando vadant in hostem, vel causa necessitatis suæ supplendæ, vel supercilio iactantiæ, opes copiosas secũ deuehãt: & equos & asinos & camelos ad subuehendũ, clitellarios faciant; & oues & boues ad comedendũ deduci præcipiant; nec annonam, nec farinã, nec fabam, nec oleum, nec vinum prætermittant. His igitur omnibus in ciuitatẽ abundanter illatis, optatoq; triumpho potiti, cõdignis laudibus Devm benedixerunt; eumq; sui protectorem ac defensorem præsentialiter cognouerunt; hymnosq; gratulabundos in cœlum extulerunt. *Suriani* etiam & *Armenii* qui illas incolebant regiones, videntes Turcos irrecuperabiliter in bello superatos, notos montaneorum anfractus oppilabant, callesq; angustos præoccupabant; & illis immensam deletionem, strictis gladiis, parturiebant. Mactabant siquidem eos velut oues errantes, vtpote præ pauore nimio, totius defensionis immemores. *Admiralius* quoque qui in municipio ciuitatis remanserat, cui Curbarannus castellum illud commiserat, videns suos longè lateque indecenter effusos, antequam omnes Franci rediissent timore perterritus, Christianorũ vexillum rogauit; & accepit, & in municipio in loco edi-

tiori collocauit. Hoc autem ideo fecisse dinoscitur, vt sic & suis & sibi parceretur, nec de municipio reddendo dubitaretur. Erat autem signum illud, quoniam dum rogaretur præsentior aderat, *Comitis Sancti Ægidii.* Quod Longobardi videntes vehementer indignati sunt: quoniam non erat illatum *Boamundi* vexillum, cui confratres illi ciuitatem prælibatis pactionibus, concesserant. Admiralius autem ille pro controuersia pacificanda illa, reddito Comitis signo, Boamundi in turre sublimauit: & tempore colloquii petito, de pace commilitonumque suorum salute, loquutus est. Pacti sunt ergo *Boamundus*, & *Admiralius* ad inuicem quod illi castellani, qui Christiani fieri vellent, de vita securi liberalitate Christiana tractarentur: qui verò legem suam seruare voluissent, indemnes ad tuta loca conducerentur; nec ibi ab eis quæ secum detulissent dolosis exactionibus priuarentur. Pactum hoc ab omnibus firmatum est; & municipium Boamundo confestim redditum est. Admiralius autem ille nec multo post baptizatus est, & liberali Francorum munificentia donatus est: Solebat autem dicere postea, quod sibi Christianitatem peculiariter adoptasset à diuturno tempore. Qui fidei Christianæ recalcitrauerunt, Boamundi conductu in terram suam remigrauerunt. Hoc prælium factum est *quarto Kalend. Iulii, in vigilia Apostolorum Petri & Pauli.* Gentilibus autem sic deuictis, & aliis à ciuitate procul explosis, & Christianis CHRISTO suo Duce, glorioso triumpho potitis, & condignis DEO laudibus exhibitis, Duces illius speciosæ Christianitatis, in vnum conuenerunt; & communicato consilio, *Hugonem* Magnum, virum non imperitum, ad *Alexium* Imperatorem, *Constantinopolim* direxerunt: quatinus ad ciuitatem recipiendam, quam calamitosis passionibus ei adquisierant, festinaret; iisque similiter iuratas pactiones illibatas conseruaret: ipsi etenim à suis declinare nullatenus volebant: veniret ergo, quatinus neuter à promissis & debitis fraudaretur. *Ad nos,* inquiunt, *veniat, & sicut nobis pactus est, & irremotum comitem à modo se nobis in Ierusalem impertiat. Nolumus de Sacramento quod ei fecimus, adhuc aliquas pretendere occasiunculas, quod tamen certè possemus: nec ipse quin veniat & iuramentum suum teneat, vllam excusationem præferat.*
» *Periurii siquidem ipsa res est, non simulachrum periurii, nisi vltra vires etiam, omni dolositate*
» *remota, obseruare iuramentum elabores.* Iuit Hugo Magnus huiusce Legationis officio functus; sed, quamuis in ipsa expeditione gnauiter multa manu consilioque peregerit, ibi tamen multum deliquit, vbi ad fratres sicut promiserat, & debuerat, coruini generis Legatus, postea non rediuit. Postquam Hugo prædictus ad Imperatorem recesserat, *Francorum Duces* consilium ordinauerunt, & de conducendo in Ierusalem populo DEI consiliati sunt. Dixerunt ergo: *Populus iste qui multas passus est calamitates, vt Sepulcrum Domini DEI sui videre promereatur, iam multis fatigatus infortuniis, de accelerando itinere palàm conqueritur: & nos itidem multo affecti tædio conquerimur. Prouideamus igitur ipsis quid magis vtile sit: Moras nequaquam vlterius quaslibet censemus innectendas, præter quas ineuitabilis opposuerit necessitas. Sed tamen singula non impetuosè, sed diligenter & modestè sunt æstimanda: Terra per quam ituri sumus, inaquosa est; æstas vltra modum torrida est: aeris adpresens inclementiam ferre non possemus. Longa obsidione, & viribus, & sumptibus exhausti sumus. Sileamus ergo, & quiescamus; & vulneratos & infirmos nostros reparemus; & interim pauperum nostrorum misereamur. Expectemus humida solstitia; & declinemus Cancri & Leonis nociuos successus. Calendis Nouembribus, tempus refrigerabitur: & tunc congregati, vnanimiter condictum iter aggrediamur. Alioquin totum populum intempestiuis ardoribus affligeremus. Hoc autem consilium, turbis flagitantibus, enucleatiùs differatur: Tempus intractabile necesse est declinemus; & hoc omnibus vtillimum perpendimus.* Id in toto exercitu annunciatum est, & tandem ab omnibus collaudatum est. Dispersi sunt ergo duces & familiæ, per finitimas regiones, æstiuandi gratia: & egeni eos subsequebantur, viuendi causa. Dixerant enim Duces: *Si quis egenus est & corpore vegetus, iungatur nobis, & nos omnibus, datis vnicuique stipendiis, subsidiabimur: infirmi publica stipe donec conualuerint, sustententur.* Erat in eodem exercitu miles quidam pectoris non modici, de familiaribus comitis Sancti Ægidii, cui nomen *Raimundus Piletus:* Hic collegit sibi plures homines, milites ac pedites. Collecto igitur quantum potuit exercitu, *Sarracenorum* audacter introiuit terram; & vltra duas ciuitates profectus, ad quoddam deuenit castrum, cui nomen *Thalamania.* Habitatores autē illius castri, quoniā erant *Suriani,* sponte sua se reddiderunt ei. Requieuerūt autem eo in loco ferè diebus octo. Nunciatum est igitur illis, quoniā non

longè

longè aberat castellum Sarracenorum plenum. Cingulis itaque militaribus accincti, pannisque obiectis protecti, castellum vndique aggredientes coangustauerunt; & præualuerunt, & deprædati sunt, & colonos illos humotenus pessumdederunt: Si qui tamen ad Catholicam voluerunt conuerti fidem, illos reseruauerunt illæsos. Reuersi sunt ergo ad prius castellum, victorum potiti gaudio. Iterum die tertia exierunt; & venerunt ad quandam ciuitatem nomine *Marram*, quæ propè eos erat. Conuenerant ibi multi Gentiles ab *Aleph*, & aliis circumsitis ciuitatibus, qui contra eos exierunt ad bellum. *Franci* pugnaturos eos arbitrati, ad pugnam se, nec morâ, castrensium more militum præparauerunt; sed delusit eos exinanita spes illorum. *Turci* namque versum ciuitatem cautè reuersi sunt, non fugientes neque cominus propugnantes; sed quodam astu se pugnæ subducentes, & iterum Francos celeri gestu impugnantes: Inuadebant eos & gyro facillimo reuertebantur; & mox reducti equi rursus indifficulter gyrabantur. Franci frequentes sustinebant impetus; nec tutò deuitare poterant instantium concursus: si enim attentarent recedere, Gentiles à tergo, quod & accidit postea, cedentibus insisterent. Sustinuerunt igitur vsque ad vesperam, & laborem & sitis ardorem: æstus quippe erat quàm maximus. Postquam amplius nec laborem poterant sustinere, nec sitis pestem compescere: quoniam ad refocillandum nulla inueniebatur aqua: conati sunt & condixerunt, ad castellum suum conglobati gradatim redire: Sed gens inualida & indocta, pedites videlicet & *Suriani*, ordine spreto, & edicto militum neglecto, cœperunt disgregatim fugere, nimio correpti pauore: Instabant eis Gentiles indefessi, & terga præbentes insequebantur, & cædebant; & lupis atrociores, nemini parcebant. Suggerebat illis vires optata victoria, & præsentis temporis opportunitas. Multi itaque de gente plebeia & pusillanimi, perempti sunt; alii necati gladio, alii suffocati sitibundarum faucium incommodo. Qui viui euaserunt, cum suo Raimundo ad castellum suum redierunt, feceruntque ibi dies aliquot: facta est illa occisio in prædicto *mense Iulio*. Neque enim semper fœliciter successit Christianis: castigabat siquidem eos Dominus de insolentia, ne fortè propter frequentes victorias, mentes eorum aliquantula liuidarentur superbia. Qui verò in *Antiochia* remanserant, votorum compotes, potiti sunt quiete & lætitia: excepto quod dux & patronus eorum *Podiensis Episcopus*, graui corporis detentus incommodo, cœpit ægrotare; & infirmatus, ægritudinis lecto recubuit. Paterno igitur ore filios lugubres allocutus, & affatim eos consolatus, viam vniuersæ carnis ingrediens, ingrauescente morbo, migrauit in Domino. Factus est itaque luctus immoderatus, in tota CHRISTI militia: quoniam ipse fuerat consilium nobilium, spes orphanorum, imbecillium sustentamentum; militibus homo militaris, clericos clericaliter educebat, & educabat; singulari prudentia præcluebat, eloquens & iocundus, omnibus omnis erat. Vnde factum est, vt eum sicut patrem & Dominum toto venerarentur animo, quoniam singulis affectu patrocinabatur interno. Celebrauerunt autem singultuosus exercitus eius exequias, episcopali honorificentia; & condito eius corpore, quibus potuerunt aromatibus, imperialibus exeniis illud prosecuti sunt; & pupillorum examina patrem defunctum, lachrimabiliter, & solenniter in Ecclesia beati *Petri* sepelierunt. Vix autem ab eius sepulchro populi, crines & ora discerpentes, auulsi, Episcopo defuncto, diutinas immolauere lachrimas, quibus extersis rursum sibi consuluêre. *Comes* enim *Sancti Ægidii*, nullatenus adquiescens pigritiæ vel socordiæ, quin Gentilibus zelo continuo inimicaretur, *Sarracenorum* ingressus est terram; & peruenit ad *Albaram* non ignobilem eorum ciuitatem: quam exercitus eius violenter expugnatam, appræhendit; & omnes vtriusque sexus ciuitatis incolas, ad nihilum perimendo redegit; vrbemque subactam, suo dominio mancipauit. Electum autem in ea Pontificem, virum prudentem & honestum, consecrandi gratia, miserunt Antiochiam: præfecerunt igitur eum in eodem loco antistitem, & populo Christiano dignum dispensatorem. Ordinatis igitur ibi quæ ad Religionis cultum attinebant, mensis Nouember appropinquabat. Instabat igitur eundi iam condictum tempus; ac de peragendo itinere omnes sollicitabantur. Conueniebant ergo omnes Optimates in Antiochiam, in qua maior pars exercitus æstiuauerat. Inuenerunt autem eos lætantes & exultantes, excepto quod Kalend. Augusti, Podiensem tumu-

lauerant Pontificem. Cœperunt autem postquam omnes conuenerant, de imminenti negotio differere, ne videlicet vlterius disturbarentur ab itinere. *Boamundus* interim in propatulo conquerebatur de ciuitate, quòd nondum totam eam haberet in sua potestate. Alloquebatur enim eos de fœderatis, quas ei fecerant, pactionibus, dum necdum capta ciuitas obsideretur. Pepigerant enim ei totius ciuitatis dominationem, donec res ex integro referretur ad Imperatorem: Comes *Sancti Ægidii* nullo modo poterat emolliri, quin semper de sacramento loqueretur, quod imperatori fecerat, sicuti *Boamundus* ipse collaudauerat. *Periurii,* aiebat, *nusquam volo redargui; nec interim patiar vt tu solus huic vrbi domineris. Sit dumtaxat Ciuitas sub communi custodia, & de via peragenda exoccupatiùs disceptemus. Sin autem, pares & coæquales nostri, quod iustum est determinando diiudicent.* Hæc erat insopibilis altercatio inter Boamundum, & Comitem de Sancto Ægidio. Congregati sunt ergo omnes maiores natu, & quorum præminebat peritia, in Ecclesia Beati *Petri*, si qua posset sopiri tanta simultas. Auditæ sunt diligenter vtriusque litigantis questiones, expectantes iudicum peritorum deffinitiones: Itum est in partem, & à viris peritis luculenter & abundè disputatum: dilata est sententia, ne augmentaretur discordia. Dixerunt ergo & Dux *Godefridus*, & Flandrensis Comes, & Robertus Normannus & alii maiores: *quoniam ad præsens nullam dare possumus sententiam, quæ alteri non displiceat, prout poterimus causam istam sub pacis obtentu procrastinemus: interim fiet aliquid.* Responderunt autem expectantibus: *Nullam in præsentiarum dare possumus sententiam: sed volumus & collaudamus, quatinus ista re pacificè induciata, viam nostram acceleremus, qua peracta, vel ordine iudiciario vel consilii nostri auctoritate, postquam DEO prosperante redierimus, (tantum nobis credite,) vos ad inuicem concordabimus.* Id totum ita concessum est, & sic se simpliciter prosecuturos, manu in manu Episcoporum, firmatum est. *Boamundus* itaque muniuit quod ei redditum fuerat castellum, alimentis & hominibus, armis & excubitoribus: *Comes* similiter, quod præoccupauerat Palatium *Cassiani* Admiralii, & turrem quæ est supra pontem, à portu *Sancti Symeonis*. Tantæ enim erant & ambitiones & simultates, vt neuter alteri crederet, vter sub palliata ambitione ciuitatem sibi attentaret. Nec mirum quantum ad honorem & vtilitatem. *Antiochia* siquidem, ciuitas est pulcherrima & munitissima, & copiosorum reddituum opulentissima. Sunt intra ipsam quatuor montaneæ satis altæ, in quarum vna, sublimiori scilicet, castellum est, quod omni ciuitati prominet. Deorsum ciuitas est decenter ædificata, & duplici muro circumambita: Murus interior amplus, & in aera porrectus est, & magnis quadris lapidibus compactus, & compaginatus est: in qua muri compagine, turres sunt quinquaginta quadringentæ, formosis venustatæ mœniis, & defensæ propugnaculis: murus exterior non tantæ est celsitudinis, sed tamen admirandæ venustatis. Continet in se trecentas & quadraginta Ecclesias. Pro suo magno primatu *Patriarcham* habet, cuius Patriarchatui subiiciuntur, centum quinquaginta & tres Episcopi. Ab Oriente quatuor clauditur montaneis; ab Occidente verò, Ciuitatis muros præterfluit fluuius, cui nomen *Farfar*. Octoginta & quinque Reges eam constituendo sublimauerunt & nobilitauerunt: Quorum Maximus & primus emersit *Antiochus*, de cuius nomine *Antiochia* nuncupata videtur. Et quoniam tantæ fuit auctoritatis & nobilitatis, noluerunt eam deuictam temerè dimittere *Franci*: vtpote quæ Caput totius *Syriæ* extiterat; & primatum suum longè latéque protulerat; & Regiones etiam longinquas, eis erat subiugatura. Hanc Christiani per octo menses & diem vnum obsederant, & appræhenderant. Iterum in ipsa ciuitate iam capta, Gentiles obsessos eos tenuerunt per tres hebdomadas. In qua obsidione diuturna tantus confluxit Gentilium conuentus, vt nullus meminerit copiosiorem, vel se vidisse vel audisse, populorum frequentiam. Requieuerunt igitur in ea quinque mensibus & nouem diebus. Tot rebus occurrentibus, noluerunt eam incautè dimittere, sed fideli delegauerunt tutelæ: Comes tamen & Boamundus peculiariter super ea sibimet cogitabant. Ciuitatem ergo, vt dictum est, munierunt; & in mense Nouembri, aliàs profecturi, rebus quibuslibet compositis, Antiochiam exierunt. Comes *Raimundus* cum suo exiuit exercitu & pertransitis duabus ciuitatibus, *Rugia* & *Albaria*, quinto Kalend. Decembris, applicuit ad *Marram*, ciuitatem munitam & opimam, & multis Agarenorum nationibus refertam. Die verò crastina ciuitatem

uitatem expugnare adorsus est; sed obstantibus mœniis & defensoribus, tunc quidem nihil profecit. Subsequutus est *Boamundus* & in die Dominica prædictam venit ad vrbem. Altera verò die, feria scilicet secunda, vrbem viriliter aggressi sunt: Nam & scalas pro muro ciuitatis erexerunt; & tutores mœniorum tota die variis assultibus infestauerunt, & similiter parum eis nocuerunt. Nam & scalæ ad murum erant erectæ, sed *Turcis* occlamantibus & oppugnantibus, nemo præsumebat scandere. Credebant etiam ciues illi se similiter istis obstare posse; sicut & *Raimundo Pileto* dudum obstiterant: sed ad vltimum spes præsumptuosa fefellit eos. *Raimundus* enim *Comes* ligneam compaginari machinam fecit: quæ vt habilior esset ad conducendum, super quatuor eam collocauerat rotulas: fuit autem tantę proceritatis, vt mœniorum culmen despiceret, turrium quoque porrecturam adæquaret. Admouerunt igitur struem illam, propter quandam turrem. Lituorum & tubarum clangebant classica; phalanges armatæ circumuallabant mœnia; Balistarii & sagittarii spicula dirigebant; & qui in arce lignea erant, lapides immensos sursum iactitabant: Sacerdotes & Clerici DEVM suppliciter exorabant, quatinus suam defenderet Christianitatẽ, præstans illis sospitatem & victoriam. *Wilhelmus de Monte Pislerio* erat in machina, & alii multi. Et quoniam ædificium illud erat muris porrectius, faciliùs eis nocebant: vtpote super quos lapides iaculati desursum ruebant. Percussi verò vel in ancilibus vel in Galeis vel in capitibus, indifficulter oppetebant, & omnimodis deficiebant. Habebant etiam vncinos ferreos, quibus sine intermissione infestabant alii alios. *Turci* nihilominus qui erant in turribus, Christianos sagittis & lapidibus impugnare; *ignem*, quem *Græcum* vocant, in machinam iacere; & nihil otiosum admittere. Christiani è contra, oleum quod maximè illum ignem extinguit, effundere; ascensum attentare, pedemque retrahere: qui muris supererant, formidare, in nullo tamen deficere. Sic prælium illud vsq; ad vesperam protelatum est. Tantum siquidem erat infatigata virtus Agarenorum, vt audacter refellerent versutias Christianorum. *Gulferius* tamen *de Turribus*, vir alti sanguinis, & audaciæ mirabilis, Lemouicensis oriundus prosapiæ, primus audacter scalam ascendit, & vsque in murum pedem tetendit. Ascenderunt post eum aliquot; sed non multi: Scala siquidem confracta dissiluit. Defensabat tamen murum viriliter; & Paganis expugnatis, socios & nutu & voce conuocabat. Interim alia scala festinanter erecta est, & per eam gradiebantur multi pedites ac milites: denique tot ascenderunt vt murum magna ex parte præoccupauerint, & ciues expugnando reiecerint. Insurrexerunt tamen Pagani, totisque viribus Christianos aggressi sunt. Tanta siquidem virtute illos aliquotiens impetierunt, vt Francorum aliqui è muro se dimiserint, timore subacti. Plures tamen in muro remanserunt, qui tam diu frequentes impetus tolerauerunt, & recompensauerunt, quousque Christiani murum suffodissent, & aditum patefacerent. Quo Turci cognito ad desperationem vsque timuerunt, & in fugam irreuocabiliter præcipitati sunt. Capta est igitur *Marra* ciuitas opulenta, horâ vespertinâ, die Sabbathi, *tertio idus Decembris*. Visum est Maioribus ciuitatis, in tanta trepidationis miseria, filiis & vxoribus suisq; suppellectilibus ascitis, coire in Palatium quod supra portam erat: vt sic saltem mors repentina dilata temperaretur; & ad viuendum lucrarentur momentum. *Sperant enim omnes morituri summum lucrum, si possint prolongare vitam ad modicum.* Christiani verò vrbem deuictam ingressi sunt; & quicquid gazarum, vel in domibus vel in foueis inuenire potuerunt, rapaciter abstulerunt. Sarracenis autem perimẽdis, tanto conatu institerunt, vt vix aliquem viuere permiserint. Non itaque in tota ciuitate, vel platea vel angulus vel domus vel locus aliquis vacabat à cadaueribus: gressus quoque viantium grauiter offendebãtur, ab extinctis & condensis corporibus. Pauor qui viuis oriri solet ex mortuis, ibi nullus erat: quoniam mortuos, vbique locorum, tanquam viuos sibi contiguos didicerant: Fœtor illis dumtaxat officiebat: nam sentire vel videre vel inter mortuos dormire sine fastidio iam illis consuetum erat. Qui in Palatio congregati erant, alii perempti sunt, alii in *Antiochiam*, Boamundo iubẽte, vel seruitium vel venũ deducti sunt; & omnes ita, opibus eorũ direptis, dissipati sunt: nam qui deficiebant in via, vel lapidibus obruebantur, vel gladiis confodiebantur: passi sunt itaq; Marrenses ciues infœlices, exterminium quod diximus. Morati sunt autẽ Franci in eadem ciuitate, mẽsem integrum & tres dies. *Oriensis* Episcopus infirmatus, ibi recessit à superis & ad superos euolauit. Ex illâ morâ successit exercitui fames valida, quoniã omnia quæ in ciuitate inuenerãt,

equi vel equites consumpserant: nec extra ciuitatem, totâ terrâ depopulatâ, tantulumcunque inuenire poterant, & mercatum nullum habebant: Vnde factum est vt ex ipsa diuturnitate, fames ista, fami quam in *Antiochia* perpessi sunt, præmineret. Compulsi sunt ergo quælibet inhonesta vel inconsueta vel austera, vel etiam illicita, dentibus infastiditis attingere. Relatum est enim & compertum, quod multi carnes Turcinas, carnes scilicet humanas, verutatas & ignibus assas, inuerecundis morsibus tetigere. Exibât itaque furtim à ciuitate, & procul ignibus accensis coquebant; & nefandis dapibus sumptis, sic etenim miseræ consulebant vitæ, tanquam nihil egerint eiusmodi, reuertebantur. Palam tamen hoc verbum factum est in exercitu: sed quoniam fames præualebat, vltio suspendebatur. Maiores tamen pectus & os percutiebant, & horrentes silebant: nec tamen imputabatur eis pro scelere, quoniam famem illam pro DEO alacriter patiebantur; & inimicis manibus & dentibus inimicabantur. Patrabant equidem illicita, sed legem violari compellebat angustiosa necessitas. *Fames* enim Castrensis omnia appetit, nihil respuit. Quid enim non cogis sæua fames? Hæc enim lues incurabilis est, & cibis ablatis fames augmentatur in dies. Nullam enim grauedinem minus potest homo tolerare quam famem: qua de re multociens contigit, vt quidam famelici, tanquam somniantes, seipsos suis dentibus appetierint. Nihil enim homini, fame est intollerabilius. Alii qui viuere volebant honestiùs, findebant Turcorum corpora: quoniam in eorum visceribus Byzanteos inueniebant; & aurum illud quod glutierant, Christiani sibi tollebant. Tantam inediæ pestilentiam Christiani passi sunt in *Marra*: pleriq; autem fame perierunt præualida. Ibi rursus de concordia loquuti sunt inter *Boamundum* & *Comitem Raimundum*: quæ res postquã nihil profecit, Boamundus confestim iratus Antiochiam reuersus est: & iter in Ierusalem ad populorum detrimentum disturbatum est. *Priuatæ siquidem Principum simultates subiectos pessum dant, & affligunt, dum alter ab altero dissentiunt. Dum enim vnusquisque quod suum est quærit, à communi prouidentiâ tepescit:* populi quoque ad communem perniciem desolantur, vbi consules seipsos non consolantur. Populus itaque Ierosolimitanus multum erat impeditus, pro Ducum suorum querelis particularibus. Iam igitur liber iste tertius finiatur, & ad quartum inchoandum rursus accingamur.

EXPLICIT LIBER TERTIVS.

INCIPIT LIBER QVARTVS.

AVSA *simultatis* mutuæ inter Principes, re vera erat *Antiochia*: Porrò querelarum *occasiones* erant, quòd alius sacramentum Imperatori factum, palam omnibus prætendebat, quod præuaricari nullatenus volebat; alius donum sibi ab omnibus factum de ciuitate dicebat, & iccirco donum sibi factum obtinere volebat. Vtrumque tamen verum erat: Et quamuis ita se res haberet, quoniam tamen nequibant pacificari, magnum impedimentum hoc erat omni exercitui. Postquam *Boamundus* ad Antiochiam recesserat, *Raimundus* Comes per Legatos suos Principes qui erant Antiochiæ prosequutus est, & vt ei ad Rugiam confabulandi gratia obuiarent, illos alloquutus est. Venerunt *Rugiam* conuocati Principes, Dux videlicet *Godefridus* & *Robertus* Normannus & *Robertus* Flandrensis, & *Boamundum* secum adduxerunt: Loquuti sunt sicuti heri & nudius tertius de concordandis Proceribus. Postquam iterum res ad nullum processit effectum, Principes illi contristati Antiochiam redierunt: quoniam de via maturanda nihil adhuc profecerunt. Nec Comes nec Boamundus ire volebant, quoniam adhuc vehementer de ciuitate disceptabant. Boamundus ire nolebat, nisi ciuitas ei tota redderetur; neque Comes, nisi Boamundus eos comitaretur. Comes Marram reuersus est, vbi Christianus exercitus fame periclitabatur. Compunctos autem corde, animo suo liberaliter dominatus est; & vt DEI militibus consuleret, eundo in Ierusalem aggressus est. Præposuit enim causam DEI, suæ vel voluntati vel vtilitati. *Summa quidem virtus est in Principibus, si sibi ipsis dominentur, nisi pertinaciter obstinentur: In Ducibus enim nimia obstinatio, subditorum omnium est periclitatio.* Imperauit igitur Comes sibi ipsi, ne omnino noceret

ret Christianitati. Procurauit ergo mandando hominibus suis, de palatio *Cassiani* curiosè muniendo. Exiuit igitur *Marram Idus Ianuarii*, nudis pedibus, & coagulauit se spontaneus peregrinis hominibus: hoc enim signum susceptæ peregrinationis, humiliatus Comes ostendit. Facta est itaque in populo DEI magna lætitia; & proficiscentibus illis, adiunctus est ad ciuitatem *Capharda*, Comes de Normannia, & ibi tres quieuerunt dies. *Rex* ergo *Cæsaria*, pactionem pacis pactus est cum Comitibus. Multociens enim Legatos suos ante Marram dirrexerat, conuentionem hanc condixerat, quòd pacificus esset Christianis, & multa de hiis libenter eis impertiret, nisi ad eum exhæredandum, vel ad regnum suum depopulandum Francorum genus indomitum anhelaret. Fiduciam insuper eis fecit, quod quamdiu suum dilataretur regnum, nullum omnino Christianis fieret offendiculum, eisque copiosum mandaret mercatum. Hanc fidelitatem à Rege Cæsariæ susceperunt, & confidentiores ire perrexerunt. Exeuntes à *Capharda*, castra metati sunt secus fluuium *Pharfar* propè Cæsaream. Cumque vidisset Rex Francos propè ciuitatem suam hospitatos, vehementer indoluit: quoniam castrorum alienigenarum, iuxta se eum puduit. Dixitque, *Nisi summo diluculo castra vestra, à ciuitatis nostræ suburbio remoueritis, vos fœdus initum violabitis; nosque vobis mercatum promissum vetabimus, nosque nobis prouidebimus.* Manè igitur facto duos de suis ad eos direxit, qui eos euadare fluuium edocerent, & exercitum in terram fertilem deducerent. Intrauerunt ergo quandam *vallem opimam* & locupletem, cui super erat *Castellum*, quod extimplo fecit Comitibus securitatem. Deprædati sunt igitur ibi animalium tanquam ad quinque milia. Repertum est etiam ibi multum diuersorum alimentorum, & præ vbertate gratuita refecta est tota CHRISTI militia. Castrenses etiam exercitui dederunt equos, aurumque purissimum, multamq; pecuniam; & iurauerunt se peregrinis nullatenus deinceps nocituros, neque subinde mercatum eis prohibituros. Manserunt autem ibi diebus quinque: porrò inde digressi, ad quoddam *Arabum* applicuere *Castrum*. Exiuit igitur continuò Castelli Dominus cum eis locuturus, & de pace paciscenda tractaturus: facta verò pace, quæ vtrique complacuit parti, ad aliam demigrauerunt ciuitatem, muris pulcherrimam & bonis omnibus opulentam, in quadam valle sitam, nomine *Cephalia*. Ciues autem vrbis illius, aduentum Francorum pertimescentes, vrbem pauitantes exierunt; & ortos oleribus refertos, & domos alimentorum & opum plenas, absterriti reliquerunt, & inconsulti aufugerunt. Quibus omnibus *Franci* gratulanter potiti, die tertia inde processerunt; & altam & immensam montaneam præcipitando transcenderunt; & iterum in vallem vberem descenderunt, vbi dies duodecim quieuerunt. Erat autem haud procul à valle Castellum, Sarracenorum plenum, quod Christiani viriliter aggressum apprehendere nitebantur: & reuera illud deuicissent, nisi Gentiles animalium & iumentorum & pecorum greges foras eiecissent, quibus Christiani direptis, sic à Castello nocte illa quieuerunt. Reuersi sunt ergo ad sua tentoria, deducentes secum, quæ Castrenses emiserant animalia. Diei crepusculo Franci, suis collectis papilionibus, ad idem castrum redibant, putantes se ibi sua metatum iri castra. Gens autem pagana nimium perterrita, noctu secessit, & castellum hominibus reliquit. Introeuntes ergo festinanter Christiani, quamuis vacuum esset hominibus, illud tamen inuenerunt copiosum omnium abundantiarum consolationibus; neque siquidem deerat frumentum, nec vinum, nec farina, nec ordeum, nec oleum. Si quis egens ibi remansit, egestatis molestiam ignauiæ infortunium ei peperit. Ibi celebrauerunt deuotissimi *Purificationem Sanctæ Mariæ* die altera Februarii. Venerunt ibi ad Comites, nuntii Regis *de Camela* ciuitate. Mandauit enim Comitibus Rex illius ciuitatis larga donaria, & de pace cum eis constituit: dixit etiam quòd nunquam Christianos offenderet, imò diligeret ac honoraret: tantùm populus Christianus ei talionem retribueret. Rex autem *Tripolis* suos ad Comites accelerauit nuntios, deducentes eis decem equos, & mulas quatuor, & auri pondus immensum. Quibus oblatis, subintulerunt nuntii: *Rex Tripolis in hac verba ista dirigit, vt scilicet pacem & amicitiam cum illo habeatis; & eum tanquam ipse vos in veritate diligatis.* Comites cum eo nec pacem fecerunt, neç oblata receperunt, imò fiducialiter responderunt: *Hæc omnia ex te respuimus, quousque fieri satagas Christianus.* Exeuntes autem de valle illa optima, transierunt ad quoddam Castrum quod *Arche* dicitur, pridie idus Februarii: iuxta quod castra locauerunt. Oppidum autem illud innumerabili Pa-

ganorum gente munitum erat, & *Arabum* & *Publicanorum* frequentiis: Defendebant igitur se viriliter. Iuerunt autem quatuordecim milites Christiani versus *Tripolim*, quæ non multum ab exercitu differebat: hi Turcos inuenerunt sexaginta, qui ante se multos conducebant homines, *Sarracenos, Turcos* & *Arabes*, mille circiter quingentos; & animalia plurima. Hos pertinaciter inuaserunt Christiani; & ex illis sex occiderunt, & equos totidem abstulerunt, & alios fugauerunt, & animalia reduxerunt. Francorum siquidem inuincibilis ferocitas, & finitimos & procul positos omnes deterrebat. DEVS etenim sic operabatur in illis, vt etiam nunc quatuordecim, sexaginta superauerint; & residuam multitudinem fugauerint, animalibus ex ipsorum faucibus abstractis. De exercitu *Sancti Ægidii* Comitis exierunt *Raimundus Piletus* & *Raimundus Vicecomes*; & cum militibus non multis, ante *Tortosam* ciuitatem discurrebant: Ibi autem erat Paganorum multitudo non modica. Sero iam facto, secretum recesserunt ad locum, & oportunis in locis pluribus accensis ignibus, tamquam totus ibi aduentasset exercitus, in loco pernoctauerunt. Orto iam sole *Franci* conuenerunt, quatinus ciuitatem aggrederentur: Quam vacuam inuentam inhabitauerunt, quousque ad castellum fuit obsidio. Erat alia ciuitas non longè ab ista, quæ dicitur *Maraclea:* Admiralius autem qui ei præsidebat, pactus cum Christianis, inuexit in illam Francorum vexilla. Dux interea *Godefridus*, & *Flandrensis* Comes, & *Boamundus* venerunt vsque ad *Lichiam* ciuitatem. Boamundus iterum ab illis segregatus reuersus est *Antiochiam*, quam multum desiderabat esse suam. Dux autem & Comes quandam obsederunt ciuitatem, cui vocabulum fuit *Gibellum*, Audiuit Comes *Raimundus* Gentiles cum magnis militantium cuneis aduentare, bellumque Christianis non anceps præparare. Misit ergo ad socios qui Gibellum obsederant, dicens: *Bellum nobis imminet non incertum, & super nos conueniunt agmina Paganorum. Cum ciuitate ergo quam obsedistis, agatis volumus de pace: fratribus tutandis expeditiores adestote. Melius est nos conuenire & pugnare; quàm nos à nobis separari & superari. In bellis mora modica est, sed vincentibus lucrum quàm maximum: Obsidiones multa consumunt tempora; & vix obsessa subiugantur municipia. Bella nobis subdent nationes & Regna: Bello subacti, euanescent, tanquam fumus, inimici: Bello peracto & hoste deuicto, vastum imperium nobis patebit. Bonum est ergo vt conueniamus, quoniam si DEVM promereri poterimus Ducem, & præambulum, non indubitanter statim de inimicis nostris triumphabimus. Accelerate, inquam, ne nos inueniant æmuli nostri, dum venerint, imparatos.* Dux & Comes Legationem gratanter audiebant, quoniam bellum inhianter esuriebant: fecerunt pacem cum Gibellensi Admiralio; & acceptis ab eo muneribus, auro & burdonibus, & aliis quæ complacuerunt pactionibus, ciuitate relicta, confratrum ad auxilium profecti sunt: sed tunc minimè Turcos quos sperabant inuenerunt. Frustrato igitur quod desiderabant prælio, frustrata est illorum præliandi voluntas in illa die: hospitati sunt autem vltra fluuium, & ex illa parte castellum illud obsederunt. Nec multo post equitauerunt ex Christianis quidam ad *Tripolim*, si qua possent obesse Gentilibus illis attentantes. Inuenerunt igitur gentem illam effusam extra ciuitatem, Arabes & ipsos Tripolitanos & Turcos, excursum Christianorum similiter expectantes, & velut in insidiis latitantes. Alii verò pertinaciter inuaserunt alios: Agareni siquidem illos primos impetus aliquantulum sustinuerunt, & diutius obluctati sunt. Tandem percutientibus, terga dedere; & in tergiuersatione illa è suis multos amisere. Ceciderunt etiam ibi multi ex nobilioribus ciuitatis. Mulieres, matres & virgines à pinnarum spectaculis, mala Christianis impræcabantur, & pro suis anxiebantur, & ingemiscebant; & tamen forsitan earum aliquæ probitati Francorum in cordibus suis applaudebant. Tanta fuit eo die Paganorum occisio, & cruoris effusio, vt fluuius qui ciuitatem alluebat, rubuisse visus fuerit; & cisternæ ciuium, quæ in vrbis erant sinu, quas ille fluuius alebat, sanguine illo contaminatæ sorduerint. Incubuit igitur mœror & luctus Tripolitanis quàm maximus, tum pro trucidatis suis maioribus, tum pro cisternis fœda sanguinis incursione pollutis. Porrò die illa duobus affecti damnis, duplices profuderunt lachrimas: Angustiabat eos quod inopinabiliter Franci potiti sunt trophæo; contristabat eos cisternarum suarum, quas magnipendebant, sanguinolenta fœdatio. Exterriti sunt vsque ad defectionem Tripolitani, & vlterius sine obsidione obsessi, non audebant exire ciuitatis portam. Tripolitanorum finitimi eisdem percellebantur infortuniis. *Franci* gratulabunda potiti victoria, hymnizantes DEO, reuersi sunt ad suos. Die altera milites de

tes de exercitu equitauerunt vltra *vallem Desem*, deprædatum terram; & inuentis bobus & asinis, ouibus & camelis, quorum fuit numerus ferè ad tria milia, tantâ onusti prædâ, cum gaudio remearunt ad castra. Sedeant ergo ad castrum illud, nam nimis erat inexpugnabile tribus mensibus & vna die: Celebrauerunt etiam ibi *Pascha* suum, quarto Idus Aprilis. Naues enim Christianorum, de quibus imprimis diximus, ad quendam applicuerant portum satis tutum & castello vicinum: quæ suppeditauerant Castrensibus illis frumentum & vinum, caseum, & oleum, fabam & lardum, & totius vbertatis mercatum. Iccirco & illic tamdiu consederant, quoniam & nauigium eos sustentauerat; & terram opulentam deprædatum frequenter exibant. Exibant, inquam: & quoniam nullatenus à suo fraudabantur voto, ob id lætiores reuertebantur, & ad discurrendum iterum vehementer incitabantur. Ibi etiam multi ex Christianis perempti sunt, quoniam & *Sarracenorum* gladii non semper fuerunt obtusi; nec semper eorum militia fuit otiosa, nec manus inualida: quoniam & occiderunt *Anselmum de Rabamonte*, & *Wilhelmum Picardum*, viros alti sanguinis; & gnaros rei militaris, quorum præclara facinora euidenter comperta sunt in illa CHRISTI militia: Et plures alii ceciderunt: quorum nomina in memoriali vitæ suæ contineat: nos enim, *non omnia possumus omnes*. Tripolitanus autem Rex per internuntios sæpè Christianorum Duces alloquebatur; & omnimodis eorum animos pertentabat: vt datis ei muneribus secum pasciscerentur; Castrum dimitterent, & pactas acciperent pecunias. Christiani de Christianitate illi proponebant, nec aliter à proposito suo diuelli poterant. Rex ille Christianitati nimium recalcitrabat: quoniam Patrum leges, & attauorum consuetudines verebatur & verecundabatur. Tempore procedente nouæ fruges exalbuerant, quoniam tractus ille terrarum maioribus quam citra montanus vaporat feruoribus: & iccirco properantior æstas properantiores maturat messes. Martio mediante fabæ colligebantur nouellæ: Idus Aprilis frumenta secabantur, & vindemiarum redibat autumnus. Loquuti sunt igitur & Dux *Normannus* & *Flandrensis*, & *Tholosanus*, & *Tancredus* de via peragenda: quoniam iam instabat, imò pœnè transierat temporis opportunitas. Dimisso igitur quod diu obsederant Castello, ventum est ad *Tripolim*, pactique sunt cum Tripolitanis: Rex siquidem quindecim milia Byzanteorum dedit illis, & quindecim equos magni pretii; & reddidit eis trecentos Peregrinos, quos ex diu tenuerat captiuos. Denique sub obtentu pacis, mercatum eis præstitit, vnde refecti sunt vniuersi; & firmiter eis pepigit, quod si bellum quod eis Admiralius Babylonicus præparabat aliquando euincere possent, ipsemet Christianus efficeretur, & terram suam in eorum fidelitate retineret. Itaque discesserunt à ciuitate Maio mediante. Eundum illis erat, & iuerunt tota die, per artam & arduam atque inuiam viam; & serò peruenerunt ad Castrum cui nomen *Bethoron*: deinde appropinquauerunt Ciuitati sitæ in littoribus maritimis, quæ dicitur *Zebaris*. Ibi propter aquarum penuriam perpessi sunt sitis immoderatam angustiam, qua nimis defecti, cursum præparauerunt ad fluuium *Braim*: ibi recreati sunt quantum ad potum, & homines & iumenta. Die verò *Ascensionis Dominicæ* commeare illos oportuit per viam angustam: ibi discursum Gentilium tota die metuebat; metuendo tamen, abeundo non vacabant. Signiferi & milites, armati præcedebant; & toto exercitui ab insidiatoribus præcauebant: subsequebantur sarcinarum prouisores, & clitellariorum subleuatores: Pone properabat ordo militaris, & omnes omnium aderant necessitudinibus. Sic quotidie sarcinarii medfestini properabant, & eos imbellium turmarum comitabantur greges. Audiebantur buccinæ, & gradatim, ne debiliores deficerent, in via pergebatur: Excubabant vicissim noctibus; & vbi maior ingruebat metus, ibi vigilantior præparatur excubitus. Nihil enim inconsultum, nihil inordinatum admittebant: indisciplinati castigabantur, inscii erudiebantur, rebelles obiurgabantur, incontinentes de incontinentia sua redarguebantur, & omnes in commune ad eleemosinam incitabantur. Omnes etiam frugalitati & pudicitiæ studebant; &, vt ita dixerim, quædam schola disciplinæ moralis, in castris erat; Is erat modus & hæc erat forma in Ierusalem ambulantium. Dum hunc disciplinæ rigorem tenuerunt, & affectu caritatiuo redundauerunt, euidenter inter eos DEVS conuersatus est, & per eos bella sua bellatus est. Hæc iccirco diximus quatinus indisciplinatorum illorum, qui huic expeditioni gloriosæ, superciliosi successerunt, illos extollentes, vitam & viam redarguerimus. Ni-

nil enim est inter homines vtilius disciplinâ. Montaneis illis, in quibus timebantur hostes, sine hoste transcensis, venerunt ad ciuitatem secus mare, cui nomen *Barruch*; & de illa ad aliam, quæ nuncupatur *Sagitta*; & exinde ad aliam, quæ *Sur* dicitur, & de Sur, ad *Acra*; & de Acra, ad Castellum quod vocatur *Cayphas*; & exinde hospitandi venerunt iuxta *Cæsariam*, vbi die *Pentecostes*, quarto Kalend. Iunii quieuerunt. Quo die solenniter, vt Christianorum mos est, exhausto, collectis papilionibus & itinere rursus quod instabat emenso, ad ciuitatem quæ *Ramula* vocatur, deuenerunt; ibique via fatigati substiterunt: Quorum aduentum ciues Ciuitatis illius reuerentes, quoniam illo in vico contra Christianos confligere ausi non sunt, ipsâ vacuâ dimissâ, fugâ elapsi sunt. Iuxta quam ciuitatulam honorabilis monstrabatur Ecclesia, in qua prætiosissimum Beati *Georgii Martyris* corpus quieuerat: quoniam à Paganis ibi detentus, cursum irroratum fœlix agonista compleuerat. Habuerat hesternis temporibus Episcopum locus iste; sed gentilitati modò mancipatus, amissa Pontificis dignitate, *Sarracenorum* ceruicositati subdebatur inglorius. Ingemuerunt Christiani, amore inuictissimi *Georgii* duntaxat allecti: quem enim audierant & viderant in bello *Antiocheno* præambulum, & præcursorem, & contra gentem erroneam propugnatorem, volebant etiam semper promereri socium & defensorem: solent enim dicere Gentiles, quoniam & eis semper infestus est. Videbant Ecclesiæ parietes venustatos ædificiis, eamque desertam populis: Restituerunt igitur ciuitati desolatæ suam pristinam dignitatem; & electum ei præfecerunt Pontificem. Confidebant enim in Domino, subdendam sibi regionem illam, & iccirco satagebant ad Christianitatis plenitudinem restaurandam. Sed quoniam restitutus Episcopus, quibus viuere posset, possessiunculas nondum habebat: quoniam veprosa fructificabant vniuersa Ecclesiæ illius prædia; Christiani facultatum suarum ei decimas obtulerunt, quibus collatis dapsilitatibus, prædictus Pontifex viuere, & Ecclesiam reficere potuisset. Rogauerunt autem eum & de fidei castitate conseruanda; & de plebe ad fidem Catholicam conuocanda. Suggerebant ei, quatinus æquanimiter paupertatæ Regionis desolationem pateretur: quoniam qui pro Christianis instaurandis olim pauper factus fuerat, non habens vbi caput suum reclinaret, ecce inuocatus, vtpote non inexaudibilis, cum eo efficaciter cooperaretur. Sciret enim suis eum dixisse cooperariis *Ecce ego vobiscum sum, omnibus diebus, vsque ad consummationem sæculi.* Apud *Ramulam* his ita compositis, iter in *Ierusalem* accelerandum diluculo censuerunt: signo dato, viam ingressi sunt; & sicut diu desiderauerant, ea die ad ciuitatem vsque peruenerunt. Non enim multum distat à Ramula Ierusalem, sed quasi viginti quatuor miliariis. Nocte illa qua in crastinum venerunt in Ierusalem, nulla nox, vt credo, fuit eis in via importunior, seu tædiosior; quæ inueteratæ famis quasi quoddam fuit irritamentum. Cùm enim esurienti à nudius tertius cibus ostenditur, nec porrigitur; quanto censes desiderio, quasi nouo, iterum afficitur? sic qui viam in Ierusalem arripuerant, & tot noctes intempestiuas propter hoc tolerauerant, postquam se die crastina cognouerunt illic adfuturos, quantum impedimentum putas eis nox morosa præstitit? Noctes aliæ, vel algores, vel metus, vel bella illis intulerant; nox ista, quod grauius est, dilatum succendebat desiderium. Vix autumabant diem illam affuturam, quam tamen affuturam non ignorabant, quæ votis suis satisfaceret, quæ desideratam ciuitatem eis ostenderet: Expectabatur illud mane & mox illuscescendum non nesciebatur: sed quoniam quasi differebatur, & iccirco dilatus affectus augmentabatur: *Animo siquidem cupienti nihil, satis festinatur.* Illuxit dies, & montana quæ instabant DEI populus indefessus conscendit: ibat ergo gaudenter, quoniam annuis laboribus ea finem fuerat collatura dies. Ea dies erat desiderabilis, tanquam dies postrema mercenarii. Vbi verò ad locum ventum est, vnde ipsam turritam *Ierusalem* possent admirari, quis quàm multas ediderint lachrimas dignè recenseat? quis affectus illos conuenienter exprimat? Extorquebat gaudium suspiria, & singultus generabat immensa lætitia. Omnes visâ Ierusalem substiterunt, & adorauerunt; & flexo poplite Terram Sanctam deosculati sunt: Omnes nudis pedibus ambularent, nisi metus hostilis eos armatos incedere debere præciperet. Ibant, & flebant; & qui orandi gratiâ conuenerant, pugnaturi prius properis arma deferebant. Fleuerunt igitur super illam, super quam & CHRISTVS illorum fleuerat: & mirum in modum, super quam flebant, feria tertia, octauo Idus Iunii, obsederunt. Obsederunt,

Matth. 28, 20.

runt, inquam, non tanquam nouercam priuigni; sed quasi matrem filii. Obsederunt enim, non illa obsidione quâ dixerat Dominus: *Ecce venient dies in te, & inimici tui circumdabunt te, & coangustabunt te & filios tuos qui in te sunt!* (Luc. 19. 43.) Nunc è conuerso circumdederunt eam amici, & filii coangustauerunt aduenas & adulterinos. Ecce enim nullos habebat in se filios, qui ei consulentes principarentur; sed modò patiebatur dominos extorres & peregrinos, discolas & impuros, qui ei captiuæ, iugo abusiuo dominabantur. Obsederunt igitur eam, non vt liberam captiuarent, sed vt captiuam liberarent. Obsedit eam *Rotbertus* Dux Normannorum à Septentrionali parte, iuxta Ecclesiam beati *Stephani* Prothomartyris, vbi lapidatus à Iudæis obdormiuit in Domino: hunc iuxta *Comes Flandrensis* sua tentoria collocauit: Ab Occidente obsederunt eam Dux *Godefridus* & *Tancredus:* A meridie obsedit eam *Comes Sancti Ægidii*, videlicet in monte *Syon*, circa Ecclesiam beatissimæ DEI genitricis *Mariæ*, vbi Dominus IESVS cum suis cœnauit discipulis. Ierusalem itaque sic obsessa, filiis suis occludebatur; intus autem à populis Mazclinis prophanabatur. Die tertia exierunt castra milites è Christianis, *Raimundus* videlicet *Piletus*, & *Raimundus de Taurina* cum aliis pluribus, vel causa circumspiciendi vel deprædandi: & inuentos *Arabes* ducentos superauerunt & fugauerunt; multos autem occiderunt, & ibi triginta equos apprehenderunt. His ita gestis, alacres reuersi sunt ad suos. Feria secunda, constanter impetierunt ciuitatem: &, vt putabant, reuera tunc præualuissent, si scalas sufficienter præparassent. Strauerunt tamen murum exteriorem, & scalam vnam erectam admouerunt ad interiorem. Super illam autem vicissim ascendebant milites Christiani; & cominus præliabantur in muro cum *Sarracenis*, & eos percutiebant ensibus & lanceis. In illa congressione ex vtroque populo multi perempti sunt, plures tamen ex Gentilibus perierunt. Audito retrahendi lituo, Christiani ab impetu illo tandem destiterunt, & ad castra remearunt. Victualia verò quæ secum detulerant, interim de, fecerant; nec iam inueniebatur panis ad emendum, nec ire poterant frumentatum: vel quia regio illa nullatenus est irrigua, imò torrida & perarida, & ideo minus iumentis & animalibus opportuna, vtpote pascuis inopima: nec terra illa est nemorosa, & iccirco minus fructifera, excepto quod palmam alit & oliuam: patitur autem & vineam. *Iordanus* ab Ierusalem stadiis ferè triginta, vt putant, seiungitur: lacus habet, sed remotos. Ciuitas suas habet cisternas vnde alitur. Ad radicem montis Syon *Syloe* fons est, sed vix paucos poterat sustentare homines: iuuabat tamen: & magnis expensis modica comparabatur aqua. Equos potum ducebant non sine pauore nimio per sex miliaria. Interim nuntiatum est in castris, naues Christianorum onerarias in portu *Iaphi*, quam antiquo vocabulo *Ioppe* dictam putamus, applicuisse: quod valde omnibus complacuit castrensibus. Consiliati sunt Principes, quomodo euntes & redeuntes tutos facerent, qui è nauibus necessaria deueherent: *Ioppe* siquidem vel Iaphi à Ramula, quasi octo distat miliariis. Porrò *Aschalonitæ*, vel indigenæ, qui vagabantur seu in montaneis seu in excisis præruptorum cuniculis, viatores aliquotiens incursitabant, & obtruncabant. Motus iste, vel rumor, negotiatorum commeatus disturbabat. Ad hoc exequendum summo diluculo de exercitu Comitis Sancti Ægidii, *Raimundus Piletus*, & *Acardus de Montinerlo*, & *Willemus de Sabra*, & centum milites exierunt, & quidam pedites, ad mare procedentes. Ibant autem, sua confisi audacia, militantes ad portum: Incertum habemus an industria, an post agitando moras: viæ ignorantia, diuisi sunt ab inuicem. Triginta namque milites, aliam viam gradientes, seiuncti sunt ab aliis: qui triginta centum *Arabes* inuenerunt, *Turcos*, & *Sarracenos* nonnullos, de Admirauisi exercitu; & audacter eos aggressi sunt, & in prælium conuenerunt. Illi verò è regione pertinaciter restiterunt; confisique multitudine sua, multi paucos circumcinxerunt: Sarracenis enim is modus est pugnandi. Iam incluserant Christianos; & iam de mortibus eorum garrientes confidebant, cùm nuntius Raimundum Piletum vociferans, sic exciuit: *Nisi citissimus ad commilitones tuos euolaueris, auxilium eis perhibiturus, omnes pro certo amisisti: Iam enim circumuallati sunt ab inimicis: adhuc tamen vtcunque se defendunt.* Habenas laxant, & calcaribus cornipedes vrgent æneis; & dicto citiùs omnes aduolant; & scutis pectoribus oppositis, turbas contis depellunt, & oppositos disiiciunt; & vnusquisque suum sternit humi. Ex improuiso siquidem ignaris supersunt, & rem totam gladiis comittunt. Præualebant igitur illis: qui duo rursus statuentes agmina, pu-

tauerunt se posse resistere; nec quicquam profecêre. *Franci* siquidem denuo ferociter eos inuaserunt, suosque ab impetu illo taliter liberauerunt: excepto quod *Acardum* de Montinerlo, militem audacissimum, ibi amiserunt, & aliquot ex peditibus. Dederunt ergo *Turci* scapulas, & fugam initam maturauerunt: sed plures cuspidibus insequentium, confossi sunt: insequuti sunt enim eos ferè ad quatuor millia. Retinuerunt etiam ibi centum & tres equos, & vnum hominem viuum, qui quæcunque Christianis præparabantur coactus enarrauit per ordinem. In obsidione interim Ierosolimitana sitis vehemens grassabatur, & perurgebat Christianorum castra: consuebant tamen & boum & bufalorum & equorum coria recentia; & consutis vtribus aquam per sex referebant miliaria. Ducebant equos suos illuc adaquatum: sed Gentiles eis insidiabantur, & ex locorum angustiis grauiter eos aduersabantur. Aqua tamen quam velut diremptam deuehebant, in tantum erat olida, vt equi etiam illam aspernarentur, quâ odoratâ nares contractas rugabant, & præ fastidio nausiæ, sternutabant. Erat autem hæc passio fatigabilis: *diutius enim possunt homines famem dissimulare, quàm sitim.* Si qua fontium signa repperiebantur, vel illa Gentiles obstruxerant, & per alios comeatus diriuauerant; vel ipsi latitantes nocituri latrunculi obseruabant. *Cedron* & alii torrentes æstu torrido aruerant. Panis ordeiceus in castris, erat prætiosus. Indigetes siquidem in cauernis vel in speluncis delitescentes, omnes comeatus abdicauerant. Exercitus itaque Christianus de die in diem in tanta periclitabatur miseria. Designati Principes ad consilium conuenerunt, & quid eis in tantis calamitatibus agitandum instaret, eloquuti sunt. Dixerunt ergo: *Angustia vndique: Panis defecit, aqua deest. Nos ipsi grauiter obsidemur, dum ciuitatem istam obsedisse putamus. Extra castra egredi vix audemus, & tunc vacui redimus. Ex longa mora penuriam hanc contraximus: & nisi præcauebimus grauiorem contrahemus. Armis & brachio, sine machinis ciuitatem hanc expugnare nequimus. Obstant muri, obstant propugnacula, obstant turres; obstant rebelles, qui intrinsecus redundant, defensores: Quid ergo, Patres conscripti, censetis? Misereamur populo huic; & tandem aggrediamur aliquid, quod nostris prosit omnibus, quod inclusis obsit ciuibus: quod nos etiam ab his laboribus expediat. Grauissimum tamen est, quod huiuscemodi agendis necessarium est. Terra ista non est arborifera: nam si arbores alicubi repperire possemus, machinas equidem facere satageremus, quæ ista despicerent mœnia, quæ turres coæquarent altiores. Quæramus igitur, vel tigna de domibus, vel trabes de Ecclesiis absportemus; vel de qualibet alia materia machinas compactas erigamus; & ciuitatem hanc totis nisibus aggrediamur: alioquin tempus incassum consumimus.* Inuenerunt tandem ligna, quamuis a loco procul distantia, quæ quidem grandi labore attulerunt. Acciti sunt de toto exercitu artifices lignarii, quorum artificio machinæ compaginarentur. Iam igitur instant operi, & alii lignorum inconcignam superficiem componunt; atque alii dolant, alii terebrant, alii ligna lignis copulant: & iam in modico machinas erigebant. Dux etenim *Godefridus* vnam de suis constituebat facultatibus: nec non alteram Comes *Tholosanus* de suis sumptibus statui mandauerat. Instabant igitur artifices illis operibus sagaciter. Nec minus Agareni illi indefessi, de ciuitate munienda sollicitabantur; & nocte turribus inaltandis insistebant, & vrbi defensandæ irrequieti vacabant. Explorauerunt interim viri perspicaciores, qua parte ciuitas immunitior erat; & illuc quodam Sabbatho, nocte intempesta Ducis Godefridi machinam transtulerunt, quam sole exorto erexerunt ab Oriente: Hanc quoque prima & secunda & tertia feria, tota sedulitate præparauerunt & coaptauerunt. Comes autem *Sancti Ægidii* à Meridiana parte, suam erigebat machinam: quas machinas pro suo magno munimine *castra lignea* possumus appellare. Comes autem castrum suum prope murum conduxit: sed inter murum & castrum quoddam profundum patebat præcipitium, quod omnino castello superuenienti erat inuium: Neque siquidem tales machinas ad decliuia posses conducere loca, neque contra montuosos dirigere; sed vt possit conduci semper æquam expectat planiciem. Clamauerunt itaque per exercitum præcones: vt *quicunque in foueam illam tres lapides iaceret, iactis lapidibus vnum denarium haberet.* Omnes igitur quibus illæ moræ fuerunt tædiosæ: vix enim ad linguam refrigerandam pro denario pauxillum aquæ inuenires: vel lapidibus diuehendis libenter insistebant, vel vrbi aggrediendæ inhiabant. Antequam ergo ciuitatē aggrederentur, Pontifices & sacerdotes amictus amicti sacerdotales, alloquuti sunt populares; & aliquis in loco constitutus editiori sic orditus est: *Audite, fratres & domini. Quamuis omnia quæ vobis ad præsens dicturi sumus, vos ipsi noueritis:*

iam

tum enim ista multotiens audistis; attamen perpulchrum & dulce & voluptuosum est, de Domino DEO nostro semper sermocinari: semper audire, & efficaciter intelligere vos indesinenter oportet. Vos in ista ciuitate quæ coram est, CHRISTVS redemit, in hac Christianismum DEVS instituit; ex hac Christianitatis sacramentum ad nos vsque emanauit. A finibus nostris, vt hic oraremus, & Sepulchrum DEI nostri deoscularemur, aduenimus. Hæc, quam videtis, totius nostri est causa laboris. Hæc tamen, Ierusalem cœlestis instar est: Hæc ciuitatis illius, ad quam suspiramus, forma est. Videtis quanta pertinacia, viles & insulsi & adeo extorres, hanc nobis contradicunt? Videtis quanta stoliditate, quorum iuris non est, quod nostrum esse debet nobis contendunt? Nostis denique qua temeritate sanctuarium DEI polluunt; quàm innumeris fœditatibus, sanctam ciuitatem subdiderunt. Certè, si benè & rectè considerare volueritis, ista Ierusalem, quam videtis, cui aduenistis, cui adestis, illam ciuitatem cœlestem, & præfigurat & prætendit: hanc nobis hostes ecce contradicunt visibiles: porrò semitas ad illam pertendentes inuisibiles obsident inimici, aduersus quos spiritualis constat conflictus. Et grauius est nobis obluctari contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus, quàm aduersus carnem & sanguinem quos videmus. Hi qui in ciuitatula illa ganniunt, illorum vmbra sunt, & suis Magistris inferiores & imbecilliores sunt. Quod si isti, qui propè nihil sunt, poterunt euincere, & ciuitatem quam videmus nobis auferre, quid putas Domini facient, audent cum talia serui? *Pro certo timendum est, vt ciuitas illa cœlestis nobis claudatur, nobis auferatur, si nobis desidiosis, à malignis hospitibus nostra domus abdicabitur. Imbelles omnino & inefficaces in lucta spirituali erimus. si contra canes insipidos, nec oblatrare valentes, effœminatos, & inermes, pro quibuslibet mortibus meticulosi, non assurgemus. Expergiscimini igitur, familia CHRISTI; expergiscimini, milites & pedites expediti: & ciuitatem hanc, Rem quidem publicam nostram, constanter capessite; & CHRISTVM, qui adhuc hodie in ciuitate ista proscribitur, & crucifigitur attendite; & de cruce, cum Ioseph, vobis illum deponite; & in Sepulchro cordis vestri, thesaurum illum incomparabilem, thesaurum concupiscibilem, collocate; & istis impiis crucifixoribus illum viriliter eripite. Quotiens enim isti mali Iudices, Herodis & Pilati complices, fratribus vestris illudunt vel angariant; totiens CHRISTVM crucifigunt: quotiens eos tormentant & occidunt, totiens latere CHRISTI cum Longino lanceam infligunt. Hæc quidem omnia faciunt; & quod peius est ipsi CHRISTO, legique nostræ subsannant & improperant, & ore temerario nos exacerbant. Quid igitur agitis? æquumne est vos hæc audire, vos ista videre, nec ingemiscere? Patribus & filiis & fratribus & nepotibus dico: nunquid si quis externus vestrum aliquem percusserit, sanguinem vestrum non vlciscemini? Multò magis DEVM vestrum, Patrem vestrum, fratrem vestrum vlcisci debetis: quem exprobrari, quem proscribi, quem crucifigi videtis; quem clamantem & desolatum & auxilium poscentem auditis.* Torcular calcaui solus, *Isa. 63.3.*
& de gentibus non est vir mecum. *Agite ergo, & arma vestra confidenter vobis coaptate; & ciuitatem hanc constanter, DEI coadiutores, impetite: & pulchrum sit mori vobis pro CHRISTO, in ista regione, pro quibus CHRISTVS mortuus est in ista ciuitate. Vos igitur inchoate bellum; ipse, Dux vester, belli dabit supplementum, & bonæ voluntatis & gloriosæ actionis emolumentum.* Finem dicendi fecerat heros, & omnes iam armis accincti, vrbem vnanimiter impetebant, vnusquisque iam sibi sermocinabatur, vnusquisque sibi erat & Sacerdos & Episcopus: Quarta igitur & quinta feria, nocte & die ciuitati insistebant. Præmissis ergo & orationibus & ieiuniis, singultibus & eleemosinis, & ipsis sacri viatici communione munitis, sextâ feriâ ciuitatem summo diluculo aggrediuntur; nec præualere poterant: qui enim in turribus vel in mœniis erant, sibi inuicem opitulabantur, & ignem & lapides continuò iaculabantur. *Tholosanus* foueâ completâ: tribus enim diebus & noctibus, vix illam consumauerat: conduxit castrum ad murum; morasque suis succensebat. Hora verò, quâ DOMINVS pro Iudæorum voluntate passus est, Christiani non immemores illius passionis: tanquam viribus resumptis recentibus, & quadam noua eis superueniente audacia: Dux *Godefridus* & frater eius *Eustachius*, omnium manibus suisque fortiter præliabantur: duces enim illos reliqui subsequebantur. Tunc quidam miles nomine *Letaldus* murum ascendit, & constanter dimicans, exclamauit. Subsecuti sunt illum illico & alii. Qui verò muros illuc vsque defenderant, passim diffugiebant; nec amplius de ciuitate tutanda

procurabant. Christianorum multitudo, ciuitatem ingressa persequebatur fugitiuos; & nemini parcebat. *Admiralius*, qui *Turri Dauid* præsidebat, tremefactus, se Comiti reddidit; eique portam confestim aperuit, ad quam Peregrini suis pecuniis vt intrarent violenter emungebantur: ibi siquidem vectigalia reddere solebant; alioquin, immisericorditer cohercebantur à porta. Ciues ad *Templum Salomonis* fugientes, conuenerunt; & adhuc in illo se defendere præsumpserunt. Dederunt igitur ibi magnos impetus Christianis: sed postquam se nihil viderunt proficere, gladiis proiectis, colla neci submisêre. Numerum eorum qui perempti sunt nemo nouit; sed sanguis eorum qui per Templum defluebat, vsque ad suras ambulantium attingebat; & cadauerum per totam ciuitatem magni acerui erant, quoniam nec ætati, nec sexui, nec nobilitati, nec cuilibet conditioni miserebantur Christiani. Tanto siquidem odio persequebantur eos, quia *Templum Domini* & *Sancti Sepulchri* Ecclesiam, & *Templum Salomonis*, & alias Ecclesias suis vsibus illicitis peculiauerant; ac indecenter contaminauerant. Super Salomonis templum quidam diffugerant, qui *Tancredi* signo, vt saltem sic liberarentur, rogato & accepto fortunam quamlibet operiebantur: sed parum vel nihil profecerunt, quia nec eis Christiani pepercerunt: excepto quod qui mortuos efferrent, ad tempus viuos aliquos reseruauerunt, quos denique vel vendiderunt vel à superis alienauerunt. Et tamen Tancredus inde multum contristatus est: nec tamen super hoc, contra Christianos efferatus est: siluit ergo, & à commotione illa totus quieuit. *Tolosanus* Admiralium, qui ei se commiserat, & *arcem Dauid* sibi reddiderat, & alios qui cum illo erant, vsque *Ascalonam* illæsos conduci præcepit: Ita enim eis pepigerat, pactumque suum illibatum conseruare volebat. Ciuitatem autem illam non more subiugatæ vrbis spoliauerunt, vel cremauerunt; sed sicut domos omnibus bonis refertas inuenerunt, suis necessitudinibus eas peculiatas reseruauerunt: & multi dapsiliter inuenta pauperioribus communicauerunt. Iam verò diu desiderato lætificati triumpho, manibus à cæde ablutis: multi pedibus discalciatis gaudentes, & præ gaudio plorantes, ad *Sepulchrum* Saluatoris deosculandum, cateruatim properauerunt; & ibi gratulabunda donaria, & hostias pacificas obtulerunt. Quis verò iam conuenienter illud explanabit gaudium? Melius ergo vnusquisque cogitet in se, & perpendat quantum debuit esse, quàm sterilem & verborum inopem me causetur interpretem: vnumquemque ergo transmitto ad se, vt sic saltem neuter insurgat contra me. Fuit enim immensum gaudium, vbi omnes quod diu expectauerant adepti sunt. Ibi finem laboris sui videbant; & iam securiores, ex præsentibus de futuris bonis, sibi retributiones affuturas imaginabant. De efferendis autem cadaueribus procurauerunt, quoniam horror & fœtor inualescebat immanissimus: viuis ergo Gentilibus illud opus mandauerunt; & quoniam non sufficiebant, pauperibus Christianis, dato prætio, idem negotium iterum commiserunt: illos verò per piras coaceruatos postea combusserunt, & ita ciuitatem ab immunditiis emundauerunt. Sederunt autem in ciuitate condignas DEO gratias referentes, itineris & laboris sui prosperatori, & de perfidis Gentilibus magnifico Triumphatori. Non enim viribus suis hanc ascribebant victoriam; sed DEO, qui operatus est in eis & velle & posse, totum illud attribuebant. Restituerunt etiam dignitates suas Ecclesiis; & singulas eas coaptauerunt ad opus orationis. Profundebant igitur lachrimas in earum singulis; & vota sua reddebant tota die cum incenso compunctionis. Ducebant equidem dies illas solemnes, & velut sabbatizabant, ferias cuiusdam Iubilei celebrantes. Diem autem illã, qua ciuitatem recuperauerunt, celebrem instituerunt, *quintadecima die Iulii*, feria sexta. Diem quippe illam triumphalem meritò diligunt, quicunque liberationi ciuitatis illius, & victoriæ populi Christiani congaudentes applaudunt. De constituendo etiã ibi rege consiliati sunt; Et huiuscemodi sermonem ad inuicem maiores habuerunt: *Gratias agimus Domino nostro, Proceres egregii, qui nomini suo dedit gloriam; nobis autem seruis suis præstitit victoriam. Videtis, Optimates nostri, ad quem portum requietionis, publicam itineris nostri causam DEVS perduxerit: videtis quo in statu, summam nostræ voluntatis mutua collocauerit: quid autem singula quæ per nos ipse, vel*

GODEFRIDVS Rex.

vel nos per eum operati sumus recapitularemus? Ecce, tempus instat quatinus aliqui nostrum, quæ diu desiderauimus iam expletis, ad propria redire cogitemus. Sed antequam iste Sanctus soluatur conuentus, prouidendum nobis est, cui hæc ciuitas regenda committatur: ad quem plebs quæ hic remanebit respiciat, qui ei tuitionis curam sagax prouisor impendat. Quid enim prodest ciuitatem hanc mille mortibus nos obtinuisse, si, quod absit, contigerit eam nos nequaquam conseruare? Sed, cur à finibus orbis huc aduentauimus? cur tot & tantos labores, ad alium Solis axem properantes, sustinuimus, si tandem vrbe inconsulta reuertimur? Prius ergo consulamus vrbi, vt postea qui reuersuri sunt vacantius consulant sibi. Ciuitas hæc ab antiquo, Regiam *habuit dignitatem & simul* Patriarchatus *obtinuit sublimitatem. Vt enim* Melchisedech, *Abrahæ contemporaneum quasi prætermiserimus, si ad moderniora tempora, veniamus, & à Dauid in Iosiam, & à transmigratione Babylonis, genealogiam & lineam regum computauerimus, fabulam satis longam texuisse videbimur: & tamen ciuitatem hanc Reges habuisse comprobauerimus. Porrò in hac eadem* Iacobum, *fratrem Domini, Episcopum præsedisse non ambigimus. Quæ de re hanc Apostolico dignam approbamus, quod dignitatis nomen in Patriarcham vsurpauit modernior Christianitas. Consideremus igitur virum qui virtute Regali competenter præmineat: qui quantum ad DEVM se seruum exhibeat; quantum ad homines se Regem sentiat; DEI cultum diligat, populum foueat, militiam teneat: Neque siquidem, quæ Sarracenis adiacet ista monarchia, potest defendi sine militia. Itidem de Patriarcha dicimus: quoniam his duabus consulendum est necessitatibus. Regnum, sacerdotio indiget; sacerdotium, Regno sustentandum & tutandum est. Et quoniam hæc singula non ignoratis pernecessaria; & alia iterum nobis supersunt pertractanda negotia, verbis omissis ad effectum veniamus; &* Godefridum *Ducem eligimus, quem huic ciuitati subrogatum præficiamus. Multa siquidem in eo conueniunt, quæ Regiæ dignitati competunt. Est enim, vt omnes nouimus, vir Regii sanguinis; à proauis Christianæ professionis: more Gallico militiæ peritus: pectore & brachio vir in re militari efficacissimus: qua de re per omnia est in hac expeditione singulariter approbatus. Serenitas in eo specialiter præfulget, clementia in eo floret, quæ geminæ sorores præcipuè decent Principes. Dapsilitatem vnicè diligit: quia totum Patrimonium suum & quicquid ex se habuit, in ista militia largiter effudit; imò in DEI seruitio prudenter collocauit. Iste Gentilibus hostiliter inimicabitur; & Christianis viriliter patrocinabitur. Denique vt alienis vtamur verbis; & in breui comprehenderimus plenitudinem oportuni Principis: iste est, qui nouit* parcere subiectis & debellare superbos. *Hunc igitur iam Diuino alloquamur oraculo, & potestatiuo ei mandemus præcepto.* Audi, fili, & vide & obliuiscere populum tuum & domum patris tui, & veni in terram, quam demonstraui tibi, faciamque te in gentem magnam. *ex Psal. 44,12.* *Ipse fratres habet, ipse cognatos & notos & affines habet; ipse sub se multos habet milites: qui omnes cum eo spontanei remanebunt, & bella DEI, cum eo bellabunt. Tu autem, Princeps optime, quem hodie DEVS elegit in Regem, esto miles DEI & præliare prælia Domini: Ex DEO tibi id iniungimus.* Et manibus iniectis eum apprehenderunt dicentes, *Et ecce, te Regem post DEVM designamus: Dominus sit tecum actusque tuos dirigat & prærogatiuam morum tuorum, in bonum adaugeat: hostesque suos in manibus tuis affligat. Id ipsum & de Patriarcha dicimus: erit enim & populo DEI & ipsi Regi pernecessarius. Porrò, de persona eligenda nihil ad præsens occurrit melius, quàm vt* domnum Arnulfum, *virum litteris apprimè liberalibus eruditum, conueniamus; & hunc huic curæ vicarium præficiamus: quousque consilio deliberatiuo, vel ipsum vel alium inthronizandum decreuerimus. Nouimus enim eum iustitiæ censura præminentem, lingua facundia pollentem: insuper plurima quæ conueniunt Episcopo in eo concurrunt. Sed quoniam non possumus in præsentiarum hoc statuere consilium (ad alia siquidem properamus) rem istam, (de quolibet videlicet inthronizando) censemus induciandam: excepto quod domnum Arnulfum nominamus, qui vices suppleat Episcopi, & interim respondeat ore pastoris: ipsemet, vel post cras, si fortè rogantibus adquieuerit, intronizabitur; vel quoquo modo res prouenire debeat, consiliabitur. Ecce siquidem, iurans & eiulans, ne & ipse fiat Pontifex irrefragabiliter obluctatur, sed saltem dandis consiliis præsidiabitur. Nunc interim episcopetur consilio: donec quem DEVS idoneum sibi prouiderit, episcopetur officio.* Die octauo, postquam ciuitas capta est, facta electio est Ducis in Regem. Interea nuntii venerunt *Tancredo*, & Comiti *Eustachio*, vt expeditè procederent ad recipiendam *Neapolitanam* ciuitatem: Habitatores nempe ciuitatis illius, in manibus eorum se dedere volebant; qui assumptis satellitibus, & multis clientibus, ad vrbẽ venerunt: quæ confestim eis & pa-

cificata & reddita eſt. Manſerunt autem ibi, & lætantes quieuerunt, quouſque Dux, imò Rex, ad eos legatos direxit velociſſimos, qui eis dicerent: *Audiuimus, & certum eſt, quoniam Admirauiſus Babilonius Aſcalone eſt; & ibi contra nos bellum ingens præparat. Accelerate igitur, & venite, vt & nos iis audacter poſſimus obuiare, antequam nos poſſint in vrbe concludere. Iam tunc enim non poſſemus ex æquo decertare contra eos: Incluſis etiam grauis eſt & exitus & introitus; & frequenter obiurgat eos inconueniens metus. Porrò ſi in aperto concurrerimus campo, DEO gubernante, liberior & facilior nobis ſuccedet effectus. Expeditiores equidem ſumus armis & manu, quàm illi. Et volumus illis obuiare, vbi nihil adhuc ſperabunt ſe timere.* Illi ciuitatem exeuntes, continuò diſcurrebant per montana, inueſtigantes ſi forte alicubi *Sarracenos* inuenirent, quos modo quolibet nocere potuiſſent. Venerunt itaque iuxta mare ad ciuitatem *Ramulam*; multoſque reppererunt *Arabes*, exercitum Admirauiſi præcurrentes: quos tota mentis aggreſſos confidentia, nec mora, diſgregauerunt ab inuicem; & quibuſdam peremptis, quoſdam viuos reſeruauerunt, qui eis noua referrent, & de Admirauiſo & eius exercitu quæque nuntiarent, quibus auditis ipſi ſibi ſolertiores præcauerent. Ad vnguem igitur ſingula rimati ſunt: qui eſſent; quàm infinita gens eſſent; quid præpararent; quo in loco ſe præualituros diſponerent. Quibus diligenter auditis, captiui ſiquidem pro vita pacta enucleatim loquebantur: *Tancredus*, Regi & Principibus per nuntios ita loquutus eſt: *Sciatis indubitanter contra nos Aſcalone bellum paratum; & pœnè totum orbem conueniſſe & coniuraſſe, qui violenter putant nos opprimere & ſubiugare. Venite igitur, & collectis omnibus veſtris viribus*, dirumpamus vincula eorum, & proiiciamus à nobis iugum ipſorum. *Si enim, prout mandaſtis, imperterriti eis obuiauerimus, pro eo ipſo ipſis longè facilius præualebimus. Ipſi conueniunt ad obſidendum nos, & ad ciuitatem expugnandam ſuas deferunt machinas: nos ex inſperato inſurgamus eis. Nam poſtquam præter ſpem ſuam viderint rem procedere, obſtupeſcent, & areſcent; & ſicubi poterunt, diffugient: Nos autem in ipſorum viſceribus, capulo tenus enſes noſtros impingemus; & ex ipſis victorioſi triumphabimus.* Rex per præconem clamauit, quatinus omnes de bello præmunirentur, de quo præmonebantur; & vexillum Regis omnes impigrè ſubſequerentur. *Inimici ſiquidem*, ait, *noſtri omnes Aſcalone conueniunt, in prælium ſuper nos affuturi: procedite ergo illis obuiam omnes, & nullus niſi inualidus remaneat.* Exiuit itaque Rex, & Patriarcha conditus, & Comes Flandrenſis & Martaronnenſis Epiſcopus, feriâ tertiâ ciuitatem. Comes namque Sancti Egidii, & Robertus Normannorum Dux noluerunt exire, donec certiores fierent de Admirauiſi incurſione: *quid enim*, inquiunt, *fruſtra fatigaremur? Primò rem compertam habeamus, & iam tunc confidentiores exibimus.* Miſerunt tamen exploratores de ſuis, milites qui certa renuntiarent, vt & ipſi renuntiantibus incunctantiùs crederent eis: Qui viſis omnibus quæ parabantur, pernici redierunt curſu, & quæ viderant fideli teſtati ſunt relatu. Rex etiam, illorum non ſatis credulus legationi, *Martaronenſem* Epiſcopum direxit in Ieruſalem, qui Principibus teſtaretur quæcunque parabantur. Ille ſiquidem rem competentiùs acceleraret, qui oculis ſuis ea vidiſſet, atque à latere Regis eadem die diſceſſiſſet. *Martaronenſis*, vt indicta verba comitum referret Patriarchæ & Regi: (iam enim Tholoſano & Normanno loquutus fuerat:) in manus deuenit Paganorum; & dubium eſt an abductus an peremptus: ſed poſtea non comparuit. *Tholoſanus* autem & *Normannus*, cum multis reliquis ad bellum profecti ſunt; & quarta feria Ieruſalem exierunt. Clerus, & rara populi imbecillis frequentia, qui in ciuitate remanſerant, & *Petrus Heremita*, & genus imbelle mulierum, proceſſiones de Eccleſia in Eccleſiam agitabant, orationibus & ieiuniis intenti, quatinus DEVS populo ſuo propitiaretur; atque illorum inimicos, coram eis, forti manu, irrecuperabiliter proſterneret; eoſque ab inimicis defenſos, cum gaudio ſoſpitatis & triumphi, reduceret. Clerici, ſicut dictum eſt, Miſſis & reliquis orationibus vacabãt. Primores itaque cum ſuis exercitibus congregati ſunt ad flumen quod eſt contra Aſcalonem: illic inuentis armentis copioſis, opima præda ditati ſunt; & quicunq; indigebãt recreati ſunt. Venerunt itaq; trecenti *Arabes*, Francos proſequẽtes: contra quos irruerunt Chriſtiani; eoſq; duobus ex ipſis appræhenſis, vſq; ad exercitum ſuum fugauerunt. Nec iam de pugna rumor erat incertus: quòd enim ſolet anceps fama auribus intimare, illud totum, res non anceps, oculis inſinuabat ſingulorum, cùm

Psal. 2, 3.

cùm alii alios indubitanter vidiſſent: Chriſtiani poſt illum incurſum ad caſtra remeantes, illa nocte quieuerunt, niſi quod potius omnes excubiis & orationibus incubuerunt. Serò, ex Patriarcha clamatum & interdictum eſt: *ne in craſtinum ad pugnam procedentes Chriſtiani quilibet, ſpoliis diripiendis intenderent, quo minus expediti bello inſtarent, & ipſa ſpoliorum onera ipſis ad vincendum efficerent: Prælio peracto, ſpoliis lætarentur opimis; & ſarcinis, hoſtibus deuictis incumberent arripiendis.* Sol terris illuxerat, & populus DEI de bello ineundo cogitabat; intrauerunt autem vallem vnam, ſecus littus maris, formoſa planicie venuſtam: illic vnuſquiſque ſuas acies gregatim ornauerunt & ordinauerunt. *Rex* ſuam acuratè inſtruxit aciem; Comes Normannorum *Rotbertus*, ſuam; *Tholoſanus*, ſuam; *Flandrenſis*, & *Guaſton* ſuam; Comes *Euſtachius*, ſuam; *Tancredus*, ſuam: horum vnuſquiſque ſagittarios & pedites ſuos ordinauerunt; & ipſis præmiſſis pedetentim pergebant. Edocebantur autem qualiter occlamarent, qualiter obſtarent; qualiter impenetrabiles inimicos feriendo penetrarent; & vt ad ſigna ſua, nihil reuerentes, frequenter reſpicerent; & ſeipſos ad ictus hoſtiles ſufferendos obdurarent: licet hæc omnia in aliis bellis benè geſtis didiciſſent. Nec minus è regione Gentiles cuneatim, ſtellis innumerabiliores denſabantur; & per agmina innumeræ legiones à latere in latus extendebantur. Præmiſerunt autem quandam gentem, quam *Æthiopes* vocabant, quos in loco ſtatuerunt, & immotos eos manere mandauerunt. Hi genibus humi defixis, dextro tamen poſtpoſito, ancilibus corpora ſuperiora tutantes, ſagittis vtebantur & gladiis: his imperatum fuerat, ne vel ad momentum recederent; vel locum occupatum ſaltem ad paſſum excederent. Porrò manipuli militares prout erant inſtructi, loca condicta tenebant. Et quoniam ſitis immoderantiam, propter æſtum & puluerulentam nebulam, & propter laborem & diuturnitatem præliandi, metuebant, aquarum cantarulos plenos à collo ſuſpenderant: quibus recentati, vel conſtantius obſiſterent, vel fugientes indeficientius perſequerentur. De fuga quippe ſua, nulla mentio fuerat, quoniam iam ſe viciſſe putabant. Confidebant ſiquidem, & in multitudinibus ſuis innumeris; & in pectoribus gentium animoſis; & in Imperialibus, ne vnquam fugerent, edictis. Dixerant enim: *fugientes capitum animaduerſione, ineuitabiliter puniantur.* Bello vtrinque parato, vt ventum eſt ad locum, vnde *Franci* Gentiles aliquantulum iam propiores inſpicerent, relatum eſt nobis, quoniam Chriſtiani parumper ſubſiſterunt; & oculis in cœlum erectis, genibus in terram defixis, orauerunt: erant enim auxilium de cœlo ſperantes. Vbi verò breuiter oratum eſt; & ſignum ſalutiferæ Crucis reuerenter eorum frontibus admotum eſt, maiori confidentia equitauerunt. Gentiles enim iam ſubſtiterant, & immoti expectabant. In dextro cornu iuxta mare, *Tholoſanus* equitabat: In parte ſiniſtra *Rex* cum ſuis expeditionibus properabat: Porrò *Normannus* in medio, & *Flandrenſis*, & *Tancredus*, & alii militabant: ſed, quid vnus ad centum? quid decem ad mille? ſed reuera ille qui aliquando in choro cantari fecerat, *Saul percuſſit mille, & Dauid decem milia:* ipſe die illa operatus eſt haut diſſimiliter in Chri- 1.Reg.18,7.
ſtianis. Chriſtiani ſiquidem, in nomine Domini IESV CHRISTI exclamantes, illos viriliter aggreſſi ſunt. Comes Normannorum, ecce, pro re benè geſta proprio nomine ſæpe dicendus, *Robertus*, Admirauiſi *ſtantarum* à longè conſiderans, quod in ſummitate haſtæ pomum aureum habebat; haſta verò argento cooperta decenter albicabat: vt ipſum eſſe depræhendit, audacter per medias acies ſuper eum irruit; & grauiter ad mortem vulnerauit: Quod non mediocrem Gentilibus incuſſit timorem. Comes etiam *Flandrenſis* hoſtiliter eos inuaſit. *Tancredus* per medium tentoriorum, ipſos imperterritus impetiuit. Milites Pagani confeſtim fugam inierunt: Æthiopes ſtupefacti ſubſtiterunt. *Rex* autem & Francorum quidam ad Æthiopes conuerſi, & ibi aliquantulum demorati, eos tanquam ſegetem in tranſuerſo gladiis ſecabant; & eorum corpora detruncantes, dimidiabant. Irrorabantur, ſed potius inundabantur, campi ſanguine; & paſſim morticina Gentilium obuoluebantur. Inſequuti ſunt fugientes eos Chriſtiani: nam Gentiles, DEI virtute tremefacti, reſpirandi locum non habebant, nec aliquatenus reſpirabant. Si enim credendum eſt Gentilibus, ipſi frequenter retulerunt poſtea, quoniam ita ſtupefacti fuerunt, vt apertis oculis Chriſtianos vix poſſent videre; nihil autem omnino eis nocere.

Non audebant se contra Christianos erigere, nec multi contra paucos oblatrare: fugiebant ergo, & alii conscensis arboribus vel scopulis, mortem euitare volebant; alii cauernarum latibula, eadem de causa, introibant: Christiani contra insistentes satagebant, alios in præcipitium cogebant, alios pugionibus transfodiebant; aliosq; iugulabant, in commune nulli parcebant. Incubuerat itaque Gentilibus letalis dies, qua nec vni dabatur euadendi occasio; illi dumtaxat euaserunt, qui effugere quoquomodo potuerunt. Comes *Sancti Ægidii* à mari militans interfecit innumeros, & fugientes ad ciuitatem arcebat: sed quoniam ab ipsis ciuitas aliquatenus distabat, qui fatigati remanebant, vel confestim percussi oppetebant, vel in mare se præcipitabant; & sic præcipites à morte in mortem ruebant. Quos enim *Franci* cursu poterant præuenire, illis nullæ dabantur induciæ. Nauigium Admirauisi mare totum occuluerat; & gens illa finem belli expectabat: videntes autem aliam, quam sperauerant, suis imminere fortunam, scaphis ascensis, in ventũ obliquauerunt vela, & sic remigrauerunt ad patriam. Dies itaque illa Babyloniis illis nimium fuit aduersa: Fuit enim dies tribulationis, & dispersionis; dies mortis, & confusionis: Si qui tamen potuerunt, ad ciuitatem fugerunt. Dicunt autem *Admirauisum*, vix palpitantem altè ingemuisse, & sic planxisse: *Omnium Creator, quid est hoc? quid accidit? quod fatum nobis infestum nocuit? Ei mihi! quàm ineffabile dedecus! quam diuturnum improperium genti nostræ contigit! Gens mendica, gens modica, genti nostræ præualuit? vnde hoc? Conuentione facta, huc adduxi militum ducenta milia, & peditum non erat numerus, quos omni mundo credebam præualituros: Nunc autem, vt non mentiar, à minus quàm à mille militibus, & triginta milibus peditum, tam indecenter superati sunt. Aut DEVS illorum Omnipotens est, & pro eis pugnat; aut noster nobis iratus est, & nos nimis austero furore redarguit, & castigat. Quicquid sit, vnum erit: in eos denuo non erigar, sed potius ad patriam meam, ignominiosus donec vixero, reuertar.* His dictis, lachrimabiliter conquerebatur; & ab intimis lamentabatur. *Iuro,* inquit *per Machometh, & per omnia Deorum numina, quod vlterius non retinebo milites conuentione aliqua: quoniam expulsus sum à gente aliena & aduena. Conduxi omnia armorum genera & machinamenta, vt eos obsiderem in Ierusalem; & ipsi præuenerunt me ad bellum itinere duorum dierum. Heu mihi! quid amplius dicam? Inhonoratus ero semper in terra Babilonica.* Christiani, cæde peracta, reuersi sunt ad Hismaelitarum tentoria diripienda. Inuenerunt igitur, vt breuiter dixerim, quicquid bonæ suppellectilis excogitari potest: Argentum, aurum, annonam, farinam, & oleum; armenta pecorum innumerabilium, omnem pompam ornamentorum, cumulos armorum; & si quid aliud potest esse melius. His omnibus direptis, in ciuitatem sanctam *Ierusalem,* cum gaudio, reuersi sunt; condignasque DEO gratias, per singulas retulerunt Ecclesias. Comes Normannorum *Robertus* emit stantarum ab his, qui illud ab Admirauiso sauciato retinuerunt, viginti marcas argenti, & intulit in *Sepulchrum Domini*, ad monimentum memorandi triumphi: alter emit ensem eiusdem Admirauisii, sexaginta byzanteos. Factum est igitur gaudium inenarrabile in vniuersa Christianitate. Sic Christiani Ierusalem à manibus Turcorum impiorum, Anno, ab incarnatione Domini, *Millesimo nonagesimo octauo*, liberauerunt; & multotiens ex ipsis, CHRISTO duce, triumphauerunt. Hoc autem bellum ingens factum est *pridie Idus Augusti*; & Christianitas vbique terrarum, DEO gratias, exaltata est. Nos autem librum quartum istius historiæ in pugnam, post captam ciuitatem infra paucos dies, mirabiliter deuictam, opitulante DEO, claudimus: & sic soluto promisso quiescimus.

A.D. 1098.

EXPLICIT HISTORIA IEROSOLIMITANA A BALDRICO DOLENSIVM ARCHIEPISCOPO EDITA.

RAIMON-

RAIMONDI DE AGILES Canonici Podiensis,

HISTORIA FRANCORVM QVI CEPERVNT IHERVSALEM.

PISCOPO VIVARIENSI *domino meo, & omnibus orthodoxis*, Pontius de Baladuno, & Raimondus *Canonicus* Podiensis *salutem, & laboris nostri participationem. Necessarium duximus vobis, & Transalpinis omnibus manifestare magnalia quæ* DEVS *nobiscum, solito pietatis suæ more, fecit; & assiduè facere non desinit: maximè ideò, quia imbelles & pauidi recedentes à nobis, falsitatem astruere pro veritate nituntur. Sed qui apostasiam eorum viderit, verba & consortia eorum fugiat. Exercitus enim* DEI, *& si pro peccatis flagellum Domini sui sustinuit, pro eiusdem misericordia victor super omnem Paganitatem extitit. Sed quia alii per Sclauoniam, alii per Hungariam, alii per Langobardiam, alii per mare venerunt: tædiosum nobis ad scribendum de singulis fuit. Quapropter dimissis aliis, de* Comite Sancti Egidii, *&* Episcopo Podiensi, *& exercitu eorum scribere curauimus.*

ILLI igitur *Sclauoniam* ingressi, multa dispendia itineris passi sunt, maximè propter hyemem quæ tunc erat. *Sclauonia* etenim est tellus deserta & inuia, & montuosa, vbi nec feras nec volucres per tres hebdomadas vidimus: Incolæ Regionis adeò agrestes & rudes sunt, vt nec commercium nobis, nec ducatum præbere voluerint: sed fugientes de vicis, & castellis suis, debiles, anus, pauperes & infirmos, qui à longè præ infirmitate sua sequebantur exercitum, ac si multum nocuissent, vt pecora trucidabant: nec facilè nostris militibus erat latrones inermes, locorum scientes, per abrupta montium & condensa siluarum persequi: sed assiduè eos sustinebant, nec pugnare valentes, nec sine pugna esse poterant. Quoddam verò facinus egregium *Comitis* non prætereamus. Cùm conclusus esset aliquando Comes à Sclauis cum quibusdam militibus suis, impetum fecit in Sclauos, atque vsque ad sex ex eis cepit. Cumque propter hoc *Sclaui* vehementiùs imminerent, & Comes sequi exercitum compelleretur, erui oculos eorum, & aliorum pedes abscidi iussit: & nasum & manus aliorum truncari præcepit: vt taliter aliis deterritis & doloris cognitione occupatis, securè Comes effugere cum sociis suis posset. Itaque per DEI gratiam de mortis angustia, & de loci difficultate liberatus est. Quanta verò ibi fortitudine & consilio Comes claruerit, non facilè referendum est. Quadraginta etenim ferè dies in Sclauonia fuimus, in quibus tantam spissitudinem nebularum passi sumus, vt palpare & per motum remouere eas à nobis aliquatenus possemus. Inter hæc Comes assiduè in postremis pugnans, semper populum defendens erat; & numquam prior, semper vltimus hospitabatur. Et licet alii meridie, alii vespere; Comes verò frequenter media nocte, vel galli cantu ad hospitium veniebat. Tandem per DEI misericordiam, & Comitis laborem, & Episcopi consilium, sic exercitus transiuit, vt nullum fame, nullum in aperta congressione ibi perderemus. Ob illam reor caussam voluit DEVS, exercitum suum transire per Sclauoniam, vt agrestes homines qui DEVM ignorabant, cognita virtute & patientia militum eius, aut aliquando à feritate resipiscant, aut inexcusabiles DEI iudicio adducantur. Tandem post multa laborum pericula apud *Scodram*, ad Regem Sclauorum peruenimus: ac cum eo

M 4.

Comes frequenter fraternitatem confirmauit, & multa ei retribuit, vt exercitus securè emere & quærere necessaria posset. Sed hæc opinio sola fuit: Nam pacis petitæ nos pœnituit: cum per eius occasionem *Sclaui*, de more solito furentes, nostros interficiunt, & quæ poterant ab inermibus arripiunt. Quæsiuimus locum fugæ, non vltionis. Hactenus de Sclauonia. Venimus *Dirachium*: credidimus esse in patria nostra, existimantes Imperatorem *Alexium*, & satellites suos nobis esse fratres & coadiutores. Illi verò ritu leonum incrudescentes, pacificos homines, nihil minus quàm arma cogitantes, inuadunt; per occulta trucidant; in nemoribus, in vicis remotis à castris, quæ poterant per totam noctem furabantur. Et licet sic insanirent, tamen Dux eorum, pacem promittebat; & per pacis inducias *Pontium Rainardum* interfecerunt, & *Petrum* eius fratrem mortaliter plagauerunt: & erant hii principes nobilissimi. Cùmque locus vltionis nobis offerretur, placuit iter, non iniuriarum vindicta; sed incepimus iter nostrum. Habuimus litteras obuiam *Imperatoris* de pace, de fraternitate; & vt ita dicam, de filiatione: hæc autem verbotenus. Nam antè & retrò, dextrorsum & sinistrorsum, *Turci, Comani, Husi,* & *Tenaces, Pincenati,* & *Bulgari* nobis insidiabantur. Quadam autem die cùm essemus in valle *Pelagoniæ*, Episcopus *Podiensis*, gratiâ conuenienter hospitandi, cùm paulisper à castris discessisset, à *Pincenatis* captus est: qui deiicientes eum de mula, spoliauerunt; & in capite grauiter percusserunt. Sed quia tantus Pontifex adhuc populo Dei erat necessarius, per eius misericordiam vitæ reseruatus est. Nam vnus de Pincenatis dum aurum ab eo quereret, à cæteris eum defendebat: Interea sonus exit in castris; & sic inter moram hostium, & impetum sociorum eripitur. Taliter per insidias cùm venissemus ad quoddam castrum, quod vocatur *Bucinat*, didicit Comes quod in angustiis cuiusdam montis Pincenati exercitum nostrum aggredi vellet: qui cum militibus quibusdam in occultis remanens, Pincenatis occurrit, atq; pluribus interfectis, cæteros in fugā vertit. Occurrebant interea pacificæ litteræ Imperatoris; circumdabant nos vndiq; hostes Imperatoriis dolis. Cùm verò venissemus *Thessalonicam*, infirmatus est Episcopus, & remansit cum paucis infra ciuitatem. Post hæc venimus ad quandam ciuitatem nomine *Rossam*: vbi cum manifestè eius ciues in nos multa mala molirentur, paulisper nostra solita patientia displicuit. Itaque arreptis armis, diruuntur antemuralia; capitur ingens præda, & ciuitas in deditionem: atque illatis signis in ciuitatem, & acclamata *Tholosa*, quod erat signum clamoris Comitis, discessimus. Venimus ad aliam ciuitatem, nomine *Rodestol*: vbi cùm milites de roga Imperatoris, pro vindicta sua contra nos agere vellent, multi ex ipsis interfecti sunt, & aliquantula capta præda. Venerunt ibi nobis Legati nostri, quos præmiseramus ad *Imperatorem*: qui accepta ab eo pecunia, omnia prospera nobis apud Imperatorem promiserunt. Quid plura? eò verba Legatorum Imperatoris & nostrorum peruenerunt, vt Comes relicto exercitu, solus cum paucis, & inermis ad Imperatorem festinaret. Dicebant enim quia *Boimundus*, & *Dux Lotharingiæ*, & *Flandrensis Comes*, & alii Principes hoc præcabantur: vt properaret Comes conuenire Imperatorem de itinere Iherosolimitano; vt assumpta cruce, Dux & Imperator in exercitu Dei fieret: ad hæc aiebant Imperatorem dixisse, omnia cum Comite se acturum, & de se, & de aliis, quæ itineris vsui forent: præterea nuntiabant bellum imminere, & si auctoritas tanti viri abesset, fortassis incommodum fore. itaque cum paucis aduentaret Comes, vt cum exercitus suus venisset, compositis cum Imperatore omnibus, nullis in moram fieret. Victus tandem Comes est, vt hac sola vice relicto præsidio in castris, exercitum præcederet: & sic inermis *Constantinopolim* venit. Facilè autem res gesta, hactenus me scriptorem quibusdam lætitiæ & prosperitatis gressibus comitabatur, quæ tanto acerbitatis & mœroris onere nunc premit, vt incepisse me tædeat, cum perficere votum sit. Quid verò potissimùm, & primùm aggrediar dicere? An Imperatoris fraudulentissimam ac detestabilem ammonitionis dolositatem? An exercitus nostri turpissimam fugam, & inopinabilem desperationem? An mortes tantorum Principum enumerando, perpetui mœroris monumenta relinquam? Hæc autem quicumque nosse desiderat, ab aliis potius quàm à nobis requirat. Hoc vnum valdè memorabile, silentio dignum excusamus: quòd dum omnes nostri castra relinquere, arripere fugam, deserere socios, dimittere omnia, quæ de tam longinquis Regionibus asportauerant, meditarentur, per salutiferam Pœniten-

tiæ atque Ieiunii opem, ad tantam constantiæ fortitudinem sunt reducti, vt solus pudor prius habitæ desperationis & fugæ, vehementissimè eos afficeret. Et de his hactenus dictum sit. Honorificentissimè itaque ab *Imperatore* & Principibus suis suscepto Comite, postulat Imperator à Comite *hominium* & iuramenta, quæ cæteri Principes ei fecerant. Respondit Comes: *se ideò non venisse, vt Dominum alium faceret, aut alii militaret, nisi illi propter quem patriam & bona patriæ sua dimiserat. Et tamen fore, si Imperator cum exercitu iret Ierusalem: quod se suosque & sua omnia illi committeret.* Sed Imperator excusat iter, dicens: *se præmetuere Alemannos, & Vngaros, & Comanos, aliasque feras gentes, quæ Imperium suum depopularentur, si ipse transitum cum peregrinis faceret.* Interea Comes audita morte suorum & fuga, se proditum esse credidit; & Imperatorem Alexium, per quosdam Principes de nostro exercitu, factæ proditionis commonefecit. At *Alexius* dicit, *se nostros nescisse depopulatos esse, regnum suum; & suos multas passos esse iniurias. Nihil esse quod Comes quærebatur: nisi quod, dum exercitus Comitis solito more villas & castra vastaret, exercitu suo conspecto, fugam arripuerit: tamen se satisfacturum Comiti:* atque Boimundum obsidem satisfactionis dedit. Ad iudicium veniunt: cogitur Comes, præter ius, absoluere obsidem. Interea exercitus noster *Constantinopolim* venit: & post hæc consecutus est nos *Episcopus* cum fratre suo, quem infirmum dimiserat *Dirachii.* Mandat & remandat *Alexius,* pollicetur multa se daturum Comiti, si quæsitum hominium sibi faceret, quod & alii Principes sibi fecerant. Meditabatur autem Comes assiduè, qualiter suorum iniuriam vindicaret; & tantæ infamiæ dedecus à se suisque depelleret. Sed Dux Lotharingiæ, & Flandrensis Comes, atque alii Principes, huiusmodi detestabantur, dicentes: *Stultissimum esse contra Christianos pugnare, cùm Turci imminerent.* Boimundus verò se adiutorem Imperatoris pollicetur, si quicquam Comes contra ipsum moliretur; vel si hominium & iuramenta diutius excusaret. Consilio itaque accepto à suis Comes, Alexio *vitam & honorem iurauit, quod nec ipse, nec per alium ei auferret.* Cumque de hominio appellaretur, respondit, non se pro capitis sui periculo id facturum. Quapropter pauca largitus est ei Alexius. Itaque mare transiuimus, & ad *Niceam* vsque peruenimus. Præcesserant enim Comitem *Dux* & *Boimundus*, atque alii Principes; & obsidioni operam dabant. Est itaque *Nicea* vrbs munitissima, tam natura quàm ingenio. Habet enim ab occidente lacum maximum, muris influentem; à reliquis tribus partibus vallum de restagnatione quorundam riuulorum plenum: Præterea muris ita eminentibus cingitur, vt nullorum hominum assultus, nullius machinæ impetus vereatur: balistaria verò vicinarum turrium, sic respicientia sunt ad inuicem, vt sine periculo nullus accedere possit; Si quis autem propiùs accedere voluerit, obesse cùm nequeat, facilè de altitudine turrium obruitur. Hanc igitur talem, vt diximus, ciuitatem, *Boimundus* obsedit à Septentrione; *Dux* & Alemanni ab Oriente; *Comes* & Episcopus *Podiensis* à Meridie: Nam *Normanniæ* Comes nondum erat nobiscum. Sed hoc vnum reticendum non credimus, quia cum Comes inibi cum suis hospitari vellet, *Turci* de montanis descendentes in duabus turmis, exercitum nostrum aggrediebantur: eo nimirum consilio, vt dum altera pars Ducem & Alemannos impugnaret, qui ab Oriente erant, pars altera Turcarum, per meridionalem ciuitatis plagam ingrediens, ac per alteram portam exiens, nostros facilè à castris propelleret, nil simile cogitantes. Sed qui consilium impiorum subuertere solet DEVS, sic apparatus illorum exinaniuit, vt veluti dispositò, ingredienti iam ferè ciuitatem Turcarum turmæ, hospitari volentem Comitem cum suis immisit: qui primo impetu eos in fugam vertit; atque pluribus interfectis reliquos insecutus est vsque ad montis altitudinem: Pars altera Turcorum, quæ Alemannos oppugnare voluit, exemplo simili fugatur atque prosternitur. Post hoc machinæ extruuntur, atque murus impetitur: sed hoc erat frustrà. Nam murus è contra, firmissimus erat; & viriliter sagittis & machinis defendebatur. Sic pro nihilo hebdomadibus quinque pugnatum est. Tandem per DEI voluntatem quidam de familia Comitis, & Episcopi, satis periculosè ad angularem turrim, quæ respicit ad Austrum accedentes, post vim facta testudine, vnam de turribus cauare ceperunt, & cauando ad terram prostrauerunt. Itaque capta esset ciuitas, nisi noctis tenebræ obstitissent. Instauratus est autem murus ab eis per noctem, & laborem pristinum nobis inane reddidit. Attamen eo metu perterrita ciuitas, ad deditionem sui coacta est. Accedebat eò quòd Imperatoriæ naues, per terram tra-

ctæ, in lacum deſcenderant. His igitur de cauſis cùm iam vlterius ſuccurſum nullum ſperarent, & augeri exercitum Francorum quotidie cernerent, diffiſi viribus, Alexio ſe reddiderunt. Venerat Comes *Normanniæ*. Promiſerat *Alexius* Principibus & genti Francorum, quod totum aurum & argentum, & equos, & omnem ſuppellectilem, quæ intus erat, eis redderet; & Monaſterium Latinum, & hoſpitium pauperibus Francorum ibi faceret: præterea tantum de propriis vnicuique de exercitu daret, vt illi ſemper militare velint. Hæc igitur *Franci* ſperantes verba fideliſſima, deditionem laudauerunt. *Alexius* itaque accepta ciuitate, tantam gratiarum actionem exercitui dedit, vt quandiu vixerit, populus ſemper ei maledicat, & proclamet proditorem eum. Cognouimus tunc quod *Petrum Heremitam*, qui longè antè exercitus noſtros cum magna multitudine *Conſtantinopolim* venerat, Imperator eum prodidiſſet. Etenim ipſum, qui ignarus locorum erat, & totius militiæ, & ſuos transfretare coëgit, atque Turcis expoſuit. *Turcæ* autem de *Nicea*, illam inbellem multitudinem videntes, ſine labore & mora, ex eis decollauerunt vſque ad ſexaginta millia. Reliqui verò ad munitionem quandam confugientes, gladios Turcarum euaſerunt. Quapropter Turcæ audaces & ſuperbi effecti, arma quæ ibi ceperant, & captiuos ad nobiles ſuæ gentis & Sarracenorum, longè ea mittebant: ſcribentes ad populos, & ad ciuitates longinquas nihil valere Francos in bello. Profecti igitur à *Nicæa* ciuitate in *Romaniam*, ſecunda die temerè *Boimundus* cum quibuſdam Principibus, à Comite, & Epiſcopo, ac Duce, digreſſus eſt. Cumque in die tertia digreſſionis ſuæ temptoria diſponeret figere, centum quinquaginta millia Turcarum in pugnam aduentare conſpiciunt. Dumque ordines pro tempore inſtruit, & bellum diſponit, plures qui ſequebantur de exercitu ſuo perdidit. Inter hæc Comiti & Duci mandauit, vt ſibi ſuccurrerent: aberant enim per duo miliaria. Vti autem nuntius Boimundi in caſtra venit, certatim omnes, equos & arma arripiunt; atque obuiam ire contendunt. Vt autem cognouit *Solimannus* & qui cum eo erant, exercitum noſtrum, id eſt, Epiſcopi, Ducis, & Comitis, contra ſuum in pugnam concurrere, de victoria deſperans fugere compulſus eſt: Et qui captiuos & tentoria plurima de caſtris Boimundi acceperat, per DEI virtutem ſua reliquit. Fertur quoddam inſigne miraculum: ſed nos non vidimus: quod duo equites armis choruſcis, & mirabili facie, exercitum noſtrum præcedentes, ſic hoſtibus imminebant, vt nullo modo facultatem pugnandi eis concederent; at verò Turcæ cùm referire eos lanceis vellent, inſauciabiles eis apparebant. Hæc autem quæ dicimus, ab illis, qui eorum conſortium ſpernentes nobis adhæſerunt, didicimus. Quod verò pro teſtimonio adducimus, tale eſt: Per primam & alteram diem, per totam viam equos inimicorum mortuos cum dominis ipſis reperimus. Itaque deuictis & profligatis *Turcis*, pacificè & alacriter per Romaniam vſque *Antiochiam* venimus. Sed Comes aliquantulum exercitum retardauit, cauſa infirmitatis ſuæ. Quod ſi incredulis ingratum fore ſatis cognouimus, tamen quod diuina clementia operatur, reticere non debemus. Erat quidam *Comes de Saxonia*, in noſtro exercitu, qui ad Comitem *Raimundum*, venit, & legatum ſe *Sancti Egidii* aſſerebat; & ſemel ſecundoque ſe admonitum, vt diceret Comiti, aiebat: *Eſto ſecurus, non morieris de hac infirmitate: ego tibi inducias à DEO impetraui: ego ſemper tecum ero.* Et licet ſatis hæc Comes crederet; tamen ita ea infirmitate affectus fuit, vt depoſitus de lecto in terram, vix etiam vitalem pulſum haberet. Vnde *Epiſcopus Auraſicæ* vrbis, officium ei quaſi defuncto impendit: ſed diuina clementia quæ eum Ducem perfecerat exercitus ſui, de morte eum ilicò releuauit; & ſoſpitati reddidit. Igitur cùm *Antiochiam* appropinquauimus, non erat conſilium multorum Principum vt eam obſideremus, præſertim cùm hyems immineret; & exercitus tunc diffuſus per caſtella, & imminutus æſtiuo tempore fuerat. Imperatoris etiam vires oportere expectari dicebant; & exercitum de Francia, qui venire nuntiabatur, ſicque hyemare vſque in verno præcipiebant. At alii de Principibus in quibus erat Comes, dicebant: *Per DEI inſpirationem nos veniſſe; per ipſius miſericordiam nos Nicæam, munitiſſimam vrbem obtinuiſſe; atque per eiuſdem clementiam, victoriam & ſecuritatem de Turcis habuiſſe; pacem & concordiam in exercitu noſtro fuiſſe: atque ideò Ipſi de nobis committendum eſſe. Non oportere vereri Reges, aut Regum Principes; nec formidare loca, & tempora, cum DOMINVS de tam pluribus periculis nos eripuiſſet.* Igitur ad Antiochiam venimus,

mus,

mus, atque iuxtà castra posuimus, adeò vt frequenter de turribus hostes, & homines & equos nostros in tentoriis vulnerarent. Et quoniam de *Antiochia* se occasio nobis præbuit, de situ eiusdem loci dicere necessarium esse videtur: vt faciliùs bella & assultus, qui ibi facti sunt, ab his qui non viderunt, intelligantur. Est quædam planities inter montes Libani, quæ in latitudinem per diem vnum, tenet viatorem; & in longitudine diem & dimidium. Hæc autem planities, habet ab Occidente paludem quandam; ab Oriente fluuium, qui quandam partem eiusdem planitiei cingens ad pedes montium, quas in latere habet à Meridie, ita recurrit, vt inter montes & fluuium transitus nullus sit; & sic mari Mediterraneo, quod Antiochiæ proximum est, influit. In angustiis autem illis quas fluuius iam adhærens supradictis montibus facit, Antiochia sita est: vt ab Occidente fluuius, inferiori muro influens, quandam in modum sagittæ partem terræ, inter se & ipsam ciuitatem relinquit. Hoc modo ab Oriente vrbs sita, surgit in Orientem; atque suo ambitu, trium montium iuga complectitur. Ille verò mons quem à Septemtrione habet, quodam maximo prærupto ab aliis diuiditur, vt ab illo ad alios nullus vel difficillimus accessus habeatur. In colle autem Septemtrionali, castellum quoddam est, & in medio collis castellum aliud, quod lingua Græca *Colax* vocatur. In tertio colle, tantum turres. Tenet autem ciuitas duo milliaria in longitudine, muris & turribus, & antemuralibus ita munita, vt nullius machinæ impetus, nullius hominum assultus, etiam si genus omne hominum conueniat, vereatur. Hanc igitur vt diximus talem, tam munitissimam ciuitatem, exercitus Francorum à Septemtrione obsedit. Neque tamen, licet tercentum vel trecenta millia armatorum in exercitu essent, aliquem assultum ibi fecerunt; nisi quod iuxtà, castra sua posuerunt. Erant præterea in ciuitate duo millia optimi milites, & quatuor vel quinque millia militum gregariorum, atque decem milia peditum, & eo amplius. Muri verò ita eminentes, & vallo & paludibus muniebantur; vt portæ custodirentur, cætera secura manerent. Igitur, vt venimus in principio, ita temerè castra posuimus, vt si præcogniti ab eis essemus, aliqua pars castrorum ab hostibus corripi potuisset: cum in exercitu nostro nec vigiliæ, nec modus hospitandi vnquam seruatus sit. Accedebat etiam quod omnia castella regionis eiusdem, & finitimæ ciuitates se nostris reddiderunt, tum timore nostri exercitus, tum amore fugiendæ Turcarum seruitutis. Quæ res exercitum nostrum multum dispersit: *Volebat enim quisque priuatam rem, maximam facere; de publica verò nihil cogitabat.* Interea hii qui in castris remanserant, tantam copiam victualium habuerunt, vt de bubus nil præter femora, & armos, & rarissimi pectus leuare vellent; de annona verò & vino, non est dicendum quàm leuissimè acciperentur. Cumque hæc in castris aguntur, hostes sese primò ita occultabant infra mœnia, vt nullus, nisi vigiles, in muris cerneretur. Dum hæc ita didicissent, quod palàm & inermes nostri villas & agros vastarent: nescio vel de Antiochia hostes emissi, vel de alia ciuitate quæ per dies duos aberat, nomine *Caleph*, venientes, nostros interficere ceperunt, quos palàm euntes & inermes reperiebant. Quæ res aliquantulum copiam in castris nostris imminuerat. Illi verò hostes, facultate cædis & rapinæ, multò acriùs vias obsidebant. Vt autem hæc in castris manifestè comperta sunt, electus est *Boimundus*, vt iret obuius illis. Profecti sunt autem cum illo Comites *Flandrensis* & *Normanniæ*: Neque secum plusquam centum quinquaginta milites educere potuerunt: & nisi pudor reuertendi obstitisset, pro paucitate militum reuerterentur. Itaque perurgente DEO profecti, hostes reperiunt, & persequuntur, atque necari in flumine cogunt. Sic potiti victoria, & spoliis, cum ingenti exultatione ad castra redeunt. Interea *Genuensium* naues littori, quod per decem milliaria aberat à castris, applicuerunt. Vocatur autem locus ille *portus Sancti Simeonis*. Iamque paulatim hostes de ciuitate egredientes, armigeros vel rusticos, qui equos vel boues pascebant vltra fluuium, interficiunt; atque prædam infra ciuitatem deducunt. Posueramus enim tentoria iuxta fluuium, & pontem de nauibus ibi repertis feceramus. Habebat autem & ciuitas pontem quasi in inferiori angulo Occidentali, & monticulum quendam aduersum nos, vbi duæ erant *Basumariæ*, & quædam sepulchrorum *Casalia*. Hæc autem ideò diximus, vt facilè manifesta sint, quæ ibi facta narrabuntur. Sicut diximus, cum paulatim hostium audacia aliquatenus creuisset, nostri audacter de castris egredientes, licet hostibus frequenter pauciores, tamen illis incurrere non metuebant. Turcæ

autem licet frequenter fusi & fugati, in bellum illicò resurgebant: tum quia velocissimos equos habebant, & expediti, nec graues aliis armis quàm sagittis; tum quia in pontem, quem diximus, spes refugiendi illorum erat, & de monticulo facultatem sagittandi eminus prospiciebant. Aberat enim pons illorum à nostro ponte, quasi per vnum miliarium. In planitie autem, quæ inter vtrosque pontes fuerat, assiduè assultus, quotidiè pugna erat. Contigit verò in principio obsidionis vt *Comes* & Episcopus *Podiensis*, iuxta fluuium castra ponerent; & ideò hostibus viciniores frequentissimè ab eis impetebantur. Sicque factum est, per assultus huiusmodi, vt equos suos omnes deperderent: quoniam *Turci* non lanceis, vel gladiis bellum conferre parati, sed sagittis eminus iuxta metuendi, dum fugiunt, & dum insequuntur. Cumque iam in tertio mense obsidionis cariùs alimoniæ mercarentur, electus est *Boimundus* & *Flandrensis Comes* vt exercitum propter victualia in *Hispaniam* ducerent, Comite & Episcopo Podiensi præsidio relicto in castris. Nam *Normanniæ* Comes eo tempore aberat, & *Dux* maximè infirmabatur. Hoc autem cùm hostes comperissent, solitos incepere assultus. Cogitur autem Comes solito more eis incurrere: atque compositis ordinibus peditum, ipse cum aliquantis militibus assultatores persequutus est; atque duos ex ipsis in descensu monticuli cepit, & occidit; & hostes ingredi omnes per pontem coëgit. Quod vt pedites nostri viderunt, remissis stationibus suis & relictis signis, vsque ad pontem illorum permixtim concurrunt. Cumque iam ibi quasi securi facti, lapides & tela in eos qui pontem defendebant, coniicerent, Turci facto agmine, per pontem & per vadum quod inferius erat, contra nostros currere ceperunt. Interea milites nostri equum quendam, vnde dominum suum deiecerant, versus pontem nostrum insequebantur. Quæ populus noster videns, fugam militum arbitratus ad incursus hostium, sine mora hostibus terga præbuit: Turci verò incessanter fugientes interficiunt. Cumque milites Francorum resistere, & pugnare pro suis vellent, à multitudine peditum fugientium apprehensi, per arma & per iubas, & caudas equorum, vel ab equis deiiciebantur; vel pro misericordia & salute suorum, in fugam ferebantur. Hostes verò, sine mora, sine misericordia cædem persequi & spoliare mortuorum ceperunt cadauera. Nostris autem non satis erat relinquere arma, arripere fugam, contemnere pudorem; sed in fluuium immergebantur, obruituri lapidibus vel sagittis hostium, vel sub amne remansuri. Si quem peritia & vis natandi vltrà fluuium euexit, hic ad sociorum castra peruenit. Tenuit autem nostra fuga à ponte illorum vsque ad nostrum pontem. Ceciderunt ibi vsque ad quindecim milites nostri, pedites verò circiter viginti. Interfectus est ibi vexillifer Episcopi, & captum est vexillum eius. Interiit ibi quidam nobilissimus iuuenis *Barnardus Raimundus*, patriâ Bitterensis. Non causentur neque irascantur in nos, serui DEI, si tam apertè pudorem nostri exercitus, memoriæ mandamus: quoniam DEVS, qui hoc modo flagitiosorum, adulterii & rapinæ, mentes ad pœnitentiam concuti voluit, exercitum nostrum in *Hispaniis* eodem tempore lætificauit. Rumor enim de castris nostris egrediens, prospera omnia, atque Comitem nobilissima potitum victoria, Boimundo & sociis eius nuntiauit. Hæc autem fama non mediocriter animos eorum erexit. Etenim *Boimundus* cum villam quandam expugnaret, subitò fugere & clamare quosdam rusticos, de suis audiuit. Cumque obuiam illis milites misisset, *Turcarum* & *Arabum* exercitum cominus inspexerunt. Erat autem inter eos qui profecti fuerant, ad prospiciendum fugæ & clamoris causas, *Flandriensis* Comes & cum eo quidam *Prouinciales*; namque omnes de Burgundia, & Aluernia, & Vasconia, & Gothi, Prouinciales appellabantur; cæteri verò *Francigenæ*: & hoc in exercitu: Inter hostes autem *Franci* dicebantur. Hic autem Flandrensis Comes, vt diximus, pudorem arbitratus, prius de hostibus referre, quàm eis incurrere, inreuocabilis in Turcorum cuneos ruit. Turcæ verò insoliti agere bellum gladiis, fugam pro refugio arripuerunt. Nec prius Comes gladium recondidit, quàm centum de hostibus à vita subduxit. Cumque iam victor ad Boimundum reuerteretur, duodecim milia Turcorum, post se venire conspexit; atque à colle qui proximus erat à sinistris, innumerabilem peditum multitudinem surgere vidit. Tunc communicato consilio cum reliquis de exercitu, rursus assumptis pluribus, viriliter hostes aggressus est. *Boimundus* verò eminus sequebatur cum reliquis, & agmina posteriora custodiebat. Etenim id moris pugnandi apud Turcas est, vt licet pauciores sint, semper ni-

perni-

permittantur cingere suos: quod etiam in hoc bello facere conati sunt: sed prudentiâ Boimundi, hostium insidiæ præuentæ sunt. *Turcæ* verò & *Arabes* qui contra Flãdrensem Comitem veniebant, vt vidêre quod non iam sagittis eminùs, sed cominùs gladiis res gerenda foret, in fugam versi sunt. Prosecutus est eos Comes per duo milliaria: atque vt in agros manipulos messis, sic in hoc agro spatioso cæsorum corpora resupina iacere videres. Hostium verò insidiæ quas Boimundus sustinuerat, simili modo fusæ fugatæq; sunt. Innumerabilis verò turba peditum, quam suprà diximus, per loca equis inuia, fugâ lapsa est. Auderem, inquam, nisi arrogans iudicarer, bellum hoc *Machabæorum* bellis præferre. Quoniam, si Machabeus in tribus milibus, hostium quadraginta & octo milia prostrauit; hîc, plus quàm sexaginta milia hostium, ope quadringentorum militum in fugam versa sunt. Sed nos neq; Machabeum contemnimus; nec virtutem militum nostrorum prædicamus: sed DEVM tunc in Machabeo mirabilem, in nostris mirabiliorem annuntiamus. Operæpretium est profligatis inimicis, nostris audaciam decreuisse, ne auderet persequi quos præcipitari aspiciebant. Igitur regresso exercitu victore & vacuo, tanta fames in castris fuit, vt vix duo solidi homini sufficerêt in pane per diem: nec cætera minùs carè accipiebantur. Ceperunt itaq; discedere pauperes, & multi diuites pauperiem verentes: Si qui amore virtutis in castris remanebât, equos suos diuturna contabescere fame patiebantur. Quippè nec paleæ habundabant; & annona tam cara erat, vt septem vel octo solidi, non sufficerent equo per noctem. Accedebat etiam & alia exercitui calamitas, quod *Boimundus*, qui clarissimus factus fuerat in Hispania, discessurum se aiebat: eò quòd propter honorẽ venerit, & homines & equos suos deperire conspiceret; nec esse se diuitẽ dicebat, cui ad tam lõgam obsidionẽ, rei familiaris opes sufficerent. Quæ postea comperimus eũ ob hoc dixisse, quod ambitione princeps ciuitati *Antiochiæ* inhiabat. Interea terræmotus factus est magnus in Kal. Ianuarii; & signũ in cœlo satis mirabile vidimus. Namq; in prima vigilia noctis, ita cœlum rubicundũ à Septemtrione fuit, vt quasi suborta aurora diem deferre videretur. Et licet hoc modo exercitum suum DEVS flagellaret, vt lumini quod in tenebris oriebatur intenderemus, tamen quorundã mentes ita cecæ & præcipites erant, vt neq; à luxuria vel rapina reuocarentur. Prædicauit eo tẽpore *Episcopus* triduanum ieiuniũ; & cum processione, orationes, & eleemosynas ad populum: ad presbyteros autem mandauit vt vacarent Missis & orationibus; & clerici psalmis. Recordatus itaque pius Dominus misericordiæ suæ, filiorum vindictã distulit, ne aduersariorum superbia cresceret. Erat prçterea in nostro exercitu quidam de familia Imperatoris, quem pro se *Alexius* nobis tradiderat, *Tatic* nomine, naribus truncus, & omni virtute. Huius ego penè oblitus fueram: quia obliuioni perpetuæ tradendus fuerat. Hic autẽ quotidie auribus Principum instillabat, vt discederent ad castra finitima, atq; indè frequenti assultatione, & insidiis Antiochiam propulsarent. Hæc autẽ omnia vt Comiti manifestè comperta sunt: æger enim fuerat, ex die quo fugere apud pontẽ compulsus est: principes suos & *Podiensem Episcopum* in vnum vocat; atque habito consilio, quingentas Marchas argenti illis largitur: ea nimirum conditione, vt si quis militum suorum equum suum deperderet, de illis quingentis marchis illi restauraretur, ac de aliis quç fraternitati concessa sunt. Hæc autem conditio confraternitatis, multum illo tempore profuit: quoniam pauperes de nostro exercitu, qui pro colligendis herbis vltra fluuium transire volebant, frequentem hostium assultationem metuebant: & quoniam rarissimè aliqui obuiam hostibus ire volebant, cum equi famelici & debiles essent, atque admodum pauci, vt in toto exercitu Comitis & Episcopi vix centum reperirentur. Similiter *Boimundo* & reliquis contigerat. Hanc igitur ob causam milites nostri, hostibus occurrere nõ formidabant, præsertim ii qui viles vel debiles equos habebãt; cum scirent se, perditis suis, meliores habituros. Accessit autẽ & aliud, quod omnes Principes, præter Comitẽ, Boimundo ciuitatẽ dum caperetur pepigerunt. Hac itaq; pactione Boimundus, & reliqui Principes iurauerũt, se ab oppugnatione Antiochiæ non discessuros per septẽ annos, nisi ciuitas caperetur. Dum hæc in castris aguntur, rumor etiã exercitũ Imperatoris venire nuntiauit, qui de multis gẽtibus collectus esse nuntiabatur: vt sunt *Sclaui*, & *Pincenati*, & *Comani*, & Turcopoli. *Turcopoli* enim dicuntur, qui vel nutriti apud Turcas, vel de matre Christiana, patre Turca procreantur. Hæ autem gentes, quia nobis in itinere nocuerant, se

præmetuerẽ consortium nostrum fatebantur. Hæc autem omnia *Tatic* ille truncus, composuerat, qui vt discedere posset talia commentabatur. Hic non solùm commentis, verùm etiam maximis impendiis, proditione sociorum & periurio cumulatis, per fugam lapsus est. Cõcessit enim Boimundo, duas nescio aut tres ciuitates, *Tursol, Mamistam*, & *Addeuam*. Taliter igitur sibi & suis mercatus perpetuum pudorẽ, simulato itinere, quasi ad exercitum Imperatoris, dimissis tentoriis & familiaribus suis, cum DEI maledictione profectus est. Nuntiatum est nobis eo tempore quod *Dux de Calep*, conducto magno exercitu de *Corrozana*, ad succurrendum ciuitati *Antiochiæ* veniret. Quapropter habito consilio in domo Episcopi, consultum est, vt pedites castra seruarent; & milites hostibus obuiam extra castra pergerent: dicebant enim quod multi de exercitu nostro, imbelles & pauidi, si viderent Turcarum multitudinem, timoris potius, quàm audaciæ exempla monstrarent. Igitur sub noctem profecti, ne ii qui in ciuitate erant perciperent, atq; his qui in auxilium eorum venerant nuntiarent, longè à nostris castris per duas leugas inter monticulos se occultauerunt. Manè autẽ facto, cum sole hostes apparuerũt. Audiant igitur, audiant obsecro qui aliquando exercitum lædere conati sunt: vt cùm magnificare DEVM suam misericordiam in nobis cognouerint, per pœnitentiæ lamenta ipsi satisfacere contendant. Dispositis itaque militibus, in sex turmis, tantum eos DEVS multiplicauit, vt qui vix septingenti antè ordinationẽ apparebant, habita partitione plusquam duo milia inesse vnicuiq; ordini affirmarentur. De audacia verò eorũ quid loquar? Cùm etiam cantus militares tam festiuè milites agerent, vt quasi pro ludo, imminens bellum haberent. Contigit autẽ in eo loco bellum fieri, quo palus & fluuius, per milliarium vicina sunt. Hoc autẽ hostibus euagandi licẽtiam vetuit, ne more suo accingere possent. Namq; DEVS, qui cetera nobis dederat, sex valles continuas, prodiẽtibus ad bellũ præbuit: atq; vna hora egressi, campoq; occupato, sole etiam refulgente, in armis & clipeis pugna cõmittitur. Nostri autẽ, primò paulatim ceperunt procedere: Turcæ verò discurrere, sagittare; tamẽ recedere. At nostri tantũ patiebantur, dum priores de Turcis, posterioribus infarcirẽtur. Etenim, vt à profugis eorum didicimus, non minus quã viginti & octo milia Turcarũ in hoc bello fuisse referuntur. Vtq; satis prior acies Turcarum subsequentibus inclusa est, inuocato DEO, procurrũt *Franci*. Nec morâ, adest *Dominus fortis & potẽs in prælio*: protexit filios, & prostrauit inimicos. Itaq; prosequuti sunt eos Franci, vsq; ad castrum eorum munitissimum, quod à loco pugnæ decem milliaribus aberat. Castellani autem suorum fugam videntes, incenso castro fugã arripiunt. Hoc autem totũ, gaudium & exultatio nobis fuit, vt alteram victoriam de incenso castro confiteremur. Eodem itaq; die tãta pugna in castris fuit, vt ibi nullus locus fuerit, versus ciuitatẽ, vbi bellum nõ esset. Composuerant enim hostes, vt dum ab obsessis acerrimè impugnaremur, ab improuisis auxiliatoribus eorum, à tergo opprimeremur. Sed DEVS, qui militibus nostris victoriam conferebat, in peditibus nostris prçliabatur. Nec minorem suscepimus eo die de obsessis triumphũ, quàm de fautoribus eorum milites nostri gloriam retulerunt. Igitur potita victoria & spoliis, capita cæsorum ad castra deportata sunt. Et vt hostibus timorem, & testimoniũ de profligato eorũ succursu ostenderemus, delata capita in palis suspensa sunt. Quod dispositione DEI actum esse, postea credidimus. Namq; capto nuper vexillo beatæ semper Virginis Mariæ quasi ad opprobrium nostrum, cuspidem in terra figebant. Itaque actum est, vt visis suorum erectis capitibus ab improperio nostro reuocarentur. Erant eo tempore in nostris castris *Legati à Rege Babyloniorum*, qui videntes mira quæ DEVS per seruos suos operabatur: IESVM Mariæ Virginis Filium glorificabant: qui per pauperes suos, potentissimos conculcabat. Hi autem Legati, gratiam & beneuolentiam apud Regem suum nobis promittebant: præterea plura beneficia Regis in Christianos Ægyptios, & peregrinos nostros referebant. Itaq; remissi sunt cum illis Legati nostri, qui fœdus amicitiamq; cum Rege inirẽt. Eodem tempore visum est Principibus nostris, vt in colle, qui supra tẽtoria Boimundi erat, castrũ firmaretur: ne si rursus hostes contra nos venirent, nullo modo tentoria nostra impellere possent. Cùm hoc factũ fuisset, fuerunt castra nostra ita firmissima, vt ad instar ciuitatis clausi, tã opere quàm natura vndiq; essemus. Erat enim ab Oriente nobis castrum hoc: à Meridie, muri ciuitatis; & palus, quæ muros muniebat, castra etiam nostra tuebantur, nec facultatem pugnandi, his de ciuitate concedebat, nisi per portas egrederentur: ab Occidente verò fluuius erat: à Septemtrione quod-

Bellum unum præmaximum, quod fuit inter paludem & fluuium.

Psal. 23, 8.

dam

dam vetus vallum, quod à monte deſcendens, ad fluuium vſque perueniebat. Laudabat etiam populus vt caſtellum aliud in monticulo, qui ſupra pontem illorum erat, firmaretur: factæ ſunt etiam in caſtris machinæ, quæ muros ciuitatis impellerent; ſed hoc fruſtrà fuit. Cumque iam in quinto menſe obſidionis noſtræ naues vndique cum alimoniis ad portum noſtrum applicarent, Turcæ ciuitatis, vias maris obſidere, atque portitores victualium interficere ceperunt: Noſtri verò Principes primo tantum patiebantur; Turcæ autem ſceleris impunitate, ſpe rapinæ, die noctuq; inſtabant. Conſultumq; eſt tandem vt ad pontem illorum, caſtrum firmaremus. Sed quia plurimi de nobis ad portum abierant, electus eſt *Comes* & *Boimundus* vt eos indè adducerent, cum raſtris, & aliis inſtrumentis quibus vallum noui caſtelli fieret. Cumq; compertum eſſet in ciuitate Comitem & Boimundum abeſſe, aſſultus ſolitos inceperunt. Noſtri autem, nimis temerè atque inordinatè progreſſi, turpiter fuſi atque fugati ſunt. Cumq; die quarto Comes & Boimundus, cum multitudine maxima à portu reuerterentur, à Turcis explorati ſunt: noſtri autem ſolo tumultu ſuo, ſecuri eſſe arbitrabantur. Sed cur pluribus moror? Ventum eſt ad pugnam: Noſtri autem terga dederunt. Perdidimus ibi vſque ad trecentos homines; quantum verò ſpoliorum & armorũ, non eſt noſtrum dicere: dumq; more pecudum per montes & abrupta quæq; trucidaremur, & collideremur; hii de caſtris hoſtibus obuiam procedere ceperunt: Sicq; factum eſt vt à cæde fugientium reuocarentur. *Quid igitur Domine DEVS? in caſtris victi ſunt; & hii duo maximi Principes in exercitu tuo, extra caſtra victi ſunt! An ad caſtra fugiemus? an hi de caſtris ad nos? Exurge & adiuua nos Domine propter nomẽ tuum. Quod ſi in caſtris reſcitum eſt quod Principes victi ſint; vel ſi nos caſtrenſium fugam noſſe contigerit, communis omnium fuga fiet.* Surrexit itaq; adiutor in opportunitatibus Dominus, atque illos quos prius truderat, priores in pugnam animauit. Videns igitur *Caſſianus*, qui ciuitatis rector erat, & noſtrorum ſpolia, & ſuorum victoriam, & adhuc quorundam noſtrorum audaciam, milites & pedites ſuos omnes emiſit; atq; in ſpem victoriæ adductus, portas ciuitatis poſt ſuos recludi iuſſit: denuntians militibus ſuis, *vincere vel mori*. Interea noſtri paulatim, & pro imperio procedere: *Turcæ* autem diſcurrere, ſagittare, nimis audacter incurrere: At noſtri interdum patiebantur, dum denſatis incurrere poſſent: nec ad impetũ eorum retardabantur. Tantus verò luctus & clamor in caſtris ad DEVM erat, vt affluentia lachrymarum DEI pietatem deſcẽdendam putares. Cumq; iam cominus res gerenda foret, quidam *Iſuardus* miles de Gagia, Prouincialis nobiliſſimus, cum centum quinquaginta peditibus, inuocato DEO, genibus flexis, ſocios hortatus eſt dicens: *Eia milites CHRISTI!* Atq; hoſtibus incurrit: Similiter & aliæ acies noſtræ incurrunt. Hoſtium itaq; ſuperbia turbatur; porta clauſa eſt, & pons ſtrictus, fluuius verè maximus. Quid igitur? hoſtes turbati proſternuntur, & cæduntur, & ſaxis in flumine obruuntur; fuga autem nulla patet. Quod niſi *Caſſianus* pontis portam aperuiſſet, illa die de *Antiochia* pacem habuiſſemus. Audiui ego à multis qui ibi fuerũt, quod triginta Turcos, & amplius, de põte ſumptis ſpondalibus in flumine obruiſſent. Claruit ibi multùm *dux Lotharingiæ*. Hic namq; hoſtes ad pontẽ præuenit, atq; aſcenſo gradu venientes per medium diuidebat. Celebrata itaq; victoria cum ingenti exultatione, & multis ſpoliis, & equis multis, noſtri ad caſtra redeunt. Cõtigit ibi quoddam memorabile, quod vtinam qui nos ſuis proſequuntur votis, videre potuiſſent. Quidam enim eorum eques, timore mortis, dum præceps profundũ fluminis ingrederetur, à multis de ſua gente comprehẽſus, & ab equo ſuo deiectus, in medio fluminis obrutus eſt, cum illa multitudine quæ eum apprehenderat. Operæprecium eſt, vidiſſe quoſdam pauperes à victoria reuertentes: alii namque intra tentoria in equis variis diſcurrentes, releuationem ſuæ paupertatis ſociis oſtendebant: alii autem duobus vel tribus induti ſericis veſtimentis, largitorem victoriæ & muneris DEVM magnificabant: alii verò tribus vel quatuor muniti clipeis, victoriæ ſuæ triumphum alacriter prætendebant. Dumque his & aliis oſtentamentis fidem magnificæ victoriæ nobis perſuaſiſſent, de multitudine interfectorum ſuadere non potuerunt. Quoniam victoria ſub nocte habita eſt, cæſorum capita ad caſtra delata non ſunt. Cumque poſtridie caſtrũ ante pontem illorum ædificaretur, in vallo quidam de Turcis reperti ſunt: erat enim mons ille in ſepulturã *Sarracenorum:* * Ex his igitur eorũ prouocati pauperes, omnia eorũ monumenta fregerunt. Effoſſis itaq; Turcis, qualis victoria fuerit, nulli dubiũ fuit. Namque numerati ſunt, circiter mille quingenti: taceo modò & in ciuitate ſepultos,

& in flumine tractos. Cùm autem fœtore intolerabili laborantibus in castello obstitissent cadauera, in flumine proiecta sunt. Nautæ verò, qui in fuga Comitis & Boimundi dispersi & vulnerati fuerant, de victoria adhuc præ timore dubitabant. Hi autem videntes tantam multitudinem, quasi de quadam multitudine conualescentes, DEVM magnificare ceperunt, qui filios suos corrigere & lætificare consueuit. Sic itaque DEI dispositione actum est, vt qui victualium conductores, in littore & ripis fluminis peremptos, feris & volucribus dederant, in locis eisdem feris & volucribus victualia fierent. Celebrata itaque & cognita victoria, & castro ædificato, ciuitas *Antiochia* à Septemtrione & Meridie obsessa est. Consultum est eo tempore, quis de Principibus ad custodiendum castrum migrare potuisset. Quippe *res communis pluribus frequenter negligitur, dum alii ab aliis custodiri eam arbitrantur.* Dumque alii de Principibus, quasi pro mercede, vigilum suffragia ab aliis quærerent, Comes præter suorum voluntatem, castri custodiam arripuit, simul vt desidiam & auaritiam excusaret; & vigoris atque prudentiæ semitam torpentibus demonstraret. Namque præteritæ æstatis graui ac diuturno morbo fatigatus, & adeò mollis per totam hyemem fuerat, vt nec ad militandum, nec ad largiendum promptus esse diceretur: & licet multa, quia plura posse credebatur, nullus esse credebatur. Igitur nanctus hanc difficultatem, scilicet materiam virtutis, tantam omnium inuidiam passus est, vt penè à suis priuatis dissociaretur. Interea dum Comes hæc negligit, sperans hostes de ciuitate maxima ex parte oppressos, ilicò fugituros, quodam diluculo ab hostibus circumdatus est. Claruit ibi magnum diuinæ protectionis miraculum, quod sexaginta viri de nostris, pugnam *Sarracenorum* septem milium sustinuerunt: atque, quò magis mirum fit, præteritis diebus imber immoderatus terram recentem humefactans, vallum noui castelli compleuerat. Sicque hostes nulla inuia, sed sola virtus DEI retardabat. Non arbitror modo quorundam militum nostrorum egregiam virtutem reticendam, qui præuenti ab inimicis, dum eorum pontem custodiunt, ad castellum refugere non potuerunt: aberat enim castellum à ponte illorum, quasi iactu vnius sagittæ. Igitur hi milites, facto giro inter hostium multitudinem, ad angulum cuiusdam vicinæ domus peruenerunt; ibique hostium impetus, & sagittarum rabiem, & saxorum vndiq; nebulam, viriliter & imperterriti sustulerunt. Interea sonitus pugnę auditus in castris nostros exciuit: Sicq; castrum ab hostibus liberatum est: & licet à longè prospecto succursu ab oppugnatione destitissent; & licet ponte illorũ proximo, tamen posteriores eorum interempti sunt. Rursus itaq; instaurato vallo, & mœnibus castri, victualium conductores securè ire & redire à portu potuerunt. Igitur inuidia quam Comes pertulerat, adeò lenita est, vt ab omnibus pater & conseruator exercitus appellaretur. Ab eo itaq; tẽpore creuit Comitis nomẽ, eò quòd solus, hostium assultus sustineret. Obsesso igitur ponte & porta ciuitatis, ceperunt egredi *Turcæ* per aliam portam, quæ respicit ad Meridiem iuxta fluuium; atque emittere equos suos ad quendam recessum, qui inter montes & fluuium erat optima pascua. Explorato itaq; loco à nostris, & terminato die, per quandam montis difficultatem circinata ciuitate, ad pascua illa venerunt, atq; alii per vadum transeuntes, duo millia equorum inde adduxerunt, exceptis mulis & mulabus quæ recuperata sunt: etenim præterito tempore hyemis, in itinere maris, multas nobis mulas abstulerant, quæ modò captæ & recognitæ sunt à dominis suis, & pristinæ dictioni concessæ. Post hoc tempus muniuit *Tancredus* monasterium quoddam vltrà fluuium: & dedit ei Comes ob hoc centum Marchas argenti; & alii de Principibus prout potuerunt: hoc enim multùm hostes constrinxit. Libet itaque attendere, quia *quantò pauciores numero sumus, tantò fortiores nos DEI gratia fecit.* Interea nuncii venire cœperunt frequentissimè, quod succursus hostibus veniret. Hæc autem fama non solum ab Armenicis & Græcis nobis veniebat, verumetiam ab his qui in ciuitate erant nobis annuntiabatur. Quoniam Turcæ per annos quatuordecim *Antiochiam* obtinuerant, atque *Armenios* iuuenes, & *Græcos*, quasi pro penuria domesticorum turcauerant, & vxores eis dederant. Hii tales, cùm libertatem fugæ habere poterant, cum equis & armis ad nos veniebant. Cumque hæc fama de succursu hostium crebresceret, multi de nostris pauidi, fugere ceperunt, & Armenii mercatores. Interea milites boni qui per castella diffusi erant, venire, atque arma emere, & adaptare & reficere ceperunt. Dumque satis contabescens tumiditas ab exercitu nostro defluxisset;

& ani-

& animositas, semper prompta cum fratribus & pro fratribus pericula subire, venisset, quidam de Turcatis qui erat in ciuitate, per Boimundum Principibus mandauit nostris, quòd ciuitatem nobis redderet. Igitur communicato consilio Principes, *Boimundum* & *Ducem Lotharingiæ*, & *Flandrensem* Comitem, ad hæc experienda miserunt. Cumque per medium noctis venissent, ad collem ciuitatis, remissus internuncius ab eo qui ciuitatem reddebat, dixit: *Expectate dum lampas transeat:* Etenim tres viri vel quatuor cum lampadibus per muros ciuitatis tota nocte pergebant excitando & commonendo vigiles. Post hæc autem appropinquantes ad murum, & erectâ scalâ, ceperunt ascendere nostri. Primusq; quidam Francus, nomine *Fulcherius*, frater scilicet Budelli Garnotensis, murum intrepidus conscendit: quem Comes Flandrensis consecutus, Boimundo & Duci mandauit vt ascenderent: cumq; omnes festinarent, vt alius alium præueniret, scala fracta est: At verò ii qui ascenderant, descendentes in ciuitatem, posterulam quandam aperuerunt. Ingressi itaq; nostri omnes, non ceperunt aliquem de his quos inuenerunt. Cumque diei aurora comparuisset, conclamauerunt: Ad hanc vocem cùm omnis ciuitas turbaretur, mulieres & paruuli eorum flere ceperunt. Illi verò qui in castello Comitis erant, ad hanc vocem omnes excitati, quippe propinquiores, dicere ceperunt ad inuicem: *Succursus eorum venit:* Alii autem è contra, *Non videtur vox ista lætantium.* Cumque dies albesceret, in Meridionali colle ciuitatis signa nostra comparuerunt. Turbati igitur ciues, cùm in monte super se nostros conspicerent, alii per portas fugere ceperunt, alii se præcipitare; restitit nullus: quippe turbauerat eos Dominus: Iocundum spectaculum tandem post multa tempora nobis factum; vt qui tamdiu Antiochiã contra nos tenuerant, de illa modo fugere non valerent: quòd si quidam eorum arripere fugam ausi sunt, tamen mortem euadere non potuerunt. Accidit ibi quoddam satis nobis iocundum atque delectabile. Dum enim per prærupta, quæ collem diuidunt à Septemtrione, Turcæ quidam subterfugere niterentur, nostris quibusdam obuiauerunt: cumque Turcæ regredi compellerentur, tanto impetu se affecerunt repulsi fugientes, vt omnes pariter præcipitarentur. Gaudium quidem fuit nobis de præcipitatis hostibus, sed de equis plusquam trecentis inibi decollatis doluimus. Quanti autem de *Sarracenis* & de *Turcis* tunc perierunt, dicere nescimus: quàm diuersis mortibus, & quàm variis cæciderunt, explicare crudele est. Quantum verò spoliorum est captum infra *Antiochiam*, non est nostrum dicere: nisi quòd credite, quantum vultis, & æstimate supra. Illi autem hostes qui castellum de medio colle seruabant, videntes suorum necem, & nostros ab oppugnatione sui desistere, castellum suum retinuerunt. *Cassianus* autem egressus per posterulam quandam, ab *Armeniis* rusticis captus & decapitatus, atque caput eius nobis oblatum est: quod ineffabili Dei dispositione actum credo, vt qui multos eiusdem gentis homines decollari fecerat. Capta est igitur ciuitas Antiochiæ *tertio Nonas Iunii:* obsessa autem circiter vndecimo Kalend. Nouemb. Interea dum nostri enumerando & recognoscendo spolia, ab oppugnatione superioris castri desisterent, atque audiendo saltatrices Paganorum, splendidè ac superbè epularentur, nullatenus Dei memores, qui tantum beneficium eis cõtulerat, post tertium diem in Nonis eiusdem mensis Iunii à Paganis obsessi sunt. Sicq; actum est, vt qui tamdiu per Dei misericordiam Antiochenos Turcas obsederant, per eius dispositionem à Turcis obsiderentur. Atque vt magis timeremus, castellum superiùs dictum, quod quasi ciuitatis custodia est, in manibus hostium erat: Timore igitur coacti nostri, castelli obsidionem arripuerunt. *Corbaras* autem Tucorum dominus, in principio aduentus sui, sperans bellum ilicò futurum, longè à ciuitate, quasi per duo miliaria, tentoria sua fixit, atque ordinibus factis vsque ad pontem ciuitatis peruenit. Nostri autem prima die castellum Comitis munierunt: metuentes, si ad bellum procederent, vt ab hostibus qui in castello erant, ciuitas corriperetur; vel si castellum quod antè pontem erat desererent, & hostes illud occuparent, facultatem pugnandi, & aditum egrediẽdi nobis recluderent.

Erat autem in exercitu miles clarissimus, & karissimus omnibus *Rotgerius* nomine de *Barneuilla*: hic cùm exercitum omnium reuertentiũ inimicorum assequeretur, captus & capite truncatus est. Inuasêre igitur nostros dolor & timor, adeò vt vsque ad desperationem euadendi multi ducerentur. Passi igitur Turcæ semel, & secundò repulsam pugnandi, tertia die castrum oppugnant: atque ibi tanta vi certatum est, vt sola Dei virtus defendere castrum, & resistere

aduersariis crederetur. Namque cum iam transcendere vallum & diruere murum pararent, nescio vnde concepto timore, præcipites in fugam ruunt. Decurso itaque aliquantulo spatio, cùm fugæ causam nullam conspicerent, tarditatem suam causantes ad oppugnationem redeunt; &, quasi satisfacturi pro pudore habitæ fugæ, vehementiùs imminent; rursus diu vehementiùs pugnant: Itaque hostes ea die ad castra sua redeunt. Alia autem die, cum maximo apparatu ad castrum redire ceperunt: nostri verò castrum incendunt, atque mœnibus ciuitatis se intrudunt. Auctus itaque timor Francorum est, & hostium excreuit audacia: quippe qui nihil extra ciuitatem haberemus, & ab inimicis nostris, castellum, quod caput ciuitatis est, retineretur. Igitur confirmati *Turcæ* ingredi ad nos per castellum disposuerunt. Nostri autem loci oportunitate, & eminentia confisi, obuiam hostibus contendunt; & primo impetu eos prosternunt: dumq; imminentis belli obliuiscuntur, & prædæ inhiant, fœdissimè in fugam vertuntur. Etenim plusquam centum homines in porta ciuitatis suffocati sunt; equi verò quàm plures. Igitur ingressi castellum Turcæ, in ciuitatem deorsum descendere voluerunt. Erat enim vallis inter castellum ipsorum & montem nostrum, non magna quidem; & cisterna quædam erat in medio & modica planities. Nec erat descensus in ciuitatem, nisi per medium nostri montis. Quapropter omni intentione & omni virtute sua nos expugnare, & remouere ab itinere suo in ciuitate nos contendunt: atque ibi tanta vi à manè vsque ad vesperum pugnatum est, vt nusquam simile audiatur. Contigit ibi quoddam nostris satis horrendum, atque hactenus inauditum, quòd inter sagittarum grandinem, & saxorum atque telorum continuos impulsus, & inter mortes tantorum, nostri sopiebantur. Finem huius pugnæ si quæritis, nox fuit. In nocte autem cùm nostri DEI misericordiam sperare debuissent, multi desperare ceperunt; atque præcipites, per funes ab altitudine murorum deiiciebantur. Alii autem à bello discedentes in ciuitatem, communem omnium decapitationem venisse, cunctis nuntiabant: & quo magis timeri poterat, dum alii alios adhortabantur vt viriliter resisterent, ipsi in fugam vertuntur. Itaq; vt diximus, dum nostri conturbarentur, & in desperationem ruerent, diuina eis clementia adfuit; & quæ lasciuientes filios correxarat, nimium tristes tali modo consolatus est. Igitur cum capta esset ciuitas *Antiochiæ*, vsus sua potentia & benignitate Dominus, pauperem quêdam rusticum elegit, *Prouincialem* genere, per quem omnes nos confortauit; & Comiti & Podiensi Episcopo hæc verba mandauit: *Andreas* DEI *& Domini nostri* IESV CHRISTI *Apostolus, me quater olim admonuit, & iussit vt ad vos venirem, ac lanceam qua Saluatoris latus aperuit, capta ciuitate vobis redderem. Hodie autem cùm ad pugnam profectus essem extra ciuitatem cum reliquis, atque comprehensus à duobus equitibus penè suffocatus in regressu fuissem: quasi exanimis illic super lapidem quendam tristis resedi: cùmq; præ dolore & timore, sicut tristis titubarem: venit ante me beatus Andreas cum socio quodam; & multum mihi interminatus est, nisi citò vobis redderem lanceam.* Cumque ab eo Comes & Episcopus reuelationis & visionis Apostolicæ ordinem requirerent, respondit: *In principio terræmotus, qui apud Antiochiam factus est, cùm exercitus Francorum obsideret eam, tantus timor me inuasit, vt nihil præter* DEVS ADIVVA, *dicere possem. Erat enim nox, & ego iacebam; nec in tugurio meo erat aliquis cuius consortio refouerer. Cùm autem, vt dixi, concussio diutius duraret, & timor meus semper excresceret, coram me duo viri adstiterunt, in veste clarissima: alter erat senior, rufo canoque capillo, oculi nigri, & conuenientes faciei; barba verò cana, & lata atque prolixa; & statura eius media: Alter verò iunior, & procerior erat, speciosus formâ præ filiis hominum: & ait mihi senior:* Quid agis? *Et ego maximè timui, quia nullum adesse sciebam. Et respondi:* Quis es tu? *Et ait:* surge, & noli timere; & audi quæ ego loquar ad te. Ego sum Andreas Apostolus. Congrega Episcopum Podiensem, & Comitem Sancti Egidii, & *Petrum Raimundum de Altopullo.* & hæc dices ad illos: Cur negligit Episcopus prædicare, & commonere, & cum Cruce quam præfert signare populum? etenim multum prodesset illis. *Et addidit:* Veni, & ostendam tibi, patris nostri IESV CHRISTI lanceam, quam Comiti donabis: etenim eam DEVS concessit illi, ex quo genitus est. *Surrexi itaque, & sequutus sum eum in ciuitatem nullo circumdatus amictu, præter camisiam. Et induxit me in Ecclesiam beati Petri per Septemtrionalem portam, quam antea Sarraceni Basumariam fecerant. In Ecclesia verò duæ lampades erant, quæ tantum lumen ibi reddebant, ac si Meridies illuxisset: Et dixit mihi,* expecta hic. *Et iussit me assistere columnæ, quæ proxima erat gradibus, quibus ascendebatur ad altare à Meridie: Et socius eius à longè stetit, ante gradus altaris. Ingressus autem sub terram sanctus Andreas,*

Qualiter Lancea fuit inuenta.

Andreas, produxit lanceam, atque in manibus mihi tradidit. Et dixit mihi: Ecce lancea quæ latus aperuit, vndè totius mundi salus emanauit. *Dumq; in manibus eam tenerem, lachrimando præ gaudio, dixi ei:* Domine si vis portabo eam, & reddam Comiti. *Et dixit mihi:* Sine modo, futurum enim, vt ciuitas capiatur. Et tunc venies cum duodecim viris, & quæres eam hic, vndè ego abstraxi, & vbi eam recondam. *Et recondidit eam. His ita peractis, super murum ciuitatis reduxit me in domum meam; & sic à me recesserunt. Tunc ego mecum recogitans, & paupertatis meæ habitum, & vestram magnitudinem, veritus sum ad vos accedere. Post illud tempus cum profectus essem ad quoddam castrum, quod est iuxta* Roiam, *propter alimoniam, prima die quadragesimæ in galli cantu, adfuit mihi beatus Andreas in eodem habitu, & cum eo quo prius venerat socio: & magna claritas domum repleuit. Et ait beatus Andreas:* Vigilas ne? *sic expergefactus, respondi:* Non, Domine mi; non dormio; *& ait mihi:* Dixisti ea quæ dudum tibi dicenda mandaui? *& respondi:* Domine, nonne precatus sum vos, vt alium eis mitteretis? Etenim metuens paupertati meæ, accedere ad illos dubitaui. *Et dixit mihi:* Nescis ne cur DEVS huc vos adduxit, & quantum vos diligat, & quomodo vos præcipuè elegit? Pro contemptu sui, & suorum vindicta, vos huc venire fecit. Diligit vos adeò, vt Sancti iam in requie positi, diuinæ dispositionis gratiam prænoscentes, in carne esse, & concertare vobiscum vellent. Elegit vos DEVS, ex omnibus gentibus, sicut triticeæ spicæ de auenaria colliguntur. Etenim meritis & gratia præceditis omnes, qui ante & post vos venient, sicut aurum prætio præcedit argentum. *Post hæc discesserunt, & me tanta ægritudo oppressit, vt lumen oculorum perderem; & dispositionem tenuissimæ paupertatis meæ facerem. Tunc ego cepi mecum cogitare, quod ob negligentiam Apostolicæ visionis, hæc iustè mihi contingerent. Confortatus itaque, ad obsidionem reuersus sum. Rursus, paupertatis meæ debilitatem recogitans, timere cepi, si ad vos venirem, famelicum me esse, & pro victu talia referre me proclamaretis: Itaque & ea vice conticui. Defluente itaque tempore, cùm apud portum Sancti Simeonis essem; atque cum domino meo Willelmo Petri, infra tentorium vnà recubarem, affuit beatus Andreas cum socio, & habitu eodem quo prius venerat, atque sic mihi loquutus est:* Cur non dixisti Comiti & Episcopo, & aliis, quæ ego præceperam tibi? *& respondi.* Nonne ego precatus sum te, Domine, vt alium pro me mitteres, qui & sapientior esset, & quem vellent audire: præterea Turcæ sunt in itinere, qui venientes & abeuntes interficiunt. *Et ait Sanctus Andreas:* Noli timere, quia nihil tibi nocebunt: hæc quoque dices Comiti, cum venerit ad Iordanem fluuium, non intingua- tur ibi, sed nauigio transeat: cum autem transierit, camisia & bracis lineis indutus, de flumine aspergatur. Et postquam siccata fuerint eius vestimenta, reponat ea, & conseruet ea cum lancea Domini. *Et hæc dominus meus Willelmus Petri audiuit, licet non videret Apostolum. Confortatus igitur, ad exercitum reuersus sum. Cumq; vobis hæc pariter dicere vellem, coadunare vos non potui. Itaque profectus sum ad portum de Mamista. Ibi verò cum nauigare in Cyprum insulam pro victualibus vellem, comminatus est mihi multum beatus Andreas, nisi citò redirem & vobis iniuncta mihi referrem. Cumq; cogitarem mecum quomodo reuerterer ad castra: aberat enim portus ille, ab exercitu quasi per tres dies: amarissimè flere cepi, cùm redeundi facultatem reperire non possem. Tandem à sociis & domino meo commonitus, nauigium ingressus in Cyprum remigrare cepimus. Et cum per totam diem remis & prosperis ventis ageremur, vsque ad solis occasum, orta subitò tempestate, in spatio vnius horæ vel duarum ad relictum portum reuersi sumus. Ibi languorem grauissimum incurri. Capta autem ciuitate, ad vos veni. Et nunc si vobis placet, experimini quæ dico.* Episcopus autem nihil esse, præter verba putauit: Comes verò ilicò credidit, & illum qui hoc dixerat capellano suo Raimundo, custodiendum tradidit. Apparuit in ipsa nocte quæ secuta est, Dominus noster IESVS CHRISTVS cuidam Sacerdoti, nomine *Stephano*, lachrymanti pro interitu suo & sociorum, quem futurum ilicò sperabat. Etenim terruerant eum quidam, qui de castello descenderant, dicentes Turcos iam descendere de monte in ciuitatem; atque nostros fugere, & victos esse. Propterea Sacerdos volens habere DEVM mortis suæ testem, ingressus Ecclesiam beatæ *semper Virginis Mariæ*, habita confessione, & sumpta venia, cum quibusdam sociis Psalmos cantare cepit: dormientibusque aliis cum solus vigilaret, atque cum dixisset: *Domine* Psal. 14. 1.
quis habitabit in Tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo? Stetit coram eo vir quidam, vltra omnem speciem, habens pulchritudinem, & dixit ei: *Homo, quænam est hæc gens, quæ ciuitatem ingressa est?* Et ait presbyter: *Christiani:* Et ille dixit: *cuiusmodi Christiani?* Et Sacerdos, *Qui credunt CHRISTVM de Virgine natum, & in cruce passum, mortuum, & sepultum; & resurrexisse tertia die, atque in cælum ascendisse.* Et dixit vir

ille: *Et si Christiani sunt, cur Paganorum multitudinem verentur?* Et addidit: *Agnoscis me?* Et presbyter respondit: *Non agnosco te Domine, nisi quod pulcherrimum omnium video te.* Et ait vir: *diligentissimè intuere me.* Cumque in eum perspicaciter Sacerdos intenderet, de capite eius, speciem Crucis sole multò clariorem procedere vidit. Et ait presbyter viro interroganti de se: *Domine, Imagines Domini nostri IESV CHRISTI esse dicimus, quæ similem tibi speciem præferunt.* Et dixit illi Dominus: *benè*
Psal.23.8. *dixisti, quia ego sum. Nonne scriptum est de me, quia sum Dominus fortis & potens; Dominus potens in prælio? Et quis est Dominus in exercitu?* Et respondit presbyter: *Domine, non fuit ibi vnus solus Dominus vnquam, sed magis Episcopo credunt.* Et dixit Dominus: *hæc dices Episcopo; Populus iste malè agendo me elongauit à se, & ideo dicas eis:* Hæc dicit Dominus, *Conuertimini ad me & ego reuertar ad vos.* Et cùm pugnam inierint, dicant: *Congregati* ‹‹ *sunt inimici nostri, & gloriantur in virtute sua, contere fortitudinem illorum, Domine, & disperge* ‹‹ *illos, quia non est alius qui pugnet pro nobis, nisi tu DEVS noster.* Et hæc quoque dices ad eos: *Si feceritis, quæ ego præcipio vobis, vsque ad quinque dies, vestri miserebor.* Hæc autem eo dicente, Mulier quædam supra modum inflammati vultus accessit, Et intuita Dominum, dixit ei: *Domine, & quid huic viro dicitis?* & Dominus ad illam: *Domina, quære ab eo de hac gente, quæ in ciuitate ingressa est, quæ sit.* Et ait Domina: *O Domine mi, hi sunt pro quibus ego tantùm te rogo.* Cumque Sacerdos suum socium qui propè dormiebat pulsaret, vt tantæ visionis testem habere potuisset, ab oculis eius sublati sunt. Manè autem facto in montem Sacerdos ascendit, vbi Principes nostri morabātur, contra Turcarum castellum, præter Ducem: ille enim castellum quod erat in Septemtrionali colle seruabat: Conuocata itaq; Sacerdos contione, habuit hæc verba ad nostros Principes: atque vt verum esse monstraret, super Crucem iurauit: Incredulis autem satisfacere volens, vel transire per ignem, vel præcipitare se de altitudine turris voluit. Tunc iurauerunt Principes, quod de *Antiochia* non fugerent, neque egrederentur, nisi de communi consilio omnium: Etenim populus ea tempestate existimabat, quòd Principes vellent fugere ad portum. Confortati sunt itaq; multi. Etenim in nocte præterita pauci steterunt in fide, qui fugere non voluissent. Quòd nisi *Episcopus* & *Boimundus* portas ciuitatis reclusissent, admodum pauci remansissent. Fugit tamen *Wilelmus de Grandunа*, simul & frater eius, & multi alii, laici & Clerici. Multis autem contigit, vt cùm de ciuitate, cum maximo periculo euasissent, in manus Turcarum maius periculum mortis incurrebant. Contigerunt eo tempore, nobis plurimæ reuelationes, per fratres nostros; & signum in cœlo mirabile vidimus. Nam stella quædam maxima, per noctem super ciuitatem stetit: quæ post paululum in tres partes diuisa est, atque in Turcorum partes occidit. Confortati igitur aliquantulum nostri, diem quintum, quem prædixerat Sacerdos, expectabant. Die autem alia, præparatis necessariis, cum homine illo, qui de Lancea dixerat, eiectis de Ecclesia beati Petri omnibus aliis, fodere cepimus. Fuit autem in illis duodecim viris, *Episcopus Aurasicensis*, & *Raimundus Comitis capellanus*, qui hæc scripsit, & ipse *Comes*, & *Pontius de Baladuno*, & *Faraldus de Thoart*. Cumque manè vsque ad vesperum fodissent, in vespere quidam de inuentione lanceæ desperare ceperunt. Discesserat enim Comes propter castelli custodiam: sed loco illius & aliorum, qui fodiendo fatigabantur, alios recentes inducebamus, qui viriliter operi insisterent. Videns autem iuuenis qui de Lancea dixerat, nos defatigari, discinctus, & discalciatis pedibus in camisia in foueam descendit; atque obtestatus est nos vt DEVM deprecaremur, quatinus nobis Lanceam suam redderet, in confortationem & victoriam suæ plebis. Tandem per gratiam suæ pietatis commonitus Dominus Lanceam suam nobis ostendit. Et ego qui hæc scripsi, cum solus mucro adhuc appareret super terram, osculatus sum eum. Quantum gaudium & exultatio tunc ciuitatem repleuit, non possum dicere. Inuenta est autem lancea octauodecimo Kalend. Iulii. Secunda verò nocte astitit beatus *Andreas* iuueni, per quem nobis lanceam reddiderat, & dixit ei: *Ecce DEVS donauit Comiti quod nulli alii vnquam donare voluit, & constituit eum vexilliferum istius exercitus siquidem perseuerauerit in amore eius.* Cumque ab eo misericordiam pro populo postularet iuuenis, Respondit ei Sanctus Andreas, *quod reuera Dominus misereretur populi sui.* Et rursus cùm quæreret ab eodem de socio suo, quis esset quem toties viderat, dixit ei B. Andreas: *Accede & osculare pedem eius.* Festinus itaque volens accedere, vidit plagam vnam super pedem eius ita recentem, & sanguinolentam, ac si modo facta fuisset. Cùm autem dubitaret accedere, propter vulnus & sangui-

sanguinem, Sanctus Andreas ait: *Ecce ille pater, qui pro nobis vulneratus fuit in Cruce, & hæc inde plaga. Hæc etiam Dominus præcipit, vt celebrem habeatis diem illum, in quo lanceam suam vobis reddidit. Et quia in vespera reperta est, & non potuit dies illa celebris haberi, sequenti hebdomada in octauis, solemnitatem celebrabitis; & singulis annis deinceps in die inuentionis ipsius Lanceæ. Hæc quoque dices ad illos, vt contineant se sicut epistola docet fratris mei Petri, quæ hodie legitur.* Et Epistola fuit hæc: *Humiliamini sub potenti manu DEI.* Et quotidie clerici ante Lanceam cantēt hunc hymnum. *Lustra sex qui iam peracta.* Et cùm dixerint: *Agnus in Crucis leuatur immolandus stipite:* Flexis genibus, hymnum finiant. Cùm autem ad hæc Episcopus Aurasicensis, & ego quęreremus, *si sciret litteras,* respondit: *nescio:* Existimans si diceret, *scio,* non crederemus ei. Et erat aliquantulum sciens: sed in ipsa hora ita ignorauit, vt nec literas cognosceret; neque aliquid eorum quæ litteris didicerat memor esset, exceptis, *Pater noster:* &, *Credo in DEVM:* &, *Magnificat:* &, *Gloria in excelsis DEO:* &, *Benedictus Dominus DEVS Israel.* Cætera enim ita perdiderat, ac si nunquam ea audisset: & licet cum maximo labore, pauca postea recuperare potuit. 1.Pet.5,6.

Inter hæc autem tanta fames in ciuitate fuit, vt excepta lingua, caput equinum duobus vel tribus solidis venderetur: Intestina verò capræ, quinq; solidis: Gallina, octo vel nouem solidis. De pane quid dicam, cùm quinque solidi non sufficerent ad pellendam famem vnius? Nec erat mirum, nec graue esse poterat his qui tam carè mercabantur, cùm auro & argento & palliis abundarent. Hæc autem ideò cara erant; quia conscientiæ militum, audaciâ carebant. Ficus autem immaturas ab arboribus decerpebant; atq; coctas karissimè vēdebant. Coria verò boum & equorum, & alia neglecta ex longo tempore illa similiter diu cocta, karissimè vendebantur: adeò vt duas solidatas quilibet comedere posset. Pleriq; milites sanguine suorum equorum viuebant; & expectantes DEI misericordiam, nolebant eos adhuc occidere. Hæc autem & alia multa mala obsessis imminebant, quæ enumerare difficile est. Accedebat etiā aliud satis graue, quod quidā de nostris ad Turcos fugiebant; & miseriam quæ erat in ciuitate eos docebant. His, autem atq; aliis rebus *Turcæ* audaces effecti, vehementissimè nobis imminebant. Die autem quadam media, in turrem vnam de nostris ascenderant circiter triginta Turci, qui nostros satis exhorruerunt. Tamen nostri pro periculo certātes DEI adiutorio, alios occiderunt, alios præcipitari coëgerunt. Ob hanc igitur causam, omnes *Boimundo* obedientiam promiserunt, vsque ad quindecim dies post bellum, vt de custodia ciuitatis, & de bello ipse disponeret. Nam Comes valdè infirmabatur, & Episcopus: *Stephanus* autem Comes, quem antè captam ciuitatem pro dictatore alii Principes elegerant, audiens famam belli, aufugerat. Sicut diximus, ita nostris deuictis & depressis, & angustiatis, cæleste auxilium adfuit. Et quomodo ante bellum & in bello agere deberemus, B. *Andreas* per iuuenem illum qui de lancea dixerat, edocuit. *Offendistis,* inquit, *omnes grauiter, & ideò humiliati estis: & clamastis ad Dominum, & exaudiuit nos Dominus. Et nunc pro suis offensis vnusquisq; se Domino committat,* & quinq; eleemosynas faciat, *propter quinque plagas Domini. Quod si hæc nequiuerit, quinquies dicat,* PATER NOSTER, &c. *His ita peractis, in ea sentētia qua cōueniant Principes de bello, incipite in nomine Domini, per diem siue per noctem: quia manus Domini erit vobiscum. Si quis autem de victoria dubitat, aperiantur ei portæ, & vadat ad Turcas, & videbit quomodo DEVS illorum, saluum faciet illum. Si autem pugnare aliquis recusauerit, sit cum Iuda proditore Domini, qui Apostolos deseruit, & Dominum suum Iudæis vendidit. Pugnent verò in fide beati Petri, tenentes quod CHRISTVS sibi promisit, quòd post tertium diem resurgeret, & ei appareret: & pro hac etiam causa, quod hæc terra iuris B. Petri sit, & non Paganorum. Et sit signum clamoris vestri,* DEVS ADIVVA: *& reuera DEVS adiuuabit vos: Omnes etiam fratres vestri qui obierunt, ab incepto itinere, aderunt vobiscum in hac pugna: & vos expugnate decimam partem hostium, quia ipsi in virtute DEI, nouem partes expugnabunt. Et ne differatis de bello.* * *Quoniam totidem hostes ab altero latere adducet Dominus, quot habetis ab vno: & tam diu vos hic tenebit inclusos, donec alii comedāt alios. Sed scitote profectò, quia aduenerunt dies illi, quos promisit Dominus beatæ semper Virgini Mariæ, & Apostolis suis: quod eleuaret regnum Christianorum, deiecto & conculcato Paganorum regno. Ad tentoria eorum propter aurum & argentum ne diuertatis.* *Subauditur si non egeritis quæ dico.

Statuit tunc DEI potentia, vt qui nobis per Apostolum suum supradicta prædicari iussit, corda omnium adeò confortauit; vt fide & spe iam se triumphasse quisque de hostibus suis videretur. Adhortabantur alii alios, & adhortando vires pugnandi resumebant. Vulgus etiam, quod diebus præteritis inopia atque formidine consumptum esse videbatur, Principibus modò conuiciabatur, de belli dilatione. Constituta autem

die ad pugnam, miserunt nostri *Petrum Heremitam* ad *Corbaran* ducem Turcorum, vt *desisteret ab oppugnatione Ciuitatis: quia iuris erat Beati Petri & Christianorum.* Respondit ille superbus, *quia iure vel iniuria, Francos & Ciuitatem habere volebat.* Atq; Petrum Eremitam inclinare nolentem, supplicare sibi coëgit. Quæsitum est, eo tempore, quis ciuitatem custodiret contra illos qui in Castello erant, dum alii ad pugnam progrederentur. Et fecerunt in colle montis nostri, contra hostes murum calceum, & propugnacula; & munierunt hæc multis petrariis: & dimiserunt *ibi Raimundum* Comitem qui vsque ad mortem infirmabatur, & viros vsque ducentos. Ventum erat ad diem pugnæ: Mane communicauerunt omnes, & se DEO dederunt, vel ad mortem si vellet, vel ad decus Romanæ Ecclesiæ, & gentis Francorum. Constituerunt autem de bello sic: vt de gente *Comitis* & *Episcopi* fierent duo ordines duplices; vt pedites præirent militibus, & pro imperio Principum irent & starent; & milites sequerentur eos, atque à tergo custodirent: De gente *Boimundi* & *Tancredi* similiter: de gente Comitis *Normanniæ*, & *Francigenis* similiter; de gente *Ducis*, & *Burgundionibus* similiter. Ibant autem præcones per ciuitatem clamantes, vt quisque homo Principibus de sua gente adhæreret. Mandatum est etiam vt *Hugo* Magnus & Comes Flandrensis, & Normanniæ Comes, primi ad bella procederent; deinde Dux; post Ducem Episcopus, deinde sequeretur eos Boimundus. Congregati sunt ergo vnusquisque ad signum & cognationem suam, infra ciuitatem ante portam pontis. *O quam beata gens, cuius est*
Psal. 143. 18. *Dominus* DEVS *eius! O quam beatus populus, quem* DEVS *elegit! O quam immutatā faciem huius exercitus, à tristitia in alacritatem!* Cuius quippe, præteritis diebus, ibant per plateas ciuitatis, DEI auxilium appellantes ad Ecclesias, Principes & nobiles, & ii qui erant de populo nudis pedibus lachrymantes, & pectora sua percutientes; adeò tristes, vt pater filium obuium non resalutaret, neque respiceret, neque frater fratrem. Modo verò cerneres eos alacres equos emittere, excutere arma & vibrare hastas; nec posse pati quietem, quin dictu vel opere, aliquid iocundū facerent vel dicerent. Sed cur pluribus moror? Concessa est illis egrediendi potestas; & quæ à Principibus consulta fuerant, ordine complentur. Inter hæc Dux Turcorum *Corbaras*, infra tentorium suum *Schachis* ludebat; & accepto nuncio quòd Franci ad pugnam progrederentur, turbatus animo, quòd præter spem hæc audiebat, appellauit quendam Turcum nomine *Miredalin*, qui de Antiochia aufugerat, nobilem, & nobis notum per militiam suam, & dixit ei: *Quid est hoc? Nonne tu mihi dixisti, quia Franci erant pauci, & nunquam mecum pugnarent.* Et respondit ei Miredalin: *Non dixi quòd non pugnarent, sed veni, & videbo eos, & dicam tibi, si poteris eos facilè superare.* Etiam tertius ordo progrediebatur: Cumq; vidisset ordinum dispositiones, Miredalin dixit ad Corbaram: *Occidi quidem possunt isti, sed verti in fugam nequeunt.* Et tunc Corbaras illi: *Nulli eorum propelli aliquatenus possunt?* Et respondit Miredalim; *Non quantum planta pedis habet, cedent, si omne genus Paganorum eis incurrat.* Tunc ille, licet turbatus, ordines multos & multiplices, instruit aduersum nos. Et cum primò potuissent exitum nobis prohibere, pacificè exire permittebant. Nostri tamen acies suas versus montana dirigebant, cauentes ne nos incingerent à tergo. Erant autem montana longè à ponte, quasi duobus magnis miliaribus. Procedebamus ita spaciosi, sicut in processionibus Clerici pergere solent: Et reuera nobis processio erat: Etenim sacerdotes, & multi monachi induti albis stolis ante acies militum nostrorum, pergebant, DEI adiutorium & Sanctorum patrocinia inuocando cantantes. At contra, hostes nobis incurrere volebant, & sagittabant. Mandauit etiam Corbaras ad Principes nostros, paratus erat facere modo quod nuper abnegauit, *vt quinque vel decem Turci pugnarent cum totidem Francis & quorum milites vincerentur, pacificè aliis cederent.* Responderunt ad hæc nostri: *Noluistis, cum hoc voluimus; Nunc autem quia parauimus nos ad pugnam, decertent singuli pro suo iure.* Cumq; vt diximus, planitiem totam occupauissemus, quædam pars Turcorum post nos remansit, atque peditibus nostris incurrit: Pedites verò illi, facto gyro, impetum hostium viriliter sustinuerunt. Cumque Turci nullo modo eos propellere possent, ignem circa eos accenderunt: vt qui gladios non formidabant, saltem ab igne corriperentur. Itaque cedere eos compulerunt: habebat enim locus ille fænum multum, & siccum. Egressis itaque ordinibus, stabant sacerdotes nudis pedibus & induti sacerdotalibus vestimentis supra muros ciuitatis, DEVM inuocantes vt populum suum defenderet; atque testamentum quod sanguine suo sanciuit, in hoc bello per

victoriam

victoriam Francorum, testificaretur. In hoc autem spacio quòd processimus à ponte vsque ad montana, maximè laborauimus propter hoc quòd ipsi hostes nos volebant accingere. Inter hæc, licet maiores hostium ordines, nobis qui in turma Episcopi eramus incumberent, tamen per præsidium *Dominicæ Lanceæ*, quæ ibi erat, nullum ibi vulnerauerunt; sed neque sagittam nobis intorserunt. Vidi ego hæc quæ loquor, & Dominicam Lanceā ibi ferebam. Quòd si quis *Heraclium* vicecomitem, vexilliferum Episcopi, in hoc bello vulneratum fuisse dicat, sciat quòd & vexillum suum alii tradiderat, & ordinem nostrum longè reliquerat. Vt verò omnes viri bellatores de ciuitate egressi sunt, apparuerunt quinque aliæ acies inter nos. Etenim, vt iam dictum est, octo acies nostri Principes tantum constituerant; & tredecim ordines extra ciuitatem fuerunt. Hoc vnum valdè memorabile non prætereamus: In principio egressionis nostræ ad pugnam, imbrem diuinum super omnem exercitum suum misit Dominus, paruum; sed tam gratum, quo qui tactus est, omni gratia repletus & fortitudine, & hostes contemnebat, & quasi in deliciis Regiis semper enutritus exiliebat. Non minus hoc idem mirabile, equis nostris etiam contigit. Cui enim defecit equus suus, nisi peracta pugna? etiam si non gustauerit aliquid præter cortices & folia arborum per septem dies. Multiplicauit insuper adeò Dominus exercitum nostrum, vt qui ante pugnam pauciores eramus quàm hostes, in bello plures eis fuimus. Itaque nostris progressis & dispositis, nō licuit nobis committere pugnam, quoniam ipsi versi sunt in fugā. Persecuti sunt eos nostri, vsque ad occasum Solis. Operabatur ibi mirabiliter Dominus, tam in viris quàm in equis nostris: Quippe viri, auaritia à bello non reuocabantur; & illi equi famelici, quos vix domini sui, in prælium pascendo deduxerant, leuissimè equos Turcarum, pingues & currentissimos, modo consequebantur. Nec hoc solum gaudium voluit nos habere Dominus. Etenim Turcæ qui castellum de ciuitate munierant, videntes suorum præcipitem fugam, desperantes, alii tantum pacti vitam se nostris reddiderunt; alii præcipites fugerunt. Et licet bellum hoc tam atrox atque timidum esset, tamen pauci milites de hostibus ibi ceciderunt: sed de peditibus eorum vix aliquis euasit. Omnia autem temptoria eorum capta sunt, & auri & argenti multum, & spoliorum plurimum: Annonæ verò & pecorum ac camelorum, sine mensura, & numero. Renouatumque est nobis illud Samariæ, de mensura similaginis & hordei, quæ pro statere accipiebantur. Facta sunt autem hæc in vigilia Apostolorum *Petri & Pauli*, quibus intercessoribus IESVS CHRISTVS Dominus noster, contulit hanc victoriam peregrinæ Ecclesiæ Francorum, *qui viuit & manet cum seruis suis, propitius* DEVS *per omnia secula seculorum*, Amen. Factum est autem post victoriam, quòd Principes nostri, *Boimundus*, & *Comes*, & *Dux* & *Flandrensis* Comes, communiter castrum ciuitatis receperunt: sed Boimundus altiores turres suscepit, iam tunc concipiens dolorem, qui protulit iniquitatem. Etenim consequenter homines Ducis, & Flandrensis, & Comitis Sancti Egidii, violenter de castello expulit, dicens, se iurasse illi Turco qui ciuitatem reddidit, quòd ipse solus haberet eam. Ob hoc etiam, quia impunè id commiserat, castella ciuitatis, & portas quas Comes & Episcopus & Dux, ex tempore quo obsessi fueramus seruauerant, requirere cepit: Concesserunt ei omnes præter Comitem. Ille enim licet infirmus esset, tamen portam pontis, nec prece, nec promissis, nec minis dimittere voluit. Nec solùm Principes nostros eo tempore discordia concussit; verùm etiam populi gratiam ita dissoluit, vt pauci essent, qui non cum sociis vel domesticis suis, de furti, vel rapinæ causis concertarent. Nec in ciuitate iudex aliquis erat qui posset vel vellet dirimere causas; sed quantum quisque poterat, eo modus iniuriæ venit. Comes autem & Episcopus valdè infirmabantur, nec tueri eos ab iniuria poterant. Sed quid moram in his agimus? Quippe nostri otio & diuitiis remissi, de itinere propter quod venerant, vsque in Kal. Nouemb. contra DEI præceptum, distulerunt. Etenim eo tempore, ita territæ atque confectę timore Sarracenorum ciuitates in fuga Turcorum fuerunt, vt si tunc equitassent nostri Franci, non esset vsque in Hierusalem ciuitas, quæ lapidem, vt nos credimus, eis eremitteret. Interea Dominus *Adamarus* Episcopus Podiensis, dilectus DEO & hominibus, vir per omnia omnibus charus, die Kal. Aug. in pace migrauit ad Dominum. Tantusque luctus omnium Christianorum ibi morantium in morte eius fuit, vt nos qui vidimus, cum pro magnitudine rerum scribere curauissemus, comprehendere aliquatenus nequissemus. Quàm vtilis autem DEI exercitui & Prin-

cipibus fuerat, post mortem eius manifestum fuit: cùm inter se diuisi Principes, *Boimundus* in Romaniam est regressus; & *Dux Lotharingiæ* versus Roais profectus est. Sepulto igitur Episcopo in Ecclesia beati Petri Antiochiæ, secunda nocte adstitit Dominus IESVS, cum beato Andrea & ipso eodem Episcopo, *Petro* illi *Bartholomeo* qui de Lancea dixerat, in Capella Comitis, vbi Lãcea Domini erat. Et loquutus est ei Episcopus dicens: *Gratias* DEO, *& omnibus fratribus meis, & Boimundo, qui me de inferno liberauerunt. Etenim peccaui grauiter postquam Domini Lancea reperta est. Ob hoc itaque in infernum deductus sum atque ibi flagellatus acerrimè; & caput meum & facies combusta sunt, sicut videre potes. Fuit autem ibi anima mea, ab hora qua de corpore egressa est, donec corpusculum meum pulueri traditum est. Reddidit mihi Dominus, inter ipsa flammarum incendia, vestimentum quod vides: quia cùm Episcopatus ordinem suscepi, illud pro* DEO *cuidam pauperi tribui. Et licet exæstuaret gehenna, & insanirent aduersum me ministri Tartarei, nihil tamẽ subtus lædere potuerunt. Tamen nihil de omnibus, quæ de patria mea detuli, adeò mihi profuit sicut hæc candela, quam amici mei hic pro me obtulerunt; & illi tres denarij, quos ego Lanceæ obtuli: Hæc etenim me refecerunt, cùm vsque ad mortem esuriens de inferno progrederer. Dominus meus Boimundus dixit, quòd corpus meum in Iherusalem portaret: Sit illi pro gratia sua ne me moueat, quia de sanguine Domini adhuc ibi est, cui me sociauit. Sed si dubitat de his quæ tibi dico, aperiat sepulchrum meum, & caput & faciem meam videbit perustam. Domino meo Comiti familiam meam commisi: benefaciat ei, vt* DEVS *faciat secum misericordiam, & adimpleat quæ illi promisit. Et ne doleant fratres mei si ego vitam finiui: Quoniam nunquam tantum eis profui, quantum prodero, si præcepta* DEI *seruare voluerint. Etenim cum illis habitabo, & omnes fratres mei qui vitam, vt ego, finierunt; & eis apparebo, & multò melius consolabor eos quàm hactenus. Et vos, fratres mei, estote memores pœnarum inferni, quæ tam graues & horrendæ sunt. Seruite itaque Domino, qui vos liberare potest de his, atque aliis malis. Et, ô quàm benè natus, qui inferni pœnas ignorabit. Poterit hoc illis cõferre Saluator, qui præcepta eius seruauerint. Quod superauerit de hac candela in mane, conserua. Et eligat Comes cum quibus ipse voluerit, Episcopum loco mei, quoniam non est iustum, vt si ego defunctus sum, beata semper Virgo Maria Episcopum non habeat. Vnum de palliis meis, donate ad Ecclesiam beati Andreæ.* Et beatus Andreas supplicauit ei. Post hæc beatus Andreas assistens propiùs, taliter loquutus est: *Audiant omnes, quid per me loquitur* DEVS, *dicens: Memor esto, Comes, illius doni quod tibi tradidit Dominus: quæ operaris, in nomine eius operare, vt Dominus facta & dicta tua dirigat, & orationes tuas exaudiat. Primum donum quod vobis contulit Dominus, scilicet Niceam, est auersa ab eo: Dominus donauit vobis ciuitatem hanc, & abstulit eam inimicis vestris; & postea non fuit ibi cognitus: Et si aliquis ibi inuocauit nomen Domini, flagellatus fuit, & opera Domini non fuerunt ibi facta. Sed propter bonitatem suam noluit vos derelinquere Dominus, quin concederet ea vobis quæ petiistis; & plus etiam quàm quærere ausi estis. Ille enim Lanceam contulit vobis, quæ corpus suum plagauit, vnde sanguis nostræ redemptionis effluxit. Et non donauit vobis ita facere de hac ciuitate, sicut de altera fecistis: & videre potestis quia pro meritis vestris, non donauit eam vobis Dominus. Mandat tibi Dominus, ô Comes, vt sapias qui se dominum huius ciuitatis voluerit facere super alios; & quære ab eo quale dominium voluerit portare propter Dominum. Quòd si tu & alij fratres tui, quibus* DEVS *dedit hanc ciuitatem, cognoueritis quòd fidelis sit, & iustitiam tenere vel facere voluerit, habeat: Et si iudicium vel iustitiam tenere vel facere noluerit, sed per potestatẽ suam vult tenere ciuitatem, tu per te & per fratres tuos postula à* DEO *consilium, & dabit tibi* DEVS. *Et illi homines qui viam rectam tenent, vel DEVM diligunt, tibi non deficient: Illi autem qui viã rectam tenere nolũt, reuertantur ad illum qui noluit tenere iustitiã, & videbũt quomodo DEVS saluabit illos. Sed habebunt maledictionem, ex parte DEI & matris eius, illam quam habuit Lucifer cùm de cœlo cecidit. Et vos, si vnanimes estis, postulate consilium in oratione, & DEVS dabit vobis. Et si concordia sit inter vos, tenete consilium de Patriarcha, qui sit de lege vestra. Illos autẽ homines qui de captiuitate ad vos venerunt vt legem vestram tenerent, nolite soluere eos: Sed & illos qui ambulauerunt in Corrozanam, vt DEVM Turcorum adorarent, nolite recipere eos, sed habete sicut Turcos: & mittite duos vel tres ex his in carcerem, & ipsi demonstrabunt vobis alios. Postquam ista à vobis fuerint acta petite à Domino consilium de via pro qua venistis; & ille benè consulet vobis. Ierusalem est prope vos decem dies, & si non vultis tenere supradicta, de decem annis non ibitis in Ierusalem. Et post decem annos, reducam infideles in honore; & centum de illis, præualebunt aduersus mille de vobis. Et vos, homines* CHRISTI, *petite à Domino petitionem quam Apostoli petierunt: sicut & illis donauit, ita & vobis nunc donabit. Comes & Boimundus ite ad Ecclesiam beati Andreæ, & ille donabit vobis optimum consilium apud DEVM. Et quod in corde vestro posuerit DEVS, illud facite. Et postquam visitauit vos beatus Andreas, visitate illum; & facite vt fratres vestri visitent illum. Inter vos, Comes & Boimundus, sit concordia, &*

dilectio

dilectio DEI *& proximi. Et si benè vos cōcordaueritis, nulla res poterit vos dissipare. Primā iustitiā quam debetis facere, decet demonstrare. Sicut sunt homines de singulis Episcopiis suis, profiteātur diuitias suas; & adiuuent pauperes de patria sua, prout poterūt; & necesse fuerit. Alias autem sicut cōcordaueritis, facite. Quod si hāc, & alias iustitias tenere noluerint, vos eos constringite. Et si aliquis aliam ciuitatē tenere voluerit, de his quas dabit vobis* DEVS, *secundū suprascripta facite vt se contineat: Si autē facere noluerit, Comes cum filiis* DEI *eū flagellet.* Hęc verò primū credita, deinde oblita sunt: Etenim alii dicebant, reddamus ciuitatē Imperatori; alii autem non. Atq; sic per huiusmodi discordias & seditiones, res pauperū annullatę sunt. De cōsilio autē quod apud Sanctū Andreā accipere Principes debuerūt, nihil fuit.

Inter hęc *Turci de Calep*, quoddā castrum obsederūt. Afflicti igitur Turci qui intus erant, mandauerūt *Duci*, qui in illis regionibus erat, vt castrū ipsorū reciperet: quia deinceps, nō aliū nisi de genere Francorū dominū habere volebant. Ob hoc itaq; Dux Antiochiā reuersus, *Comitē*, qui iā cōualuerat ex infirmitate, & milites & pedites suos omnes pro causa pauperū in vnū euocauerat, vt in *Hispaniā*, deprędatū eos deduceret, multū rogauit, vt Turcis qui DEVM reclamabāt, pro DEO & pro gloria gentis Francorū, atq; pro se succurreret: addens, quod contra machinas obsidentiū Turcorū, obsessi Turci Crucē prętenderent. His atq; aliis huiusmodi precibus, cū Duce Comes profectus est. Hęc autē vbi à Turcis cognita sunt, ab obsidione discedunt. Vt verò ad *Asā* exercitus noster peruenit, suscepit Dux obsides de castello pro fidelitate deinceps: & Comes cū grandi dispendio sui exercitus, Antiochiā reuersus est. Rursus *Comes* congregauit milites suos, vt plebē pauperū in *Hispaniā* conducerent, quę fame & tædio Antiochię deficiebat. Apparuit autē *Sanctus Andreas Petro Bartholomeo*, eo tēpore apud *Rodiam*, infra tentoriū, vbi manebat Episcopus *Atensis*, & Capellanus Comitis *Raimūdus*, & alius Capellanus nomine *Symon*. Hic autē Symon audiens eos colloquentes sibi, scilicet Sanctū Andreā cū Petro Bartholomeo, caput suū cooperuit; & vt ipse retulit, plurima audiuit, sed hoc solū retinuit: *Domine ego dicā*, Episcopus Atensis ait: *Nescio vtrū in somnis fuerit an nō: quidā senex stetit corā me, indutus stolā albā, atq; in manibus suis Dominicā lanceā tenēs*, ait mihi: *Credis hāc lanceā esse* IESV CHRISTI? & respondi: *credo Domine*, atq; cùm sic secūdò & tertiò idē quęsisset à me, dixi: *Reuera credo, Domine, hanc esse lanceā, quæ sanguinē de latere Domini nostri* IESV CHRISTI *eduxit, vnde omnes redēpti sumus*: Et post hęc cū impetu me, Raimūdū, qui propè dormiebā, excitauit. Ego autē, Raimundus, cū euigilassem, splendorē quidem insolitū vidi, & quasi quandā gratiam animo concipiens, ab eis, qui aderant, quærere cepi: vtrū quiddā, quasi plebis tumultuationē, sentirent. Et ceperūt omnes alii dicere: *minimè*: Ille verò Petrus cui hæc reuelatio facta fuerat, cū ad inuicē ea quæ supra diximus quæreremus, respōdit: *Et meritò gratificū splendorē hîc conspicitis, cū ille Pater diutius hîc steterit, à quo omnis gratia procedit*: Cùm autē ab eo quæreremus, vt quę sibi dicta fuerāt nobis manifestaret, hęc Comiti & nobis dixit: *Hac nocte venit hic Dominus & beatus Andreas, in specie, qua prius venire soliti sunt; & tertius quidā, cuius statura erat parua, indutus lineis, & barba lōgissima. Et cōminatus est mihi multū beatus Andreas, eo quod reliquias corporis ipsius apud Antiochiā repertas in Ecclesia ipsius, in quodā loco indigno dimiserā*: & dixit: *Cū præcipitatus essē de quodā monte ab infidelibus; duos digitos mihi cōfregi; atq; post mortē meam hic vir eos accepit, & Antiochiā detulit, & tu cū eos inuenisses, negligēter habuisti: alterū passus es tibi subripi; alterū ibi indignè dimisisti.* Et ostēdit mihi manū, sine duobus digitis: *Deinde de te ô Comes, multū cōquestus est: Nā cùm venerabile munus, nulliq; alii à Domino concessū acceperis, grauiter & nequiter peccare, in cōspectu Domini nō vereris. Vnde tibi Dominus hoc signū demonstrauit: Nam ¦ ante quintū diem cū in festiuitate beatæ Fidis candelā magnā obtulisses, vt per tres dies & totidē noctes durare potuisset, nullū quidē illa splendorē dedit; sed statim liquefacta, in terrā corruit. In hac autē nocte cū paruā candelā obtulisses, adeò vt vix vsq; ad gallicantū durare posset, et dies est & durat adhuc; nec tertia pars ex ea cōbusta est. Propterea hæc tibi mandat Dominus: Nihil incipias, nisi prius pænitentiā egeris: Alioquin tu & quicquid egeris, vt candela liquefacta, in terrā corrues. Quòd si pœnitentiā egeris, quicquid inceperis in nomine Domini*, DEVS *perficiet, & consummabit; vt & cādelā vides durare paruā, sic faciet Dominus magnū, quicquid ceperis, etiā si paruum sit.* Cumq; Comes, se ita grauiter peccasse excusaret; tūc Petrus, & peccatū sibi narrauit, & Comes ita cōfessus est, & pœnitentiā egit. Et rursū dixit Petrus ad Comitē: *Conqueritur, ô Comes, de cōsiliariis tuis beatus Andreas, eò quòd multa mala tibi scienter cōsilietur. Quare tibi præcipitur vt illos ad consiliū tuū non admittas, nisi prius tibi iurent, quod scienter tibi mala nō consilietur: Audi adhuc, Comes: Mādat tibi Dominus ne diutius moram facias, quia nisi prius Ierusalē capta fuerit, succursū nullū habebis: Cū autē propè Ierusalē fueris, nullus per duas leugas ibi equitet. Quod si ita feceritis; ciuitatem suam donabit vobis Dominus.* Post hæc

multas gratias retulit mihi Sanctus Andreas, quod Ecclesiã, quæ suo nomine fabricata fuerat, apud Antiochiã consecrari fecerã. Hæc & alia mihi loquutus est Sanctus Andreas, de quibus nunc nõ est locus dicendi: & sublati sunt, ipse & socii eius.

Igitur Comes cum populo pauperum, & paucis militibus in Syriam profectus, primam ciuitatem Sarracenorum, *Barram* nomine, viriliter expugnauit; & multa millia Sarracenorũ ibi interfecit, & multa millia ad Antiochiã reducti venundati sunt. Et illos qui dum oppugnarentur timore mortis se ei reddiderũt, liberos abire permisit. Demũ habito cõsilio, cũ Cappellanis & Principibus suis, satis laudabiliter & honestè quendã sacerdotẽ Episcopum ibi elegit. Etenim conuocatis omnibus, qui ibi secũ aderãt, quidã Comitis capellanus, parietẽ quendã ascendit, atq; omni conuentui, Comitis desideriũ manifestauit. Cumq; populus multũ instaret vt electio fieret, idẽ Comitis capellanus rursũ cepit quęrere, si esset ibi aliquis, de Clero, qui fideliũ vota susciperet; & quantũ posset Paganis resistẽdo, DEO & fratribus ibi seruiret. Cumq; omnes tacerent, *Petrum* quendã, Narbonensem genere, aduocauimus, cui in præsentia totius cõsilii, laborẽ Episcopatus ostendimus, rogãtes vt pro DEO & pro fratribus, illũ suscipere non dubitaret, si hoc in animo haberet, vt mallet mori, quàm relinquere ciuitatẽ illam. Quę cum profiteretur, vnanimiter laudauit eum populus, atq; DEO multas gratias egit, qui Episcopũ Romanũ in Orientali Ecclesia habere voluit, pro sui administrationem. Concessit Episcopo Comes medietatem ciuitatis, & totius territorii. Erat autem *Barra*, ab Antiochia longè per duos dies vltra Antiochiam. Et iam instabant Kal. Nouemb. in quibus omnes Principes cõuenire *Antiochiam* promiserant; & incipere iter propter quod venerant. Igitur Comes relicto exercitu suo apud Barram cum electo suo, & multis captiuis, & spoliis magnis, cũ grandi exultatione Antiochiam reuersus est. Cõuenerant enim ibi omnes Principes, pręter *Balduinũ* fratrem Ducis. Hic verò Balduinus ante captã Antiochiã versus Euphratem profectus, *Roais*, ditissimam ciuitatem atq; famosissimã, obtinuerat; & multa prælia cum Turcis feliciter gesserat. Sed antequã ad reliqua perueniamus, hoc vnum prætereundũ non videtur de *Duce Lotharingię*: qui cum Antiochiã eo tempore, cum duodecim militibus veniret, centũ quinquaginta Turcos obuiam habuit. Tunc assumptis armis, & cohortatus milites suos, viriliter hostes aggressus est. *Turci* autẽ, vt viderũt quia *Franci* mortẽ magis pugnando, quàm fugam cũ salute eligerent: quædam pars Turcorũ descẽdit, vt altera pars securius pugnaret, cùm sciret socios suos à bello, dimissis equis suis, nõ discessuros. Sic itaq; bellũ inceptum cũ diu grauiterq; duraret, cõfortati ad inuicẽ milites Ducis, quod & numerũ duodecim Apostolorũ continerent; & dominũ suum quasi vicariũ CHRISTI haberẽt, imperterriti agmina Turcorũ inuadũt. Contulit ibi DEVS tantam victoriã Duci, vt vsq; ad triginta ex eis occideret, & totidẽ caperet; reliquos persequutus in paludibus & flumine, quæ vicina erãt, alios necari, alios submergi coëgit. Et sic cũ magna victoria Antiochiã venit: faciebat enim capita cæsorũ ab aliis Turcis viuis deferri: quod nostris satis iocundũ fuit. Itaq; cùm omnes Principes conuenissent in Ecclesia B. Petri, de itinere nostro agere ceperũt. Tunc quidam qui castella & reditus in regione Antiochię habebant, dixerunt: *Quid fiet de Antiochia? Quis seruabit eam? Imperator non veniet. Etenim accepto nuncio quod Turci obsiderẽt nos, non confidens virtuti suæ, et hominũ multitudini, quam secum habebat, aufugit. An adhuc expectabimus eum? Certè nõ veniet in auxiliũ nostrũ, qui fratres nostros ad auxiliũ DEI venientes, vt reuerterentur coegit. Et si dimittimus hanc ciuitatẽ, & Turci occupent eã, erunt vltima peiora prioribus. Sed omnes cõcedant eam Boimundo: quoniã & ipse sapiens est, & optimè seruabit eam; & nomen eius magnũ est inter Paganos.* At Comes Raimundus, & alii è contra dicebãt: *Imperatori iurauimus super Dominicã Crucem, & spineã coronam, & super multa alia Sancta: quod nec ciuitatẽ, nec castellũ, de omnibus pertinentibus ad Imperiũ eius, retineremus sine eius volũtate.* Sic itaq; aliis cõtradicentibus, hoc modo & alio modo, in tantã discordiã cõuenerũt Principes nostri, vt penè ad arma venirẽt. Etenim Dux & Comes Flãdrẽsis, leuiter de ciuitate Antiochię habebant: propterea, licet de Boimundo vellẽt, quod haberet eã, tamen non audebãt laudare ei, metuentes incurrere periurii infamiã. Hoc igitur modo de itinere, & de aliis rebus, quę itineri & pauperibus vsui forent, differebatur. Hęc autẽ cũ populus vidisset cepit dicere quisq; ad sociũ suũ, deinde palam omnibus: *Quoniã Principes, vel propter timorẽ vel propter iuramẽta quæ Imperatori fecerũt, nos in Hierusalẽ ducere nolũt, eligamus de militibus, aliquẽ fortẽ, cui fideliter seruiẽdo, et tuti esse possimus; & si gratia DEI est, eodẽ milite duce in Ierusalẽ perueniamus. Hè hò! nõ sufficit Principibus nostris, quòd hic per annũ fuimus, & ducẽta millia armatorũ hic cõsumpta sũt? Habeãt qui*

volunt

volunt aurũ Imperatoris; et qui volũt redditus Antiochiæ habeant. Nos autẽ, CHRISTO *pro quo venimus duce, iter nostrũ aggrediamur. Pereant malè qui volũt habitare Antiochiæ, sicut nuper habitatores eius perierũt. Quod si hæc tãta lis diutius propter Antiochiã datur, diruamus muros eius: et pax quæ ante captã ciuitatẽ Principes tenuit, destructa ciuitate eosdẽ tenebit. Alioquin antè quã fame omnino & tædio hîc deficiamus, ad propria reuerti debemus.* His atq; aliis de causis discordem pacẽ Comes & Boimũdus inter se fecerũt. Igitur terminato die, iubetur populus præparari ad deuotũ iter. Præparatis igitur necessariis, die cõstituta, profectus est *Comes* Sancti Egidii, & Comes *Flandrẽsis* in Syriã; ibiq; *Marrã*, ditissimã ciuitatẽ, & populosã obsederũt. Erat autẽ Marra à Barra longè octo milliaribus. Et erãt ciues Marræ ita superbi, quia quodã tẽpore in quadã pugna de nostris multos occiderãt, & exercitui nostro maledicebãt, & cõuiciabãtur: & vt maximè nos prouocarẽt, Cruces super muros ponẽtes, multis iniuriis eas afficiebant. Hac itaq; de causa, secunda die aduentus nostri, ita acriter eos oppugnauimus, vt si quatuor scalas plus habuissemus, capta esset ciuitas: sed quoniã nõ habuimus nisi duas, & illas easdẽ breues & fragiles, adeò vt timidè super eas ascẽdere timebamus, cõsultũ est vt fierẽt machinæ & crates, & aggeres, quibus impelleretur murus, & effoderetur, & coæquaretur. Interea venit *Boimũdus* cũ exercitu suo, & obsedit eã ex alia parte: rursus nõ cõparatis armamẽtis quę supra diximus, quasi per cohortationẽ Boimundi qui priori oppugnationi non affuerat, voluimus vallum cõplendo, inuadere murũ. Sed hoc frustrà fuit: Nã multò deterius quã antea, tunc pugnatũ est. Post hęc tanta fames in exercitu fuit, vt quod dictu est miserabile, plusquã decem millia virorum, per sata, more pecudũ, ire videres, fodiendo, & inuestigãdo si fortè aliqua grana frumenti, vel hordei, vel fabæ, siue alicuius leguminis, reperirent. Interea, licet cõpararẽtur quæ supra diximus ad oppugnandũ machinę, tamen quidã de nostris videndo miseriã populi nostri & audaciã Sarracenorũ, desperantes de DEI misericordia, aufugiebãt. Sed DEVS, cui cura est de famulis suis, vlterius misereri populo suo nõ distulit, quẽ in vltimis tribulationibus positũ vidit. Itaq; per beatos Apostolos Petrũ & Andreã nobis mandauit: per quos voluntatẽ eius sciremus, & iram eius grauẽ ergà nos placare possemus. Illi igitur in capellã Comitis venientes, per noctis medium, Petrũ cui Lanceã ostenderãt, excitauerũt. Tunc ille subitò, vidẽs eos deformi veste & sordidissima indutos, scriniis vbi reliquię manebãt assistere, pauperes esse aliquos credidit, qui aliquid de tentorio vellent subripere. Erat enim Sãctus *Andreas* indutus tunica veteri, & ad humeros dirupta, & in foramine sinistri humeri pannus insitus erat, in dextro nihil, & viliter calceatus erat: beatus verò *Petrus*, camisia grossa, & longa vsq; ad talos indutus erat. Tũc ait ad eos Petrus Bartholomeus: *Qui estis Domini? vel quid quæritis?* Et respõdit beatus Petrus: *Legati sumus DEI. Ego sum Petrus, & iste est Andreas. Sed voluimus tibi in hoc habitu apparere, vt cognoscas quantũ proficit qui DEO deuotè seruit: hac in ætate & habitu, quales nos vides, ad DEVM venimus: & tales sumus.* Et hoc dicto tales fuerũt, vt nihil eis clarius, nihil pulchrius. Petrus verò qui hæc videbat, subita claritate perterritus, veluti mortuus cecidit in terram; & præ nimia angustia sudãs, nattã super quã ceciderat humefecit. Tũc eleuauit eũ beatus Petrus, & dixit ei: *Leuiter cecidisti.* Et ille respõdit: *ita est Domine.* Et rursus beatus Petrus: *Sic cadẽt omnes qui in incredulitate vel trãsgressione mãdatorũ DEI sũt. Sed si pœniteat eos de malefactis suis, et ad* DEVM *clamẽt, erigit eos Dominus, sicut ego cũ cecidisses te erexi. Et sicut sudor tuus ibi super nattã cecidit & remansit, sic peccata ad se clamantiũ tollit* DEVS *& aufert. Dic mihi, quomodo se habet exercitus?* Et respõdit ille: *Certè Domine in magno timore famis, et totius miseriæ sunt.* Et beatus Petrus: *Et reuera in magno timore esse possunt, qui* DEVM *omnipotentẽ deseruerũt; nec periculorũ de quibus eruit eos recordãtur, vt aliquã gratiã ei referant. Etenim cũ illic essetis omnes, victi & humiliati infra Antiochiã; quia clamastis ad Dominũ adeò, vt nos qui in cœlo eramus omnes audiremus, exaudiuit vos Dominus, et Lanceã suã quasi pignus victoriæ vobis cõtulit: deinde mirificè & gloriosè de inimicis vestris, qui vos obsederãt triũphare fecit. Et nunc quomodo creditis vos esse tutos, qui* DEVM *grauiter offendistis? Poterũt vos mõtes excelsi, vel antra tueri? Etenim si essetis in aliquo loco excelso, & firmissimo, & abundaretis omnibus vitæ necessariis, non tamen securi possetis esse, cùm vnicuiq; de vobis centum millia aduersariorum imminerent. Inter vos cædes & rapinæ sunt, & furta; nulla iustitia; & plurima adulteria: cùm DEO placitum sit, si vxores vos omnes ducatis. De iustitia verò, sic præcipit Dominus: vt quicunque pauperi violentiam intulerit, quicquid est in domo oppressoris, publicetur. De decimis autem dico, quod si eas reddatis, quicquid vobis necesse fuerit, donare paratus est. Ciuitatem verò istam, pro sua misericordia, & non pro meritis vestris, donabit vobis.* Cùm autẽ hæc manè Comiti nuntiasset Petrus, cõuocauit populum Episcopus Aurasicẽsis & Barię; & supra scripta eis expo-

fuimus. Adducti igitur fideles in magnam spem capiẽdæ ciuitatis, largissimas eleemosynas, & orationes DEO omnipotẽti offerebãt, vt plebẽ pauperũ suorũ, pro solo nomine suo liberaret. Fiũt itaq; post hęc velociter scalæ, & turris lignea extruitur, & crates iungũtur, & terminatâ die pugna incipitur. At verò illi qui infra ciuitatẽ erant, in nostros, qui murũ suffodiebãt, lapides cũ tormẽtis, & tela, & ignẽ, & ligna, & aluearia cũ apibus, & calcẽ, permixtim iaciebant. Sed, DEI virtute & misericordia, nullũ vel paucos de nostris ista lædebãt. Nostri verò cũ petrariis & scalis, murũ imperterriti aggrediebãtur. Tenuit autẽ hęc pugna ab ortu Solis, vsq; ad occasũ ita mirabiliter, vt nulli vnquã requies cõcederetur: & adhuc de victoria dubitabatur. Tandẽ exclamauerũt vnanimiter omnes ad Dominũ, vt plebi suę propitius fieret; & Apostolorũ suorũ promissa adimpleret. Affuit ilico Dominus, & ciuitatẽ secundũ Apostolorũ dicta nobis donauit. Ascẽdit antè omnes *Golferius de Turribus:* quem subsecuti sunt plures, qui murũ, & quasdã turres ciuitatis inuaserunt. Et nox superueniens, pugnã diremit. Retinebãt adhuc Sarraceni quasdã turres, & partẽ ciuitatis. Ob hoc itaq; sperantes milites quod vsq; in manè, se Sarraceni nõ dedissent, extra muros ciuitatis custodiebãt, ne aliquis subterfugeret. At verò ii quibus sua vita non multũ chara fuerat, quos lõga ieiunia in sui despectũ deduxerãt, per noctis tenebras inferre bella Sarracenis nõ formidabãt. Atq; sic pauperes, & spolia ciuitatis, & domos habuerũt. Manè autẽ facto, ingressi milites ciuitatẽ, quę sibi tollerẽt, pauca inuenerunt *Sarraceni* verò, concluserant se in specus subterraneos; & nulli, vel pauci apparebant. Cumq; nostri omnia, quæ super terrã repererant, sustulissent, arbitrati omnia esse cũ Sarracenis, igne & fumo sulphureo antra perquirebãt; & quia non multa spolia ibi reperiebant, quos poterant inuenire de Sarracenis, donec ad mortẽ pro spoliis afficiebant. Contigit autẽ quibusdã de nostris, vt cũ Sarracenos pro spoliis per ciuitatẽ ducerent, vsq; ad puteos Sarraceni nostros perducebãt; atq; se subitò intus pręcipitabãt, eligentes magis mortis compendiũ, quã sua vel aliqua demõstrare vellẽt. Quapropter omnes morti subiacuerũt; & proiecti sunt, per paludes ciuitatis & extra muros. Sicq; nõ multa spolia capta fuerũt in ciuitate. Interea orta est contentio inter homines Boimundi & Comitis: ob hoc, quia cũ milites Boimundi oppugnationi nõ multũ institissent, plurimũ turres & domos, & captiuos obtinerent. Mirabile quoddã fecerat ibi Dominus. Etenim, cùm ante captam Marram præcepta Sanctorũ Apostolorũ Petri & Andreę, sicut supra scriptũ est, ad populũ exponeremus: irrisit nos *Boimundus*, & socii eius. Itaq; nec ipse nec qui cũ eo erant, pugnæ profuerunt, sed potius oberant. Et cũ modò plurima haberẽt spolia, quidã de familia Comitis indignè ferebant. Tamen inter ipsos Dominos malè cõueniebãt; ob hoc quod Comes volebat dare ciuitatẽ Episcopo Albariẽsi; & Boimundus nolebat dimittere quasdã turres, quę se ei dederãt, dicens: *nisi Comes dimiserit mihi turres Antiochiæ, non ei consentiã in aliquo.* Interea de itinere milites & populus quærere ceperũt, quando Principibus placeret vt inciperetur. Etenim licet ex longo tẽpore inceptũ esset iter; tamen quotidiè videbatur nobis incipi cũ iter ageremus, quia nundũ fuerat cõpletũ. Boimundus dicebat quòd vsq; in Pascha differretur. Et tunc erat tempus Dominicæ Natiuitatis. Desperabãt etiã multi, eò quòd pauci essent equi in exercitu, & Dux aberat; & multi de militibus abierant ad Balduinum de Roais. Itaq; multi reuertebantur. Tandem cõuenerunt Episcopus Albariensis, & quidam nobiles cum populo pauperũ, & *Comitẽ* euocauerunt. Cumq; Episcopus prædicationem suam cõpleuisset, procubuerunt milites, & omnis populus ante Comitẽ; & cum lachrymis multis deprecabantur eũ, *vt ipse cui Lanceã suã Dominus contulerat, ductor & dominus exercitus eiusdẽ fieret: addẽtes quòd ob hoc Lanceã Dominicã promeruisset, vt si alij Principes defecissent, ipse obnoxius tanto beneficio Domini, securus cum populo pergere non formidaret. Alioquin, traderet Lanceam populo; & iret populus in Ierusalem, ipso Domino duce.* Dubitabat autem Comes, propter aliorum Principum absentiam, metuens quòd si ipse solus diem itineris terminaret, ob inuidiam sui cæteri non issent. Quid multa? Vincitur Comes lachrymis pauperũ, & diem quintũ decimum ad iter nominauit. Quã ob rẽ indignatus *Boimundus*, diem quintũ aut sextũ obclamare itineri per ciuitatẽ iussit: & post hæc, Antiochiã reuersus est. Quærebat Comes cũ Episcopo, quomodo ciuitatẽ potuisset retinere; & quos, & quantos viros, pro custodia ibi dimittere possent. Interea mandauit Comes *Duci Lotharingiæ* & ad alios qui Marræ non interfuerant, vt congregarentur in vnum locum; atq; de his, quæ itineri vtilia forent & populo DEI, pertractarent. Atque sic conuenerunt apud *Roiam*, quæ inter Antiochiam & Marram quasi media est. Ibique omnes princi-

Principes,habito colloquio,in deterius vertebatur. Etenim Principes se ab itinere excusabant,& causa eorũ,alii multi. Volebat tunc Comes Duci donare decẽ millia solidorũ; & Rotberto Normanniæ Comiti totidẽ; & sex millia Comiti Flandrensi; & Tancredo quinq; millia; & aliis Principibus prout erant. Inter hęc,cũ ad pauperes,qui apud Marrã remanserant, peruentũ esset, quod Comes in ciuitate Marrę, multos milites & pedites de exercitu,pro custodia,dimittere vellet, dixerũt ad inuicem: *Heho! & propter Antiochiam lites, & propter Marram lites; & in omni loco quem DEVS dederit nobis,Principum certamina,et imminutio exercitus DEI erit? Certè, propter hanc ciuitatẽ vlterius lites non habebuntur. Venite, & diruamus muros eius; & fiet pax inter Principes, & Comiti securitas,ne perdat eam.* Surgentes itaq; debiles & infirmi de cubilibus suis, innixi baculis,ad muros vsq; perueniebant; & illos lapides quos vix tria vel quatuor paria boum trahere possent, facilè quidã famelicus reuolutos à muro longè proiiciebat. Episcopus verò Albariensis,causando & interdicẽdo ne hoc vllo modo fieret, circuibat ciuitatẽ,& pariter Comitis familiares. Cùm autem pertransissent custodes isti,statim reuertebantur ad inceptũ opus,qui se occultauerãt, & qui declinauerãt ad aduentũ Episcopi & sociorũ eius. Et qui nõ audebant per diem diruere, vel nõ poterant aliis intẽti,per noctẽ instabãt. Vix erat aliquis de populo debilis vel infirmus,ad cõfringendũ murum. Interea tãta fames fuit in exercitu,vt multa corpora Sarracenorũ iam fętentiũ, quę in paludibus ciuitatis eiusdem per duas hebdomadas,& amplius iacuerant,populus auidissimè comederet. Terrebant ista multos,tã nostrę gentis homines,quàm extraneos. Reuertebantur ob ea nostri quàm plures, desperantes de itinere,sine succursu de gente Francorũ. Sarraceni verò & Turci è cõtra dicebant: *Et quis poterit sustinere hãc gentẽ, quę tã obstinata atq; crudelis est, vt per annũ nõ potuerit reuocari ab obsidione Antiochiæ, fame vel gladio, vel aliquibus periculis? & nũc carnibus humanis vescitur?* Hæc & alia crudelissima sibi,in nobis dicebant esse Pagani. Etenim dederat DEVS timorẽ nostrũ cunctis gentibus; sed nos nesciebamus. Interea *Comes* à Colloquio Principũ regressus *Marram*, grauiter irascebatur, de destructione muri contra populum. Cumq; expositum esset ei, quod neq; Episcopus, neq; alii Principes sui possent amouere, minis vel verberibus, populũ à muri destructione, intellexit ilicò diuinum esse; & vt funditus murum diruerent præcepit. Interim ingrauescebat fames quotidie. Cumq; iam dies proposita itineri instaret, prędicabamus, eleemosynas & orationes fieri in populo ad DEVM pro itinere. Cùm verò vidisset Comes quòd nulli de Principibus Maioribus ad se venirent; & omnẽ populum contabescere cerneret, in interiora *Hispaniæ* pro victualibus populum ire præcepit; & ipse cum militibus, præcessit eum. Sed hoc non erat gratum quibusdã suis priuatis: dicebant enim: *in exercitu vix sunt trecenti milites, & aliorum armatorum non est grandis numerus, & alii ibunt in expeditionem, atque alii hic erunt infra ciuitatem hanc destructam, quæ sine munimine est?* Et intendebant Comiti nimiam leuitatem. Ad vltimum tamen pro causa pauperum Comes profectus est; & castella multa obtinuit, & captiuos; & maximã prædam cepit. Cumq; reuerteretur, cum grandi exultatione & victoria, pluribus *Sarracenorum* interfectis, sex vel septem de nostris pauperibus à Paganis capti & interfecti sunt: hi autẽ omnes defuncti, cruces in dextris humeris habuerunt. Hæc autẽ cùm Comes & qui cum eo erãt vidissent, Omnipotẽti DEO gratias quantas poterant reddebant, qui pauperũ suorũ memor erat: & ob hoc maximè confortabantur. Itaq;, vt omnibus qui ad sarcinas,apud Marrã remanserant, satisfacerent, vnũ de interfectis qui adhuc spirabat detulerunt: & mirũ certè in homine illo vidimus: qui, cùm vix haberet integrum vbi latere posset anima, per septem aut octo dies sine victu permansit: testificans IESVM, ad cuius iudicium erat venturus, sine dubio, Crucis illius DEVM fuisse auctorem. Igitur prouentu rerum & Crucis confortati, in quodam castro qui vocabatur *Capharca*; & erat in itinere longè à Marra quatuor leugis, spolia sua dimiserunt; atque illi qui socios habebant Marræ, cum Comite eo reuersi sunt. Constituta itaque die, & incensa ciuitate, proficiscebantur. Sed *Comes*, cum clericis suis, & Episcopo *Albariensi*, discalceatus incedebat, inuocantes DEI misericordiam & Sanctorum præsidia. Et consecutus est nos *Tancredus* cum quadraginta militibus, & peditibus multis. Cumque hoc audissent Reges de terra illa Arabum nobiles, cum supplicationibus, & multis donariis ad Comites mittebant: dicentes se nunc & deinceps tributarii eorum futuri, & allaturi victualia gratis, & pro commercio. Itaque acceptis securitatibus ab eis per iusiurandum, & vadibus, pro conductu,

vlterius tendebamus. Habuimus autẽ à Rege Cæsareæ duces, qui nos in prima die, vt nobis videbatur, malè duxerunt. Fuimus etenim in hospitio illo, in penuria totius boni, præter aquæ: Secunda verò die iidem duces imprudenter induxerũt nos in quandã vallem, vbi armenta Regis & totius Regionis propter timorẽ nostrum confugerant. Etenim Rex longè antè, nos ibi venturos sciebat; & vt fugerent ante nos, omnib. Sarracenis mandauerat. Sed si iussisset vt omnes de Regione illa obuiã nobis venirent, non ita factũ esset. *Raimundus de Insula* & socii eius ea die vnum Sarracenũ ceperunt, cum literis Regis, quas deferebat ad omnes de illa regione, vt fugerent ante nos. Cumq; hæc Regi cognita fuissent, dixit: *Ego quidẽ iusseram hominibus meis vt fugerent ante faciem Francorũ, quantum possent; & ipsi ad eos venerũt. Video quia DEVS hanc gentẽ elegit: propterea quodlibet faciant, nõ eis nocebo.* Tunc DEVM ipse Rex benedicebat, qui sufficienter prouidet necessaria timentibus se. Videntes autẽ tam subitam ac talẽ plenitudinẽ nostri milites, & multi de plebe viri fortes, assumptis omnibus pecuniis suis *Cæsareã* & *Camelam* adibant, vt equos farios ibi mercarentur, dicentes: *Quoniam DEVS de victu nostro curam agit, nos de pauperibus, & de militia eius curemus:* Sicq; factum est, vt vsq; mille optimos dextrarios haberemus. Conualescebant quotidie pauperes; confortabantur quotidie milites; & sic quotidie exercitus multiplicabatur. Et quãto vlterius progrediebamur, tanto ampliora nobis beneficia prouidebat DEVS. Et licet omnia sufficienter nobis prouenirent, tamen quidam Comitem ad hoc inclinauerunt, vt quasi causã *Zibelli*, quę est ciuitas in maritimis, deuiare paulisper vellet. Sed *Tancredus* aliiq; multi viri fortes & boni, ne hoc vllo modo fieret effecerunt, dicentes: *DEVS visitauit plebem pauperũ, & nos declinare ab itinere debemus? Sufficiant nobis præteriti labores apud Antiochiam, belli & frigoris, & inediæ, denique & totius miseriæ. Numquid nos soli mundum expugnabimus? & habitatores mundi omnes interficiemus? Ecce de centum millibus equitum, vix milites mille habemus; & de ducentis millibus peditum armatorum & amplius, modo nõ sunt in exercitu nostro quinque millia armati: & expectabimus donec omnes consumamur? Numquid ideò venient alij de terra nostra, quia audient captam esse Antiochiã & Zibellum, atq; reliquas ciuitates Sarracenorũ, nostras? Sed eamus in Ierusalẽ pro qua venimus: & reuera DEVS eam nobis dabit. Et tunc, solo timore eorũ qui venient de terra nostra, & de aliis terris, aliæ ciuitates, scilicet Zimel & Tripolis, et Sur, & Accaron, quæ sunt in itinere nostro, ab incolis relinquentur.* Sic itaq; cùm anterius progrederemur, quidam Turci & Arabes exercitũ sequebantur; & pauperes qui pro debilitate sua longè post exercitum remanebant, interficiebant & spoliabant. Cumq; hoc semel & secundò fecissent, aliã die remansit Comes in occultis, donec omnis exercitus pertransiret. Hostes verò, impunitate cædis, & spe rapinæ, exercitũ nostrum more solito insequebantur: sed cùm iam insidias præterissent, egressi nostri de occultis cum Comite, agmina hostiũ inuadunt, conturbant & confundunt; atq; ipsos interficiunt, & equos eorũ optimos, cum grandi exultatione ad exercitũ deduxerunt. Et post hæc, nulli hostes exercitũ assequebantur: quoniã Comes cum armata multitudine militum post omnes debiles ibat. Alij autẽ milites armati cum Comite Normanniæ & Tancredo, & Episcopo Albariensi frequenter exercitum præcedebant: ne vel à tergo vel à fronte, improuisi, hostes conturbarẽt nos. Etenim Comes quia paucos milites secum habebat cum à Marra proficisceretur, rogauit Episcopum, vt posito præsidio Barræ, ipse veniret secum. Quod Episcopus audiens, *Guillelmum Petri* nomine *de Cimiliaco* quendam militem suum ibi dimisit, cùm militibus septem & peditibus triginta, virũ fidelem ac DEO deuotũ; qui res Episcopi auxit, adiutore DEO, in decuplũ, breui tẽpore: & homines pedites habuit pro triginta, septuaginta; & equites sexaginta, & amplius. Consultũ est eo tẽpore de itinere nostro, vt dimitteremus viã quę ducebat *Damascũ*, & diuerteremus ad maritimã: quoniã, si nostræ naues quas in portu Antiochiæ reliqueramus ad nos venirent, haberemus cõmercia cum his de insula Cypri, & reliquarum Insularũ. Cùmq; vt consultũ est, iter ageremus, relinquebant ciuitates & castra & villas, plenas omnibus bonis, habitatores terrę. Itaq; circinatis magnis montanis, cũ in vallem quandã opulentissimã venissemus, rustici quidam multitudine sua & castri sui munitione superbi, neq; ad nos mittere pro pace, neq; relinquere castrũ suum volebãt; sed insuper armigeris nostris & peditibus, qui inermes erant, & per villas discurrebant pro victualibus, incurrerũt; & quibusdam interfectis, spolia intra castellum suum miserunt. Indignati itaq; nostri, ad castellũ vsq; perueniunt. Rustici autẽ obuiam nobis vsq; ad pedẽ montis, in quo castellũ erat, venire non dubitauerũt. Tunc nostri accepto cõsilio, ordines peditũ

& mili-

& militum cõſtituerunt; & ſic à tribus partibus, per altitudinẽ montis aſcendẽtes, agmina ruſticorum fugere compulerunt. Erant enim circiter triginta millia *Sarraceni:* & caſtellum ipſorum erat, in deſcenſu cuiuſdam maximi montis: & propterea cùm volebant refugiebant ad caſtellum, & alii in ſuperiori montis parte, & ſic aliquantulum nobis reſiſtebant. Tandem exclamauimus ſignum ſolitum in neceſſitatibus noſtris, DEVS ADIVVA, DEVS ADIVVA: & inimici noſtri ita turbati ſunt, vt vſque ad centum, ſolo timore & impetu ſociorum ſuorum, ſine vulneribus, in ingreſſu caſtelli, mortui remanerent. Erat autem maxima præda boum & equorum & ouium extra caſtellum, vbi populus noſter occupabatur. Dumque Comes cum quibuſdam militibus bello intenderet, pauperes noſtri accepta præda, vnus poſt alium redire ceperunt; deindè pedites viam tenebant; poſtea milites plebei. Erant autem tentoria noſtra longè à caſtello, quaſi decem miliaribus. Interea Comes, milites & populum hoſpitari iubebat. Videntes autem Sarraceni, qui ad ſuperiorem montem aſcenderant, & ii qui erant in caſtello, quòd maxima pars noſtrorum diſceſſerat, ventilare ad inuicem ceperunt, vt coniungerentur: Comes verò dum hæc negligit, penè ſe derelictum à militibus ſuis reperit. Erat collis in quo caſtellum erat, multum arduus & lapideus; & ardua ſemita, per quam vnus equus poſt alium vix ire poterat. Hac itaque difficultate comprehenſus Comes, quaſi verſus illos, qui de ſuperiori monte deſcenderant, pergere cum ſociis cepit, quaſi pugnaturus: qui primo paululum ad aduentum Comitis non dubitauerunt. Tunc noſtri verſo itinere, in vallem quaſi ſecuri tendebant. Vidẽtes Sarraceni ſe fruſtratos, & noſtros ſecurè deſcendere; & hi de caſtello, & hi de montibus pariter noſtris incurrunt. Coacti itaque noſtri alii ab equis ſuis deſcenderunt, alii ſe præcipicipites per abrupta dederunt; & ſic cum maximo periculo mortem euaſerunt: quidam verò viriliter pugnando, mortui ſunt. Hoc vnum certum ſcimus, quod nunquam fuit Comes in maiori periculo vitæ ſuæ: Itaque iratus ſibi & ſuis, reuerſus ad exercitum conſilium conuocauit, & conqueſtus eſt multum de militibus; quod ſinè licentia rediſſent, & ſe in periculo mortis reliquiſſent. Tunc promiſerunt omnes ſe nunquam à caſtelli oppugnatione diſceſſuros, donec funditus, per DEI gratiam, euerſum eſſet. Sed DEVS qui eos conducebat, ne in quibuslibet vilibus impedirentur, ita terruit caſtellanos per noctem, vt nec interfectos ſuos ſepulturæ tradidiſſent, dum præcipites in fugam ferebantur. Manè autem facto cùm veniſſemus ibi, ſpolia tantùm & caſtrum vacuum ab hominibus inuenimus. Erant autem eo tempore nobiſcum Legati ab *Ammirato Camela, Rege Babylonis,* & *à Rege Tripolis.* Hi cùm vidiſſent audaciam & fortitudinem noſtram, licentiam à Comite deprecabantur, dicentes, ſe quàm certiſſimè reuerſuros. Dimiſſi itaque illi cum noſtris, breui tempore cum magnis muneribus & multis equis reuerſi ſunt. Terruerat enim totam Regionem illam, caſtelli oppugnatio: quoniam nunquam anteà ab aliquibus potuit expugnari. Propterea illius incolæ regionis, cum multis ſupplicationibus & muneribus, ad Comitem mittebant præcantes, vt dum ciuitas & caſtella eorum recipi faceret, interim ſigna & ſigilla ſua eis dirigeret. Etenim mos erat in exercitu, vt ſi ſignum alicuius *Franci;* in ciuitate aut caſtello reperiretur, à nullo poſtea oppugnaretur. Quare Rex Tripolis ſigna Comitis in caſtellis ſuis poſuit. erat eo tempore tantum nomen Comitis, vt nullius vnquam nomini priorum impar eſſe videretur. Cumque milites noſtri qui allegati Tripolim fuerant, Regias opes, & ditiſſima regna, & populoſam ciuitatem vidiſſent, Comiti perſuaſerunt vt caſtellum munitiſſimum *Archados* & inexpugnabile viribus humanis, obſideret: habiturus poſt quartum vel quintũ diem à Rege Tripolis; quantum auri & argenti deſideraret. Itaque obſedimus pro voluntate eorum caſtellum, vbi tantos labores ſunt paſſi noſtri viri fortes, vt nuſquam amplius. Præterea tantos ac tales milites ibi perdidimus, quod relatu grauiſſimum eſt. Interfectus eſt ibi dominus *Pontius de Baladuno,* cum lapide de petraria: cuius ego precibus ad omnes orthodoxos, & maximè ad Tranſalpinos, & ad te, *reuerendè præſul Viuarienſis,* cui hoc opus ſcribere curaui. Nunc autem quod reliquum eſt, DEO inſpirante, qui hæc omnia fecit, eadem hilaritate, quâ incepi, perficere curabo: Oro igitur & obſecro omnes qui hæc audituri ſunt, vt credant hæc ita fuiſſe. Quòd ſi quicquam ego præter credita & viſa ſtudeo referre, vel odio alicuius appoſui, apponat mihi DEVS omnes Inferni plagas, & deleat me de libro vitæ. Etenim, licet vt alia plurima ignorem, hoc vnum ſcio, quia cum promotus ad ſacerdotium in itinere DEI

sim, magis debeo DEO obedire testificando veritatem, quàm in texendo mendacia, alicuius muneris captare dispendia. Obiit karissimus meus in Domino, *Pontius de Baladuno*, sicut iam dictum est, apud castrum *Archados*: Sed quia secundùm Apostolum, *charitas nunquam excidit*: eadem charitate hoc opus agere volo: auxilietur mihi DEVS. 1.Cor.13,8. Cumq; in hac obsidione aliquam moram fecissemus, venerunt ad nos nostræ *naues* ab *Antiochia*, & Laodicia, & multæ aliæ naues Veneticorum & Græcorum, cum frumento, vino, & hordeo, & carne porcina, & aliis venalibus. Sed quia hoc castrum à mari aberat per miliarium, nec in portu poterant esse naues, reuertebantur nautæ ad *Laodiciæ portum*, & ad portum Tortosæ. Hanc enim *Tortosam*, ciuitatem valdè firmissimam, muris & antemuralibus exstructam, & refertam omnibus bonis, reliquerunt ciues eius Sarraceni, solo timore nostri exercitus. Etenim tantum effecerat DEVS timorem nostrum in *Sarracenos* & *Arabes* illius regionis, vt nos omnia crederent posse; & quæ poteramus, velle exterminare. Sed hoc antè obsidionem Archados. Hanc autem obsidionem, quia maximè pro aliis contra iustitiam, quàm pro DEO posuimus, noluit promouere eam DEVS; sed omnia aduersa nobis tribuit. Et erat mirum, cùm ad alia bella & assultus omnes prompti & parati essent, ad hoc segnes & inutiles inueniebantur. Si qui verò feruentes spiritu agere aliquid vellent; vel ipsi vulnerabantur, vel quod inceperant frustrà eueniebat. Migrauit hic gloriosè *Anselmus de Ripamondi*: etenim cùm surrexisset manè, vocauit ad se Sacerdotes, & de negligentiis suis & peccatis confessus, misericordiam à DEO & ab ipsis deprecabatur; denuncians eis in mimere vitæ suæ finem: cumque admirarentur de hoc, quia sanum & incolumen eum videbant, dixit eis: *Nolite mirari, sed audite me potius. Hac nocte vidi dominum* Egelrannum de Sancto Paulo, *qui apud Marram interfectus est; non in somnis, sed vigilanter. Et dixi ad eum: Quid est hoc? quia vos mortuus eratis, & ecce nunc viuitis: Et ille respondit: Equidem non moriuntur illi, qui in CHRISTI seruitio vitam finiunt. Cùm verò rursus quærerem ab eodem, de pulchritudine eius, quæ nimia erat, vndè accidisset ei, respondit mihi: Non debes mirari super pulchritudine mea, cùm in tam pulchram domum habitem. Et continuò ostendit mihi domum quandam in cœlo ita pulchram, vt nihil pulchrius ego crederem. Cumq; obstupescerem ad splendorem domus illius, dixit mihi: Multò tibi pulchrior præparatur, vsque in crastinum. Et his dictis, sublatus est.* Contigit autem eo die cùm hæc pluribus enarrasset idem *Anselmus*, vt ad pugnam progrederetur contra Sarracenos: qui de castello latenter egressi, vsque ad tentoria nostra venire solebant, vt aliquid indè subriperent, vel alicui nocerent. Sed cum hæc pugna inualuisset ex vtraque parte, & Anselmus viriliter resisteret, de lapide tormenti in capite percussus est; atque sic ad locum sibi à DEO præparatum, migrauit ab hoc seculo. Venit hic ad nos Legatus quidam *à Rege Babyloniæ*; & remiserat ad nos Legatos nostros cum ipso, quos tenuerat captos per annum. Dubitauerat enim an faceret nobiscum amicitiam, an cum Turcis. Volebamus nos in hoc conuenire cum eo: *si faceret nobis de Ierusalem auxilium, vel si redderet nobis Ierusalem cum pertinentiis suis; redderemus nos ciuitates omnes suas, quas ei Turci abstulerant cum caperemus eas: alias autem ciuitates Turcorum, quæ de regno eius non fuerunt, si cum auxilio illius, caperentur, partiremur.* Turci verò vt nobis relatum est, volebant hoc facere illi: *si veniret contra nos in prælium, & colerent Alim, quem ipse colit, qui est de genere Bahumeth, & acciperent monetam eius, & remitterent tributa quadam*, & multa alia, quæ ego non satis noui, facerent ei. Sciebat de nobis quod pauci eramus, & quod Imperator *Alexius* vsque ad mortem nobis inimicabatur: vnde nos litteras Imperatoris Alexii de nobis factas inuenimus, confecto bello cum eodem Rege Babyloniorum apud *Ascaloniam*, in tentorio eiusdem Regis: His atque aliis de causis *Ammiratus* detinuit Legatos nostros per annum captos, infra Babyloniam. Modò verò cum audisset, quod terram suam ingressi, villas & agros vastaremus, mandauit nobis: vt *sine armis ducenti vel trecenti, iremus Iherosolymam; & adorato Domino nostro reuerteremur.* Sed nos irrisimus hoc, sperantes de DEI misericordia, minantes, *quod nisi gratis redderet nobis Iherusalem, Babyloniam calumniaremur ei* Habebat enim Ammiratus Iherusalem, eo tempore. Etenim cùm audisset quòd Turci essent à nobis superati apud Antiochiam, venit ad oppugnandum Iherusalem, sciens quod Turci toties fusi à nobis atque fugati, non occurrerent sibi in prælium. Tandem datis maximis muneribus his qui eam defendebant, recepit ciuitatem Iherusalem; & obtulit candelas, & incensum ad *Sepulchrum Domini*, & in Caluario monte. Sed iam ad obsidionem redeamus. Dum vt dixi-

diximus exercitus noster multum laboraret in oppugnatione *Archados*, nuntiatum est nobis, quod *Papa Turcorum* veniret contra nos in prælium: & quia erat de genere Bahumeth, sequerentur eum gentes sine numero. Igitur mandatum est nobis, vt nos præpararemur ad pugnam. Et miserunt Episcopum *Albariensem* ad Ducem & ad *Flandrensem* Comitem, qui *Zibellum* obsederant: quod est castrum supra mare, quasi loco medio, inter *Antiochiam* & castrum *Archados*, longè ab vtroq; duobus diebus. Illi verò accepto nuntio de bello, relicta obsidione, celeriter ad nos venerunt. Interim inuentum est falsum; & quod *Sarraceni* illud composuerant, vt nobis taliter deterritis, aliquantulum respirare possent obsessi. Coniunctis itaque exercitibus, ceperunt ostendere illi de parte Comitis, equos farios & diuitias suas, quas dederat illis DEVS in regionibus Sarracenorum: eò quòd morti se pro DEO exposuissent: at alii paupertatem suam prætendebant. Prædicatum est eo tempore *vt daret populus decimas de omnibus quæ cepisset*: quoniam multi pauperes erant in exercitu, & multi infirmi: & mandatum est vt quartam partem redderent sacerdotibus suis ad quorum Missas veniebant; & quartam Episcopis; reliquas verò duas *Petro heremitæ*; quem pauperibus de clero & populo præfecerant: Ideoque duas partes accipiebat, vnam videlicet, pro his qui erant de Clero, & alteram pro his qui erant de populo. Multiplicabat itaque DEVS exercitum nostrum, adeò in equis & mulis, & chamelis, & aliis vitæ necessariis, vt nobis ipsis in mirum & in stuporem fieret. *Orta est itaque ex rerum opulentia, contentio atque superbia* inter Principes: adeò vt illi qui DEVM intimè diligebant, rerum inopiam atque bella formidolosa nobis imminere præoptarent. Volebat nobis dare *Rex Tripolis*, quindecim millia aureorum *Sarracenæ monetæ*; præterea equos & mulos, & vestes multas, & tributa deinceps singulis annis, multò his ampliora, si non expugnaretur à nobis. Valebat quippe vnus aureus, octo vel nouem solidos monetæ nostri exercitus. Erat moneta nostra hæc: *Pictauini, Cartenses, Mansei, Lucenses, Valentinenses, Mergoresi*, & duo *Pogesii* pro vno istorum. Ille ergo *dominus Zibelli* metuens ne rursus oppugnaretur, misit ad Principes nostros quinque millia aureos, & equos, & mulas, & vinum multum: annonam enim sufficientem habebamus. Baptizabantur etiam aliqui Sarracenorum, timore & zelo nostræ legis, anathematizantes *Bahumeth* & omnē eius progeniem. Ob hoc itaque mittebant quisque de Principibus nostris ad ciuitates Sarracenorum legatos, cum litteris, dicens se esse dominum totius exercitus. Sic itaque agebant eo tempore nostri Principes. Et maximè *Tancredus* rem conturbabat: qui cum accepisset à Comite Raimundo quinque millia solidorum, & duos equos farios optimos, vt in seruitio eius esset vsque Ierusalem, volebat modò discedere; & esse cum Duce Lotharingiæ: & ob hoc multæ lites habitæ sunt. Tandem malè discessit à Comite. Multæ reuelationes eo tempore nobis denunciatæ sunt, quæ nobis à DEO mandabantur. Quarum vna hæc est, quæ sub nomine ipsius scripta est, qui vidit eam. *Anno ab incarnatione Domini nostri IESV CHRISTI millesimo nonagesimo nono, indictione septima, Epacta vicesima sexta, concurrente quinto Nonis Aprilis: in nocte, cùm ego Petrus iacerem in capella Comitis Sancti Egidii ad obsidionem Archados, cogitare mecum cepi, de sacerdote illo cui Dominus cum cruce apparuit, cùm à Turcis obsessi in Antiochia teneremur: atque cùm multum mirarer quod nunquam cum Cruce mihi apparuerat, vidi illicò Dominum ingredientem, & Apostolos eius Petrum & Andream, & alium quendam magnum & spissum, bruno colore & subcaluo, & magnis oculis.* Et ait mihi Dominus: *Quid agis?* Et respondi: *Domine, ego sto.* Et ait iterum Dominus: *Tu penè cum aliis submersus esses. Sed quid modò cogitabas?* Et respondi: *Domine Pater, ego de Sacerdote illo, cui cum Cruce apparuisti, cogitabam.* Et Dominus: *Ego scio istud.* Et deinceps: *Crede quia ego sum Dominus, pro quo omnes huc venistis; & qui pro peccatoribus in Ierusalem in cruce passus sum, sicut modò videbis.* Et in ipsa hora vidi quandam crucem de duobus lignis nigris atque rotundis factam, non politam neque adaptatam: nisi quod in medio trabes incisæ se inuicem complectebantur. Et ait mihi Dominus: *Ecce Crucem quam quærebas.* Et fuit in Cruce illa Dominus sic distentus & crucifixus, sicut in tempore Passionis: Petrus autem in capite suo, illam à dextris sustinebat: Andreas à sinistris, in collo; tertius verò ille à tergo, manibus sustinebat. Et dixit mihi Dominus: *Hæc dices populo meo, quia sic me vidisti. Vides has quinque plagas meas? sic vos quinque ordinibus consistitis. Primus ordo est non reformidantium tela vel gladios, nec aliquod genus tormenti. Ordo iste similis mihi est: Ego enim in Ierusalem veni, gladios & lanceas, &*

A. D. 1099.

genus tormenti. Ordo iste similis mihi est: Ego enim in Ierusalem veni, gladios & lanceas, & fustes, & baculos, demum & crucem non dubitaui: Moriuntur pro me: ego quoque pro eis mortuus sum: Ego sum in eis, & ipsi sunt in me. Cùm verò ii tales obeunt, à dextris DEI *collocantur, vbi ego post resurrectionem, in cœlum ascendens consedi. Secundus autem ordo est eorum qui in subsidio prioribus sunt; atque à tergo eos custodiunt, ad quos etiam refugere illi possunt: hi verò Apostolis sunt similes, qui me sequebantur, mecumq. manducabant. Tertius verò ordo est eorum, qui lapides & tela prioribus ministrant: hi namque similes sunt illis, qui cum viderent me in cruce, de passione mea dolentes, pectora sua percutiebant, iniuriam fieri mihi proclamantes. Quartus autem ordo, est eorum qui videntes bellũ insurgere, se domibus intrudunt atque ad negotia sua conuertuntur, non credentes in virtute mea victoriam consistere: sed in hominum probitate. Hii tales, illis sunt similes qui dixerunt: reus est mortis, crucifigatur: quia Regem se fecit, &* DEI *Filium se dixit. Quintus autem ordo eorum est, qui cum belli clamorem audiunt, de longè speculantes clamoris causas requirunt, & ignauia non virtutis aliis exempla tribuunt & non solùm pericula pro me, verùm etiam pro fratribus subire nolunt: sed sub specie cauendi, alios volentes pugnare, vel pugnatoribus arma ministrare, secum ad speculandum inuitant: hi Iudæ proditori, & Pilato iudici similes sunt.* Erat autem nudus in Cruce Dominus: tamen linteolo præcinctus, à genibus vsque ad lumbos: & erat linteolum medio colore, coloratum inter nigrũ & rubeum. Et circa horam habebat vittas albas, & rubeas atq; virides. Post sublata Cruce remansit in habitu in quo prius venerat Dominus. Et dixi ad eum: *Domine* DEVS, *si hoc dixero non credent mihi* Et respondit mihi Dominus: *Vis cognoscere eos qui his non credent?* Et dixi, *Etiam Domine.* Et Dominus: *Congreget Comes Principes & populum; disponatq. de bello, vel de castri oppugnatione aliquid, cum tempus fuerit: proclametq. notissimus præco,* DEVS ADIVVA, *ter; atque dispositum complere tendat. Tunc sicut tibi dixi, ordines videbis, & tu & alii qui his creditis, & incredulos distinguetis.* Et dixi: *Domine, quid de incredulis faciemus?* Et respondit mihi Dominus: *Non parcatis eis; sed occidite, quia proditores mei sunt, fratres Iudæ Iscariothæ: Res verò illorum his qui de priore ordine sunt concedite, prout necessarium fuerit Si sic agitis, inuenistis viam rectam quam hactenus circuistis. Et sicut cætera quæ eis dixisti, incommutata prouenerunt, & hæc quoque venient. Scis tu quam gentem præcipuè dilexerim.* Et respondi: *Domine, gentem Iudeorũ.* Et Dominus: *Hi quoniam increduli fuerunt, odio eos habui, & inferiores omnibus gentibus stabiliui. Videte itaque ne increduli sitis: Alioquin, vobis remanentibus cum Iudeis, alios populos assumam, & per ipsos complebo quæ vobis promiseram. Hæc quoque dices ad eos: cur timent facere iustitiam? Et, quid melius iustitia? Hanc iustitiam volo vt teneant: per familias & cognationes ponant iudices. Cùm autem quilibet offenderit alium, dicat qui iniuriam patitur: frater vellesne sic tibi fieri? Posthac nisi malefactor desierit, ex nomine suæ potestatis ei contradicat: deinde licenter Iudex à malefactore omnia bona sibi auferat: & medietas sit eius qui iniuriam patiebatur; reliqua verò, potestatis. Si autem Iudex aliqua de causa hæc facere distulerit, tu vade ad eum & corripe eum: & dic ei, Quod nisi ille se correxerit, non exsoluetur vsque ad vltimum seculi diem, nisi remiseris illi. Nescis ne quàm graue sit prohibitum? Etenim ego prohibui Adæ, de arbore Scientiæ ne tangeret: transgressus meum prohibitum, & ipse, & posteri sui in captiuitate misera fuerunt: donec ego veniens in carne, eos, morte Crucis moriendo redemi. De decimis verò, benè, quidam fecerunt, quod eas sicut præcepi dederunt. Multiplicabo itaque illos, atque inter alios cognoscibiles faciam.* Cùm autem hæc dixisset Dominus, cepi postulare ab eo, vt pro caritate sua litterarum scientiam, quam nuper mihi abstulerat, redderet. Et ait Dominus: *Non sufficiunt tibi ad enarrandum ea quæ nosti? & tamen vis scire plura.* Et continuò ita mihi visus sum sapiens, vt nihil sapere vltra rogarem. & ait Dominus: *sufficiunt tibi adhuc quæ nosti?* Et respondi: *sufficiunt.* Et Dominus rursum: *Quid dixi tibi? responde.* Et ego nihil sciebam. Cumque mihi instaret vt aliquid eorum quæ dixerat responderem sibi, respondi: *Domine nihil noui.* Et ait Dominus: *Vade & annuntia quæ nosti; & sufficiant tibi quæ scis.* Cùm autem hæc fratribus ostendissemus, ceperunt quidã dicere, quòd nunquã crederet quòd huiuscemodi homini loqueretur DEVS, & dimitteret Episcopos & Principes, & ostẽderet se homini rustico: vndè etiã de Lãcea Domini dubitabãt. Quapropter conuocauimus fratres illos quibus de Lancea aliquando reuelatũ fuerat; & post hæc *Arnolfum* Capellanum Comitis Normãniæ, qui caput omniũ incredulorũ erat: & quia litteratus erat, credebãt ei multi: & quæsiuimus ab eo, quare ipse dubitaret: cumq; diceret, quod Episcopus Podiensis inde dubitauerit: respondit quidã Sacerdos *Petrus* nomine Desiderii. *Ego post obitum eius vidi Episcopũ Podiensem, & beatũ Nicolaũ cũ eo:* & post multa alia, dixit mihi Episcopus:

Ego

Ego sum in vno Choro cum beato Nicolao: sed quia de Lancea Domini dubitaui, qui maximè credere debuissem, deductus sum in Infernum: ibiquè capilli mei, ex hac parte dextera capitis, & medietas barbæ combusta est: & licet in pœna non sim, tamen clarè DEVM videre non potero, donec capilli & barba sicut ante fuerant, mihi succreuerint. Hæc & multa alia ex parte DEI, prædixit Sacerdos iste, quæ postea nobis euenerunt: Sed hæc suo loco dici poterunt. Accessit & alius quidam Sacerdos *Ebrardus* nomine, & dixit: *Eo tempore quo Turci obsidebant exercitum nostrum infra Antiochiam, ego eram Tripolis. Veneram enim illuc ante captam Antiochiam, pro vita mea necessariis. Cùm verò audissem quod Antiochia capta esset; & nostri ita intus tenerentur obsessi, vt nullus ingredi vel egredi de nostris auderet; & multa mala alia quæ obsessis imminebant; & plurima falsa, quæ Sarraceni & Turci veris malis addebant, de vita mea dubius, ad Ecclesiam quandam confugi. Ibi ante maiestatem quandam Matris Domini procubui; lachrymisquè & precibus appellare per eam DEI misericordiam cepi. Cumquè per aliquot dies id fecissem, permanens impransus,* & dicens ei: *O Regina Domina, isti peregrini sunt qui dimissis paruulis & mulieribus, & omnibus charis suis, pro nomine filii tui, & pro te, huc de longinquo venerunt; & pro filio tuo pugnant: miserere eorum. Et, ô Domina, quid dicetur de te, & de Filio tuo, in terris ipsorum, si in manibus Turcorum eos tradideris?* Hæc & alia similia cum mœstus & gemens sæpius iterassem, venit ad me quidam Surianus qui Christianus erat, & dixit mihi: *Bono animo esto, & vide ne amplius fleueris.* Et dixit: *Modò eram ante fores Ecclesiæ beatæ Mariæ matris Domini, & venit quidam clericus ad me albis vestibus indutus: & cum quæsissem ab eo quis esset, & vndè veniret,* respondit: *Ego sum Marcus Euangelista, & venio ab Alexandria; & diuerti huc propter Ecclesiam beatæ Mariæ semper Virginis.* Et cum rursus quærerem quò iret, dixit: *Dominus noster IESVS CHRISTVS est apud Antiochiam, & mandauit omnibus discipulis suis, vt eò venirent: quoniam Franci debent pugnare cum Turcis, & nos erimus eis præsidium.* Et hoc dicto abiit. Cumque ego his parum crederem, nec à dolore nec à lachrymis cessassem, dixit mihi isdem Surianus: *Intellige: In Euangelio Beati Petri est scriptum quod nos habemus, quòd gens Christianorum quæ capiet Ierusalem, infra Antiochiam clausa erit; nec indè exire poterit, nisi prius Lanceam Domini repererit.* Et dixit Sacerdos: *Si aliquid horum dubitatis, fiat ignis; & in DEI nomine, & horum testimonio, transibo per medium.* Accessit & alius Sacerdos, nomine *Stephanus*, cognomine *Valanti*, vir magni testimonii, & bonæ vitæ; & dixit: *Ipse Dominus IESVS locutus est mihi in ipso feruore tribulationis quæ fuit apud Antiochiam: & promisit mihi coram Matre sua, beatissima Virgine Maria: quod in quinta die quæ futura erat, misericordiam populo suo faceret & labores eius quamplurimos compleret, si ad eum reuerterentur ex toto corde: & in die illa Lancea Domini reperta est: vbi ego promissa Domini completa esse credo. Si quid inde dubitatis, Episcopo Podiensi statim vt hæc vidi obtuli pro testimonio horum, quorum multitudine omni, quod si ipse vellet, ego transirem per ignes, vel de altissima turre præcipitarer: adhuc hoc ipsum vobis offero.* Accessit autem & Episcopus Athensis, & dixit: *In somnis ego an vigilans ista viderim, certum nescio; DEVS scit. Vir quidam venit indutus albis, & stetit ante me, & tenebat Lanceam Dominicam istam in manibus suis,* & dixit mihi: *Credis hanc lanceam esse Domini?* Et respondi: *Credo Domine.* Dubitaueram & ego aliquando de ea. Cum id secundò & tertiò grauiter exegisset, dixi ad eum: *Credo Domine, hanc esse Lanceam Domini nostri IESV CHRISTI.* Et post hæc dimisit me. Et ego Raimundus, qui hæc scripsi coram fratribus & Episcopis, hæc ibi dixi. *Interfui ego dum effoderetur lancea Domini, & antequam tota super terram apparuisset; mucronem osculatus sum. Et sunt in exercitu plures, qui mecum ista viderunt.* Et addidi: *Et est alius quidam Sacerdos Bertramus nomine, Podiensis, Episcopo Podiensi in vita ipsius familiaris. Hic autem Sacerdos infirmatus est vsque ad mortem: cumquè iam de vita sua desperasset, apparuit ei Episcopus Podiensis cum Heraclio vexillifero suo: qui in bello maximo facto apud Antiochiam, in faciem percussus sagitta, cum intrepidus agmina Turcorum prosterneret; & indè vitam finierat:* Et dixit Episcopus Sacerdoti: *Bertrame, quid agis?* Et dixit Heraclius: *Domine, infirmus est.* Et respondit Episcopus: *propter incredulitatem infirmatur.* Et Sacerdos ad hæc: *Domine nonne ego de Lancea Domini credo, sicut & de passione Domini?* Et dixit ei Episcopus: *Et adhuc multa alia credere oportet.* Et licet ad hoc negotium non pertineat, tamen quia egregium est, gratia bonorum hominum aliquid adiiciam. Cùm resedisset Sacerdos ad præsentiam Episcopi, & Heraclii domini sui: infirmus enim erat, nec stare poterat; vidit in faciem Domini sui, vulnus non esse sanatum. Et ait Sacerdos: *Quid est hoc?* Et respondit Heraclius: *Cùm ego venissem ante Dominum meum, deprecatus sum eum, vt nunquam hæc plaga clauderetur: quoniam propter eum vitam finieram. Et hoc mihi concessit Dominus.* His atque pluribus auditis, credidit *Arnulfus*, & confessus est: & promi-

sit Episcopo *Albariensi*, Quod coram omni multitudine populi, pro incredulitate sua veniam peteret. Die autem constituta, cùm venisset vocatus ad consilium *Arnulfus*, cepit dicere, quòd bene crederet; sed cum domino suo volebat loqui, antequam veniam inde peteret. Cùm verò hoc audisset *Petrus Bartholomeus*, iratus nimium, dixit sicut homo simplex, & qui veritatem benè nouerat: *Volo ac deprecor, vt fiat ignis maximus; & cum lancea Domini transibo per medium: &, si lancea Domini est, incolumis transeam; sin autem falsum est, comburar in igne. Video enim quia nec signis nec testibus creditur.* Placuerunt hæc omnia nobis; & indicto ei ieiunio, diximus quod eo die fieret ignis, quo Dominus noster pro salute nostra, plagatus, & in Cruce fuit. Et post diem erat *Parasceue*. Itaque illucescente die constituta; ignis paratus est post meridiem. Conuenerunt eò Principes & populus, vsque ad quadraginta millia virorum; fuerunt que ibi sacerdotes nudis pedibus, & induti sacerdotalibus vestimentis. Factus est ignis de oleis siccis, & habuit in longitudine quatuordecim pedes: & erant duo aggeres: & erat inter vtrosque duos aggeres spacium quasi vnius pedis; atque in altitudine aggerum erant quatuor pedes. Cùm verò vehementer ignis accensus esset, dixi *ego Raimundus* coram omni multitudine: *Si DEVS Omnipotens huic homini loquutus est facie ad faciem, & beatus Andreas Lanceam Dominicam ostendit ei, cum ipse vigilaret; transeat iste illæsus per ignem. Sin autem aliter est, & mendacium est; comburatur iste cum lancea, quam portabit in manibus suis.* Et omnes flexis genibus responderunt: AMEN. Exæstuabat ita incendium, vt vsque ad triginta cubitos aërem occuparet: accedere verò propè nullus poterat. Tunc *Petrus Bartholomeus*, indutus solummodo tunica, & flexis genibus ante Episcopū Albariensem, DEVM testem inuocauit, *quod facie ad faciem ipsum in cruce viderit; & hæc, quæ supra scripta sunt ab eo audierit, & à beatis Apostolis Petro & Andrea: & neque quicquam eorum, quæ ipse sub nomine Sancti Andreæ vel Sancti Petri, vel ipsius Domini dixit, se composuisse: & si quicquam mentitus erat, præsens incendium numquam transisset. Cætera quæ ipse commisisset in DEVM & in proximum, dimitteret ei DEVS; & pro his oraret Episcopus, atque omnes alii Sacerdotes, & populus qui ad hoc spectaculum conuenerant.* Post hæc cum Episcopus posuisset ei Lanceam in manu flexis genibus, & facto signo Crucis, cum lancea viriliter & imperterritus incendium ingressus est; atque spacio quodam in medio ignis demoratus est: & sic per DEI gratiam transiuit. Sunt nonnulli adhuc, qui signum hoc ibi viderunt: quòd antequam ingrederetur in ignem; quædam auis desuper volans, lustrato igne, se intus misit: Et hoc vidit *Ebrardus* Sacerdos ille, cuius superiùs mentionem fecimus, qui Hierosolymis post ea pro DEO remansit: & *Wilhelmus Boni* filius, optimus miles, & boni testimonii, patria Arelatensis, hoc ipsum se vidisse testatur. Alius quidem miles est optimus, genere Niterensis, nomine *Wilhelmus Malus puer*, qui antequam Petrus ingrederetur in flammam, quendam hominem indutum veste sacerdotali; nisi quod casulam habebat super caput replicatam, ingredi in ignem vidit: & cùm videret quòd non egrederetur, existimans Petrum Bartholomeum esse, lachrimari cepit, credens eum extinctum esse in igne. Erat autē multitudo ibi hominum, nec poterant omnes omnia videre. Et alia multa nobis relata sunt, & facta, quæ nos metuentes legentibus fastidium, scribere noluimus: cùm ad omnem causam tres idonei testes sufficiunt. Vnum verò non prætereamus. Postquam enim Petrus per ignem transiuit, licet adhuc multum exæstuaret incēdium; tamen populus ita auidè titiones collegit, & carbones cum cinere, vt in breui spatio nihil indè appareret. In fide etenim illorum, multas per hæc virtutes operatus est postea Dominus. Vt verò *Petrus Bartholomeus* de igne egressus est, ita vt nec tunica eius combusta fuerit; nec etiam ille subtilissimus pannus de quo lancea Domini inuoluta erat signum alicuius læsionis habuisset, accepit eum populus, cùm signasset eos cum lancea Domini, & clamasset, alta voce, DEVS ADIVVA: accepit, inquam, & traxit eum per terram, & conculcauit eum omnis illa multitudo populi, dum quisque volebat eum tangere, vel accipere de vestimento eius aliquid, & dum credebat eum esse quisquam apud alium. Itaq; tria vulnera vel quatuor fecerunt ei in cruribus, abscidentes de carne eius; & spinam dorsi confringentes, crepuerunt eum. Expirasset autem ibi Petrus, sicut nos credimus, nisi *Raimundus* Pelez nobilissimus miles, & fortis, facto agmine sociorum irrupisset in agmen turbæ turbatæ; & vsque ad mortem pugnando liberasset eum. Sed nos in solicitudine & angustia modo positi, amplius de his scribere non possumus. Cùm verò detulisset Raimundus Pelez Petrum ad domum nostram, colligatis vulneribus eius

cepimus

cepimus quærere ab eo quare moram fecisset in igne. Ad hæc ipse respondit: *Occurrit mihi Dominus in medio igne; & apprehendens me per manum,* dixit mihi: *Quia dubitasti de inuentione Lanceæ, cum beatus Andreas eam tibi ostendisset, non sic transibis illæsus, sed infernum non videbis. Et hoc dicto, dimisit me. Videte itaque, si vultis, adustionem meam:* & erat aliqua adustio in cruribus, verum non multa: sed plagæ erant magnæ. Post hæc conuocauimus omnes qui de Lancea Domini dubitauerant: vt venirent & viderent faciem eius, & caput, & reliqua membra; & intelligerent, quòd verum est, quicquid ipse dixerat de lancea, & de aliis: cùm pro testimonio eorum non extimuisset introire tale incendium. Viderunt itaque multi, & videntes faciem eius atque totum corpus, glorificabant DEVM dicentes: *Benè potest nos Dominus custodire inter gladios inimicorum nostrorum, qui hominem istum liberauit de tanto incendio flammarum. Certè non credebamus, quòd sagitta aliqua sic transire posset, illæsa per ignem, quomodo iste transiuit.* Post hæc Petrus conuocauit ad se Capellanum Comitis, nomine Raimundum, & dixit ei: *Quare voluisti vt ego ob testimonium Dominicæ lanceæ, & cæterorum quæ ex parte DEI dixeram, per incendium transirem? Scio satis quia hoc & hoc cogitasti.* Et dixit ei quæ ipse cogitauerat. Cumq; ille se taliter cogitasse negaret, respondit Petrus Bartholomeus: *mihi quidem negare non potes, quia certum hoc habeo: Etenim illa nocte fuit hic beatissima Virgo Maria, & Episcopus Podiensis, per quos ego quæ tu negas didici. Miror satis cùm de verbis Domini & Apostolorum eius non dubitaueris, quare experimentum cum periculo meo, de solis his habere volueris.* Tunc deprehensam cogitationem suam, & se culpabilem ante DEVM Raimundus videns, amarissimè in lachrymas prorupit. Et Petrus ad hæc. *Noli desperare, quia piissima Virgo Maria, & Sanctus Andreas tibi veniam apud DEVM obtinebunt. Tu verò enixius eos deprecare.* Interim tantæ ac tales lites inter Principes nostri exercitus obortæ sunt, vt penè totus exercitus diuideretur. Sed DEVS qui ductor erat, & Dominus noster, ne talia fierent beneficiis suis prohibebat. Erat ciuitas nomine *Tripolis*, cuius superiùs mentio facta est, non multum longè à castris nostris. Huius igitur ciuitatis Dominus, cum discordiam Principum nostrorum didicisset, respondit nostris, qui de reddendo tributo eum appellabat: *Et qui sunt Franci? Et quales milites sunt? Et quanta eorum potentia? Ecce tertius mensis modo agitur ex quo exercitus Francorum obsedit castrum Archados, & neque assultum eorum habui, neque aliquem armatum de ipsis vidi; & tamen sunt propè me per quatuor leugas. Sed veniant huc, & videamus eos, & comprobemus militiam eorum. Quare ego eorum hominum tributarius fierem, quorum facies non vidi, & fortitudinem ignoro?* Vt verò hæc relata sunt ad exercitum nostrum; dixerunt quisq; ad inuicem: *Ecce quod acquisiuimus pro contentionibus & discordiis nostris: Blasphematur DEVS; & nos contemnimur.* Itaq; conuenientes in vnum Principes nostri, statuerunt vt *Albariensis* Episcopus cum parte exercitus castra seruaret; & Principes cum ordinibus peditum & militum, sicut pugnandi mos est, vsque ad muros ciuitatis assultarent. Constituta autem die cum nostri taliter proficiscerentur, egressi Tripolitani obuiam illis, in multitudine & tumultu suo confisi, pugnare cum nostris parabant. Est quidam murus firmissimus aquæducti in ciuitatem & altus, inter quem & mare, non multum ampla via est: à tribus enim partibus Tripolim mare cingit. Hunc igitur murum aquæducti quem diximus, *Sarraceni* munierunt, vt quasi de castello ad castellum exire & regredi possent, si quid aduersi contigisset. Videntes itaque nostri hanc multitudinem loco & armis confidentem, inuocando DEVM, & erectis hastis conglobatim pedites & milites, more processionis, vsque ad eos venerunt; vt si nostros vidisses, amicos nõ hostes esse eos dixisses: vt autem permixti sunt, hostes esse & non amicos crederes. Fœdatur enim terra sanguine Maurorum; & completur aquæductus cadaueribus eorum. Tantum namque timorem hostibus immisit Dominus, vt vix fugere, post primos ictus eorum aliqui possent. Erat quidem ad videndum satis delectabile, cum aquæducti riuulus raptim truncata cadauera nobilium & vulgi in ciuitatem inferret. Ceciderunt ibi de nostris vnus vel duo: de hostibus verò, vsque ad septingentos cecidisse audiuimus. Reuersi itaque cum grandi victoria, & spoliis multis, dixerunt nostri Principes ad populum: *Hodie vidit nos Rex Tripolis; & nos vidimus vias ciuitatis, & considerauimus accessus: & nunc, si laudatis, iustum esse decernimus, vt cras sapiat Rex quales milites sumus.* Reuersi itaque altera die, extra ciuitatem nullum inuenerunt. Post hæc autem mandauit Rex Tripolis ad nostros Principes si desisterent ab oppugnatione *Archados*, donaret eis quindecim millia aureos, & equos multos & mulas, & vestes, & victualia; atque mercatum faceret de omnibus rebus

omni populo; præterearedderet omnes captiuos, quos habebat de nostra gente. Venerunt eo tempore ab *Alexio* Imperatore legati, cum maximis quærimoniis de *Boimundo*, eò quòd retineret ciuitatem *Antiochiæ*, contra iuramenta quæ Imperatori fecerat. Habebat enim Boimundus Antiochiam eo tẽpore. Namq; cùm audisset de Comite, quòd profectus esset à *Marra* in interiora Syriç, expulit homines Comitis violenter de turribus Antiochiæ, quas seruabant. Et propterea mandauit Alexius ad Principes nostros, quòd donaret aurum & argentum multum eis, & veniret cum eis in Ierusalem, si expectarent vsque ad festiuitatem Sancti Iohannis; & tunc instabat Dominicum Pascha. Dicebant ob ea multi in quibus Comes erat: *Expectemus Imperatorem, & habebimus donatiua eius, & ipsum, qui faciet nobis venire mercatum per mare & terram; & sub ipsius dominio concordabimus. Omnes ciuitates se dabunt ei; & ille vestiet quas voluerit, & quas voluerit destruet. Propterea populus iste noster, longis & diuturnis defatigationibus conquassatus, si venerit in Ierusalem, volet fortasse reuerti, vt de foris viderit eam. Quæ verò & quanta pericula maneant illos qui perficere iter desiderant, perpenditis. Adhuc autem obsidemus castellum Archados, & vsque ad mensem vel se reddent vel vi capietur: & cùm longè notum sit de obsidione ista, si dimittamus eam vt inexplicabilem, multùm contemnetur noster exercitus, qui hactenus nihil incepit, quod inexpletum dimiserit.* At verò alii è contrà dicebant: *Semper nocuit nobis Imperator, semper mentitus est, semper aduersum nos cogitauit. Et nunc quia videt se nihil posse, & nos valere per gratiam* D E I, *ex studio agit quatinus à proposito itineris nos retrahat, ne hi qui audierint, exemplo nostri venire disponant. Sed iam quos ipse multoties læsit verbis & opere, fidei eius frustrà animos adhibere caueant. Fidentes igitur,* CHRISTO *Duce, qui nos de tam multis, præter spem liberauit periculis & contra omnia molimina Imperatoris & fraudes eius nos contutatus est, viam pro qua venimus ingrediamur: & facilè, ex* D E I *promissione, quod volumus consequemur. Et cùm hoc audierit Imperator, captam scilicet esse Ierusalem, tunc liberum iter quod verbis simulabat, opere complebit. Similiter de eius donatiuis erit laus.* Populus hanc maximè laudabat sententiam. Sed quia Comitis familiares erant multi: quippe cùm pro populo se Comes, sinè aliis Principibus, morti exposuisset; & pluribus magna & priuata beneficia contulisset, propterea consilia Principum & populi vota impediebantur. Prædicauimus eo tempore ieiunium, & orationes & eleemosynas in populo, vt DEVS Omnipotens, qui eum de tam multis regionibus conduxerat illuc, inspirare dignaretur, quid erat gratum de hoc itinere in conspectu suo. Itaq; fidelium vota quod quærebant apud DEVM, facilè promeruerunt. Apparuit enim Episcopus Podiensis *Stephano Valentino*, de quo superiùs mentionem fecimus, quia Dominum cùm cruce viderit: & percussit eum cum virga, regredientem ad domum suam per noctem Episcopus, & dixit ei: *Stephane.* & ille respondit, *Domine.* & respiciẽs agnouit eum. Et ait Episcopus: *Quare neglexisti semel vel secundò quod tibi dixi de Cruce, Dominæ & matris nostræ semper Virginis Mariæ? de Cruce dico, quam ego præferri faciebam, vt apportaretur in exercitum. Et quod signum melius Cruce? An non est satis illa crux pro nobis lapidata? An non illa crux benè vos conduxit, vsque ad Lanceam Domini? Et nunc ait Domina & beatissima semper Virgo Maria, quòd nisi illam crucem habeatis, non potestis habere consilium.* Et continuò ait Sacerdos, *O reuerendissime domine, & vbi est beatissima virgo Maria?* Et statim Episcopus eam monstrauit ei. Erat autem beatissima virgo Maria longè ab eo quasi nouẽ vel decem cubitis, specie & ornatu valdè admirabilis; & assistebant ei beata *Agatha*, & quædam altera virgo cum duobus cereis. Et tunc Sacerdos ait ad Episcopum, qui assistebat ei: *Domine, quanta dicuntur de vobis in exercitu, quòd in inferno vobis barba & capilli combusti sunt, & alia multa quibus non creditur? Et nunc oro, vt vnam de candelis istis in testimoniũ horum quæ dicitis, mihi donetis vt deferam ad Comitem.* Tunc ait ille Episcopus: *Videns, vide faciem meam, Nunquid perusta est?* Post hæc accessit Episcopus ad beatissimam Virginem, & cognita eius voluntate regressus est ad Sacerdotem, & dixit ei: *Quod tu quæris, impetrare non potes: sed hic annulus quem habes in digito tuo, nec tibi prodest, nec portare eum debes: Vade, & dabis eum Comiti,* dicens: *Virgo mater Sanctissima, mittit tibi hunc annulum: & quoties defeceris in aliquibus rebus, recordare illius Dominæ quæ tibi mittit hunc annulum: & appellabis eam, & Dominus auxiliabitur tibi.* Rursus, cùm quæreret Sacerdos ab eo, quid vellet vt faceret frater suus, respõdit Episcopus. *Oret benè electum Episcopum, vt pro animabus parentum nostrorum celebret tres missas ad Dominum.* Et ait iterum; *Præcepit mater nostra, vt deinceps Lancea non monstretur nisi à sacerdote induto sacris vestibus; & crux ei præferatur;* sic. Et tenuit Episcopus Crucem in hastile positam, & quidam indutus sacerdotalibus vestibus sequebatur eum, habens Lanceam inter ma-

per manus. Et Episcopus incepit Responsoriũ hoc: *Gaude Maria virgo, cunctas hæreses sola interemisti.* Et ilicò inceperunt sine numero centena millia virorum: atq; sic illud sanctum collegium abiit. Manè autem facto venit Sacerdos, & primùm quæsiuit, si haberemus Lanceam: & cùm vidisset eam, cum multis lachrimis cepit enarrare ea quæ superiùs diximus. Misit itaque Comes *Guillelmum Vgonem de Muntilio*, fratrem Podiensis Episcopi Laodiciam, vbi crux dimissa fuerat, cum capella ipsius Episcopi. Interea *Petrus Bartholomeus*, morbo defatigatus ex conquassatione & vulneribus, conuocauit Comitem & Principes eius, & dixit eis: *Finis vitæ meæ appropinquauit: & scio satis quia de omnibus, quæ malè feci & dixi, vel etiam cogitaui, antè DEVM iudicabor: in cuius conspectu, hodie testificor ipsum, coram vobis, me nihil composuisse ex his omnibus quæ ex parte DEI, & Apostolorum ipsius vobis nuntiaui, & adhuc vobis dicam. Et sicut vidistis ea quæ vobis nuntiaui, sic sine dubio videbitis ea quæ vobis dicam, siquidem DEO fideliter seruiatis. Tu verò Comes, cùm veneris in Ierusalem, fac vt exercitus postulet DEVM, vt vitam tuam prolonget, atque continuet; & DEVS prolongabit eam tantundem quantum vixisti. Tu autem cùm reuersus fueris propè quinque leugas, in Ecclesiam Sancti Trophimi Lanceam Domini pones, & Ecclesiam ibi fabricare facies: & fiet ibi moneta, quàm tu iurabis ne falsa fiat. Sed neque aliud aliquid falsum ibi permittes. Vocabitur autem locus* Mons gaudii: *Et fient hæc intra Prouinciam. Etenim beatus Petrus Apostolus Trophimo suo discipulo promisit, quod Lanceam Domini ei mitteret.* Post hæc Petrus Bartholomeus, securus & in pace, hora sibi à DEO constituta, migrauit ad Dominum: sepultusque est in loco illo, vbi cum Lancea Domini per ignem transierat. Interea Comes atque alii Principes de itinere Ierusalem, quà melius ac leuius fieret, ab incolis regionis perquirebant. Tunc accesserunt ad nos quidam *Suriani*. Sunt enim ibi montana Libani, in quibus ad sexaginta millia habitabant Christianorum: & terram illam, & montana multo tempore Christiani possederunt, qui propter ciuitatem *Tyri*, quæ vulgariter nunc *Sur* appellatur, *Suriani* vocantur. Sed insurgentibus, per DEI iudicium, *Sarracenis* atque *Turcis*, in tanta oppressione seruitutis isti Suriani fuerunt, per quadringentos & amplius annos, vt multi eorum compellentur patriam & Christianam deserere legem: Si qui, per DEI gratiam, contempsissent, cogebantur tradere pulchros paruulos suos ad circumcidendum vel Turcandum; vel rapiebantur de sinibus matrum, interfecto patre & illusa parente. Quippe in tantam malitiam exarserant illa hominum genera, vt Ecclesias DEI subuerterent, & eius, vel Sanctorũ eius imagines delerent, & quas non poterant delere per morã, oculos eorum eruebant, vel sagittabant; altaria verò omnia suffodiebant. In Ecclesiis autem magnis, *Basumarias* faciebãt. Quod si aliquis de illis angustiatis Christianis, imaginem DEI vel alicuius Sancti, domi suæ habere volebat, vel redimebat eam per singulos mẽses vel annos; aut cõculcata in stercore, corã oculis ipsius comminuebatur. Quodq; adhuc relatu nimis durum est, ponebãt iuuenes in prostibulis, & commutantes sorores eorum pro vino, vt nequiùs agerent. Et neque his neque aliis tristibus, illacrimari palàm etiam matres audebant. Et quid de his multa narramus? Coniurauerat certè gens illa contra Sanctum Sanctorum, & eius hæreditatem. Quod nisi iussu & instinctu DEI, Francorum gentes, his malis occurrissent, profectò bruta animalia contra illos DEVS armasset: quod aliquando nobis præsentibus fecit. Et de his, hactenus dictum sit. Illi, inquam, Suriani, de quibus superiùs diximus, qui ad Comitem venerunt, requisiti de meliori itinere, responderunt: *Est via per Damascum plana satis, & plena victualium; sed non inuenietis aquam per duos dies: Est alia per montana Libani, tuta satis & copiosa; sed grauis multum sagmariis, atque camelis. Est & alia secus mare; vbi tam multæ ac tales angustiæ sunt, vt si quinquaginta aut centum Sarraceni eas retinere voluerint, prohibere possint omne genus humanũ. Et tamen in Euangelio beati Petri, quod apud nos est, cõtinetur, quòd si vos estis gens illa quæ Ierusalem capere debet, per maritima transire debetis, licet propter difficultatem nobis impossibile videatur. Non solùm autem hoc, de itinere vestro; sed & alia multa, quomodo vos egistis, & qualiter agere debeatis, in Euangelio suo apud nos scripta continentur.* His atque aliis modis persuadentibus, & contradicentibus aliis, *Guillelmus Vgo de Montilio* reuersus est cum Cruce, de qua superiùs diximus. Hanc autẽ Crucẽ cum vidissent etiam familiares Comitis, in tantã itineris commotionẽ deuenerũt, vt præter Comitis & aliorũ Principum consilium, incensis tabernaculis suis, & primum Comitis familiares, obsidionem *Archados* dimitterent. Conturbabatur itaque Comes vsque ad lachrymas, & vsque ad sui & suorum odium: neque tamen ob hoc voluntatem suæ plebis DEVS imminuebat. Sed *Dux Lotharingiæ*, maximè

hociter volebat, & plebem ad hoc monefaciebat. Itaque profecti ab inuisa illa & odiosa obsidione Archados, venimus ante *Tripolim*. Nitebatur etiam tunc Comes *Raimundus*, precibus atque muneribus apud omnes nobiles, vt ciuitatem Tripolim obsiderent; sed omnes ei contradicebant. Apparuit eo tempore *Sanctus Andreas* Apostolus *Petro Desiderii*, de quo suprà mentio facta est, & dixit ei: *Vade & dic Comiti: Noli molestus esse tibimet, neque aliis: quia nisi prius capta fuerit Ierusalem, nullum succursum habebitis. Non te molestet inexpleta obsidio Archados; non te grauet quòd hæc ciuitas vel alia qua in itinere sunt ad præsens non capientur: quia imminet vobis in proximo bellum, vbi hæc & alia multa ciuitates conquisita erunt. Propterea tu noli esse molestus tibi neque tuis; sed quicquid tibi DEVS concesserit, in nomine eius libenter distribue; atque tuis hominibus, socius & fidelis amicus esto. Si sic egeris, dabit tibi Dominus Ierusalem, & Alexandriam, atque Babyloniam. Quod si hæc neglexeris, nec promissa tibi à DEO consequeris; nec legatum eius habebis: donec in illa angustia positus sis, vt quò declinare possis ignores.* Accepit itaque Comes hæc verba Sacerdotis; accepit inquam verbis, sed operibus abnegauit. Etenim cùm accepisset multam pecuniam à Rege Tripolis, nulli vnquam largiri aliquid indè voluit; sed etiam verberibus atque contumeliis quotidie suos lacerabat. Non solùm autem hæc Sacerdos dixit; verùmetiam multa alia quæ retrò acta sunt, de quibus quædam huic operi apponimus. Aliquando namque cùm proficisci vellemus ab *Antiochia*, venit Sacerdos iste ad me *Raimundum*, & dixit mihi, quòd quidam sibi in visione apparuerit, qui dixit ei: *Vade in Ecclesiam beati Leuntii: & inuenies ibi de reliquiis quatuor Sanctorum, & tolles eas tecum, atque portabis in Ierusalem.* Et ostendit ei in ipsa visione reliquias, & reliquiarum loculos, & docuit nomina Sanctorum. Cùm verò euigilasset Sacerdos, & non satis suæ crederet visioni, cepit agere precibus, & obsecrationibus ad DEVM, vt si hæc reuelatio ab ipso erat, secundò saltem sibi innotesceret. Adstitit ei idem Sanctus in visione post aliquot dies, atque multum comminatus est, quòd mandatum à Domino neglexisset, & nisi vsque ad quintam feriam sustulisset illas reliquias, esset sibi graue damnum & Domino suo Ysoardo Comiti. Erat enim *Ysoardus Comes Diensis*, vir in quantum nouerat, DEO fidelis, & omnibus nobis sapientia & probitate vtilis. Cùm hoc mihi *Raimundo* narrasset Sacerdos, retuli ego ad Aurasicensem Episcopum, & ad Comitē *Sancti Egidii*, & ad alios quosdā. Qui acceptis candelis, venimus ad Ecclesiam *Sancti Leontii*. Obtulimus candelas & vota DEO, & Sanctis eiusdem Ecclesiæ, vt DEVS Omnipotēs qui eos sanctificauerat, nobis eos cōsortes, & coadiutores donaret; & Sancti illi, peregrinorū & exulum pro DEO non spernerent consortium, sed magis nobis cōiungerentur, & nos DEO coniungerent. Manè autem facto, venimus cum Sacerdote ad Sanctarum reliquiarum loculos, & sicut nobis prædictum fuerat inuenimus. Sunt autem nomina Sanctorū istorum, *Cyprianus, Omezios, Leontios, Ioannes Chrysostomus.* Inter ipsos autem loculos, capsulam quandam reperimus cum reliquiis: de quibus cùm quæreremus à Sacerdote, cuius Sācti essent illæ reliquię, se nescire respōdit: cùm verò ab incolis quæreremus si scirent cuius Sancti essent, se nescire dicebant: alii *Sancti Mercurii*, alii Sanctorum aliorum. Sacerdos verò leuare & colligere cum aliis reliquiis eas volebat. Cui *ego Raimundus* coram omnibus, qui ibi aderant fortiter dixi: *Si venire voluerit iste Sanctus Ierusalem, nomen suum & voluntatem manifestet: alioquin remaneat hic. Nunquid de ignotis ossibus honorabimur?* Itaq; illo die dimissæ sunt reliquiæ illę. Cùm verò Sacerdos alias reliquias collegisset, & pannis atque pallio eas inuoluisset, in nocte quæ sequuta est, astitit ei vigilanti quidam iuuenis, quasi quindecim annorum, pulcherrimus valdè, qui dixit ei: *Quare hodie non accepisti reliquias meas cum cæteris?* Et presbyter ad hæc: *Et quis es tu, Domine?* Et ille: *An ignoras quis sit vexillifer huius exercitus?* Et respondit presbyter: *Nescio Domine.* Cumq; secundò eidem quærenti, eadem Sacerdos respondisset, terribiliter comminatus est ei, dicens: *Tu reuera mihi dices.* Et tunc ait Sacerdos: *Domine, dicitur de Sancto Georgio, quod sit vexillifer huius exercitus.* Et ille: *Bene dixisti. Ego sum ille. Accipe igitur reliquias meas, atque seorsum cum aliis pones.* Cùm autem Sacerdos per aliquot dies hæc facere distulisset, aduenit idem *Sanctus Georgius*, & præcepit presbytero grauiter dicens: *Nullatenus dimittas quòd manè reliquias meas non tollas: atque iuxtà inuenies in ampullula, de sanguine Sancta Virginis & martyris Tecla, quem pariter tolles: & post hæc Missam cantabis.* Hæc atque omnia quæ ei dixerat, reperit Sacerdos, & fecit. Sed antequam ad reliqua perueniamus, de his prætermittere non debemus, qui pro amore sanctissimæ expeditionis, per ignota & longissima æquora Mediterranei, & Oceani

Oceani nauigare non dubitauerunt. Etenim *Angli* audito nomine vltionis Domini nostri Iesv Christi, in eos qui terram natiuitatis Domini, & Apostolorum eius indignè occupauerant, ingressi mare Anglicum, & circinata Hispania, transfretantes per mare Oceanum, atque sic Mediterraneum mare sulcantes, portum *Antiochiæ*, atque ciuitatem Laodiciæ, antequam exercitus noster, per terram illuc veniret, laboriosè obtinuerunt. Profuerunt eo tempore nobis tam istorum naues, quàm & *Genuensium*. Habebamus enim ad obsidionem, per istas naues, & per securitatem earum commercia à Cypro, & à reliquis insulis. Quippe hæ naues quotidie discurrebant per mare; & ob eas Græcorum naues securæ erant: quia *Sarraceni* eis incurrere formidabant. Ergo cùm vidissent illi Angli exercitum proficisci in Ierusalem, & robur suarum nauium à longinquitate temporis imminutum: quippe qui vsque ad triginta in principio naues habuissent, modo vix decem vel nouem habere poterant, alii dimissis nauibus suis & expositis, alii autem incensis nobiscum iter accelerauerunt. Cumq; ante Tripolim nostri Principes moras innecterent, tantum amorem eundi in Ierusalem misit Dominus in populo, quòd nullus se vel alium retinere ibi poterit: sed profecti vespere contra Principum decreta, & contra amorem nostri exercitus, tota illa nocte perambulantes, sequenti die *Berintum* deuenimus: atque post hæc præoccupatis ex improuiso angustiis, quæ *Bucca torta* nominatur, infra paucos dies & sine impedimento venimus *Accaron*. Rex autem Accaron, metuens ne ciuitatem suam obsideremus, iurauit Comiti, propter hoc vt discederemus: *si caperemus Ierusalem: vel si essemus in regione Iudeæ, per viginti dies, & Rex Babyloniorum nobis in bello nō occurreret; vel si possemus superare ipsum Regem, redderet nobis se, & ciuitatem suam: interim verò amicus noster esset.* Profecti igitur ab Accaron vna die in vespere, iuxta paludes quæ sunt propè *Cæsaream*, castra tetendimus. Dumque, sicut moris est, alii pro necessitate infra castra discurrerēt; alii autem de sociis vbi hospitati essent, à notis sibi inquirerent: columbā desuper exercitum volantē, accipiter in medio discurrentiū, mortaliter plagatā deiecit. Cùm autē sustulisset eā Episcopus *Atensis*, reperit litteras, quas illa deferebat: Et erat sententia litterarum quasi huiusmodi: Rex Accharon, Dvci Cæsareæ. *Generatio canina per me transiuit, gens stulta atque contentiosa, sine regimine, quibus per te & per alios, quantum legem tuam diligis, nocere desidera: Quod si vis, facilè poteris. Hoc idem & ad alias ciuitates, atque castra mandabis.* In manè autem cùm exercitum requiescere præciperemus, expositæ sunt litteræ ad Principes, & ad omnem populum; & quomodo Devs benignus esset erga eos, adeò vt nec etiam aues ad nocendum nobis transire per aëra possent; & inimicorum nostrorum etiam nobis arcana reserarent. Vndè Omnipotenti Deo, laudes & gratias referebamus. Atque indè profecti securi & alacres, & frequentes cum prima parte exercitus, & in vltima præcedebamus. Cùm verò audissent *Sarraceni* qui habitabant in *Ramulis*, quia transieramus fluuium qui propè est, deseruerunt munitionem & arma, & frumentum multum in areis, & messes quas collegerant. Cùm autem venissemus eò altera die, cognouimus quia Devs reuera pro nobis pugnaret. Itaque obtulimus vota *Sancto Georgio:* Et quoniam se ducem nostrum professus est, visum est à Maioribus, & omni populo, vt Episcopum ibi eligeremus: quoniam in illam Ecclesiam in terra Israël, primam inueneramus; ac simul vt B. Georgius pro nobis Deo supplicaret; & per terram incolatus sui nos fideliter educeret. Sunt autem *Ramulæ* prope ab Ierusalem, quasi sedecim milliaria. Itaque habuimus ibi colloquium: & dicebant alii: *Non eamus ad præsens in Ierusalem, sed versus Ægyptum & Babyloniam: & si, per gratiam* Dei, *superare poterimus Regem Ægypti, non solùm Ierusalem, verùm etiam Alexandriam & Babyloniam, & plurima regna obtinebimus. Quòd si modo eamus in Ierusalem, & non inuenientes aquam sufficientem deseramus obsidionem, nec hoc nec illud postea perficiemus.* At verò alii è contra dicebant: *vix sunt in exercitu mille quingēti milites, & armatorū peditum grandis numerus nō est: & laudatur modò, vt ignotas & longissimas regiones adeamus, vbi nec succursum de nostra gente habere possimus, nec sanctam Ciuitatē capiamus; nec præsidiū ponere, nec etiā indè reuerti, cùm necessariū fuerit, valeamus? Sed nihil est hoc: teneamus viam nostrā; & de obsidione, & de siti & de fame, & de aliis,* Devs *prouideat seruis suis.* Dimisso itaq; præsidio cū Episcopo nouo in castro Ramulis, onerauimus boues & camelos, deniq; & omnia iumenta nostra, & equos; & ad Ierusalē iter vertimus. Verbum autē quod præceperat nobis *Petrus Bartholomeus*, vt nō nisi discalciati, ad Ierusalē per duas leugas appropin-

quaeremus, & obliti sumus, & vile habuimus, dum vnusquisq; volebat alium praeuenire, ex ambitione occupandi castella, & villas. Erat enim ista consuetudo inter nos, vt si ad castellum vel villam quis prior venisset, & posuisset signum cum custodia, à nullo alio postea contingebatur. Itaque hac ambitione, de media nocte surgentes, non expectatis sociis, omnia illa montana obtinuerunt, & villas quae sunt in campestribus Iordanis. Pauci autem, quibus hoc mandatum DEI charius erat, nudis pedibus incedentes, pro contemptu Diuini verbi grauiter suspirabant: & tamen nullus socium vel amicum, ab illo ambitioso cursu reuocabat. Cùm autem sic superbè incedendo venissemus propè *Ierusalem*, egressi *Sarraceni* de ciuitate obuiam prioribus de nostris, homines & equos grauiter plagauerunt; & de ipsis ea die ceciderunt tres vel quatuor, & multi plagati sunt. Obsederunt autem ciuitatem à Septemtrione *Dux* & Comes *Flandrensis*, & Comes *Normannus*: obsederunt verò eam, ab Ecclesia Sancti *Stephani*, quę est quasi ad medium ciuitatis, à Septemtrione vsque ad angularem turrim, quae proxima est turri Dauid. *Comes* autem & exercitus eius, sedit ab Occidente, & obsedit eam ab obsidione Ducis, vsque ad descensum montis Syon: sed quia non poterant homines eius planè accedere ad oppugnãdum murum ciuitatis: quia vallis quaedam erat in medio: volebat mutare castella sua & locum. Quadam autem die cum circuisset *Comes* ciuitatem, & venisset in montem Syon, & vidisset Ecclesiã, & audisset mira, quae DEVS ibi operatus est, dixit ad Principes, & ad eos qui ibi aderãt: *Si dimittamus haec sacra quae nobis DEVS hic praesentauit; & deinceps Sarraceni occupent ea, quid erit de nobis? Quid si propter odium nostrum contaminent ea, atque confringant? Quis scit, an in tentationem DEVS nobis dederit haec, vt comprobaret, quantum diligeremus eum? Certò hoc vnum scio, quia nisi diligenter conseruemus haec sacra, non tradet nobis DEVS illa quae sunt infra ciuitatem.* Itaque Comes Raimundus, praeter suorũ Principum voluntatem, tentoria sua illuc transferri iussit: vndè tantam inuidiam suorum passus est, vt neque hospitari, neque excubias per noctem agere vellent; sed manebat vnusquisq; in loco suo, in quo prius hospitatus fuerat, nisi pauci qui cum Comite illuc transmigrauerunt. Sed conducebat quotidie Comes milites & pedites, cum magna mercede, qui castra sua seruarent. Sunt autem in Ecclesia illa hęc sacra: Sepulchrum regis Dauid, & Salomonis, & Sancti prothomartyris Stephani: migrauit ibi beatissima Virgo Maria de seculo: coenauit ibi Dominus; & resurgens à mortuis, discipulis ibi apparuit, & Thomae: ibidem Apostoli inflãmati sunt aduẽtu Spiritus Sancti. Itaq; posita obsidione, vna dierum cum venissent Principes ad reclusum qui est in mõte Olitieti, dixit eis: *Si cras ciuitatem oppugnaueritis vsque ad nonam, tradet vobis eam Dominus.* Cui cùm respõdissent: *Non habemus armamenta quibus oppugnari murus possit.* Ad haec ille respondit: *DEVS Omnipotens est, qui in scala iuncea, murum oppugnabit, si voluerit. Praestò est Dominus laborantibus pro veritate.* Itaque comparatis armamentis quae per noctem illam potuerunt comparari, ita fortiter à manè vsque ad tertiam ciuitas oppugnata est, vt compellerentur Sarraceni deserere interiorem murum fracto à nostris antemurali, & quibusdã de nostris ascendentibus vsq; ad altitudinem muri interioris. Cumq; iam ciuitas caperetur, subrepente desidia & timore, oppugnatio intermissa est: & multos de nostris tũc perdidimus. Altera verò die, nulla oppugnatio incepta fuit. Post haec profecti sunt omnes per regionem illam, ad congreganda victualia: & nõ erat verbum de necessariis comparandis ad capiẽdam ciuitatem; sed quisq; ventri & gulae seruiebat: & quod multò deterius erat, non inuocabant Dominum, vt liberaret eos de tantis ac tam multiplicibus malis, in quibus vsq; ad mortem grauabãtur. Etenim ad aduentum nostrum Sarraceni, clauserant ora puteorũ, & cisternas
Psal. 106. 33. dissipauerant, & obstruxerant venas fontium. Iam ipse Dominus *posuerat flumina in desertum, & exitus aquarum in sitim, à malitia eorum qui terras illas incolebant.* Propterea cum magno labore ibi aqua conquirebatur. Est quidam fons in descensu montis Syon, qui *natatoria Siloe* appellatur; magnus quidẽ fons, sed non profluebat nisi tertia die. Dicebãt autẽ incolae de illo fonte, quod in sexta feria tantũ erat solitus profluere; per reliquos verò dies, erat quasi palus. Quid autem id fuerit, pręter DEI voluntatem ignoramus. Cùm verò, vt dictum est, nobis in tertia die aqua decurreret; cum tãto impetu & oppressione aqua hauriebatur, vt mutuò se homines in eã proiicerent, & iumenta atq; pecora multa deperirent. Itaq; repleto fonte & collisione & cadaueribus animaliũ, ad exitum ipsius aquae, quae per quandam rupis incisurã egrediebatur, fortiores se vsq; ad mortem opprimebant: debiles autẽ nihilominus

illam

illam aquã immundissimam sibi tollebant. Iacebant autem multi infirmi secus fontem, ex ariditate linguæ non valentes emittere vocem; sed tantùm ore aperto, manus prætendebant illis quos videbant aquã habere. Per campos verò stabant equi, muli, boues, & plurima pecora non valentia mutare gressum: sed vbi ex ariditate sitis confecta atque siccata fuerant, vbi diu steterant, corruebant: vnde in castris nostris fœtor grauissimus erat. Sic itaque afflicti, ad fontes longè per duas leugas & per tres, mittebant pariter, vt inde aqua deferretur, et animalia adaquarẽtur. At vbi Sarraceni cognouerunt nostros inermes discurrere ad fontes, per montana quæ sunt asperrima, insidias eis tendebant; & quantos ex eis volebant trucidabant, & captiuabant; & iumenta eorum & pecora deducebant. Itaque si aliquis detulisset aquam venalem in plateis, quantum volebat inde accipiebat: quippe quinque vel sex nummi, satis non sufficiebant alicui sitienti per diem, si aquam limpidam mercari vellent. De vino autem nullus, vel rarissimus sermo erat: præterea calor & puluis, & ventus, si non satis per se sitis posset, eam instigabant. Sed quid de his multa dicimus? Pauci etiam DEI memores erant; nec illorum quæ vel ad oppugnandam ciuitatem opus erant, vel quæ misericordiam DEI prouocarent, curam gerebant. Sicq; neque DEVM inter verbera agnoscebamus; neque ipse ingratis propitiabatur. Inter hæc venerunt nuntii, quod nouẽ *naues* de nostris applicuerant *Ioppen*; & mandabant nautæ, vt præsidiũ mitteretur illuc, quo & turris Ioppe custodiretur, & ipsi securi in portu essent. Est autem *Ioppe* ciuitas destructa, præter castellum; & illud etiam satis dissipatum, præter vnam turrim. Sed est ibi portus; & prope est Ierusalem, itinere diei vnius: ibi est mare propius Ierusalem. Audientes itaque de nauibus, omnes nostri gauisi sunt: & misit ibi Comes *Galdemarum*, qui *Carpinellus* dicitur, cum viginti militibus, & peditibus circiter quinquaginta; & post ipsum, *Raimundus Peleth* cum quinquaginta militibus, & *Villelmũ de Sabrano* cum sociis suis. Cùm verò aduenisset Galdemarus ad campestria, quæ sunt citra Ramulas, occurrerunt ei quadringenti Arabes, & Turci circiter ducenti. Ille verò secundum paucitatem, dispositis militibus suis, & sagittariis in prima fronte, versus hostes tendebat nihil dubitans, confisus in DEI auxilio. Hostes autem credentes se eum posse absorbere, cum suis hominibus, & incurrebant, & sagittabant, & circumdabant. Ceciderunt ibi de parte Galdemari, tres vel quatuor milites, & *Achardus de monte Merulo*, nobilissimus iuuenis, & inclitus miles; & alii plagati; sagittarii verò omnes ceciderunt: de parte verò inimicorum, multi ceciderunt. Neq; tamen ob hoc imminentia hostium imminuebantur bella; neque fortitudo nostrorum militum, de DEI misericordia desperabat: sed ex vulneribus, & ab ipsa morte incalescentes, tãtò acriores instabant hostibus, quantò grauiora se ab eis perpessos sentiebant. Sed dum nostri duces, iam magis fatigati ex lassitudine quàm ex timore confecti, declinare ab acie vellent, cognito puluere à longè, Raimundus Peleth, præceps & festinus in pugnam intrauit; atq; tantum puluerem commouebat, vt crederent hostes cum eo esse plurimos milites. Sicque per DEI gratiam, & nostri liberati sunt, & hostes fusi atque fugati; & circiter ducenti ex eis interfecti, & plurima spolia capta sunt. Etenim ista consuetudo est apud illas gentes, quod si fugiant, & imminere hostes suos sentiant, primùm proiiciunt arma, post hæc vestimenta, deindè subsellia. Itaque in hoc bello contigit, vt nostri pauci milites, donec ad lassitudinem, ex illa multitudine inimicorum occiderent; & reliquorum spolia retinerent. Collectis igitur, & diuisis spoliis, cùm venissent nostri milites *Ioppen*, cum tanta lætitia & securitate nautæ eos susceperunt, vt nauium etiam suarum obliuiscerentur, & vigilias per mare non agerent; & panem & vinum & pisces, quæ secum detulerant eis communicarent. Sic itaque ex alacritate & securitate nautæ negligentes effecti, dum vigilias per noctem non agunt, de improuiso per mare ab hostibus per noctem circumdati sunt. Cumque vidissent diluculò quia non possent pugnare contra tantam multitudinem, expositis nauibus suis spolia tantum detulerunt: atque sic pariter victores & victi Hierosolymis reuersi sunt. Sed vna de nauibus nõ est intercepta, quæ prædatũ abierat. Hæc autem nauis cum maxima præda regrediens, cùm vidisset reliquas naues inclusas classe inimicorum, remis acta & velo, Laodiciam reuersa est: ibique sociis & amicis nostris, de nobis qui eramus Iherosolymis, sicuti erat, denuntiauit. Sed hæc omnia adhuc iustè contigisse cognouimus, cum & sermonibus, qui à DEO mandabantur nobis, fidem abnegaremus: & desperantes de DEI misericordia, ad campestria Iordani descendebant, & colligebant

ibi palmas, & baptizabãtur in flumine: & ob hoc maximè vt trãsferrent se Ioppen, visa Ierusalem, & dimissa obsidione; atque sic quomodocunque possent reuerterentur. sed de nauibus, prouidit Dominus suis incredulis. Habuimus eo tempore conuentus: quia Principes malè inter se conueniebant. Et quæstio habita est de *Tancredo* eò quod Bethlehem occupasset; & super Ecclesiam Dominicæ Natiuitatis, quasi super communem domum vexillum suum posuisset. Quæsitum est vt aliquis de Principibus, in Regem eligeretur, qui ciuitatem custodiret, ne communis facta, si nobis illam traderet DEVS, à nullo custodita communiter destrueretur: quibus ab Episcopis & à clero responsum est: *Non debere ibi eligi Regem, vbi DEVS passus & coronatus est. Quod si in corde suo diceret: Sedeo super solium Dauid, & regnum eius obtineo; degener de fide & virtute Dauid, fortassis disperderet eum DEVS, & loco et genti irasceretur. Præterea clamat Propheta, dicens: Cùm venerit Sanctus Sanctorum, cessabit vnctio: quod aduenisse, cunctis gentibus manifestum erat. Sed esset aliquis Aduocatus, qui & ciuitatem custodiret; & custodibus ciuitatis, tributa regionis diuideret & redditus.* Atque his & aliis de causis multis, dilata electio; & impedita, donec ad octauum diem post captam Ierusalem. Neque hoc solùm, verùm etiam aliud aliquid nobis non proueniebat: sed labor & tribulatio per dies singulos in populo duplicabatur. Tandẽ propter nomẽ suum, misericors & propitius Dominus, simul ne aduersarii nostri legi eius insultarent, dicentes *Vbi est DEVS eorum?* mandauit nobis per Episcopum Podiensem dominũ *Ademarum*, qualiter iram eius placare possemus & impetrare misericordiam. Sed & nos, de mandato Domini reticentes, faciendum esse illud prædicabamus: ne si populus hoc mandatũ præterisset, culpabilis magis, maximè affligeretur. Etenim tam benignus erga nos erat Dominus, vt legatos suos ad nos mitteret: sed quia fratres erant, non credebant eis. Loquutus est ergo Episcopus, *Petro Desiderio* dicens: *Loquere ad Principes & ad omnem populum, & dices: Vos qui venistis de tam longinquis regionibus, vt DEVM & Dominum exercituum hic adoretis, sanctificamini ab immunditiis vestris & reuertatur vnusquisque ab operibus suis prauis Et post hæc, nudis pedibus circuite Ierusalẽ, inuocantes DEVM; & ieiunate. Si sic egeritis, & oppugnaueritis Ierusalem viriliter vsque ad nonũ diem, capietur. Alioquin, omnia mala quæ passi estis, vobis à Domino multiplicabuntur.* Cumque hæc dixisset sacerdos ad fratrem ipsius Episcopi Willelmum Vgonem & ad Ysoardum Comitem dominum suum, & ad quosdam de clero, coadunauerunt consilium de Principibus, & de omni populo, & dixerunt: *Viri fratres, vos scitis, quæ causa itineris nostri sit, ac tanta defatigationis: & negligenter agimus, adeò vt neque comparemus ea quæ necessaria sunt ad oppugnandam ciuitatem; neque curam gerimus quomodo DEVM nobis reconciliemus, quem tam multipliciter omnes in omnibus offendimus; quem à nobis expulimus, & longè multum per nostra praua opera à nobis effugauimus. Et nunc, si vobis iustum videtur, reconcilietur vnusquisque fratri suo quem offendit, & frater benignè fratri condonet. Et post hæc humiliemur DEO, & circumeamus Ierusalem nudis pedibus; & DEI misericordiam, per Sanctorum patrocinia appellemus: vt ille DEVS omnipotens, qui pro nobis, de nobis, seruis suis carnẽ assumpsit, exinanita forma Dominii sui; & qui humiliter super asinã sedens, passurus in Cruce mortis supplicium pro nobis, hanc ciuitatẽ ingressus est, turbis ei occurrentibus cum magno processionis honore: ille nos ad honorem & gloriam nominis sui, & ciuitatem nobis aperiat & facere iudicium de inimicis suis & nostris, omnibus nobis concedat, qui locum passionis suæ & sepulturæ eius indignè obtinentes contaminant; & qui nos à tanto beneficio humilitatis diuinæ, & redemptionis nostræ excludere contendunt.* Placuerunt hæc verba Principibus, & omni populo: & ideo publicè iussum est. vt in sexta feria quæ proxima erat, Clerici præpararent se cum Crucibus & Sanctorum reliquiis ad processionem; & milites atq; omnes viri fortes sequerentur eos cum tubis & vexillis, atque armati nudis pedibus incederent. Quę omnia secundùm iussionem DEI & Principum lętanter expleuimus. Namq; cùm venissemus in montem Olíueti; & essemus in loco, vnde Dominus post resurrectionem suam ascendit in cœlũ, prædicauimus in populo dicentes: *Quoniam secuti sumus Dominum vsque ad locum Ascensionis eius, & vlterius pergere nequimus, condonet vnusquisque fratri suo qui læsus est, vt DEVS omnipotens nobis fieri possit propitius.* Quid multa? Condonauerunt omnes; & largissimis eleemosynis DEI misericordiam appellabant, vt in fine populum suum DEVS non desereret, quem vsque ad finem gloriosè, & mirabiliter adduxerat. Placatur itaque DEI misericordia: quoniam omnia quæ prius nobis aduersa fuerant, nunc commodè nobis proueniebant. Sed licet multa prætereamus, hoc vnum præterire non libuit. Cùm circuiremus ciuitatem de foris cum processionis tumultu, Sarraceni & Turci infra ciuitatem girabant, multimodè

modè nos deridentes; multas Cruces super muros ponebant in patibulis, afficientes eas cum verberibus & contumeliis. Quibus signis nos è vicino misericordiam DEI sperantes, ad expugnandam ciuitatem, die noctuque operibus instabamus. Præfecerant itaq; Dux & Comes Normanniæ, & Flandriæ, *Gastonem de Beardo* operariis qui machinas construebant; & crates & aggeres, ad inuadendum murũ componebant. Hic autem Gasto nobilissimus Princeps, apud omnes honoratus erat, vtilitatis suæ & probitatis merito: atque ideò opus sibi à Principibus commissum, sagaciter operariis diuidẽs, sapienter accelerabat. Principes autẽ tantùm gerebant curam de comportanda lignorum materia; & Gasto, de construendis necessariis solicitudinem agebat. Similiter Comes Raimundus præfecerat *Willelmum Richau* operariis suis in montem Syon; & Episcopum Albariensem Sarracenis, & aliis qui ligna deferebant. Acceperant namque homines Comitis, multa castella & villas Sarracenorũ; & Sarracenis, quasi seruis suis, opera indicebant: qui quinquaginta vel sexaginta portabant suo collo trabem maximam, quam non deferrent quatuor paria boum, ad machrinas construendas Iherusalem. Quid multa? omnes vno animo parilique consensu opus agebant, atque laborabant, & construebant, & adiuuabant: nullus segnis, nullius manus remittebantur. Omnes spontanei operabantur, præter artifices: Illis dabatur merces de collectis, quæ factæ in populo fuerant. Sed Comes de censu suo suis operariis debita soluebat. Et certè manus Domini operabatur, & operantes adiuuabat. Cumq; breui interuallo omnia molimina nostra & machinæ comparatæ essent, habuerunt nostri Principes consiliũ, & dixerunt: *Omnis homo præparet se ad pugnam in quinta feria. Interim orationibus, & vigiliis operam demus, atq; eleemosynis. Iumenta vestra cum pueris artificibus nostris & lignariis præstate vt deferant trabes, & perticas, atque palos, & virgas ad crates faciendas. Duo & duo milites cratem vnam curuam faciant, vel vnam scalam: Et ne dubitetis laborare pro DEO, quia in proximo labores vestros terminabit.* Hæc autẽ omnia libenter accepta sunt. Post hæc mandatum est, quis de Principibus cum sua gente quam partem vrbis expugnaret, & quæ machinæ quibus locis applicarentur. Videntes autem Sarraceni qui infra ciuitatem erant, multitudinem machinarum quæ construebantur, infirmiora murorum loca, adeò aduersum nos munierunt, vt quibusdam desperabile videretur posse expugnari. Instante autem iussæ oppugnationis die, *Dux* & Comes *Flandrensis*, atque *Normanniæ* Comes, cum vidissent quod Sarraceni tanta ac talia munimina argumentorum contra omnes machinas nostras composuissent, tota nocte machinas suas, & crates, & aggeres, transportauerunt contra Vrbis partem, quæ est ab Ecclesia Sancti Stephani vsque ad vallem Iosaphat. Vos verò qui hęc legitis, non putetis paruum laborem atque industriam ibi fuisse. Etenim ferè milliarium est ibi, à loco vndè machinæ dissolutæ per membra comportabantur, vsque ad eũ locum vbi construebantur. Manè autem facto cùm vidissent Sarraceni omnia instrumenta atq; tentoria, nocturno tempore illuc deportata, obstupuerũt. Nec solùm Sarracenis, verùm etiã nobis in stuporẽ fiebat. Manifestè etenim potuit quisque cognoscere fidelis, quòd manus Domini nobiscũ erat. Hæc autẽ transmigratio ob hoc facta est, quia locus planus erat, & conueniens instrumentis ad murum adiungendis, quæ non poterant nisi per plana conduci: & etiam ob hoc, quia illa pars vrbis infirmior esse videbatur: quia longè steterat à castris, immunita illa pars remanserat: Hæc autem pars ciuitatis est à Septemtrione. Nihil minus laborabat Comes & sui in monte Syon, qui est ciuitati ad Meridiem: sed habebat tunc multos adiutores, scilicet *Willelmum Ebriacum*, & cum eo omnes nautas Genuenses, qui naues suas, sicut superiùs narrauimus, apud Ioppen perdiderant: sed extraxerunt de nauibus suis cordas & malleos ferri; atque clauos, & ascias, atque dolabra & secures, quæ permaximè nobis necessariæ fuerunt. Sed quid moramur? Iamque dies pugnæ constitutæ aduenerat, & oppugnatio incepta est. Sed hoc vnum inprimis dicere volumus, quòd, pro opinione multorum & nostra, vsque ad sexaginta millia hominum belligeratorum erant infra ciuitatem: exceptis paruulis & mulieribus, de quibus non erat numerus. Et de nostris ad arma valentes, in quantum nos existimamus, numerum duodecim millium non transcendebant: sed habebamus multos debiles, atque pauperes. Et erant in exercitu nostro mille ducenti vel trecenti milites, & vt ego arbitror, non amplius. Hæc autem ideò diximus, vt intelligatis, quòd siue grande siue parum sit, quod in nomine Domini incipitur, nihil frustra euenire: quod subsequens pagina continet. Vt autem nostri turres, ac muros

minare ceperunt, ab omni parte volabant lapides excussi à tormentis, atq; petrariis; & sagittæ vt grando innumerabiles. Sed ista patienter serui Dei sustinebant, habentes fidei propositum, quod vel occumberent, vel quod ad præsens se de hostibus vindicarent. Fiebatque pugna nullo indicio victoriæ: sed cùm iam proximarent cum machinis ad muros, non solùm lapides & sagittæ, verumetiam ligna & stipula proiiciebantur, & super hæc ignis; & mallei lignei inuoluti pice, & cera, & sulphure, & stuppa, & panniculis igne succensis proiiciebantur in machinas: Mallei inquam clauati ab omni parte, vt quaqua parte ferirent, hærerent, & hærẽdo inflammarent. Ligna verò & stipula ideò iaciebant, vt saltim incendia indè accensa, retardarent quos neque gladius, & alta mænia retardarentur, nec profundũ vallum retinere poterat. Acta est itaque pugna ab ortu solis vsque ad occasum die illa, ita mirabiliter, vt nusquam mirabilius aliquid gestum esse credatur. Et adhuc Deum omnipotentem ducem ac conductorem nostrũ appellabamus, confidentes de eius misericordia. Nox autem adueniens, vtrumque timorem nostrum conduplicauit. Metuebant enim *Sarraceni* ne per noctem ciuitas à nostris caperetur; vel sequenti die, iam fractis antemuralibus, & completo vallo, citissimè murus peruaderetur. At verò nostri hoc solùm metuebãt, ne admotas machinas aliquo modo Sarraceni incenderent, & sic confortarentur. Propterea ab vtrisque custodiæ, ab vtrisq; labor, ab vtrisq; insomnes curæ. Hinc, spes certissima; illinc, dubius timor. Operabantur isti pro Deo, spontanei, opera ad capiendũ; operabãtur illi pro legibus Bahumeth, inuiti, opera ad resistendũ. Quæ verò & qualia molimina ab vtrisq; per noctẽ facta fuerint, mirabile credite. Manè autẽ facto, tantus ardor nostris incubuit, vt vsq; ad muros progrederentur, & machinas illuc deducerent. At Sarraceni tantas machinas fecerant, vt vnicuiq; de nostris nouem vel decem apponerentur; atq; sic multum molimina nostra impediebant. Et tamen hęc dies nona erat, de qua sacerdos dixerat, quòd vsque ad eam ciuitas caperetur. Sed quid nimiam moram agimus? Iam machinæ nostræ quassabantur ad tam crebros lapidum ictus; & viri deficiebant nostri, multimodè defatigati. Sed restabat adhuc Dei misericordia, nunquam expugnabilis, nusquam superata, in tribulationibus semper oportuna. Sed hoc præterire non libuit: quod dum duæ mulieres petrariam vnam de nostris fascinare vellent, lapis viriliter excussus, mulieres carminantes cum tribus pueris allisit; atque animabus excussis, incantationes auertit. Cumque iam circa Meridiem omnes nostri conturbarentur, tam lassitudine quàm desperatione: quippe cum vnicuique de nostris plures aduersarii resisterent; præterea murus firmissimus & altus; & multa copia atq; oportunitas, quæ hostibus ad munimen, nobis autem aduersa. Inter huiusmodi defectum nostrum, & hostium exultationem, accessit mediatrix Dei misericordia, quæ luctum nostrum in gaudium conuertit, quòd nulla dies à nobis auferat. Etenim cõsilium quorundam iam agebatur, vt machinæ nostræ reducerentur, quarũ pars combusta, altera conquassata fuerat. Tum ecce Miles quidam, de monte Oliueti cum clipeo suo ventilare cepit, ad eos qui erant de parte Comitis, & ad alios vt ingrederentur. Quis autem iste miles fuerit, cognoscere non potuimus. Hoc signo nostri confortati qui iam languebant, ceperunt incurrere muris; alii autem scalas, & funes sursum iniiciebant. Præterea quidam iuuenes ignierãt sagittas; & sagittauerunt culcitras, quibus muniebatur propugnaculum quod Sarraceni fecerant, contra turrem ligneam Ducis & duorum Comitum: erant autem culcitræ de *gambasio*. Ibi itaque ignis accensus effugauit eos, qui defendebant munitionem. Tum velociter Dux & qui cum eo erant soluerunt cratem de sursum quâ muniebantur anteriora turris conductæ, à summo vsque ad medium: atq; sic facto ponte, viriliter & imperterriti intrare in Ierusalem ceperunt. Inter primos verò ingressus est *Tancredus*, & *Dux Lotharingiæ*, qui quãtum sanguinem ea die fuderint, vix est credibile. Post illos autem ascendebant omnes; & Sarraceni iam patiebantur. Sed mirum quod modò dicam: Cumque iam ciuitas penè correpta esset à Francigenis, adhuc tamen resistebant Sarraceni his qui erãt de parte Comitis, ac si nunquã capiendi essent. Sed cùm iam nostri mœnibus potirentur ciuitatis, & turribus, tunc erat videre mirabilia. Alii namque illorũ, quod leuius erat, obtruncabantur capitibus; alii autem sagittati, de turribus saltare cogebantur; alii verò diutissimè torti, & ignibus adusti flammeriebantur. Videbantur per vicos & plateas ciuitatis aggeres capitum, & manuum atque pedum. Per cadauera verò publicè, hominum & equitum discursus erat. Sed parua & pauca-

pauca ista quæ diximus. Sed ad *templum Salomonis* veniamus, vbi suos ritus atque solemnitates cantare solebant. Sed quid ibi factum est? Si verum dicimus, fidem excedimus. Sed tantum hoc dixisse sufficiat, quod in templo & in porticu Salomonis, equitabatur in sanguine vsque ad genua, & vsque ad frenos equorum. Iusto miroque DEI iudicio, vt locus idem eorum sanguinem exciperet, quorum blasphemias in DEVM tam longo tempore pertulerat. Repleta itaque cadaueribus & sanguine ciuitate, confugerunt aliquanti ad turrem Dauid; & poposcerunt à Comite Raimundo securitatis dextrã, & reddiderunt ei arcem. Capta autem vrbe operæpretium erat, videre deuotionem Peregrinorum ad *Sepulchrum Domini*, quomodo plaudebant, exultantes & cantantes canticum nouum Domino. Etenim mens eorum, DEO *victori & triumphanti vota laudum offerebat*, quæ explicare nõ poterant. Noua dies, nouum gaudium & exultatio, noua & perpetua lætitia; laboris & deuotionis consummatio, noua verba, noua cantica, ab vniuersis exigebat. Hæc, inquam, dies celebris in omni seculo venturo, omnes dolores atque labores nostros gaudium & exultationem fecit: dies hæc, inquam, totius Christianitatis confirmatio, & Paganitatis exinanitio, & fidei nostræ renouatio. *Hæc dies quam fecit Dominus: exultemus & lætemur in ea:* quia in hac illuxit & benedixit Dominus populo suo. In hac die dominus *Ademarus* Podiensis Episcopus à multis in ciuitate visus est: Et etiam multi de eo testantur, quod ipse primus murum ascendens, ad ascendendum socios atque populum inuitabat. In hac autem die eiecti Apostoli ab Hierosolymis, per vniuersum mundum dispersi sunt. In hac eadem die, Apostolorum filii, DEO & patribus vrbem & patriam vendicauerunt. Hæc dies celebratur *Idus Iulij*, ad laudem & gloriam nominis CHRISTI, qui dedit precibus Ecclesiæ suæ vrbem & patriam quam iurauit patribus; & reddidit in fide & benedictione filiis. In hac die officium de Resurrectione cantauimus: quia in hac, ille qui sua virtute à mortuis surrexit, per gratiam suã nos resuscitauit. Et de his hactenus dictum sit. Peractis igitur sex vel septem diebus, solemniter in octaua die ceperunt agere Principes, vt aliquis eligeretur in Regem: qui omnium curam gerens, & tributa regionis colligeret; & ad quem plebes terræ reuerterentur, & qui prouideret ne vlterius desolaretur. Cumque id agerent, congregati sunt de Clero quidam, & Principibus dixerunt: *Laudamus electionem vestram, verùm si rectè & ordinatè faciatis: sicut sunt æterna priora temporalibus: sic vicarium spiritualem eligite prius; post hæc qui rebus agendis secularibus præsit. Alioquin inualidam esse censemus, electionem vestram.* Principes verò cùm hæc audissent irati nimium, electionem tamen nihilominus accelerabant. Sed imminutus erat Clerus, ablato domino *Ademaro* Podiense Pontifice, qui in vita sua, alter Moyses, nostrum exercitum, rebus & alloquiis diuinis confouens, continebat. Post illum autem cum *Willelmus Aurasicensis*, vir bonæ memoriæ & Episcopus, pro viribus nobis prodesse vellet, breui tempore apud Marram in pace conquieuit. Sic itaque bonis ablatis, humiliter se Clerus agebat, præter Episcopũ Albariensem & alios quosdam. Episcopus namque *Martranensis* aliter quàm recto itinere gradiens, cùm Bethlehemiticam Ecclesiam fraudulenter obtinuisset, tertio vel quarto die à Sarracenis captus, nusquam inter nostros comparuit. Spreta itaque admonitione, & contradictione Clericorum, hortabantur Principes *Comitem Sancti Egidij*, vt acciperet regnum. At ille nomen Regium se perhorrescere fatebatur in illa ciuitate: Sed præbere se illis consensum, si id alius acciperet. Ob *hoc* elegerunt pariter *Ducem*, & obtulerunt eum ad *Sepulchrum Domini*. Post hæc autem requirebat Dux arcem Dauid à Comite: At ille hoc excusabat, dicens, se velle moram agere in regione illa donec in Pascha; & interim se & suos honestè haberi velle. At Dux potiùs se aiebat cætera dimissurum, quàm Turrem. Inde multiplicabantur lites. Flandrensis & Normanniæ Comites fauebant Duci, & omnes etiam penè de terra Comitis, credentes reddita Turre, se consequenter cum eo esse reuersuros. Non solùm autem Prouinciales in hoc domino suo Comiti aduersabantur; verùm etiam multa de eo turpia composuerunt, ne eligeretur in Regem. Destitutus itaque Comes sociorum & amicorum consilio, pro iudicio subeundo, tradidit Turrem in manu Albariensis Episcopi. Ille verò non expectato iudicio, tradidit turrem Duci. Cumque appellaretur Episcopus de hoc facto, proditor: dicebat sese coactũ fuisse, atq; passum violentiam. Sed hoc ego in veritate comperi, plurima arma esse illata in Patriarchalem domum, vbi Episcopus manebat propè Ecclesiam Dominici Sepulchri. Sed de violentia sibi illata ille dicebat; & frequẽ-

GODEFRIDVS *Rex electus.*

Psal. 117.23.

ter clam huiusce rei Comitis familiares insimulabat. Reddita itaque turre, in magnum odium contra suos Comes exarsit, dicens se inhonoratum, non posse manere in illa patria. Itaque profecti ab Hierosolymis Iericho, & acceptis palmis venimus ad Iordanem; & sicut præceperat Petrus Bartholomeus, facta rate de viminibus, & imposito desuper Comite transueximus eum: quippe cum non haberemus nauem, sic nobis melius visum fuit. Post hæc conuocata multitudine exegimus, quatinus rogarent DEVM pro vita Comitis, & aliorum Principum: dehinc indutum camisia, & bracis nouis, sicut nobis præceptum fuerat, peregimus: sed quare taliter homo DEI præceperit, adhuc ignoramus.

Hisq; peractis, reuersi sumus Iherosolimā. Eodē tēpore *Arnulfus* Capellanus Normanniæ Comitis, à quibusdā in Patriarchā eligitur, contradicentibus bonis: Tū quia non erat subdiaconus; maximè etiam quia erat de genere sacerdotali, & in itinere nostro de incontinentia accusabatur: adeò vt vulgares cantus de eo inhonestè composuissent. Sed ille nec canonū decreta reueritus, tanta ambitione tentus, nec genus, nec conscientiæ infamiam, contra bonos populum concitauit; atq; se cum hymnis & cantibus in sede Patriarchali, magno populorum plausu eleuare fecit: Sed de Episcopo *Matranensi*, qui huiusce rei incentor & administrator fuerat, vindicta Diuinitùs sumpta non modo Arnulfum non terruit; sed insuper clericos qui habebāt altaria in Ecclesia Dominici Sepulchri, vel quibus erant pro custodia mercedes constitutæ, priuare beneficiis non desinebat. Nactus itaque *Arnulfus* hanc potestatem, cepit requirere ab incolis ciuitatis, vbi *Crux* erat quam Peregrini antè captam Iherosolimam adorare consueuerant: Quibus negantibus, & iuramento & aliis signis se nescire probare volentibus, tandē coacti sunt; & hæc dixerunt; *Manifestum est quod DEVS vos elegit, & ex omnibus tribulationibus vos eripuit, & hanc ciuitatem & alias multas vobis tribuit: non in virtutis vestræ robore, sed in furore suo excæcans impios; & ciuitates munitissimas vobis aperuit, & bella formidolosa vobis, ductor & Dominus vester, pro vobis ipse peregit. Qua itaque pertinacia cum Dominum vobiscum videamus, eius beneficia vobis celabimus?* Posthæc deduxerunt eos ad quoddam atrium Ecclesiæ; & ibi effodientes reddiderunt. Gauisi sunt itaque omnes nostri, & DEO Omnipotenti laudes & gratias referebant, qui non solùm vrbem in qua passus est; sed etiam insignia passionis suæ atque victoriæ nobis reddidit: vt tantò eum manibus fidei arctiùs amplecteremur, quantò certiora nostræ salutis contueremur. Dumque, sicut superiùs diximus, de *Duce Lotharingiæ* ordinatum esset, quod ciuitatem retinere deberet; & Comes dolore & iniuria exercebatur, eò quod *arcem Dauid*, scilicet totius regni Iudaici caput, leuiter perdiderat, & ob hoc regredi cum maxima parte nostræ gentis disponeret: Nunciatum est nobis quod *Rex Babyloniorū Ascalona* venisset, cum innumerabili Paganorum multitudine: &, vt nobis relatū est, quod Iherosolimam expugnare venerat, & occidere Francos omnes à viginti annis & supra; & captiuare reliquos cum mulieribus, daturus viros mulieribus de sua gente, & iuuenibus mulieres; vt Babyloniorum domini deinceps bellicosas familias haberent, de genere Francorum. Sed, non his adhuc contentus, similiter Antiochiæ & Boamundo facturum se aiebat: Damasci etiam, & reliquarum ciuitatum diadema capiti suo impositurū se dicebat: nihil Turcos, nihil Francos, Turcorum victores, esse dicebat, considerata multitudine peditum suorum & militū. Sed nec etiam his contentus, in DEVM blasphemias intorquebat, dicens: quod locū Dominicæ Natiuitatis, & præsepe vbi Dominus reclinatus est; & locū passionis & *Golgota*, vbi dicitur quod sanguis Domini pendentis in Cruce defluxerit; & locum Dominicæ sepulturæ, & alia omnia loca Sancta quæ in ciuitate, vel iuxta à populo venerantur Christiano, ita deleret, vt etiam à stirpe, à terra abstraheret & cominueret: & posthæc puluerem in mari proiiceret, vt non esset aliquod *Dominicum* memorabile, quod Francorum gens in regionibus illis vlteriùs requirerent. Cùm autem hęc & alia multa, & de multitudine gentis quę cum ipso tyranno erat, nobis nunciarentur; & quòd omnes isti congregati erant *Ascalonæ*, quæ proxima erat Iherusalem per diē & dimidium: congregati sunt nostri Principes & Clerus, & nudis pedibus incedentes antè *Sepulchrum Domini* cum multis orationibus & lachrumis, misericordiam à Domino deprecabantur, vt populum suum modo liberaret, quem hactenus victorem de omnibus fecerat; & qui locum sanctificationis suæ mun-

suæ mundauerat, vlteriùs contaminari propter nomen suum non pateretur. Posthæc similiter nudis pedibus incedentes in Psalmis & hymnis,& Sanctorum præsidiis misericordiam Dei appellantes, ad Templum Domini venimus: Ibiq; animo & corpore antè effusi,vt benedictionis suæ ibidem effusæ recordaretur: *Si peccauerit in te populus tuus & conuersus egerit pœnitentiā,veniensq; orauerit in loco isto, tu exaudies de cælo,Domine:& libera eum de manibus inimicorum suorum.* 3. Reg. 8. Posthæc percepta benedictione ab Episcopis, statuerunt Principes de belli administratione, & de custodia ciuitatis. Profectus est itaque Dux & milites eius vt certissimum comprobarent si de *Amirauis* ita res se haberet vt fama ferebatur: qui cùm ad *campestria Ramularum* peruenisset, causam negotii per Episcopū *Matronensem* Hierosolymis remisit ad Comites. Illi autem certificati de bello, communè pugnādi causam apud omnes fortes qui in ciui tate remanserant,detulerunt: Itaq; supplicantes Deo & acceptis armis & Dominicā lanceam,profecti sumus ab Iherosolimis, & venimus ad campestria die illa. Altera autē die coniuncto exercitu, per turmas dispositis præsidiis ab omni parte, procedebamus. In vespere verò cùm venissemus propè *fluuium* qui est in itinere euntibus ab Iherusalem Ascalonam, pascebant ibi *Arabes* greges ouium, & armenta boum innumerabilia, & sine numero camelos. Cùm vidissent autem nostri hanc multitudinem & hominum & animalium, existimantes bellum esse,arreptis armis ad prospiciendum milites vsque ducentos: cæteri verò armati,vt diximus,in nouem turmis incedebant. * Erant autē tres à tergo, tres à fronte,tres in medio,sic ordinatæ, vt vbicumque bellum se emergeret in tribus ordinibus illis occurreretur,turma media manente cunctis ad præsidiū. Videntes autem pastores Arabum nostros præmissos milites,animalia deseruerunt: Et tam si æquo modo ad illos vt ad nos respiceret Devs,pugnam cū omnibus nobis inire debuissent. * Erant in armis,de pastoribus circiter tria millia;in exercitu verò nostro supra mille ducentos dubitanter adscribimus: sed & peditum multitudinē vltra nouem millia producere nō audemus. Effugatis itaq; pastoribus,cepimus prędam,quantā ante diem illam non vidimus; & aliqui de pastoribus interfecti sunt,& pauci capti. Posthæc autē mansimus in eodē loco, quia vespera erat. Et tūc coegimus captiuos ad cōnfitendū hostium voluntatē;& habitudinē, & numerum. Confessi sunt itaq; quod voluntas eorū erat obsidere Iherusalem,& expugnare omnes Francos,& interficere & captiuare: & addūt quod *Admirauis* ibi propè quinq; leugis erat in castris, postridiè profecturus aduersum nos. De numero autē vix aliquis certus erat, quia quotidie multiplicabantur. De se verò & de sociis qui essent,interrogati, dixerunt quod pastores essent animaliū, quæ diuidenda erant in stipendiis per exercitū Babyloniorū. Certi itaq; nostri de bello & alacres,sociis suis noxarū causas atq; cōtrouersiæ remittebant. Posthæc confessi de peccatis,& de negligētiis suis, adeò erecti sunt animis,vt vix credibiles eis fieret hostes ad pugnā esse paratos. Innascebatur enim tanta securitas in cordibus singulorū,vt crederēt suos hostes ceruis timidiores,& ouibus innocentiores. Sed hæc securitas ideò nobis erat, quia credebamus Dominū nobiscū esse, sicut & in reliquis negotiis; & propter blasphemias sibi illatas,agere propter seipsum,si etiā causa nostra inualida fuisset: Vndè in nostra parte defensorē,& in sua adiutores illi esse voluimus. Deindè cōclamatū est per exercitū vt mane ad pugnā omnes parati essent;& quisq; Principibus de sua gēte coniūgeretur; & nemo prędā tangeret: & excōmunicati sunt quicumq; eā tangerēt nisi prius bello cōfecto. Mansimus ea nocte satis pauperrimè: etenim tētoria nō habebamus, panē pauci,vinū nullus,annonā atq; salem paucissimi: sed copia carnis erat quasi arena: sed vescebamur carnibus;& pro pane, ouiū caro erat. Et iā aurora sequēti die oriebatur; & peruigil turba, tubis & cornubus in pugnā animabatur. Itaq; summo diluculo profecti, dispositis,vt iā diximus,ab omni parte præsidiis,exercitū Dei in castra Mahumet dirigebamus. At verò hostes infra castra sua demorabantur, nunquā existimantes quod infra mœnia ad aduentū eorū vix cōtineremur. Etenim cū audissent de nece & fuga pastorū,dicebant: *propter prædā venerūt Franci, & cū ea reuertuntur.* Quippe edocebātur quotidie ab his qui fugerāt ab Iherosolimis, & de paucitate nostra,ac debilitate vulgi & equorū. Pręterea numero atq; viribus suis cōfisi, in solis sputis nos & castra nostra submergere se posse credebāt. *Cātellatores* etiā eorū & augures,vt fertur,dixerant vt non mouerent castella sua vsq; ad septimā feriā; neq; pugnarēt aduersū nos: quòd si maturiùs aliquid de his agere vellēt,in aduersū cōuerteretur. Nos autem vt diximus, ordinati,in nouem turmis progrediebamur.

Multiplicauit DEVS exercitũ suũ, adeò vt inferiores numero hostibus nõ videbamur. Etenim coniunxerant se nobis animalia quę dimiseramus, & factis gregibus, nemine cõpellente, nos comitebãtur, adeò vt starent cũ stantibus, cũ currentibus currerent, cum præcedentibus præcederent.* Hæc autẽ preciosarũ inæstimabilis multitudo erat. Armorũ autem atq; papilionũ summã, quis dinumerare sufficiat? Videntes igitur hostes nostri, & suorũ cæsam multitudinẽ, & nostros in castris suis & pro victoria & spoliis securè & alacriter agere, reuersi ad se dixerunt: *Solum præsidiũ fuga est: & quid moramur? Si hodie defatigati ex itinere, fame & siti penè semimortui, omnẽ nostrã multitudinẽ vno impetu prostrauerũt, quid repausati & refecti, & victores cõtra semineces & imminutos atq; pauidos facient?* Itaq; hostes, conturbatis animis reuersi sunt *Ascalona*, quę miliariũ a castris nostris aberat: sed nõ omnes. Tunc placuit Comiti *Raimundo*, vt mitteret *Boamundũ* quendã Turcũ genere, ad Admirauis, obtentu ineundæ amicitię: accusando eũ quod noluerit liberã reddere Iherusalem, & qui aduersum nos arma detulerat: simul vt præsentiret, fugã an bellum in animo pararet, & quomodo victum se haberet.

INTEREA nuntius venit *Tancredo*, & *Comiti Eustachio*, vt præpararent se, & pergerent ad recipiendam vrbem Neapolim. At illi exierunt, & duxerunt secum multos milites, & pędones, & peruenerunt ad vrbem. Habitatores verò illius, reddiderunt se ilico. Posthæc mandauit illis Dux *Godefridus*, qui & Rex Ierusalem, vt citò venirent ad bellũ, quod Ammiratus Babyloniæ præparauerat eis Aschalone. Illi autem festinando intrauerunt montanã, quęrentes Sarracenorũ bella, & venerunt Cæsaream. Venientes quoq; iuxta mare ad vrbẽ *Ramore*, illic inuenerunt multos Arabes, qui pręcursores erant belli. Quos nostri persequentes apprehenderũt plures ex eis, qui dixerũt omnia belli noua: vbi essent, & quot, aut vbi bellare dispcnerent cõtra Christianos. Quod audiens Tancredus, statim misit nunciũ Ierusalẽ duci Godefrido, & Patriarchę, omnibusq; Principibus, dicẽs: *Sciatis, quod nobis paratũ est bellũ Aschaloniæ ab Ammirato. Igitur venite festinanter cũ omni virtute, quã habere poteritis.* Tunc iussit Dux commoneri omnes, vt fideliter irent præparati Aschalonam, obuiam inimicis nostris. Ipse verò cum Patriarcha, & Roberto Flandrensi Comite, exiuit de vrbe in feria tertia, & Marturanensis Episcopus cum eis. Tum verò Sancti Egidii Comes, ac Robertus Normannus, dixerunt se non exituros, nisi certum bellum scirent. Iusserunt ergò militibus suis, vt pergerent videre si bellum verè esset, & reuerterentur quantocyùs, quia ipsi mox essent parati venire. Iuerunt illi, videruntque bellum paratum, & citò renuntiauerunt se vidisse oculis suis. Continuò Dux apprehenso *Marturanensi* Episcopo mandauit in Ierusalem, quo milites qui ibi erant præpararent se, & venirent ad bellum. Episcopus verò Marturanensis rediit, reportans verba missa Patriarchæ, & Duci: exieruntque Sarraceni obuiam ei, & apprehensum secum duxerunt. *Petrus* verò *Eremita* remansit in Ierusalem, ordinando & præcipiendo Græcis & Latinis, ac clericis, vt fideliter DEO processionem celebrarent, & eleemosynas orationesq; facerent, vt DEVS populo suo victoriam daret. Clerici & Presbyteri induti sacris vestibus ad Templum Domini conduxerunt processionem; ac Missas & orationes celebrabant, vt DEVS suum defenderet populum. Denique Patriarcha & Episcopi, aliiq; Seniores, congregati sunt ad fluuium quod est ex hac parte Aschaloniæ. Illicq; multa animalia, boum, camelorum, ouium, atque omnium bonorum deprædati sunt. Venerunt autem Arabes ferè trecenti, irrueruntque nostri super illos; & apprehenderunt duos ex eis, persequentes alios vsque ad eorum exercitum. Sero autem facto, Patriarcha fecit præconari per omnem exercitum, vt in summo mane omnes in crastino essent parati ad bellum, *excommunicans ne vllus homo intenderet ad vlla spolia, donec bellum esset factum*: sed eo facto, reuerterentur cum felici gaudio, ad capiendum quicquid eis prædestinatum esset à Domino. Summo verò diluculo intrauerunt in vallem nimis pulchram, secus litus maris, in qua ordinauerunt suas acies. *Dux* instruxit suam, Comes *Normannus* suam, Comes *Sancti Egidij* suam, Comes *Flandrensis* suam, Comes *Eustachius* suam, *Tancredus* & *Gaston* suam. Ordinauerunt quoque pedites & sagittarios qui præcederent milites; & sic ordinauerunt omnia: Statimque præliari ceperunt in nomine Domini nostri IESV CHRISTI. In sinistra parte fuit Dux Godefridus cum sua acie, Comes Sancti Egidii iuxta mare, in dextra parte: Comes Normannus, Comes quoque Flandrensis, & Tancre-

Tancredus, omnesque alii equitabant in medio. Tunc nostri ceperunt paulatim ambulare; Pagani verò ftabant parati ad bellum. Vnusquisque suum habebat vasculum pendens collo, ex quibus potarent persequentes nos: sed illis non licuit, gratia DEI. Comes autem *Normannus*, cernens Ammirati Stantarum habentem quoddam pomum aureum in summitate hastæ, quæ erat cooperta argento, irruit vehementer super illum, eumque vulnerauit vsque ad mortem. Ex alia parte Comes *Flandrensis*, nimis acriter eos inuasit. *Tancredus* igitur impetum fecit per mediũ tentorium eorum. Quod videntes Pagani, continuò arripuerunt fugam. Paganorum autem multitudo erat innumerabilis, numerumque eorumque nemo scit, nisi solus DEVS. Bella verò erant immensa, sed virtus Diuina comitabatur nobiscum, tam magna, tam fortis, quòd statim superauimus illos. Stabant verò inimici DEI excæcati, & stupefacti: ac videntes CHRISTI milites, apertis oculis nihil videbant; & contra Christianos erigere se non audebant, virtute DEI tremefacti. Pro nimio namque timore ascendebant in arbores, in quibus putabant se effugere, vel abscondere. At nostri sagittando, & cùm lanceis & ensibus occidendo, eos ad terram præcipitabant. Alii iactabant se in terram, non audentes se erigere contra nos. Nostri igitur illos detruncabant, sicut aliquis detruncat animalia ad macellum. Comes verò *Sancti Egidij*, iuxta mare occidit ex eis sine numero. Alii verò se præcipitabant in mare, alii fugiebant huc illucque. Veniens itaque Ammiratus Babyloniæ antè Ascalon ciuitatem, dolens & mœrens lachrymando dixit: *O DEORVM spiritus, quis vnquam vidit vel audiuit talia? Tanta potestas, tanta virtus, tanta militia, quæ nunquam ab vlla gente fuit superata, modo à tantilla gente Christianorum est deuicta. Heu mihi, tristis ac dolens: quid amplius dicam? Superatus sum à gente mendica, inermi & pauperrima, quæ non habet nisi saccum & peram. Ipsa modo persequitur & occidit gentem Ægyptiacam, quæ illi plerumque suas largita est eleemosynas, dum olim per omnem nostram patriam mendicaret. Huc conduxi ad communitionem ducenta millia militum, & video illos laxis frenis fugientes per viam Babylonicam, & non audent reuerti aduersus gentem Francigenam. Iuro per Macumeth & per omnia DEORVM numina, quod vltrà non retinebo milites conuentione aliqua, quia expulsus sum à gente aliena & aduena. Conduxi omnia armorum genera, & omnia machinamenta, vt eos obsiderem in Ierusalem, & ipsi praeuenerunt me ad bellum itinere duorum dierum. Heu mihi: quid amplius dicam? Inhonoratus ero semper in terra Babylonica.* Nostri autem acceperunt stantarũ, quod comparauit Comes de Normannia, viginti marchas argenti, & dedit illud Patriarchæ in DEI honorem, Sanctique Sepulchri. Ensem verò emit quidam sexaginta Bisanteis. Superati sunt igitur inimici nostri à nobis, DEO annuente. Omnes naues Paganorum ibi aderant: Homines verò qui intus erant, videntes Ammiratum fugientem cum suo exercitu, statim suspenderunt vela, & impulerunt se in alta maria. Reuersi sunt itaq; nostri ad eorum tentoria, acceperuntque innumera spolia, aurum argentumque multum, omniumque animalium genera, & omnium armorum instrumenta; quæ voluerunt asportauerunt, reliqua igni consumpserunt. Reuersi sunt ergò nostri, cum gaudio magno Ierusalem, deferentes secum omnia bona, quæ illis erant necessaria. Hoc bellum actum est, *Prid. Id. Augusti*, largiente Domino nostro IESV CHRISTO fidelibus suis victoriam, *qui cum patre & spiritu Sancto viuit & regnat, DEVS per infinita secula seculorum. Amen.*

INCIPIT HISTORIA HIEROSOLIMITANÆ EXPEDITIONIS EDITA AB ALBERTO

CANONICO AC CVSTODE AQVENSIS ECCLESIÆ, super passagio Godefridi de Bullione, & aliorum Principum.

LIBER PRIMVS.

Argumenta Capitum.

CAP. I. *Procemium sequentis operis.*

II. *Quomodo Petrus eremita primus auctor extiterit expeditionis in Ierusalem.*

III. *Quomodo Patriacham adierit.*

IV. *Quid Patriarcha Petro responderit, & quomodo auxilia Christianorum inuitarit.*

V. *Quomodo maiestas Domini* IESV *in somnis Petro apparuerit, eumq; allocuta sit.*

VI. *Quomodo Petrus Romam venerit: legationẽ Apostolico retulerit: & de terramotu.*

VII. *De quodam* W *altero eunte Hierosolymam, quid egerit, vel quid pertulerit.*

VIII. *Quomodo Petrus cum copioso exercitu tendens Ierusalem, vindictam sociorum in Vngaria fecerit.*

IX. *Quomodo Maroam fluuium cum difficultate transierit.*

X. *Quomodo Duci Bulgarorum obsides dantur: quibus receptis, grauis contentio cum Bulgaris oritur.*

XI. *Quomodo Dux exercitum insecutus plurima diripuerit.*

XII. *Quomodo Petro cum exercitu causa pacis obuiam Duci regresso, plurima iuuentus prostrata sit.*

XIII. *Qualiter exercitus ex magna parte dispersus sit, & iterum ad triginta millia adunatus.*

XIV. *Quomodo Imperator Petro legatos direxerit, vt veniret Constantinopolin.*

XV. *Quomodo Petrus secundam Imperatoris legationem acceperit, vt Constantinopolin maturaret iter.*

XVI. *Quomodo Petrus & exercitus ab Imperatore benignè susceptus sit, & deinde mare transierit.*

XVII. *Quomodo in terra vrbis Niceæ iuuentus prædam fecerit, & castellum quoddam Solymani ceperit.*

XVIII. *Quomodo Solymanus Dux, congregatis Turcis, prædictum castrũ expugnauerit, quosdam captiuos duxerit, reliquos occiderit.*

XIX. *Quomodo exercitus per dies octo Petrum expectauerit, & quomodo quosdam Turci de exercitu decollauerint.*

XX. *Quomodo Christianis, ad vltionem sociorum armatis, Solymanus cum multa manu occurrerit pugnaturus.*

XXI. *Quomodo Turci cum Christianis grauiter conflixerint.*

XXII. *Quomodo Turci infinitam multitudinem Christianorum peremerint.*

XXIII. *Quomodo tria millia Christianorum qui euaserant, à Turcis obsessi, Imperatoris auxilio liberabantur.*

XXIV. *Quomodo quidam Godescalcus magnam manũ in eandẽ expeditionẽ contraxerit.*

XXV. *Qualiter omnis exercitus Godescalci insolenter agens in Vngaria peremtus sit.*

XXVI. *Quomodo ex diuersis regnis copiosa gens in eandem expeditionem adunata sit.*

XXVII. *De strage Iudæorum Coloniæ.*

XXVIII. *De simili strage facta Moguntiæ.*

XXIX. *Quomodo exercitus negato transitu cum Vngaris conflixerit.*

XXX. *Qualiter subitò disturbato exercitu innumerabilis multitudo perierit.*

XXXI. *De superstitione anseris & capellæ.*

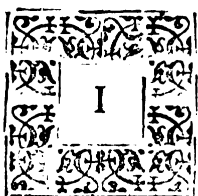
NCIPIT liber primus *expeditionis Hierosolymitanæ* vrbis, vbi clarissimi Ducis *Godefridi* inclyta gesta narrãtur: cuius labore & studio Ciuitas Sancta ab infidelibus liberata, sanctę Ecclesiæ filiis est restituta.

Diu multumq; his vsq; diebus, ob inaudita & plurimũ admirãda, sæpius accensus sum desiderio eiusdem expeditionis, & faciendæ orationis illic, dum feruerem. Sed cùm minimè ob diuersa impedimenta

dimẽta intentioni meæ effectus daretur, temerario ausu decreui saltẽ ex his aliqua
memoriæ cõmendare, quæ auditu & reuelatione nota fierẽt ab his, qui præsentes
affuissent: vt vel sic nõ in ocio, sed quasi in via, si nõ corpore, at tota mente & animo
cõsocius essem, elaborarẽ. Quapropter de labore & miseriis, de firmata fide, de ro-
bustorũ Principũ cæterorumq; hominũ conspiratione bona in amore CHRISTI;
quomodo scilicet reliquerint patriã, cognatos, vxores, filios, filiasq;; vrbes, castel-
la, agros, regna & omnẽ huius mũdi dulcedinẽ, certa pro incertis; & in nomine IE-
SV exilia quæsierint: quomodo in manu forti & exercitu robusto iter Hierosolymã
fecerint, & mille millies Turcorum Sarracenorumq; legiones audaci assultu triũ-
phantes occiderint; quomodo introitũ & accessũ *Sacri Sepulcri* Domini nostri IESV
CHRISTI patefecerint; census & tributa Peregrinorũ, huc intrare cupientium, ex
toto remiserint, pro viribus nostris exiguis, puerili & incauto stylo scribere presũsi.

Sacerdos quidã, *Petrus* nomine, quondã eremita, ortus de ciuitate *Amiẽs*, quæ est II.
in occidẽte, de regno Francorũ, omni instinctu, quo potuit, huius viæ cõstantiam
primũ adhortatus est, in *Beru* regione præfati regni factus prædicator, in omni ad-
monitione & sermone. Huius admonitione assidua & vocatione, Episcopi, Abba-
tes, Clerici & Monachi; deinde Laici nobilissimi, diuersorum regnorũ Principes;
totũq; vulgus, tã casti quàm incesti, adulteri, homicidæ, fures, periuri, prædones; v-
niuersũ scilicet genus Christianę professionis; quin & sexus fœmineus, pœnitẽtiâ
ducti, ad hanc lætanter concurrũt viam. Qua occasione & intentione hanc viã idẽ
eremita prædicauerit, & eius primus ductor extiterit, præsens pagina declarabit.

Hic sacerdos aliquot annis ante huius viæ initiũ causâ orationis *Hierosolymã* pro- III.
fectus est, vbi in oratorio *Dominici Sepulcri*, proh dolor, visa quædã illicita & nefanda
tristi animo accepit, & infremuit spiritu; ipsumq; Dominũ iudicem super istis in-
iuriis appellat. Tandẽ super nefariis operibus motus, *Patriarcham* sanctæ Hierosoly-
mitanæ Ecclesiæ expetit: &, cur pateretur gentiles & impios Sãcta inquinare, & ab
his fideliũ oblationes asportare; item Ecclesia vti pro prostibulis, Christianos co-
laphizari, peregrinos sanctos iniusta mercede spoliari, & multis oppressionibus
angustiari, requirit. Patriarcha verò, & venerabilis sacerdos *Sepulcri Dominici*, IV.
his auditis, pia & fidelia profert responsa: *O fidelissime Christianorum, quid super his com-
pellas & inquietas paternitatem nostram, cùm nostræ vires vel potentia non magis quàm formica
exigua aduersus tantorum superbiã computentur? Vita enim nostra aut assiduis redimitur tributis;
aut mortiferis deputatur suppliciis. Et maiora speramus de die in diem affore pericula, nisi Christia-
norũ affuerint auxilia, quæ tua legatione inuitamus.* Cui Petrus in hunc modum respõdit:
*Venerande pater, satis comperimus, & nunc intelligimus ac videmus, quàm inualida manus Chri-
stianorũ sit tecum hîc inhabitantiũ: & quantis subiaceatis oppressionibus gentiliũ. Qua de causa ob
Domini gratiã, & vestram liberationẽ, & Sanctorũ emundationẽ, Domino comite, vita sospite re-
diens, inprimis dominũ Apostolicũ requiram, deinde omnes primates Christianorum Reges, Duces,
Comites, & Principatũ regni tenẽtes: seruitutis vestræ miseriã, & angustiarũ tolerantiã cunctis in-
sinuãs. Iam omnia inter se hæc nuncia æquè videntur vt fiant.* Interim tenebris cœlo cir- V.
cumquaq; incumbentibus, *Petrus* orandi causa ad Sanctum Sepulcrũ redit: vbi sub
vigiliis & orationibus fatigatus, somno decipitur. Cui in visu maiestas Domini IESV
oblata est, hominẽ mortalẽ & fragilẽ sic dignata alloqui: *Petre, dilectissime fili Christia-
norũ, surgens visitabis Patriarchã nostrũ, & ab eo sumes cũ sigillo sanctæ Crucis litteras legationis
nostræ: & in terrã cognationis tuæ iter quantocius accelerabis, calumnias & iniurias populo nostro
& loco sancto illatas reserabis; & suscitabis corda fideliũ ad purganda loca Sancta Ierusalem, & ad
restauranda officia sanctorũ. Per pericula enim & tentationes varias, paradisi portæ nũc aperiẽtur
vocatis & electis.* Ad hanc itaq; mirã, & dignã Domino reuelationẽ, subtracta vi- VI.
sione, *Petrus* somno expergefactus est. Qui in primo diei crepusculo processit à li-
mine Tẽpli, Patriarchã petiit, visionẽ Domini sibi ex ordine aperuit, litteras lega-
tionis diuinę cũ signo sanctæ Crucis requirit. Quas ille dare nõ recusauit, sed cum
gratiarũ actione accõmodauit. Accepta hinc licentia, in obœdientia legationis ad
natales horas regressus est. Nõ modica anxietate nauigio per mare regressus, ad ci-
uitatem *Barum* reuehitur. Vbi terris redditus, Romã sine mora proficiscitur. Ibi re-
perto *Apostolico*, quã audiuit, & accepit à Deo & Patriarcha, legationẽ retulit super
immunditiis gentiliũ, & iniuriis Sanctorum & Peregrinorũ. Hæc autem Aposto-
licus mente voluntaria & intẽta vt accepit, in omnibus se promisit mandatis parẽ-
re sanctorum precibus. Qua de causa solicitus venit ad ciuitatem *Vercellas*; transa-
ctisque Alpibus, conuentum totius Occidentalis Franciæ, & concilium apud
Podium, ciuitatem sanctæ Mariæ fieri decreuit. deinde ad *Clarum montem* in Ar-

uernis proficiſcitur. Vbi audita legatione diuina & admonitione Apoſtolica, Epiſcopi totius Franciæ, Duces ac Comites, magnique Principes cuiuſque ordinis ac gradus, expeditionem ex proprio ſumtu ad ipſum Sepulcrum Domini annuerunt. Ipſo etenim in regno ampliſſimo conſpiratio & coniuratio ſancta huius viæ, datis dextris, inter potentiſſimos exiuit. In quorum affirmatione terræmotus magnus factus eſt, nil aliud portendens, quàm diuerſorum regnorum iter moturas legiones, tam ex regno Franciæ, quàm Lotharingiæ terræ, Teutonicorum ſimul & Anglorum, & ex regione Danorum.

VII. A.D. 1095. Anno Dominicæ incarnationis milleſimo nonageſimo quinto, Indictione quarta, *Henrico* quarto Rege ac tertio Imperatore Romanorum Auguſto, anno regni ſui quadrageſimo tertio, imperii verò decimo tertio; *Vrbano* ſecundo qui & Odardus Apoſtolico, octauo die menſis Martii, *Walterus*, cognomento *Senzauehor*, miles egregius, cum magna ſocietate Francigenarum peditum, ſolummodò octo habens equites, ex admonitione prædicti Petri eremitæ in initio viæ Hieroſolymitanæ intrauit regnum *Vngariæ*. Vbi cognita virtute, & audita animi illius intentione, & cauſa aſſumtæ viæ, à Domino *Kalomano*, rege Chriſtianiſſimo Vngarorum, benignè ſuſceptus eſt; & conceſſus eſt ſibi pacificè tranſitus per vniuerſam terram regni ſui, & emendi licentia. Hic itaque ſine offenſione, & aliquo aduerſo incurſu, vſque ad *Belegrauam*, ciuitatem Bulgarorum, profectus eſt, tranſiens *Maleuillam*, vbi terminantur fines regni Vngarorum. Illic pacificè fluuium *Maroë* nauigio traiecit. Sed in eodem loco Maleuillæ ſedecim de comitatu illius remorati ſunt, vt emerent arma, ignorante Waltero, qui iam diu fluuium tranſierat. Vngari verò quidam peruerſæ mentis, videntes procul Walteri abſentiam & illius exercitus, manus ſedecim illis iniecerunt; quos armis, veſtibus, auro & argento ſpoliauerunt: & ſic nudi & vacui abire permiſſi ſunt. Hi verò dolentes, rebus & armis vacui, vſque ad prædictam Belegrauam, quò Walterus cum omni manu ſua extra muros ad hoſpitandum tentoria poſuerat, iter accelerauerunt; omne infortunium, quod eis acciderat, ſibi referentes. Sed Walterus æquo animo, quia reditus ad vindictam tædio erat, accepit. In ipſa denique nocte, qua ſocii nudi & vacui recepti ſunt, Walterus emendi vitæ neceſ. * requiſiuit à Principe Bulgarorum & magiſtratu ciuitatis: qui fraudes & exploratores terræ exiſtimantes, omnia venalia eis interdixerunt. Quapropter Walterus & omnis illius comitatus animo grauiter motus, armenta, boues & oues illorum, quæ per agros ad pabula herbarum emiſſæ, paſſim vagabantur, cœperunt vi rapere & abducere, quo vſque grauis ſeditio inter peregrinos, & Bulgaros, gregem ſuum excutientes, accreſcere cœpit & miſceri armis. Dum tandem virtute Bulgarorum inualeſcente vſque ad centum & quadraginta millia, de peregrino exercitu à multitudine ſocietatis quidam diuiſi, in quoddam Oratorium fugientes deuenerunt. Bulgari verò accreſcente ſuorum manu, & Waltero deficiente, ac cum tota ſocietate diffugium faciente, oratorium obſidentes, ſexaginta ex incluſis combuſſerunt; cæteros, vix ab hoſtibus & oratorio, pro defenſione vitæ, elabentes, plurimos graui vulnere percuſſerunt. Poſt hanc calamitatem & attritionem ſuorum, Walterus, relictis circumquaque ſociis, fugitiuus ſyluas Bulgarorum, per octo dies exuperans, ad ciuitatem ditiſſimam, quæ vocatur *Niczh*, in medio Bulgarorum regno, ſeceſſit. Vbi Duci & principi terræ reperto iniuriam & damnum ſibi illatum referens, iuſtitiam de omnibus clementer ab eo conſecutus eſt; quin & arma & pecuniam illi in reconciliatione largitus eſt: Ac ei conductum Dominus terræ per ciuitates Bulgariæ *Sternitz*, *Phinopolin* atque *Adrianopolin* pacificè dedit, & emendi licentiam, quouſque ad imperatoriam vrbem *Conſtantinopolin*, quæ eſt caput totius regni Græcorum, cum omni manu ſua deſcendit. Vt autem deſcendit, omni inſtantia humilimæ petitionis, qua potuit, ab ipſo Domino Imperatore exorauit, quatenus in regno ſuo pacificè moram obtineret, cum licentia emendi vitę neceſſaria, donec Petrus eremita, cuius admonitione & inſtinctu viam hanc inchoâuerant, ſocius haberetur; & ſic coniunctis millibus ſuis, brachium maris *S. Georgij* nauigio tranſmearet; & ſic tutius Turcis, cunctiſque gentilium cuneis reſiſtere valerent. Quod & actum eſt; & à Domino Imperatore, *Alexio* nomine, benignè de omnibus petenti reſponſum & conceſſum eſt.

VIII. Poſt hæc, nec longi temporis interuallo, *Petrus* prædictus, & exercitus illius copioſus, vt arena maris innumerabilis, qui a diuerſis regnis illi con-

illi coniunctus conuenerat, scilicet *Francigenæ, Sueui, Baioarii, Lotharingi*, continuabat pariter viam Ierusalem. Qui in itinere suo in *Vngaria* descendens regnum, ante portam *Cyperon* tabernacula sua fixit cum omni exercitu, quem eduxerat. His locatis, protinus regnatori Vngariæ nuncios direxit, quatenus sibi suisque consociis pateret aditus & transitus per medium regni eius. Quod illi concessum est, ea conditione interposita, ne in terra Regis prædam cõtingeret; sed pacificè viam tenerent; omnia verò, quibus indigeret exercitus, sine iurgiis & lite precio mutuarẽt. Petrus ergo auditâ erga se suosq; Regis beneuolentiâ, gauisus est; & pacificè regnũ Vngariæ transiuit, dans & accipiens omnia vsui necessaria in numero, iustitia & mensura: & sic sine turbine vsq; ad *Maleuillam* cum omni legione sua profectus est. Vt autem appropinquauit terminis loci prædicti, fama in auribus suis suorumq; allata est, quomodo Comes regionis illius, nomine *Guz*, vnus de primatibus regis Vngariæ, auaritia corruptus, adunationem armatorum contraxisset militum; & pessimum consiliũ iniisset cum prædicto Duce, *Nichita* nomine, principe Bulgarorum & præside ciuitatis *Belegraue*: quatenus & ipse collecta virtute satellitum, anteriores agminis Petri debellaret & occideret; ipse verò postremos insecutione suorum militum detruncaret: vt sic vniuersa spolia tanti exercitus in equis, auro & argento ac vestibus, diriperent & diuiderent. *Petrus* hæc audiens, quia Christiani erant Vngari & Bulgari, omnino de illis tantum facinus credere noluit, quousq; ad Maleuillam venientes, consocii illius arma & spolia sedecim sociorum Walteri, in mœnibus & muris pendentia, aspexerunt, quos paulò antè retardatos Vngari in dolo spoliare præsumserant. Petrus autem hac confratrũ iniuria comperta, visisq; illorum armis & spoliis, socios ad vindictam admonet. Qui fortiter signis cornicinum intonant, erectis signis ad mœnia conuolant, muros grandine sagittarum oppugnant, quos tam incessabili & incredibili densitate oculis in mœnibus assistentium intorquebant, vt nequaquam virtutẽ Gallorum impugnantium Vngari sufferre valentes, à muro declinarent, si fortè intra ciuitatem ante vires illorum remanere valerent. Adhæc *Godefridus* quidam, cognomen habens *Burel, de Stampis* ciuitate ortus, magister & signifer ducentorũ peditũ, qui & ipse pedes erat, fortis viribus, intuens fugam aduersariorum procul à mœnibus, muros scala, quàm fortè ibidem reperit, transuolat. *Reinoldus* de castro *Breis*, eques insignis, opertum habens caput galea, & lorica indutus, pariter mœnia post Godefridum ascendit: donec vniuersi tam equites quàm pedites intrare contendunt. Vngari verò videntes animæ suæ angustias & imminens periculum, ad septem millia conglobantur ad defensionem; ac per aliam portam, quæ respicit ad Orientem, egressi super verticem præcelsæ silicis, quàm præterfluit Danubius, & qua ex parte insuperabile erat munimentum, constiterunt. Quorum plurima pars, quæ præ angusto aditu per portam velociter effugere nequiuerant, ante ipsam ianuam in ore gladii ceciderunt: alii, qui in vertice montis liberari sperabant, ab insequentibus peregrinis trucidati sunt: alii à cacumine montis præcipitati, in ipsius Danubii vndis absorpti sunt: sed plures nauigio elapsi sunt. Ceciderunt illic circiter quatuor millia Vngarorum; Peregrinorum centum tantùm, præter vulneratos ibidem occisi sunt. Hanc Petrus adeptus victoriam, cum vniuersis suis in eodem castello Maleuillæ diebus mansit quinque: propter abundantiam alimentorum, quæ ibi reperit in frumento, gregibus ouium & armentis, & poculorum plenitudine & infinito numero equorum.

Comperta hac victoria & Vngarorum cæde cruenta, & visis ferro cæsis corporibus illorum, quæ plurima extincta atroci vulnere Danubius IX.
suis procellis aduexerat *Belegraue*, vbi reflexo alueo iter & cursum continuat, à Maleuilla distans milliari, Dux præfatus *Nichita*, suos conuocat; & consilio ab omnibus accepto, metu concussus, Belegraue Petrum vltrà expectare recusat: sed *Niczh*, spe defensionis aduersus vires Francigenarum Romanorum, & Teutonicorum, quia robore murorum ciuitas hæc munita habebatur, migrare disposuit, secum asportatis vniuersis thesauris Belegraue: conciues verò illius, per syluas & montana ac deserta loca cum armentis suis in fugam misit: quousque accersito auxilio Imperatoris Constantinopolitani, sociis Petri resisteret; & vindictam Vngarorum sumeret propter amicitiam & fœdus, quod cum *Guz*, Comite & principe Maleuillæ, percussisset. Transactis ab hinc sex diebus, nuncius quidam de de villa aduenarum Francorum Petro celeriter mittitur, qui hanc minarum certam legationem illi indicaret, dicens: *Rex Vngariæ, collecto exercitu vniuersi regni sui,* *

in vltionem suorum ad vos descensurus est, de quibus ne vnum quidem certum est ab armis illius euadere: nam dolor occisorum & lamenta, Regem & vniuersos parentes & amicos illorum commouerunt: quapropter quantocius fluuium Maroam superantes, viam vestram hinc maturate. Petrus intelligens iram regis, & illius grauissimam adunationem, cum vniuersis sociis Maleuillam deserens; sed cuncta spolia gregesque ac prædam equorum abducens, *Maroam* transire disposuit. Sed paucas naues, numero tantum centum quinquaginta in toto littore inuenit, quibus tanta multitudo subitò posset transire & euadere, propter timorem Regis in fortitudine graui superuenientis. Vnde quàm plurimi, quibus naues defecerant, iunctura lignorum & copulatione viminum transire certabant. Sed à *Pincenariis*, qui Bulgariam inhabitabant, plurimi in ipsa lignorum & viminum copulatione fluctuantes sine gubernaculo, & à societate interdum diuisi, sagittis confixi interierunt. Videns autem Petrus interitum & submersionem suorum, quæ fiebat, Baioariis, Alemanis cæterisque Teutonicis ex promissione obedientiæ imperauit, vt Francigenis fratribus subuenirent. Qui illico septem ratibus inuecti, septem nauiculas Pincenariorum submerserunt cum inhabitantibus; septem tantùm viuos captiuantes, quos in præsentiam Petri adductos ex præcepto illius trucidauerunt. Hac vltione suorum facta, & Maroa fluuio transito, ingentia & spaciosissima nemora Bulgarorum Petrus ingreditur cum vehiculis cibariorum & omni apparatu, & spoliis Belegraue. Et septem diebus in saltu spaciosissimo expletis, ipse cum suis vrbem *Niczh* muris munitissimam applicuit: vbi flumen quoddam per lapideum pontem ante ciuitatem transeuntes, pratum, viriditate & amplitudine voluptuosum, & ripam

X. fluminis fixis tentoriis occupauerunt. Hospitatis itaque peregrinis legionibus, ex prouidētia Petri & Maiorum consilio fit legatio ad Ducem *Nichitam*, principem Bulgarorum, qui in eadem ciuitate præsens habebatur, quatenus licentiam emendi cibos acciperent. Quod benignè annuit, sub hac tamen conditione, vt obsides ei darentur, ne aliqua iniuria aut vis, sicut Belgraue, à tanta multitudine fieret. *Walterus* filius Waleramni de Bretoil castello, quod est iuxta Beluatium, & *Godefridus Burel* de Stampis, Duci obsides constituti & dati sunt. His missis, & à Duce receptis, omnium rerum sufficientia ad emendum vndique illis concessa est; & non habentibus vnde emerent, plurima largitio eleemosynarum à ciuitate largita est. Hac igitur nocte cum omni tranquillitate peracta, & obsidibus Petro à Principe fideliter restitutis, centum viri Alemanorum propter contentionem vilissimam, cum quodam Bulgaro vespere habitam in venditione & emtione, paulisper subtracti à tergo agminis Petri, septem molendinis, quæ sub prædicto ponte in flumine degebant, ignem submiserunt, & in fauillam redegerunt; quin & domos quasdam, quæ extra vrbem erant, simili incendio in vltionem furoris sui succenderunt. Ciues autem videntes ædificia suorum igne conflagrare, vnanimi conuentu suum Ducem *Nichitam* adeunt, Petrum & vniuersos sequaces illius falsos Christianos asserentes; raptores tantùm esse & non homines pacificos, qui Pincenarios Ducis Belegraue, & Maleuillæ tot Vngaros occiderint; & nunc incendium hoc præsumpserint, nequaquam pro benefacto remunerationem restituentes.

XI. Dux audita hac iniuria & querimonia suorum, præcepit, vt vniuersi ad arma contenderent cum omni equitatu, quem illic adunauerat, cognita inuasione Maleuillæ; & absque mora vt peregrinos insequerentur, in caput eorum reddentes vniuersa mala, quæ sibi illata sint. Ad hoc denique Ducis imperium Bulgari, Comanitæ, Vngari plurimi cum Pincenariis, qui conuentione solidorum ad vrbis defensionem conuenerant, arcus corneos & osseos arripiunt, loricas induunt; & vexillis hastæ innexis, Petrum cum exercitu suo securè gradientem insequuntur; ac tardos & extremos exercitus detruncare & transfigere non parcentes, currus & plaustra lento gressu subsequentia retinuerunt, matronas, puellas, pueros teneros abducentes, qui exules & captiui in terra Bulgariæ vsque in præsentem diem cum vniuersis rebus & armentis inuenti sunt. Protinus in hac repentina Peregrinorum disturbatione & occisione, quidam *Lambertus* nomine, velocitate equi elapsus, ad Petrum peruenit: cui rem hanc ignoranti, & omnia quæ acciderant, retulit; & quomodo hæc initia malorum & dolorum ab Alemanis extiterint propter incendium, quod fecerant. Petrus verò milliari remotus hæc omnia ignorabat: qui ad hæc verba nuncii grauiter turbatus, conuocat sapientiores & magis sensatos de exercitu, quibus sic loquitur, dicens:

Graue

Graue & durum nobis infortunium, ex furore insipientiũ Teutonicorũ ortum, imminet. Nostri quàm plurimi cum ipsis Alemanis, à Duce Nichita & suo satellitio, in arcu & gladio ceciderunt, in vltione incendii, quod me prorsus latebat: nostra autem plaustra omnia, cum opibus & armentis retenta sunt. Nihil aliud super his video vtilius, quàm vt obuiam Duci redeamus, pacem cum illo componamus: quia iniustè nostri cum eo egerunt, cùm omnia nobis necessaria pacificè ciues sui subministrauerint. Ad hanc vocẽ & sententiã Petri repetito itinere, exercitus reuersus est ad ipsam ciuitatem *Niczh*, & in prato præfato tentoria sua relocauerunt, vt excusaret se Petrus & vniuersam legionem, quæ præcesserat: vt sic mitigato Duce, captiuos suos & plaustra recuperarent. In hac itaque intentione & consilio Petrus cum prudentioribus dum satageret, & verbis cautis excusationem suam ordinaret, mille insensatorum hominum iuuentus, nimiæ leuitatis & duræ ceruicis, gens indomita & effrenis, sine causa, sine ratione, trans prædictum pontem lapideum ad mœnia & portam ciuitatis in graui assultu vadunt: quibus mille eiusdem leuitatis iuuentus, trans vada & ipsum pontem concurrentes, ingenti vociferatione & furore in auxilium iunguntur, Petrum ductorem suum hæc prohibentem, & pacem fieri volentem, cum omnibus sensatis audire recusantes. In hac igitur dissensione grauissima discordantium legionum, totus cum Petro, hanc seditionem prohibente, præter hæc duo millia, remansit exercitus, qui nullo modo ad opem his se contulerunt. *Bulgari* videntes hoc schisma in populo, & facilè hæc duo millia posse superari, è duabus eruperunt portis in sagittis & lanceis & graui vulnere; & sic in virtute magna oppressos vniuersos in fugam verterunt. Quorum viginti à ponte corruentes, vndis immersi ac suffocati sunt: Alii verò in latere pontis trecenti, ad vada incognita fugam inierunt, quorum alii armis, alii vndis perierunt. Tandem qui in altera parte fluuii ab hac insania reuocati cum Petro in viridario remanserant, videntes quia sui tam sæuo martyrio consumebantur, non vltrà se potuerunt continere ab auxilio; sed induti loricis & galeis, nolente volente Petro, ad ipsum pontem conuolant. In quo crudeliter hinc & hinc bellum exoritur, in sagittis, gladiis & lanceis. Sed à Bulgaris vado & ponte præuento, nequaquam transire potuerunt, sed fortiter in fugam remissi sunt. Petrus visa hac suorum contritione & fuga, legationem per quendam Bulgarum, qui Sanctam Viam decreuerat in Ierusalem, Duci præfato misit, quatenus colloquium secum paulisper habere dignaretur, & pacem in Domini nomine vtrinque componerent. Quod & actum est. XII.

Pace hac diuulgata in populo Petri, & turbine sedato, quousq; omnia redirent in concordiam, pedestre vulgus rebelle & incorrigibile, currus & plaustra reparans & onerans, viam instabant. Quibus *Petrus, Folckerus, Reinoldus* interdicentes, donec viderent, si colloquium procederet in concordiam, nequaquam insensatos & rebelles ab incepto auertere poterant. Ciues autem videntes, quia Petrus & Maiores exercitus obstaculo viæ euntibus erant, & plaustris ac curribus obstabant, arbitrati sunt, quòd cum vulgo fugam aptassent. Quapropter à porta vrbis exilientes cum militibus Ducis, insecuti sunt eos in manu forti; & ad duo milliaria grauis occisio & captiuatio facta est ab his retardati exercitus. Plaustrum, super quod erat scrinium Petri plenum innumerabilis auri & argenti, captum & retentum est, & ad *Niczh* vnà cum captiuatis reductum, & in ærario Ducis repositum: cætera spolia militibus diuisa sunt: viri sine numero cæsi sunt; pueri cum matribus abducti, mulieres nuptæ & innuptæ, quarum ignoratur numerus. Petrus verò & omnis manus illius, quę euadere potuit, per opacum & spaciosum nemus, pars per abrupta montium, pars per deserta loca dispersi, vt oues à lupis fugam maturabant. Tandem Petrus, *Reinoldus de Breis, Walterus* filius Waleramni de Bretoil, *Godefridus Burel, Folckerus Aureliensis*, omnes hi cum quingentis solummodò post hanc fugam in vertice cuiusdam montis casu conuenerunt. Nec enim de quadraginta millibus plures remansisse visi sunt. Tunc verò Petrus considerans, quia gens & exercitus eius grauiter imminutus est, anxiè in diuersa meditatur; & vehementi suspirio dolet dissipatas legiones, & tot millia suorum cecidisse; Bulgarorum autem vnum solummodò periisse: miratus, si adhuc quispiam de quadraginta millibus profugis ac dispersis viueret. Vnde ex ipsius sententia & visione hi, qui secum in montis cacumine constiterant fugientes, signis & cornibus perstrepunt, vt Peregrini, quacunque dispersi essent per montes & syluas ac loca deserta, audito signo Petri suorumque, in vnum reuertentes coadunarentur; & iter, quod cœperant, iterarent. Nec primùm dies inclinata fuit, quòd audito signo ad septem millia collecta sunt. Sic XIII.

adunati, & à dispersione reuersi, viæ iteratò insistunt, & ad ciuitatem quandam rebus vacuam & ciuibus, applicuerunt: vbi castra figentes, socios profugos ac dispersos præstolati sunt. Sed minimè alimenta in locis desertis reperire aut inuestigare potuerunt, nimiam ibi tolerantes penuriam: quia plaustra & currus, frumentum, hordeum, carnesque ferentes ad edendum, supra duo millia amiserant, neminem videntem aut aliquid offerentem inuenientes. In mense itaque Iulio hæc aduersa illis contigerant, quando hac in regione frumenta & segetes maturæ iam ad messem flauescunt. Angustiato itaque fame populo, visum est viris consilio cautissimis, vt segetes maturas repertas in campestribus desertæ & vacuæ ciuitatis igne torrerent; & torrida grana excuterent, quibus populus ieiunus sustentari posset. Hoc etenim sustentaculo annonæ tribus diebus vixit populus: quousque profugi & dispersi ad triginta millia readunati sunt, præter decem millia quæ perierant.

XIV. Interea nuncii Ducis ad Dominum *Imperatorem* Constantinopolin præcesserunt, qui sibi vniuersa in malo de actibus & infortunio retulerunt: nempe qualiter exercitus Vngaros Maleuillæ occiderit; & quomodo ad ciuitatem *Niczh* veniens, pro benefactis mala ciuibus reddiderit, sed non tamen hoc impune præsumserit. Imperator hæc audiens, Petro legatos dirigit, qui Petrum, vacua & deserta ciuitate relicta, in vrbem *Sternitz* cum omni comitatu suo profectum repererunt, ex edicto Imperatoris hæc illi nuncia ferentes: *Petre, Domino Imperatori graues de te tuisque querimoniæ allatæ sunt, eò quòd in regno ipsius prædam & seditionem tuus fecerit exercitus. Quapropter ex Imperio ipsius interdicitur tibi, ne vltra tres dies moram facias in aliqua regni sui ciuitate, donec vrbem Constantinopolin ingrediaris. Ciuitatibus autem omnibus, per quas transiturus es, ex Imperatoria iussione præcipimus, vt pacificè tibi omnia tuisque vendant; & quia Christianus es, Christianique tui consocii, non vltrà iter tuum impediant. Et quicquid in superbia & furore satellites tui aduersus Ducem Nichitam deliquerunt, prorsus tibi remittit: scit enim, quòd pro hac iniuria grauiter pœnas exoluistis.* Petrus hac audita Domini Imperatoris legatione pacifica, non modicùm gauisus, & præ gaudio lachrymatus, gratias Deo retulit, qui post nimiam & seueram correptionem, nec immeritam, sibi suisque dedit gratiam in conspectu tam magnifici & nominatissimi Imperatoris.

XV. Igitur mandatis illius obediens, à Sternitz ciuitate processit; & ad vrbem *Phinopolin* cum omni populo suo secessit. Vbi vniuerso casu & infortunio suo recitato in audientia omnium Græcorum ciuium, plurima Byzantiorum, argenti, equorum & mulorum munera suscepit pro nomine Iesv & timore Dei, omnibus super eum misericordia motis. Deinde post tertiam lucem hilaris & lætus in largitate rerum necessariarum migrans, *Adrianopolin* secessit. Vbi duobus solummodò diebus hospitio remoratus extra muros vrbis, tertia luce exorta inde recessit. Nam secunda legatio Imperatoris solicitabat eum, vt Constantinopolin maturaret iter: quia feruebat Imperator desiderio videndi eundem Petrum propter famam, quam de illo audierat. Vt autem ventum est *Constantinopolin*, exercitus Petri iussus est procul à ciuitate hospitari, quibus emendi licentia pleniter concessa est.

XVI. *Petrus* verò statura pusillus, sed sermone & corde magnus, in præsentiam Imperatoris cum solo *Folkero* introducitur à legatis ipsius Imperatoris, vti videret, si esset, sicut de illo fama erat. Petrus verò introiens ad Imperatorem confidenter, in nomine Domini Iesv Christi salutauit; & quia in ipsius Christi amore & gratia ad visitandum *Sanctum* eius *Sepulchrum* ex patria sua secesserit, recitat per singula; & aduersitates, quas iam in breui pertulerit, commemorat; viros potentissimos, Comites & Duces nobilissimos, se post modicum subsecuturos denunciat, qui causa visendi Dominicum Sepulchrum, ardentissimo desiderio pariter viam insistere Ierusalem decreuerint. *Imperator* autem viso Petro, & animi illius intentione ex ipsius verbis cognita, quid velit aut quid de suo cupiat, requirit. Qui vt misericorditer accipiat precatur, vnde sustentationem vitæ cum suis habeat, asserens quanta & quàm innumerabilia bona ex imprudentia & rebellione suorum amiserit. Imperator hac Petri humilitate audita, motus misericordia, ducentos *Byzantios* aureos sibi dari iussit; de moneta verò, quæ dicitur *Tartaron*, modium vnum exercitui illius erogauit. Post hæc Petrus à colloquio & palatio Imperatoris regressus, & benignè ab eo commendatus, solummodo quinque diebus requieuit in campis & prædio ad Constantinopolin: vbi simul *Walterus Senzauehor* sua locauit tentoria, socius factus ab ipso die & deinceps, admixtis copiis, armis, & vniuersis vsui necessariis. Deinde diebus quinque completis, tentoria

sua amouentes, *Brachium* maris *S. Georgii* nauigio & auxilio Imperatoris superant; & terminos Cappadociæ intrantes, per montana ingressi sunt *Nicomediam*, ibidem pernoctantes. Et post hæc ad portum, qui vocatur *Ciuitot*, castra metati sunt. Illuc assiduè mercatores admouebant naues onustas cibariis vini, frumenti, olei & hordei caseorumque abundantia, vendentes omnia Peregrinis in æquitate & mensura. In hac itaque necessariorum plenitudine gaudentibus, & corpora fessa curantibus, assunt nuncii Christianissimi Imperatoris, qui Petro exercituique eius interdixerunt iter versus montana *Nicææ* vrbis, propter insidias & incursus Turcorum, donec amplior numerus affuturorum Christianorum illis accresceret. Petrus verò audiens, legationi & consilio Imperatoris acquieuit, vt & vniuersus populus Christianorum. Et curriculo duorum mensium illic in pace & lætitia epulati, moram fecerunt, securè ab omni hostili impetu dormientes.

XVII. Post duos itaque menses, lasciui & effrenes facti præ ocio & inæstimabili copia ciborum, vocem Petri non audientes, sed contra voluntatem illius, in terram *Nicææ* vrbis & regni *Solymani*, ducis Turcorum, per montana ingressi sunt, deprædati armenta, boues, oues, hircos, greges Græcorum Turcis famulantium, & ad socios deferentes. Petrus hæc intuens, tristi animo accepit, sciens, quia non impunè ferrent: vnde sæpius admonuit, ne vlterius prædam hanc iuxta consilium Imperatoris contingerent: sed frustra insipienti & rebelli populo locutus est. His itaque prosperè succedentibus, & nullam adhuc prædarum excussionem metuentibus, visum est animosis & ventosis iuuenibus, quatenus assumta manu de exercitu, prædam in pratis & pascuis ante muros ciuitatis Nicææ in conspectu Turcorum raperent & abducerent. Quapropter ad septem millia peditũ conglobati, cum equitibus tantum trecentis loricatis, in vexillorum suorum eleuatione & tumultu nimio profecti, septingentos boues cum cæteris pecoribus à pratis Nicææ vrbis abduxerunt; & ad tabernacula Petri remeantes, plenum & pingue fecerunt conuiuium: plurimum verò gregis vendiderunt Græcis & nautis Imperatori subditis. Videntes autem *Teutonici*, quia *Romanis Francigenis* res prosperè successit, & quòd sine impedimento toties cum præda sua reuersi sunt, accensi & ipsi rapinarum auaritia, ad tria millia in vnum conferuntur peditum, equites ducenti tantùm: & in signis ostreis & purpureis semitam per eadem montana ingressi, ad castellum quoddam Solymani, viri magnifici, ducis & principis Turcorum, peruenerunt, vbi montana terminantur & sylua, distans à Nicæa spacio trium milliarium. Aggressi sunt autem omni virtute armorum & fremitu bellico præfatum castellum, quousque habitatores illius expugnatos percusserunt in ore gladii, Græcis Christianis solummodò parcentes: cæteri omnes in ipso præsidio inuenti, aut cæsi aut eiecti sunt. Expugnato itaque præsidio, & habitatoribus eius expulsis, in abundantia alimentorum illic reperta lætati sunt. Et victoria hac iocundati, consilium inuicem dederunt, vt in præsidio hoc remanentes, terras Solymani & principatum eius facilè in virtute sua obtinerent; prædas & escas vndique comportarent, & securè Solymanum debilitarent, quousque magnorum principum promissus exercitus propinquaret.

XVIII. *Solymanus* autem, Dux & Princeps exercitus Turcorum, aduentu Christianorum audito, tum præda & rapinis, suorum quindecim millia ab omni Romania & regno Corrozan contraxit, viros peritissimos belli in arcu corneo & osseo, & sagittarios agilimos. Quibus congregatis, post duos dies Teutonicorum victoriæ, ad vrbem Nicæam reuertitur de terra longinqua cum adunatione validissima: vbi amplior ira & dolor illi auctus est ex fama Alemanorũ & inuasione præsidii, quod amiserat, & strage ac eiectione virorum suorum. Deinde tertiæ diei sole orto, Solymanus cum omni comitatu suo castra metatus, à Nicæa, præsidio, quod Teutonici inuaserant, applicuit. Quod signiferi illius in virtute sagittariorum fortiter assilientes, Teutonicos in mœnibus atrociter resistentes sagittis crudeliter infigunt ac fatigant, quousque ad defensionem vltrà stare non valentes, à muro & mœnibus immoderato grandine sagittarum retrusi sunt, infra præsidium protectionem à iaculis nudi & angustiati quærentes. Turci verò videntes, quia Alemanos à muris & mœnibus represserant, trans muros & mœnia transcendere parant. Sed Alemani, qui infra præsidium erant, vitæ solliciti & studiosi, penetrare volentibus lanceas opponebant; alii gladiis & bipennibus in faciem illis resistebant, quousq; non vltrà conscendere ausi sunt. Turci igitur hac sagittarum impugnatione, & nimio grandine Alemanos absterrere non valentes, comportauerunt o-

mnia lignorum genera ad ipsam ianuam præsidii: Quæ igne submisso combusta est, & plurima ædificia, quæ erant in arce, donec flamma & calore inualescente, alii exusti sunt, alii à muris salutem sperantes desiliunt. Sed Turci, qui foris erant, exeuntes & fugientes ense trucidabant: alios, vultu & corpore iuuenili venustos, circiter ducentos abduxerunt captiuos; cæteri omnes gladio & sagitta consumti

IX. sunt. Vltione hac graui *Solymano* cum suis & cum Alemanis captiuis regresso, fama tam crudelissimæ necis Teutonicorum perlata est in castris *Petri*. Vnde animi & corda cunctorum, vehementi consternata sunt dolore super interitu confratrum suorum. Hoc ergo infortunio suorum moti, sæpius consiliis inter se vtuntur, vtrum recenter in vltionem illorum insurgerent, an Petrum operirentur. Ante hos enim dies Petrus Constantinopolin ad Imperatorem migrauerat, pro exercitu suo rogaturus, vt illis venditionem necessariorum alleuiaret. Consilium autem inter se habentibus, *Walterus Senzauehor* omnino se in vltionem fratrum ire contradixit, donec euentus rei planus innotesceret, & præsentia Petri adesset, cuius consilio omnia acturi essent. Hoc consilio Walteri sedatus est populus octo diebus, præstolans aduentum Petri. Sed nequaquam adhuc potuit ab Imperatore redeundi licentiam habere. Octauo dehinc die Turci viri militares, & arte belli illustres, surrexerunt ab vrbe *Nicæa*, numero centum, regionem & vrbes in montanis sitas perlustrantes, scire & intelligere volentes de præda & rapinis, quas Galli adduxerant. Ibi ipsa die plurimos peregrinos, hac & illac vagantes, diuersis in locis, interdum decem, interdum quindecim, aut eo amplius, decollasse perhibentur. Hoc denique rumore in castris Petri rursus ventilato, scilicet Turcos adesse, & suos circumuagos decollasse, omnino excusant credere, tam longè eos à Nicæa descendisse. Sed tamen aliqui consilium dederunt, vt eos persequerentur, si

XX. adhuc in finibus illis reperiri possent. Interea veritate comperta, exoritur tumultus in populo; & vnanimiter pedites conueniunt *Reinoldum de Breis*, *Walterum Senzauehor*, *Walterum* quoque *de Bretoil* & *Folckerum Aureliensem*, qui erant principes exercitus Petri: quatenus ad vindictam fratrum consurgerent aduersus Turcorum audaciam. Sed hi prorsus ituros se negant, donec Petri præsentiam & consilium haberent. *Godefridus* autem *Burel*, magister peditum, illorum responsis auditis; timidos minimè in bello valere tam egregios milites asserens, sæpius sermone aspero improperabat viris his, qui Turcos persequi in vltionem fratrum cæteros socios prohiberent. E contrà primores legionis contumelias & improperia illius suorumque sequacium vltrà ferre non valentes, ira & indignatione grauiter moti, ituros se pollicentur aduersus Turcorum vires & insidias, etiamsi mori contingat illos in prælio. Nec morâ, surgente primo diluculo quartæ diei, per vniuersa castra iubentur armari vniuersi equites & pedites, & signis cornicinum intonare, & bellum congregari. Soli inermes & infirmi cum fœmineo sexu innumerabiles in castris relicti sunt. Armati verò, & vniuersi congregati ad vigintiquinque millia peditum & quingentos équites loricatos, viam insistunt ad vrbem Nicæam, vt Ducem Solymanum & cæteros Turcos, bello lacessentes, in vltionem confratrum cum eis prælium committerent. In sex acies itaque diuisi & ordinati, & quibusque vexillis attitulati, in dextro & in sinistro incedebant. Vix tria milliaria à portu & statione *Ciuitot* processerant, absente, & omnia ignorante Petro, per prædictam syluam & montana in vociferatione & tumultu vehementi gloriantes & intonantes, & ecce *Solymanus* cum omni comitatu suo intolerabili eandem syluam ex fronte altera intrauerat, à Nicæa vrbe descendens, vt repentino tumultu Gallos in castris incurreret; & nescios ac improuisos in ore gladii vniuersos consumeret atque deleret. Hic audito aduentu & vehementi strepitu Christianorum, miratur nimium, quidnam tumultus is voluerit: nam latebant eum vniuersa, quæ Christiani decreuerant. Statimq; peregrinos adesse intelligens, suos sic alloquitur: *Ecce Franci, ad quos tendimus, assunt. Certum autem sit vobis, quia aduersum nos pugnaturi veniunt. Sed quantocius à sylua & montanis recedamus in apertam camporum planiciem, vbi liberè cum eis prælia conseramus, & nullum inuenire possint refugium.* Quod ita ad vocem Solymani a-

XXI. ctum est, & in silentio magno à syluis & montanis egressi sunt. Francigenæ autem, Solymani ignorantes aduentum, à syluis & montanis in clamore & alta vociferatione procedebant, tunc primùm Solymani acies mediis campis intuentes, & eos ad prælium operientes. Quibus visis, inuicem se confortare in nomine Domini cœperunt; duasque acies præmittunt, quæ quingentos equites habebant.

Solyma-

Solymanus autem duas acies præmissas intuens, frena sine tardatione laxat equi,
laxantque sui; & inaudita atque intolerabili vociferatione reddunt attonitos &
stupefactos milites catholicos. Dehinc sagittarum grandine per medias irruunt
acies, quæ grauiter attritæ & dissipatæ, à subsequente sua multitudine diuisæ sunt.
Audita hac armorum concussione, & vociferatium Turcorum crudeli insecutio-
ne, postremi exercitus, qui nondum à sylua processerant, in vnum conglobantur
in angusta semita, per quam venerant, ad resistendum & prohibendum semitæ an-
gustiam & montana. Prædictæ verò acies, per quas Turci à societate diuisas irrupe-
rant, ad syluam & montana reditum non habentes, versus *Nicaam* iter arripiunt.
De qua extemplo reuersi, fortiter inclamantes per medios Turcos reuolant: & se-
se tam equites quàm pedites inuicem commonentes, ducentos milites Turco-
rum in momento peremerunt. *Turci* autem videntes quia virtus equitum præua-
luisset in concertatione suorum, equos eorum transmissis sagittis vulnerant; & sic
in pedibus fortissimos athletas CHRISTI reddunt. Vbi *Walterus Senzaue-* XXII.
hor trans loricam & præcordia septem sagittis infixus occubuit, *Reinoldus de Breis* &
Folckerus Carnutensis, viri nominatissimi in terra sua, simili martyrio ab hostibus cô-
sumti ceciderunt; sed non sine magna strage Turcorum. *Walterus* verò de *Bretoil*, fi-
lius Walramni, & *Godefridus Burel*, magister peditum, inter vepres & dumeta fuga
elapsi, per angustam semitam, qua tota manus subtracta à prælio, & in vnum col-
lecta habebatur, reuersi sunt. Quorum fuga ac desolatione cognita, vniuersi in
fugam versi sunt, accelerantes iter versus *Ciuitot*, eadem via qua venerant, parum
se defendentes ab hostibus. Turci itaque gaudentes prospero successu victoriæ,
detruncabant miseram manum Peregrinorum, quos spacio trium milliarium cæ-
dendo vsque ad tentoria Petri persecuti sunt. Tentoria verò intrantes, quotquot
repererunt languidos ac debiles, clericos, Monachos, mulieres grandæuas, pue-
ros sugentes, omnemque ætatem gladio extinxerunt; solummodo puellas teneras
& moniales, quarum facies & forma oculis eorum placere videbatur, iuuenesque
imberbes & vultu venustos abduxerunt; pecuniam, vestes, mulos, equos & omnia
preciosiora cum ipsis tentoriis *Nicaam* asportârunt. Est autem supra littus maris
iuxta prædictum Ciuitot, præsidium quoddam antiquum & desertum, ad quod
tria millia Peregrinorum fugam arripientes, ingressi sunt dirutum præsidium pro
spe defensionis. Sed portas & obstacula nulla reperientes, clypeos pro porta, sic-
ut anxii & auxilio destituti, cum ingenti mole saxorum ostio aduoluerunt, lanceis
tantùm & arcu ligneo & missilibus saxis viriliter pro vitæ necessitate se defenden-
tes ab hostibus. *Turci* verò videntes se parum proficere in cæde inclusorum, vndi-
que cinxerunt præsidium, quod erat sine tecto, sagittas in altum intorquentes, vt
ab æthere reuertentes in verticem, & in corpora inclusorum corruentes, misellos
extinguerent; cæterique hoc viso in deditionem cogerentur. Plurimi sic læsi &
extincti illic fuisse referuntur: sed crudeliorem ab impiis pœnam metuentes, non
armis, non vi exire coacti sunt. Iam sol mediam diem peregerat, quando hæc XXIII.
tria millia præsidium ingressa à Turcis obsessi sunt. Sed fortiter pro vitæ necessita-
te se defendentes, nullo tamen ingenio, aut in ipsius noctis vmbra ab hoc præsi-
dio potuerunt diuelli: donec nuncius quidam Græcus fidelis & catholicus, noctu
nauigio mare transiens, Petro, in ciuitate regia reperto, omnia pericula eorum
retulit, & cæterorum casum & consumtionem. *Petrus* agnito periculo suorum
& infortunio consumtorum, lugens ac dolens, Imperatorem humiliter depreca-
tur, quatenus misellis peregrinis paucis, tot millium reliquiis, in nomine IESV
CHRISTI subueniat; & non à tantis carnificibus desolatos & anxiatos consumi
patiatur. Imperator audito Petro de casu & obsidione suorum, motus est miseri-
cordia; & vndique *Turcopolis* accitis, & cunctis nationibus regni sui, præcepit sub
omni festinatione trans brachium maris fugitiuis & obsessis Christianis subueni-
re, & Turcos ab obsidione expugnatos effugare. Turci autem Imperatoris edicto
comperto, media nocte cum captiuis Christianis & spoliis plurimis à præsidio
se mouerunt; & sic inclusi & obsessi peregrini milites ab impiis liberati sunt.

Non multo temporis interuallo post Petri transitum, quidam presbyter *Gode-* XXIV.
schalcus nomine, Teutonicus natione, incola fluminis Rheni, eiusdem viæ in
Ierusalem amore & desiderio succensus ex Petri admonitione, plurimorum cor-
da ex diuersis nationibus ad instandum pariter viam suo excitauit sermone; & ex
diuersis regionibus Lotharingiæ, Orientalis Franciæ, Bauariæ, Alemaniæ supra

quindecim millia contraxit, tam militaris quàm pedestris vulgi, qui pecuniâ ineffabili cum cæteris rebus necessariis collectâ, iter suum pacificè vsque in regnum *Vngariæ* continuasse perhibentur. Ad portam verò *Meseburg* & eius præsidium, gratia regis Kalomani venientes, honorificè introducti sunt. Quibus etiam concessa est licentia emendi vitæ necessaria; & pax vtrinque indicta ex præcepto regis, ne qua seditio à tanto exercitu oriretur. Sed dum per aliquot dies moram illic facerent, & vagari cœpissent; *Bauari* verò & *Sueui*, gens animosa, & cæteri fatui modum potandi excederent, pacem indictam violant, Vngaris vinum, hordeum & cætera necessaria paulatim auferentes; ad vltimum oues & boues per agros rapientes occiderunt; resistentes quoque & excutere volentes peremerunt; cæteraque plurima flagitia, quæ omnia referre nequimus, perpetrârunt, sicut gens rustica-no more insulsa, indisciplinata, & indomita. Iuuenem quendam Vngarum, vt aiunt qui præsentes fuerunt, pro vilissima cõtentione palo per secreta naturæ transfixerunt in fori platea. Cuius rei, & cæterarum iniuriarum querimonia, vsque ad

XXV. aures Regis suorumque principum perlata est. Rex hac inquietatus infamia, totaque illius domo turbata, præcepit satellitibus suis se armare, & signo totam *Vngariam* in vltionem huius facinoris cæterarumque contumeliarum commoueri, & nulli peregrinorum parcere: eò quòd fœdam rem perpetrassent. Mox exercitus *Godescalci* tam crudele mandatum Regis ad internecionem eorum intelligentes, signis intonuerunt per vniuersas societates, & in campo *Belegraue* secus oratorium S. Martini conglobati sunt. Nec morâ, regia virtus totius regni Vngariæ in armis affuit, vt populum conglobatum disturbaret. Sed fortiter resistentes, sicut anxios & vitæ sollicitos, in gladiis & lanceis & sagittis Teutonicos repererunt. Quapropter & ipsi minus eos aggredi ausi sunt. Vt ergo viderunt, quia illis res erat pro anima, & non sine inæstimabili damno cum Gallis committere possent, blandè eis in dolo locuti sunt in hunc modum: *Peruenit querimonia ad Dominum nostrum Regem de iniuriis, quas regno suo intulistis. Sed arbitratur vos non omnes huius facinoris reos: eò quòd plurimi inter vos sensati habeantur, & non minus vos molestauerit pax violata, quàm ipsum Regem & suos. Vnde, si Domino Regi satisfacere vultis, & principes terræ placare, oportet & necesse est, vt omnia arma vestra in manum Domini Regis reddatis, & ex consilio nostro pacificos vos exhibeatis; in ditionem verò Regis cum omni pecunia, quam habetis, intrantes, iram eius mitigetis, & sic gratiam in oculis eius inueniatis. Sin autem aliud egeritis, nec vnus quidem vestrum ante faciem eius suorumque viuere poterit: quia contumeliam & iniuriam nimiam in regno eius exercuistis.* Godescalcus igitur & cæteri viri sensati hoc audientes, & puram fidem ex his credentes verbis, & quia Vngari Christianæ erant professionis, vniuerso cœtui consilium dederunt, quatenus iuxta hunc sermonem ad satisfaciendum Regi arma redderent: & sic omnia in pacem & concordiam redirent. Acquieuerunt vniuersi huic consilio, & loricas, galeas & omnia arma totamque pecuniam, (stipendium vitæ suæ scilicet in Ierusalem) in manus magistratus Regis reddiderunt; ac humiles & tremefacti colla sua Regi subdiderunt, totius misericordiæ & humanitatis certi erga Regem consequendæ. Ministri verò Regis & milites vniuersa arma palatio Regis intulerunt in conclaui; pecuniam & cætera preciosiora, quæ tantus congesserat exercitus, in ærarium Regis deputauerunt. Sic armis vniuersorum in conclaui repositis, omnem clementiam, quam policiti sunt Regem in populo habiturum, mentiti sunt: quin potius crudeli strage irruentes in eos, inermes ac nudos detruncabant; ac cædem immanissimam in eos exercebant: adeò vt sicut hi pro vero affirmant, qui præsentes vix euaserunt, extinctis & occisis corporibus & sanguine tota planicies Belegraue occuparetur, & pauci ab hoc martyrio liberarentur.

XXVI. Eodem anno, æstatis tempore inchoante, quo Petrus & Godescalcus congregato exercitu præcesserant, postmodum ex diuersis regnis & terris: scilicet è regno Franciæ, Angliæ, Flandriæ, Lotharingiæ, gens copiosa & innumerabilis Christianorum, igne diuini amoris flagrans, & Crucis signo suscepto, vndique incessanter per turmas suas confluebant cum omni suppellectile & substantia rerum & instrumentis armorum, quibus Ierusalem proficiscentes indigebant. His itaque per turmas ex diuersis regnis & ciuitatibus in vnum collectis, sed nequaquam ab illicitis & fornicariis commixtionibus auersis, immoderata erat commessatio; cum mulieribus & cum puellis sub eiusdem leuitatis intentione egressis, assidua delectatio; & in omni temeritate sub huius viæ occasione gloriatio.

Vnde

Vnde, neſcio ſi vel Domini iudicio, aut aliquo animi errore, ſpiritu crudelitatis aduerſus Iudæorum populum ſurrexerunt per quaſcunque ciuitates diſperſum; & crudeliſſimam in eos exercuerunt necem, & præcipuè in regno Lotharingiæ, aſſerentes, adeſſe principium expeditionis ſuæ & obſequii contra hoſtes fidei Chriſtianæ. Hæc ſtrages *Iudæorum* primùm in ciuitate Colonienſi à ciuibus acta eſt: qui ſubitò irruentes in modicam manum illorum, plurimos graui vulnere detruncauerunt; domos & ſynagogas eorum ſubuerterunt, plurimum pecuniæ inter ſe diuidentes. Hac ergo crudelitate viſa, circiter ducenti in ſilentio noctis *Nuſſiam* nauigio fugam inierunt, quos Peregrini & cruce ſignati comperientes, nec vnum quidẽ viuum reliquerunt, ſed ſimili mulctatos ſtrage rebus omnibus ſpoliauerunt. XXVII.

Nec mora, poſt hæc viam inſiſtẽtes, ſicut deuouerant, in multitudine graui *Moguntiam* peruenerunt. XXVIII. Vbi Comes *Emicho*, vir nobiliſſimus, & in hac regione potentiſſimus, cum nimia Teutonicorum manu præſtolabatur aduentum Peregrinorum, de diuerſis locis regia via illic confluentium. Iudæi verò ciuitatis illius intelligentes necem confratrum ſuorum, nec manus tantorum ſe poſſe euadere, ad Epiſcopum *Rothardum* ſpe ſalutis confugiunt, theſauros infinitos in cuſtodiam & fidem illius reponentes; multumque de protectione eius, quia ciuitatis eiuſdem erat Epiſcopus, confidentes. Hic autem ſummus Sacerdos ciuitatis pecuniam inauditam ab eis receptam cautè repoſuit; Iudæos in ſpacioſiſſimo domus ſuæ ſolario à ſpecie Comitis Emichonis & eius ſequacium conſtituit, vt illic in tutiſſimo ac firmiſſimo habitaculo ſalui & ſani remanerent. Verùm Emicho & cætera manus habito conſilio, orto ſole diei in ſagittis & lanceis in ſolario Iudæos aſſiliunt; quos, fractis ſeris & ianuis, expugnatos ad ſeptingentos peremerunt, fruſtrà reſiſtentes contra tot millium vires & aſſultus: mulieres pariter trucidauerunt; pueros teneros cuiuſque ætatis & ſexus in ore gladii percuſſerunt. Iudæi verò videntes Chriſtianos hoſtes in ſe ſuoſque paruulos inſurgere, & nulli ætati parcere, ipſi quoque in ſe ſuoſque confratres, natoſque, mulieres, matres & ſorores irruerunt, & mutua cæde peremerunt. Matres pueris lactentibus, quod dictu nefas eſt, guttura ferro ſecabant, alios transforabant, volentes ſic potius manibus propriis perire, quàm incircumciſorum armis extingui. Hac Iudæorum cæde tam crudeliter peracta, paucisq; elapſis; & paucis timore potius mortis quàm amore Chriſtianæ profeſſionis baptizatis, cum plurimis illorum ſpoliis Comes *Emicho, Clareboldus de Vinduil*, *Thomas*, & omnis illa intolerabilis ſocietas virorum ac mulierum viam Ieruſalem continuârunt, tendentes verſus regnum Vngariæ, vbi tranſitus regia via vniuerſis Peregrinis minimè negari ſolebat. XXIX. Sed his ad præſidium Regis *Meſeburg* venientibus, quod fluuii, *Danubius* & *Lintax*, paludibus firmant, pons & porta præſidii clauſa reperitur, ex pręcepto Regis Vngariæ: quia timor magnus inuaſerat vniuerſos Vngaros pro cæde, quam exercuerant in confratres eorum: & adhuc fœtebant corpora occiſorum, cùm tantus ſubſecutus eſt exercitus: Erant enim ducenta millia equitum & peditum; ſed equitum vix ad tria millia computabatur numerus. Clauſa itaque ianua, & vniuerſis tranſitu per regnum negato, locauerunt caſtra per camporum planiciem; & nuncios Regi dirigentes, pacemq; quærentes, minimè in pace & promiſſione ſua auditi ſunt. Hinc Emicho, Thomas, Clareboldus, viri militari actione illuſtres, cum cautioribus ineunt conſilium: vt Regis terras ex hac parte iacentes vaſtarent, nec hinc recederent, donec trans paludem & fluuium Lintax pons locaretur, per quem murò præſidii aliqua arte appropinquantes transforarent, vt vel ſic tranſitus in virtute ſua pateret. Qui diebus multis à medio menſis Iunii ante præſidium reſidentes, & pontem componentes, ſæpius incluſos expugnabant: defenſores verò præſidii fortiter reſiſtentes hinc & hinc iacula intorquebant, & plurimam ſtragem vtrinque faciebant. Interdum hi ex arce erumpentes in virtute loricatorum, fortiter Gallos citra fluuium & pontem vrgebant: interdum *Galli* præualentes, *Vngaros* bello & vulnere aggrauatos vſque in præſidium remittebant. Die autem quodam circa nonam, Thomas, Clareboldus & Willehelmus cum trecentis, lorica & galea indutis, & equo doctis militibus, deſcenderũt ad inſidias, vbi tranſitus Vngarorum nauigio ſæpius fiebat ad tuẽdam terram, ſi fortè cum illis confligere, & bellum committere opportunitas daretur, aut armenta illorũ inuenta deprædari poſſent. Illis ergo hac in ſpe deſcendentibus, ſeptingenti milites Regis ad explorandũ exercitum Chriſtianorum occurrerunt in equis militaribus & armis. Qui viden-

tes, ab eis ſe nequaquam poſſe effugere, ſubitò Gallorum turmas incurrerunt; & prælia committentes, ſuperati & vulnerati grauiter attriti ſunt, fugam per nota loca facientes, & ſuam in terram triſtes & dolentes nauigio remeantes. In hac conflictione Willehelmus Principem exercitus Vngarorum & collateralem Regis aggreſſus, virum illuſtrem, & niueis crinibus renitentem, decollauit. Ex hac victoria vniuerſæ legiones totam noctem illam in lætitia vigilem duxerunt, & multos Vngarorum captiuos habuerunt.

XXX. Poſtquam huiuſmodi plurimas congreſſiones, & cotidianas ſtrages per longum temporis ſpacium, exercitus tædio victus, & eſcarum defectione attenuatus, die conſtituto in virtute loricatorum trans pontem, quem firmauerant, alii conferuntur, alii per paludes diffuſi præſidium *Meſeburg* fortiter aggrediuntur. Et applicitis ingeniis, duobus in locis muros pertorant; Vngaros non parcè anguſtiant, donec ferè omnibus, in craſtino ſi perſiſterent, aperiretur. Rex autem *Kalomanus* & omnis comitatus eius maturè equos aſcenderunt, parati ad fugam verſus regnum Ruſſiæ, ſi tantam vim Gallorum, ſuperato præſidio, terram ingredi viderent. Pontes enim longa vetuſtate dirutos reparauerant, per quos tranſire poſſent paludes & fluuios in terram Ruſſiæ, ſi neceſſitate cogerentur. Sed dum ferè omnia proſperè ſucceſſiſſent Chriſtianis, & muros grandi foramine penetraſſent, neſcio quo caſu aut infortunio tantus timor vniuerſum exercitum inuaſit, vt in fugam pariter redderentur, vt quaſi oues à lupis irruentibus diſperſi & concuſſi, hac & illac diffugium quærentes, ſociorum obliuiſcerentur. Vngari verò videntes tam ſubitò athletas fortes deficere, & fugam maturare, in virtute magna è portis cum Rege exiliunt; ſine tardatione fugientes perſequuntur, plurimam cædem exercentes, & plurimos captiuantes, ac plerumque noctis in perſecutione conſumentes. Pedeſtris vulgi vtriuſque ſexus tanta facta eſt occiſio, vt aquæ *Danubii* & *Lintax* in ſanguineas mutarentur vndas. Plurimi verò & numero incomparabiles per aquas liberari ſperantes, præ timore imminentis occiſionis Danubii vndis cæco auſu inferuntur, & aquis vehementibus ſuffocantur. Mirabile dictu: tanta fugitiuorum ſubmerſio facta eſt, vt tam ſpacioſi fluminis aquæ præ tot millium corporibus per aliquantum tempus videri non poſſent. *Emicho* autem, *Thomas, Clareboldus, Willehelmus*, & alii pauci, quorum equi curſu adhuc valebant, incolumes euaſerunt, & aliqui, qui in paluſtri herba frutectiſque latuerunt, aut in opaca nocte fugere potuerunt. Emicho & quidam ſuorum, via qua venerant, reditum fugiendo tenuerunt: Thomas, Clareboldus & plures ſuorum verſus Carinthiam & Italiam fuga elapſi ſunt. Sic manus Domini contra Peregrinos eſſe creditur, qui nimis immundiciis & fornicario concubitu in conſpectu eius peccauerant; & exules Iudæos, licet CHRISTO contrarios, pecuniæ auaritia magis, quàm pro iuſtitia Domini graui cæde mactauerant, cùm iuſtus iudex ſit Dominus, & neminem inuitum aut coactum ad iugum Fidei Catholicæ iubeat venire.

XXXI. Fuit & aliud ſcelus deteſtabile in hac congregatione pedeſtris populi ſtulti & veſanæ leuitatis, quod Domino odibile & omnibus fidelibus incredibile non dubitatur. Anſerem quendam diuino ſpiritu aſſerebant afflatum, & capellam non minus eodem repletam; & has ſibi duces huius ſecundæ viæ fecerant in Ieruſalem, quas & nimium venerabantur, ac beſtiali more his intendebant ex tota animi intentione. Quod abſit à fidelibus cordibus, vt Dominus IESVS à brutis animalibus & inſenſatis Sepulcrum ſui ſanctiſſimi corporis viſitari velit; & hæc fieri duces Chriſtianarum animarum, quas precio ſanguinis ſui ab idolorum ſpurcitiis reuocatas redimere dignatus eſt: cùm cœlos aſcenſurus duces & rectores populi ſui ſanctiſſimos & DEO dignos præſules & Abbates præordinauerit, non bruta & inſenſata animalia. Sed quid mirum, ſi modernis temporibus huiuſmodi abominationes, & tam fœda ſcelera, inter aliquas ſocietates tot millium inuenta ſunt, quæ Dominus in caput eorum reddiderit? cùm temporibus Moyſi & Ioſuæ & cæterorum ſeruorum Domini in medio iuſtorum inuenta ſit iniquitas, & ab eo, qui eſt Dominus vltionum, virga ſuæ maieſtatis correpta & purificata.

ALBER-

ALBERTI AQVENSIS EXPEDITIONIS HIEROSOLYMITANÆ LIBER SECVNDVS.

Argumenta Capitum.

I. Cum quibus & quo tempore Dux Godefridus secundam inierit profectionem.

II. Principes per internuncios conuenerunt Pannoniæ regem, quare perdiderit populum Domini.

III. Responsio Regis, & quomodo Ducem accersierit.

IIII. Dux Pannoniam ingrediens quàm decenter susceptus sit, & quid inter eum & regni primores conuenerit.

V. Vbi exercitus iussu Ducis castra posuerint.

VI. Obsidibus datis, qualiter Vngariam transierint.

VII. Vbi rex obsides reconsignat, & qualiter Rex Græciæ Ducem per internuncios interpellauerit.

VIII. Quid Dux resalutato Regi mandauerit, & pro retentis Principibus quid egerit.

IX. Rex Græcorum quomodo captiuis principibus absolutis, regno suo consuluerit, Ducem simul accersens.

X. Post aliquantas vtrinque animositates tandem Dux cum Imperatore pacem componit.

XI Causa Imperatoris Dux castrorum loca mutat: beneuolentiæ nuncios ad eum mittit, rogatus venire dissimulat.

XII. Imperator alimenta emenda subtrahit, exercitus partes Græciæ inuadit.

XIII. Frater Ducis cum periculo populum Ducis transduxit, dimicantes inter se partes Dux dirimit.

XIIII. Imperator promissis obsidibus Ducem ad se inuitat, & quid ipse Dux legatis Boemundi responderit.

XV Filio Imperatoris obside accepto, Dux curiam ingreditur.

XVI. Quàm gloriosè Dux ab Imperatore susceptus sit & exhibitus, & quid inter eos conuenerit.

XVII. Monitu Imperatoris populus Domini in Cappadociam migrat: Dux Imperatorem pro necessariis rebus sæpius interpellat.

XVIII. Boemundus adueniens, ægrè persuasus est Imperatoris homo fieri.

XIX. Nepos Boemundi clanculo digreditur: Dux cum suis decenter ab Imperatore dimittitur: Robertus Comes homo illius efficitur.

XX. Exercitus versus Nicæam iter dirigit: de Reymundo Comite & Petro eremita & de quibusdam aliis Principibus.

XXI. De Obsidione vrbis Nicææ.

XXII. Item dispositio obsidionis, quibus principibus quæ partes ciuitatis delegatæ sint.

XXIII. Item de eodem.

XXIIII. De viris sacri ordinis & vulgo inermi, & de lacu ciuitatis.

XXV. De principe vrbis Nicææ & de exploratoribus eius.

XXVI. Item de vno exploratorum illorum, & quàm solicitè populus Domini gentilium præstolaretur aduentum.

XXVII. Aduentus Solymani: exhortatio Podiensis Episcopi: conflictus & victoria populi Christiani.

XXVIII. De munificentia Imperatoris in Principes, & de Turco falsi nominis Christiano.

XXIX. De viris capitaneis in eadem obsidione occumbentibus.

XXX. Item de aliis ibidem pereuntibus.

XXXI. De murorum & præcipuè cuiusdam turris oppugnatione.

XXXII. Populus Domini supra dictum lacum nauali obsidione circundat.

XXXIII. Profani resistentes valde Christicolas defatigant: Vbi Dux ipse Turcorum bellicosissimum sagitta traiecit.

XXXIV. De occiso Christiano bellatore qui ad ludibrium fidelium in muro suspenditur.

XXXV. Quomodo Longobardus quidam nouum genus machinæ operatus sit.

XXXVI. De euersione immanissimæ turris, & domina ciuitatis quomodo capta sit.

XXXVII. Deditio ciuitatis Nicææ, & de quadam sanctimoniali fœmina captiua.

XXXVIII. Qualiter ex consultu Principum populus DEI in duas partes diuisus sit.

XXXIX. De immanissima cæde Christianorum per insidias Principis Nicæni.

XL. De nuncio fidelium CHRISTI ad Ducem.

XLI. Vbi Dux & qui cum eo erant subueniunt pereuntibus.

XLII. Vbi Dux & alii quidam procerum ex nomine notantur, qui tunc fortiter pro DEO egerunt.

XLIII. Post victoriam quid inter fideles Domini conuenerit, & quomodo sacer ordo curauerit cadauera prostratorum.

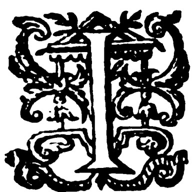

IGITVR post Petri Eremitę profectionem, post Waltheri Senzauehor, militis egregii, occisionem, eiusque exercitus grauissimum casum; dehinc modico interuallo post crudelem stragem Godescalci presbyteri, & eius exercitus, post infortunium Comitis Alemaniæ, Emichonis, cæterorumque fortium virorum & Principum de terra I.

Galliæ, ſcilicet *Drogonis de Nahella, Clareboldi de Vinduil*, ac contritionem ſui exercitus crudeliter factam in regno Vngariæ ad portã Meſeburg: *Godefridus*, Dux Lotharingiæ, vir nobiliſſimus, fraterque eius vterinus, Baldewinus, *Vuernerus de Greis*, cognatus ipſius Ducis *Baldewinus* pariter *de Burg*, *Reinardus* Comes de Tul, *Petrusque* frater eius, *Dudo* de Cons, *Henricus* de Aſcha, ac frater illius *Godefridus*, fortiſſimi milites ac principes clariſſimi eodem anno medio mẽſis Auguſti viam recto itinere in Ieruſalem facientes, in terram Oſterreich ad ciuitatem *Tollenburg*, vbi fluuius *Lintax* regnum Galliæ terminat & diuidit, hoſpitio reſederunt curriculo trium hebdomadarum menſis Septembris, vt audirent & intelligerent, qua occaſione exorta ſeditione, Peregrinorum exercitus paulo ante hos dies perierit, & à propoſito eundi Ieruſalem cum ſuis Principibus & ductoribus auerſus fuerit, iamque eis

II. obuiam deſperatus redierit. Tandem poſt plurimum mali rumoris, quid primum, quid cautius & conſultius agerẽt ad explorandam rem & crudelitatem Vngarorum, quam fecerant aduerſus Chriſtianos confratres, dum ſæpius tractarent, viſum eſt omnibus vtile conſilium, vt neminem ex nominatiſſimis & Capitaneis viris ad inquiſitionem tam nefandi homicidii & ſceleris præmitterent, præter *Godefridum de Aſcha*, eò quòd notus eſſet *Kalomano*, Regi terræ, ante multum tempus huius viæ in legationem Ducis Godefridi miſſus ad eundẽm Regem Vngarorum. Alios verò duodecim electos ex familia ipſius Ducis, *Baldericum* inquam, *Stabelonem* & quorum nomina latent, vnà cum illo direxerunt, vt legationem tantorum Principum hoc modo aperirent: REGI VNGARORVM KALOMANO, GODEFRIDVS, DVX LOTHARINGORVM, ET CÆTERI COMPRIMORES GALLIÆ, SALVTEM ET OMNE BONVM IN CHRISTO. *Mirantur Domini & Principes noſtri, cùm Chriſtianæ profeſſionis ſitis, cur tam crudeli martyrio exercitum DEI viuentis interemiſtis, terram verò & regnum pertranſire interdixiſtis, & variis calumniis eos affeciſtis. Quapropter nunc timore & dubietate concuſſi, Tollenburg moram facere decreuerunt, donec ex ore Regis intelligant, cur tam crudele facinus à Chriſtianis, perſecutoribus Chri-*

III. *ſtianorum, commiſſum ſit.* Reſpondit Rex, vniuerſo cœtu ſuorum audiente: *Non Chriſtianorum perſecutores ſumus, ſed quicquid crudelitatis oſtendimus, aut in illorum interitu commiſimus, nimia neceſſitate compulſi fecimus. Cùm enim primo exercitui veſtro, quem Petrus Eremita contraxit, omnia accommodaremus, emendi licentia conceſſa in menſura & pondere æquitatis, & pacificè illis per terram Vngariæ tranſitum conſtitueremus, malum pro bono nobis reddiderunt, non ſolùm in auro & argento, equis & mulis & pecore regionis noſtræ auferentes, ſed & ciuitates & caſtella euertentes, hominesque noſtros ad quatuor millia mortificantes, rebus & veſtibus expoliauerunt. Poſt has à comitatu Petri nobis tam innumerabiles, ſed iniuſtè illatas iniurias, ſubſequens exercitus Godeſcalci, & nunc recenter attritus, quem in fugam conuerſum obuiam habuiſtis, caſtellum ac munitionem regni noſtri Meſeburg obſederunt, in ſuperbia & impotentia virtutis ſuæ ad nos intrare volentes, vt nos punirent & exterminarent, de quibus DEO auxiliante vix defenſi ſumus.* Rex autem vt hæc reſpondit, iuſſit eoſdem legatos Ducis honorificè in palatio ſuo hoſpitari in loco qui dicitur *Pannonia*, vbi per dies octo omnia illis neceſſaria in ipſa Regis menſa affluenter miniſtrata ſunt. Poſt dies verò octo Rex ſuper legationem Ducis conſilio primatum ſuorum accepto, remiſit legatos cum legatis de domo ſua, vt Duci & primis exercitus in hunc modum reſponſa portarent. REX KALOMANVS DVCI GODEFRIDO ET OMNIBVS CHRISTIANIS SALVTEM ET DILECTIONEM SINE SIMVLATIONE. *Audiuimus de te, quia vir potens & princeps tua ſis in terra, & fidelis inuentus ab vniuerſis, qui te nouerunt. Iccirco te ſemper diligens ex ſola bona fama, nunc te videre & agnoſcere optaui. Et exinde conſilium accepi, vt deſcendas ad nos in caſtellum Cyperon ſine opinione alicuius periculi, & vtraque ripa paludis reſidentes, totum colloquium teneamus de omnibus, quæ à nobis requi-*

IV. *ris, & quorum nos reos arbitraris.* Hoc Regis nuncio audito, Dux vniuerſo cœtu remoto, ex conſilio Maiorum trecentis tantùm militibus aſſumtis, ad Regem profectus eſt in loco præſignato. Et vtrinque hinc & hinc omiſſo comitatu ſuorum, Dux ſolummodò Wernero de Greis, viro nobiliſſimo & propinquo eius, *Reinardo* de Tul, & Petro euocatis, pontem, qui paludi imminet, aſcendit, in quo regem reperiens, benigniſſimè ſalutauit, & humili deuotione oſculatus eſt eũ. Dehinc inter ſe diuerſa habuere colloquia *de concordia & reconciliatione Chriſtianorum*, quo vſq; ratio hæc pacis & dilectionis adeò firmiter proceſſit, vt ſe Dux fidei eius credens duodecim ex trecentis ſuſceperit; cum quibus cũ Rege in Pannoniam & terram Vngarorum deſcendit; fratrem verò *Baldewinum*, relictum *Tollenburg*, populũ regere & procurare,

curare, remisso exercitu trecentorũ, constituit. Dux itaq; Pannoniã ingressus, honorificè ab ipso Rege & primatibus suis susceptus est; eiq; benignè & copiosè omnia necessaria parata sunt de domo Regis & mensa, quæ tam egregium virum decebant. Dehinc Rex per dies octo plurimum conuentum suorum habens, qui etiã ad videndum tam nominatissimum Principem confluxerant, quærebat consilium: qua fide & fiducia saluo regno suo rebusque suorum tam copiosus exercitus fortiter armatus intromittetur. Tandem repertum est consilium & Duci declaratũ quomodo, nisi darentur obsides viri egregii & primores exercitus, nullus sibi suisque concederetur transitus, ne aliqua occasione assumta, in virtute tam innumerabilis gentis terram & regnum amitteret. His auditis, Dux voluntati Regis in omnibus cessit, & obsides, quos petebat, dari nõ abnuit, hac tamẽ conditione: vt vltrà Peregrinorũ exercitus, tam præsens quã futurus, per terram eius transiret sine aliquo obstaculo, & pacificè mutuaret vitæ necessaria. Nec mora, percussit Rex fœdus cum Duce; percusserunt & vniuersi Principes regni sui in iureiurando, non vltrà nocere Peregrinis transituris. His ergo sic vtrinque in vera fide firmatis, Rex ex consilio suorum requisiuit *Baldewinum*, fratrem ipsius Ducis, obsidem fieri, vxorem quoque ac familiam eius. Quod Dux sine vlla cõtradictione adimpleri concessit: statimque post dies octo missa legatione, Dux vniuersum exercitum præcepit properare ad castellũ *Cyperon*, ac tabernacula sua hac altera in ripa fluminis & paludis collocari. Ad hanc Ducis legationem cœpit exercitus nimium hilarescere, & V. gauisi sunt vniuersi, qui antea ex diutina Ducis absentia hæsitabant, existimantes eum in falsa fide traditum & extinctum: sed nunc quasi de graui somno expergefacti, surrexerunt; & iuxta ducis mandatum venientes, in ripa fluminis & paludis castrametati sunt. Collocatis itaq; tentoriis, Dux de regno Vngariæ reductus, & suis restitutus est, referens, quantam ei Rex curam & honorem exhibuerit, & omnia, quæ cum Rege & Principibus eius pactus sit; & quomodo frater eius Baldewinus à Rege in obsidem cum vxore & familia requisitus sit, donec populus cum silentio & pace transeat: alioqui nullam sibi dari licentiam transeundi. Et post pauca statim admonuit fratrem suum Baldevvinum, obses fieret pro populo, sicut decretũ erat. Qui vehementer cœpit reniti & contradicere, donec Dux hæsitatione illius turbatus, constituit, vt ille curam exercitus Dei gereret, & ipse pro fratribus obses fieri non dubitaret. Tandem Baldevvinus omni mentis suæ fluctuatione exclusa, cõcessit obses fieri, & exilio pro salute fratrum suorum transferri. Igitur tam præ- VI. claro Principe iam obside facto, & Rege vnà cum illo in Pannoniam regresso, vniuersus exercitus ex iussu & concessu Regis per pontem trans paludem intromissus est, & ad fluuiũ *Lintax* castra metatus est. Castris verò positis, & vniuersis hospitio sedatis, *Godefridus* Dux præcones per singulas domos ac tentoria acclamare constituit sub iudicio mortis: ne quicquã contingerent, aut violenter in regno Vngariæ raperent, & nullam seditionem mouerent; sed omnia æquo precio mutuarẽtur. Similiter & *Rex* per vniuersum regnum acclamari præcepit; vt omnẽ copiam rerum necessariarũ reperiret exercitus in pane, vino, frumento, hordeo, in bestiis agri & volatilibus cœli: iussumq; sub iudicio vitæ, ne iniusta venditione Vngari grauarent exercitum aut conturbarent, sed potius omnia venalia illis alleuiarent. Sic & sic per singulos dies in silentio & pace, in mensura æqua, & iusta venditione Dux & populus regnum Vngariæ pertransiens, ad *Drowa* fluuium peruenerunt. Vbi congerie lignorum composita, & plurima viminum copulatione facta, eundem fluuiũ traiecerunt, assiduè Rege cum validissima manu equitum à sinistris gradiente vnà cum Baldevvino & cæteris obsidibus, quousq; ad locũ, qui dicitur *Francauilla*, peruentum est. Illic per tres dies remorati, vitæ necessaria, & quibus indigebat exercitus, precio mutuantes, cum omnibus *Malcuillam* descenderunt, in littore *Sowa* diebus quinque pernoctantes. Illic Duci cæterisque Principibus exercitus innotuit, quàm intolerabilis virtus militiæ Imperatoris Constantinopolis affuisset ad prohibendam Peregrinis viam per regnum Bulgariæ. Quapropter Dux & vniuersi consilium inierunt, vt partem exercitus in armis trans fluuium præmitterent ad reprimendos hostes, milites Imperatoris, quousque populus enauigaret. Non amplius enim quàm tres naues illic repertæ sunt, cum quibus mille equites loricati ad præoccupandum littus transmissi sunt. Cætera multitudo, copulatione lignorum & viminum, fluminis alueum superauerunt. Vix enauigauit VII.

populus & eorum princeps; & ecce Rex cum omni apparatu suo, & fratre Ducis Baldewino, eiusque vxore & cunctis obsidibus affuit, quos ibidem in manu Ducis restituit. Ac dehinc nimia dilectione commendato Duce fratreq; eius in donis plurimis & osculo pacis, in terram regni sui reuersus est. Dux verò & omnis exercitus illius altera in ripa constituti, in villa *Belegraue* Bulgarorum hospitio pernoctârunt, quam Petrus & illius exercitus non longè antè deprædati combusserant. Mane autem facto, Dux & exercitus illius exurgentes, syluas immensas & inauditas regni Bulgarorum ingressi sunt. Vbi legati Imperatoris illis occurrerunt, in hæc verba nuncia deferentes: ALEXIVS, IMPERATOR CONSTANTINOPOLIS REGNI GRÆCORVM, DVCI GODEFRIDO SVISQVE SEQVACIBVS INTEGRAM DILECTIONEM. *Rogo te, Dux Christianissime, quatenus regnum & terras meas, quas ingressus es, gentem tuam vastare & deprædari non patiaris; sed emendi licentiam obtineas, & sic omnia sufficienter ex nostro Imperio emenda & vendenda tui reperiant.* Hanc itaque Imperatoris legationem Dux intelligens, in omnibus se Imperatoris parere pollicetur mandatis. Vnde vniuersis indictum est, ne deinceps quicquam aliqua iniusta vi contingant, præter pabula equorum. Sic verò pacificè ex rogatu Imperatoris pertranseuntes, peruenerunt *Niczh* præsidium eius. Vbi mira affluentia ciborum in frumento, hordeo, vino & oleo plurimaque venatione ex Imperatoris dono Duci oblata est, cæteris licentia vendendi & emendi concessa. Illic siquidem per dies quatuor in omni opulentia & iocunditate recreati sunt. Post hæc Dux cum omni exercitu *Sternitz* profectus est: vbi non minori pinguedine donorum Imperatoris sibi satisfactum est. Dehinc post aliquot dies discedens, ad *Phinopolin*, ciuitatem præclaram, descendens, illic similiter ex Imperatoris dono omnem abundantiam necessariorum habuit per dies octo. Vbi nuncia illi allata sunt, quomodo Imperator *Hugonem Magnum*, fratrem regis Franciæ, *Drogonem* &

VIII. *Clareboldum*, in vinculis & carcere tenuisset. Hoc audito, Dux Imperatori legationem misit, quatenus hos Principes terræ suæ, quos tenebat captiuos, libertati restitueret, alioqui se fidem illi & amicitiam non posse seruare. *Baldewinus*, Hamaicorum Comes, & *Henricus de Ascha*, intellecta Ducis legatione ad Imperatorem destinata, primo diluculo, Duce ignorante, viam anticipauerunt in Constantinopolin, vt legatos præuenientes ab Imperatore maiora dona consequerentur. Dux verò audiens grauiter accepit; sed tamen dissimulans iram, *Adrianopolin* profectus est: vbi quodam flumine natatu equorum superato, tentoriis positis pernoctauit. Pons denique, qui trans fluuium per mediam ciuitatem porrigitur, sibi & suis ab incolis interdicitur. Deinde exurgentes, & *Salabriam* properantes, tentoria posuerunt per amœna loca pratorum. Vbi reuersi nuncii Ducis ab Imperatore, retulerũt, quomodo captiuos Principes minimè reddidisset. Vnde Dux & omnis societas in iram exarserunt; & vltrà illi fidem & fœdus pacis seruare noluerunt. Statimq; ex præcepto Ducis omnis terra illa in prædam data est Peregrinis & aduenis militibus: qui per dies octo illic moram facientes, totam regionem illam depopulati

IX. sunt. Imperator autem intelligens regionem grauiter depopulari, *Rudolfum Peel* de Lan & *Rotgerum*, filium Dagoberti, viros disertissimos, de terra & cognatione Francigenarum, Duci misit, rogans; vt à præda regni sui & vastatione cessaret exercitus, & captiuos, quos petebat, sine dilatione redderet. Dux verò inito consilio cum cæteris Principibus, acquieuit legationi Imperatoris, & amouens castra, præda interdicta, secessit ad ipsam vrbem *Constantinopolin* cum vniuerso comitatu Peregrinorum. Vbi fixis tentoriis, hospitati sunt in manu robusta & intolerabili, loricis & omni bellica armatura muniti. Et ecce in occursũ *Hugo, Drogo, Willehelmus Carpentarius* & *Clareboldus*, laxati ab Imperatore, Duci affuerũt, gaudentes illius aduentu & suæ multitudinis, & in amplexum Ducis cæterorumque plurimo osculo corruentes. Similiter & prædicti legati Imperatoris Duci occurrerunt, rogantes eum, vt intraret palatium Imperatoris cum aliquibus primis de exercitu, vt audiret verbum Regis; cætera multitudo extra muros ciuitatis remaneret. Vix hanc legationem Dux accepit, & ecce quidam aduenæ de terra Francorum occultè in castris Duci affuerunt, qui plurimum eum monuerunt, vt caueret versutias & venenatas vestes ipsius Imperatoris ac verba dolosa; & nequaquam ad eum intraret aliqua blanda promissione, sed extra muros sedens omnia quæ sibi offerret, securè susciperet. Dux igitur sic præmonitus ab aduenis, & Græcorum deceptiones edoctus, ad Imperatorem minimè introiuit. Quapropter Imperator indignatione vehemente

hemente

hemente motus aduersus Ducem & omnem eius exercitum, vendendi & emendi
licentiam illis interdixit. *Baldewinus* verò frater Ducis, agnita hac Imperatoris in-
dignatione, & videns populi indigentiam, nimiamque defectionem necessario-
rum, egit cum Duce & Magnificis exercitus, quatenus rursus per regiones & ter-
ras Græcorum prædas contraherent, escas comportarent, donec Imperator his
cladibus coactus, rursus emendi vendendiq; licentiam concederet. Imperator er-
go videns terræ regni sui prædas & mala ingruere, licentiam vendendi & emendi
omnibus iterauit. Erat *Natalis Domini*: ideoq; in tam solenni tempore & diebus X.
pacis & gaudii, visum est vniuersis bonũ & laudabile & acceptũ corã DEO, vtrinq;
concordiam renouari, inter domum Imperatoris & Ducem ac vniuersos præpo-
tentes exercitus. Et sic pace composita, continuerunt manus suas ab omni præda
& iniuria. His ergo quatuor diebus sanctis, in omni quiete & iucunditate resederũt
ante vrbis mœnia Constantinopoli. Post quatuor verò dies legatio Impera- XI.
toris processit ad Ducem, quatenus castra moueret eius causa & precibus, & intra
palatia, quæ in littore Brachii maris sita erant, cum exercitu suo hospitaretur pro-
pter medios algores niuis & hyemis, qui pluuiali tempore imminebant, ne tento-
ria eorum madefacta & attrita deperirent. Cessit tandem Dux & cæteri compri-
mores Imperatoris volũtati, & amotis tentoriis, per palatia & turritas domos, quæ
spacium triginta milliarium in littore maris comprehendunt, hospitati sunt cum
omni exercitu Christianorum. Ab ea die & deinceps omnem plenitudinem ciba-
riorum & rerum necessariarum, ex Imperatoris iussu repererunt & emerunt. Post
paululum dehinc rursus Imperatoris legatio Duci affuit, quæ eum admonuit ad
eum ingredi, & eius verba intelligere. Quod Dux omnino renuit, præmonitus ab
aduenis ciuibus de versutia illius: sed viros egregios direxit illi nuncios, *Cunonem*
Comitem de Monte acuto, *Baldewinum de Burg*, & *Godefridum de Ascha*, qui excu-
sarent eum, & in hunc modum loquerentur: *Godefridus Dux Imperatori fidem & obse-
quium: Libenter & optatò ad te ingrederer, honores & diuitias domus tuæ considerarem sed ter-
ruerunt me plurima mala, quæ auribus meis de te innotuerunt: nescio tamen si vel inuidia aut
odio tui hæc adinuenta & vulgata sint.* Imperator hæc audiens, plurimum de omnibus
se excusauit, dicens: nunquam oportere Ducem vel aliquem de societate, quicquã
fallaciæ de eo timere; sed eum suosque quasi filium & amicos seruare & honorare.
Regressi autem nuncii Ducis, omnia, quæ benè promissa & fideliter ex ore Impe-
ratoris audierant, in bonum retulerunt. Verùm Dux adhuc minimè mellifluis il-
lius promissis credẽs, prorsus colloquiũ eius refutauit. Et sic inter hæc nuncia hinc
& hinc, quindecim dies euoluti sunt. Imperator itaque cognoscens Ducis XII.
constantiam, eumque ad suam præsentiam inuitari non posse, iteratò moleste ac-
cepit; & hordeum & pisces ad vendendum subtraxit, deinde panis alimentum, vt
vel sic coactus Dux Imperatoris præsentiam non recusaret. Sed nec sic Imperato-
re proficiente, vt animum Ducis emolliret, quadam die ex instinctu Imperatoris
quingenti *Turcopoli* nauibus inuecti per Brachium maris, armati arcu & pharetra,
matutinos milites Ducis sagittis infixerũnt, alios mortificatos alios sauciatos à
littore arcentes, ne illic emere ex solito alimenta liceret. Continuò hæc crudelis
fama in solio Ducis allata est. Qui illico iussit cornua perstrepere, populum vni-
uersum armari; & ante ipsam vrbem Constantinopolin redire, tentoriaque relo-
care. Ad hanc Ducis iussionem signo dato cornicinum, eruperunt vniuersi ad ar-
ma; & palatia & turres, in quibus hospitio manserant, alia incendio vastauerunt, a-
lia comminuerunt, damnum irrecuperabile Constantinopoli inferentes. Ex- XIII.
orta denique iam in palatio fama tam vehementis incendii & exterminii, *Dux* ni-
mium expauit, metuens, ne flamma ædificiorum & strepitu moti exercitus perce-
pto, pontem, per quem transierant à ciuitate Constantinopoli ad palatiorũ man-
siones, subitò in manu robusta præoccuparent milites & sagittarii Imperatoris.
Ideoque sine mora præmisit *Baldewinum* fratrem suum cum quingentis loricatis
militibus ad obtinendum pontem, ne aliqua vis Imperatoris præcurrens, illum
corrumperet; & sic Peregrinis transitus, & reditus vltrà negaretur. Baldewinus
vix medio ponte constiterat, & ecce à dextris & sinistris Turcopoli, milites Impe-
ratoris, nauigio inuecti circumquaque in transeuntes sagittis irruunt, & fortiter
impugnant. Quibus Baldewinus è ponte resistere nullam habens copiam, sagittas
illorum effugere properauit; & sic superato ponte, velociter in aliam partem pon-
tis sicco littore se contulit, pontem obtinens & obseruans versus mœnia dominæ

& magistræ ciuitatis, quò vsque totus per pontem migraret exercitus. Dux verò à tergo cum suis custodiam agebat. Interea à portis versus Sanctum Argenium infinita manus Turcopolorum & totius generis militum prosiluit in sagittis & varia armatura ad expugnandum Baldewinum, & vniuersum gentis Christianæ comitatum. Sed *Baldewinus* immobilis & insuperabilis ab omni illorum assultu in loco constituto perstitit, donec à mane vsque ad vesperam populo trans pontem ante vrbis mœnia relato, & castris positis hospitato, eosdem Turcopolos, à portis egressos, & populum impugnantes cum quingentis loricatis fortiter incurrit; & vtrinque grauiter commisso prælio, plurimi hinc & hinc ceciderunt, & plurimi equi Francorum sagittis interierunt. Sed ad vltimum Baldewinus præualens, milites hos Imperatoris grauatos ac fugitiuos in portas ire compulit, camposque & victoriam potenter obtinuit. Verùm *Turcopoli* & milites Imperatoris indignantes se victos, & bello fugitiuos, iteratò crebriùs à portis eruperunt, ad lacessendum & expugnandum exercitum: quo vsque Dux aduenieus, quia nox erat, omnia pace composuit; commonens fratrem suum cum vniuersis in castra redire, & à pugna hac in noctis vmbra manus & arma continere. Similiter Imperator, metuens amplius & validius hanc belli tempestatem ingruere, & vespere vmbroso suos deficere & perire, pacem & ipse fieri imperat, lætatus Ducem suos à bello pacare

XIV. voluisse. Crastina verò luce exorta, ex præcepto Ducis exurgens populus, terram & regnum Imperatoris perlustrans, curriculo dierum sex grauiter deprædatus est; vt vel sic saltem Imperatoris suorumque superbia humiliari videretur. Quo cognito, Imperator tristari & dolere cepit, quòd terra & regnum sic dissiparetur. Qui statim accepto consilio, Duci legationem misit, quatenus prædam & incendium prohiberet, & in omnibus illi satisfaceret, in hæc verba loquens: *Cessent inter nos & vos inimicitiæ, & Dux ad me ingrediatur, fiduciam & obsides sine aliqua dubietate à me recipiens, quòd incolumis veniat & redeat, certus de omni honore & gloria, quam sibi suisq́ facere poterimus.* Quod benignè Dux annuit, si tales darentur obsides, quibus credere possit de vita & salute sua; & sic procul dubio ad eũ descendens, libenter sibi & viua voce & ore ad os loqueretur. Vix post hanc Ducis responsionem legati Imperatoris recesserant, & ecce quidam alii legati ad eundem Ducem venientes ex parte *Boëmundi* salutauerunt eum, sic loquentes: *Rogat te Boemundus, princeps ditissimus Siciliæ & Calabriæ, vt nequaquam cum Imperatore in concordiam redeas; sed in ciuitates Bulgarorum Adrianopolin & Phinopolin secedas, & tempus hyemale illic peragas; certus quòd mense Martio inchoante, idem Boëmundus cum vniuersis copiis in auxilium tibi est affuturus, ad expugnandum hunc Imperatorem, & illius regnum inuadendum.* Auditâ hac Boëmundi legatione, Dux omne responsum è contra fieri distulit, dum luce proxima exorta, ex consilio suorum respondit: *se non causa quæstus, aut pro destructione Christianorum, à terra & cognatione sua exiisse, sed in* CHRISTI *nomine viam instituisse Ierusalem; hancq́ velle perficere & adimplere consilio Imperatoris, si eius gratiam & bonam voluntatem recuperare & obseruare possit.* Hanc autem Ducis intentionem & responsionem nuncii Boëmundi intelligẽtes, benignè à Duce commendati, in terram Apuliæ reuersi sunt, omnia sicut ex ore

XV. Ducis didicerant, referentes. Imperator verò Boëmundi hanc nouam legationem & suggestionem intelligens, Ducem ac eius amicos amplius de concordia solicitabat, quatenus, si ei placari vellet, & terram eius pacificè pertransire, sibi verò facie ad faciem præsentari in colloquio, dilectissimum filium suum, *Iohannem* nomine, sibi obsidem daret; & omnia necessaria cum emendi licentia sibi suisque accommodaret. Hæc Imperatoris promissa decreta & firmata Dux intelligens, ex consilio suorum castra mouit à muro ciuitatis, & iterum trans pontem hospitandi gratia in Brachio maris in muratis ædificiis secessit, vniuersum populũ admonens, vt pacifici essent, & sine seditione necessaria emerent. Crastina verò luce exorta, *Cunonem* Comitem de Monte acuto, & *Baldewinum* de Burg, viros nobilissimos, & in omni verbo disertissimos, iussit coram adesse, quos ad suscipiendum obsidem filiũ Imperatoris confidenter direxit: quod actum est. Abducto ergo iam obside filio Imperatoris, ac in potestatem Ducis suorumque fideli custodia constituto, Dux sine dilatione nauigio per Brachiũ maris Constantinopolin aduectus est. Et assumtis egregiis viris, *Wernero de Greis, Petro* de * & cæteris Principibus, audacter curiam Imperatoris ingressus, facie ad faciem sibi astitit, vt audiret verbũ eius; & viua voce responderet ei super omnibus quæ requireret, aut eum interpellaret. *Baldewinus* verò nequaquam tunc palatium Imperatoris introiuit, sed in littore cum multitudi-

titudine remansit.

XVI. *Imperator* autem tam magnifico & honorifico Duce viso, eiusq; sequacibus, in splendore & ornatu preciosarum vestium tam ex ostro quàm aurifrigio, & in niueo opere harmelino & ex mardrino grisioque & vario, quibus Gallorum Principes præcipuè vtuntur, vehementer admirans honorem ac decorem illorum, primùm Ducem in osculo benignè suscepit; dehinc vniuersos primates & collaterales illius eodem pacis osculo honorare non distulit. Sedebat autem Imperator more suo potenter in throno regni sui, non Duci, non alicui assurgens ad porrigenda oscula, sed flexis genibus Dux incuruatus est, incuruati sunt & sui ad osculandum tam gloriosissimum Imperatorem & potentissimum. Osculatis deniq; omnibus ex ordine, Duci in hæc verba locutus est: *Audiui de te, quoniam miles & Princeps potentissimus tua sis in terra, & vir prudentissimus ac perfectæ fidei. Quapropter te in filium adoptiuum suscipio, & vniuersa quæ possideo, in potestate tua constituo, vt per te Imperiū meum & terra mea à facie præsentis & affuturæ multitudinis liberari ac saluari possit.* His pacificis & piis Imperatoris sermonibus Dux placatus, & illectus, non solum se ei in filium, sicut mos est terræ, sed etiam *vasallum* iunctis manibus reddidit cum vniuersis primis, qui tunc aderant, & postea subsecuti sunt. Nec morâ, aliqua ex ærario Imperatoris allata sunt dona inæstimabilia Duci, & cunctis qui conuenerant, tam in auro quàm argento, & ostro diuersi generis, in mulis & equis, & in omni, quod preciosius habebat. Sic verò Imperatore ac Duce perfectæ fidei & amicitiæ vinculo insolubili innodatis, à tempore Dominicæ incarnationis, quo hæc concordia contigit, vsq; ante paucos dies Pentecostes per singulas hebdomadas quatuor viri, aureis Byzantiis onerati, cum decem modiis monetæ Tartaron, de domo Imperatoris Duci mittebantur, quibus milites sustentari possent. Mirabile dictu. Vniuersa, quæ ex dono Imperatoris Dux militibus distribuebat, in mutatione alimentorum ad ærarium Regis protinus redibant; & nō solùm hæc, sed etiam quæ sub vniuerso orbe illuc congessit exercitus. Nec mirum: nam nullius præter Imperatoris merces tam in vino & oleo, quàm in frumento & hordeo, omnique esca, vendebatur in toto regno. Et ideo Regis ærariū assidua pecunia abundans, nulla datione euacuari potest.

XVII. Pace & concordia inter Imperatorem & Ducem hac conditione firmata, quam diximus, Dux in hospitia ædificiorum in Brachio maris relatus, hactenus obsidem filium Imperatoris honorificè remisit, certus vltrà de fide & amicitia ab Imperatore suscepta. Altera dehinc die, acclamatum est ex iussu Ducis per vniuersum exercitum, vt *pax & honor* Imperatori & omnibus suis deinceps exhiberetur; & iustitia seruaretur in omni mensura venditionis & emtionis. Imperator similiter interdixit in omni regno suo sub iudicio vitæ, ne quis noceret aut defraudaret quenquam de exercitu; sed omnia æquo pondere & mensura Peregrinis venderentur, precium verò alleuiaretur. Post hæc *quadragesimali* tempore inchoante, Imperator Ducem admonuit suæ adesse præsentiæ, multum per amicitiam & fidem datam illum obtestans & deprecans, quatenus transfretaret, & in terram Cappadociæ tabernacula collocaret, propter ædificia, quæ populus incorrigibilis destruebat. Quod Dux benignè annuit, ac traiecto flumine, alio in littore in pratis *Cappadociæ*, ipse & vniuersus populus castris positis commorati sunt. Abhinc & deinceps, paulatim Peregrinis carè omnia vendebantur; sed tamen munera Imperatoris nequaquam Duci imminuta sunt: metuebat enim eum valde. Dux verò venditionis penuriam rerum necessariarum intuens, & populi clamorem molestè accipiens, Imperatorem sæpius nauigio conueniebat, & de grauitate venditionis eum arguebat. Sed Imperator quasi inscius, & id fieri nolens, rursus Peregrinis omnia alleuiabat.

XVIII. Interea dum hæc ad Ducem cum Imperatore agerentur, & sanctū *Pascha*, iam tribus septimanis euolutis, processisset, *Boemundus* decem millia habens equitum, & plurimas copias peditum, per *Valonam* & *Durax*, & cæteras ciuitates regni Bulgarorum descendens, in virtute magna ante muros ciuitatis Constantinopolis astitit. Cui Dux ex rogatu Imperatoris cum viginti primoribus de suo assumpto exercitu occurrit, vt eum ad Imperatoris præsentiam sub firma fide introduceret, priusquam arma reponerent, aut tentoria collocarent. Tandem verò cùm se inuicem salutassent, & Dux diu cum ipso Boemundo ageret, plurimisque blanditiis ei persuaderet, vt verbum Imperatoris auditurus curiam intraret; Boemundus verò prorsus negaret, ac referret, nimium se Imperatorem pertimescere, eo quòd vir callidus & subdolus haberetur: ad extremum victus bona promissione Ducis & allocutione, fiducialiter palatium Imperatoris introiuit, in

osculo pacis, & in omni gratia & honore susceptus. Deinde diuersis colloquiis & consiliis inter se habitis, Boemundus *homo* Imperatoris factus est, cum iuramento & fide data pactus cum eo, quòd nihil de regno eius sibi retineret, nisi ex eius gratia & consensu. Statimque allata sunt Boemundo sicut Godefrido munera, miri & inauditi thesauri in auro & argento; vasa quoque preciosa opere & decore, multoque ampliora, quàm ab aliquo possit æstimari.

XIX. Cùm hæc concordia & fœdus inter Imperatorem & Boemundum fieret, *Tankradus*, sororis filius Boemundi, Brachium maris cum vniuerso comitatu & apparatu tam suo quàm Boemundi transfretauit, clam Imperatore, Duce ac Boemundo, ne & ipse subditus illi fieret. Hac igitur Tankradi præsumptione Imperator audita, molestè accepit, eò quòd eius colloquium vitauerit. Sed tamen prudenter dissimulans, Boemundum atque Ducem cum amore & immenso honore munerumq; largitione commendatos, trans fluuium ad exercitum remisit. Breui dehinc interuallo affuit *Robertus Flandrensis* cū immensis copiis: qui & ipse audita concordia Ducis & Boemundi cum Imperatore, fœdus iniit, homo illius factus: Vnde ipse quoque sicut & illi, ingentia munera de manu Imperatoris meruit accipere. Dehinc post aliquot dies ab Imperatore benignè commendatus est, & flumine prædicti maris emenso, in regione & pratis Cappadociæ sociis & Christianis Principibus admixtus, armis & copiis associatus est.

XX. Non multo dehinc tempore tam egregiis viris in vnum collatis, placuit ex communi consilio, quatenus iam congruum tempus expeditionis operti, sicut deuouerant, deinceps viam continuarent versus ciuitatem Nicæam, quam gentilis virtus Turcorum, Imperatori iniustè ereptam, suo subiugauit dominio. Eadem siquidem die, qua castra mouerunt, *Rufinel* applicuerunt. Et ecce legatio *Reymundi*, Comitis Sancti Ægidii affuit, quomodo & ipse in ciuitatem Constantinopolin ingressus cum Imperatore fœdus percussisset, rogans & obtestans, quatenus eum & Episcopum de Podio *Reymerum* nomine, præstolari vellent. Hi verò se minimè eum præstolari, aut longiùs his partibus immorari astruxerunt; sed paulatim se præcedere, ipsum verò Comitem recto & non nimium maturato calle posse subsequi, rebus suis cautè & diligenter cum Imperatore ordinatis. Ibidem Rufinel, *Petrus Eremita*, præstolatus Principes, cum paucis reliquis suæ attritæ multitudinis adiunctus est. Comitis verò Reymundi legati, accepto Ducis responso, Constantinopolin reuersi sunt. Dux siquidem & Boemundus & Robertus Flandrensis, donis à Rege preciosis donati & nimium commendati, iter suum continuant. Reymundus gratiosus & dilectus factus Imperatori, diebus quindecim Constantinopoli moram fecit, plurimum honoris & doni ab Imperatore consecutus, sub fide & sacramento homo illius factus.

XXI. In his itaque diebus *Robertus, Nortmanorum* Comes *Stephanus Blesensis, Eustachius*, frater prędicti Ducis, cum ingenti manu equitum & peditum similiter affuerunt: qui & ipsi cum Imperatore fœdus & amicitiam ineuntes, hominesque illius in fidei iuramento facti, nimiis donis ab eo honestati sunt. Dux verò & qui cum eo erant, interea *Nicæam* vrbem adierunt: quò ipse Dux primùm obsidionem, ante maiorem portam vrbis positis castris, constituit fieri. Subsecutis verò Principibus, paucissima requies in terminis Cappadociæ fuit trans prædictum Brachium maris S. Georgii; sed festinato itinere & ipsi castra metati, circa Nicæam vrbem consederunt: quæ mœnibus, muris, munitionibus turrium insuperabilis videbatur. In hac vrbe antiqua & robustissima, *Solymanus*, vnus ex principibus Turcorum, vir nobilissimus, sed Gentilis, dominio præerat. Qui audito Christianorum intentionis aduentu, omni armatura fortium virorum ciuitatem muniuit, quin & alimenta copiosa, vndecunque collecta, intulit; portas verò vndique seris firmissimis obstruxerunt. Vt enim circa Nicæam & eius mœnia in equis velocissimis prædicti Principes conuenerunt, alii in assultibus & discursibus equorum delectabantur, turres & fortissima mœnia admirantes, murosque duplices. Sed neq; his circumspectis, aliqua formidine concuti potuerunt; verùm omni virtute & militari habitu animati, vrbem assiliunt & oppugnant: alii verò pedestri agressu, non minus arcu & sagittis defensores vrbis bello lacessunt: sed plures grauissimis ictibus & iaculis desuper repugnantium attriti sunt, qui incautè & cæco impetu ac fragore subito prælia iuxta muros tentare ausi sunt.

XXII. Principes verò exercitus, videntes sic frustra & inutiliter bello populum perire, nec quicquam inclusis huic præsidio posse nocere, nil melius senserunt, quàm vt obsidione circumquaque posita, vrbem cogerent, & custodes murorum. Vnde in pri-

in prima obsidione *Godefridus*, Dux Lotharingiæ, Princeps ac Dominus de castello Bullionis, cum vniuerso comitatu Lotharingorum constitutus est: *Boemundus* Princeps Siciliç & Calabriæ, natione Nortmanus, vir alti cordis & miri ingenii, ac omni militari virtute in rebus bellicis aptissimus, & opibus ditissimus, vicinus sedẽ collocauit: *Tankradus*, tiro illustris, iuxta eundem Boemundum, auunculum suum, cum suis sodalibus considere decernitur. *Tatinus* quidam truncati nasi, familiaris Imperatoris Constantinopolis, & eius secretorum conscius, ductor Christiani exercitus, eò quòd loca regionis nota sibi essent, cum auxiliari manu militum eiusdem Imperatoris, vrbẽ in decreta sibi parte premebat. *Robertus*, Comes Flandrensis, nulli illorũ dispar in armis, diuitiis & viribus; & Comes *Robertus*, princeps Normaniæ, filius regis Anglorum ferocissimus, armis rebusque militaribus ditissimus, iuxta prædictos in obsidione eiusdem vrbis in ordine locati sunt. *Wernerus* de Greis castro, miles irreprehensibilis in arte bellica, *Eustachius*, frater prædicti Ducis Godefridi, cum *Baldewino* fratre eorum, viro clarissimo, & bello inuictissimo, pariter in ordine consederunt. *Baldewinus* de Monte castello, Hamaicorum Comes & princeps, vir illustrissimus in omni militari actione; *Thomas de Feria* castro, Francigena, miles acerrimus, vnà cum *Baldewino de Burg*, *Drogo* de Nahella, *Gerhardus* de Keresi castello, *Anselmus* de Riburgis monte, *Hugo* Comes de S. Paullo, *Engilradus* eiusdem Hugonis filius, miles egregius, *Wido* de castro Porsessa, tiro in armis fortissimus, *Baldewinus* de castello Gant, *Baldewinus* quoque vir bello nominatissimus, cognomine Calderim Comes, vnà *Willehelmus* de Foreis castello, omni virtute & potentia bellica præclarus, ad obseruandam vrbem, vix humanis viribus superabilẽ, omnes viri fortissimi, in decreta sibi parte consederunt.

XXIII. Episcopus verò de Podio, *Reymerus* nomine, omni bonitate repletus, non modica manu & apparatu circa vrbem vires augebat. *Stephanus*, Comes Blesensis, & caput & primus consilio in omni exercitu, in multitudine graui vno in latere vrbem tuebatur. *Hugo*, cognomine Magnus, frater regis Franciæ, illustrissimus socius, ad custodiendam vrbem suo sedit in ordine. *Robertus*, filius Gerhardi, *Reymundus* cognomine Pellez, *Bonwankerus* de Capis castello, *Milo* quoque cognomine Louer miles fortissimus; *Stephanus* de Albemarla, filius Vdonis Comitis de Campania; *Waltherus* de Dromedart, & eius filius *Bernhardus* dilectissimus, in omni facto & forma delectabilis; *Gerhardus* de Gorna, *Gothardus*, filius Godefridi, iuuenis clarissimus, *Rudolfus*, ditissimus copiarum; Dominus *Alenus*, cognomine Ferrans, *Conanus* quoque, ambo Principes Britanorum, *Reinoldus* de ciuitate Beluaciæ, *Walo* de Calmont, *Willehelmus* de Montpelir, viri imperterriti, fixis papilionibus cum cæteris præfatis in circuitu vrbis consederunt. *Castus* quoque de Berdeiz ciuitate, *Gebardus* de Roselon ciuitate, *Giselbertus* de Treua, vnus de Principibus Burgundiæ; *Oliuerus* de castro Iussi, miles audax & pugnax; *Achar* de Motinerla, candidus capite; *Reimboldus*, Comes de Oringis ciuitate, quo non alter valentior; *Lodowicus* de Monzons, mirabilis in opere militari, filius Comitis Dirici de Monthiliart; *Dudo* de Cons, rufus capite, bello doctissimus; *Gozelo* & frater eius *Lambertus*, bello peritissimus, cum patre suo *Cunone* de Monte acuto, viro illustrissimo, iuxta prædictorum papiliones tabernacula collocauerunt. *Petrus* de Stadeneis, *Reinardus* de Tul ciuitate, *Walterus* de Verueis, *Arnolfus* de Tyr, *Iohannes* de Namecca, *Herebrandus* de Boillon: hi omnes ad omne bellorum incendium indefessi vrbem cingebant.

XXIV. Nec dubitandũ est, cum tot Capitaneis primis nõ paucos affuisse sequaces & inferiores, seruos & ancillas, nuptas & innuptas, cuiusq; ordinis viros & mulieres. His omnibus, Episcopi, Abbates, Monachi, Canonici & Presbyteri præerant ad instruendos & corroborandos. Obsessa ab his copiis tota continetur ciuitas præter locum, quem ad tuendum, & vacuũ relictum, Comiti Reymundo decreuerant. Victũ, & omne quod necesse est corpori, nullis immitti portis iam copiosus sinebat exercitus. Sed lacus quidã miræ latitudinis & lõgitudinis, in modũ maris altus, aptus remis & nauigio, in quodã latere murorũ ciuitatis habebatur, per quẽ sæpius ingressus & egressus viris Solymani, necessaria inferentibus, ipsiq; Solymano, patere solebat. Nondũ verò *Reymundus*, præfatus Comes de terra S. Ægidii, quæ dicitur *Prouincia*, vires & opem contulerat. Nam cum Imperatore Constantinopoli cum suis cuneis moram faciebat, multum ei fœderatus præ donis magnificis, quibus de die in diem de domo Regis augebatur.

XXV. *Solymanus* audita tantorum virorum belligeratorum adunatione, à præsidio Nicææ egressus est propter auxilium cæterorum Turcorum &

Gentilium, spacio plurimorum dierum desudans, quousque quingenta millia virorum pugnatorum & ferratorum equitum ex omni Romania contraxit. Quibus vndique collectis & admonitis, fama obsidionis Nicææ & exercitus Christianorum ad aures eius perlata est; & quia numerus tot millium supra quadringenta millia illic consedisse referatur. Fama autem hac attonitus, cum vniuersa collectione suorum iter suum per montana mouit versus mœnia *Nicææ*, si fortè è specula rupium posset oculis deprehendere, si tot, vt audierat, illuc millia conuenissent, & qua parte hos saniùs aggredi posset. Tandem ex consilio suorum, quarta die obsidionis transacta, idem *Solymanus* duos ex suis sub falsa specie Christiana in morem Peregrinorum ad explorandam virtutem & actus Christiani exercitus direxit, qui custodibus arcis, & defensoribus Nicææ vrbis, in hunc modum nuncia deferrent: *Scitote, quia Princeps & Dominus vrbis nostræ, Solymanus, mittit nos ad vos, vt spem firmissimam in suo iuuamine teneatis. Nil formidinis vobis ab his circumsedentibus incutiatur, qui longinquo fatigati itinere, & huc in exilium progressi, pro stultis computabuntur, quos simili pœna & martyrio, vt Petri agmina ante hos dies tractabit; & in proximo vobis succurrere in manu robusta & in millibus infinitis paratus est.* Hac Solymani legatione accepta, viri duo præmissi per loca nota & deuia versus locum, quo vrbs inobsessa erat, viam insistunt, si fortè enauigare occultè ad ipsos vrbis defensores valerent, & nota facere, quæ illis à Solymano iniuncta erant: qualiter Solymanus, factis cuneis, in breui peregrinos aggrederetur, & vt omnis virtus Turcorum à portis erumperet, & sic in fortitudine admixta populum Domini deleret. Sed ex Domini voluntate à custodibus Christianis, circumquaque diffusis ad tuenda loca & semitas, ne qua fraus aut vis ex aduerso noceret, hi duo præmissi à Solymano, capti & retenti sunt, quorum alter in impetu occisus est, alter ad præsentiam Christianorum principum adductus est.

XXVI. Virum itaque apprehensum *Godefridus* Dux & *Boemundus*, & cæteri minis suppliciorũ coëgerunt, vt cuius rei causa missus venerit, sola veritate explicaret. Ille autem tot electorum Principum minas expauescens, & vitam suam in articulo mortis positam agnoscens, flebili voce, humili vultu lachrymarumque continua inundatione de vita & salute sua multum precatur; omnibus trepidans membris, & rei veritatem pollicetur aperire, & quod vtile & salubre vniuerso populo futurum esset. Fatetur enim se à Solymano missum, quem iugis montium cum innumerabili gente hospitatum, & adeò vicinum asserit, vt in crastino die circa horam tertiam eum ad pugnam credant affuturum, & eius dolos ac repentinos incursus sua relatione posse præcauere. Rogabat enim se in custodiam vsque ad prædictam horam teneri, quousque rei veritas & Solymani probaretur aduentus; sin autem aliquando his fefellisset, nequaquam sibi vitam donari, sed collo amputato velle perire. Instabat etiam multa & humili prece, quatenus Christianitatis professione baptismum susciperet, & Christiano iure Christianis cõmunicaret. Sed hoc potius petebat timore susceptę mortis, quàm aliquo catholicæ fidei amore. Tandem miserabili fletu illius & nimia Christianitatis promissione, primorum exercitus mollita sunt corda, ac illius miserti, vitam sibi donauerunt; sed tamẽ mittitur in custodiam, quam petebat. Ab hinc & deinceps peruigili cura totus solicitatur exercitus Christianorum, die ac nocte, armis & apparatu prouidus, vsque ad hanc horam, quam ex captiui promissione Solymani copias ab Alpibus innumerabiles ebullire didicerant. Dux Godefridus, Boemundus, Robertus Flandrensis & vniuersi, qui aderant, Comiti *Reymundo* tota nocte hac legationem direxerunt, quatenus plus solito viam maturaret, si cũ Turcis bellum committere vellet, & sociis subuenire. Sciebant enim eum in proximo iam ab Imperatore laxatum, & multis honoribus & diuitiis commendatum. Qui tantorum Principum legatione cognita, & Solymani tam maturata aduentatione, nihil moræ vltrà faciens, toto huius noctis tempore accelerauit iter; ac prima hora diei, iam sole mundum replente, cum Podiensi Episcopo in signis varii coloris & decoris affuit, in loricis & galeis, in fortitudine vehemente equestris & pedestris exercitus.

XXVII. Itaq; ipsius Comitis vix tentoria ponebãtur, cũ *Solymanus* circa horam tertiam ab altitudine montium descendebat, & omnis comitatus eius, vt arena maris per diuersas semitas factis aciebus exundãs: omnes viri fortissimi, & bello cautissimi, loricis & galeis & clypeis aureis valde armati, signaque plurima miræ pulcritudinis in manibus præferentes. Horum in prima acie ad decem millia, viri omnes sagittarii, in conuallẽ Nicææ præcucurrerant, arcus cor-

neos

neos & osseos, ad feriendum rigidissimos manu ferentes; & vniuersi equis insidentes cursu velocissimis & bello aptissimis. Sic Solymanus & sui descendentes, per portam vrbis irrumpere in impetu nitebantur, quam *Reymundus*, prędictus Comes ad tuendum obsederat. Sed ab ipso Comite & à *Baldewino*, fratre Ducis, illis ex aduerso cum *Baldewino Calderim* occurrentibus plurima manu, grauiter retrusi & expugnati sunt. In hoc horrore crudelissimi belli inter manus festinantes, sermo Episcopi sic populum consolatur: *O gens Deo dicata, omnia pro DEI amore reliquistis, diuitias, agros vineas & castella: nunc in promptu vita perpetua est ei cui contigerit hoc in prælio martyrio coronari. Indubitanter hos inimicos, DEO viuenti contrarios, adite; DEO donante hodie victoriā suscipietis.* Hac admonitione *Paganus* de Garlanda, dapifer Regis Francorum, *Wido* de Porsessa, *Tankradus* & *Rotgerus* de Barnauilla, *Robertus* Flandrēsis, *Robertus* Nortmanorum Princeps, confratribus in CHRISTO sine mora subueniunt, per medias acies fulmineis ictibus & equorū celeritate discurrentes. Dux *Godefridus* & *Boemundus* non equo tardantes, laxis frenis per medios hostes aduolant, hos lanceis perforantes, hos ab equis deiicientes, & socios sæpe hortantes, ad trucidandos hostes virili admonitione consolantur. Illic non modicus fragor hastarum, tinnitus gladiorum & galearum in hoc luctamine belli est auditus; nō modica Turcorum ruina ab his egregiis viris, eorumque sociis facta est. Hac victoria DEI gratia in populo catholico habita, *Solymanus* & sui in montana fuga reuersi sunt, nulla vlterius pugna in hac obsidione populum DEI aggredi audentes. Ab illo die omnem clementiam erga captiuum legatum Solymani fideles CHRISTI exhibebant: quia eum verum & fidelem in sua promissione experti sunt: & priuatus inter familiares summorum Principum diligebatur. Occisorum verò & vulneratorum capita Christiani amputantes, secum in signū victoriæ deferenda in sellarum suarū corrigiis ad tentoria sua detulerunt; & ad societatem, partim in tabernaculis relictam, circa vrbem ad prohibendum exitum inclusorum, cum gaudio reuersi sunt. At huius primi belli turbine sedato circa *Nicæam*, capita Turcorum amputata intra vrbis mœnia iactabant, ad terrendos magistros arcis & custodes murorum. Deinde mille capita Turcorum collecta, in curribus & saccis plaustrisq; reposita, detulerūt vsq; ad portū, qui *Ciuitot* dicitur; & sic nauigio Imperatori Constantinopolin missa sunt. Imperator visis tot capitibus aduersariorum suorum, & militum Solymani, cuius iniusta vi vrbem Nicæam in dolo amiserat, plurimum in hoc fidelium triumpho exhilarescit; ac disponit, vt pro labore bellico magnam recipiant remunerationem. Vnde pecuniam non modicā, ostra diuersi generis, & omnia necessaria ad remunerandum quenq; potentem in vehiculis mulorum & equorū direxit: victus innumerabiles pariter attribuit; vendendi & emendi vndiq; suo in regno largissima facultas concessa est. Nautæ & mercatores certabāt ex Imperatoria iussione nauibus plenis cibariis frumenti, carnis, vini, olei & hordei per mare discurrere, quousque ad portum *Ciuitot* anchoras iaciunt, vbi fideliū turmæ ad refocillandum corpus, antè ieiuniis aggrauatum, omnia venalia reperiebāt. Hac frequentia escarum fruentes & gaudentes, conspirant & affirmant, se non recessuros, quousq; vrbs superata & capta Imperatoris potestati restituatur. Promiserant enim iuramento, nihil de regno Imperatoris, non castra, non ciuitates, nisi ex eius voluntate aut dono, retinere. Hoc comperto & inuestigato, & visa Christianorum victoria & Turcorum cæde cruentissima, captiuus ille, quem prædiximus, diffisus vitæ, & Christianitatis iugum effugere cogitans, quadam die visa opportunitate clarissima, & custodiæ negligentia, facilis saltu pedis, vallum murorum vrbis transuolat; Turcos per mœnia præsentes, & tunc belli otio vacantes, ad subueniendum sibi incessabili voce admonet ac precatur. Qui sine mora funiculo à mœnibus dimisso inter manus fallacis & fugitiui, * pereni mox in ipso pendentem & manibus hærentem, intra mœnia non paruo clamore ac fragore facto interius & exterius, leuauerunt. Nullus tamen Christianorum fugientem sequi aut retinere præsumsit, propter Turcorum iacula desuper infestantium. Cùm in decreto firmissimo obsidionis & destructionis vrbis, curricula septem hebdomadarum ibidem circa mœnia eius versarentur; & Principes alii iactus & tormenta lapidum ad minuendos muros & turres aptarent; alii arietes ferratos componerent, & diuersa ingenia quærerent, assultusque plurimos inferrent, *Baldewinus Calderim* incessanter muros impugnās, nimisq; temerario & audaci conatu præcurrens, in ictu præmissi lapidis fractis ceruicibus vitā expirauit. *Baldewinus de Gant* dum ibidē in as-

[Right margin: XXVIII (beside "Imperator visis tot capitibus…"); * (beside "pereni mox in ipso pendentem…"); XXIX (beside "Cùm in decreto firmissimo…")]

sultu vrbis desudaret, & incautè muros appeteret, vertice transfixo in impetu sagittæ, vitam exhalauit. Post hæc dum ex consilio & decreto Principum rursus exercitus iteraret assultum, *Comes de Foreis* & alter de Insula Flandriæ *Walo* nomine, in eodem assultu nimium feruentes, & bello vehementes, dum hostes lacesserent, sagittis infixi interierunt. *Wido de Porsessa*, illustris eques ibidem infirmitate occupatus, vita decessit. Fleuit super his omnis populus catholicorum, quoniam fortes consiliarii & auctores rerum capitalium habebantur. Tantos etenim viros nobilissimos cum omni honore & religione Episcopi & Abbates sepelierunt, non modicam eleemosynarum largitionem pro salute animarum illorum diuidentes egenis & mendicis.

XXX. Dehinc quadam die dum plurimorum Principum strues & machinæ muro Nicææ applicarentur, & quædam non in vanum, quædam frustra laborarent, *Henricus de Ascha* & *Hartmanus* Comes, vnus de Maioribus Alemaniæ, vulpem ex proprio sumtu quercinis trabibus composuerunt, cuius in gyro tutos intexuerunt parietes, vt grauissimos Turcorum sufferret ictus armorum, omniumque iaculorum genera; ac sic in ea manentes, tuti & illæsi vrbem fortiter impugnando perforarent. Hoc tandem *vulpis instrumentum* dum ad vnguem opere & ligaturis perduceretur, milites prædictorum Principum loricati ad viginti in eadem vulpis protectione sunt constituti. Sed magna virorum inundatione & conamine iuxta muros applicata, non æquo subsedit aggere, non recto impulsu aut æquo conductu moderata: & sic trabes, postes, vniuersæq; ligaturæ contritæ, viros in ea latentes in momento oppresserunt. Hartmanus ac Henricus dolentes, & magnum de casu suorum luctum habentes, sepultura extinctos honorificè condiderunt; sed non parum gaudere potuerunt, quòd cum suis non in hac momentana suffocatione perierunt.

XXXI. Alia post hæc die dum creberrimi assultus plurimorum in vanum consumerentur, Comes *Reymundus* turrim quandam duobus tormentis lapidum, quæ vulgo dicuntur *Mangenæ*, fortiter quassatam oppugnauit. Sed minui & dissolui vel lapis vnus ab hoc antiquo opere, & cæmento vix solubili, robustissimo tam iactu non potuit, dum ad extremum plura adaucta sunt lapidum quassantium instrumenta, quibus tandem muri concussi rimas per loca pertulerunt, & aliqui lapides præ creberrima iactatione cum cæmento minui ac labi cœperunt. Quod videns exercitus Dei viuentis, adunata manu, & facta testudine viminea vallum superans, audaci transitu muros impetunt; turrim muris eminentem vncis ligonibus perrumpere & perforare moliuntur, quam Turci interius coaceruatione lapidum compleuerant, vt validius staret densitate lapidum, & si fortè exterior murus à Gallis corrumperetur, volentibus penetrare impedimento esset congeries infinitorum lapidum. Populus autem Dei viui accensa magis ac magis ira, & strage suorum commotus, turrim percurrit acumine mordacis ferri, quousque foramen trans turrim tanta virtute reddunt, vt hiatus cauati muri duos in simul penetrare præsumẽtes capere videretur, qui coaceruationem lapidum singulatim eruerent & minuerent, viamque ad hostes patenter aperirent: Sed nec sic proficere potuerunt.

XXXII. Nocte verò quadam ab hac colluctatione, & plurima stragis conamine, circa vrbem populo vexato, & interdum in castris relato, deprehensum est, Turcos nauigio per *lacum* ab vrbe sæpius exire; viros coadiutores arma & omnia necessaria clàm inferre, mercatores vsquequaque illuc conuenire, & à Turcis omnia venalia in eodem lacu reperire. Ex hoc denique Principes plurimis vsi sunt consiliis, quid agerent vel insisterent, qualiter lacus his interdicatur, & inclusis exitus & introitus vltrà nauigio negetur, dicentes non aliter suos assultus vel laborem posse perficere. Tandem inter plurimas discussiones tale repertũ est consilium, quia nisi nauali custodia tam spatiosus obseruaretur lacus, nequaquã hostes posse reprimi, nec vrbem alimentis posse vacuari. Vnde magnis & paruis in vnum vocatis, decretum est cõmuni consilio, vt ad portum *Ciuitot* innumerabiles copiæ equestris & pedestris vulgi mitterentur, qui naues à Domino Imperatore impetratas, eiusque dono concessas, à mari per siccum iter vehiculis, arte lignorũ aptatis funibus canabinis, & loris taureis humero & collo hominũ & equorũ impositis, vsq; ad lacum Nicææ perducere valerẽt. Quod actũ est; & noctis in silentio viam septem milliarium trahentes, has naues miri ponderis & magnitudinis, quæ numerum centum virorum capere poterant, orto Sole ad prædictũ locũ applicuerũt, has in littore & vndis reponentes. Nec mora, Principes exercitus exurgẽtes vndiq; peruenerũt ad lacũ, videre & scire

de naui-

de nauibus; gauisi, quòd sui incolumes, & sine hostili infestatione, & naues sine læsione receptæ sunt.

XXXIII. Nauibus itaque receptis sanis & illæsis, fortissimi milites Gallorum in eis sunt constituti, qui vltrà exitu Turcis interdicto obstarent, & nihil prorsus necessariorum eis inferri paterentur. In vna autem naue de *Turcopolis* Imperatoris viri sagittarii habebantur, qui nauali certamine in aquis multum præualere solebant. *Turci* verò, & vniuersi custodes præsidii, circa lacum tumultum populi, & Principum tam matutinos conuentus intelligentes, ad mœnia versus fluuium concurrunt, multum de nouiter adductis nauibus admirati, quas procul dubio suas æstimassent, nisi quòd suæ adhuc altero in littore iuxta muros & mœnia catenatæ ferro & seris stare videbantur. Sic lacu nauali obsidione præoccupato, & militum illic in flumine loricata manu, in lanceis, arcu & sagittis armata, relicta, Comes *Reymundus*, & sui satellites, ac plurima manus de exercitu iterarò prædictam turrim conueniunt; assultus & lapidum iactus multiplicant; Turcos non parcè vexant & impugnant, ariete ferrato muros crebra hominum vociferatione impellentes. Turci siquidem videntes crebro ariete muros impelli & concuti, & turrim ligonibus perfodi, adipem, oleum, picemque stuppis & facibus ardentissimis commixtam, fundebant à mœnibus, quæ instrumentum arietis & crates vimineas prorsus absumserunt: alii sagittis & corneo arcu plurimos interimebant; alii saxorum læsione secus muros & torrim laborantes opprimebant. In hac Turcorum defensione & reluctatione, quidam miles illorum ferocissimi animi & cordis non parcè desudabat arcu & iaculis; &, quòd dictu mirabile est, in vulnere sibi illato diffisus vitæ, procul abiecto clypeo, manifestè opposuit pectus telis cunctorum, & rupea saxa in medium vulgus ambabus manibus torquebat. Hic quamuis, vt aiunt pro vero qui affuerunt, viginti sagittis adhuc hærentibus in præcordiis premeretur, non continebat manus à iactura lapidum & percussione Gallorum; sed amplius & sæuius damnum exercebat in populo. Dux verò *Godefridus* videns tam ferocissimum & crudelissimum sæuire, nec tot sagittarum infixione deficere, sed plures fidelium illius iaculatione perire, arrepto arcu baleari, & stans post scuta duorum sociorum, eundem Turcum trans vitalia cordis perculit; sicque mortuum vltrà à cæde horrenda compescit. Tandem fatigato populo Christianorum, & Sole declinato, & assultu tam horribili sedato, Turci angustiati præ foramine turris, rursus saxorum aceruos comportant interius noctis in silentio, ne facilis aditus in crastino reperiretur.

XXXIV. Manè autem Sole relato, populus Dei ad iterandum assultum, & ampliandum turris penetrale, animatur & armatur. Sed visa & agnita rursus lapidum collatione opposita in recenti foramine, memor periculi & anxietatis, quam priori luce pertulerat, cœpit animo mollescere, & quisque alium commonere, vt præiret. Tandem miles quidam illustris, de tabernaculis prædicti *Roberti* Nortmanorum Comitis exiliens, galea opertus & lorica, & tectus clypeo, trans vallum muros imperterritus inuadit, ad turrim properat, & aceruos lapidum à foramine eruere nititur, & aditum saxis occupatum vacuare. Sed grandine saxorum, & assidua inundatione iaculorum incepti obliuiscitur. Videns autem idem miles omni auxilio se destitutum, & præ oppressione immensorum lapidum nihil posse proficere, cominus muro se astringit ad deuitanda iacula Turcorum, quæ sine intermissione fatigabant virum egregium. Sed nec sic, euadendi manus illorum vlla via aut facultas illi monstratur. Tandem tot millium lapidibus à collo & capite illius scuto auulso, fractis ceruicibus iuxta muros obruitur; & in ipsa lorica & galea moritur in aspectu omnium fidelium, nequaquam illi subuenientium. Turci ergo videntes virum immobilem iam obisse, ab ipsa nefanda turri catenā proiiciunt, vngues ferreos acutissimos & rapacissimos ex fabrili ingenio & opere habentem quasi hamos, quæ anulo loricæ extincti militis infixa, eundem arripiens ac retinens, cum cadauere mortuo intra mœnia leuatur. Dehinc corpus militis apprehensum, licet extinctū, in laqueo funis ad mœnia suspenderunt, vt Christianos per hanc inhumanitatem amplius offenderent. Offensi igitur & tristes vniuersi lamentabantur confratrem, tam crudeli nece & vili tractatu obisse. Quem post hanc diutinam illusionem nudum à mœnibus proiectum, honorificè susceptum cum cæteris præfatis & ibidem occisis fidelibus, in eleemosynarū distributione, sacerdotumq; commendatione sepelierunt.

XXXV. Hac ruina virorum fortium, & creberrimis damnis Christianorum, quæ in assultu vrbis per singulos dies patiebātur, Duce Godefrido & Boemūdo cunctisq; Princi-

bus turbatis; & quia nullo conamine machinarum & balistarum aut impetu virium muris aliquam læsionem inferre poterant, sed omnis labor, & virtus eorum in cassum consumebatur, quidam Longobardus genere, *magister & inuentor magnarum artium & operum*, videns miserias & strages Christianorum, vltro se obtulit præfatis Principibus, quorum animum huiuscemodi solatione & promissione releuat, dicens: *Video, quia omne opus machinarum nostrarum in vanum laborat, vestrates crebra morte circa muros minuuntur, & magnis periculis vita residuorum adhuc subiacet. Nam Turci inclusi confidenter & securi à turribus & mœnibus repugnant; incautos & nudos sagittis & saxis obruunt: quin murus antiquorum astutia fundatus, non ferro aut aliquo robore potest rescindi. Vnde quia omnem virtutem vestram sic frustrari perspexi, maiestatem vestram adire & compellare disposui, quatenus si consiliis meis acquiescatis, & aliquod laboris mei præmium à vobis consequar, Deo auxiliante, turrim hanc, quæ valida & insuperabilis videtur, humi cogam procumbere sine damno & vestrorum periculo commilitonum, per quam aditus patebit ad inimicos, vobisque contrarios: tantùm necessaria arti meæ & communi sumtu & iuuamine administrentur.* Audita hac viri promissione, cum omni beneuolentia pacti sunt ei dare quindecim libras Cartanensis monetæ, præmium laboris sui; & quicquid necessarium operi requireret, indesinenter administrare, gauisi & confidentes in spe promissi artificii. Magister itaque artis facta prædicta conuentione, ingenia sua aptat, parietes decliues connectit, & virgeas crates assuit mirifico instrumento, sub cuius protectione ipse ac secum desudantes capita sua tuta à iaculis Turcorum, desuper resistentium, haberent.

XXXVI. Ad vnguem verò instrumento suæ protectionis perducto, viri Christianorum loricati & clypeati circa machinam conglobantur. Quam in virtute sua trans vallum impulerunt trahentes; & iuxta muros, inuitis & prohibentibus desuper omnibus Turcis, cominus adiunctam statuerunt. In qua magister artis cum cæteris opificibus suis tutus relinquitur, regressis sine magna læsione fidelium turmis. *Turci* verò videntes huius ingenii instrumentum in detrimento vrbis posse præualere, faculas ardentes cum pice & adipe iactant super machinã, & saxeas moles conuoluunt à mœnibus, si sic aliqua arte ars muro illata destruatur, & inclusi in ea absterreantur. Sed frustra omnia iactant aut conantur: quia parietes decliues nil ingestum ignis aut lapidis retinebant. Magister verò artis fiducialiter latens in machina cum sociis secum habitis, sub fundamento turris ligonibus & acutissimo ferro cauare terram non desinit, donec trabes, postes & cætera immanissima robora lignorum in ipsa cauatione sub fundamento componeret, quibus muri, ablata terra, ne subitò super adhuc fodientes ruerent, inniterentur. Iam verò cauatione permaxima facta in latitudine & longitudine, ex admonitione magistri artis, vniuersi de exercitu, parui & magni, sarmenta, stipulas, tegulas, calamosque aridos, stuppas, & omnia fomenta ignis conferunt, & inter postes & trabes & magnificas arbores coaceruant, vndique his lignis cauatione occupata: Post hæc ignis à magistro operis immissus, magno spiramine suscitatur, quousque perstrepens & discurrens flamma insuperabilis magis ac magis inualuit, quę postes, trabes & omnia ligna supposita in cinerem redegit. His ita in fauillam redactis, & fundamentis sustentaculo deficiente, tam terræ quàm lignorum ædificium vetustissimæ turris resupinum in momento, noctis medio, corruens, tantum reddidit sonitum, vt tonitrui fragor, omnibus somno excitatis, videretur. Igitur tam intolerabile pondus collapsæ turris licet repentino casu procumberet, non cæmentorum aut petrarum collisione, in plurimas partes dissiliit; sed quassi & corrupti per loca muri ipsius arcis iacentes rimarum læsione hiabant, aditumque, sed tamen difficilem, exhibebant. In hac itaque turris ruina & contritione, vxor nobilissima Solymani vehementer exterrita, non vltrà in vrbis confisa præsidio, noctis in silentio, à suis in lacus flumine immissa est, vt sic nauigio Christianos euaderet. Sed percepto eius abscessu à militibus, lacum tuentibus, remigio nouiter adductarum nauium capta, & in custodiam Principum cum duobus tenellis filiis reposita est.

XXXVII. Turci & arcis defensores pariter, turri humi procumbente perterriti, ac matronæ huius captiuitate stupefacti, & lacus enauigatione amodo desperati, suorum occisorum interius graui imminutione desolati, longa obsidione fatigati, nec se euadere posse videntes, consilio inuicem habito de vita & salute membrorum precantur sibi parci ab exercitu Christiano, claues vrbis policiti reddere in manus Imperatoris Constantinopolis, sub cuius conditione vrbs primitus hæreditario iure seruiens habebatur, quousque iniusta vi Solymanus sibi

subiuga-

subiugatam inuasit. *Tatinus* verò truncatæ naris, familiaris Imperatoris, consilio Maiorum exercitus satisfaciens, precibus illorum, suscepta vtrinque fide & reddita, apud Christianos proceres pro eis intercessit, hac conditione, vt ab vrbe incolumes exeant, & in Imperatoris deditionem veniant, cum vxore Solymani nobilissima, quæ nuper capta, in custodia Principum Francorum habebatur cum duobus filiis suis tenellis. Sic vtrinque sedato assultu, dum diuersa consilia reddendæ ciuitatis agerentur, & plures captiui Christianorum redderentur, quædam sanctimonialis fœmina de cœnobio S. Mariæ ad horrea Treuirensis Ecclesiæ cum cæteris restituta & absoluta est in manus Christiani exercitus, quæ se de attrito Petri agmine captam & abductam professa est, parumque intermissionis à fœda & abominabili cuiusdam Turci & cæterorum commixtione habuisse conquesta est. Dum verò super his iniuriis miserabiles gemitus in audientia Christianorum proferret, inter proceres & milites CHRISTI *Henricum de Ascha* castello recognouit. Quem ex nomine lachrymabili & humili voce compellans, ad auxilium suæ emendationis adesse commonuit. Qui statim hac recognita, super infortunio eius motus est, omnique industria & misericordia, qua potuit, apud Ducem Godefridum obtinuit, quatenus ei à Domino *Reymero*, venerabili Episcopo, consilium pœnitentiæ daretur de huiuscemodi incestu. Tandem consilio accepto à Clero, facta est ei remissio illicitæ copulationis cùm Turco, & alleuiata pœnitentia; eò quòd vi & nolens ab impiis & sceleratissimis hominibus hanc fœdam pertulit oppressionem. Post hæc modico interuallo solius noctis, per internuncium eiusdem Turci, qui eam violauerat, & cæteris abstulerat, plurima suasione & blanda promissione ad illicitos & incestos thalamos reinuitatur. Exarserat enim idem *Turcus* in illius inæstimabilem pulcritudinem, vnde nimium ægrè ferebat ipsius absentiam, cui adeò præmia promiserat, quæ illius animo sic insederant, vt ad nefandum maritum rediret. Promittebat enim & idem Turcus in breui Christianum fieri, si fortè à captiuitate & vinculis Imperatoris exiret. Tandem misella, si vi antè deliquit, nunc blanditiis & vana spe decepta ad impium sponsum & adulterinas nuptias recurrit, vniuerso ignorante exercitu, quæ astutiâ & lasciuiâ ab eis subtracta est. Post hæc à relatoribus innotuit; quòd ad eundem Turcum reuersa sit in exilio quo erat, non alia de causa, nisi propter libidinis intolerantiam. Iam sic turbine sedato belli, & Christianis captiuis ab vrbe restitutis, Turcisque in deditionem Imperatoris susceptis & transmissis, exercitus DEI viuentis hanc diem in magno gaudio & exultatione ibidem in castris exegit: quia pro spe illis adhuc omnia contingebant.

XXXVIII Crastino verò die illucescente, vsui sumtis necessariis, mouit omnis populus, iter faciens per mediam *Romaniam* securus, & nihil metuens affuturæ aduersitatis. Biduo autem communi agmine gradientes per iuga montium, & angustas fauces viarum, decreuerunt tanti exercitus diuisionem fieri, vt liberiùs & spatiosiùs in castris populus habitaret; sicque diuisus, pleniùs escis & pabulo equorum abundaret. Conuenerunt quidem inter duos montium apices; vbi per pontem flumine quodam superato, *Boemundus* prorsus cum suis sequacibus turmis à Duce Godefrido dissociatur. Quem quidam magnifici primores sunt secuti, *Robertus* Comes Nortmannorum, & *Stephanus* Blesensium Princeps; sic semper viam ad dexteram insistentes ac moderantes, vt amplius milliari à confratribus non elongarentur. *Dux* suique contubernales cum Episcopo *Podiensi* & *Reymundo* Comite semper ad dexteram tendebant. Hac ergo diuisione facta, Boemundus cum omni exercitu suo in vallem *Dogorganhi*, quæ à modernis *Ozellis* nuncupatur, hospitandi gratia, circumquaque sociis in gramine diffusis, circa horam nonam descendit, vt alimentis, cæterisq; necessariis, in locis, aptis riuis & pratis, castra locarent.

XXXIX. Vix verò *Boemundus* & cæteri viri fortissimi ab equis descenderant, & ecce *Solymanus*, qui ab eo tempore, quo in fugam ab vrbe *Nicaa* versus est, auxilium & vires contraxit ab Antiochia, Tarso, Alapia & cæteris ciuitatibus Romaniæ, à Turcis sparsim positis, affuit in impetu vehementi & multitudine graui. Nec mora, nec requies vlla cædendi & expugnandi exercitum, ac discurrendi per castra fuit, aliis sagittis transfixis, aliis gladio detruncatis, nonnullis à tam crudeli hoste captiuatis: adhæc vndique clamor magnus & tremor in populo excitatur; mulieres nuptæ & innuptæ vnà cum viris & infantulis detruncantur. *Robertus* verò Parisiensis miseris volens succurrere, sagitta volatili confixus & extinctus est. Boemundus hac strage grauissima attonitus cæterique priores, equos

S 4

reparant, ad loricas & arma festinantes in vnum conglobantur, ac plurimum se ex
improuiso defendentes, diu prælia cum hostibus committebant. *Willehelmus* iu-
uenis audacissimus, & tiro pulcerrimus, frater Tankradi, dum multum in armis re-
sisteret, Turcos hasta sæpius perforaret, in conspectu ipsius Boemundi sagitta
percussus corruit. *Tankradus* viriliter in gladio defensus, vix viuens euasit; sed si-
gnum decoris, quod in hasta prætulerat, ibidem cum fratre reliquit. *Turci* cum
Principe suo Solymano magis ac magis inualescentes, fortiter irrumpunt in ca-
stra, sagittis & corneo arcu ferientes & mortificantes pedites, peregrinos, puellas,
mulieres, paruulos ac senes, nulli parcentes ætati. Hac crudelitate atrocissimæ
mortis stupefactæ teneræ puellæ & nobilissimæ, vestibus ornari festinabant, se of-
ferentes Turcis, vt saltem amore honestarum formarum accensi & placati, dis-
XL. cant captiuarum misereri. Cùm sic afficerentur fidelium greges, & Boemun-
di virtus iam minus resistere valeret, eò quòd ex improuiso in se suosq; armis exu-
tos irruissent, iamque ad quatuor millia de exercitu Christianorum in manu ho-
stili cecidissent, nuncius per abrupta montium sine mora equo transuolat, quo vs-
que ad castra Ducis tristis & exhaustus spiritu venit. Quem vt *Godefridus* Dux, ab
ostio tabernaculi aliquo spacio transgressus ad considerandos socios, à longè per-
spexit rapido cursu festinantem, & mœsto vultu pallentem, qua de causa viam ac-
celerauerit, requirit, vt sibi cæterisque primoribus referat & exponat. Hic amara
& grauia nuncia retulit, dicens: *Nostri Principes cum ipso Boemundo grauissimum belli la-
borem sustinent; vulgusqúe sequens iam totum capitalem subiit sententiam, qua & domini Prin-
cipes nostri sunt casuri in præsens, nisi festinatò manus vestra subueniat. Turci quidem castra no-
stra irruperunt, & per vallem, quæ dicitur* Ozellis vel terribilis, *descendentes ad vallem* De-
gorganhi *Peregrinos trucidare non cessant. Robertum Parisiensem capite deciso iam intereme-
runt:* Willehelmum *iuuenem egregium, sororis Boemundi filium, dignum planctu, percusserunt.
Et iccirco vos omnis inuitat societas ad ferendum auxilium: nulla vos mora aut dilatio impediat
XLI. aut retardet.* Hac audita miseria & Turcorum audacia, Dux per vniuersa agmi-
na iussit cornua perstrepere; socios commonere vniuersos & arma capere, signa e-
rigere, sociis sine vlla dilatione aut requie subuenire. Tanquam si ad conuiuium
omnium deliciarum vocarentur, festinant arma capere, loricas induere, gladios
recingere, equis frena referre, sellas tergis imponere, clypeos resumere; & ad se-
xaginta millia equitum è castris procedunt cum cætera manu pedestri. Iam dies
clarissima illuxerat, Sol radiis fulgebat lucidissimus: cuius splendor in clypeos au-
reos & vestes ferreas refulsit; signa & vexilla gemmis & ostro fulgida erecta, & ha-
stis infixa coruscabant. Caballi celeres calcaribus vrgebantur, nullus socium aut
fratrem expectabat, sed quisque, quo velociùs poterat, ad auxilium & vindictam
Christianorum viam insistebat. Hos denique Turci ex improuiso vt persenserunt
ad auxilium sociorum omni velocitate & belli instantia animatos esse tam robu-
sta manu, & in armis & veste ferrea, & in signis luciferis ad bella erectis, fugam arri-
piunt; & timore concussi, à cæde horrenda declinant, alii per deuia, alii per semi-
tas notas diffugium facientes. Sed *Solymanus* cum ampliori manu & densioribus
cuneis in montis cacumine fuga elapsus consistens, Christianis insequentibus
XLII. occurrere ibidem, & in faciem resistere disposuit. Dux autem *Godefridus*, qui
solus cum quinquaginta sodalibus in equi velocitate præcesserat, subsequentis
populi in breui adunatis viribus, indubitanter ad ardua montis conscendit, cum
Turcis ferire & armis committere, quos conglobatos & immobiles ad resistendum
in montis vertice respiciebat. Iamque vndique suis receptis & adiunctis, hostes
immobiles incurrit, hastas in eos dirigit, sociosq; vt cõstanter eos adeant, virili vo-
ce adhortatur. *Turci* verò cum Duce suo Solymano Ducis Godefridi & suorum
constantiam nequaquam animo ad præsens bellum deficere videntes, à montis
summitate laxis frenis equorum velocitate fugam parant. Quos Dux via sex mil-
liarium insecutus, alios in ore gladii percussit, nonnullos captiuos cum suis te-
nuit; prædas & spolia illorum non pauca cepit; puellas & iuuenes & omne, quod
asportare vel abducere sperabant, ab hostibus excusserunt. *Gerardus de Keresi* in
equo laudabili residens, in eadem hostium insecutione in supercilio montis ad-
huc Turcum manentem, & nimium audentem viribus, respiciens, scuto tectus
fortiter hasta incurrit: Quem sagitta illius emissa & clypeo excussa, trans iecur &
pulmonem perforat, equumque morientis & labentis abduxit. *Baldewinus* Comes
Hamaicorum, vir & largitor magnarum eleemosynarum, cum *Roberto* Flandrensi
Turcos

Turcos fugientes sternit; hortatur socios, circumquaque concurrentes, vt feriant & trucident, & ab insecutione illorum nunquam retardari aut manus continere videantur. *Baldewinus* de Burg, *Thomas de Feria* castro, *Reinoldus* Beluacio, *Walo* de Calmont, *Gothardus* filius Godefridi, *Gastus* de Berdeiz, *Rudolphus* etiam: hi omnes vnanimes in luctamine belli desudabant, Turcorum agmina in virtute militari insequentes ac scindentes. Equorum ilia grauis anhelitus pulsat, fumus ab ipso anhelitu per medias acies in nubem densabatur. *Turci* verò interdum recuperatis viribus, in virtute multitudinis suæ freti viriliter resistebant in grandine sagittarum denso volantium & cadentium. Sed huius grandinis tempestate citò transmissa, fidelium turmæ, tela manu retinentes, illorum globos attenuant & mortificant, victosque tandem cogunt in diffugium per deuia viarum & abrupta montium, quorũ semitas notas habebant. XLIII. Christiani ergo victores, quicquid in stipendio suæ expeditionis Turci conduxerant, frumentum, vinum non modicum, buflos, boues & arietes, camelos, asinos, equos & mulos, præterea aurum preciosum & argentum infinitum, papiliones mirifici decoris & operis abstulerunt. In huius victoriæ prospero successu omnes vnanimiter, *Boemundus* scilicet & cæteri Principes præfati, qui erant ductores & columnæ exercitus, in concordiam & cõsilium redeunt, & ab illo die commixtis cibariis cunctisque rebus necessariis, omnia communia habere decreuerunt: Quod & actum est. In hoc conflictu belli, Turcorumque diffugio, nonnulli Christianorum militum sagittis vulnerati perierunt; Turcorum autem tria millia cecidisse referuntur. Hoc tam crudeli certamine finito, circa flumen quoddam & eius carectum Christiani milites spatio trium dierum quieuerunt, curantes corpora nimis fessa ex abundantia escarum, quas Turci occisi reliquerant. Episcopi verò, presbyteri, monachi, qui aderant, corpora occisorum terræ tradiderunt, animas fideles illorum in manu IESV CHRISTI precibus & Psalmis commendantes. *Solymanus* iam denuò victus, Alpes Romaniæ vix euadens condescenderat, nihil vltrà spei habens vrbis *Nicææ*, vxoris filiorumque; ac nimium luctum faciens suorum, quos ante hos dies in campo Nicææ extinctos à Gallis amiserat, & nunc eorum, quos in valle Gorgonia captos & peremtos reliquit.

ALBERTI AQVENSIS EXPEDITIONIS HIEROSOLYMITANÆ LIBER TERTIVS.

Argumenta Capitum.

I. Post victoriam CHRISTI fideles vbi castra locauerint, & miserabili siti cruciati, quanti expirauerint.

II. Item de eodem.

III. Vltrà progrediuntur: exercitus in geminas partes diuiditur: primores venatui vacant.

IV. Dux cum vrso confligens, grauiter sauciatur: sed auxilio alterius militis perempta bestia viuus eripitur.

V. Tankradus fixis iuxta Tarsum ciuitatem tentoriis, apud ciues de vrbis traditione nunc minis nunc blanditiis agit.

VI. Ciues deditionem pollicentur: viri exercitus DEI longè à se diuisi, hostes adesse de alterutris suspicantur.

VII. Obsides fœdus rumpunt: Tankradus & Baldewinus mixtis copiis obsidionem reparant, & de situ vrbis.

VIII. De mutua quorundam Principum altercatione: vbi & Tarsenses Tankradum sibi praeesse desiderant.

IX. De eadem re.

X. De eodem, & qualiter Tankradus vrbem Azaram intrauerit.

XI. Vbi Baldewinus, princeps ciuitatis factus, Christianos partis Tankradi intromittere non vult.

XII. Christiani extra portam ciuitatis manentes, noctu à gentilibus extincti sunt.

XIII. Huius necis populus DEI Baldewinum insimulans, ad arma ruit, cui satisfaciens, contra reliquos DEI inimicos vehementer insurgit.

XIV. Vbi viri Baldewini cum piratis Christianis fœdus ineunt, & Tarsum simul petunt.

XV. Tankradus Mamistram ciuitatem armis capit, & de instinctu cuiusdam Richardi castra Baldewini hostiliter inuadit.

XVI. Baldewinus & Tankradus bellum conserunt, in quo Tankradus inferior inuentus est.

XVII. Tankradus & Baldewinus pacem inter se reformant.

XVIII. De prospero euentu Baldewini in expugnandis munitionibus, & de perfidia cuiusdam Armenii. Iam inuitus idem Armenius commissum sibi præsidium reddit.

XIX. Dux ciuitatis Rohas Baldewinum in auxilium vocat: Baldewinus vocatus, ire perrexit: à Turcis vetitus iteratò reproperat.

XX. Baldewinus qualiter in vrbe Rohas exceptus sit, & quàm magnanimè Ducis illius dona respuerit: & petitio seniorum.

XXI. A Duce vrbis Rohas Baldewinus in filium adoptatus, petitione ipsius Samusart ciuitatem impugnat: sed infecto negotio reuersus est inanis.

XXII. Conspiratæ plebis consilium in Ducem suum Baldewinus volens reprimere, nihil proficit.

XXIII. Quàm miserè idem Dux interfectus sit.

XXIV. Occiso Duce, Baldewinus surrogatus venalem arcem Samusart emere primò contemsit, postmodò consilio suorum rebus preciosissimis comparauit.

XXV. Præsidium Sororgiæ in manus Baldewini nō sine labore traditur, & Balduc fraudulentia notatur.

XXVI. Tankradus damnosa Christianis præsidia destruit, & oblata sibi ab hostibus munera prudenter reponit.

XXVII. De ciuitate Maresch, vbi & vxor Baldewini obiit.

XXVIII. De ciuitate Arthesia, vbi Christiani Armenii secum manentibus Turcis capita desecantes, fratres benignè recipiunt.

XXIX. Populus DEI profana multitudine circumplexi, ferro sibi viam aperiunt, & vix euadunt, obsessi fiducialiter agunt.

XXX. Profani Arthesiam obsidentes, de aduentu Christiani exercitus per exploratores edocti, nequaquam, vsq; in noctem, obsidionem soluunt.

XXXI. Exercitu DEI adueniente, Arthesia fidelium tuitione munitur: Baldewinus triumphis clarus nouis nuptiis illustratur.

XXXII. CHRISTI populus adunatus non vltrà diuiditur, quem Podiensis Episcopus circumspectum fore, paternè alloquitur.

XXXIII. Relicta Romania, præelectos sequentes signiferos ad pontem vsque fluuii Farfar perueniunt: vbi à Turcis bellicosè excepti sunt.

XXXIV. Dura conflictio fidelium & Turcorum pro transitu pontis.

XXXV. Monitu Podiensis Episcopi pontem superant: commisso prælio bellatores CHRISTI victores redeunt: Principem Antiochiæ nuncia dura percellunt.

XXXVI. Iter Antiochiam indicitur: antistes populum alloquitur, & per eum qui principes exercitus præcedere, qui extremas custodias obseruare debeant, ordinantur.

XXXVII. Antiochiam peruenientes quid egerint, & quantus æstimatus sit exercitus DEI.

XXXVIII. Descriptio qualiter obsessa sit vrbs.

XXXIX. Item de eadem re.

XL. De ponte fluminis, ad cuius destructionem machina exquisita componuntur.

XLI. Congressio valida pontis, vbi machina Christianorum in fauillam redigitur, & instaurantur alia instrumenta.

XLII. De nauali ponte fidelium ad euitandas Turcorum insidias.

XLIII. Qualiter Turci Christianos, ad equorum pabula missos, clàm inuaserint.

XLIV. Fideles, in vltionem suorum consurgentes, post mutuam cædem partim gladiis consumti, partim in flumine submersi sunt.

XLV. Custodia portæ pacto pecuniæ Tankrado mandatur.

XLVI. De Clerico & matrona, qui dum aleis luderent, insidiosè peremti sunt.

XLVII. De milite propria incuria prostrato, & de pomario, quod fidelibus nocuum succiditur.

XLVIII. De Hugone Comite, qui fidelium neces dolens, Turcorum fraudibus prudenter occurrit.

XLIX. Vbi Comitis eius filius Turcorum sæuissimum post nonnulla vitæ discrimina prosternit, victorque regreditur.

L. Deficientibus victui necessariis, Principes in hoc electi de circumpositis terris prædas innumeras abducunt.

LI. Vbi à gentilibus præda excutitur.

LII. De præda Roberti Comitis, & inualescente fame, minores quid egerint, vel quid passi sint.

LIII. Mors atrocissima cuiusdam Archidiaconi & comitum eius.

LIV. De morte filii Regis Danorum, & Florinæ cuiusdam matronæ, & eorum, qui in balneis occisi sunt

LV. Porta Christianis mortifera: Reymundus Comes profanos aliquantum à fidelium inuasione coërcet.

LVI. Pro redemptione cuiusdam captiui iuuenis, parentes eius volentes turrim suam Christianis tradere, expulsi sunt, & iuuenis à Christianis occisus est.

LVII. Decretum populi DEI, & denotatio duorum, qui in adulterio deprehensi sunt.

LVIII. Dux Godefridus iam recuperatâ salute, & Reymundus Comes, per regiones diuisi, ad contrahendas prædarum copias destinantur.

LIX. Legatio Babylonici Regis ad populum DEI.

DEI, & quomodo Winemarus Laodiceam & strenuè ceperit, & stultè amiserit.

LX. Consilium obsessæ Antiochiæ catholicis proditur: Episcopus Podiensis & Dux Godefridus populum DEI verbis consolatoriis adhortantur.

LXI. Electi milites hostilia castra inuadere, multitudine graui superueniente, non terrentur.

LXII. Pontificis sermone peregrini roborati, septingentos hostium palàm triumphant, sectisque ceruicibus dehonestant.

LXIII. Boemundus & comites eius dum pontem hostibus incommeabilem facere nituntur, partim cæsi partim læsi sunt, & hoc Duci Godefrido flebiliter nunciatur.

LXIV. Fidelibus in vltionem suorum cõsurgentibus, anceps vtrinque pugna diutius agitur.

LXV. Vbi Dux loricatum Turcum vni ictu medium diuidit: & post cruentam pugnam fideles victoria comitatur.

LXVI. Quidam obsessorum Antiochiæ ad Christianos clanculo confugerunt: & præsidium iuxta pontem extructum custodiæ Reymundi delegatum est.

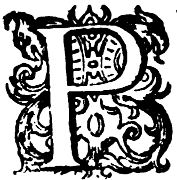

POSTQVAM hostilis impetus abscessit, quartæ imminente lucis crepusculo, Francigenæ, Lotharingi, Alemani, Bawari, Flandrenses & vniuersum genus Teutonicorũ castra mouerunt cũ omnibus rebus sibi necessariis & spoliis Turcorum; & in vertice *nigrorum montium* castra metati, hospitio pernoctauerunt. Manè autem facto, Normani, Burgundiones, Britani, Alemani, Bawari, Teutonici, omnis videlicet exercitus, abhinc descenderunt in valle nomine *Malabyumas*, vbi propter difficultates locorum & angustarum faucium inter rupes iter per dies abbreuiabant, & ob innumerabilem multitudinem, & nimios calores mensis Augusti. Sabbati dehinc die cuiusdam instante eiusdem mensis, defectus aquæ magnus accreuit in populo. Quapropter satis anxietate oppressi, vtriusque sexus quàm plurimi, vt dicunt, qui affuerunt, circiter quingenti ipsa die spiritum exhalârunt. Propterea equi, asini, cameli, muli, boues, multaque animalia eodem fine grauissimæ sitis extincti sunt. I.

Comperimus etiam illic non ex auditu solùm, sed ex veridica eorum relatione, qui & participes fuêre eiusdem tribulationis, in eodem sitis articulo viros & mulieres miseros cruciatus pertulisse, quod mens horrescat, auditus expauescat, & de tam miserabili infortunio in suis contremiscat. Quàm plurimæ namque fœtæ mulieres exiccatis faucibus, arefactis visceribus, venisque omnibus corporis, Solis & torridæ plagæ ardore inæstimabili exhaustis, media platea in omnium aspectu fœtus suos enixæ relinquebant: Aliæ miseræ iuxta fœtus suos in via communi volutabantur, omnem pudorem & secreta sua oblitæ prę memoratæ sitis difficilima passione. Nec ordine mensium aut hora instanti parere compellebantur; sed Solis æstuatione, viarum lassitudine, sitis collectione, aquarum longa remotione ad partum cogebantur: quarum infantes alii mortui, alii semiuiui media platea reperiebantur. Viri autem quàm plurimi sudore & calore deficientes, aperto ore & faucibus hiantes, aërem tenuissimum captabant ad medicandam sitim: quod nequaquam prodesse potuit. Nam plurima pars, vt prædiximus, illic periisse hac die perhibetur. Nisi verò, & accipitres, aues domitæ & gratissimæ procerum & nobilium, calore eodem & siti moriebantur in manibus eas ferentium. Sed & canes in venatoria arte laudabiles inter manus magistrorum extinguebantur. Iam sic omnibus in hac pestilentia laborantibus, optatus quæsitusque aperitur fluuius. Ad quem festinantes, præ nimio desiderio quisque alium in magna pressura præuenire studebat, nullum modum bibendi habentes, quo vsque infirmati plurimi ex nimia potatione tam homines quàm iumenta perierunt. II.

Post hæc egressis ab angustis rupibus, decretum est communi beneuolentia, propter nimietatem populi, exercitum in partes diuidi. De quibus *Tankradus* & *Baldewinus*, frater Ducis Godefridi, cum suis recedentes, per medias valles Ozellis transibant. Sed *Tankradus* cum suis præcedens, ad vrbes finitimas, *Reclei* & *Stancona* descendit, in quibus Christiani ciues habitabant, Turcis, viris Solymani, subiugati. Baldewinus cum suis montanis semitis perplexis incesserat, graui cibariorum defectione cum omni manu sua aggrauatus; quin equi pabulo deficiente vix sequi, nedum viros portare poterant. Dux verò *Godefridus, Boemundus, Robertus, Reymundus* regia via à longè sequebantur, & *Antiochiam minorem* reclinantes, quæ in latere Reclei sita est, hospitio nona diei hora moram facere decreuerunt. Vespere autem facto, Godefridus Dux cæterique primores iuxta montana per amœ- III.

na loca prātorum tentoria locauerunt, aptam & voluptuosam regionem considerantes & venationibus fœcundissimam, quibus nobilitas delectari & exerceri gaudet. Illic accubantes, armis cunctisque exuuiis repositis, syluam aptissimam venatibus reperientes, sumto arcu & pharetra, gladiis accincti, saltus montanis contiguos ingrediuntur, si fortè obueniret, quod configere & persequi catulorum sagacitate valerent.

IV. Tandem diffusis per opaca nemoris singulis in sua semita ad insidias ferarum, Dux *Godefridus* vrsum immanissimum, & horrendi corporis, Peregrinum inopem, sarmenta congerentem, inuasisse respicit, & in circuitu arboris fugientem ad deuorandum persequi, sicut solitus erat pastores regionis aut syluam intrantes deuorare, iuxta illorum narrationem. Dux verò, sicut solitus erat & promtus ad omnia aduersa Christianis fratribus subuenire, educto raptim gladio, & equo fortiter calcaribus admonito, misello homini aduolat; eripere à dentibus & vnguibus lanionis anxiatum festinat; & clamore vehementi per media fructecta accelerans, obuius crudeli hosti offertur. Vrsus itaq; viso equo eiusq; sessore se celeri cursu premente, ferocitati suæ fidens & rapacitati vnguium suorum, non segnius facie ad faciem Duci occurrens, fauces vt iuguler, aperit; totum se ad resistendum, imò ad inuadendum, erigit; vngues suos acutissimos exerit vt laniet: caput & brachia, ab ictu gladii diligenter cauens, subtrahit, ac sæpe volentem ferire decipit; quin murmure horrisono totam syluam & montana commouet, ita vt omnes mirarentur, qui hoc audire poterant. Dux ergo astutum & pessimum animal considerans in feritate audaci resistere, motus animo, vehementer indignatur; & verso mucronis acumine, temerario & cæco impetu propinquat belluæ, vt iecur eius perforaret. Sed infelici casu ictum gladii effugiens bellua, subito curuos vngues tunicæ Ducis infixit; ac complexum brachiis, equo deuolutum, terræ applicans dentibus iugulare properabat. Dux itaque angustiatus, reminiscens multorum suorum insignium factorum, & de omni periculo se adhuc nobiliter ereptum, nunc verò vili morte à cruenta bestia se suffocari dolens, recuperatis viribus in momento resurgit in pedes, gladiumque in hoc repentino lapsu ab equo, & cum insana bestia luctamine, propriis cruribus implicitum, celeriter in eiusdem feræ iugulum rapiens, & capulo retinens, suras & neruos proprii cruris graui incisione truncauit. Sed tamen licet sanguis incessabili vnda proflueret, viresque Ducis minueret, iniquæ belluæ non cessit, ad defensionem stans asperrimus: quo vsque audito inopis rustici, & ab vrso liberati, clamore ingenti, & murmure lanionis vehementi, quidam *Husechinus* nomine ex consociis, per syluam diffusis, velocitate equi, Duci in auxilium affuit: qui stricto mucrone horribilem feram impetiit, & vnà cum Duce iecur & costas illius transfixit. Sic tandem ferocissima fera extincta, Dux primùm vulneris dolore, deinde nimia sanguinis effusione cœpit corde deficere, vultu pallescere, ac totum exercitum impiâ famâ conturbare. Concurrunt vniuersi ad locum, vbi athleta & vir consiliorum, caput Peregrinorum, læsus ferebatur. Quem Principes exercitus gestatorio imponentes, ad castra cum ingenti luctu, cum planctu virorum & vlulatu mulierum detulerunt, medicos peritissimos ad sanandum ei adhibentes: feram verò inter se diuidentes, nullam illi magnitudine similem antea se vidisse fatebantur.

V. Duce verò sic graui vulnere impedito, exercitu lentiore gradu subsequente, *Tankradus*, qui præcesserat, & regiam viam tenebat versus maritima, prior Baldewino fratre Ducis, per vallem *Buetrenton* superatis rupibus, per portam, quæ dicitur *Iuda* ad ciuitatem, quæ dicitur *Tarsus*, vulgari nomine *Tursolt*, descendit, quam etiam Turci, primates Solymani, subiugatam cum turribus suis retinebant. Illic Armenius quidam, qui cum Tankrado aliquandiu moras fecerat, & eius notitiam habuerat, promisit se ciuibus vrbis, graui Turcorum iugo depressis, suggerere, vt in manu eiusdē Tankradi vrbem cautè, & Turcis nesciis, redderent, si fortè locum & opportunitatem reperirent. Sed timidis ciuibus, nec consiliis Armenii fratres acquiescentibus propter Turcorum præsentiam & custodiam, Tankradus, qui præcesserat, finitimas oras prædictæ vrbis deprædatus est, ac contractis infinitis copiis prædarum in vsum obsidionis, in circuitu murorum tentoria sua extendit. Locatis ergo tentoriis, Tankradus plurimum minarum Turcis, per mœnia & turres diffusis, ex aduentu Boemundi, & subsequentis exercitus virtute intulit, nisi exeuntes, portas vrbis aperirent, asserens, non prius subuenientem exercitum ab huius obsidione recedere, quàm vt *Nicæa* cum omnibus inhabitantibus caperetur superata: Si verò vo-

to voluntati eius acquieſcerent, vrbem aperirent, non ſolùm in oculis Boemundi gratiam & vitam inuenirent; ſed & præmia multa accipientes, eidem ciuitati & aliis præeſſe præſidiis mererentur.

VI His blanditiis & promiſſis, interdum nimis magnificis, Turci molliti, Tankrado hac conditione vrbem policentur, ne quid periculi aut ſeditionis ab vlla ſubſequenti manu vltrà eis inferatur, donec Boemundi poteſtati cum vrbis præſidio ſubderentur. Quod *Tankradus* minimè recuſans, fœdus in hunc modum cum illis innodari inſtituit, quatenus vexillum ipſius Tankradi in cacumine magiſtræ arcis in ſignum erigerent, quòd *Boemundo* præcurrens, hanc Tankradus vendicauerit ciuitatem, & ſic intacta deinceps ab omni hoſtili impetu haberetur. *Baldewinus* verò frater Ducis Godefridi, *Petrus* Comes de Stadeneis, *Reinardus* Comes de Tul ciuitate, vir magnæ induſtriæ, *Baldewinus* de Burg, iuuenis præclarus, coniuncti per amicitiam, alio itinere diuiſi, per dies tres ab exercitu errantes per loca deſerta montium & ignota, graui afflicti ieiunio, neceſſariorumque penuria, tandem per errorem perplexarum viarum in cuiuſdam montis cacumine caſu conſtiterunt. De quo tentoria Tankradi ſpeculantes, per camporum planiciem in obſidionem *Tarſi* locata, timuerunt timore magno, exiſtimantes Turcorum hunc apparatum fore. Nec minus *Tankradus* viros in montis cacumine à longè contemplatus, expauit, Turcos adeſſe arbitratus, qui ſociis vrbi incluſis ad ſubueniendum properaſſent. His tandem deſcendentibus, vitæ diffiſis, fame ſemiuiuis, Tankradus vt miles acerrimus, ſocios admonet, vt eis res ſit pro anima defendenda.

VII *Turci* autem, qui in turribus & mœnibus ad ſpectaculum & defenſionem ad quingentos conuenerant, & ipſi pariter Baldewinum eiuſque comitatum, acies Turcorum exiſtimantes eſſe, Tankrado improperantes in hunc modum minabantur: *Ecce manus auxiliari nobis properantium: nos non in tua, vt exiſtimabas, ſed tu tuique in manu noſtra & virtute hodie conterendi eſtis. Quapropter te hoc in fœdere, quod fruſtrà pepigimus, iam deceptum credas. Nec aliam ob cauſam te morari in caſtris fecimus, niſi quia ſpes auxilii in his, quas vides, aciebus in tuam tuorum, perditionem præſtolabamur.* Tankradus, iuuenis imperterritus, Turcorum minas paruipendit, & breui reſponſo improperantibus reſiſtit: *Si hi veſtri milites aut Principes habentur, in DEI nomine eos paruipendimus; adire non timemus. Qui ſi à nobis, DEO opitulante, victi fuerint, ſuperbia veſtra & iactantia pœnas non euadet. Quod ſi peccato noſtro aduerſante ſtare nequiuerimus, nequaquam tamen manus Boemundi & ſui exercitus ſubſequentis, euadetis.* Hoc dicto Tankradus cum vniuerſa ſua adunatione, quæ ſecum confluxerat, inſignis armis, galeis & loricis, & equis rapidiſſimis Baldewino in occurſum properat. Turci verò tubis & cornibus horriſonis ad terrendum ipſum Tankradum à muris fortiter intonant. Sed vtrinque Chriſtianitatis ſignis recognitis, & viſis amicis ac compatriotis, præ gaudio in lachrymas defluunt, quòd ſic DEI gratia à pœnis & periculis nunc liberati ſint. Nec morâ, deinceps commixtis copiis, tentoria communi conſenſu pariter ante vrbis mœnia reponunt; & ex præda, quam contraxerant ex montanis & regione in bobus & armentis, cibos mactant, & parant, igniq; apponunt: quos ſine ſale coctos diutina fames manducare coegit, prorſus pane illic cunctis deficiente. Erat enim ciuitas ex omni parte munita, habitatoribus, riuis & pratis apta & commoda, ſita in campis fertilibus: cuius mœnia adeò admirantur fortiſſima, vt nullis vinci humanis viribus, niſi DEO annuente, credatur.

VIII Craſtina verò luce exorta, *Baldewinus* exurgens ſuique ſequaces, atque ad vrbis mœnia tendentes, ſignum Tankradi, quod erat notiſſimum, in eminentiore turris arce, ex conſenſu & fœdere percuſſo Turcorum, poſitum contemplantur: Vnde nimia indignatione & ira accenſi, in verba amara & ſeditioſa aduerſus Tankradum ſuoſque eruperunt, Tankradi & Boemundi iactantiam & principatum flocci pendentes, luto & fæci æquiparantes. His & huiuſcemodi verbis amaris ferè ad arma ventum eſt, niſi viri pacifici & prudentes tali conſilio interueniſſent, vt ab ipſis ciuibus Armeniis ex amborum legatione cognoſceretur, ſub cuius dominio & ditione vrbem magis ſubeſſe intenderent, cuiuſque parti meliori optione fauerent. Continuò reſponſum eſt ab omnibus, magis velle ſubiici & credere Tankrado, quàm alterius Principis ditioni. Dicebant enim hoc non ex cordis deuotione, ſed ex Boemundi, quam ſemper habebant, inuaſionis ſuſpicione. Nec mirum, cùm longè ante hanc expeditionem in partibus Græciæ, Romaniæ, Syriæ Boemundi ſemper fama claruit, bellum inhorruit; Godefridi verò Ducis nunc primum nomen ſcintillabat.

IX His auditis, Baldewinus feruẽtiore animo aduerſus Tankradũ in irã extollitur,

& grauioribus verbis in eius præsentia tam ciues quàm Turcos per verba interpretis sic allocutus est: *Boemundum & hunc Tankradum, quos sic veneramini ac formidatis, nequaquam magistros maiores & potentiores Christiani exercitus credatis; nec fratri meo Godefrido, Duci Principiq; militiæ totius Galliæ, nulliq; sui generis istos esse comparandos. Princeps enim idem frater meus, Dux Godefridus, regni magni & primi Imperatoris Romanorum Augusti hæreditario iure suorum antecessorum nobilium, ab omni honoratur exercitu, cuius voci & consiliis ad omnia magni paruiq; obtemperare non desinunt, cùm caput & Dominus ab omnibus sit electus & constitutus. Scitote quidem vos & omnia vestra, vrbem quoq;, ab eodem Duce in ore gladii & flammis deleri & consumi; nec Boemundum, nec hunc Tankradum stare vestros propugnatores aut defensores. Sed nec is Tankradus, ad quem intenditis, hodie manus nostras euadet, nisi vexillum, quod nobis in contumeliam, sibi ad gloriam erexit, à culmine turris iactetis, portasq; nobis aperiri faciatis. Si verò nostræ voluntati in huius vexilli eiectione & vrbis redditione satisfeceritis, vos exaltabimus super omnes in terminus his considentes, & gloriosi in conspectu domini & fratris mei, Ducis, vosq; dignis muneribus honorati, semper eritis.* Hac spe bonæ & blandæ promissionis ciues & Turci illecti, Tankrado penitus ignorante, fœdus & amicitiam cum Baldewino firmauerunt, & sine mora vexillum Tankradi de culmine turris est amotum, & procul à mœnibus in loco palustri viliter eiectum:

X. Baldewini verò signum in eiusdem turris apice promotum est. *Tankradus* viso signo Baldewini promoto, suo verò remoto, licet tristis, patienter tulit. Qui seditionem oriri inter suos & Baldewini satellites ex hac vexilli mutatione percipiens, & quia pars sua numero & armis erat inferior, vltrà hac in discordia morari noluit, sed ad vicinam ciuitatem, nomine *Azaram*, munitam & locupletem, transiuit: cuius portas clausas reperiens, minimè introire permissus est. Obtinuit enim hanc ciuitatem quidam *Welfo*, ortus de regno Burgundiæ, miles egregius, qui eiectis & attritis Turcis, vrbem possederat, aurum & argentum, pallia preciosa, cibaria, oues, boues, vinũ, oleum, frumentum & hordeum, & omnia necessaria illic reperientes. Præcesserat enim idem Welfo cum cæteris ab exercitu sequestratis. Tankradus portas ciuitatis inueniens clausas, & principem Christianum vrbem tenere intelligens, missis nunciis fide data, intromitti hospitandi gratia, precatur, & alimenta iusta venditione & emtione sibi impertiri. Qui petentem exaudiens, iussit vrbem aperiri, virum cum suis sociis induci, & cuncta vitæ necessaria illis

XI. administrari. Post huius Tankradi abscessum, *Baldewinus* iteratò Turcos admonet, instat & promittit honores & præmia à Duce consequi ingentia, & non solùm illi, sed cæteris ciuitatibus præferri, si vrbem aperiant, si se suosque datis dextris in fidei obligatione intromittant. *Turci* autem & *Armenii* videntes Tancradi fugam & absentiam, Baldewini verò præualere potentiam, vtrinque fide data & firmata, portas vrbis aperiunt, Baldewinum suosq; intromittunt; sed in omnibus munitionibus turritis mansionem retinere decreuerunt, donec Dux Godefridus & subsequens exercitus propinquaret, & tunc dono & gratia ipsius Ducis de eadem ciuitate & cæteris rebus iuxta promissum Baldewini cum eis ageretur, siue in promissione Christiana, siue in ritu Gentilium persistere delegissent. Duas tantùm turres magistras Baldewino contulerunt, in quibus securus & fiducialiter manere & quiescere posset: cætera multitudo exercitus per domos & loca ciuitatis passim diffusa est. His itaque cum Principe suo Baldewino intromissis, & hospitii quiete recreatis, proxima dehinc die iam vespere instante, trecenti ab exercitu Peregrinorũ sequestrati, ac vestigia Tankradi secuti, de familia & populo Boemũdi, ante vrbis mœnia in armis & clypeis astiterunt, quibus ex iussu Baldewini & consilio Maiorum vrbs & ianua interdicta est. Hi verò longo fessi itinere, & rebus necessariis vacui & exhausti, multum precantur vrbis hospitalitatem & rerum necessariarum venalitatem: precati sunt etiam plebeii ordinis de comitatu Baldewini, eò quòd confratres, & Christianæ essent professionis. Sed nequaquam preces eorum à Baldewinino exauditæ sunt, hac de causa scilicet, quòd in auxilium Tankrado descendissent; & propter fidei firmationem, quam cum Turcis & Armeniis fecerat, nullum præter suos ante Ducis Godefridi aduentum in vrbem recipi aut intromitti.

XII. Confratres autem & Peregrini societatis Baldewini, videntes sic exclusos nullo modo posse impetrare intromissionem, miserti sunt eorum, quia fame videbant eos periclitari: quibus in portis panes & per funes pecora ad vescendum porrigere decreuerunt. Illis ergo ita refocillatis, & noctis in silentio præ itineris lassitudine graui sopore occupatis, Turci, qui erant in

præsidiis

præsidiis turrium sub fidei tutamine, prorsus desperati, nec Baldewino suisque conchristianis perfectè se credentes, occulto habito inter se consilio, trecenti, thesauris omnibus suis secum & cæteris rebus auectis, per vada cuiusdam fluminis, eis non incognita, quod media vrbe præfluebat, Baldewino & vniuersis suis somno deditis clàm egressi sunt, ducentis solummodo ex sua humili clientela & familia in præsidiis relictis, ne fugæ eorum suspicio aliqua apud Christianos oriretur. Egressi autem in viros Christianos, qui per prata ante vrbem membra fessa sopori dederant, subitò irruunt, alios decollantes, alios trucidantes, alios sagittis transfigentes, neminem aut paucos de omnibus vitæ relinquentes. Manè XXIV. dehinc facto, Christiani, qui intra vrbem erant, somno exurgentes, & ad mœnia tendentes scire & videre, si adhuc moram in pratis Christiani fratres haberent, viderunt vniuersos armis Turcorum detruncatos, & sanguine illorum prata fœdata nimium redundare. Sicque Turcorum perfidia & iniquitas propalata est. Nec mora, per vniuersam ciuitatem tumultus in populo catholico exoritur, arma ab omnibus capiuntur, & in vltionem sanguinis confratrum, in fraude mortificatorum, turres infringere, & Turcos illic inuentos extinguere festinant, tubis & ingenti clamore non modicam seditionem concitantes. Tam vehementi strepitu, populique tumultuoso concursu *Baldewinus* attonitus, à turris præsidio per mediam vrbem equo aduolans, turmas armatas à bello cessare, & in sua commonebat redire hospitia, ne tam subitò fœdus mutuo datum corrumperetur, donec cædes Christianorum illi plenius notificarentur. Sed magis ac magis tumultu ingruente, & populo necem Christianorum ægrè ferente, & Baldewinum huius occisionis, tanquam mortiferi consilii, reum acclamante, talis ac tantus in eum fit concursus, sagittarumque immissio, vt turrim, refugii causa, & vitæ suæ necessitate compulsus, subire cogeretur. Qui ilico ad se reuersus, animi sui ferocitate deposita, populo satisfaciendo excusat se de omnibus, & crudelitatis Turcorum se nescium asserit; nec populum DEI viui aliam ob causam exclusisse, nisi quia iureiurando *Turcis* & *Armeniis* promiserat, neminem præter suos ante Ducis aduentum vrbi intromitti. Sic Baldewinus excusatus, populoque suo reconciliatus, Turcos in singulis turribus, qui de humili familia & clientela remanserant, assilit & expugnat; expugnant & sui, dum in vltionem suorum fermè ducenti decollati sunt. Accusabant enim eosdem Turcos plurimæ illustres fœminæ ciuitatis, ostendentes eis aures & nares, quas sibi detruncauerant, eò quòd stupri sui eas consentaneas inuenire nequiuerunt. Hac infamia & horrenda accusatione magis populus IESV CHRISTI in odium Turcorum exarserat, eorumque stragem eò amplius multiplicabat. Post hæc diebus paucis elapsis, viri Baldewini XXV. per mœnia diffusi, à longè nauium diuersi generis & operis multitudinem in medio maris trans tria milliaria ab vrbe contemplantur, quarum mali miræ magnitudinis & altitudinis auro purissimo operti, in radiis Solis refulgebant; & viros ab iisdem nauibus in littus maris descendentes, & plurima spolia, quæ longo tempore, seu annis fermè octo contraxerant, inter se diuidentes. His visis, hostiles vires accitas ab his, qui noctu, cæde Christianorum facta, effugerant, existimabant. Vnde ad arma contendentes, equo alii, pede alii vsque ad ipsum littus concurrunt; cur aduenerint, vel ex qua natione processerint, intrepido ore perquirentes. Illi se Christianæ professionis milites esse respondent; è *Flandria* & ab *Antuerpia* & *Frisia* cæterisque Galliæ partibus se venisse fatentes; & piratas annis octo vsque ad hanc diem se fuisse. Requirebant etiam qui aduecti fuerant, qua de causa ipsi à Romanis & Teutonicis partibus descendissent; & in longinquum exilium, inter tot barbaras nationes aduenissent. Qui causa Peregrinationis, & ad adorandum in Ierusalem, venisse se testati sunt. Et sic vtrinque lingua & sermone suo recognito, fœdus dextris datis inierunt pariter eundi Ierusalem. Erat in hoc nauali collegio quidam W*inemarus* nomine, caput & magister vniuersorum consodalium, de terra Bulonæ & de domo Comitis Eustachii, magnifici Principis eiusdem terræ. Iam hinc & hinc fide ad inuicem firmati, cum spoliis & vniuersis sarcinis, relictis nauibus, cum Baldewino vrbem *Tarsum* subierunt, per aliquot dies in omnibus bonis terræ ibidem iocundati & epulati. Dehinc habito inter se consilio, in custodiam & defensionem vrbis trecenti ex nauali exercitu sunt electi, sicut & ex legione Baldewini ducenti attitulati. His ordinatis & constitutis, profecti sunt à Tarso Baldewinus & sui, coniunctis armis & viribus

XV. in tubis & cornibus & potentia magna, regia via gradientes. Interea *Tankradus*
ab Azara ciuitate, & Welfone ciuitatis Principe, migrans, *Mamistram* ciuita-
tem, à Turcis possessam & munitam, descendit: quam resistentem & contradi-
centem sibi fortiter cum loricata manu assilit; humi in breui muros illius deiecit,
portas & vectes ferreos diruit; Turcorum superbiam, quæ in hac dominabatur,
crudeli strage attriuit. Tali modo eiectis hostibus, Tankradus turres suorum cu-
stodia muniuit, alimoniam, vestes, aurum & argentum grande in ea reperiens,
Christianis consodalibus diuisit, ibidem per aliquot dies remoratus. Dumque
illic securè moram faceret, & de vrbis custodia solicitè ageret, *Baldewinus*, frater
Ducis, cum armis & sociis regia via incedens, in terminos eiusdem ciuitatis de-
scendit; & in viridario quodam spacioso, arboribus consito, quod erat iuxta vr-
bem, tentoria ipse suique fautores & comprimores in ordine locauerunt. Hæc
quidam *Richardus*, Princeps Salerni ciuitatis Italiæ, de genere Nortmanorum,
proximus Tankradi, intuens, molestè accepit; & verbis amarissimis super hoc
Tankradum compellat, dicens: *Ah Tankrade, hodie vilissimus omnium factus es. Bal-
dewinum præsentem aspicis, cuius iniustitia & inuidia Tarsum amisisti. Ah, si nunc aliquid
virtutis in te haberes, iam tuos commoueres, & tibi illatam iniuriam in caput eius rependeres.*
His auditis, Tankradus infremuit spiritu; & illico arma & milites requirens, sagit-
tarios suos in virtute magna præmisit ad lacessendos hostes in tentoriis, & vt læ-
derent equos, per pascua & prata vagantes. Ipse quoque cum quingentis lorica-
tis equitibus repentè in eiusdem Baldewini castra & satellites ruit, vt in omnibus
XVI. iniuriis, quas sibi intulerat, dignam sumeret vltionem. *Baldewinus* sine mora,
Baldewinus quoque *de Burg*, æquiuocus eius, & *Giselbertus de Claro monte*, omnisque il-
lius comitatus, agnito tam repentino assultu & impetu Tankradi, ferro induun-
tur, signa erigunt; sociisque virili voce admonitis, obuiam Tankrado in multa
vociferatione turbarum & cornuum raptim exhibentur, vtrinque prælia grauiter
committentes, & graui vulnere corruentes. Sed manus Tankradi, dispar nu-
mero & viribus, terga vertit, belli pondus sustinere non valens: ac in vrbis præ-
sidium vix trans arctum pontem aquæ cum ipso Tankrado fugam faciens, à belli
turbine elapsa est. In huius pontis angustia *Richardus* princeps Salerni, proxi-
mus *Tankradi*, & *Robertus* de Ansa ciuitate, milites acerrimi, nimirum retardati,
capti ac retenti sunt; plurimi equites & pedites de societate Tankradi, alii ex-
tincti alii vulnerati perierunt. Solus Giselbertus de Claro monte nimium in-
secutus, & in mediis hostibus inuolutus, in ipsius pontis angustia captus & ab-
ductus est; quem Baldewinus & sui peremptum existimantes, planctu magno la-
XVII. mentabantur. Crastina verò die orta, vtrinque de absentia captiuorum viro-
rum nobilium dolentes, ac recordati quia ambo deliquissent, tam sacræ viæ Ieru-
salem deuotione violata, ex consilio Maiorum suæ legionis pacem firmam com-
posuerunt, captos pro captiuis sibi inuicem restituentes. Hac pace composita, &
vniuersis spoliis cum captiuis restitutis, *Baldewinus* cum suis septingentis equiti-
bus diuisis consilio cuiusdam Armenii militis, *Pancratii* nomine, terram Armeniæ
ingressus, præsidium mirifici operis & roboris, nomine *Turbaysel*, obsedit. Quod
Armenii ciues, viri Christianæ professionis, videntes, consilio clàm cum ipso
Principe Baldewino habito, Turcis expulsis, qui arci præerant, in manus eius
tradiderunt, volentes magis sub Christiano Duce seruire, quàm sub Gentili di-
tione. Hac itaque ciuitate cum arce præsidii subiugata, & viris suis in hac repo-
sitis: *Rauenel* præsidium humanis viribus inexpugnabile, similiter obsedit & ap-
prehendit. De quo Turci, captione Turbaysel exterriti, fugisse & abisse referun-
tur. Apprehendit & multas ciuitates cum castellis, quæ in circuitu erant, ex-
territas à facie exercitus *Antiochiam* tendentis: quas itidem Turci diu subiuga-
tas custodientes, nunc formidine concussi fugitiui noctu relinquebant. Rauenel
itaque apprehensum Pancratio Armenio prædicto commisit, viro instabili &
magnæ perfidiæ, quem à vinculis Imperatoris Græcorum elapsum *Nicææ* retinuit,
eò quòd audisset eum virum bellicosum esse & multiformis ingenii, & quia o-
mnis *Armenia* & *Syria* & *Græcia* illi notæ haberentur. *Pancratius*, vt erat perfi-
dus & astutus, Turcis apprimè notissimus, æstimans robore commissi sibi præ-
sidii huius Rauenel terram se posse obtinere, nullum de comitatu Baldewini
intromittens, filium suum adolescentem illustrem, in eo constituit: & ta-
men hoc fraude fieri, cum Baldewino ambulans & manens, dissimulabat.

Tandem

Tandem quidam Principes, qui audita Baldewini industria & nobilitate, fœdus cum eo pepigerant, viri Armenii, quorum alter *Fer*, præpositus Turbaysel, alter *Nicusus* nomine dictus est, cuius castra & præsidia spaciosa *Turbaysel* adiacebant, intellecta perfidia Pancratii, quam cum Turcis moliebatur, scientes eum virum noxium & facilem, Baldewino retulerunt, asserentes, si tali viro, & tam facinoroso, Imperatoris periuro, longius præsidium *Rauenel* crederet, in breui terram, quam subdiderat, posse amittere. Baldewinus hoc audito ab his viris credulis & fidelibus, sæpius versutias illius ipse expertus, præsidium illi commissum requisiuit: quod Pancratius obstinato animo in manu vel custodia Gallorum reddere recusauit. Postremò Baldewinus post plurimam requisitionem præsidii indignatus, quadam die sibi assistentem & contradicentem teneri iussit, vinculis astringi, tormentis affligi, quo vsque præsidium coactus redderet. Sed nec sic adhuc reddere vllius tormenti labore aut vitæ necessitate compulsus est. *Baldewinus* tædio tormentorum illius victus, ad vltimum iussit, vt viuus membratim discerperetur, nisi præsidii de redditione sibi satisfaceret. Qui hanc atrocem membrorum & neruorum discerptionem metuens, in manu Fer literas direxit filio, vt præsidium festinatò pro vitæ suæ & membrorum suorum liberatione Baldewino redderet. Quod actum est; & Pancratius à vinculis absolutus, & deinde à collegio Baldewini dissociatus. Baldewinus ergo susceptum præsidium custodiæ ac fidei suorum contulit Gallorum; & Turbaysel, quod dicitur *Bersabee*, discessit, terram & regionem vndique expugnans, suæque potestati subiiciens.

XIX. Post hæc diebus aliquot euolutis, & fama *Baldewini* longè lateque crebescente, & bellorum suorum virtute super omnes hostes suos diuulgata, Dux ciuitatis *Rohas*, quæ dicitur *Edessa*, sita in regione Mesopotamiæ, Episcopum eiusdem vrbis cum duodecim Maioribus ciuitatis, quorum consilio omnis status regionis fiebat, ad ipsum Baldewinum misit, quatenus cum Gallis militibus ad vrbem descenderet; terram aduersus Turcorum infestationes defenderet; & cum Duce communi potentia & dominio vniuersos reditus & tributa obtineret. Qui tandem consilio accepto acquieuit, & descendit solùm cum quingentis equitibus, cætera multitudine dimissa ac relicta Turbaysel ac Rauenel, & multis in locis, quæ Turcis expulsis nunc suæ suberant potestati. Dum autem via maturata vsque ad *Euphratem*, fluuium magnum transfretare parauissent, Pancratii consilio & instinctu, quem soluerat à vinculis, Turci & cæteri hostiles copiæ eductæ, & vndique conglobatæ ad viginti millia affuerunt obuiam transire volentibus. Sed vim & equitatum eorũ comperiens, & minimè nunc tot millia sufferre valens & debellare, via, qua venerat, Turbaysel reuersus est. Dehinc Turcis dispersis, ac in sua tutamina reuersis, Baldewinus iteratò ducentis equitibus assumtis, Rohas profectus est conductu virorum fidelium, sine impedimento & hostili incursu itinere suo peracto, & Euphrate flumine cum omni prosperitate enauigato.

XX. Huius tam egregii & nominatissimi Principis aduentus fama, vt aures senatorum vrbis penetrârat, gaudiũ & iocunditas facta est in vniuersis, qui audierant; ac in tubis & omni genere musicorum, tam maiores quàm minores in occursum eius conuenerunt, omni honore & gaudio, sicut tantum decebat virum vrbi introducentes. Inducto tam honorificè viro, & gloriosè portis ciuitatis & hospitio cum suis constituto, Dux, qui cum cõsilio duodecim senatorum ad resistendum aduersariis ciuitatis eum acciuerat, indignatus super laudibus & honoribus, quos illi populus & senatus exhibuerat, sub arcano cordis sui grauiter cœpit ei inuidere; sed & eum penitus ciuitati & regioni præesse interdixit, nec parem sibi ad aliquos fore reditus vel tributa. Dicebat enim, illi plurimum auri, argenti, ostri, mulorum & equorum armorumq; copiam se daturum, si sibi & ciuibus ac regioni contra Turcorum insidias & assultus propugnator & auxiliator in locis sibi constitutis esse non negaret. Qui omninò Ducis hæc munera sub tam vili conuentione suscipienda recusauit, rogans, vt tantùm conductus sui fiducia sine periculo & iniquo machinamento ad ducem *Godefridum* & confratrem suum sanus & incolumis redire possit. Hoc duodecim proceres senatores & primi ciuitatis, cæteraque multitudo audientes, quia non auro vel argento vel vllis preciosis muneribus possit retineri, Ducem adierunt, omnibus modis & precibus instantes, vt virum tam nobilem & propugnatorem fortissimum recedere non pateretur, nec à se alienaret; sed de regno & ciuitate sociũ sibi

faceret, cuius protectione & militari ope ciuitas & terra semper posset defendi, &

XXI. nequaquam de promisso virũ molestaret. Dux quidẽ duodecim præfectorum & omnium conciuium constantiam & beneuolentiam erga Baldewinum videns, eorum nolens petitioni satisfecit, ac Baldewinum sibi filium adoptiuum fecit, sicut mos regionis illius & gentis habetur, nudo pectori suo illum astringens, & sub proximo carnis suæ indumento semel hunc inuestiens, fide vtrinque data & accepta. Sic vtrisque firmatis paternitate & filiatione, Dux Baldewinum die quadam loco filii admonuit, vt omni militia & solidorum conuentione conuocatis suis, pariterque ciuibus *Rohas* assumtis, ad munitionem *Samusart*, quæ erat iuxta Euphratem, proficiscens, expugnaret *Balduc*, principem Turcorum, qui eandem arcem ad Rohas pertinentem, inuaserat iniustè, & obtinebat. Intulerat enim idem Balduc ciuibus intolerabile malum: nam filios Maiorum ciuitatis non paucos obsides sibi dari minis extorserat, propter annuos reditus & tributa Byzantiorum, quæ illi ad redimendas vineas & sata dare conuenerant. *Baldewinus* primam petitionem hanc Ducis & Maiorum ciuitatis non refutans, assumtis ducentis sociis & omni ciuitatis pedestri, & equestri comitatu, castrum Samusart est aggressus, multam vim in virtute suorum hostibus inferens. Sed Balduc & suis occurrentibus in grandine sagittarum & tubarum stridore, grauiter repressi sunt. Nam illic infinita manus ciuium Armeniorum effœminatorum, incautè & segniter dimicantium, corruit, sex tantùm strenui & probi milites Baldewini sagittis confixi perierunt: quorum exequiis Christiano more completis, planctus & dolor magnus per vniuersam ciuitatem factus est. Baldewinus videns arcem præsidii Samusart insuperabilem, & in ea Turcos bello fortissimos & indefessos, apud *S. Iohannem*, quod erat in præsidio non longè ab arce, suos in lorica, galea & equo reliquit, qui semper Turcis ad resistendum occurrerent, & belli assiduitate vexarent:

XXII. ipse solus cum duodecim Gallis Rohas reuersus est. Post hæc paucis diebus euolutis, omnis senatus & vniuersi ciues considerantes Baldewini prudentiam & constantiam aduersus Turcorum insidias, mnltumque sub manu eius ciuitatem & eius munitiones posse saluari ac defendi, in vnum conuenerunt, *Constantino* de montanis accito ad commune consilium, viro potentissimo, quatenus Ducem suũ interimerent, & Baldewinum loco eius Ducem & Dominum exaltarent. Erat enim idem Dux valde eis contrarius: nam multis eos calumniis affecerat, aurum & argentum incomparabiliter cunctis abstulerat: si quis verò resistebat, Turcorum inimicitias & odium non solùm in periculum vitæ suæ, verùm etiam in vineis & in satis suis succidendis, & in præda gregum suorum suscitabat. Hoc audito consilio, die quadam vniuersi parui & magni ciuitatis, ad arma conuolant; armati & loricati Baldewinum conueniunt, vt cum eis ad interitum Ducis sui contendant, asserentes eum loco suo dominum & Ducem communi consilio fieri, se decreuisse. Qui tale facinus præsumere omninò contradixit, cum vice filii sibi sit constitutus, & nihil causæ vel mali adhuc in eo repererit, vnde perditionis eius consectaneus & socius fiat. Ait enim: *Inæstimabile coram DEO peccatum esset, vt in hunc virum manum sine causa mitterem, quem in patrem assumpsi, cui etiam fidem contuli. Sed precor vos, ne sanguine & morte eius pollui me sinatis, & nomen meum inter Principes Christiani exercitus vilescere faciatis. Peto etiam vos, vt sibi ore ad os loqui mihi liceat in solio turris, super quam vsque in præsens habitare vestro dono exaltatus consueuit.* Quod mox ei annuerunt. Et ecce turrim ascendens, sic ei locutus est: *Omnes ciues & præfecti ciuitatis huius in necem tuam conspirati, in omni genere armorum ad turrim hanc in furore & impetu animi properant: quod doleo & molestè fero. Sed vt aliqua ratione liberari possis, vel rerum tuarum datione præuenire non neglexi.* Vix Dux colloquentem sibi audiuit, & ecce in circuitu turris multitudo ciuium in obsidione & impugnatione confluxit, incessabili mangena-

XXIII. rum & sagittarum iactu muros & turris ostia quatientes. Dux videns animæ suæ angustias, thesauros suos incomparabiles in ostro, in vasis aureis & argenteis, in Byzantiis copiosis Baldewino aperuit, rogans, vt suscipiat, quatenus apud ciues pro vita & salute sua interueniat, & nudũ ac vacuum à turri exire & abire patiantur. Baldewinus preces illius exaudiẽs, misericordia motus super desperato, præfectos populi obnixa suasione adhortatur & instat, vt Duci suo parcentes non occidãt, & thesauros innumerabiles, quos viderat, inter se partiri non refutent. Senatus & vniuersi ciues ad Baldewini & promissionem thesaurorum minimè auscultant, non

viuum,

viuum, non sanum pro vlla rerum commutatione aut datione illum euadere vnanimiter exclamantes, iniurias & calumnias sibi obiicientes, quas sub eo & à Turcis eius instinctu sæpè sustinuerant. Dux itaque vitæ suæ diffisus, nec precibus suis aut vllis preciosis donis videns se quicquam proficere, Baldewinum à turri remisit, se per fenestram funiculo à solio laxans, exiuit: quem mille sagittis in momento confixum mortificantes, media platea proiecerunt; caputque eius amputantes, ad ludibrium omnibus hastæ præfixum per omnes vicos ciuitatis detulerunt.

XXIV. Crastina verò die *Baldewinum*, plurimum renitentem & contradicentem, Ducem ac Principem ciuitatis statuerunt; turrim insuperabilem cum vniuersis thesauris extincti Ducis, in ea repertis, illi contulerunt, iureiurando subiecti illi facti & fideles. *Balduc* hac Baldewini noua promotione audita, timore magno percussus est, ne in virtute Gallorum, virorum belligerorum, obsidione facta præsidium *Samusart* amitteret. Vnde legatione ad Baldewinum facta, arcem illi venalem pro numero decem millium Byzantiorum obtulit, & quia abhinc & deinceps illi pro solidorũ conuentione fideliter militaret. Qui ad eius verba nequaquam attendit, eò quòd iniustè Christianis hanc arcem abstulisset, quondam ad ciuitatem *Rohas* non longè ante hoc tempus pertinentem. Balduc videns feritatem & constantiam Ducis Baldewini, dixit se arcem incendio consumere, obsides ciuium & præfectorum, quos plurimos tenebat, decollare, & semper insidias aduersus Baldewinum nocte ac die moliri. Tandem vt plerunque temporis processit, Baldewinus audito consilio suorum, Balduc talentum auri & argenti & ostra preciosa cum purpura, equos & mulos, non modico precio dignos, contulit; & sic præsidium Samusart ab hostili manu & potestate redemit. Ab ea denique die & deinceps Balduc Baldewino subditus factus est, in domo eius condomesticus & familiares inter Gallos constitutus. Baldewinus arcem susceptam fideli suorum custodia muniuit, obsides illic repertos primoribus quibusque & ciuibus restituit. Post hæc, quia æquè Gentilibus & Christianis non conuenit, & inuicem sibi semper sunt suspecti, Baldewinus vxorẽ Balduc & filios pro fidei stabilitate requisiuit: qui benignè annuit, sed de die in diem occasione adinuenta, obsides hos dare differebat.

XXV. Baldewino Duce sic exaltato, & militari actione diuulgato, *Balas*, qui & ipse Princeps & inuasor præsidii ciuitatis *Sororgiæ* erat, duci Baldewino legationem misit, quatenus exercitu adunato, ad ciuitatem, quæ à præsidio & montanis distabat, & rebellis adhuc resistebat, descenderet, & præsidium in eius manu, ciuibus & vrbe superatis, absque dilatione reponeret: erant enim ciues *Sarraceni*, qui sibi resistebant, & tributa dare contemnebant. Baldewinus promissis illius credens, fœdere ad inuicem percusso, cum omni apparatu suo vrbem obsidere & expugnare disposuit, donec ciues victi cederent, & deinceps tributarii fierent. Verùm ciues Baldewini aduentum & indignationem ex Balas suggestione intelligentes, Balduc conuentione solidorum, cæterosque Turcorum milites multis præmiis sibi asciuerunt, sperantes sub eorum tutamine mœnia vrbis posse retineri ac defendi. Balduc miles, & vnus de Principibus Turcorum, auaritia Byzantiorum iam corruptus, cum suis ad vrbem accessit, sperans eidem vrbi adhuc præesse & dominari. Baldewinus hoc comperto, in manu forti die statuto ad obsidionem vrbis Sororgiæ proficisci disposuit cum mangenis & omni apparatu armorum, quibus vrbs scindi aut expugnari posset. Ciues verò & Sarraceni milites apparatum intolerabilem audientes, formidine concussi, nuncia illi miserunt, vt pacificè ad illos descenderet, vrbem sine contradictione reciperet, reditusq; singulis annis suæ ditioni nõ negarent. Baldewinus precibus eorum cessit; diem statuit, qua omnia hæc cum pace & fide rata & credula cõponerentur. Balduc videns, quia ciues à defensione defecerant, & timore perterriti resistere tanto Principi nequiuerant, vrbem cum suis egressus, Rohas ad ipsum Baldewinum simulata fide in his verbis, descendit: *Nequaquam credas, vt arbitreris me ideo vrbem Sororgiæ intrasse, vt ciuibus auxiliũ aduersus te ferrem, sed veni, vt eos quolibet consilio ab incepto rebellionis suæ reuocarem, tibiq; subditos facerem ac tributarios.* Quod Baldewinus patienter accipiens, Balduc in excusatione hac manere secum ab illo die concessit; sed tamen minimè fidei illius se credebat. Nec morâ in manus eius vrbs est reddita, ciues tributarii facti; præsidium Balas, quod in montanis pręeminebat, in manum eius & suorum custodiam reposuit. Baldewinus ciuitate cum præsidio suscepta, *Folkerum* Carnûtensem, virum militarem & belli peritissimũ, ad procurãda & tuẽda mœnia in eis reliquit; ipse Rohas in magna gloria reuersus est.

XXVI. *Tankradus*, qui à Baldewino diuisus, Mamistræ ad maritima remanserat, cum adauctis sibi viribus de nauali exercitu, quem Baldewinus aduexerat, *castrum puellarũ*, quod vulgariter appellatur *de Batesses*, obsedit & expugnauit: similiter *castrum pastorum* expugnatum diruit; castrum quoque *adolescentum*, quod dicitur *de Bakelers*, quæ in montanis erant præsidia, in manu robustorum militum deiecit & attriuit. *Alexandriam minorem* portis & muris dirutis subiugatam obtinuit. Turcos in eis repertos in ore gladii percussit. Omnia autem castella & præsidia hactenus Peregrinis nocentia, aut cepit aut incendit; hostes Gentiles in eis inuentos alios occidit, alios captiuos tenuit. Hostes verò, qui Christianis subiugatis, per montana dispersi Christianorum præsidia & loca iniustè inuaserant, audita illius virtute militari, alii fugam capiebant; alii missis equis & mulis, auri argentique donis preciosis, amicitiæ illius iungebantur, quatenus eum pacificum in omnibus, quæ obtinebãt, reperirent. Tankradus de omnibus, quæ offerebãtur, nihil refutabat; sed sicut cautus & prouidus omnia suscipiens reponebat, memor præteritarum angustiarum, & maiorum adhuc credulus futurarum.

XXVII. Interea totus apparatus & virtus grãdis exercitus accelerabat, rectitudine itineris per mediam *Romaniam*, per abrupta montium & decliuia vallium incedens, quem *Godefridus* Dux, *Boemundus*, *Reymundus* Comes, *Robertus* Flandrensis, *Reymerus* Episcopus de Podio, *Robertus* de Nortmania, communi consilio & pari conductu moderabantur. Hi ad ciuitatem, quæ *Maresch* dicitur, in manu forti descendentes, hospitio pernoctauerunt, tabernacula in locis virentibus ante vrbis mœnia extendentes, nullam vim Christianis illic ciuibus inferentes; sed pacificè ab vrbe vitæ necessaria venalia suscipientes. *Turci*, qui aduentum tantorum ac tot Principum intellexerant, ab vrbis præsidio aufugerunt, quam iniqua vi & iniustis tributis ante multos hos annos oppresserunt. Hac in regione Maresch, *vxor Baldewini* nobilissima, quam de regno Angliæ eduxit, diutina corporis molestia aggrauata, & Duci Godefrido commendata, vitam exhalauit, sepulta catholicis obsequiis, cuius nomen erat *Godwera*. *Vdelrardus* similiter de Wizan infirmitate correptus, ibidem obiit, honorificè sepulcro illic conditus; miles irreprehensibilis, & in omni bellorum consilio & actione vtilis, de domo Ducis Godefridi, semper secretorum illius ante omnes conscius.

XXVIII. Egressi à montanis & regione Maresch prædicti Principes cum omnibus sequacibus legionibus, cõpererunt à quibusdam Christianis Syriæ, sibi occurrentibus, ciuitatem *Arthesiam* non procul abesse, rebus necessariis vitæ locupletem, sed à Turcis possessam. Hoc comperto, *Robertus* de Flandria assumtis secum viris cautissimis, *Rotgero* de Roscit, *Gozelone* filio Comitis Cunonis de Monte acuto, cum mille loricatis, ab exercitu exurgens, ad Arthesiam descendit, ciuitatem muro, mœnibus & præsidio turrito munitissimam, in qua Turci manentes, Armenios Christianos seruili iugo subegerant. Vrbi itaque & eius mœnibus appropinquantes in signis erectis cuiusque colore pulcerrimis, in galeis æneis auro lucidissimis, totam regionem fama aduentus sui concusserunt. Turci in mœnibus Arthesiæ & præsidio, causa defensionis & repugnationis, repentina hac Gallorum congressione perterriti, astiterunt, portas ciuitatis obice & seris munientes. Verùm ciues Armenii, quos iidem Turci longa seruitute depresserant, secum in eisdem munitionibus constituti, reminiscentes iniuriarum suarum, quas ab eisdem Turcis diu pertulerant in raptu vxorũ & filiarum, in actione cæterorum nefariorum, in exactione tributorum iniustorũ, nunc freti auxilio & aduentu Christianorum eosdem Turcos inuadentes, in ore gladii peremerunt, & capita eorum amputantes, è fenestris & mœnibus eiecerunt, portasque vrbis confratribus Christianis aperientes, aditum reddiderunt tutum in occisione Gentilium, in eiectione extinctorum corporum: benignè etiam & omni pia susceptione fideles fratres inducũt, armis & sarcinis familiariter exonerantes; cibis diuersis & amicis potibus recreant, equis & mulis eorum pabula sufficienter subministrantes.

XXIX. Ab hac vrbis statione vsque ad Antiochiam decem milliaria computantur: & fama nouæ cædis Turcorum veloci pede transuolans, Turcos ab Antiochia & de cunctis finibus eius, ad viginti millia congregatos acciuit vsque ad prædictam ciuitatem Arthesiæ. Ex his millibus Turcorum astutiores & agiliores triginta, equis in modum venti currentibus insidentes, in dolo præcesserunt, post terga relictis insidiis totius legionis, quatenus in arcu corneo & osseo Gallos è præsidio lacessere & protrahere valerẽt. *Galli* equidẽ fraudes & latentes insidias ignorantes, pede & equo, armis muniti & loricis induti, illis mediis occurrerũt campis,

vt cum

vt cum hostibus committerent. Sed non aliquis successus illis vllo conflictu potuit contingere. Nam Turci, qui erant in insidiis, transuerso itinere viam in graui multitudine anticipant, ne Galli reditum aut refugium ad vrbem haberent, sed momentaneo interitu suffocarentur. Hoc viso repentino impetu & improuiso, *Robertus de Flandria* & *Rotgerus* cæterique capitales exercitus, fortiter sociis admonitis, & in vnum conglobatis, per medias densas acies Turcorum à campi planicie freais reductis transuolantes, rigidis hastis hostes irruperunt: Irruit & omnis societas virili audacia, quousque incolumes à manibus inimicorum intra portas & mœnia illapsi sunt. Turci verò elapsos in portis grandine mille sagittarum insequuntur, portas cum eis intrare conantes: Sed retrusi à limine in manu valida, licet exigua, portas intrare cum Gallis nequaquam permissi sunt. Multi tamen in repentinis sagittarum ictibus hinc & hinc armigeri, equites & pedites, muli quoque & equi grauati sunt. Turci ergo videntes, se nihil profecisse, & adhuc in copiis suis confidentes, obsidionem circa prædictam vrbem constituerunt. Sed fideles inclusi ex sufficientia ciborum in arce reperta murali robore firma & inexpugnabili, tuti & quieti resederunt. Illic in præsidio Arthesiæ *Gozelo* filius Comitis Cunonis, languore grauissimo occupatus, post dies aliquot vita discessit, & à confratribus Christianis debitum sepulturæ honorificè & catholicè suscepit.

XXX. Interea non longo interuallo maturabat viam magnus exercitus Christianorum, inter quos latenter exploratores degebant, qui ab exercitu occultè, visa opportunitate subtracti, Turcis referebant quæ audierant de aduentu & consiliis catholicæ legionis. Delatores prædicti audientes, quia ab Arthesia fama obsidionis suorum ad Principem Godefridum, Boemundum, cæterosque peruenerat, & quia ad subueniendum consilium inierant, festinatò ad castra Turcorum redierunt, iam Romanos Francigenas & Teutonicos in proximo aduentare nunciantes; nec vires eorum sustinere posse, nec à manibus eorum eripi, nisi citò ciuitate relicta, in sua remearent tutamina. Nequaquã tamen his sinistris nunciis admoniti expauescũt, freti nimium in suis prędictis millibus; sed per integras vnius diei horas vrbem impugnant, & in assultibus plurimis laborant: Sed laborem suum in cassum consumunt, Gallis ab arce & mœnibus non parcè resistentibus.

XXXI. Dehinc nocte relata & tenebris incumbentibus, plurimis consiliis inuicem habitis, consilium repertum est, vt primo diluculo apparente, ad pontem *fluminis Ferna* reditum pararent, & Antiochiam, vrbem turribus munitam & fundatam & humanis viribus insuperabilem, securi intrarent, ne ponte præuento & flumine ab exercitu Christianorum, periculum vitæ expugnati paterentur. Vix Antiochiam prædicti Turci subierant, cum sequentis lucis crepusculo magnus exercitus catholicorum in terminos *Arthesiæ* castra applicuit, ibidem pernoctans in lætitia & iocunditate. Illic ex decreto Maiorum mille & quingenti viri loricati electi, ad Arthesiam sunt directi ad auxilium confratrum, qui erant in arce, vt sic sani & incolumes copiis & viribus communi via, minus de hostili impetu soliciti, ad exercitum repedarent. Ciuitate Arthesia fidei Christianorum tuitione munita, ad exercitum sine vlla offensione sunt reuersi: Redit & *Tankradus* ab Alexandria minore & maritimis regionibus; redierunt & vniuersi, quibusque locis ad subiugandam terram & castella & ciuitates præmissi & dispersi, præter *Baldewinum*, fratrem Ducis Godefridi: Qui ad meridianam plagam profectus in terram Armeniæ, expugnaturus Turcos, Turbaysel & Rauenel & cætera præsidia suę ditioni subiecerat. Idem verò Baldewinus sic de die in diem bellis ac triũphis magis ac magis accrescens, ex consilio duodecim præfectorum ciuitatis, vxorẽ nobilissimã de genere Armenio magnificis & legalibus duxit nuptiis, filiam cuiusdam Principis, & fratris Constantini, nomine *Taphnuz*, qui in montanis præsidia & plurimas munitiones obtinebat, quorũ vniuersorum hæredem Baldewinum cõstituit. Sexaginta etiam millia Byzantinorum illi dare spopondit, de quibus conuentionem solidorum militibus suis soluens, terram potenter aduersus Turcorum incursus retineret. Spopondit quidem, sed tantùm septem millia illi dedit; quæ verò restabant, de die in diem differebat. Nuptiis Baldewini inæstimabili apparatu celebratis, decretum consilio communi & Maiorum ciuitatis & regionis, vt idem Taphnuz cum genero suo de statu terræ & vtilitate ciuitatis tractaret, eò quòd vir esset prouectæ ætatis & sanioris consilii: sicque se inuicem mutuo præuenirent honore: quod & actum est.

XXXII. Postquam in vnum conuenerunt congregati, non vltrà ab hac die diuisi sunt propter copias Turcorum inæstimabiles, qui à montanis & omni Romania profugi, ad vrbem Antiochiam, quæ

erat inæstimabilis murorum firmitate, & inexpugnabilis, pro defensione properauerant.
Nec mora, Episcopus Podiensis, *Reymerus*, sermone ad populum faciens,
huiusmodi exhortatione vniuersos paterne admonuit & docuit, iuxta quod instās
necessitas, & creberrima fama vicinæ nimium Antiochiæ exigebat: *O fratres & filij
carissimi, Antiochiam ciuitatem nimium vicinam, vt compertum habemus, scitote fundatam
murali munitione firmissimam, quæ ferro vel iactu lapidis rescindi non potest, inauditi & insolubilis
cæmenti opere, & mole magnorum lapidum constructa. In hac omnes hostes Christiani nominis,
Turcos, Sarracenos, Arabes, è montanis Romaniæ & ex omni parte à facie nostra fugientes,
conuenisse procul dubio cognouimus. Vnde cauendum summopere nobis est, vltrà aliquos ex nostris
diuisionem facere, nec temerè præcurrere sed in communi & vnanimi virtute in crastino vs-*
XXXIII. *que ad pontem Ferna nos commeare, consilio cautissimo definiuimus.* Omnis ergo populus
venerabilis sacerdotis admonitioni acquieuit; & crastino sole exorto, cum sociis ab Arthesia
receptis, cum *Tankrado* & *Welfone* Buloniensi, maritimisque Gallorum sociis vniuersis
relatis, cum camelis & asinis, omnibusque vehiculis sarcinarū rerumque necessariarum, in vno
comitatu & armorū fiducia vsque ad pontem fluminis *Ferne*, quod dicitur *Farfar*, profecti sunt,
relictis asperis Alpibus vallibusque grauissimæ Romaniæ. Hac enim die *Robertus Nortmanorum* Comes,
prælectus est cum suis militibus exercitum præire, sicut mos est in omni exercitu militari: quatenus
si aliqua vis aduersariorum latuisset, nunciaretur catholicę legionis Ducibus & Principibus, vt ad
arma, loricas & parandos cuneos quantocius properarent. Huius inter millia *Rotgerus* de Barneuilla,
Euerhardus de Poisat, milites in omni negocio militari laudabiles, signa præferentes, equitatum
regebant, quousque ad ipsum pontem prænotatum sine dilatione constiterunt. Pons denique iste mirabili
arte & antiquo opere in modum arcus formam accepit, subter quā Farfar fluuius Damasci, Ferna
vulgariter dictus, cursu rapidissimo alueum perluit. In vtraq; pontis fronte duæ prominebant turres
ferro insolubiles, & ad resistendum aptissimæ, in quibus Turcorum semper erat custodia. Subsecuta est
societas duûm millium peditum virorum egregiorum, qui etiam ad pontem consistentes, minimè transire
permissi sunt. Nam Turci, qui in turribus pontis ad centum defensionis causa constituti erant,
fortiter in arcu & sagittarum grandine transire volentibus resistebant; equos crebris vulneribus
lædebant, sessores equorum trans loricarum te-
XXXIV. gmina volatili sagitta plurimos transfigebant. Orta hinc & hinc tam graui cō-
tentione, his transire volentibus, illis è contrà transitum prohibentibus, & adhuc præualentibus,
septingenti Turci, qui ab *Antiochia* acciti exierant, videntes constantiam & defensionem suorum in
ponte, in equis celerrimis nimium bello animati aduolantes, vada præoccupant, ne quispiam
Christianorum transeundi licētiam obtineat. Equites & pedites Christianorum videntes copias Turcorum
loricatorum in fluminis ripa ad resistendum diffussas, diffunduntur & ipsi spatiosè altera in ripa;
& vtraque parte sagittis virili conatu intortis & immissis, longa fit cōcertatio, hominesque & equi
quàm plures confixi in vtraque ripa moribundi cadentes deficiebant. Turcis tandem plurimum
præualentibus, & sagittarum notitia & luctamine præeuntibus & perdurantibus, exercitus fidelium
armis & equis paratus, ad subueniendum præmissis sociis vndique accelerabat. Sed nec Turci à ripa
tunc quidem recedentes, maluerunt mori quàm cedere, incessanti conatu
XXXV. sagittarum transmittere volentibus obsistentes. *Episcopus Podiensis*, qui audita
tam graui contentione magnum præcessit exercitum, videns corda suorum metu fluxa aliquantulum deficere
læsione equorum, pectorumq; suorum transfixione, sermonem iterat, populumque in DEI viui nomine sic
roborat ad defensionem: *Ne timueritis impetum aduersariorum state viriliter, insurgite cōtra hos
canes remordaces. Iam enim hodie pro vobis pugnabit* DEVS. Ad hæc verba & monita tam præclari
Pontificis facta scutorum testudine, tectis galea capitibus, & indutis lorica pectoribus, fortiter
pontem penetrant, hostes à ponte retrudentes in fugam conuertunt. Alii totum videntes auxilio sibi
cōuenisse exercitum, nimium freti, vada intrantes equis transnatant: alii pedibus vadis repertis,
transire aquas properant, ex desiderio belli committendi; & ictus percussorum & fundibularios
sustinentes, cæcoque aggressu Turcos impetentes, & à statione effugantes, in altero fluminis littore
sicco consistunt. *Wido*, dapifer Regis Franciæ, equo & lancea Turcos incurrit: *Reinoldus*
Beluacensis, tiro asperrimus, minimè iacula sagittarum curans, in medio hostiū lancea & gladio
præcurrens, sæuissimas strages operatur: miscentur vtrinque vehe-

menti

menti impetu agmina fidelium & infidelium, & belli sudore feruescunt, cædes & strages operantur. *Boemundus, Godefridus, Reymundus, Robertus, Rotgerus,* acies & signa bellica diuersi coloris pulcerrima moderantur, donec Turci equis celerrimis fugam ineuntes, Antiochiam reuersi sunt, per deuexa montium & loca sibi nota viā accelerantes. Christiani victores ab insecutione & plurima strage inimicorum reuertentes, neque vlterius hostem insequentes, eò quòd nimium proxima mœnia Antiochiæ viderentur, & omnium Gentilium vires in ea confluxissent, iuxta fluuium Ferne pernoctârunt; prædas & spolia vsquequaque contraxerunt, plurimos de exercitu Petri, quos Turci per Antiochiæ regionem diuiserant, à vinculis excluserunt. Hæc nuncia sinistra, euentumque suorum in contraria versum, *Darsianus* Princeps & caput ciuitatis comperiens, vultu deiecto, corde metu contrito, magnis arctatur doloribus; quid acturus sit, mente inuoluens, si sibi eueniat, quod & Solymano in amissione vrbis Nicææ euenit. Nec morâ, consiliis creberrimis inuigilans, escas comportare, arma & vires sociorum congregare sine intermissione studet, portas & mœnia fideli custodia munire non cessat.

XXXVI. Præterea illucescente die, Dux *Godefridus, Boemundus* & vniuersi Capitanei exercitus exurgentes, armis & loricis atque galeis rursus induti, iter intermissum ad vrbem Antiochiam iterare vniuersos iubent, cum omni necessario apparatu, & omni genere armentorum vehiculisque cibariorum, quibus tantus opus habeat exercitus. His in vnum conglobatis, & viæ præparatis, prouidus Antistes in hunc modum loquitur, dicēs: *Viri fratres, & filij dilectissimi, verba, quæ ad vos refero, diligenter audite, & attendere vos non pigeat. Vrbs Antiochia proxima est, nobisq; vicina: quatuor inter hanc & nos sunt milliaria. Hac vrbs mirifica, & opus nobis inauditum regis Antiochi immanissimis saxis & turribus fundata est, quarum numerus trecentū & sexaginta computantur. In hac* Sanfadoniā *filium Regis Darsiani, Principem fortissimum, dominari scimus & Ammiraldos quatuor nobilissimos & potentissimos, ac si Reges essent, ex imperio Darsiani accitos conuenisse comperimus, & se suosq; præ timore aduentus nostri in manu forti præuidisse & armasse. Horū nomina sunt:* Adorsonius, Copatrix, Rosseleon, Carcornutus, *quorum omnium Rex & caput & dominus* Darsianus *esse refertur. Hi quatuor Ammiraldi ex triginta ciuitatibus, quæ in circuitu longè, lateq; ad Antiochiam pertinentes, Regi Darsiano tributariæ fuerant, quatuor ditiores dono & gratia Darsiani in beneficio tenent, singuli singulas centum castellis. Qua de causa nunc admoniti ab ipso Darsiano, Rege Syriæ & totius Armeniæ, non in modica virtute ad resistendum, & defendendam vrbem, dominam harum omnium vrbium & regnorū, aduenisse perhibentur. Vnde & nobis necesse est, vt cautè & ordinatè ambulemus. Serò, vt nostis, commisimus bellum: fatigati sumus: equi exhausti viribus sunt.* Godefridus Dux, Boemundus, Reinardus de Tul, Petrus de Stadenesis, Euerhardus de Poisat, Tankradus, Wernerus de Greis, Henricus de Ascha, *ad conducendum exercitum in fronte præcedant, factis aciebus:* Robertus Flandrensis, Robertusque Comes Nortmanorum, Stephanus Blesensis, Reymundus Comes, Tatinus familiaris Imperatoris Constantinopolitani, Adam filius Michaelis, Robertus de Barnauilla, *si gratum vobis est consilium, extremas acies equitum & peditum moderantes tueantur.*

XXXVII. Hoc itaque consilio cunctis ab Antistite, & cæteris viris astutis, ordinatis, regia via vsque ad ipsos muros horribiles Antiochiæ vnanimiter in splendore clypeorum coloris aurei, viridis, rubei, cuiusque generis, & in signis erectis auro distinctis omni opere ostreo visu decoris, in equis bello aptissimis, in loricis & galeis splendidissimis, proficiscuntur, tabernacula potenter extendentes iuxta locum, qui dicitur *Altalon.* Illic pomaria & arbores diuersi generis in securi & ascia succisas extirpauerunt, terram protentis papilionibus occupantes. His locatis, certatim indulgent operi ciborum, cornibus mille & mille perstrepentes, prædis & pabulis equorum vndique insistentes, quorum fragor & strepitus vsque ad terminum milliaris fermè posse audiri referebatur. Nec mirum, cùm numerus tanti exercitus sexcentis millibus virorum pugnatorum ab vniuersis procul dubio computetur, absque sexu fœmineo & pueris sequentibus, quorum millia plurima esse videbantur. In hoc Christianorum aduentu & obsidione recenti, illo die tanto silentio vrbs conquieuit, vt nec sonus nec strepitus ab vrbe audiretur, & vacua ciuitas à defensoribus crederetur, cùm fœta nimis armis & gentilium copiis in omnibus turribus & præsidiis redundasset.

XXXVIII. Dies quartæ feriæ illuxit, quando ingressi sunt terram Antiochiæ, & muros eius obsederunt. Hac die *Tankradus* primus secus Altalon sedem ponit. Iuxta hunc *Rotgerus* de Barnauilla socius augetur: *Adam* filius Michaelis, iuxtà cum suis sequacibus ordinatur, ne in hac parte Turcis aliqua

necessaria inferrentur. Ad portam verò quæ respicit ad Persidem plagam, vbi iuga montium deficere incipiunt, *Boemundus* cum robustorum manu locum occupat; ibique firmato præsidio, tutus morabatur. *Tatinus* verò familiaris Imperatoris, aliquantulum remotus ab vrbe, in campo, Conbrus nomine, tentorium fixit, semper fugæ intentus. Ante eundem Tatinum *Baldewinus* Comes Hamaicorum, sedem posuit cum sua manu. *Robertus* dehinc Nortmanorum Comes, & *Robertus* Flandrensis ad obsidendos muros cum omni sua militia ordinantur. *Stephanus* Blesensis pariter ad cingendam vrbem iuxta prædictos Principes suo sedit in ordine. *Hugo* Magnus, regis Franciæ Philippi frater, similiter cum suis sociis ad hanc obsidionem consedit. Vrbs hæc *Antiochia*, vt aiunt, ad plenum duo milliaria continet in longitudine, vnum & semis in latitudine: quam præfluit amnis præfatus Farfar, muris & turribus occupatus, quorum quarumque munitio & opus vsque in supercilium montis extenditur, vbi principalior arx & magistra vrbis & omnium turrium fundata præeminet: In circuitu huius arcis quatuor insuperabiles turres, positæ ob custodiam mediæ arcis in medio sedentis, referuntur, quarum præfati Ammiraldi semper custodes & defensores regis Darsiani attitulati sunt.

XXXIX. Adhuc ad ipsam Antiochiam obsidendam, quam tam spaciosam audistis, ad portam, quæ dicitur à modernis *Warfaru*, quæ insuperabilis est, ipse *Antistes* assidet, sociato sibi Comite *Reymundo*, cum quibus Prouinciales & Vascones, & omnes sequaces eorum, consederunt. In loco vlteriore, vbi postea pons ex nauium copulatione constructus est, *Godefridus* Dux super ripam fluminis, portam vnam ciuitatis cum vniuersis millibus Lotharingis, Saxonibus, Alemanis, Bawaris, gladio sæuissimis, obsidet. Cum Duce eodem *Reinardus* de Tul, *Petrus* de Stadeneis, qui Mamistræ à Baldewino, fratre Ducis, sequestrati, ad exercitum & Ducem redierant, *Cuno* etiam de Monte acuto, *Henricus* de Ascha, fraterque eius *Godefridus*, milites semper hostibus infestissimi, ad prohibendum Turcis introitum & egressum pariter consederunt. His feruentior & maior incumbebat labor.

XL. Super hunc amnem prędictum, qui longissimo alueo vsque in mare protenditur, pręterlabens muros, ab ipsa vrbe pons porrigitur lapideus, opus antiquum, sed minimè turritum, qui prorsus terminata legione, hac ex parte inobsessus remansit. Per hunc siquidem pontem sæpius Turci egrediebantur, & necessaria, vidente exercitu, cum suis erumpentes & remeantes inferebant; & populum IESV CHRISTI, per regiones & montana dispersum ad quærendum victum vel pabula equorum, eodem ponte emissi frequenter, illius dispersione comperta, trucidabant. Similiter ab ipsa porta *Warfaru*, quam Præsul *Reymerus*, Reymundusque obseruabant, pons alius etiam infestus, ingenio antiquorum fundatus, porrigitur trans paludem quandam, satis lutulentam & profundissimam ex impetu & inundatione assidui fontis, iuxta vrbem extra muros emanantis. Per hunc pontem interdum exercitui insidiarum oblito, aut in die aut in noctis obscuro, egredientes Turci sagittas intorquebant, aut in impetu aliquos gladio percutiebant, subitoque recursu per eundem pontem in vrbis præsidium euadebant. Cuius pontis infestationem Episcopus & omnis primatus conquerens, inito consilio, ad eius destructionem conspirauerunt; ac die statuto cum instrumento malleorum ferreorum, cum ligonibus & securibus à castris exierunt. Sed nequaquam vis eorum in huius pontis destructione præualuit. Erat enim opus insolubile antiquorum cœmentis & ingeniis fundatum. Hinc frustrato in conamine malleorum exercitu, machinam, ex strue lignorum & vimineo opere intextam, componere Principes decreuerunt: cuius ligaturas ferro fabricatas & connexas, coriis equinis, taurinis, camelinis operuerunt, ne igne cum pice & sulphure iniecto, à Turcis combureretur. Hanc verò perfectam vsque ad medium pontem ad portam Warfaru vi loricatorum deducentes, Reymundum Comitem, custodem & magistrum machinæ constituerunt.

XLI. Turci hac visa structura, ad mœnia contendentes, sagittis & mangenarum iactu in ponte luctantes feriunt Gallos, quatenus percussos à ponte & machina arcere valerét. Similiter ex aduerso Christiani in sagittis & balеari arcu resistentes, fortiter hostes in mœnibus impugnant, quousq; filium cuiusdã Ammiraldi sagitta trãs iecur perfodiunt. Illius verò interitu & fidelium repugnatione Turci indignati, ampliore ira ferueſcunt; & tandem in vnum collecto robore suorum, repentè portam aperientes, egressi viriliter machinã assiliunt; custodibus subitò instãt & expugnant;

grant; ignem piceasque faces & sulphureum fomentum fortiter machinæ ingerunt, totam eam in fauillam redigentes. Custodes autem machinæ periculum vitæ suæ metuentes, licet inuiti, exire coguntur in fugam præcipites, vix defensi & elapsi. Peregrinorum itaque milites & Principes hac arte nihil se proficere videntes, sequenti die instrumenta trium mangenarum (Franci *barbicales* vocant) opponunt ponti, quæ portam Warfaru & turrim portæ eiusque mœnia crebro iactu & impetu saxorum quaterent & attererent, murosque exteriores, qui erant antemurale, in plurima frusta minuerent: Sed nec sic in contritione portæ valuerunt. Cùm verò nihil proficerent, quadam die ex communi consilio robora arborea ingentia, vixque mobilia, & saxa mobilia miri ponderis ac magnitudinis, in virtute & conatu mille loricatorum trans pontem portæ aduoluerunt, impedimento Turcis exire & nocere volentibus.

XLII. Ex his ambobus pontibus cùm plurima damna & incursiones exercitui Christianorum ingruerent; sed nunc porta & ponte Warfaru robore lignorum & saxis immanissimis occupato & obstructo, frequentius ex eo ponte, quem in altera parte ciuitatis trans fluuium *Farfar* locatum diximus, de quo Turcorum egressus erat, & qui præ vrbis amplitudine inobsessus remanserat, insidiæ fierent ad perdendos fideles, pontem ex nauibus componi constituerunt in funium retinaculis, per quem ad *portum Simeonis eremitæ* liberum iter haberent: nam antea lento nauigio ex vtraque ripa expectantes, singulatim & tardè transibant. Nunc verò hac de causa pons iste naualis constructus est, vt egressis Turcis per pontem lapideum Farfar in insidias Christianorum, per hunc ligneum pontem Galli festinanter occurrentes, suis subuenirent, à portu maris escas afferentibus, & Turcos sine mora repellerent. A ponte lapideo prædicti fluminis vsque ad pontem nauium funibus vimineis cratibus aptatum, dimidium milliare computatur.

XLIII. Ponte autem ex nauium collectione & coniunctione perfecto, Christiani tam milites quàm pedites quadam die trecenti transmeant fluuium *Farfar*, ad quærenda pabula equorum & victui necessaria. Quod Turci agnoscentes, & à mœnibus speculantes, per pontem vrbis lapideum raptim sociis collectis, armis & pharetris sumtis, in equo pariter exeuntes, ex improuiso assunt Christianis in tergo ad pabula missis, quorum plurima corpora, amputatis capitibus, humi prostrata reliquerunt; cæteros verò, quibus fugiendi facultas erat, vsque ad nouum pontem insequuntur: felices, qui tam crudeles hostes euadere potuerunt. Alii ad vada contendentes, vndis inuoluti suffocantur, à facie Turcorum fugientes, quibus pons nouus præ multitudine transeuntium negabatur.

XLIV. Hoc tam graue infortunium ad proceres exercitus vt est perlatum, ad quinque ferè millia armati, complures loricis induti, & equis insidentes, è tentoriis aduolant ad reprimendos hostes temerarios. *Henricus* filius Fredelonis de Ascha castello, auidus hostes insequi, sicut erat bello & actis nominatissimus, trans fluuium equo natauit, licet è lorica & galea clypeoque grauatus: nam transitum naualis pontis, præ longa mora expectare nequiuerat: Caput verò huius temerè vada intrantis cum equo, fluctus profundissimi operuerunt: Attamen DEO protegente, cuius gratia vitam opponebat periculo, viuens & sospes in equo adhuc residens, cum cæteris transnatantibus siccum littus recepit; & in persecutione Turcorum nimium perdurans, vsque ad ipsum pontem socios equites & pedites imperterritus insequi adhortatur. Turci itaque alii retenti, alii vix elapsi, socios qui erant ad pontem Farfar & in porta conglobati, ad auxilium sibi magno fragore vociferantes, exierunt; equosque ad frena in exitu & fremitu subuenientium reiicientes, Gallos hactenus se infestantes in fugam grauissimam retulerunt vsque ad ipsum pontem, quem ex nauibus composuerunt. Hac remordatione & inundatione Turcorum grauissima, & celeri fuga & reuersione Christianorum ad pontem, plurimi pedites interierunt, à Turcis sagitta confixi. Plures post terga mortem momentaneam videntes, sola aqua liberari sperantes, vndis profundi fluminis inferuntur: quorum non modica pars ab amne submersa & suffocata periclitari & mori visa est: Alii verò è ponte præ pressura fugientium cum ipsis equis & galeis ac loricis corruebant, qui submersi vndis & extincti, non vltrà reperti sunt.

XLVI. Sic Turcis sæpè à ponte hoc, & à porta per quam postea vrbs est tradita, quæ sursum in montanis sita exitum præbebat, ad nocendum populis egredientibus, Principes exercitus consilium inierunt, quatenus *Tankradus* illic locato præsidio custodiã ageret, & ab vtraq; porta Turcos egredi audentes

repentè reprimeret; hacque pro custodia per singulos menses in conuentione quadraginta marcas argenti ab exercitu reciperet. Qui dum die quadam in præsidio, in montanis locato, iuxta aras Turcorum custodiam ageret trans fluuium *Farfar*, eo scilicet in loco, quo longè ab vrbe ferè semimilliare profluit, Turcos, sicuti erant soliti, vada transeuntes fortiter incurrit; atque cum eis prælio commisso, tandem præualens, quatuor ex Turcis gladio occidit, cæteros trans flumen in fugam conuertit, vsque ad locum, quo armenta illorum herbis pascebantur. His vltra flumen fugatis, prædam de armentis cum camelo vno abduxit, & ad præsidium nouum, quod firmauerat, in victoria hac reuersus est.

XLVI. His duabus portis, vna versus montana, altera ad pontem lapideum Tankradi custodia obseruatis, & Christiano exercitu sedato, atque à rebus bellicis aliquantulum securo, aliquibus sociis interdum aleis præ otio intendentibus, contigit quodam die filium Comitis Conradi de Lutzelenburg, *Adelberonem* nomine, clericum & Archidiaconum Metensis Ecclesiæ, iuuenem nobilissimum de regio sanguine, & proximum Henrici III. Romanorum Augusti, alearum ludo pariter recreari & occupari cum matrona quadam, quæ magnæ erat ingenuitatis ac formositatis, in viridario pomiferis arboribus & herbarum abundantia plenissimo, & sylua, quæ iuxta sedem & eandem portam vrbis habebatur, quam Dux Godefridus & Teutonicorum comitatus obsidione premebat. His, vt dictum est, otio & ludo intentis, Turci soliciti insidiarum & necis Christianorum, clàm è porta procedunt; & cautè se abscondentes inter altam & supereminentem herbam arborumque densitatem, Archidiaconum & sibi colludentem matronam, subito clamore nescios & obstupefactos incurrunt, sagittis infigentes, sociosque, qui iudices ad ludum conuenerant, iam præ timore oblitos alearum, dispergunt & vulnerant. Et ipsius quidem Archidiaconi caput amputatum per portam, raptim & in momento hoc facto, repedantes secum detulerunt; matronam verò viuam, & intactam armis, rapientes traxerunt in vrbem, per totam noctem immoderatæ libidinis suæ incesto concubitu eam vexantes, nihilque humanitatis in eam exhibentes. Tandem tam abominabili & sceleratissima plurimorum commixtione abusam ad mœnia deducentes, capitali sententia peremerunt; caput verò illius continuò mangenellis suis imponentes, vnà cum capite archidiaconi procul à muris in medios proiecerunt campos. Amborum itaque capita inuenta Duci Godefrido allata sunt & monstrata, qui Archidiaconi recognito capite sepulchrum corporis illius iam inhumati iussit aperiri, & caput proprio loco restitui, ne tam nobilissimi viri membra remanerent insepulta.

XLVII. Dehinc alio die Turci successu suæ fraudis gaudentes, & similem deceptionem adhuc Christianis se inferre arbitrantes, à porta egressi, & inter scirporum densitatem fragilesque calamos palustris loci clanculum accedentes, Peregrinis quibusdam in prædicto pomario insurrexerunt solita feritate & vociferatione: sed à militibus subuenientibus retrusi & in fugam coacti sunt. Nullus quidem ab his percussus tunc aut vulneratus est præter *Arnolphum* de Tyrs castello, qui eques semper bello feruidus fuit & prouidus; licet nunc incautus sine tegmine scuti & indumento ferri ad clamorem Peregrinorum subitò in pomarium contenderit. Vbi à cæco & volatili telo sagittæ cuiusdam Turci lethali vulnere transfixus, mortuus est. Dux ergo suique contubernales molestè ferentes à pomario hoc Turcos insidias Christianis moliri, & tam egregios viros illic in dolo cecidisse, decreuerunt, vt in ferramentis & securibus Christiani de exercitu conuenientes, hoc radicitus extirparent, herbas, scirpos & calamos meterent, ne qua fraudulenta manus illic vltrà latere aut nocere posset. *Turci* enim dolositates suas hac in porta, & ab hac porta populum DEI viuentis præcauere videntes, rursus per portam Farfar exeuntes, inuigilabant perditioni Peregrinorum, per pontem nauium transmeantium, lignorum sarmenta comportantium, herbas & pabula equorum quærentium: & quotquot à specula montis hac & illac pro necessariis rebus vagari conspiciebant, illico insequentes gladiis & sagittis interemerunt.

XLVIII. Cùm verò hæc cædes, insidiæ, incursiones, mane, meridie, vespere, singulis diebus fierent, & cotidiana lamenta super occisis audirentur in castris, nec *Tankradus* toties hostibus occurrere valeret præ diuersis opinionibus hostilis fraudis, & eo ignorante sæpe ab vrbe per pontem erumperent, *Hugo* Comes de S. Paulo ex regno Franciæ, motus

motus est pietate super hac cotidiana strage fidelium, [sibi] cæterisque potentibus famulantium, & res necessarias afferentium. Vnde filium suum *Engelradum*, tironem armis agilem, paterna suggestione admonuit, vt & cæteros sibi familiares, quatenus in vna voluntate secum accensi, pauperes suos atque confratres Christianos à tot Turcorum cædibus & assultibus liberare & vlcisci velint, & absterrere toties insequentes hostes. His factis, & voluntariis inuentis, ipse grandæuus pater primus arma & equum requirens, ascendit; pontemque nauium in noctis vmbra transiens, iuxta montana in latibulo vallis cum dilectissimo filio & secum assumtis sociis occultatus, summo manè peditem Christianum reliquit in campestri planicie, vbi Turcorum oculis manifestè pateret. *Turci* itaque non immemores suæ crudelitatis & cædis Christianæ, ab vrbe per pontē fluuii *Farfar* rursus procedentes, in montis vertice, sicuti soliti erant, consistunt, de quo à montanis ad montana per camporum planiciem longè spectacula fermè ad duo milliaria dantur. Illic solum Peregrinum vagantem, & sarmenta legentem, contemplantes, ad eius interfectionem velocitate equorum conuolant, & subito clamore exterritum vsque ad montana & frutecta profugum insectantes, insidias latentium cominus Christianorum præterierunt. Peregrino verò iam in montibus abscondito, viam remensi sunt hi quatuor Turci, iuxta Christianorum insidias fiducialiter redire sperantes. Sed extemplò Comes & sui à valle exurgentes, in eosdē irruerunt equorum velocitate; duos in momento attritos solo relinquentes, equis & armis eorum abductis, alios verò duos vitæ reseruantes vinctos ad exercitum perduxerunt. Concurrunt vndiq; Peregrini, nobiles & ignobiles, ad videndos Turcos captiuos, gloriam DEO dantes super hoc prospero euentu: laudesq; multiplicant Comiti Hugoni & filio eius Engelrado, quorum prudentia & virili audacia tam noxii aduersarii capti & attriti sunt.

XLIX. Primores verò Turcorum, & omnis manus eorum, audita suorum contritione, doloribus acuunt iras; consilia ineunt; quibus in breui rependant crudeliora damna Christianis in vltione suorum. Vnde quidam audaciores, animoq; ferociores, ex millibus suis electi ad lacessendos Christianos vsq; ad pontem nauium, viginti præmissi sunt in equis vento velocitate similibus. Qui multis & propinquis discursibus in littore iuxta pontem præludentes, & sagittas intorquentes, totum post se commouere conati sunt exercitum, vt vires sociorum, raptim ex vrbe inundantes, graui martyrio aliquos, sicut soliti erant, conturbarent. Fideles autem CHRISTI satis & sæpius experti fallacias illorum, compescuerunt ab insecutione temeraria populum. Sed ne eos tædio belli victos assererent *Engelradum* filium prædicti Hugonis, cum quibusdam sociis obuiam Turcis præmiserunt, qui etiam suo more equos in discursionibus flectentes, dolosos hostes mutuo conflictu fallere tentarent. Nec mora, pontem transeuntes, equos vexant huc & illuc diuersis inter se discursibus, & hi alterna infestatione hastas dirigunt ad feriendum, hi sagittas intorquent ad configēdum. Postremò post plurimam cursuum contentionem, honor & laus victoriæ Engelrado, DEO auxiliante, collata est. Nam Turcum cæteris insigniorem & sæuiorem cursu exuperans, in conspectu patris sui & omnium, qui conuenerant ad perspiciendum rei euentum, altero in littore constituti, equo deiiciens, hasta perfodit; cæterosque illius casu & infortunio concussos, & mox in fugam versos, cum Christianis sodalibus acriter insecutus est, sed non longè à ponte, idque propter insidias sæpius ab vrbe occurrentes, & insequentibus resistentes. Saluo abhinc filio recepto aliisq; consociis, cor longæui patris in nimiam erigitur lætitiam, omniumque fauore & plausu maiorum & minorū, gloriosus iuuenis attollitur vnà cum suis adiutoribus & conuictoribus.

L. Inter hæc assiduitatis ludibria, & creberrimas incursiones, mora aliquanti temporis transacta, populus DEI rebus & escis attenuari cœpit, præ defectione vrbium & regionum, quas in circuitu tantus exhauserat exercitus. Vnde cotidiè fame inualescente, & exercitu præ indigentia moriente, præcipuè humili populo, miserabiles gemitus & dolores piissimum Antistitem & vniuersos Principes legionis pulsant & solicitant, quatenus super his miseriis consulant quomodo populus posset sustentari. Nulla tamen via reperta, qua populo subueniretur, visum est omnibus, vt in *terram Sarracenorum* opulentissimam, adhuc præda intactam, Boemundum, Tankradum & Robertum Flandrensem, cum comitatu equitum & peditum, mitterent ad contrahendas prædas & necessaria, quibus fames extingui, & populus ab inopia posset releuari. Tan-

kradus, iam tunc custodia peracta, à montanis ad exercitum reuersus fuerat. *Boemundus* verò & *Robertus* idemque *Tankradus*, sicut decretum erat in principio *neminem magnum aut paruum contradicere debere, quæcunque imperaret exercitus*, quindecim millia peditum, duo equitum electorum, in armis assumentes, regna Gentilium sub spacio dierum trium ingressi, prædarum & pecorum vniuersique generis armentorum copias inauditas contraxerunt; quas sine impedimento biduo abduxerunt. Sed die tertia vespere superueniente, fatigati itinere, & onere rapinarum grauata omnis societas, in campestri planicie iuxta montana quiescere decreuerunt.

LI. Interea fama & clamor omnium in circuitu regionum ad aures Gentilium primatum festinans, à diuersis partibus & montanis sedibus tot millia exegit ad persequendum Boemundum, Robertum & populum eorum, & prædas excutiendas, quod dictu & auditu mirabile est. Boemundo siquidem hæc ignorante, nihilq; aduersitatis affuturum existimante, sed securè cum Roberto somniante, prima diei aurora prædicta inimicorum affuerunt millia, à quibus se suosque sic obsessos viderunt, ac si syluam densissimam ex omni parte decreuisse mirarentur. His visis stupefacti & vitæ diffisi, subitò in vnum conuocatis equitibus ad latus suum, bellum se cõmittere, & tot millium vires non posse sustinere profitentur. Vnde facta scutorum testudine, & densata militum fronte, aditum & fugam explorant, quo rarior & debilior coadunatio visa est. Mox districtis mucronibus, & frenis impetu laxatis, vnanimiter irruentes, obstantes penetrant acies; ac solam fugam meditantes, celeriter ad montana contendunt, relictis desolatis peditibus cum omni collectione prædarum ac spoliorum. His per abrupta montium & deuia ereptis, plurimis tamen ex eorum sequacibus retentis & attritis, Gentilium acies miseros & profugos pedites inuoluerunt, quos gladiis & sagittis consumere non pepercerunt: plures tamen captiuantes, armisque expoliantes, prædas & omnia sibi suisque ablata reducebant.

LII. Hac miserrima contritione Boemundo disturbato, & ad exercitum & confratres in humilitate lachrymosi vultus relato, luxit populus vehementer, mulieres, iuuenes, pueri, patres, matres, fratres & sorores, qui dilectissimos amicos, filios & cognatos amiserant. *Robertus* quidem Flandrensis, qui cum ipso Boemundo in terram Sarracenorum descenderat ad deprædandum, & tunc Boemundo cum copiis suis attrito, & in fugam misso, ab eo diuisis recesserat, licet inuitus, sequenti die ducentis equitibus readunatis, Turcis Sarracenisque dispersis, & securè gradientibus, ex aduerso occurrit: cum quibus fortiter dimicans, victoriam gloriosè, his in fugam conuersis, obtinuit; atque cum immensis copiis prædarum, quas illic Turci fugientes reliquerant, ad castra *Antiochiæ* est reuersus, multo solamine releuans populum, in hac Boemundi calamitate desperatum. Modico dehinc tempore transacto, & paucis diebus præda Roberti consumta; nec vltrà audente aliquo longè ab exercitu prædam quærere præ crudeli occisione Boemundi sociorum, amplior & validior fames in populo cœpit multiplicari, & inæstimabilis mortalitas humilis plebis fieri, & exercitus attenuari. Nec mirum. Nam solus paniculus, qui antea denario Luculensis monetæ poterat mutuari, nunc duobus solidis vendebatur indigentibus. Bos duabus marcis vendebatur, qui paulò ante decem solidis poterat comparari: agniculus quinque solidis appreciabatur. Sic itaque grauissima penuria cogente populum DEI viui, plurimi vagabantur, se subtrahentes in omnem regionem Antiochiæ ad quærendas escas, trecenti aut ducenti conspirati ad defensionem contra Turcorum insidias, & ad æquam diuisionem omnium rerum, quas reperire aut rapere possent. *Turci* audita & intellecta populi angustia, famisque miseria, & Boemundi recenti contritione quàm maxima, & exercitus vagatione assidua, per vicinas horas exiliunt à porta ex ea parte vrbis, quæ inobsessa prominebat in montanis, grandi differente interuallo à porta, quam Boemundus obseruabat, per decliuia rupium descendentes, & fideles CHRISTI circumquaque diffusos insequentes, & atroci cæde consumentes.

LIII. Quadam die inualescente inedia, & vrgente plures nobiles & ignobiles, quidam Tullensis ecclesiæ Archidiaconus, nomine *Ludowicus*, defectione sui stipendii compulsus, & famis gladio expugnatus, cum cæteris clericis & laicis, numero trecentis, inopia coactus, ab exercitu secessit in loca vbertate alimentorum diffamata, sita in montanis Antiochiæ interuallo trium milliarium, vbi securè prædari & morari arbitrabantur. Turci autem comper-

comperto illorum abscessu per delatores, qui assiduè inter populos fraternitate habitabant falsa, ad sexaginta milites armatos ab eadem prædicta parte vrbis & porta clàm per notas semitas montium egressi, persecuti sunt Christianos ad locum, quo viam constituerant spe recuperandi alimenti. Quos ferociter inclamantes aggrediuntur, sagitta perforantes trans caput & latus & viscera; vniuersos, vt lupi oues, laniantes & fuga dispergentes. Archidiaconum verò, nequicquam fugam ad montana conantem, quidam Turcus velocissimo equo insecutus, sagitta celeri transfixit, eductoque ense ex vtraque parte colli grauissimo vulnere illius secuit scapulas: & sic sanguinis riuo in terram defluente, spiritum vitæ emisit. Hanc crudelissimam famam primores exercitus vt compererunt, spiritu mœroris conturbati sunt, indignati tot cædes à Turcis per portam inobsessam singulis diebus fieri, & nunc amplius dolentes necem tam nobilissimi Archidiaconi, & creberrimos vlulatus in perditione quorumq; amicorum audiri. LIV. Inter hæc plurima aduersa adhuc recentia, impius rumor aures totius sacræ legionis perculit, qualiter post deuictam & captam Nicæam filius regis Danorum, *Sueno* nomine, nobilissimus & forma pulcherrimus, per aliquot dies retardatus, & benignè ab Imperatore Constantinopolis susceptus & commendatus, per mediam Romaniam securus iter agebat, audita Christianorum victoria: qui socios mille & quingentos viros belligeros secum in auxilium obsidionis Antiochiæ adducebat. Sed à *Solymano*, qui in montanis victus, Gallos euaserat, intra Finiminis & Ferna, vrbes Romaniæ, hospitatus, in media densissima sylua vicorum & calamorum recubans, in grandine sagittarum occisus est; totusque comitatus illius eodem martyrio ab iniquis carnificibus consumtus est. Nec mirum, si vniuersi Turcorum viribus oppressi interierunt: Nam quorundam iniquorum Christianorum, Græcorum scilicet proditione propalati sunt, & improuisè à Solymani manu è montanis adunata, circumuenti sunt. Attamen filius regis, Sueno multa armorum defensione resistens, multos Turcorum gladio strauit, strauerunt & sui. Sed ad vltimum fessi & armis exuti, ineffabilem aduersariorum multitudinem sufferre non valentes, pariter sagittis confixi, interierunt. Ibidem matrona quædam, *Florina* nomine, filia Ducis Burgundiæ, Philippensium Principi copulata, nunc verò miserabiliter viduata, in eodem comitatu Danorum erat, sperans post triumphum fidelium tam magno tantoque sociari marito. Sed hanc spem Turcorum abrupit ferocitas. Nam eandem in mulo sedentem sex confixerunt sagittis, versus montana fugientem: quæ licet percussa, non tamen à mulo elapsa est, semper mortem euadere credens, dum tandem cursu superata, cum filio Regis capitali sententia extincta est. *Turci* ergo milites Solymani, gaudentes suo victrici euentu & cæde Christianorum immanissima, ad lacus calidorum fontium, qui ibidem iuxta Finiminis fumabant, celeriter aduolant. Qui mendicos & febricitantes peregrinos in his ad curandum debile corpus reperientes, sagittis infixerunt, totam vndam sanguineam reddentes; aliosque sub vnda caput ab ictu ferientes abscondentes, sæuo fine demersionis suffocari cogebant. LV. His creberrimis Turcorum insidiis, & assiduis à porta prædicta exitibus, suorumque miserrimis casibus, primores exercitus conturbati, acuuntur ira ampliori, & portam præfatam, quæ ex difficultate montium, & inæqualitate scopulorum, obsideri non poterat, hoc obstaculo impediri consulunt: videlicet, vt munitionem quandam in dorso cuiusdam silicis, stantis ad radicem montium, locarent: obstaculum (inquam) firmissimum valle & congerie lapidum. Nam penuria illic erat lignorum. In hac ergo, custodiam quisque Primorum statuto tempore agebat; Turcorumque exitum à porta per montana & vallium notas semitas, è specula silicis & munitione contemplabatur; & per planiciem regionis descendentes extemplo persecuti, à Christianorum cæde arcebant. Facta denique ipsa prædicta munitione, à comite *Reymundo*, in ordine vicis suæ custodiam in ea faciente, quadam die collocatis in abscondito insidiis suorum militum, Turci equites fermè ducenti armati & loricati in prima aurora diei exurgentes, à solita porta egressi, & per deuexa montium descendentes, repento assultu ad munitionem contendunt, custodes in ea impugnantes; & murorum congeriem destruere moliuntur, quia egressioni eorum, & insidiis contraria erat. Illis tandem frustra circa nouam munitionem laborantibus, insidiæ Comitis Reymundi surrexerunt, in equis velocissimis ad auxilium sociorum, qui erant in præsidio, contendentes,

& Turcos, iam diem vltimum metuentes, & regredi sursum ad portam præparan-
tes, vehementi insecutione oppresserunt, solumq; iuuenem de nobili parentela
procreatum, retinuerunt; cæteri fuga elapsi sunt. Capto autem iuuene, cæteris fu-
gatis, milites Comitis *Reymundi* in castra ad exercitum regressi sunt in lætitia & vi-
ctoria. *Turci* quoque in tristitia ad suos remeantes aliquot diebus quieuerunt, non
LVI. temerè ab illo die Christianos circumuagos insequi præsumentes. Crastina
die Christiani Principes hunc ortum ex nobilibus Turcorum comperientes, &
plurimo dolore infligere corda suorum, eundem iuuenem carnalibus cognatis
suis, in vna arce turrium ad defensionem à Rege *Darsiano* constitutis, præsenta-
uerunt: si fortè pietate moti in redemtionem illius, arcem, cui præerant, redde-
rent, & Christianos clanculum intromitterent. Illis verò omnino arcem negan-
tibus, sed pecuniam nimiam pro redemtione & vita illius offerentibus, Christia-
nis autem omnia contradicentibus præter vrbem & arcem, quia sciebant eum
ex altis parentibus, corda cognatorum mollescere cœperunt, & priuata collo-
quia inter se & Christianos haberi: quo vsque res propalata ad aures *Sensadoniæ*,
filii Regis Darsiani, peruenit, quòd in redemptione capti iuuenis inter cogna-
tos illius & Christianos concordia fieret, per quam vrbs, nisi præcauerent, citò
posset amitti. *Darsianus* itaque rex & filius eius Sensadonias hæc præsentientes, ha-
bito cum suis primatibus consilio, vniuersos cognatos capti iuuenis fratresque il-
lius, & vniuersos familiares, ab illa turri, cui præerant, iussit expelli, ne per ean-
dem turrim pro redemptione propinqui vrbs Christianis intromissis tradere-
tur. His expulsis, consiliis eorum patefactis, Christiani nullam spem vltrà red-
dendæ turris habentes, eò quòd nimium inpalàm omnia egerint, post longam
fatigationem, & diuersos illi cruciatus illatos, ferè sub vnius mensis spacio vexa-
tum in aspectu omnium Turcorum ante vrbis mœnia trahentes misellum, vixque
palpitantem præ tormentis, amputato collo peremerunt: & præcipuè ex accu-
satione Græcorum fidelium occisus est, qui referebant, hunc plus quàm mille
LVII. Christianorum propriis mortificasse manibus. His finitis, & Christianorum
aliquantulum persecutione ex noua munitione & istius decollatione repressa,
Christiani Principes aduersitates suorum Boemundiq; societatis attritæ recolen-
tes, ac famis pestilentiam clademq; mortalitatis in populo recensentes, ex pecca-
torum multitudine hæc fieri asserebant. Qua de causa consilio habito cum Epi-
scopis & omni clero, qui aderant, decreuerunt omnem iniustitiam & fœdita-
tem de exercitu abscindi: videlicet, *vt nullus in pondere aut mensura, nec in auri vel ar-
genti ambitione, nec in alicuius rei mutatione aut negocio confratrem Christianum circumueni-
ret; nullus furtum præsumeret; nullus fornicatione siue adulterio contaminaretur. Si quis verò
hoc mandatum transgrederetur, deprehensus sæuissima pœna affligeretur: & sic populus* DEI *ab
iniquitate & immundiciis sanctificaretur.* Hoc quidem decretum plurimi transgredien-
tes, seuerè à iudicibus constitutis correpti sunt, alii vinculati, alii virgis cæsi, alii
tonsi & cauteriati, ad correctionem & emendationem totius legionis. Deprehen-
si ibidem in adulterio vir & fœmina, coram omni exercitu denudati, & post ter-
ga manibus reuinctis, à percussoribus grauiter virgis verberati, totum circuire
exercitum coguntur, vt sæuissimis illorum plagis visis, à tali & tam nefario scelere
LVIII. cæteri absterreantur. Hac iustitia in populo DEI corroborata ex Maiorum
sententia, quatenus ira Domini placaretur, dux *Godefridus* iam à vulneris sui infir-
mitate conualuit. Quem in terram *Sarracenorum* & *Turcorum* direxit exercitus ad re-
petendas prædas & spolia, quæ *Boemundus* attritus & profugus deseruit; vt gau-
dium ex infortunio ieiunæ & attritæ plebi reportaret: quod DEO annuente a-
ctum est: sed non multas prædarum contraxit copias. Nam Sarraceni & Gen-
tiles ab eo tempore, quo Boemundus terram eorum intrauit, prædasque abdu-
xit, prouisi, armenta sua cum vniuersis rebus & pecuniis per montana & loca in-
uestigabilia absconderunt. *Reymundus* similiter & cæteri Principes ex decreto ex-
ercitus missi sunt. Sed paucas prædas contraxerunt, propter diffugium, quod
Sarraceni cum rebus, armentis & pecudibus per montana & longinquam regio-
LIX. nem faciebant. Huius autem longæ obsidionis aliquo transacto curriculo,
& grauissimis pœnis afflicto populo in laboribus vigiliarum, famis & pestilentiæ,
ac frequentia incursantium Turcorum; *Ammirabilis Babyloniæ Rex*, quoniam in-
ter se & Turcos grauis diu ante expeditionem hanc Christianorum erat discor-
dia & odium, per Abbatem quendam Christianorum legatione & intentione
cogni-

cognita, de pacis & regni sui ad inuicem confœderatione quindecim legatos, linguæ diuersi generis peritos, ad exercitum DEI viuentis direxit, hæc ferentes nuncia: REX AMMIRABILIS BABYLONIÆ GAVISVS ADVENTV VESTRO, ET PROSPERE ADHVC VOS EGISSE, SALVTEM PRINCIPIBVS MAGNIS ET HVMILIBVS CHRISTIANORVM. *Turci, gens externa, mihi & regno meo infesti, sæpe terras nostras inuasere, vrbem Ierusalem, quæ nostræ ditionis est, retinentes. Sed nunc viribus nostris hanc ante aduentum vestrum recuperauimus, Turcos eiecimus; fœdus & amicitiam vobiscum inimus; genti Christianorum vrbem sanctam & turrim Dauid montemq; Sion restituemus; de fidei Christianæ professione discutiemus, qua discussa, si placuerit, hanc apprehendere parati sumus: si autem in lege & ritu Gentilitatis persliterimus, fœdus tamen, quod ad inuicem habuerimus, minimè rumpetur. Precamur & monemus, ne ab hac ciuitate Antiochia recedatis, quo vsque in manu vestra restituatur, Imperatori Græcorū & Christianis iniustè ablata.* Winemarus, qui Mamistræ à Baldewino & Tankrado recesserat ad maritima, iterato nauigio *Laodiceā* cum omni armaturâ naualis exercitus properauit: quam vallatam nauali obsidione & expugnatam in virtute suorum apprehendit, nil auxilii & respectus de omnibus quæ acquisierat, Christianis confratribus, Antiochiæ considentibus, conferens aut impertiens. Laodiceam denique apprehensam dum securè obtineret, suique commilitones & conspirati ocio vacarent, ac bonis terræ & ciuitatis fruerentur, à Turcopolis & militibus Regis Græcorum ex industria cæsi sunt & exuperati; arx ciuitatis recuperata; ipse *Winemarus* captus & in custodia carceris constitutus est, Duce Godefrido cæterisque Principibus hæc Antiochiæ adhuc ignorantibus. LXI. Interea Turci obsessi in Antiochia, opem quærere non tardantes, & amicos admonere, à montanis & finitimis regionibus magnas & copiosas vires Turcorum contraxerunt, quorum in breui triginta millia congregata sunt in vnum. Disposuerant enim in animo suo & consultu obsessi, ab ipsis exterioribus primo diluculo assultum fieri in populum sanctum DEI; deinde interiores vrbis ad roborandum & augendum assultum ex impetu affore; Christianos armis & sagittarum grandine fatigare, quo vsq; cæsis cunctis consumerentur in ore gladii. Tam nefandorum consiliorum & sceleratæ conspirationis delatio peruenit in castra catholicorum virorum, *Godefridi* Ducis & Episcopi Podiensis, cæterorumque primatum quibus præ inopia annonæ, & diuturna lassatione, diuersaque clade, non amplius quàm mille valentes equi habebantur. Nunc ad hanc curam & angustiam profertur sententia Episcopi, quæ in hoc modo fuit: *Viri Christianissimi, & qui estis flos electus Galliæ, quid modò sit vtilius in consilio, videre nescio, nisi vt spem in nomine Domini* IESV *habentes, illis ex improuiso occurratis. Gentiles quamuis vsquequaque adunati in tot millibus, vt audistis, superueniant, nullis aggrauati laboribus, nec longo itinere à terra sua egressi & fatigati, & iam vsque Barich ciuitatem profecti; tamen non est difficile in manu* DEI *tot millia cōcludi, & à vestris paucis cōpiis consumi.* Ad hæc verba Pontificis Dux Godefridus, in officio belli semper indeficiens, in auditu & præsentia cōuocatæ legionis sic respondit: DEI *viui & Domini* IESV CHRISTI *sumus cultores; cuius nomini militamus. Hi in virtute sua, nos verò in nomine* DEI *viuentis adunati sumus. In cuius gratia confidentes, impios & incredulos impetere non dubitemus: quia siue viuimus siue morimur, Domini sumus.* Sicut enim salutem & vitam diligimus, sic oportet, ne inpalàm verbum istud fiat; ne hostes soliciti & prouidi de aduentu & impetu nostro, nimis exterreantur, & nobiscum præliari non expauescant. LXII. Hæc Duce monente & exhortante, septingenti equites viri præliatores eliguntur, quos tamen res prorsus latebat præter aliquos primores exercitus: defecerant enim plerisq; equi, præ diuersis plagis, vt prædiximus, & paucissimi valentes fuere equi: vnde alii iumentis, alii mulis & asinis, pro vt necessitas exhibebat, insidentes, intempestæ noctis silentio iter mouerunt, per pontem nauium transeuntes, Turcis his ignorantibus, qui in præsidio Antiochiæ fuerunt ad defensionem. *Boemundus, Tankradus, Robertus* Flandrensis, *Robertus* de Nortmania, vnà cum Duce *Godefrido* in loco decreto pariter conuenerūt. *Rotgerus* de Barnauilla pariter conuocatus affuit, qui insidiis Turcorum assiduus, & strages sæpius exercens, apud eosdem Turcos notissimus & famosissimus laudem eam obtinuit, vt sæpius inter Christianos & ipsos de omni conuentione vtrinque captiuorum & cuiusque rei internuncius audiretur. Ipse pariter *Antistes*, socius in omni admonitione sancta sequebatur ad confortandos viros DEI. His verò per noctem iam superata via, & ad castra Turcorum properantibus, *Boemundus* quidam de genere Turcorum, qui *Veritate* cognita, quæ CHRISTVS est, baptismi gra-

tiam percepit, & à Boemundo Principe recenter de sacro fonte leuatus, nomine eius est vocatus: & *Walterus* de Drommedart pręmittuntur, cautissimè gradientes, quo vsque primo diluculo gentem innumerabilem, ad auxilium Antiochenorum venientem, inspectant à sylua & frutectis vndique properare. Hi autem vt hostes à longè speculantur, reditum parant, ad septingentos socios laxis frenis reuolant, LXII. rem vt erat aperientes, sed omnem terrorem bono solamine adimentes. Antistes verò egregius auditis verbis Walteri & Boemundi, admonet socios, metu & anxietate aliquantulum hæsitantes, ne dubitarent mori pro eius amore, cuius vestigia cum signo sanctæ Crucis sunt secuti, & cuius gratia patriam, cognationem & omnia reliquerunt, certi quia cum Domino Deo Zebaoth, quem hodie hîc mori contigerit, cœlos possidebit. In hac beata admonitione roborati, decreuerũt vnanimiter malle mori, quàm inimicis viliter terga dare. Ad hæc *Comes Reymundus* hilari animo vibrata hasta, clypeoque pectori obducto, & *Godefridus* Dux non minus æstuans desiderio conserendi prælia, cæterique septingenti viri bellicosi, ex improuiso per medios aduolantes infringunt, & eorum multitudinem copiosam disturbantes, palmam Deo donante victores accipiunt, Turcis attritis, & in fugam conuersis. Dei etiam auxilio & misericordia nerui arcuum eorum, præ pluuia molliti ac defecti, nil poterant: quod illis fuit magno impedimento, & fidelibus in triumphi augmento. Victores ergo Christiani facti, videntes se præualuisse, & paucos suorum cecidisse, ab equis descendentes, capita occisorum amputant, sellis alligant, sociis nonnullis, in castris Antiochiæ rei euentum expectantibus, in magna lætitia afferunt cum mille equis valentibus & spoliis multis, quæ deuictis hostibus acceperunt. Affuerunt in eodem prælio nuncii Regis Babyloniæ, qui etiam capita Turcorum amputata in sellis ad exercitum detulerunt. Contigit autem hæc victoria Christianis in manu paucorum præcedente die *capitis Ieiunii*. Ipsis etiam fidelibus in magna gloria repedantibus ad populum suum, & tentoria in pratis Antiochiæ relicta, Turci, qui obsessi auxiliũ attritæ multitudinis operiebantur, in mœnibus suis stantes, contemplabantur à longè victrices aquilas fidelium. Quas suæ expectatæ gentis æstimantes, subito fragore clamantium, & cornicinum strepitu, ad arma conuolant; è portis fortiter exundant, putantes ab intus & deforis in momento omnem illam sacram consumere legionem. Sed cominus appropinquantibus Christianis, & visis capitibus Turcorum, exuuiis quoque & caballis eorum recognitis, fragorem & tubarum sonitum compresserunt; gaudere cessauerunt, & in munitionem celeri fuga relati sunt. Christiani verò ad augendum Turcis dolorem, capita Turcorum trans mœnia & muros iactauerunt, cætera fermè ducenta, hastis & palis infixa, in conspectu omnium astantium ad mœnia contulerunt.

LXIII. Crastina autem die illucescente, Principes fidelium consiliis inuigilant, læti de recenti victoria, quatenus præsidiũ cuiusdã machinę locarent iuxta pręfatũ pontẽ ciuitatis, qui porrigitur trans fluuiũ Farfar: vt sic auferrẽt locatâ machinâ, introitum & exitum ab vrbe commeantibus, & escas inferentibus, & insidias per eundem pontem Christianis molientibus. Tandem reperto consilio, *Boemundum* Principem Siciliæ, & *Euerhardum* de Poisat, *Reymundum* Comitem de Prouincia, *Wernerum* de Greis, ad portum maris, qui dicitur Simeonis eremitæ, propter emendos cibos cum plurimis peditibus dirigunt; & vt vocarent socios ad opem construendi præsidii, qui in ipso littore maris propter naues, quæ escas adducebant, morabantur. Reduxerunt etiam in eodem comitatu legatos Regis Babyloniæ, quos magnificis muneribus honoratos in bona fide saluos nauigio remiserunt. Tam egregiorum virorum consilio & discessu per delatores comperto & manifestato, Turci gauisi sunt gaudio magno. Qui assumtis quatuor millibus electorum militum, per pontem prædictum ab vrbe egressi, viros prædictos, ductores exercitus, per notas sibi semitas insecuti sunt, hoc magno exercitu ignorante, in montanis insidias ponentes inter vepres & frutecta, quo vsque missi Principes à portu maris repedarent. Repedantibus autem sociis tam in equis quàm in pedibus, ex admonitione Boemundi, cæterorumq; primorum iam quatuor millia confluxerant. Turci improuisos & cibariis onustos, raptim ab insidiis exurgentes, incurrunt sagittis trans pectus & viscera confodientes, alios gladio trucidantes. Et quia à dextris illis erat victoria, manus suas à fidelium martyrio non antè continuerunt, quàm per syluas & cãpos, quingentos amputatis capitibus extinxerũt. Vulneratorum quidem & captiuorum non erat numerus. *Boemundus* igitur, qui retrò

agebat

agebat custodiam cum cæteris viris magnificis, intellecta hac cæde crudelissima, vidensq; suos fœmineces, per abrupta montium, per opaca loca latere, celeri fuga hac illacq; tendere: & perspiciés se fugitiuis ac victis nequaquã prodesse, sed sibi in promtu esse mori, reductis frenis cum sociis, equo insidentibus, se subtraxit, & ad maritima, via relecta, tendens cum paucis repedabat. Nec mora, quidã, qui vix velocitate equi per deuexa collium elapsus, ab armis declinauerat, Godefridum Ducem, qui ab exercitu trans pontem nauiũ veniens, mediis assistens campis ex Pontificis monitu Turcos & armenta eorum in vrbem redire coëgerat, graui inquietauit fama, asserens, quomodo Boemundus cæterique comprimores in mortis articulo positi, intra inimicorum insidias arctarentur, & quanta crudelitate populus, à porta repedás, sit attritus. Dux verò his auditis, nuncios per vniuersa misit tentoria nunciare famã tam crudelem, & vt parati essent ad omnia nũc sibi aduersantia. LXIV. Conturbati & exterriti vniuersi fideles, omnibus è tentoriis sine dilatione confluunt, humerisque squammosas vestes ferri ingerunt, hastis vexilla præfigunt, festinanter equos frenis & sellis reparant, ordinãt acies, aditum pontis & vrbis celeri via disponunt appetere, quò inimicos ad præsidium vrbis redituros sperabant. His sine vlla tardatione pontem nauiũ transeuntibus, & Duce *Godefrido* mediis campis trans amnem reperto, & tristi vultu de sociorum nece mutato, adest alter nuncius, qui ex legione Boemundi, Reymundi, Werneri cæterorumque per montana fugam facientium, Ducem in campo aliosque primores secum consistentes commonuit, quatenus in tentoria redirent propter insidias Turcorũ & assultus, quorũ vires & multitudinem intolerabiliorẽ arbitrabantur, quàm fuisset. *Dux* verò imperterritus, & vindictam attritorum fidelium sitiens, prorsus hinc abire, aut aliqua formidine locum hunc deserere, contradixit; sed cum iuramento asseruit, se aut hodie montem, quo firmatum erat præsidium conscendere, aut in eodem cum suis vitam amittere. Hac in Ducis responsione & affirmatione, & cunctorum ordinatione, assunt præfati Principes incolumes: *Boemundus, Reymundus, Wernerus*, de quorum aduentu & vita vniuersi lætati & confortati, contendunt ad locum montis prædicti ante pontem vrbis; decemque equites ex multitudine electos præmisere in illius montis cacumine, ad videndum, si quæ insidiæ Turcorum altera in valle montis iuxta montana haberentur. Vix decem in equo præmissi milites in montis arduo constiterunt, & ecce totam manum Turcorum illorum, scilicet qui à recenti cæde Christianorum in circuitu per montana & notas semitas clàm redierant, contemplantur. De quibus aduersus se viginti equites præcurrere intuentur, qui decem à montis cacumine arcerent. Christianis verò decem cedentibus propter nimium vicinas Turcorum insidias, & his viginti montis cacumen obtinentibus, subuenere triginta Christiani confratres, qui illos viginti fortiter incursantes de montis apice vsque ad ipsas Turcorum insidias in fugam reddiderunt. His viginti fugam ad societatem maturantibus, sexaginta Turci equites ab insidiis erumpunt, viri fortissimi, & in equis doctissimi, qui mox triginta Christianos equites in arcu & sagitta amouentes, in eodem permanserunt. Visa siquidem illorum audacia & incursu, sexaginta pariter equites Christiani, sexaginta occurrere Turcis in monte, interim toto exercitu Christianorum appropiante, qui eos repentè de monte fugatos, in valle, quo Turcorum manus & virtus iuxta montana adunata erat, celeri fuga remiserunt. Ad hæc tota vis Turcorum ab insidiis consurgit, & sexaginta equites Gallorum, iam prauium montis tenentes, grauissima cœperunt insecutione vrgere, ac per medium montis cacumen vsque ad ipsam vallem, quam appropians Christianus exercitus occupauit, retulerunt. Turci LXV. quidem videntes, se nimium processisse, & Christianum exercitum immobilẽ permanere, nec aliqua formidine posse auerti à proposito, sed aduersum se festinatò contendere, frustra fugam arripiunt. Galli nihilominus ad persequendum instant, qui in momento permixti, quia cominus ad inuicem confluxerant, cruenta cæde in Turcos sæuiunt in vltionem suorum attritorum, & à portu Simeonis redeuntium. Hac in fuga Turcorum & proximatione Christianorum, non parcè eos cædentium, plurimæ copiæ, quæ à mœnibus vndique ad portam confluxerant, Turcorum cæterorumq; reditũ operientes, sed non videntes fortunam illorũ euersã, & casus eorũ miserrimos, patefaciunt ianuã, & in patulis cãpis armati procedunt, vt suis augerent vires, & fiduciam darent vrbem intrandi. Iam ex vtraque parte fidelium & infidelium permixti erant equites & pedites. Dux verò *Godefridus*,

cuius manus bello doctissima erat, plurima capita, licet galea tecta, ibidem amputasse, refertur ore illorum qui præsentes oculis perspexerunt. Dum sic plurimo belli labore desudaret, mediisque in hostibus plurimam stragem exerceret, Turcum, mirabile dictu, sibi arcu importunum acutissimo ense duas diuisit in partes lorica indutum: cuius corporis medietas à pectore sursum sabulo cecidit, altera adhuc cruribus equum complexa, in medium pontem ante vrbis mœnia refertur, vbi lapsa remansit. Hoc prospero euentu læti, *Robertus* Flandrensis, *Robertus* Comes Nortmanorum, *Cuno* de Monte acuto, Comes *Reymundus*, & omnis nobilitas Galliæ quæ aderat, hostes impetu equorum perrumpunt, multos hasta & gladio perforant, in pontem moribundos cogunt tendere. Vbi præ nimia pressura, quam pons sustinere nequiuerat (quia tot fugientibus sua latitudo non sufficiebat) plurimi è ponte cadentes vndis Fernæ inuoluuntur. *Boemundus*, qui per iuga rupium, solis hibicibus peruia elapsus cum cæteris comparibus ad societatem gratia Dei saluus redierat, in eodem sanguinis opere atrociter desudans, socios commonet & consolatur; à ponte verò labentes hostes hasta perforatos gladio trucidat. Pedites denique iocundati hoc triumpho, corruentes & densatos in pontis margine & aluei crepidine lanceis impetunt, ab occisione non antè manum continentes, donec sanguine occisorum totus immutaretur fluuius. His itaque prosperè finitis, Christianisque readunatis, & Turcos adhuc insequentibus in ponte, & portam cum eisdem intrare conantibus, porta ab interioribus extemplò obstruitur, sociosque miserè exclusos inter percussorum manus relinquunt. Hæc certamina, & Christianorum recens victoria, vna die acta sunt mense Martio: & viri Turcorum, tam qui in bello ceciderunt, quàm qui in vndis perierunt, mille & quingenti computati sunt.

LXVI. Victis in nomine Domini IESV CHRISTI tam ferocissimis Turcorum cuneis, & crudeli cæde fugaque in portam vrbis coactis, atque Christianis cum magna victoriæ gloria in tentoria relatis, ab ipsa die & deinceps Gentilium animi cœperunt mollescere, & assultus eorum antè creberrimi prorsus deficere, insidiæ quiescere, virtus eorum languescere; timor quàm plurimos eorum adeò inuadere, vt aliqui à ciuitate & suorum societate subtracti, in noctu migrarent, & Christianos se velle fieri confitentes, Christianorum se Principibus commendarent. Commendati verò, & Christianorum turbis sociati, retulerunt, quanta suorum pertulissent damna, & quanta de casu illorum per totam vrbē exercuissent lamenta: Ammiraldos etiam duodecim potentissimos Regis Darsiani vespere illo in eodē prælio cecidisse asserebant, de quorū nece planctus & gemitus totam conturbabat Antiochiam. Quarta dehinc orta die, Dux & vniuersi Principes exercitus DEI à tentoriis egressi in virtute magna, præsidium quod decreuerant, in vertice prædicti montis ante pontem & portam vrbis congerie lapidum & bitumine fragilis luti ædificantes, tutissimo vallo munierunt, Comitis *Reymundi* custodiam in ea constituentes cum quingentis viris militaris audaciæ & industriæ.

ALBERTI AQVENSIS EXPEDITIONIS HIEROSOLYMITANÆ LIBER QVARTVS.

Argumenta Capitum.

I. Audiens Princeps Antiochiæ Christianorum victoriam, quid facto opus sit, à suis fidelibus sciscitatur.

II. Innotatio nunciorum Darsiani, & qui sint, quos ad auxilium inuitat.

III. Allegatio causæ apud Regem Corrozan.

IV. Qualiter ipse Rex accepit verba nūciorū.

V. Insultatio Corbahan contra populū DEI in conspectu vocatorum Regis.

VI. Expugnata Nicææ Princeps virtutem prædicat Christiani exercitus.

VII. Corbahan in superbia magna minatur, se in breui Christianā fortitudinē experturum.

VIII. Rex Corrozan de belli euētu Magos cōsulit, & Turcorū Principes ex nomine vocantur.

IX. De munificentia Baldewini in Principes, & de tentorio Duci transmisso.

X. De conuentu nationū, ad obsidionē Christianorū festinātiū, et de accusatione Baldewini.

XI. Profanis Rohas obsidere parantibus Baldewinus obuiat, dimicat & triumphat.

XII. Corbahan triduo, Rohas frustra obsidet: Baldewinus recedentem bellicosè insequitur.

XIII. Christiani exercitus quidam castris se subtrahunt, & viri industrij in occursum Gentilium exploratum pergunt.

XIV. Percepto nationū apparatu, quod Principes inierint consilium.

XV. Mysterium arcani consilij Boemundi de traditione Antiochiæ.

XVI. Quàm

XVI. Quàm prudenter ipsum consilium inter primates ventilatum sit cæteris ignorantibus.

XVII. Quàm cautè sibi conuenerint fideliũ interpres & traditor ciuitatis.

XVIII. Godefridus & Robertus electos in hoc bellones, ne primum murorũ ascensum horreant, adhortantur.

XIX Viri cordati qualiter per coriaceã scalam intromissi sint.

XX. Scala dirupta nonnulli perierunt, sed denuò reparata, fiducialiter ascendunt.

XXI. Immissi stragẽ custodũ operãtur: gẽtiles alii somno expergefacti Christianos impugnãt.

XXII. Tumultuãtibus hinc inde partibus, Principes tunc primùm, traditam esse ciuitatẽ, multitudini indicant.

XXIII. Fideles portas vrbis aperiunt: vexillum Boemundi in arce præeminet: prima luce geritur bellicosissimus Mars.

XXIV. Pagani, quò quisque poterat, fugam ineunt: aliqui de altissimis rupibus cadentes elisi sunt & extincti.

XXV. De opibus inuentis in ciuitate, & qua die capta sit vrbs.

XXVI. De fuga & nece Regis Antiochiæ.

XXVII. De Rotgero, qui gentiles, exercitum præcedentes, bellator excipiens, insperata morte præuentus est.

XXVIII. Excusatio fratrũ, quare non subuenerint coram se pereunti.

XXIX. Obsidio nationum circa Antiochiam.

XXX. Dux Godefridus bellans in fugã vertitur, & plurimi comitum eius diuersis mortibus profugantur.

XXXI. Boemundus acriter impugnatur: sed auxilio fratrum superior efficitur: & qua necessitate profani remotius castra locarint.

XXXII. Vbi Corbahan hos & illos per singulas portas distribuit; & Tankradus mœnia oppugnantes aggreditur.

XXXIII. Christiani præsidium se retinere posse desperantes, demoliuntur incendio.

XXXIV. De magnitudine famis in populo DEI, & quàm carè vendebantur vilissima.

XXXV. Turci vrbem latenter recuperare volentes, deiecti sunt: qui post diutinã colluctationem muro depulsi, miserè perierunt.

XXXVI. De quibusdam Christianis victũ extra muros quærentibus, & de nece nautarum, obsessis alimenta vendentium.

XXXVII. Quomodo primorũ quidã desperatione viuendi de ciuitate clàm fugerint.

XXXVIII. Verba consolatoria Clerici cuiusdam ad populum.

XXXIX. Item exhortatio principalium virorum, & fugitiui Principes quomodo Constantinopolin nauigare cœperint.

XL. Quomodo prædicti viri Græcum Imperatorẽ ab auxilio fratrum reuocauerint.

XLI. Alij quidã Principes fugã meditantes bonorum virorum exhortationibus retinẽtur.

XLII. De milite Christiano, cuius equus cum fugiente cecidit.

XLIII. De inuentione Dominica lanceæ.

XLIV. Vbi Petrus legatione fungitur apud Corbahan, Principem obsidionis.

XLV. Item de eodẽ, & quàm tumidè Princeps verba legationis acceperit.

XLVI. Petrus reuertitur, responsio Maioribus aperitur, & quid facto opus sit, in communẽ discutitur.

XLVII. Bellum indicitur, omnes quasi morituri in crastinũ præparantur, et distributæ acies sub ducibus ordinantur.

XLVIII. Relicto in vrbe Reymundo Comite fideles portis erumpunt, quibus Gentiles à magistra arce signo accepto occurrunt.

XLIX. Christi populus in prima acie victor Gentilium fumo impeditur.

L. Peregrini multifariè dissipãtur: acies Boemundi in mortis articulo posita Godefrido Duci nunciatur.

LI. Dux hostes fugat & proterit, fratres à porta mortis educit.

LII. Item de eodem.

LIII. Corbahã victis suis spẽ viuendi ponit in fuga, quem Podiensis Episcopus insectatur.

LIV. Vbi notantur Principes qui præ inopia mendicant.

LV. De eadem re & fuga & cæde hostium.

LVI. De direptione castrorum & diuersitate vinculorum.

TANDEM à Duce *Godefrido*, populoque fidelium, triumphatis & obrutis in gurgitis flumine aduersariis Christianæ plebis, & præsidio firmato nemine obsistente, quidã nuntius ex Turcis festinus ad turrim & palatiũ Darsiani, regnatoris Antiochiæ, quod est in montanis, transuolat, quãta sint damna suorũ indicans, & nisi diligenter & sollicitè prouideat, Antiochiã cęterasq; finitimas oras illius in breui eum amissurũ. I.
Rex *Darsianus* homo grandæuus, audiens præsidiũ firmatũ, suorumq; ruinã irrecuperabilẽ, hactenus in omni cõflictu & euentu diuersarũ rerum securus, inq; solio dormiens, nunc primùm suspirio angustiatur; & filiũ suũ *Sansadoniã*, cunctosq; sibi subditos primores ad suũ inuitat cõsiliũ. Aderat in conspectu eiusdẽ sceptrigeri *Solymanus*, de Nicæa vrbe expulsus & Romaniæ finibus, quẽ præfatus Darsianus cõpellans, nunciũ suę legationis fieri obnixè petit, sciens eũ virum facundũ, & omnibus regnis Gentiliũ notissimũ, dicens ad eũ: *Tu generis mei proximus tũ duodecim legatis* II.

meis, & filio meo Sansadonia, Corrozan, in terram & regnũ natiuitatis nostræ profecturus es. Copatrix & Odorsonius, duo ex Principibus meis fidelissimi, in hac legatione tecũ erunt ad faciendã querimoniã iniuriarũ nostrarũ. Vos verò transeuntes, Brodoan *de ciuate Alapia, confratrẽ & amicũ, ad auxiliũ nostrũ commonete.* Pulair, *cuius milites & armá sunt copiosa, ad opẽ nobis conferendã similiter admonete, eò quòd nobis sit semper fœdere coniũctus. Sceptrigero autẽ de Corrozan* Soldano, *qui caput & Princeps est Turcorũ, aduersitates & calamitates nostras exponite;* Corbahanq́; *familiari eiusdẽ sceptrigeri suggerite, vt mihi familiares opes exhibeat & copias. Vocetur ergo nobis scriptor & notarius meus, vt sigillũ meum & litteras vobiscum deferatis, quatenus cõfidentius credãt necessitates nostras. Plurimi enim dies transierũt, ex quo in initio obsidionis huius vrbis filius meus.* Buldagis, *Corrozan vos præcessit, vt aduentũ Christianæ gẽtis confratribus & Principibus nostris notũ faceret, & aduersus eam vt nobis subueniant, vniuersos commoneret.*

III. Hac Regis audita volũtate & imperio, ipsiusq́; acceptis cũ sigillo litteris, ex vrbe & palatio Regis procedẽtes, in terrã Corrozã profecti sunt. Venerũt siquidẽ in apparatu & sumtu nimio & in gloria magna ad ciuitatẽ magnã *Samnarchã*, quæ erat de regno Corrozan: in qua ipsũ Principẽ magnũ & sceptrigerũ *Soldanũ* super omnes Reges & Principes oriẽtalis plagæ, *Corbahanq́*, Principẽ, & secũdũ a Rege, in gloria magna repererũt. Quẽ *Solymanus*, quia ætate erat prior, & industria nominatissimus ac facũdia, salutauit. Salutato autẽ Rege, antequã legationẽ aperiret, sicut mos est Turcorũ, de infortunio & iniuriis cõquerentiũ, in conspectu eiusdẽ magni ac potentissimi Regis, & præsentia suorũ, pileos à capite humi iaciẽtes, barbas vnguibus sæuissimis discerpũt, & in magnis lamentationibus suspiria trahũt. Rex Corrozan his Turcorũ discissionibus visis, in superbia magna sic respondit: *Solymane, amice & frater noster, quid vobis cõtigerit, expone, & vobis illatas iniurias aperi: viuere nequaquã poterit à facie nostra, quicunq; est ille, qui vos cõturbare præsumserit.* Solymanus gauisus & cõfidẽs in respõsis tã potẽtissimi Regis, & in virtute illius, amaritudinẽ, quã grauiter in corde tenebat, & omnẽ rem ex ordine retulit, quodq́; viua voce nõ poterat, literarũ assertione memorabat: *Nicæã,* inquit, *quã nosti nominatissimã, & terram, quã dicũt Romaniã, de regno Græcorum, quam auxilio tuisq; viribus ex tuo dono et gratia nobis collatã acquisimus, quadã gens superueniens, quam dicunt Christianos, de regno Franciæ, in manu forti & exercitu vehementi nobis abstulerunt, & captam cum vxore & duobus filiis meis Imperatori Constantinopolis tradiderunt, me autem in fortitudine sua attritum & fugatum, ad vrbem Antiochiam, in qua sperabam remanere, insecuti sunt: vbi non solùm me meosq;, sed etiam Regem Darsianum de genere nostro virum nobilissimum, tibi subiectum & amicum, tuoq; munere vrbem & terras tenentem, armata manu obsederunt. Misit ergo nos ad te idem Princeps, & tibi subiectus Darsianus, maior & consanguineus noster, vt sibi auxiliari digneris in virtute multa, qua potes: nimium enim, & suprà quàm credimus, necessitas exposcit. Populus & exercitus noster attritus est; terra & regio nostra dissipata est; nostra vita & omnia nostra nunc in manu tua: spem aliam sicut in te, non habemus.*

IV. In risu & deliramento verba & querimonias huius *Rex Corrozan* accepit, leuiter in aures misit; minimè has calamitates ab vlla mundi plaga posse Turcis inferri se credere fatetur; virtutem Solymani, hactenus nominatissimam, militiæque illius audaciam, pro paruo reputans, audiente suorum cœtu. *Solymanus,* sicut is, qui nuper expertus erat virtutem Christianorum non leui animo sententiam Regis accepit. Vnde quia nequiuerat omnia viua voce explicare, litteras cum sigillo Darsiani aperit, in quibus nomina regnorum & nomina Principum vniuersorum Christianorum, Turcos expugnantium, intitulata erant, & quanti eorum sint exercitus & vires. Rex verò & omnis primatus Gentilium, qui secum erant, agnitis litteris & rebus viribusque Gallorum, consternati sunt animo; & vultu in terram dimisso, non vltrà super querimoniis Solymani frustra mirati sunt. Ad hæc sine intermissione in vniuersas terras regni sui missa legatione, omnes primates & Ammiraldos suos in vnum iubet conuenire, die determinata, quæ tunc aptior videbatur. Iam die adueniente, vnanimiter ex decreto & iussu Regis conuenerunt, quibus Rex verba & querimonias Solymani, & calumnias à Christianis illatas, aperuit, dicens: *Vniuersi, qui conuenistis, pensate vt pensandum est; quia Christiani, qui superuenerunt, sicut fecerunt cæteris ciuitatibus & amicis & confratribus nostris, sic nobis facient, ni reprimantur.*

V. Corbahan verò familiaris, & primus in aula Regis & secundus à Rege in regno Corrozan, vir contumax, & plenus superba feritate, virtutes Christianorũ parui pendens, in hæc verba spiritu superbiæ erupit: *Miror verba & querelã Solymani, Sansadoniæ & Buldagis, filiorũ Regis Darsiani, super infestatione Christianorũ, quorũ obsidione Solymanus terras & vrbes suas amisit, de quibus non sa-*

non facilius possent defendi, quàm si à tot miseris & brutis animalibus fuissent obsessi. Olim centũ millia Christianorũ strau, amputatis capitibus, iuxta Ciuitot, vbi montana terminãtur, in auxiliũ Solymani accitus contra Imperatorẽ Græcorũ, dissipato illius exercitu, & fugato ab obsidione vrbis Nicææ. Post hæc Petri eremitæ agmina innumerabilia satellites mei, in auxiliũ Solymani missi, attriuerũt, quorũ cadauere & ossibus campi regionis nunquã poterũt vacuari.

VI. Solymanus, qui erat vir miræ & magnæ industriæ, audita illius superbia, & verborũ iactantia, æquo animo hęc illi respondit: *O frater & amice noster Corbahan, quare sic nos parui pendis, & parũ audentes astruis, nosq; tuo auxilio vicisse, & Imperatorẽ Constantinopolis & Petri Eremitæ inaudita millia attriuisse? Imperatoris exercitus, gens Græcorum mollis & effœminata, bellorumq; exercitiis rarò vexata, facilè in virtute robustorũ potuit superari, superata decollari. Petri similiter Eremitæ agmina, pusillã manũ & mendicã, & iners vulgus fœminarũ, pedites omnes longa via fatigatos, quingentosq; solũmodo equites reuera cõprobaui: quos leui incursu et cæde cõsumere nobis nõ multũ erat difficile. Hos verò, quorũ nomina & virtutes & bella & industrias litterarũ notitia didicistis, & aduersũ quos difficile est bellũ committere; scitote viros fortissimos, miro equorũ volumine doctos, in prælio non morte, non aliquo genere armorũ posse absterreri. Horũ ferreæ vestes, clypei auro & gemmis inserti, variisq; coloribus depicti: Galeæ in capitibus eorũ splendentes super solis splẽdorẽ coruscãt. Hastæ fraxineæ in manibus eorũ ferro acutissimo præfixæ, sunt quasi grandes perticæ. Equi eorũ cursu & bello doctissimi. Vexilla in hastis eorũ nodis aureis & fimbriis argenteis montes in circuitu nimio lucis decore coruscare faciũt. Audaciã eorũ tantã scitote, quòd mille equites illorũ, si ad pugnã processerint, nõ dubitẽt viginti millia nostrorũ adire, sicut leones et apri mortiferis ictibus armorũ fulminantes. Ego autẽ vires illorũ pro minimo duxi, nec stare aduersũ me eos æstimaui, congregata fortitudine meorũ, sed sic virtutẽ illorũ conterere speraui, vt paulò antè Petri Eremitæ exercitũ deleui. Sperabã etiã eos ab vrbe Nicæa me posse absterrere in virtute meorũ, vxorẽ meam filiosq; meos, milites & Principes meos, qui infra vrbis mœnia erãt, liberare: denuò cũ his bellũ commisi: sed frustrà consumto labore, vix per iuga montiũ manus illorũ euasi, nõ paucos meos occisos reliqui. Illi meis attritis, & cædẽ suorũ nõ æquè ferentes, Nicæam redeũt; obsidionẽ iterant firmius & tutius quàm antea, quo vsq; meos victos cũ vxore & filiis meis in deditione tenẽtes, cũ clauibus vrbẽ Imperatori Constantinopolis reddiderũt. Præterea oppida et castella Romaniæ, quæ meæ ditionis erãt, deuicta & subiugata eidẽ Imperatori restituẽtes, plurimas munitiones nostras inuaserũt. Nõ amplius de omnibus terris & ciuitatibus & præsidiis, quæ tenui, mihi relictũ est, quã Foloraca arx, quæ est iuxta mare & confinia regni Russiæ. Adhæc hi Christiani milites, quos tu credis inualidos, Tursolt, Azarã & Mamistrã, ciuitates Romaniæ, cũ plurimis præsidiis expugnatas obtinẽt. Ciuitates verò Armeniæ & castella Dandronuch & Harimnu & Turbaysel & montana Cõstãtini, Armeniæ Principis, & Pãcratij, terramq; Ducis Corrouasilij, ferro & viribus coacta sibi subdiderũt. Ciuitatẽ verò Rohas, mœnibus & murali ædificio munitissimã, fertilitate quidẽ famosissimam, obtinent. Sed & Princeps quidã Baldewinus, caput & ductor huius Christiani populi, filiã Principis terræ vxorẽ duxit; & vice Ducis extincti à ciuibus promotus, terrã totam et regionẽ sibi tributariã fecit: & sic vsq; ad Malatinã omnia loca et regna iidẽ Christiani inuaserunt. Nunc Antiochiã, his à dextris & sinistris subiugatis, obsident. Gentes hæ miri laboris sunt & exercitij: non curant corpora vlla mora aut requie, sed inimicos sibiq; cõtrarios de die in diẽ requirunt, quos inuetos & expugnatos mittunt in perditionẽ.*

VII. Corbahan superbus hac Solymani audita narratione, amplius in elatione & iactantiã os suũ aperuit, dicẽs: *Si*, inquit, *vita sospes fuero, nõ sex mẽsium pertransibũt dies, & hos Christianos experiar, vtrum sic fortes sint, vt asseris, quos (in DEO meo iuro) sic delebo, vt omnis hoc eorũ posteritas doleat.*

VIII. Rex autẽ Corrozan in verbis horũ ad inuicẽ cõtendẽtiũ, *Corbahan & Solymani*, magos, ariolos, aruspices deorũ suorũ inuitat, de victoriã futura requirit: qui omnia prosperè succedere, Christianos triũphare, facili bello superare, Regẽ promiserũt. Hoc audito Corbahan respõso diuinorũ suorũ, in quo cor & consiliũ Regis intẽdebat, multiplici legatione diffusa per vniuersũ regnũ Corrozan, ex magnifica Regis iussione omnes primores & nobilissimos inuitat, quatenus in armis & sagittis vehiculisq; cibariorũ expeditionẽ maturarẽt. Fabros, qui in omni regione cõmorabãtur, catenas & vincula fabricare cõstituit, in quibus vincti & captiuati Peregrini in barbaras terras abducerẽtur. *Pulait*, qui erat vnus Turcorũ potẽtissimus, qui iuxta flumẽ Euphratẽ habitabat, *Brodoã* de Alapia ciuitate præclara, qui & ipse abundabat satellitio, in vltionẽ Turcorum & iniuriarum, quæ à Christianis illatæ erant Solymano Darsianoq;, Regi Antiochię, amicis & cognatis Turcorũ, vnanimes Regis Corrozã inuitat legatio; res explicat, & instantes denunciat necessitates. *Damascenorũ* quoq; *Principẽ* eadẽ fama & legatio pulsat & admonet, qui & ipse terram Syriæ magna ex parte subiugauerat, & potens erat vbertate glebæ & equitum robore. *Amasam* etiam de Niz regione, sita in

latere *Corrozan*, qui nimium diuulgabatur fama militiæ & audaciæ, Regis pariter ſolicitabat legatio, eò quòd ipſe in fronte aciei ſemper in quocunque periculo ſignifer haberetur. Eiuſdem Amaſæ haſta & ſagitta omnium Turcorum ſagittis incomparabilis erat, arcu omnes præibat in ſagittando: ad omnem expeditionem non minus centum equis, curſu velociſſimis, munitus erat, vt vno ſagitta percuſſo, aut aliquo aduerſo caſu pereunte, alii ſufficerent in belli aſſiduitate, quo ſemper præuolans & infeſtus hoſtibus ferebatur. *Boeſas* ex eadem ſecta Turcorum, & non diſpar apparatu & armis, inuitatur. *Amaſa* alter de Curzh terra ampliſſima & ditiſſima, viriſque ſagittariis abundans, ſimiliter ex Regis mandato adeſſe commonetur. *Balas* de præſidio Amacha & Sororgia ciuitate; *Balduc* de Samuſart, Turci doloſi, milites verò armis & bello famoſi; *Karageth* de Karan, ciuitate mœnibus & muris firmiſſima, ad eandē expeditionis diem adeſſe commonentur. Hi in regno Corrozan ex regia admonitione, aut aliis in regnis quicunq; diſperſi præerant, ad hanc expeditionem ſunt conuocati, ab initio obſidionis Antiochiæ, & à die, qua ſecunda legatio Regis Darſiani per Solymanū facta eſt. Et in Corrozan rebus neceſſariis operam dabant, milites armabant, & in omni apparatu bellico ſine inter-
IX. miſſione intenti feruebant. Exercitus Chriſtianorū & vniuerſi Principes, qui in obſidione & labore erant circa Antiochiam, prorſus de hac re ignorabant expeditionem: ſed de die in diem non ſolū eſcarum, ſed equorū armorūq; defectione arctabantur, & ante omnes curas grauis inopia vniuerſos reddebat ſolicitos. Dū hæc longo tempore indigentia magis ac magis accreſceret, & plurimi præ imminutione neceſſariarum rerum deſperarent, *Baldewinus*, qui Edeſſam ciuitatem vel Rohas dux promotus ſubiugauerat, plurima talenta auri & argenti fratri ſuo, Duci Godefrido, Roberto Flandrenſi, Roberto Nortmanorum Comiti, Reymundo, cæteriſque præpotentibus, per *Gerhardum*, nimium ſibi familiarem, miſit, ad inſtaurandā defectionem, quam tales & tam nobiles Principes comperit tolerare. Equos etiam curſu laudabiles & præſtantis corporis cum ornatu ſellarum & frenorum honorifico, eidem fratri miſit & cæteris Principibus. Miſit etiam arma miri honoris & decoris. Deinde poſt aliquot dies *Nicuſus*, Princeps Armenius, de regione Turbayſel, tentorium miri operis & decoris Godefrido Duci miſit, vt gratiam & amicitiam illius inueniret. Sed à Pancratio inſidiis poſitis, pueris ipſius Nicuſi tentorium ablatum eſt, & ex eius dono Boemundo tranſmiſſum. Quod dum *Godefridus* Dux & *Robertus* Flandrenſis, qui ad inuicem dilectiſſimi amici & conſocii fœderati erant, ex verbis Nicuſi ſibi allatum intellexiſſent, *Boemundum*, vt redderet, quod iniuſtè acceperat, verbis pacificis admonuerunt. Qui omnino admonitioni eorum contradixit & petitioni. Indignati ergo Principes prædicti, rurſus ex conſilio Maiorum ablatum requirunt tentorium: qui nequaquam ſe reddere aſſerit; ſed graui reſponſione animos prædictorum Principum aduerſus ſe concitauit. Concitati verò, Boemundum, conuocata manu ſuorum, aggredi in caſtris ſtatuerunt, niſi quod iniuſtè acceperat, citò remitteret. Tandem Boemundus ex conſilio primorum exercitus, ne diſſidium fieret in populo, tentorium Duci reſtituit, & pace compoſita, rurſus ad inuicem amici facti ſunt. Dehinc inedia inualeſcente, & copia eſcarum deficiente circa regionem Antiochiæ, *Baldewinus* Duci & fratri ſuo vterino Godefrido omnes reditus Turbayſel conſtituit, in frumēto, vino, hordeo & oleo, in aurò
X. ſolùm ſingulis annis quinquaginta millia Byzantiorum. Iam dies determinata expeditionis Regis de Corrozan, à longo tēpore indictæ & procuratæ, propinquauit. Et ecce vniuerſæ nationes regni illius, & Principes prædicti, per regionem Armeniæ, Syrię, Romanię, diſperſi, in armis & copioſo apparatu ad caſtrum *Sooch* cōuenerunt, habentes ducenta millia equitum bellatorum abſq; exiguo vulgo & fœmineo ſexu, abſque iumentis & camelis, & cæteris animalibus, quæ nullo numero poterant cōputari. Affuit & *Corbahan*, princeps & caput militiæ, qui in vehiculis cibariorū, qui in copiis & armis militum, qui in tentoriis & nimio apparatu ſuper omnes affluebat: quē vniuerſi Principes & nationes, quę cōuenerāt, tanquā Dominū venerabātur, & in omnibus magiſtrū ac pręceptorē audiebant. Hic ſuo in vnū collecto exercitu, viā iuxta onera curruū ſuorū & ſarcinas iumentorū & camelorū diebus multis morabatur, donec terrā & ciuitatē *Rohas* ingreſſus eſt, vbi per aliquot dies remoratus, pernoctauit. Hanc per regionē deſcēdēs, dū iter per dies prænimia preſſura gētis & iumētorū abbreuiaret, plurimi de diuerſis locis accurrerūt, plurimaq;

maque de exercitu & obsidione Antiochiæ retulerunt. Inter hæc & alia *Baldewinus* apud eum est accusatus, eò quòd Turcis attritis & extinctis, non solùm ciuitatem Rohas, sed & omnia in circuitu præsidia suo subiugasset dominio.

XI. Hoc audito, *Corbahan* & comprimores sui exercitus ad inuicem consuluerunt, vt ciuitatem Rohas obsidentes & expugnantes, Baldewinum & suos conchristianos captiuarent atq; punirent, & ciuitatem ac regionem Turcorum restituerent ditioni. Sed *Baldewinus*, quem nec minę, nec aliqui terrores poterant mouere, cōperto aduẽtu Corbahan & consilio eius aduersum se & ciuitatem *Rohas*, conuocata & armata vniuersa manu suorum, in equis, cursu valentibus, occurrit militibus Corbahan, præmissis ab obsidionem Rohas. Quos fortiter assiliens, & cum eis in arcu Armeniorum & lancea Gallorum dimicans, vsque ad castra Corbahan in fugam remisit, spolia, nempe camelos & iumenta cum rebus necessariis præmissa, in ciuitatem Rohas adducens. Corbahan verò Baldewinum hoc aduersum se præsumsisse, cùm præsens fuerit, ne dum absens, vehementer admiratur. Et indignatus super eius audacia, obsidionem circa Rohas nunquam se prætermittere in DEO suo iurat, sed admonito exercitu suo, hanc in momento irrumpere, & Baldewinum captiuum abducere.

XII. Vix Corbahan, Princeps & homo metuendus, socios admonuit, & ecce vniuersi exurgentes ciuitatem Rohas obsederunt in tubarum & cornicinum stridore & tumultu, plurimam vim & assultus triduò circa vrbis mœnia & portas inferentes. Sed & à defensoribus & custodibus ciuitatis videntes sibi validè repugnari, nec se in momento vel breui spacio posse proficere, quia vrbs muris & turribus esset inexpugnabilis, Corbahan consilium dederunt, vt nunc castra ab obsidione moueret, viam quam decreuerat, ad *Antiochiam* maturaret; Antiochia verò deuicta reditum faciens, ad obsidionem circa Rohas reiteraret, donec Baldewinum suosque tanquam oues in ouili trucidaret. Corbahan huius rei consiliariis acquiescens, iter suum versus Antiochiam continuans, propter montium difficultates, exercitus inaudita millia diuisit in partes. Et quia nauigio longum erat tot millia flumen magnum *Euphratem* transmeare, Baldewini & eorum, qui cum eo erant in ciuitate, non immutati sunt vultus præ angustia tantæ multitudinis; sed Corbahan recedente à statione vrbis, equos ascendentes, postremos exercitus insecuti sunt, si fortè aliqua pars tardaret, cui possent aduersari. Sed dum parum eis succederet propter prouidentiam & custodiam Turcorum, Rohas reuersi sunt, Dominum cœli exorantes, vt Ducis Godefridi, Roberti, Reymūndi Boemundi, & omnium Christianorum misereatur, & de manu inimicorum, in tanta fortitudine superuenientium, defendat, & sua gratia tueatur. Nec mora, à delatoribus Syris & Armeniis cœpit crebescere fama aduentus Corbahan suorumque militum per aures Christiani exercitus. Sed alii credere renuebant; alii credentes Ducem ad prouidendā rem solicitabant.

XIII. Inter has diuersas opiniones, nescia qua de causa, *Stephanus Blesensis* infirmitate occupari se plurimum testatus est, nec se posse vltrà moram facere in obsidione: fratresque commendans, & ab eis recedens, hac infirmitatis occasione versus maritima ad *Alexandriam minorem* profectus est. Eò itaque recedente, quatuor millia virorum belligerorum eum secuti sunt, qui de eius fuerant comitatu. *Godefridus* Dux, *Boemundus, Robertus, Reymundus*, Capitanei exercitus, magis ac magis fama Gentihum superuenientium attoniti, vnanimiter decreuerunt, viros industrios de exercitu eligere, & ad explorandam rei veritatem per montana & loca difficilia, vnde tutiùs specularentur, præmittere. Præmissi sunt ergo *Drogo* de Nahella, *Clareboldus* de Vinduil, *Iuo* de regno Francorum, *Reinardus* de Tul, viri clarissimi: vt si quæ de aduentu Gentilium pro vero comperta in aures eorum sonuissent, aut oculis eorum deprehendissent, absque mora ad exercitum referrent, vt prouisi Principes minus iacula infestantium timerent. Præmissi milites & rei exploratores, quidam ad *Arthesiam*, quidam versus *Rossam*, quidam versus viam *Romania* sunt diffusi ad intelligendam rei veritatem: qui exercitum vndique ebullire à montanis & diuersis viis vt arenam maris perspexerunt, infinita millia eorum admirantes, & minimè denumerare valentes.

XIV. Visis autem tot millibus & armatura Corbahan incomparabili, & gloria rerum suarum, sub omni festinatione Antiochiam reuersi sunt, diebus septem priusquam Corbahan & suæ acies terminos & campos regionis Antiochiæ attingerent. Reuersi deniq; sicut didicerāt, & oculis viderant, aduentū & omnem apparatum Corbahan, & omnē militiā, quā eduxerat, Duci & cæteris Principibus clàm retulerunt; ne populus exterritus, eò

quòd longa obsidione & graui penuria affectus esset, desperaret, minusque resisteret; ac diffugium, tenebris ingruentibus, præpararent. Dux *Godefridus*, *Robertus*, *Reymundus*, *Boemundus*, *Eustachius*, *Tankradus*, omnisque primatus proxima die, postquam reuersi sunt præmissi milites ad explorandum exercitum Corbahan, in vnum conuocati conuenerunt, quid melius agerent, quod sanius consilium inirent, discusserunt, ne subitò præoccupati, ab irruentibus millibus inimicorum in gladio & arcu consumerentur. Godefridus Dux, Robertus & alii multi contendebant, vt exurgentes in loricis, in galeis & clypeis, in signis erectis, in aciebus ordinatis, occurrerent *Corbahan* in millibus superuenienti; & in Domino IESV omnem spem suam ponentes, cum eis bella committerent, & in DEI nomine illic martyrio vitam finirent. Alii consilium dabant, quatenus pars in obsidione remaneret, ne Turci ab vrbe ad auxiliũ Corbahan erumperent; & fortior pars iuxta consilium Ducis & Roberti Flandrensis non longius quàm trans duo

XV. milliaria obuiam hostibus irent. His in consiliis dum quilibet suam proferret sententiam, *Boemundus*, vir apprimè prudens & astutus, Godefridum, Robertum Flandrensem & Reymundum seorsim à conuentu sociorum abduxit in loco secreto, quibus omnia, quę habebat in corde suo, in hunc modum loquens, professus est: *Domini & fratres mei dilectissimi: secretum habeo, quod nunc vestræ fidei aperiam, in quo DEO annuente & opitulante, omnis exercitus & Principes nostri liberari & saluari poterunt. Ciuitas Antiochia, ex quo mihi promissum est, quòd in manum meam tradatur, iam septem transierunt menses. Et sic firmata inter me & traditorem hæc est conuentio sub fidei illius alligatione, quòd nequaquam solui aut mutari possit; sed in quacunque hora monuero, vna ex turribus, quæ ducit in ciuitatem, & in qua idem traditor habitat, in manum meam reddatur. Multum enim pro hac re laboraui, videns vrbem humanis viribus insuperabilem. Multam & innumerabilem pecuniam pactus sum illi dare; & non minus illum exaltare & ditare inter amicos meos, quàm Tankradum, filium sororis meæ, sub fidei firmatione spopondi. Huius secretæ conuentionis & traditionis Boemundus, æquiuocus meus, vir de genere Turcorum, actor factus est à principio Christianitatis suæ. Et nunc eò processit ratio, vt nequaquam de omnibus, quæ traditor pollicitus est, fallat, & in eo, quod spopondi, magnum illi præmium conferre, me paratum inueniat. Vnde quia non paruum talentum debeo illi dare, & huius rei totum pondus sustineo, vnum vobis secretò aperio, qui estis columnæ & Capitanei exercitus, videlicet; vt si vestræ fuerit voluntatis & cæterorum, vbi ciuitas capta fuerit, in manu mea reddatur. Hanc conuentionem & consilium ad finem pertraham; & quod pactus sum traditori, ex meo sine dilatione conferre paratus sum.* Hæc audientes Principes, magno gaudio gauisi sunt, & ex omni beneuolentia Boemundo ciuitatem annuerunt, cæterosq; comprimores pariter eiusdem doni

XVI. & concessionis voluntarios reddiderunt. Factis omnibus Capitaneis voluntariis, sub admonitione summæ fidei ad inuicem datis dextris indictum est, ne istud verbum palàm fieret, sed suppressum silentio nulli pateret. Aiunt etiam quidam, quod in conflictu & assultu hinc & abhinc dimicantium adolescens filius eiusdem Turci captus, in manum Boemundi peruenerit, cuius redemtionis causa, pater pueri Boemundi cœpit priuatus fieri. Et ad vltimum malens vitam filii, quàm omnium inhabitantium salutem, perfidiam aduersus *Darsianum* Regem assumsit, & fidem in restitutione filii cum Boemundo iniit, & sic in ciuitatem fideles Christi milites intromisit. * Boemundo, si caperetur, ciuitas concessa est. Vnde vespere iam terras operiente, ex ipsius consilio decretum est, vt *Godefridus* & *Robertus* Flandrensis septingentos milites illustres de exercitu assumerent; & Turcis per mœnia diffusis, nuncque domesticæ curæ intentis, in vmbra noctis versus montana iter insisterent, quasi ad insidias profecturi aliquorum de exercitu Corbahan ad vrbem præcedentium. His verò septingentis in obscuro noctis iam versus montana gradientibus per loca inuia & vix commeabilia, per angustas fauces, conductu Boemundi, nuper facti Christiani, Godefridus Dux vniuersis hæc firmiter iniunxit, dicens: *Viri fratres & Peregrini, DEO deuoti, Turcis & hostilibus alis, nobis propè hospitatis, decreuimus in occursum ire, & cum illis confligere, si fortè aliquis euentus victoriæ nobis detur. Tumultum verò & strepitum aliquem in nobis fieri sub indicio vitæ prohibemus.* Sed aliud erat ei in mente, quàm quod cum populo loquebatur. Nam in montanis cum sciis solummodò rei consciis contendens, hanc scilicet in partem, qua vrbs & præsidiũ Darsiani in summo situm est cacumine, valles & abrupta montiũ superat; ac longo in recessu ab vrbe, & secretò, in valle cõsistens vnà cũ Roberto Flandrẽsi, cũcta ordinat, quæ cautè de vrbis traditione agẽda erãt & solicitè.

Ordina-

XVII. Ordinatis itaq; vniuersis cauto consilio, quendam *interpretem linguarum*, genere Longobardum, de domesticis Boemundi præmiserunt ad turrim, quam traditor tuebatur, quatenus de conuentione intromissionis Christianorum ex parte Boemundi eum admoneret, & super hoc eius responsa audiens, Principibus renunciaret. Qui ad muros perueniens, *traditorem*, qui in ipsa nocte constituta in turris fenestra Gallos præstolabatur peruigil, Græco sermone appellat: si solus sit, requirit, vt fiducialiùs cum eo sermonem de legatione Boemundi haberet. Qui verbis & signis certissimis Boemundi recognitis, per annulum videlicet, quem *Boemundus* ab eo susceptum nunc in signum illi remiserat, verba interpretis abhinc credula non refutauit, sed si Boemundus aut sui adessent, diligẽter percontatus est. Interpres verò audiens, quòd traditor non in dolo sibi loquebatur, Boemundi milites non longè abesse profitetur, & ad omnia paratos, quæ ex eius consilio inire deberent. Qui eos appropinquare sine dubio aut metu commonet, murosque securè ascendere, nec aliqua mora hoc differre propter breue spacium noctis & lucem diei appropinquantis. Solicitabat etiam eos hac maximè de causa, ne custos murorum suæ vicis in ordine faculã in manu ferens mœnia vrbis muros & turres perlustrans ad prouidendum, ascendentes propalaret; sicque in periculo vitæ suæ, expergefactis hostibus, haberentur.

XVIII. Interpres audito hoc consilio traditoris, ad Principes in montanis relictos celeri gressu tendit, omnia quæ audierat, referens, & vehemẽter eos solicitans, vt quos velint audaciores eligant, qui sine intermissione muros ascendentes, ciuitati immittantur. Continuò viri electi sunt ad ascensionem murorum; sed metu & dubietate corda eorum concussa sunt, singulique hæsitantes de prima ingressione & ascensione murorum plurimum renitebantur. *Godefridus* verò Dux & *Robertus* viros sic videntes expauescere, nec qui præcederent, inuenientes, eò quòd diffidebãt de promissione Turci, hæc machinamenta dolum arbitrantes, nimium spiritu infremuerunt, sic vniuersos solamine reficientes; *Mementote, in cuius nomine à terra & cognatione vestra exiistis, & quomodo terrenæ vitæ abrenunciastis, nulla pericula mortis pro CHRISTO inire metuentes. Nec mora, credere debetis, scilicet feliciter cum CHRISTO viuere, ideoq; eius gratia & amore, quæcunque occurrerint in via hac, æquo & libenti animo suscipere. Eia, dilectissimi CHRISTI milites, non pro terrena remuneratione hoc periculum incurritis; sed illius meritum expectatis, qui post mortem præsentem æternæ vitæ præmia suis conferre nouit. Mori enim habemus quocunque modo. Iam quidem lux matutina diei manifestat consilium nostrum; iam si ciues & Turci nos persenserint, non vnus saltem ex nobis viuus euadet. Ite, & ascendentes vitam vestram DEO offerte, caritatem DEI scientes vitam pro amicis ponere.*

XIX. Ad hæc tam magnanimorum Principum verba & solatia, plurimorum mentium dubietas detersa est. Et scala assumta, quæ ex corio erat taurino, ad id negotium aptissima, paulatim muro appropinquant cum interprete suo, vbi ad mœnia traditor viros aduentantes operiebatur. Vt ergo præmissi aliqui affuerunt, alii ex domesticis Ducis, alii ex comitatu Roberti, quidam ex familia Boemundi, Turcum eos ad mœnia præstolantem, interpres compellat, vt funem à mœnibus iaciat, qua scala innodata in mœnia subleuetur, per quam milites ascendentes intromittantur. Turcus, sicut deuouerat, scalam fune subleuat, circa mœnia fortiter alligat; & submissa voce viros confortans, monet vt indubitanter ascendant. Nec mora, lorica & galea induti, gladio accincti, hastis innitentes, & manu se trahentes, scalam ascenderunt viri audaces, quos alii subsequentes in dubia spe viuendi, iam ad vigintiquinque immissi sunt. His immissis, & nimio silentio conquiescentibus, confratres iuxta muros existentes, & euentum rei expectantes, sed neminem audientes, viros immissos iugulatos, & in fide falsa subitò suffocatos existimabant, vnde ascendere & subsequi retardabant.

XX. Milites verò immissi, intelligentes quòd socios Christianos adeò timor inuaserat, vt se subtrahendo, à scala abirent, trans mœnia à muro se inclinantes, submissa voce socios ascendere hortabantur, asserentes, se nihil illic periculi passuros. Hi fratrum voce audita adhuc viuentium, certabant vehementi studio scalã ascendere, & vrbem intrare, donec præ nimia pressura & pondere, mœnia antiqua & inueterata, dissolutis saxis cum cæmento, scissa sunt & diruta: sicq; scala, retinaculo carẽs, prorsus humi corruit cum viris adhuc in ea consistentibus. Erant autẽ iuxta muros lancearum hastæ positæ & erectæ in quibus cõfixi, qui corruerant; alii à saxis de muro cadentibus oppressi & semineces facti, aliqui mortui sunt. Quod multum populus DEI inhorruit, existimans omnia hęc in dolo à Turcis contigisse, & nunc, vniuersos immissos pulso dubio iniqua morte deperiisse. Non sonus, non fragor aliquis,

licet à corruentibus & infixis maximus extiterit, in vrbe aut in mœnibus est auditus. Dominus enim DEVS ventum validè spirantem hac suscitauit nocte. *Turcus* fidem, quam Boemundo in vrbis traditione deuouerat, seruans, funem iteratò ad releuandam scalam dimittit. Qua rursus mœnia fortiora in eodem loco circundans, desolatos & perterritos per interpretem reuocat, ascensumque repetere vniuersos fideliter admonet. Non vltrà viri hæsitantes, sed ex interpretis verbis roborati, & confratrum agnita salute, rursus scalam ascendunt, & mœnibus inferuntur, donec fermè sexaginta super muros inuecti constiterunt.

XXI. Interea custos murorum in gyro ciuitatis perlustratis mœnibus ad visitandos vigiles Turcorum & commonendos, faculam manu ferens viris immissis occurrit. Sed in momento ictu gladii capite illius amputato, transeuntes turrim vicinam ingressi sunt. In qua vniuersos reperientes adhuc sopore grauatos, in ore gladii percusserunt; ac in eodem impetu in alias turres irruentes, stragem plurimam operati sunt; donec ferè decem turrium custodes in ea parte vrbis graui somno immersos sine vlla vociferatione peremerunt. His ita in gladio prostratis, per posticum quoddam, quod in montanis erat iuxta eundem locum, quo ascenderant, subitò fractis seris plurima manus ex septingentis immissa est, cornibusque fortiter intonantes, *Godefridum, Robertum*, & cæteros comprimores aduocant, quatenus ad auxilium intromissis quantocius properantes vrbem penetrent. Hi cornibus auditis, & pro signo dato recognitis, quia secretorum omnium consocii erant, in manu robusta aduolant, ad portam, quæ sursum in montanis prominebat, contendentes vt intrarent. A magistra autem arce *Darsiani*, quæ huic portæ proxima erat, Turci exurgentes audito tumultu, lapidum iactu Gallos abegerunt, sociosque eorum, qui immissi erant, minimè ad portam peruenire, vt hanc aperirent, passi sunt. Vnde ad posticum prædictum reuertentes milites, qui scala vrbem intrauerant, penetrale huius postici ferro acutissimo, ingeniis Turcorum parato, fractis muris ampliauerunt: & sic Principes ac socii eorum equo & pedibus spatiosè intromissi sunt.

XXII. Turci itaque hac subita vociferatione & tumultu buccinarum, cornuumque stridore, expergefacti, ad arma festinant, arcus & sagittas arripiunt, turres defensant, vtrinque ad inuicem grauia certamina à sursum & deorsum conserentes. In hac clamosa hinc & hinc contentione milites Darsiani, qui in montis cacumine & eminentiore arce erant, cornibus fortiter insonuerunt, quatenus Turci, qui in ciuitate erant & turrium præsidiis, & adhuc in summo diluculo stertebant, euigilantes, ad auxilium sociis exurgerent, sicque immissis Christianis resistere valerent. Quod exercitus magnus, qui adhuc extra muros altera in parte spatiosæ vrbis consederat, de aduentu & ingressione *Corbahan* hos in montanis & in arce voces exaltare, cornibus strepere & congredi arbitrati sunt, penitus ignorantes, quomodo vrbs tradita & capta in manu Gallorum sit. Boemundus, Reymundus & Tankradus, quibus res tota innotuit, quique in obsidione remanserant, loricas induti, armis accincti, vexillis elatis ad vrbem exterius impugnandam aduolant, ignaros actæ rei plurimum confortantes in vrbis assultum, & omnem illis rem enucleantes.

XXIII. Interea dum sic interiore & exteriore pugna Turci nimium arctarentur; *Græci, Syri, Armenii* ciues, & viri Christianæ professionis, ad portas aperiendas & seras scindendas lætanter concurrunt, per quas Boemundus & vniuersus exercitus intromissus est. Signum nempe *Boemundi*, quod sanguinei erat coloris, primo diei crepusculo ea in parte, qua vrbis facta est traditio, super muros in montanis rutilabat, vt pateret omnibus, quòd DEI gratia & opitulatione vrbs ab homine insuperabilis, in manus Boemundi & omnium fidelium CHRISTI, tradita & capta sit. Sic seris auulsis, & vndique portis patefactis, vniuersi admirati & gauisi, quomodo consilium istud non omnibus patebat, expergefacti celeriter arma rapiunt, alius alium admonet, & rapido cursu omnes armati vrbem & portas intrare contendunt. Milliare quispiam transcurrere poterat, priusquam vniuersa multitudo Christianorum intromissa est. Mox intrantium tot millium fragore vehemente & strepitu, tubarumque sonitu horribili, & plurima vexillorum eleuatione, armatorum ingenti clamore, equorum hinnitibus Turci stupefacti, alii adhuc in strato suo quiescentes improuisi & inermes euigilant. Quorum pars subitò spe defensionis adunatur, arcus & arma arripientes; alii in turribus & præsidiis persistentes, plurimos incautos Christianos inertis vulgi, viros & mulieres, sagittis feriunt: concursus & diuersi conflictus inter se fiunt & cæco Marte aguntur. Chri-

tur. Chriſtiani, quorum virtus & copiæ magis ac magis affluebant, inualeſcentes, per domos & plateas, & vicos ciuitatis Turcos diffuſos & errantes in ore gladii percutiebant; nulli ætati parcebant aut ſexui de genere Gentilium, donec terra ſanguine & cadaueribus occiſorum operta eſt, pluribus etiam cæſis exanimis Chriſtianorum corporibus tam *Gallorum* quàm *Græcorum, Syrorum, Armeniorum* admixtis. Nec mirum, cùm vix luce agnita adhuc ſuper terram eſſent tenebræ, & quibus parcerent, & quos ferirent, penitus ignorarent. Nam voce & ſigno Chriſtianæ profeſſionis *Turci* & *Sarraceni* timore mortis acclamantes, plurimi Peregrinos fallebant, & ideo communi ſtrage vitam amittebant. Decem millia fuere occiſorum, quorum corpora per vicos & plateas ciuitatis cæſa, & ferro à Gallis extincta ſunt. Plurimi Turcorum videntes cædem grauiſſimam, quæ XXIV.
fiebat, & quia tota vrbs armis & viribus Gallorum redundabat, vitæ diffidentes, è turribus & præſidiis ciuitatis fugientes, ad montana contendunt notitiâ viarum perplexarum, vbi præſidium magiſtræ arcis intrantes, arma inſequentium Gallorum euaſerunt. Hæc autem arx & palatium in montanis ſitum, nulla arte, nulla vi ſuperari poteſt; nullus in ea manentibus aduerſari aut nocere poteſt. Alii circiter mille à longinquis partibus acciti auxilio & immiſſi, tubarum ac cornuum ſtridore exterriti; nimiaque ſuorum occiſione deſperati, quos prorſus notitia viarum & fugæ latebat, pariter & ipſi ad montana, ſuperiuſque præſidium feſtinantes, vt Chriſtianorum manum euaderent, in anguſtam & incognitam ſemitam cæco errore inciderunt. Vbi prorſus via deficiente, in ſublimi colle nequaquam vltrà reuertendi facultas eſſe poterat; ſed à ſurſum per decliuia & ſcopulos arctiſſimos & incommeabiles cum equis & mulis corruentes, fractis collis, cruribus, & brachiis vniuerſiſque membris, inæſtimabili & admirando caſu vniuerſi perierunt. Populus autem DEI viui reuerſus à cæde & inſecutione Gentilium, in XXV.
præſidium & montana fugientium, Sole iam altiùs radiante, & die plurima adulta, vrbem perluſtrant, victus quæritant, ſed paucos repererunt. Oſtra tantum diuerſi generis & coloris, piper quoque & pigmenta plurima, veſtes & papiliones Gentilium, teſſeras & aleas, quin & pecuniam, ſed non multam, inueuerunt. Nec mirum: quia diuturna obſidione nouem menſium vallata, tot Gentilium millia illic congregata, totum conſumſerunt. Feria quinta erat dies ſereniſſima, quando tertio Non. Iunii menſis tradita & capta eſt ciuitas *Antiochia* in manu Chriſtianorum, Turcis proſtratis & effugatis. *Darſianus* autem Rex Antiochiæ, intelli- XXVI.
gens fugam ſuorum, & totum iam præſidium & arcem fugitiuis repletam, timens ne Gallorum manus, capta vrbe, præſidium vallans expugnaret, mulo aſcenſo egreſſus eſt vt lateret in deuiis montium, dum finem & euentum rei pleniùs cognoſceret, & an arx à facie Gallorum à ſuis retineri poſſet. Hîc dum ſolus per deuia montium diffugio erraret, quidam de *Syria* Chriſtianæ profeſſionis, qui cauſa rerum neceſſariarum iter per montana carpebant, ipſum Principem à longè intuentes & agnoſcentes, plurimum admirati ſunt, cur ſolus ab arcis præſidio per deuia declinauerit. Vnde ad inuicem locuti ſunt: *Ecce dominus & Rex noſter Darſianus non ſine cauſa per hæc deſerta loca montium iter facit: forſitan vrbs capta eſt, ſui occiſi, ipſe nimirum fugæ intentus eſt. Qui ne manus noſtras effugiat, videamus, à quo tot damna, iniurias & calumnias pertulimus.* Hoc modo iidem tres Syri de morte illius tractantes, ſed omnia diſſimulantes, ſubmiſſis ceruicibus illi falſam reuerentiam exhibentes, & in dolo ſalutantes, cominus ad eum accedebant, donec ipſius gladio accepto & educto, eum à mulo præcipitauerunt, caput illius amputantes, & in ſacculo ſuo reponentes. Quod mox in vrbem Antiochiam in conſpectu omnium Chriſtianorum & Principum attulerunt. Caput verò miræ groſſitudinis erat, aures latiſſimæ & piloſæ, capilli cani cum barba, quæ à mento vſque ad vmbilicum eius profluebat. Comperto deinde iam proximo aduentu *Corbahan* & ſuorum, quia in XXVII.
Antiochia pauca alimenta reperta ſunt, ad *portum Simeonis eremitæ* feſtinatò mittentes, pecunia eſcas nauigio allatas mutuauerunt, ſinguli prout ſua erat poſſibilitas, quas Antiochiæ veſperi manè ſequenti intulerunt. His ita expletis, & Turcis partim occiſis, partim in præſidium fugatis, & Gallis circumquaque in turribus, domibus, palatiis, mœnibuſque diffuſis, ſequenti die, quæ eſt ſexta feria, trecenti equites Turcorum de gente Corbahan armati arcu, pharetra & ſagitta, inſignis oſtreis, totum Gentilium præceſſerunt exercitum ad aliquorum fidelium repentinum interitũ, ſi quos libet improuiſos extra muros reperirent. Ex his verò

trecentis, triginta præcedentes, viri belli peritissimi, & equo agilimi, ad muros & portas ciuitatis frena laxant, post terga sociis in valle quadam relictis ad insidias & incursus fidelium, si fortè præmissos triginta vsque in vallem insequerentur, & in impetu irruerent super latentes viros. His itaque triginta muro ciuitatis appropinquantibus, & in arcu fideles CHRISTI per mœnia diffusos, acriter lacessentibus, *Rotgerus de Barnauilla* cum quindecim probatissimis sociis equo residens, armis & lorica indutus, in occursum ab vrbe properat, vt aliquid insigne cum eis ageret. Sed sine mora in fugam equos triginta præmissi Turci reiiciunt, & ad insidias contendunt, Rotgerum rapido eos cursu prementem vsque ad insidiarum locum perducentes. Insidiis ergo à valle exurgentibus, Rotgerus frena reiicit, ad vrbem cum sociis viam velociter relegit. *Turci* non parciùs equorum cursibus vrgent fugientem, quousque muro ciuitatis appropians cum suis ferè trans vada *Farfar* elapsus est. Sed aduersante fortuna in conspectu omnium, in mœnibus astantium, nobilissimus athleta cursu velocioris equi à Turco milite superatus est: cuius tergo sagitta infixa iecur & pulmonem eius penetrauit; & sic ab equo labens mortuus expirauit. Mortuo itaque tam egregio viro, & suorum auxilio destituto, Turci crudelissimi carnifices ab equis descendentes, caput illius amputantes à collo, & ad *Corbahan* & eius exercitum repedantes, caput hastæ præfixum in ostensione recentis & nunc primæ victoriæ detulerunt. Hoc denique prospero successu gloriantes, multum legiones Gentilium ex hoc confortabant, quòd iuxta muros sic audacter egissent; & neminem ex Peregrinis ad opem Rotgeri occisi & decollati ab vrbe egredi, aut audere, vidissent.

XXVIII. Non mirum alicui videatur, nec quisquam Gallos hebetudine mentis, aut timore superuenientis multitudinis, concussos mollescere arbitretur, & ideo tardatos ad opem & vindictam confratris ante omnium ora percussi, & decollati, cùm nulla plaga mundi ante Galliam audaciores & in bello promptiores nutriat. Verùm equorum defectione eos fuisse retardatos procul dubio credat, quos aliquando pestilentia, aut diuturna fame, aut interdum fallaci Turcorum sagitta amiserunt. Vix enim Gallis centum quinquaginta equi remanserant, & ipsi attenuati fame pabulorum; Turcis verò pingues & non fatigati erant: quapropter celeri cursu euadere, & Galli eos nequaquam præuertere potuerunt. Quadringenti tantùm equi Turcorum in *Antiochia* reperti & capti sunt, quos minimè adhuc suo more ad equitandum domuerant, aut in persecutione hostium flectere, & calcaribus vrgere didicerant. Dehinc post Turcorum discessionem Peregrini tristes & dolentes, extinctum corpus Rotgeri vrbi intulerunt, cum eiulatu magno & fletu, ingemiscentes, quomodo vnus fortiorum de populo cecidisset, qui semper erat peruigil in insidiis & strage Gentilium, cuiusque facta insignia ampliora fuere, quàm noster stylus queat explicare. Fama quidem eius apud Turcos omnes antecessit, & libenter eum videre & audire solebant in omni negotio, quod cum Christianis agebant, aut in restitutione vtrinque captiuorum, aut cùm aliquando pacem inter se componebant. Sepultus est autem in Antiochia idem miles fortissimus in vestibulo basilicæ B. Petri Apostoli à Principibus Christianorum, & à Domino *Episcopo Podiensi*, & ab omni clero catholico, qui aderat; animaque commendata CHRISTO Domino orationum victimis & psalmorum hymnis, cuius amore & honore exul factus, mori non dubitauit.

XXIX. Vix incluti militis expletæ sunt exequiæ, & ecce in ipso manè Sabbati, quod illuxit tertia die postquam vrbs capta est, assunt vniuersæ barbaræ nationes & legiones Gentilium in apparatu copioso, quas Corbahan ex vniuersis regnis, terris & locis Orientalis plagæ contraxerat, in campis & planicie tentoriis locatis, obsidionem faciens circa spatiosæ vrbis muros & mœnia. Tertia dehinc die postquam fideles CHRISTI obsedit longè à muris residens, inito consilio, vt propiùs ciuitati hospitaretur, sustulit castra; & in multitudine virtutis suæ in montana in circuitu magistræ arcis, & in ea parte, qua vrbs capta est, in excelso rupium sedem posuit, vt *Sensadonia* & *Buldagi*, filiis Darsiani, cæteris in præsidio manentibus, esset solatio; vtque locum videret, per quem vrbs tradita & Christiani immissi sunt. Similiter ex iisdem montanis alii ex populo *Corbahan* in dextro latere præsidii, quo Dux Godefridus turrim & portam hanc infrà tuebatur, qua *Boemundus* ante vrbis captionem extra consederat, tentoria vi locauerunt per deuexa montium, ne aliqua licentia & oportunitas exeundi Christianis vlla parte concederetur.

XXX. Dux autem *Godefridus* virtutem & constantiam illorum nimium aduer-

aduersus se videns excreuisse, statim cum ingenti manu suorum per portam processit aduersus hostes, vt tentoria, quæ à foris extra muros locata erant, inuaderet, ac terreret, Turcosque inde expugnatos arceret. Sed ecce Turci exurgunt in occursum Ducis ad defendenda tentoria. Vbi diu prælio vtrinque commisso, grauissimus labor incubuit, dum Dux & sui viribus exhausti, belloque fessi, in fugam conuersi, vix per portam, qua exierant, reuertentes euaserunt. Alii verò multi, circiter ducenti, quibus porta angusta negata est, aut mortui, aut vulnerati aut capti sunt. Sic Duce fugato & retruso, plurimisque suis in porta attritis, Turci à præsidio & à porta præsidii erumpentes, eò quòd aduersus Ducem præualuissent, per semitas notas & vallem perplexam accedentes mœnia, subita vociferatione Christianos vagantes incurrebant, sagitta in impetu lædentes, & sine mora ad arcem & montana recurrentes. Dum sic mane, meridie & vespere à montanis & valle exilientes, Christianos impeterent, *Boemundus* & *Reymundus* ira moti, sine dilatione vallo immenso, quod dicitur *fossatum*, montanis & ciuitati deorsum interposito, & præsidio quodam murali ædificio desuper firmato, tutelam suis sic fieri constituerunt: ne subitò à montanis aduersarii erumpentes, peregrinos milites incautè per vrbis spatia vagantes, armis & sagittis inuadendo detruncarent. *Turci* verò, qui in montanis præsidium adhuc obtinebant, sæpius ad id nouum præsidium erumpebant, assultus faciebant, multum & grauiter custodes ac defensores noui præsidii in sagittarum grandine & armorum virtute vexantes & perimentes. *Christiani* verò milites *Walbricus, Iuo, Rudolphus* de Fontanis, *Euerhardus* de Poisat, *Reiboldus* Creton, *Petrus* filius Giliæ, custodes & magistri noui præsidii, non minus Turcis in lancea & omni armatura cum suis resistebant; viam vallis eis contradicebant, interdum hinc & hinc graui strage & vulnere pereuntes.

Dum hi creberrimi assultus à Turcis aduersus nouum præsidium fierent, & Turci acriter à Gallis reprimerentur, milites *Corbahan* pedestri agmine facto per portam insuperabilem præsidii ingredientes, & montana ac deuia deserentes, Boemundum compertum habentes in nouo præsidio esse, fortiter eum assiliunt. Vbi grauis belli contentio exorta est, & plurimorum occisio facta. Et ferè Boemundus victus ac sui fuissent, nisi ab omni vrbe Christianis confluentibus, Comes *Robertus* Flandrensis Duxque *Godefridus*, licet primò assultu victus; & *Robertus* Nortmanorum Princeps, cæterique magnifici proceres vires & opes contulissent; & Turcos in virtute loricatorum ab vrbe & nouo præsidio retrusissent. Turci ergo retrusi cum Principe suo Corbahan, moram extra portam & muros abhinc per duos dies in montanis constituerunt, arbitrantes adhuc Christianis nocere. Sed pabulo herbarum in collibus minimè reperto, quod equis eorum sufficeret, castra amouerunt, & vadum fluminis *Farfar* transeuntes, longè ab vrbe, spacio semimilliaris tentoriis positis consederunt. Altero verò die Corbahan ex sententia suorum, exercitum suum copiosum sic in multis millibus in gyro ciuitatis ad obsidionem omnium portarum diuisit, vt ex omni parte inclusis Peregrinis nec à dextris, nec à sinistris vllus introitus pateret, aut exitus aliquis daretur. XXXI.

Sic ex omni parte locata obsidione, & paucis diebus transactis, quadam luce clarissima aliqui Turcorum milites è castris procedentes, & ad mœnia *Antiochiæ* equo aduolantes, sagitta & arcu corneo Gallos prouocant: sperantes pari successu præualere, quo antea in *Rotgeri* decollatione gloriati sunt, & insigni fama in castris Corbahan præire. Quapropter amplius & validius in assultu mœnium desudantes, ab equis descenderunt, vt liberiùs, & sine læsione equorum in muro stantes expugnarent, & nunc pedites facti, faciliùs peregrinis iacula intorquerent. *Tankradus* autem miles acerrimus, & nunquam Turcorum sanguine satiatus, sed semper cædi eorum inhians, comperta illorum insania, fremitu & audacia, artus ferro assuetos lorica vestiuit; assumtisque consociis, equo & lancea doctissimis, & à porta, quàm Boemundus, cùm adhuc fieret obsidio, tuebatur, inter muros & antemurale, quod vulgo *Barbicanas* vocant, clàm egrediens, Turcos pugnæ intentos ex improuiso inclamans, fortiter assilit; incautos, atterit & perforat. Illis verò, viso mortis periculo, non prius ad equos recurrendi vlla fuit facultas, quàm sex percussi in vltionem capitis Rotgeri, ante muros decollati, sua capita gladio amiserunt. Tankradus in gloria magna & lætitia in vrbem ad confratres regressus est, qui Turcorum capita secum in testimonium victoriæ detulit. XXXII.

Alio deinde die, post castra Corbahan locata & ordinata suæ cuiusque congregationis, XXXIII.

post obsessos vndique viarum exitus & introitus, decretum est communi consilio Gentilium, vt Turcorum milites ad duo millia eligantur ad expugnandum & prosternendum præsidium, quod *Godefridus* Dux cæterique comprimores firmauerant in victoria & virtute magna, quam audistis: quando attriti Turci, in vnda *Fernæ* fluminis submersi sunt sub ipso ponte, qui trans fluuium ab vrbe dirigitur, & in quo firmato præsidio *Reymundus* egit custodiam, quousque à Christianis capta est. Nunc verò quia neglectum & vacuum erat, Comes *Robertus Flandrensis* accitis quingentis viris belligeris, aduentu Gentilium audito, ipsum præsidium ingressus, tueri disposuit, ne virtus Turcorum illud subitò occupans, Peregrinis pontem & aquam transire volentibus magno esset impedimento. Præfata itaque duo millia Turcorum, destinata ad ruinam præsidii, in virtute magna & armorum tumultu confluxerunt ad locum præsidii, vndique irruentes & impugnantes iaculis & arcu: Qui tandem pedites facti, trans vallum moliebantur currere, in ingenti tubarum stridore, & solita vociferatione rugientes; à manè vsque ad inclinatam diem defensores præsidii grauiter vexantes. Sed Robertus suique consodales, videntes sibi angustias imminere ab hostibus, & scientes se crudelibus modis consumi, si victi eorum ditioni subderentur, viriliter pro anima inimicis resistebant, lanceis & balistis hostes fortiter impetentes, & vi à vallo arcentes, qui grauiter ea die hinc & hinc vulnerati fuisse referuntur. *Turci* verò videntes se nihil proficere, sed omnem laborem suum in cassum consumi, hos in præsidio vix defensos deserentes, ad *Corbahan* Principem multitudinis regressi sunt, vires sibi hominum augeri adhuc poscentes; & sic in crastinum præsidium eiusque tutores deleri posse, astruentes. *Robertus* autem & qui cum eo erant, videntes Turcos recessisse, recordati sunt, quòd propter maius auxilium socios adissent. Quare consilio inito, in noctis caligine exierunt à munimine præsidii, eò quòd inualidum contra tot militum vires videretur, & ideo præsidium totum igne succenderunt; vallumque illius diruentes, in vrbem Antiochiam à confratribus recepti sunt.

XXXIV. Crastino deinde Sole orto, duo millia Gentilium, iussu *Corbahan* duobus prædictis millibus addita, præsidium in manu robusta, in tubis & cornibus adierunt, sperantes illud repentino aggressu prosternere; inclusosque hesterna die in defensione fatigatos, celeri interitu consumere: Sed vallum dirutum & munimen præsidii combustum reperientes, delusi & frustrati ad tentoria sua repedauerunt. Sic vndique vrbe vallata, & de die in diem Gentilium copiis accrescentibus, & omni parte exitum prohibentibus, tanta inter Christianos inualuit fames, vt pane deficiente non solùm camelos, asinos, equos & mulos comedere non abhorrerent; sed etiam coria, quæ indurata & putrefacta per tres & sex annos in domibus erant reperta, nunc calidis aquis madefacta & mollificata, tum ea, quæ recenter ab armentis auulsa, pipere, cumino aut quolibet pigmento condita, manducabant: Tam graui fame arctabantur. Scio, quòd horrescunt aures, mala & tormenta inaudita famis auscultantes, quibus populus DEI inclusus opprimebatur. Pro vno namque ouo gallinæ, si inueniri poterat, sex denarii Lucensis monetæ numerabantur; pro decem fabis, denarius; pro capite vnius asini, equi, bouis, cameli, Byzantius vnus dabatur; pro pede vel aure, sex denarii; pro visceribus cuiuslibet horum animalium, quinque solidi accipiebantur mutuò. Iners denique & modicum vulgus calceos suos ex corio, præ famis angustia deuorare cogebatur: plures verò radicibus vrticarum, ac quarumlibet syluestrium herbarum, igne coctis & mollitis miserum ventrem impleuerunt: & sic infirmati, cotidie moriendo minuebantur. Dux verò *Godefridus*, vt aiunt, qui affuerunt, quindecim marcas argenti pro carnibus vilissimi cameli expendit; pro capra procul dubio dapifer eius *Baldricus* tres marcas venditori dedisse perhibetur.

XXXV. Post aliquot dies, postquam Corbahan firmauit obsidionem in circuitu *Antiochiæ*, & omnem exitum ac introitum vrbis clauserat, populumque DEI diuersis assultibus vexauerat, cibosque inferri omni parte interdixerat, clade longaque abstinentia & bellico labore Christiani afflicti & fessi, minus vigiles esse cœperunt in tuitione vrbis & mœnium. Ergo turris quædam incustodita remansit versus montana, eo videlicet in loco, quo munitio ex bitumine fragilis luti fundata est ad reprimendos hostes, ad obsessa porta egredientes per montana, & Peregrinos diffusos persequentes, & vbi à * prouincia liber ille iuuenis captus est, in cuius redemtionem turri quadam requisita, sed à cognatis & amicis eius denegata, idem capitali sententia peremtus est.

est. Hanc itaque turrim prædictam vacuam ab inhabitatoribus quidam audacissimi milites ex Turcis præsentientes, scalas & ingenia sua latenter muro applicuerunt, sperantes in silentio noctis per eam aliquot Gentiles inducere; & sic vrbem amissam recuperare. Interea quidam, qui vrbem lustrabat ob negotia sibi necessaria, eleuans oculos, contemplatur Turcos in medio cacumine eiusdem turris incautè deambulantes: nec mora, alta vociferatione perstrepens, socios, qui in vicina turri commorabantur, solicitat, Turcos vrbem inuasisse asserit; & sic commotionem magnam in populo suscitauit. Ad hæc *Henricus de Ascha* castello, miles sua in terra nominatissimus, filius Fridelonis, vnus de collateralibus Ducis Godefridi, audito clamore & strepitu, scutum & gladium arripiens, velociter ad arcem turris properat, duobus sibi adiunctis probis tyronibus, *Francone* scilicet & *Sigemaro*, carnaliter cognatis, incolis villæ, quæ dicitur *Mechela* super Mosam fluuium, vt inimicos immissos à turri repellerent, existimantes se cum vrbe ab aliquibus fratribus, auro vel argento corruptis, venditos fuisse. *Turci* verò cognoscentes se detectos, nec aliquo ingenio à manibus Peregrinorum posse liberari, in sola spe defensionis in limine turris occurrunt, & atroci ictu gladiorũ resistunt. Nam Franconem, multam vim inferentem, in cerebro percusserunt vulnere graui & vix sanabili; Sigemarum verò cognato suo subuenire volentem, ense per aluuum transfixerunt, capulo tenus, miroque & inaudito conamine fideles Christi à limine arcebant. Tandem fidelium circumquaque crescente auxilio, & additis viribus, Turci fessi, & spiritu exhausti præ nimio labore, cœperunt in defensione deficere, arma & brachia remittere: quorum quatuor in gladio ceciderunt; alii ab altitudine depulsi, ceruicibus, cruribus, & brachiis fractis mortui sunt.

XXXVI. Post hæc Peregrinis famis angustia, pro vt audiuistis & multo * amplius, coactis, nec aditum aliquem reperientibus ad inferendos vel acquirendos cibos, præ obsidione vndique constituta, quidam de humili vulgo vitam periculo destinantes, in magna ambiguitate & formidine clàm procedebant, ab vrbe in vmbra noctis, ad *portum Simeonis*, quondam illic in montanis eremitæ, descendentes: & dato precio à nautis & mercatoribus victum accipientes, per vepres & fruteta in tenebris ante lucem repedare solebant. Qui verò frumentum attulerant, octauam partem Laodicensis monetæ, tribus marcis vendebant; caseum Flandrensem, quinque solidis; pauxillum vini vel olei, vel quodlibet vitæ sustentaculum quantulumcunque, graui & inaudita comparatione auri vel argenti mutuabant. Ex his aliqui die quadam plus solito retardati, & quia nox erat breuis, in luce velocissimæ diei manifestati, à Turcis trucidati & expoliati fuisse referuntur: pauci dumis & frutectis latentes, vix liberati vrbi restituti sunt. Cuius rei occasione assumta, Turci ad duo millia conglobati, & ad portum prædictum profecti, vniuersos illic nautas repertos repentino aggressu disturbauerunt, sagittis eos confodientes; nauesq; iniecto igne comburentes, escas & omnia allata nauigio vi rapientes, asportauerunt. Sicque deinceps vendentes & ementes à portu absterruerunt, ne vltrà à Christianis aliqua escarum sustentatio illic reperiri posset. Hæc itaque, vbi fama crudelissima in aures Christianorum inauditæ famis grauitate laborantium, pertulit, iam illis diuersæ Turcorum infestationes oneri esse cœperunt, multorumque animi in diuersa fluxerunt, qualiter ab hac obsidione & ab imminentibus periculis euadere possent. Sic denique plurimi, quocunque conamine vel occasione exitum quærentes, ab exercitu se nocte subtraxerunt.

XXXVII. Talis formido, viuendique desperatio, dum abundantiùs inualesceret, atque cogitationes in corda multorum ascenderent præ pondere cotidianæ tribulationis, quidam principales viri de exercitu, *Willehelmus Carpentarius*, *Willehelmusque* alter, quondam familiaris & domesticus Imperatoris Constantinopolitani, qui & sororem Boemundi, Principis Siciliæ, vxorem duxerat, adeò magnis concussi sunt terroribus, vt in silentio noctis concordi consilio clàm subtracti à sociis, versus montana conuenirent, & à mœnibus & muro in funium depositione laxarentur. Laxati verò per deuia montium, propter Turcorum insidias, iter sine requie habuerunt, quousque in *Alexandriam* minorem profecti sunt, vbi *Stephanus Blesensis*, ab obsidione *Antiochiæ* sequestratus causa infirmitatis, morabatur, euentum rei & finem sociorum illic auditurus. In eodem siquidem loco idem Stephanus, intelligens ab iisdem viris, pericula confratrum de die in diem magis accreuisse: nempe famis intolerantiam, Turcorum iactantiam & assultus, virorum & equorum

cladem: diffisus est vitæ, minimè se tutum credens in hoc loco, nec siccum iter insistere ausus, nauigio reditum suum ac diffugium cum prædictis Principibus parat. Ventilato deinde rumore per *Antiochiam*, tam egregios proceres ab Vrbe exisse propter timorem infestantium Turcorum, plurimi pariter fugam meditabantur; & robustorum pectora metu deficiebant, nec sic promti erant in defensione, vt solebant; præsidiumque nouum, quod in medio vrbis aduersus arcem, quæ est in montanis, firmauerant, lentius defendebant, desperati & fugæ intendentes.

XXXVIII. Adhæc quidam frater fidelissimus, genere *Longobardus*, vita & ordine *Clericus*, iuxta præfatum nouum præsidium consistens, desolatis CHRISTI militibus omnibus, qui illic aderant, clericis, laicis, nobilibus & ignobilibus, magnum exhibuit solatium, quo dubia corda cunctorum, metuque fluxa, releuauit, dicens: *Fratres vniuersi, qui laboratis fame & pestilentia, qui Turcorum & Gentilium turbis vallati, mortem temporalem speratis incurrere: non hunc gratis sufferre vos credatis laborem; sed audite & pensate præmium, quod Dominus IESVS omnibus his redditurus est, qui eius amore & gratia hac in via morituri sunt. In initio enim huius viæ quidam Sacerdos vir boni testimonii, & eximiæ conuersationis, in Italiæ partibus manens, mihi à pueritia notus, quadam die more solito Missam celebraturus, ad diœcesin sibi commissam solus carpebat iter trans spacium cuiusdam agelli: cui in affabilitatis obsequium quidam Peregrinus affuit, de via huius instantia requirens, quid super hac audierit; aut quid primùm sibi de hoc videatur, quòd tot regna, tot Principes, & vniuersum genus Christianorum sub vna intentione & desiderio ad Sepulcrum Domini nostri IESV CHRISTI, ad sanctam confluxerint ciuitatem Ierusalem.* Qui respondit: *Diuersi diuersa super hac sentiunt via. Alii dicunt, à DEO & Domino nostro IESV CHRISTO hanc in omnibus Peregrinis suscitatam fuisse voluntatem: alii pro leuitate animi hanc Francigenas primores plurimumquę vulgus insistere; & ob hoc in regno Vngariæ & aliis regnis tot Peregrinis occurrisse impedimenta; nec ideo intentionem illorum ad effectum posse pertingere, putant. Vnde meus adhuc hæsitat animus, alioqui diu huius viæ desiderio tactus & totus in ipsa intentione occupatus.* Cui protinus prædictus Peregrinus ait: *Non leuitate aut gratis huius viæ credatis fuisse exordium; sed à DEO, cui nihil impossibile est, dispositum: & procul dubio inter martyres CHRISTI in aula cæli noueris esse computatos, ascriptos & feliciter coronatos, quicunque in hac via morte præoccupati fuerint; qui in nomine IESV exules facti, puro & integro corde in dilectione DEI perseuerauerint, & sine auaritia, furto, adulterio, fornicatione se continuerint.* Presbyter verò admirans in verbis & promissione Peregrini, quis fuerit, aut de qua ortus regione, perquirit; vel vnde hoc certum didicerit, quòd gloria cœlesti cum beatis sint coronandi, qui in hac expeditione vita decesserint. Protinus sciscitanti sacerdoti, totius rei veritatem in hunc modum detexuit, dicens: *Ego sum Ambrosius, Mediolanensium Episcopus, seruus CHRISTI. Et hoc tibi sit signum & vniuersis populis Catholicis, viam hanc insistentibus, quia non fallo de omnibus, quæ de ore meo audisti: Ab hodierno tribus annis euolutis, scias Christianos, qui super fuerint, post multos labores ciuitatem sanctam Ierusalem, & victoriam de cunctis nationibus Barbaris feliciter obtinere.* His dictis sine mora euanuit, nec vltrà post hæc visus est. Hæc se vidisse & audisse à sancto DEI Episcopo idem egregius presbyter cum veritate summa asseruit: & nunc, ex quo visio & promissio illa facta est, duo completi sunt anni; tertium adhuc restare, omnibus certum est. Posthæc, sicut prædixit *B. Ambrosius*, Episcopus Mediolanensium, in tertio anno CHRISTI milites Peregrini & eorum Principes obtinuerunt Ierusalem; & mundauerunt illic sancta, Sarracenis fugatis & attritis.

XXXIX. Audita hac visione & promissione ex veraci fratris relatione, vniuersi timore amittendæ præsentis vitæ hactenus hæsitantes, ac fugitiuorum Principum amissione turbati, spe & desiderio vitæ cœlestis accensi, animo fiunt stabiles; nec vltra aliquo metu mortis à confratribus & vrbe se recedere fatentur, sed cum eis viuere & mori, & omnia pro CHRISTO sufferre. *Godefridus* Dux pariter & *Robertus* Flandrensis ferè vniuersos Principes, tanta formidine concussos, vt iam fugam conspirassent, humili vulgo nesciente, miro reuocauerunt solamine, & constantes ad omne reddiderunt periculum, in hunc modum loquentes: *Cur desperatis, de DEI auxilio diffidentes in tot aduersis, quæ superueniunt, & confratres, humile & pedestre scilicet vulgus, fide vestra deficiente, deserere, aut fugam inire disposuistis? State, & virili animo vobis aduersantia pro CHRISTI nomine sufferte, fratresquę vestros nequaquam in tribulatione deseratis; nec DEI iram incurratis, cuius gratia & misericordia non deficiet in se confidentibus.* Hæc dum cum lachrymis magnisque suspiriis ad comprimores desolatos loquerentur, vniuersorum reuixit spiritus, & dein-

& deinceps stabiles cum eis in omni angustia permanserunt, nullam abhinc fugam meditantes. *Willehelmus* & itidem *Willehelmus, Stephanus* & eorum consocii formidolosi & profugi, aptant naues, remos & vela; alto mari inferuntur, *Constantinopolin* remeare disponentes, relictis fratribus in obsidione, quos nunquam à manibus *Corbahan* liberari posse existimabant.

XLI. Aliquanto autē tempore cùm nauigassent, in quibusdam insulis de regno Græcorum pernoctantes, vel propter motum maris commorantes, intellexerunt Christianum *Imperatorem Græcorum* ad vrbem *Finiminis* peruenisse, in comitatu magno & apparatu copioso, ad succurrendum Peregrinis, sicut fide promiserat, quando sacramento & fœdere percusso iuncti sunt illi in amicitiam. Is *Turcopolos, Pincenarios, Comanitas, Bulgaros*, arcu doctos & sagitta; *Danaosq;* bipennium armatura dimicare peritissimos; *Gallos* exules, exercitum simul conductitium, populum diuersi generis à desertis locis & montanis & à maritimis insulis, ab omni scilicet regno suo spatiosissimo, ad quadraginta millia contraxit. Hunc prædicti Principes in hac fortitudine armatorum virorum, equorum, atque in copiis cibariorum, tentoriorum, mulorum ac camelorum inuenerunt; & cum eo nouum exercitū Gallorum, circiter quadraginta millia, per longam hyemem congregatum; *Tatinum* quoq; truncatæ naris, qui similiter timore attonitus, in falsa fide à sociis recesserat ad ipsum Imperatorem, propter promissum auxilium legationem laturus, quam minimè fideliter peregit, non vltrà Antiochiam reuersus. *Imperator* ingressos ad se Principes recognoscens, miratur valde, quomodo à sociis diuisi habeantur; ac percontatur de statu fidelium CHRISTI commilitonum, de salute Ducis *Godefridi, Reymundi* Comitis & Episcopi *Podiensis*, vtrum in prospero vel aduerso eorum res sita sit. Respondent, eos minimè in prosperitate & salute esse; sed sic obsessos à Corbahan, Principe Corrozan, & à nationibus Gentilium, vt ne vnus quidem patescat aditus vel exitus à tam spatiosa vrbe, & quòd nunquam manus illorum, nisi furtim aliqui, possint euadere. Deferebant autem quanta fame arctarentur; quomodo mercatores & naues odio illorum Turci attriuissent. Nullum verò ex omnibus viuere posse fatebantur à facie tantæ multitudinis, seipsos vix in astutia sua liberatos; suggerentes Imperatori vt rediret, nec frustra suum exercitum vexaret ad tantas hostium copias.

XLII. Imperator his Christianorum auditis periculis, & Gentilium copiis compertis, cum primatibus suis habito consilio, tremens ac stupefactus, protinus totum redire præcepit exercitū. Quin terram Romaniæ, quondam iniustè à Solymano sibi ablatam, sed nunc Peregrinorum viribus restitutam, incendio & præda vastauit, vrbes & præsidia vniuersa subuertit, ne fortè à *Solymano* recuperata illi seruitio prodessent. Tantus ergo rumor Imperatoris regressi, & sui exercitus dispersi, mœnia *Antiochiæ* transuolans, Peregrinorum corda magno dolore infixit, & multum audaciæ ab eorum excussit animis. Ideo sæpius Principes exercitus CHRISTI consilium conferebant, quatenus si aliqua arte valerent, clàm ab vrbe recedentes, humile vulgus illic in periculo relinquerent. Quod Dux *Godefridus, Robertus* Flandrensis & Episcopus *Podiensis* intelligentes, iterum eos confortare cœperunt, sic ad vniuersos loquentes: *Non turbemini, neque formidet cor vestrum in hac Imperatoris vulgata reuersione. Potens est DEVS de manu inimicorum nos liberare, tantùm stabiles estote in amore CHRISTI; & nunquam fraudem hanc in fratres vestros faciatis, vt fugam, clàm ab eis subtracti, ineatis. Procul dubio enim si fugam inieritis præ timore inimicorum Corbahan & omnis multitudo illius vos persequentur; & nequaquam manus illorum effugietis, cum primùm fama vestræ fugæ ad aures eorum peruenerit. Stemus igitur, & in proposito vitæ nostræ in nomine Domini moriamur.* Ad hæc verba vniuersi stabiles facti sunt, & cum fratribus mori & viuere statuerunt.

XLIII. *Corbahan* & omnes legiones Gentilium, audito Imperatoris recessu, amplius assultu inualescebant; & in globis suis è castris procedentes, insidiabantur, si quis ab vrbe procederet, quem solito more detruncare possent. Quadam igitur die quosdam Turcos, sub eadem intentione in globo quadraginta militum ab hospitio tabernaculorum egressos, Christiani à mœnibus vrbis speculantur. Quibus, licet tristes & exterriti de aduersis sibi rebus, protinus trans vada *Fernæ* aliqui armati occurrerunt: sed extemplò ab ipsis Turcis repressi, trans vadum fugientes, alio steterunt in littore, videntes se famelicorum equorum cursibus non posse contendere. Tandem post plurimam sagittarum grandinem, Turcos procul ab amne remeantes, quidam robusti pectoris miles adhuc sui equi fidens virtute, & sociorum vires post tergum sequi existimans, immoderato cursu persequitur. Sed nemine

sociorum ad auxilium sequi præsumente, duo atrocissimi equites ex globo in faciem Peregrini equo laxis frenis reiiciunt, & in fugam reditum veloci equorum vrgent leuitate, remensis eadem via ad socios noualibus: cui in impetu & offensione pedis equus humi totus corruit, & sic ferè in extremo vitæ suæ constitutus est: lapso itaque & auxilio penitus destituto, cùm iam propè ad feriendum affuissent carnifices, sic equi eorum immobiles perstiterunt, calcaria obliti, ac si in fronte percussi, retrò ire compellerentur, donec Peregrinus miles equum in pedibus resurgentem ascenderet; & DEO ac Domino IESV CHRISTO donante, fugam ad sociorum stationem iteraret. Vniuersi in littore & mœnibus ad spectacula stantes præ gaudio lachrymati sunt, sic incolumi fratre recepto, in cuius li-

XLIII. beratione manifestè digitum DEI affuisse experti sunt. In hac itaque famis afflictione, quā audistis, & timore obsidionis, & solicitudine insidiarum assultuumq́;, quos à foris Turci adhuc assiduè inferebant, populoq́; DEI humiliato ac desperato, *Clericus* quidam de terra Prouinciæ per visionem sibi Lanceam reuelatam asseruit, qua Dominus noster IESVS CHRISTVS in latere perforatus est. Hic enim clericus Episcopo Podiensi, domino *Reymero*, & *Reymundo* comiti locum, quo preciosum thesaurum Lanceæ reperirent, retulit: videlicet in Ecclesia B. Petri Apostolorum principis: visionem suam sub omni veritate, qua potuit, attestatus. Qui verbis illius credentes, ad locum quem clericus asserebat, communi decrero venerunt. In quo fodientes, Lanceam, sicut à clerico didicerant, inuenerunt; inuentam autem in præsentiam omnium Christianorum Principum in ipso oratorio protulerunt, plurimum hanc diuulgantes, & ostro precioso inuoluentes. In huius denique inuentione spes & lætitia magna facta est in populo Christianorum, qui non modica celebritate & oblatione innumerabilis auri & argenti hanc venerati

XLIV. sunt. Transactis deinde aliquot diebus, omnis primatus & Duces Christiani exercitus adhuc hæsitantes, & vitæ diffidentes in tot aduersitatibus, & famis pestilentia, bellumq́ue cum tot nationibus committere metuentes, eò quòd viribus hominum & equorum valetudine exhausti essent, consilio inito, decreuerunt legationem mittere *Corbahan* magistro & Principi exercitus & obsidionis. Sed neminem inuenerunt, qui tam ferocissimo & superbo loqui auderet, quousque *Petrus*, qui principium huius viæ extitit, se iturum indubitanter obtulit, & homini magnifica nuncia dicturum. Sine mora iniuncta sibi legatione à Duce *Godefrido*, *Boemundo* & aliis Principibus, Petrus prædictus statura pusillus, sed meritis magnus, ad tentorium Corbahan, in medio Gentilium iter præsumens, DEO protegente solus peruenit. Cui per interpretes nuncia Christianorum in hunc modum retulit: *Corbahan, Princeps clarissime & gloriosissime in tuo regno, nuncius sum Godefridi Ducis, Boemundi & Principum totius Christianæ multitudinis: decreta & consilium eorum, quod porto, ne dedigneris accipere. Ductores Christiani exercitus decreuerunt, si CHRISTO Domino, qui verus est DEVS, & DEI Filius, credere concesseris, & Gentilium spurcitiis abrenunciaueris, tui fieri milites: & Antiochiam ciuitatem in manu tua restituentes, tibi sicut Domino & Principi seruire parati sunt.* Quod audire, ne dum facere contemsit. Petrum verò eremitam sacrilegos ritus suos & sectam Gentilium edocet, asserens se nunquam ab hac rece-

XLV. dere. *Petrus* audito *Corbahan*, nempè quòd in derisum nomen & admonitionem Christianæ fidei acciperet, alia ei aperuit nuncia: *Visum est*, inquit, *adhuc Christianis Principibus, quandoquidem tam egregios homines tibi subdi recusas, & Christianus fieri renuncias, vt viginti tirones de tua eligas multitudine, quod etiam Christiani facient; & datis vtrinq; obsidibus, & facto iuramēto vtrinq; tu in DEO tuo, ipsi in DEO suo, singulari certamine in medio confligant. Et si Christianis victoria non contigerit, ipsi in terram suam pacificè & sine damno redeant, Antiochiam tibi reddentes; si verò tui triumphare nequiuerint, pacificè tu tuiq; ab obsidione repedetis, vrbem & terram nobis relinquentes: & non patiaris tantum exercitum perire mutuò confligentem. Si autem hoc à Christianis decretum contemseris, certus sis, quia crastina luce vniuersi tecum prælia conferent.* Corbahan his auditis, Petro in superbia magna respōdit: *Vnum, Petre, te scire volo, quod Christiani eligant, scilicet vt omnis imberbis iuuentus ad nos transeant, mihi & Domino meo, Regi Corrozan, seruientes, quos magnis beneficiis & muneribus ditabimus: puellæ adhuc intactæ similiter ad nos accessum habeant & viuendi licentiam: barbati verò, & aliquam caniciem habentes cum mulieribus nuptis decollādi sunt: Alioqui nulli parcam ætati, sed omnes delebo in ore gladii; quos autem voluero, in catenis & vinculis ferreis abducā.* Hoc dicto ostendit ei omnis generis catenarū & vinculorum copiam innumerabilem &

XLVI. inauditā. *Petrus* ad hæc à *Corbahan* accepta licentia redeundi, vrbem Antiochiā introi-

introiuit, renunciaturus iactantiam, quam audiuerat à Corbahan. Et ecce vniuersi Principes in circuitu Petri conglobantur cum cæteris Christianis militibus, quid Corbahan responderit, auscultare desiderãtes, & scire, vtrum bellũ attulerit, aut aliquod fœdus pacis constituendæ. *Petrus* circumfusus fidelium turbis, *Corbahan* bellum desiderare indicat, nihilque nisi in superbia magna & fiducia multitudinis suæ locutum fuisse asserit; & cætera minarum, quæ audierat, referre incipit. Sed eum procedere vlterius dux *Godefridus* non patitur; sed seorsum ductum monuit, ne quicquam de omnibus, quæ audierat, vlli indicet, ne populus, præ timore & angustia deficiens, à bello subtraheretur. Iam trium hebdomadarum & totidem dierum processerat tempus, quo populus Christianus obsessus cœpit angustiari penuriâ necessariorum & defectione panis. Vnde non vltrà sufferre hæc valentes, inuicem consultum vadunt magni & parui, dicentes vtiliùs esse mori in bello, quàm fame tam crudeli perire, & de die in diem populum attenuari & mori.

XLVII. Ad hanc vocem conquerentis populi indicitur bellum crastina die futurum: omnibusque iubetur, vt in orationibus pernoctent; & delictorum suorum confessionibus purgati, Dominici corporis & sanguinis sacramento muniantur; sicque in primo diei diluculo armis accingantur. Manè autem facto, omnes in armis, loricis & galeis, Christiani milites conuenerunt quarta Kal. Iulii, & acies ordinant adhuc intra vrbem commorantes. *Hugonem Magnum*, fratrem Regis Franciæ, præfecerunt primæ aciei ductorem, & signiferum constituerunt equitum & peditum. *Robertus* Comes Flandriæ, & *Robertus* princeps Nortmanorum, duabus præficiuntur aciebus; & sic iuncti hi duo propinqui in vno latere constituuntur. *Episcopus* verò *Podiensis* suam per se aciem versus montana dirigebat, erecta in medio illius c meo Lancea, quam repererant, & in manibus cuiusdam Clerici constituta. *Petrus* de Stadeneis, *Reinardus* de Tul, frater eius *Wernerus* de Greis, *Henricus* de Alcha, *Reinardus* de Hemersbach, *Walterus* de Dromedart, suum cuneum regere disponuntur versus hæc montana & viam, quæ ducit ad portum maris Simeonis prædicti quondam eremitæ. Comes *Reinboldus* de Oringis, *Lodewicus* de Monzons, *Lambertus* filius Cunonis de monte acuto, vnius aciei ordini præesse destinantur. Dux *Godefridus* cum *Teutonicis*, *Alemanis*, *Bawaris*, *Saxonibus*, *Lotharingis*, ex duobus millibus equitum & peditum suam aciem composuit, quorum manus & gladius solet esse sæuissimus in ceruicibus inimicorum. *Tankradus*, solus suam aciem ex equitibus & peditibus constituit. *Hugo* de S. Paulo, & filius eius *Engelradus*, *Thomas* de Feria castro, *Baldewinus* de Burg, *Robertus* filius Gerhardi, *Reymundus* de Peleiz, *Reinoldus* Beluacensis, *Walo* de Calmont, *Euerhardus* de Poitat, *Drogo* de Monzei, *Rudolfus* filius Godefridi, *Conans* Britanus, *Rudolfus* similiter Britanus, hi omnes duas acies regere eliguntur. *Gastus* de Berdeiz, *Gerhardus* de Rosselon ciuitate, *Willehelmus* de Montpelir, acie tantum vna contenti sunt. *Reymundus* de Sicilia in extrema acie, quæ erat densissima, equitibus & peditibus ductor attitulatur, vt cæteras acies tueretur, & fortè auxilio indigentibus subueniret.

XLVIII. Sic omnibus istis ordinatis & dispositis, comitem *Reymundum*, aliquantulum infirmitate laborantem, ad tuendam vrbem propter Turcos, qui erant in eminentiore arce cum *Sansadonia*, filio Darsiani, reliquerunt cum plurima virtute Christianorum. Hoc expleto, omnes vnanimiter, sicut ordinati erant, & Principes singuli cum suis aciebus aperta porta, quâ porrigitur trans *Fernam* pons lapideus, aduersus Barbarorum legiones procedere decreuerunt, in vexillis mille variis & decoris, in loricis & galeis. *Corbahan* similiter & *Solymanus* in dextro & sinistro cornu; in fronte & à tergo, multiplices statuunt acies, arcus osseos & corneos in manibus ad pugnandum tenentes. Celerique pede è castris procedentes, Christianis obuiam inuehuntur, vt primi grandine sagittarum certamen ineant, buccina, tubis & cornibus intolerabili clamore intonantes. Prouiderant enim sibi nõ solùm ex legatione Petri, qui bellum in crastino eis prædixerat affuturum; sed cotidie suspecti & soliciti erant, ne Christiani ex improuiso bellum cum eis committerent. Vnde ad arcem Sansadoniæ nuncios assiduè dirigebant, quatenus si quando persentiret Christianos armari, aut hortari ad pugnam, eis nunciaret: eò quòd ab arce, in supercilio montis sita, spectaculum rerum vniuersarum vndique in vrbe habuerit: quò & ipsi parati & cuneati occurrere possent, & minus prouisis Galli nocerent. *Sansadonias* nuncia mittere negat, sed pannum latissimum nigerrimi & horrendi coloris, in summitate hastarũ præfixum, in culmine suæ ar-

cis erigere policetur, deinde horrisona buccina vehemēter perstrepere; & ita Gen-
tiles certos reddere de apparatu belli Christianorum. Hunc itaque pannum fu-
scum in signum conserendi Martis erigens in montanis, super ipsam prædictam
arcem fixit, eadem hora, qua Christianorum apparatus summo diluculo fieri cœ-
perunt, & acies ordinabantur: vt viso hoc signo, etiam Gentiles ad resistendum
prouiderent, arma & acies ordinarent. Protinus panni huius signo & fragore buc-
cinæ, horribiliter tonantis, præmoniti, densantur & cuneantur; & Christianis
turmis in occursum tendunt, ab equis circiter duo millia descendentes, ad pro-
XLIX. hibendum pontem eiusq; fluuii transitum. *Christiani* autem Principes in ea-
dem porta ordinati & conglobati, suspicantes ac præscientes Turcos in arcu & sa-
gitta sibi in exitu suo aduersaturos, omnem manum sagittariorum pedestris vulgi
præmiserunt à porta trans pontem & fluuium *Farfar*. Qui DEO fauente pontem
anticipantes, in Turcos sagitta infestos irruerunt, scuto tectis pectoribus resist-
tes, & à loco amouentes, quousque ad stationem equorum ipsorum sagitta Chri-
stianorum transuolante, peruentum est. Turci itaque, qui ad pontem ab equis
descendentes pede præcurrerant, videntes se non posse obsistere, nec viros Chri-
stianos à ponte abigere, sed equos suos posse sagittarum grandine perire, versi in
fugam & ad equos quantocius properantes, ipsos ascenderunt: & sic liberum exi-
tum Christianis, licet inuiti, concesserunt. Adhæc *Anselmus de Riburgis monte*,
qui erat in prima hac acie constitutus cum *Hugone magno*, gaudens prospero suc-
cessu & prima victoriæ fidelium, vibrata hasta medio Turcorum inuoluitur; qui
hos deiecit, hos perforat, alios resupinat, & ingenti illorum occisione laborat.
Hugo siquidem Magnus, videns quòd Anselmus sine aliquo timore mortis hostes
represserat, sine mora aduolat, simili cæde mulctans inimicorum cateruas. *Rober-
tus* Flandrensis, *Robertus* Nortmanorum comes, *Baldewinus* Hanaicorum prin-
ceps, *Eustachius* quoque, audacter & fortiter cum hostilibus cuneis luctabantur,
quos non modica strage interemerunt. *Solymanus* verò Dux Turcorum, miles sæ-
uissimus, & *Rossilion* consocius eius, vnus ex quatuor capitalibus *Antiochiæ* sub
Darsiano Rege, cum suis cuneis circiter quindecim millibus à cætera multitudi-
ne sequestrati, aduersus hæc montana & viam, quæ respicit ad *portum Simeonis*, fe-
stinatò contendunt: vt si Christiani victi fortè illuc fugam meditarentur ad mari-
tima, eis occursarent, & incautos attererent. Hoc in proposito auidè feruentes,
properata via plus solito, super aciem *Reinardi* comitis, *Petri* de Stadeneis, *Walte-
ri* de Dromedart, *Henrici* de Ascha, *Reinardi* de Hemersbach, militis illustrissimi,
Werneri de Greis casu irruerunt; quibus subitò ad impedimentum ignem proie-
cerunt ab ollis in faciem terræ, quò eorum transitus erat ad societatem Christia-
norum. Ignis itaque vt hæsit terræ, arreptis herbis aridis & frondibus siccis ve-
prium, statim vires in altitudine & amplitudine acquisiuit; & sic à vento suscitata
nebula, fumus concreuit tenebrosus, solummodo oculos fidelium obumbrans, &
L. aspectum impediens. Igitur Turci callidè eos post fumi nebulam insequen-
tes, errore caliginis dissociatos alios trucidabant, alios sagittis transfigebant: So-
lummodò equis insidentes velocitate equorum euaserunt, sed non omninò illæsi
à sagittis: peditum verò trecenti occisi, & pars in vinculis retenta est. *Karieth* au-
tem Turcus de ciuitate *Caran*, viso Solymani prospero successu in contritione a-
ciei Reinardi, Petri, Werneri & cæterorum, confidentiùs iter accelerans, in cir-
cuitu vnà cum *Principe Damascenorum* à montanis iuxta ciuitatem & *Fernam* fluuium
descendit, appropinquante simul *Brodoan* de Alapia ciuitate Turcorum, ad co-
ronandam aciem *Boemundi*, quæ erat extrema, peditibus & Francigenis pluri-
mum densata: quam incurrentes, sagittis & virtute suorum irrumpere ac di-
spergere conati sunt. Oppressi siquidem viribus Turcorum, & fraude astuto-
rum hominum circumuenti, comitatus Boemundi in miserum & anxium glo-
bum, quasi oues inter lupos perituræ, cogebantur, nec vltrà reniti valebant; sed
in proximo erat, vt morituri, vndique ab infidelibus turmis inuoluerentur. At
Godefridum Ducem cum *Buldagi*, *Amasa*, *Boesa* & *Balduc* atrociter dimicantem, &
in nomine IESV, Filii DEI viui, triumphantem, nuncius trans spatium viæ vnius,
vocis percurrēs, flebili rogatu pulsat & admonet, vt respiciat & cognoscat, quàm
in arcto res Boemundi suæque societatis sit sita: quibus, ni citò subueniret, omnes
LI. in breui à Turcis consumi asserebat. *Godefridus* Dux ex relatione velocis
nuncii, Boemundi intellecta inuasione, suæque aciei à Turcis ferè corona-
tæ, ele-

tæ, eleuans oculos, iam intuetur quomodo virtus *Boemundi* & cohortes illius pondere belli fatigabantur, & vix inimicorum vires sufferebant. Vnde festinus in faciem aduersariorum cum *Alemanis, Bawaris, Saxonibus, Lotharingis, Teutonicis,* & *Romanis*, qui in sua erant acie, aduolat in vexillis ostreis variis & decoris, vt vires Gentilium repelleret, & in angustia positis subueniret. *Hugo* verò Magnus, qui in exitu primæ aciei à ponte, qui ab vrbe trans Farfar porrigitur, fugatis Turcis & attritis, spatium campi cum Christianorum præmissis sagittariis victor obtinebat, videns quòd Ducis Godefridi acies & vexilla reuertebantur viâ quæ ducit ad fluuium *Farfar*, vnà ipse festinus eodem itinere ad aciem Ducis cum sua legione ad vires & arma augenda, refertur, sciens quia hac parte maior angustia belli ingruebat. Moderabantur ambo Principes cursus suorum equitum, secundùm quòd pedites appropinquare poterant. Quos vbi Turci indubitanter in se tendere viderunt ad subueniendum Christianis consociis, paulatim ab inuasione & assultu cœperunt subtrahi; & dato dorso remensi viam, ad tabernacula sua fugam arripiunt, Duce cum Christianis tironibus atrociter insequente & cædente.

Tandem superato quodam humili & modico torrente, à montanis defluente, LII.
paulullum Christianis militibus in valle retardatis, Turci in vertice cuiusdam mõtis consistentes, ad defensionem frena reiiciunt, & sagittis suis Gallos insequentes absterrere nituntur. Ad hoc Peregrini Teutonici, corda intrepida habentes, altis vocibus CHRISTI clementiâ inuocatâ, obsistentes Turcos indubitanter incurrunt, quos tunc & deinceps sic in fugam continuam mittunt, vt non aliquis eorum stare aut remordere in eodem conflictu præsumeret. *Boemundus* ergo Princeps magnus, & *Adam* filius Michaëlis, visa virtute Godefridi resistentis, & populum alleuiantis, & quia cæde cum suis inter hostium agmina fulminabat, cum omni acie & fortitudine quam vltimus regebat, abrumpit moras, & in impetu ac vociferatione per medias Turcorum acies infertur. Quorum immanissima strage facta, sic campi operiebantur corporibus occisorum, quasi grandine hinc & hinc sæuissimè commixtis cuneis. Sed DEO auxiliante, ingrauatum est bellum Gentibus; totumque prælii pondus versum est illis in contrarium. *Corbahan* autem superbus, qui ampliores sibi retinuerat vires & copias, & à sinistris Christianorum, stationem occupauerat, nequaquam suis fugitiuis & attritis sociis ad opem contendere poterat. Nam illi *Podiensis* Episcopus cum omni manu Prouincialium fortiter in faciem resistebat, eique Lanceam Dominicam semper opponebat. Vnde colligendum est, quòd DEO & Domino nostro IESV operante, virtus illius, diuinitus sibi timore immisso, elanguit, & corda suorum tremuerunt: quia sic immobilis permanebat in obstaculo & visione cœlestis armaturæ, ac si omnis pugnæ immemor cum infinito suo satellite haberetur. Sic DEO volente, in stupore & LIII.
ecstasi posito quidam affuit, sinistra illi portans nuncia, & dicens: *Corbahan princeps illustrissime, quid longius moram protrahis aduersus hanc Christianorum aciem? an non vides, quomodo tuus, quem eduxisti, exercitus, victus & attritus fuga dilapsus est? ecce in castra tua tuorumque Galli diffusi spolia auferunt, & res vniuersas colligunt, & ecce sine mora, ad te peruenturi sunt.* Corbahan hac tristi & dura legatione pulsatus, eleuatis oculis videns acies suas fuga defluxisse, continuò ipse cum omni comitatu suo dorsa vertit in fugam, via qua venerat, ad regnum Corrozan & flumen Euphratem insistens. Quem sacer *Episcopus* cum omni acie sua persecutus est, non longè tamen, præ defectione equorum, & peditum lassitudine. Defecerant enim Christianis equi, quos à Gallia eduxerant, præ diuersis plagis, vt affirmant ex veritate, qui aderant. Nam vix ducenti supererant equi bello apti, in die quâ prælium cum tot nationibus Gentilium commiserunt. Plurimi siquidem egregii milites & no- LIV.
bilissimi, quorum latet numerus, equis mortuis & præ famis inopia consumtis, in numero peditum computati, pedites prælia discebant, qui à pueri æuo semper equis assueti & inuecti certamen inire solebant. Ex his verò egregiis viris, qui mulum aut asinum, vel vile iumentum, vel palefridum, tunc acquirere poterat, pro equo vtebatur: inter quos fortissimi & ditissimi sua in terra Principes asino insidentes certamen inierunt: nec mirum. Nam diu deficiente illis proprio sumtu, egentes mendicauerant, & suis armis venditis propter inopiam, armis Turcorum insuetis & incongruis in bello vtebantur. Horum in numero *Hartmanus*, diues & nobilissimus, vnus de præpotentibus in terra Alemaniæ fuisse, asinoq; insidés, vmbonem Turci & gladium tantùm in die illo ad pugnã habuisse perhibetur;

nec mirum. Nam rebus omnibus exhaustus, lorica, galea & armis venditis, diu
mendicauerat. & eò ferè peruenerat, quòd nec mendicando viuere poterat. Per-
uenerat vnà *Henricus de Ascha*, miles nobilis & laude militari dignus. Sed Dux *Go-
defridus* gloriosus, illorum misertus, panem vnum cum portione carnis vel piscis
ex suo proprio sumtu Hartmano constituit; Henricum verò, quia miles & homo
suus multis sibi seruierat annis & bellorum periculis, conuiuam & mensæ suæ so-
LV. cium attitulauit. Super his miseriis & attenuationibus nobilium procerum,
mirantur solummodò hi, qui nunquam huic simile audierunt, nec mala viderunt,
quæ in tam longo exilio contigerunt tam egregiis viris; sed non mirantur, qui i-
psum ducem *Godefridum*, & *Robertum* Principem Flandriæ, ad vltimum egere re-
bus & equis, se vidisse testati sunt. Eguit siquidem dux *Godefridus*, qui equum, in
quo die magni belli sedit, dono Comitis Reymundi suscepit, multa prece extor-
tum. Nam defecerat illi pecunia præ angustia memoratæ famis, & nimia largi-
tione eleemosynarum & rerum, quas in mendicis & attenuatis militibus expen-
dit. Eguit pariter *Robertus*, ditissimus & potentissimus Princeps pinguis Flandriæ,
quem sæpius in exercitu mendicasse asserunt, qui affuerunt, & oculis inspexerunt;
ipsumque equum quem in die belli ascenderat, mendicando acquisiuisse, multo-
rum relatione didicimus. His denique equis, labore acquisitis, nunc tam egregii
Principes in die belli inuicti aduersus infidelium acies, considerantes *Corbahan*
cum omni comitatu suo terga vertisse, veloci cursu post eum frena dirigunt; cæ-
dendoque & sternendo fuga deficientes & fugientes, in spatio trium milliarium
sine intermissione insecuti sunt. *Tankradus*, qui etiam Christianorum aciem diri-
gebat, vt fugam persensit aduersariorum, vnà cum equestri manu in cæde illorum
affuit velociter, quos via sex milliarium fugientes insecutus est. *Corbahan* viso suo-
rum diffugio, & exercitus sui dispersione, semper intendebat fugæ, quo vsque ad
LVI. Euphratem, fluuium magnum perueniens, cum suis nauigio elapsus est. His
præfatis Christianorum Principibus auidè inimicorum cædi & insecutioni inten-
dentibus, societas comitis *Reymundi*, & Episcopi *Reymeri* prædæ inhians, & spo-
liis Turcorum, in loco eodem quo victoria data est, parum persequens, permansit;
& grandia spolia auri, Byzantiorum, frumenti, vini, vestimentorum & papilionum
deprædata est. Alii verò qui pugnæ intenti erant, videntes illos spoliis manus
inferre, eadem auaritia corrupti, manus similiter prædæ iniicientes, cum spoliis
copiosis & infinitis in laude & lætitia & voce exultationis *Antiochiam* reuersi
sunt: & qui antè inopes erant & famelici, nunc omnibus bonis satiati sunt. Codi-
ces verò innumerabiles in iisdem castris Gentilium repererunt, in quibus sacrile-
gi ritus Sarracenorum & Turcorum inscripti erant, & nefanda crimina hario-
lorum & aruspicum cum characteribus execrabilibus. Catenarum, vinculorum,
laqueorum ex funibus & ferro coriisque taurinis & equinis diuersa genera ibidem
in tentoriis reperta sunt ad vinculandos Christianos: quæ omnia Antiochiam al-
lata sunt, plurimo numero infinita; cum plurimis rebus & tentoriis, & cum ten-
torio ipsius Corbahan, quod in modum ciuitatis turribus & mœnibus diuersi
coloris, & preciosi serici ædificatum erat. Habebat idem mirabile tentorium vicos
à se defluentes, in quibus duo homũ in millia spaciosè habitasse referuntur. Mulie-
res, pueri teneri & adhuc lactantes, quotquot in castris reperti sunt, alii trucidati, a-
lii equorũ pedibus conculcati, misero & lacero cadauere campos impleuerunt,
destituti suorum auxilio Gentilium de bello terga vertentium. Cætera, quæ
in hoc bello acta sunt, tam in populo Christiano quàm Gentili, quæ etiam in ob-
sidione vrbis Antiochiæ mira & inaudita gesta sunt, nullius stylo, nullius memo-
ria æstimo retinenda, tot tamque diuersa fuisse referuntur.

ALBERTI AQVENSIS EXPEDITIONIS HIEROSOLYMITANÆ LIBER QVINTVS.

Argumenta Capitum.

I. De diuinorum mysteriorum restitutione, & de Patriarchæ recollatione.

II. Quibus Principib. subiecta sit Antiochia.

III. De duobus Principibus directis, quorum vnus

rum vnus periit, alter vix euasit.

IV. De plaga mortalitatis, quæ facta est in populo DEI.

V. De insidiis Turcorum, & de quodam Folkero & vxore eius.

VI. De inimicitiis inter Brodoan de Alapia & Principem Hasart.

VII. Consilium Turci Christianæ mariti, de adipiscenda Christianorum amicitia.

VIII. Legatio Principis Hasart ad Godefridum Ducem, & quomodo Dux hæsitat cum Turcis fœdus inire.

IX. Mahumet, filius Principis, Duci Godefrido datur obses: columbæ fœderis nunciæ emittuntur.

X. Brodoan Hasart obsidet, Christianorum superuenit exercitus.

XI. Boemundus & Reymundus Duci Godefrido associantur: obsidio soluitur, sed per insidias quidam de Christianis occiduntur.

XII. A Principe Hasart cum magna gratiarum actione suscipitur Dux Godefridus: fœdus renouatur.

XIII. Dux inualescente pestilentia, coactus necessitate temporis, recessit ab Antiochia.

XIV. Dux ipse cum paucis Christianis præsidia inimica subuertit.

XV. Baldewinus confluentes ad se Christianos donis plurimis munerat, Turcos edomat.

XVI. Baldewinus conspirantes aduersus se proscribit, & custodiæ mancipat.

XVII. Baldewinus nimia datione exhaustus, pro redemtione captiuorum munera suscipit, quosdam excruciat, & vrbe depellit.

XVIII. De socero Baldewini & de dolo Balas in præsidio Amacha.

XIX. Quomodo quidam viri sensati Baldewinum contra perfidiam Turci muniunt.

XX. Quomodo Baldewinus perfidiã Turci in captione suorum experitur.

XXI. Baldewinus grauiter torquetur de captione suorum militum.

XXII. Balduc capite truncatur: sex de sociis Baldewini restituuntur.

XXIII. Multitudo Teutonicorũ superueniens prædicta mortalitate consumitur.

XXIV. Sansadonias matrem cum filiis redimit: Winemarus reducitur: Mahumet obses diligenter custoditur: nauigia reparantur.

XXV. De prodigio cœlitus ostenso, & de variis super hoc coniecturis.

XXVI. De gestis Principum, & Boemundi dominio in Antiochia.

XXVII. Qualiter Dux Godefridus Turcorum deprehendit insidias, & in paucis prostrauit plurimos.

XXVIII. De murmure Christianorum & colloquio Principum.

XXIX. De horrenda famis angustia in obsidione Marræ.

XXX. Quomodo Comes Reymundus castellum deiecerit, & Marram ceperit.

XXXI. Quomodo Reymundus, Turcorum & Sarracenorum præsidiis expugnatis, præsidiũ Archas obsederit, & de difficultate eiusdẽ obsidionis.

XXXII. Quomodo quæstio facta est de lancea Dominica, & quomodo puer Mahumet obses mortuus, & à Godefrido Duce patri honorificè remissus.

XXXIII. Quomodo Dux Godefridus & Robertus Flandrensis ciuitatem Gybel obsederunt, & quomodo Reymundus Comes, pecunia corruptus, eosdem Principes dolosa legatione ab obsidione reuocauit.

XXXIV. Quomodo Principes ab obsidione Gybel castra mouerant, & Reymundo in auxilium properauerunt.

XXXV. Prædicti Principes falsa legatione seducti, à societate Reymundi se separant, quos ille blanditiis & donis reuocat ad concordiam.

XXXVI. Qualiter creuit murmur in populo DEI, quòd tam diu differrent viã in Ierusalẽ.

XXXVII. Obsidio ab Archas soluitur: Principes procul ab vrbe Tripolis figunt tentoria: calamellos mellitos per plana repertos suxit populus.

XXXVIII. Inito fœdere, præses ciuitatis Tripolis ductorem viæ populo DEI concessit, cuius ductu loca difficilima pertransiit.

XXXIX. De Difficultate itineris, & quomodo fœdus inierint cum incolis vrbis Baurim.

XL. Quomodo à serpentibus multi perierunt in regione Sidonis, & de amissione cuiusdam Walteri.

XLI. Quomodo transierint ciuitates Tyrum, Ptolemaida, Cayphas, Cæsareã, sicq; Pentecosten celebrauerint.

XLII. Quomodo ciuitatem Ramam inuenerunt & possederunt, ac Episcopum in ea constituerunt.

XLIII. Dum ad montana progreditur exercitus, nocte eclipsis Lunæ apparuit.

XLIV. Quomodo Christiani incolæ vrbis Bethlehem Duci Godefrido legatos dirigunt, vt maturaret ad subueniendum, & de gratulabũda susceptione sociorum.

XLV. Qualiter exercitus maturauerit Ierusalem comperta legatione à Bethlehem, & de præda à finitimis vrbis abducta, & qualiter ante muros Ierusalem in laudibus & hymnis constiterint.

XLVI. Qualiter & à quibus Principibus ciuitas obsessa sit.

I. CCEPTA hac victoria in campo Antiochiæ, magnæ & regiæ ciuitatis Syriæ, Episcopus Podiensis & cæteri Principes, à fuga & cæde exercitus Corbahan reuersi in præfatæ vrbis mœnia, basilicam *B. Petri Apostoli*, quam Turci suis sacrilegis ritibus profanauerant, ab omni inquinamento mundantes, altaria sancta, quæ subuersa erant, in omni honestate reædificauerunt, imaginē verò Domini nostri IESV CHRISTI & figuras Sanctorum, quas in modum viuentis personę obcęcatas & obductas cœmento obscurauerant, summa reuerentia renouabant, cultores Catholicos in exequendis ibidem diuinis mysteriis restituentes in omni clero tam Græcorũ quàm Latinorum. Deinde ex ostro purissimo & serico precioso & reliquis ornamentis, quæ in Antiochia sunt reperta, infulas, dalmaticas, cappas & omnem decorem ad vsus Ecclesiarum DEI viui fieri constituerunt, quibus diuina officia in templo B. Petri celebraturi sacerdotes & ministri ornarentur, vel quādo in processione Dominicarum dierum, aut in celebri festo, ad Oratorium S. Mariæ, matris Domini nostri IESV CHRISTI, in psalmis & hymnis migrarent. Hoc idem oratorium breui interuallo distans ab ecclesia B. Petri, adhuc ab iisdem Turcis inuiolatum & intactum permansit, & Christianis, inter se post sibi subiugatam vrbem dono & licētia eorum commorantibus, solummodò concessum est. *Patriarcham* verò vrbis, virũ clarissimum & Christianissimum, quem Turci, cùm adhuc Christianorum obsidione circumdarentur, sæpius funibus astrictum viuum ad mœnia suspenderunt in oculis omnium, ad augendas Christiano populo molestias, & cuius pedes frequēter compedũ læsione attriuerant, decenter in cathedra sua relocauerunt, & Principem Antiochiæ cum omni subiectione & religione præfecerunt.

II. His itaque diuinis rebus prælatis & præordinatis, *Boemundum* Dominum & Aduocatum vrbis constituerunt, eò quòd multum in traditione vrbis expendisset, plurimumque laboris pertulisset, vt custodias per turres & mœnia aduersus Turcorum insidias faceret. Boemundus assumta potestate & dominio vrbis, in præsidio, quod in eminentiore loco in montanis habetur, sedem & custodiam suorum posuit, nulla illic Turcorum defensione sibi aduersante. Nam audita fuga & contritione suorum, *Sansadonias*, & qui in arce erant, pariter etiam ipsi per montana fugerunt, vacuum & immunitum relinquentes præsidium. Verùm *Reymundus* Comes de regione Prouinciæ, semper insatiatus desiderio acquirendi, turrim eam, quæ ponti Ferne imminet versus portum S. Simeonis, inuadens, suo muniuit satellitio, partemque hāc vrbis suæ ditioni subesse coëgit. Cæteri verò Principes, Godefridus Dux, Robertus Flandrensis, Robertus, Princeps Nortmanorum, cunctiq; qui non minus laboris circa vrbem pertulerant, minimè vrbi præesse, aut eius reditus vel tributa sibi impertiri quæsiuerunt, nolentes fidem & sacramentum, Imperatori Constantinopolis factum, violare. Iurauerunt enim sibi, vt si caperetur *Antiochia*, quia de regno eius erat, sicut Nicæa cum omnibus castellis & vrbibus, ad regnum eius pertinentibus, sibi reseruarent, suæque maiestati restituerent. Ex tunc & deinceps Boemundus Comiti Reymundo cœpit inuidere, sed tamen occultè.

III. Prædicti verò Principes, quibus curæ erat fidem & iusiurandum seruare, *Baldewinum* Hamaicorũ Comitem, vnà cum *Hugone Magno*, fratre Regis Franciæ, paulo post victoriam à DEO collatam direxerunt in legationem ad ipsum *Imperatorum Græcorum*, vt causam ab eo inuestigarent, cur tam impiè se gesserit erga populum DEI; & auxilium, quod policitus esset, cur in tanta necessitate exhibere neglexerit, cùm in aliquo eos fallaces aut seductores adhuc inuenire nequiuerit. Iniunctum est etiam illis, vt eidem Imperatori dicerent, quomodo ab omni promissione & sacramento Principes exercitus soluti haberentur, eò quòd omnia, quæ promiserat auxilia ex timidorum & fugitiuorũ suggestione mentitus esset. Sic quidem duo prædicti Principes, assumta sociorum confratrum legatione, ad ipsum Imperatorem viam insistunt per mediā Romaniam. Vbi in confinio Nicææ in insidias Turcopolorum fortè inciderunt, non à dextris vel à sinistris declinare valentes. Turcopoli itaque gens impia & dicta Christiana nomine non opere, qui & Turco patre & Græca matre procreati, videntes viros sibi inter manus oblatos, subitò irruerunt in eos, *Baldewinumq́;* qui Hugonem aliquantulum præcesserat, vt aiunt, sagittis confixerunt; quidam verò asserunt, quòd viuum illum & captiuum abduxerint; sed latet vsque in hodiernum diem, quo fine tam nobilissimus & Christianissimus princeps perierit. *Hugo* autem Magnus, qui modico interuallo viam post Baldewinum continuabat, cernens angustias

gustias animæ illius, celeri cursu iter remensus est ad syluam quandam, montibus
contiguam, cuius absconsione protectus, manus impiorum euasit. Post hæc, IV.
ex omni parte crebrò affluente nauigio in cibariis ad portum S. Simeonis, & Pere-
grinis in victoria DEI ab obsidione Barbarorum liberatis, felici abundantia ciba-
riorum, omniumque necessariorum fructibus, plaga maximæ mortalitatis facta
est intra vrbem Antiochiam, quâ plurima & innumerabilis multitudo Christiani
exercitus tam nobilium procerũ quàm humilis vulgi absumta est. Hac clade mor-
tifera primùm venerabilis *Præsul de Podio* percussus vitam finiuit Kal. Augusti: quẽ
nimia lamẽtatione nobiles & ignobiles deflentes, in ipsa basilica S. Petri sepulturæ
contulerunt, in eodem loco, quo Lancea Dominica reperta est. Sepulto itaq; tam
venerabili sacerdote, amplior & grauior inualuit hęc plaga sæuissima; & morte mi-
nui adeò Christianorum cœpit exercitus, vt per spacium fermè sex mensium vix
aliqua oriretur dies, quin centum & quinquaginta vel triginta ad minus, tam no-
biles quàm ignobiles spiritum vitæ exhalarent. Eiusdem cladis atrocitate *Henricus
de Ascha*, miles nobilis genere, moriens occubuit in castello Turbaysel, illic catho-
licè sepultus. *Reinardus* pariter de Hemersbach, miles clarissimus opere & genere,
vitam amisit, sepultus in atrio basilicæ B. Petri Apostolorum principis. Præterea
multi tam equites quàm pedites, nobiles & ignobiles, monachi & clerici, parui &
magni, quin & sexus fœmineus, supra centum millia sine ferro morte vastati sunt.
Interea multi gaudentes pace & victoria, mortalitatemq; hanc vitantes, & cau- V.
sa necessariorum dum viam frequenter *Rohas* insisterent, sperantes aliquid acci-
pere de manu Baldewini, plurimas insidias & cædes à Turcis, qui habitabant in
præsidio *Hasart*, patiebantur; & sępius capti aliqui abducebantur. Quadam autem
die quidam *Folkerus*, miles egregius, de castro Bullon ortus, dum cum vxore sua,
quæ erat formę elegantis, Rohas cum cęteris fratribus iter faceret, fortè in Turco-
rum insidiantium manus incidit: qui ilicò cum cęteris, post multam defensionem,
victus ac decollatus est. Vxor verò illius quia multum pię honestate vultus sui pla-
cuit in oculis eorum, capta in pręsidium Hasart abducta est. Princeps ergo & do-
minus præsidii hanc honorificè tractari iussit, dum videret, si in eius redemptione
aliquid magni precii consequeretur. Nec diu pòst, quidam Turcorum miles illu-
strissimus, qui ad dominum pręsidii Hasart in conuentione solidorum venerat, in
concupiscentia formę vxoris Folkeri captus, immoderato amore exarsit, ac nimiũ
pro eo dominum pręsidii efflagitabat, vt eam dono eius pro conuentione solido-
rum in coniugium accipere mereretur. Quod & actum est. Miles itaque Tur- VI.
cus nuptiis his lętatus, multo amplius, quàm solebat, insidias & bellum hostibus
domini Hasart inferebat; & prędam de Alapia ciuitate magna *Brodoan*, cuiusdam
Principis Turcorum, sępius abduxit, insequentes ad excutienda spolia frequen-
ter captiuabat, aut victos detruncabat. Erant enim ad inuicem, inter Brodoan de
Alapia & Principem de Hasart, odium & graues inimicitiæ. Transactis dehinc ali-
quot diebus, Brodoan indignatus, quia miles prædictus manusq; militum de Ha-
sart sæpius sibi aduersarentur, de vniuersis partibus ciuitatis Alapiæ Turcos suæ di-
tionis collegit, vt die decreto, Hasart in manu valida obsidens, expugnaret. Hoc
comperto, Princeps Hasart anxiè meditatur, qualiter vires auxiliares acciret, cum
quibus occurrere congregatis tot millibus Brodoan valeret. Ad hęc inter di- VII.
uersa colloquia quæ fiebant, miles Turcus, qui Christianam duxerat vxorem, in-
stinctu eiusdem coniugis sic Principem Hasart adhortatur, dicens: *An vides, quo-
modo Brodoan vndique Turcorum magnum contrahat & vires, atque in multis millibus te &
præsidium, quod habes, vallare & expugnare disponit? Nunc si meo vis credere consilio, Godefri-
dum, Ducem Christiani exercitus, qui Antiochiam, fugato Corbahan, potenter obtinet, ami-
cum, datis dextris tibi facere non tardabis; & sic vniuersam Christianorum opem & comitatum
in hac instante necessitate scias te adepturum. Nosti enim, quòd hæc gens Christiana cuncta gen-
tibus militari actu & audacia præfertur, & nulli eis fide & honore comparantur. Vnde nequa-
quam consilium hoc parui pendas, sed sine dilatione eius tibi amicitiam apprehendas; & sic eo fæ-
derato, vniuersos Christianos ad omne tibi scias auxilium voluntarios.* Hic verò Princeps,
sciens hoc sanum esse consilium, seque Brodoan eiusque copiis innumeris sic pos-
se resistere, nuncium Christianæ professionis, genere Syrum, hominum mirè dis-
cretum, Godefrido Duci Antiochiam misit, in hæc verba loquentem. PRIN- VIII.
CEPS HASART, GODEFRIDO MAGNO PRINCIPI AC DVCI CHRISTI-
ANORVM, SALVTEM, ET OMNE QVOD MELIVS OPTARI POTEST.

Consilio nostrorum ad te direximus, pacem & concordiam inter nos componere, fidem & amicitiam statuere, atque ad omnem bellicam necessitatem arma nostra esse communia. Comperimus enim, quomodo vir & Princeps potens es viribus, & quòd auxilium ferre vales tibi confœderatis, & nulla lenitate à fidei tuæ vinculo poteris resolui. Vnde præ omnibus te elegimus, te conuenimus, opem à te quærimus, fœdus percutimus, fiducia hac, qua certus nostræ fidei semper habearis. Brodoan de ciuitate Alapia nobis factus inimicus, Turcorum vndique contraxit auxilia, in breui ad præsidium nostrum Hasart in virtute magna & copioso exercitu peruenturus. Cui non in alio auxilio Turcorum Principum occurrere & resistere decreui, sed in manu tua, si credere mihi & succurrere non recuses. Godefridus Dux audita hac legatione, consilio suorum habito, fiduciam statuendæ pacis requirit, hæsitans, ne Turcorum perfidia sibi suisq; aliquo iniquo machinamento *obesse possit, corrupto fœdere sub aliqua praua occasionis industria.*

IX. Audiens verò Princeps de Hasart ex legati sui relatione, quia Dux & sui de hac concordia hæsitarent, & non multum in Turcorum promissis confiderent, Duci filium suum, *Mahumet* nomine, quem tenerè diligebat, obsidem misit, vt certior inter se statuendæ pacis ac fœderis abhinc & deinceps redderetur. Dux filio illius obside accepto, fidem & amicitiam cum illo pepigit; & se ad omnia aduersantia sibi auxiliari, & nunquam deficere, stabili iuramento promisit. His [illegible] promissis, diem certam statuit, qua ad auxilium contra Brodoan Christianũ conduceret exercitum, & Turcorum legiones ab obsidione Hasart, Domino DEO suo IESV CHRISTO auxiliante, effugaret. Hæc Dux dum constanter policetur, legati de præsidio Hasart vehementer iocundati & lætati sunt; & sine mora columbas duas, aues gratas ac domitas, secum allatas eduxerunt à sinu suo, ac charta, Ducis respõsis promissisque fidelibus inscripta, caudis illarum filo innodata, è manibus suis has ad ferenda læta nuncia emiserũt. Dux & vniuersi, qui cum eo aderant, de hac auiũ emissione mirantur. Sed illicò, cur per aues hæc fiant nuncia, illis à legatis responsum est: *Non dominus noster Dux, eiusque fideles super emissis miretur columbis, quas non pueriliter non frustrà præmisimus; sed hac de causa præmissæ sunt, vt rapido & incessabili volatu legationem fidei, quam erga eum habes, accelerent, & de auxilio tuo certificent, qualiscunque nobis in via fortuna vel impedimentum occurrerit. Est & aliud, quare hæ aues cum chartulis præmittuntur, ne si in sinu nostro repertæ fuerint ab aliquibus fratribus nostris Turcis, rei morti damnemur.* Iam cum chartis sibi commissis aues auolauerunt, in solium & mensam Ducis Hasart fideliter reuersæ. Princeps autem de Hasart ex more solito aues domesticas piè suscipiẽs, chartas intitulatas à caudis earum soluit, secreta ducis Godefridi perlegit, diem aduentus sui ad auxilium, & in quantis millibus Christiani exercitus

X. subueniret, pernoscit. His perlectis & agnitis, & Godefridi certus amicitiæ, & fidei, præsidium Hasart plurimis militum muniuit armis & copiis Turcorum sibi auxiliantium, quas è diuersis acciuit locis. Et ecce *Brodoan* in manu forti & numero quadraginta millium virorum Turcorum descendit in campos Hasart; sedemque in circuitu murorum illius [illegible] tentoriis locauit, graui assultu mœnia & turres de die in diem oppugnans. Vix quinque sederat diebus, & ecce dux *Godefridus* in fortitudine multa ab Antiochia est egressus in vexillis miræ pulcritudinis, in loricis & galeis, in sagittis equitum & peditum, spacio dierum trium iter faciens. Peracta via vnius diei, *Baldewinus*, frater ipsius, à Rohas proficiscens cum tribus millibus virorum pugnatorum, occurrit in vexillis per aërem corruscantibus, ex Ducis legatione accitus. At *Boemundus* & *Reymundus* vehementi inuidia indignati sunt, quòd ipse Princeps de Hasart primùm ad Godefridum mittens, fœdus inierit, filiumq; suum sibi obsidem mutuæ fidei dederit: & ideo omnino se in hanc Ducis expeditionem

XI. proficisci recusarunt. Dux iam itinere vnius diei expleto, videns quòd Principes hi præ inuidia remanserant, nec blandis monitis nec humili prece flecti poterant, vt venirent, iteratò eis legationem misit, in hunc modum locutus: *Non decet vos, qui estis columnæ & ductores Christiani exercitus, vt vos fratres vestros conchristianos auxilij vestri immunes relinquatis, occasionem falsam aduersum nos sumentes, cùm adhuc in nulla angustia vel necessitate vobis defuerimus; sed semper in via hac etiam pro vobis mori parati fuerimus. Credite procul dubio, quòd si hodie remanseritis, nec opem nobis ad id negotium tuleritis, hostes vestri erimus, nec ad vllam causam, ad vos pertinentem, vltrà pes noster mouebitur.* Boemundus & Reymundus videntes, quòd manus vniuersa Christianorum ad vocem Ducis Godefridi viam Hasart insistebat, & quòd Dux cæterique confratres eis in ira loquerentur, recordati sunt, quòd iniustè egissent erga fratres suos; ac compuncti, sociis suis tam equitum quàm peditum circiter quatuor millia adunatis, Godefridum

defridum via regia secuti, in regione *Hasart* associati sunt. Erat numerus congre-
gatorum Principum & eorum exercitus triginta millia virorum pugnatorum. *Bro-
doan* & qui cum eo in obsidione Hasart conuenerant, cognoscentes quia agmina
Christianorum campos vicinos introiissent, à longè è castris eorum ignes in nocte
relucere, & nebulam fumorum ascendere intuentes, ex consilio & pari mente ca-
stra ab obsidione mouerunt, scientes, quòd tot millibus resistere minimè valerent.
Ex his ad decem millia in circuitu longæ remotione viæ per notas semitas & mon-
tana gradientes, tardatos & subsequentes Peregrinos ac postremos exercitus sa-
gittis à tergo incurrerunt, & sexcentos subitò expugnatos & exterritos, clam Du-
ce & eis, qui longo spatio duorum milliarium præcesserant, in ore gladii percusse-
runt. Hanc famam crudelem Dux & sui comperientes, equorum velocitate XII.
inuecti, Turcis à cæde hac reuertentibus in valle montium regionis Hasart prope-
rata via occurrerunt, non modicam stragem illorum lanceis & gladiis illic facien-
tes. His attritis, & fuga per montana & veprium condensa dilapsis, Dux & cæteri
comprimores ad præsidium Hasart applicuerunt. Quibus Princeps illius cū trecentis,
galea & lorica fulgenti opertis, occurrit, multas gratiarum actiones referēs
Duci super omnibus, quæ eius auxilio aduersus inimicorum vires victrices illis cō-
tigerunt. Moxque renouato fœdere, amicitiâ Duci inuiolabili coniunctus est in
aspectu omnium, qui aderant, promittens se stabilem, & nunquam alienari à so-
cietate ipsius Ducis & Christianorum familiaritate ac dilectione. Dux ex consilio
suorum viro sibi confœderato galeam, auro & argento mirè insertam, & loricam
magnæ honestatis contulit, qua *Herebrandus de Bullon*, miles nobilis & bellico actu
insignis, prælia commissurus semper induebatur. *Brodoan* igitur ab obsidione Ha-
sart fugato, & Principe eiusdem præsidii à Duce & omnibus primoribus benignè
commendato, ac pacificè in sua relato, exercitus Antiochiam repedauit; & in vi-
ctoria ac pace magna vniuersi Principes in ea consederunt. Post hæc, prædi- XIII.
ctę pestilentiæ tempestate amplius & validius ingruente, multisque Principibus
cum plebeia manu morientibus, Dux *Godefridus*, memor quomodo persimili clade
olim est Romę tactus in expeditione, quam egit cum Henrico, Rege quarto, Impe-
ratore Romanorum tertio; & quomodo illic in pestifero mense Augusto quingēti
fortissimi milites plures q; nobiles obierint, & plures exterriti, cum ipso Cæsare ab
vrbe recesserint, nūc idem malum metuens, ab Antiochia recedens, secessit versus
montana Pancratii & Corouassilii; & habitauit in vrbibus *Rauenel* & *Turbaysel*, à fra-
tre Baldewino ante obsidionem Antiochiæ subiugatis, & post transmigrationem
suam in Rohas eidem fratri & Duci relictis. In eisdem siquidem præsidiis qui- XIV.
dam Armenii fratres, monachico habitu DEO seruientes, multas passi calumnias
à militibus Pancratii habitantibus in præsidio, prędictis locis Rauenel & Turbay-
sel contermino, ipsum Ducem, videntes virum esse pacificum & amatorem iusti-
tiæ, sunt aggressi, querimoniam super illatis sibi iniuriis facientes, & super arce
Pancratii semper eisdem castellis eorumq; habitatoribus infesta. Dux verò Chri-
stianissimus querimoniis pauperū CHRISTI pulsatus, & harum iniuriarū non im-
memor, quas sibi idem *Pancratius* fecerat, cùm adhuc à Christianis obsidio circa
muros Antiochię fieret, molestè tulit, omnibus modis de his vltionem sumere me-
ditans. Spoliauerat enim Pancratius legatos Baldewini, fratris eiusdē Ducis, ma-
gnis & honorificis donis tam pecuniæ quàm cæterarum rerum, dum iter per terrā
& patriam eius agerent, quæ omnia Boemundo Principi ad componendam cum
eo amicitiam mittere non expauit. His itaque iniuriis, & pauperum querimoniis,
nunc Dux commotus, quinquaginta milites suorum sequacium eligens, in loricis,
clypeis & lanceis, in balistis & lanceis Armeniacis profectus est ad vicinā arcem,
in qua noxii prædones Pancratii morabantur. Hanc omni virtute instans, oppu-
gnat repentino assultu; expugnatam flamma & igne humi cogit procumbere, vi-
ginti ex militibus, quos in ea reperit, eius iussu excæcatis in retributionem & vin-
dictā superbiæ & iniuriarū, quas Pancratius sibi CHRISTIQVE pauperibus infer-
re pręsumsit. Similiter arx & præsidium Corrouassilii assultu & virtute militum
Ducis, ex diuersis calumniis & iniuriis, quas Christianis intulerat, crematum, ex-
pugnatum, humique prostratum est. Duce itaque Godefrido ab Hasart in XIV.
Antiochiam reuerso, dehinc obside Mahumet in manu & custodia suorum Anti-
ochiæ relicto, Turbaysel & Rauenel profecto; Baldewino verò ab Hasart cum suis
Rohas reuerso, plurimi de exercitu viri nobiles & ignobiles, *Drogo* de Nahella, *Rei-*

nardus de Tul, *Gastus* de Berdeiz, *Folkerus* Carnutensis, cæterique primates & commilitones per centenos & quinquagenos alii equo alii pede venerunt ad ciuitatem Rohas, vt à Baldewino, duce & principe in ciuitate & regione facto, pro obsequio militari præmia mererentur, moram aliquam apud eum facientes. Erant enim summa necessitate grauati, & longa expeditione rebus exhausti necessariis. Affluebant autem & accrescebant singulis diebus in numero & virtute, dum ferè tota ciuitas obsessa à Gallis, & eorum hospitalitate occupata est. *Baldewinus* singulis de die in diem in Byzantiis auri, in talentis & vasis argenteis dona plurima conferebat; regiones & cuncta sibi aduersantia congressione belli edomabat, Turcos & omnes in circuitu subiugabat, donec fœdus nobiliores & præpotentes terræ

XVI. cum eo percusserunt. Hanc Francorum gentem ab Antiochia & è cunctis locis sic ebullire, & præualere in omni actu & arte, duodecim Principes & indigenæ ciuitatis Rohas vel Edessæ intuentes, eorumque consilia suis præponi, & cum eis de omni re & negotio terræ Baldewinum agere; eosque & eorum decreta plus solito negligere, vehementi indignatione aduersus eum suosq; exarserunt. Et omnino ab his exterminari metuentes, nimium pœnituit eos, quòd Baldewinum ducē ac dominum ciuitati præfecissent. Vnde facta clàm conspiratione, & missa Turcis legatione, traditionem aduersus Baldewinum machinabantur, qualiter cum suis aut occidi, aut ab vrbe posset depelli. Quod dum inter se frequenti & secreto conuentu aptarent, quidam ex eis, *Enxhu* nomine, fidem puram intimo corde & mente erga Baldewinum seruans, fraudis adinuentores & consentaneos sibi ex ordine aperuit; ideoque se suosque & ciuitatis introitus nocte & die ab illorum traditione necesse esse tueri, ne improuisos & incautos Turcorum vires & insidiæ reperire possent. Baldewinus talem tantamque perfidiam eos machinari nunc veraci relatione, nunc tristis vultus illorum immutatione expertus, missa familiari & deuota sibi manu Gallorum, vniuersos iussit teneri, & carceris custodiæ mancipari; omnē verò substantiam & pecuniam illorum inauditam suo inferri palatio, quam non

XVII. parcè suis sequacibus pro militari obsequio expendit. Deinde pluribus diebus euolutis, & multum illis pro vita & membrorū salute precantibus, plurimum q; se excusantibus, dona verò non modica per exoratores pro sua redemtione offerentibus, Baldewinus suorum semper cōsilio ad altiora tendebat, sciens ex ore delatorum, quòd per vicina castella & munitiones thesauros ampliores, quodq; preciosius habebant, a facie Christiani exercitus absconderant. Postremò ex nimia datione & solidorū conuentione, & magnitudine donorū, quæ non solùm Gallorū primatibus, sed & inferiori manui contulerat, Baldewinus exhaustus, munera pro redemtione captiuorū suscipienda concessit. Duorum tantùm munera recusauit, quos nimium culpatos & reos traditionis iussit excæcari. Plures verò vulgi consocios sceleris, amputatis naribus, manibus aut pedibus, condemnatos vrbe iussit expelli. Non minus à singulis redemtis quàm viginti millia Byzantiorum aut triginta aut sexaginta, in ærarium ducis Baldewini illata sunt, præter mulos & equos, vasa argentea plurimaque ornamenta preciosa. Ab illo die & deinceps dux Baldewinus in ciuitate *Rohas* factus est metuendus; & nomen eius vsque ad extremum terræ

XVIII. diuulgatum est, virtute præclarus existens. Socer autem Baldewini, *Taphnuz* nomine, videns quia sic de viris perfidiæ vltionem sumsit, eosq; damnis rerum & tormentis membrorum afflixit, occasione assumta in munitiones suas in montana perterritus fugit; nec vltrà reuocari potuit, metuens ne pro pecunia, quam adhuc debebat, capitalem subiret sententiam. *Balas* quoque de Sororgia ciuitate, spe recuperādæ ciuitatis, frustratus de manu Baldewini vel quicquā accipiendi propter affluentiam Gallorum, & quia cor illius omnino ad eos intendebat dolos, in secreto cordis sui aptare cœpit, qualiter Baldewinum ad interitum callido consilio perduceret. Tandē via reperta iniquæ fraudis, qua eum decipere aut perdere posset, die quadam, ac si in puritate fidei, eum circumueniens sic locutus est: *Scio, quia vir magnæ potentiæ es & industriæ, & non parcè eos remuneras, qui tibi in obsequio militari voluntarii habentur. Vnde deuoui tacitè mecum, vt non solùm me, filiosq; & vxorē meam in manu tua commendem, sed & præsidium meum Amacha, quo terram plurimam subiugare potes, tibi tradā die, quam melius aptam ad id suscipiendum elegeris.* Baldewinus verò tam benignè, & sibi fidenter loquenti, gauisus de susceptione præsidii, apprimè credidit; & diē statuit, qua secundum verbum Balas sibi traditio præsidii sine aliquo fieret impedimento.

XIX. Iam die appropinquante, *Balas* doli sui non immemor, Turcos centum, armis & loricis

& loricis munitos, castro *Amacha* induxit; & per mansiunculas præsidii hac & illac insidias inclusit, vt sic Baldewinū cum suis ingredientē viuū cōprehenderēt, suęq; ditioni submitterent, *Baldewinus* fraudis huius nescius, sumtis ducentis militibus strenuis ad omne belli opus, vsq; ad præsidiū Amacha profectus est, & Balam, iuxta quod promiserat, paratū ad reddēdū pręsidiū inuenit. Balam verò multū rogantē, & in dolo mellito ore adulantem, vt cum aliquibus de societate electis præsidiū intraret ac susciperet, & in eius custodia fideliores, quos vellet, relinquere ordinaret, ille ferè audiuit & credidit; sociosq; secū ascensuros & intraturos iam assumere parabat, & qui extrà remanerēt, disponebat. Sed ecce quidā viri sensati Gallorū nihil fidei in huius verbis & promissis esse astruentes, Baldewinū seorsim ducūt, & vehemēter arguunt, quòd verbis huius Turci Gentilis tā subitò crediderit, & sine obside fiducialiter eius pręsidiū cum modica manu intrare concesserit. Tandē de hoc XX. diu dubitantibus, plurimūq; consilii habentibus, & Baldewinū ab ingressu pręsid. ex toto auertētibus, decretū est vtrinq;, vt Baldewinus cū sociis in valle præstolaretur, & duodecim ex sociis, in quibus cōfideret, ad arcē suscipiendā præmitteret, qui eam suæ ditioni, clauibus serisq; sumtis, potenter subiicerent. Nec mora, viri duodecim ad arcē suscipiendā electi, armis & loricis induti, præsidiū & turrim *Amacha* intrauerunt. Qui mox vt mediis insidiis astiterunt, centū Turci ex mansiunculis in impetu exilientes, viros armis & sagittis circumdederunt, & parū aduersus tantos in defensione valentes, cōprehenderūt. Duo solummodo ex duodecim se virili & multa repugnatione à manibus hostiū extorquentes, subitò in solium, quod fenestratum in vallem respiciebat, euaserunt, gladiis eductis se ab insequentibus hostibus validè adeò defendentes, dum caput à fenestris exerentes, Baldewinū ad radicem montis cum suis stantē admonuerunt, vt se à dolis obseruaret; asserentes decē in fide falsa captos, & se in periculo mortis euidenter constitutos. *Baldewinus* XXI. intelligens ex illorū anxia vociferatione rem vniuersam in aduersitate positam, & dolos Balas manifestos, magnis doloribus de captiuitate suorū torquetur. Sed quid ageret, aut quid insisteret ad liberandos viros, nullo consilio inuenire potuit. Erat enim præsidiū situm in excelso rupiū, humanis ingeniis aut viribus insuperabile. Tandem Baldewinus de infortunio tam egregiorum virorum condolens, Balam multum de iniqua fraude redarguit, de iureiurando admonet, & quatenus captos suos restituat, pondus auri & Byzantiorum pro eorum redemtione recipiat. Sed is omnia refutat, & solam Sororgiam ciuitatem requirit. Baldewinus nequaquam ciuitatem sibi reddere in DEO iurat, etiamsi membratim in conspectu eius omnes, quos ceperat, detruncaret. Sic nequaquam Balas Baldewini preces & admonitiones audiente, nec eius munera curante, præter Sororgiam, Baldewinus mœstus, & grauiter conquerens de captiuis suis, Rohas reuersus est. Ab eo die Turcos eorumque consilium & auxilium ac frequentationes vehementi odio habere cœpit. Post hæc non multi præteriere dies, cùm *Balduc* de Samusart, qui vxo- XXII. rem & filios Baldewino obsides daturus erat, sed plurimis diebus in dolo distulerat, palatium Baldewini in adulatione ingressus, iussu eius à Gallis tentus, ac capite truncatus est. Baldewinus in ciuitate Sororgiæ *Folkerum* Carnutensem cum centum probis & bello assuetis militibus constituit, vt semper Amacha vexarent assultu, & Balæ in vltionem captiuorum suorum fratrum dignam vicem rependere conarentur. Die ergo quadam Folkerus cum suis egressus est ad capiendas prædas in *Amacha* terra. Qui præmissis aliquibus sociis, Turcos ab arce vsque ad locum, vbi Folkeri erant insidiæ, pertraxerunt. Tum commisso prælio, sex ex Turcis & militibus Balas capti & abducti sunt. His captis & abductis, Balas sex de sociis Baldewini in redemtione suorum restituit; sex vsque ad diem illius in Ierusalem in sua retinuit custodia. Post hæc quatuor euaserunt ob negligentiam & pre longo tædio custodum. Balas verò *Gerhardum*, priuatum & secretarium Baldewini, vnà cum *Piscello*, filio sororis Vbelhardi, pręclari militis & nobilissimi de Wizā, decollari iussit.

Godefrido ob cladem diffusam tam graui mortalitate per Antiochiā, in Rauenel XXIII. & Turbaysel moram faciente, eodem tempore pestifero mille & quingenti viri de gente Teutonicorum ex *Regnesburg*, ciuitate fluuii Danubii, & ex aliis ciuitatibus Rheni fluminis, conspirati & electi, ad vrbem Antiochiam nauigio maris aduecti, ad portum S. Simeonis descenderunt, vt Christianorum turmis in Ierusalem ituris solatio & auxilio augerētur. Sed sic illa cohors recenter victoriosis Peregrinis in Augusto mense admixta eadē mortalitatis clade consumta & deuasta-

XXIV. ta est, vt de mille & quingentis nec vnus quidem superesse vspiā videretur. Eodem tempore post victoriam Christianorum, *Sansadonias*, filius Darsiani, regis Antiochiæ, matrem suam cum duobus filiis redemit precio trium millium Byzantiorum de manu *Willehelmi*, viri nobilissimi, commilitonis & compatriotæ comitis Reymundi de Prouincia, quos idem Willehelmus in prima inuasione & ingressione Antiochiæ sopore grauatos primo diluculo captiuauit. Eodem tempore de terra Buloniæ *Winemarus*, Laodiceæ captus à Turcopolis regis Græcorum, rogatu Ducis Godefridi post longa vincula, & diutinas carceris moras, absolutus, sed graui pœna afflictus, Antiochiam reuersus est. Puer autem *Mahumet*, filius Principis de Hasart, obses Godefrido datus, sub diligenti custodia tam seruorum suorum duodecim, quàm sub solerti cura clientelæ Godefridi, Antiochiæ remansit, cui nihil necessariorum de domo Ducis vllis horis deficiebat. Iam enim quàm plures, Ducem & cæteros potentes per loca ab Antiochia ob imminentem cladem migrasse videntes, alii ex loci infirmitate, alii ex mense pestifero Augusto hanc mortalitatem asserentes, mense Septembri inchoante ad portum præfati Simeonis causa morandi profecti sunt. Vbi nautæ post Turcorum stragem & fugam Corbahan, nauigium iterabant, vitæ necessaria afferentes, & indigentibus
XXV. omnia sufficienter vendentes. Mediato deinde mense in silentio cuiusdam noctis, quando omnia somni requie solent refoueri, cunctis qui aderant in custodia vigiliarum, visio mirifica in cœli culmine ostensa est, quasi ex omni cœlo stellæ in vnum collectæ, strictimque densatæ, in spacio latitudinis vnius atrii, tria iugera continentis, igneo fulgore, sicut prunæ in camino ardentes, & in globo contractæ, scintillabant, & post hanc diutinam & terribilem flagrantiam rarescentes, in modum coron cinxerunt polum sub spacio ciuitatis munitæ; diuque sic in gyro persistentes indiuisæ, aditum ad vltimum & viam in vno latere sui circuli scissæ exhibuerunt. Huius signi ostensione vigiles Christianorum exterriti, tumultuosa vociferatione vniuersos sopore depressos suscitant ad videndum portenti huius indicium. Vniuersi sunt mirati, & quid portendat, diuersas protulere sententias. Alii ciuitatem Ierusalem, Turcorum Gentilium turmis densatam, portendere asserebant; & eam à suis viribus & densitate sic rarescere & attenuari, vt aditum tandem Christianis exhibere filiis videretur. Alii Christianum exercitum, adhuc in virtute sua conglobatum, diuinæque deuotionis ardore flagrantem, asserebant; & tandem diuisum per terram & ciuitates, à gentibus iniustè possessas, in circuitu Ierusalem & Antiochiæ potenter præualere & dominari. Quidam verò dicebant, significare hanc præsentem mortalitatem & populum copiosum Peregrinorum, qui in vnum vt nubes densata attenuaretur minueretur que. Et sic in diuersas contendebant sententias. Sed DEO volente, vt aiunt, in melius mutata est sententia visionis. Nam cum duce Godefrido cunctisque Christianis consociis de vniuersis locis accitus & regressus Antiochiam in mense Octobri, caloribus Augusti temperatis, Comes Reymundus, Robertus Flandrensis, Robertus Nortmanorum Princeps, Boemundus, cæterique Principes, qui adhuc in ipsa Antiochia conglobati morabantur, vnius voluntatis compotes effecti, per terras & ciuitates, in circuitu Antiochiæ sitas, diffusi migrauerunt; & resistentes ac rebelles obsidio-
XXVI. ne angentes, suæ ditioni subdiderunt. Ad Albariam itaque ciuitatem, diuitiis opulentissimam, cum cuneis armatis primùm ascenderunt: quam non multo labore expugnatam apprehendētes, Turcos & Sarracenos in ea repertos in ore gladii percusserūt. Deinde verò succedente victoria, comes *Reymundus*, *Robertus* Nortmanorum Princeps, *Eustachius* frater Godefridi ducis, *Robertus* Flandrensis, *Boemundus* Princeps Antiochiæ factus, *Godefridus* dux, ad Marram ciuitatem Turcorū, armis & robore fœtā, declinauerūt. Sed tantùm quindecim diebus Godefridus, Boemundus, Robertus Flandrensis illic morā in obsidione fecerūt. Deinde hi tres Antiochiā reuersi sunt, Comitē verò Reymundū, & Robertū Nortmanorū principē, Eustachiū & Tankradum circa vrbem Marrā cum suis millibus reliquerunt. Post aliquot deinde dies *Godefridus* dux, assumtis quadraginta sociis, in armis & equo valentibus, versus Rohas ciuitatem, quæ itinere dierum septem ab Antiochia est remota, profectus est. Vbi frater eius *Baldewinus*, qui eandem ciuitatem cum omnibus appendiciis suis detinebat, mediato itinere trans Euphratem, fluuium magnū, occurrit ei ad agendū ad inuicem colloquium. Boemundus ergo, cuius cor quàm maxima inuidia & indignatio animi aduersus Comitem Reymundum mordebat, vi-

bat, videns opportunitatem Godefridi discessione & Reymundi absentia, signo cornicinum sociis suis admonitis & conglobatis, turrim, quæ ponti Ferne imminebat, in virtute magna assiliit, comitisque Reymundi milites, qui in ea remanserant, bello & sagittariis grauatos, ab arce & vrbe eiecit; sicque solus dominium Antiochiæ obtinuit. Post hæc *Godefridus* dux cum fratre habito colloquio, XXVII.
& eidem valedicto, Antiochiam, ad confratres & Principes rediturus cum quadraginta prædictis sociis, iter festinus mouit, Turbaysel, Rauenel aliisque locis pacificè & prosperè hospitio susceptus. Deinde via maturata in regionē veniens, quæ *Episcopatus* nominatur, quadam die iuxta fontem quendam in loco prati herbosi ad prandium cum sociis discubuit, vtres vino repletos deposuit, & cætera, quæ vitæ necessaria secū in mulis & equis detulerant. Illic verò dum securè pranderet cum sociis, à pueris, quos ad speculandum Turcorum insidias miserat, intellexit, centum Turcos in carecto & palustri loco grandis piscosique lacus secus montana ab Antiochia vrbe quinque milliaribus distante, latere, qui eiusdem Ducis reditum illic occultati operiebantur. Mox illorum insidiis patefactis, Dux dilato prandio, cum adhærentibus sibi subitò equos ascendit, qui arma arripientes, & loricas induentes, viam contendunt in hostem. Turci haud segnius aduersus hos frena vertentes, sagittis & arcu fortiter commisere prælium. Sed duci suisque numero paucis pro vita pugnantibus sors victoriæ collata est. Tandem Dux & sui præualentes, Turcos fugaces lanceis transfodiunt; aliosque decollantes, capita eorum in sellis suis dependentia secum vsque ad ciuitatem Antiochiæ portauerunt cum spoliis & equis illorum. Vbi idem dux Boemundum, totius vrbis principem factum, inueniens, omnia sibi cæterisque principibus ac fratribus retulit, & quomodo in manu paucorum tot Turci victi & attriti sunt. Reuerso autem duce *Godefrido* hac victoria, post aliquod spacium temporis murmurauerūt vnanimiter Christianorum populi: quomodo in hac vrbe Antiochia sola mora eorum haberetur, & quòd nullo modo Ierusalem viam insisterent, cuius desiderio nata les horas relinquentes tot aduersa pertulerint. Et facta est dissensio magna in populo: ac subtraxerūt se multi de populo ducis Godefridi, Roberti Flandrensis & Boemundi, qui in responsis & verbis eorum nullam habuere fiduciam ante multum tempus eundi in Ierusalem. Tandem prædicti Principes cognoscentes, quomodo iam populus tædio affectus paulatim dilaberetur, ne vltrà aliquis nauigio pararet reditum, interdixerunt, vndique in portis maris custodiam ponentes. Conuentum verò & colloquium super hac populi querela quarta Non. Februarii decreuerunt habere. Collatis itaque in vnum, & colloquio habito ibidem intra Antiochiam, decretum est ab omnibus, magnis & paruis, vt in Kal. Martii *Laodiceam*, quæ Christianæ erat potestatis, pariter conuenirent; & illic collecto circumquaque robore, nil periculi vitæ posthac considerantes, minimè vltrà differrent viā insistere in Ierusalem. Interea comes *Reymundus* longa obsidione quin- XXIX.
que hebdomadarum circa *Marram* ciuitatem vexabatur, vniuersique in comitatu suo ibidem commorantes. Qui circa vrbem diu sedentes, & à Turcis vehementer repressi, magnæ famis angustias pertulerūt. Nec mirum: quia præ longa obsidione Antiochiæ, & nunc harum ciuitatum, plurimæ in circuitu regiones exhaustæ erāt cibariis, & plurima pars habitatorum cum rebus & armentis suis per montana fugam fecerant. Erant enim decem millia exercitus comitis Reymundi & suorum comprimorum. Mirabile dictu, & auribus horrendū. Tanta ipsa famis angustia has vrbes inualuit, quod nefas est dicere, nedū facere. Nam Christiani nō solùm Turcos vel Sarracenos occisos, verùm etiam canes arreptos & igni coctos comedere non abhorruerunt præ inopia, quam audistis. Sed quid mirum? *Non est acutior gladius, quàm à longo contracta fames.* Comes ergo *Reymundus* videns afflictionem, & XXX.
populi dolore fame deficientis, assumto robore equitū in montana profectus, interdū copias infinitas prædarū & cibariorum attulit, quibus DEI populus sæpè refocillatus est. Ibidem per deserta & montana Libani plurimi Christiani, qui victū quærebant, præfata necessitate compulsi, à Turcis trucidati reperti sunt. A *Damasco* deniq; , quæ præcipua virtus erat Turcorum, sæpe procedebant insidiæ; dispersiisq; ac circumuagis de exercitu & obsidione occursabant, alios trucidantes, alios sagittis mortiferis transfigentes. Sed comes Reymundus intelligens mala, quæ suis circà sedentibus ab insidiis Turcorum inferebantur, molestè accepit, & hoc malum omnibus modis finire meditabatur. Vnde *Talariam*, castellum in mon-

tanis situm, aggreditur: quo in manu virorum fortium expugnato, & attrito cum Turcis in eo repertis, materiam lignorum de eodem castro attulit, ex quibus machinam composuit ad superandam vrbem prædictam *Marram*, quæ muris & mœnibus munitissima erat. Facta autem machina, & ingeniis ordinatis, vrbs post non multum tempus à comite Reymũdo & cæteris Principibus, Roberto, Tankrado & Eustachio superata & capta, deiicitur; ac Christiani milites scutati & loricati in virtute magna media vrbe assistentes, Turcos acriter repugnantes, seque defensantes, gladio percusserunt, alios verò ad arcem fugientes insecuti, combusserunt; & pacificè per tres hebdomadas in ea remanserunt, paucos illic cibos præter olei abundantiam reperientes. *Engelradus*, filius Hugonis comitis, iuuenis miræ audaciæ, in hac vrbe ægritudine detentus, vita discessit, & in basilica *B. An-*
XXXI. *drea* Apostoli corpus eius humatum est. Prædicta autem Marra ciuitate victa & attrita, ad vallem quandam, quam nominârunt *Gaudium*, prædictorum Principum descendit exercitus. Vbi reperta abundantia rerum necessariarum, per octo dies corpora fessa & fame attenuata recreauerunt, duo præsidia in montanis expugnantes, in quibus Turci & Sarraceni habitabant. Deinde ciuitate *Tortosa* expugnata, & non multo labore capta, & in manu comitis Reymundi eiusque custodiæ mancipata, in vallem, quæ dicitur *Camelorum*, iter suum continuantes applicuerunt. Vbi prædam & escas plurimas contrahentes, præsidium quoddam, ingeniis & humanis viribus insuperabile, nomine *Archas*, profecti sunt. Illic tentoria sua figentes, moram sibi per aliquod tempus fieri statuerunt, donec eadem arx, expugnatis eius defensoribus, caperetur. Ibi tandem machinas fecerunt & instrumenta mangenarum, moles lapidum in impetu iactantium per turres & antiqua muralia, quibus inclusos milites eiusdem præsidii absterrerent & effugarent. Sed eos defensores indefessos repererunt & inuictissimos. Deintus enim simili iactu mangenarum & impetu lapidum resistebant; damnumque Christianæ gentis tam sagittis quàm lapidibus faciebant. *Anselmum* de Riburgis monte, virum nobilissimũ & bellicosum, multam vim defensoribus arcis inferentem, impetu saxi ab eadem arce volantis fracto cerebro percusserunt. Dolentes & turbati Principes de interitu fratris & commilitonis viri clarissimi, atque reluctatione inclusorum Sarracenorum, disposuerunt montes sub fundamento murorum castri arte sua cauare; vt sic fundamento cum mœnibus & muris corruente, Gentiles, qui in his vel arce consisterent, simul obruti lapidum tectorumque ruina perirent. Sed frustra hic labor consumitur. Nam qui de intus erant, è contra fodientes, instrumenta Christianorum suis ingeniis retinebant, & opus eorum ad effectum perue-
XXXII. nire non sinebant. Illic in eadem obsidione facta est contentio & quæstio de Lancea Dominica: vtrum ea fuerit, qua latus Domini apertum est, an non. Nam plures dubitabant, & schisma erat in eis. Quare auctor & proditor eiusdem inuentionis per ignem transiens, vt aiunt, illæsus abiuit, quem ipse *Reymundus* comes de Prouincia & *Reymundus* Pelleiz à manibus & pressura inuidorum abduxerunt, Lanceam verò cum omni comitatu suo ab ea die venerati sunt. Post hæc à quibusdam relatum est, eundem Clericum hac examinis exustione adeò fuisse aggrauatum, vt in breui mortuus & sepultus fuerit. Vnde minus in veneratione à fidelibus Lancea cœpit haberi, credentibus magis auaritiâ & industriâ Reymũdi, quàm aliqua Deitatis veritate omnia fieri. Dum hæ obsidiones circa Marram, Tortosam & Archas fierent, puer *Mahumet*, qui à Principe de Hasart, patre suo, Antiochiam obses missus fuerat, fidei & custodiæ Ducis Godefridi commendatus, ægritudine correptus, obiit. Quem iuxta morẽ Gentiliũ precioso ostro inuolutũ patri remisit, excusans se sub omni fidei puritate, quòd ex causa suæ negligentiæ minimè puer obiisset, obtestans etiam se non minus eius mortẽ, quàm fratris sui Baldewini, molestè ferre. Qui Ducis excusatione benignè accepta, & ex vero comperta ab his, quos de domo sua custodes pueri misit, nequaquam immutatus est à fide, quam promisit, sed immobilis in omni fœdere & pace cum ipso Duce & fratre eius Baldewino per-
XXXIII. mansit. Interea Kalend. Martii suis in ordine relatis, *Godefridus* dux, *Robertus* Flãdrensis, *Boemundus* & vniuersi Principes adhuc Antiochię comorãtes, sicut decreuerãt, collecto Laodiceę exercitu suorũ, ad viginti millia equitũ & peditũ, ad ciuitatẽ *Gybel*, in littore maris sitã, diuitiis locupletẽ, castra applicuerũt, in circuitu obsidionẽ ponẽtes, vt Sarracenos, cunctosq; Gentiles, in ea ad defensionẽ cõstitutos, expugnare valerent & exterminare. *Boemundus* verò Laodicea regressus, Antiochiam

chiam cum suis repedauit, semper solicitus & suspicans ne vrbem ipsam, humanis viribus insuperabilem, aliqua fraude vel odio amitteret. Nec mora, audita Albariæ & Marræ destructione, & inhabitantium Turcorum occisione, & nunc Archas longa obsidione, eiusq; expugnatione, *Sarraceni* milites inito consilio cũ ciuibus, infinitam pecuniam duci Godefrido & Roberto Flandrensi obtulerunt, quatenus vrbs *Gybel* à facie eorum cum ciuibus suis, vineis & omnibus frugibus, intacta permaneret, & aliò eorum migraret exercitus: quod à prædictis Principibus omnino refutatum est, nisi eorum potestati ciuitas cum clauibus redderetur. Intelligentes ergo ciues & vrbis magistratus, quòd non pecunia, non aliquibus preciosis muneribus corrumpi possent præfati Principes, vt castra amouerent, nuncios clàm ad Archas comiti Reymundo, factis & potentia inter primores Gentilium diffamato, miserunt, vt pecuniã à duce cæterisq; refutatam acciperet, quatenus ab obsidione Christianos Principes prece aut aliqua arte recedere suaderet. Comes idem, super auro & argento insatiatus, dolos & ingenia versat, qualiter eosdem præpotentes ab obsidione Gybel remoueret, atque pro pecunia accipienda ciues & eorum vineas ac fruges liberaret: nam precibus eos ab incepto auertere, prorsus diffidebat. Vnde hanc finxit occasionem: videlicet, quòd Turci quorum copia multa erat in Damasco, consilium iniissent cum Sarracenis, Arabibus, cunctisque gentibus in proximo aduersus se apud Archas bellum constituere: & iam vniuersos in apparatu magno & copioso in terminos illius conuenisse. Hac itaq; adinuentione aptata, direxit nuncios ad præfatos Principes, in circuitu Gybel iam per hebdomadam residentes, quatenus sibi festinatò ad auxilium Archas properarent, alioqui se & confratres, qui secum erant, à facie Gentilium non posse mortis euadere periculum, eosque dehinc simile posse sperare martyrium. Legatis verò comitis Reymundi auditis, & periculo ac formidine, quæ ex multitudine Gentilium superuenire dicebatur, vnanimiter Dux cæterique comprimores consilium vadunt, omniumque cor & lingua in hanc erigitur sententiam: *Magnus Christianorum exercitus, cùm adhuc integer esset simul & indiuisus Antiochia, vix ab innumeris Gentilium nationibus & armis est defensatus: nunc autem partim Antiochiæ est relictus, partim in hac obsidione Gybel, partim ad Archas est diuisus, partim ad expugnanda hostiũ præsidia & vrbes migrauit: sic vires nostrorum imminutæ, nequaquam stare poterunt nunc aduersus tot millia Gentilium, vt nobis ex relatione comitis Reymundi innotuit: sed si casu aduersante nostrorum virtus apud Archas attrita fuerit, idem sperare procul dubio nos, certum est. Vnde Gybel, quam subitò percutere & vincere nequimus, necesse est vt hoc tempore intactam relinquamus; & ad opem nostrorum Archas castra & exercitum applicemus, atque Gentibus vnà cum sociis nostris in bello occurramus. Sicut fuerit voluntas in cœlo, sic fiat.* Hoc omnibus consilium bonum & vtile perspicientibus ac proferentibus, amota sunt castra ab obsidione Gybel. Dux verò *Godefridus, Robertusq;* Flandrensis cũ cęteris omnibus viam insistunt in armis omniq; apparatu bellorum; & spacio dierum circiter trium Archas conuenerũt ad augẽdas vires & opem Christianorũ consodalium. Verum à Tankrado & cõpluribus aliis nullas copias vel minas Gentiliũ adesse didicerunt; sed comitem Reymundum non alia de causa hanc collectionẽ aduersariorum fictè asseruisse, & ipsos nunc ad auxilium inuitasse, nisi vt pecunias acciperet, quas in liberationẽ suã policiti sunt habitatores Gybel, vt Christianos cautela sua ab obsidione murorũ auerteret. Hoc itaq; dolo & falsa legatione se à Comite frustratos prædicti Principes intelligentes, molestè ac grauiter acceperunt. XXXV. Quare à societate & communione illius se subtrahentes, spacio duorũ milliariũ ab eo sequestrati, tentoria sua fixerunt, nullo modo in assultu Archas illi ferentes auxilium, aut aliquod colloquium amoris secum habentes. Erant enim illic apud *Archas* graues exortæ inimicitiæ inter comitẽ *Reymundũ* & *Tankradũ* propter conuentionẽ solidorum & Byzantiorũ, quæ sibi idẽ comes pro militari debebat obsequio; sed minimè soluebat iuxta laborẽ & militũ copiã, quam idem Tankradus procurabat ac ducebat. Ab ipso deniq; die, quo dux Godefridus se cũ cæteris præpotentibus eò contulit, Tankradus sępius comitẽ de cõuentione sua cõmonuit: sed nihil in spe aliqua sibi respõso, cum Duce remanens, fideliter illi in omni militari subiectione constrictus, Comitẽ prorsus exfestucauit. Abhinc iniurias sibi à Comite illatas vlciscens, insidiis omnibusq; modis sociis & amicis eiusdẽ Comitis nocere nõ parcebat. Comes igitur *Reymundus*, videns quia dux *Godefridus* & *Robertus* Flandrẽsis, cunctiq; qui cum eis erãt, odiũ graue aduersus se haberent, quòd eos falsa legatione seduxerat, auaritia cor-

ruptus, cœpit animum Ducis lenire blanditiis suis & astutia, quâ doctus erat, & à
puerili ęuo imbutus. Sicq; ad extremum *Tankradi* omnem mitigauit iracundiam.
Deinde equum magni precii formosique corporis misit Comes Duci, vt sic perfe-
ctius animum eius placaret, ac secũ his donis reuocaret ad assultum *Archas*: sciens
eum virum magnæ patientiæ & amoris: quo placato & reconciliato, cæteros in
beneuolentia posse redire ad concordiam. Nouissimè autem Principes hinc inde,
præter Tankradum, concordes effecti, pari assultu & obsidione circa præsidium
Archas vim inferentes, à die, qua Dux illic descendit, curriculo quatuor hebdo-
XXXVI. madarum consederunt. Omnibus tandem in assultu præsidii tædio affectis, &
cauatione montis deficientibus, præ labore intolerabili & defensione ab intus in-
æstimabili, atque inopia necessariorum vitæ, murmur creuit in populo Ducis &
Roberti Flandrensis, asserentibus cunctis, se illic vltrà in obsidione non posse per-
sistere; & hoc præsidium, vi & arte insuperabile, vix per anni spacium capi, etiam-
si tunc gladio famis queat expugnari. Vnde attentius instabant Duci omnes, par-
ui & magni, quatenus castra ab obsidione amouerent, & viam, sicut decreuerant,
Ierusalem insisterent, cuius desiderio, & causa visendi Sepulcrum Domini nostri
IESV CHRISTI, à natalibus horis processerant. E contrà Comes *Reymundus*
omnibus modis & promissionibus meditatur, vt adhuc per aliquantum tempus se-
cum moram facerent, donec aliqua vi vel arte arx & Gentiles in ea conclusi cape-
rentur, recensens quomodo *Anselmus* de Riburgis monte illic occisus ceciderit;
& quòd plures commilitones sui sint ab iisdem Sarracenis alii morte, alii plagis
damnati sæuissimis. Sed nequaquam à desiderio & proposito suo eos aliquo blan-
ditiarum molimine vel promissione valens retinere, se suosque in eodem loco re-
manere affirmat, quo vsque arx inimica in vltionem suorum attritorum ruina con-
XXXVII. sumeretur. In hac itaque intentione Comite perseuerante, & multa arte dis-
cessionem confratrum auertente, quadam die dux *Godefridus*, *Robertus* Flandrensis,
Tankradus etiam cum vniuersis sequacibus suis, igne castris suis immisso, profecti
sunt ab obsidione Archas, pluribus adiunctis sibi de comitatu Reymundi, qui diu-
tino tædio fatigati, inuiti apud Archas remorabantur, præcipuè ob desideriũ sem-
per eundi Ierusalem. Per duos enim menses & dimidium in circuitu præsidii Ar-
chas à principio cum ipso Comite consederant. Comes ergo videns, quòd post
Ducem omnis tendebat populus, & sua manus defluxerat, paucíq; secum essent in
auxilio retenti, nolens volens simul secutus est Ducis vestigia & cæterorum; & in
terminos ciuitatis *Tripolis*, vel *Triple*, in littore maris sitæ, cum cæteris suũ applicuit
comitatum. Vbi procul à ciuitate vniuersi tabernacula sua extenderunt, ne frugi-
bus terræ, & vineis habitatorũ vrbis, tantus noceret exercitus. Intercessores enim
& legati ab eadem vrbe sæpius *Archas* ad præfatos Principes descenderant, pluri-
ma dona afferentes, & ampliora promittentes, si vrbi rebusq; suis parcerent, & non
huic facerent, sicut Albariæ & Marræ aliisq; ciuitatibus. Hac de causa procul ab
vrbe resedit exercitus & omnis primatus, donec viderent, quo pacto & fœdere vel
donorum oblatione placarentur, & inuicem amicitiâ firmaretur. Calamellos ibi-
dem mellitos per camporũ planiciem abundanter repertos, quos vocant *Zucra*,
suxit populus, illorum salubri succo lætatus; & vix ad saturitatẽ præ dulcedine ex-
pleri hoc gustato valebant. Hoc enim genus herbæ summo labore agricolarum
per singulos excolitur annos. Deinde tempore messis maturum mortariolis indi-
genæ contundunt, succum colatum in vasis suis reponentes, quousque coagulatus
indurescat sub specie niuis vel salis albi. Quem rasum cum pane miscentes, aut cũ
aqua terentes, pro pulmento sumunt, & supra fauum mellis gustantibus dulce ac
salubre videtur. Aiunt quidã genus mellis esse quod reperiens *Ionathan* filius Saul
regis super faciẽ terræ, inobœdiens gustare præsumsit. His ergo calamellis melliti
saporis populus in obsidione Albarię, Marræ & Archas multũ horrẽda fame vexa-
XXXVIII. tus, est refocillatus. Præses autem ciuitatis *Triple* gloriosæ atq; diuitiosę, intelli-
gens legiones fidelium ante muros & portas ciuitatis multo interuallo consedisse,
ad primos exercitus, *Godefridum* ducem, *Robertum* comitem Flandrensem, *Reymundũ*
comitem, *Robertum* Nortmanorum Principem, misit, quatenus dona ab eo recipe-
rent, & pacificè terram suam obtineret à facie ipsorum, tum etiam terram Gybi-
loth & præsidium Archas. Tandem inito consilio, Præses in magna amicitia pro-
cessit ad tentoria Ducis. Et Principibus satisfaciẽs donis & verbis pacificis, ductorẽ
vię per montana iuxta littora maris, vbi loca semitarũ perplexa & ignota erãt, virũ
ætate

ætate senem concessit, qui eos à littore maris via reflexa per angustas fauces montis tam arcta semita duxit, vt vix homo post hominem, animal post animal incederet. Hic mons à montanis procera longitudine vsque in mare porrigitur. In huius summitate turris, per portam quandam imminens, trans viam ædificata erat, cuius in habitaculo viri sex consistere poterant, quorum defensione omnibus, qui sub cœlo viuunt, via contradici poterat: sed à facie exercitus, & præsidis Triple conductu, nemo tunc transeuntibus resistebat. His faucibus arctis & difficilimis superatis notitia ductoris & conuiatoris sui Sarraceni, viam ad littora maris repetentes, ad ciuitatem *Gybiloth*, pro qua præses vrbis *Tripolis* intercesserat, peruenerunt. Qua relicta iuxta promissionem suam ne ei exercitus noceret, peracto tantùm ab hac milliari, super flumen cuiusdam dulcis aquæ pernoctauerunt: vbi & sequenti die remanserunt, operientes debile vulgus, præ lassitudine viæ per auia & scopulosa fatigatum.

XXXIX. Dehinc tertia die castra amouentes, & viam rursus in littore maris continuantes, in semitam cuiusdam montis miræ & inauditæ angustiæ referuntur: quæ repentina imbrium, in præceps ruentium, inundatione & cauatione extitisse perhibetur: & per hanc iter esse illuc transeuntium. Hic itaque mons tam vicinis & creberrimis maris vndis tunditur, vt non à dextris vel sinistris liceat vllo modo declinare, ne fortè in offensione habeat quispiam in profundum maris cadere promtum. Hoc angustiarum itinere finito, & rursus quodam turris præsidio, vt præfatæ turris inexpugnabili, per Alpes transito, quod vtrunque vacuum omni defensione remanserat, timore à Deo, non ab homine Sarracenis custodibus incusso, ad vesperam applicuerunt iuxta vrbem *Baurim* vel *Baruth* hospitati, semper comite Sarraceno conuiatore præcedente, ac eos ducente. Incolæ autem Baurim, cognoscentes aduentum Christianorum, & iam exercitum per campos ciuitatis hospitatum, munera acceptabilia cum verbis pacificis miserunt prædictis Principibus in hunc modum: *Precamur, vt arbores, vites ac sata nostra non vastantes, pacificè transeatis: & si propositum vestrum capiendi Ierusalem prosperante fortuna adimpleueritis, vobis cum omnibus rebus nostris seruituri sumus.* His precibus & promissionibus donisque incolarum Baurim præfati Principes placati, surrexerunt cum vniuerso exercitu Christianorum, & rursum in littore maris viam insistunt per easdem fauces & asperitates scopulorum, qui procellis maris semper illiduntur.

XL. De quibus egressi, in planiciem, quæ vrbem, *Sagitta* nomine, continet, descenderunt, vbi super ripam cuiusdam dulcis fluuii hospitio remanserunt. Illic plurimos aceruos lapidum repererunt, inter quos infinita manus debilis & pauperis vulgi dum fessa quiesceret & accubaret, à serpentibus, quos vocant *Tarenta*, quidam percussi, interierunt tumore, & præ intolerabili siti inaudita inflatione membris eorum turgentibus. Ibi quoque *Sarraceni* in virtute sua confidentes, & ab vrbe Sidone euntes, lacessere præsumebant exercitum, cæsis Peregrinis, in vrbis huius regione victum & necessaria quærentibus. Sed ab equitibus Christianis grauiter repressi, quidam armis, aliqui spem salutis ab armis inter vndas æstimantes, submersi sunt, ac suffocati fluctibus perierunt. Hanc itaque ciuitatem procul dubio in vltionem suorum Christiani obsidione compressissent: sed desiderio eundi Ierusalem auersi sunt. Hac in regione Sidonis dum plures à prædictis & ignitis serpentibus periclitarentur, & gemitus planctusque magnus super pereuntibus haberetur, medicinam hanc ab indigenis edocti sunt, vt omnis à serpentibus percussus nobiliorem ac præpotentem exercitus adiret: quia dextera manu illius aculei vulnere tacto ac circumplexo, non vltra venenum per membra diffusum nocere videri. Similiter & aliam edocti sunt medicinam, vt vir percussus sine mora coiret cum muliere, cum viro mulier: & sic ab omni tumore veneni liberari vtrunque. Didicit etiam populus Christianus ab incolis, quatenus lapides ad inuicem assiduis ictibus manu quaterent, vel in clypeis crebra percussione sonitum facerent: & sic à serpentibus, hoc sonitu & strepitu exterritis, securè socii dormire valerent. Altera deinde lucescente die, quidam confrater Christianorum, vir & miles nobili editus parentela, *Walterus* nomine, de Verna castello, assumtis quibusdam complicibus suis de comitatu, in montana profectus est. Vbi ingentes prædarum contraxit copias, quas armigeris & aliquibus ex sociis commissas misit ad exercitum, ipse verò ampliores explorare vndique in loco montibus septo concupiuit, per arctum & difficilem aditum ad nimia armenta & res Sarracenorum ingressus: vbi ab eis circumuentus, latet in hodiernum diem,

XLI. quo fine perierit. Principes autem prædicti, & omnis comitatus eorum, ignorantes cur miles egregius vltra terminum faceret moras, adhuc tertia die in regione vrbis *Sidonis* remanserunt, si fortè miles honorificus redierit à montanis, vel aliquid de eius aduentu intelligerent: Sed minimè eo in prima nec in altera luce reperto, à statione vrbis migrauerunt. Ab hinc ergo camporum planiciem habentes vsque *Tyrum*, quam nunc *Sur* vocant, cum præductore suo descenderũt, castris illic per agrorum planiciem ad hospitandum collocatis. Manat enim illic fons, murato & arcuato opere sic exaltatus, vt impetu & abundantia aquarum riuum in origine sua tantum procreet, vt omnis exercitus illum exhaurire nequiret. Sequenti verò die Sur relicta, ad ciuitatem, *Ptolemaidem* nomine, quam nunc moderni *Accaron* vocant, eo quòd sit vrbs DEI Accaron, ventum est. Quam ad dextram in littore maris relinquentes, super flumen dulcis saporis, quod ibidem mari influit, biduo pernoctauerunt. Illic duæ diuiduntur viæ, vna quæ ducit per Damascum & fluuium Iordanis à sinistris in Ierusalem, altera quæ à dextris iuxta littus prædicti maris continuatur in Ierusalem. Vnde quia inter quinquaginta millia virorum vix viginti millia in bello valentium reperiri poterant, consilium inierunt, vt per Damascum nequaquam transirent: propter copiam Turcorum, qui Damascum inhabitabant; & propter apertam illic camporum planiciem, vbi eis in omni latere spaciosum videbatur ab hostibus incursari. Quare inter mare & montana in littore viam insistentes, vbi fiducialiter transire poterant, protecti mari à dextris, & à montium altitudine incommeabili, ciuitatem *Cayphas*, dictam à Caypha, quondam Principe sacerdotum, prætererierunt; eademque die in terminis *Cæsareæ*, quam quondam vrbem, *turrim Stratonis* dictam, Herodes pòstea in honorem Cæsaris reædificatam, Cæsaream appellauit, castra metati hospitio remanserunt. Ibidem ad radicem montis fons manat, qui ibidem vrbi influit per camporum apertam planiciem, vbi Dux *Godefridus* & *Robertus* Flandrensis, positis tentoriis, hospitati sunt. Comes verò *Reymundus*, *Robertus* Nortmanorum Princeps, post illos interposita eiusdem fluminis amplissima palude, procul abhinc in eodem flumine castra posuerunt. Per quatuor quippe dies ibidem commorantes, Sabbatum sanctum Pentecostes, ipsumque diem aduentus Spiritus sancti deuotissimè celebrauerunt.

XLII. Has itaque vrbes præfatas prætereuntes intactas, secunda, tertia & quarta feria in terminis & spaciosa planicie prænominatæ *Cæsareæ Cornelii* in regione Palæstinorum iter suum continuantes, quinta feria ad fluuium ciuitatis *Rama* vel *Rames* castra applicuerunt, & in crepidine aluei eiusdem fluuii tentoria ponentes, pernoctare decreuerunt. *Robertus* verò Flandrensis & *Gastus*, militaris homo de Bordeiz, assumtis quingentis sociis tironibus, à societate præmissi, ad portas & explorandos muros præcesserunt. Quas apertas & reseratas subierunt, neminem in vrbe reperientes: quòd audita tribulatione & infortunio Gentilium in circuitu & captione *Antiochiæ*, vniuersi ciues per montana & deserta loca fugientes à facie Christianorum, cum pueris, vxoribus, armentis & gazis suis se absconderunt. Sic ciuitatem *Rames* ciuibus & armis vacuam inuenientes, festinatò nuncium miserunt ad populum Catholicum, qui castra metatus erat in ripa fluminis, vt vniuersos accerseret ad intrandam & possidendam vrbem, artusque recreandos, quos magnis & longis afflixerant laboribus. Quod Peregrini audientes, ad vrbem sine mora profecti sunt; & in ea per tres dies requiem sibi fecerunt, vino & oleo plurimoque reperto frumento refocillati. Episcopum etiam illic quendam *Robertum* constituerunt, Christianos incolas in ea relinquentes, qui terras colerent & iusticias facerent, agrorum vinearumque fructus redderent.

XLIII. Quarta verò dehinc exorta luce, pariter Peregrini procedentes, viam insistunt, relicta ciuitate Rames, qui vsque ad locum, quo hæc montana incipiunt, quæ vrbem Ierusalem in medio sitam vndique circumstant, proficisci statuerunt. Sed in loco illo penuria aquæ nimia reperta est. Vnde ad castellum *Emmaus* trans tria milliaria, cisternis & irriguis fontibus compertis ex relatione conuiatoris & ductoris sui Sarraceni, plurima manus armigerorum transmissa est, qui non solùm aquarum copiam, verùm etiam pabula equorum attulere plurima. Ibidem *eclipsis Lunæ*, quæ decimaquinta erat, in ipsa nocte facta est, ita vt ex toto à claritate sua deficeret; & in sanguineum colorem tota vsque in medium noctis commutata, omnibus id perspicientibus timorem non modicum afferret; nisi à quibusdam, quibus patebat astrorum notitia, hoc solamen redderetur. Dicebant enim hoc portentum

non

nō malum omen Christianis esse affuturum, sed Lunæ defectionem, sanguineamque eius obscuritatem, interitum Sarracenorum procul dubio ostendere. Solis verò eclipsin noxium esse Christianorū portentum affirmabāt. Hospitatis de- XLIV.
nique Christianis in eodem loco iuxta montana *Ierusalem* cum vniuerso exercitu, iam die aduesperascente, legatio Catholicorū incolarum vrbis *Bethlehem* Duci *Godefrido* innotuit, & præcipuè illorum, quos *Sarraceni* suspectos traditionis in aduentu Christianorum ab Ierusalem eiecerant, minas mortis adhuc inferentes: quatenus in nomine Domini IESV CHRISTI sine aliqua retardatione eis ad subueniendum, viam maturarent. Gentiles enim ex omni plaga regni Babyloniæ, audito aduentu Christianorum, confluebant in Ierusalem, ad defensionem vrbis & occisionem eorum. Dux verò audita legatione cum precibus, compertoque Christianorum periculo, in eadem nocte centum circiter equites loricatos, de castris & comitatu suo electos, præmisit ad subueniendum desolatis & congregatis CHRISTI fidelibus in Bethlehem. Qui iuxta imperium Christiani ducis equis insidentes, cum festinatione sex milliaribus per totam noctem superatis, in primo diei ortu in Bethlehem peruenerunt. Ciues verò Christiani cognito eorum aduentu, cum hymnis & laudibus & aspersione sanctificati fontis obuiam procedentes, lætanter eosdem equites Christianorum susceperunt, oculos & manus eorum deosculantes, & hæc ad illos referentes: *DEO gratias, quia temporibus nostris nunc ea videmus, quæ nobis semper erant in desiderio: videlicet vos Christianos confratres ad excussionem iugi seruitutis nostræ adesse; & ad loca sancta Ierusalem instauranda, & ad auferendos Gentilium ritus eorumquè immundicias à loco sancto.* Vix à castris præmissi e- XLV.
quites processerant, & ecce fama ad aures primorum vniuersique exercitus est perlata, legationem duci à Bethlehem esse allatam. Qua de causa vix medium noctis processit, & continuò omnes pusilli & magni castra sustulerunt, per angustias viarum arctasque fauces collium arctam viam insistentes. Abinde præire & iter maturare quique feruebant equites, ne in arctis semitarum faucibus multitudine peditum inundante, magnum fieret equitibus impedimentum. Maturabant siquidem magni & parui iter, sub pari intentione in *Ierusalem*. Cum quibus præmissi milites, à Bethlehem reuertentes, in via associati sunt, cùm primùm Solis calore matutini rores in gramine solent exiccari. *Gastus* de ciuitate Berdeiz cum triginta viris, gnaris certaminis & insidiarum, clàm subtractus ab exercitu, sicut erat prouidus, sciens vires appropinquantium Peregrinorum adhuc latere ciues & milites Ierusalem, per confinia eiusdem vrbis cum suis frena laxat, prædas vndique contrahit & abducit. Sed comperta illius audacia, à ciuibus & Sarracenis militibus præda excussa est; Gastum verò sociosque eius vsque ad ascensum rupis cuiusdam insecuti sunt. Ab eadem autem rupe Tankrado descendenti ex aduerso, qui & ipse exercitum præcessit, causa quærendi necessaria, idem Gastus obuiam factus est. Qui Sarracenorum ab vrbe egressionem, & prædæ suæ excussionem manifestans, ad insectandos eosdem hostes ipsius Tankradi animum vehementer accendit. Vnde ambo admixtis sociorum copiis, fortiter in terga aduersariorum equos laxant, vsque ad portam vrbis Ierusalem eos in fugam remittentes; prædam verò retinentes, ad subsequentem Christianorum exercitum perduxerunt. Visis autem prædarum gregibus, ac reuersis fratribus, requirunt vniuersi, vnde has prædarum copias abduxerint. Illi eas à campo Ierusalem rapuisse & abduxisse professi sunt. *Ierusalem* verò nominari audientes, omnes præ lætitia in fletum lachrymarum fluxerunt: eò quòd tam vicini essent loco sancto desideratæ Vrbis, pro quo tot labores, tot pericula, tot mortis genera perpessi sunt. Mox pro auditæ Vrbis desiderio, & amore videndi Sanctam Ciuitatem, obliti laborem suamque fatigationem, amplius quàm solebant, iter maturant. Nec mora vlla intermissa est, quo vsque ante muros Ierusalem in laudibus hymnorumq; vociferatione præ gaudio lacrymantes, sexaginta circiter millia vtriusque sexus constiterunt. His ita- XLVI.
que in locis Christianissimo exercitu in variis signis & armis collato, portæ vrbis à militibus regis Babyloniæ clausæ sunt, *turris Dauid* satellitio armato munita; & vniuersi ciues in mœnibus ad prohibendum & resistendum populo Catholico diffusi sunt. Ruperat enim *Rex Babyloniæ* fœdus, quod legati eius Antiochiam missi, cum Christianis Principibus pepigerant, nihil causæ aduersus eos habens, præter quàm quòd Reymundus Comes Tortosam ciuitatem apprehendit, & præsidium Archas plurimis diebus obsedit. Christiani verò videntes Regis militiam, vrbis

munitionem, Gentilium contradictionem, muros in circuitu locata obsidione vallant, ducemque *Godefridum*, quia erat potens consiliis & viribus cum Teutonicis, bello ferocissimis, in latere turris Dauid, vbi maior vis defensionis redundabat, ordinant, & vnà cum eo *Tankradum* comitem, & *Reymundum* cum duobus Episcopis Italiæ ante ianuam eiusdem turris cum suo comitatu sedere decreuerunt. Deinde *Robertus* Flandrensis, & *Hugo* grandæuus de S. Paulo cum suis sodalibus, ad obsidendos muros ciuitatis in decliui parte camporum sedere delegerunt. *Robertus* verò Nortmanorum princeps, & *comes Britanus*, iuxta muros, vbi est oratorium protomartyris Stephani, in ordine sociorum tabernacula extenderunt. Comes *Reinboldus* de ciuitate Oringis, *Lodewicus* de Monzun, *Cuno* de Monte acuto, filiusque eius *Lambertus*, *Gastus* de Bordeiz, *Gerhardus* de Rosselon, *Baldewinus* de Burg, *Thomas* de Feria castro, vndique in circuitu vrbis consederunt. *Reymundus* verò Comes, videns quia aliàs posset proficere, castra sua ab obsidione portarum turris Dauid sustulit, relictis quibusdam sociis ad custodiam portarum; & super montem *Sion* fixis tentoriis, vrbem obsidere profectus est. Hac itaque in circuitu obsidione locata à primoribus Gallorum, exploratisque locis, ne quid vacuum aut opportunum pateret insidiis, ad montem Olиueti ventum est: vbi etiam virorum fortium custodiam posuerunt, ne aliquis assultus ab hac parte fieret ex improuiso; & Gentilium insidiæ, per iuga descendentium, Christianos incautos deciperent. *Vallis* verò *Iosaphat*, super quam erat vrbs, & eius imminebant ædificia, remansit inobsessa propter locorum difficultatem & vallium profunditatem. Erant tamen illic, nocte & die, assiduæ vigiliæ & custodiæ Christianorum.

ALBERTI AQVENSIS EXPEDITIONIS HIEROSOLYMITANÆ LIBER SEXTVS.

Argumenta Capitum.

I. *Prima die congressionis diuersi variè affliguntur.*

II. *Consilium primorum, quomodo ciuitas capi possit.*

III. *De instrumẽtis vincẽdæ vrbi appositis.*

IV. *Quidam è populo dum victum longius quærerent, mortem incurrunt.*

V. *Vbi vnus gentilium illustris, & duo nobiles Christianorum trucidantur.*

VI. *Quando obsessa sit vrbs, & de raritate potus.*

VII. *Consilium inclusi cuiusdam super negocio incepto.*

VIII. *De indicta processione, & quæ tunc gesta sint.*

IX. *Machinis muro applicitis, ingenia partium inter se confligunt.*

X. *Arietem muros perforantem obsessi dissipare moliuntur.*

XI. *Qui vndique machinæ præsint, disponuntur.*

XII. *Quanta instantia ciues à machinis forinsecus fatigentur.*

XIII. *Vbi porta, quæ Babylonicis nunciis peruiæ erant, custodiæ deputantur.*

XIV. *De duobus Regis Babyloniæ nunciis diuerso mortis genere pereuntibus.*

XV. *De instrumentis prophanorum contra machinas fidelium.*

XVI. *De crucifixo, cui perfidorum insania nocere non potuit.*

XVII. *Item de diuersis perfidorũ machinis.*

XVIII. *Vbi ignis aceto sopitur, & catena gentilium vi extorquetur.*

XIX. *Qui sanctam ciuitatem obtinuerint primi.*

XX. *De diffugio & interitu perditorum.*

XXI. *Quid factum sit, per portas toto irrumpente populo.*

XXII. *De cisterna regii palatii.*

XXIII. *Item de generali cæde ciuium & direptione templi Domini.*

XXIV. *Relatio de templo Domini.*

XXV. *De oratoriis sanctæ ciuitatis, & quã deuotè Dux Sepulcrum Domini visitauerit.*

XXVI. *Visio cuiusdam de Duce.*

XXVII. *Interpretatio somnii.*

XXVIII. *De auaritia Reymundi & Tankradi, & de nece quorundam Gentilium.*

XXIX. *Vbi consilio Maiorum ira Tankradi sedatur.*

XXX. *Iuternecio superstitum gentilium.*

XXXI. *De anteriore Turcorum dominio in vrbe Ierusalem.*

XXXII. *Quomodo Turci eliminati sint, & de mendosa Babylonici Regis promissione.*

XXXIII. *Promotio gloriosi Ducis in Ierusalem.*

XXXIV. So-

XXXIV. Somnium cuiusdam militis de Duce.
XXXV. Solutio somnii.
XXXVI. Item visio cuiusdam Aquensis Clerici de Duce.
XXXVII. Explanatio visionis.
XXXVIII. Qualiter inuenta sit portio ligni salutaris.
XXXIX. De obitu Patriarchæ Hierosolymitani.
XL. De clericis & campanorum signis apud Dominicum sepulcrum institutis.
XLI. Quomodo Dux copiis hostium occurrerit.
XLII. Populus à præda gentilium præmonitus abstinet.
XLIII. Præfecto gentili Dux exponit, cur populus pergat ad prælium.
XLIV. Plebs Christianorum cruce signata in occursum pergit armatis.
XLV. Qualiter fuerit eorum acies ordinata.
XLVI. Post altera discrimina pars inimica diffugit.
XLVII. De nece & spoliis occisorum.
XLVIII. Populus rapinis inhians sternitur, manus continens superior efficitur.
XLIX. Item de nece perditorum.
L. Quando prælium hoc commissum sit, & de ibidem gestis.
LI. Comes Reymundus Ascalonem & Sur contra Christianos consilio suo obfirmat.
LII. Dux & Comes Reymundus pacificantur.
LIII. Principibus repatriare cupientibus Dux valedicit, & ciues Sur Duci confœderantur.
LIV. De cæteris fidelibus repatriantibus.
LV. Boemundus Laodiceam, Christianorum vrbem, obsedit.
LVI. Episcopus Pisanus redeuntes peregrinos humiliter salutat.
LVII. Mutua collocutio Episcopi & peregrinorum.
LVIII. Boemundus, nolens obsidionem soluere, deseritur ab omnibus.
LIX. Armati fideles Laodiceam peruenientes, Boemundum fugisse reperiunt.
LX. Boemundus Laodicensibus reconciliatur, & quibusdam aliis.

SANCTA autem ciuitate sic vndique vallata, quinto die obsidionis I. ex consilio & iussione prædictorum Principum, loricis & galeis Christiani induti, facta scutorum testudine, muros & mœnia sunt aggressi, viros Sarracenos fortiter bello lacessentes in iaculis saxorum, fundis & sagittis trans muros volantibus, ab intus & de foris per longum diei spacium dimicantes. Multi ex fidelibus sauciati, & lapidibus quassati attritique sunt: quidam sagittarum infixione oculos amiserunt. Sed primorum nullus, DEO donante, illa die percussus est. *Christiani* molestè ferentes populi contritionem, labori & bello amplius incumbebant; & muros exteriores, quos *Barbicanas* vocant, validè impugnantes, ferreis malleis & ligonibus partim sciderunt. Sed tamen non multum hac die profecerunt. Sedato tandem II. hoc belli turbine, videns Dux & primi exercitus, quòd vrbs armis & assultu foret insuperabilis, in castra ab assultu sunt relati, communi consilio vsi, quia nisi ingeniis machinæ & mangenarum vrbs acquiratur, nunquam aliqua vi armorum possit superari. Quod omnibus vtile visum est consilium, machinas & mangenas arietesque fabricari. Sed deficiebat materia lignorum, quorum in illis regionibus magna est penuria. Ad hæc quidam frater conchristianus, natione Syrus, Peregrinis locum indicat, vbi ligna ad construendas machinas possent reperiri: videlicet in quibusdam montibus versus plagam Arabiæ. Reuelato autem loco lignorum, *Robertus* Flandrensis, *Robertus* Nortmanorum Dominus, *Gerhardus* quoque de Keresi, assumta manu equitum & peditum, trans quatuor milliaria profecti sunt. Vbi ligna inuenta tergis camelorum imponentes, ad sedem sociorum reuersi sunt sine damno. Crastina verò luce primùm terris immissa, vniuersi ar- III. tifices operi machinæ mangenarum & arietis instant, alii securibus, alii terebellis, quo vsque sub spacio quatuor hebdomadarum opus machinæ arietis & mangenarum ad vnguem perductum est ante turrim Dauid, in aspectu omnium, qui in eodem præsidio morabantur. Deindè, moniti sunt iuuenes, senes, pueri, puellæ ac mulieres, vt conuenirent in vallem *Bethlehem*, omnes virgulta in mulis ac asinis aut humeris suis allaturi, de quibus crates triplices contexerentur, ex quibus machina vestita Sarracenorum parui penderet iacula. Quod & actum est: vimina & virgulta plurima allata sunt, quibus crates consertæ, coriis equinis & taurinis ac camelorum opertæ sunt; ne facilè hostili incendio machina cremaretur. In- IV.

terea in hac mora longæ obsidionis, & prolixa operosaque machinarum structura, compulit quosdam indigentia rerum necessariarum ab exercitu surgere, & victum quærere. Sed dum casu in finitimas oras *Rames*, prænominatæ vrbis, inciderent, prædas comportarent, greges cogerent, ab insidiis Sarracenorum, qui ab *Ascalone*, ciuitate Regis Babyloniæ, descenderant, attriti sunt, & præda retenta est. *Giselbertus* de Treua & *Achar* de Montinerla, fortes Christianorum Duces, & viri nobiles, illic post plurimum certaminis detruncati corruerunt: reliqui verò ex sociis eorum in fugam conuersi, per montana viam accelerabant in Ierusalem. Ad hæc *Baldewinus de Burg*, ad idem negocium contrahendi escas cum *Thoma* de Feria castro, assumta manu equitum, progressus, obuiam fugitiuis & disturbatis fratribus factus est. Qui rem & casum illorum intelligens, consolatus est vniuersos, vt redirent secum in vltionem suarum calumniarum. Continuò Peregrini, consolatione virorum fortium respirantes, reuersi sunt vnanimiter & recenter in persecutionem inimicorum, & cum eis diu prælia conferentes, hinc & hinc plures occisi ac vulnerati sunt. Baldewinus de Burg aduerso telo in pectore vulneratus est.

V. Tandem Christiani inualescentes, & Sarracenos in fugam cogentes, quendam eorum militem nobilissimum, virum calua fronte, statuta procerum, grandæuum ac corpulentum captum tenuerunt. Quem Ierusalem abducentes, in prædicti Baldewini tentorio compedibus religauerunt: sed is nobiliter in throno Baldewini resedit, quod ostro preciosissimo opertum erat. Videntes autem Christiani Principes, quia vir prudens & nobilis & strenuus idem foret Sarracenus, de vita & moribus eius sæpius inquirentes ac disputantes, ad Christianitatis fidem eum vocare conabantur. Sed modis omnibus huic professioni abrenuncians, ante turrim Dauid productus, ad terrendos arcis custodes in conspectu omnium ab armigero Baldewini decollatus est. Præfati verò Principes, Giselbertus & Achar, insidiis Gentilium trucidati, ad locum obsidionis in magna lamentatione referuntur: quibus Christiani sacerdotes catholicas exequias exhibentes, in sepulcro Christianorum confratrum, quod erat extra ciuitatem, ossa eorum posuerunt.

VI. Obsessa est autem ciuitas Sancta, & mater nostra *Ierusalem*, quam adulterini filii inuaserunt, & legitimis filiis negauerunt, *tertia feria in secunda hebdomada mensis Iulii*, qui calore & Solis ardore intolerabilis habetur, & præcipuè in his Orientalibus plagis, vbi etiam non solùm riui deficiunt aquarum, sed & fontes viui & modici solùm trans tria milliaria reperiuntur. Hoc Solis ortu flagrantissimi, hoc defectu aquarum intolerabili, & ariditate inæstimabili, Christianorum populus in obsidione hac grauiter vexatus est. Quorum socii ad hauriendos & inuestigandos fontes cùm sparsim mitterentur, interdum incolumes hausto fonte redibant; interdum amputatis capitibus, insidiis gentilium periclitabantur. Aquam verò turbidam & lutulentam factam in contentione multitudinis haurientium, cum lubricis vermibus hirudinum in follibus caprinis afferebant. De qua, quantum os cuiusque à foramine angusto pellis capere poterat, licet vetus & putrida fuit, aut de fœdis sumta paludibus, vel antiquis cisternis, duobus nummis vendebatur. Plurimi autem inertis vulgi, qui sitis intolerantia arctabantur, dum sic licentiam bibendi acciperent, lubricos vermes & aquatiles deglutiebant, & sic tumefacto gutture aut ventre extinguebantur. Tantùm de monte *Sion* riuulus perexiguus manat, cuius subterraneus ductus à palatio Solomonis est iactu sagittæ, vsque ad eum locum, quo ædificium in modum claustri muratum & quadratum habetur: cuius in medium per noctem riuulus congregatus adunatur, de quo in die ciues vtuntur & animalia adaquantur.

VII. Ex hoc creberrimo haustu exercitus refocillabatur, licet hac parte inobsessa sæpius ciues haurientibus iacula intorquerent, & à stillicidio hoc prorsus Christianos absterrere laborarent. Vuarum copia viniq; affluentia primoribus semper abundabat, & precium habentibus; egenis verò, rebus exhaustis, etiam aqua, vt audistis, nimia erat defectio. Vnde hac sitis pestilentia ingrauescente, populoque Catholico diu in obsidione laborante, visum est primatibus populi ex consilio Episcoporum & cleri, qui aderant, vt consulerent quendam *virum* DEI, qui erat in antiqua turri proceræ altitudinis in monte Oliuarum solitarius, quid agerent, quid primùm insisterent; reuelantes ei, quanto desiderio ad ingrediendam Vrbem, & *Sepulcrum Domini* videndum, æstuarent, & quanta in via pro hac fide & voto pericula sustinuissent. Vir autem DEI audita eorum intentione & desiderio, consilium

lium protulit, quatenus primùm in *afflictione ieiuniorum & continuatione orationum* deuotè insisterent; & post hæc muris & Sarracenis Deo auxiliante tutiùs inferrent assultus. Iam ex viri Dei consilio ab Episcopis & clero triduanum indicitur VIII. ieiunium: & sexta feria processionem vniuersi Christiani circa vrbem facientes, deinde ad montem Oliueti venientes, in loco, vbi Dominus Iesvs cœlos ascendit, ac deinde procedentes alio in loco, vbi discipulos suos orare docuit, in omni deuotione & humilitate constiterunt. Illic in eodem loco montis *Petrus eremita* & *Arnulfus de Rohes* castello Flandriæ, Clericus magnæ scientiæ & facundiæ, ad populum sermonem facientes, *plurimam discordiam, quæ inter Peregrinos de diuersis causis excreuerat, extinxerunt*. Dissentionem verò, quæ inter comitem *Reymundum* & *Tankradum* diu inualuit, propter conuentionem solidorum, quos ei iniustè Comes negauerat, ex admonitione spirituali ambobus Principibus compunctis, concordi amore placauerunt. Placatis autem his, & in concordiam cum aliis multis Christianis confratribus reductis, tota illa Christianorum processio à loco prædicti montis Oliueti descendens, ad proximum montem *Sion* in ecclesiam sanctæ Dei Genitricis collata est. Vbi Clerici albis induti, & reliquias Sanctorum cum reuerentia ferentes, complures idonei laici à sagittis Sarracenorum, qui in mœnibus vrbis obseruabant transeuntes, percussi sunt. Est autem ciuitas proxima huic ecclesiæ Sion quantum iactus habet sagittæ. Hoc autem in loco ad suscitandam iram Christianorum, in derisum etiam & opprobrium, Cruces fixerunt, super quas aut spuebant, aut in oculis omnium mingere non abhorrebant. Dehinc IX. ieiunio cum processione sancta & letania oratione que finita, cœlum iam tenebris operientibus, noctis in silentio deportata est machina per partes, & vniuersa strues mangenarum, ad ipsum locum ciuitatis, vbi situm est *oratorium S. Stephani* protomartyris versus vallem Iosaphat, in die Sabbati, collocatis tabernaculis in circuitu machinæ ab hac statione sublatis. Vbi machina & omnia instrumenta mangenarum & arietis ad vnguem fabricata sunt. Verùm ex consilio Maiorum instrumenta trium mangenarum ordinata eriguntur, quarum priori assultu & impetu Christiani Sarracenos ciues à muris & mœnibus arcentes absterrerent; & muralia repentino iactu, silicis quoque tactu, perstringere valerent. Tandem Sarraceni hoc impetu & iactu perspicientes muros grauiter concuti & minui, saccos, stipula paleaque refertos, ac nauium funes magnæ grossitudinis, strictim densatos, muris & mœnibus affigentes, opposuerunt, quatenus impetum & iactum mangenarum molliter exciperent, & nequaquam muris mœnibusque nocerent. Dux verò videns hoc impedimentum suis ingeniis oppositum, funibus & saccis sagittas ardentes ilicò ab igne eductas, baleari arcu intorsit; & sic igne infixo, & aridæ materiei inhærente, à leui aura tenuis flamma suscitabatur, quo vsque vires acquirens, saccos funesque consumsit: & rursus impetus muros & mœnia minuebat. Inter hæc, ad augendam ruinam & stragem murorum allatus est præfa- X. tus aries horrendi ponderis & operis, vestitus vimineis cratibus. Qui virtute & inæstimabili virorum inundatione impulsus, *Barbicanas*, exteriores scilicet muros, oppositos æquato vallo vrbis, à viris arietem impellentibus graui impetu in momento comminuit atque deiecit; & viam machinæ ad interiores muros & antiquos aptauit, foramenq; pergrande & horrendum, iam ad vrbem pertransiens, infregit. Hoc itaque foramen trans muros vrbis defensores intuentes, nec vltrà id periculum sufferre valentes, igne sulphureo pice cæreoque suscitato, arietem, nimium muris vicinum, succenderunt, ne deinceps muros ferrata fronte impelleret, aut foramen ampliaret. Tunc subito clamore Dei populus commotus, vndique tentoriis & tiguriis aquam conuehunt, qua tandem aries ab igne restinctus est. Interea dum aries extinguitur, mangenarum iactus & impetus assiduè XI. muros minuebat, & custodes ac defensores à mœnibus arcebat. Nec mora, inter hæc, machina cum omni structura sua erecta est; parietes, cœnacula, cratesq; illius opertæ coriis taurinis, equinis & camelinis: in quibus constituti sunt milites, qui vrbem impugnarēt, & resistentes, faciliùs certamine fatigarent. A die autem Sabbati huius machinæ operi & compagi insudantes, vsque ad quintam feriam protractum opus in vespere consummauerunt: & Ducem *Godefridum*, eiusque fratrem *Eustachium*; similiter fratres duos, *Ludolfum* & *Engelbertum*, ortos de ciuitate Tornaco, ad tuendam machinam, & vrbem bello concitandam ordinauerunt. Ducem ergo suosq; in superiore cœnaculo; Ludolfum cum fratre suo, & cæteris

eorum sequacibus, medio cœnaculo immorari decreuerunt; in inferiore verò, qui machinam trahentes vrbi applicarent. In arce verò machinæ eiusq; cœnaculis his constitutis, arietem, post deletas Barbicanas & æquatum vallum, quia tam difficile onus tædium erat amouere, vltrò Christiani suo igne combusserunt, ne tanti roboris magnitudo conductili machinæ esset impedimẽto.

XII. Dehinc autem in sexta feria manè facto, Sarraceni milites, & qui vrbis erant ciues, machinam erectã intuentes, & in ea habitantes loricatos, stupefacti & tremefacti, mirantur tam matutinos & bello paratos milites in machina apparere; omnesq; per vrbem gradientes sagittis & arcu infigere, ac pugna incessabili quosque per vrbem visos à machina desuper muros prominente, iaculis & saxis vrgere. Vnde vnanimiter intra ciuitatẽ Gentiles conglobati, volatili telo sagittarum nocere Duci & resistere non abstinent; & per mœnia dispersi, Peregrinos lædebant: Peregrini verò fortiter ex aduerso resistebant. Ad hanc denique nimiam contritionem ab intus & extra, à machina, quæ altitudine hastæ fraxineæ vrbem & mœnia superabat, viri & milites silices immanissimos contorquebant ad lædendos muros, & absterrendos ciues à defensione mœniũ, vniuersos per vrbem circumuagos in sagittis & lapide percutientes. Alii verò in latere vrbis supra montem *Sion*, vnâ machinâ comitis *Reymundi* milites contorquebant lapides & iacula, lædentes muros & per mœnia assistentes, huicq; machinæ Comitis frustra nocere quærentes: quæ eadem nocte & hora, qua & Ducis, erecta & muris applicata est.

XII. Cùm hæc obsidio Sanctæ Ciuitatis iam tædio fieret, studioseque in eius captione modis omnibus & operibus feruerent, atque plurima de minis & virtute Regis Babyloniæ innotescerent, peruenit ad aures Principum exercitus per delatores eosdem qui fratri Tankrado pecuniam & ornatum templi Domini ante captionem vrbis propalauerunt: quòd ad vrbem Ierusalem per eam portam montis Oliueti & vallis Iosaphat, quæ inobsessa erat, assidua legatio Regi Babylonio mitteretur de omnibus quæ fiebant; rursusq; Regis nuncia & consilia per eandem portam sæpe & occultè reportarentur vrbis defensoribus: & Christianis leuiter posse fieri magnum impedimentum. Quare habito cautè super hoc consilio, Principes Christianorum collocauerunt latenter insidias in valle & exitu eiusdem montis, in silentio noctis, antè & retrò munitis viarum semitis vigili custodia: ne fortè aliquis ab Ascalone vel Babylonia aut ab aliqua parte regni huius descenderet, vel à porta inobsessa solito more in legationem procederet; sed in insidias incidens, subitò caperetur, nulloq; diffugio ante latere occultatus, à manibus vigilantium elaberetur.

XIII. Sic tandem ordinatis viarum custodibus, & in loco prædicti montis Oliueti constitutis, duo Sarraceni ab Ascalone properantes, & *Regis Babyloniæ* nuncia defensoribus vrbis deferentes, iam noctis silentio incumbente, medio custodum venientes astiterunt, vrbem sine aliquo obstaculo sperantes ingredi. Sed subitò à militibus & custodibus portæ inobsessæ capti sunt & retenti: quorum alter à iuuene immoderato hasta confixus, mox spiritum exhalauit; alter verò viuus & sanus in præsentiam Christianorum Principum adductus est, vt ab eo minis extorquerent aut promissione vitę, cuius rei nuncii aduenissent: quatenus sic *iacula præuisa minus nocere possent*. Is deniq; multum vitæ suę solicitus & anxius, plurimũ de Regis Babyloniæ consilio & legatione aperuit; & quomodo nunc per eos admonuisset fideles sibi milites vnà cum ciuibus, ne aliquo terrore & oppressione fatigati, deficerent, sed se inuicem consolando, stabiles in defensione persisterẽt: scientes, quia post quindecim dies ad auxilium in virtute magna Ierusalem venire decreuisset ad exterminandos Gallos, & suos liberandos. Post hanc cæterasq; relationes militibus restitutus, tormẽto cuiusdam mangenæ, ligatis manibus & pedibus est immissus, vt sic post primam & secundam inundationem trans muros iactaretur. Sed nimio eius pondere pellis mangenæ grauata, non longè miserum proiecit: qui mox iuxta muros corruens super asperos silices, fractis ceruicibus, neruis & ossibus, in momento extinctus fuisse refertur.

XIV. Ciues autẽ & milites Regis Babyloniæ videntes sic legationẽ Regis dissipatã, & audaciùs Christianos vrbẽ expugnare, & quia hinc & hinc machinæ nimiũ vrbi infestæ aduersarentur, apposuerunt & ipsi instrumenta quatuordecim mangenarũ erigere, quarũ virtute & impetu assiduè in machinas lapides iactarentur, quorũ crebris ictibus attonitæ quassarentur ac perirent, & in eis positi vnà earum ruina periclitarentur. Ex his verò quatuordecim mangenis nouem comitis *Reymundi* machinæ opponuntur, cum innumerabili manu & virtute ciuium: quarum intolerabili & crebro

crebro impetu grauiter machina concussa & attrita est, eiusque compagines dissolutæ. Quare vniuersi in ea viri belligeri nimium attriti, & obstupefacti inopinato excidio, vix à mortis elapsi sunt periculo. Vnde quia tot creberrimos lapidum ictus sustinere non poterant, & machinæ protectio defecerat, procul à mœnibus machina reducta est, nec vltrà inuentus, qui hanc iteratò ascenderet, ac ciues impugnando lacesseret. Quinque verò residuæ contra machinam Ducis eriguntur, vt eam pari impetu & iactu percuterent & attererent; sed DEO protegente, licet crebro ictu tacta & quassata, ruinam minaretur, integra permansit & intacta; vimineisque cratibus protecta, miros impetus lapidum molliter exceptos fortiter tolerabat.

XVII Erat Crux in summitate eiusdem machinæ, figuram continens Domini IESV auro fulgidissimam, quam iidem Sarraceni iactu mangenarum assiduè moliebantur percutere: sed nulla eis feriendi facultas aut amouendi concessa est. Illis verò sæpius iacturam lapidum aduersus Crucem hanc molientibus, lapis fortuitò aduolans militem quendam, assistentem lateri Ducis, in caput fortiter percussit, qui fracto cerebro, & effusis ceruicibus, momentaneo fine extinctus est. Dux verò vix ab ictu tam repentino obseruatus, multum baleari arcu ciuibus, mangenasque intorquentibus, insistebat; & crates, à machina impetu auulsas, interdum reparabat, & funibus religabat.

XVIII *Sarraceni* milites videntes, quia impetus mangenarum crates vimineas penetrare non poterat, interdum ollas flammiuomas iactabant in crates, machinam protegentes, vt prunæ aut scintillæ aridæ materiei adhærentes, leui aura suscitatæ ampliarentur, & machina consumeretur: sed industria *Gallorum* artem arte præuenit. Nam coriis lubricis machinæ & crates opertæ, flammas aut prunas iniectas minimè retinebant; sed subitò à coriis ignis labens, humique cadens, deficiebat. Tandem harum quinque mangenarum assiduis ictibus Dux suique grauati, applicuerunt machinam in virtute Christianorum cominus mœnia & muros, vt sic tutior aduersus machinas obsisteret; & mangenæ, propter ædificia domorum turrium abduci in loco spacioso non valentes, minus iacerent, & machinam ferire non possent. Iam verò iuxta muros abducta machina, & quinque mangenis ab illa spaciosum recessum non inuenientibus, lapis intortus, & in impetu emissus, nimium vicinam transuolat machinam; aut interdum volatu suo deficiens, iuxta muros cadens, Sarracenos opprimebat. Sarraceni tandem intelligentes, quia viri imperterriti in machina starent, qui mangenarum arte non possent lædi, turrim quandam, quæ in vicino erat machinæ, saccis stipula & fœno vel palea impletis, item vimineis cratibus & densitate naualium funium aduersus Christianorum mangenas vndique tectam, munierunt, viros pugnatores in ea constituentes, qui assiduè moles lapidum fundibulis, aut paruis mangenellis in machinam iacerent; & eius habitatores diuersis armorum terroribus arctarent. Sed nec sic machina Ducis *Godefridi* cedente, nec eius custodibus ab assultu repressis, sed amplius & sæuius inualescentibus, Sarracenorum artifices aliud aptant ingenium, quo machina eiusque possessores sine recuperatione consumerentur.

XVIIII Contulerunt enim immanissimum magniq; ponderis robur arborum, quod totum clauis ferreis & vncis confixerunt; clauosque stuppis, pice, cera oleoque infusis & impinguatis, impleuerunt, & omni fomentorum ignis genere. Catenam quoque ferream & onerosam in medio robore affixerunt, ne curuis & ferreis hamis Peregrinorum leuiter posset auferri & amoueri, dum ad comburendam machinam trans muros & mœnia præfatum lignum iactaretur. Aptato perfectoque huius roboris ædificio, quadam die vniuersi ciues ac milites Regis Babyloniæ intra vrbẽ adunati, circa id opus conferuntur. Qui scalis, hastis & apparatibus suis graue lignum, incensum igne omni aqua inextinguibili, trans muros in virtute magna & in momento deposuerunt, inter muros & machinam hoc iacientes; vt ab illius validissimo ardore postes, quibus tota innitebatur machina, correpti, cremarentur, ruinamq; in ea habitantes paterentur; nec vlla aqua tam vehemens ignis restingueretur, quousq; tota machina cum præfato robore in cineres redacta corruisset. Verùm Christianis ab indigenis conchristianis res innotuit, & qualiter hic ignis, aqua inextinguibilis, solo aceti liquore restingui valeat. Vnde in vtribus intra machinam acetum, ex prouidentia impositum, super iniectum & effusum est: sic grande incendium restinctum, vltrà machinæ nocere non potuit. Ad huius denique roboris extinctionem concursus Peregrinorum factus est: qui catenam arripientes,

totis viribus luctamen inierunt, hi exterius trahendo, hi interius retinendo. Sed
Christianorum virtus, Deo fauente, præualuit; & sic Sarracenis catena erepta, à
XIX. fidelibus retenta est. In eiusdem verò catenæ contentione abintus & deforis,
ac quinque mangenarum defectione frustra iam deintus iactantium, Dux, qui in
eminentiore cœnaculo arcis obtinuerat mansionem, omne genus iaculorum sa-
xorumque in medium vulgus conglobatorum cum suis intorquebat, & stantes in
muro sine intermissione à mœnibus arcebat. Tres siquidem Christianorum man-
genæ sine requie, incessabili iactu mœnia transuolabant, & custodes hinc &
hinc à mœnibus longo recessu absterrebant. Adhæc fratres prænominati, *Ludol-
fus* & *Engelbertus*, videntes Sarracenos ocio torpere, & manu à defensione conti-
nere, atque ex vtroq; latere mœnium procul absistere propter mangenarum cæte-
rorumque impetum, sine mora, sicuti muro erant propiores, à secundo cœnacu-
lo, in quo manebant, porrectis arboribus, & in mœnia missis, primùm in vrbem
cum virtute armorum descenderunt, vniuersis murorum custodibus in fugam ver-
sis. *Dux* verò fraterque eius *Eustachius*, hos vrbem iam ingressos intelligentes, ex-
templò à superiore arce descendentes, mox & ipsi in mœnibus consistentes, ad o-
pem illorum descenderunt. Omnis populus hæc intuens; & Principes iam obti-
nere ciuitatem, inæstimabili clamore intonantes, scalis vndique muro applicitis,
XX. ascendere & intrare festinant. Ciues autem ac defensores vrbis contemplan-
tes capta mœnia & muros, ac media vrbe viros Christianos sistere, totamque ciui-
tatem armis Gallorum inundare, correpti sunt formidine & mentis hebetudine;
ac repentè diffugium facientes, plurima multitudo spe protectionis ad palatium
Regis Solomonis, quod erat spaciosum atque firmissimum, fugam arripiunt.
Quos *Galli* fortiter insecuti lanceis & gladiis, cum ipsis fugitiuis pariter portas pa-
latii ingrediuntur; & in nimia Gentilium occisione perseuerant. Equites verò cir-
citer quadringenti, qui à Rege Babyloniæ missi, vrbem assiduè perlustrabant in ad-
monitione defensionis & consolatione ciuium, visa angustia & fuga suorũ, ad præ-
sidium turris Dauid veloci cursu equorum diuerterunt. Sed Gallis eos graui inse-
cutione prementibus, vix portæ immissi, equos, ante ianuam vnanimiter descẽdẽ-
tes, reliquerunt: quos Christiani arripientes, cum frenis & sellis abduxerunt, ha-
XXI. bentes ea. Interea quidam Peregrinorum ad portas vrbis contendentes, se-
ras & vectes ferreos auellunt, totumque vulgus ad auxilium intromittunt. Sed
tanta pressura & anxietas ingredientium in porta hac fuisse, perhibetur, vt etiam
ipsi equi, nimia oppressione grauati, plurimos dentibus, aperto ore ad morden-
dum, nolente sessore, inuaderent, sudore inaudito diffluentes. Quare viri circi-
ter sedecim pedibus equorum, mulorum, hominumque conculcati & discerpti &
suffocati, spiritum vitæ exhalauerunt. Per foramen etiam murorum, quod aries
ferrata fronte infregerat, plurima millia virorum ac mulierum intromissa sunt.
Hi omnes conglobati, in vociferatione & strepitu magno ad palatium prædictum
concursum facientes, fratribus præmissis auxilium contulerunt, Sarracenos per
domum, quæ spaciosa erat, crudeli funere sternentes: quorum adeò sanguinis
facta est effusio, vt etiam riui per ipsa pauimenta regiæ aulæ defluerent, & vsque
ad talos fusus cruor accresceret. *Sarraceni*, interdum recuperato spiritu & viri-
bus, in defensionem frustra eriguntur: sed tamen plures fidelium incautos mutua
XXII. cæde perfoderunt. In cisternam autem regiam, quæ ante fores eiusdem pa-
latii in modum lacus amplitudinẽ & magnitudinẽ cauatione continet, testudinẽ
fornicei operis desuper habens, marmoreis vndiq; subnixa columnis, plures Sar-
racenorum per gradus, qui ad hauriendam aquam introeuntes perducunt, confu-
gerunt: quorum alii aquis suffocati sunt, alii ab insequentibus Christianis in ipsis
grauibus defensionis peremti sunt. Per ea verò foramina, quæ trans testudinem o-
ra in modum putei habebant, tam Christiani quàm Sarraceni præcipiti fuga, cæ-
coque cursu cadentes, non solùm submersione periclitabantur; sed & fractis col-
lis & ceruicibus, aut ruptis visceribus extinguebantur. Huius quippe cisternæ re-
giæ aqua in omni obsidione vrbis ad mensuram ciuibus indigentibus & militibus
dari solebat, ad aquandos equos, greges & vniuersa iumenta, & ad omnes vsus ne-
cessarios. Ex omni stillicidio pluuiarum, ab ipsius tecti palatii canalibus, templiq;
Domini testudine, & à tectis multorũ ædificiorum, confluente, hæc cisterna adim-
pletur, per circulũ anni frigidam ac salubrem aquã abundè omnibus illic vrbẽ in-
XXIII. habitãtibus administrans. Egressi autẽ Christiani victores à palatio post nimiã
& cruen-

& cruentam cædem Sarracenorum, quorum decem millia in ipſo loco occiderunt; plures copias Gentilium, per vicos ciuitatis errantes diffugio præ timore mortis, in ore gladii percuſſerunt. Mulieres, quæ in turritis palatiis & ſoliis confugerant, mucrone confoderunt: infantes, adhuc ſugentes, per plantam pedis è ſinu matris, aut cunabulis arreptos, muris vel oſtiorum liminibus allidentes, fractis ceruicibus; alios armis trucidabant, alios lapidibus obruebant; nulli prorſus ætati aut generi Gentilium parcentes. Quicunque ergo domum aut palatium prior inuadebat, cum omni ſuppellectile, frumento, oleo, hordeo & vino, pecunia aut veſte, vel qualibet re, pacificè obtinebat. Et ſic poſſeſſores totius ciuitatis facti ſunt. Intromiſſis verò Chriſtianis in ciuitatem, & longa ſtrage in palatio & vrbe ſæuientibus, ſpoliis atque diuitiis Sarracenorum inhiantibus, *Tankradus*, qui feſtinus in primo vrbis ingreſſu Templum præcurrit, & auulſis ſeris intrauit; pecuniam auri & argenti incomparabilem cum robore & ope ſui ſattellitii à muris deauratis in circuitu, columnis & pilariis auulſit, biduo in raptione huius theſauri, à Turcis oratorio decorando collati, deſudans. Quem theſaurum duo Sarraceni, ab vrbe in obſidione egreſſi, eidem Tankrado, vt gratiam & ſalutem vitæ ſuæ in oculis ipſius inuenirent, propalaſſe feruntur. Poſt prædictum verò tempus dierum Templi portas aperiens, & ſecum pecuniam aſportans, duci Godefrido, cuius erat miles, fideliter diuiſit, quam vix, vt aiunt, quibus tota maſſa innotuit, ſex cameli aut muli portare poterant.

Hoc *Templum*, quod dicitur *Domini*, non XXIV. illud antiquum ac mirabile opus Regis Solomonis intelligendum eſt, cùm tota vrbs Ieruſalem à Rege Nabochodonoſor, deinde à rege Antiocho ante multos annos Dominicæ incarnationis deſtructa fuerit; templumque Solomonis à fundamento dirutum, ornamentis & vaſis ſacris ſpoliatum ſit. Rurſus poſt incarnationem, ex prænunciatione Domini IESV, à Principibus Romanorum, Veſpaſiano & Tito, funditus cum ſuis habitatoribus ſic Ieruſalem deleta eſt, vt ſecundùm vocem Domini lapis ſuper lapidem non relinqueretur. Verùm Templum hoc poſtea à modernis & Chriſtianis cultoribus reædificatum, plures atteſtantur; nempe eo loco, quo Solomon pacificus de lignis cedrinis & Pario lapide priſtinum DEI tabernaculum collocauit, & in ea Sancta Sanctorum. In medio autem hoc moderno tabernaculo mons lapideus, natura fundatus, prominet, ferè in latitudine continens tertiam partem iugeri, in altitudine habens duos cubitos: Cuius in vno latere gradus collocati, ad caua loca deſcendentes perducunt; alio verò in latere, vt in veritate referunt, qui tunc conſiderauerunt, oſtiolum habet lapideum, ſed ſemper ſignatum. Illic ex quorundam opinione quædam Sancta Sanctorum adhuc ſeruari perhibentur. In media ſiquidem teſtudine eiuſdem Templi moderni, quod nunc mirifico opere ſignorum deſuper murorum parietes in circuitu continet, rotundam catenam infixam eſſe aſſeuerant, in qua vas aurei fulgoris & operis, ponderis verò circiter ducentarum marcarum, pendere ſemper ſolet: Quod vrnam auream alii affirmant, alii ſanguinem Domini, alii manna in eo abſconditum: & ſic in varias ſententias diuerſa opinione eriguntur.

Hoc XXV. itaque vas & promunctorium, quod in medio Templi prominere prædiximus, intactum à Tankrado permanſit: quin Turci omni deuotione vtrunque venerantes, inuiolatum reſeruabant. Vnde & tabernaculum omni honore & decore theſaurizabant, ſoli, omnibus gentibus cæteris excluſis, in illo ſuarum cæremoniarum obſeruationi vacantes. Sic verò ipſum præfatum Templum ad exequendos ritus ſui erroris ſumma reuerentia & cuſtodia venerantes, ſoli etiam *Dominici Sepulcri templo*, eiuſque cultoribus Chriſtianis, parcebant: propter tributa, quæ ex oblatione fidelium aſſiduè eis ſoluebantur: vnà cum *Eccleſia S. Mariæ ad Latinos*, quæ etiam tributaria erat. In reliqua verò oratoria vrbis ſanctæ tam *Turci* quàm *Sarraceni* ſuam tyrannidem nimia ſtrage exercuerunt, prorſus ab eis Catholicos cultores exterminantes. Ad hoc denique Templum Domini, vt prædictum eſt, iter ſuum Tankrado conuertente præ auaritia ſibi propalatæ pecuniæ; aliis verò ad præſidium turris Dauid fugitiuos velociter inſequentibus; cunctiſque Principibus rebus & ædificiis Turcicis inhiantibus; vniuerſoque vulgo ad palatium Solomonis tendente, & cædem nimiam crudeliter in Sarracenos operante, dux *Godefridus* ab omni ſtrage ſe abſtinens, mox tribus tantùm ſuorum ſecum retentis, *Baldrico*, *Adelboldo* & *Stabulone*, exutus lorica, & lanea veſte indutus, nudatis pedibus muros egreſſus, in circuitu vrbis cum humilitate

processit; & per eam portam, quæ respicit ad montem oliuarum, introiens, Sepul-
cro Domini nostri IESV CHRISTI, Filii DEI viui, præsentatus est, in lacry-
mis, orationibus & diuinis persistens laudibus; & DEO gratias agens, quia videre
XXVI. meruit, quod illi semper fuit summo desiderio. Nam pio Ducis proposito
impleto, somnii huius visio completa veraciter comprobatur. Ante viæ huius ini-
tium cùm sæpe idem Dux suspiria traheret, suique animi optio ante omnia esset,
visitare sanctam ciuitatem *Ierusalem*, & videre Sepulcrum Domini IESV, ac sæpe
priuatis famulis cordis sui aperiret intentionem, cuidam de familiaribus suis, *Sta-
buloni* videlicet, in hunc modum ostensa est visio. Videbat idem scalam auream,
à cœlesti axe proceræ longitudinis vsque ad terram porrectam, quam ipse Dux, ni-
mio desiderio feruens, cum quodam poculi sui prouisore, *Rothardo* nomine, lucer-
nam in manu ferente, conscendere conatus est. Sed prouisore iam media scala
consistente, lucerna, quam gestabat, in manu illius extinguitur; & medius gradus
scalæ, per quam ad supernum cœli solium scandebat, grauiter læsus & attritus est.
Sic prouisor poculi ad inferiora reuersus, præ formidine vltrà ad cœlestem por-
tam cum Duce peruenire non potuit ac pulsare. At Stabulo, cuius est ista visio,
lucernam extinctam reaccendens, scalam, qua pincerna indignus attolli non me-
ruit, fiducialiter conscendit, & lucernam vltrà indeficientem ferens, cum ipso Du-
ce cœli penetrauit ad aulam: vbi mensa illis parata, & omni deliciarum dulcedine
cumulata, reperta est. Ad hanc denique Dux cum electis & ea dignis recumbens,
XXVII. de omni, quæ aderat, dulcedinis suauitate partitus est. Quid per hanc scalam,
ad cœli palatium ducentem, nisi via, quam Dux tota mentis intentione apprehē-
dit, ab vrbem *Ierusalem*, quæ porta est cælestis patriæ, significatur? Ex auro enim
purissimo erat scala: quia ad hanc viam & cœli portam puro corde & perfecta hu-
militate veniendum. Media autem scala prouisoris poculi lucerna extinguitur,
gradus læsus deficit, ascensus negatur, quia opus & onus viæ sanctæ, quod bona &
pura voluntate vnà cum Duce deuouit, medio labore deseruit cum plurimis, sicut
audiuistis. Propter diffidentiā enim & imminētes angustias à Duce subtractus est
Antiochia, & sic apostata factus, ad aratrum reuersus est miseriarum, nec vltrà per
scalam cum Duce cœli introiens ianuam, sanctorum mensa dignus fuit participa-
ri. *Stabulo* verò, ducis camerarius, lucernam ab ipsius manu suscipiens, reaccen-
dit: quia voluntatem bonam viæ huius, quam primùm assumpsit, fortiter retinuit;
& inter diuersas mentis vacillationes lampade beneuolentiæ reaccensa, reflagran-
ti voto firmiter hæsit; sicque insolubili gradu scalam cum Duce superauit. Insuper
illius in omni tribulatione socius stabilis, & famulus existens fidelis DEI, eo vsque
in Ierusalem peruenit, & ad *Sepulcrum Domini*, quod mensa est & desiderium to-
XXVIII. tius dulcedinis sanctorum, intrare meruit & orare. Post hæc Duce à sanctua-
rio Dominici Sepulcri regresso in lætitia cordis & exultatione post peractam ibi
victoriam, & hospitio quiescendi causa declinato; iam toto exercitu sedato à Gen-
tilium occisione, & nocte ea oculos vniuersorum præ labore aggrauante, quia Ie-
rusalem, ciuitas DEI viuentis, & mater nostra, filiis restituta est in victoria magna,
sexta feria, in die solenni *diuisionis Apostolorum*, quæ est Idus Iulii, comes *Reymun-
dus*, auaritia corruptus, Sarracenos milites, quos in turrim Dauid fuga elapsos
obsederat, accepta ingenti pecunia, illæsos abire permisit; omnia autem arma, es-
cas & exuuias eorum cum eodem præsidio retinuit. Proxima ab hinc die Sabbati
clarescente, quidam Sarracenorum spe vitæ in summitatem tecti domus præcel-
sæ Solomonis ab armis elapsi, circiter trecenti confugerant. Qui multa prece
pro vita flagitantes, in mortis articulo positi, nullius fiducia aut promissione au-
debant descendere, quo vsque vexillum Tankradi, in signum protectionis viuendi
susceperunt. Sed minimè misellis profuit. Nam plurimis super hoc indignantibus,
XXIX. & Christianis furore commotis, ne vnus quidem illorum euasit. *Tankradus*, mi-
les gloriosus super hac sibi illata iniuria vehemēti ira succensus est; nec sine discor-
dia & graui vltione furor illius quieuisset, nisi consilium & sententia Maiorum ac
prudentium illius animum his mitigasset verbis: *Ierusalem ciuitas DEI excelsi, vt v-
niuersi nostis, magna difficultate, & non sine damno nostrorum, recuperata, propriis filiis hodie
restituta est, & liberata de manu Regis Babyloniæ, iugoq; Turcorum. Sed modò cauendum est, ne a-
uaritia aut pigritia vel misericordia erga inimicos habita, hanc amittamus, captiuis, & adhuc re-
siduis in vrbe Gentilibus, parcentes. Nam si fortè à Rege Babyloniæ in multitudine graui occupati
fueri-*

fuerimus, subitò ab intus & extra impugnabimur; sicq; in perpetuũ exilium transportabimur. Vnde primum & fidele nobis videtur consiliũ, quatenus vniuersi Sarraceni & Gentiles, qui captiui teneãtur, pecunia redimendi, aut redemti, sine dilatione in gladio corruant, ne fraude aut ingenio illorum nobis aliqua occurrant aduersa.

XXX. Consilio hoc accepto, tertio die post victoriã egressa est sententia à Maioribus: & ecce vniuersi arma rapiunt, & miserabili cæde in omne vulgus Gentiliũ, quod adhuc erat residuũ, exurgunt, alios producẽtes è vinculis & decollãtes; alios per vicos & plateas ciuitatis inuentos trucidantes, quibus antea causa pecuniæ, aut humana pietate pepercerunt. Puellas verò, mulieres, matronas nobiles & fœtas, cum puellis tenellis detruncabant, aut lapidibus obruebant, in nullis aliquam considerantes ætatem. E contra puellæ, mulieres, matronæ, metu momentaneæ mortis angustiatæ, & horrore grauissimæ necis concussæ, Christianos, in iugulum vtriusque sexus debachantes ac sæuientes, medios pro liberanda vita amplexabantur, quædam pedibus eorum aduoluebantur, de vita & salute sua illos nimiũ miserando fletu & eiulatu solicitantes. Pueri verò quinquennes aut triennes matrum patrumque crudelem casum intuentes, vnà miserum clamorem & fletum multiplicabant. Sed frustra hæc pietatis & misericordiæ signa fiebant. Nam Christiani sic neci totum laxauerant animum, vt non sugens masculus aut fœmina, nedum infans vnius anni viuẽs manum percussoris euaderet. Vnde plateæ totius ciuitatis *Ierusalem* corporibus extinctis virorum & mulierum, lacerisque membris infantium, adeò stratæ & opertę fuisse referuntur, vt non solùm in vicis, soliis & palatiis, sed etiam in locis desertæ solitudinis copia occisorum reperiretur innumerabilis.

XXXI. A die autem, qua Vrbs sancta à Sarracenis obsessa, munita ac defensa fuit, vsque ad hanc diem, qua capta & victa, suisque restituta est, nullus Turcorum in ea repertus est, qui paulo antè hanc vi inuadentes, multo tempore obtinuerant, & grauia tributa tam à Sarracenis quàm Peregrinis CHRISTI & indigenis fidelius exigebant. Trecenti Turci erant, qui Ciuitatem Sanctam captiuauerant, longo tempore in ea dominati, plurimis in circuitu vrbibus Syriæ & Palestinæ regionis illis tributariis factis, quas rex Babyloniæ cum Ierusalẽ quondam subditas, & regno suo appendentes, potenter obtinere solebat. Nunc, vt audistis, Christianorum exercitu in obsidione Antiochiæ post captam Nicæam ordinato, idem Rex Babyloniæ, audita gloria, virtute ac victoria Christianorum Principum, & Turcorum humiliatione, in vrbe Ierusalem, quam amiserat, trecentos Turcos in apparatu & exercitu copioso obsedit: Quos plurimo assultu & manganarum impetu expugnatos fatigauit, multum obsistentes ac repugnantes, sed non sine magno suorum detrimento.

XXXII. Erat autem *Solymanus* Princeps & caput horum Turcorum, miles ferocissimus, semper Regi Babyloniæ & eius regno aduersarius. Tandem Turci cum Principe suo, videntes manum suorum exiguam pondus belli & tot millium assultus, tolerare non posse, data mutuò fide & dextris de vita & salute sua, impetrauerunt, quatenus vrbem reddentes, pacificè exirent; & conductum ipsius Regis vsque in Damascum haberent, in qua Princeps magnificus Donimani frater dominari perhibetur, qui nunc cum præfatis Turcis ab vrbe Ierusalem eiectus est. His eiectis, & conductum Regis vsque in Damascum habentibus, Rex Ierusalem ingressus, *Templum Domini* iuxta ritum Gentilium summa reuerentia & humilitate subiit. Deinde *Templum Dominici Sepulcri* cum omni habitu religionis Gentilis introiuit, omnia pacificè perlustrans, & nullum Christianorum à fide & ordine sui ritus auertens. Dehinc reuersus, ciuitatem fideli custodia disposuit; *turrim* verò *Dauid* suo satellitio muniuit, *palatium Solomonis*, & cætera regalia ædificia & defensoria suo iuri mancipauit. Hac itaque ciuitate eius subditione relocata post Turcorum eiectionẽ, nimium gauisus, sed adhuc Turcos sibi à Damasco metuens aduersari, direxit legatos ad Christianorum Principes, circa vrbem Antiochiam residentes, referens, quomodo ab vrbe Ierusalem & regno suo Turcos eiecerit, & quia in omnibus eorum voluntati de Vrbe Sancta satisfacere voluerit; & de fide CHRISTI, Christianitatisque professione, consiliis eorum acquiescere. Sed omnia mentitus, & in dolo locutus est. Nam vrbis introitum Peregrinis negauit omni armorum defensione, & militum virtute, qua poterat, donec cœlestis Regis auxilio, Sarracenis, vt audistis, crudeli nece peremtis, nunc intromissi sunt.

XXXIII. Hac verò miseranda strage Sarracenorum completa, in proximo die Dominico fideles & primores Christianorum inito consilio, dominium vrbis & custodiam Dominici Sepulcri comiti *Reymundo* dare decreuerunt. Quo renuente,

& cæteris vniuersis Capitaneis ad id officium electis, *Godefridus* Dux tandem, licet
inuitus, ad tuendum vrbis principatum promouetur. Promotus ergo consilio &
beneuolentia omnium Christianorum, *turrim Dauid* regis, quam ipse Reymundus,
laxatis fugæ Sarracenis, inuaserat, requisiuit. Sed Reymundus prorsus reddere ne-
gauit, donec minis ipsius Ducis & Christianorum restituere coactus est. Huius ve-
rò Ducis electio & promotio nequaquam humana voluntate facta fuisse credatur;
sed totum DEI ordinatione & gratia factum, cùm procul dubio ex visione cuius-
dam boni & veridici militis didicerimus, ante decem annos huius viæ hunc à DEO
electum & constitutum ductorem, Principem atque præceptorem Christiani ex-
ercitus, vt præ omnibus primatibus actu, victoria & consiliis beatiorem, & fide ac
XXXIV. veritate integriorem. Quadam ergo nocte præfatus miles, *Hezelo* nomine de
Kinwilre villa, quæ est in rubuario, cum eodem Duce in sylua quadam, quæ voca-
tur *Kettena*, venatoria arte fatigatus, facili sopore occupatus est, statimque in spiri-
tu ad montem Sina translatus est: vbi Moyses, famulus Domini, ieiunio quadra-
ginta dierum expleto, claritatē gloriæ DEI meruit videre, & legem de manu DEI
accipere. Super huius denique montis cacumen videbat prædictum cum timore
& mansuetudine facili ascensu attolli, & duos ei in vestibus albis, & pontificali or-
natu obuiam festinare, dicentes: *Qui seruo suo & fideli Moysi contulit benedictionem &
gratiam, eiusdem benedictionibus DEI viuentis replearis, & gratiam in oculis eius inuenias: dux
ac præceptor populi sui Christiani in omni fide & veritate constitueris.* Hoc dicto, miles ex-
XXXV. pergefactus a somno, surrexit, & visio subtracta est. Quid in hac visione con-
siderandum, nisi quòd in spiritu & lenitate Moysi surgeret Dux spiritualis Israël, à
DEO præordinatus, & princeps populi constitutus? Vnde hanc visionem & bene-
dictionem verè & manifestè in eo adimpletam cognoscimus: quia reuera, cùm
plurimi Principes ac potentes, Episcopi & Comites, filiique Regū, viam hanc an-
te illum & post eum institerint, Christianorumque exercitus ductores fuerint, ne-
quaquam prosperum iter fecit illis DEVS, aut sui desiderii compotes facti sunt; ve-
rùm à Regibus & Barbaris nationibus multa illis aduersa, & vniuerso illorum ex-
ercitui, illata sunt: quia non erant illi, per quos salus veniret in Israël. At duce *Gode-
frido* post vniuersos præmissos viam insistente, desperatiq; exercitus duce ac Prin-
cipe existente, omnia aduersa in prospera sunt mutata: nec fuit, quod impediret
viam, aut quæ noceret aduersitas; nec nisi in sceleratis & transgressoribus inuen-
ta fuit iniquitas: inuēta verò iniquitate, ex iustitia vera DEI subsecuta est vltio, qua
& sanctificata est legio. Et sic filii castigati nunc fame, nunc gladio, tandē felices, &
mundi ab inquinamētis, cum duce & principe suo beatum desiderium explentes,
Vrbem Sanctam *Ierusalem* intrare meruerunt, ac Domini Sepulcrum adorauerunt:
XXXVI. mœnia etiam possidentes ex DEI prouidentia & voluntate, hinc vrbis rectorem
ac populi præceptorem gloriosissimè præfecerunt. Præterea reuelatum est
cuidam fratri catholico, & Canonico S. Mariæ Aquisgrani, *Giselberto* nomine, in
septimo mense discessionis ac peregrinationis eiusdem Ducis, quòd caput omniū
& Princeps futurus esset in Ierusalem à DEO præscitus & constitutus. Videbatur
enim fratri adhuc somno dedito, quòd præfatus Dux in sole potenter sedere acce-
pisset; & ex omni genere auium, quæ sub cœlo sunt, in circuitu illius infinitæ copiæ
confluxissent, quarum pars paulatim auolādo minui cœpit, amplior verò pars fixa
& immobilis à dextris & sinistris remanebat: posthæc sol à radiis suæ claritatis ma-
xima ex parte obscuratus est, sedesq; Ducis breui interuallo prorsus deleta, & tota
XXXVII. ferè auium multitudo, quæ remanserat, auolauit. In Sole sedem Dux accepit,
cùm in solio regni Ierusalem promoueretur, quæ omnes mundi superat ciuitates
nomine & sanctitate, sicut Sol sua claritate vniuersas cœli stellas: quam IESVS
CHRISTVS, DEI viui filius, qui verus est sol iustitiæ, sua illustrauit & exaltauit
Deitate, quando in ea crucifixus, passus, mortuus & sepultus tertia die resurrexit à
mortuis; suisque dilectoribus apparuit viuus. Congregatæ sunt aues cœli circa
sedentem, cùm de vniuersis regnis Christianorum parui & magni, nobiles & igno-
biles, illi associati & subditi facti sunt. Auolauerunt aues, cùm plurima Peregrino-
rum multitudo ad terram cognationis suę ex illius consensu & licentia reuersa est.
Sed plurimę aues fixæ & immobiles permanserunt, cùm multi pio amore illius in-
nodati, & familiari eius allocutione delectati, cum eo vltrà remanere decreuerūt.
Post hæc breui interuallo Sol obscuratur, sedes Ducis aufertur, cùm Ierusalem
post paululum temporis viduata, tam magnifico Principe mortuo, multū obscu-
rata est

PATRIARCHÆ Ierosolymitani.	COMI[TES] Tripolitum.	PERSA-	SOLDANVS Turchiæ.
Hernoldus. l.3. p.6. c.2. *Dysbertus*. p.6. c.3.	*Beltrandus*. p. *Pontius*, filius	p.5. c.4.	
Ebermars. ibid. *Gybelinus*. ibid. *Hernoldus*, iterum. ib.	*Beltrandus*. p.	SALAPIÆ. ... s eius. p.5. c.4.	*Solimannus*, nepos eius. p.5. c.4.
Gormos. p.6. c.9. *Stephanus*, primus. c.14. *Guillelmus*. ib.			
	Raimundus, fil... c.16.	...c.15.	
Fulcerus. p.6. c.9. *Americus*. p.6. c.20.	*Raimundus*, fil... c.20.		
Heraclius. p.6. c.24.			
	Raimundus, fil... cipis Antioch...		

...gno ...NIÆ.	In regno TVRQVESTEN	MAGNI CANES IN REGNO CATAY, siue Syria.	IN PERSIA, vel ASIA MAIORI siue in TAVRISIO.
		Cygis, Chaam. p.13. c.5. *Occota*, filius ibid.	
...s fil. Occota.	*Iocym*, primus filius Occota, p.13. c.5.	*Guyo*, filius, ibid. filius *Mango*, ibid. fr. *Cobila*, fr. ibid.	*Gaday*, tertius fil. Occota p.13. c.5. *Halaon*, fil.
			Abaga, fil. p.13. c.7.
			Tangodor, frater. vel *Mahum[e]th*. p.13. c.8. *Argon*, fili[us] Abaga. ib.
...y. ...tate Seraci: po... M. equitum pu... meliores equos de regno Tur... sunt æquè boni bella mouent ...liquando cum inter se.	*Capar*. Hic magis vicinatur regno Imperatoris, quam alii. & potest cōgregare CCCCM. equitum pugnatorum. Hiis gens Imperatoris sæpe infesta est, sed viriliter se defendunt.	*Tamer*, filius Hic sedet in ciuitate Iong, & maiorem putatur habere potentiam quam omnes alii Tartarorum Principes simul iuncti.	*Quiga[tu]*, fr. p.13. c.8. *Bayde*, contang. ibid. *Gazan*, fil. Argon. ib. *Carpanda*, frater ib. Hic potest congregare CCCM. equitum pugnatorum. Diuersarū tamen nationum, qui sunt diuites & be-

Column 283 (left, continued): *Albertus*. p.11. c.5. *Rodulphus*. ib.

Column COMITES (continued): *Boamundus*, filiu[s] ... p.13. — *Boamundus*, filiu[s] ... c.4. — *Boamundus*, filiu[s] ... c.14. — *Lucia*, filia. p.12. Sequenti anno Tripolis.

nè muniti. Huic Capar & Tathay sæpè ... & ibi deficit pabulum animalibus pluribu... etiam ibi quædam aues magnitudinis Pha... transit per Mare Abca, quod est in Georg...

...n viis solum transire possunt ad eum. Prima est de Turquesten versus Persiam, sicca & arida, in loco, vocato Cyba, & locus ille munitus semper manet, maximè tempore hyemali. Sunt fossata & fortilitia, & sic hostium produnt aduentum. Tertia via est per mare Maius, quæ

rata eſt à fama & gloria ſua, multiſque militibus & belligeris viris in illius caſu at-
tenuata. Horum ſomniorum præſignatione ex DEI ordinatione, populique XXXVIII.
Chriſtiani beneuolentia, *Godefrido* ad Principem & rectorem ſuorum confratrum
in ſolio regni Ieruſalem exaltato, quidam fideliſſimus Chriſtianus, vrbis indigena,
lege CHRISTI pleniter inſtructus, *Crucem* quandam ſemiulnæ, auro veſtitam,
cui Dominici ligni particula in medio erat inſerta, ſed fabrilis operis expers & nu-
da, indicauit ſe abſcondiſſe in loco humili & puluerulento deſertæ domus, pro-
pter metum Sarracenorum, ne in hoc turbine obſidionis inuenta eadem Crux,
auro ſpoliaretur; & lignum Dominicum ab his indignè tractaretur. Hac ſancta re-
uelatione ligni Dominici vniuerſi lætati fideles, qui aderant, in omni abſtinentia
pura & diſciplina, ſexta feria, quæ eſt dies Dominicæ paſſionis, proceſſione hono-
rifica clerus & populus conuenerunt ad locum, vbi abſconditum fuit lignum ve-
nerabile. Quod cum timore & reuerentia ſuſceperunt, & ad Templum Dominici
Sepulcri cum omni deuotione, hymnorumque modulatione, ferre, & ibidem col-
locare, decreuerunt. Poſt hæc placuit vniuerſo cœtui fidelium, & viſum eſt XXXIX.
vtile acceptumque coram DEO, quoniam vniuerſitas Gentiliũ ab vrbe ſancta ex-
terminata eſt, & ſacrilegi ritus, *Godefridus* quoq; Princeps Chriſtianorum in thro-
no Ieruſalem exaltatus ad protegendam vrbem eiuſq; habitatores, vt paſtor etiam
& *Patriarcha* reſtitueretur, qui gregi fideliũ, ſanctęq; præeſſet eccleſię. Nam viduata
erat paſtore ſuo, Patriarchâ, viro ſanctiſſimo, in inſula Cypro tempore obſidionis
Ieruſalem, ex hac luce ſubtracto. Migrauit idem Patriarcha ab Ieruſalem & Sepul-
cro Domini, audito aduentu & ſede Chriſtianorum circa mœnia Antiochiæ, pro-
fectus ad inſulã Cyprum propter minas Turcorum & importunitatẽ Sarracenorũ.
Fuit quippe vir grandæuus & fidelis CHRISTI ſeruus, qui à prædicta inſula pluri-
ma caritatis dona duci Godefrido cæteriſq; Principibus miſit in initio obſidionis
Ieruſalem, interdum fructum arboris, qui dicitur malum granatum, interdum prę-
cioſa poma cedrorum Libani, interdum pauones ſaginatos, aut laudabile vinũ, &
quæcunq; iuxta poſſibilitatem ſuam conſequi poterat; ſperans, ſub iiſdem Princi-
pibus adhuc ſancta Eccleſia reſtaurata, pacificè & ſecurè ad Sepulcrum Domini
noſtri IESV CHRISTI, filii DEI viui, ſeruire atque præeſſe. Sed recuperata à fide-
libus vrbe *Ieruſalem*, & ſacra illius eccleſia renouata, Chriſtianiſſimus Patriarcha
è vita diſceſſit, ſicque eccleſia ſuo paſtore viduata remanſit. Quapropter conſilio
inter Chriſtianorum Principes habito, & ſæpius diſcuſſo, vt prædictũ eſt, quis tan-
to viro ſuccederet, non aliquis repertus eſt tanto honore & diuino regimine di-
gnus. Ideoque dilatio facta eſt, donec inueniretur aliquis, qui ad hoc Pontificale
officium foret idoneus: & tantùm *Arnolfum de Rohes*, clericum miræ prudentiæ &
facundiæ, *Cancellarium* ſanctæ Eccleſiæ Hieroſolymitanæ, procuratorem ſancta-
rum reliquiarum, & cuſtodem eleemoſynarum fidelium conſtituerunt. Pro- XL.
moto nunc Arnolfo ad hanc dignitatem ſanctæ & nouæ Eccleſiæ, donec eligere-
tur Patriarcha, DEO & populo acceptabilis, placuit ſummo principi Ieruſalem,
duci *Godefrido*, nec nõ & cæteris omnibus, vt in Templo Dominici Sepulcri vigin-
ti fratres in CHRISTO diuini cultores officii conſtituerentur, qui aſſiduis Domi-
no DEO viuenti in laudibus & hymnis pſallerent; hoſtiam corporis & ſanguinis
IESV CHRISTI deuotè immolarent; deinde cotidianam ſuſtentationem de obla-
tione fidelium conſtitutam ſuſciperent. Sic diuino decenter obſequio reſtaurato
à duce Catholico Chriſtianiſque principibus, campanas ex ære cæteriſque metal-
lis fieri iuſſerunt, quarum ſignum fratres dum caperent, mox ad Eccleſiam, laudes
pſalmorum miſſarumque vota celebraturi, feſtinarent, & populus hæc auditurus
vnà properaret. Nõ enim huiuſcemodi ſoni aut ſigna viſa vel audita ſunt ante hos
dies in Ieruſalem. Dehinc curriculo quinque hebdomadarum tranſacto, dux XLI.
Godefridus, audita fama Gentiliũ, munita vrbe & turri Dauid fideli cuſtodia, aſſum-
tis ſecum ſociis, *Roberto* Flandrenſi & *Tankrado*, profectus eſt in cãpeſtria *Aſcalonis*,
audire & intelligere de rebus & conſiliis Gentilium. Vbi fortuitò ſibi nuncius oc-
currit, referens, quòd *Merauis*, ſecundus à rege Babyloniæ, & vniuerſa multitudo
Gentilium, vt arena maris innumerabilis, ex mãdato Regis iam ad Aſcalonẽ naui-
gio deſcenderunt; arma, eſcas & armenta infinita adduxerunt, omnemq; belli ap-
paratũ copioſum; & quod vrbẽ Ieruſalẽ & exules Chriſtianos obſidere decreuerũt.
Gens enim *Publicanorum*, & gens nigerrimæ cutis de terra Æthiopiæ, dicta vulgari-

ter *Azopart*, & omnes barbaræ nationes, quæ erant de regno Babyloniæ, illic ad vrbem Ascalonem conuentum habere statuerunt. Dux verò *Godefridus* & qui cum eo erant, *Robertus* Flandrensis, *Tankradus* & *Eustachius*, frater ducis, comperta fama aduentantium copiarum armorumque Gentilium, iuxta montana, quæ procedunt ab Ierusalem, hospitati sunt. Deinde missa legatione comiti *Reymundo* Ierusalem, & *Roberto* Nortmanorum principi, omnia aperiri iubent: quanta scilicet collectio Gentilium Ascalonem occupauerit, & viam vsque Ierusalem habere constituerit. Vnde eosdem Principes cum omni manu equitum & peditum ad resistendum infidelibus accersunt. *Petrum* verò eremitam, & *Arnolfum*, quem Cancellariũ ac custodẽ Sepulcri Domini constituerant, cum ligno Domini adesse monuerunt ad *Ascalonem* in occursum turmis infidelium sine aliqua dilatione: sed paucos tamen fideles in tuitione ac defensione vrbis remanere decreuerũt.

XLII. His ita dispositis, & exercitu per vrbem diffuso, admoniti ex legatione Ducis & comprimorũ, equos & arma, breui interuallo deposita, reparant & resumunt, & iter in cornibus, & tubis & musicis & cytharis, omnique voce exultationis & lætitia per montana insistentes, duci Godefrido, in terminis Ascalonis residenti, coniuncti sunt, per prata & loca compestria hospitati. Solus comes *Reymundus* adhuc stimulo inuidiæ sæuiens aduersus ducem Godefridum, eò quòd turrim Dauid amiserat, inuitatus venire noluit, cum omni manu suorum sequacium: donec denuò à Duce cunctisque Principibus minis pulsatus & admonitus, tandem ex consilio suorum, & blanditiis fidelium virorum, exurgens, atque per montana regia via incedens, cum ingenti manu suorum Duci & prædictis Principibus in campestribus associatus est. Armenta, cameli, asini, boues, bufli, & omne genus domestici pecoris à Sarracenis in iisdem campestribus in multitudine graui dolosè præmissa erãt & dispersa: vt populus Christianus ex concupiscentia raperet & cogeret, prædæque animũ aduerteret; vt sic rapinis impeditus, facilius ab hoste superaretur. Sed quidam nobilissimus ex Sarracenis, quondam vrbis *Rametis præfectus*, qui pacem & fœdus, superata Ierusalem, cum Duce iniit, nunc in auxiliũ ipsius Ducis Godefridi, licet Gentilis, fideli intentione aduenien, dolositatem Babyloniorum enucleat: dicens, armenta nõ aliam ob causam Sarracenos, Arabes, cunctosq; Gentiles præmisisse, nisi vt Peregrinos impedirent, quò magis prædæ quàm defensioni studerent. Hac præmonitione Gentilis principis dux & vniuersi rectores Christiani exercitus rem præcauentes, edictum in omni catholica legione statuunt, vt *quicunque de Peregrinis prædam ante prælium contigerit, auribus & naribus truncatus puniatur.* Iuxta verbum & edictum istud omnes à vetito manus continuerunt, solùm quod victui hac nocte sufficeret, contraxerunt.

XLIII. Altera autem die, prima aurora radiante, vniuersus populus DEI viui bello armatur, in voce exultationis, & omni dulci modulatione iucunditatis, cytharis & musicis, tanquam ad conuiuium pergentes, lætati: Sanctæ Crucis signaculo ab *Arnolfo, Petro*, cæterisq; sacerdotibus muniti & signati, cõfessionis puritate confortati sunt, sub quorum anathemate rursus præda & aliqua rapina ante agonem interdicta est. Præfectus autem ciuitatis Rametis videns populum in tibiis, cytharis, musicarumque sonis, ac voce exultationis iocundari & psallere, tãquam ad epulas omnium deliciarum inuitati essent, admiratus est vehementer; & Ducem super his sciscitatur, dicens: *Miror, & sufficienter mirari nequeo, vnde populus hic in tanta lætitia & voce exultationis glorietur, quasi ad conuiuium iturus, cùm hodiè mors illi præsens sit, & præsens martyrium vniuersos prætoletur, & varius sit euéntus belli; atque multa nunc & intolerabilis virtus aduersariorum congregata, non procul hinc castra sua locauerit.* Ad hæc Dux, fide CHRISTI plenus, & spirituali responsione instructus, sciscitanti viro super his sapienter exposuit, cur in spe hodiernæ mortis præsentisq; prælii, ingenti gaudio dulciq; melodia Christianus populus delectaretur. Dicebat enim: *Populus hic, quem vides & audis in voce exultationis aduersus inimicos properare, & prælium in nomine Domini* IESV CHRISTI, *filii* DEI *viui, committere, scito, quòd certus est hodie de corona Regni Cælorum; & quia ad meliorem transibit vitam, in qua primùm feliciùs incipiet viuere, si pro eius nomine & gratia in hoc prælio mori meruerit. Ideo in gaudiũ & iubilationem cor nostrũ erigitur: quia si fortè corruerimus in manu inimicorum, potestatẽ habet Dominus* IESVS, DEVS *noster, animas nostras in paradiso gloriæ suæ collocare. Iccirco non timemus mortem ante inimicorum impetum: quia certi sumus post temporalem mortem, de certa illius retributione. Hoc verò signum sanctæ Crucis, quo munimur & sanctificamur, procul dubio spirituale nobis scutũ est contra iacula inimicorum; & in eodem sperantes, tutiùs aduersus pericula cuncta stare audemus. In hoc vtiq; signo*

sanctæ

sanctæ Crucis redemti sumus de manu mortis & inferni, ac potestate Angeli nequam. Et in sanguine Domini nostri IESV CHRISTI, filij DEI viui, ab omni inquinamento veteris erroris emundati, fiduciam habemus vitæ æternæ.

XLIV. Ducis responsione audita, rogatur per perennis vitæ instructionem suprà dictus Gentilis, vt cùm & ipse causa Christianissimi ducis & Catholici populi contra gentem & confratres suos pugnaturus esset, eodē sanctæ Crucis signaculo muniatur & sanctificetur, quatenus fide & spe eiusdem sanctæ Crucis & Crucifixi incolumis ab armis, & inimicorum insidiis, conseruaretur: vtrum autem statim aut post bellum baptismum susceperit, incertū habemus, præter quod quidam profitentur, quòd visa virtute & victoria Christianorū, baptismi gratiā perceperit. Huius verò sanctæ Crucis signaculo de manu Arnolfi vniuerso cœtu Christianorum vnà cum Gentili Principe sanctificato, ad arma sumenda, loricas induendas, acies ordinandas & vexilla in hastis extollenda, omniū fit labor & intentio. Nulla armentorum & vetiti gregis fit concupiscentia; sed præmissi greges & armenta ad decipiendos fideles CHRISTI, splendore armorum, galearum, clypeorumque stupescunt, & vehementi strepitu ac clamore exercitus attoniti, admirantur. Vnde erectis auribus stupefacti, & immobiles diu persistētes, tandem sociantur equitibus & peditibus, & sic armatis permixti cuneis, cum euntibus ibant, & cum stantibus stabant; atque nubem pulueris multiplicantes, Sarracenis, rem ignorantibus, & cum sua multitudine copiosa à longè stantibus, timorem asperserunt.

XLV. Christianis deinde à montanis egressis, & in valle ac loco campestri consistentibus, vbi *Sarracenorum, Arabum, Maurorum, Publicanorumque* tentoria fixa erant, & acies ordinatæ, greges & vniuersa armenta, quæ nemo denumerare poterat, sponte segregata & directa sunt sine rectoribus & sine magistris ad locum satis vicini pascui; ac si diuino nutu præmonita & iussa vltrò cuneis Catholicis cederent, ne fortè eis impedimentum fierent; sed vt ibidem in loco pascui persistentes, à Christianis post victoriam reperiri possent. Nec mora, segregatis pecudibus, & visis infidelium turmis, acies Gallorum, sicut constitutæ erant, hæ in fronte, hæ à dextris & sinistris, aliæ ad extremum pugnaturæ, bello aptantur. Vniuersi verò equites & pedites circa sua signa & vexilla cateruatim conferuntur. *Godefridus* dux, & summus post Dominum dominatorum Ierusalem, cum duobus millibus equitum & tribus peditum in omni armatura loricarum, galearum, clypeorum, lancearum & sagittarum portas Ascalonis obsedit, ne vlla vis inhabitantium ab vrbe hac parte erumperet, Gallosque retrò post terga improuisos impugnaret. Comes verò *Reymundus* à dextris versus pomaria spaciosa ac densissima, quæ extra muros erant, cum ingenti manu suorum aciem suam dirigebat, vt bello ingruente, sociis vires & opes augeret; cordaque metu fluxa ab instanti subleuaret angustia. *Robertus* Nortmanorum princeps, & *Robertus* Flandrensis, *Oliuerius* de Iussi, *Gerhardus* de Keresi, *Reynardus* de Tul, densata fronte acies à sinistris cōtra Mauros, & omne genus Gentium in campestribus moderabantur ad committendum prælium. Vniuersi autē equites & pedites Christianorum conglobati in signis & vexillis, ad resistendum illic pari animo constiterunt.

XLVI. Sic vtrinque facie ad faciem obsistentibus, crudele bellum inhorruit. Nam *Azopart*, qui flexis genibus suo more bellum solent cōmittere, præmissi, in fronte belli grauiter sagittarum grādine Gallos impugnauerunt, tubis & tympanistris intonātes, vt tam horribili sonitu equos & viros perterritos à bello & locis campestribus absterrerent. Habebant etiā iidem Azopart, viri horridi & teterrimi, flagella ferrea & sæuissima, quibus loricas & clypeos graui ictu penetrabant, equos in frontibus percutiebant, & sonitū terribilem per vniuersa agmina fidelium faciebant. Gens verò *Arabum* & *Sarracenorum* ac *Publicanorum* nūc lanceis, nūc sagittis, nunc fundibulis & omni genere armorū in millibus suis accedentes, aduersus Christianorum acies dimicabant, prælia multiplicantes, & plurimum diei consummantes. E contra Christianorū manus exigua aduersus tot millia innumerabilia medio inuoluitur certamine, incessanter prælia conferēs, & hostiles acies atterens & attenuans. Tandē bello ingrauato, & Gentiliū cuneis, DEO opitulante, contritis, totus exercitus Regis Babyloniæ fugam iniit; & per agrorum planiciem versus maritima dispersus, tendebat à facie cædentis & persequentis.

XLVII. *Godefridus* dux, *Reymundus* comes, *Eustachius*, *Tankradus*, *Cuno* de Monte acuto & filius eius *Lambertus*, videntes quòd Gentilium exercitus & eorum virtus deficiēs cedebat, in impetu equorū & vehemēti cōcursu ac clamore pedestris vulgi mediis aduolant hostibus, & nimia cæde inter eos sæuientes, plurimum auxilii fratri-

bus contulerunt. *Arabes* verò cæteræque gentes, vt perspexerunt quòd deinceps bellum sufferre non possent, dispersi & contriti, per campos & angustas semitas fugam arripiunt. Sed vndique ab insequentibus victoriosisque militibus vt miseræ pecudes passim perimuntur. Horum infinita pars cùm victa cederet, insecutione Christianorum oppressa, spe salutis, & causa effugiendi, ad naues & maritima contendit. Vbi comes *Reymundus* casu illis occurrit, quos crudeliter cædens & insequens, in profundum maris fugientes, submergi ad tria millia crebra armorum percussione arctauit. Sarracenorum autem cohortibus sic atroci cæde perterritis, & aliis ad mare fugam meditantibus, aliis ad pomaria, plurimis verò portam *Ascalonis* intrare quærentibus, vniuersi victores Christianorum diffusi sunt per tentoria Gentilium, alii rapientes preciosam purpuram, alii vestes & vasa argentea, plurimamque massam vtriusque metalli preciosioris, alii camelos, mulos, equos, dromedarios cum asinis fortissimis; & cuiq; prædæ, sicut ieiuni & longa abstinentia macerati, nunc totius belli immemores, manus suas inferebant.

XLVIII. At Gentiles, quorum innumerabilis multitudo adhuc in littore maris & campestribus locis abundabat, videntes quomodo populus Galliæ rapinis & prædis totus inhiabat, & ab insecutione cessauerat, vsquequaque relictis sociis, & signo tubarum & cornicinum readunatis viribus suorum, viros prædæ intentos, & belli oblitos, viriliter incurrunt, graui strage perimentes incautos: totamq; victoriam Christianorum cruentam reddidissent, nisi dux *Godefridus*, princeps summus Ierusalem, qui versus montana extremas acies dirigebat, periculum illorum considerans, & quia auaritia essent cæcati, sine mora in faciem inimicorum aduolans, prædam prohibuisset; vniuersisque cum iurgio ad defensionem sic hortatus fuisset, dicens: *O viri rebelles & incorrigibiles, quis vos fascinauit, vt ad prædam vetitam & illicitam manus vestræ conuerterentur, donec inimici vestri, DEO auxiliante, in gladio corruissent? Eia relinquite prædã, & hostibus insistite, & nolite cedere nunc insurgentibus, & amaram de vobis vindictam quærentibus.* Dixit, & medias perrumpens acies strictis mucronibus, in manu suorum sequentium graue hostium reddidit exterminium; & tunc vniuersos à prędą reuocatos, secum acciuit in opus belli repetiti. Rursus superati Gentiles, terga vertunt, ab armorum creberrimis ictibus ad Ascalonis vrbem fugam maturantes.

XLIX. Dux verò & qui cum eo erant, fugientes persequebantur tam equites quàm pedites, & nullo interuallo à tergo aduersariorum abfuerunt; sed in cæde grauissima persequentes, vsque ad portam *Ascalonis* eos persecuti sunt. Fortunati, qui in portam recepti sunt, aut intromitti potuerunt. Nam tanta pressura fugiendi & intrandi Sarracenis in ipsis foribus vrbis fuisse refertur, vt duo millia & amplius occisorum & suffocatorum sub pedibus intrantium hominum, equorum & mulorum in foribus & ante fores extincta perierint. Postremi verò & in fuga tardiores, videntes hinc & hinc angustias animæ suæ, & difficilem portarum introitum, & in hoc horrore armorum ianuis clausis se ab vrbe exclusos, arbores palmarum, alii ramos oliuarum aut ficorum conscendere properabant: vt saltē ramorum foliorumq; densitate latere, vel liberari possent. Sed pedites Christiani nimium propinqui, miseros in arboribus visos, & patefactos subitò sagitta transfigebāt, & quasi aues volatili telo percussas, ab ipsis arborum ramis moribundos humi procumbere, plurimumq; terræ cogebant operire.

L. *Sexta feria, prid. Idus Augusti mensis* commissum est hoc prælium à viginti millibus Christianorum aduersus trecenta millia Gentilium, Sarracenorum, Arabum, Publicanorum, Maurorum de terra Æthiopiæ. Quorum triginta millia in aperta camporum planicie cecidisse, nobis retulerunt, qui in eodem certamine præsentes affuerunt: præter duo millia suffocatorum & occisorum in porta vrbis; & absq; his, qui armorum pericula vitare existimantes, vndis abyssi maris submersi sine numero perierunt. Nulli vero Christianorũ viri nominati illic ceciderunt, pręter paucos pedestris vulgi, vt procul dubio à veridicis fratribus cōpertum est. Hac fugâ & contritione Gentilium, ac Christianorum victoriâ, longissima hasta, argento operta per totũ, quod vocāt *Standart*, & quæ Regis Babylonię exercitui signũ præferebatur, & circa quam præcipua virtus densabatur, ad quam victi & dissipati reuertebantur, capta est à *Roberto* Nortmanorum Principe, & in Templum Dominici Sepulcri transmissa; & vsque in hodiernum diem ob memoriam victoriæ Christianorum attitulata est. Nunc ergo hac bellorum tempestate sedata, atque *Meraui*, qui secundus à Rege in omni decreto & consilio habetur, cum tota gente sua triumphato, Christianis lætitia prædarum tam in tentoriis quàm

quàm armẽtis, camelis, buflis, asinis, ouibus, hircis, bobus, cũctisq; rebus tribuitur. Quibus plurimi onusti & refocillati, tota nocte gradiẽtes, in gaudio cordis & voce exultationis Ierusalẽ reuersi sunt, ante Sepulcrum sanctissimũ DEO laudes & gratias super omnibus referentes, quæ eis prosperè & gloriosè acciderunt.

LI. Dux *Godefridus* readunatis sociis equitum & peditũ circiter duo millia, vrbis Ascalonis portas in omni latere obsedit, vt ciues & milites ex noua cæde & recẽti victoria stupefacti ac trementes, ciuitatem redderent; vltrà desperantes Regis Babyloniæ auxilium, cum totius regni sui virtus congregata, vehementer nunc attrita fuerit & dissipata. Verùm vbi aliquid noctis processit, plurimumq; cõsilii Ascalonitæ de vrbis redditione & vitæ intercessione iniissent, comes *Reymundus*, inuidus omnis gloriæ ducis Godefridi propter turrim Dauid, quam amiserat, Sarracenorum ciuibus occultam in hunc modum misit legationem: *Estote viri fortissimi, & minis Ducis Godefridi ne terreamini, vrbem in manus eius reddentes: quia vniuersi Principes nostri reditũ in terrã cognationis suæ post peractum bellum habere decreuerunt; & exiguam manũ pugnatorum hac nocte circa vrbẽ cum illo remanere sciatis.* Hac Comitis legatione & solamine ciues ac milites animati, & à redditione vrbis & dandis dextris auersi, orto Sole, in mœnibus ad defensionẽ constiterunt, sagittis, fundibulis, omniq; armorũ genere Ducem cum suis ab obsidione vrbis arcentes. Dux autem visa illorũ audacia & repugnatione, & quia de omnibus suis non amplius quàm septingenti equites secum remanserant, & quia instinctu & suasu eiusdẽ Comitis vniuersi Principes abierãt, in littore maris viam continuantes, mouit & ipse castra ab obsidione, via regia secus maritima vsq; ad ciuitatẽ *Assur* præcedentes comprimores consecutus. Illic comes *Reymundus* per diei vnius & noctis spaciũ obsidionẽ circa ciuitatẽ Assur egerat, arbitrans ex noua cæde & recenti victoria ciues concussos vrbem in manu eius reddituros. Plurimas etiam minas & terrores ciuibus inferens, interdũ vitam & salutem & omnẽ gratiã ab eo consequi, si redderent vrbem, promittebat. Sed ducis Godefridi aduentu cõperto, conscius doli aduersus eum, quẽ per inuidiam fecerat, cum omni comitatu suo ab obsidione Assur recessit, hortatus ciues, ne Godefridũ expauescerent; & nè aliqua minarum illatione aut bellico impetu vrbem illi aperirent, plurimũ contestans, quia nullus Principũ qui præcesserãt, illi ad auxiliũ rediret.

LII. Taliter ciues adhortatus ad impedimentum Ducis, iter maturauit, & in regione, quæ est inter *Cæsaream* & vrbem *Cayphas* iuxta fluuium quendam dulcis aquæ, *Roberto* Flandrensi, & æquiuoco suo, *Roberto* Nortmanorũ Principi, cæterisq; primoribus associatus est. *Godefridus* dux ad Assur veniens, ciuitatem per diem obsedit, si fortè aliquo euentu aut timore Assyriis incusso, in manu eius traderetur. Sed Reymundi suasione & attestatione hos sicut Ascalonitas rebelles ac resistẽtes inueniens, tristi animo diuertit ab vrbe; & admonuit socios, vt Reymundũ in castris impeterẽt, & omnẽ nefas, quod aduersus se egerat, in caput illius redderent. Qui statim loricis induti, dũ vexillis erectis in castra veniũt, & in Comitẽ animo irato tendere disposuissent, Reymundus verò pariter ex prouidentia armatus ad resistendũ illi occurrere decreuisset, Robertus Flandrensis & cæteri viri magnifici interuenerũt, viros grauiter arguerũt; quos tandẽ vtrinq; multo conatu placatos in cõcordiã reduxerũt.

LIII. Iam DEO & Domino nostro IESV CHRISTO fauente, his in concordiam reductis, *Robertus* Flandrensis, *Robertus* Princeps Nortmanorũ, *Reymundus* pariter de Prouincia, & vniuersi Principes reditus sui intẽtionẽ Duci aperiũt; ac beneuolũ in omnibus, quæ habebant in animo, humili & mansueto habitu colloquio inuenerũt. Dux verò in cunctis volũtati fratrũ satisfaciẽs, *Ierusalẽ* remeare decreuit, eò quòd potestas vrbis in tuitione & defensione ipsius coll[illegible]a sit: & diu colla sociorũ amplexãs, & omnes benignè deosculans, obnixè cũ lacrymis precatur, eos in bono cõmendans, vt sui memores existant, & cõfratres Christianos admoneãt, quatenus ad Domini Sepulcrum venire non dubitent; ac sibi cæterisq; consociis in exilio remanẽtibus, auxilio de die in diem aduersus tot barbaras nationes cõcurrant. Viri verò & ciues *Assur*, audito quòd Dux remeabat, & cũ Reymundo cæterisq; in concordiã redierat, de salute vrbis & pace fœdus cum Duce pepigerunt, obsides tributorũ & ciuitatis constituentes illi. Ipsi pariter ab eodem Duce pro stabilitate fidei & pacis *Gerhardum* sibi deuotũ militem, ortum de castello Auennis, obsidem susceperunt.

LIV. Et ecce tot præliis, tot laboribus omnibus seculis inauditis, in victoria & bono fine completis, Duce quoque & vniuersis sociis mutuo commendatis, magni & pusilli, primores & subditi, in terram natiuitatis suæ reditum parant à diuti-

BB

no exilio; & *palmas* victoriæ in manu sua referunt, prę nimia pietate lachrymis affluentes super fratribus in exilio relictis. Quibus, osculo dilectionis dato, valedicentes, viam remensi sunt per easdem ciuitates & montium difficultates iuxta mare Palæstinum, qua & venerant in Ierusalem: vbi illis ab omnibus prædictis ciuitatibus, *Ptolemaide*, *Tyro*, *Sidone*, *Triple*, *Baurim*, & reliquis ciuitatibus, licentia concessa est vendendi & emendi vitæ necessaria. Ab omni denique impetu & insidiis à facie eorum omnes gentes vrbesque earum quieuerunt, pauidæ & tremefactæ super contritione Regis Babyloniæ, & victoria, quæ ipsis fidelibus à DEO viuente collata est. Sic igitur securè & pacificè loca hæc transeuntes, pauca quidem arma habentes, sed palmas in signum victoriæ manibus portantes, in regionem ciuitatis *Gybel*, frugibus & vineis opulentissimam, declinauerunt: vbi procul à mœnibus vrbis propter loca riuis & pascuis commoda in aperta camporum planicie tabernacula extendentes, duobus diebus bonis vberrimis terræ illius delectati sunt.

LV. His itaque in locis dum moram facerent, nunciatum est illis, quomodo *Boemundus*, auaritia aggregandi & acquirendi insaturatus, *Laodiceam*, vrbem & habitationem catholicorum Græcorum, longa obsidione occupasset; turresque duas ciuitatis, in littore maris sitas, magistras vrbis à nautis tributa exigentis, iam captas inuasisset auxilio & nauali assultu *Pisanorũ* & *Genuensiũ*; custodesque catholicos alios trucidasset, alios visu excæcatos ab ipsarũ arce eiecisset. Sed Pisani & Genuenses nõ nimiũ super his iniuriis criminandi sunt: nam ex ore Boemundi longè aliter, quàm res esset, intellexerunt. Vnde falsa illius adhortatione ducentis nauibus prædictas turres vallauerunt, & malis nauium, procera longitudine nubes tangentibus, & sportas vimineas in summitate affixas continentibus, custodes præsidiorũ grauiter oppresserunt, creberrimis lapidum & sagittarum ictibus à superueniente arbore turres & viros impugnantes. Audito enim Pisanorũ & Genuensium aduentu, *Boemũdus*, Princeps subdolus, & frater auarus, ab Antiochia, sex milliaribus Laodiceæ vicina, illis occurens, omne malum & grande nefas de ciuibus *Laodicea* referebat: hos enim noxios esse Christianorum calumniatores: vt sic omnium animos in odium ciuium, & vrbis obsidionem, facilius hoc concitaret instinctu. Quare factum est, vt creduli verbi illius primùm turres obsidentes, custodes earum in deditionem cogerent; dehinc turribus suâ arte vel vi superatis, vrbem cingerent. Qui graui & longo assultu ciues vexantes, iam trans vallum murorum pontes duos potenter locauerunt, per quos vsq; ad mœnia faciliùs ipsis pateret accessus, & sic vrbs angustiata in breui Boemundo redderetur. In proximo enim fuit, vt ciuitas applicitis huiusmodi ingeniis caperetur, ciues punirentur, & Boemundo omnia iniustè traderentur. Iniustè quidem. Nam in obsidione Antiochię eadem Laodicea nauali obsidione & assultu *Winemari* de Bulonia, piratarũ magistri, & quorundã Christianorũ, cum præfatis turribus superata & capta est. Hi collectione nauium, è diuersis terris & regnis contracta, scilicet ab *Antwerpia*, *Tyla*, *Frisia*, *Flandria*, per mare Prouincialibus in terra S. Ægidii, de potestate comitis Reymundi, associati, nauigio in circuitu orbis terræ vsque ad ipsam vrbem Laodicę appulsi sunt. Quam occupantes & expugnãtes, Turcos & Sarracenos, iniustos dominatores, in ea repertos gladio percusserunt, vrbem verò & eius mœnia apprehendentes, comiti Reymundo cũ ipsis turribus post obsidionẽ Antiochiæ contulerunt. *Winemarus*, magister & ductor piratarũ, post hæc à Turcopolis & militibus regis Græcorũ captus & carceri deputatus est: sed ducis *Godefridi* interuentione post plurimum temporis à carcere & vinculis eductus est. Comes verò *Reymũdus* post captionẽ Antiochiæ, decreto itinere suo in Ierusalẽ cum cæteris, *Imperatori Constãtinopolis* Laodiceã ciuitatẽ, Turcis & gẽtibus ereptã, restituit; & sic fidẽ inuiolatã illi reseruauit. Iurauerat enim sibi, fœdusq; percusserat cũ eo vnà cũ Godefrido & Principibus cęteris, de cunctis vrbibus, castellis & terris, ad regnũ ipsius pertinentibus, nihil quicquã de omnibus retinere aut mentiri. Hac de causa Boemundũ Principes, ab Ierusalẽ regressi, & in terminis ciuitatis Gybel hospitati, cõperientes Laodeceã iniustè obsedisse, ac Imperatori comitiq; Reymundo iniuriã fecisse, nuncios cõstituũt, qui eũ amicabiliter & pacificè ex legatione & rogatu Christianorũ confratrũ, ab Ierusalem in victoria DEI redeuntiũ, cõpellarẽt, quatenus ab vrbis obsidione recederet, nullamq; vltrà Christianis calumniã inferret.

LVI. Interea dũ ad hoc nuncii eligerẽtur, Episcopus Pisanorũ, *Dagobertus* nomine, cognito aduẽtu & reditu Christianorũ Peregrinorũ ab Ierusalem, quorum per plurimum tempus fama nota fuit aut memoria vsque ad

diem

diem hanc, assumtis aliquibus viris de comitatu suo egregiis, fratres adire & visitare contendit. Quibus inuentis in regione prædicta, nullo modo à fletu præ gaudio se continere potuit; sed in omnium Maiorum atque minorum colla ruens, cœpit cum lacrymis vniuersos deosculari, dicens: *Verè & absque vlla ambiguitate fateor vos filios & amicos DEI viuentis, qui non solùm rebus vestris, vrbibus, castellis, prædiis, vxoribus, filiis ac filiabus abrenunciauistis, sed etiam animabus vestris non pepercistis, cùm hanc DEI & Domini nostri* IESV CHRISTI *expeditionem, in tam longinquas & barbaras nationes facere non dubitastis; totáque aduersa, vt compertum habemus, pro redemtoris nostri gratia sustinuistis. Non est auditum à* CHRISTI *natiuitate, vt aliquis Christianorum exercitus, per tot regna & pericula transiens, Ierusalem, in potentia & virtute, expugnatis & eiectis adulterinis filiis & incolis, obtineret, ac loca sancta mundaret; atque in ea post victoriam ad tuendum magnificum Christianorum principem Godefridum exaltaret, sicut de gloria & virtute eius & vestra nunc accepimus. Propter quod gauisi desiderio videndi vos, & salutandi ac colloquendi, huc venire decreuimus.* Ad hæc a fidelibus Peregrinis venerabili Episcopo sic responsum est: *Si* LVII. *Christianorum prosperitati congaudetis, & saluti arridetis, cur Christianis ciuibus, videlicet vrbis Laodiceæ iniustè vim intulistis, turres eorum cepistis, custodes trucidastis, & adhuc vrbem obsidione vallastis?* His auditis, Episcopus benignè & patienti animo excusauit se, ac se suosque in omnibus ignoranter deliquisse profitetur, dicens: *Mundi à sanguine hoc sumus. Nam cùm rudes ac totius guerræ ignari, nauigio ad has partes venissemus, Boemundus ab Antiochia nobis obuiam factus est, qui ciues Laodiceæ falsos Christianos esse asseruit; eosdem etiã semper Christianis confratribus aduersari, & traditores Peregrinorum apud Turcos & Sarracenos fuisse illos summopere referebat. Ad hoc vlciscendum, opem & virtutem nostrã precatus est. Nos verò verbis & assertionibus illius credentes, hosq; ciues sceleratissimos æstimantes, vires & opẽ sibi ad obsidendã vrbem & eius habitatores contulimus; & obsequiũ nos præstare DEO in occisione illorum arbitrati sumus. Sed nunc veritatẽ ex ore vestro nouimus, quomodo inuidia & auaritia, non DEI gratia, hos Boemũdus persequitur; & nos miserè decepit ad obsidendos & puniendos Christianos. Et ideo sine mora ad nostros redituri, rem aperiemus, & sic ab vrbe eos & ab omni impugnatione cohibebimus.* Hoc dicto, nuncii ab exercitu Hierosolymitarũ cum Pisanorũ LVIII. Episcopo profecti sunt. Sed *Boemundũ* in nimia auaritiæ suæ pertinacia reperiẽtes, legationẽ confratrum & comprimorũ benignè sibi aperuerunt, quatenus ab vrbe Laodicea arma & vires suas amouerent, ne erga Imperatorẽ Græcorũ fidẽ promissã mentirentur, & reditus sui impedimentũ grauissimum in regno illius paterentur. Boemundus verò auditis nunciorũ verbis, petitionẽ & admonitionẽ fideliũ prorsus spreuit; & nunquã se recessurum à muris & mœnibus *Laodiceæ* asseruit, donec vrbs & ciues suæ manuciparẽtur ditioni. Nuncii autẽ omnia responsa & aspera verba Boemundi, eiusq; impatientiã, ad exercitũ referentes, primoribus indicant; ac iras omniũ vehementer acuentes, eò animos illorũ commouẽt, vt arma acquiri, & bello aptari vniuersi, parui & magni, monerentur. Ad hæc *Episcopus*, Boemundi intentione & respõsione cognita, in castra & classes suorũ descendẽs, vniuersos, qui in suo erant comitatu, causam edocuit & commonitionẽ Christiani exercitus. Sic cunctis *Pisanos* & *Genuenses*, in Domino DEO compunctos, ab obsidione vrbis, & auxilio Boemundi, reuocauit, ne vltrà ad subueniendũ manum in ciues mittere præsumsissent. Boemundus ergo videns, se auxilio destitutũ, viresq; suas nimiũ attenuatas, & quòd fideles CHRISTI ac Principes bello & vi armorũ eũ amouere cõspirassent, vespere cœlos terrasq; obumbrante, ab obsidione murorũ procul cum omni manu sua secessit, & confratrũ volũtati, nescio amore an timore, nolens volensq; obtẽperauit. Crastina verò die per vniuersum mundũ relata, omnis multitudo LIX. Peregrinorũ armis & loricis induuntur; & iter insistentes, plurimumq; diei peracto, Laodiceã peruenerunt in vexillis ostreis tubarumq; multitudine. Sed nullã contradictionẽ sibi resistentiũ inuenientes, pacificè portas ciuitatis, vltrò sibi à ciuibus patefactas, introierunt in omni susceptione benigna. Boemundum enim procul abstitisse, & abhinc vsq; ad dimidiũ milliare cõsedisse, eis nunciatũ est. Comes ergo *Reymundus* cũ quingentis fratribus suæ societatis munitionẽ vrbis ingressus, suum vexillũ, quod erat notissimũ, in eminentioris turris erexit cacumine, custodia suorũ per vniuersas Laodiceæ turres locata. Cæteri verò fratres & comprimores per omnia ędificia domorũ extrà & infra hospitãdi gratia diuisi sũt. Circiter viginti millia Hierosolymitanorũ erat numerus, quando ab Ierusalẽ reuersi, Laodiceæ confinia intrauerunt, quibus omnium rerum vitæ necessariarũ copia à vendentibus concessa est. Mensis enim September & Autumni tempus erat, quando

Laodiceam peruenerunt. Vbi pręcipua vbertate frumenti, vuarum, musti, olei & hordei fruentes, quindecim dierum spacium lætanter peregerunt, ciuibus vrbis & Peregrinis Pisanis ac Genuensibus omnem familiaritatis & affabilitatis mutuã gratiam exhibentibus.

LX. Inter hæc mutuæ caritatis gaudia vtrinque sui recordati Christiani nominis, & communiter habitæ tribulationis, passionis & pristinæ dilectionis, internuncios constituerunt, qui Boemundum de iniustitia sua arguerent, & de concordia interpellarent: quatenus compunctus fratribus reconciliari non abnueret, fratres quoque eum satisfacientem benignè in concordiam & caritatem reciperent. *Boemundus* his auditis nunciis, compunctus super omnibus, in vnitatem & dilectionẽ festinanter redit. Etenim statuto die in campestribus Laodiceæ colloquio habito, præcipuè inter duos comites *Reymundum* & *Boemundum*; dehinc inter alios pax & amicitia firmata est, & omne vetus odium penitus exclusum. Sicque triduò cum illis Boemundus moram faciens, in obsequio caritatis victoriam Ierusalem sciscitatus est: post hæc Antiochiam cum suis reuersus est. *Robertus* verò Flandrensis, *Robertus* pariter Normanorũ princeps, *Gastus* de Burdeiz, *Cuno* de Monte acuto & cæteri compares, post aliquot dies reditum nauigio constituerunt ad terram natiuitatis suæ. At comes *Reymundus*, metuens Laodiceam & Tortosam vrbes, quas difficili labore subiugauerat, ex Boemundi auaritia & instabilitate amittere, cum plurima manu suorum sequacium remansit.

ALBERTI AQVENSIS EXPEDITIONIS HIEROSOLYMITANÆ LIBER SEPTIMVS.

Argumenta Capitum.

I. Ciues Assur, transgressores fœderis, Dux obsidet iteratò.

II. Lacrymosa narratio de Gerhardo milite.

III. Vbi Ducis machina procumbente, plurimi Christianorum pariter conflagrârunt.

IV. Exhortatio Ducis ad milites.

V. Populo pœnitentia indicitur, sed concremata simili machina, iterum plectitur.

VI. Soluta obsidione Assur, Boemundus & Baldewinus sanctam ciuitatem ingrediuntur.

VII. De ambitione Patriarchatus Pisani Episcopi.

VIII Principes cum Duce Iordanẽ adierunt.

IX. Vbi ciues Assur graui membrorum abscissione mulctantur.

X. Milites decem Christiani triginta equites Gentilium fugant & necant.

XI. Apud Assur iterum Babylonici à Ducis militibus detruncantur.

XII. Assur ciuitas facta est tributaria, & Ioppe instauratur.

XIII. Principes circumiacentium ciuitatum munerarios se Duci sponte offerunt.

XIV. De eodem, & quòd Dux pacẽ statuerit per terram.

XV. Suprà dictus Gerhardus incolumis remissus beneficiis honoratur.

XVI. De pertinacia grossi rustici.

XVII. Tankradi nuncios Princeps Damascenus perdidit: terram eius Dux inuadens, grossum rusticum ad fœdus coegit.

XVIII. Vbi Dux gloriosus cœpit ægrotare.

XIX. Venetorum muneribus Dux honoratur, ac deinde vehemẽtius ægritudine premitur.

XX. Consilio Ducis castelli Cayphas obsidio præparatur.

XXI. Obitus gloriosi Ducis & Werneri militis.

XXII. Obsidio castelli Cayphas.

XXIII. Tankradi hortatu obsidio lentata paululum reparatur.

XXIV. Quanta pertulerint illic fortissimi milites.

XXV. Oppidum Cayphas expugnatur.

XXVI. Gelmarus expulsus, & Tankradus castellum Cayphas obtinuit.

XXVII. Consilio Maiorum Boemundus ad regnandum in Ierusalem vocatur, sed in itinere capitur.

XXVIII. Donimanus, Princeps Turcorum, obsessis Malatinæ Christianis contemnitur.

XXIX. Baldewinus liberare volens Boemũdum, nihil proficit.

XXX. Baldewinus per legatos conuenitur, vt fratris loco regnũ Hierosolymitanum suscipiat.

XXXI. Baldewinus Ierusalem profecturus, æquiuocum suum ciuitati Rohas præfecit.

XXXII. Baldewinus, diro imminentis prælij nuncio pulsatus, cum paucis obuiam pergit.

XXXIII. De eodem.

XXXIV. Ipse fugam simulans, reuersus gloriosam adeptus est victoriam.

XXXV. Quàm sagaciter Baldewinus versutiam Tankradi præuenit.

XXXVI. Tankrado solò aduentu Baldewini perterrito, Baldewinus sanctam ingressus est ciuitatem.

XXXVII. Perquisitis rebus defuncti fratris,

à vnis

à viris fortibus tentare fortia suadetur.

XXXVIII. Vrbem Ascalonē obsidens, post aliquot dies infecto negocio obsidionem soluit.

XXXIX. Quàm ingeniosè vicerit gentem Mopart sub terra latentem.

XL. De eadem re.

XLI. Cùm per difficilia loca militem agit, plures frigore extinguuntur.

XLII. Ciuitas Susumus igne deletur.

XLIII. In natali Domini apud Bethlehem Baldewinus vnctus est in Regem.

XLIV. Prima sessione Regis, Tankradus accusatur, vocatus adesse dedignatur.

XLV. Rege cū Tankrado pacificato, Tankradus, Dux electus, Antiochiam proficiscitur.

XLVI. Rex contra Patriarcham sedem Apostolicam appellat.

XLVII. Dominus Apostolicus Cardinalem Mauriciū cognitorem Hierosolymam mittit.

XLVIII. Patriarcha multis & grauibus à Rege capitulis impetitus, ab officio suspensus est.

XLIX. In cœna Domini dolēs Patriarcha se eo die officio suo priuari, Regē donis promissis placat.

L. Rex Cardinalem alloquitur de restituendo Patriarcha.

LI. De amicitia inter Cardinalē & Patriarcham, & Regis concordia, & de conuentione Gentilium cum Rege.

LII. De mutuis legationibus Gentilium.

LIII. De redemtione Turcorum.

LIV. Quomodo ciuitas Assur subiugatur.

LV. Cæsarea ciuitas obsidetur.

LVI. Tandem ciuitas Cæsarea superatur.

LVII. Quomodo Rex audita fama Babyloniorum, eorum præstolatur aduentum.

LVIII. Quomodo Rex Patriarcham conuenerit, vt vel ipse milites procuret, vel ad procurandum eos, si sibi aliquid pecuniæ impertiret.

LIX. Qualiter orta sit contentio inter Regē & Patriarcham.

LX. Contentio inter Regem & Patriarcham præsente Cardinale Mauricio.

LXI. Patriarcha ratione victus, milites se procurare promisit, quod tamen implere contemsit.

LXII. Patriarcha potestate & oblatione Sepulcri Domini priuatur. Pecunia Patriarchæ Regi aperitur.

LXIII. Rex pecuniam militibus diuidit, crudelis legatio à Babylonia venit.

LXIV. Tres Regis acies à Babyloniis attritæ deficiunt.

LXV. Rex à Pontificibus admonitus, coram cruce Dominica prosternitur.

LXVI. Post confessionem delictorum, Episcopo Gerhardo crucem Domini præferente, Rex per medios hostes irrumpit.

LXVII. Mira Domini IESV *& sanctæ Crucis eius victoria.*

LXVIII. Renouato bello, catholici Regis ad suos hortatio.

LXIX. De gloriosa Regis victoria & reditu in Ierusalem.

LXX. De obitu W*ickeri, militis, Alemani egregii.*

POSTQVAM ciues *Assur*, vulgariter *Arsid*, ex consilio inuidiorum, I.
vrbē & reditus, quos pepigerant Duci Godefrido singulis annis cōferre, cōcussi timore victoriæ, quam acceperat iuxta Ascalonē, prorsus negauerunt, obsides illius, pro pacto amicitiæ datos, inique retinentes, & suis gaudētes receptis, qui in fide malè seruata Ducis euaserāt custodiā, vltrà se à facie Ducis forti munière tutela. Quapropter Rex ira motus, cæteriq; nobiles & ignobiles, qui secū remanserant, nēpe W*illehelmus de Montpelir*, W*ernerus de Greiz*, *Geldemarus Carpent.* W*ickerus Alemanus*, vniuersi equites & pedites Christiani cū tribus millibus vrbē cinxerunt, in circuitu eius tabernacula sua extendentes. Collocatis ergo vndiq; tentoriis, aptauerunt machinas & instrumēta mangenatum, spacio septem hebdomadarū summo studio ea fabricantes. Ap- II.
plicitis tandē muro ingeniis, fortiter ciues oppugnabant. Illi verò non segnius pro vita resistebant à turrita arce & mœnibus. Sed frustra videntes se in defensione desudare, malum naualem proceræ altitudinis, qui in media vrbe iacebat, funibus & catenis astrictum leuauerunt in altum, in quo vnum de obsidibus Ducis, *Gerhardum* prædictum, ortum de genere Hamaicorum de præsidio Auennis, militem egregiū affixerunt, in modum crucifixi manus & pedes illius extendētes funibus: quem iā, diu pœnis consumtū à carnificibus arbitrabantur Christiani. Sed erectus & affixus in culmine mali idē Gerhardus, in hanc miserabilē vocē cū lacrymis erupit, ac ducē alloquitur: *O Dux illustrissime, nūc reminiscere, quomodo tuo præcepto huc obses & exul inter barbaras nationes & viros impios transmissus sum. Ideoq; peto, vt aliqua misericordia vel humanitate super me mouearis et tā graui et sæuo martyrio me perire nō patiaris.* Cui Dux: *Nequaquā, ô Gerharde, miles acerrime, tui misereri possū, et tot homines auertere à vindicta ciuitatis huius. Et ideo, si frater meus vterinus esses, vt Eustachius hac conditione liberari non posses, vt vrbs illæsa permaneat. Mori siquidē habes, et vtilius est, vt tu solus moriaris, quā decretū & iusiurādū nostro-*

rum violetur, & vrbs hæc semper Peregrinis habeatur infesta. Si enim præsenti vita moriaris, viuere habes cum CHRISTO *in cælestibus.* Hæc Gerhardus intelligens, & nulla se lacrymarum prece videns proficere, summopere Ducem exorat, vt equum & arma sua Sancto præsentaret Sepulcro, quæ illic DEO famulantibus pro remedio animę suæ largiatur. Ad hæc Dux & vniuersa multitudo Christianorum fortiter assiliunt vrbem, in confratre Gerhardo totius pietatis & misericordiæ obliti, vrbis defensores in sagittis & fundibulis & mangenellis circumquaque impugnantes. Et iam inter plurimas sagittas, incautè emissas, decem sagittis eiusdem Gerhardi corpus

III. confixum & vulneratum est. Gentiles autem cernentes, quia vir strenuus, omni pietate à cordibus suorum exclusa, vulneraretur, sic Duci & omni populo Christiano magnis blasphemiis improperabant, dicentes: *Gens impia & crudelis, qui minimè fratri & conchristiano vestro parcere curastis, sed acrius, illo viso & eius perditione, vrbem atque ciues oppugnastis.* Hoc dicto, ab intus mangenellis, balistis & sagittis viriliter resistentes, vrbem in machina expugnantes Ducis milites nitebantur repellere. Palos enim ferreos & acutos, oleo, stuppis, pice, ignis fomite inuolutos, & omnino aqua inextinguibiles, creberrima iaculatione à mœnibus intorquebant machinæ trans taurina cornua, quibus vimineæ crates opertæ erant ad excutiendos iniectos ignes. Sed tandem paulatim flamma suscitata, & vires vndique in arida materia rapiente, tota machina combusta humi procumbens corruit cum tribus cœnaculis: in quibus viri bellatores amplius quàm quinquaginta, à Duce & cæteris primoribus constituti, nunc vndiq; flammarum inuasione occupati, cum ipsa machina ruinam perpessi sunt. Alii fractis ceruicibus & collo, alii semiputatis cruribus eorum aut brachiis, quidam ruptis visceribus ab intolerabili massa lignorum, nec vlla ope liberandi, vnà cum lignis in fauillam & cineres redacti sunt. In quibus *Franco de Mechela* villa, quæ est super Mosam fluuium, miles imperterritus, ab ardentissima trabe occupatus, eodem igne inextinguibili incendio concremari ab omnibus visus est.

IV. Continuò sine mora *Rotholdus*, miles acerrimus, videns quia ars & flamma Sarracenorum inualuit, machinaque cum inhabitatoribus suis humi procubuit, à mœnibus vrbis, in quæ à machina descenderat ante incendium vnà cum *Petro Longobardo*, milite præclaro, celeri pede desiliit, quòd nullum eis auxilium ferebatur; & in vallo iuxta muros constiterunt illæsi. *Sarraceni* autem videntes eos iuxta muros corruisse, ferratis sudibus, & immensa mole lapidum, viros opprimere certabant: sed DEO protegente, & galea fortissima crebros ictus sustinente, viui & incolumes ad societatem Christianorum reuersi sunt. Dux itaque cernens, sic suos audacissimos milites graui interitu & ruina corruisse, alios extinctos & combustos, alios eneruatos, & omne opus machinæ celeri strage & edaci flamma consumtum, ac plurimos Christianæ societatis animo deficere, fugamque meditari, mœstus & dolens, vniuersos desperatos reuocare cœpit ad assultum vrbis, ad interitum aduersariorum, ad firmandam obsidionem, dicens: *Ah miseri & inutiles, ad quid de terra & cognatione vestra exiistis, nisi vt animas vestras vsque ad mortem pro nomine* IESV *daretis, & redemtione sanctæ Ecclesiæ, & liberatione confratrum vestrorum? Ecce ciuitas hæc, & vniuersæ nationes in circuitu, Ierusalem vrbi inimicantur, & insidiantur saluti nostræ: quarum hæc vna est, quam obsedistis. Videte, ne deficiatis à proposito vestro, & tam viliter effœminati, hanc vrbem insuperatam relinquatis. Agite ergo pœnitentiam luxuriæ vestræ fœdissima, quam in hac via sancta incesti exercuistis, & omnium iniquitatū vestrarum, quibus gratiam* DEI *offendistis; & sic Dominum cæli, apud quem non est iniquitas, venia & confessione delictorum vestrorum purgati, facite vobis placabilem: quia sine illo nihil potestis facere.*

V. Ad hanc Ducis vocem & admonitionem vniuersi fugæ intenti, & timore concussi, tunc solatio roborati, obsidionem circa Assur amplius & validius, quàm antea firmauerunt, donec & altera machina, iteratò fabricata, muris applicaretur, per quam ciuitas capta redderetur. In hac tandem repertis omnibus, crastina luce primùm exorta, *Arnolfus* Cancellarius Sepulcri Dominici, clericus illustris & DEO deuotus, ipsum Ducem & vniuersos magnos & paruos cœpit redarguere de perfidia & duritia cordis, qua in fratres suos, *Gerhardum* & *Lambertum*, malo affixos, & apud Assyrios obsides derelictos, peccauerūt. Idcirco omnes de hac impietate, cunctorúmq; fœditate delictorū, ad confessionē & correctionē paternè cohortatus est. Sic itaq; eo adhortāte ad cōpunctionē cordis, & veniā culparū suarū, lacrymis profusis in vnā erigūtur volūtatē ad vrbis obsidionē; rursumq; cōponentes machinā & tormēta lapidū, lōga tēpora circa muros expleuerunt. Ad instar verò magnitudinis

prioris

prioris machinæ altera hæc machina facta & composita, muris ciuitatis in virtute loricatorum, ac multitudine virorum & mulierum, trans vallum applicata est, & in eius cœnaculis viri fortissimi & audaces, ad pugnam ciuibus inferendam, constituti sunt. Hæc autem machina dum sic trans vallum traheretur, vt muros ciuitatis plurimum sublimitate superaret, viríque ex ea arcu, iaculis ac lanceis mœnia oppugnarent, ciues etiam in mœnibus consistentes grauiter vexarent; simili iaculatione palorum ignitorum, vt priorem machinam, *Sarraceni* eam infixerunt, quousque flamma suscitata inualescens crates, postes, trabes inuasit ac combussit. Mox ad extinguendam machinam de omni exercitu & tentoriis concurrunt viri ac mulieres, aquam singuli in singulis vasis afferentes. Sed minimè profecit tanta aquarum suffusio. Nam huius ignis genus aquâ erat inextinguibile, & flamma magna & insuperabilis, ideoque machina nequaquam potuit extingui, donec penitus combusta ruinam magnam faciens, quàm plurimos virorum ac mulierum circumstantium diuersis plagis attriuit. Alii ibidem mortui, alii membrorum læsione eneruati iacebant; quidam semineces quassatis visceribus purpureum sanguinem vomebant: Alii flammis suffocati, à nemine liberari valentes, miserè periclitabantur. Vnus erat dolor pereuntium, nulla quies.

VI. Nihil his ingeniis Duce proficiente, consilio suorum accepto, eò quòd ciuitas *Assur*, hoc tempore grauissimæ hyemis inchoante, præ frigore & niue insuperabilis haberetur, Ierusalem Decembri mense mediato rediit; sed centum equites cum ducentis peditibus *Rames* vel Ramæ attitulauit, qui assiduè ciues Assur impugnarent, ac bello lacesserent. Ciues verò præcauentes, ne aliquis impetus aut insidiæ illorum ex improuiso nocerent, nequaquam longè à muris procedebant. Vnde milites Ducis sata & vineta illorum per singulos dies deprædabantur. Tandem iidem milites Christiani videntes, quia nihil insidiis aut assultu proficerent, *Ierusalem* & ipsi reuersi, per spacium duorum mensium se ab omni impetu & infestatione continuerunt. Sic securi facti viri Assur, & aduersitatis nihil vltrà æstimantes, in negotiis suis paulatim ab vrbe procedebant incautè, & vites agrosque excolebant. *Boemundus* secus ciuitatem *Antiochia* audita Christianorum victoria, & Godefridi Ducis gloria & exaltatione in Ierusalem, ex verbis & relatione Roberti Flandrensis, Roberti Nortmannorum principis, & cæterorum redeuntium, *Baldewino* eiusdem Ducis fratre, admonito per legatos, viam Ierusalem insistere decreuit ad visitandum locum Dominici Sepulcri. Quibus *Dagobertus* Pisanus Episcopus, cum omni comitatu suo longo tempore (trium mensium) in regione commoratus Laodiceę, nunc in via hac adiunctus est; datisque muneribus, cum vtrisque pactus est amicitiam; de die in diem in omni sermone, & actione simulatæ religionis, cunctis nimiu acceptus. *Natali* autem *Domini* in proximo facto, præfati Principes cum ingenti honore & comitatu Christianorum Ierusalem sunt ingressi; duce Godefrido gloriosè eis occurrente; & præ gaudio, nimioque desiderio eos videndi, pia eis oscula faciente.

VII. Aliquot deinde diebus transactis, *Episcopus Pisanus*, multum fautoribus Baldewino & Boemundo sibi conquisitis, Duci adeo gratus & dilectus fieri cœpit, quo vsque ad Patriarchatus dignitatem prouehi meruit, collatione potius pecuniæ, quàm dilectione nouæ Ecclesiæ. Idem verò Dagobertus cùm adhuc Pisanus esset Episcopus, ab *Vrbano* Romanorum summo Pontifice, in Hispaniam directus in legationem Christiani cultus & religionis, honorificè ab Rege, *Alfonso* nomine, susceptus est, & ab omnibus Episcopis & Archiepiscopis regni illius, in obedientia & caritate: quin & muneribus preciosis ac magnificis, tam in auro quàm in argento & ostro ab ipso Rege cunctisque primoribus ditatus & honoratus est. Innotuit etiam plurimis, quomodo arietem aureum miri decoris & operis idem Rex illustris per manu eiusdem Dagoberti domino Apostolico caritatis causa dono miserit: quem ille cum cætera vndecunque collecta pecunia inardescens auaritia, celando retinuit. Et, vt pro vero aiunt, quibus res patuit, hanc massam grandis talenti & arietis aurei, mortuo Vrbano Pontifice, Ierusalem detulit; ac Boemundum Baldewinumque corrumpens, Godefrido duci arietem & cætera munera contulit; sicque Patriarchatus honore sublimatus est.

VIII. Iam Dagoberto in cathedra Hierosolymitanorum sedis Patriarcha constituto, & consecrato à *Roberto* Episcopo ciuitatis Rama, quam vulgariter nominant *Rames*, & Natali Domini in omni iucunditate & lætitia à viris catholicis & Principibus celebrato, Boemundus, Baldewinus & ipse Patriarcha à Duce impetrauerunt, vt sic

iter moderarentur, quatenus ad Iordanis flumen in vigilia Epiphaniæ Domini conuenirent, vbi Dominus IESVS à Iohanne baptizari dignatus est. Qui voluntati & desiderio eorum satisfaciens, in omni apparatu & virtute peditum & equitum cum eis ad ipsum flumen descendit: in quo præ gaudio loti sunt & delectati. Post hæc *Baldewinus* & *Boemundus* in omni hilaritate & mutua gratia cum Duce lætati, illic in regione Iordanis, dato cum lacrymis osculo, ad inuicem dissociati sunt: Godefridus cum Patriarcha reuersus Ierusalem; Boemundus verò & Balde-

IX. winus Antiochiam & Rohas reuersi sunt. De hinc mense Februario mediante, ciues *Assur*, dum securè de die in diem in omnibus negociis studerent, & pacificè ad excolendas vineas & agros procederent, quidam Sarracenus ex ciuibus vrbis Assur, vt gratiam inueniret in oculis Ducis, omnia propalauit, quàm securi, & nullius mortis respectum habentes, ab vrbe ciues exirent ad omnia, quæ eis erant necessaria. Dux autem Sarraceno audito, benignè illi in omnibus aurem adhibuit, & curam eius egit, vt sic magis viro blandiretur: vnde ab illo traditore dies designata est, qua illos in vineis agrisque laborantes alios occidere, alios posset comprehendere. Eadem itaque die illucescente, *Godefridus* dux quadraginta milites armatos iuxta *Rames* in insidiis constituit: qui Sarracenos ad mille egressos repentino impetu equorum aggressi sunt; & eos sæuo vulnere interimentes, supra quingentos naribus amputatis & manibus aut pedibus in campo semiuiuos reliquerunt, ipsi verò victores cum captiuis vxoribus eorum & pueris *Ierusalem* reuersi sunt. Cognita hac strage grauissima, tota ciuitas Assur dolore & lamentis commota est, & vniuersi in ea habitantes: qui sine dilatione Regi Babyloniæ tam

X. crudelis famæ & damni nuncios miserunt. Audito quidem tam crudeli nuncio *Merauis*, qui post Regem secundus imperat, & cuius voci omnes ciues, & vniuersæ ciuitates de regno Babyloniæ, obœdiunt, turbatus est vehementer, statimque centum equites Arabes & ducentos *Azopart* mittere se promisit ad subueniendum ciuibus, vrbemque tuendam: non enim passus est ad aures Domini Regis Babyloniæ Ammirabilis tam grauem legationem peruenire, ne cor eius nimium grauaretur. Intellecto hoc solamine, quod promiserat Merauis, multum gauisi sunt ciues Assur, & ab illo die portis apertis, ipsi & omnia armenta securè in agros procedebant, sed non tamen longè ab vrbe. Deinde octo diebus transactis, auxilium & vires Regis Babyloniæ illis affuerunt, centum equites Arabes & ducenti Azopart: quorum iussione & consolatione longius, quàm solebant, ab vrbe & porta procedere præsumebant. Audito tandem in Ierusalem aduentu illorum, surrexerunt clam Duce decem milites Christianorum, & in termino Rametis constiterunt ad explorandam rei veritatem, vtrum milites Babyloniæ affuissent in auxilium vrbis Assur. Qui protinus quinque armigeros direxerunt ante mœnia vrbis ad lacessendos & producendos viros, quorum fama erat; ipsi verò decem in campestria Assur descenderunt. Armigeris autem discurrentibus in equis ante mœnia vrbis ex decreto decem militum, triginta equites Arabum ab vrbe subitò exierunt armati, eosque grauiter insecuti sunt, post tergum relictis insidiis. Armigeri verò quantocius equorum velocitate ad decem equites Christianorum fugam inierunt. Quibus ad subueniendum decem domini sui illico in equis & armis affuerunt; & triginta *Arabes* in fugam remittentes, vsque ad portas & mœnia Assur eos persecuti sunt, tres illorum in momento perimentes; quorum capita, ab armigeris amputata, cum equis & spoliis eorum afferentes, Ierusalem cum gaudio re-

XI. uersi sunt. Comperta hac victoria, & tam laudabili audacia decem equitum, Dux & vniuersi sui lætati sunt: Vnde centum & quadraginta equites conuocans, in insidiis versus Rames conductu *Werneri* de Greis, ac *Roberti* probi militis de Apulia, ituros, constituit, vt Arabes milites aliqua arte lacessitos, & ab vrbe Assur productos circumuenientes, aliquid insigne cum eis molirentur. Manserunt itaque hi milites Christiani Ducis iuxta Rames in insidiis duobus diebus: donec ciues Assur tertia die egressi fiducia suorum militum per agros cum gregibus suis, ignari totius infestationis, vagari securè cœperunt. Illis verò sine respectu periculi vagantibus, viginti milites continuò ab insidiis & societate Christianorum egressi, prædam vndique contraxerunt, vi etiam abducentes: sed mox à militibus Assur excussa est. Ad hæc tota manus Christianorum consurgens, ab insidiis fortiter assilierunt: milites quoque Arabum & Azopart omnesque pedites illorum idem fecerunt: & vtrinque graue commissum est prælium. Tandem Christiani præualentes,

lentes, plurimam partem illorum occiderunt; prædámque retinentes, cum plurimis equis & captis ibidem militibus in gloria & iucũditate Ierusalem reuersi sunt. Residui autem Sarraceni, qui pauci vix euaserant, cum fama luctuosa Babyloniam reuersi sunt: & Regis iram, Babyloniorumque metum, adauxisse, nulli dubium habeatur. Dux denique Godefridus de prospero euentu suorum non ad modicum lætatus est.

XII. Sic tandem ciuitas *Assur* tædio affecta, nec Regis sui auxilio videns se posse resistere, pacem composuit; claues portarum & turrium Duci obtulit, facta ei tributaria. Cuius tributa Roberto, militi præclaro de Apulia, pro conuentione solidorum à Duce concessa sunt. Post hæc Dux volens adhuc amplius vrgere & subiugare ciuitatem *Ascalonem*, & cæteras vrbes sub regno Babyloniæ deprimere & debellare, *Ioppen*, quæ vulgariter *Iaphet* dicitur, antiquo ex termino dirutam, reædificari, murisque muniri, constituit: quatenus illic portus nauium fieret, & ab hac cæteris Gentilium ciuitatibus locus esset resistendi ac nocendi. Firmata ac munita ciuitate Iaphet, ab omnibus regnis & insulis Christianorum mercatores, vitæ necessaria afferentes, ad eius portum accedebant: Peregrini quoque aduentantes vsquequaque securè illuc descendebant, corpora sua hospitio & quiete curantes.

XIII. *Sarraceni* autem dolentes & tristes facti sunt, eo quòd ab hac ciuitate reædificata & instaurata vniuersæ ciuitates Gentilium in circuitu subiugandæ, debellandæ ac deuastandæ essent; Christianorumque vires per mare aduentantes de die in diem augerentur. Quid aduersus hoc facerent, Gentiles nihil melius senserunt in omni consilio, nisi vt legatio ab Ascalone, Cæsarea, & Ptolemaide vel Accaron, ad salutandum Ducem maturaretur ex parte Ammiraldorum prædictarum vrbium. Nec mora, legatio ad aures Ducis & omnium primatum suorum Ierusalem in hunc modum delata est. AMMIRALDVS ASCALONIS, AMMIRALDVS CÆSAREÆ, SIMILITER AMMIRALDVS PTOLEMAIDIS, DVCI GODEFRIDO IN OMNIBVS S. *Exoramus te, Ducem gloriosissimum ac magnificum, quatenus gratia & concessu tuo ciues nostri securi & pacificè ad negocia sua procedant. Et decem valentes equos mulosque tres, corpore elegantes, tibi mittemus; ac singulis mensibus quinque millia Byzantiorum in ratione tributorum reddituri sumus.* Hoc pacto nimium pax facta & firmata est, quin abhinc amicitia fieri cœpit de die in diem, præcipuè inter Ducem & Ammiraldum ciuitatis Ascalonis; & donorum copiæ Duci accrescebant in frumento, vino, hordeo & oleo plus quàm dici & memorari possit. Similiter Cæsarea & Accaron, datis muneribus auri & argenti, pacem & securitatem obtinebant. Incubuit enim timor Christianissimi Ducis vniuersas terras & regiones Gentium.

XIV. Principes dehinc Arabiæ, famam Ducis tam gloriosissimam intelligentes, pacem & ipsi pariter & amicitiam cum eo componebant, sub hac conditione: vt pacificè Ierusalem & Ioppen sui mercatores, omnia corpori necessaria afferentes, sine interdictione cum Christianis precio mutuarent. Quod sic actum est: & allata sunt abundanter vniuersa tam Ioppen quàm Ierusalem in armentis, bubus, ouibus & equis, vestibus & annona; & omnia æquo precio cum Christianis mutuabant: & sic lætitia magna in populo facta est. Omnem verò commutationem & egressionem per mare omnibus Gentilibus interdixit. Erãt enim custodes & insidiæ diffusæ per mare, ne quicquam Gentiles nauigio suis ciuitatibus inferrent, vnde ciuitates necessariis opibus abundantes, & confisæ factæ, rebelles superbirent; & fœdere neglecto, quod cum Duce pepigerant, exaltatæ resisterent. Si qui verò ab Alexandria, Damiata, vel Africa nauigio veniebant, cum opibus suis à militibus Ducis capti detruncabãtur. Similiter Sarraceni Christianis nullam in mari pacem seruabant: solummodò pacem & fœdus vtrinque statuerunt super terram. Hæc pax nimium adeò inter Ducem & Ammiraldum Ascalonis esse cœpit, vt ciues illius pacificè cum rebus venalibus penetrarent; & viri Christiani similiter Ascalonem sine impedimento proficiscerentur.

XV. Cùm hæc pax tantum cresceret, & amicitiæ magis ac magis iungerentur, quadam die idem præses & Ammiraldus Ascalonis *Gerhardum* de præsidio Auennis, ab omni plaga curatum, honorificè vestibus indutum, & equo optimo impositum, duci Christianissimo Ierusalem dono remisit: quem multis iam diebus in Assur obiisse, Dux & vniuersi Christiani existimabant, nescientes quòd à malo depositus, ab Assur eidem Ammiraldo missus fuisset. Dux itaque viso, & incolumi recepto, Gerhardo, dilecto milite suo, & egregio adolescente, gauisus est vehementer. Cui statim in remuneratione sui magni laboris maxima terræ beneficia centum marcarũ

cum castello, quod dicitur *ad S. Abraham*, in præsentia omnium fidelium, qui aderant, largitus est. Cœpit denique ab ea die super terram magis ac magis pax hinc XVI. & hinc multiplicari, donec tædio facta est militibus Galliæ pugnacibus. Post hæc non multa mora *Tankradus* Duci Ierusalem occurrit in aduentu Natalis Domini à præsidio *Tabariæ*: quod Dux idem vallo & insuperabili munitione, in montis arduo reædificauerat; & Tankradus dono Ducis ad tuendum susceperat: valdè tunc conquestus & auxilium petens, eò quòd terra & ciuitas *Grossi Rustici*, regno Ægypti adiacentes, sibi rebellarent, & redditus reddere dedignarentur. Hoc Dux audito, & molestè accepto, post dies octo precibus Tankradi satisfaciens, ducentis equitibus & mille peditibus terram regionesque Grossi Rustici ingressus est; & præda innumerabili vndique contracta, homines Gentiles alios trucidari, alios iussit captiuari, cætera verò omnia in flammas & cædes vsquequaque redegit. Moram itaque in regione hac Duce per dies octo strage & incendio faciente, Grossus Rusticus, Princeps regionis, legationem direxit propter auxilium Turcorum, si fortè viribus illorum fretus, Duci occurrens, resistere posset. Hic Princeps appellatus est à Gallis *Grossus Rusticus* præ nimia pinguique corpulentia vilique persona, in qua totus rusticus esse videbatur. Princeps verò Turcorum & Rex Damascenorum illius audita legatione, quingentos Turcos sine mora illi misit in auxilium. Iam Christiani milites post diutinam & nimiam stragem de terra Rustici exierunt, Duce semper cum præda gregis & vestium cæterarumq; rerum in fronte gradiente; Tankrado verò à longè post tergum cum centum equitibus custodiam faciente. Et ecce post paulum Turcorum milites cum festinatione visi sunt adesse. Quibus Tankradus non segniter occurrens, cum illis prælium commisit. Vtrinque hac die bello grauati sunt, alii occisi, alii vulnerati; Tankradus vix elapsus est. Vespere autem facto, Dux & tota manus illius per campestria, positis armis, pernoctans, & ignorans, quomodo Tankradus cum Turcis commiserat bellum, totus adhuc de euentu illius erat incertus, quo vsque ea nocte media incolumis ereptus est cum suis sodalibus, quorum aliqui sagittis grauati sunt. Dux verò vt intellexit, quomodo Turci Tankradum à Damasco persecuti fuerint, & cum eo bellum commiserint, iussit summo manè diei sequentis acies fieri, & Turcis eorum persecutoribus occurrere. Sed nec vnus in regione hac repertus est. Nam egregii Ducis præsentiam nimium vicinam persentientes, per totam noctem in sua reuersi sunt, vltrà ab insecutione Tankradi cessantes. Post hæc Dux in Ierusalem rediit. *Tankradus Tabariam* cum suis pariter regressus, sexaginta milites secum habens, illic moram fecit, singulis diebus Damascum & municipia Turcorum expugnans, & prædas à terra & regione eorum abducens. Arx autem hæc *Tabaria* sita est iuxta locum, quem appellant mare Tiberiadis, duo milliaria habens in longitudine, & duo in latitudine. Hanc à Duce Christianissimo subiugatam cum præsidio restructo Tankradus obtinuit in beneficio, eò quòd gratiam in oculis ipsius inuenerit, in officio militari probus, & quia aduersariis Christianorum indeficiens ad resistendum videretur.

XVII. *Turci* verò Tankradum de die in diem videntes inualescere, ducisque Godefridi vires illi semper adesse, per aliquod tempus pacem cum eo decreuerunt componere, sub hac conditione: vt post huius pacis terminum, communi consilio inito, aut sibi vellent subesse, aut omnino fœdus cum illo refutarent subire. *Tankradus* super his cum Duce sumto consilio, acquieuit Turcorum precibus, & plurima munera Byzantiorum, auri & argenti & ostri ab eis & Grosso Rustico suscipiens, terram minimè posthac bello commouit. Deinde transactis aliquantis diebus, Tankradus sex milites, viros disertos & peritissimos, direxit ad Principem Turcorum Damasci; quatenus vrbem sibi redderet, & Christianitatis professionem assumeret, si tamen eius dono vel consensu in aliqua parte regionis illius habitare vel viuere vellet; alioquin propter aurum vel argentum vel cætera dona se illi amicitiam seruare non posse. His igitur auditis, Princeps Damascenorum vehemente ira motus est, apprehensosque viros quinque decollari iussit: sextum autem, quia Turcorum sectam arripuit, vitæ reseruari præcepit. Istorum tam egregiorum legatorum cæde cruentissima Ducis ad aures perlata, vehementer vnà cum Tankrado & omni Ecclesia turbatus est. Qui continuò accitis vndique viribus equitum & peditum, in terram Damascenorum aduersus interfectores fratrum descendit, per dies quindecim terram & regiones depopulatus, nemine sibi resistente. Videns ergo Princeps

ceps regionis, *Grossus Rusticus*, quia à facie Christianorum nil sibi nil Turcis intactum remanebat, nolens volens fœdus cum Duce & Tankrado percussit; Turcos verò renuit, quorum auxilio stare ante faciem Christianissimi Ducis prorsus non valebat. Hoc fœdere cum Principe prædicto confirmato sub ratione tributorum, *Dux* per Ptolemaidem, Cæsaream & Cayphas regredi disposuit: cui *Ammiraldus Cæsareæ* in occursum veniens, benignè prandium obtulit. Sed ille cibum contradicens, tantùm de pomo cedri gustans cum omni mansuetudine & gratiarum actione, post modicum graui infirmitate correptus est; diuertensque Ioppen, *Episcopum & Ducem Venetorum* in apparatu copioso & armorum multitudine reperit. Cognito autem quòd conchristiani essent, & non hostilis collectio, secretò hospitium, quod sibi nouum construxerat, cum paucis subintrauit: Nam molestia corporis accrescente premebatur: Cui quatuor ex suis collateralibus assistentes, alii pedes illius in gremio accipiebant, alii capiti eius ad reclinandum pectus suum supponebant; quidam verò super eius dolore nimium ac dolenter flebant, eò quòd tanto Principe destitui in hoc longo exilio pertimescebant. XVIII.

Audientes ergo Christiani Peregrini, quomodo tantus Princeps ægrotaret, grauì mœrore & luctu concussi sunt, crebrò visitandi gratia ad eum venientes: inter quos ipse *Dux & Episcopus Venetiarum*, & eorum primates, introducti sunt ad salutandum ipsum Ducem, videndum & colloquendum. Intromissi ergo, in vasis aureis & argenteis, ostro & veste preciosa, mira & insolita dona Duci obtulerunt, ac dederunt, propter dilectionem & desiderium, quod videndi eum, semper habebant. Dux quidem *Godefridus* summa cum caritate, ea, quæ obtulerant, suscepit, & benignè eos allocutus, nauali hospitio remisit, asserens se aliquantulum infirmitate detentum; sed in crastino, si ei quicquam remissius fuerit, in aspectu omniū se præsentare, qui eum videre & cognoscere cupiebant, & tunc libenter velle perfrui eorum communi affabilitate. Nocte deniq; eadem, dolore ac languore corporis illius inualescente, à suis, propter nimietatem tumultus naualis exercitus, Ierusalem se deferri iussit: quoniam hoc tempore, sicut policitus fuerat, Peregrinis Venetiarum nulla affabilitate potuit communicare. XIX.

Cognita hac Ducis valida ægritudine, dux & principes Venetorum *Wernerum* de Greis & *Tankradum* aggressi sunt, videlicet vt Duci loquerentur, quid acturi sint? seu an ciuitatem aliquam in littore maris obsidentes debellarent, priusquam Ierusalem descendant; seu expectarent quo vsque DEO donante, dux sanitatem reciperet. Ascenderat autem tunc festinanter Tankradus à Tabaria in Iaphet, vehemente Ducis comperta infirmitate. Dehinc Ducem ambo Principes super his, quæ à Venetis audierant, conuenerunt; & consilio cum eo facto, licet ægrotante, & cæteris primoribus, decretum est, vt castellum, *Cayphas* dictum, Peregrini Veneti nauali obsidione circundarent; Tankradus verò vice Ducis cum Wernero obsidionem in sicco locarent: videlicet vt ab vtroque latere maris & terræ, vrbs obsessa & oppressa caperetur. Aptatis siquidem ingeniis, quibus Cayphas vinceretur in terra & in mari, fama luctuosa allata est in Ioppen, ducem *Godefridum* summum Principem iam obiisse. Quapropter conturbati vniuersi tam *Veneti* quàm *Galli*, relicto omni apparatu obsidionis, festinatò Ierusalem venerunt; Ducemque sic occupatum infirmitate & aggrauatum inuenerunt, vt vix verbum reddere valeret. Sed tamen quantulumcunque primores consolatus, se ab hac infirmitate fatebatur conualescere. Ad hanc Ducis consolationem adorato à Venetis Sepulcro Dominico, & locis Sanctis visitatis, *Tankradus* & *Wernerus* vnà cum *Patriarcha Dagoberto* in Ioppen reuersi sunt, apparatum suum sine otio ad vnguem iterantes. Et post dies quindecim cum omni opere machinarum & balistarum profecti, mari & terra Cayphas applicuerunt. Sed Wernerus Iaphet remansit, eò quòd subitò infirmitate fuerit correptus, & abhinc in gestario Ierusalem aduectus est. XX.

Post quatuor dies allato Wernero in Ierusalem, *Dux* vehementius infirmitate cœpit laborare. Qui confessione delictorum suorum in vera cordis compunctione & lacrymis peracta, Dominici quoque corporis & sanguinis communione percepta, sic spirituali scuto munitus & protectus, ab hac luce subtractus est. Mortuo igitur tam egregio Duce, & nobilissimo CHRISTI athleta, maxima lamenta & nimius ploratus omnibus illic Christianis, Gallis, Italicis, Syris, Armeniis, Græcis, & Gentilibus plerisque, Arabibus, Sarracenis, Turcis, fuere per dies quinque. *Wernerus* deinde cognatus Ducis, & miles illustris, pariter obiit; & in valle Iosaphat in porticu Basilicę S. Marię XXI.

virginis, & matris Domini nostri IESV CHRISTI, honorificè & catholicè humatus est, octaua die obitus nobilissimi Ducis & Principis sanctæ ciuitatis Ierusalem.

XXII. Gloriosissimo Duce infirmitate curriculo quinque hebdomadarum Ierusalem laborante, sicut decretum erat ante eius obitum, *Patriarcha, Tankradus* & omnis apparatus *Venetorum* cum Duce & Episcopo illorum ab Ioppe profecti sunt per mare & aridam ad ciuitatem, quæ dicitur *Cayphas*: Quam à mari & sicco obsederunt in machina miræ & proceræ altitudinis, & in tormentis lapidum septem, quæ vocant *mangenas*, ad expugnandos vrbis defensores eiusque habitatores. Applicitis itaque muro ingeniis cum ingenti machina, & vndique graui assultu eam viris Galliæ oppugnantibus, ciues, qui ex genere Iudæorum inhabitabant dono & consensu Regis Babyloniæ in redditione tributorum, in mœnibus vrbis exurgentes, multum in defensione vrbis obstiterunt, quo vsque Christiani variis plagis grauati, per dies quindecim prorsus diffisi manus suas ab omni impetu continuerunt. Nec mirum. *Tankradus* enim non vt solebat viriliter auxilium cum suis ferebat fidele præ inuidia, quæ præcordia illius mordebat, eò quòd Dux Godefridus dum adhuc viueret, & grabato æger cubaret, *Geldemaro*, cognomine *Carpenel*, egregio militi & nobili, vrbem in beneficio concesserit, si fortè caperetur.

XXIII. *Patriarcha* verò cognita illius inuidia & animi amaritudine, omni instinctu & suasione, qua poterat, ipsum Tankradum aggressus est, quem demulcere cœpit, & iram eius lenire, quatenus ciuitas, quæ fortiter defensa à Iudæis habebatur, non tam viriliter in statu suo permaneret ad confusionem Christianorum, quorum non modica pars attrita erat. Hanc etiam conditionem Patriarcha inferebat, vt si DEO annuente vrbs caperetur, consilio fidelium ei, qui plus in eius strage laborauerit, traderetur. Dicebat enim: *Vides, ô frater carissime Tankrade, quomodo Dux Venetorum cum tota manu sua bello victus & fatigatus abscessit, nec vltrà vires adhibet; sui quoque perterriti, iam classem vsque in medium maris procul à ciuitate reduxerunt.* Tankradus autem audiens hæc verba Patriarchæ & eius bonam exhortationem, in CHRISTI nomine, omni deposita amaritudine, respondit: *Non vltrà se aliqua occasione ab vrbis assultu & inuasione abstinere, licet alius donum eiusdem ciuitatis susceperit, cùm nondum obsessa vel capta fuerit, & cùm Geldemari Carpenel virtus & manus sibi æquiparari non possit.* Hoc dicto, festinanter cornua sonuit, militesque hoc signo dato admonuit, quatenus assultum circa vrbem intermissum repeterent, & Iudæorum virtutem expugnarent, qui fortiter vrbem defensabant.

XXIV. Audito itaque signo Tankradi, vniuersa manus militum, qui aderant, tam Ducis quàm Tankradi, ad arma contendunt, armati confluunt, machinam sine mora ascendentes. Ascendit autem *Winricus*, pincerna Ducis, miles egregius, *Wickerus Alemanus*, in ictu gladii & Turci sectione laudabilis, & *Milo* de Claro monte, milites Ducis. Sed de omnibus Venetis militibus neminem præter vnum in machina repererunt, quem nulla mortis pericula ab eius potuerunt absterrere custodia. Videns verò idem Venetus tiro, sibi illos in auxilium concurrisse, in nimio gaudio ab imminenti angustia respirauit, in hanc vocem prorumpens: *Recesserunt à me omnes viri nostratium, & solus ex omnibus remansi; sed non vltrà, DEO annuente, à vobis dissociabor, quo vsque nostri assultus & rei euentum aut in vrbis aut in nostri ruina agnoscam: Stemus igitur in nomine Domini nunc coniuncti, etsi pauci, virtus DEI magna ad omnia, qui pro eius gratia parati sumus instare & sustinere pericula.* Nec mora his quatuor coniunctis & conspiratis in CHRISTI nomine ex admonitione Veneti ad omnem assultum vrbis, viginti milites Tankradi in momento eis adiuncti sunt, vnanimiter sic conspirati, vt ex machina hac compositam turrim vrbis penetrare, aut certè ante eandem turrim in eodem loco vellent deperire. Et subitò arreptis bipennibus, securibus & ferreis ligonibus, oppositam turrim fortiter cauantes infregerunt. Quibus Iudæi ciues, commixtis Sarracenorum turmis, sine dilatione viriliter resistentes, à turri oleum, picem feruentem, ignem & stuppas opposuerunt: grande videlicet incendium, per quod Christiani milites fumo & calore in machina extinguerentur, & vrbs eiusque turris inuicta cum incolis suis remaneret. Christiani tandem milites, pro CHRISTO mori non diffidentes, imperterriti stabant, omnem angustiam sufferentes per diem & noctem, donec scuta eorum flammis concremata, fundibulis conquassata, ferreis sudibus perforata, grandi læsura peruideri potuerunt.

XXV. Dehinc die altera radiante, & Domino IESV suorum miserante, *Iudæi* & *Sarraceni* videntes Christianos insuperabiles, nec suis flammis aut armis

posse

posse reprimi à turri & eius assultu, ipsam turrim mox relinquentes, nec eã amplius retinere valentes, fugam inierunt: post quos vniuersa ciuitas pariter in fugã conuersa est. Ad hæc milites Christiani ciues hostiles per mediam vrbem insecuti, & eos crudeliter perimentes, victoresque facti, portas ciuitatis aperientes, totum Christianum exercitum intromiserunt. Qui vniuersa in ea reperta, nempe pecuniam innumerabilem tam in auro quàm in argento, cum vestibus, equis & mulis, hordeo, oleo & frumento, illic deprædati sunt. *Veneti* autem adhuc in mari flexis anchoris consistentes, nunc Gallorum cognita victoria, & vrbis inuasione, festinanter leuatis anchoris affuerunt, aliquos Gentilium occidentes; sed nihil pecuniæ illic deprehenderunt. Capta autem ciuitate Cayphas, *Geldemarus Carpenel*, quia eandem, si caperetur, dono Ducis susceperat, quem obiisse nondum sciebat, milites & pedites suos conuocat ad ciuitatem retinẽdam ac muniendam. Sed copiæ Tankradi ampliores & validiores vrbis mœnia & eius turres obtinentes, Carpenel & eius gentem ex vrbe expulerunt. Carpenel quid ageret, non melius hac hora sensit, quàm vt à ciuitate cum omnibus suis migraret; & ad castellum validissimum ac ditissimum, quod dicitur ad S. Abraham, versus montana & ciuitates Sodomæ ac Gomorrhæ hoc tempore declinaret. Hoc equidem castellum Dux non longo assultu effugatis Gentilibus subiugauit, quod ab Ierusalem sex milliaribus remotum, quondam primus Patriarcha Abraham ædificasse & inhabitasse, ibidemque sepultus fuisse, perhibetur. Hoc præsidium Turci & cæteri Gentiles & Iudæi nimia deuotione honorantes venerabantur, nec minore celebritate à Catholicis cultoribus obseruatur & colitur. Patriarcha autem *Dagobertus* & *Tankradus* ibidem mortem Ducis audientes, in vnum conspirauerunt, nihil de ciuitate *Cayphas* Geldemaro Carpenel se daturos, sed de ea ad velle acturos; de *Ierusalem* quoque, *regno* Godefridi Ducis, similiter per omnia pro velle deinceps licenter consulere ac disponere. Vnde consilium inierunt in ciuitate Cayphas, quatenus auunculo Tankradi Boemundo legationem Antiochiam mitterent, vt in terram Ierusalem proficisceretur cum omni apparatu suo, regnumque illic obtineret, priusquam aliquis hæres Godefridi Ducis thronum eius præoccuparet. Legatio hæc denique Patriarchæ & Tankradi sine mora directa est. Verùm eiusdem legationis portitor, *Morellus* nomine, secretarius Patriarchæ, quia in dolo missus est, & contra iusiurandum, quod idem Patriarcha cum Tankrado Duci fecerat, si fortè obiret, nulli regnum Ierusalem se redditurum nisi fratribus suis, aut vni de sanguine eius, ira DEI aduersante Laodiceæ in manus *Reymundi* Comitis irruit: & sic tota legatio litterarum irrita fuit, & perfidia vbique patefacta. *Boemundus* siquidem eo tempore, diuino iudicio, in mense Augusto adunatis trecentis equitibus, versus *Malatinam* vrbem descenderat, inuitatus ad auxilium Christianorum ex litteris & legatione *Gaueras*, Armeniæ Ducis, principis & domini eiusdem ciuitatis, eò quòd *Donimanus*, princeps Turcorum, vrbem hanc in manu graui angustiatam obsedisset. Hic itaque audito aduentu Boemundi & eius copiarum, nec illum longè ab vrbis obsidione abesse, quingentis militibus ab exercitu suo assumtis illi in planicie regionis occurrit; prælium cum eo commisit intolerabili grandine sagittarum, donec Boemundi virtus attrita, & vniuersa societas succubuit interemta, aut fugitiua facta ac dispersa. Ex hac, alii subitò sunt detruncati; alii viui capti & retenti vnà cum Principe suo Boemundo, & in exilium in Nixandria ciuitate eiusdem Turci abducti, & ferreis vinculis alligati sunt. Capto itaque *Boemundo*, eiusque propinquo *Richardo*, & cæteris maioribus domus suæ, *Donimanus* ad vrbem *Malatinam* cum spoliis eorum & capitibus decollatorum in magna gloria regressus, ad *Gaueras* legationem præmisit, quatenus ciuitatem in manu eius redderet: sciens quia Boemundum captiuum tenuerit, & omnem equitatum illius attriuerit, in quo omnis Christianorum spes & summa fiducia pendebat: alioqui non posse eum viuere à facie Turcorum. *Gaueras* verò iactantiam Donimani intelligens, nequaquam his minis ciuitatem se illi aperire fatetur, nec vllis eius obœdire mandatis, dum adhuc vitam *Baldewini*, Principis Edessæ vel Rohas, incolumem sciret, nec aliquod adhuc infortunium illius narraretur. *Donimanus*, magnificus Princeps Turcorum, hæc audiens, in superbia magna locutus, hæc viro responsa dedit: *Noli modò nimiam in eo habere spem aut fiduciam: Nam ipsum Baldewinum sicut Boemundum post paululum temporis spero me habiturum.*

XXVI. (at "Capta autem ciuitate Cayphas") · XXVII. (at "Patriarcha autem") · XXVIII. (at "Capto itaque")

Inter hæc nuncia, *Boemundus*, totius vitæ & salutis diffisus, particulam ca- XXIX.

pillorum capitis sui, signum captiuitatis suæ & doloris, clàm per Syrum quenpiam *Baldewino* misit, omnibus hoc Turcis ignorantibus: quatenus sine dilatione sibi subueniens, à manibus Turcorum eum eriperet, priusquam ad ignotas & barbaras nationes illorum perueniret. *Baldewinus* iam tertia luce captiuitatis Boemundi transacta, assumtis centum & quadraginta loricatis equitibus, descendit in campos *Malatinæ* ciuitatis ad excutiendum Boemundum confratrem in CHRISTO, si prosperante DEO, aliquo nisu in loco opportuno cum Turcis committere valeret. Sed *Donimanus* Baldewini aduentantis audacia, & plurima virtute illius militari, territus, sine mora ab obsidione castra mouit, & versus mare Russiæ in terram suam fugiendo, cum omni equitatu suo diuertit; gaudens se Boemundum, tam nominatissimum Principem, & caput Christianorum, arripuisse, ac metuens, ne viribus aut arte Christianorum illum amitteret. *Baldewinus* verò fugam eius intelligens, persecutus est spacio trium dierum; quem tamen longius persequi dubitans propter dolos falsorum Christianorum, aut insidias hostium, & quia non multos habebat milites, Malatinam reuersus est. *Gaueras* itaque Princeps ciuitatis, benignè eum suscipiens & in fide, in manu & tutamine illius vrbem reddidit; ac vniuersum thesaurum ciuitatis cum plurima veste preciosa illi præsentans, vt de his remuneraretur, exorauit: sed de omnibus sibi præsentatis, nihil suscipiens, retinuit. Cognita itaque Baldewinus illius beneuolentia & fidei constantia, quinquaginta milites in vrbe cum illo constituit manere, ad tuenda & retinenda mœnia ciuitatis; ipse verò, cum cæteris Rohas regressus est. Post hæc *Donimanus*, comperto tam metuendi Principis ac militis recessu, readunatis viribus, iteratò vrbem *Malatinam* obsedit diebus multis. Sed viriliter à quinquaginta prædictis tironibus, à Baldewino ibidem constitutis, vrbs defensa ab hostibus, & intacta atque inuicta remansit; dum tandem Donimanus bello fatigatus, & longe obsidionis tædio affectus, Christianorum territus auxilio, vrbem deseruit, & sic deinceps ab obsidione illius quieuit.

XXX. Interea *Baldewino* Rohas à Malatina regresso, crudelis legatio ad eum facta est: scilicet quia frater eius vterinus, Godefridus, Princeps magnificus, in Ierusalem obierit; & omne regnum terræ illius morte tam pii dominatoris in populo Christiano iam desolatum fuerit. Hac tristi legatione audita, in nimios ploratus & lamenta cor Baldewini defluxit; sed tamen, vt vir miræ abstinentiæ longè aliter simulauit ex carissimi fratris occasu, quàm in eius corde esset. *Robertus, Episcopus* Rames vel Ramæ, & *Robertus* miles, *Gunterus* similiter, huius legationis fuêre nuncii, missi à *Geldemaro* Carpenel, *Roberto* filio Gerhardi, *Rudolpho* de Mozon, *Iosfrido* Camerario ducis, *Winrico* Flandrense, *Matthæo* dapifero illius, *Wickero* Alemano, & *Arnolfo*, prælato templi Domini: in hunc modum nuncia deferentes: *Milites & Principes regni Ierusalem, hactenus sub Christianißimo Duce seruientes, salutant te in nomine IESV CHRISTI, filii DEI viui, quorum decreto & consilio huc directi sumus, vt tibi notum sit, quòd frater tuus Godefridus Dux & Princeps Ierusalem, ab hac luce subtractus est. Quapropter te vnanimiter inuitant, vt festinatò venias, & loco fratris regnum suscipias, & in throno eius sedeas. Conspirauerunt enim, se non alium recipere, nisi fratrem aut vnum de sanguine, & propter inæstimabilem eius bonitatem & nimiam largitatem & propter iusiurandum, quo firmauerunt se, nunquam pati alienigenam regnare, aut sedere in throno Ierusalem.* Baldewinus benignè legationi & verbis eorum aurem adhibuit, promittens, se post non multum temporis, rebus suis ordinatis, Ierusalẽ velle descendere, & DEO prosperante, regnum consilio eorum suscipere atq; disponere.

XXXI. Legatis dehinc in omni amoris dulcedine commendatis, & Ierusalem repedantibus, *Baldewinus*, dux ciuitatis *Rohas*, in breui omnium fidelium suorum conuentum habuit, cuiusque voluntatem eundi Ierusalem singulatim requirens, cuiusque etiam remanendi in regione Rohas. Similiter *Baldewino de Burg*, viro nobili generis sui, filio Comitis Hugonis de Rorstet castello, litteras direxit, quatenus ab *Antiochia*, & conuentione solidorum sequestratus, descendat ad terram Rohas, & ciuitatem hanc in beneficio accipiat, loco eius dominaretur & hostes debellaret. Omnem verò rem aperuit ei de obitu fratris sui Godefridi, clarissimi Principis; & qualiter à præpotentibus Ierusalem sit inuitatus ad possidendum regnum, & quomodo illuc postmodum iturus sit. Remansit enim idem Baldewinus, ab Ierusalem & Ascalone cum cæteris profectus ad *Boemundum*, in Antiochia vsque ad diem hanc in obsequio militari, & solidorum conuentione. His ita dispositis, ac Baldewino de Burg statuto tempore

ab Antiochia recepto, iamque in throno & maiestate ciuitatis Rohas collocato, *Baldewinus* primus, & magnificus frater ducis Godefridi, quadringentis equitibus egregiis contractis cum mille peditibus, regia via *Antiochiam* primùm profectus est: cui milites vniuersi ciuitatisque custodes ad salutandum occurrentes, vrbem ei obtulerunt, si Princeps aut dominus illius fieri voluisset. Illic quidem per tres dies in gloria & lætitia requiescens, vniuersos ciues & custodes benignè super omnibus audiuit, & sapienter respondit; plurimumque eos desperatos ex amissione Boemundi consolatus, ex toto ciuitatem vice illius suscipere contradixit.

Quarta verò die ab Antiochia procedens in omni iucunditate, *Laodiceam* pa- XXXII.
cificè cum omni apparatu suo descendit: vbi biduo requie fruens, retardati & subsequentis populi præstolabatur aduentum. Adunata siquidem vniuersa virtute suorum, fama ad aures ipsius perlata est: quomodo copiosa Gentilitas tam Turcorum quàm Sarracenorum è diuersis locis & terris congregata, ad resistendum illi in facie affutura esset; & quomodo illi viam vlterius procedendi prohibere decreuisset. Ex sola enim Damascenorum ciuitate, viginti millia Turcorum illuc in armis conuenisse ferebantur: cæterorum verò Gentilium numerus nequaquam inuestigari potuit præ illorum multitudine inæstimabili. Quapropter pars exercitus *Baldewini* formidine concussa, vitæque diffisa, in silentio noctis fugam iniit; alii simulata infirmitate, minimè se abhinc sequi posse asserebant. Manè autem facto, Baldewinus intelligens suum defluxisse exercitum, dolore nimio motus, nihil tamen expauescens, vniuersos, quos voti sui compotes reperit, sic adhortatur, dicens: *Video quomodo præ timore mortis, & noui rumoris, populus noster imminutus ac dilapsus est. Sed nihil congregatas nationes metuens, iter inceptum continuare non dubito: ideoque eos, qui remanserunt, in fide CHRISTI admoneo, vt mecum ituri Ierusalem, nullo mortis ab sterreantur periculo: verùm constanti proficiscantur animo, totam spem suam ponentes mecum in Domino DEO. Qui verò dubitant, & formidolosi sunt, de loco mecum pedem non moueantes, quò tutum illis videtur, reuertantur.* Hoc dicto, & vniuersis de via inquisitis, vnanimes, & viæ concordes omnes qui aderant, inuenit. Sed cùm *ad Gybel* descenderet, ibique pernoctaret, de quadringintis equitibus & mille peditibus vix centum & quadraginta equites & quingenti pedites cum eo remanserunt; cæteri verò omnes præ angustia auditi aduentus Turcorum ab eo dilapsi sunt & dispersi. Nihil tamen formidinis habens Baldewinus, à campis & regione Gybel pacificè processit, eò quòd honorificè & cum mansuetudine à ciuibus sit susceptus in omni copia rerum necessariarum. Dehinc *Tortosam* ciuitatem præ- XXXIII.
teriens, *Tripolin* peruenit: quem Princeps vrbis fideliter & iucundè suscepit in omni ad ministratione ciborum, quibus indigebat exercitus. Illic innotuit ei, quomodo *Damascenorum Rex*, & *Geneadoil* Sarracenorum princeps de regione amplissima, quam a Camelis vocant *Camollam*, cui idem præerat Geneadoil, & de vniuersis ciuitatibus, quæ in littore maris Palæstini erant, & à montanis, diuersisque locis, conuenissent ad resistendum sibi in angustiis faucibus & asperrimis scopulis ciuitatis *Baruth* vel *Baurim*. Baldewinus his minis, & tam sæuo rumore imperterritus, omnia in CHRISTI nomine se tolerare profitetur; & nunquam pro tot nationum millibus in vnum collectis iter suum in Ierusalem velle differre, sed vsque ad sanguinem & mortem cum illis dimicare. Hoc dicto viam per diem insistens, nocte imminente ad radicem difficilium montium hospitandi gratia pernoctauit: vbi nunciatum est illi, omnes procul dubio illic conuenisse aduersarios ad prohibendum transitum, & in crastino ad committendum prælium. Quapropter aliquantum cor eius immutatum est, & renes eius dissoluti, eò quòd pauci viri secum remansissent. Attamen crastina luce exorta, dux *Baldewinus* in Domino IESV confortatus, iter inceptum pergit, quo vsque ad locum multitudinis aduersariorum peruentum est, vbi omnes vires illorum, sicut audierat, in occursum sibi paratæ erant. Has inter proficiscendum comperiens non procul abesse, media die flagrante, armis, loricis, galeis induuntur; lanceis verò strictis & vexillis erectis, obuiam per angustas fauces Gentilibus turmis contendunt, diu cum illis prælia conserentes in locis arctissimis. Tandem virtute Turcorum intolerabili & Sarracenorum inualescente, Christianos cum Principe suo Baldewino à faucibus in arcu & iaculis abegerunt. Post hanc diutinam contentionem, quoniam nox incumbebat, vtrinque manus à prælio continuerunt. Eadem nocte *Baldewinus* à radice montis aliquantulum remotus,

paucis fixis tentoriis pernoctauit, ac parcè illic epulatus, suis inibi dedit consiliū:
ne aliqui eorum vllo modo à se diuiderentur, donec omnis subsequentium Pere-
grinorum manus conueniret; sicque crastina die solerti prouidentia quodque pe-
riculum tutius inirent, ac pro nomine IESV martyrium recipientes, nihil tolerare
XXXIV. dubitarent aduersi. His ita decretis, & populo Christiano iuxta verbum Bal-
dewini consentiente, in ipsa nocte per montana mille ignes Turci & Sarraceni
suscitauerunt, multò scilicet plures, quàm eorum indigeret exercitus, ad exter-
rendos Christianorum populos. *Geneadoil,* princeps de Camolla, post suscitatos
ignes, intelligens à relatoribus exiguas vires Baldewini, conuenit Ducem Dama-
scenorum, quatenus in castris fessos, & somno occupatos, inuaderet. Sed displi-
cuit cæteris Principibus, econtra referentibus: *Non est vtile & salubre consilium nobis
Turcis, vt in vmbra noctis prælium conseramus, ne à Sarracenis, qui nos semper odio habuerunt,
subitò circumuenti occidamur, & tam spolia Francorum quàm nostrorum auferantur. Sed si pla-
cet, dum aurora diei orta fuerit, differamus, qua nobis prouidere vsquequaque possimus.* Et sic
consilium Geneadoil dissipatum est. Altera autem die orta, Baldewinus solicitus
ac peruigil, intelligens Turcos iam matutinos adesse, in quandam planiciem, post
tergum relictam, totum fidelium reduxit exercitum, ac si fugam iniisset. Quod
Gentiles vniuersi videntes, & eum fugientem ac tremefactum æstimantes, graui-
ter eos equis secuti sunt cum quingentis præmissis equitibus & quindecim milli-
bus peditum. At Baldewinus semper miles imperterritus, cernens hostes se gra-
uiter insequi, & iam per totam planiciem plurimum exercitus descendisse, sine
mora cum vniuersis Catholicis militibus in freno equis reductis, Turcos veloci-
ter incurrit; duroque certamine commisso, circiter quadringenti Turcorum
illic in gladio, lancea & sagitta occisi sunt. Cætera multitudo, quæ adhuc in fauci-
bus subsequebatur, nec auxilio suis prodesse poterat præ angustia semitarum, nunc
vitæ diffisa, in fugam conuersa est. *Baldewinus* sic victoriam, DEI gratia, adeptus,
quadraginta octo ex Maioribus Turcorum in eodem captiuauit prælio, nihil
prædæ præterquam equos probatissimos contrahens: quòd in altero latere angu-
starum faucium omnia armenta cum spoliis & tentoriis Gentilium remansissent.
Finito autem hora nona tam graui prælio, Baldewinus in prædicta planicie re-
manens, tentoria fixit: eo quòd fons aquæ dulcis illic esset, mellitique saporis ca-
lamelli, quibus refocillati sunt. Non amplius quàm duo milites, *Walterus Tauns* &
Baldewinus Tauns, illic cecidisse reperti sunt, pauci verò vulnerati. Itidem in
tentoriis captiui constituti, ac in custodiam missi sunt. Vespere autem facto,
Baldewinus cum suis recreatus, in medio captiuorum resedit, ad inquisitionem
de qua origine aut parentibus essent: inter quos Princeps & Tetrarcha Dama-
scenorum repertus est, qui plurimum thesaurum pro vitæ redemtione perhibetur
XXXV. obtulisse. *Rex* verò *Damascenorum, Geneadoil,* & vniuersi Principes Gentilium,
audita suorum contritione, plurimorumque captione, & Baldewini glorifica-
tione, tota nocte diffugium fecerunt, metuentes ne manè facto, altero in la-
tere montis reperti, & à Christianis audaci incursu impetiti, capitali senten-
tia punirentur; aut superati, à Sarracenis regionis pro nihilo computati decol-
larentur. Est enim mos *Sarracenorum* gentis, vt quoslibet nouos victores ti-
meant, & obœdiant eis; victos parui pendant & persequantur. *Baldewinus* igi-
tur fugam vniuersorum intelligens, orto sole cum præda equorum, cum capti-
uis Turcis & spoliis, castra mouit ad *Sidonem* ciuitatem & *Gibeloth:* quò per-
transiens sine obstaculo & periculo, *Sur,* quæ est *Tyrus,* declinauit, vbi commo-
dè hospitio & alimonia cum suis refectus est. Post hæc *Ptolemaidem,* quæ est *A-
cra* vel *Accaron,* præteriens, nihil contradictionis aut aduersitatis ab ea vel ab vr-
bibus illis pertulit propter victoriam & famam, quam de illo audierant. Sic pa-
XXXVI. cificè *Cayphas* perueniens, in ea diebus aliquot moratus est. Nescius quip-
pe doli totius, Tankradum ibi reperire & alloqui feruebat; eiusque consilio de
rebus suis vbique agere. Sed *Tankradus* omnia ignorans de aduentu Baldewini,
Ierusalem profectus fuerat ad corrumpendos Principes & custodes turris Da-
uid, quatenus auunculus eius Boemundus aut ipse regnum obtineret: omnia au-
tem instinctu, auxilio & consensu *Patriarchæ* faciebat. Audito itaq; ibidem, in vrbe
Cayphas, dolo & versutia Tankradi, quę fiebat cōsensu Dagoberti Patriarchę, Bal-
dewinus vir illustris & prouidus, *Hugonem* de Falckenberg, & *Robertum* Episcopū
ciuitatis Rames vel Rama, super his compellat; eosq; ex consilio suorū Ierusalem
sine

sine dilatione direxit, vt præuenirent vniuersum dolum, metuens ne turrim Dauid & regnum Ierusalem aliqua perfidia seu promissione pecuniæ amitteret.

His itaque perfectis, quidam probi milites de domo Ducis Godefridi, *Rudolfus, Geldemarus*, *Wickerus* Alemanus, *Rudolfus* de Montpizon, in via ciuitatis Cæsareæ, qua Sarracenos persequebantur, aduentum Baldewini penitus ignorantes, XXXVI. tunc primùm à præmissis fratribus rem cognouerunt: quomodo scilicet Baldewinus loco fratris sui Ierusalem obtinere aduenisset, atque Cayphas adhuc hospitio moraretur. Nec mora, audito tam egregii Principis aduentu, & digno hærede Ierusalem, gauisi sunt vniuersi, commixtisque sociis & armis, *Iaphet*, quæ est Ioppe, contenderunt. Vbi *Tankradum* ab Ierusalem in ira reuersum, quia vrbem intrare non potuit, in obsidione reperientes, nunciauerunt ei Baldewinum adesse, & regnum Ierusalem velle obtinere. Tankradus audito tam proximo aduentu Baldewini, statim ab obsidione Ioppe surrexit; per aliam viam Cayphas reuersus, nolens recto itinere Baldewino, à Cayphas reuertenti, occurrere. *Baldewinus* verò à *Caypha* procedens, prædictos milites de domo Ducis Godefridi in occursum habuit, qui omnia sibi de Tankrado retulerunt; & post hæc cum eo Ioppen accelerantes, duobus diebus continuis illic remorati sunt. Deinde ordinatis rebus in *Ioppe*, cum omni clientela & præda, quam abduxit de *Baruth*, quæ est Baurim, cum quadraginta quinque captiuis militibus Turcorum Ierusalem descendit, quos in præsidio turris Dauid repositos cautè iussit custodiri. Quarta denique die, postquam ascendit *Ierusalem*, congregatis vniuersis, magnis & paruis, de vniuerso cœtu Christianorum, requisiuit de suppellectile fratris sui Godefridi, de armatura eius, de pecunia, de beneficiis cuiusque militis ac præpotentis. Qui nihil de rebus fratris eius se habere testati sunt, sed eas in eleemosynas pauperum & soluendis debitis esse dispersas; beneficia verò, prout vnicuique statuta erant de reditibus ciuitatum, protulerunt. Ipse autem omnia responsa illorum patienter accipiens, de rebus & armis aliquibus discussis, sed excusatis, obticuit, singulis singula reddens beneficia. Vnde ab omnibus iureiurando firmatus, in throno Ierusalem potenter exaltatus gloriosè resedit. Erat tempus mensis Nouembris circa festum *B. Martini* Turonici Pontificis, quando *Baldewinus* Ierusalem veniens, ab omnibus paruis & magnis Rex & dominus est constitutus. Sic collocato Baldewino gloriosè in throno Ierusalem, vniuersi Principes & milites de domo ducis Godefridi conuenientes in præsentiam eius, hoc modo ei locuti sunt: *Frater Ducis Godefridi es, Principis gloriosissimi ac nominatissimi; & ideo vniuersæ nationes Gentilium in circuitu famam de te comperientes, aduentu tuo tremefactæ sunt: quia te magnum, bellisque famosissimum, intellexerunt. Quapropter te decet insigne facere, quo stupescant Gentilium terræ, & admirari eis non sufficiat: sicque nomen fratris tui, principis Ierusalem, in te reuiuiscet, ac magnificabitur.* XXXVII.

Consiliis suorum auditis, *Baldewinus* terram Ierusalem & ciuitatis in circuitu muniens custodia fideli, centum & quinquaginta militibus & quingentis peditibus assumtis, ab vrbe Ierusalem processit nona hora diei; & vespere facto, hospitatus est iuxta fontem recentis aquæ, vbi montana terminantur. Post hæc quinta die abhinc exurgens, ad vrbem *Ascalonem* cum omni virtute suorum descēdit: in qua mille equites Arabes, à Babylonia missi, habitabant ad tuenda mœnia eius, ne noui Principis virtus subitò irrumperet improuisam. Ibi milites Baldewini in tentoriis, ante vrbis mœnia fixis, duobus diebus sine assultu consederunt. At die tertia milites Arabes cum ciuibus erumpentes, crebra cum eis prælia conseruerunt, donec tandem vtrinque non modicam contritionem suorum pertulerunt. Post duos dehinc dies, & plurimam stragem Sarracenorum, grauemque vulnerationem Gallorum, Rex *Baldewinus* ab vrbis obsidione prudenti consilio sic suos reuocauit, dicens: *Hi aduersarii nostri in murorum protectione confisi, & plurima manu ciuium, facilè, aduersante fortuna, creberrimis suorum auxiliis possunt prævalere; nostrates verò incauti sagittis perirent: ideo vtile est consilium, vt ab hac ciuitate castra moueamus.* XXXVIII.

Cùm hæc consilia inter se fierent, innotuit Baldewino, quomodo inter deserta Ascalonis & Babyloniæ in caueis subterraneis *Azopart*, gens fœdissima, latens accubuisset ad disturbandos & perimendos Peregrinos, qui Hierosolymam proficisci desiderabāt. Qui mox hac gentis impietate cognita, castra mouit ab Ascalone, & caua suo exercitu obsedit: quibus flāma immissa experiri voluit, vtrum præ nimia angustia fumi & caloris prodiret à tetris & inauditis antris. Sed de omnibus nulli egressi XXXIX.

sunt præter duos, qui & coram eo steterunt, si fortè misericordiam & vitam inuenirent. *Baldewinus* hos intuens viros horridos & squalidos, amica affabilitate eos compellat super omnibus, quæ de eis audierat, & vestibus preciosis eos adornans, de gente & cognatione eorum requirit. Qui secundùm quod interrogati fuerant, vniuersa sibi aperientes, & misericordem eum sibi arbitrantes, obnixè deprecantur, vt alter eorum cum Baldewino maneret, alter ad caua & nota loca rediret, quatenus socios de perplexa domo, mirabili arce, ac inuestigabili fossa, inclusos, produceret in conspectum Principis, si fortè & ipsi gratiam in conspectu eius inuenirent. Ingressusque foueam, vestes & munera Regis ostendens, & de eius benigna susceptione loquens, illicò decem de consociis eduxit in præsentiam Regis & eius optimatum. Interea is, qui cum Baldewino remanserat, dum in foueam rediit alter, decollatus est à pueris Regis. Similiter socius, qui vana spe & promissione honestarum vestium decem produxerat ex cauernis, clanculum amotus, in momento decollatus est cum nouem. Decimus vitæ reseruatur, quem tota strages sodalium latebat. Hunc Baldewinus seorsum tollens, & honorificis ac mollibus indumentis opertum suo sermone demulcens, protinus illexit eum, quatenus rediens ad subterraneos sodales, eos prodire hortaretur, asserens, se illos benignè tractare, & donis magnificis honorare; quin omnia loca regionis illis in beneficiis concedere, & eorum consiliis vniuersa agere velle. His promissionibus miser seductus & illectus, ad caua reuersus cum veste preciosa, omnia complicibus suis retulit de Principis affabilitate ac largitate, & ampliora quàm audisset, credens socios amotos & decollatos viuere, & missos ad tuendas ipsius Baldewini ciuitates.

XL. *Azopart* inæstimabili & inuestigabili cauatione subterrati, bonam promissionem socii audientes, minas quoque, deinde promissa magnifica, ad triginta processerunt. Qui coram ipso Principe assistentes, benignè ex ore eius suscepti sunt; statimque à conspectu illius abducti, quasi munera accepturi, omnes capitalem subiere sententiam, præter vnum, qui solus cum Baldewino ex omnibus triginta remansit. Hunc solum mirifico honore tractauit, nescium cædis complicum, quem etiam ad antra prædicta remisit, quatenus honores & munera ipsius subterratis viris referret, eosq; ipse captus à suo præsidio exire hortaretur. Sic & sic illusi vanis spebus, ducenti & triginta processerunt, omnes sine dilatione iussu Principis decollati, eò quòd maxima mala Peregrinis, Hierosolymam transeuntibus, intulissent, alios expoliantes, alios trucidantes: tantumque scelus semper inultum remansisset, eò quòd nullus de specu hoc eos antea vi, seu qualibet arte, potuisset eiicere. His ducentis & triginta decollatis, ac nequitia sua in capita eorũ reddita ingenio Christianissimi Principis in vltionem Peregrinorum; solummodò fœminæ & pueri eorum in caueis eorum remanserunt cum spoliis plurimorum. Qui necem eorum intelligentes, quoniam nullus ad eos vltrà rediret, minimè exire ausi sunt. Quapropter *Baldewinus* vehementer aduersus eos indignatus, ligna, stipulas ac stuppas ante os cuiusq; specus comportari iussit & incendi, quo vsque calore & fumo cogerentur exire. Tandem hac fumi & caloris nimietate vnanimiter oppressæ matres cum pueris, quibus virorum solamen defecerat, licet inuiti, processerunt, ac statim militibus in prædam dati sunt & diuisi: quorum cum matribus alii precio redemti, alii verò pariter decollati sunt.

XLI. *Baldewinus* post ista profectus ad castellum, quod dicitur *ad S. Abraham*, iuxta flumina fœtentia Sodomæ & Gomorrhæ hospitio remansit, in cibo & equorum pabulo magnam illic sustinens indigentiam. Ibidem dum montana perlustrarent ad inuestiganda necessaria, intimatum est eis à quibusdam incolis, quomodo, si paulo procederent ad locum, qui dicitur *palmarum*, plurimas opes & copias ciborum reperirent, quibus cum equis suis recreari possent. Quod iuuenes quidam audientes, circiter quadraginta ab exercitu clàm subtracti præcurrerunt, vt pecuniam & prædas contraherent. Sed nihil præter alimenta & plurimam venationem inuenerunt, quibus ventrem impleuerunt: Nihil verò vini aut alicuius poculi præter fontes aquarum dulcium biberunt. Illic quidem in loco palmarum refocillati, exurgentes ad montana Arabiæ peruenerunt. Quibus superatis; inter duos apices montium hospitati sunt, vbi nocte necessariis cibis, quos vehiculis mulorum, camelorum, asinorum attulerant, sufficienter recreati sunt, nihil prorsus reperientes illic præter aquas recentes. Hæc montana, eorumque difficiles scopulos arctasq; fauces, spacio quinque dierum superauerunt graui & inæstimabili labore.

Sexta

Sexta verò die montanis permensis, in extremo illorum cacumine maxima pertu-
lerunt pericula in grandine horribili, in glacie terribili, in pluuia & niue inaudita,
quorum immanitate & horrore ingruente, ad triginta homines pedites præ frigo-
re mortui sunt. Post montium ac scopulorum difficilia pericula in vallem de- XLII.
scendentes, per diem continuum in equis residentes, planiciem pertransierunt,
& vespere in villa quadam opulẽtissima castra metati, cum Principe suo Baldewi-
no hospitio rebusque necessariis refecti sunt. Ibi quidam exploratores de Sarrace-
nis ad promerendam gratiam tanti & tam magni Principis, & vitam impetrandã,
affuerunt, qui ciuitatem iuxtà sitam, *Susumus* nomine, rebus nimium locupletem
ipsi propalauerunt Principi; & hanc facilè occupari posse & expugnari. *Baldewinus*
his intellectis, quinta die à villa prædicta exiens, ad ciuitatem *Susumus* vespere de-
scendit. Sed domos & omnia loca ciuitatis vacua reperiens, ibidẽ potenter hospi-
tio quieuit. Audito namque aduentu illius, vniuersi Gentiles à regione & ciuitate
hac fugerunt, eò quòd sine muro hæc ciuitas infirma haberetur. In hac siquidem
per octo dies sine impedimento, & aliquo incursu inimicorum, secura quiete cor-
pora sua curauerunt, singulis diebus Gentiles in circuitu persequẽtes, & plurimos
repertos trucidantes. Nona denique die clarescente, ex præcepto Baldewini vrbs
Susumus attrita est & combusta. Spolia verò ciuitatis in armentis & cæteris rebus
vbiq; diripientes, per aliam regionem, quæ est in montanis, diuertentes, loca pro-
palata Sarracenorũ depopulati sunt, prædas ab vniuersis locis contrahentes. Tan-
dem post dies octo, diuersis angustiis & difficultate locorum, interdum etiam fame
grauati, ad præfata fœtentia flumina reditum parauerunt. Et ad *villam palmarum*
venientes, nihil alimoniæ præter fructum dactylorum repererunt, quibus corpora
fessa & escis ieiuna recreauerunt. Dehinc per castellum, quod dicitur *ad S. A-* XLIII.
braham, repedantes, via qua venerant, Ierusalem reuersi sunt tertia die ante *Natalẽ*
Domini nostri IESV CHRISTI. Illic cum Patriarcha & cunctis optimatibus suis
habito consilio, *Bethlehem* Natalem Domini celebrare decreuit. Vbi eadem die san-
cta & solenni consecratus, & in Regem Ierusalem vnctus, in gloria magna corona-
tus est. Noluit enim, nec præsumsit, in vrbe Ierusalem diademate, auro vel gemmis
preciosis exaltari, adornari & in Regem promoueri, vbi Dominus IESVS, Rex
Regum, & Dominus dominantium, humiliatus & obœdiens vsque ad mortem
pro mundi redemtione, spinis horridis & acutis coronatus est. Proxima autem die
à Bethlehem migrans, *Ierusalem* reuersus, curiam ac consilium suum cum omni
primatu suo in palatio regis Solomonis tribus diebus eiusdem solennitatis tenuit,
honorificè quindecim diebus illic in ciuitate regia moram faciendo. In his itaque
diebus potenter sedit Rex in throno suo, vt faceret iudicium & iustitiam inter
Christianos confratres, si cui illata fuisset iniuria, vel si qua accreuisset discordia,
volens omnia cum æquitate tractare, & non ficta pace componere. *Geldemarus* XLIV.
ergo videns dominum Regem consedisse ad iustitiam, assistensque coram eo, gra-
uiter conquestus est super iniuriis de ciuitate, quæ sibi à Tankrado inferebantur,
quam dono & ex manu Ducis Godefridi suscepit, ac militari obsequio prome-
ruit, si caperetur; quamq; nunc Tankradus, audita Ducis morte, vi & iniustè reti-
nebat. Hac itaq; Geldemari accepta querimonia, Rex ex consilio suorum primùm
Tankrado legationem direxit, quatenus Hierosolymam ascendens, responsionẽ
super querimoniis Geldemari, & iniuriis ei illatis, faceret. *Tankradus* autem, nullã
se de his responsionem coram illo habiturum, respondit, eò quòd nesciret eum
Regem ciuitatis & iudicem regni Ierusalem. Rex autem iterato consilio suorum
illi secundò ac tertiò legationem direxit: quatenus iustitiã non deuitaret, ne post-
hac aliquis incusaret Regem, nec fateretur aliter quàm iustè & patienter Regem
aduersus confratrem, & vnum de Principibus Christianorum, fecisse. Tandem
Tankradus anxius quid ex tertia admonitione faceret, consilium cum suis iniit, qua-
liter inter Iaphet & Assur altera ex ripa fluminis, quod has duas ciuitates diuidit,
Regi responderet ac loqueretur, si ei gratum foret: quoniam Ierusalem venire me-
tuebat. Rex autem responsum ac petitionẽ Tankradi intelligens, consilio Maio-
rum suorum voluntati illius acquieuit; & die statuto ad eundem locum fluminis
inter Iaphet & Assur ad colloquium profectus est. Illic diuersis inter se consiliis ha-
bitis, rursus post quindecim dies *Cayphas* conuenire decreuerunt, eò quòd nihil
hoc tempore potuissent definire: & sic Tankradus cum Patriarcha Cayphas, Rex
Ierusalem reuersus est. Interea modico interuallo legatio ab *Antiochia Tan-* XLV.

krado directa est ab optimatibus Boemundi, quatenus ad eos descendens, loco Boemundi, quia hæres eius esset, regnum Antiochiæ possideret. *Tankradus* super hoc inito consilio, Antiochiam proficisci decreuit, sed tamen diem statutam præstolari disposuit, quo cum Rege colloquium Cayphas habiturus esset; ne si ante diem proficisceretur, in opprobrium fugæ sibi imputaretur. Itaque die statuto ibidem Cayphas, *Rex* & *Tankradus* ad colloquiũ conuenerunt: vbi ambo concordes & amici facti sunt, omni querimonia exclusa. Et Tankradus non solùm terram & ciuitatem *Cayphas*, sed etiam arcem & turrim *Tabariæ*, quam dono ducis Godefridi obtinuit, in manu ipsius reddidit, eò quòd essent de regno Ierusalem, aperiens ei legationem Antiochiæ. Veruntamen hæc conditio in omni concordia à Tankrado firmiter indicta est, vt si post annum & menses tres ab Antiochia rediret, in beneficio terras & ciuitates obtineret; si autem sibi non esset reditus intra prædicti temporis terminum, nequaquam vltrà terras & ciuitates has à Rege vellet repetere. His vtrinque in magna caritate concessis, Rex sub eadem conditione terras & ciuitates suscipiens, *Hugoni* de præsidio *Falckenberg* Tabariam in custodiam & beneficium tradidit; Cayphas Geldemaro Carpenel reddidit: sic tamen fide seruata, vt Tankrado post præfatum terminum reuertenti omnia in manu eius dono Regis redderentur. Post hæc decreta, & pacem compositam, Rex Ierusalem secessit; *Tankradus* verò cum omni suo equitatu & manu quingentorum peditum per aridã vsque in Antiochiam descendit, vt eam susciperet.

XLVI. Non aliqua dehinc mora, *Rex* Ierusalem *Patriarcham* de perfidia, qua egerat cum Tankrado adversus eum, ne dignus hæres Godefrido succederet, sed Boemundus externi sanguinis regnum possideret, coram omni Ecclesia interpellauit, eò quòd de hoc scelere multum à suis optimatibus criminaretur; obiiciens ei, iam ipsam fraudem esse detectam in litteris, per *Morellum*, qui secretarius ipsius erat, Boemundo transmissis, sed in via ablatis. Hæc contentio & discordia inter Regem & Patriarcham adeò de die in diem cœpit magis ac magis inualescere, vt tandem Rex *Baldewinus* illius feritate & pertinacia indignatus, Apostolicum ac *Romanum Pontificem Paschalem* ad iudicium & iustitiam appellaret; atque ad discussionem tam nefandæ traditionis, & suscitandi homicidii ac discordiæ, quam, deprehensis litteris, inter Christianorum primores, & nouam teneramque Ecclesiam, idem Patriarcha fieri modis omnibus elaboraret.

XLVII. *Paschalis* verò pastor S. Romanæ ecclesiæ, & in toto orbe terrarum Christianæ fidei ac religionis examinator, Baldewini precibus & S. Hierosolymitanæ ecclesiæ satisfaciens, consilio fidelium fratrem, *Mauricium* vnum de duodecim Cardinalibus, legatum S. Romanæ ecclesiæ Hierosolymam proficisci destinauit, vt vice domini Apostolici ipsum Patriarcham, pro merito & culpa discussum, aut excusatum, in cathedram episcopalẽ sanciret; aut victum, & iustè condemnatũ de Apostolica sententia deponeret ac feriret. Itaque iussu domini Apostolici frater *Mauricius* Hierosolymam profectus, *Baldewinum* Regem vniuersamq; ecclesiã in verbo domini Apostolici salutauit, benedictionem dedit; & audire in omni iustitia & veritate Regem & filios sanctæ ecclesiæ, DEO obœdientes, se asseruit, & mala omnia in bonum Apostolica auctoritate velle commutare. Baldewinus & omnis ecclesia fidelium gratias DEO super his retulerunt, & se in omni iustitia & veritate Apostolicis mandatis obœdire responderunt.

XLVIII. Nulla deinceps mora die statuto, & concilio fidelium Episcorum Abbatumque collecto, in audientia omnium, qui aderant, & præsentia legati S. Romanæ ecclesiæ, *Patriarcham* assistentem *Baldewinus* Rex reum periurii, traditionis regni Ierusalem, homicidii, vt à Boemũdo occideretur in via, qua à Rohas Hierosolymam ascenderet, deprehensis litteris criminando & imputando astruxit, sub testimonio totius S. Hierosolymitanæ Ecclesiæ; & ideo nõ posse eum vltrà episcopari, nisi valeat ab his expurgari. Qui minimè de omnibus sibi illatis calumniis valens excusari, & præcipuè de sacrilegio ligni Sanctæ Crucis, de qua partem minuit ac dispersit, suspensus est à diuino officio; dataeque sunt ei adhuc induciæ, si fortè aliquam excusationem posset reperire.

XLIX. Inter hæc diuersa negotia mensis Martius suo ordine cœpit referri, ieiunium quadragesimale obseruari, dies solennis Paschæ propinquare, in quo *Chrisma & Oleum* infirmorum necesse est sanctificari. Hac igitur die recordationis & sanctificationis olei & chrismatis exorta, qua Dominus IESVS cum discipulis cœnauit, *Cardinalis* in montem Oliueti, in quo id sacramentum chrismatis & olei compleri solet, ascendit albâ stolâ & idoneis vestibus ad tam deificum opus peragendum indutus,

indutus, & in nullo Patriarcham adesse consentiens. Verùm *Patriarcha Dagobertus* videns se officio suo priuari, quo eo die vniuersi Patriarchæ, sui antecessores in eodem monte Oliuarum solito more vtebantur, chrisma & oleum consecrantes, humilis & supplex cum lacrymis Regem conueniens, instare cœpit, ne hac die tam leuiter ac viliter ab officio suo expelleretur, & sic in ore omnium Peregrinorum haberetur. Rege autem multum resistente, & plurima illi obiiciente, quę idem aduersus se præsumserat, sicut anxius ei magis ac magis precibus instabat, rememorans, qualiter ab eo vnctus & in Regem consecratus sit. Sed nec sic Rege eum audiente, talenta ei trecentorum Byzantiorũ obtulit in secreto auris suæ. Quo corruptus Rex, in omnibus deinceps petitioni Patriarchæ acquieuit; & ideo tam grãdis pecuniæ promissione Rex gauisus, quia plurimum defectione angustiatus, hac modò indigebat ad remunerandum suorum militum laborem, illico surrexit, fratrem *Mauricium* conuenit, sic ei in hæc verba locutus. *Frater Maurici, hæc Eccle-* L.
sia nostra rudis adhuc & tenera habetur. Quapropter nolumus, nec placet prudentioribus nostris, neque in consilio nostro reperimus, vt Ierusalem tam subitò iustitia sua priuetur; & Patriarcha tam celebri die à suo officio destituatur; sicq; discordia Paschalibus diebus in confusionem Peregrinorum & gloriationem Gentilium inter nos oriatur. Iccirco constanter te petimus, vt nos, qui nostro sanguine hanc Sanctam Ecclesiam detinuimus, & vsque ad mortem pro ea dimicauimus, audire non recuses, neq; rem de Patriarcha à nobis propalatam hoc tempore grauiter accipias, donec viderimus, quorsum tendat illius excusatio, vel quē finem accipiat. Tempus enim non effugiet, quin satis ad æquitatem iudicii de omnibus redeamus. Et hac de causa, quia placet vniuersis fidelibus, rogamus te, quatenus concedas ei, vt hoc tempore officio suo episcopali vtatur, chrisma & oleum ipse sanctificet, Peregrinis, de longinquis regionibus huc profectis, indulgentiam & reconciliationem ipse faciat iuxta ritum S. Hierosolymitanæ ecclesiæ. Post solennitatē verò Paschæ, quod in summa caritate & cōcordia nūc oportet celebrari, tuo cōsilio decreuimus de illo agere, ita vt aut purgatus in statu suo permaneat, aut cōuictus episcopali dignitate priuetur. Cardinalis his & his flexus blandi- LI.
tiis, in omnibus volũtatis Regis optimatumq; cessit. Et exutus officiali indumento, Patriarcham permisit consecrare Oleum & Chrisma, ac solenne Pascha in omni diuino celebrare officio. Ab illo siquidem die *Cardinalis* & *Patriarcha* in summa amicitia coniuncti sunt, facientes sibi cumulos ex oblationibus fidelium; ciborum vinique ac potus plenitudine nocte ac die in locis remotis perfruentes: omnia tamen hæc Rege ignorante. Interea hæc concordia in eodem mense Martio inter Regem & Patriarcham dum fieret, & terra syluæque, amota hyeme, reuiuiscerent, dies prolongari inciperent, serenitas aëris magis ac magis indies claresceret; ecce nuncia vniuersarum *ciuitatum Gentilium* in palatio Regis affuêre, quædam in dolo, quædam in puritate Regem salutantia in donis ac tributis, pacem cum eo quærentes componere, quatenus sine respectu periculi & metus in negotia sua securè terram perambularent, & agros ac vineas sine formidine excolerent. *Rex* sicut nouus qui aduenerat, & multis indigebat thesauris in conuentione solidorum militum suorum, omnia quæ sibi offerebantur à ciuitatibus Gentilium, Ascalone, Cæsarea, Ptolemaide, Sur, quæ est Tyrus, suscipere consensit; sed Assur eiusque munera refutauit. Cæteris vsque post terminum sanctæ Pentecostes pacem & securitatem à se suisque largitus est. Vix termino pacis huius mediato, prædictæ ciuitates LII.
Regi Babyloniorum hæc nuncia detulerunt, quòd nisi in breui eis subueniret, Francosque de regno Ierusalem eiiceret, se in manu Regis illorum ex summa necessitate reddi debere, eò quòd vltrà Christianis resistere non possent. Rex verò Babyloniorum summa necessitate vrbium suarum intellecta, vniuersis ciuibus & Ammiraldis hanc legationem solatiumque remisit, quòd sine mora aliqua collectis armorum copiis, vniuersis ciuitatibus subueniret. Hæc autem nuncia & consilia omnia Baldewinum Regem latebant, & vniuersos fideles, qui in regno Ierusalem habitabant. Interea à *Damasco* frequens legatio Turcorum Ierusalem ad regē LIII.
venit, pro redemtione captiuorum suorum, quos in arctissimis faucibus Baurim superatos captiuauit, & Ierusalem abductos reclusit in custodia turris Dauid. Qui consilium iniit cum optimatibus suis, vt pro captiuis precium susciperet, eò quòd in terra aliena, noua & ignota plurima indigeret pecunia in conuentione solidorum. Sicque vniuersis quadragintaquinque captiuis, quibus amputare colla decreuerat, nunc pepercit; & pecuniam inauditam supra quinquaginta millia Byzantiorum auri suscipiens, omnes viuos & incolumes à manicis & catenis solutos, ac de turri Dauid eiectos, pacificè in terram Damascenorum remisit. Eodem LIV.

tempore mensis Martii *classes Genuensium* ac *Pisanorũ* nauigio appulsæ *Ioppen*, anchoras fixerunt, & illic Pascha Domini operientes, tandem Ierusalem venerunt ad celebrandam ipsam diem *Resurrectionis Dominicæ.* Qua cum omni deuotione celebrata, Regem adierunt, summopere deprecantes, vt quam vellet ciuitatem Gentiliũ occupare & expugnare eis liceret. Rex igitur desiderium illorum intelligens, *Assur* obsidere per mare & aridam constituit. Ipse verò & omnis virtus eius ab Ierusalem mouens, in sicco vrbem & mœnia eius cinxit; Pisani & Genuenses in littore maris nauigio exitum illorum obseruabant. Vix tertia die obsidionis expleta, ciues Assur pacem cum Rege quærebant componere, quatenus salua vita sanisque membris, cum rebus suis ab vrbe eis liceret exire; ciuitatem verò, in manu Regis reddere ac relinquere. Rex quidem consilio suorum pepercit viris, pacificè eos prodire promittens cum omnibus, quæ collo deferre possent; & vsque in Ascalonem conductum eis sine respectu mortis largitus est. Ipse verò ciuitatẽ ingressus cum vniuersa multitudine equitum & peditũ, per dies octo illic requieuit; & consilia de reliquis

LV. ciuitatibus, cum Domino Patriarcha & optimatibus regni sui egit. Placuit tandem cunctis, vt *Cæsaream* mitteretur legatio Regis Ammiraldo & primis ciuitatis, vt Regi redderetur vrbs, alioqui obsidere eam certum haberent; & si vi caperetur, vniuersos in ea repertos in ore gladii occidi debere. *Ammiraldus* cunctique habitatores ciuitatis responderunt in hæc verba: *Absit à nobis, vt nos & ciuitatem nostram in manu Regis Christianorum tradamus, cùm in manu Regis Babyloniorum in breui liberandi simus, & non diu sit, ex quo litteras eius susceperimus.* Rex autem illorum iactantiam comperiens, in ira magna vnà cum Domino Patriarcha ab Assur egressus, relictis in ea custodibus, Cæsaream occupauit, vndiq; circa eam suorum viribus collocatis. Erant illic inaudita pomaria in circuitu murorum, ac si sylua densissima, omni decore & fructuum abundantia inæstimabilia: quę Rex in securi iussit extirpari, ne inter densitates frondium aliquæ insidiæ Sarracenorũ exercitui, sagittis in occulto emissis, nocere valerent. His extirpatis, in circuitu murorum firmauit obsidionẽ per dies quindecim, machinam componens, qua vrbem expugnare, & ciues absterrere valeret. Ad vnguem tandem machina perducta, & ab exercitu super muros erecta, in sublime porrecta est, ac fortissimi pugnatores in ea cõstituti ad expugnanda mœnia vrbisque defensores. Deinde iussu Regis omnibus indictum est, vt summo mane corã Patriarcha & Rege conuenirent è cunctis locis & tabernaculis; eiusque caperent admonitionem ad assiliendam vrbem, & implerent. Mane autem facto, ecce assunt ex mandato Regis vniuersi Christianorum equites & pedites coram Patriarcha & Rege: qui delictorum suorũ confessione facta, indulgẽtia accepta, & Dominici corporis communione, vrbem fortiter assiliunt in mari & in terra, cum *Pisanis & Genuensibus.* Hi Laodiceæ tota hyeme otio torpentes, tempore Martii, vt suprà relatum est, ad sacrum & solenne Pascha celebrandum Ierusalem ascenderant, viduati suo Episcopo Pisano, cùm clàm ab eis subtractus, cum Boemundo ac Baldewino, post captionem Ierusalẽ, in eam descendit; & à Godefrido

LV. Duce in cathedram Patriarchatus est cõstitutus. Eodem die dominus *Patriarcha* Crucem Dominicam prætulerat ad protectionem & defensionem gentis Catholicæ, stola sancta & candida pro thorace indutus, quem vsque ad muros tota manus pugnatorum sequi non dubitauit. Qui duro & graui assultu ciues disturbatos à mœnibus repulerunt: ac sic subitò scalis muro applicitis, vrbi mediæ vi intromissi sunt. Sarraceni verò per vrbem Gallos diffusos intuentes, nec eis resistere valentes, ad aliud munimen vrbis, quod muro spatiosissimo ac robustissimo ciuitatẽ diuidebat introrsum versus mare, conglobati fugam inierunt. Illic aliquantulum in mœnibus resistentes, ad defensionem constiterunt, frustra sagittis, palis igneis & fundibulis consumentes diem. Nona tandem hora diei facta, grauati ciues crebris & nunquam intermissis assultibus, ac tam mangenellis quàm sagittarum grandine fessi & victi, per vicos & diuersa loca ciuitatis tremebundi fugerũt. Quos Galli insequentes, & hos muros scalis similiter transcendentes, graue illorum exterminium fecerunt; alios trucidantes, alios captiuantes, tum vndique spolia plurima auri, argenti & ostri preciosi rapientes. Sacerdos quoq; ciuitatis homo grandæuus, ibidem captus est; & *Azopart* quingenti decollati, illuc missi à Rege Babyloniorum in conuentione solidorum. Sacerdos itaque prædictus Regi præsentatus, iussu ipsius in neruo religatus est; mulieres quoque eius captæ, & in compedibus positæ, ad discutiendũ talentum innumerabilis argenti, quod idem sacerdos

propter

propter metum Christianorum subterrauerat. Hac ciuitate attrita & expugnata, Rex à diebus Pentecostes vsque in natali S. Iohannis Baptistæ in omni plenitudine necessariorum requieuit in ea. In his diebus sacerdotem prædictum à ciuibus vrbis Ptolemaidis, quæ est *Acra*, mille Byzantiis redemtum, sine læsione membrorum dimisit. Post hæc Rex *Ioppen* in magna gloria secessit, *Arpinū* de Boduor- LVII.
dis ciuitate, principem magnificum, ad custodiendos muros & portas ciuitatis relinquens. Ioppe itaque Regi commoranti, legatio & fama *Merauis* à Babylonia innotuit: quatenus Babylonii omnes ad arma confluxissent, & post octo dies cum eo bellum committere decreuissent. Hæc rex audiens, vniuerso cætu suorum in vnum conuocato, ex cōsilio illorū exiuit à Ioppe; atq; inter Ascalonem & Rames, tribus hebdomadibus euolutis, in planicie amplissima resedit vnà cū Patriarcha & omni apparatu suo, ac vniuersa domo fratris sui ducis Godefridi. Hoc verò in loco dum diu præstolarentur aduentū inimicorū, nec quisquā illorū adhuc in iactantia sua descēdisset, Rex quemq; suorū in sua remisit; ipse verò ciuitates in circuitu sitas, tā Cayphas quàm Assur & cæteras, pacificè perlustrauit. Nec lōgo post hæc in- LVIII.
teruallo *Rex* à militibus suis in vrbe Iaphet pro pecunia angustiatus est, quā illis debebat pro conuentione solidorū, qui etiam fratri eius Godefrido, Principi Ierusalē, multū obsequii impenderant, & nunc eius causa & honore non minore studio militare laborabant. Quapropter Hierosolymam profectus, *Patriarchā* compellat, quatenus sibi aliquid pecuniæ de oblatione fidelium impertiret, quam militibus diuidens, voluntarios eos sibi redderet, ac secum teneret; alioqui eos in terminis Ierusalem non velle remanere, & Sancta Sanctorum defensare. Patriarcha Regis audita petitione, induciis per noctem susceptis, in crastino reuersus ducentas marcas argenti se ad vsus fratrum, inibi Deo famulantium, habuisse, & non amplius, profitetur, & easdem benignè in eius mandato distribuere concessit: Credidit Rex in verbis, quæ à Patriarcha referebantur, & oblatum argentum suscepit. Sed *Arnolfus*, Sancti Sepulcri Cancellarius, & cæteri complures, quibus tota massa innotuit, & oblatio Dominici Sepulcri, nequaquam verum Patriarcham profiteri asserebant; sed inæstimabilem pecuniam clanculū suis locellis reposuisse eum. Hac Arnolfi assertione, & populi opinione super thesauro abscondito, Rex nimium iratus vehementer Patriarcham vrgere cœpit, vt ex oblationibus fidelium milites procuraret ac retineret in conuentione solidorum, qui Paganorū viribus resistentes, Peregrinos & vniuersam Ecclesiam ab eorum insidiis & assultibus protegerent ac defenderent. *Patriarcha* verò vinculo priuatę dilectionis fratri *Mauricio*, S. Ro- LIX.
manæ ecclesiæ legato, innodatus, ita vt simul affluenter de bonis terræ epulantes, in suo conclaui oblationem Sancti Sepulcri pro velle diuiderent, prorsus audire Baldewinum Regem parui pendit, spem & fiduciam in promissis Cardinalis Apostolici, precio corrupti, habens; & in eo, quòd leui precatu, aurique munere, Regē corrumpere potuit & placare. *Rege* itaque Patriarcham sæpius admonente, vt milites quadraginta procuraret, atque auro dato & argento, beneuolos in opus belli redderet; *Patriarcha* verò in nullo eum super his audiret: die quadam factum est, vt idem Patriarcha cum fratre *Mauricio* solito more in domo sua accumberet, variisque cibis splendidè epularetur, vinum quoque non modicè biberet, ac securè in comessationibus diem duceret. Nunciatum est tandem Rēgi Baldewino, quòd huiuscemodi luxu singulis diebus conuiuantes, fidelium vota vorarent sine modo & numero; & hoc ipsum Regem non solùm auditu, sed etiam faciiè visu posse experiri. Nec mora, dum in eodem comessationis studio ad mensam discubuis- LX.
sent, Rex cum quibusdam de optimatibus suis pulsato ostio intromissus affuit, & hos patres durè arguens, in hæc verba aspera prorupit: *Vos in comessationibus, nos in tribulationibus die ac nocte pro confratrum nostrorum salute & periculis versamur: Vos gratis vota fidelium in deliciis vestris applicatis, angustiam & penuriam nostram ignoratis. Sic viuit Dominus, amodò de omni oblatione fidelium non contingetis, nec de hac ventrem vestrum vltrà tam delicatè implebitis, nisi milites in conuentione solidorū susceperitis. Vnde enim vobis, vt oblationes & munera fidelium tam liberè & potēter à Dominico Sepulcro tollatis, in cibos delicatos componatis, & minimè fidelium necessitati subueniatis? Nos Ierusalem, ciuitatem sanctam & locum desiderati Sepulcri, sanguine nostro redemimus, & assiduè pro sanctorum defensione pondera laborum & bellorum portamus; vos oblationis fidelium nos exortes facietis? Absit, vt tale facinus patiar, & vltrà manus vestra de his repleatur. Certè aut vos calicem, quem bibituri sumus, & bibimus hoc tempore angustiarum, nobiscum bibetis; aut videte, ne quicquam de rebus Ecclesiæ vltrà susci-*

piatis. Hoc dicto, Patriarcha non minus in verba iracundiæ erupit, dicens: *Non rectè consultus fecisti, vt tam temerè nos argueres, & res Ecclesiæ interdiceres, cùm nostræ sit iustitia, vt qui altari seruiunt, de altari viuant. An tributariam & ancillariam facere sanctam præsumis Ecclesiam? quam Dominus* IESVS, DEI *filius, suo sanguine liberam ex ancilla faciens* * *custodiæ commisit & reliquit. Vide ne vltrà præsumas de his loqui, aut agere, cùm ad te minimè pertineat, & Domini Apostolici maledictionibus de talibus ausibus iudicio possis incurrere.* Frater Mauricius ad inuicem contendentes solummodò auscultabat; sed de pace & concordia illos admonebat.

LXI. Verùm Rex non vltrà Patriarchæ responsionem & asperitatem ferens, & ipse durè & impatienter locutus fuisse perhibetur: *Videte, ne facilè hanc mihi sæpius obiiciatis occasionem, vt qui altari seruiunt, de altari viuant, cùm summa necessitas exigat, vt de altari potius Christiani milites pascantur, quàm Sarraceni vi de Sepulcro munera fidelium asportent & diuidant, & nõ miles noster vel sacerdos contingat. Viuit Dominus, non solùm oblationes fidelium comedã, militibusq; nostris diuidam; sed etiam aurum de Sepulcro Domini & altari euellam, quò milites & defensores Christianæ plebis, regniq; Ierusalem, sustentari possint. Post hæc cũ Domino DEO placuerit, & superbia seu minæ de regno Babyloniæ cessauerint, & terra siluerit, cuncta restaurabimus; Ecclesiã etiam eiusdẽ Sepulcri, sicut dignũ est, thesaurizare nos nõ pigebit, & auro ditiore, gẽmis vel opere exaltare.* His dictis, eadẽ Patriarcha à Rege, viro literis erudito, conuictus, ex cõsilio fratris *Mauricij* triginta milites in cõuentione solidorum se procurare promisit: Sed in breui eorum tædio affectus, talentũ inæstimabilis pecuniæ sustulit, milites vacuos & immunes reliquit. Rex autem hypocrisin illius de die in diem cognoscẽs, vehementius eũ urgebat, & de militari officio solicitabat. Ille è contrario, aures surdas ad omnia faciebat: ita animo obstinatus erat.

LXII. Igitur *Patriarcha* dolẽs & tristis secessit *Iaphet*, vbi ex cõsensu Regis, quia sacerdotii gradũ obtinebat, pacificè autumni & hyemis tẽpus adimpleuit. Deinde mense Martio inchoante, anno primo regni ipsius Baldewini *Antiochiã* ad Tankradum nauigio profectus est. Camerarii autẽ illius capti & retenti, minis verberumq; terroribus coacti, pecuniã Patriarchæ subterratã professi sunt ad viginti millia Byzantiorũ auri: Argenti autẽ tantũ esse referebant, quòd adhuc pondere & numero cunctos lateret. Fratrẽ verò *Mauriciũ*, quia Romani Pontificis legatus erat, in omni, quo potuit, honore, Rex secũ retinuit, ac diligẽter procuratũ benignè in omnibus tractauit.

LXIII. Interea dum Rex ex his & aliis diuersis rebus ageret, propalatamq; pecuniã suis egregiis militibus diuideret, & cuiq; pro labore suo rependeret, crudelis legatio à Babylonia descendit, scilicet quòd *Merauis*, qui est secundus in regno, cũ tota virtute & apparatu Regis Babyloniæ properaret, bellũ in breui cum eo habiturus. Rex autẽ *Baldewinus* tam crudelia nuncia intelligens, nõ securè nõ facilè auribus immisit; sed à Ierusalẽ in Septembri mẽse in solenni natiuitate matris ac Virginis Mariæ anno primo regni descendens, vrbẽ *Ioppen* cũ omni virtute peditũ & equitum introiuit; eiusq; mœnia plurima suorũ muniens fiducia, cum trecẽtis tantùm equitibus & mille peditibus in occursũ inimicorũ festinauit, vt cognosceret, si vera belli legatio sibi innotuisset. Manè ergo dehinc facto, in cãpestribus Rames consistens, vires, copias & arma intolerabilia Babyloniorũ vidit per terras & fines Ascalonis occurrere, circiter ducenta millia tam equitũ quàm peditũ. De quibus Rex & omnes qui cum eo erant, non solùm admirati, sed & terrore concussi sunt.

LXIV. Veruntamẽ Rex perspiciens se non posse vitare periculũ, nec effugere inimicos haud procul absistentes, quinq; acies ordinauit tam ex manu militũ quàm peditũ. In prima acie fuit *Beluoldus*, miles nobilissimus, qui primùm prælio cõmisso, ac Gẽtilibus cũ vniuersis suis peremtus est, absq; solo milite, qui ibidẽ manu detruncata, vix à periculo mortis elapsus est. Adhæc *Geldemarus Carpenel*, miles ferocissimus, secundã aciem regens, dum per medios hostes erumpens, periclitantibus sociis subuenire moliretur, cum omnibus sequacibus & coadiutoribus suis sub intolerabili manu inimicorũ occubuit. Solummodò *Willehelmus* & *Erkenboldus* viui euaserunt. *Hugo* verò *de Tabaria*, iuuenis bellicosus, in tertia acie cõstitutus, per medios hostes equo veloci aduolans, & cũ illis diu grauiter pugnans, ad extremũ certaminis pondere fatigatus, & victus, vix è medio turbinis euasit, omnibus de comitatu suo ibidẽ occisis & attritis. *Rex* ergo tam graue exterminiũ suorum fieri videns, vehementer cum duabus aciebus, quæ secum remanserant, timore concussus est. Nec mirum.

LXV. Nam idem mortis iudiciũ in momento subire æstimabant. Ad hæc duo catholici Pontifices, *Gerhardus* & *Baldewinus*, quorũ alter Gerhardus Crucem Dominicam præferebat ad confusionẽ & obcæcationẽ Sarracenorum, & liberationẽ Christia-

norum,

norum, Regi in mansuetudine & correctione sic locuti sunt: *Timemus, domine Rex, ne ob discordiam, quae inter te & dominum Patriarcham orta est, hodie nostris victoriae fiat impedimentum. Ideo monemus te, vt cum illo in concordiam redeas; & sic Domino DEO pacis satisfacias, quatenus à praesenti periculo eruamur.* Quibus Rex: *Rectè*, inquit, *monuistis*: & haec dicens, ab equo desiliit, & coram Dominica Cruce procidēs in terram, adorauit Dominum coeli, & haec Pontificibus responsa dedit: *Patres & fratres in* CHRISTO *carissimi, pastores & doctores peritissimi, iudicium mortis nobis praestò est; inimici innumerabiles obstant in arcu, in hastis, in gladiis fulmineis, quos penetrare & expugnare pro imperio Romanorum, pro regno Franciae & Angliae, non hodie apponerem, nisi per gratiam Domini nostri* IESV CHRISTI: *de quorum manibus sic me Dominus DEVS eruat, vt non cum illo pacem componā, nisi primùm coram Apostolico & omni Ecclesia de perfidia, quam egit, canonicè fuerit expurgatus.*

Et hoc dicto cum iureiurando, Confessionem delictorum suorum coram iisdē LXVI.
Episcopis fecit: deinde Corporis & Sanguinis Dominici percepta Cōmunione, decem milites loricatos cum Gerhardo Episcopo, lignum S. Crucis praeferente, reliquit. Ipse verò ascendens equum, qui lingua Sarracenica *Gazela* appellatur, eò quòd caeteris equis sit cursu potentior, praemisit quartam aciem, quam ordinauerat de militibus Ierusalem, viris bello assuetis ac robustissimis, quatenus cum hostibus in impetu ferirent ac dimicarent. Hęc autem quarta acies ex iussu Regis fortiter irruens, cùm committeret cum aduersariis, prae multitudine illorum pondus belli non sustinens, coepit fugiendo declinare. Sed à Rege eius fuga & contritione percepta, magno solamine releuata est. In momento enim cum sua quinta acie affuit, agens graue praelium cum hostibus, ac repetens, cędes & strages non modicas operatus est. Cùm sic *Rex* per medios hostium globos irrumperet, campos oc- LXVII.
cisorum cadaueribus sterneret, quidam nominatissimus *Ammiraldus* Episcopo, crucem ferenti, occurrit in furore vehemēti, vt raptim caput eius detruncaret: sed diuina vltione & percussione praeuētus, subitanea morte suffocatus expirauit. Deinde alter *Ammiraldus*, dum subitò ipsum Regem Christianorū impeteret, mox equus illius trans ceruices hasta Regis confixus est, quae ipsum etiam Ammiraldum eodē ictu & impetu trans pectus & iecur viriliter perforauit: sicq; ambo, equus scilicet & sessor eius à Christiano rege occisi sunt. Mortuis itaq; duobus Ammiraldis, exercitus Babyloniorū magnis ductoribus, primo diuina vltione, altero hastae Regis transfixione, Rex & vniuersi sui recuperatis viribus per medias acies Sarracenorū, in multitudine densatas, irruperūt in virtute Domini nostri IESV CHRISTI, & S. Crucis, inauditam illorum occisionem facientes vsq; ad vesperū, donec hinc & hinc fatigati, vtrinq; se à bello continuerunt. Verùm *Rex* & reliquiae fideliū obtinentes camporū planiciem, in castris inimicorū pernoctauerūt. *Sarraceni* verò desperati in Montis cacumine ea nocte remanserunt. Patet hîc profectò, quomodo virtus S. Crucis non solum contra inuisibilium iacula praeualet inimicorū, sed etiā aduersus arma visibiliū: quia in prima, secunda, tertia ac quarta acie superbia & fortitudo Gentiliū vincendo praecessit; in quinta verò acie, in qua lignū sanctae ac venerandae Crucis ante Regem & eius socios praeferebatur, tota virtus infideliū coepit infirmari, humiliari & conculcari. Sed & Principes eorū ferocissimi, DEO gloriam non dantes nec S. Cruci; sed in eam sibi oppositam audacter & insipienter irruentes, subitanea morte praeoccupati perierunt. Igitur post hanc victoriam LXVIII.
Christianorū, quae in mēse Septēbri ipso vespere natiuitatis beatae DEI Genitricis Mariae accepta est, crastino Sole exorto, quidam Gallorū adhuc viuentes & incolumes cum Rege suo rursus armari properant, suspicati adhuc bellū à Gentilibus ingruere. Sed in omni planicie regionis non sunt reperti aut visi. Reuertente autē Rege cum quadraginta tantum militibus & peditibus ducentis, qui vix euaserant, viginti millia Sarracenorū, qui *Iaphet* obsederant, & vesperę hesterno huic praelio non intererant, sed ciuitatem ex praecepto *Merauis* nimio assultu vexauerant, in aperto camporū affuerunt ex improuiso. Quibus Rex, quia locus diuertendi ab eis non erat, resistere disposuit, & vniuersos magna & audaci voce sic consolatur: *Ecce inimici nostri obuiam nobis integris armis adueniunt: nos autē nuper bello fatigati, serò à manibus aduersariorū, solo* DEO *protegente, euasimus superatis hostibus: optimates nostri & equites cuncti praeter nos ceciderunt: quid igitur pauci aduersus tot millia adhuc bello intacta acturi sumus? pauci sumus, & serò bello fatigati; locus & possibilitas ab eis diuertendi non est: & ideo quid consulam, nescio, nisi, vt in nomine Domini IESV, & in virtute S. Crucis, vniuersi stemus aduersus incredulos pugnantes. Potens enim est DEVS etiam de istorū manibus nos liberare, sicut heri de manu pluri-*

morum & fortiorum liberauit. Si autem morti & contritioni destinati sumus, fiduciā & spem habeamus, quia si corpus nostrum pro nomine IESV & sanctis Ierusalem nunc in præsenti seculo occidi permiserimus, in futuro animas nostras in vitam æternam vnà cum fratribus nostris, hesterno
LXIX. *prælio pro CHRISTO iugulatis & attritis, conseruare poterimus.* Hac *Regis* exhortatione milites omnes & pedites, roborati in spe vitæ æternæ, inimicorū turmas operientes, visas à longè, armis properè induūtur, Lignumq; Dominicum semper ante faciem suam habentes, graue prælium cum hostibus commiserunt. Occęcati itaq; & infirmati *Sarraceni*, in obstaculo tam venerabilis Ligni timore illis immisso, nō diu perseuerārunt in bello. Visa quippe Christianorum audacia, & suorū nimia ruina, alii versus Ascalonem fugientes, alii versus montana Ierusalē, victi ac dispersi diffugium fecerunt, Rege eos in graui exterminio crudeliter insequente. *Rex* autē reuersus à cæde hostium, paucissimis in vnum receptis sociis, cum spoliis recentibus auro & argento, equis & mulis, opibusq; plurimis, *Iaphet* declinauit. Vbi lorica ferrea & veste ostrea exutus est, quæ reuera & proculdubio tota tabe & sanguine hostium inebriata fuisse, ibidem visa est. Noctem illam Rex illic in lætitia & hilaritate ciborumq; abundantia exegit. Ciues verò exurgētes, & in campis Ascalonis festinantes, tentoria, aurum & argentum & multa preciosa spolia occisorum Gentiliū, quæ Rex suiq; paucissimi deferre nequiuerant, asinorum & camelorum vehiculo in ciuitatem Ioppen attulerūt. Deinde crastina luce affulgente, Rex in gloria magna *Hierosolymam* ascendit: Vbi de omnibus spoliis & præda inimicorum decimas
LXX. Hospitali CHRISTIque pauperibus erogauit. *Wickerus* autem Alemanus eodem anno paulò ante hoc prælium validis febribus correptus, in mense Augusto obiit, sepultus in ciuitate Ioppe. Qui gladio suo, quo Turcum trans loricam & vestes super pontem Antiochiæ medium secuit, non modicā Regi opem hîc contulisse, nisi morte interueniente vitam finiisset. Hic miles magnificus Leonem magnum & horribilem, viros & armenta sæpius iuxta montana deuorantē, in regionē Ioppe die quadam equum pascentem inuadere volentem, munitus clypeo aggressus est: quem facili pede & saltu facie ad faciem sibi occurrentem eiusdem gladii acutissimi ictu percussit; ac fortiter cerebro eius in partes diuiso, crudele & intrepidum animal in campestribus mortuum reliquit.

ALBERTI AQVENSIS EXPEDITIONIS HIEROSOLYMITANÆ LIBER OCTAVVS.

Argumenta Capitum.

I. Quòd primo Baldeuini Regis anno innumera Longobardorum multitudo per Bulgariam profecta sit Hierosolymam.

II. Vbi Constantinopolitanus Imperator eosdem Longobardos vendere & emere per castella Bulgarorū permittit, & eis rapinam interdixit.

III. Longobardi Regis edictum negligentes, Græcos & Bulgaros inuadunt: sed mox ab Imperatore conuocati, Constantinopolin tendunt.

IV. Imperator à Longobardis iniuriatus, vendere eos & emere inibi prohibet: illi palatiū eius vnanimiter obsident.

V. Imperatore tandē per Episcopum Mediolanensium pacificato, Longobardi Constantinopolin relinquentes, Nicomediam applicuerunt ciuitatem.

VI. Conradus, Imperatore Henrici stabularius, cum nonnullis occidentalis Franciæ Principibus Nicomediæ Longobardis associatur.

VII. Quod in diebus Pētecostes innumerabilis Christianorū ab vrbe Nicomedia exercitus egressus, versus regionē Flaganiæ iter suū direxit.

VIII. Vbi populus in itinere suo illicitè luxuriatur, præsidium Ancras funditus diruens, fata & segetes vicinas Turcorum succidens.

IX. Reymundus Comes, donis Turcorū corruptus, exercitum duxit per viam solitudinis: & Christiani per vires agunt custodiam in exercitu.

X. Turci cum Reymundo prælio decertant, & turmæ Christianorū propter hostes in vnum cōglobatæ, mixtim per solitudinem gradiuntur.

XI. Qualiter exercitus in solitudine quindecim diebus vagando, sitis & inediæ miserias pertulerit grauissimas.

XII. De mille peditibus Christianorū, qui in valle hordeū colligentes, circumuenti sunt & combusti igne Turcorum.

XIII. Turci in viginti millibus cum ducibus suis, Donimano & Solymano, cum Christianis dimicantes, ad septingentos corruerunt.

XIV. Vbi Christiani quoddā præsidium Turcorum comminuerunt sed insidiis eorum excepti, ad septingentos perierunt.

XV. Episcopus Mediolanensium omnem exercitum ad confessionem delictorum suorum cohortatur,

hortatur, & vniuersa multitudo ad bellandos hostes in quinque acies cũ ducibus suis ordinatur.

XVI. Longobardi, in prima fronte pugnantes, deficiunt, post quos reliquæ acies cum ducibus fugientes, diffugiunt.

XVII. Reymundus Comes prælio victus, versus montana fugiens cum decem militibus, silicẽ quandam præcelsam occupat: de qua per socios liberatus, media nocte cũ suis omnibus fugã iniit.

XVIII. Post fugam Reymundi vniuersi Duces exercitus, cũ reliqua multitudine tentoriis & vxoribus suis in via derelictis, celerem fugam arripiunt.

XIX. Quomodo Turci fugientium tentoria diripuerint, & vxores eorum quasdam iugulârint, quasdam captiuârint.

XX. Quòd post deprædationem mulierum Turci fugientes Christianos insecuti, diuersa eos cæde lacerauerint, plurima eorum spolia in itinere relicta colligentes.

XXI. Quòd Christiani exercitus centum & sexaginta millia siti ac fame, fuga & sanguine à Turcis in bello occisa sunt.

XXII. Qualiter residuus Christianorum populus vagus & profugus cum ducibus suis Constantinopolin repedauerit.

XXIII. De quadringentis Christianis, qui Turcos insequentes euaserunt, & de aliis mille militibus, qui in regressione Turcorum gladiis eorum iugulati ciciderunt.

XXIV. Quomodo Duces ac Comites exercitus dispersi, ad se Constantinopolin fugientes, Imperator benignè susceperit: & quòd Reymũdo infestus, postea eidem amicus extiterit, & quòd ibi Mediolanensis Episcopus obierit.

XXV. Qualiter eodem tempore nobilissimus Princeps Willehelmus, de regno occidentalis Franciæ egressus, quindecim millibus peditũ adiunctis, per aridam Bulgariam descenderit.

XXVI. Quod idem Comes cum omni apparatu suo Constantinopolin veniẽs, susceptus ab Imperatore donariis multis sit honoratus.

XXVII. Quomodo Comes & exercitus eius Constantinopolin relinquentes, ad Stanconam, ciuitatem Turcorum, peruenerint.

XXVIII. Vbi Turci eis occurrentes, bello eos vexabant, Comitẽ vnum Longobardorum sagitta perimentes.

XXIX. Christiani Turcis resistẽtes, & Stanconam frustra oppugnantes, Reclei vrbem applicuerunt: vbi siti æstuantes ad trecentos perierũt.

XXX. Turci cum Christianis decertãtes, victum fugientemque Willehelmum insecuti sunt: & de fuga Roberti & alterius Willehelmi.

XXXI. Quomodo post fugam Ducis Turci residuos Christianos occiderint, vxores eorum captiuantes.

XXXII. Qualiter Willehelmus Comes à Turcopolis deceptus, cum magno discrimine Antiochiam peruenerit.

XXXIII. Tankradus, nouus Princeps Antiochiæ, Willehelmum profugum remunerat.

XXXIV. Quomodo Willehelmus, Princeps Pictauij, & Welfo Dux Bauariorũ, & Ida Comitissa, cũ militia Bulgariam intrauerint.

XXXV. Quòd in prælio pontis Rudolfus obierit, & quòd Dux Bulgarorum se dediderit.

XXXVI. Bulgarorum Duce placato, Willehelmus Constantinopolin rediens, ab Imperatore donis sublimatus est.

XXXVII. Exercitu Willehelmi Stanconã vrbẽ veniente, Turci fontes & cisternas obstruũt.

XXXVIII. Willehelmus & Welfo cum Ducibus Turcorũ ante vrbem Reclei præliantur, & Christiani fugam ineunt.

XXXIX. De fuga Aruernẽsis Episcopi & Ducis Welfonis, & de interitu Idæ Comitissæ.

XL. Quomodo Willehelmũ per mõtana fugientẽ Tãkradus, Princeps Antiochiæ, receperit.

XLI. Quomodo principes bello dispersi, collecto exercitu Antiochiæ conuenerint.

XLII. Reymundus, precibus Principum à Tãkrado vinculis absoluitur, & expugnata vrbi Tortosæ præficitur.

XLIII. Welfo Dux Hierosolymis adorato sepulcro Domini, in Cyprum reuersus obiit.

XLIV. Quomodo Principes deuicta vrbe Tortosa, cum Baldewino Rege palmas Ioppe celebrauerint.

XLV. Principes Pascha Hierosolymis celebrato, inter Imperatorem & Regem pacem componunt.

XLVI. Fama volat in populo, Imperatoris consilio Longobardos fuisse occisos.

XLVII. Baldewinus Imperatori munera mittit se de perfidia excusanti.

XLVIII. Imperator Regi Baldewino dona dirigens, Romæ de perfidia sua apud Papam incusatur.

EODEM tempore, quo bellum hoc mense Septembri actũ est, & cruenta victoria à Rege Baldewino habita, anno regni eius primo, gens *Longobardorum* incomputabilis de regno Italiæ, post captionem Antiochiæ & Ierusalem, audita insigni Christianorum victoria, è diuersis regionibus Italiæ collecta, per regnum *Vngariæ* prospero itinere transeuntes, profecti sunt vsque in regnum *Bulgarorum*, volentes conchristianis fratribus auxilio augeri & prodesse. Affuerunt in eodẽ voto & comitatu viri nobilissimi, *Episcopus Mediolanensis*, *Albertus* Comes illustris de Blandraz, *Wido* frater ipsius, mi- 1.

les egregius, *Hugo de Montbeel, Otho*, filius sororis prædicti Alberti, cognomine Al-
taspata, *Wigbertus* Comes ciuitatis Parmæ, cæterique comprimores Italiæ, viri mi-
tæ nobilitatis & ductores exercitus: qui circiter triginta millia conglobati, terram
II. & regnum Bulgarorum, vt prædiximus, in manu forti ingressi sunt. Ingressi au-
tem, direxerunt nuncia *Imperatori* Constantinopolitano, quatenus eius gratia &
dono in terra Bulgarorum, quę de eius regno erat, & potestate, necessaria vitæ pre-
cio mutuarent, sicq; pacificè terram eius pertransirent. Accepta itaq; tam egregii
& catholici exercitus legatione & petitione, *Rex Græcorū* benignè omnia, quę roga-
bant, cōcessit, hac scilicet interposita conditione; ne tanta adunatio aliqua violen-
tia ea loca, quæ sui iuris essent, vastaret, seu facta temerè seditione cōturbaret. Hac
igitur conditione contulit eis emendi & vendēdi licentiā in eiusdem regni Bulga-
rorum castellis, pane, vino, carne & omni pinguedine opulētissimis, castello vide-
licet *Panidos, Rossa, Rosto, Dedamis*, & castello, nomine de *Natura*, & *Sasalabriis*, *Adriano-
poli* & *Phinepopoli*; vt per hæc hospitati, pacificè bonis terræ sustentarent vitam afflu-
III. enter. Hanc deniq; in terram venientes, mandatū Regis transgressi sunt, nec
audierūt ductores & Principes exercitus; sed omnia sine modo & sine ratione de-
prædati sunt, sine aliqua mutuatione Bulgaris & Græcis sua auferentes, pecora &
volatilia eorū diripientes, quodq; nefas est de populo Catholico dicere, *Quadrage-
simali* tempore & ieiunio ea deuorantes. Fregerunt etiā in prędictis locis & ciuitati-
bus ipsius pii Imperatoris oratoria, propter ambitionem rerum, quę in eis erant re-
conditæ à facie tantæ multitudinis. Item, quod auditu est horrēdum, mamillas cu-
iusdam mulieris, sua defendentis, quidam ex parasitis impiè detruncauit. Audita
hac infamia crudeli, & deuastatione intolerabili, quæ regno Bulgarorum ab his in-
ferebatur, & querimonia suorum, Imperator ad primates & magistratus legionis
direxit nuncia: quatenus in his non vltrà morarentur regionibus, castellis & ciuita-
tibus; sed festinatò ad se in ciuitatem *Constantinopolin*, quæ caput totius est Græciæ,
regia via contenderent. Venerunt ergo ad eandem ciuitatem Constantinopolin;
& ex ipsius Regis ordinatione & decreto in littore maris, quod vocant *Brachium
S. Georgij*, ex hac parte tabernacula sua locauerunt in crepidine aluei spacio trium
milliarium. Duobus autem mensibus à veris tempore illic consederunt, priusquam aliqua societas de regno Franciæ aut Alemaniæ illis iungeretur: vbi etiam
plurimis iniuriis, sicuti erant soliti, ipsum Imperatorem ad iram & odium commo-
IV. uerunt. *Imperator* verò plurimis iniuriis sæpius concitatus, timens ne tot ac tan-
tis copiis vis diuersarum nationum augeretur; & sic audaciores facti, aut auaritia,
aut aliqua occasione assumta, insurgentes, in ciuitatem Constantinopolin rebel-
larent; admonuit eos, ne vltrà in locis his, aut littore remanerent, sed quanto-
cyus adhinc migrantes, in terminis Cappadociæ & Romaniæ apud portum *Ci-
uitot* & *Rufinel* hospitati, moram facerent, donec affuturæ legiones & copiæ cum
eis simul in vnum confluerent. Sed responderunt vnanimiter, se minimè Brachi-
um maris transituros, donec ampliores vires tam Francorum quàm Alemanorum
obtinerent. Audita hac *Longobardorum* obstinata responsione, nolle eos à statione
occupati maris se amouere ante aduentum futuræ societatis, Imperator illis emen-
di & vendendi licentiam interdixit; & statim penuria necessariorum vitæ per tri-
duum in populo facta est. Videntes autem Longobardi Regis iram, & interdictio-
nem necessariorum vitæ, & sic famis angustiam in populo fieri, subitò vniuersi tam
equites quàm pedites armis induuntur, & ad portam & muros maioris palatii ci-
uitatis in ligonibus, vncis ferreis, malleisque conferuntur ad locum, qui dicitur ad
S. Argeniū: Vbi in duobus locis infringentes & intrātes, inprimis iuuenē de sanguine
ipsius Imperatoris peremerunt, deinde leonem domitum, qui erat gratissimus in
V. palatio Imperatoris, occiderunt. *Episcopus* verò *Mediolanensiū*, & *Albertus* Comes
de Blandraz, & *Hugo* de Montbeel, & cæteri prudentiores primique exercitus, co-
gnoscentes seditionē hanc pessimā sibi suisq; plus nocere quàm prodesse, in medio
populi exurgentes, hoc malum vltra fieri prohibuerunt. Tandē, nunc minis nunc
blanditiis populū compescentes, quemq; in sua remiserunt. Sedata itaque hac lite
grauissima, Episcopus & Comes nauigio venerūt ad ipsum *Imperatorem* per Brachi-
um maris eiusdē, eò quòd milliari & amplius à ciuitate & Regis palatio essent ho-
spitati. Qui confidenter ad eum ingressi, animum illius mitigare, & ab ira indigna-
tionis reuocare, conabātur, cum iuramento affirmantes, se ab hoc facto innoxios,
& ab insensatis & incorrigibilibus hominibus hæc mala suscitata & orta fuisse. E-
contra

contra Imperator præteritarum iniuriarum illis molestiam inferebat; deinde cōtumelias, quas recenter nunc in eius præsentia fecissent, scilicet in palatii sui destructione, in proximi sui mortificatione, in leonis sui occisione. Sed prędicti Principes astuti, & in responsis moderati ac diserti, molestiam animi Imperatoris omnibus modis lenire tentabant, primùm se cum iuramento excusantes, quòd minimè sua voluntate aut consensu hæc mala sint acta. Tandem Imperator humili eorum excusatione placatus, omnia quæ sibi fuerant illata, per intercessionem tantorum Principum cum omni beneuolentia cordis Peregrinis laxauit. Attamen, sicut consilio suorum disposuerat, iterum eos de transitu *Brachii* maris admonebat: ideò de regni sui inuasione & impedimento solicitus, vt magnis muneribus auri, argenti, ostri datis, ac maioribus promissis, apud istos obtinere & impetrare conaretur, quatenus multitudinem hanc redderent voluntariam transeundi Brachium maris. His magnis donis & promissis Imperatoris corrupti, *Albertus de Blandraz* nimium ei credens, decem equos cum aliis rebus preciosis suscepit: sed Episcopus solerti prouidentia omnia hæc sibi oblata refutat, timens, ne si exercitus transiret, à Græcis molestatus Turcorum armis occidendus traderetur. Videns autem Imperator constantiam Episcopi, omnibus modis redit cum eo in concordiā, & eius petitioni acquiescens, iteratò concessit Peregrinis vendendi & emendi licentiam, firmato vtrinque fœdere pacis conseruandæ. Descenderat autem eodem tempore comes *Reymundus* à Laodicea in ciuitatem Constantinopolin, qui multum Peregrinis in reconciliatione Imperatoris profuit, primus & collateralis illi in omni consilio & decreto factus præ omnibus, qui Hierosolymam ascenderunt. Tandem Pascha Domini celebrato, post aliquot dies *Longobardi* Brachium maris transeuntes, ad ciuitatem *Nicomediam* peruenerunt.

VI. *Conradus* similiter, stabularius Henrici tertii Romanorum Imperatoris, cum duobus millibus Teutonicorum *Constantinopolin* perueniens, Imperatori *Alexio* notificatus, gratiam in oculis eius inuenit, præ cunctis dilectus, & magnificis donis honoratus. Qui & ipse Brachio maris traiecto, Longobardorum principibus sociatur. Dehinc *Stephanus* Blesensium Comes, pœnitentia ductus, Hierosolymam reditum parat, *Stephanus* quoque Dux Burgundiæ, *Milo* etiam de Braio, *Wido* pariter rufus capite, *Hugo* & *Bardolfus* de Breis, *Engelradus* Episcopus de Monte laudum, *Viscones* de firmamento, *Reinoldus* Episcopus de Suessones, *Baldewinus* de Grantpreit, miles pulcerrimus, *Dudo* de Claromonte, *Walbertus* castellarius Lauduni. Hi omnes de regno occidentalis Franciæ cum omnibus copiis suis ibidem in ciuitate & regione *Nicomedia* Longobardis associati sunt; & è diuersis terris & regionibus profecti, in eandem ciuitatem conuenisse, & in eius finibus moras fecisse referuntur.

VII. Dehinc appropinquante die sanctæ Pentecostes, de diuersis mundi partibus in vnum congregati circiter ducenta sexaginta millia, cum filiis & vxoribus plurimorum, cum Clericis & Monachis & plurima manu inertis vulgi, conductum Imperatoris Constantinopolitani quæsiuerunt. Qui precibus eorum satisfaciens, *Comitem S. Ægidii*, qui erat ei priuatus, cum quingentis Turcopolorum equitibus illis constituit, quatenus eius conductu & ordinatione iter suum continuātes, prouidè agerent vniuersa. His ita dispositis, & comite *Reymundo* consiliario & ductore exercitus facto, *Stephanus* Blesensis viam, qua Dux Godefridus & Boemūdus ac primus incessit exercitus, per terram Nicomediæ & Romaniæ proficisci disposuit: quia sic tutum & prosperum iter illi videbatur & plurimis de societate. Sed *Longobardi* de multitudine sua confidentes, per montana, & regionem *Flagania*, se ituros in magno dissidio firmauerunt; dicentes, se etiam regnum Corrozan vi intrare, ac *Boemundum* de captiuitate Turcorum aut extorquere & liberare; aut in virtute sua ciuitatem *Baldach*, quæ est caput regni Corrozan, obsidere & destruere, sicque potenter confratrem suum à manicis eripere. *Stephanus* autem Blesensis & *Reymundus* cæterique comprimores, intelligentes Longobardorum contentionem sæuissimam, & nimiam iactantiam liberationis Boemundi, non valentes eos ab errore suo auertere, via, quam petebant, profecti sunt, præcedente ipso comite Reymundo, cum Turcopolis, & magno Imperatoris apparatu.

VIII. Tribus dehinc septimanis euolutis, & adhuc in itinere suo prosperè & abundanter Peregrinis epulantibus, & plurimis de populo illicitè luxuriantibus, & multum incesta commixtione agentibus, in ipsa vigilia S. Iohannis Baptistæ, præcursoris Domini, ventū est ad montes ascensu difficiles, & valles profundissimas, deinde ad castellum,

quod dicitur *Ancras*. Vbi Turcos repertos assilientes, & in assultu vsque in mediũ mane perdurantes, munitionem funditus diruerunt, ducentis ibidem Turcis detruncatis. Sex tamen ex his capitales latitantes, in silentio noctis periculum mortis euaserunt. Hoc itaque castellum militibus Imperatoris restituentes, eò quòd de regno eius fuerit, & iniusta inuasione Turcorum amiserit, profecti sunt ad præsidium *Gargara*, segetes & omnia sata regionis depopulantes; eò quòd præsidio nocere nequiuerant propter eius munitionẽ, situ & natura locorũ validam & insuperabilem. Hoc præsidio illæso, & non superato ab vniuersa legione relicto, Turci vehementer lætati sunt, quoniam munitio sua frustra à Christianis turmis vallata, nunc illæsa & inuicta remansit. Ab ea igitur die & deinceps exercitum persecuti, minus sequi valentes præ lassitudine incursabant, & crebra cæde sagittarum mortificabant.

IX. Peruenerunt deinde Christianorum populi ad plurimas ciuitates & castella, quorum nomina latent. De quibus Turci dona & multa cibaria mittentes, comitem Reymundum præcedentem & milites Imperatoris auertebant. Sic corrupti, per deserta & inuia & solitudines locaque arida totum deducebant exercitum: vbi assiduè Turcorum insidiæ occursantes eis, vniuersos de exercitu, negligentia aut lassitudine retardatos, trucidabant. Perceptis igitur insidiis, & grauissima insecutione & populi contritione, Principes exercitus decreuerunt, retrò & antè suæ gentis custodiam fieri, ac *Francigenas* milites circiter septingentos semper in fronte præire & præcauere: *Longobardos* similiter ad septingentos, à tergo lassos & subsequentes fratres tueri & expectare. Turci verò comperta Longobardorum custodia post tergum sui exercitus, supra quingentos in arcu & equis conglobati, subito clamore intonantes, eos à tergo incurrerunt, sagittarum grandine velociter vexantes & vulnerantes. Tandem terrore mortis attoniti *Longobardi*, celeritate equorum in fugam conuersi sunt, miseros pedites & itinere fessos deserentes: quos Turci graui occisione circiter mille in hac prima custodia peremerunt. Crastina autem die exorta, & crudeli fama attritæ gentis perlata in castra, conturbati sunt omnes primores exercitus, multum Longobardis improperantes, quòd mollicie & pigritia eorum contritus & imminutus fuerit exercitus: vnde alios decreuerunt custodes statuere fessi & à longè subsequentis populi; sed nemo se obtulit ad custodiam præter ducem Burgundiæ. Qui cum quingentis loricatis equitibus sic tuebatur exercitum, vt nec vnus in custodia suæ diei de populo periret.

X. Sequenti verò die post Stephani custodiam, comes *Reymundus* suæ diei egit custodiam, quem Turci, ad septingentos in vnum collati, nona diei hora in locis arctissimis fortiter incurrentes, cum eo graue prælium in sagittis commiserunt: Sed Comes viriliter resistens, non amplius quàm tres suorum amisit, præter aliquos graui sagittarum infixione ibidem vulneratos. Comes ergo Reymundus videns, quia bellum difficile sibi suisque ingruebat, & Turcorum copiæ accrescentes sibi vim inferebant, septem equites veloci cursu remisit ad exercitũ, qui iam spatio septem milliarium præcesserat, quatenus sibi aliqua manus mitteretur, quæ sibi suisque nimium & diu angustiatis ab hostium impugnatione, subueniret. Audita hac Comitis legatione, decem millia equitũ in momento sequestrati, loricis induti, galeis operti, clypeis pectori obductis, eadẽ die viam remensi sunt ad ferendum Comiti auxilium, existimantes, omnes Turcorum copias conuenisse. Turci ad hęc septingenti, visa Comitis constantia, & reuersę multitudinis audaci succursu, fugam velociter arripuerunt, in montanis se abscondentes. Ab illa denique die commixtis copiis, *Reymundus* & vniuersi ductores & capitanei decem millium cum omni manu equitum, & comitatu fatigatorum peditum, ad multitudinem exercitus redeuntes conuenerũt: qui deinceps diuidi, aut vllatenus aliquibus in locis spaciari, nulla fiducia præsumserũt, propter assiduos Turcorũ assultus, & nimias illorum copias.

XI. Dehinc per quindecim continuos dies viam suam cõtinuantes, amplius in solitudines, & loca inhabitabilia & horroris, per montana asperrima incedebant: vbi nihil reperientes, non hominẽ, non pecudẽ, graui fame cœperunt coarctari: quin aurũ nulli prodesse poterat nec argentũ: quia nullius generis esca reperiebatur, quę precio posset mutuari. Si qui verò de *Prouincialibus* pręcurrebãt, quingenti inquã seu ducẽti vel trecẽti, ad inuestigãdos cibos, circumuẽti à Turcis, in momento occidebãtur, quos subsequẽs exercitus cotidie detruncatos reperisse perhibetur. Hęc enim Prouincialiũ gens amplius pradę & rapinis inhiabat præ omnibus, & ideo ampliori casu præ cæteris periclitabatur. Tantum diuitibus &

tibus & magnificis viris, qui vehiculis à portu *Ciuitot*, & à *Nicomedia* ciuitate, farinã,
panes, carnes siccas vel baccones attulerant, sustentatio vitæ erat: cæteros gra-
uis inopia frondes, cortices arborum ac radices herbarum corrodere, & sic ven-
trem implere cogebat. Hac arctati inopia, mille pedites de exercitu in confi- XII.
nio ciuitatis, *Constamnes* nomine, explorato nouello hordeo, sed nondum máturo,
eadem tamen onusti annona, in quandã vallem descendentes, de arbustis & my-
ricis ignem suscitauerunt, ipsa grana immaturi hordei flammis exusta & torrida de
culmis excutere ad implendos ventres statuentes. Similiter pomula cuiusdam
miri & inauditi generis, fructum amarum quorundam frutectorum, ibidem in de-
sertis reperta & collecta, ad mitigandam famem coquere didicerunt: sed propala-
ti, à crudelibus Turcis martyrio coronati sunt. Nam cùm ad eos præ difficultate lo-
corum, vallium & montium nullus hostium pateret accessus, nec vlla esset facultas
aut ars in sagittis nocendi, copioso igne ex ramis frutectorum, & arida materia
herbarum, suscitato, vallem circumquaque impleuerunt, ex quo mille homines
perusti sunt. Tam atroci fama combustionis & perditionis Catholicæ legionis in
castris diuulgata, exterriti sunt vniuersi Principes Christianorum. Vnde ab illo
die sex diebus continuis semper in vnum conglobati, sic iter suum moderati sunt,
vt pedites inter equites ad omne periculum & defensionem pariter adesse vide-
rentur. Igitur sex dies completi sunt, & ecce Turci, *Donimanus, Solymanus, Ca-* XIII.
rageth, Brodoan de Alapia, & à montanis *Flaganiæ*, & omni regno *Antiochiæ*, cum vi-
ginti millibus, viris sagittariis in arcu corneo & osseo obuiam Christianorum tur-
mis affuerunt. Qui omnem rem & angustias illorum explorantes, sexta eos feria
bello aggredi statuerunt. Superauit enim eadem die exercitus fidelium CHRISTI
angustias & laboriosas fauces *Flaganiæ*, & in planicie campestri applicantes, eius-
dem diei, scilicet feriæ sextæ, hora nona ad quiescendum castra posuerunt. Et ec-
ce Turci appropinquantes, & more suo altis vocibus inclamantes, totum coro-
nauerunt exercitum, & vtrinque graue prælium commiserunt. Interdum Turci
in castra repentino impetu aduolantes, & Christianos milites lacessentes, sagittis
eos confixerunt: interdum Galli & Longobardi, licet fessi, & itinere grauati,
exurgentes & aduersus tot creberrimos assultus indignantes, frequenter eos re-
mittebant: quo vsque septingenti Turcorum corruerunt; Christianorum verò
nulli percussi sunt: nam in vnum conglobatos nequaquam irrumpere & disper-
gere ea die Turci potuerunt. Turci autem videntes, se nihil hac die in cæde Chri-
stianorum proficere, sed plurimos suorum cecidisse, tristes ac dolentes in castra
sua, vespere terras operiente, regressi sunt. Similiter & Christianus exercitus hac
nocte statutis vigiliis & custodia in circuitu castrorum, omni bellorum turbine
sedato quieuit. Sequenti verò die Sabbati tria millia exercitus Christiano- XIV.
rum, & Principes eorum *Conradus*, & *Bruno* filius sororis eius, cæterique viri fortis-
simi à castris & planicie exeuntes, & in regionem ciuitatis, *Maresch* applicantes,
iam sui itineris milliaribus duobus peractis, præsidium quoddam Turcorum assi-
lierunt: quod frustra à Turcis defensum sine aliqua mora comminuentes, omnia
vitæ necessaria, quæ in eo erant, diripuerunt, & Turcos inibi repertos in ore gla-
dii percusserunt. Hoc prospero successu Christiani gaudentes, & spolia Turco-
rum grandia & multa ad tentoria secum deferentes, per quasdam montium fauces
asperrimas & scopulosas descenderunt. Vbi insidiis Turcorum circumuenti, &
sagittis lacessiti ac confixi, parum repugnantes præ lassitudine & onere prædarum
angustiaque locorum, ad septingentos perierunt, spolia omnia & prædas Turcó-
rum, licet inuiti, illic relinquentes. Hi verò, qui ab eorum manu euaserunt, sin-
gulatim & sparsim, sicut victi & attriti, vespere ad castra relati sunt tristes & do-
lentes: Et ea die vltrà, ab omni assultu exercitus lugens de casu suorum, in tento-
riis requieuit. Similiter Dominica die tam Turci quàm Christiani ab omni infe-
statione & belli turbine cessauerunt. Secunda autem feria iam primo Sole XV.
radiante, *Episcopus Mediolanensium* in medio exercitus exurgens, diuino tactus
spiritu, hac die bellum affuturum prædixit, & sermonem ad populum DEI viuen-
tis faciens, omnes ad confessionem delictorum venire admonuit, quos in nomine
IESV Apostolica potestate à peccatorum nexibus absoluit, vniuersos post datam
indulgentiam brachio B. *Ambrosii*, Mediolanensis Episcopi, sanctificans & be-
nedicens: quin & Lancea Dominica, quam *Reymundus* secum attulerat, est aucta
ad sanctificandum & benedicendum populum. Post hanc benedictionem, & suæ

puritatis confessionem, *Stephanus* dux Burgundiæ, miles clarissimus, ex suo populo sibi aciem constituit. *Reymundus* Turcopolos & Prouinciales in sua acie retinuit. *Conradus* verò, stabularius Imperatoris Henrici III. Alemanos, Saxones, Baioarios, Lotharingos & vniuersos Teutonicos in acië sibi asciuit. *Episcopus Landuni, Engelradus, Milo, Wido, Hugo, Bardolfus* de Breis, *Walbertus* de ciuitate Lauduni, omnes hi ex manu Francigenarum aciem ordinauerunt. *Episcopus* verò *Mediolanensis, Albertus* de Blandraz, *Wido* frater illius, *Otho* de Altaspata, *Hugo* de Montbeel, *Wigbertus* de Parma, & vniuersi Longobardi equites & pedites, densissimam sibi aciem composuerunt. His verò aciebus sic ordinatis, *Longobardi* in fronte constituti sunt, eò quòd illorum copiæ intolerabiles haberentur, vt aduersus Turcorum acies, quæ illis vicinæ erant, fixæ & impenetrabiles facie ad faciem obstantes, eas oppugnarent. Deinde singulæ acies Christianorum vsquequaque à dextris & sinistris positæ, singulis Gentilium aciebus obstabant, sæpius eos in fugam remittentes, & sæpius aduersus eos bellum iterantes. Sed Turci callidi, & prælio docti, post aliquantulum fugæ subitò frena reiicientes, ac sagittarum grandine remordentes, graui vulnere tam homines quàm equos perimebant.

XVI. *Longobardi* igitur, qui in prima fronte constituti erant, grauiter & diu cum Turcis commisère prælium. Sed *Albertus*, ductor eorum, post nimiam & longam reluctationem pondus belli sufferre non valens, & præcipuè equorum defectione, qui fame attenuari nihil poterant, cum signo belli, quod dextrâ ferebat, fugam iniit: & sic tota illa Longobardorum adunatio cum ducibus & Principibus suis in fugam vsque in tentoria remissa est. *Conradus* verò, miles imperterritus, videns bellum ingrauescere, & Longobardos deficere ac fugam inire, repentè aduolans, cum sua acie irrupit, Turcos expugnans & dissipans à prima hora diei vsque post meridien: Tum tandem victus præ nimia iaculorum assiduitate, fugam arripuit cum manu diu fame macerata, & viribus exhausta; & ipse in tentoria reuersus est. *Stephanus* item cum Burgundionibus volens subuenire attritis & fugitiuis fratribus, cum sua acie irruens, vehementer hostes expugnabat. Sed ad vltimum post longam contentionem cum omnibus suis terga vertit, innumerabili multitudine suorum ibidem occisa, & à Turcorum armis extincta; & simili fuga ad tentoria repedauit. *Stephanus* verò Blesensis respiciens omnia tam Longobardis quàm Gallis verti in malum, cum omnibus Francigenis, qui in sua erant acie, ad subueniendum fratribus, & Turcos reprimendos, aduolat, ac bellum committere vsque ad vesperum non abstinuit. Tandem Turcorum manu intolerabili sagittis & arcu osseo inualescente, comes Blesensis victus & attritus, simili fuga, qua & socii, in castra relatus est, multis nobilibus viris de comitatu eius victis & extinctis. Ceciderunt in eius acie viri illustrissimi, *Baldewinus* de Grantpreit, *Dudo* de Claromonte, *Wigbertus* de monte Lauduni, custos & defensor eiusdem ciuitatis, DEI amicus, miles ferocissimus, corpore altus; & plurimi potentes ac primi exercitus, quorum nomina omnia scire & inuestigare nequimus. Comes verò *Reymundus* cum militibus Imperatoris Turcopolis, & suis Prouincialibus cuneis socios releuare in eodem certamine festinans, multos Turcorum repentè prostrauit. Sed dehinc nimium casu aduersante, multis suorum prostratis, ac sagittis imminutis, bellum Turcorum nimis inualuit, donec tota manus Turcopolorum exterrita, & fuga dilapsa, ad loca tabernaculorum diuertit, Comitem in mediis periculis deserens, cuius Prouinciales milites ferè omnes detruncati sunt.

XVII. Videns ergo *Comes* fugam Turcopolorum, & casum irrecuperabilem suorum, non vltrà in mortis periculo sibi imminente remanens, sed vix ab armis effugiens, versus montana & per angusta loca declinans, in summitate cuiusdam præcelsi silicis ascensu difficili astitit cum decem tantùm sociis, de quo, quantum poterat, Turcis insequentibus, & eum obsidentibus, resistere cum suis conabatur. Regressis itaque omnibus ad tentoria, qui Turcorum arma effugerant, *Stephanus* Comes Blesensis, de omnibus primoribus requisiuit, qui à bello rediissent, aut armis occubuissent: cui statim innotuit, Reymundum in summitate silicis fecisse diffugium, & nisi sibi subueniretur, nunquam eum manus Turcorum posse euadere. Ad hæc Stephanus Comes, ducentis sociis in lorica & galea readunatis, Reymundum ab inuasione Turcorum liberare festinans, Turcis fugatis, qui eum insecuti fuerant, & ad triginta viris repentè attritis, Comitem saluum de silice recepit, & incolumem ad tentoria reduxit. Victis & attritis Christianorum fortissimis aciebus, & vsque ad tentoria de crudeli præ-

li præ-

li prælio effugatis, Turci victores cum spoliis Gallorum & Longobardorum pariter in sua castra sunt regressi, vix duobus milliaribus à mansione Christianorum, satis tamen luctuosam & cruentam victoriam hac die obtinentes. Ceciderunt enim societatis eorum tria millia virorum pugnatorum in eodem prælio, quo Christiani milites delictorum suorum pondere impediti, Diuino iudicio traditi sunt incredulis viris & impiis ad puniendum. Eadem verò nocte, qua Comes *Raymundus* à cacumine silicis, & Turcorum obsidione, subueniente Stephano Blesensi, ac Conrado stabulario, liberatus & reductus est in castra ad confratres, cœperunt focos & victus necessarios vniuersi parare, qui à cæde & bello in tabernacula confugerant; ligna quoque & sarmenta ad coquendos cibos componere, quibus fessa & ieiuna corpora recrearent. Et ecce, primo noctis facto silentio, idem Comes Reymundus, nescio qua formidine correptus & vitæ diffisus, cum omnibus suis, & cunctis Turcopolis Imperatoris, equos frenis ac sellis strauit, fugamq; iniit, ac tota nocte illa fugiendo, iter per montana & inuia loca accelerans, ad castellum Imperatoris, *Pulueral* nomine, venisse perhibetur. Igitur hac XVIII.
illius fuga cognita, & in populo diuulgata, vniuersos tantus metus inuasit, vt nec vnus de Principibus remaneret, sed omnes vitæ diffidentes diffugium maturarent, magni & parui, nobiles & ignobiles, vsque ad *Synoplum* Imperatoris præsidium, ignorantes quòd & Turcorum corda non minus formido fugiendi sollicitabat. Tentoria autem & omnem apparatum suum Christiani cum omnibus vehiculis, cum vxoribus teneris & carissimis, cum omni suppellectile, qua tot nobiles, & tam magnus indigebat exercitus, reliquerunt. Nec mora, per exploratores fama tam subitæ fugæ ad aures Turcorum peruenit, qui non longè post contritionem Christianorum, & acceptam victoriam, sua etiam in castra recesserant, vt & ipsi ea nocte cibis & somno fessa refouerent membra, in cæde Catholicorum militum fessa & grauata. *Turci* quidem hæc audientes, & continuò exurgen- XIX.
tes, omnibus suis in tubis & buccinis expergefactis & conuocatis, sicut sunt viri semper vigiles in cæde inimicorum, primo diluculo affuerunt in tentoriis Christianorum. Vbi mulieres nobilissimas, & matronas egregias, tam Gallorum quàm Longobardorum crudeliter aggressi, impiè raptas & vinculatas tenuerunt, in barbaras nationes, & ignotam linguam, supra mille transmittentes, ac si pecora muta deprædati essent, & perpetuo exilio in terram Corrozan quasi in carcere & conclaui eas constituentes: cæteras aliquantulum prouectæ ætatis gladio interemerunt. Terra autem & regnum *Corrozan* sic montanis & aquarum paludibus clausum est, vt quicunque captiui illuc semel intrauerint, non vltrà hinc magis quàm pecus à cauea exire valeant, nisi licentia & permissione Turcorum. Ah quantus dolor! quantæ illic videri poterant miseriæ! vbi tam tenerrimæ & nobilissimæ matronæ ab impiis & horridis hominibus in prædam raptæ & abductæ sunt: quorum capita antè & retrò, à dextris & à sinistris, in modum colli rasa sunt; & quorum rari capilli, ab his quatuor collis dependentes, intonsa coma perhorrescunt, cum barba etiam intonsa & prolixa, & qui solùm tetris & immundis spiritibus similes esse in suo habitu referuntur. Verè non modicus dolor illic erat, non paruus timor delicatas matronas inuaserat; non parui fœminei vlulatus auditi sunt in castris, vbi dulces earum mariti alii occisi, alii fugitiui, vltima necessitate compulsi, miseras ac desolatas inter manus percussorum reliquerunt. Aliæ illicita & fœda commixtione vicissim vexatæ, & post plurimam vexationem decollatæ sunt: aliæ hilari vultu & decora facie, oculis eorum placentes, in barbaras nationes, vt diximus, transmissæ sunt. Repertis ita- XX.
que & captis tot honestis mulieribus in tentoriis fugientium Christianorum, *Turci* celeritate equorum insecuti sunt tam equites quàm pedites, tam Clericos quàm Monachos, & totum fœmineum sexum, qui fuga euaserant de castris: quos non aliter gladio metebant, quàm messor, qui falce maturas segetes metere solet. Nulli ætati aut ordini parcebant: solos iuuenes imberbes, viros militaris officii, captiuabant, quos etiam in exilio cum matronis honorificis Corrozan abduci destinabant. Pecuniam quidem inauditam, à fugitiuis & lassis medio itinere relictam, sustulerunt; adhæc molles vestes, pelliceos varios, grisios, harmelinos, mardrinos, ostra innumerabilia auro texta, miri decoris, operis & coloris, equos quoque & mulos, plus quàm numero vel littera alicuius referri possit: quæ omnia tandem illis tædio fuerunt asportare.

XXI. Terra autem & montana, vt aiunt pro vero, qui hæc oculis viderunt, & vix illic iudicium mortis euaserunt, Byzantiis, auro incommutabili, argento inæstimabili & denariorum dispersione sic operta erant in contritione & fuga tam magni exercitus, vt amplius tribus milliaribus super aurum, gemmas, vasa argentea & aurea, ostra mirifica & preciosa, vestesque subtiles ac sericas, incedere fugientes & persequentes viderentur. Sanguine verò occisorum tota via defluebat. Nec mirum: quoniam supra centum & sexaginta millia illic in gladio & sagitta ferociũ Turcorum ceciderunt: facilè ab hostibus superati ac detruncati præ fame diuturna, qua nimium afflicti, & viribus exhausti, nulla virtute resistere potuerunt. Tanta enim illis fames in desertis *Flaganiæ* incubuit, vt corium bouis viginti solidis emeretur; paniculus, qui palmo concludi poterat, tribus solidis Lucensis monetæ venderetur; cadauer equi, muli, asini, sex marcis appreciaretur. In hac fuga sæuissima duo probi equites de populo Stephani Blesensis, dum viam maturarent à facie Turcorum insequentium, quidam ceruus ex aduerso, de montanis clamore & tumultu Turcorum & Christianorum attonitus, eis occurrit, impedimentum illis viæ factus: trans quem ambo casu corruentes, in momento ab hostibus decollati sunt.

XXII. Igitur exercitus sic attritus & profugus equo vel mulo euadere festinans, ad ciuitatem *Synoplum*, quam milites Imperatoris tuebantur, sparsim fugiendo peruenit; & sic semper fugiens, vsque ad regiam vrbem *Constantinopolin* partim reuersus est. *Stephanus* autem Dux Burgundiæ, *Stephanus* Blesensis, *Conradus* stabularius Imperatoris Romanorum, *Episcopus Mediolanensis, Episcopus Lauduni, Episcopus de Suessones,* W*ido* R[illegible], *Hugo, Bardolfus* & cæteri comprimores, & vniuersi, qui grauissima Turcorum arma poterant effugere, Constantinopolin, per montana & inuia fugientes, regressi sunt. Comes verò *Reymundus* per abrupta montium & ima conuallium Synoplum cum Turcopolis Imperatoris Græciæ, omnibus sociis & Principibus prætermissis, ingrediens pernoctauit, & die crastina nauem ascendens, per mare Constantinopolin aduectus est.

XXIII. Interea tantillum exercitus, quod remanserat, dispersæ videlicet Christianorum reliquiæ, dum vestigia comitis *Reymundi* & cæterorum eadem via tenerent, & ad quadringentos à diuersa fuga in vnum colligerentur, *Solymanus, Donimanus, Balas* de Sororgia nondum cæde satiati, à tertia feria vsque in quartam eos persequuntur, eodem tramite, quo tendebant post Principes fugitiuos ad Synoplum, vt eos detruncarent & captiuarent. Sed nimium prolongatos vltrà persequi non audentes propter vires & ciuitatem Imperatoris, reuersi sunt. Reuertentes verò, de dispersis & retardatis, qui eis obuiam fuêre, eadem die mille amputatis collis sparsim peremerunt. Vbi impiis tyrannis vir nobilis *Eraldus* obuiam factus, sagitta illorum occubuit, ortus de ciuitate Cadelim. *Engelradus* pariter de eadem patria, *Dudo* miles egregius, *Arnoldus*, filius villici, W*alterus* de Castelens, & plurimi potentissimi milites, quibus equorum cursus minimè prodesse poterat, eisdem carnificibus obuiam facti, sagittis occisi sunt.

XXIV. Comes verò de *S. Ægidio* & cæteri comprimores Constantinopolin ingressi, à Domino *Imperatore* benignè suscepti sunt. Sed aduersus *Reymundum* cœpit aliquantulum indignari, eò quòd à cæteris sociis, *Stephano* & *Conrado*, fugiendo subtractus sit & alienatus. Qui occasione assumta, respondit hæc ideo se fecisse, quoniam timuisset, ne in eum insurgerent, eò quòd primus fugam cum Turcopolis à castris inierit; & quia eum in dolo, & ex consilio Imperatoris, fugisse existimassent. Dehinc in breui Imperatoris indignatione cessante, misertus est vniuersorum, & cunctis opibus spoliatos & vacuos magnificis donis in auro, argento, armis, equis, mulis & vestibus releuauit; & toto autumni & hyemis tempore vniuersos secum habitare & refocillare concessit in omni affluentia & largitate rerum necessariarum. His itaque moram illic facientibus, *Episcopus Mediolanensis* vita discessit, cui Episcopi & vniuersi fideles Catholicas exequias exhibuerunt.

XXV. Eodẽ quoq; tempore, & anno primo regni Baldewini Regis, Comes & Princeps potentissimus de ciuitate *Niniue*, quod vulgò dicitur *Nauers*, W*ilhelmus* nomine, de terra & regno occidentalis Franciæ egrediens, & iter per Italiam faciens, ad portum, qui vocatur *Brandiz*, nauigio alto mari inuectus est cum quindecim millibus equitum & peditum virorum pugnatorum, absque sexu fœmineo innumerabili, & ad ciuitatem, nomine *Vallona*, secessit. Vbi in arido restitutus, ad ciuitatem *Salonicam*, sitam in regione Macedoniæ & terra Bulgarorum, descendit, pacificè hospitio susceptus ab incolis, in omni iustitia & benignitate;

furto,

furto, rapina, præda & iniusta contentione sub iudicio mortis interdicta, ne Im-
peratoris Constantinopolitani terram aliqua iniuria exercitus, sicut paulò antè
Longobardi, suscitarent. Deinde post plurimum itineris & diuersa hospitia XXVI.
idem egregius Comes cum omni manu & apparatu suo *Constantinopolin* profectus,
ab Imperatore benignè & honorificè susceptus, in littore maris S. Georgii tento-
ria sua ponere ad hospitandum extra muros ciuitatis iussus est. Post tres deinde
dies ex præcepto Imperatoris Comes & totus exercitus Brachium maris traiecit,
& ad columnam marmoream, quæ in summitate arietem obtinet deauratum, non
longè à Brachio maris tentoriis fixis, per quatuordecim dies, qui sunt circa nata-
lem B. Iohannis Baptistæ, illic moram fecit; & per singulos dies Imperatori naui-
gio præsentatus, non paucis muneribus ab eo honoratus & commendatus redi-
bat: Peregrinis verò & humili populo cuiusdam generis monetam, quam vocant
Tartaroh, ad sustentationem vitæ sæpius idem Imperator mittebat. Denique XXVII.
post B. Iohannis natiuitatem *Ciuitot* profecti sunt. Vbi non diu moram facientes,
relicto itinere, quod ducis Godefridi & Boemundi prior incessit exercitus, saltus
densissimos itinere duorum dierum perambulantes, *Ancras* peruenerunt: ad ean-
dem videlicet, quàm comes Reymundus & manus Longobardorum recenter
expugnauerant, Turcis in ea repertis decollatis, volentes exercitui Longobar-
dorum, modico interuallo præmisso, admixtis armis & copiis sociari. Per diem
autem vnum illic in prædictæ ciuitatis loco moram facientes, & nequaquam
Longobardorum societatem assequi valentes: qui per Flaganiam iter continua-
bant: à sinistris illos relinquentes, à dextris viam arripiunt, quæ ducit ad ciuita-
tem *Stanconam*, in ea aliquandiu moram habituri, & de euentu Longobardorum
auditum aliquid. Ad hæc, cùm nondum ciuitati appropinquassent, *Solyma-* XXVIII.
nus & *Donimanus* cum copiis & armis Turcorum, à recenti cæde Longobardorum
vix diebus octo peractis, reuersi, & Comitis *de Nauers* subsecutione comperta, fe-
stinatò per notas semitas collium & vallium accelerantes illic occurrerunt; ac
sagittis crudeliter assilientes, per triduum exercitum, ante & retrò positis insi-
diis, bello grauissimo & acerbis plagis fatigabant. Sed nondum in his locis obti-
nuêre victoriam: licet plurimæ copiæ Peregrinorum incautè & lento gressu præ
lassitudine subsequentes, creberrimo assultu ceciderunt; & quidam *Henricus*, ge-
nere Longobardus, Comes sua in terra magnificus, inter socios sagitta transfixus
obierit. Nam Christiani milites viriliter adhuc resistentes Turcis, plurimos XXIX.
perimebant, alios in fugam sæpius remittebant: & facilè quidem remittere pote-
rant, cùm nondum illis aquæ penuria fuisset, nec equorum virtus defecisset. Sic
tandem Christiani milites in itinere à plurima Turcorum infestatione defensi,
Stanconam peruenerunt: Vbi Turcorum custodiam & vires in præsidio reperientes;
mœnia fortiter assiliunt, & dum hostes ab intus pro anima eis resistunt, vtrinque
plurimi occisi sunt. Nihil autem in hac præsidii oppugnatione proficientes, castra
hinc amouentes, ad ciuitatem *Reclei* applicuerunt. Vbi triduò siti adeò intolerabili
oppressus elanguit exercitus, vt supra trecentos extincti morte grauissima illic pe-
riclitarentur; cæteri verò viuentes viribus exhausti, & necessariorum defectione
infirmati, parum ad resistendum valerent. Hac sitis intolerantia anxiati, quidam
ex sociis super cacumen præcelsæ rupis gradientes constiterunt, si fortè alicubi a-
quam specularentur. Sed tantùm ab hac ciuitatem vacuam habitatoribus & diru-
tam prospexerunt, aquam in ea esse existimantes; quæ minimè reperta est: nam
cisternæ & putei ipsius à Turcis recenter subuersi erant & obruti. *Turci* autem XXX.
post paululum temporis comperientes exercitum iam sitis graui passione defe-
ctum, & parum posse resistere, extemplò eos insecuti, sagittis aggressi sunt per
diem integram prælium graue hinc & hinc committentes; & vtrinque in gladio,
arcu & lancea corruentes, totam latissimam vallem sanguine suo repleuerunt: ac
densis corporibus occisorum, virorum ac mulierum, terra regionis huius occu-
pata est. Tandem hoc ingruente sæuissimo bello, & Christianorum virtute siti de-
bilitata, & ideo minus valente & resistente, Turcorum ferocitas exaltata cœpit
inualescere, & Christianos victos atrociter in fugam cogere. Comitem quidē iam
victum, ac de bello fugientem, vsque ad ciuitatem *Germanicoplam* insecuti sunt. *Ro-
bertus* verò, frater eiusdem Comitis, & *Willehelmus* de ciuitate Nonanta, qui si-
gnifer erat exercitus, & primus terga vertit, vnà cum omnibus equitibus à Tur-

corum armis elapsus, ad prædictam ciuitatem Germanicoplam fugam facientes peruenerunt, miseros pedites inter manus ferocium hostium relinquentes.

XXXI. Turci autem fugam gentis Christianæ & suorum Principum videntes, crudeli cæde furescunt in populo & toto Christianorum comitatu, quorum solummodò septingenti per abrupta montium, & syluarum densitatem fugientes, vitæ reseruati sunt. Post hanc Turcorum victoriam, & Christianorum stragem luctuosam, vxores militum CHRISTI ad mille captiuatæ, & ab horridis hostibus abductæ sunt in terram ignotam & alienam. Equi verò & muli, argentum & aurum, vestes cuiusq; generis preciosissimæ, direptæ & asportatæ, terram & regnum Corrozan diuitiis nimiis & spoliis auxerunt & impleuerunt. Acta sunt crudelimssia hæc bella, & sæuissimæ strages Christianorum in mense Augusto, quando calore

XXXII. Solis & sitis intolerantia æstas grauior fieri solet. Comes igitur *de Nauers*, qui vix periculum mortis euaserat, adhuc aliquid de opibus & stipendiis suis, à manibus Turcorum fugiendo, retinuerat, & vix ad ciuitatem *Germanicoplam* declinauerat. Is duodecim Turcopolos, milites Imperatoris Græciæ, inibi ad tuenda mœnia constitutos, multa prece & plurima mercede collata, ductores viæ acquisiuit eius, quæ ducit ad castellum *S. Andreæ* ex hac parte ciuitatis Antiochiæ: videlicet vt sic per Antiochiam transiens, iter suum continuaret Ierusalem. Verùm Turcopoli, viri perfidi, minimè illi fidem seruauerunt; sed auaritia excæcati, Comitem & socios eius rebus expoliauerunt, nudos & pedites eos relinquentes in loco deserto & inuio, & acceptis spoliis Germanicoplam per notas semitas repedantes. Comes verò tristis & dolens, & præcipuè Christiani exercitus contritione anxius, viam, sicut deuouerat, sub paupere & vili tegmine, patienter omnia aduersa accipiens, perfecit; & in diuersis angustiis tandem Antiochiam peruenit.

XXXIII. *Tankradus* autem post captiuitatem Boemundi Princeps Antiochiæ factus, eundem Comitem, virum nobilissimum, sic ab impiis Turcis attritum, & rebus destitutum ingemiscens, optimis & honorificis renouauit vestibus, & magnificis eum in equis & mulis ditauit muneribus, per aliquot dies secum retinens, dum membra, siti, ieiunio, vigiliis, lassitudine viarum, squalida & exhausta, bonis terræ in vino, oleo & carnium dulcedine abundanter refoueret; & post hæc alleuiata molestia & amaritudine animæ & corporis, viam in Ierusalem, sicut deuouerat, expectatis ibidem & relictis aliquibus de dispersis sodalibus, tempore Veris insi-

XXXIV. steret. Modico dehinc interuallo, dierum scilicet octo, post hanc recentem stragem, *Willehelmus* Comes & Princeps Pictauiensium, de sanguine Henrici III. Imperatoris Romani pacificè transito regno Vngarorum, cum Duce Bawariorum *Welfone*, & cum Comitissa nobili, nomine *Ida*, de Marchia Oisterrich, in ingenti manu equitum & peditum & fœminei sexus supra centum & sexaginta millia, in apparatu copioso terram Bulgarorum est ingressus. Vbi, sicut facilè fit ab indomito & incorrigibili populo, discordia exorta, & Duce Bulgarorum, *Guzh* nomine, variis iniuriis molestato, ad vrbem *Adrianopolin*, inexpugnatus in virtute suorum, descendit. Sed eis pons, qui ducit in ciuitatem, à Duce præoccupatus & in-

XXXV. terdictus est. Quapropter hinc Pincenariis, & cæteris militibus Gomanitis de regno Imperatoris, grauiter pontem in arcu & sagitta prohibentibus, Christianis verò pontem transire non minus contendentibus, adeò crudele vtrinque commissum est præliũ, vt *Rudolfus*, vir magnæ nobilitatis, de Scegonges ortus, cognatus ipsius Willehelmi Principis, illic sagitta percussus, interiret; *Hartwigus* de Sancto Medardo captus teneretur, & plurimi, quos singulatim lõgum esset narrare. Illic siquidem in eodem prælio, dum hinc & hinc varia & ingenti contritione diuersus fieret euentus, contigit ipsum Ducem Bulgarorum in manus Willehelmi & suorum incidere & teneri captiuum: donec ipsa die hinc & hinc habitis consiliis, in concordiam vniuersi redierunt; captiuis quoque restitutis, Pincena-

XXXVI. rii & Comanitæ sedati sunt. Post hæc concordia, placato duce & suis, in tantum processit, vt non solùm dux Christianis Peregrinis per pontem pacificè transitum concederet, licentiam emendi necessaria non negaret; sed etiam conductum omnibus vsque ad Constantinopolin attribueret, sine dolo & aliquo impedimento. In hac ciuitate idem Princeps *Willehelmus*, *Welfo* Dux, & *Ida* Comitissa quinque hebdomadarum curriculo commorantes, Domino *Alexio* Imperatori innotuerunt cum omni voto, quod deuouerant in Ierusalem; & iccirco fidei sacramento sibi astricti, plurima necessariarum rerum dona, & licen-

tiam

tiam emendi necessaria, suscipere meruerunt. XXXVII. Post hæc messis tempore imminente, *Brachium maris S. Georgii* ex iussione & suasione Imperatoris nauigio superantes, in terram ciuitatis *Nicomediæ* descenderunt; & iter suum continuantes per amœna loca, quibus hæc abundat regio, tentoria locauerunt, duobus ibi diebus moram facientes. Inde verò profecti, *Stanconam* secesserunt, vbi ex longo itinere necessariis vitæ consumtis, graui inedia, tum siti intolerabili affecti, tam homines quàm iumenta infirmati sunt. Nec mirum: Nam vniuersas segetes, à facie huius multitudinis, Turci, via anticipata, combusserant; puteos, cisternas, fontes obstruxerant, vt sic vltima necessitate famis & sitis attenuati, facili bello superarentur. XXXVIII. Videntes itaque *Willehelmus*, & *Welfo*, & sui consodales has Turcorum nequitias & dolos, vrbes, quæ de eorum erant potestate, scilicet *Phinimînum* & *Salamiam*, assilientes plurimo conatu stragis diruerunt; sed & omnia loca circumquaque illis subdita vastare minimè pepercerunt. Abhinc ciuitatem *Reclei*, vbi fluuius torrens, diu & longo desiderio optatus, cunctis sufficeret, descenderunt. Sed *Solymanus*, *Donimanus Carati*, *Agunich*, principes Turcorum, cum infinitis copiis & armis in occursum ex improuiso Peregrinis his incautis affuerunt altero ex littore, homines, equos & omnia iumenta adaquari in arcu & sagittarum grandine prohibentes: dum à longè fatigati, & sic exhausti Christiani vltrà vim sufferre non potuerunt. Vnde vnanimiter post plurimam & diutinam sæuissimamque contentionem, quæ ex littore vtroque palustri & profundo fiebat, vniuersi Christiani fugam arripientes, strage inaudita ab impiis persecutoribus attriti sunt. Quidam autem æstimantes tam crudele martyrium euadere, diuisi à multitudine quoddam in pratum concedentes, fœno latere & abscondi quærebant: sed nequaquam vitæ reseruati, ad trecentos ibidem sagittis confixi interierunt. XXXIX. Episcopus verò de *Aruernis*, & vniuersi comitatus illius, videntes CHRISTI exercitum sic fuga dilapsum & ab impiis carnificibus attritum, ad radices montis vbi fluuius *Reclei* oritur, & ipsi fugam inierunt, equos & omnia relinquentes, & tamen pauci euadentes. Similiter etiam Dux *Welfo*, lorica & omnibus exutus, & per montana fugiens, vix ab hostili manu ereptus est. Plurima autem millia Alemanorum, Francorum, Wasconum, qui procul erant à montanis, illic extincta fuisse referuntur. Comitissa verò *Ida* vtrum capta & abducta, aut pedibus tot millium equorum membratim discerpta fuerit, vsque in hodiernum diem ignoratur: nisi quòd aiunt, eam inter tot millia matronarum in terram Corrozan æterno exilio deportatam. XL. Comes autem cum solo armigero per montana & ignotas vias arma inimicorum fugiens, ad vrbem, nomine *Longinach*, iuxta *Tursolt*, quam *Bernardus* cognomine Extraneus regebat, tandem peruenit, benigne ab eo susceptus, omnibus sibi vitæ necessariis administratis. Paucis deinde transactis diebus, audiens *Tankradus*, Antiochiæ Princeps, tam egregium Principem illic spoliis & omnibus rebus amissis, pauperem vitã ducere, & nimis humiliatum, misertus est cõchristiani fratris & Principis: & iccirco accepto cõsilio, militibus ab Antiochia in occursum eius missis, honorificè eũ suscepit, & preciosis vestibus per aliquot dies secum commorantẽ, & bonis terræ conuiuantẽ, renouauit. XLI. Post cõtritionẽ *Longobardorum* & *Willehelmi* Principis de Nauers, *Willehelmi* quoq; Comitis Pictauiensis, *Welfonis* Ducis Bawariorum, quicunq; dispersi fuerant, aut Constantinopoli seu alibi hyemauerant, è cunctis locis singillatim quique Principes Christiani, relictis suis reliquiis, Antiochiam mense Martio inchoante conuenerunt: *Albertus* scilicet de Blandraz, *Conradus* Stabularius, *Stephanus* Blesensis; item *Stephanus* Dux Burgundiæ, *Reymundus* Comes, *Willehelmus* Pictauiensis Comes, *Welfo* Dux Bawariorum; Episcopi, *Engelradus* de Lauduno, *Manasses* de Barcinona, aliique Episcopi Italiæ, nauigio ad portum Simeonis eremitæ pariter conuenientes, Antiochiæ aliquanto tempore remorati sunt. XLII. *Bernardus* autem Extraneus, eo tempore Comitem Reymundum apud eundem portum captiuum tenuit, eò quòd imputabatur ei necis traditio Longobardorum & cæterorum, qui in eadem fuerant expeditione: quem *Tankradus* Antiochiæ sibi traditum reposuit in custodia. Principes igitur Christianorum, qui conuenerant, post dies paucos recordati confratris & Principis Christiani, eumque sic indiscussum à Tankrado in vinculis teneri, obnixè precati sunt, vt in nomine CHRISTI tam magnificum Principem solueret, ac suis restitueret. Tankradus verò satisfaciens precibus confratrum Peregrinorum, hac apposita conditione, à carcere eductum

restituit: ne quicquam terræ hac ex parte ciuitatis *Acra* inuaderet; & id sacramen-
to obligatus, obseruaret. Post hæc recepto eodem principe Reymundo, vnani-
miter salutato Tankrado, ab Antiochia regressi sunt vsque ad ciuitatem *Tortosam*.
Quam obsidentes & expugnantes, subdiderunt: in qua ipse *Reymundus* ex commu-
ni consilio ad tuenda ipsius mœnia remansit, eò quòd vir cautus & doctus ad resi-
stendum hostibus videretur. Cæteri viam Ierusalem continuare decreuerunt.
XLIII. *Welfo* autem Dux obsidionem hanc deuitans, *Ierusalem* ad adorandum descé-
dit vnà cum *Reinoldo* Duce Burgundiæ, fratre Stephani, vice ipsius Burgundiam
regentis, qui ante expeditionem Longobardorum Ierusalem tendens, Antiochiæ
vsque nunc hyemauerat: Sed infirmitate correptus, in via mortuus est idem Rei-
noldus, & sepultus. *Welfo* igitur Ierusalem perueniens, adorato IESV Domino
& eius Sepulcro, post aliquot dies nauigio vsque ad insulam *Cyprum* reuersus est:
XLIV. vbi & ipse infirmitate detentus, mortuus & sepultus est. Cæteri autem Prin-
cipes præfati, post captionem ciuitatis Tortosæ, recto itinere vsque ad ciuitatem
Baurim cum decem millibus profecti sunt: Vbi Regem *Baldewinum*, ex præmissa le-
gatione admonitum, in occursum sibi in ingenti manu repererunt: quia transire
regiones & ciuitates Gentilium absque tam nominati & potentis noui Regis con-
ductu dubitabant. Deinde habita per noctis spacium cum eo requie, crastino ad-
mixtis copiis profecti sunt; & per quindecim dies ante sanctum Pascha *Ioppen* ve-
nientes, per dies octo, & ipsa solenni die Palmarum, illic morati sunt. Postea autem
die Palmarum à Ioppe egressi, *Hierosolymam* ascenderunt: In qua septem dies com-
morantes, & Sabbato Sancti Paschæ ignem de cœlo operientes, sanctam ciuita-
tem in orationibus & eleemosynis perlustrauerunt. *Conradus* quoque Stabularius,
& *Engelradus*, Episcopus Lauduni, paululum retardati, subsecuti sunt confratres
XLV. vsque *Iaphet*; qui & ipsi in Pascha Domini cæteris adiuncti sunt. Conuenien-
tes igitur de omnibus locis in Ierusalem hac secunda hebdomada Paschali, & glo-
riosè ac iucundè sanctam solennitatem cum Rege peragentes, mala & pericula
Peregrinorum rememorantes, consilium Regi *Baldewino* dederunt: quatenus in
humilitate ampliore, qua posset, & precibus mansuetis Imperatorem Constanti-
nopolitanum compellaret super miseriis Christianorum: videlicet vt à perditio-
ne & traditione Christianorum cessaret, & Ecclesiæ Hierosolymitanæ subueni-
ret, Turcos & Sarracenos non audiret; sed pleniter ac fideliter omnem mutuatio-
nem necessariorum à præsidiis & locis regni sui fieri vsque in Ierusalem non nega-
XLVI. ret. Fuit enim fama in populo Catholico, quòd ipsius *Imperatoris* occultis &
perfidis consiliis, à comite *Reymundo*, & militibus Turcopolis, deductus sit exerci-
tus Longobardorum per deserta & inuia & solitudines *Flaganiæ*, vt illic à Turcis fa-
cilè præ fame & siti exhaustus, superatus occideretur. Verùm vt à veridicis & no-
bilibus viris relatum est, nequaquam hoc nefando scelere culpandus erat. Nam
sæpius exercitum præmonuit, & edocuit solitudines & defectiones & Turcorum
insidias in inuiis Flaganiæ, & ideo eos non securè & tutos per hanc viam posse in-
XLVII. cedere. Acquieuit benignè Rex *Baldewinus* consiliis vniuersorum; ac leones
duos domitos, & sibi gratissimos, Imperatori pro munere misit per *Gerhardum* Ar-
chiepiscopum, & *Episcopum de Barcinona*, ad confirmandum fœdus & amicitiam.
Imperator vniuersam petitionem Regis cum muneribus sibi præsentatis in bono
accepit; & de omni suspicione necis Longobardorum, quam aduersus eum Chri-
stiani habebant, iusiurandum in DEI nomine faciens, se excusauit: promittens
se deinceps omnibus misericordiam fieri, Regem Baldewinum se velle honorare
& amare. In eadem legatione ab Imperatore decretum est, vt Episcopus de Barci-
nona eum apud Romanum Pontificem *Paschalem* de traditione, sibi imposita, ex-
XLVIII. cusaret. *Engelradus* autem miles quidam in Ierusalem repedans, muneribus
magnis ab Imperatore honoratus, bona nuncia reportauit: & amicitiam & fidem
Regi Baldewino Imperatorem velle obseruare, & Peregrinos non vltrà offende-
re. Sed *Episcopus* aliquantulum renisus est Imperatori, propter infidelitatem erga
Gallos, quam ab eo extorsit. Quapropter in amaritudine animi Romam ten-
dens, ipsum Imperatorem criminatus est in Ecclesia *Beneuentana*: & ideo assumtis
litteris ipsius Apostolici, querimonia grauis apud omnes Principes Galliæ super
ipso Imperatore facta est.

ALBER-

ALBERTI AQVENSIS EXPEDITIONIS HIEROSOLYMITANÆ LIBER NONVS.

Argumenta Capitum.

I. Quòd quidam de Christianis Principibus ad propria repedauerint, quibusdam cum Rege in Ierusalem remanentibus.

II. De incenso à Babyloniis templo S. Georgii, & de fuga Roberti, Episcopi vrbis Rames.

III. Rex Baldewinus contra Babylonios militiam congregat.

IV. Rex Baldewinus contra Babylonios congreditur, quibusdam ex suis optimatibus in bello occumbentibus.

V. De obsidione vrbis Rames, & de fuga vel saluatione Regis Baldewini.

VI. Vbi Sarraceni expugnata turri vrbis Rames, quosdam Christianorum Principum interficiunt, Conradum stabularium captiuantes.

VII. Quomodo ciues Ierusalem propter fugam Baldewini Regis conterriti, consolationem receperint.

VIII. Vbi Conrado stabulario carcerato, Babylonii Iaphet ciuitatem & Baldewini Regis vxorem obsidione terruerunt.

IX. Baldewinus Rex nauigio applicans Iaphet, cum gaudio suscipitur à ciuibus.

X. Sarraceni Baldewinum Regem regressum paululum declinantes, ad obsidionem Iaphet denuò reuertuntur.

XI. De classe Christianorum.

XII. Qualiter Baldewinus Rex cum Sarracenis dimicans, tria millia ex eis prostrauit.

XIII. Quomodo Baldewinus cum triumpho Ierusalem redierit, & post primam suorum interfectionem auxilia Christianorum Principum per legatos impetrauerit.

XIV. Quòd Baldewinus Rex aduenientibus Principibus necessaria subministrans, eis pro Dagoberto Patriarcha intercedentibus annuerit.

XV. Qualiter Baldewinus Rex cum Principibus ab eo susceptis Ascalonem obsidens, Ammiraldum Babyloniorum bello extinxerit.

XVI. De inuestura Dagoberti Patriarchæ, & de concilio super ipso Hierosolymis habito.

XVII. De depositione Patriarchæ præfati, & de ordinatione Euermeri, in locum eius surrogati.

XVIII. Qualiter Principibus cum centum & quadraginta millibus Christianorum in sua de Ierusalem renauigantibus, trecenta ex ipsis naues partim ab hostibus, partim fluctibus interierunt.

XIX. Qualiter tertio regni sui anno Baldewinus Rex vrbem Accaron obsederit, sed minimè deuicerit.

XX. Quòd Reinoldo, sagittario Regis, in bello pereunte, ipse Rex ab obsidione vrbis Accaron recesserit.

XXI. Baldewinus Rex venationi aliquantulum vacans cum decem sociis Sarracenos sexaginta aggreditur.

XXII. Baldewinus Rex à quodam Sarraceno latenter inter frutecta vulneratur, & Ierusalem reportatus, curatur.

XXIII. Qualiter à Babyloniis obsessa vrbi Iaphet, & quòd Christiani nauigio appulsi contra Sarracenos præliati sunt.

XXIV. De altera naue Christianorum, quæ naufragium faciens, penitus ab hostibus consumta sit.

XXV. Quomodo Sarraceni, adueniente Baldewino, obsidionem vrbis Iaphet dimiserint, & vtrinque agros suos excoluerint.

XXVI. Quòd ciuitas Gibelot, à Pisanis expugnata, Reymundo Comiti subiugata sit.

XXVII. Pisani Regis precibus euocati, cum eo vrbem Accaron obsidione vexant.

XXVIII. Ammiraldus vrbis Accaron consulens ciuibus suis, Baldewino Regi vrbem tradere decreuit: Rex & Patriarcha de obsessis, & dextras petentibus, consultant.

XXIX. Qualiter Pisani Sarracenos vrbe egredientes iniustè occiderint.

XXX. De quingentis Arabibus, qui Ioppen bello aggressi, Othonem iugulauerunt.

XXXI. De sexaginta Arabibus, vrbem Cæsaream deprædantibus, quos Baldewinus Rex superauit.

XXXII. Quòd Reymundus contra Tripolin nouum præsidium extruxerit, in quo moriens sepultus sit.

XXXIII. Vbi Alexius Imperator pro redemtione Boemundi copiosam promisit pecuniam.

XXXIV. Solymanus propter pecuniam ab Imperatore promissam, Donimanum bello fatigat.

XXXV. Vbi Boemundus de omnibus his consilium dedit.

XXXVI. Donimanus accepto consilio amicorum, Boemundum sub pecunia pristina

restituit libertati.

XXXVII. *Solymanus propter redemtionem Boemundi inimicas Donimano litteras mittit.*

XXXVIII. *Vbi Boemundo Antiochiam reuerso, Turci Rohas vrbem obsidere conantur.*

XXXIX. *Baldewinus Comes, Boemundus & Tankradus peccata sua confitentes, exercitum congregant, & contra Turcos acies ordinant.*

XL. *De decollatione octodecim Clericorum & de captiuitate Baldewini Comitis, Principis Rohas.*

XLI. *Boemundus & Tankradus, captiuato Baldewino, fugiunt, & Tankradus in locum Baldewini præficitur.*

XLII. *Turci Rohas vrbem obsidione cingunt, quibus Tankradus pro viribus resistit.*

XLIII. *Tankradus litteras Boemundo mittit pro redemtione Rohas; ad quem ille cum trecentis properat.*

XLIV. *Tankradus nondum veniente Boemundo, ante Solis ortum castra Turcorum cum omnibus suis in fugam vertit.*

XLV. *Vbi Boemundo Turcis fugientibus obuiam facto, nobilissima matrona à sociis Tankradi capta est.*

XLVI. *Qualiter Turcorum Principes & Rex Baldewinus pro matrona interpellauerint Boemundum & Tankradum, & quid responderint illi.*

XLVII. *Quomodo Boemundo contra Regem Græcorum in Italiam profecto, Tankradus Turcos bello deuicerit.*

XLVIII. *De præparatione belli inter Baldewinum Regem & Ammiraldum Babyloniorum.*

XLIX. *Quòd aduocato Patriarcha Ierusalem, Rex Baldewinus in Domino confortatus de Babyloniis triumphauerit.*

L. *De septem millibus gentilium cæsis, & de Willehelmo Comite.*

LI. *Quomodo Rex Baldewinus, deuictis Babyloniis, sata Ascalonia succenderit, bestiis syluarum clamore exercitus perterritis.*

LII. *De Arnolfo, nobilissimo iuuene, in montibus interemto, cuius caput Ascalonitæ cum litteris Regi Baldewino remiserunt.*

I. POSTEA conuentu Christianorum de die in diem comminuto, aliis redeuntibus nauigio, aliis per diuersas regiones in reditu suo dispersis, *Conradus*, stabularius Imperatoris Romanorum, *Albertus* de Blandraz, *Stephanus* Blesensis, *Stephanus* Princeps Burgundiæ, *Otho* cognomine Altaspata, *Arpinus* de Buduordis, *Hugo* de Falckenberg, *Hugo* de Lezenais, *Baldewinus* de Hestrut, *Gutmanus* de Brussela, *Rudolfus* de castello Alos, quod est in Flandria, *Hugo* de Botuns, *Gerbodo* de castello Wintine, *Rotgerus* de Roscit, & cæteri quàm plurimi nobiles & egregii viri, qui ad sanctum Pascha celebrandum tunc de vniuersis locis conuenerant, & in omni deuotione, ac caritatis plenitudine, feliciter sanctum tempus celebrauerant, in ciuitate Ierusalem cum Rege remanserunt.

II. Appropinquante dehinc festo *sanctæ Pentecostes*, & collectione Christianorum nimium attenuata, aliis nauigio, aliis per siccum regressis, exercitus *Regis Babyloniæ* innumerabilis, & nunquam antea copiosior factus, ab Ascalone, alii nauigio alii per aridam, in equis & copioso apparatu armorum descendentes, templum *S. Georgii*, distans milliari à ciuitate *Rames*, combusserunt cum vniuersis, quos in eo repererunt fugientes à facie eorum cum armentis & gregibus; quin etiam sata regionis depopulati sunt, nouum laborem Peregrinorum, & spem totius anni. At *Robertus*, ciuitatis Episcopus, vir Christianissimus, videns tam copiosum exercitum tam repentinis flammis & prædis regioni incumbere; & post captam vrbem Rames in ciuitatem Ierusalem velle descendere, ad expugnanda eius mœnia, & obsidendum Regem cum populo Christiano: subitò equum ascendens, & ab hostium incursu elapsus, præcucurrit Ierusalem, vt nunciaret Regi, quantus exercitus descendisset à Babylonia; & quomodo omnia sata & vicina loca ciuitatis Rames iam flamma & præda consumsisset.

III. *Rex* itaque & vniuersa domus ducis Godefridi fratris ipsius, & cæteri nobiles, qui adhuc cum illo remanserant, audientes superuenisse tot millia aduersariorum ad delendos catholicos populos, sine mora ad arma festinant; & iam ad septingentos adunati & loricati, cum Rege versus hostiles impetus in tubis & cornibus & vexillis ostreis regia via ferebantur. Vix à montanis Ierusalem Rex & sui egressi sunt, & ecce in valle & amplissima planicie Rames inimica agmina *Sarracenorum, Arabumque*, & *Azopart* appropinquabant cum infinitis millibus equitum & peditum, volentes in virtute hac Ierusalem recuperare,

Regem

Regem & fideles CHRISTI expugnare.

IV. *Rex* igitur & omnis comitatus illius, videntes, tam propinquas acies inimicorum astitisse, omni timore mortis deposito, & animæ suæ parcere non curantes, atrociter & vnanimiter per medios hostes ad eorum millia irruunt, acies penetrantes in virtute militari, & nimiam cædem suis armis multiplicantes. Dum verò hi solùm septingenti, pauca quidem manus, sed milites egregii & fortissimi, sic cædendo, & hostium muros diruendo, penetrare conarentur, gens intolerabilis *Azopart*, quæ in mediis millibus Gentilium constituta erat, cum fustibus, in modum malleorum ferro & plumbo compositis, occurrerunt Regi & suis; & non solùm milites, sed etiam equos illorum in fronte & cæteris membris fortiter ferientes, graui ictu eos à prælio absterrebant. Alii verò sagittis & fundibulis viros egregios coronantes, incessanter affligebant, tanquam grando indeficiens, quæ de cœlo cadit: quo vsque vim vltrà sufferre non valentes, *Rex &* vniuersi in fugam conuersi sunt. *Rudolfus* de Alos, *Gerbodo* de Wintine, *Gerhardus* de Auennis, *Gosfridus* breuis in statura, *Stabulo* Camerarius Ducis Godefridi, Comes *Host* de castello Rura, *Hugo* de Hamach de terra Pictauiensi, *Hugo* Botuns, *Gerhardus* Barson & cæteri omnes in mediis in hostibus interierunt. Ex his quinquaginta versus Rames fugam arripientes, portæ vrbis immissi sunt. *Lithardus* verò Cameracensis, *Rotgerus* de Roseit, *Philippus* de Bulon, *Baldewinus* de Healtrut, *Walterus* de Berga, *Hugo* de Burg, *Addo* de Keresi versus Iaphet fugam inierunt. Vbi decem millia illis occurrerunt, qui Regi ad auxilium festinabant. Sed ab his audito Regis infortunio, & suo interitu, ad eandem ciuitatem fuga reuersi sunt.

V. His itaque ciuitati cum fugitiuis militibus immissis, & portis clausis, *Sarraceni*, qui eos insequebantur, ad societatem reuersi sunt; & vrbem Rames, vndique positis castris, obsederunt. Rex autem vitæ diffisus, propter vrbis infirmitatem, per quandam muri fracturam cum solo *Hugone* de Brulis in *Gazela* sedens, cum armigero suo versus montana Ierusalem diffugium fecit; & tota die ac nocte errans, frustra iter peregit, donec maxima pars Sarracenorum erranti, & Ierusalem tendenti, occurrit: à quibus illi fuga per montana interdicta, grauiter insecutione illorum oppressus est, nescius quò vagari cœperit. Rex itaque intelligens, se per montana euadere non posse, iam crastino mane orto, & via aliquantulum recognita, versus *Assur*, ciuitatem Christianorum, secessit, licet sagittis insequentium trans loricam paulisper sauciatus: qui per diem & noctem in montanis & deuiis multum laborauit, donec tandem in campi planicie sine requie & cibo vel equi pabulo assistens, regionis & viarum cœpit reminisci. Mane autem sic facto, Assur intrauit. Vbi *Rorgius*, qui ciuitatem Cayphas in beneficio acceperat, & obtinebat, in lætitia magna illum suscepit: existimabat enim eum cum cæteris corruisse. Sic Rex ab obsidione Rames, & manu Sarracenorum, elapsus, venit Assur. Cæteri verò, id est, *Conradus, Arpinus*, Stephanus Blesensis, *Stephanus* de Burgundia & alii milites egregii, turrim quandam ciuitatis eiusdem causa protectionis ingressi sunt.

VI. Altera autem die *Sarraceni*, necnon *Azopart*, ruptis muris ciuitatis in virtute magna, ipsam turrim infringere & expugnare fortiter cœperunt ferreis vneis & ligonibus, donec tandem turri cauata, ignem & fumum in ea suscitauerunt, vt sic calore & fumo arctati & suffocati milites, aut perirent aut prodirent. Sed milites egregii, eligentes potius honesta defensione consumi, quàm misera morte suffocari & extingui, tertia die inuocato nomine IESV, confisi eius gratia egressi sunt, & plurimum cum Sarracenis facie ad faciem dimicantes, plurimo sanguine & strage illorum animas suas vlti sunt. *Conradus* verò audacia & viribus incomparabilis, gladio præcipuas Sarracenorum strages exercuit, quoad omnes admirati, qui aderant, & exterriti, procul ab eo absistentes, continuerunt manus suas: rogantes eum, vt cessaret à cæde horribili; & eorum dextras susciperet pro viuendi gratia; & sic in Regis Babyloniæ deditionem redderetur, donec placata Regis ira tam famosus & mirabilis miles in oculis eius gratiam inueniret, & post vincula præmia mereretur. Quod & actum est. *Arpinus* pariter captus & vitæ reseruatus est, eò quòd miles Imperatoris Græcorum fuisse, à veridicis testibus illic innotuisset. Cæteri verò omnes cum Stephano & altero Stephano, summis Principibus, ibidem decollati sunt.

VII. Interea Rex *Baldewinus* hoc triduo Assur resedit, vt audiret euentum rerum. Sed fama hæc crudelis Ierusalem transuolans, omnes eam inhabitantes vehementer perterruit, & in luctum ac ploratum tota ciuitas conuersa est. Cœperunt enim adeo

omnium corda metu fluxa deficere, vt noctu & in tenebris à ciuitate recedere pararent, nisi *Gutmanus* quidam, ortus de Brussela, qui vix euaserat, plurimum eis consolationis attulisset; & sæpius admonuisset, ne facile à ciuitate recederent, donec intelligerent, si Rex Baldewinus adhuc superesset. Tandem post paululum, fama allata est Regem adhuc esse incolumem: quod audientes, vniuersi lætati sunt & confortati. Et ideo abhinc diebus singulis per mœnia diffusi, vrbem defensabant ab assultibus Sarracenorum, qui huc in superbia victoriæ suæ per turmas ad lacessendos ciues Christianos assiduè conueniebant.

VIII. His itaque decollatis, sed Conrado & Arpino in dextris eorum susceptis, & in vrbem Ascalonem in carcerem transmissis, *Meraius* & cuncti potentes Babyloniæ in virtute magna, & manu robusta, ad ciuitatē *Iaphet* profecti sunt, ac plurimo assultu, instrumento & tormētis lapidum ac bellico apparatu & impetu viros in ea repertos vexauerunt. Caput verò *Gerbodonis* & eius crura precioso ostro calceata & induta amputantes, defensoribus vrbis ostenderunt, asserentes Regis esse Baldewini, eò quòd similis eius esset: & ideo eos ab vrbe exire, & in potestatem Regis Babyloniæ sanis membris & vita incolumi venire, plurimum arctabant. *Christiani* verò arbitrantes verum, & Regis caput & crura procul ostentari, nimia desperatione correpti sunt cum omnibus rebus suis egredi, sibi inuicem consulentes, & sic nauigio liberari. Erat his diebus *Regina* & vxor Baldewini in ipsa ciuitate Iaphet, quæ etiam terroribus attonita, & dolore mortis dilectissimi Regis, pariter fugam cum cæteris meditabatur inire.

IX. Verùm dehinc septem diebus euolutis, Rex ab Assur exiens, nauem, quæ dicitur *Buza*, ascendit, & cum eo *Godericus* pirata de regno Angliæ, ac vexillo hastæ præfixo, & elato in aëre ad radios Solis vsque, Iaphet cum paucis nauigauit: vt hoc eius signo ciues Christiani recognito, fiduciam vitæ Regis haberent, & non facilè hostium minis pauefacti, turpiter diffugium facerent, aut vrbem reddere cogerentur: Sciebat enim eos multum de vita & salute eius desperare. *Sarraceni* autem viso eius signo, & recognito, ea pars, quæ nauigio vrbem cingebat, illi in Galeis viginti & carinis tredecim, quas vulgò appellant *Cazh*, occurrerunt, volentes Buzam Regis coronare. Sed DEI auxilio vndis maris illis ex aduerso tumescentibus ac reluctantibus; Buza autem Regis facili & agili cursu inter procellas labente ac volitante, in portu *Ioppe*, delusis hostibus, subitò affuit, sex ex Sarracenis in arcu suo è nauicula percussis ac vulneratis. Intrans itaque ciuitatem, dum incolumis omnium pateret oculis, reuixit spiritus cunctorum gementium, & de eius morte hactenus dolentium: eò quòd caput & Rex Christianorum & Princeps Ierusalem adhuc viuus & incolumis receptus sit.

X. Iam dies media flagrabat, & *Rex* mox equum ascendens, portas ciuitatis cum sex tantùm illustrissimis militibus egressus est, vt lacesseret tantùm Sarracenos circumsidentes; & pateret omnium aspectui, quomodo adhuc viuus & sospes haberetur. Cognito autem Rege viuo & saluo, vniuersa multitudo Gentilium, ablatis tentoriis ab Ioppe, in campos Ascalonis descenderunt, illic per tres septimanas commorantes, donec intelligerent, si aliqua virtus Regi Baldewino ad subueniendum augeretur. Legatio enim Regis ad vniuersos confratres per castella & ciuitates ac regiones propter auxilium directa est. Sed minimè hoc tempore auxilium ferentibus Tankredo, Reymundo, Baldewino de Burg, eò quòd nimium remoti essent, Sarraceni ab Ascalone venientes, obsidionem circa *Iaphet* iterauerunt, donec quindecim dies euoluti sunt.

XI. Interea dum hæc obsidio ageretur, ducentæ naues Christianorum nauigio Ioppen appulsæ sunt, vt adorarent in Ierusalem. Horum *Bernhardus* Witrazh de terra Galatiæ, *Hardinus* de Anglia, *Otho* de Roges, *Hadewerck*, vnus de præpotentibus Westfalorum, primi & ductores fuisse referuntur. *Sarraceni* quidem, qui ex aduerso vrbem in superiore parte nauigio obsederant, videntes tot Christianorum acies adesse, constituerunt cum eis nauali impetu confligere. Sed Christianorum naues velis & remis ac prosperiore vento clementia DEI præualētes, validè repressis Gentilium viribus, in arido constiterunt; & additis ciuibus cum ipso Rege sibi in adiutorium, vrbem ingressi sunt; amplior verò pars in aperta camporum planicie ex aduerso pariter fixis tentoriis hospitio resedit. Erat autem tertia feria Iulii mensis, quando hæ Christianorum copiæ, DEO protegente, huc nauigio angustiatis & obsessis ad opem collatæ sunt. Sarracenorum autem turmæ, videntes quia Christianorum virtus audacter facie ad faciem vicino sibi hospitio proximè iungebatur, media nocte eis incumbere,

amotis

amotis tentoriis, amplius milliari subtractæ consederunt: dum luce exorta consi-
lium inirent, vtrum Ascalonem redirent, aut ciues Iaphet crebris assultibus ve-
xarent. Ab ipso verò die tertiæ feriæ dum sic in superbia & elatione suæ mul- XII.
titudinis immobiles Sarraceni persisterent, & multis armorum terroribus Chri-
stianum populum vexarent, sexta feria appropinquante, Rex *Baldewinus* in tubis
& cornibus à Iaphet egrediens, in manu robusta equitum & peditum virtutem il-
lorū crudeli bello est aggressus, magnis hinc & hinc clamoribus intonantes. Chri-
stiani quoque qui nauigio appulsi sunt, horribili pariter clamore cum Rege Balde-
wino, & graui strepitu, vociferantes, Babylonios vehementi pugna sunt aggressi,
sæuissimis ac mortiferis plagis eos affligentes, donec bello fatigati, & vltrà vim non
sustinentes, fugam versus Ascalonem inierunt. Alii verò ab insecutoribus eripi
existimantes, & mari se credentes, intolerabili procellarum fluctuatione absorpti
sunt. Et sic ciuitas *Ioppe* cum habitatoribus suis liberata est. Ceciderunt hac die
tria millia Sarracenorum; Christianorum verò pauci periisse inuenti sunt. Rex XIII.
ergo Baldewinus triumphum de inimicis gloriosè adeptus, noctem hanc in Ioppe
in lætitia magna exegit cum vniuersis Peregrinis, qui conuenerant, habentibus
spolia multa. Altera verò die clarescente, *Ierusalem* cum omnibus Peregrinis profe-
ctus est, pacificè & potenter omnia disponens; & Peregrinis ad adorandū CHRI-
STVM, & vota sua reddenda in Ierusalem, templum Dominici Sepulcri aperiri
iubens. Ante hæc omnia, cùm nondum auxilium noui & peregrini exercitus af-
fuisset, *Baldewinus* Rex anxius, & nimium desperatus ob interitum suorum, lega-
tionem Antiochiam *Tankrado*, & *Baldewino de Burg* in ciuitatem Rohas misit, qua-
tenus festinanter sibi auxilio adessent; aut totam regionem Syriæ, & regnum in Ie-
rusalem, in breui amitteret, Sarracenorum audaciam & contumacem victoriam
annuncians, & quantum casum suorum egregiorum militum nuper ab hostibus
passus sit. Qui statim collecto exercitu, Tankradus quidem in circuitu Antiochiæ,
Baldewinus Rohas, ad septingētos equites & pedites mille, die statuto vnanimiter
ad ipsam Antiochiam conuenerunt, *Willehelmo* Pictauiensi Principe, in eodem co-
mitatu assumpto, qui nuper post Pascha Domini à Ierusalem adorato Sepulcro Do-
minico, ad Tankradum redierat: & nunc per conuallem Damasci & Camollam
descendentes, sed Tabariam prætermittentes, ad Cæsaream Cornelii peruenerūt,
illic positis tentoriis pernoctantes. Mane itaque facto, ad flumen *Assur* castra me-
tati sunt, non amplius quàm solo milliari ab *Iaphet* hospitari constituentes. Descē-
derant autem tempore autumni in mense Septembri, quando omnium frugum
plenitudo redundare solet. *Baldewinus* itaq; Rex in ciuitate Iaphet tunc mo- XIV.
ram faciens, ac tam fortium virorum aduentum intelligens, nuncios egregios illis
in occursum constituit, qui omnia vitæ necessaria illis procurarent in pane, carne,
vino, oleo & hordeo ad refocillandos milites & eorum equos, longo itinere fati-
gatos. Erat autem *Dagobertus* in eorundem egregiorum virorum comitatu, repro-
batus ab eodem Rege: qui Patriarchatus dignitatem recuperare arbitrans, cum
Tankrado Iaphet descendere disposuit. Vnde *Tankradus* & *Baldewinus* de Burg,
Willehelmus quoque Comes Pictauii, pariterque *Willehelmus* Carpentarius, consi-
lio inito, qualiter Patriarcha restituatur, Regi legationem direxerunt, videlicet
vt *Patriarcham* in suam sedem relocaret, alioqui nequaquam eos in vltionem suorū
Ascalonem posse descendere. Rex horum audita legatione, inuitus eorum preci-
bus acquieuit, nimium indignatus aduersus Patriarcham propter subterratam pe-
cuniam. Attamen consilio suorum victus, concessit magnificis illius intercessori-
bus: vt primum Ascalonē descendant aduersus arma & milites Regis Babyloniæ;
dehinc se omnia de Patriarcha æquo iudicio & consilio ipsorum acturum. Decre-
uit etiam hæc omnia fieri examine *Roberti Parisiensis* Cardinalis, Episcopi & legati;
qui Mauricio aliquo tempore mortuo, à *Paschali*, Romano Pontifice, missus, vene-
rat ad discussionem & correctionem rerum illicitarum Sanctæ & Orientalis Ec-
clesiæ in his Orientalibus plagis. *Tankradus* autem & *Baldewinus* de Burg, *Wil-* XV.
lehelmus, itemque *Willehelmus* hac Regis audita promissione, sub obtentu fidei in
armis & virtute suorum cum Rege *Ascalonem* profecti sunt, per dies octo eius mœ-
nia obsidentes, vineas & sata & vniuersam spem anni illius deuastantes, & crebro
assultu muros impugnantes. Dum tandem creberrimis assultibus illic sæuirent,
turres & mœnia oppugnarent, quidā Ammiraldus Babyloniæ Regis nobilissimus,
Merdepas nomine, qui ad tuendos ciues remanserat, subitò in virtute magna ab vr-

be erupit; & viros Christianorum ferro & sagittarum grandine in manu suorum lacessiuit: Sed Dei gratia & virtute repente à Christianis occisus & attritus est. *Merdepa* tã nominatissimo Ammiraldo Regis Babyloniç sic extincto, & vniuersis Gentilibus ciuibus Ascalonis repressis, & vltrà repugnare diffidentibus, portas verò in faciem Christianorum claudentibus, Rex assultus & labores suorum in cassum fieri intuens, ex consilio Maiorum ab vrbe, quæ ab humanis videtur viribus insuperabilis, recessit; & *Ioppen* vnà cum Tankrado & Baldewino de Burg, Willehelmo & altero Willehelmo diuertit, vbi in omni gloria & lætitia simul epulati sunt.

XVI. Dehinc consilio ibidem habito cum Episcopis, Abbatibus & vniuersis ordinatis clero, & ex iudicio omnium patrum, qui aderant, omni honore & dignitate, qua erat priuatus *Patriarcha* à Rege, reinuestitus ac Ierusalem reductus, honorificè in cathedram episcopalem relocatus est. Reducto itaque sic Patriarcha Dagoberto Ierusalẽ, ac in sede suæ maiestatis relocato, proxima die in templo Dominici Sepulcri concilium statutum est, vbi idonei testes & accusatores in præsentia & audientia domini Cardinalis ac totius Ecclesiæ conuenerunt, *Baldewinus* Cæsareæ vrbis Episcopus, et Episcopus de Bethlehem, *Robertus* Episcopus de Rames, *Arnolfus* Cancellarius et Archidiaconus Dominici Sepulcri, & Clerici multi. Ibi alii hũc ex simonia; alii ex homicidio Christianorum Grçcorum, in Insula Cephali eius instinctu à Genuensibus perpetrato; alii ex traditione Regis Baldewini; quidam verò ex oblatione et pecunia fidelium subterrata, constanter & obnixè criminati sunt. Affuerunt pariter in eodem concilio *Engelbardus* Episcopus Lauduni; similiter & Episcopus *Placentiæ*, Episcopus de *Tarsa*, Episcopus de *Mamistra*; aliique Episcopi & Archiepiscopi ad decem et octo computati: Abbas etiam de *Sancta Maria Latina*, Abbas de *valle Iosaphat*, Abbas de *monte Tabor*; et alii de terra Galliæ circiter sex illic sedisse referuntur.

XVII. Ibidem verò in medio tantorum probabilium virorum conuentu, *Cardinale* prædicto residente, et æquo iudicio rem examinante, *Patriarcha* victus, et confusus ab idoneis testibus de perfidia et cçteris, obmutuit. Qui in satisfactione Deo et Cardinali rebellis et inobœdiens existẽs, et in pertinacia suæ prauæ excusationis permanens, sub iudicio omniũ fidelium depositus ac anathemate percussus est. *Tankradus* verò et cçteri Principes, videntes rem ex puro iudicio veritatis finem accepisse, non vltrà renisi sunt; sed Rege salutato, in terram Antiochiæ et Edessæ, Patriarcha abiecto, vtque aiunt, precibus tantorum procerum absoluto, secum abducto reuersi sunt. *Rex* quidem in lætitia & gloria magna remansit Ierusalem. Nec mora, consilio eiusdem Roberti Cardinalis, Cleri quoque ac totius populi electione, *Euermerus* quidam, vir et Clericus boni testimonii, præclarus ac hilaris distributor eleemosynarũ, vice et loco Dagoberti Patriarcha constitutus, successit, omni studio religionis ac bonæ conuersationis, in amore fraternitatis et caritate, illic in tẽplo Dominici Sepulcri Deo seruiens, et Regi Baldewino contra Sarracenos & incredulos fidelis adiutor existens.

XVIII. Regresso itaque Tankrado cũ cæteris Principibus supra centũ & quadraginta millia virorũ Peregrinorũ, qui Ierusalem hoc anno adorare cõuenerant, tædio diutinæ moræ affecti, nauigio nũc velis et remis aptato, Rege verò salutato, alto mari inuecti sunt, vt ad terram natiuitatis suæ redirent, æquore ab omni feruore et turbine ventorum sedato. Sed illis vix duobus diebus in tranquillo nauigantibus, circa æquinoctium hyemale serenitas cœpit turbari, venti horribiles suscitari, naues vsquequaque graui turbine inquietari, & sæuis procellis deiici & quassari, dum tandem nautæ et homines Peregrini fessi, et tumidis fluctibus oppressi, alii attritis velis et remis in profundum ferebantur; alii validis ventorum flatibus dispersi, ac per ignotum iactati mare, & vagi facti, Accaron peruenerunt; alii apud Sagittam, alii Ascalonem, ciuitates Gentilium, consistentes, aut capti, aut trucidati, aut vndis suffocati sunt. Fuerunt autẽ naues Christianorũ, qui perierunt, trecentæ, quarum decima pars vix saluata fuisse perhibetur. Audito tantæ multitudinis casu in Ierusalem, Rex & vniuersi viri et fœminæ ciuitatis in nimiã lamentationem & complorationem versi sunt, eò quòd tam amara morte tot millia confratrum suorũ non solùm vndis, sed et armis Gentilium extincti sunt.

XIX. Post hæc anno tertio regni sui Rex *Baldewinus* vehementer indignatus aduersus ciuitatem *Accaron*, eò quòd sæpius insidiæ & assultus ab ea Peregrinis accreuissent, iam hyemis graui frigore deterso, et veris temperie aspirante, post octauas Paschæ anni illius præcedentis, quo in campestribus Rames prælia commisit, & omnibus suis attritis, cum paucis reliquis suorum militum vix

Sarra-

Sarracenorum vires euasit, exercitum congregans ad quinque millia virorum, ad præfatæ ciuitatis applicuit mœnia. Quam, vndique posita obsidione, curriculo quinque hebdomadarum sic mangenarum iactu & machinarũ sublimitate oppugnauit, vt vltrà vim, & difficiles militum lapidumq; creberrimos ictus, ciues sufferre non valentes, iam in manu Regis, impetrata vita vrbem reddere cogerentur. Iam enim tres ab vrbe exierant Sarraceni, quod cæteros prorsus latuit, vt sibi Regem placarent, & parcere animæ suæ impetrarent, omnem casum & defectionem fortium virorum & ciuium illi referentes, & vniuersos interius adeò metu cõcussos, vt si semel adhuc validè vrbẽ impugnarent, procul dubio portis apertis, in manu Regis traderetur. Vix hi tres sermonem & consilium cum Rege expleuerant, & ecce vespere facto, de *Sur*, quæ est Tyrus, & à *Tripla*, quæ est Tripolis, ciuitatibus de regno Babyloniæ, duodecim Galeidæ descenderunt cum multis armatis militibus, & cum quadam ingente naue, quingentos viros pugnatores continente, qui eadem tota nocte ciuitatem introeuntes, per mœnia & vrbẽ diffusi sunt. Nec mora, minimè diem expectantes, sed rapidum ignem sulphure, oleo, pice, stuppis suscitantes, machinæ Regis subitò iniecerunt, vt viros sagittas assiduè de super intorquentes, & vrbem validè impugnantes, ab ea absterrerent.

xxi Verùm illorum aduentu cognito, & igne iam circa machinam sæpius aduolante, *Reynoldus* quidam miles Regis, arte sagittandi peritissimus, & magister sagittariorũ, socios ad defensionẽ admonet; ipse verò arcu Baleari arrepto, supra centum & quinquaginta Sarracenos mortifero vulnere extinctos percussit. Mane autem facto, bellum vtrinq; cœpit vehementius ingruere & inualescere, ac sæpius à portis erumpentes Sarracenorũ milites lãceis Peregrinos CHRISTI, alios graui vulnere percusserũt, alios momentanea morte extinxerunt. Eadem deniq; die *Reinoldus* plurimũ belli & cædis dũ à machina aduersus hostes exerceret, incautus & intrepidus nimiũ in aperto assistens, subitò mangenellæ impetu lapis emissus illi in verticẽ venit; & sic mortuus iussu Regis sublatus, in monte Thabor à religiosis Monachis sepultus est. Videns autẽ Rex, quia virtus Sarracenorũ præualebat præ intolerabili multitudine, quæ nouiter à prædictis ciuitatibus huic vrbi ad auxiliũ nauigio cõfluxerat; & quia manu suorum non solùm bello grauata, sed & longa obsidione ad resistendum deficiebat: ex consilio magnatum suorum ignem machinæ iussit immitti; nimium turbatus & dolens inde recedens, eò quòd prosperum successum hoc tempore nequiuerit habere.

xxii Eodem verò anno, quo Rex *Acram* inuictam deseruit, & à Ioppe Ierusalem ascendit, vt illic aliquantulum bellis intermissis quiesceret quadã die circa tempus Iulii mensis cum decem tantùm militibus in venationem profectus, dum saltus ciuitati Cæsareæ contiguos à montanis intraret, & huius recreationis studio vacaret, *Sarraceni* circiter sexaginta ab Ascalone & Acra descenderũt ad insidias Christianorum, vt tam in plano quàm in montanis deprehensos detruncarent, ac rebus expoliarent. Tunc quidam fortè Christianæ professionis illis obuiam facti sunt, quos nimia audacia freti Gentiles præfati, persequi, occidere & rebus expoliare decreuerunt, vt sic in gloria & victoria cum spoliis fidelium ad suas ciuitates repedarent. Hac itaque crudeli intentione Sarracenis Christianorum vestigia insequentibus, vniuersa verò regione fama eorum commota ac tremefacta, eò quòd vires illorum ampliores, quàm fuissent, æstimarentur; *Baldewino* Regi, omnium horum ignaro, & solummodo venationi intento, nunciatum est, quomodo Sarraceni regionem ingressi fuissent ad insidiandum & trucidandum populum DEI viui; & ideo citius eum oportere in hac necessitate subuenire. Qui illico hoc audito, decem socios, qui secum erant, nobiliter admonet vt sine intermissione hostes insequantur, & nunquã eos impunè à regione exire patiantur; sed fortiter cum eis dimicantes, prædam excutiant & rapinas confratrum suorum. Mox venatoriæ artis obliti, *Otho* Altaspata, *Albertus* de Blandraz & cæteri, qui cum Rege venationi intererant, licet lorica, scuto, lancea inermes, sed tantùm gladio accincti & pharetra procul omni timore mortis ablato, equos calcaribus vrgent, & recto vestigio Sarracenos persequentes, fortè iam visos, sagittis & gladiis eductis, subitò incurrerunt, & atrociter hinc & hinc prælium commiserunt.

xxiii *Baldewinus* verò Rex præ cunctis acriùs per medios hostes irruens, & cædem gladio multiplicans, ex improuiso iuxta frutecta humilis syluæ in rapido cursu volantis equi astitit: Vbi à quodã satellite Sarracenorũ, qui inter ramos & opaca folia delituit, furtiua lancea trans femur & renes perforatus est. Nec mora, à tam crudeli vulnere tam potentis Regis riui sanguinis grauiter eruperunt, vultusque illius pallescere, animus & virtus deficere, manus à gladii percussione cessare, cœperũt, donec tan-

dem in terra ab equo corruens, ac si mortuus & extinctus, expirasse crederetur. Quod sui commilitones vt viderũt, statim dolore inæstimabili commoti, amplius & validius cœperunt hostes cædere & persequi, quo vsque alii occisi, alii in fugam versi, per montana & inuia dispersi & elapsi sunt. Dehinc Regẽ circumstantes, ac plurimum flentes, gestatorioq; eum imponentes, Ierusalem in nimia lamentatione virorum ac mulierum detulerunt, medicos peritissimos illi acquirentes, quorũ arte & peritia ab hac mortifera plaga Rex & fortis athleta posset conualescere.

XXIII. Audita hac Regis Baldewini vulneratione & aggrauatione, *Rex Babyloniæ & Meranis* congregato ab omni regno exercitu, nauali expeditione *Iaphet* descenderunt, quam fixis anchoris versus maritima obsederunt. *Ascalonitæ* verò ex præcepto Regis per aridam ad auxilium venientes, & pariter hinc & hinc, & ab intus & de foris prælia committentes, diuersis assultibus eam expugnare moliti sunt. Interea dum hæc obsidio fieret, et diuturnis præliis ad inuicem ciues Ioppe et hostes Ascalonitæ contenderent, duæ naues, quarum altera minor, quam vocant *Galeidã*, et altera maior, quam vocant *Dromonem*, ex improuiso cum Christianorũ cœtu aduectæ sunt, vt adorarent in Ierusalem. Ex his maior nauis, quę supra quingentos viros absque matronis continebat, ignorante exercitu Gentilium, clàm in obscura nocte repentino remigio aduecta, illusis custodibus vigiliarum noctis, in portu & littore vrbis Iaphet resedit. Sed quassata ex impetu nimio et celeri fuga, et onere rerum et hominum, in partes dissiliens et hiscens, sabulo infixa est. Videntes autẽ hanc Sarraceni inuio cursu, & nimium maturata fuga, attritam, ac in limo littoris arenosi infixam, velociter nauigio aduenerunt, vt viros naufragantes percuterent, & res illorum & omnia, quæ vitæ erant necessaria, diriperent, ac inter se diuiderẽt. Verùm Christiani, qui in ipso vrbis Iaphet littore consistẽtes, ad euentum rei perspiciendum, et vt subuenirent naufragantibus, concurrerant, viso conchristianorum periculo, nimia impugnatione resistentes, importunam multitudinem abegerunt, donec DEI auxilio repulsis Gentilibus, in liberatione fratrũ suorum præualuerunt.

XXIV. Altera autem minor nauis nõ recto gubernaculo sulcans, sed ignaro magistro inuecta errans, cæca nocte repentino & facili cursu super naues hostiũ irruit. Quo agnito, Magister nauis cum septem sociis suis clàm exigua nauicula euasit, & nauem inter hostes destitutam reliquit. Erant enim in eadem naui homines centum & quinquaginta præter fœmineum sexum, equites verò septem cum equis suis & plurima armatura. Gentiles verò sentientes hanc Christianorum puppim inter se stulto errore allapsam, eam vndique coronantes, tota nocte eius inhabitatores praui impugnatione vexauerunt, & illi econtra fortiter restiterunt, donec orto mane, non vltrà tot millium iacula & vim sufferre valentes, & à defensione cessantes, vniuersi cum septem equitibus & cunctis mulieribus capti & decollati sunt, præter solum armigerum, qui temerario ausu inter vndosas procellas vix nando euasit. Omnia autem spolia occisorum seu submersorum diripientes, inter se partiti sunt, gaudentes, & exultantes, hanc fortunam victoriæ suæ sic ex improuiso suis manibus incidisse.

XXV. At *Baldewinus* Rex intellecta hac longa obsidione circa vrbem *Iaphet*, & suorum confratrum consumptione, iam paulisper sanitate recuperata, ad Iaphet descendere disposuit, vt audito eius aduentu, minus Christianos ciues Sarraceni terrerent, & in vrbis obsidione manerent. *Sarraceni* autem tam potentis Regis aduentum & vitam incolumem operientes, & illi copias affuturas æstimantes, nequaquam illic vltrà remanere præsumpserunt; sed assumta occasione Octobris mensis & temporis hyemalis, quo maris procellæ amplius intumescunt, reditum suum sine intermissione parauerunt. Rex verò & Christiani vrbis Ioppe velocibus buzis & remis eos insequi constituerunt, si fortè aliqui securè & tardè nauigantes possent comprehendi. Sed minimè opportunitas hoc tempore, aut vlla vindicta sanguinis confratrum Christianorum, concessa est. Ipse quidem Rex & vniuersi fideles CHRISTI, qui Ioppe habitabant, gauisi sunt super vniuersis, quæ sibi gloriosè acciderant, & exaltati sunt, securè dormientes, & abhinc agros & vineas excolentes. Ascalonitæ verò Rege conualescente, minus vltrà ausi sunt viros Iaphet bello lacessere, sed & ipsi pace gaudentes, & quia manus Regis bello vacabat, pariter & ipsi in satis ac vineis hoc anno nõ parcè elaborantes, quieuerunt.

XXVI. Proximo dehinc anno, mensis Martii tempore aspirante, anno scilicet quarto regni ipsius Baldewini, rursus *Pisani & Genuenses*, qui causa adorandi in Ierusalem conuenerant, à *Laodicea*, vbi hyemauerant,

rant, amouentes, *Gibelot* nauali apparatu applicuerunt. Vbi Comes *Reymundus* illis à Tortosa ciuitate occurrit, auxilium & vires illorum ad expugnanda ipsam Gibelot quærens: vt Sarracenis ciuibus exterminatis, vrbs Christianorũ haberetur. Qui facilè precibus eius acquiescentes, vrbem multitudine copiosa nauiũ obsederunt, fortiter eam oppugnantes. Comes verò in arido eam obsidens, creberrimis assultibus, & machinarũ ingeniis, debellauit, quo vsq; capta & victa, cum ciuibus suis in manu ipsius Reymũdi tradita & subiugata est. Nec diu post vrbis illius captionem ipus Genuensibus & Pisanis legatio Regis Baldewini affuit, qua nimium ex parte ipsius salutati sunt. Deinde permagna Regis precatio ad vniuersos facta est, XXVII. quatenus causa DEI & Sanctorum Ierusalẽ, ciuitatem *Ptolemaidem*, quam nunc vocant *Acram*, exercitu nauali in mari obsidentes, oppugnarẽt; ipse autẽ auxilio DEI & copiis fideliũ CHRISTI in sicco obsidionẽ locaret. Audita hac Regis precatione & admonitione, gauisi vniuersi continuò nauigio & manu robusta Acram vel Accaron applicuerunt: Rex autem in arido in circuitu murorũ castra metatus est. Illic verò aliquot diebus tormenta lapidũ & machinas fabricantes, deinde vrbẽ & ciues sine modo viriliter & non parcè assilientes, vsquequaq; oppugnabãt, donec Sarracenorũ & vires & manus ad resistendũ fessæ, nihil vltrà ausi sunt. Videns XXVIII. ergo *Ammiraldus vrbis*, quia sui à defensione defecerant, & quoniã nulla spe auxilii freti, non vlterius aduersus virtutem Regis stare audebant, pacem & belli dilationem fieri rogauit, vt sic consiliũ ageret, quatenus vrbs in Regis potestate, ciuibus saluatis, traderetur. Pax deniq; ex petitione Ammiraldi, vtrinque datis dextris firmata est, ac populus ab omni impugnatione quieuit. Tunc Ammiraldus vniuerso cætu Sarracenorum in vnum conuocato, consiliũ anxiè tenuit, & in hunc modũ coram omnibus locutus est: *Diu hanc ciuitatẽ etiam vsq; ad sanguinẽ defendimus. Sed nũc nullũ nobis auxilium à Rege nostro Babyloniæ, vel ab illius ciuitatibus, vt solitũ erat fieri, speramus, propter naualis obsidionis infestationem. Quapropter si omnibus nostris nunc foret gratũ, in hac vltima necessitate Regi Baldewino vrbem reddi & aperiri oportet, priusquã armis illius pereamus, & pereuntes nec vitam nec vrbem ad extremũ teneamus. Vnde si vtile consilium meum videtur, nec sanius modò reperiri valet; antequam vrbs illi aperiatur, sic fœdus inter nos & ipsum firmetur; vt incolumes cum vxoribus & filiis nostris & vniuersis rebus exeamus, vbiq; viam pacificè & sine impedimento, insidiisq; suorum, habentes.* Concesserunt vniuersi hoc Ammiraldi consilium: quod & Regis auribus sine mora innotuit, scilicet vt sub pura fide datis dextris pacificus exitus ciuibus daretur, & sic non vltrà Regi resistentes, portas vrbis aperirent. *Rex* igitur & Patriarcha *Euermerus* consilium cum suis super hoc inierũt: quoniam, si petitioni illorũ contradicentes, fidem & pactũ negarẽt; ciues verò vrbem nisi cum salute exire metuerent, non sine interitu & periculo Christianorum eam posse expugnari. Vnde & petitioni illorũ sic annuerunt, vt vrbe reddita & patefacta, cum vniuersis rebus pacificè migrantes, nihil periculi dubitarent. Verùm *Pisani* & *Genuenses* auaritiã rerum Gentiliũ inflammati, nequaquam sic fieri responderunt, vt diuitiæ vrbis, & eius inæstimabiles thesauri, pacificè efferrentur. Tandẽ ab hac contradictione à Rege & Domino Patriarcha correcti & placati, assensum in vniuersis præbuerunt, quæ illis ad salutem Christianorũ potiora videbantur. Et sic iureiurando à Rege Sarracenis promissa pace & firmata, vrbs & portæ eius in ipsa sancta & celebri die Dominicæ Ascẽsionis patefactæ sunt. *Rex* autem & ex- XXIX. ercitus eius intromissus est; Principes verò ciuitatis & cæteri inhabitatores pacificè cum vxoribus & filiis, cum pecoribus & omni substãtia egressi sunt. Sed *Pisani* & *Genuenses*, videntes eos cum omni supellectile egredi, & gazam illorũ inauditam efferri, auaritia vehementer excæcati, fidemq; & pactum, quod cum Rege pepigerant, obliti, subitò per mediam vrbem irruentes, ciues occiderũt, aurum, argentũ, ostra diuersi generis & plurima preciosa rapientes. Populus autem *Galileæ* qui ab arido cum Rege vrbem intrauerat, videns Pisanos per vrbem discurrere, ciues occidere, thesauros inauditos diripere, pariter & ipsi auaritiæ flammis æstuantes, & iurisiurandi obliti, circiter quatuor millia ciuium in ore gladii percusserunt, gazã, vestes, pecora, & omnes diuitias illorũ incõputabiles diripientes. Hac iniusta seditione ad extremũ sedata, Rex vehemẽter indignatus est de illata sibi iniuria à Pisanis & Genuẽsibus propter iusiurãdũ. Et ideo ne in dolo & cõsensu ipsius fidẽ & pactũ preuaricari crederetur, admonitis sociis ac domesticis suis, hoc scelus grauiter vlcisci voluit: nisi Domino Patriarcha interueniẽs, & eius pedibus freqũter aduolutus, prudẽti cõsilio Regẽ placatũ reddidisset, & vtrinq; pacẽ & cõcordiã reparasset.

XXX. Eodem verò anno post captionem *Ptolemaidis*, quæ & Accaron dicitur, vulgariter verò Acra, in mense Septembri iam mediato, ipso die exaltationis S. Crucis, milites *Arabes* circiter quingenti in equis & armis ab Ascalone exurgentes, Ioppen descenderūt; ac iam sole flagrante medio axe cœli, ante vrbis ianuā assistētes, milites Catholicos bello lacessere conati sunt. Et ecce *Otho*, nomine Altaspata, filius sororis *Alberti* de Blandraz, miles tiro imperterritus, tantùm cum viginti, qui aderāt ad custodiendā vrbē, galea & lancea indutus, quingentis occurrit militibus. Quos plurimo equestri luctamine prouocantes, & temerario ausu copias illorum impetentés, nouissimè medio agmine nimiæ gentis permixti, nequaquam ab his extorqueri aut redire potuerunt, quo vsque Otho inimicorū armis extinctus cum quinque fratribus ibidem fuisse perhibetur. Continuò Sarraceni ac Arabes ab equis descendentes, capitaq; occisorum amputantes, secum Ascalonē in signum victo-

XXXI. riæ detulerunt, vt his visis, ciues ad quippiam audendum animarentur. Abhinc diebus septem vix euolutis, sexaginta *Arabes*, viri militares, nomen pariter gloriç & victoriæ aliquo insigni facto sibi acquirere volentes, mouerunt iter versus ciuitatē *Cæsaream* in die natali Apostoli & Euangelistæ Matthæi, si fortè illis occurrerent aliqui incauti ex Christianis. Sed nemine illis obuiam facto, prædam boum ouiumque Christianorum ante vrbis mœnia in pascuis repertam abduxerunt, vt vel hac occasione Christiani ab vrbe egressi, & eos insequentes, ex hostili industria punirentur. Hanc itaque prædam illis abducentibus, Christiani ciues vrbis Cæsareæ ira commoti, ab vrbe fermè ducenti sunt progressi cum solo equite, qui diu etiam febre correptus, vehementer elanguit, & adhuc parum sanitatis recuperauerat, ac milites Arabes in arcu & sagitta & lancea sunt persecuti, vt prædam excuterent & reducerent. E contra Arabes fortiter repugnantes, ac prædam abducentes, pedites Christianos sæpius in fugam remittebant, quin etiam equitem adhuc languidum, proximo cursu eos vrgentem, peremerunt, ipsius capite amputato, & secum deportato in sacculis armigerorum suorum, in quibus equorum pabula ferre cōsueuerant. Nec mora, Regi *Baldewino*, Iaphet vel Ioppe commoranti, diuulgatū est, quomodo Ascalonitæ milites sexaginta Cæsaream deprædandi causa diuertissent. Qui solùm quadraginta equites secum habēs, diuisit eos per triginta, ac direxit per montana, vt vniuersas semitas præuenirent, per quas sperabat eos reuersuros: Ipse quidem decem assumtis, recto tramite, quo ab Ioppe itur Cæsareā, est profectus, si fortè sibi obuenirent præfati sexaginta milites, vt eis malū, quod fecerant Cæsareæ, digna vice possent rependere. Igitur dum aliquantulum itineris Rex & sui peregissent, in armis & lorica armigeri & serui Arabum, præmissi cum præda & capite Christiani militis, Rege nescio, ac Regis nescii, obuiam facti sunt, sexaginta verò milites eadem via loricati & armati à longè subsequebantur. Rex autem suiq; armigeros apprehendentes, ac consulentes, vnde illis iter sit, sarcinasq; eorum aperientes, in sacco vnius illorum caput Christiani militis inuenerunt. Quo viso & cognito, Ascalonitarum crudelitas propalata est: & Rex statim apprehensos armigeros coëgit minis & terroribus suppliciorum, vt omnem rem gestam aperirent; quòd si nollent, capitali sententiâ vniuersos ibidem comminatus est punire. Qui illico professi sunt, dominos suos subsequi eodē itinere, quo & ipsi venerant, ac per montana Iaphet reditum suum constituisse. Rex hoc audito, protinus obducto pectori clypeo, & hasta arrepta, cum decē sociis via cepta, ac nimiū festinata, in hostes tetendit, metuens, ne fortè aliqua fama ab hac via declinarent. Nec multo abhinc spacio sexaginta Arabes appropinquantes, super Regē & suos incautè irruerunt, Regē nequaquā aut aliquas insidias illic in via suspicantes. His verò inter manus Regis tā incautè oblatis, Rex fortiter tundens latera equi, suiq; non minus tundētes, viros subito clamore ac impetu aggressi, per medios irruperūt, alios lancea perforantes, alios ab equis deiicientes, & nō parcè in cæde illorū gladio sæuiētes. Tādem omni virtute Rege inualescēte, & Arabes vt stipulas penetrāte ac dispergēte, hostes vltrà pōdus certaminis sustinere nō valētes, terga verterūt. De quibus decē capti & cæsi sunt absq; his, qui armis interierūt. Equi etiā illorū non minus quadraginta capti sunt, tū arma & spolia eorū, cū quibus Rex Ioppē in gloria magna & vltione sui decollati militis reuersus est. Iaphet verò & omnes ciuitates fideliū, quç hæc audierūt, ab ea die lçtatæ & cōfortatæ sunt. Exaltatū est itaq; nomen Regis in vniuersis finibus Ascalonitarū & omnium gentiliū, non parum timentium & admirantium, quòd Rex cum decem sociis sexaginta Arabes tam felici congressu a-

lios at-

lios attriuerit, alios captiuos duxit. Eodem quoque tempore & anno Comes XXXII.
Reymundus, adunata manu Christianæ gentis à diuersis locis & regnis, ciuitatem
Tripolin, quam vulgò Triplam vocant, obsedit, multis diebus & annis eam machi-
nis & armis expugnare molitus. Sed longo tempore dum circa hanc & eius mœ-
nia in cassum laboraret, nec famis angustia eos compellere valeret in eius reddi-
tionem, eò quòd à Babylonia, Ascalone, Sagitta & Sur auxilium illis frequenter
adesset, & nauigio rerum abundantia superesset, Comes Reymundus consilio
cum suis habito, nouum præsidium fieri decreuit, à quo semper vrbi aduersaretur,
& ad quod sui assiduè protectionis causa ab hostili impetu repedarent. Appella-
tum est idem præsidium *Mons Peregrinorum*; eò quòd Peregrinis & Christianis mi-
litibus illic munimen contra Gentilium vires semper haberetur. Verùm biennio
euoluto post captionem Ptolemaidis, & ædificationem huius præsidii noui, quod
dicitur Mons Peregrinorum, *Comes* post Purificationem sanctæ DEI genitricis Ma-
riæ obiit mense Februario, in eodem nouo præsidio, quod extruxerat, catholicè se-
pultus. Interea dum præfata longa negotia circa Acram, quæ & Ptolemais, in XXXIII
ciuium redemtione & vrbis deditione agerentur, *Alexius* Imperator Constanti-
nopolis, cui semper *Boemundus* suspectus erat, ne eum à regno expelleret, pecuniã
ducentorũ & sexaginta milliũ Byzantiorum creberrimis legationibus epistolarũ
obtulit *Donimano*, magnifico Principi Turcorum, quatenus Boemundum, Princi-
pem Siciliæ, quem adhuc tenebat in vinculis, suæ manciparet ditioni, volens eum
aut æterno exilio, aut perpetua damnatione perire, ne vltrà regno eius aliqua ma-
chinatione nocere posset. Huius itaque tam grandis pecuniæ massam *Solyma-* XXXIV.
nus, ante hos annos Princeps Nicææ ciuitatis, intelligens pro redemtione Boemũ-
di Imperatorem policeri, cauta & priuata epistolarũ legatione compellat compri-
morem suum Donimanum, vt eum tantæ pecuniæ participem faceret, eò quòd a-
mici & socii in bellis & plurimis prædis semper fuissent: sed vniuersum huius the-
sauri talentum *Donimanus* inhians indiuisum retinere, callida occasione sibi assum-
ta id fieri prorsus interdixit. Hoc *Solymanus* grauiter accipiens, amicitiam & fœdus,
quod cum eo percusserat, abrumpens, cœpit ei assiduis infestationibus aduersari,
ac depopulari quę illius erant; quin assumtis copiis iam tertio bello lacessitum, plu-
rimisque insidiis vexatum superauit, ac in fugam misit. Sic calumniatus & humilia-
tus Donimanus ex industria Solymani, cœpit multis lamentationibus, ac crebris
suspiriis hoc infortunium suum rememorari in audientia vniuersorum amicorum
suorum, quatenus eorum adiutorio aliquam vindictam de illatis sibi iniuriis conse-
queretur. Has itaq; *Donimani*, Principis vrbis Nixa[illegible]æ, querimonias *Boemun-* XXXV.
dus paulatim callida aure auscultans, dum adhuc teneretur in vinculis, cœpit clan-
culum à custodibus & procuratoribus requirere, quidnã esset, quòd Donimanus
tam magnificus princeps triste ferret, ac tota domus eius plus solito turbata nunc
esset. Tandem die quadam dum res Donimano innotuit, quomodo Boemundus
de iniuriis & calumniis eius requisiuisset, & quomodo nimiũ super his ingemuis-
set, ad ipsum locum carceris, in quo catenis ferreis astrictus seruabatur, descendit:
quas pertulerit insidias & aduersitates à Solymano sibi recensens, pro pecunia in
eius redemtione ab Imperatore sibi oblata, sed Solymano eius diuisione negata:
sciens eundem Boemundum virum astutum, & magni consilii adinuẽtorem, vt eo
audito, fortè Solymano dignam vicem iniuriarum rependere addisceret. Cui *Boe-*
mundus prudentiori, quo potuit, consilio de vniuersis, quæ ab eo intellexerat, sic re-
spondit: *Ex his omnibus, quæ tibi aduersantur, satis sanum consilium capere potes, quo Solymano*
facilè in caput reddes cuncta, quæ tibi tuisq; intulit, si nõ tam leuiter cum Imperatore Alexio fœ-
dus pepigisses pro hac ingenti pecunia & mei venditione. Ad hæc Donimanus nimiis æstuãs
curis in vltione suæ iniuriæ, Boemundũ constantiùs rogat, vt quod sanius sentiret
consilium, edoceret. Qui protinus respondit: *Quoniam si Imperatoris volueris refutare*
pecuniam, & tam grandis talenti dimidium à me suscipere, me pristinæ libertati restituere, à ma-
nicis his absoluere in omni, qua placuerit, conditione, in DEO meo iurans, tibi inseparabilis dile-
ctionis & fidelitatis vinculo astringar, imò vniuersi Principes Christianorum. Amici verò mei &
cognati, tã qui sunt Antiochiæ, quàm qui Rohas, & qui habitant Ierusalem, & vniuersis locis, sub
eiusdem tibi vinculo fidei sociabuntur, semper de honore tuo & salute consulentes & agentes. Si au-
tem pecuniæ, quæ tibi causa meæ perditionis offertur, magis intenderis, quàm meæ & confratrum "
fidei, amicitiæ & seruituti, certus sis, quoniam pecunia de die in diem minuetur ac diuidetur; odia, "
inimicitias, noxia consilia cognatorum & confratrum meorum nunquã dum vnus in partibus his "

viuet & praualebit, scias tibi & terra tua posse deesse. Si verò ad me & ad seruitutem meorum & amicitiam animaduerteris, pecuniam Imperatoris recusaueris, & quantum deuoui, licet minus talenti, à me receperis, certus sis amicitia cunctorum confratrum meorum; & militare obsequium eorum in omnibus negotiis tuis procul dubio crede semper tibi in omni fide & subiectione paratum: nam sic fœderati vtrinque & amici sub iureiurando facti, non solùm ipsum Solymanum, qui sic aduersum te extollitur & inflatur, & te calumniari meditatur, in virtute tua & nostra facilè expugnabimus, terram verò, quam possidet, eo expugnato & expulso subiugabimus; sed etiam Impe-

XXXVI. *ratoris regnum & terras, quantocyus decreueris, nostra ditioni subiiciemus.* Donimanus his Boemundi verbis & promissis acceptis, non parum mente in diuersa fluctuans, angustiari cœpit, quid primùm eligeret, quid refutaret. Vnde & hæc responsa illi dedit: *Placet satis vniuersa, quæ de ore tuo audiui, si dicta factis inuiolabilis fidei compleueris: Sed dextram tibi dare non absque meorum consiliis decet: & ideo in breui consiliũ cum illis faciens, eisq́; tuam intentionem & suggestionem aperiens, aut citò faciam, quod hortaris; aut meorum consiliis acquiescam, vtiliora tamẽ non relinquens.* Dehinc post aliquot dies consilio habito, placuerunt vniuersa, quę Donimanus à Boemundo audierat, & suis retulerat; & ieitco illius petitionem & consilium non vltrà debere refutari, sed fieri, omnibus bonum & vtile visum est; hac tamẽ rata & firma conditione, vt quique sua lege & professione vtentes, amicitiam & fœdus integrè seruarent. Quod sic actum est: dimidiũ pecuniæ, quod Imperator spoponderat, Boemundo remissum est; & solummodo centũ millia Byzantiorũ persolui & recipi concessa sunt. Hoc itaq; firmato & concesso, *Donimanus* Imperatori legationem direxit ad contradicendum auri talentum, quod obtulerat. *Boemundus* igitur nimium gauisus, eò quòd iam per biennium vincula & carceres passus, nunc autem quòd gratiam in oculis Donimani, DEO miserante, inuenisset, & plurimam suæ redemtionis clementiam, ad vniuersos cognatos & amicos suos tam Antiochiam quàm Rohas et in Siciliam pro congreganda pecunia misit, et vt congregatam designata die afferrent in regionẽ vrbis *Malatinæ*, vbi reducendus & restituendus erat, concordia quoque et fœdus cum Donimano firmandum. Mox vniuersi de redemtione eius audientes, gaudio et exultatione repleti sunt, eiusque mandatum studiosè adimplentes, pecuniam vndecunq; contractam & compositã ad locum prænominatum determinata die deferentes, conuenerunt. Vbi Donimanum et Boemundũ, sicut decretum erat, reperientes, in numero & pondere pecuniam ipsi Donimano suisq; reddentes, vtrinque pariter amicitia & fœdere percusso, ad inuicẽ reconciliati et amici facti sunt. Hac itaq; pecunia à priuatis & cubiculariis Donimani suscepta et reposita, Boemũdus datis dextris in vinculo summæ dilectionis commẽdatus, liber ab omni deditione cum suis Antiochiam remittitur. In qua non modico gaudio ab vniuersis conchri-

XXXVII. stianorum ciuibus susceptus, honorificatus & inductus est. Hæc *Solymanus* intelligẽs, molestè nimium accepit, eò quòd pecuniæ particeps esse nequiuerit. Vnde aduersus Donimanũ loquens, *Soldanum*, Regem *Corrozan* & *Baldach*, quæ est ciuitas et caput regni Turcorum, cum vniuersis Principibus Gentilium commouit, vt ei aduersarentur; et vltrà auxilio et gratia Regis priuaretur, quòd Boemundum, hominem belligerũ, et tam astutum in omnibus negotiis rei militaris, et qui semper Turcis, regnoque Turcorum et Græcorum malum et insidias moliretur, ignorante Rege absoluisset. Nec diu, dum hæ sinistræ legationes ex accusatione Solymani ad Regem Turcorum factæ essent, ex his verò Regis ira, et indignatio cunctorum procerum Turcorum, in aures Donimani insonuissent, et variis minis eũ suosque perterruissent, & plurimum solicitassent, quadam die Solymanus in hunc modum epistolam scripsit: *Donimane, frater & fili de gente Turcorum; nunc vsque vir illustris & acceptus Regi, & omni regno Turcorum, fuisti in bellis & victoriis, quas gessisti. Sed ecce nomen tuum vehementer imminutum est; & nunc apud Regem Corrozan, & vniuersam gentem tuam, plurimum viluisti, exosus omnibus factus, eò quòd Boemundum tam leuiter redimi permisisti, & consilium nostrum in hac conuentione & redemtione vile & pro nihilo habuisti. Verùm si id flagitium commutare volueris, Regisq́; iram & Maiorum Corrozan placare, eundum Boemundum, quem præ omnibus Christianis magis suspectum habemus, in locum, quem signauero, quasi ad auxilium inuitabis; & tunc positis insidiis nostris subitò circumuentus rapietur. Alioquì scias, te nunquam Regis gratiam recuperare, & effugere manus & indignationem Turcorũ.* Cui Donimanus nequaquam acquieuit, ne fides sua & omnium Turcorum apud Christia-

XXXVIII. nos & cæteros Gentiles vilescere videretur. Post hæc eodem anno, quo Ptolemaide vel Acra capta, in mense Maio *Boemundus* Antiochiã ab exilio & vinculis

reuersus

reuersus est. *Geigremich*, magnificus Princeps Turcorum, cognatus Corbahan, fra-
ter Sochomani, qui regno Ierusalem, quod iniustè inuasit, nunc per virtutē Regis
Babyloniæ amisso, in primo aduentu Christiani exercitus Damascū aufugit, vt illic
à Turcis protegeretur, vnus de præpotentibus regni Corrozan, collecto exercitu
sexaginta millium Turcorum, profectus est in superbia & virtute magna ad obsi-
dendos muros & mœnia ciuitatis *Rohas*, quæ & *Edessa* nuncupatur. Huius igitur XXXIX.
infinitæ multitudinis aduentu & subito rumore *Baldewinus de Burg* attonitus, Prin-
ceps eiusdē ciuitatis à Rege Baldewino constitutus, vniuersos, qui secum erant in
conuentione solidorum, ad defendenda mœnia cōuocat ac disponit; quin ab vrbe
egrediens, *Boemundum* & *Tankradū* ad opem & vires augendas, missa legatione, inui-
tauit; rogans eos ac deprecans in nomine Domini, ne Turcorū superbiam Christi-
anis confratribus dominari paterentur. Huius verò legatione accepta, & protinus
collectione facta de omnibus locis & castellis Antiochiæ, circiter tria millia equi-
tum, septē verò peditū, applicuerunt ad locū præsignatū, in campos scilicet ciuita-
tis *Aran* vel Caran, vbi Baldewinus aduentū eorū cū omni populo, quē cōtraxerat,
præstolabatur. Illic à quodā Arabe innotuit Comiti Baldewino, Boemundo, Tan-
krado, quomodo illa adunatio Turcorū festinanter appropinquaret ad obsidēdos
muros, & expugnādas munitiones ciuitatis Rohas. Audientes itaq; hęc nuncia tot
superuenientiū aduersariorum, mouerunt castra & omnem apparatū suum ad flu-
men *Cobar*, quod à partibus regni Babyloniæ vsq; ad has partes alueo dirigitur: vbi
tentoriis locatis, in crepidine aluei pernoctasse perhibentur. Dehinc primo dilu-
culo castra amouētes, in planicie ciuitatis *Racha* constiterūt, vbi de omnibus culpis
& cōmissis apud *Patriarchā* Antiochiæ, & *Benedictū* Episcopū ciuitis Rohas, confes-
sionē faciētes, discordiā omnē in caritatē reuocantes, & acies viginti cōponentes,
à dextris & sinistris cōstituerūt ad resistendū inimicis, & subueniendū sociis Chri-
stianis, & quo sic leuius belli onus sustinerēt. Vix acies ordinatæ erant, & ecce *Socho-
manus* in dextrū latus cum triginta millibus fortiū pugnatorū ac sagittariorū bellū
committere audaci impetu, & tubarum horrisono strepitu appropinquabat. *Boe-
mundus* verò, *Tankradus* & omnis militia Antiochiæ non segnius illi in faciem ar-
mis, lorica & galea ac scutorum testudine ad obsistendum in tubis & cornibus for-
titer exclamantes properabant. A sinistris verò *Baldewinus* de Burg, *Gozelinus* de
Cortona, quæ & Turbaysel, quod dono ipsius Baldewini in beneficio tenebat,
loricati occurrerunt in lanceis & gladiis & equis rapidissimis, hinc & hinc fortiter
tubis & cornibus intonantes, & prælia committentes. *Boemundus* verò & *Tankradus*,
qui in dextro latere cum hostibus luctabantur, Deo miserante cœperūt præuale-
re, hostes inuadere & sternere, donec virtus eorum imminuta est, & ipsi fugam in-
ierunt. Ceciderunt Turcorum quingenti milites in eodem prælio, quod in dextro
Boemundus agebat; Christiani fermè ducenti interemti sunt. *Baldewinus* verò de
Burg, Gozelinus de Cortona & cæteri egregii milites plus milliari à Boemundo
cum sua acie remoti, audientes Boemundum & Tankradum iam bellū commit-
tere & præualere, velocitate equorum densatas & obsistentes acies rapido impetu
irrumpere & atterere conati sunt, inter aciem Boemundi & Tankradi sociari, &
misceri ad auxilium, feruentes: sed subitò decem millia Turcorum ab insidiis sur-
gentes, arcu & sagittis ferociter eis in faciē occurrerunt, grauiter eos assilientes, &
sagittis figētes, donec tota manus in fugā versa est. Ex his alii captiuati & occisi sūt,
& plures exilio æterno abducti. In hoc tam crudeli diffugio Clerici octodecim, XL.
Monachi verò tres, qui ad corroborādos milites Christi spiritualibus armis cō-
uenerant, decollati sunt; *Benedictus* verò Episcopus captus & abductus est; quin ipse
Baldewinus, princeps Rohas, nimium auidus cædis, & incautè accelerans, nec vi-
ctrices aquilas Boemundi opportunè præstolatus, victus, captus & abductus est.
Ad hæc *Tankradus* à præsenti cæde Turcorum gloriosè descendens, sed sinistro
nuncio consternatus, sine mora cum suis aduolans, Turcos in Baldewini suorum-
que strage factos victores insequitur, vt captiuos excuteret; sed maturata via elapsi
sunt. Solus Episcopus cum tribus tantùm militibus liberatus & reductus est. No-
cte denique instante, & die iam recedente, Boemundus & Tankradus in castra
sua relati sunt cum vniuerso comitatu suo ad refocillandos artus, nimio bellorum
pondere hoc die fatigatos. Dehinc primo galli cantu absentia Baldewini XLI.
comperta, momentaneo metu correpti, ad ciuitatem *Rohas* omnes celeri fuga con-
tenderunt, quatenus ad defendendos muros & mœnia præuenirent, ne Turcis in

victoria sua præcurrentibus ciuitas traderetur. Ciues autẽ Rohas, qui & ipsi Christiani, casum & interitum suorum audientes, & tam magnifici Principis abductionem, in lamenta & complorationem sunt versi, sed ad protegendũ vniuersos milites Christianos plurimum consolati sunt. Erat enim dies illa Dominica populo Christianorum celeberrima. Altera autem die exorta, *Armenii* ciues eiusdem vrbis, inito consilio cum vniuersis, qui conuenerant ad lamentandum tam illustrem Principem, *Tankradum* loco eius restituerunt, dum viderent, si Baldewinus redimi aut liberari posset. *Boemundus* dehinc sic Tankrado ad obtinendam vrbem, & eius principatum, loco Baldewini constituto, Antiochiã cum suis reuersus est.

XLII. Post hæc octo diebus euolutis, & Tankrado præsidium Rohas & eius mœnia vigili custodia procurãte, *Geigremich* & sui, successu victoriæ suæ & Baldewini captione gloriantes, & adhuc altiora sperantes conari, Tankradum verò & eius dominiũ nunc ab vrbe Rohas, & omnem Gallorum potentiam, facilè posse exterminari, nimium aduersus eundem Tankradum indignati, longè maiores prioribus contraxerunt copias ab vniuersis locis & regno Turcorum; cum quibus in manu forti in campũ Rohas ad obsidendas portas & eius mœnia descenderunt, spaciosè tentoria sua locantes. Tot itaq; millibus & tentoriis, tot diuersis hostium armaturis visis, *Tankradus* nõ modica angustia cœpit æstuare, eò quòd tenuis sibi virtus esset militũ Gallorum ad occurrendum & resistendum tot Turcorũ adunatis & innumeris legionibus. Quapropter accepto consilio, vrbem fideli custodia muniuit, ac ciues confortans, sine diutina mora se cum his aduersariorum turmis confligere, & viriliter agere, promisit. Qui eius verba consolatoria intelligentes, & eum virum esse grandis fiduciæ & audaciæ, per muros & mœnia diffusi vniuersi vrbis ciues & milites, hostes excipiebant, ac procul repellebant; seras quoq; & portas omni solertia munire non differebant.

XLIII. Sed dum hinc & hinc diu prælia conferrent, Tankradus, vir astutus in omni opere militari, clanculum legationem Antiochiam direxit in hunc modum. DOMINO ET AVVNCVLO SVO, BOEMVNDO, MAGNIFICO PRINCIPI ANTIOCHIÆ A DEO CONSTITVTO, TANKRADVS PROSPERE AGERE ET VALERE. *Ex quo à nobis recessisti, & me tutorẽ ac defensorẽ ciuitatis Rohas, loco fidelis fratris nostri Baldewini, præfecisti, Geigremich & Sochomanus readunatis viribus & copiis suis, repentina obsidione ciuitatẽ Rohas & eius muros occupauerunt, vt expugnatis turribus & mœnibus, ciues trucidantes vrbẽ expolient, me; sicut Baldewinũ, captum tenentes, in barbaras nationes abducant. Quapropter caritatẽ tuam, quã semper erga fideles* CHRISTI *habuisti, considerantes, tribulationes & pericula nostra tibi nota facere decreuimus; quatenus mala & angustias nostras intelligẽs, citius accitis sociis & amicis ab Antiochia & cæteris locis, festinatò ad subueniendũ nobis obsessis & oppressis viam insistas Turcorũ minas & iactantiã minuas, & in nomine* CHRISTI *à præsenti obsidione repellas. Cõsiderare enim te oportet, quòd in hac terra peregrinationis pauci sumus & ideo nullius consilii causa est, vt facilè vllo tædio laborũ aut bellorũ aduersus hostes deficiamus, qui omni cura & studio inuigilãt, vt nos expugnẽt & deleant: sed opportunè & importunè alter alterius onera semper portantes, vnũ sustineamus, in vno proficiamus, aduersa & prospera tolerando. Si autẽ nos pigritia ceperit, aut aliquid indignationis tardauerit, vel negligẽtes ad confratrũ auxiliũ effecerit, nihil vtilius super hoc prospicio, quã vt à terra exeamus, & hostibus sine intermissione insurgentibus cedamus. Nã liquidò patet, cum pauci simus, si diuisi & tædio affecti defecerimus, viuere & stare ante virtutẽ inimicorũ nequeamus.* His auditis *Boemundus*, trecentis raptim equitibus collectis, & quingentis peditibus, profectus est ad liberationem nepotis sui, & Catholicorũ inhabitatorũ ciuitatis Rohas. Sed difficultate locorum & montium, vel itinere dierũ septem plurimũ tardasse his videbatur, qui cotidianis Turcorũ assultibus & oppugnationibus laborabant.

XLIV. Vnde *Tankradus* & cæteri confratres ciuesq;, dũ de die in diẽ multis suspiriis eum expectarent, sed Boemũdo tempore optato nõ veniente, prorsus desperarent, deuouerũt vnanimiter, potius mori, quã Corrozan in exiliũ deportari, & diuersis pœnis impiè ab impiis cruciari. Et ecce, conuocati in vnum ciues & milites, constituerunt prælium; & ab vrbe primo diluculo in armis & turmis procedere, ad castra cum silentio properare, donec appropiantes fortiter in tubis & cornibus tumultuarẽtur, hostes adhuc sopore depressos, & securè somniantes, subitò improuisos inuaderẽt; ac sic minimè ad arma contẽdere valentes, celerrima strage detruncarent. Quod iuxta hoc cõstitutũ adimplẽtes, mox prima luce orta, egressi ab vrbe in omni armatura & virtute, qua poterãt, repẽtino fragore & clamore vehemẽti aggressi sunt castra aduersariorũ: quos adhuc hesterno vino sepultos & incautos vsquequaque in ore gladii percusserunt, donec corporibus extinctis & sanguinis riuis præsentes campi inundarent. Vt au-

tem.

tem plerunque diei processit, manus & virtus Tankradi amplius cœpit præualere, immanior metus hostes inuadere, donec præ nimia strage exterriti, vsque ad tentoria Principũ exercitus in fugam cogerentur. *Geigremich* tandem & *Sochomanus* videntes omnia castra suorum attrita, & in fugam conuersa, vix in equis cum his omnibus, qui iuxta se castra locauerant, residentes, relictis cunctis tentoriis suis cũ cæteris rebus, spoliis & stipendiis, fugam accelerauerunt, semper eos Tankrado multa occasione insequente. His itaque dispersis & profugis factis, Tankrado XLV. semper eos à tergo cædente, DEI nutu & clementiâ *Boemundus* ipsa eadem die fugientibus cum omni comitatu suo obuiam factus est: sciens quidem, quomodo adhuc in nocte potenter campos occupauerant; sed quomodo Tankradus, cùm eis tam matutino prælio conflixisset, penitus ignorabat. Nunc autẽ velut homo cautus & gnarus bellicæ artis, vt Turcorum superbiam & virtutem intellexit defluxisse, & nihil præter fugam meditari; Christianorum verò victrices aquilas cum magna vociferatione insequi, plurimum gauisus est; & pariter admixtis viribus & copiis suis eosdem fugientes insecutus, per totam diem in cæde & captione illorum indeficienter laborasse perhibetur. In hoc diffugio & graui contritione Turcorum, *Geigremich* & *Sochomanus* vix cum paucis euaserunt. Sed matrona quædam nobilissima de regno Corrozan, quæ non modico apparatu opem & vires contulerat, ibidẽ à Tankrado & sociis eius capta & retenta est. Dehinc victoria hac DEI & Domini IESV CHRISTI clementia sic habita, *Boemundus* & *Tankradus* & vniuersi Christiani milites spolia multa Turcorum pacificè sumserunt, cum quibus ciuitatem Rohas in lætitia & gloria magna ingressi sunt. Transactis aliquot post hęc XLVI. diebus, legatio *Geigremich* & præpotentium regni Corrozan *Boemundum* & *Tankradum* in ciuitate Rohas de redemtione matronæ interpellauit, quatenus *Baldewinũ de Burg*, quẽ tenebant in carcere, pro eius restitutione remitterent; aut quindecim millia Byzantiorum in eius redditione ab eis mitterentur. Hac legatione Geigremich & tam nobilissimæ matronæ captione vsque in Ierusalem diuulgata, Regis Baldewini supplex legatio cum multa prece affuit, ad exorandum Boemundum & Tankradum, vt Baldewinus confrater & Princeps Rohas per captam matronam restitutam restitueretur; & nullam ante hoc pecuniam bonum esse, nec debere eos concupiscere. Qui Regis petitioni benignè super his in hunc modũ responderunt. DOMINO SVO BALDEWINO, REGI CHRISTIANISSIMO IERVSALEM, BOEMVNDVS ET TANKRADVS OBSEQVIVM SINE INTERMISSIONE. *Libenter per omnia tuis parere mandatis de redemtione Baldewini, amici & consocii nostri, decreuimus, & hæc sollicitudo nostra semper fuit & est. Sed hoc tempore de hac re dissimulare, & silentio supprimere, necesse est, si fortè aliquid pecuniæ cum ipso fratre Baldewino pro hac matronâ restituenda extorquere possimus, qua nimium anxiè indigemus ad remunerandos milites, assiduis laboribus nobiscum insudantes.* Sic blanda & bona satis hæc illorum fuêre responsa; sed nequaquam in eis fides fuit aut veritas, aut aliqua voluntas virum redimendi, propter ambitionem ciuitatis et eius tributorum; quę diuersis negotiis et rerum commutatione, quæ tantùm infra mœnia aguntur, ad quadraginta millia Byzantiorum singulis annis computantur; absq; his reditibus, quos plurima castella et regiones, ad eandem ciuitatem pertinentes, largiuntur. Sic Regi amica responsione et promissione satisfacientes, *Boemundus* quidem Antiochiam rediit; *Tankradus* verò ad tuendam et muniendam ciuitatẽ Rohas remansit. Anno dehinc sequenti post XLVII. captionẽ Baldewini de Burg, anno verò Baldewini Regis quinto, *Boemũdo* non solùm in Italiam sed et Galliam profecto ad exquirendas vires, et cõmouendos Principes aduersus Regẽ Græcorũ *Alexium*, Tankrado autẽ Antiochiæ vice auunculi sui relicto ad tuẽdã ciuitatẽ, eiusdemq; Tankradi custodia in Rohas disposita, *Brodoan*, Princeps magnificus ciuitatis Alapiæ, et frater Turcorũ, occasione assumta, ab amicitia et fœdere Tankradi in dolo recedens, loca et ciuitates ad vrbẽ Antiochiã appendentes, grauiter deprædatus est; quin Episcopo ciuitatis Albariæ effugato, & plurimis ecclesiis DEI annihilatis: non tamen præda ac strage hac saturari potuit; sed ad vltimũ decẽ millia equitũ et viginti peditũ de terra sua producẽs ad assiliendã vrbẽ Antiochiã, et expugnandũ Tankradũ, in superbia & iactãtia magnâ profectus est. *Tankradus* autẽ virtutẽ et exercitũ eius intolerabilẽ et copiosũ accreuisse intelligens, quantumcunq; cum suis perterritus est. Sed tamen sine dilatione *Turbaysel, Rohas*, & *Maresch* nuncios dirigẽs, vniuersos scilicet Catholicos viros, qui erant in circuitu, ad auxilium vocauit, quorũ conuentũ Antiochiæ fieri decreuit.

Vt autem conuenerunt ad mille equitum, & nouem millia peditum, sermo Episcopi factus est ad vniuersos: ne in multitudine aduersariorum dubitent; sed in nomine & virtute DEI confidenter hostibus resistant, de victoria certi, DEO auxiliante. Triduano dehinc ieiunio indicto & peracto ex Pontificis admonitione, *Tankradus* vsque ad pontem *Farfar* cum decem millibus equitum & peditum descendit, vbi hospitio per noctem remorati sunt. Crastina autem die radiante, Tankradus & sui, factis aciebus & erectis vexillis, *Artesiam* in loricis, scutis et lanceis profecti sunt, vbi *Brodoan* cum inæstimabili equitatu & apparatu occupauerat regionem vniuersam. Hic itaque comperto Christianorũ, & Principis illorum Tankradi, aduentu, acies & cuneos fieri disposuit, ac tertia diei hora insistente, vtrinq; prælium commissum est. Perdurante autem bello & nimia occisione in gladio vsque in horam nonam, auxilio Domini IESV, Christianorum acies inuictissimæ perstiterunt; Gentiles verò attritæ & disperſę in fugam pariter verſę sunt. *Tankradus* verò & sui eas insequentes, alios occiderunt; alios captiuatos & vinctos cũ spoliis armorũ & equorum tenuerunt. Altera autem die Tankradus spoliis & armis inimicorum acceptis & diuisis, in gloria magna & lætitia victoriæ Antiochiam reuersus est. Vniuersi verò fideles CHRISTI & ciues Antiochiæ vnà cum Domino Patriarcha & Episcopo ciuitatis eiusdem gauisi sunt gaudio magno, DEO & Domino IESV CHRISTO gratias agentes, cuius pietate & protectione ab hostium multitudine

XLVIII. saluatus tam catholicus princeps triumphauit. Anno dehinc secundo postquam *Acra* ciuitas capta est, virtus & apparatus magnus *Regis Babyloniæ* mense Augusto tam in mari quàm in arido profectus est, vt vrbem *Iaphet* vel Ioppe obsideret; & abhinc nauali exercitu expugnaret: à campestribus verò ciuitatis Ascalonis castra metati sunt, vt hinc & hinc à terra & mari subitò regionem inuaderent, & sic ex improuiso Regem Baldewinum suosque faciliùs debellarent. Rex *Baldewinus* interdum Iaphet moram faciebat: qui statim viso nauali exercitu, dolos & machinamenta Babyloniorum intellexit; nempe hac de causa à parte maris eos vrbem præoccupasse, vt ipso Rege cum suis contra hos ad defensionem versus aquam laborante & intento, cæteræ copiæ Gentilium à campestribus Ascalonis irruentes, vrbem Iaphet subitò expugnarent. Sed Rex fraudem illorum cognoscens, ac virtutem illorum in campis Ascalonis curriculo trium hebdomadarum accubuisse, aduentum verò & pugnam aduersus Iaphet dissimulare, ac minimè diffamare, nec ipse socios inuitare, ac arma congregare obdormiuit, quatenus per totum id temporis spacium paratus & munitus haberetur; & illis quocunque die descendentibus, & ipse cum suis copiis ad resistendum occursare, valeret. *Hugo* de Tabaria, *Rorgius* de Cayphas, *Gunfridus* de turri Dauid, *Hugo* de S. Abraham, *Eustathius* Granarius, *Gutmanus* de Brussella castello Brabantiæ, *Lithardus* de Cameraco ciuitate Galliæ, *Pisellus* de Tuorna, *Baldewinus* de Hastrut, castellis Flandriæ; hi omnes à Rege inuitati ad auxilium, vndique contractis copiis equitum & peditum Christianorum, conuenerunt. Affuit in eodem Regis comitatu quidam Turcorum adolescẽs strenuus, *Mahumet* nomine, in armis & numero centum sagittariorum Turcorũ, qui vitrici sui auaritia & industria à paterna sede, & à terra Damascenorum, expulsus, nunc cũ Rege fœdus percussit, quatenus in omni militari auxilio fidelis & promptus illi haberetur. Videntes autem legiones Sarracenorum, quomodo Regi doli et insidiæ innotuissent, & nunc se præuidens, manum Christianorum vndecunque ad opem contraxisset, mouerunt castra à campis Ascalonis; & vsque ad locum, qui

XLIX. dicitur *Abilin*, in superbia multitudins suæ profecti sunt. Quorum aduentũ *Rex* vt persensit, & procul dubio iam eos appropiasse, direxit legationem domino *Patriarchæ* in Ierusalem, vt sine mora conuocata manu fidelium, ad augendas vires & opem contra inimicos properaret. Hic denique Regis audito nuncio, pedites centũ & quinquaginta colligẽs, arma aptauit, iter versus *Rames* insistẽs, sicut ex mãdato Regis illi constitutũ erat. Post hęc Rex & vniuersi fideles ad id belli negotiũ adunati, & communione Dominici Corporis & Sanguinis muniti, ad sex millia in sexta feria vrbẽ Iaphet egressi sunt, *Lithardo* Cameracẽsi, quia prudẽs et fidelis erat, cũ viris trecẽtis cõtra virtutẽ naualẽ in ipsa ciuitate relicto. Rex itaq; cũ omni comitatu suorũ & signis ad Rames descendens, Sabbato illic morã fecit, præstolatus dominũ *Euermerũ* Patriarchã cũ omni manu Ierusalẽ. Patriarcha verò iã suscepto, & cęteris fidelibus Ierusalẽ, orto mane Dominicę diei, Rex quinq; * ex equitibus & peditibus ordinauit, ad cõmittẽda pręlia cũ hostibus; ipse verò Rex in extrema

acie inter equites ad corroborandos & exhortandos suos imperterritus mansit. Pauci quidem equites, numero scilicet cntum & sexaginta circũsteterunt illum: Nec mirum si pauci propter assiduam equorum in terra hac defectionem. His ita à Rege ordinatis, & signo S. Crucis cunctis Christianis à domino Patriarcha sanctificatis, signa & vexilla tolluntur; tubæ & cornua incessanter perstrepunt, Rex & sui ad castra aduersariorum contendere parant; quatenus anticipantes bellum, non vltrà infidelium turmas impunè descendere paterentur. Gentiles quoque iam Regem tam proximum adesse & eius copias, comperientes, pariter & ipsi à castris in armis, signis & equis, & intolerabili stridore tubarum, processerunt, in multitudine graui quadraginta millium occurrentes, nec minus & ipsi bellum committere festinantes. Nec mirum, dum sic vterque exercitus in campo appareret, tubæ hinc & hinc fortiter insonuerunt; & agmina fidelium ac infidelium atrociter commiserunt à primo mane Dominicæ diei, quæ est extrema mensis Augusti, vsque ad horam nonam: Tunc Dei gratia & misericordia Sarraceni infirmati, fugam arripientes à facie Christianorum cædentium se & persequentium, Ascalonem repedare & intrare contenderunt. In hoc quidem prælio ceciderunt L.
septem millia Gentilium; cecidit & *Ammiraldus Ascalonis:* Ammiraldus verò *Acra* & Ammiraldus *Assur,* qui vita à Rege impetrata, & ciuitatibus deditis, Ascalonem ante hunc annum confugerant, cum omnibus exuuiis suis capti sunt. Rex autem hac Dei & Domini Iesv Christi opitulatione victoria accepta, cum vniuersis spoliis inimicorum in gloria magna *Ioppen* ingressus est. De cuius comitatu tantummodò centum perierunt cum milite egregio *Reinardo* Verdunense, quem Rex & vniuersa ecclesia planxerunt planctu magno, catholicas illi exequias exhibentes. Erat verò naualis exercitus in latere vrbis: qui victoriam suorum affuturam sperantes, & Peregrinorum fugam atque contritionem, vrbem subitò irrumpere deuouerant. Sed viso capite decollati Ammiraldi & primi Ascalonis, & fuga & strage Ascalonitarum & Babyloniorum comperta, tristes & desperati à statione vrbis *Iaphet* velocibus remis amouerunt, *Triplamque* in spe refugii nauigantes, ac inibi pernoctantes, facto mane, *Ascalonem* & *Babyloniam* nauigio reuersi sunt. Comes autem de *Sartengis,* *Willehelmus* nomine: qui mortuo Reymundo Comite, & auunculo suo, terram & ciuitates de *Camolla* hæreditario sanguine possidens, successit; & nunc post auunculi obitum plurimo assultu eandem vrbem Triplam vel Tripolin debellabat de nouo præsidio, quod dicitur *Mons peregrinorum,* quod & ipse Reymundus multo robore firmauerat: nihil huic nauali exercitui, Triplæ hospitato, aduersari aut contradicere potuit, propter aquarum fiduciam quam habebant, & vrbis intolerabilem multitudinem, quæ illis in littore ad auxilium semper affluebat. Plurimo tamen conatu & infestatione reditum illorum idem Comes impedire moliebatur nunc fundibulariis, nunc sagittariis: sed hi aquis nimiis freti, sine contradictione & læsione Ascalonem potenter applicuerunt. Igi- LI.
tur post bellum & victoriam, quam Rex ad *Abilin,* quæ est inter Ascalonem & Rames, adeptus est, siluit terra Regis; & metus magnus corda Ascalonitarum & Babyloniorum concussit: quoniam toties à Rege in manu paucorum victi ceciderunt ac fugerunt; & nulla eis spes vltrà resistendi & viuendi in conspectu eius fuit. In hoc itaque mœrore & desperatione dum sederent, & iam curriculo octo mensium quiescerent, vineas excolerent, Regemque interdum cessare ab armis gauderent, & ipsum mutua pace & donis placare feruerent; sed omnia frustra tentarent, nisi vrbem Ascalonem in manu eius redderent: verni menses processerunt, quando sata, fruges, vineæ & omnis spes anni in florem & fructus parturiunt, & messem affuturam in proximo promittunt. His ita in commodum & plenitudinem omnibus apparentibus, atque in campis omnibus Ascalonis iam ad messem properantibus, Rex à Ierusalem & omnibus locis sibi auxiliantibus milites atque arma copiosa contraxit, ac tempore *Rogationum,* quo illis in regionibus omnia sata festinant ad messem, occupauit terram Ascalonitarum, vineas, ficus & cuiusque generis arbores succidens in manu robusta; quin & sata, quæ equorum, camelorum, cæterorumque armentorum pabulo non suffecere, flamma combussit: vt vel hoc saltem incommutabili damno, gens dura & indomabilis ad subdenda colla molliretur. Sic vniuersa regione non solùm populari manu, sed & incendio vastata, Rex reditum *Ierusalem* cum parte exercitus aptauit; viamque per montana vniuersi insistentes, qui erant in comitatu, immenso stridore tubarum & cornuum

intonantes, vniuersa loca montium & vallium non paruo terrore concusserunt, per quæ in virtute sua transituri erant. Hoc inæstimabili fragore tanti exercitus plurimæ feræ, ab antris suis, & à desertis montium, stupefactæ & exterritæ, insolito errore viarum hac & illac vagabantur. Nec mirum, cùm nec auium volatus tumultum populi vociferantis sufferret; sed altis vocibus attonitæ ac lapsæ ab aëre in medium vulgus à volatu deficiebant. Itaque dum sic ab antris diuersæ feræ pauidæ errarent, & hanc vociferationem inauditam mirarentur, contigit infelici casu quandam timidam damulam de montanis exire, & cæco errore inter populum fugam maturare: quam mox anteriores exercitus vt viderunt, grauiter eam circumquaque equorum velocitate oppresserunt, hi vt præuentam caperent, hi vt

LII. participes venationis haberentur. Inter hos dum feram hanc ad montana festinantem armiger nobilissimi iuuenis *Arnolfi*, probi equitis ac principis de castello Aldenardis, acrius vrgeret, & feram assequi ferueret, cingula equi illius in eadem cursus contentione rupta sunt, & sic ab equo corruens, prostratus humi ab insecutione quieuit. Equus verò illius circum vociferantium strepitu attonitus, ad montana rapido cursu & immoderato tetendit, nullius approximationem aut comprehensionem patiens, donec inter fauces montium euadens, non vltrà comparuit. Ad hæc contẽderunt complures ad quærendum caballum fugitiuum, contendit & Arnolfus: Sed diu quæsito & minimè reperto, tædioque per montium difficultates affecti, repedauerunt vniuersi. Solus Arnolfus, quem cura caballi sollicitabat, & qui armigeri administratione & officio carere non potuit, longiùs prosecutus est ad quærendum equum, vt inuentum fortè reduceret: Sed graui fortuna aduersante, equus quidem repertus est, sed iuuenis gloriosus non vltrà ad suos rediit. Affuerunt enim illic latentes *Arabum* insidiæ, qui ab Ascalone descenderant in montium latebrosa cacumina, videre & intelligere de combustione & populatione regionis, & aliquibus aduersari, sibi incautè de exercitu occurrentibus in vltione prædarum & flammarum, quas passi sunt: Hi nobilissimum iuuenem per montium iuga ac decliuia solum ac inermem vagari considerantes, subitis clamoribus et armis sunt aggressi: Quem frustra diu, gladio educto, resistere ac se defensare conantem, tandem longa & assidua impugnatione vexatum ac defatigatum trans iecur et præcordia lanceis & sagittis confixum, & in multo sanguine ab equo cadentem, peremerunt; & caput eius in signum victoriæ Ascalonem intulerunt. Caballus denique illius per fauces & abrupta montium discurrens, nequaquam comprehendi à Gentilibus potuit: donec montana egressus ad exercitum Regis repedauit, domini ac sessoris sui sanguine fœdatus, patenter mortis illius omnibus indicio factus. Hunc enim vt Rex et vniuersi de cætu Christianorum viderunt sanguine madentem, Arnolfum procul dubio armis Ascalonitarum incautè cecidisse retulerunt. Nec mora, per montana diffusi ad persequendos & inuestigandos hostes, solum Arnolfum mortuum, ac sine capite iacentem repererunt, Arabes nequaquam persentire potuerunt: Qui corpus exanime suscipientes, Ierusalem detulerunt, catholicas illi exequias exhibentes in valle Iosaphat apud *Ecclesiam Latinam S. Mariæ*, matris Domini IESV, vbi & honorificè sepultus est. Fleuit super eum Rex fletu magno in die exequiarum, fleuerunt & vniuersi Principes exercitus; fleuit & amarissimis lacrymis super eum nobilis *vxor Comitis Baldewini* Hamaicorum, eò quòd socius & conuiator de terra longinqua Galliæ descendisset ad adorandum in Ierusalem. Non sit mirum, si tot magnorum fletum & planctum hic adolescens meruerit, qui omnibus affabilis & notus habebatur, & qui nunquam ab aliqua militari actione sinistra laude declinauit. Tertia abhinc die orta, postquam tam illustris miles sepulturæ traditus est, Ascalonitæ per internuncios requisitum caput illius Ierusalem remiserunt, cum litteris in vno crine illius dependentibus, & verba in hunc modum continentibus;

Ascalonitæ Regi Baldewino caput extincti, militis & viri nobilissimi, non alia amoris causa remittunt, nisi vt dolor eius & illud intuentium renouetur & augeatur; & vt recognoscant, quomodo tanti viri perditio omni eorum damno & combustioni nequaquam possit comparari & appreciari, & in tanti militis decollatione non vltrà Ascalonitas damna sua velle recordari aut dolere.

ALBER-

ALBERTI AQVENSIS EXPEDITIONIS HIEROSOLYMITANÆ LIBER DECIMVS.

Argumenta Capitum.

I. Qualiter anno septimo regni Baldewini Regis gens multa Hierosolymam nauigans conductum eiusdem Regis petierunt.

II. Rex cum magno gaudio peregrinos suscipiens, cum suis consulit, qualiter eorum auxilio contra Sarracenos vtatur.

III. Rex suorum vsus consilio, ad obsidendam Sidonem Anglos in Iaphet iubet expectare.

IV. Vbi Rege machinas præparante, Sidonii Regi copiosam pecuniam, ne obsiderentur, promiserunt.

V. Quòd Hugone Comite regionem Suet deprædante, Sarraceni prædam sociis eius excusserunt: & qualiter Hugo eadem cæde sagittatus, animam exhalauerit, & de obitu fratris eius.

VI. Quomodo Rex pecuniam à Sidoniis perceperit, & Anglicum exercitum ad propria remiserit.

VII. Rex pecuniâ Sidoniorum subleuatus, Tabariam rediit, & Geruasium loco Hugonis restituit.

VIII. Rege Tabariæ commorante, Ascalonitæ quingentos Christianos iuxta flumen Rames peremerunt.

IX. Vbi Ascalonitis Rames expugnantibus Rotgerus cum militibus obuiauit in pugnam.

X. De insidiis Ascalonitarum, & de virtute Rotgeri & militis eius in prælio.

XI. De Gerhardo equite, cuius instinctu fugâ peruenit ad vrbem Iaphet Christianus exercitus.

XII. Sarraceni Rotgerum fugientem insecuti, quadraginta Christianos ante vrbem necauerunt.

XIII. Quomodo Sarraceni castellum Arnolfi obsidione diruerunt, præpositum ipsius arcis captiuantes.

XIV. Vbi Sarraceni victoria potiti, cum octo Galeidis nauibus vnam nauē Dromonem Christianorum in portu Iaphet inuaserunt.

XV. Quod Rex istorum malorum famâ excitatus, cum sex millibus de Tabaria contra Ascalonitas profectus est.

XVI. Quod Rex suorum consiliis sine bello Ierusalem redierit, & Rorgius de Cayphas obierit.

XVII. De quodam Principe vrbis Femiæ occiso per socium suum Botherum, quem ciues sui persequuntur.

XVIII. Bothero auxilium Brodoan implorante, Tankradus à ciuibus inuitatus non tamen intromissus est.

XIX. Tankradus ad tempus recedens post Pascha vrbem Femiam obsidione vallauit.

XX. Quomodo Tankrado Femiam expugnante, duo filii Principis occisi auxilium illi dederunt contra Botherum.

XXI. Vbi à Christianis vrbe vallata, Botherus cum ciuibus suis se tradidit manibus Tankradi.

XXII. Vbi filii Principis occisi Tankradū rogant, vt Botherus occidatur.

XXIII. Quomodo Tankrado victore Antiochiam reuerso, filii Principis occisi persecuti sint amicos Botheri.

XXIV. Qualiter Baldewinus Rex exercitum Turcorum contra se venientium cum quindecim armatis explorauerit.

XXV. De quinque Turcis à Rege Baldewino honorificatis, quorum instinctu tria millia Turcorum in fugam versa sunt.

XXVI. Rex Turcis fuga dispersis, conuocato exercitu, Hierosolymam tendit, & in capite ieiunii morem cineris impleuit.

XXVII. Quomodo Rex contra tria millia Turcorum properans, conductum habuerit sacerdotis Christianorum Syrorum.

XXVIII. Quomodo Sacerdos Syrorum in castra veniens Turcorum, suasionibus suis omnes fugere compulerit.

XXIX. De Arabibus in cauernis montium absconditis, quos Rex igne & fumo exire coegit.

XXX. Rex adeptus victoriam, præda onustus Ierusalem reuertitur, & loca regni sui visitans consolatur.

XXXI. Quomodo Ascalonitis Ioppen obsidentibus, ciues vrbis à Rege consolati, contra eos portis egressi præualuerunt.

XXXII. Vbi Ascalonitas, contra Christianos præsidium ædificare volentes, Rex in fugam coegit.

XXXIII. Christianis prædæ intentis, & ab hostibus penè præuentis, Rex affuit auxilio, hostibus plurimum spoliatis.

XXXIV. Ascalonitæ ante Ierusalem assultus facientes, ad quinque corruerunt.

XXXV. Quod Rex Baldewinus negotiatores Babyloniæ iuxta Iordanem inuaserit & expoliauerit.

XXXVI. Vbi Baldewino Comite per Ge-

zelinum de captiuitate redempto, Tankradus inimicus eius factus est.

XXXVII. Baldewinus à Tankrado victus obsidetur, sed Gozelini industria, & Geigremich, Principis Turcorum, instantia liberatur.

XXXVIII. Qualiter Henricus, Romanorum Imperator, Conradum stabulariũ suum per Regem Græcorum receperit.

XXXIX. Quòd Boemundus de Italia cum exercitu reuersus, Dyrrhachium, Græcorum vrbem, obsederit.

XL. Qualiter Conrado in Italia commorãte, Boemundus mœnia Dyrrhachii vrbis impugnauerit.

XLI. Quomodo Regi Græcorum aduenienti Boemundus in bello occurrerit, Dyrrhachium amplius impugnans.

XLII. De trecentis militibus Boemundi occisis à Turcopolis.

XLIII. Vbi Principes Italiæ, donis Græcorum corrupti, Boemundum ab obsidione auerterunt.

XLIV. De reconciliatione Boemundi cum Rege Græcorum, data per ipsum licentia Ierusalem tendentibus.

XLV. Baldewinus Rex; contractis copiis Sidonem obsedit.

XLVI. De nobilissima matrona gẽtilium, quam Baldewinus Rex per milites suos cepit cum quatuor millibus camelorum.

XLVII. De duabus turribus Sidonis, quarum altera diuino nutu subuersa est.

XLVIII. Quòd Christiani nauale certamen inierunt contra Babylonios, in auxilium Sidoniis missos.

XLIX. Rex cum Babyloniis dimicans, victoriam obtinuit, plurimis sociorum occisis.

L. Rex propter Turcos tentoria sua incendens, & ab obsidione recedens, venationi paulisper indulsit.

LI. Populus Christianus de reditu Regis lætitia perfunditur.

LII Requisitio Turcorum à Sidoniis de promissione pecuniarum taxatarum.

LIII. De quatuor millibus Turcorũ, quos Geruasius, Princeps Tabariæ, cum octoginta loricatis insecutus est.

LIV. Geruasius, suis in bello cæsis, viuus capitur, Rege Baldewino multum mœrente.

LV. Legatio Turcorum ad Regem Baldewinum pro Geruasio, & pro ciuitatibus Caypha & Ptolemaide.

LVI. Damasceni, non impetratis à Rege ciuitatibus, Geruasium in medio vrbis illudentes interficiunt.

LVII. Qualiter Euermerus à Romana Synodo litteras Apostolici pro restitutione sua detulerit Regi Baldewino.

LVIII. Rege suam sententiam confirmante, Euermerus deponitur, Gobelino sedem illius obtinente.

LIX. De Patriarchæ peculatu.

I. EODEM quoque tempore in anno septimo regni Baldewini, Regis catholici Ierusalem, plurima multitudo naualis exercitus catholicæ gentis *Anglorum* circiter septem millia nauibus, quas *Buzas* appellant, cum cætera manu de regno Danorum, Flandriæ & Antuerpiæ aduecta, ad portum ciuitatis *Iaphet* anchoras fixerunt, moram ibi facere constituentes, donec Regis licentia & conductu accepto, in Ierusalem eos securè licuisset adorare. Ex his illustriores & facundiores Regem adeuntes in hunc modum locuti sunt: *Viuat Rex in CHRISTO, & prosperetur regnum ipsius de die in diem. De terra longinqua regni Anglorum, Flandriæ ac Danorum viri ac milites Christianæ professionis, per aquam nimiam immensi maris huc adnauigauimus DEI opitulatione, causa adorandi in Ierusalem, & videndi Sepulcrum DOMINI: Et ideo clementiam tuam super hoc precaturi conuenimus, quatenus tua gratia & conductu*
II. *Ierusalem pacificè possimus ascendere, adorare & reuerti.* REX clementer vniuersum precatum eorum audiens, concessit eis conductum virorum fortium armatorum, qui eos securè ab omni impetu & insidiis Gentilium per notas semitas perduxerunt vsque in *Ierusalem* & vniuersa loca sancta. Perducti verò Peregrini & noui aduenæ CHRISTI, illic in Templo Dominici Sepulcri vota sua Domino reddentes, cum gaudio magno sine aliquo obstaculo *Ioppen* reuersi sunt. Vbi Regem reperientes, auxilio sibi adesse in omnibus deuouerunt, ad quæcunque animus illius verteretur. Qui benignè viros commendans, & hospitari præcipiens, nequaquam de hoc tam subitò se posse respondere profitetur, donec conuocatis optimatibus suis à Domino Patriarcha, consilium inierit, quid vtilius & opportunius insistere valerent, & non frustra tam voluntarium vexaret exercitum. Et ideo post paucos dies domino *Patriarcha, Hugone de Tabaria, Gunfrido* custode ac præposito turris Dauid, accitis, & cæteris Maioribus militiæ suæ, cõuentũ in ciuitate *Rames* habere disposuit, vt cõsuleret cum eis, quid vtilius agere debuisset.

Quibus

Quibus statuto die collatis, & diuersa referentibus ac sentientibus, tandem III.
visum est vniuersis sanius esse consilium, quatenus vrbs *Sagitta*, quæ est Sidon, ob-
sideretur: si fortè DEI auxilio & viribus noui exercitus, terra & mari superari pos-
set. Dehinc vniuersi qui aderant, & hanc obsideri poscebant, eò quòd esset vna ex
his ciuitatibus Gentilium, quæ assiduè rebellabant, à Rege commendati & admo-
niti sunt, vt quisque in sua rediret; & se ad hanc expeditionem rebus necessariis &
armis prouiderent. Recesserunt singuli in sua, recessit & *Hugo de Tabaria*, vir bella-
tor præcipuus aduersus hostiles impetus, qui bellis & insidiis non die, non nocte,
in terra Gentilium fatigari potuit, quàm diu vita incolumis fuit. Dehinc quoque
statim imperauit legatio Regis vniuersæ multitudini *Anglorum*, ne tentoria vel
classes amouerent à ciuitate *Iaphet*; sed Regis mandatum illic sine tædio expecta-
rent. Aperuit quoque eadem legatio vniuersis, quomodo Rex & omnis prima-
tus ipsius decreuerint vrbem Sagittam terra marique obsidere & expugnare; & il-
lic eorum opem & vires necessarias haberi: & hac de causa Regem & Patriarcham
ad ciuitatem Acram descendere, machinas & mangenas ædificare & ad expu-
gnanda mœnia & eius habitatores; eos verò interim Iaphet debere habitare, dum
Regis iussio innotescat. Sic fieri iuxta Regis mandatum vniuersi concesserunt; &
eius legationem in portu Iaphet præstolari, & per omnia obœdire vsque ad san-
guinem, responderunt. Rex *Acram* cum Patriarcha & omni domo sua de- IV.
scendit, machinas & plurima tormentorum genera per dies quadraginta fabri-
cans & componens; ordinansque omnia ad vnguem fieri, quæ ad assultum vrbis
videbantur aptiora. Hoc Regis studium & intentio vt sonuit in auribus habitato-
rum vrbis *Sagittæ*; & intolerabiles copias armatorum Iaphet ad auxilium Regis
confluxisse, vehementer exterriti sunt: metuentes sic in ore gladii Regis consu-
mi & subiugari, quemadmodum aliæ ciuitates Cæsarea, Assur, Acra, Cayphas, Ta-
baria, attritæ sunt & subiugatæ. Et ideò inito consilio, pecuniam plurimam By-
zantiorum Regi per secretarios intercessores spoponderunt, sed & in singulis an-
nis grande talentum dare, si modò non ciuitatem obsidens & expugnans, parce-
ret vitæ eorum. Hæc igitur negotia de die in diem inter Regem & ciues ageban-
tur; & Regem de redemtione ciuitatis & salute sua solicitabant, ampliora nunc
& nunc dona offerentes. Rex verò, sicut homo anxius & solicitus de conuentione
solidorum, quos debebat militibus, totus pecuniæ intendebat: Veruntamen quia
fideles CHRISTI metuebat, ne sibi obiicerent, minimè hanc adhuc contingere
audebat. Interea *Hugo de Tabaria* accitus, copiis ducentorum equitum, pe- V.
ditum verò quadringentorum secessit in terram *Grossi Rustici*, nomine *Suet*, ditissi-
mam auro & argento, armentis fœcundissimam, conterminam regioni Damasce-
norum: vbi inauditas opes & armenta deprædatus est, quæ sibi ad obsidionem
Sagittæ sufficerent, de quibus etiam Regi & sociis largiter impertiret. Præda au-
tem hac vsquequaque contracta & abducta vsque ad ciuitatem *Belinas*, quam di-
cunt Cæsaream Philippi; Turci, qui Damasci habitabant, pariterque Sarraceni,
incolæ regionis, hoc comperto, vndique per turmas affluentes, Hugonis comita-
tum insecuti sunt ad excutiendam prædam; & vsque ad montana, per quæ Hugo-
nis pedites prædam ducebant, profecti sunt. Illic grauis tumultus vtrinque exor-
tus est: hi vt prædam retinerent, obsistebant; hi vt excuterent, conabantur totis
viribus: donec tandem *Turcis & Sarracenis* præualentibus, præda excussa & reducta
est. Quod subitò *Hugo* & sui equites intelligentes, qui in latere montium erant, si-
ne mora inter angustas & scopulosas fauces laxis frenis reuolant, plurimum cum
hostibus committentes, & suis peditibus subuenientes; sed casu infelici malè pu-
gnatum est. Nam *Hugo* lorica exutus, mox mediis periculis illatus, & solito more
Gentiles impugnans & mulctans, sagitta à tergo trans pectus & iecur illius infixa,
inter manus suorum vitam exhalauit: Ad hæc Gentilium turmis cum præda ex-
cussa regressis, ac diuisis per obscuras ac difficiles semitas asperorum collium, mi-
lites Hugonis corpus extinctum, gestario impositum, in ciuitatem *Nazareth*, quæ
est iuxta Thabor, attulerunt: vbi in multo fletu & planctu tam egregius Princeps,
& fortis athleta, honorificè & catholicè sepultus est. Frater verò eiusdem Hugo-
nis, *Gerhardus* nomine, graui infirmitate tunc laborabat. Qui fratris audito inte-
ritu, præ dolore validiùs molestia corporis illi adaucta, & ipse post dies octo mor-
te occubuit; & iuxta fratris speluncam more fidelium appositus est. Post tam VI.
nominatorum Principum lacrymosas exequias, *Rex* occasione assumta mortis ho-

rum virorum & primorum sui exercitus, pecuniam pro dilatione obsidionis Sagit-
tæ vrbis oblatam, clam omnibus suscipere consensit: dissimulans tamen pacem
cum Sarracenis facere, sed opus, quod cœpit, velle perficere. Vnde missa legatio-
ne Iaphet, *Anglicos* milites admonuit, vt nauigio Acram descenderent; atque se-
cum de obsidione & assultu vrbis Sagittæ agerent, & tractarent. Qui ad Regis ius-
sionem exurgentes, velis purpureis, & colore diuersi generis insignitis, protinus
in altis malis Buzarum expansis, ac vexillis suis ostreis & sericis erectis, venerunt,
& in littore vrbis anchoras iactantes hospitati sunt. *Rex* verò crastina die secreta-
riis & consociis suis accitis, Anglorum Danorumque primoribus dolorem suum
aperuit de Hugonis interitu, & fratris illius occasu, & quantam in illis bellicarum
rerum fiduciam habuerit: & ideo nunc eis defectis ac mortuis, necessariò oporte-
re obsidionem vrbis Sagittæ differre, & hoc tempore exercitum conuocatum re-
laxare. Hac Regis sententia in populo iam diuulgata, dilapsus est exercitus; &
Angli, Dani, Flandrenses velis & remis iterato nauigio, salutato Rege in terram
VII. natiuitatis suæ reuersi sunt. *Rex* verò à *Sagitta* quindecim millia Byzantiorum
pro salute vrbis accipiens, cum omni equitatu domus suæ *Tabariam* diuertit, vt in
ea custodiam fortium virorum disponeret, qui terram, quam Hugo dono Regis
obtinuit, magnisque & assiduis præliis acquisitam subiecit, simili virtute tueren-
tur; hostes arcerent, & transire eos montana nullo modo sustinerent. Quapropter
Geruasium, virum illustrem & nobilissimum, de regno occidentalis Franciæ ortum,
belli gnarum & assuetum, loco Hugonis restituit, ac præficit Tabariæ & vniuersæ
regioni, sciens eum fidelem & bello acerrimum contra omnes Gentilium, Sarra-
VIII. cenorum, Turcorum, Damascenorum incursus. Interea dum Rex in his ne-
gotiis illic moram ageret, viri *Ascalonitæ* eius absentiam comperientes, & noui
exercitus recessum, Hugonis ac fratris eius interitum, legationem *Sur*, quæ est
Tyrus, & *Sagittam*, quæ est Sidon, *Baruth* quoque, quæ est Baurim, cum festinatione
dirigunt, vt in armis & copiis in vnum die statuto conferantur; & sic *Rames*, quæ
est Rama, & *Iaphet* in impetu assilientes, viros Christianorum incautos aggredian-
tur, alios interimentes, alios captiuos abducentes. Qui vsquequaque iuxta lega-
tionem Ascalonitarum conuenientes, ad septem millia equitum annumerati, in
fortitudine vehementi in planicie camporum Assur & Rames, subitis clamoribus
irruerunt, vbi Peregrinos incautos, & tantæ multitudinis nescios, iuxta flumen,
quod Assur & Rames interfluit, reperientes mense Octobri, feria quarta, ipso na-
tali B. Dionysii Martyris, lanceis & sagittis fortiter incurrerunt, quorum non pau-
IX. ciores quàm quingenti detruncati & decollati sunt. Hac in potentia & vir-
tute armorum suorum tot Peregrinis attritis, nimium gloriantes *Ascalonitæ* & cæ-
teri Gentiles Regis Babyloniæ, mox affuerunt in campestribus *Rames*, vt expugna-
rent vrbem; eius habitatores bello lacesserent, si fortè aliqui prodirent ex ea, pro
ut solitum semper eorum audacia habebat resistere. Erant hac die Christiani ci-
ues & milites improuisi & immunes; equites verò non amplius octo in vrbis de-
fensione & tuitione reperti sunt. Qui cum defensore suo quodam, *Baldewino* no-
mine, perterriti, omnes vires & apparatus Regis Babyloniæ adesse arbitrantes,
sine mora in equis celerrimis octo equites vrbem egressi sunt, ac Iaphet introeun-
tes, nunciauerunt *Rotgero* de castello Resset, qui vrbi Iaphet præerat, & cæteris
conchristianis, quomodo Ascalonitæ & tota virtus Babyloniæ campestria vrbis
Rames occupâssent; & procul dubio sine intermissione ad vrbis Iaphet mœnia
properare. Hoc audito, quotquot erant equites in vrbe Iaphet & pedites, ex subita
admonitione Rotgeri à porta vrbis accincti armis processerunt obuiam, appro-
pinquantes hosti, vt mœnia & vrbis introitum inimicis omni armorum genere &
X. virtute prohiberent. Verùm Ascalonitæ & Arabes ex industria in latibulis
montium, qui ex aduerso sunt, copias suas abscondentes, præmiserunt viros in e-
quis, lancea & sagittis peritissimos, vt cursu rapidissimo vsque ad vrbis ianuam
aduolantes, viros vrbis longiùs protraherent, donec in insidias incidentes, vndi-
que eos circumuenirent; & à latibulis erumpentes, nescios & incautos alios tru-
cidarent, alios captiuarent. At *Rotgerus* suique commilitones in armis parati ob-
uiam exeuntes, cum Arabibus confligere non abstinuerunt; ac plurimum diei e-
questri contentione & discursu consumentes, graui vulnere vexati & multo la-
bore exhausti sunt. Tandem Christianis ex prospero successu longiùs insequenti-
bus, Arabibus verò ex industria interdum cedentibus, hostiles copiæ à montanis
pro-

progressæ vsquequaque nimiæ & innumerabiles apparere & appropinquare cœ-
perunt. Sed Christiani licet hoc bellum à Babylonia transmissum æstimauerunt,
nequaquam formidine concuti potuerunt, fortiter resistentes, & in Domino I E-
S V spem vitæ ponentes, pro cuius nomine & amore omnem cognationem carnis
& sanguinis reliquerunt. Ad hæc *Gerhardus* quidam eques de domo Regis Bal- XI.
dewini, qui partem redituum ciuitatis Iaphet pro militari obsequio obtinebat,
mediis Christianorum turmis equo velocissimo affuit, virtutem & copias innu-
merabiles inimicorum, & adeò intolerabiles, asserens, vt nunquam præsens Chri-
stianorum manus hanc sufferre possit; & ideo consultius esse, equites & pedites in vr-
bis tutamina redire, & mœnia defensare. Huius itaque verba diffidentiæ, alii viri
vehementer indignabantur, & formidolosos factos ad vocem Gerhardi arguebāt,
stare & repugnare adhortantes; alii verò consiliis Gerhardi acquiescere, nunc
absente Rege, acclamabant, nimio terrore concussi. Hoc enim dissidio in mo-
mento sic cœtus Christianorum disturbati ac diffusi, communem inierunt fugam
contra *Iaphet*, quemadmodum apes à facie turbinis auolare & dispergi solent.
Sarraceni autem & *Arabes*, videntes viros formidine defecisse, fugamque arri- XII.
puisse, non parcè equos vrgentes fugitiuos insequuntur. Quos atrociter lanceis &
sagittis infigunt, præter eos, qui in porta ciuitatis euaserunt. *Rotgerus* verò & *Ger-
hardus*, cæterique Christianorum milites, equorum velocitate erepti, in impetu
fugæ tardos ac miseros pedites conculcabant; nec erat fas vlli aut spacium freni
retinendi à facie insequentis eos & persecuti. Sola spes viuendi porta vrbis erat,
eam intrare contendentibus. Sic tandem his graui insecutione vrgentibus, his ve-
rò in grandi pressura portam obtinentibus, quidam Christianorum lento cursu
tardiores exclusi, ante ianuam & vrbis muros armis impiorum Gentilium occu-
buerunt; & ad quadraginta ibidem decollati sunt. Hanc itaque victoriam XIII.
Ascalonitæ adepti, nulla mora vrbis mœnibus vim inferre conati sunt; sed capi-
ta decollatorum auferentes, gauisi prospero euentu belli, in terminos Rames
reuersi sunt, in tubis & buccinis, & in superbia magna *castellum Arnolfi* obsiden-
tes: quod versus Ierusalem in montanis ad regionem tuēdam, iussu Catholici regis
muris & mœnibus ædificatum prominebat. Illic biduò obsidionem facientes, &
minas mangenarū & machinarū, adeò viros inhabitantes exterruerunt, vt *Gunfridus*,
custos ac præpositus arcis & turris Ierusalē, qui & huic Arnolfi præsidio nunc præ-
erat, vix vita impetrata, dextras Sarracenorū quæreret; se in ditionē redderet, ac
præsidii ianuam hostibus aperiret: qui ingressi, muros præsidii statim diruerunt; in-
uentos in ore gladii percusserunt, solum Gunfridum reseruātes captum Ascalonē
deduxerunt. Dehinc ab hac quarta feria post natalem S. Dionysii Martyris XIV.
sexta feria inchoante, *Ascalonitæ* triumpho suo lætati & exaltati, octo Galeidas, a-
ptantes in eis viros sagittarios ac robustissimos, constituerunt, qui vsque *Iaphet*
applicarent, æstimantes Christianorum vires vel naues sibi occursare, quibus ad-
uersari captione aut submersione valerent. Et ecce in impetu magno & tubarum
sonitu, orto mane, Ioppe applicantes, nauem immanissimam, quam appellant *dro-
monem*, diuersis rebus & vitæ necessariis onustam, in portu vrbis à longè speculan-
tur: quam vndique aggressi, nimia impugnatione expoliauerunt; duos solummo-
do viros tum ad custodiendam eam relictos, sagittis confixerunt. Ciues verò Chri-
stiani vrbis Iaphet, considerantes Sarracenos præualere, & custodes dromonis
mortificasse, eamq; rebus expoliasse, subuenire in lancea, arcu & fundibulis prope-
rauerūt, quo vsq; nauis illa pergrandis excussa & retenta est: Eam verò nauiculam,
quæ dromoni ad leuiandum semper adhærebat, Sarraceni in virtute sua abrupe-
runt, quam etiam multis diuitiis oneratam abduxerunt. Igitur tam grandi ca- XV.
su & infortunio bis & ter Christianis fratribus, & eorū ciuitatibus, disturbatis, su-
bitò fama per omnia volitans auribus Regis *Baldewini* in regione & ciuitate Ta-
bariæ grauiter insonuit, quæ vehementer eum de omnibus, quæ acciderant, com-
mouit, eò quòd dimissis sociis et copiis, vrbibus et locis Sarracenorum pepercis-
set; et quoniam sic eum in fraude prædictæ pecuniæ circumuenire præsumsissent.
Vnde sine mora Iaphet reuersus, quingentis equitibus in lorica & galea contra-
ctis, peditibus verò ad sex millia, *Ascalonem* in vltione suorum proficisci voluit, &
vsque ad locum *Palmarum*, quia est terminus castello *Beroart*, quod duobus mil-
liaribus distat à ciuitate Ascalone, profectus est. Illic in loco eodem

XVI. consilio cum suis habito, considerabat, quia in hoc tempore nihil contra Ascalonem assultus ei proficerent, vel in satis, vel in vineis siue in arboribus depopulandis, eò quòd radicitus regione ante hos dies sæpius vastata igne & præda, nihil intactum extra vrbem reliquisset: Ciues verò & milites Arabes nequaquam à mœnibus vrbis vllos suorum procedere permiserunt. De quibus Rex in vindicta suorum acceptam iram animi sui mitigauit; & ideo Ierusalem cum domino *Patriarcha*, vltione suorum dilata, reuersus est. Eodem anno *Rorgius*, qui dono Regis Cayphas præerat, infirmitate valida occupatus, longo tempore languit, donec tandem molestia corporis adaucta, finem vitæ fecit; & in stillicidio porticus Ec-
XVII. clesiæ Dominici Sepulchri honorificè & catholicè sepultus est. Eodem anni tempore, quo Rex Baldewinus Sagittam obsidere distulit, Anglicosque milites remisit, & Hugo de Tabaria in arcu & sagitta Turci occidit, quidam princeps ciuitatis, nomine *Femia*, qui longè lateq; immensa potestate terræ in circuitu præerat, eò quòd Christianis & Peregrinis satellitibus largus & propitius habebatur, à quodam Sarraceno, *Bothero* nomine, qui secum in militari obsequio, & conuentione solidorum, morabatur, plurimum inuidiæ & indignationis pertulit; donec tandem die quadam visa oportunitate suæ maliciæ, in falsa fide ab eodem Bothero cœnandi gratia inuitatus, fraude & absconditis in domo insidiis circumuentus, ab illius complicibus interemtus est. Eo autem sic in dolo peremto, ciues ciuitatis tam crudelis facinoris ignari, nimia ira aduersus Botherum exarserunt, sæpe animati in vltionem sui Principis, & illorum contritionem, qui in eum manum mittere
XVIII. ausi sunt. *Botherus* igitur in vna turrium ciuitatis firmissima hospitatus, ciues habens suspectos, eo præcipuè quòd Christiani essent, *Brodoan*, Principi ciuitatis Alapiæ, occultè nuncios direxit, vt subitò congregatis copiis descendens, ciuitatem *Femiam* occuparet & expugnaret; atque dextris inuicem datis, ciuitatem & regionem obtinerent. Hæc Christiani & Armenii ciues intelligentes, exterriti sunt vehementer, eò quòd rursus dominio Gentilis tyranni Brodoan subderentur. Et sub manu traditoris Botheri constituti, *Tankrado* nuncios dirigunt, eò quòd vir Christianus & bellator præcipuus fuerit: quatenus assumtis viribus & sociis, ad eos transiens, primatum ciuitatis & regionis apprehenderet, ac deinceps obtineret. Qui illicò septingentis collectis equitibus, mille verò peditibus, ad ipsam ciuitatem profectus, minimè intromissus est. Vniuersos enim ciues & primos vrbis Botherus, traditor sceleratus, blandis promissis & magnis muneribus corrupe-
XIX. rat; ac minis & terroribus animos & corda cunctorum infregerat. *Tankradus* quidem videns sibi ciues auersos, ante vrbis mœnia tentoria locauit; ac trium hebdomadarum spacio illic consummato, in vniuersis assultibus suis nequaquam proficere potuit. Sic omnes traditor auertit. Ieiunium quadragesimale iam mediatum processerat. Igitur Tankradus videns, quia nihil hoc tempore proficeret, amotis castris Laodiceam & Antiochiam reuersus est. Non longè ante hoc Laodiceam obsederat, ac superatam, sibique subiectam, de manu Regis Græcorum & suorum custodia in suam redegit potestatem. Post hæc celebratis octo diebus sancti Paschæ ritu & honore Christianorum, *Tankradus* readunatis sociis & viribus, Femiam descendit, vndique machinas & mangenas applicans, vt sic fortè superata ciuitas in manu sua, & non in manu Brodoan, redderetur, & ciues cum tradi-
XX. tore punirentur. Interea dum frustra assultibus & machinis circa hanc laboraret, & minimè ciues absterreret; diesque plurimi iam præterirent, duo filii Principis ciuitatis in fraude occisi, qui patris morte audita, vix de manu Botheri in vmbra noctis elapsi, Damascum effugerant, apud cognatos suos illic moram facientes propter metum Brodoan & Botheri; nunc audientes quia denuò Tankradus Femiam obsederat, & Brodoan nihil aduersus eum poterat, nuncios Tankrado miserunt, quomodo sibi in auxilium & vltionē sanguinis patris sui venirent, si vtile & acceptum sibi suisq; videretur. *Tankradus* autem nunciis eorum auditis, & benignè remissis, libenti animo eos sibi in auxiliū affuturos annuit, fœdus cum eis percutiens de omnibus, quæ circa vrbem & aduersus ciues & Botherum acturus esset. Hi verò iuxta quod deuouerant, centum milites Arabes & Turcos sumentes, Femiam vsq; in castra Tankradi venerunt, cui in hunc modum locuti sunt: *Terra & ciuitas hæc sedes & patris & antecessorum nostrorū fuit: sed inuidia & auaritia Botheri ab hac ciuitate sumus facti exules: & ideo nunc apud te refugiū & auxiliū quærimus, fidē quærimus & inimus.*

Si hæc

Si hæc mœnia apprehenderimus, non inuidemus; nihil spei in eius recuperatione quærimus, sed cum
beneuolentia tibi concedimus: nobis post hæc, quæ tibi in animo videntur, pro militari obsequio fa-
cies & rependes. Sic dextris datis, super his omnibus Tankradum beneuolum, & si-
bi satisfacientem, repererunt. Nec mora, assultus assidui, & iactus lapidum XXI.
sine intermissione, à foris fiunt; sed frustra omnia videntur fieri, donec tandem
vallo tota circumfoditur ciuitas: ne cui deintus aliquo patente exitu, ciues fame
sic arctati, & traditor, qui in ea habitabat, in manum & traditionem Tankradi
redderentur. Quod & actum est. Ciues enim & idem traditor fame intolerabili
oppressi, & vim Tankradi vltrà sufferre non valentes, sibi parci rogauerunt, dex-
trasque sibi dari ciuitatis portas promittentes aperire. Dehinc Tankradus à suis
consilio accepto, eò quòd longæ obsidionis tædio fatigati essent, & iam vsque ad
Augustum mensem consedissent, petitioni Botheri & ciuium acquieuit, videli-
cet vt Bothero dextram daret, ciuibus parceret, vrbem pacificè intraret, reddi-
tamque obtineret. Et ita factum est, tradita ciuitate. Filii autem Principis XXII.
occisi hæc indignantes, Tankradum obnixè precatum conuenerunt, dicentes:
Tam nefarium hominē, & tam nequam traditorē, non debere recipi, aut vitæ reseruari sed omnino
de terra deleri. Quibus Tankradus in omni mansuetudine sic respondit: *Fidem, quam*
promisimus isti, quem satis peruersum scio, ac periurum, non est Christiani moris violare, sed
nostrum est, omni populo fidem & veritatem seruare: ideoque huic concedimus vitam cum salu-
te membrorum; complices verò illius, quibus non indulsimus, in manu vestra siue ad mortem,
siue ad vitam habeantur in vltione sanguinis patris, cùm ab hac obsidione primùm pedem auerte-
rimus, & noster exercitus in sua reditum parauerit. Vobis autem in omnibus commodis vestris
manus mea non deficiet. Post hæc verba *Tankradus*, ciuitate sibi tradita, & tutela XXIII.
suorum in ea constituta, Antiochiam cum Bothero & cæteris obsidibus remeauit
in fide data & suscepta: Filios verò in dolo occisi Principis in regione ciuitatis
plurimis præfecit locis. Hi autem filii in regione hac post discessum Tankradi
commorantes, complices Botheri interemerunt, reos patris sui interitus: alios-
que conscios & reos eiusdem necis crebris insidiis comprehensos, aut membris
debilitauerunt, aut laqueo iugulatos suffocauerunt. Dehinc post mortem XXIV.
Hugonis Rex *Baldewinus* à Tabaria & terra *Suet* eodem anno, celebrato ibidem
Natali Domini, *Ptolemaidem* reuersus est, anno regni sui octauo, vt quiesceret à la-
bore itineris. Ibi statim illius innotauit auribus, quomodo Princeps & *Rex* ciui-
tatis *Damasci*, de genere Turcorum, arma & apparatum contraxisset ad obsiden-
dam *Tabariam*; & *Geruasium* loco Hugonis restitutum, expugnare decreuisset, &
Regis virtutem non vltrà timere. Hoc audito, Rex subitò paucis assumtis copiis
circiter quadraginta milites, ad resistendum Turcis properauit; & maritima re-
linquens, quindecim sociis adolescentulis, in armis & equo peritissimis, & cæteris
electis, ad montana tendens, totum exercitum & vires Turcorum explorare au-
dacter præcessit: Erat autem virtus Turcorum ad tria millia virorum pugnato-
rum: Iam quidem omnibus exploratis copiis, & visis tentoriis, cautè per deuia
& notas semitas ad societatem suorum reuersus est. Vix arma sunt deposita, XXV.
vix equi frenis & sellis spoliati; & ecce, quinque Turci assunt in castris Regis facto
vespere. Qui legati cæterorum, de diuersis negotiis & pace componenda loquen-
tes plurimum, & agentes, tandem benignè suscepti; muneribus quoque precio-
sæ vestis, vasorum argenteorum Byzantiorumque onerati, & amicis verbis à Rege
commendati, post plurimum sermonis ad castra redierunt. Hac igitur gratia &
honore hi quinque à Rege honestati, ex tunc & deinceps parti illius nimium faue-
re cœperunt; virtutem quoque & apparatum illius septies magnificare, & inter cœ-
tum Turcorum extollere, quam vidissent, volentes illi reddere dignam vicem o-
mnium bonorum & donorum, quæ eis Rex largitus est. Turci itaque & eorum du-
ctores hæc à suis intelligentes, & multum eis de omnibus, quæ referebant, creden-
tes, magna formidine concussi, fugam inierunt, vndique cœlum & terram nocte
operiente. Hoc à delatoribus *Rex* comperto; insecutus est eos prima diei au- XXVI.
rora exurgente, donec per regionem & muros Damascenorum fugiendo elapsi
sunt. His verò in sua tutamina elapsis & clausis, Rex reditum suum fieri abhinc cō-
stituit, donec per dies aliquot *Bethlehem* veniret, vbi in die Epiphaniæ solēniter co-
ronatus est. Ibi diebus octo morā faciens in diuersis negotiis rei militaris, *Iaphet*, de-
inde *Naplis*, quam dicunt Samariā, quā idem Rex Baldewinus sine apparatu bellico

subiecit, profectus est: ad disponendas has ciuitates, ne aliqua versutia & dolus his
aduersari posset. Exinde post dies nouem de vniuersis locis per circuitum sociis
conuocatis, rediit Ierusalem mense Februario: vbi capite ieiunii inchoante, in
monte Sion Christiano more cinere asperso capiti de manu Baldewini, Episcopi
XXVII. Cæsareæ Cornelii, ritum Quadragesimalem peregit. Sic itaque initiato tem-
pore Quadragesimali, proxima die quingentis militibus assumtis ex consilio cu-
iusdam Syri, nomine *Theodori*, cui innotuit, quomodo Turci à Damasco descen-
dissent ad tria millia in antiqua valle Moysi, ad quoddam præsidium firmandum,
ne cui de gente Regis illic negotiandi causa via pateret: iter mouit ad destruen-
dum præsidium, quod Turci rogatu & consensu Arabum illic collocauerant, ad
interdicendum transitum vniuersis Christianis. Dehinc octo diebus per fœtentia
flumina *Sodomæ* & *Gomorrhæ*, & deserta loca, & per montium difficultates gra-
diens, cum vniuersis sociis suis graui defectione oppressus, ad habitationem quo-
rundam Syrorum Christianorum peruenit. Vbi hospitio demoratus, ac satis refo-
cillatus & ipse & vniuersi ipsius sequaces fuêre. Intelligens itaque quoniam Chri-
stiani essent, sacerdotem illorum accersiuit, sciscitaturus ab eo de nouo præsidio
& Turcorum intentione, ac de omnibus ab eo consilium requisiuit. Qui diluculo
exurgens cum Rege, in fide & veritate triduo iter fecit, ductor viæ & regionis illi
factus: donec tandem Rex conductu ipsius in loco tuto non longè à præsidio &
XXVIII. Turcis hospitio requieuit. Altera verò die illucescente, idem sacerdos &
conuiator surgens, castra Turcorum intrauit, aliterque omnia eis referens, quàm
essent, in hunc modum locutus est: *Rex Baldewinus, cum ingenti manu ab Ierusalem
descendens, tantillum mansionis, quod nobis erat, deuastauit; nos dispersi sumus, de quibus so-
lus ego ad vos perueniens, vix aufugi, vt nunciarem vobis, ne eius arma & copias expectetis:
non enim amplius eius comitatus & apparatus à vobis habetur, quàm milliaris vnius interuallo.*
Hoc denique audito nuncio, metus tantus vniuersorum corda ex DEI voluntate
inuasit, vt sine mora tentoria sua ibidem relinquentes, vniuersam fugam matura-
rent. Vix tenebræ sunt remotæ, vix mane illuxit, & ecce Rex *Baldewinus* in sonitu
tubarum, & armorum strepitu, vallem descendit: Sed Turcorum neminem repe-
rit, neminem occidit, neminem cepit: Nam tota nocte illa non lentè fugam inie-
XXIX. runt. *Arabes* autem, quorum consilio Turci à Damasco illuc conuenerant,
vitæ diffidentes, in cauernis montium, & cæcis latebris, subitò vt mures abscon-
diti à facie Regis, disparuerunt cum armentis & suppellectile, quæ in auxilium æ-
dificandi præsidii illuc congesserant. Rex verò cum exercitu suo vallem descen-
dens, cauationes totius regionis perlustrans, ora cauernarum fixis tentoriis obse-
dit. Sed nec sic viros cogere valens vt prodirent, tandem igne & fumo suscita-
to ante ora cauernarum, vniuersos exire arctauit: quorum mox alii armis extin-
cti, alii capti & ad sexaginta abducti sunt, omnibus spoliis eorum de antro subla-
XXX. tis, cum asinis plurimis, bobus, ouibus & hircis. *Rex* igitur his prosperè gestis,
cum omni manu sua & præda, quam acceperat, regressus est vsque ad torrentem
Iordanis, Syros confratres & conchristianos è cunctis locis regionis congregans,
& ad sexaginta secum abducens propter metum Arabum: vbi præda inter Re-
gem & milites diuisa est. Deinde transacto biduo, Rex cum præda sua, quæ si-
bi in tertiam partem diuisionis contigerat, *Ierusalem* ascendit, cui in iucundita-
te & lætitia vniuersi Christianorum Peregrini & ciues occurrerunt. Post hæc
quatuor diebus euolutis, à Ierusalem *Iaphet* descendens, ibidem aliquam moram
fecit. Sed & *Acram* veniens, plurimum illic de negotio regni sui tractans, Pa-
scha propinquante, in ipsa cœna Domini *Ierusalem* repedauit, vbi in hac sacra
solennitate Dominicæ Resurrectionis gloriose & catholicè coronatus est. Post
dies verò octo, iterato itinere, per castella & ciuitates *Ptolemaidem* descendit;
quin & *Tabariam* profectus est, vt suos aduersus Turcorum insidias & minas mi-
XXXI. litari solatio corroboraret. Et ecce *Ascalonitæ* gaudentes eius absentia, ad
tria millia exierunt in planiciem camporum ciuitatis *Rames*. Sed nihil in facto
suo proficientes illic, in ira magna venientes, Ioppen obsederunt. Hæc fama
tam crudelis in auribus Regis iam de Tabaria Ptolemaidem reuersi, vt inno-
tuit, sexaginta viros, armis & bello strenuos, nauigio Iaphet ad subueniendum
ciuibus direxit; & vt eis nunciarent, quomodo sine mora Rex adunata manu
eos subsequeretur. Audientes autem ciues, quoniam auxilium Regis præue-
nisset,

hisset, & Rex in breui subsequeretur, aperientes portas egressi sunt ad resistendum
inimicis: ac vtrinque committentes, Sarracenorum octodecim ceciderunt; Chri-
stianorum verò, tredecim occisi sunt. Reliqui verò Sarracenorum æstimantes Re-
gis præsentiam, & ideo ciues audacius nunc resistere, Domino IESV suos prospe-
rante, fugam inierunt. Quos Christiani fortiter insequentes, solummodo sexagin-
ta equos eorum in sagitta & lancea percusserunt; nullum tamen ex his apprehen-
derunt. Nec mora, *Rex*, sicut promiserat, *Iaphet* venit in magno apparatu armo-
rum: Sed victoria DEO opitulante à suis ciuibus anticipata, optata requie illic cum
suis vsus est. Quatuor deinde diebus transactis, Rex *Ierusalem* rediit, vt dispo- XXXII.
neret regnum; & sic, aliqua quiete frueretur: Cùm subitò ad aures illi peruenit,
quomodo rursus Ascalonitæ, Turcis in conuentione solidorum à Damasco acci-
tis, præsidium firmare decreuerunt ad expugnandum castellum, quod dicitur *ad S.*
Abraham, & destruendum, quod tunc quidam *Walterus*, cognomine Mahumet,
post mortem Rorgii dono Regis susceptum, tuebatur. Hoc *Rex* sinistris nunciis
comperiens, septuaginta probis militibus electis & assumtis, illuc festinus via se-
cessit, & apud S. Abraham nocte hospitio quieuit. Mane verò cuiusdam sextæ fe-
riæ exorto, laxatis equis & frenis, in impetu magno, & cornuum stridore, vocife-
rantiumque tumultu, Ascalonitarum castra inuadit; quos inscios, ac tam repen-
tino turbine stupefactos, protinus in fugam coegit. At sui Christiani, auari- XXXIII.
tiâ rerum hostilium excæcati, & in tentoriis inimicorum nimium studentes ad
congreganda spolia & asportanda, belli & armorum obliti sunt. *Ascalonitæ* &
Turci hæc considerantes, quomodo magis prædæ quàm fugitiuis hostibus inten-
derunt, vsquequaque readunati prælium cum eis committentes, quinque de egre-
giis regis militibus peremerunt: inter quos *Hugo de Cassel*, & *Albertus*, Apostolius
cognomine, armis extincti sunt: Verùm Rex, DEO auxiliante, vix recuperatis viri-
bus suorum inualescens, victoriam tandem adeptus est. Nam triginta ex inimicis
in gladio eius ceciderunt; & sexaginta abducti, alii diffugio elapsi sunt. Rex verò
& sui camelos triginta tres; equos sexaginta octo, cum præda & tentoriis multis
Ierusalem abduxerunt in lætitia & exultatione super hac victoria iocundati.
Interea *Ascalonitæ* suæ contentionis minimè obliti, Ierusalem in armis & XXXIV.
copiis confluxerunt, per diem illic in equorum discursibus cum pueris confligen-
tes. Sed quinque illorum, post plurimum contentionis suæ, cum equis & spoliis
illic capti fuisse referuntur. Christiani verò pedites, qui illic ad resistendum pro-
cesserant, septem decollati fuisse perhibentur. Nam terrores & minæ Gentilium
multum repressæ sunt. Post hæc diebus aliquot transactis, nunciatum est *Re-* XXXV.
gi, quomodo negotiatores Babylonii affuturi essent trans flumen Iordanem in vm-
bra & silentio noctis, ac descensuri ad *Sur, Baurim* & *Sagittam*, ad mittendas merces
Damascum; & multum prædæ posse eum ex his capere, & gentis suæ inopiam sub-
leuare. Qui omnibus ex ordine auditis, sexaginta milites assumens, & de nocte cō-
surgens, ad oram fluminis descendit. Sed mercatorum copias videns esse nimias,
facie ad faciē cum eis confligere distulit; sed ab eis clàm nunc declinans, nec mora,
extremos fortiter inclamans & incurrens, vndecim gladio strauit; quadraginta ca-
ptiuos tenuit; camelos vndecim Zucra, quatuor onustos * & cæteris pigmentis re- *
busq; preciosis, decem & septem verò oleum & mel portantes, Ierusalem captos
abduxerunt. Quorum abundantia tota regio Peregrinorum releuata & conforta-
ta est. Post hæc in anno octauo regni Regis Baldewini, *Gozelinus* de Turbay- XXXVI.
sel, miles fidelissimus, *Baldewinum* de Burg, cuius dono pro militari obsequio terrā
& regionem obtinebat, de manu *Geigremich*, Turci potentissimi, centum millia By-
zantiorum dans, redemit: quæ ab omnibus Principibus & viris Christianis, paruis
& magnis, & vniuersis locis & ciuitatibus fidelium, plurima prece impetrata col-
legit. Sic itaque Baldewino redemto, & in ciuitatem Rohas cum omni honore re-
lato, *Tankrado* autem ab eadem ciuitate, quam susceperat in custodiam, exeunte,
semper inimicitiæ & inuidia inter ambos Principes adeò excreuerunt, vt congre-
gata manu alter alteri præda & insidiis nocere & aduersari nō abstineret. Tan- XXXVII.
dem quadam die, hic ab Antiochia, hic à Rohas, in apparatu & armis cum copiis
egressi, grauiter bellum commiserunt. Sed ex Baldewini societate plurimi cæsi, &
exuperati sunt, ac plures capti: Ipse verò *Baldewinus* vix à campo effugiens, in ciui-
tate *Tuluppe* à *Tankrado* & suis obsessus est. *Gozelinus* verò, qui à campo & hostibus vix

euaserat, sciens Baldewinum à Tankrado obsessum, profectus est ad *Geigremuh*, multum instans & obsecrans, vt subueniret sibi mutua gratia confœderato, & à Tankradi obsidione tam nominatissimum & cognatum Regis Ierusalem liberaret. Qui statim quadraginta millibus Turcorum accitis, ad Tuluppam se venturum in Baldewini liberationem statuta die, per omnem regionem notum fieri decreuit, qua vndique ad eum copiæ suæ illic conuenirent. *Tankradus* hanc Turci constantiam in liberatione Baldewini intelligens, castra amouit ab obsidione; & *Baldewinus* in ciuitate Rohas, præteritorũ immemor malorum, in lætitia & exultatione ingressus est.

XXXVIII. Eodem quoq; tempore *Conradus* stabularius Henrici Tertii Romanorum Imperatoris, vir præclarus in omni actione militari, ex legatione & petitione ipsius Imperatoris facta ad Regem Græcorum, Regis verò facta ad Regem Babyloniæ, à carcere & vinculis eductus est, & ob causam dilectionis, & mutuæ retributionis, *Alexio*, Regi magno Græcorum, restitutus. Rex Alexius Conrado viuo & incolumi recepto, plurimum gauisus est, quem magnificis donis honoratum, *Henrico* Imperatori Romanorum super omne aurum & argentum, super ostra & lapides preciosos, acceptum remisit, nihil dulcius & preciosius videlicet in auro & argento, in ostro & lapidibus preciosis, arbitrans illi posse sufficere.

XXXIX. Post hæc in anno secundo restitutionis Conradi, *Boemundus* à diuersis regnis Galliæ & Italiæ collecto exercitu Christianorum, nauigio *Valonam* descendens, hanc subitò occupauit, vniuersaque loca, quæ in circuitu erant de regno Græcorum, superata subiugauit. His subiugatis, *Dyrrhachium*, ciuitatem magnam, rebus & omni virtute ciuium ac militum potentissimam, diuertit; & in circuitu murorum tabernacula extendens, in multitudine graui obsedit. Erant enim illi duodecim millia equitum pugnatorum, & sexaginta millia peditum virorum bellatorum.

XL. *Conradus* ab Imperatore Græcorum remissus, tunc in Italia moram fecit propter graues discordias, quæ inter dominum Imperatorem *Henricum*, filiumque eius *Henricum* V. Regem, inuidia & iniquorum consilio exortæ erant: ne in aliquo eorum fauore intendens, alterutrum grauiter molestaret. Obsidione itaque tempore veris vndique locata, *Boemundus* machinas & tormenta lapidum fieri instituit, quibus vrbs oppugnaretur. Sic diebus multis mœnia & turres crebro ictu lapidum minuebat; ciuesque, & omnes inhabitantes vehementi assultu vexabat. Ciues verò econtra ollas igneas aqua inextinguibiles, fomite refertas, machinis intorquebant, ac diuersa genera incendiorum in omne opus machinarum illius iactantes, sagittis & fundibulis in omni virtute resistebant: Nam res illis pro anima erat.

XLI. Tandem cùm plurimo assultu & arte bellica vrbem ciuesque vexaret, & iam omne tempus æstatis in rebus bellicis consumsisset, Rex Græcorum adunato innumerabili exercitu, in campos vrbis *Bothilia* descendit, vt vrbi Dyrrhachio subueniret, & Boemundum ab obsidione & vniuersum comitatum illius effugaret. Locatis itaque Imperatoris tentoriis in præfatis locis & campis, qui itinere diei vnius distant à regione Dyrrhachii, milites Imperatoris: non solùm aduenæ Galli, qui conuentione solidorum Imperatori militabant, sed & Turcopoli, *Comanitæ* & *Pincenarii*, ad decem millia conglobati, armati & loricati in lancea & sagitta, Boemundum & suos in castris aggredi statuerunt. Sed *Boemundus* à delatoribus re comperta, superuenientibus in aperta camporum planicie occurrit; & prælia in impetu committens, mille in gladio & lancea & sagitta peremit; cæteros in fugam vsque ad tentoria Imperatoris remisit. Post hæc Boemundus grauiùs assultum ad vrbis Dyrrhachii ruinam iterauit, machinas & tormenta applicans, vt custodes territi ex noua victoria, quam adeptus erat, portas sibi aperirent. Sed vrbis defensores minimè adhuc minis & assultibus his mollescere aut absterreri poterant; sed omni conamine & bellica arte vim inferentibus resistebãt.

XLII. Dehinc die quadam cùm Boemundi copiis victualia & equorum pabula defecissent, milites trecenti, pedites septingenti, ad contrahendas prædas in regione Græcorum directi sunt. Quibus infinita multitudo Turcopolorum, Comanitarum & Pincenariorum, militum Imperatoris in occursum affuit; & bello grauiter commisso, milites Boemundi ad trecentos illic occisi sunt, plures verò abducti.

XLIII. Cùm hæ contentiones, insidiæ, cotidianæ incursiones, grauissimæ cædes iam ferè per annum hinc & hinc fierent; & Boemundi exercitus diutinæ obsidionis tædio grauaretur, plurimi subtraherentur, naualisque collectio attenuata præ panis & cæterarum rerum inopia in Italiam nauigasset; Imperatoris verò

naualis

naualis virtus in omni ciborum & armorum abundantia immitteretur, *Wido*, filius
sororis Boemundi, *Willehelmus* Claret, & cęteri primores exercitus, pecunia & blā-
ditiis Imperatoris corrupti, Boemundo diuersas & graues opiniones opponentes,
nunc ex ciborum inopia, nunc ex populi & naualis exercitus dispersione, nunc ex
Imperatoris vrbi immissa opulentia, eum ab obsidione auertere conati sunt, & a-
micitia Imperatori confœderari. Ad vltimum verò videns *Boemundus* suos de- XLIV.
fluxisse, plurimos ad auxilium Imperatoris migrasse, & minus ac minus in assultu
vrbis eos laborare, consilio suorum credidit; & sic Imperatori in magnitudine &
pondere ineffabilis auri, argenti & ostri preciosi reconciliatus est. Reconciliatus
verò, donis & thesauris infinitis susceptis, nauem ascendens in Apuliam regressus
est, omnibus deceptis & minimè remuneratis, qui secum longos labores & belli
pondera circa Dyrrhachium pertulerunt. Hi verò agnita Boemundi fraudulentia
& eius recessione, Imperatoris exorârunt clementiam, vt pacificè per regnum eius
vsque in *Ierusalem* viam eos continuare permitteret. *Imperator* verò post hanc com-
positam pacem *Constantinopolin* reuersus, omnibus per regnum suum transeundi vi-
am sine vllo impedimento concessit: sicut Boemundo & cunctis primoribus Gal-
liæ & Italiæ, illic tunc temporis præsentibus, iureiurando promisit & affirmauit,
quando confœderati sunt. Eodem quoque anno, autumnali tempore instan- XLV.
te, *Baldewinus* Rex, contractis vndique copiis à mari & terra ex diuersis nationibus
regni Italiæ: videlicet *Pisanorum, Genuensium, Venetorum, Malfetanorum*, omniumque
eorum, qui more prædonum expugnare & expoliare solent nauigantes: ciuitatem
Sagittam obsedit tam mari quàm terra in mense Augusto, mangenellis & machinis
muro à terra in circuitu applicitis; malis verò nauium turritis, belloq; paratis, ver-
sus aquas in manu forti erectis: expugnans eam diebus multis, & in virtute multa
suorum sæpius eam fortiter assiliens. Hac facta & ordinata obsidione, post a- XLVI.
liquot dies Regi per delatores innotuit, qualiter *matrona* quædam nobilis & locu-
ples nimis *de regno Arabiæ*, cum innumerabili grege camelorum, boum, ouium,
hircorum, trans Iordanem secus montana propter pinguia pascua accubuisset; &
cum ea viros circiter quingentos, diuites in armentis & pecore, illic cum omni cli-
entela sua in tuto consedisse. Qui illico *Willehelmum*, filium Roberti Nortmanorū
Principis, clàm ascitum, Ierusalem remisit: vt militibus, quos in ciuitate tuenda
reliquerat, assumtis, cum peditibus trans Iordanem festinaret; atque *Arabes Sarra-
cenos* incautos, & in tuto gregem pascentes, inuaderet, & viros ac fœminas cum v-
niuerso grege captiuaret. Ille verò iuxta edictum Regis Ierusalem accelerans, du-
centos equites simul quingentos pedites assumsit, cum quibus vada Iordanis præ-
teriens, subitò irruit cum omni manu sua in custodes camelorum: Sed resistentes
plurimum, & se suumque gregem defendentes in arcu & sagitta Sarracenos repe-
rerunt. Tandem *Willehelmus* et sui præualentes, solùm duobus viris egregiis ex suis
peremtis, plurimos ex Gentilibus extinxerunt, plures captiuantes cum puellis &
pueris teneris, et matrona nobilissima prænominata. Camelos verò ad quatuor
millia cum cæteris armentis, prædam scilicet inæstimabilem, Ierusalem adduxe-
runt, quorum mutuatione plurimum aurum acceptum, iussu Regis militibus di-
uisum est. Interea *Rex* turrim quandam ciuitatis Sagittæ ampliori assultu & XLVII.
crebro ictu lapidum dum irrumpere conaretur, & ferè perforasset, consilio *Arnolfi*
clerici et Cancellarii animus Regis repressus est, ne hanc vlterius lapidum iactu
toties quassatam attereret: Dicebat enim, tam egregium opus minimè duobus
millibus Byzantiorum posse reædificari, et hanc sine ruina et lapidum iactū post
paucos dies in manu Regis traditam reseruari. Erat et alia turris, in qua apostatę et
præuaricatores fidei ex *Prouincia* de Comitatu Reymundi ad defensionem positi,
resistebant, qui Ligno Dominico, quod Rex à Ierusalem detulerat ad protegendū
populum Dei, deridentes illudebant; et sibi contrariò Crucem facientes, et in cul-
mine eiusdem turris figentes, sputo & vrina, ipsi insipientes et maligni, inhonora-
re præsumebant. Quod pius *Rex* et omnis populus deplorantes, Deum cœli flebili
voce inuocant, vt fontem misericordiæ suæ aperiens, apostaticis viris et stultis Sar-
racenis demonstrare velit, quòd non rectè agentes, Diuinæ maiestati blasphemi-
am irrogare præsumsissent. Mox eorum precibus exauditis, absq; hominum labore
sic turris illa concussa et diruta est, iam vespere mundo imminente, vt lapis super
lapidem non remaneret, et increduli homines ruina illius suffocati, obruerentur.
Rex et sui hanc potentiam Dei videntes, per hanc turrim intrare ciuitatem dis-

GG 4

ponebant. Sed quia nox incumbebat, vespere consilio inter se habito, dilatum est dum dies illucesceret.

XLVIII. Verùm nocte eadem à regno Babyloniæ viri & arma copiosa in multitudine quinquaginta nauium & triremium octo, quas dicũt *Cattos*, affuerunt ciuibus *Sagittæ*, in tubis & cornibus Ptolemaidum applicantes; sed per diem à turbine venti sibi contrarii aliquantulum impeditum est eorum iter. Quod præpositus ciuitatis *Accaron* intelligens, Regi noctu festinata legatione fecit innotescere, quo minus prouisis hostilis turba nocere posset. Mane verò orto, à Tripoli ciuitate pariter multitudo nauium in manu forti, & intolerabili armatura, Babyloniis vires addidit, quatenus portum vi obtinentes, stationem fidelium nauium & Regis obsidionem amouerent. Christiani verò videntes, à longe in manu forti & intolerabili gentes applicare, à portu egressi sunt, vt resisterent, ac plurimo naualis belli impetu cum eis confligentes, diu alternis incursibus immorati sunt. Sed vim tantorum non valentes sufferre Christiani, vix ad aridam, & nequaquam ad portum, fugam inierunt, tribus suorũ nauibus superatis & captis, ac vniuersis in ea repertis cæsis & decollatis. Sarraceni verò in manu robusta portum obtinuerũt.

XLIX. Dehinc proxima die Sarraceni milites loricati & armati portas vrbis egressi cum suis copiis, vsq; ad tentoria Regis in virtute sua astiterunt, Regem expugnare & effugare arbitrantes. Verùm Rex præscius populi in se irruentis, occurrit cum quingentis solùm equitibus, quatuor verò millibus peditum, bellumque crudele committens, circiter mille quingentos occidit ex eis in ore gladii; cæteram verò multitudinem, quadraginta scilicet millia, fugientem ad præsidia ciuitatis insecutus est. Ex Regis autem exercitu ipsa die quingenti cecidisse referuntur. Cecidit & *Giselbertus* de castello quod dicitur *Cuiun*, vir illustris & valde militaris, post plurimum hac die certaminis sui laborem: quẽ Rex & sui planxerunt plurimum, more fidelium eum sepelientes. Vespere iam facto, & Sarracenis in præsidium fugatis, Rege verò adhuc incolumi campum in victoria obtinẽte, fidelis legatio sibi innotuit, vt nequaquam lucem futuræ diei operiretur, propter Turcos, quos mercede triginta millium Byzantiorum à Damasco sibi Sidonii asciuerant. Erat autem numerus eorum fermè ad quindecim millia.

L. *Rex* ergo credulus fideli legationi, cessit salubri consilio, ac cunctos vulnere grauatos *Ptolemaidem* præmittens, immisso igne propriis nauibus, cunctisque machinis ac tentoriis, vespere imminente, dum in cinerem & fauillam redigerentur, ipso in campo diem præstolatus est. Die verò agnita, Rex castra mouit ab obsidione, & Accaron tendens, in montanis hac die moram fecit; ac arte venatoria recreatus, solito more & cursu canum apros vexans, circiter quinque cepit, curas & casum suorum interim obliuioni dans.

LI. Interea in vrbe *Accaron* grauis luctus & desolatio erat inter viros & mulieres, eò quòd de vita & salute Regis vniuersa eos latebant adhuc; & multos suorum cecidisse, ac omnem apparatum nauium castrorumq; in flammas redactum audierãt. Post hæc aliqua mora habita, Rex à venatione & montanis egressus, Ptolemaidem intrauit. Quem omnis populus Christianorũ quasi rediuiuum in voce exultationis suscipiens, præ nimio gaudio lacrymatus, caput & manus illius plurimum deosculatus est.

LII. Et ecce Rege ab obsidione regresso, & *Acra* in gloria & lætitia suscepto, Turci à Damasco cum nimio apparatu equitum ante portas & mœnia Sagittæ affuerunt; sed foribus clausis, minimè intromissi sunt. Tunc quidam *Dochinus* nomine, præses Damasci, ac Princeps militiæ Turcorum, triginta millia Byzantiorum à primis & incolis ciuitatis requisiuit: eò quòd in auxilium eorum accersiti fuissent; & Baldewinus Rex, audito eorum aduentu, obsidionem distulisset. Verùm ciues et primi ciuitatis, nequaquam assequi se tantam posse pecuniam, asserentes, omnem prorsus pactionem illis negauerunt: dicentes, timore vitæ tot millia Byzantiorum illis se promisisse, vt magis ad auxilium eorum animarentur, dum tanta illis pecunia offerretur. Hęc Turci & eorum Principes audientes, vehementer in ira exarserunt; vrbemque per dies decem oppugnare non cessantes, nũc vim, nunc minas inferebant, Regem Baldewinum ad internecionem eorum se reuocare affirmantes. Tandem Sidonii Turcorum assultibus grauati, minis eorum desperati, nouem millia Byzantiorum obtulerunt. Quæ sæpius Turci refutantes, ad extremum tædio victi, Regisque vires & impetum metuentes, hoc tantillo recepto, Damascũ regressi sunt.

LIII. Ante hanc obsidionem ciuitatis Sagittæ, tempore *Rogationum* instante, scilicet ante dies Pentecostes, iidem Turci in equitatu quatuor millium loricatorum à Damasco egressi, et in regionem Tabariæ profecti, hinc

cti, hinc

cti, hinc & hinc insidiis positis, trecentos viros in equis velocissimis præmiserunt,
qui solito impetu & assultu viros à munitione abstraherent, vsque dum ad locum
insidiarum perueniretur. *Geruasius*, vir nominatissimus & nobilissimus de regno
Franciæ, qui tunc dono Regis præerat ciuitati & præsidio Tabariæ, Turcos aduo-
lasse comperiés, sine mora suis commilitonibus circiter octoginta ascitis in equis,
armis, lorica, peditibus verò ducentis, nimium pugna audentibus, insecutus est
Turcos præmissos cursu velociore quàm solebat; nec pedites subsequentes vllius
consilio præstolatus est. *Turci* quidem simulata fuga ad locum insidiarum re- LIV.
pedantes, *Geruasium* in medium inimicorum per scopulosa & deuia loca montium
perduxerũt, plurimum equis & peditibus illius cursu immoderato aggrauatis. Ad
hæc Turci ab insidiis erumpentes, Geruasium & suos ex omni parte coronantes,
graui cursu oppresserunt, arcum & sagittam in eos incessanter intorquentes, quos
nequicquam in fugam missos, ad montana redire passi sunt. Geruasius tanta mul-
titudine exterritus, cum exigua manu per quandã planiciem limosæ terræ fugam
iniit. Sed quia fessi, & flatu exhausti, præ longa insecutione, & aquatilis terræ mol-
licie, cursu defecerunt, dum Turci vndique viros circundantes in illos nimium sa-
gitta & gladio præualuerũt, Geruasius & sui fugæ & vitæ diffisi, & Turcos iam cir-
ca latus suum aduolantes conspicientes, frena equorum fortiter in hostes reiiciũt;
& licet perpauci, tamen sanguine plurimo se in dextra sua vlti sunt, plurimos Tur-
corum sternentes, & ibidem honesta morte inter hostes feroces procumbentes.
Ex omnibus his nullus euasit, præter duos armigeros, qui rei euentũ Tabariæ retu-
lerunt; sed alii occisi, alii capti sunt. *Geruasius* quoq; captus & abductus est in Damas-
cum, catenis astrictus, & solerti custodia mancipatus. Tam crudelẽ famã vniuersi,
qui audierunt, de tam egregio milite & interitu suorum, vehementi dolore cum
fletu & eiulatu magno planxerunt diebus multis: quin & Baldewinus Rex, licet fe-
ritate leonis & apri ad omnia aduersa semper inflexus, nunc consternatus est ani-
mo, læto tamen vultu omnino dolore dissimulato. Deinde post dies aliquot LV.
nuncii Turcorum Regi Baldewino *Accarone* in hunc modum locuti sunt: *Geruasium
captum adhuc viuum tenemus, quem si sanum & incolumem vis recipere, tres ciuitates, Ptolemai-
dem, Cayphas & Tabariã in manu nostra restituas; alioqui, nequaquã eum periculum mortis scias
posse euadere.* His Rex auditis, habito cum suis consilio, sic in hæc verba respondit:
*Si aurum & argentum vel aliqua preciosa pro salute & redemtione Geruasii quæreretis, supra cen-
tum millia Byzantiorum à nobis assequi procul dubio possetis. Sed ciuitates quòd requiritis: si fratrẽ
meum vterinum totamq; parentelam, & cunctos primores Christianæ plebis in vinculis vestris te-
neretis, nunquam hos pro aliqua salute vitæ illorum redderemus; nedum pro solo homine: quem si
occideritis, nequaquam virtus nostra propter hoc erit imminuta; sed quandoque vt vicem mortis
illius vobis rependamus, non est impossibile apud* DEVM *& Dominum nostrum.* His ita- LVI.
que à Rege responsis, & Turcis non vltrà habentibus spem de prænominatis ciui-
tatibus, *Geruasius* productus est in medio ciuitatis Damasci, qui post plurimam illu-
sionem sagittis Turcorum confixus, spiritum vitæ exhalauit. Mortuo sic Geruasio,
milite egregio, *Soboas*, vnus ex præpotentibus Turcorum, caput illius iussit ampu-
tari; cutem verò capitis cum crinibus eius albis & floridis, multoque tempore in-
tonsis, abstrahi & siccari, eò quòd miri essent decoris: vt in signum & memoriã vi-
ctoriæ, ad suscitandum dolorem Christianorum semper in hasta sublimi tolleren-
tur. Eodem anno, quo Rex *Baldewinus* à Sagitta obsidionem distulit, dominus LVII.
Euermerus, Patriarcha Ierusalem, à Romana synodo rediit, quam causa excusandi
se de omni querela & culpa, sibi à Rege & Arnolfo Cancellario illata, adiit; & eun-
dem iniqua aduersus se loquentem in medio Romanæ Ecclesiæ, & in domini *A-
postolici* audientia, obstructo ore fecit obmutescere; & ex sententia S. Romanæ Ec-
clesiæ cũ litteris & signo ipsius domini Apostolici *Paschalis* ad Regem remissus est,
quatenus honorificè & sine offensione sedem Patriarchatus vltrà retineret. Sed
Rege nequaquam legationem aut litteras cum signo Romani Pontificis de illius
restitutione audiẽte, Patriarcha in ciuitate Accaron remansit, dum videret, si Re-
gis animus erga se adhuc, DEO adiuuante, mitigari posset. Tandem Rege ex LVIII.
Arnolfi instinctu, amplius Patriarchæ aduersante, nec eum in sedẽ Patriarchatus
redire consentiente, actum est multorum consilio, quatenus *Euermerus* sine conci-
liis & iudicio, Patriarchatus sui dignitatẽ vltrò absque vlla spe relinqueret: ne san-
cta ac nouella ecclesia Ierusalem in hoc odio & contentione tot diebus Pastoris vi-
gilantia careret. Iam sic Euermero vltrò & absque spe vlla honore Patriarchatus

priuato, tam Regis quàm Arnolfi Cancellarii & totius ecclesiæ electione Clericus quidam, *Gobelinus* nomine, surrogatur: & Euermerum Cæsareæ Cornelii, quæ nuper Pastore viduata erat, Archiepiscopum fieri, ab omnibus acclamatū est. Quod quamuis iniustum sit, vt hæc fiat altercatio, nisi ex canonum decreto & sententia alter eorum fuerit condemnatus; tamen quia rudis & tenera adhuc Hierosolymitana erat ecclesia, id fieri concessit Apostolicus. Et sic Regis dono, & omnium fidelium assensu, vterque honore sublimatus est.

LIX. Cùm hæc negotia inter *Regem* & *Patriarcham* agerentur, isto negante pecuniam, illo autem pecuniam aut milites requirente, quidam Christianus, legatus *Rotgeri* fratris Boemundi, profectus de Apulia, coram Rege astitit: qui talentum auri mille Byzantiorum ante paucos dies Patriarchæ se attulisse, contestatus est in audiētia totius Ecclesiæ, vt illud pro peccatis suis, & pro requie animæ ipsius suorumq́;, & æqua & fideli portione inita diuideret: *vnum videlicet in oblatione Dominici Sepulcri ad vsus fratrum, DEO inibi famulantium alterum in sustentatione hospitalis languidorum cæterorumq́ inualidorum; tertium Regi ad confortandos & remunerandos milites, rebus & armis destitutos.* Hæc Patriarcha, auaritia excæcatus, omnia soli sibi restituit; & nihil de talento his vel illis, sicut iniunctum vel dispositum cum eo fuerat, distribuit. De hac ingenti fraude & infidelitate corā Rege conuictus à testibus idoneis, non vltrà se valens excusare, conticuit. Quapropter statim sine dilatione priuatus est potestate & oblatione Dominici Sepulcri; camerarii verò ac priuati & conscii illius capti, & in custodiam missi sunt.

ALBERTI AQVENSIS EXPEDITIONIS HIEROSOLYMITANÆ LIBER VNDECIMVS.

Argumenta Capitum.

I. *Quòd Willehelmus, Comes de Sartangis, Rege Damascenorum deuicto, præsidium Archas obsederit.*

II. *Quòd idem præsidium fame superatum Willehelmus obtinuerit.*

III. *Qualiter Bertrannus cum Pisanis Amiroth, vrbem Græcorum occupauerit.*

IV. *Quomodo Bertrannus à Rege Græcorum euocatus, homo illius factus, & ab eo remuneratus sit.*

V. *Tankradus à Bertranno inuitatus, ad colloquium illius festinauit.*

VI. *Postulatio Betranni pro restitutione partis Antiochiæ, & responsio Tankradi.*

VII. *Tankradus Bertranno indignatus, monet eum quantocyus ab Antiochia discedere.*

VIII. *Quomodo Bertrannus pro terra patris sui Willehelmum interpellauerit, & quomodo Tankradus Willehelmum adiuuerit.*

IX. *Legatio Bertranni ad Baldewinum Regem contra præfatos Principes, & quòd Tripolin obsederit.*

X. *Quòd Rex Baldewinus Willehelmum & Tankradum apud Tripolin occurrere mandauit.*

XI. *Ibi rex Tripolin adueniens, Bertrannū suscepit in hominem.*

XII. *Qualiter apud Tripolin Rex quatuor Principes pacificauerit.*

XIII. *Quòd Tripolitæ post reconciliationem Principum se manibus Regis dediderunt.*

XIV. *De quingentis Babyloniis subterraneo specu absconditis, & à muliere detectis.*

XV. *Vbi Willehelmus Comes ab armigero suo occiditur, & vrbs Baurim à Rege obsidetur.*

XVI. *Legatio Baldewini Comitis ad regē Baldewinum, quòd Edessa vrbs cōsilio Tankradi fuerit obsessa.*

XVII. *Rege Baldewino Baurim fortiter oppugnante, ciues vltrò se dediderunt.*

XVIII. *Rex capta vrbe Baurim, Ierusalem proficiscitur, & pro liberatione Rohas Principes hortatur.*

XIX. *Vbi exhortante Rege Bertrannus cum reliquis ad vrbem Rohas profectus est.*

XX. *Quomodo Rege adueniente, Turci Rohas dimiserunt, & quomodo Baldewinus Comes Tankradum incusauerit.*

XXI. *Legatio regis Baldewini ad Tankradum & collatio.*

XXII. *Allocutio Regis ad Tankradum de reconciliationis gratia cum Principibus.*

XXIII. *Vbi Rex Principibus pacificatis, Turcos effugauit, Christianos omnes in circuitu reconcilians.*

XXIV. *Rex & Tankradus flumen Euphratem enauigant. quinque millibus Christianorū ex altera parte ab hostibus occisis.*

XXV. *Quòd Rex Baldewinum Comitem, de bello fugientem, sanum in Rohas reduxerit.*

XXVI. *De Magno, Rege Norwegiæ, qui venit adorare Ierusalem.*

XXVII. *De Babyloniis contra Baurim nauiganti-*

nigantibus, & de nauibus Christianorum cum eis decertantium.

XXVIII. *Qualiter Ascalonitæ Ierusalem debellantes, à Christianis superati sint.*

XXIX. *Vbi naualis exercitus Babyloniorum Ptolemaidem impugnat, Rege ciuibus succurrente.*

XXX. *Vbi Rex Baldewinus Regem Magnũ Hierosolymam gloriosè perduxit.*

XXXI. *Qualiter hi duo Reges Sidonem obsederint, Babylonus in sua reuersis.*

XXXII. *Rex Baldewinus & sui Sidonios coronantes machinas plures apposuerunt.*

XXXIII. *Sidonii obscurà cauatione machinam Regis moliuntur incendere, & ab ipso callidè præueniuntur.*

XXXIV. *Sidonii post longam obsidionem Regi Baldewino sese dedentes, ad quinq; millia vrbem egressi sunt.*

XXXV. *Quomodo Ammiraldus Ascalonis occultè Ierusalẽ venerit, & Ascalonẽ tradiderit.*

XXXVI. *Legatio Baldewini Comitis ad Regẽ Baldewinum de aduẽtu Turcorũ, & fama filii Babylonii Regis, Ascalonem descendentis.*

XXXVII. *Rege Baldewino Ascalonẽ descendente, Regis Babylonii filius à ciuibus intromissus, Christianos ibi repertos occidit.*

XXXVIII. *Qualiter ducenta millia Turcorum Turbaysel obsidentes, & Antiochiam tendentes, Gozelinus Comes insecutus sit.*

XXXIX. *De centum millibus Turcorũ, qui filium Brodoan, Principis Alapiæ, obsidem nequiter iugulauerunt.*

XL. *Congregatio Baldewini Regis & Christianorum Principum facta Antiochiæ contra Turcos.*

XLI. *Quòd sedecim millia Christianorum contra Turcos acies direxerint, multa fame periclitati.*

XLII *Quòd sæpius vtrinque ordinatis aciebus Turci fugam inierint.*

XLIII. *Vbi Tankradus post discessum Turcorum præsidium Cerez multis diebus obsedit.*

XLIV. *Vbi Tãkradus vrbe Cerez tandẽ multis artibus deuicta, regionẽ illius totã obtinuit.*

XLV. *Qualiter Tankradus aliud præsidiũ, nomine Vetule, obsederit, Ammiraldo quodam sibi confœderato.*

XLVI. *Ammiraldus idem cum Tankrado Vetule obsidione cingens, ciuibus vrbe erumpentibus, vix fuga elapsus est.*

XLVII. *Quòd Tankradus obsidione longà vrbem Vetule & omnem illius regionẽ obtinuit.*

XLVIII. *De obitu Boëmundi Ducis.*

ODEM tempore, quo *Rex Baldewinus* ab obsidione Sagittæ rediit, I. Willehelmus Comes de Sartangis, cõmisso prælio cum Rege Damascenorum, *Hertoldino* nomine, & eodẽ cum copiis suis attrito in campo castelli Montis peregrinorum, in victoria & gloria cum mille loricatis equitibus & in spoliis multis regressus, præsidiũ *Archas*, quod dux Godefridus prima expeditione multis ingeniis aut viribus superare non potuit, nunc post plurimam vastationem segetũ ac frugum, quam singulis annis circa regionem intulit, consilio cuiusdam Sarraceni in virtute magna obsedit; eò quòd penuria alimenti habitatoribus loci nimia inesset. Qui tribus septimanis plu- II. rimam impugnationem machinis & balistis custodibus præsidii inferens, nullum introitum aut exitum alicui concedebat, donec præsidiũ, quod natura munitum, & humanis viribus insuperabile erat, fame arctaretur, & in eius deditionem redderetur. Quod ita actum est. Nam tribus septimanis transactis, tanta vniuersi habitatores inedia sunt oppressi, vt versus montana, vbi obsidio fieri non potuit, muris perforatis, præsidiũ armentis vacuum, armis plenum; sed pecunia & preciosis quibusque iam asportatis, reliquerint. Quod quidam de exercitu Willehelmi percipiens, eò quòd nulla fieret à mœnibus præsidii defensio, trãs Barbicanas & muros ad explorandam rem clàm ascendens, neminem vidit aut persensit; idque sine mora domino & Principi retulit Willehelmo & vniuersis sociis: qui statim fractis seris & portis immissi, turres & mœnia obtinuerunt & munierũt; ac præsidium vltrà retinentes, totam regionem vsque Damascũ expugnantes de die in diem inuaserunt.

Eodẽ anno tempore quadragesimali, Martio mense inchoante, *Bertrannus*, filius III. comitis Reymundi, vndiq; sua in terra contractis copiis virorũ bellatorũ & equitũ loricatorum, cum quadraginta Galeidis, quatuor millia continentibus, in singulis Galeidis centum viris pugnatoribus constitutis, absq; nautis, nauigio à loco & *vrbe S. Ægidii* egressus, *Pisas*, vrbẽ Italiæ applicuit. Vbi Genuensibus, qui in eodem voto Ierusalẽ eundi conspirauerãt, assumtis, & mutua fide firmatis sibi, octoginta verò Galeidis eorum sibi associatis, ad *Amiroth*, ciuitatẽ Imperatoris Græcorũ, nauigio peruenit, vbi escas & vitæ necessaria vi vndiq; conferebant. Nec mora Imperatoris auribus innotuit, quomodo *Bertrannus*, filius comitis Reymundi, terram Græ- IV.

corum in virtute magna occupaſſet,& eam grauiter depopulari nõ timuiſſet. Qui
illico illi miſit nuncios, vt ad ſe ingrederetur, in fide à ſuis ſuſceptus primoribus,&
habito ſecum pacis colloquio, quantum vellet pecuniæ dono Imperatoris recipe-
ret;& loco patris ſui ſibi in amicitia & fidelitate reſtitueretur, terram verò ſuam
cum ſuis pertranſiret. Qui ſtatim Regis imperio acquieuit,& de mari per *Brachium*
S.Georgij deſcendens cum quibuſdam de comitatu electis, Imperatori in palatio
ſuo locutus, ſacramento ei coniunctus & ſubiectus factus eſt. Deinde donis pluri-
mis auri, argenti, oſtri ab Imperatore ſuſceptis, nauigium iterans, vſque ad *portum*
V. *S.Simeonis* vela direxit, quem *Tankradus* nunc ſub ſua poteſtate retinebat. Qui
continuò nunciis Tankrado miſſis ex conſilio ſuorum, vt virum ſalutarent, & ad-
uentum ſuum apparatumque ſuorum conſodalium illi indicarent, iuſſit, obnixè
precantes, quatenus ſecum habere colloquium non refutaret. Tankradus in vir-
tute magna hunc intelligens aduenisse, accitis vſquequaque viris ſuis, ab vrbe An-
tiochia illic occurrit, ad eundem portum; & oſcula ad inuicem dantes, noctem il-
lam in lætitia magna pariter deduxerũt. Mane autem facto, requiſiuit Tankradus,
VI. qua de cauſa aduenisset. *Bertrannus* poſt plurima verba benignè inter ſe habi-
ta, Tankradum in omni admonitione humilitatis precatus eſt, vt hanc partem
Antiochiæ, quam pater ſuus in introitu ciuitatis prior inuaſerat, ſibi reſtituere
non refutaret. *Tankradus* eius petitionem non abnuit, hac tamen conditione
appoſita, vt ad Mamiſtram ciuitatem obſidendam & recuperandam eius opem
& vires haberet, quam nuper traditione Armeniorum Imperatori redditam ami-
ſerat; alioqui ſibi nihil ſuper his velle reſpondere. *Bertrannus* verò precibus Tan-
kradi nequaquam in obſidione huius ciuitatis acquieuit, propter fidelitatẽ, quam
Imperatori ſe promiſiſſe non negabat: Verùm ſi ei in animo ſederet, Gybel ſe obſi-
dere & apprehendere promittebat, eò quòd ciuitas eſſet Sarracenorum. *Tankra-*
dus verò rurſus de Mamiſtra admonuit, de Gybel prorſus tacuit. Sed *Bertrannus* pro
ſacramento facto, nihil ſe aduerſus Imperatorem, aut eius ciuitatem, acturum re-
VII. ſpondit. Ad hæc Tankradus grauiter indignatus, ſpreuit eum, admonens, vt
cum ſuo comitatu terram, quæ de ſua erat poteſtate, citò pertranſiret, ne grande
malum ſibi ſuiſque cõgregata manu inferret. Et illico præceptum eſt in omni hac
regione, ne aliquis eſſet, qui Bertranno aut ſuis vitæ neceſſaria vendere præſume-
ret, ſi membrorum ſalutem diligeret: Hoc audito *Bertrannus* & ſui, nauigium à por-
tu iterantes, vſque ad ciuitatem *Tortoſam* applicant, quam Comes Reymundus de-
nuò expugnatã cœperat, & nunc Willehelmus de Sartangis ſuam retinebat. Hæc
ſibi nequaquam contradicta patuit; ſed in ea hoſpitatus & ſui, bonis terræ epulati
VIII. ſunt. Die autem facta, cognato ſuo *Willehelmo* legatos dirigit, vt terram de
Camolla, quam pater ſuus in primordio viæ huius inuaſerat, ſibi non negaret, ſi eius
obſequium & amicitiam retinere curaret: Qui reſpondit, non facilè ſe hoc verbũ
poſſe adimplere, cum Reymundo mortuo terra ſibi in hæreditate conſtituta ſit, &
eam multis diebus per magna pericula & labores ab hoſtibus defendiſſet. Tandem
Willehelmus de hac legatione ſolicitus, conſilio cum ſuis inito, Tankrado nun-
cios dirigit, quatenus ei ſubueniret aduerſus Bertrannũ, cognatum ſuum; & illius
copias, & terram ex eius manu ſuſciperet, illique vltrà & miles ſuus ſeruiret. Hoc
audiens Tankradus, annuit omne auxilium Comiti Willehelmo, diẽ conſtituens,
quatenus ad Tortoſam illi occurreret; & ſic adiunctis armis ſuis & viribus, Bertrã-
IX. num & eius adunationem de terra & ciuitate effugaret. *Bertrannus* horum
decreto & confœderatione comperta, à Tortoſa diſceſſit, & feſtinatò tertia die
nauigio ciuitatem *Tripolin* in virtute magna terra marique obſedit. Obſidione ita-
que locata, Baldewino Regi Ieruſalem nuncios miſit, quomodo Tripolin obſede-
rit; & quia Willehelmus de Sartangis & Tankradus ſibi negatis vrbibus patris ſui,
vim inferre parati & confœderati fuerint: & ideo multum ſuper his iniuriis eius
auxilio indigere, ſeipſum in eius obſequio aſſerens velle manere. Cuius lega-
X. tos Rex benignè audiens, opem promiſit, ac ſtatim *Paganum* de Cayphas accitum,
& *Euſtachium*, cognomine Granarium, *Tankrado* & *Willehelmo* legatos in hæc verba
direxit: *Bertrannum confratrem & conchriſtianum, filium comitis Reymundi, à nobis auxilium*
ſcitote quæſiſſe ſuper iniuriis, quas ſibi nunc infertis de terra & vrbibus patris ſui, quod ſic nequa-
quam fiat. Placet enim vniuerſæ eccleſiæ Ieruſalem, vt ad nos Tripolin deſcendentes, iniuſtè ablatas
ciuitates reſtituatis tam Bertranno, quàm Baldewino de Burg & Gozelino de Turbayſel & ſic in-
uicem conſilio & conuentu habito, in concordiam redeamus. Alioqui terram, quam nuper intra-
uimus,

nimus, aduersus inimicos hos in circuitu, Turcos & Sarracenos, nequaquam poterimus retinere. Interea Rex cum quingentis equitibus totidemque peditibus *Tri-* XI.
polin descendit, *Sur*, *Sagittam*, *Baurim*, pacificè pertransiens, propter pacem, quam
post obsidionem Sagittæ ad excolendas fruges & vineas firmam & inuiolabilem
multo auro ab ipso Rege impetrauerunt. *Bertrannus* viso Rege & eius apparatu,
gauisus est, & homo eius ibidem iureiurando factus. Iam tres septimanæ huius obsidionis
& expugnationis ante Regis aduentum transierunt, cùm nec machinis
aut aliquibus mâgenarum quassationibus aut terroribus vrbs adeò concuti aut superari
potuit, vt portæ Bertranno aperirentur, nisi Regis præsentia affuisset. *Tan-* XII.
kradus Regis voluntate & nunciis auditis, Willehelmum ab ira & omni assultu
compescuit, donec Regi ore ad os loquerentur, & ad eum Tripolin proficiscerentur.
Qui statim adunatis septuaginta viris, equitibus egregiis, Tripolin diuerterunt:
quos post paululum *Baldewinus* de Rohas & *Gozelinus* de Turbaysel, iuxta
mandatum Regis, in equitatu magno subsecuti sunt. His omnibus illic collocatis,
& cunctis iniuriis vtrinq; coram Rege & fidelibus suis recitatis, *Baldewinus de Burg*
& *Tankradus* reconciliati sunt, Baldewino, quæ iniustè obtinuerat, à Tankrado benignè
remissis. *Bertrannus* etiam & *Willehelmus* concordes facti sunt, ea tamen conditione:
vt Willehelmus Archas, & cætera quæ acquisierat, obtineret; Bertranno
verò acquisita patris sui nemo impediret. *Rex* autem *Tankrado Cayphas* ciuitatem,
templumq; Domini, *Tabariam* simul & *Nazareth* cum omnibus reditibus, accepta ab eo
fidelitate, reddidit, quatenus deinceps in eius obsequio & dilectione stabilis permaneret.
Tantorum Principum comperta concordia, *Sarraceni*, non vltrà vim XIII.
ferre valentes, pacemq; quærentes, vrbem præterquam Regi nemini dare conspirant,
eo quòd vita & salute membrorum impetrata, eius fidei se præcipuè credebant,
ne à *Pisanis* & *Genuensibus* fœdere violato, armis impeterentur, sicut Ptolemaidenses;
& non pacificè ab vrbe exirêt. *Rex* itaq; vrbe suscepta, dextram illis dedit,
vt ab vrbe incolumes exirent, non amplius, nisi quod humero valerent, efferentes.
Et ecce, aperta ciuitas & eius portæ: quas Pisani & Genuenses & omnis exercitus
intrantes, mœnia & turres munientes vsquequaq; diffusi sunt. Quingenti mili- XIV.
tes in armis & lorica à *Rege Babylonia* missi, qui vrbem cũ ciuibus defensarent, audito
facto fœdere de vrbis traditione in manu Christianorũ, subterraneo habitaculo,
quod miro opere murali ędificatũ erat, abscõditi sunt à facie introeuntiũ & vrbẽ
perlustrantiũ: Deuouerant enim se ac cõspirauerant, in ipso primæ noctis silentio
nullo somno sopiri, quo vsq; progresi de latibulo subterraneo, vniuersos somno deditos,
& securè quiescentes, in impetu & vociferatione ex improuiso armis detruncarent.
Sed mulier quædam, quæ à Christianis in prima apprehensione ciuitatis capta
grauiter torquebatur pro dãda pecunia, tãdẽ nimiũ anxiata, & in articulo mortis
posita, in hunc modũ tortoribus suis locuta est *Si vitæ meæ parcere velletis, & à pœnis
quibus me vexatis, manus cõtineretis, me liberã à catenis exire permitteretis, saluti vestræ & cõfratrũ
vestrorũ procul dubio cõsulerẽ, et tale quid vobis propalarẽ, vnde vita vestra incolumis persisteret,
quæ post modicũ vobis securis in dolo & mira arte extinguetur. Quòd si de his quicquã fefellerò,
difficiliores cruciatus, quos didicistis, in me inferte, & vitã meã nõ vltrà super terrã vna horà esse
patiamini.* Illi autẽ milites, mulieris verba & cõstãtiã admirati, cõsilio eiã inter se habito,
in fide illi firmata sibi parcere spopõderũt, si iuxta verba eius veritatẽ de his experirentur.
Ad hæc mulier rẽ & omnes dolos, sicut erãt, vniuersis aperuit, dicẽs: *Decreuerunt
ciues callido & occulto consilio ante vrbis huius captionem, & salutis suæ pactionem, vt
milites quingenti loricati à fœdere Christianorum excepti, quoddam subterraneum habitaculum
intrantes, cum armis occultarentur infra vrbis huius habitationem, qui tenebris incumbentibus,
& vobis securè dormientibus, pariter cum impetu & tumultu prodirent; & vos improuisos, ac huius
rei nescios, armis mortificarent.* Hoc machinamento in exitium Christianorum à
muliere quibusdam militibus catholicis, à militibus vero Regi Baldewino & cæteris
primoribus detecto, sine dilatione Rex & vniuersi in armis conglobati, ad
eos cæcati & subterranei habitaculi vndique concurrentes, locum in circuitu obsederunt;
& viros abintus parum resistentes ad extremum vi & plurima impugnatione
victos & eductos in ore gladii percusserunt, nulli eorum parcentes. Mulier
verò iuxta promisionẽ fidei, quę ei facta est à fidelibus, à carcere & vinculis deinceps
libera fuit; ac vniuersa sua sibi sine cõtradictione tã in ædificiis quã cæteris rebus
restituta sũt. Dehinc post paululũ tẽporis *Willehelmus de Sartangis*, pro vili in- XV.
iuria & cõtẽtione, qua armigerũ suũ molestauit, occulta infestatione ab eo trãs cor
sagitta cõfixus expirauit: & sic *Bertrannus* præsidiũ Archas & vniuersa, quæ de illius
erant potestate, solus obtinuit subiugata. Capta itaque & subiugata ciuitate *Tripla*,

Rex *Baldewinus* consilio *Bertranni*, filii Comitis Reymundi, quem præfecerat eidem ciuitati, in anno sequenti conuocatis vniuersis viris Christiani nominis, in mense Decembri mediis algoribus ciuitatem *Baurim*, quam vocant Baruth, obsedit: quæ in angusta fauce montium sita, & vix commeabili, à montanis viam exhibet iuxta littus abyssi maris descendentibus. Nauigio Bertranni & Pisanorum à Tripla versus mare applicato in vrbis obsidionem, ad planiciem camporũ cum ingenti manu Gallorum, equo & pede ad omnem assultum paratorum, Regis & suorum tentoria locata sunt. Obsedit denique eam diebus multis, ac tormẽtis lapidum turres & muros singulis diebus non parcè assiliens & quatiens, nulla intermissione ciues ac defensores respirare sustinebat. Sed & vineas & sata succidens & vastans, vrbem non modicè perterrebat.

XVI. Post hæc cùm dies aliquot obsidionis euoluerentur, & veris tempora iam aspirarent, legati *Baldewini* de *Burg* à ciuitate Rohas veniẽtes affuerunt, nunciantes Regi, quòd ex instinctu & suggestione Tankradi Principes Turcorum, *Arangaldus* scilicet, *Armigazi*, & *Samarga* de regno Corrozan, in multitudine graui ciuitatem *Edessam* obsedissent; & regionem vndique grauiter depopulati sint, Baldewinum assiduis oppugnationibus lacessentes, ciuitatem quoq; plurimis assultibus aggrauantes. Asserebant etiã iidem nuncii, vltima necessitate famis ac defensionis Baldewinum & vniuersos ciues compulsos: & ideo in breui eos Regis ope indigere aduersus tot millia Turcorum, ne vrbs capta & subiugata cum rebus & ciuibus periclitetur, & non Baldewinus suiq; capitali sententiæ subdantur. Rex vt hæc audiuit, legatos sub iudicio mortis hunc ingratum rumorẽ tacere iussit: quem & ipse dissimulans miro silentio suppressit, ne hominũ corda, audita hac Turcorum superbia & audacia, pauefacta minus ad vrbis ruinam laborarent. Siluit igitur Rex, siluerunt & nuncii. Nec modò aliò intendit, nisi vt machinæ, ictus lapidum assultusq; circa vrbis mœnia fierent, quousq; Sarracenorum interiore virtute edomita, vrbs reddita aperiretur, ciues gladio punirentur, aut victi caperẽtur.

XVII. Tandem portis cum seris suis & muris grauiter quassatis, *Ammiraldus* ciuitatis in insulam, *Cyprum* nomine, quæ est de regno Græcorum, nauigio noctu aufugit, cum multis desperatis, eò quòd in vrbis præsidio non aliquam fiduciam viuẽdi aut manendi haberent: quoniã dierum curriculis nulla à Rege Babyloniæ auxilia mitterentur. Ciues autem videtes quomodo Ammiraldus & omnes Capitanei aufugerent, & vrbs à facie Christiani regis retineri non posset; & quòd terra mariq; tam longo tempore vndiq; bellum intolerabile ingrueret, vltra vim ferre non valentes, dextras sibi dari, & vitæ suæ parcere rogabant, vt sic portis apertis, vrbem salui egrederentur. Quod & actum est. Nam datis dextris, & ciuibus cum pace egressis, capta & patefacta est ciuitas sexta feria, quæ est ante Sabbatũ sanctæ Pentecostes. Sed eorum, qui adhuc in vrbe inuenti, fœdere facto non exeuntes, stultè permanserant, à Bertranno & Pisanis circiter vnũ & viginti millia occisi sunt. Parum quidem preciosarum vestium, aut alicuius ornatus repererunt. Nam ciues desperati, quod preciosius erat illis, in medio ciuitatis comportantes igni conflauerunt; aurum verò, argentum, vasa preciosa clanculum ac paulatim per cæcos aditus in Cyprum insulam noctu translata sunt.

XVIII. Capta autem ciuitate, *Rex*, custodibus in ea ordinatis, *Ierusalem* reuersus est. Vbi celebrato festo Pentecostes, obsidionem *Edessæ* vel Rohas & calumnias Baldewini de Burg, sicut à legatis didicerat, tunc primum Bertrãno & vniuersis de domo sua & de domo Ierusalem aperuit, in hũc modũ per verba omnes adhortatus: *Gratiâ DEI & Domini nostri* IESV CHRISTI *voluntas nostra ac victoria adimpleta est de Baruth, licet longo tempore eam expugnauerimus. Sed nunc vt Rohas ciuitati & Baldewino, in ea obsesso, subueniamus, omnium vestrum quæro beneuolentiam: nec sit, qui auertat, cùm confratres sint, in omni necessitate nobis subuenire parati. Est enim inuiolabilis caritas vt subueniamus, & animas pro fratribus & amicis ponere non dubitemus.*

XIX. Ad hæc verba Regis, vniuersi qui aderant de regno Ierusalẽ, fiunt voluntarii, ad expeditionẽ Rohas agendã, & conferendam opem obsessis conchristianis, vt cum Turcis bellũ inirent, & animas pro fratribus darent, iterant apparatũ, renouant; & adhuc recentis laborũ circa Baruth immemores, viam Rohas in initio mensis Iunii insistunt in galeis & loricis, in cuneis septingentorum equitum electorum, in manu trecentorum peditum, arcu & lancea apprimè valentium. Profectus est igitur *Rex*, profectus *Bertrannus* cum copiis suis à ciuitate Ierusalem, vigili & solerti prouidentia multum munita; munitis & cæteris ciuitatibus, quæ suæ erant potestatis. Descenderunt itaque in campos & regionem *Armeniæ* ad ciuitatem *Rohas* diebus mensis

mensis vnius in itinere peractis. Quibus Regis audito aduentu, à diuersis locis & præsidiis per centenos, sexagenos & quinquagenos plurimi tã Galli quàm Armenii Christiani concurrentes, auxilio iuncti sunt. Vix ad flumen *Euphratem* peruentum est, & multiplicatus est eius exercitus ad quindecim millia virorum pugnatorum. Vt autem intrauit terminos & confinia ciuitatis in hac manu forti, in XX. splendore signorum & galearum ex serenissimis radiis æstiui Solis, in grandi sonitu tubarum, & tumultuosa populi aduentatione; *Turci* comperta per exploratores illius approximatione, auulsis tentoriis ab obsidione recesserunt; & in terram ciuitatis *Caran*, quæ sex milliaribus distabat à Rohas, relocatis castris, consederunt, donec scirent & intelligerent, si Regis viribus & copiis possent occurrere & resistere. His verò diei vnius spatio à statione obsidionis Rohas remotis, *Baldewinus* de Burg lætatus fama aduentus Regis, cum quadringentis equitibus, viris bellicosis, & decem millibus Armeniacæ gentis, obuiam illi ab vrbe festinans, Turcos versus Caran diuertisse, notificauit; sed in castris eos adhuc præstolari, & audire de eius proposito, cum quadringentis equitum millibus nimium confidentes. Hos *Tankradi* consilio & instinctu ad obsidionem Rohas conuenisse referebat; & in omnibus Tankradum sibi contrarium & infestum esse. Hac Baldewini super iniuriis Tã- XXI. kradi audita querimonia, *Rex* consilio suorum *Tankrado* legationem Antiochiæ misit, vt ad eum, & primos exercitus Christianorum, descenderet; & si quæ ei iniustè essent illata à Baldewino, omnia aut æquo iudicio, aut concordi consilio Maiorum, in præsentia Christianorum se velle definire. Qui multum renisus est venire: tandem consilio suorum cum mille quingentis militibus loricatis descendit: vt de omnibus his quibus à Baldewino de Burg accusaretur, audiret ac responderet; & si quæ haberet aduersus eum, in audientia omnium demonstraret. Ergo veniens Regem salutauit; & à Rege susceptus est benignè. Dehinc Rex, præsente cœtu fidelium, rationem cum eo habuit; quare aduersus fratres & conchristianos Turcos eduxerit, cùm potius Christianis subuenire debuerit. Qui se minimè excusans, hac de causa se illis non subuenisse respondit, quòd *Baldewinus*, præses ciuitatis Rohas, nullum sibi respectũ fecerit; cùm ante hos dies ipsa ciuitas Rohas & multæ aliæ ciuitates de regno fuerint Antiochiæ, & illi subditæ annuos reditus dominatori Antiochiæ dederint. Ad hæc Rex *Baldewinus* Tankradum cum omni mansue- XXII. tudine de hac querimonia compescuit, dicens: *Frater mi Tankrade, non iustam rem exigis, nec aduersus Baldewinum iustam habens molestiam; de aliquo loqui debes tributo, quod Antiochiæ hactenus reddebant ciuitates, cùm nihil inter nos de iure Gentilium simus habituri in omnibus, quæ DEVS nostræ subiiciet ditioni. Nosti, & vniuersis notum est Christianis, qualiter cum à terra & cognatione exiuimus, pro nomine IESV exilia quærentes, patrimonia deserentes; decreuerimus, vt quicquid in terra hac peregrinationis nostræ quisque de regno & terris Gentilium expugnatis apprehenderet, pacificè & liberè obtineret; nullus ad iniuriam in eum manum mitteret, nisi vt subueniret, & animam pro fratribus singuli ponerent. Et ideo scias, quia non iustam aduersus Baldewinum habes querelam, cùm Gentilium decreta & nostra non conueniant; & stabili consilio de hoc in vnum consenserimus, si res Christianorum adeò sublimè procederent, vt Regem constitueremus, eum tanquam caput, rectorem ac defensorem ad nostra retinenda ac propaganda subiecti sequeremur. Vnde ex timore DEI & iusto iudicio omnium, qui nunc assunt Christianorum, oportet te in concordiam redire, & ab omni molestia, quam habes aduersus Baldewinum animum reuocare. Alioquin si Gentilibus vis sociari, & nostris moliri insidias; nequaquam frater Christianorum poteris remanere. Nos quoque confratri Christiano iuxta decretum nostrum coadiutores & defensores ad omnia paratissumus.* Tankradus Regem se iustè arguentem ex iudicio omnium intelligens, nec se iustam aduersus huius dicta habere excusationem, in concordiam & amicitiam rediit; ac pœnitentia ductus, quòd cum Gentilibus quicquam aduersus confratrem machinatus fuerit, promisit se vltra purum ac fidelem, sicut à principio viæ deuouerat, coadiutorem confratrum velle persistere indeficientem. Hac pace composita, mixtis copiis XXIII. & armis, Rex & Tankradus Turcos inter Caran insecuti sunt, vt pugnarent cum eis. Sed audita eorum reconciliatione, fugam inierunt, per deuia & montana diffusi, plurimis tamen de comitatu suo attritis, armentis & cibariis non parum retentis & abductis. *Baldewinus* Rex ab insecutione & contritione inimicorum regressus, in terra Edessæ paucis diebus moram fecit, reparans & componens vndique odia & dissidia inter Christianos reperta. Vix XXIV. *Rex* & *Tankradus* sub festinatione scilicet, diei & noctis horis continuis

ad flumen Euphratem peruenerant, & ecce *Turci*, collectis vndiq; viribus & copiis, velociter eos insecuti sunt, vt eos in terga cæderent, & sagittis in impetu & solita vociferatione expugnarent. Verùm Rex comperto aduentu & audacia eorum, flumē nauigio tantùm duarum nauiū transire properauit cum omni manu, quā eduxerat. Sed infelici casu, Rege & Tankrado cū plurima manu exercitus sui trāsmissis, vtraque nauis, nimis cumulata armis & militibus, mediis fluctibus cœpit periclitari & submergi: & sic cętera manus, quę altero in stagno ad quinq; millia remanserat, nequaquā vltrà aut remis aut aliquo auxilio transuehi potuit. Nec mora, Turci in ipso feruore medię diei affuerunt in multitudine graui, qui miserū vulgus inuentū, nec transitum fluminis euadere valens, fortiter incurrentes, crudeliter in arcu & sagitta peremerūt, vidente Rege & Tankrado, & vniuersis hac parte fluminis cōsistentibus. Rex tristis & dolēs nimiū factus est, eò quòd naues periissent, & nequaquā suis, in aspectu eius cadentibus, subuenire potuisset.

XXV. Turcis post tam cruentam cædem in terrā Edessę reuertentibus, *Baldewinus* de Burg, qui Regem cum trecentis equitibus sequebatur, illis obuiā factus, nequaquā diuertere valens, bellum cum eis committere præsumsit. Sed Turci in multitudinis suæ virtute præualentes, vniuersos sagittis confixerūt. Solus Baldewinus ad montana fugiendo cōtendens, vix à manibus eorū elapsus est. Altera die crudelis fama tam grauis euentus in auribus *Regis* ac *Tankradi* innotuit. Qui statim nauigio aptato, flumen cū suis traiecerunt, vt in Turcis dignam pœnam rependerēt loco aliquo repertis. Sed minimè repertis aut visis, Baldewinū de Burg desolatum & mœstum ac flebilem de strage suorum repertum, in manu robusta Gallorū Rohas viuū & incolumem perduxerunt.

XXVI. Interea frater Regis de Norwegia, *Magnus* nomine, in plurimo apparatu, in multa armatura, in manu robusta, in buzis quadraginta, in decē millibus virorum pugnatorum, per bienniū in circuitu spaciosi maris à regno suo enauigās, in portu *Ascalonis* ciuitatis anchoram integris horis diei ac noctis fixit, vt videret, si aliqui viri à ciuitate terra vel mari sibi occurrerent, cum quibus ex industria aut euentu aliquod certamē iniret. Sed Ascalonitis silentio compressis, & minimè prodire audētibus, postera die *Iaphet* applicuit, desiderio adorandi in Ierusalē.

XXVII. Dehinc post dies aliquot incomparabilis naualis exercitus à regno Babylonię in galeidis, in biremibus & triremibus, dictis vulgariter *Cattis*, turritis & bello compositis, aduectus est in ciuitatem *Baruth* vel Baurim, ad recuperandam vrbem, si aliqua daretur opportunitas: Et spacio diei illic considentes, custodes Christianorum lacessentes, nullo eis ingenio nocere aut præualere potuerunt. Nulla siquidē virtute aut industria hîc præualentes, sed spacioso ambitu vrbē obsidentes, naues à longe è fastigio mali speculati sunt: quarū tres à Flandria & Antuerpia venerunt, quibus præerat *Willehelmus*, *Starcolfus* & *Bernhardus*, causa adorandi in Ierusalem adnauigantes; quarta de regno Græcorū diuersas merces & cibaria portans, causā negotiationis huc viam maris pariter profecta est. His visis, & Christianitatis signo recognito, vndique certabant remis, Buzis & Galeidis, vt eas coronantes captiuarent, ac plurimo conatu remorum ad eas festinantes, graui eas insecutione coegerunt ad fugam. Sed DEI gratia opitulante, velociore velo & remis viam maturantes, vna ad ciuitatem *Cayphas* euasit, ciuibus Christianis auxiliū à terra in arcu & sagitta illi ferentibus: aliæ duę inter Cayphas & Acram pondere suæ molis quassatæ, à quarū profundo deficiente, ciuibus Christianis pariter illis ad auxilium festinantibus elapsæ sunt: quarta de regno Græcorum, nimium tardata, capta & retenta est, ac rebus omnibus expoliata.

XXVIII. Eodem quoq; tempore eiusdem mensis Augusti, quo hæc fiebant, *Ascalonitæ* gauisi absentia & diutina expeditione Regis Baldewini, æstimantes modicas vires militum *Ierusalem* remansisse, quingentis equitibus ascitis, decreuerunt ciuitatem obsidere & expugnare, & viros, qui erant in arce turris Dauid, bello lacessere. Verùm fideles CHRISTI cognito decreto & aduentu illorum, Rames, Assur, Ioppen, Cayphas, Cæsaream vndique miserunt ad vniuersos Regi Baldewino obœdientes; vt sine mora die ac nocte Ierusalem festinarent, vrbem & eius arcē ab hostili assultu defensarēt. Qui mox ex omni parte festinātes, ciuitatē intrauerūt noctis in silētio, & portas vigili custodia tam Clericorū quā mulierū, turresq; fideli militū diligētia muniēres; cęteri armis & sagittis conglobati milites treceti, equo & pede per mōtana descēderūt, quò Ascalonitarū via affutura erat. Et ecce Ascalonitę assunt in equitatu magno & apparatu, obuiam facti Christianis in cāpo. Vbi pręlio diu cōmisso armis & sagittis, ad extremū Ascalonitę terga verterūt.

Quos

Quos Christiani insequentes, ducentos peremerunt, equos & spolia multa cũ ca-
ptiuis multis Ierusalem abducentes in lætitia & victoria inopinata. Naualis ve- XXIX.
rò exercitus, qui à Babylonia eruperat, & Christianis per mare insidias parabat, à
Baurim *Ptolemaidē* diuertit. Et plurima vi in malorũ altitudine præeminentes, adeò
vrbis defensores aggrauantes bello vexauerũt, vt totũ portum ferè per dies octo, in
nauiũ multitudine & fortitudine inuadentes, obtinuerint. Interea dũ in hac vrbe
Ptolemaide magna fieret desolatio, & vix catena portus hostibus obsisteret, ne vr-
bem apprehẽdissent, Rex *Baldewinus*, & *Bertrannus* ab Antiochia & Rohas cũ omni
manu adhuc indiuisa reditũ parabant. Qui audita Babyloniorũ adunatione & op-
pugnatione aduersus Accaron, velociori via accelerebãt, vt suis subuenirẽt, & ab
hostili impugnatione liberarent. Verùm *Rex* parte sui exercitus in auxiliũ Pto- XXX.
lemaidensibus ciuibus Christianis relicta, ex cõsilio prudentiũ virorũ primùm *Iop-
pen* ad Regẽ de Norwegia diuertit, vt ex ore illius audiẽs, sciret, quid primũ instare
& adimplere posset. Mox omni amoris vinculo fœderatis, Rex nomine *Magnus*,
Baldewinũ Regem obnixè precatur, vt viã secum ad orandũ in Ierusalẽ insistat ex
Domini IESV auctoritate, qui iubet fideles suos primùm quærere regnum DEI, &
postea omnia profutura quærẽtibus inuenire; deinde agere, quæcũq; eligeret, aut
ciuitatẽ suo nauali exercitu obsidere. *Baldewinus* Rex votis Regis Magni & suorum
primatũ cum omni beneuolẽtia satisfecit; & Ierusalẽ sicut deuouerat, se cũ eis itu-
rum nõ negauit. Ascendentibus itaq; vtrisq; Regibus in sanctã ciuitatẽ, vniuersus
Clerus in albis, & in omni cultu diuinę religionis, in hymnis & canticis cũ vniuersis
ciuibus & populis occurrerũt; & Reges cũ omni comitatu suo vsq; ad Dominicum
Sepulcrũ in voce exultationis abduxerũt. Rex siquidẽ *Baldewinus* Regẽ Magnum
manu honorificè ac familiari amore ducebat, iuxta Apostoli vocẽ, qui vt *honore in-* Rom. 12, 10
uicẽ præueniamus, nos adhortatur. Ducebat quidẽ eũ, ac docebat omnia loca sancta,
& ea, quę nota habebat; ac multo obsequio & regali apparatu per dies aliquot eun-
dem procurabat. Deinde vt magis ac magis amore & fide firmarentur, ad flumen
Iordanis in manu forti cũ eo descendit: vbi catholico ritu in nomine Domini IESV
peracto, *Ierusalẽ* ipsum Regem Magnũ in gloria & iucunditate sanũ, & ab omni tur-
bine tutum, reduxit. Post hæc Ierusalẽ reuersi, conuocata ecclesia, decreuerũt XXXI.
cõmuni consilio *Sagittã*, vel Sidonẽ, quæ multa Peregrinis damna & calumnias in-
ferẽs, Regi sæpius reiterat, obsidere terra mariq; & nunquã ab ea recedere, donec
vrbs capta in manu Christianorũ traderetur. Nec multa mora, Rex *Baldewinus* &
Bertrãnus acceptis copiis, in apparatu copioso castra metati sunt in obsidionẽ vrbis
Sagittæ, machinas & tormẽta lapidũ instituẽtes, quibus vrbs per singulos dies op-
pugnaretur. Mouit pariter ab Ioppe Rex *Magnus* nauales copias, & applicuit ad vr-
bem Sagittã, vt eam à mari obsidens et expugnans, nullũ introitũ aut exitum hac in
parte pateretur. Horũ tam fortiũ virorũ & magnorũ Regum apparatũ & vires ter-
ra mariq; adesse intelligẽs naualis exercitus *Babyloniæ*, à portu *Ptolemaidis* et eius im-
pugnatione secessit ad portũ *Sür*, quæ est Tyrus, illic morã faciens, ne Rex Magnus
repertos in obsidione Ptolemaidis nauali certamine disturbaret. Sed tamen aliqui
ex Babyloniis, buzis velocissimis freti, hac et illac mediis aquis plurimo inferũtur
conamine, si fortè aliquo euentu Catholicos viros superare & abducere valerent.
At Babyloniis minimè successit: vnde Baldewini Regis audaciam et industriã me-
tuentes, remensis aquis Babyloniam reuersi sunt. *Baldewinus* Rex et *Bertrannus* XXXII.
accitis copiis, obsidionẽ à terra statuerũt; Rex de Norwegia cum omni manu sua
anchoras figens, versus mare sedẽ in circuitu vrbis firmauit. Sic locata obsidione,
toto conamine in assultu & crebris ruinis muros & turres vrbis angustiantes; ciui-
bus è cõtra in armis et tormento lapidũ abintus fortiter resistentibus, machinam
multis diebus compositã applicantes, viros in arcu Baleari in ea posuerũt, qui alti-
tudine solio ũ machinæ eminẽtes, desuper muros per vrbem & turres & eius mœ-
nia specularentur; et sic per vicos et plateas gradientes plaga intolerabili arctarũt.

Ciues autẽ vidẽtes, machinã altitudine vrbẽ superare, & ciuibus nocere, noctis XXXIII.
in obscuro cauationem sibi murorum fundamento plurimo conatu, et mira indu-
stria, fecerũt: vt facta cauatione trans muros vsq; ad stationẽ machinæ, ligna arida,
& ignis fomitẽ, comportarent; & his subitò in fauillã redactis, cum humo machina
rueret, et viros in ea positos in momento suffocaret. Sed Rex hanc artẽ præcauens
iniquam ex quorundã relatione, machinam à loco cauationis amouit: et sic labor
Sidoniorum frustra consumtus est. Tandem curriculo sex hebdomadarũ *Sido-* XXXIV.
nii videntes se nihil aduersus machinam præualere, et tormentis lapidum assiduè

vrbem & eius portas concuti, quin & nauali assultu non minus grauari; naualem verò exercitum Babyloniæ abesse, dextras sibi dari poscunt, & vrbem cum turribus & clauibus in Regis manibus reddi, sub hac tamen conditione, vt Ammiraldus, præses ciuitatis, & quibus esset animo, cum rebus suis, quantum valerent collo & humeris deferre, pacificè egrederentur. *Rex* verò longa obsidione & assultu defatigatus, consilio cum Rege Norwegiæ, cum Bertranno Comite, & cæteris viris sensatis habito, petitioni Sidoniorum cessit: & sic vrbe in potestate suorum reddita, ac patefacta, Sidonii cum Ammiraldo suo circiter quinque millia cum rebus suis in pace egressi sunt, vsque ad Ascalonem proficiscentes: cæteri qui remanserant, sub

XXXV. iugo Regis & in eius seruitutem redacti sunt. Rex *Baldewinus* post hæc in manu & custodia suorum ciuitate cõstituta, *Ierusalem* ascendit in gloria & victoria ipso natali S. Thomæ Apostoli: ibique natali Domini gloriosè & catholicè celebrato, exaltatum est in victoria nomen eius per vniuersas vrbes Gentiliũ; & timor omnes inuasit, qui audierunt, prosperè illi omnia euenisse; & quieuerunt ab omni impetu & assultu diebus plurimis. Dehinc solenniter à Rege Baldewino, & ab omni ecclesia Pascha Domini celebrato, *Ammiraldus*, id est Princeps *Ascalonis*, nescio spiritu timoris tactus, an amoris diuini, dominũ Regem per secretarios cœpit appellare; & cum eo agere de vrbis traditione: donec Ierusalem idem Ammiraldus, fide data & accepta, ad Regem intrauit, omnia ei elocutus, sicut in corde & animo deuouerat de vrbis traditione, & ipsius Regis & suorum intromissione, de fidelitatis deuotione erga Regem & suos habenda. Tandem cognita & inuenta ipsius pura deuotione & animi intentione, fide vtrinque confœderatis, decretum est primùm ex consilio Regis & suorum Principum, Regem Ierusalem remanere; trecentos verò ex suis viros militares & belligeros cum Ammiraldo Ascalonẽ descendere, vrbem intrare, & eius turres obtinere, & vniuersos ciues Regi subiugare. Descendentes itaq;, sicut decretum erat, portas intrauerunt auxilio & consensu Ammiraldi, mœ-

XXXVI. nia apprehendentes, ciues Regis ditioni subiicientes. Nec mora, cùm prædicti milites vrbem obtinuissent, & Regis potestati ex manu Ammiraldi omnia cõtulissent, *Rex* verò in Ierusalem in potentia & gloria magna resideret, legati *Baldewini de Burg* ad Regem introëuntes, in hæc verba locuti sunt: *Turci à regno Corrozan, egressi in virtute magna ducentorum millium robustorum equitum, præsidium Turbaysel obsederunt, terram præda & omni exterminio Christianorum depopulantes:* Qui allectis viribus equitum & peditum, vsque ad locum, qui dicitur Sidone, descendit. Vbi cum diebus aliquot moram ageret propter copias Turcorum, qui à Damasco conuenerant ad obsistendum sibi, crudelis fama innotuit, quomodo filius Regis Babyloniæ Ascalonem descendisset, vt in ea repertos milites Christianos expugnaret, &

XXXVII. vrbem suæ potestati relocaret. Quibus Rex auditis, iter distulit, & *Ascalonem* rediit, si fortè suis subuenire posset. Verùm ciues, qui vrbem inhabitabant, virtutẽ Babyloniæ adesse intuentes, & Regis Baldewini absentiam, quadam die conuenientes, Ammiraldum in ore gladii percusserunt; & filium Regis Babyloniæ, apertis portis, vrbi immiserunt. Qui intromissus, priusquam Rex Baldewinus fines Ascalonis attingeret, milites catholicos, qui per mœnia diffusi erant, exterritos, & subitò expugnatos, vniuersos in ore gladii occidit; ciuitatem verò, seris & omni custodia Sarracenorum muniuit. Rex igitur *Baldewinus* accelerata via, vt interitum suorũ comperit, & vrbem ex perfidia ciuiũ amissam, Ammiraldum quoq; in fraude peremtum, *Ierusalem* repedauit: quia nulla tunc erat opportunitas vrbem assiliendi, &

XXXVIII. suos decollatos vlciscendi. Interea *Malducus, Arongaldus, Armigazi, & Samarga,* qui collecto exercitu ducentorũ milliũ equitũ, *Turbaysel* obsederant, duobus mensibus montes ipsius præsidii in virtute nimia suffoderunt, vt sic putei orientes & cisternæ aqua deficerent; & *Gozelinũ* loci defensorẽ, & cum eo inhabitantes captiuarent. Sed post nimium laborem Turci videntes, quomodo nihil proficiebant in demolitione & cauatione montium, abhinc *Antiochiã* profecti sunt cum centũ millibus; centum verò millia propter nimietatẽ, & diuturnam morã, in qua necessariæ vitæ minuebãtur, in terram Corrozan redire decreuerunt. *Gozelinus* reditũ & diuisionẽ illorũ intelligens, insecutus est remeantes cum centũ & quinquaginta equitibus & centũ peditibus: ac in impetu subseqẽtes ac retardatos, & vehiculis cibariorũ impeditos incurrens, mille detruncatis, prædã magnã cũ spoliis in præsidiũ abduxit.

XXXIX. Cætera verò multitudo centum millium Turcorum *Alapiã* peruenientes, *Brodoã* Principem ciuitatis precati sunt, vt vxores filiosque teneros ac filias ad tuendum susci-

susciperet, donec euentum victoriæ suæ viderent. Sed his refutatis, quia pax inter eum & Tankradum erat, hoc tantum promisit eis, quod nulli parti hinc vel hinc auxilio haberetur, & hac de causa filium suum obsidem eis fecit. *Turci* verò filium illius tenentes, post paululum pactum fidei præuaricantes, filium illius se decollare constanter attestati sunt, nisi eis foret auxilio, & filios ac filias cum vxoribus & sarcinis suis intra mœnia reseruaret, propter dubium belli euentum. Quod cùm ille negaret propter fœdus, quod pepigerat cum Tankrado, filium eius in oculis patris & omnium suorum aspectu, capitali sententia interimere non abhorruerunt. Decollato itaque tam impiè & dolosè filio Brodoan, *Cæsaream Philippi* profecti sunt, quæ sita est iuxta montana *Gybel*, ab Antiochia diei vnius itinere: vbi fixis tentoriis super fluuium *Farfa*, hospitati sunt. *Gozelinus* audiens Turcos à XL. *Turbaysel*, quæ est Bersabee, Antiochiam diuertisse, cum centum equitibus & quinquaginta peditibus ad auxilium *Tankradi* Antiochiam sine aliqua dilatione accelerauit: Accelerauit & *Baldewinus* de Burg cum ducentis equitibus & centum peditibus. *Paganus* etiam de Sororgia cum quinquaginta equitibus & triginta peditibus: præterea *Hugo de Cantalar*, scilicet de prædio Hunnine, cum suis sociis auxilio adiunctus est. Venit & *Richardus*, præfectus ciuitatis Mareseh cum sexaginta equitibus & centum peditibus; item *Wido* de Gresalt, *Willehelmus* de Albin, *Wido* cognomine Capreolus, Princeps ciuitatum Tarsi & Mamistræ: Venit & *Episcopus Tarsensis*, Episcopus simul de *Albaria*. *Willehelmus* pariter filius Comitis Northmanorum, dominium habens ciuitatis Tortosæ, quam Tankradus Bertranno abstulerat, cum suis sequacibus sociatus est. *Engelgerus*, præfectus ciuitatis Femiæ, cum ducentis equitibus venit. Venit & *Bonaplius*, ciuitatem tenens Sarmit: venit & *Guido* cognomine Fraxinus, tenens ciuitatem Harich; *Robertus* simul de Sidon, *Rotgerus* de Montmarin, tenens præsidium Hap, *Piractus* Talaminiam tenens. Venerunt & *Pancras* & *Corrouasilius* de ciuitate Crasson; *Vrsinus* quoque de montanis Antiochiæ, *Anteuellus* etiam & Leo, frater eius: Venit & *Martinus* Comes Laodiceæ, quam Tankradus, eiectis & expugnatis militibus Imperatoris Græcorum, suo iuri mancipauerat. Venit & *Robertus de Veteriponte*, qui miles egregius & indefessus, sæpius terras Gentilium militari manu deprædatus est. Hi omnes milites Tankradi, de regno Antiochiæ, vniuersi congregati sunt in ciuitate regia. Illic pariter Rex *Baldewinus* festinato itinere post contritionem suorum in ciuitate Ascalone ab Ierusalem descenderat; & cum eo *Bertrannus*, *Eustachius* Granarius, *Walterus* de S. Abraham, dominus quoque *Patriarcha Gobelinus*, & cætera multitudo fidelium, qui ad quatuor millia in loco eodem in manu forti confluentes, pernoctauerunt vsque ad mane. Mane autem facto, vsque ad castellum de *Giril* profecti sunt.

Tertio verò die postquam ex omnibus locis & castellis in vnum conuenerant, ordinatis aciebus, *Cæsaream* viam instituerunt: vbi Turcorum copiæ sicut XLI. arena, quæ est in littore maris, congregatæ sunt. Erat autem exercitus Christianorum ad viginti sex millia equitum & peditũ, virorum bellatorum. Videntes Turci, quia Christianorum virtus appropinquasset, alteram in ripam fluminis *Farfar* transierunt; & tentoria illic in spatioso loco reposuerunt: Quo in loco sedecim diebus vtrinque moram fecerunt. Sed Christiani minimè cum Turcis stabili bello committere poterant, propter illorum miram hac & illac per agros discursionem & circumuagationem, quã in Christianos equorũ velocitate moliebantur: Et cogebãt iidẽ Turci vniuersas vrbes & munitiones in circuitu magnis minis & terroribus, ne quid venale Christianis afferretur. Quapropter sex diebus tanta penuria panis, & præcipuè equorum pabuli, sunt arctati, vt amplius mille fame & pestilentiã periclitari viderentur. Quintadecima verò die rursus *Christiani* agmina XLII. ordinauerunt, ordinauerunt & *Turci*. Ordinatis itaq; vtrinque tres acies Christianorum nimium auidæ cædis hostium, supra modum viam accelerauerunt aduersus hostiles cuneos. Sed nimis à societate prolongatæ, immoderato grandine sagittarum vexatæ, in fuga ad exercitum sunt reuersæ, plurimis vulneratis, pariter plurimis cum equis & mulis & omnibus spoliis retentis. Videntes autem *Baldewinus* & *Tankradus* suos bello defecisse, & vsque ad exercitum in fugam remissos, prolato ligno S. Crucis, contra inimicos in spe salutis & victoriæ laxis frenis Turcos impetu adeunt. Sed Turci solito more equorum cursu per centum & centum, per mille & mille, nequaquam bellum secum committere passi sunt. Quadam verò luce exorta, Turci consilio inito, in terram *Corrozan* reuersi sunt: eo quod ni-

hil Antiochiæ nocere potuerunt, & Christianorum virtus illis obuiam facta sit;
nec bello nec sagittis absterreri potuerit. Acta sunt hæc in festo S. Michaelis Ar-
changeli tempore autumni, quando vniuersæ fruges meti & colligi solent.
XLIII. Hoc eodem anno *Tankradus* post discessum Regis & cæterorum magnorum,
qui sibi in auxilium confluxerant, vires suas retinens, in mense Octobri præsidium
Gerez, quod dicitur Sarepta Sidoniorum, eò quòd subiectum Regi Sidonis quon-
dam fuisset, in manu potente obsedit. Sed Turcorum armis & custodia munitum
reperit; turrium quoque & murorum ædificiis firmissimum vndique repertum
est. Distabat enim hoc præsidium vix expugnabile sex milliaribus à ciuitate *Ala-
pia*, quam *Brodoan* suis armis tuebatur. Tankradus videns præsidium firmissimum,
& defensione Turcorum tutissimum, per dies plurimos machinas & tormenta la-
pidum fieri constituit, quibus vndique in duodecim partes suos circa præsidium
constituens, nocte ac die turres & muros comminuens, oppugnabat. Circumfo-
dit etiam idem Tankradus suos vallo tutissimo, quod & vigili custodia muniuit, ne
subitò hostes callidè ad eum, vel suos in obsidione diuisos, irrumpentes, bellum
XLIV. cum eis committerent, & sic facilè expugnarent. Sic *Tankradus* ingeniis suis
muro & turribus applicitis, & in tutamine valli suis constitutis diebus multis, rui-
nam præsidio intulit, dum quodam die Dominico post Natalem Domini, ma-
gistra arx crebro ictu lapidum quassata corruit; & ab alto cadens, turres duas, quæ
illi erant collaterales, casu suo & pondere intolerabili comminuit; & sic Tankra-
do suisque sequacibus aditum patefecit. Tankradus nunc amplius & validius
quàm solebat, hostes in præsidio vrgebat; & scutorum testudine, ad eos introrsus
venire facie ad faciem contendebat: sed adhuc præ magnitudine lapidum, qui a-
ditus occupabant, ingredi confidenter nequibat, & propter infesta iacula, quæ
à Turcis emissa obsistebant. *Turci* defensores præsidii, videntes ruinam suarum
turrium, & quomodo Tankradus eos longo tempore obsedisset, et adhuc obside-
re decreuisset, donec præsidium caperetur, dextras sibi dari poscunt; & ostro cæ-
terisque preciosis in auro & argento ab eo sumtis, à præsidio exeuntes in eius po-
testatem reddunt. Et sic Tankradus huius præsidii & totius regionis possessor &
XLV. dominator factus est. Eodem anno tempore Quadragesimali *Sarepta* capta,
muris & turribus reædificata & custodibus munita, castellum, quod dicitur *Vetule*,
situm in montanis in regione Gybel; Tankradus collectis viribus obsedit spacio
trium mensium; sed in vno latere inobsessum reliquit propter difficultatem loco-
rum & copias Sarracenorum, qui hac parte abundantius morabantur. Obsidione
igitur locata, prædas circumquaque contrahebant, Gentiles captiuabant, & plu-
rima damna inferebant. Tandem quidam *Ammiraldus*, videns regiones gra-
uiter ab exercitu Tankradi vastari, pepigit fœdus cum eo, ne sua deprædandi
causa ingrederetur; & ideo inobsessum locum præsidii obsideret, eò quòd notas
haberet semitas, quæ inuestigabiles à Gallis nulla possent arte deprehendi. Quod
& actum est. Nam Tankradus cum illo fœdere inito, decem equites, centum pe-
dites illi in auxilium constituit, quatenus eius conductu & notitia locum in-
obsessum, præoccuparet, nullum illic exitum aut introitum fieri patientes.
XLVI. *Ammiraldus* militibus Tankradi secum assumtis, quingentis verò suorum
ascitis, difficilia obsedit loca, vbi hospitia & mansiones ædificantes, vt in eis mo-
ram diebus aliquot obsidionis facerent, plurimum opere & labore grauati sunt.
Fessis itaque & exhaustis via difficili & opere, & somno graui immersis, in prima
noctis vigilia Turci ac Sarraceni cum multis millibus in castris eorum ex impro-
uiso affuerunt, pariterque vniuersi defensores è præsidio erumpentes, signo & vo-
ciferatione audita, & vsque mane dimicantes, centum pedites detruncauerunt.
Ammiraldus verò grauiter vulneratus, vix euasit cum decem militibus: sed quin-
genti milites in falsa fide præsidium cum Sarracenis intrantes, à Duce & Ammi-
XLVII. raldo suo sequestrati sunt. *Tankradus* semper imperterritus, obsidionem ma-
gis firmans, mangenas duodecim ad vrbis mœnia applicuit; donec Barbicanas &
turres, spacio vnius immensis quassatas, vsq; ad interiora præsidii perforauit. Vi-
dentes autem defensores, quia iactus lapidum nequaquam sustinere possent, in
cuiusdam noctis silentio ignem quibusdam ligneis ædificiis immittentes, diffu-
gio elapsi sunt. Tankradus videns præsidium igne conflagrare, iam vespere facto,
viros verò aufugisse comperiens, cum sociis audacter ingressus est; & turres suo
XLVIII. satellitio muniens, regionem cœpit expugnare & subiugare. Hoc in anno

Boemun-

Boemundus, auunculus Tankradi, ægritudine correptus, vita discessit apud *Bare* ciuitatem, ad B. Nicolai catholicè sepultus, tempore quo *Henricus V.* Rex, Imperator IIII. Romæ plurimos sibi resistentes hostili impetu in ore gladii crudeliter edomuit; regnumque & Imperium ex hæreditario iure antecessorum potenter & gloriosè retinuit.

ALBERTI AQVENSIS EXPEDITIONIS HIEROSOLYMITANÆ LIBER DVODECIMVS.

Argumenta Capitum.

I. *Qualiter Rex Baldewinus super obsidione Tyri consilium inierit.*

II. *Quòd Tyrii contra Regem cum Principe Damascenorum fœdus inierunt & pepigerunt.*

III. *De Reinfrido milite Christiano, cuius conductu nobiles Tyriorum à Rege catenati sunt.*

IV. *Quomodo Princeps Damascenorum Tyriis subuenerit, & qualiter eosdem Rex obsederit.*

V. *Quòd Rege vrbem vallante, Tyrii portis egressi, sed mox mirabiliter à Rege repressi, quosdam secum intrantes occiderunt.*

VI. *Tyrii duas machinas Christianorum pice & sulphure mirabiliter combusserunt.*

VII. *Legatio Tyriorum ad Principem Damascenorum, & reuersio Regis in Ierusalem post aduentum eorum.*

VIII. *Qualiter Rex Baldewinus Idumæos mercatores spoliauerit, & quòd Tankradus, princeps Antiochiæ obierit.*

IX. *De aduentu Turcorum contra Ierusalem, & quòd Rex è contrario militiam adunârit.*

X. *De mille quingentis peregrinis Christianorum, propter quos Rex attriuit in pugna ducentos Turcorum.*

XI. *Rex cum Turcis congrediens, fuga dilabitur, quibusdam suorum in bello cadentibus.*

XII. *Rex sedecim millibus congregatis, in secundo congressu Turcos à Iordane potenter effugauit.*

XIII. *Quomodo coniux Ducis Siciliæ ad thalamum Regis Baldewini cum magno apparatu properauit.*

XIV. *Cum quali gloria Rex eandem matronam sibi copulauerit, militibus ab ea largiter remuneratis.*

XV. *Vbi post reditum Christianorum Turci, deuastantes terram Græcorum, vrbem Stamiriam subuerterunt.*

XVI. *De septem millibus Christianorum, qui mare transeuntes, omnes nauigio perierunt.*

XVII. *Quòd milites Baldewini Regis nauali prælio contra Babylonios gloriosè decertauerint.*

XVIII. *Quomodo Princeps Damascenorum fraude occiderit alium Principem Turcorum.*

XIX. *De copioso apparatu gentilium versus Antiochiam, quem Baldewinus Rex disperdidit per suam militiam.*

XX. *Vbi Baldewino Rege redeunte Hierosolymam, Turci readunatis viribus funduntur.*

XXI. *Quòd Baldewinus Rex cum manu parua profectus sit in montem Sina.*

XXII. *Rex Baldewinus suorum monitionibus à monte Sina reuertitur Ierusalem prouidus.*

XXIII. *Quomodo Rex Baldewinus Ptolemaide aggrauatus, per multas eleemosynas de infirmitate sit alleuiatus.*

XXIV. *Qualiter eundem Regem Patriarcha corripuerit, & quòd ipsas illicitas nuptias repudiauerit.*

XXV. *Quomodo Pharamia ciuitas capta sit.*

XXVI. *Rex Baldewinus capta Pharamia vsque ad mortem ægrotauit.*

XXVII. *Consolatio & iussio Regis ad milites, habita de morte & sepultura eius.*

XXVIII. *Inquisitio militum, quis post eum debeat tenere coronam: & corporis ipsius reportatio in Ierusalem.*

XXIX. *Quòd Regali sepulcro Regem condierunt, & quòd statim dominus Patriarcha infirmatus obierit.*

XXX. *Quomodo sepulto Rege Baldewino nepos illius, Baldewinus de Burg, ab omnibus in Regem sit electus & vnctus, Germundo nouo Patriarcha consecrato.*

XXXI. *De quatuor millibus Idumæorum pastorum, quos in die sancto Pascha Christiani milites, dum insequuntur, passim occiduntur.*

XXXII. *Rex Baldewinus Secundus, in vltionem inimicorum militiam congregauit, quē Idumæi pecunia placant.*

XXXIII. *De septingentis Christianis peregrinis, qui post visitationem Dominici sepulcri in redeundo occisi sunt à nequissimis Sarracenis.*

I. IN anno secundo postquam Sidon capta est, & Tankradus Sareptam percussit & obtinuit, Rex *Baldewinus* conuocata omni Ecclesia Ierusalem ab vniuersis locis, quæ sub manu eius erant, iniit consilium, quatenus obsideret *Sur*, quæ adhuc rebellabat, & conchristianis fratribus terra marique calumnias inferebat, & à tributis & pacto recesserat, in omnibus quæ Regi promiserat, mentita. Vniuersis verò admonitis, ac voluntariis ad hanc obsidionem inuentis, dies statuta est, qua conuenirent, & ex decreto Regis positis tentoriis mœnia vallarent & coangustarent.

II. Talis autem fama vt in auribus Tyriorum insonuit, vehementer perterriti, inierunt fœdus cum quodam *Dochino*, principe Damascenorum, vt tutelam & solatium ab eo consequerentur, & thesauros ciuitatis, & quæ habebant preciosiora, in custodia & conclaui Damasci eius consensu & licentia deportarent. Rogauerunt etiam, vt eis viros sagittarios & defensores vrbis in auxilium mitteret in conuentione solidorum, viginti millium Byzantiorum sibi suisque dare
III. promittentes. Hoc itaque pacto vtrinque sub fide data accepto & firmato, Tyrii ciues quendam, *Reinfridum* nomine, virum Christianum, & illustrem militem Regis, mille Byzantiorum præmio promisso & dato conuenerunt, quatenus eius conductu in Damascum sarcinas thesaurorum suorum pacificè transferrent; & sine impedimento cum camelis & vehiculis repedarent. Reinfridus verò vir leuis, & non multum pensans, si fidem erga Gentiles & incredulos violaret, vniuersa Regi detulit, ac diem, qua transituri erant in Damascum cum vniuersis copiis & rebus preciosis propalauit, asserens Regem hæc omnia posse capere ac retinere sine contradictione. Hoc Rex audiens, sine mora peditibus ac militibus ducentis accitis, iussit viam obsidere, & cautè obseruare, per quas semitas viri Damascum cum sarcinis profecturi erant. Et ecce in silentio noctis cùm omnia solent quiescere, Tyrii cum camelis suis, incomputabili auro, argento, ostro & quibusque aliis preciosis ornatis, conductu præfati Reinfridi viam Damasci venerunt. Cùm subitò Regis insidiæ in eos irruentes alios occiderunt, alios tenuerunt, & thesauros infinitos cum purpura preciosa & serico varii coloris & operis rapientes, cum ipso Reinfrido, in vehiculis camelorum & mulo-
IV. rum abduxerunt. Thesauri miri & inauditi illic capti sunt, quos Rex liberali manu militibus, longa nunc indigentia oppressis, benignè largitus est. His ita captis, his occisis, paucis verò elapsis, *Dochinus*, apud quem sperabant refugium, valde molestatus, sine mora quingentos milites, in sagitta & arcu peritos, ad vrbem Tyriorum direxit, vt præuenirent Regis obsidionem; & Regi suisque ab vrbe resistentes, in conuentione solidorum ciuibus subuenirent. Rex itaque *Baldewinus* in virtute & apparatu decem millium à Ierusalem descendens in vigilia S. Andreæ Apostoli, ciuitatis mœnia in arido positis castris occupauit; à mari verò in ipso vrbis latere & portu naualis obsidio non magnæ virtutis & armaturæ fuit. Promiserat enim Rex Græcorum, illic per aquas copias affuturas;
V. sed hyeme incumbente, minimè collatæ sunt. *Rex* autem postquam obsidionem firmauit, & munimine valli se suumque exercitum circumfodit, ne impetus aduersariorum ex improuiso irrueret, aggressus vi vrbem, turres & mœnia omni genere bellico oppugnauit, de die in diem crebris assultibus iteratis. *Turci* verò, qui in grandine sagittarum confundunt & resistunt, econtra per mœnia & turres diffusi, strages & grauia vulnera Christianorum non parcè multiplicabant, & ad portas & vectes ferreos concurrentium multitudinem, lapidum incessabili iactu, sulphuris quoque ac picis feruentis effusione, suffocabant. Quodam denique die post plurimos assultus, & diutinos labores: dum paulisper à foris respiraret exercitus, manusque contineret à belli opere; deintus verò Tyrii & eorum Turci milites silentium tenerent, sed tamen consilium iniissent, quatenus in momento à portis in impetu castra Regis irrumperent: mox armis resumtis, lorica & galea induti, subitò quasdam portas aperientes, in multitudine graui in apertam camporum planiciem, quam Rex & exercitus nunc belli immemor habitabat, vsque ad loca tentoriorum concurrere ausi sunt, plurimos sagittis transfigentes, & clamore magno & horrisono totum exercitum commouentes. Et ecce sine mora vniuersi milites Christianorum attoniti, è cunctis castris in armis & lanceis loricati in faciem illis aduolant, & hinc & illinc plurima fortitudine contendentes; sed tandem Christiani præualentes, Tyrios in fugam versos in portam coegerunt: sic vt

vtrique

vtrique, hi fuga veloci, hi celeri insecutione permixti, potenter vrbem ingressi sunt. Turci Tyriique Gallos iam secum vrbem intrasse contuentes, reuersi sunt in faciem se à tergo prementium; & fortiter obsistentes, ac mœnia ascendentes, exercitum adhuc intrare contendentem omni armatura iaculorum reprimebant, quo vsque in virtute sua præualentes, portas clauserunt, & circiter ducentos intra muros retinuerunt. Illic *Willehelmus* de Wanges, miles gloriosus & nobilis, itemque *Willehelmus* miræ audaciæ & militaris famæ cum egregiis sociis equitibus & peditibus capti, sententia capitali perierunt; cæteri complures vinculis catenarum astricti sunt. Deinde post dies aliquot videns Rex assultu & lapidum VII tormento se ciuibus & muris prorsus non nocere, duas fieri constituit machinas, muros plurima altitudine supereminentes, ac componi ordine duorum cœnaculorum: quarum vna ex sumtu & labore *Eustachii Granarii*, præclari militis, & primi de domo & consilio Regis, ad vnguem constructa & erecta est. In hac ergo idem *Eustachius* cum electis manens tironibus, Tyrios manè, meridie, vespere per vrbem gradientes omni genere iaculorum alios interimebant, alios vulnerabant, per turres, mœnia & omnia vrbis loca speculantes. Non minus ab altera machina milites Regis, inibi constituti, Turcos Tyriosque impugnabant, & sic eos ab ostio progressos arcu Baleari ferientes, perimebant. Tyrii quoque econtra lapides aptabant ad quassandas machinas & eas inhabitantes: sed machinæ coriis taurinis, camelinis, equinis, cratibus vimineis vestitæ, iactus lapidum palosque ferreos & ignitos illæsæ & immobiles sustinebant. Tyrii cernentes, quia hoc modo machinis nocere nequibant, alia arte machinas atterere conati sunt. Arborem proceræ altitudinis funibus erigentes, circulum quendam amplum & spaciosum in modum coronæ ex grandi ligno componentes, summitati arboris catenis ferreis affixerunt; ac eundem ligneum circulum in circuitu pice, sulphure, cera, adipe, permixtis stuppis, impinguantes, ignique aqua inextinguibili succendentes, vsque ad locum murorum, quo machina Eustachii sita erat, funibus pertraxerunt. Qui subitò nimium flammiuomus, ab arbore in machinam laxatur, quam vndique flammæ intolerabiles cingentes, grandi & insuperabili incendio combusserunt, cum plurima parte virorum, qui ignem excutere & extinguere conati, nequaquam euadere potuerunt. Eodem modo & arte regis machina combusta & in nihilum redacta est. Sic machinis his pariter combustis, tamen Rex in obsidione mansit imperterritus, volens vrbem aut fame aut aliqua arte adhuc edomare. Ad hæc VIII. denique Regis constantiam & animum immobilem *Tyrii* cognoscentes, direxerunt clàm legationem Damascum, quatenus *Dochinus* magnus Princeps eis subueniret, magnam illi spondentes pecuniam, & iurantes, se semper in eius auxilio & obsequio permanere. Qui illico viginti millibus equitum ascitis, per montana descendit vsque ad confinia Tyri, vt in crastino Regem suosque in castris incurreret; & sic vrbem de manu Regis, & eius obsidione, liberaret. Eodem verò die, quo idem Dochinus, vel *Duodechinus*, confinia Tyri per montana intrauit, armigeri septingenti cum sexaginta probis equitibus de exercitu Regis, ad quærenda pabula equorum egressi, irruerunt casu & ignoranter super arma & vires Turcorum: qui vniuersi in sagitta & gladio ab hostibus perempti ac detruncati, perierunt; præter paucos, qui vix euadentes, retulerunt, quæ gesta sunt. Hoc denique comperto, quòd tot millia iam iuxtà conuenissent, & armigeros milites que Regis peremissent, Rex ex consilio optimatum suorum, qui diutina obsidione vexati erant, & rebus & cibariis exhausti, tentoria sustulit; ac die Dominica, quæ est ante *Dominicam Palmarum*, *Ptolemaidem* & cæteras ciuitates pertransiens, ipsa sancta & celebri die Palmarum per portam, quæ respicit ad montem Oliuarum, per quam & Dominus IESVS asello insidens intrauit, ipse cum suis, & vnà cum quibusdam magnificis *legatis Græcorum*, qui ad eum superuenerant, dum adhuc in obsidione esset, intromissus est. Egit denique illam sanctam hebdomadam, sancta loca perlustrans, in oratione & eleemosynarum largitione & delictorum confessione. Diem verò *sancti Pascha* in omni honore & gloria propter legatos Regis Græcorum iussu domini Patriarchæ coronatus solenniter ac regaliter, celebrauit. Celebratis VIII. itaque illic per dies octo sancti Paschæ solenniis, assumtis ducentis equitibus, centum verò peditibus, ad vallem Moysi profectus est in partes Arabiæ, vt prædatum aliquid abinde contraheret, quibus inopes milites & rebus vacuatos ditaret, & deficientes animaret. Legati verò Regis Græcorum benignè commendati, donisque

magnificis ampliati, Constantinopolin remissi sunt. Vix verò partes Arabiæ intrauerat, & ecce *Idumei*, quos moderni vocant *Bidumos*, viri mercatores cum immensis copiis diuersarum mercium, in mulis & camelis, inter manus Regis & suorum affuerunt, qui nullatenus effugere valentes, omnibus rebus diuitiarum suarum tam in auro quàm in argento, gemmis preciosis, ostro diuersi generis & operis, pariterque pigmentis expoliati sunt; pluresque capti, Ierusalem abducti in custodiam mancipati sunt, præda verò & spolia eorum inter milites diuisa sunt. Eodem anno *Tankradus*, qui Antiochiæ præerat, vehemente infirmitate correptus, in aduentu Domini IESV CHRISTI morte occubuit, & in basilica B. Petri Apostoli catholicè sepultus, planctum magnum reliquit, omnibus propè positis mortem
IX. eius audientibus. Post mortem tam famosi & bellicosi viri, Turcorumque vndique fortissimi expugnatoris, mense Martio nouo vere aspirante, præfatus *Malducus*, qui & ipse vnus de præpotentibus regni Corrozan erat, ascitis fortissimis copiis Turcorum circiter triginta millia, disposuit transire vsque ad Damascum, vt assumto *Dochino*, qui & ipse Turcus & Princeps iniustè erat Damascenorum, expugnaret ciuitates, quas Rex obtinebat; deinde Ierusalem, si eius voluntati prosperè succederet, ad debellandos & expugnandos Christianos perueniret. Diuulgata autem tam famosi Principis adunatione per regionem ciuitatis Edessæ, nuncii *Armenii* Regi *Baldewino* diriguntur, qui omnem rem & apparatum illius declarant; quatenus præuisis, & suis conuocatis, hostibus tutius & facilius ad resistendum occurreret. Rex autem auditis nunciorum verbis, illico aptata legatione Antiochiam ad *Rotgerum*, illustrissimum iuuenem & militem, filium sororis Tankradi, qui & loco eius restitutus principatum obtinebat Antiochiæ, direxit, vt sine intermissione ad auxilium eius venire operam daret in paratu armorum & copiis, sicut decretum fuerat à principio Christianos Christianis fratribus subuenire. Rotgerus sine mora, accepta Regis legatione, septingentis equitibus, quingentis verò peditibus assumtis, ad ipsum Regem venire disposuit; sed aliquantulum propter colligenda arma retardatus est. *Turci* verò viam Damascum accelerantes, ad mare Galileæ castra metati sunt, & præsidium *Tabariæ* obsidentes, hac parte fluminis Iordanis plurimum temporis egerunt, montem Thabor occupantes, & vndique Christianorum habitationem delere studentes. Iam enim in calumniis & prædis & aggrauatione Christianorum curriculo trium mensium potenter obsederant, omnia vastantes, nulli parcentes, nocte ac die insidiis inuigilan-
X. tes, milites Tabariæ crebris assultibus & bello lacessentes. His diebus mille quingenti Peregrini, qui Paschali solennitate Ierusalem moram fecerant, reditum parantes, sed per regionem Sur transire metuentes, Regem supplici prece conuenerunt, quatenus conductum eius trans Sur habere mererentur, ne ab inhabitatoribus vrbis impugnarentur, parum resistere valentes, sicut fessi, & plurima inopia grauati. *Rex* videns illorum redeundi constantiam, trecentis ascitis militibus, viam cum eis vsque ad montana *Sur* tenuit. Sed in latibulo montium paulisper remoratus, Peregrinos præmisit, vt sic experiri posset, si qua virtus ciuium Sur ad insecutionem Christianorum Peregrinorum appareret. His verò præmissis, milites ciuitatis Sur ad quingentos egressi, Peregrinos procul ab vrbe transeuntes, ad trucidandum & captiuandum insecuti sunt multa vociferatione & tubarum strepitu ad perterrendos illos intonantes. Verùm Rex audita hac vociferatione, à latibulo & insidiis velociter exurgens, militibus in tergo affuit, plurimam cædem exercuit, quo vsque Sarraceni victi & attriti fugam arripientes, Sur viam remensi non prius portas introierunt, quàm ducenti ex eis capti & attriti sunt. Peregrini hac sola die via continuata, altera autem die audita Turcorum præsentia cum tot millibus, inito consilio, *Ptolemaidem* reuersi sunt, illic cum Rege
XI. moram facientes. *Rex* igitur intelligens, Turcorum audaciam nimium aggrauasse, longè lateque prædam contraxisse, ab assultu rarò quieuisse, vehementer indignatus, conuocat vniuersos, qui erant in circuitu Ierusalem & omnium ciuitatum, quas possidebat, & ad septingentos congregans equites, peditum quatuor millia, peregrino exercitui iurat & contestatur; non vltrà Rotgerum & remotos conchristianos Principes præstolari, nec longius pati Turcorum arrogantiam & calumnias. Et statim à *Ptolemaide* tam nouis Peregrinis quàm cæteris ascitis, trans Iordanem castra figi statuit, ipso natali Apostolorum Petri & Pauli: eo videlicet in loco, quo hactenus Turcorum per prata amœna

& volu-

& voluptuosa ponebantur tentoria. *Turci* verò astuti hoc per latores comperto,
tentoriis sublatis, in montem Thabor secesserunt, ac si Regem metuentes, & fu-
gam maturantes, cum eo bellum committere non auderent. Sed vix ponebantur
tentoria, & ecce *Malducus Dodechinusque* cum vniuerso comitatu suorum erupe-
runt à montanis Thabor, vt arena maris fortiter irruentes arcu & sagitta in castra
Regis & suorum, graui bello & vulnere atroci præliantes, & Christianis acies im-
pugnantes: donec Rex & tota manus suorum vim tot millium sustinere non va-
lentes, sed fugam ineuntes, ad mille quingentos occiderunt, præter equites, quo-
rum triginta interemti sunt. Cecidit illic *Reinerus de Brus*, miles imperterritus, *Hu-*
go, iuuenis nobilis & miles illustris; aliique quorum actus & bella laude & memo-
ria dignissima sunt. Vix itaque Rege elapso, & Turcis loca campestria victo- XII.
riosè obtinentibus, altera die *Rotgerus*, successor & hæres Antiochiæ, filius sororis
Tankradi, cum quadringentis equitibus & sexcentis peditibus affuit, mirè mo-
lestatus de Regis infortunio & suorum casu, & quia itineris tardatione hester-
no prælio ei ad opem esse non potuit: Affuit & *Princeps* ciuitatis *Tripolis*, non mi-
nus animo consternatus, quoniam sic à Turcis castra Regis cæsa sunt. Et post
pauca affuerunt plurimæ acies Christianorum nauigio vsque ad Ptolemaidem
aduectæ: quorum ex omni parte tam mari quàm terra affluentium sedecim mil-
lia in vnum collecta sunt. Rex tot millibus in breui congregatis, Turcos adhuc
trans Iordanem in sua feritate persistentes aggredi statuit ex consilio omnium qui
aderant: quatenus in capite eorum, Deo auxiliante, redderet malum, quod sibi
suisque & vniuersæ regioni inferre conati sunt. Verùm *Turci* audito Regis ad-
uentu & voluntate, à loco & regione Iordanis recedentes, *Romaniam* ingressi
sunt, Regis Græcorum castella & ciuitates plurimas obsidentes & expugnantes.

Rege dehinc cum omni manu sua ab insecutione hostium *Ptolemaidem* reuer- XIII.
so, mense Augusto inchoante, peruenit ad aures Regis, quomodo nobilissima
coniux Rotgeri, Ducis Siciliæ, fratris Boemundi, magnifici Principis, post obitum
& exequias præfati mariti ad thalamum Regis magnopere properaret in appara-
tu copioso magnarum diuitiarum, & plurimo militum comitatu. Fuerunt ei duæ
triremes, singulæ cum quingentis viris bello doctissimis, cum nauibus septem, au-
ro, argento, ostro, gemmarum vestiumque preciosarum multitudine, onustis:
præter arma, loricas, gladios, galeas & clypeos auro fulgidissimos, & præter o-
mnem armaturam, quam ad defensionem nauium solent viri potentissimi com-
parare. In ipsa denique naue, in qua prædicta matrona manere decreuerat, malus
auro purissimo tectus, procul radios ad solis claritatem exerebat; & vtraque na-
uis cornua auro & argento fabrili opere vestita, spectaculo admirationis omni-
bus erant ea intuentibus. In vna de septem nauibus viri Sarraceni & sagittarii,
viri fortissimi, & claritate preciosarum vestium fulgentes, inerant, dono Regi
adducti, & qui nullis in regione Ierusalem sagittandi arte inferiores haberentur.
Huius itaque matronæ aduentu & gloria audita, Rex tres naues, quas vocant *Ga-*
leidas, fœtas viris egregiis, & marino certamine peritissimis, misit illi in occursum:
sed ventorum turbine mari intumescente, nequaquam illi occurrere aut sociari
potuerunt. Ventorum enim potentia naues longè iactatæ, tandem portu sinuque
Ascalonis vespere sunt receptæ circa horam nonam, nequaquam nautis valenti-
bus aut frustra conantibus iter per aquas tenere, propter ventum, qui eis nimium
contrarius repugnabat. *Ascalonitæ*, viris Christianis semper infesti, mox XIV.
Christianorum signis recognitis, in Galeidis ferratis & armis occurrere & con-
fligere cum eis accelerant. Sed post plurimam contentionem, & vtrinque sæpius
factam incursionem, vna ex Galeidis Ascalonitarum, quinquaginta milites
continens, attrita & submersa est; cæteræ expugnatæ & repulsæ sunt. Nec mo-
ra, Christiani ex omni parte præualentes in victoria, & in vnum coadunati,
Deo prosperante, tranquillo ventorum flamine relato, & omni furore maris se-
dato, in virtute magna à portu & statione Ascalonis sunt egressi: sicque pacifico
nauigio Ptolemaidem peruentum est. Nec mora, *Rex* aduentu tam gloriosæ ma-
tronæ cognito, cum omnibus primoribus regni sui, & vniuersis pueris domus
suæ, in vestitu diuersi generis & pulcritudinis, in regio cultu, in equis & mulis, o-
stro & argento fulgentibus, in tubis & in omni dulcedine musicorum è naui e-
gredienti affuit. Sed & plateæ mirificis & variis tapetibus stratæ, vici purpurei
velis adornati in honorem tam nobilissimæ, & thesauris famosissimæ matronæ,

rutilabant, sicut decet Reges in omni gloria & pompa exaltari. Cum hac itaque iucunditate & laude ea inducta, & Regi stabili connubio copulata, nuptiarum magnus apparatus ornatusque factus est in regio palatio ciuitatis per dies aliquot; thesauri plurimi ab ea in ærarium Regis translati, quibus multum Rex & vniuersi, qui bellis Turcorum arma amiserant, nunc inæstimabiliter releuati & ditati sunt. His iam nuptiis finitis, & Rege Ierusalem cum sponsa sua ascendere disponente, *Rotgerus* in Antiochiā, benignè à Rege commendatus, viam insistere disposuit, cui noua Regina mille marcas argenti cum ostris preciosis, cum Byzantiis quingentis, cum mulis & equis egregiis dono contulit: præter gregarios milites, qui à longinquo Regi ad opem confluxerunt, quibus non modica præmia auri &
XV. argenti pariter collata sunt. Sic quibusdam ad sua redire feruentibus, quidam viam per Romaniam in arido insistentes, ciuitatem *Stamiriam* applicuerunt, qui à Græcis, viris Christianis, in omni administratione necessariorum clementer hospitio suscepti sunt. Nec mora, *Turci*, qui à Rege ex Galilæa fugati, ciuitates & municipia Regis Græcorum expugnata & attrita, præda & spoliis in nihilum redegerant, eiusdem ciuitatis mœnia aggressi, obsidionem in circuitu locauerunt, plurimam vim, minas & terrores ciuibus inferentes. Hinc non post multos dies, & post terribiles assultus, magistram portam vrbis in virtute nimia assilientes, militibus Græcorum, viris effœminatis, parum resistentibus, in securi & ascia ianuam comminuentes, defensoribus tandem fessis, vnanimiter irruperunt; & in vniuersos tam ciues, quam Peregrinos sagitta & arcu irruentes, non modicam cædem operati, plurimos abduxerunt; vniuersaq; pecunia, & quæ ibi preciosa reperta sunt, ab his sæuis prædonibus transportata sunt. In eadem verò ciuitate quidam de exercitu Christianorum hospitalitatis gratia moram facientes, ad quadraginta, capti & decollati sunt; sed non sine plurima sui sanguinis vltione: quia inæstimabili virtute & bello à porta, ad quam defendendam locati erant, multis Turcis repulsis & occisis, inuicti perstiterunt, quo vsque ad portam, quam Græci tuebantur, ad-
XVI. uersarii immissi sunt. Quidam autem circiter septem millia, reditum per viam maris continuantes, & prosperis velis ac sine turbine nauigantes, in festo S. Martini ad portum & stationem insulæ *Cypri* applicuerunt, anchoras suas in profundum iacientes, & in aridum ab ipsis nauibus descendere festinantes. Nec mora, ventus fortis ac vehemens, qualis per annos plurimos non est auditus à nautis, mari incubuit, motum & feruorem intolerabilem reddidit, naues quassauit, funes nauium suo impetu attriuit, anchoras à profundo sustulit, procellas sic contra naues ampliauit, vt nauis in nauem discurrens sine remige mutuam dissolutionem pateretur, & sic tota illa congregatio Christianorum cum vniuersa suppellectile misera submersione absorberetur. Nulli euaserunt præter duas buzas, quæ de numero tredecim nauium erant. Crastina autem, mari à feritate sua sedato, tot millia corporum nobilium & ignobilium crebra illius inundatione in aridum sunt eiecta, vt vix trium hebdomadarum curriculo sepultura per camporum
XVII. planiciem illic à fidelibus conderentur. In anno secundo post nuptias Regis Baldewini, exercitus *Regis Babyloniæ* copiosus nauali aduentu vsque *Sur* allapsus est in assumtione B. Mariæ: Vbi insidias Christianorum alii molientes, alii rerum mercationem facientes, post tertium diem natiuitatis ipsius Virginis iam mora facta, reditum parauerunt. *Ptolemaidi* verò appropiantes, ordinauerunt nauales acies, omni armatura aduersus Christianorum vires munitas: quarum duæ maioris virtutis & multitudinis post tergum custodiam agentes, sed nimium rebus & hominibus occupatæ, à longè plus milliari subsecutæ sunt. Ciues verò & Regis milites *Ptolemaide*, qui solito more cotidie per mœnia diffusi erant, intuentes vela & malos Gentilium, Babyloniam remigantium, statim loricis & galeis induti, tribusque Galeidis circiter quadringenti inuecti, vndis inferuntur, vt naues subsequentes aliqua bellica arte vexatas captiuarent. Nauis verò ex duabus, quæ nimis onusta erat armis & populis, effugere minimè valens, plurima defensione armorum cœpit resistere ab hora diei nona vsque ad vesperam: Sed tandem post nimiam cædem vtrinque illatam cœpit viribus deficere; captaq; vsque ad portum ciuitatis *Cayphas* perducta est. Apud Cayphas quidam Sarraceni capti & vulnerati, custodiæ mancipati relinquuntur; incolumes verò, vsque Ptolemaidem cum sua naue capta transmissi sunt cum pariter vulneratis Christianis quibusdam. Sed vulneratis Christianis à tribus Galeidis expositis, cæteri

adhuc

adhuc incolumes Christiani, aliis assumtis secum sociis in duabus Galeidis, nauem, quæ amplius rebus, militibus & armis onerata & impedita, tardior ibat, insecuti, iam quinque Galeidis validè assilientes cinxerunt. His econtra non minus validè se defendentibus, ac omni genere armorum sagittarumque iaculatione viriliter pro anima pugnantibus, postremò post nimium bellicum laborem à mane vsque ad medium diem vtrinque grauatis, ferè Gentilium nauis, quæ dicitur *Cattus*, ab eorum manibus defensa & elapsa est. Quod viri & milites Ptolemaide à mœnibus speculantes, & Christianorum Galeidas defecisse, consilio facto, ducentos ad subueniendum illis mittere constituerunt. Et sic nauis vndique crebro assultu illarum sine intermissione fatigata ac superata, vespere Ptolemaidem vi perducta est. De *Sur*, quæ *Tyrus* dicitur, duæ Galeidæ illis in auxilium processerant: sed videntes Gallorum constantiam & suorum defectionem, fugiendo in sua reuersæ sunt. Erant hac in naue mille viri pugnatores fortissimi, quos tota nocte ex iussu Regis ad custodiendum ciues multis vigiliis & armis obsederunt; & res eorum innumerabiles militibus diuisæ sunt. Ex Sarracenis alii decollati, alii innumerabili precio redemti & laxati sunt.

XVIII. Post hæc anno sequenti præfatus *Malducus*, vnus de præpotentibus Turcorum, post plurimam stragem & cædem Christianorum à partibus Romaniæ in Damascum rediens, apud Turcos & omnes gentiles nomine & fama exaltatus est, eò quòd præ omnibus ampliorem tyrannidem infideles CHRISTI exercuisset. Vnde *Dochinus*, Princeps Damascenorum, graui inuidia & indignatione tactus, omni versutia, qua nouit, interitum illius moliebatur; sed tamen occultè, ne odium suorum incurreret, à quibus idem Malducus propter nimiam dationem suam, & militiæ strenuitatem, valde carus habebatur. Quapropter dum sæpe circa mortem illius dolosa machinatione satageret, nec inter plurimas versutias locus hunc perimendi daretur, tandem hanc suæ fraudis reperit viam, qua virum mortificaret, nomenque eius deleret. Quatuor enim milites ex genere *Azopart* donis ac magnificis promissis cōuenit, quatenus clàm eum in armis furtiuis in die solemni in secreto oratorii sui, dum in cæremoniis ritus Gentilis intentus haberetur, subitò transfoderent; & sic ab eo dona recipere mererentur. Immissi igitur clàm oratorio Malducum intrantem, & cæremoniis securè insistentem, repentino impetu inuaserunt: quem acutissimo ferro pariter trans præcordia figentes, hæc prorsus ignorantem extinxerunt, fugaque elapsi sunt. *Dochinus* huius perfidiæ & homicidii conscius, licet tum dissimulârit, dum à suis rem actam comperisset, fictis lacrymis & planctu maximo sine cordis affectione de morte tam magnifici Principis cœpit conqueri; & mortis illius auctores vsquequaque persequi iussit & inuestigare. Sed fraus illius post modicum apud Turcos cœpit propalari: & ex eo die in odia & inimicitias illorum incidit, multas insidias pro sua perfidia prorsus inexcusabili perpessus.

XIX. In anno secundo post necem Malduci *Burgoldus* de regno Corrozan egressus, *Brodoan* Rex Alapiæ, & *Cocosander* de ciuitate Lagabria, cum quadraginta millibus Turcorum in terram Antiochiæ cum apparatu magno, & intolerabili armatura, profecti sunt, tentoria sua locantes in campestribus ciuitatum *Rossa, Royda*, & *Femie*; quarum suburbia tormentis lapidum atterentes & expugnantes, Femie verò nullatenus nocere valentes, totam regionem inibi præda & igne depopulati sunt. *Tommosam, Turgulant, Montfargiamque* ciuitates in virtute magna, & manu robusta, expugnantes, *Willehelmum* Principem Christianum de Perce, horumque præsidiorum præsidem, captum & vinctum abduxerunt; cæteros in eis repertos alios capitali sententia peremerunt, alios captiuatos tenuerunt. His in regionibus diebus hebdomadarum vndecim consedisse perhibentur. Rex verò *Baldewinus* Ierusalem tunc moram faciebat. Qui inuitatus ad auxilium militum CHRISTI, cum quingentis equitibus & mille peditibus, & cum eo Princeps Damasci *Dochinus*, nunc ipsi Regi fide alligatus, in plurimo equitatu versus Antiochiam iter accelerant. *Punctius*, filius Bertranni de Tripla, quæ est Tripolis, affuit in eodem comitatu cum ducentis equitibus & duobus millibus peditum vsque ad ciuitatem *Târamriam* regia via profectus: Vbi *Rotgerus* de Antiochia, & *Baldewinus* de Rohas cum decem millibus equitum & peditum illis occurrentes, & hac in terra octo diebus moram facientes, castra metati sunt. *Turci* Regis audita præsentia & suorum copiis, versus ciuitatem *Malatinam* in montana fugam constitue-

runt: quia cum eo confligere diffidebant. Rex igitur comperto recessu Turcorum, redire cum suis disponens, *vxorem Tankradi*, quæ filia erat Regis Franciæ, secum duxit, quæ ex Regis consilio eidem *Puncto* copulata est, nuptiis gloriosè, & in omni plenitudine ac pinguedine, celebratis Triplæ, quæ sibi hæredita-
XX. rio iure à parentibus relicta est. Post reuersionem Regis, *Turci* sine mora ad *Gastum, Harech* & *Synar*, ciuitates Gallorum, in fortitudine sua reuersi sunt, terram inuadentes, omniaque illic reperta non parcè depopulantes. *Rotgerus* & *Baldewinus* hoc audientes, plurimum de reditu Regis turbati sunt, eo quòd procul iam abiens reuocari non posset. Et ideo consilio habito, ne ei nuncios in vanum dirigerent, suos tantùm ad quindecim millia collegerunt ex omni genere tam Francorum quàm Armeniorum. Erant autem Turci in tres diuisi societates super fluuium *Farfar*, qui inter duas ciuitates, Cæsaream Stratonis & Femiam, facit alueum. Primo denique diluculo in die exaltationis S. Crucis, Rotgerus & Baldewinus factis aciebus ipsos Turcos aggressi sunt: vbi prælio commisso, quindecim millia Turcorum ceciderunt; pauci Christianorum occubuisse reperti sunt. Primo exercitu sic attrito, Rotgerus ad alterum dum tenderet vociferatione magna, vniuersi hostes metu attoniti, fugam ineunt ad vada prædicti fluminis; & vndis inuoluti & suffocati, perierunt. Tertius dehinc exercitus hac Catholicorum victoria stupefactus, dum viarum errore diffugium faceret, forte applicuerunt in regione *Camolla*, in valle quadam iuxta castrum *Malbech*. Vbi *Dochinus* cum octo millibus occurrens, grauiter cum eis præliatus est, tribus millibus illorum occisis, & mille abductis captiuis. Erant enim inter hos Turcos fugitiuos multi de progenie & sanguine Malduci, qui plurimum sibi sæpe aduersabantur, de eius perfidia & nece iniqua, vt propinqui illorum, in terra Corrozan apud maiores & minores querimoniam facientes, & de nece propinqui vltionem exequentes. Hac de causa Dochinus semper solicitus & suspectus, nunc Regi Baldewino & fidelibus Christianis fœderatus integrius adhærebat; Turcis vsquequaq; nocere non desistebat.

XXI. In anno tertio postquam Rex Baldewinus nuptias suprà dictas regaliter celebrauit, tempore autumni ducentis equitibus & quadringentis assumtis peditibus, profectus est ad montem *Oreb*, qui vulgò appellatur *Orel*: vbi præsidium nouum curriculo dierum decem & octo firmauit, vt sic potentius terram Arabum expugnaret; & non vltrà mercatoribus transitus hinc & hinc daretur, nisi ex Regis gratia & licentia; vel vllæ insidiæ aut vires inimicorum subitò adessent, quin fidelibus Regis in arce constitutis paterent: & sic eis regia arx impedimento esset. Sic huius præsidii munimine vndique firmato ad resistendum inimicis, Rex vt nouarum rerum semper erat auidus, sexaginta equitibus illustribus secretò conuocatis, viam suam aperuit versus regnum Babyloniæ: si fortè in captione Sarracenorum & Idumæorum, aut inuasione ciuitatum, aliquid insigne agere valeret. Et iam deserta loca vastæ solitudinis exuperans, in abundantia escarum, quæ mulorum tergo ferebantur, ad *Mare Rubrum* venisse perhibetur, in quo ipse & sui, à caloribus, qui in terra hac grauissimi sunt, balneando recreati sunt, ac piscibus huius maris refocillati. Ibi in monte *Sina* Monachos DEO seruientes audiens commorari, ad eos per deuexa montis causa orationis & allocutionis, accelerare decreuit: Sed rogatus eorum nunciis ad se præmissis, minimè ascendit, ne scilicet Monachi suspecti propter Catholicum Regem, à Gentilibus de montis habitatione pellerentur. Abhinc enim vsque ad Babyloniam ciuitatem intra quatuor dies veniri posse
XXII. referebatur. Verùm, quia sibi vires erant exiguæ, cum quibus vsque per loca solitudinis in silentio descenderat; & quia nunc cœpit propter moras aliquas plenè aduentus eius propalari: datum est ei ab amicis consilium, vt nequaquam vlterius viam perageret; sed quantocyus Ierusalem in silentio securus repedaret. Si enim introitus aut exitus ipsius Regis innotuisset, supra centum millia cuiusque generis Gentiles ei in occursum confluentes in armis, vndique vias occupassent. Nunc verò suorum consiliis acquiescens, & à terra egrediens in cautela qua nouerat, per vallem *Hebron* & præsidium *S. Abrahæ* redire disposuit. Vbi cum suis pernoctans, corpora fessa cibariis terræ illius copiosè refecit: Dehinc viam, quæ ducit Ascalonem, insistens, vniuersam prædam, quæ per campestria Ascalonis vagabatur, in pascuis contraxit, camelos ducentos, armenta boum plurima, greges ouium caprarumque: cum quibus potenter & sine persecu-
XXIII. tione Ierusalem reuersus est. Post dies aliquot *Ptolemaidem* descendens, mense

mense Martio inchoante grauiter cœpit ægrotare; & de die in diem corporis molestia aggrauari. Quare thesauros, quos habuit in vasis aureis & argenteis multisque millibus Byzantiorum, pauperibus iussit partim erogari pro peccatis suis & animæ suæ salute; vinum, frumentum, oleum et hordeum, quod habebat in Ierusalem, & aliis in locis plurimis, item pauperibus & orphanis & viduis sine dilatione iussit distribui, vitæ suæ nimium incertus: Domui quidem suæ partem contulit; militibus quoque domesticis & aduenis, & cunctis, qui sibi in auxilio militari seruierant in conuentione solidorum, Byzantios, aurum, argentum & ostra plurima largitus est: Omnia debita sua persolui præcepit, & constanter admonuit, ne animæ suæ essent impedimento. Sed DEO volente, qui omnibus pœnitentibus dat vitam, & mortem transfert, huic iam nullam spem viuendi habenti, precibus & lacrymis pupillorum & viduarum sanitas redditur; & corporis sui debilitate alleuiata, ex toto athleta CHRISTI conualuit. Iam enim antea tam valida illius ægritudine diuulgata, nauales exercitus *Babyloniorum*, qui *Sur* applicuerant, vt in ipsius Regis morte ciuitates Christianorum oppugnarent; nunc illius salute & sanitatis reparatione audita, sine aliqua mora viam aquarum in regionem suam remensi, absque vllius contradictione discesserunt.

XXIV. Dehinc Rege à languore suo releuato, *Arnolfus* Cancellarius Sepulcri Dominici, nunc antistite Gobelino mortuo, *Patriarcha* electus & constitutus est: Deinde Romam profectus, à *Paschali*, Pontifice Romano, benignè commendatus, & reuersus, & de omnibus obiectis excusatus, dominum Regem, ex admonitione & iussione ipsius Apostolici, cœpit arguere & monere, vt prædictam matronam, quam duxit vxorem, à thalamo suo amoueret propter adulterium, quo in prima coniuge, orta de Principibus Armeniæ, peccauit, eò quòd legitimas nuptias adulterinis illius fœdauit connubiis: Interdixit etiam illi hac de causa, quòd consanguinitatis eiusdem matronæ, ortæ de sanguine Gallorum, reus haberetur. Ex hac admonitione constituto consilio in vrbem *Ptolemaidem* in ecclesia S. Crucis, Rex ab vxore sua sequestratus est, Arnolfo Patriarcha hoc agente, & omni Clero & ipso iudicante: Illa verò tristis & dolens, ab hoc vinculo maritali Synodali lege soluta, in Siciliam nauigio est reuersa. *Rex* verò ab ipsa die & deinceps in obseruantia indictæ pœnitentiæ persistens, mira abstinentia & castimonia ab omnibus illicitis corpus edomuit, à DEO tactus & monitus.

XXV. Post aliquantum deinde temporis, audita querimonia super omnibus aduersitatibus quæ ab Ascalonitis fiebant Peregrinis, Ierusalem venientibus aut redeuntibus, Rex *Baldewinus* accepto consilio suorum ipsum Regem Babyloniæ expugnare decreuit; vt si fortè terra & regnum diuitiæque illius dissiparentur, minus Ascalon superbire & rebellare valeret, quæ sæpius opulentia regni & copiis armorum releuari & extolli solebat. Et iam veris tempore aspirante, assumtis ducentis & sedecim equitibus, quadringentis verò peditibus, bellico opere doctis & assuetis, viam insistit per loca arida & solitaria cum vehiculis cibariorum, non prædam aut quicquam contingentes de vniuersis locis Arabiæ, quæ illi aut familiaritate confœderata erant, aut aliquem respectum faciebant. Vndecim denique diebus iam via continuata cum omni manu prædicta, aperitur ei fluuius *Nilus*, qui perfluit regionem terræ Ægypti: in quem descendentes, à sudore loti sunt. Inde castra mouentes, die quadam feriæ quintæ ante mediam Quadragesimam, mense Martio applicuerunt in terminos cuiusdam ciuitatis, quæ vocatur *Pharamia*, muris, portis & mœnibus munitissima. Et hæc de regno Babyloniæ erat vrbs speciosissima, non amplius quàm trium dierum itinere à Babylonia distans. Sexta verò feria, quæ proxima erat dies, ordinatis aciebus & signis tantilli exercitus, loricis & galeis induti, aggredientes ipsam ciuitatem vacuam defensoribus, portas eius patentes ingressi sunt in virtute & assultu & clamore magno: vbi necessariarum rerum copiam inauditam repererunt in vino, frumento, oleo & hordeo, in carne & piscibus, & omnibus, quæ vesci possunt: Auri & argenti & totius preciosi ornatus nullus erat numerus, quod ibi repertum est. Vniuersi enim inhabitatores ciuitatis, repentè audita fama tam proximi aduentus Regis, omnis defensionis & rerum suarum obliti, fugæque tantùm intenti, procul ab vrbe recesserunt, solùm de vita & salute curantes. Rex & sui curriculo nouem dierum, itinere & inæstimabili calore torridæ plagæ corpora fessa & grauata recreantes, cibis & potibus abundanter repertis, sexta feria & Sabbato & ipsa Dominica quieuerunt, iuxta voluntatem suam

XXVI. omnia facientes. Dominica verò, die qua mediatur ieiunium, viri sensati, & de sua salute soliciti, conuenerunt Regem, in hunc modum loquentes: *Pauci sumus, & iam ciuitati & regno Babylonia virtus nostra innotuit, & hac Babylonia non amplius hinc quàm via trium dierum remota esse perhibetur: ideo consilium ad inuicem conferamus, vt ab hac ciuitate exeuntes, viam, sicut deuouimus, continuemus, & non moram hic faciamus.* Rex itaque suorum consiliis satisfaciens, summo diluculo sociis admonitis, muros ciuitatis diruens, ignes vniuersis ædificiis turrium & ædium immisit, totis viribus ante omnes præcipuè stragi illius incumbens, ne Babyloniis vltrà vires & opem conferret. Hanc verò stragem, vt dictum est, dum Rex præ cunctis validius ac attentius exerceret in ruina murorum, in ædificiis incendendis, vltrà modum membris calore & labore vexatis, vehemente infirmitate corripitur, & magis ac magis molestia corporis cœpit augeri. Iam verò tenebris relatis, & prorsus Sole sublato, vitam desperans, primores sui exercitus conuocans, debilitatem sui corporis detexit; nec se posse mortem nunc euadere, attestatur. Hac audita desperatione, & desolatione Regis, vniuersi à minimo vsque ad maximum cœperunt ingemiscere, fletus nimii ac lacrymæ ab oculis erumpere, & magna in cunctis facta est desolatio: nulli quippe spes aut fiducia redeundi vltrà Ierusalem erat, sed arbitrabantur se hoc in exilio capitali sententia esse perimendos.

XXVII. Ad quos corroborandos Rex, licet mirè aggrauatus esset, ait: *Quare sic, viri fortissimi & sæpius in periculis probati, animus vester in mei solius imminutione disturbatur, fletus, desolatio & dolores geminantur? Non, fratres mei dilectissimi, & commilitones dulcissimi, mors mei solius corda vestra sic mollescere & deficere faciat, & infirmare etiam in terra peregrina & inimicorum. Memento te in DEI nomine, quia mea virtus vnius est hominis & quia adhuc inter vos quàm plurimi habeantur, quorum virtus & consilium parum aut nihil à meo distat. Et iccirco viri estote fortissimi, & in dolore mortis meæ tristes nequaquā effœminari incipiatis; sed decet vos solicitos esse, quomodo cautè redeatis in virtute armorum vestrorum, & regnum Ierusalem retineatis, sicut à principio DEO deuouistis.* Et hoc dicto, summa prece, & in fide atque obseruantia admonuit vniuersos, qui aderant, vt si obiret, nunquam corpus eius exanime in terra hac Sarracenorum sepulcro reconderent, ne ludibrio & derisui Gentibus haberetur; sed cum omni arte & labore, quo valerent, ad terram Ierusalem cadauer suum reportarent, & iuxta fratrem suum Godefridum sepelirent. Hoc audientes, & vix se à fletu cohibentes, respōderunt, quòd graue & importabile onus illis imponeret, cùm etiam impossibile esset in diebus grauissimi & æstiui caloris aliquod cadauer reseruare, tangere & portare. Ad hæc Rex magis instat, & admonet vniuersos; vt causa dilectionis suæ hunc laborem non recusarent. Et post hæc dicta sic precatur, dicens: *Statim cum mortuus fuero, precor vt aluum meum ferro aperientes, interiora mea tollatis, corpus verò sale & aromatibus conditum corio aut tapetibus inuoluatis: & sic ad catholicas exequias Ierusalem iuxta sepulcrum fratris mei referatur & sepeliatur.* Nec mora, *Addonem* cocum, qui erat de domo sua, accersitum sacramento alligauit in alui sui sectione & viscerum eiectione. Cui & ait: *Scias, me in breui moriturum, & iccirco sicut me diligis, aut viuentem atque incolumem dilexisti, & modò mortuo fidem serues, me ferro exentera, sale interius & exterius me apprimè frica; oculos, nares, aures & os meum non parcè imple, & cum cæteris me reportare non desinas: & sic desiderium meum scito te adimplere, & in hoc fidem mihi te credes seruare.* Et hoc disposito, feria tertia vehementius infirmitate vsque ad interitum cœpit torqueri in oculis suorum primatum & fidelium.

XXVIII. Illi vitæ eius defectionem intuentes, quia vir magnæ erat sapientiæ, dum adhuc incolumis esset, requirunt, quem post mortem suam velit hæredem regni Ierusalem locari aut coronari: quatenus ex eius consilio & decreto certius & sine lite coronandus posset constitui: Qui fratri *Eustachio* regnum destinauit, si fortè venerit; si verò ætate nequiuerit *Baldewinus* de Burg eligatur; aut talis, qui populum Christianum regat, ecclesias defendat, qui stabilis in fide maneat, quem nulla aduersariorum virtus terreat, aut merces leuiter corrumpat. Et hoc dicto, vir in terra natiuitatis suæ de Lotharingia ex nobili sanguine nobilissimus, Rex in regno Ierusalem gloriosissimus ac victoriosissimus, DEI athleta fortissimus, spiritum vitæ exhalauit, in fide CHRISTI stabilis, & in confessione DOMINI purgatus, Dominici Corporis & Sanguinis perceptione munitus. Iam sic defuncto Principe clarissimo in terra barbara, egregii Principes & commilitones, equites & pedites, præ dolore in lacrymas cum magno vlulatu & planctu fluxère nimias; & amplius fletum congeminassent, nisi timor esset, quem in terra vndique hostili appre-

apprehenderunt, in tanti Principis amissione. Quapropter dissimulata illius morte & omni tristitia, sicut obnixè rogauit, sectus est aluus illius, viscera exposita & sepulta, corpus verò salsum intus & exterius, in oculis, ore, naribus & auribus, aromatibus quoque ac balsamo conditum, corio consutum ac tapetibus inuolutum, equis impositum, ac firmiter alligatum est: ita vt nulla Gentilium astutia percipi posset, eum obiisse; & sic in audaciam persequendi exercitum desolatum, vndiq; ebullientes, animarentur. Hac arte vbi corpus exanime compositum, hocque vehiculo cautè per terram peregrinam, per loca deserta & inuia deductũ, per regionem vallis *Hebron*, vbi castellum & sepultura sanctorum Patriarcharum, Abrahã, Isaac, & Iacob, vsque in hodiernum diem à fidelibus honoratur, reditum fecerũt, per dies continuos à dextris & à sinistris semper custodiam armatorum equitum & peditum habentes. Dehinc cum extincto corpore Regis in campestria *Ascalonis* applicantes, erectis signis & cuneis ordinatis, in sola virtute militari confidentes, sine impedimento & aliquo aduersariorum incursu, transisse perhibentur, quo vsque montana Ierusalem ipso die sancto celebri Palmarum vnanimiter cum regio cadauere ingressi sunt.

xxix. Eadem denique die à monte Oliuarum dominus *Patriarcha* cum Clero suo post Palmarum consecrationem descenderat: cui de templo Domini, & de vniuersis ecclesiis, fratres occurrentes, ad diem festum conuenerunt in hymnis & laudibus, in celebratione diei sancti, quo & Dominus IESVS in asello residens, ciuitatem sanctam Ierusalem ingredi dignatus est. Sic verò omnibus conuenticulis Christianorum ad id solenne in laudibus DEI congregatis, ecce *Rex defunctus* in medio psallentium allatus est: in cuius visione voces suppressæ, & laudes humiliatæ sunt; fletus tam Cleri quàm populi plurimus auditus est. Veruntamen palmarum expleto officio, & omnibus per portam, quæ dicitur *aurea*, per quam Dominus IESVS ad Passionẽ veniens, immissus est, cum Rege defuncto intromissis: decretum est communi consilio, vt statim corpus exanime sepulturæ traderetur, quod diu reseruatum etiam fœtidum diutius reseruari, graue & inconueniens ab omnibus ferebatur. Nec mora, catholicis exequiis expletis, à domino Patriarcha terræ commendatus, iuxta fratris vterini Godefridi sepulcrũ in loco Caluariæ, in vestibulo Templi Dominici sepulcri Mausolei, sicut decet Reges, in memoriam & honorem sui nominis, magno & mirifico opere, & marmore candido polito, inter cæteros sepultos promotus est; sicut & frater eius Godefridus eodem Mausolei honore sublimatus est. Iam sepulto tam clarissimo Principe Ierusalem, *Arnolfus* Patriarcha venerabilis præ dolore mortis tanti Regis, & athletæ CHRISTI, vehementi infirmitate corripitur; & spacio trium hebdomadarum malè habens, vitam finiuit, iuxta Patriarcharum sepulturam appositus.

xxx. Eodem die, quo Rex *Baldewinus* humatus est, & Arnolfus Patriarcha cœpit ægrotare, Clerus & populus tam vniuersis ecclesiæ tãto Rege ac defensore viduatus, de Regis restitutione agere cœperunt: dicentes non vtile esse consilium, vt Regẽ ac defensoris solatio locus & gens diu careret; & locus & terra à nullo defensa periret. Cumq; diuersi diuersa dicerent, tandẽ omnibus acceptũ fuit, vt *Baldewinus de Burg* in throno regni Ierusalem locaretur: eò quòd miles imperterritus, multa pericula in præsidiis pro salute Christianorum sæpè sustinuisset; & terrã Rohas strenuè ab omni assaltu hostili defensam retinuisset. Et statim acclamatum est, illum coronam regni iure recipere, & dominum Patriarcham eum in Regem procreare & promouere: Venerat enim idem *Baldewinus* ad diem festum adorare in Ierusalẽ, de omnibus, quæ acciderant, nesciu . *Patriarcha* autem adhuc viuens, licet ęgrotus, videns populi deuotionem & constantiam erga Baldewinum, quantulumcunque renitentem, & diuitias Rohas sibi sufficere protestantem, ipse assensum benignè attribuens, in Regem & dominum Ierusalem vnxit & consecrauit. Vnctus autem Baldewinus & cõsecratus in Regem, & in sanctæ Resurrectionis die præclara honoratus, honorificè est exaltatus in lætitia his diebus sacris iocundatus, & iustitiã DEI in omnibus deuotissimè operatus. Die verò statuta, sicut iustum est, & leges docent, vniuersis primoribus regni in palatium Solomonis Regis conuocatis, singulis beneficia contulit, fidem & sacramentũ ab his suscipiens, & honorificè quenque in sua remisit. Ciuitates verò, Neapolin, Samariam, Ioppen, Cayphas, castellũ S. Abrahæ, Ptolemaidem, Sagittam, Tabariam, & cæteras ciuitates & loca, quæ erant de regno Ierusalem, suo subiecit imperio, quosdam reditus eorum suis constituens primatibus, quosdam verò suæ mensæ attitulauit. Mortuo Rege Baldewi-

no & Arnolfo Patriarcha, Baldewino quoque in Regem vncto, *Germundus*, vir bonæ conuersationis, ab omni Clero & populo in *Patriarcham* eligitur; & consecratus à sanctis Pontificibus, cathedram episcopalem Ierusalem meruit obtinere, ad regendum populum Dei viui, & corroborandam nouam & sanctam ecclesiam Ierusalem.

XXXI. In anno secundo regni *Baldewini de Burg*, noui Regis Ierusalem, principis Rohas ciuitatis, quidã *Sarraceni* de regno Arabiæ, quidam etiã de gente Idumæorum, quos moderni *Bidumos* vocant, armenta camelorum super triginta millia, boum centum millia, greges ouium & caprarum inaudita millia, de terra & regione sua educentes, & ad pascua cogentes in latere regni Damascenorum, illuc prosecuti sunt herbarum copiam, licentiâ & consensu Principis terræ Damasci, pro pacto Byzantiorũ, quod ipse Dominus terræ ab eis accepturus erat. Cum tot millibus, equites & pedites supra quatuor millia, ad custodiendos greges, sunt egressi de terra Ægypti & Arabiæ in lancea & gladio, & omni pinguedine cibariorũ necessariorum. Hi dum pacificè in latere regni Damasci super gregem suum custodiam agerẽt soliciti, nec quicquam metuerent fiducia *Dochini*, Principis Damasci, cuius gratia & licentia per pascua diffusi erant cum vxoribus & pueris, sicut mos est Gentilium: fama tantorum pastorum, à terra longinqua huc progressorum, attigit aures *Gozelini* de Curcenay, qui dono Regis Baldewini, fratris Godefridi, terram & reditus Tabariæ in beneficio obtinuit, eò quòd altis parentibus ortus, filius esset amitæ Baldewini de Burg, facti Regis Ierusalem. Hic ergò Gozelinus tam innumerabili gregum comperta multitudine in loco remoto & solitudinis, *Godefrido de Burs* & de terra ciuitatis Parisiorum, viro egregio, & militi clarissimo in omni opere bellico, fratrique eius *Willehelmo* indicare non distulit; & ad inuadendũ prædam vtrosque fratres adhortatus est. Qui illius adhortationi acquiescentes, centum & sexaginta equitibus, viris bello audacissimis, & prædarum auidissimis, peditibus verò sexaginta, in arcu, lancea & gladio ferocissimis, admonitis & congregatis, profecti sunt in regionem eandem, qua pastores, & pastorum custodes, fortissimi milites Arabes, Ægyptii, Idumæi accubabant, & armenta cum ouibus & capris sp. cio sè in longitudine & latitudine vagabãtur. Vt verò ad locum peruentum est, *Gozelinus* cum quinquaginta equitibus in vna acie à dextris attitulatus est ad subueniendum: *Willehelmus* totidem in suo cuneo ordinatis equitibus, galea & lorica indutis, sinistra ex parte procul positus remansit, vt vires auxiliatrices sociis bellum insistentibus conferret. *Godefridus* de Burs sexaginta equites in sua acie retinens, cum omni comitatu robustorum peditum in medio cõstitutus, audacter pastores pastorumque magistros impetit, prædam abducere conatus; & omnibus viribus rapinæ insistens, nimium processit inter manus defensorum gregis. Quatuor millia, cornibus & signis auditis, in momento affuerunt ad excutiendos greges: qui Godefridum cum suis coronantes, grauiter cum eis commiserunt, donec Godefridus & sui paucissimi tantorum vim sufferre nõ valentes, ad quadraginta in arcu, lancea & gladio ceciderunt: viri fortissimi, & vsque ad hanc diem in omnibus præliis inuictissimi; singuli reditibus terrarum & locorum possessionibus ditati, in obsequio militari & ipsi equites sub se habentes, alius viginti, alius decem, alius quinque aut duo ad minus. Octo tantùm captiui abducti sunt, reliqui armis inimicorũ interierunt. *Willehelmus* audita vociferatione ad inuicem fortiter dimicantium, ascenso equo suo cum suis, dum subuenire vellet angustiatis, per fruteta & loca arida errore viarum retardatur; & sic sociis in magno positis periculo nequaquam succurrere valuit. *Gozelinus* verò intelligens casum & interitum suorum fortium, & ipse inter manus crudelium audacter inuolat, nullo tamen auxilio iam occisis sociis & attritis poterat prodesse. Referuntur autem supra ducentos Sarracenorũ in eodem prælio occisi esse. Pedites verò Christianorũ de sexaginta vix decem per deuia & opaca loca elapsi sunt. Contigerunt hæc damna grauissima egregiorum militum ipso die Dominicæ Resurrectionis, quando omnes viri catholici solent quiescere à laboribus & cunctis seditionibus, vacare eleemosinis & orationibus. Existimo igitur, quia hac de causa dati sunt in manibus inimicorũ, quòd tam sanctissima die rapinis inhiabant; & iccirco suorum auxilio per inuia errantium destitutos fuisse.

XXXII. Tam lacrymabili strage fortissimis viris peremtis, crudelis rumor ad Regem *Baldewinum*, ab Ierusalem profectum, & *Ptolemaide* commorantẽ, transuolat de nece et infortunio nominatorum Principum, quorum auxilio & consilio ecclesia Ierusalem confortata, multum de die in diem proficiebat. Quo audito, &

morte

morte Godefridi, dilectissimi militis, agnita, concussum est cor illius dolore vehementi, & vultus eius ab omni hilaritate decidit; ac vniuersorum corda, qui his Paschalibus feriis lætitia affluebant, in luctum & gemitum per omnes vicos & plateas ciuitatis Ptolemaidis commutata sunt. Nec mora, vniuersis incolis ciuitatis Ierusalem conuocatis in vltionem confratrum occisorum, & de vniuersis locis Christianorum habitationis, Rex cōtraxit exercitum; & vsque *Bethan* cum sex millibus veniens, tentoria sua per campestria locari iussit. Nocte eadem cœpit tædere exercitum Ierusalem & cæteros, qui conuenerant, viæ & vltionis huius, eò quòd Damascenorum ciuitas nimium vicina, & Turcorum armis munita erat. Interea dum sic hæsitarent, *Idumæi*, exterriti fama aduentus noui Regis, diffisique de ope Turcorum, & illorum fidei leuitate, decreuerunt Regi dare quatuor millia Byzantiorum pro cæde suorum: vt sic eius gratia & cōsensu deinceps securè & pacificè gregem suum custodiant, & nulla eis vis inferatur. Quod Rex consilio suorum fieri concessit, videns populi sui, proficisci nolentis, constantiam. Accepta Rex hac auri massa, *Ptolemaidem* rediit, pro anima Godefridi & pro animabus cæterorum occisorum, eleemosynas fieri constituens, & plurimas Missarum celebrationes.

Item ipso in anno secundo Regis Baldewini secundi in Sabbato sancto eiusdē Resurrectionis, qua Godefridus & prædicti milites in crastino sunt ab Idumæis trucidati: quando iugis de cœlo gratia DEI ad corroborandam fidem Dominicæ Resurrectionis, in lampade olei in Sepulcro Dominico reposita, flammam in momento suscitat ad incendendum hac nocte Paschalem cereum: quidam Peregrini circiter septingenti, qui adorato Domino IESV ante Sepulcrum ipsius venerabile, & qui viso miraculo ignis cœlitus accensi, in gaudio & hilari corde ab Ierusalem descenderant, vt fluenta Iordanis visitarent iuxta ritum fideliū, vbi iam à montanis vsque ad castellum *Cuschet* & de *Burgewins* processissent in solitudinis loco: ecce *Sarraceni* de Sur & Ascalone assunt, armis fortissimè Peregrinos incurrentes, & cum eis prælia conserentes. Peregrini sicut inermes, & multis diebus via aggrauati, cibis pro nomine IESVS attenuati, citò superati in fugam versi sunt: quos impii carnifices insecuti, trecentos in ore gladii peremerunt, sexaginta captiuos tenuerunt. His miseriis & cædibus auditis in Ierusalem & circuitu eius, *Rex* & dominus Patriarcha *Germundus* cum omnibus viris, magnis afflicti sunt doloribus. Quare milites in vltionem fidelium interfectorum sine mora dirigunt: Sed frustra hi ad arma contendunt, viamque insistunt. Nam Sarraceni post stragem hanc fugitiui facti sunt; & in mœnibus Sur & Ascalonis cum captiuis Christianis, cum spoliis Christianorum, immissi sunt. XXXIII.

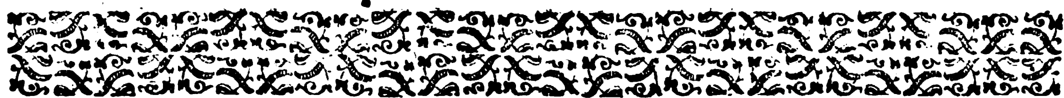

FVLCHERII CARNOTENSIS GESTA PEREGRINANTIVM FRANCORVM CVM ARMIS HIERVSALEM PERGENTIVM.

ANNO ab incarnatione Domini, millesimo nonagesimo quinto: regnante in Allemania, *Hainrico* Imperatore dicto, in Francia rege *Philippo*: cùm in vniuersis Europæ partibus mala multimoda, vacillante fide, inolescerent: præerat vrbi Romæ papa secundus *Vrbanus*, vir egregius, vita, & moribus: qui semper Ecclesiæ sanctæ statum sublimius prouehendum, super omnia consultè ac strenuè moderari satagit. Videns autem Christianitatis fidē enormiter ab omnibus, tam clero quā populo, pessundari; & terrarum principibus incessanter certamine bellico, nunc istis nunc illis inter se diffidentibus, pacem omnino postponi; bona terræ alternatim diripi; multos iniuriosè vinctos captiuari, & in carceres teterrimos truculentissimè subrui, supra modum redimi; vel intus trifariam angariatos scilicet inedia, siti, algore, obitu clādestino extingui; loca Sancta violari, monasteria, villasq; igni cremari, nulli mortalium parci, diuina & humana ludibriis haberi: audiens etiā interiores Romaniæ I. A.D. 1059.

A.D. 1095. prouincias, à Turcis super Christianos occupatas, impetu feroci perniciosè subdi: pietate compatiens; dilectionisque DEI nutu permotus; Alpes transmeando, in Gallias descendit, atq; in Aruernia Concilium legationibus competenter vndique præmonitum, apud *Claromontem*, quæ sic vocatur ciuitas, fecit coadunari, trecentis decem tam episcoporū quàm abbatum assistentium bacculis deputatis. His itaque, die adhæc prænotato, ad se conuocatis, adlocutionem dulcifluа diligenter conuentus causam innotuit. Nam sub Ecclesiæ lugentis voce querula, planctum non minimum expressit; & de mundi fluctuantis tempestatibus tantimodis, vt superius prefatum est, fide subruta, sermonem prolixū cum eis tenuit: deinceps, rogitatu supplici, cunctos exhortatus est, vt resumptis fidei viribus cum ingenti sollicitatione ad expugnandas Diaboli machinationes viriliter se animarent; & Ecclesiæ sanctæ statum crudelissime à nephandis debilitatum, in honorem pristinum competenter erigere conarentur: *Dilectissimi fratres*, inquit, *Apostolatus apice DEI permissu, orbi terræ prælatus, occasione necessaria supereminente, tanquam monitionis diuinæ legatus, ad vos DEI seruos, has in partes condescēdi Vrbanus. Et quos dispensatores ministeriorū DEI æstimaui, tales & fideles, simulationis explosa eluuione, reperiri optaui. Quod si aliquid gibbosum vel tortuosum, modestia rationis iustitiaque semota, contra legem DEI obsistat, præsente subfragamine diuino, diligenter expedire satagam. Dominus enim supra familiam suam; vt ei pro tempore pabula modesto sapore condita ministretis, vos dispensatores constituit: beati autem eritis, si fideles tandem dispensationis exactor vos inuenerit. Pastores etiam nuncupamini: videte autem ne mercenarii more fungamini. Veri ergo Pastores & bacculos semper in manibus habentes, estote; nec dormitantes, gregem vobis commissum vndique conseruate. Nam si per incuriam vestram aut negligentiam, ouem quamuis lupus abripuerit, mercedem nimirum vobis paratam apud Dominum nostrum amittetis: & delictorum flagris primitus asperrimè cæsi, postmodum verò in custodiam funestæ conuersationis truculenter subruemini.* Matth. 5,13 *Vos verò iuxta sermonē Euangelicum,* Sal estis terræ: *Quod si defeceritis, ambigitur quomodo saliatur. O quanta salitio. Vere necesse est, vos plebem idiotam, & mundi lasciuiæ supra modum inhiantem, sapientiæ sale corrigendo salire: ne delictis putrefacta, dum eam alloqui quandoque voluerit, Domino insalsa puteat: nam si vermes, hoc est peccata, causa desidiæ procurationis vestræ, in ea repererit, illico vilipensam in præcipitium spurciciarum eam subigi præcipiet. Et quia tantum perditum ei restaurare nequiueritis, vos iudicio dampnatos à familiaritate dilectionis suæ, prorsus exterminabit. Sed huiusmodi sallitorem oportet esse prudentem, prouisorem, modestum, edoctum, pacificum, scrutatorem, pium, iustum, æquum, mundum. Nam quomodo indoctus doctos, immodestus modestos, immundus mundos efficere valebit? Quod si pacem oderit, quomodo pacificabit? Aut si quis habuerit manus suas sordidatas, quomodo sordes alterius coinquinationis tergere poterit? Lectum est, etiam quod* si cecus cecum Matth. 15,14 duxerit, ambobus cauea patebit. *Cæterum vos ipsos prius corrigite, vt irreprehensibiliter subditos queatis emendare. Si quidem amici DEI vultis esse: quæ sentitis ei placita, libenter exercete: res Ecclesiasticas præcipuè in suo iure constare facite: & vt symoniaca hæresis nullatenus apud* Ioh. 2,14,15 *vos radicet, cauete: ne vendentes ac ementes pariter flagris flagellati Dominicis, per angiportus ad exterminium confusionis miserabiliter propellātur. Ecclesiam suis ordinibus omnimode liberam ab omni seculari potestate, sustentate: Decimasque DEO proprias de omnibus terræ cultibus fideliter dari facite; nec vendantur, aut retineantur. Quod qui Episcopum ceperit, omnino exlex habeatur: Quod qui monachos vel clericos vel sanctimoniales, & eorum famulos ceperit, aut expoliauerit, vel peregrinos vel mercatores, anathema sit. Raptores, & domorum combustores, & eorum consentientes, ab Ecclesia extorres, anathemate feriantur. Summo opere igitur considerandū est quà multandus sit pena, qui aliena diripit, si inferni dampnatione percutitur, qui propria nō largitur. Sic enim* Luc. 16,19 *diuiti in Euangelio memorato contigit: qui non idcirco punitus est, quod aliena abstulisset, scilicet quia rebus acceptis, seipsum male dereliquit. His vero, vt dictum est, iniquitatibus,* inquit, *Karissimi, mundum vidistis grauissimè diu confusum fuisse: adeo vt nullus in aliquibus prouinciarum vestrarum, sicut nobis à referentibus patefactum est, per inbecillitatem forsitan iustificationis vestræ, vix tutè per viam gredi audeat, quin vel die à prædonibus, vel nocte à latronibus, aut vi aut ingenio maligno in domo vel extra, subripiatur. Quapropter* Treuiam; *sic vulgariter dictam, iam dudum à sanctis patribus nostris determinatam, reformari oportet: quam firmissimè vnusquisque vestrum in episcopatu suo teneri faciat monendo flagito. Quod si aliquis siue auiditate, siue superbia seductus, eam sponte infregerit, DEI auctoritate, & huius Concilii decretorum sanctione anathematizetur.* His & aliis pluribus competenter dispositis, cuncti assistētes, tam clerus quam populus, DEO gratias agendo, dictis domini Vrbani pontificis summi, voluntariè aspirauerunt; & fideli pollicitatione decreta illa bene tenenda confirmauerunt. Sed aliud ilico, non minus tribulationis superius memoratæ, sed

& aut

& aut maius, aut pessimum, ex altero mundi climate, Christianitati obesse adiecit, A.D. 1095.
inquiens: *quoniam, o filii DEI, si pacem apud vos tenendam: & ecclesiæ iura tenenda fideliter conseruanda sustentare, virilius solito DEO polliciti estis, extat operæ pretium vt insuper ad quoddam aliud negotium DEI & vestrum, emendatione Dominica nuper vegetati, probitatis vestræ valitudinem vertetis. Necesse enim est, quatinus cum fratribus vestris in Orientali parte habitãtibus, auxilio vestro iam sæpe proclamato indigis, accelerato itinere succurratis. Inuaserunt enim eos, sicuti plerisque vestrum iam dictũ est, vsq; Mare Meditaraneũ, ad illud scilicet quod Brachiũ sancti Georgii vocant, Turci & Arabes, apud Romaniæ fines; & terras illorum Christianorum magis magisq; occupando, lite bellica iam vice septuplicata victos superauerunt, multos occidendo vel captiuando, ecclesiasq; subuertendo, regnum quoque vastando. Quos quidem si sic aliquandiu quietè permiseritis, multos latius fideles DEI supergredientur. Qua de re, supplici prece hortor, non ego, sed Dominus: vt cunctis cuiuslibet ordinis tam peditibus quàm equitibus, tam pauperibus quã diuitibus, edicto frequenti vos,* CHRISTI *præcones, suadeatis, vt ad id genus nequam, è regionibus nostratibus exterminandum, tempestiuè Christicolis opitulari satagant. Præsentibus dico, absentibus mando;* CHRISTVS *autem imperat. Cunctis autem illuc euntibus, si aut gradiendo aut transfretando, siue contra paganos dimicando, vitam finierint, peccaminum remissio præsens aderit: Quod ituris annuo, dono tanto inuestitus à DEO. O quantum dedecus si gens tam spreta, degener, & demonibus ancilla, gentem cunctipotentis DEI, fide preditam, &* CHRISTI *nomine splendidam, sic superauerit! O quanta improperia nobis ab ipso Domino imputabuntur si eos non iuueritis qui professione Christiana censentur, sicut & nos! Procedant,* inquit, *contra infideles ad pugnam iam incipi dignam, tropheo explendam: qui abusiuè priuatum certamen contra fideles consuescebant distendere quondam. Nunc fiant milites, qui dudum extiterunt raptores: nunc ritè contra barbaros pugnent qui olim contra fratres & consanguineos dimicabant: nunc æterna præmia nanciscantur; qui dudum pro solidis paucis mercenarii fuerunt: Pro honore duplici laboret, qui pro detrimento corporis & animæ se fatigabant. Quinimmò, hîc tristes & pauperes, illic locupletes; hic inimici domini, illic amici eius erunt. Ituris autem mora nõ differat iter: sed propriis locatis, sumptibusq; collectis, cessante bruma, verno subsequente, Domino preuio tramitem alacriter intrent.* His dictis, & audientibus gratanter ad hoc animatis, nihil actu tali dignius æstimantes, statim plures astantium se ituros; & cæteros absentes, inde diligenter se exoraturos spoponderunt, de quibus fuit vnus Episcopus Podiensis, *Ademarus* nomine, qui postea vice fungens Apostolica, cunctũ DEI exercitum prudente. & consultè rexit, & ad negotia peragenda viuaciter animauit. Taliter in Cõsilio, quæ diximus statutis, & ab omnibus benè confirmatis, absolutionis benedictione data, tunc discesserunt; & hoc nescientibus post modum ad mansiones suas regressi, pro vt gestum fuerat dilucidè diuulgauerunt. Quod vt passim per prouincias edictum est, iurisiurandi firmitudine pacem, quam dicunt *Treuiam*, inuicem tenendam constituerunt. Deinceps verò multi cuiuslibet artis fungentes officio, comparata remissione peccatorum, se profecturos, defæcatæ mentis intentione, deuouerunt, quorsum ire iussum fuerat. O quàm dignum erat & amœnum, nobis omnibus Cruces illas cernentibus, vel sericas vel auro textas aut quolibet genere pallii decoras, quas in clamidibus suis aut birris siue tunicis, Peregrini, iussu Papæ prædicti, post votum eundi, super humeros suos consuebant. Sane pugnatores DEI meritò victoriæ signo insigniri & muniri debebant, qui ob honorem eius ad præliandum se præparabant: Et qui significans sub agnitione fidei circa se sic pinxerunt; denique diriuatum significatum verius adepti sunt: Speciem insignierunt, vt rem speciei consequerentur. Patet & quidem, quia meditatio bona, bonum opus machinatur agendum: opus verò bonum, salutem lucratur animæ. Quod si bonum est, bene meditari; melius autem est post cogitatum, opus iustum patrari; optimum est, ergo compendium salutare, quod per dignam actionem animæ victui nactum est. Vnusquisque igitur bonum cogitet, quod opere digno meliorando compleat: vt optimum quod non deficiat in æternum, emeritus tandem miles percipiat. Taliter *Vrbanus*, vir prudens & venerandus, est meditatus opus, quo postea floruit orbis. Nam pacem renouauit, Ecclesiæque iura modos in pristinos restituit: sed & paganos de terris Christianorum, instinctu viuaci effugari conatus est. Et quoniam cuncta quæ DEI sunt exaltare omnimodè studebat, omnes ferè paternitati suæ, sub obedientia libenter se dediderunt. Sed diabolus qui ad detrimentum hominum semper insistere nititur, & veluti leo quærit circinando quem deuoret: huic aduersarium quendam nomine *Guibertum*, superbiæ stimulo irritatum, ad confusionem populi concitauit: qui dudum Imperatoris Baioariorum proteruitate suf-

A.D. 1095. fultus, dum prædecessor *Gregorius*, qui & *Hildebrannus*, in sede iure habebatur, apostolicatus officium vsurpare cæpit: ipso Gregorio à foribus basilicæ sancti Petri excluso. Et quia peruersè sic egit, populus eum melior cognoscere noluit. *Vrbano* autem rectè electo, & ab episcopis Cardinalibus consecrato, maior & sanctior pars populi, post Hildebranni excessum, obediendo aspirauit. *Guibertus* autē sustentamine Imperatoris prædicti, & plerorumque ciuium Romanorum irritamento animatus, Vrbanum quamdiu potuit à monasterio sancti Petri alienum fecit. Sed dum ab ecclesia illa sic eliminatus erat, per regiones incedens, populū in aliquantis deuium DEO conciliabat. Guibertus vero ob ecclesiæ principatum turgidus, Papam procliuem oberrantibus se ostentabat; & Apostolatus officium, licet iniustè, inter consentientes exercebat; & Vrbani facta tamquam irrita vili pendebat. Vrbanus tamē eo anno, quo primitus Franci, Hierusalem ituri, per Romam transierunt, totam omnino potestatem Apostolicam adeptus est: auxilio cuiusdam nobilissimæ matronæ *Matildis* nomine, quæ in Romana patria tunc potestate multâ vigebat. Guibertus vero tūc in Alemannia erat. Itaq; duo Papæ Romę præerāt: Sed cui horum obediretur, à quam plurimis ignorabatur, vel à quo consilium posceretur, vel quis ægrotis mederetur. Alii huic; alii alteri fauebant. Pro vtaspectibus hominū patebat, Vrbanus prosperior & iustior erat: putandus est rectè fortior, qui cupiditates, tanquam hostes subicit. Rauennę vrbis Guibertus episcopus erat, honore & diuitiis opulentus valde splendebat; mirandum, quare sibi tam locupleti tantū non sufficiebat. Qui etiā ab omnibus exemplar iustæ actionis & humilitatis considerari debebat, cur temerè philopompus, inuadere præsumpsit regendum sceptrum imperii DEI? Sanè non est vi rapiendum; verùm cum ratione & deuotione suscipiendum. Debet susceptor non pro honore tumere, scilicet cōmissum sibi fideliter procurare; & quę dignitati honoris tanti pertinent, si dispersa fuerint, oportunè regregare. Nec mirum si mundus tunc inquietaretur totus & conturbaretur: quoniā si Romana ecclesia, in qua principalitas correctionis vniuersæ Christianitatis obtineretur, turbine quolibet confunditur, confestim accidit membra sibi subdita, à capitaneis fibris dolore diriuato, passibiliter compatienter debilitari. Ea enimverò Ecclesia, mater scilicet nostra, lacte cuius educabamur, documento instrui valebamus, consilio muniebamur, ab illo superbo Guiberto, vehementer percussa erat. Cumq; caput sic tritum est, continuò membra læsa sunt. *Si caput ægrotet, cætera membra dolent.* Sed quia capite sic læso, etiam membris marescentibus dolore diriuato: quia in partibus omnibus Europę, pax, bonitas, fides, in ecclesiis & extra, tam à maioribus quàm minoribus, viriliter subigebantur: necesse erat, vt malis tantummodis dimissis, monitione à Papa Vrbano sic exorsa, contra paganos, saltem certamina inter se & contra se dudum consueta, distenderent. Nunc igitur ad inceptum reuerti, congruum est. Nam de iter agentibus Hierosolimam & quid euntibus accidit; & quantum res & labor ipse paulatim, iuuante DEO, proficiendo claruit, decet amplius nescientibus enucleari: quod ego ipse *Fulcherius Carnotensis*, cum ceteris Peregrinis iens, postea, sicut oculis vidi, diligenter & sollicitè in memoriam posteris collegi.

II. Anno ab incarnatione Domini millesimo nonagesimo sexto, mense Marcio, post *Concilium*, de quo dictum est, *Aruernicum*, quod in

A.D. 1096. mense Nouembri dominus *Vrbanus* tenuit, alii paratu perniciores aliis, iter sanctū carpere ceperunt: alii quidem mense Aprili, vel Maio, vel Iunio, siue Iulio, nec non Augusto seu Septembri atque Octobri, pro vt sumptuū oportunitas occurrit, subsequuti sunt. Quo anno pax & ingens abundantia frumenti & vini, per cuncta terrarum climata exuberauit: disponente DEO, ne panis inopia in via deficerent, qui cum Crucibus suis, iuxta eiusdem præcepta, eum sequi elegerant. Et quia competens est principum sic peregrinantium nomina in memoria teneri: *Hugonem magnū* Philipi Regis Francorum fratrem nomino; qui primus heroum mare transiens, apud *Duratam* vrbem in Bulgaria cum suis allitauit: sed imprudenter cum agmine raro vadens, ibi ab ipsis ciuibus captus est; & vsque ad Imperatorem Constantinopolitanum perductus: vbi per aliquantum temporis, non omnino liber moratus est. Postque eum *Buiamundus* Apulus, Roberti Guischardi filius, origine tamen Normannus, per eundem tramitem, cum exercitu suo meauit. *Godefridus* quippe Dux Regni Lotariensis, per Vngarorum patriam iuit cum gente multa. *Raymondus* verò comes Prouincialis, cum Gothis & Gasconibus; *episcopus quoque Podiensis*, per Sclauoniam transierunt. *Petrus heremita* quidam, multis sibi adiectis peditibus, sed militibus

militibus paucis, primitus per Vngariam perrexit: cuius gẽtis postea satrapha fuit quidam *Galterius, sine pecunia* dictus: miles quidem optimus, qui postea intra Nicomediam & Niceam vrbes, cum multis consociis suis, à Turcis occisus fuit. Mense verò Septembri *Robertus* Normanniæ comes, Guillermi regis Anglorum filius, iter arripuit, collecto sibi exercitu magno de Normannis & Anglis atq; Britannis: cũ quo ruit etiam *Stephanus* comes Blesensis Theobaldi filius, & *Robertus* comes Flandriæ; adiectis his, & multis aliis nobilibus. Itaq; tanto collegio ab Occidentalibus partibus procedẽte, paulatim per viã, diatim, de innumera gẽte cõcreuit exercitus exercituum vndiq; conuenientiũ, vt de linguis pluribus & regionibus multis videretis multitudinem infinitam. Non tamen omnes in vnum exercitus congregati fuerunt, donec ad Niceam vrbem peruenimus. Quid ergo dicam? Insulæ marium & omnium terrarum regna concussa à DEO sunt: vt sit credendum adimpleri Dauidis prophetiam qua in Psalmo dixit: *Omnes gentes quascunq; fecisti, venient, & adorabunt corã te Domine:* & vt deinde iure tandẽ dicant illuc peruenientes: *Adorabimus in loco vbi steterũt pedes eius.* De hoc itinere, etiã plurimã in Prophetiis legimus. O quantus erat dolor! quanta suspiria! quot ploratus! quot lamenta inter amicos! cum maritus derelinqueret vxorem suam sibi tam dilectam; pueros quoq; suos, possessiones quantaslibet, vel patrem, vel matrẽ, aut fratres, aut parentes. Et quamuis tot lachrymæ pro amicis ituris sic ante eosdem, ab oculis remanentium funderentur; nequaquã proinde mulcebantur, quin propter amorem DEI, cuncta quæ possidebant relinquerent; indubitanter credentes centuplum illud percipere, quod Dominus promisit sequentibus se. Tunc coniux coniugi, ponebat terminum reuertendi: quod si vixerit, infra tres annos ad eam repatriabit: commendabat sic eam Domino, osculũ porrigens, & pollicens se rediturum. Illa autem timẽs non amplius videre eum, nõ valebat præ dolore se sustentare, quin ad terram rueret exanimis; lugens pro amico suo, quem perdit viuum, quasi iam mortuũ: ille verò tamquã nil pietatis habẽs, & tamen habens; nec fletui vxoris suæ, neq; filiorum neq; amicorum quorumcumq; cõdolens, & tamen clam condolens; sed duro animo constans, abibat. Tristitia remanentibus; gaudiũ autem euntibus erat. Quid dicere possimus inde? *A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris.* Igitur nos Franci occidentales per Italiã, excursa Gallia, transeuntes, cum vsq; *Lucam* peruenissemus, inuenimus prope vrbẽ illam *Vrbanum* Apostolicũ, cum quo locuti sunt comes Robertus Normannus, & comes Stephanus; nos quoque cæteri qui voluimus. Et ab eo benedictione suscepta, gaudentes *Romã* iuimus. Et cum in basilica beati Petri introissemus, inuenimus ante altare homines *Guiberti*, Papæ stolidi, qui oblationes altari superpositas, gladios suos in manibus tenẽtes, iniquè arripiebant: alii verò super trabes eiusdẽ monasterii cursitabant; & inde deorsum vbi prostrati orabamus, lapides iaciebant. Nam cũ viderent aliquem Vrbano fidelem, ilico trucidare eum volebant. In arche autem vna monasterii inerant homines Vrbani, qui eam sollicitè custodiebant in ipsius Vrbani fidelitatem; & aduersantibus sibi, pro vt poterant, obsistebant. Satis proinde doluimus, cum tantam nequitiam ibi fieri vidimus: sed nil aliud facere potuimus, nisi quod à Domino vindictã inde fieri optauimus. Nec mora inde facta, multi qui nobiscum illuc vsq; venerunt, ad domos suas ignaui redierunt. Nos autem per mediã *Campaniam* & *Apuliam* euntes, peruenimus *Barrum*, quę ciuitas optima, in maris margine sita est: ibiq; in ecclesia sancti Nicholai fusis ad DEVM precibus nostris, portũ tunc adeuntes sine mora transfretare putauimus; sed absentibus nautis, & preuaricante fortuna: tempus etiam tunc erat hyemale, quod nobis nociuum obiecerunt: oportuit *Rotbertum* comitem *Normaniæ* in Calabriam diuertere, & toto brumali tẽpore illic hyemare. Tunc tamẽ comes *Flandrensis Rotbertus* cum cohorte sua trãsfretauit. Tunc plurimi de pauperibus vel ignauis, inopiam futuram metuentes, arcubus suis venditis, & baculis peregrinationis resumptis, ad mansiones suas regressi sunt. Qua de re viles tam DEO quam hominibus facti sunt: & versum est eis in opprobrium. *Anno igitur Domini millesimo nonagesimo septimo*, reducente verno tempore mensem Martium, comes statim Normannus, & comes Stephanus Blesensis, qui iuxta eum similiter tempus expectauerat oportunum, mare repetierunt. Et classe parata, nonas Aprilis, quod tũc die sancti Pascha euenit, apud portum *Brondusianum* rates cum suis conscederunt. O quam incognita & inuestigabilia sunt iudicia DEI! Vidimus enim nauim vnam inter cæteras, quæ non supereminente occasione aliqua, per medium, subito euentu prope litus maris subcrepuit: vnde ferè, quadringenti vtriusq; sexus demersi perierunt; de quibus laus

A.D. 1096. — Psal. 85. 8. — Psal. 117. 22. — III. A.D. 1097.

A.D. 1097. iocunda Deo statim sonuit. Nam cum corpora iam mortua qui circunstabāt prope posse recollegissent, inuenerunt in carnibus quorundam, scilicet super spatulas, Crucis in modum notas insignitas: nam quod in pannis suis viui gestauerunt, competebat, Domino volente, in ipsis in seruicio suo sic præocupatis, idem signū victoriosum sub fidei pignore permanere: etiam patefieri considerantibus, tali miraculo merito dignum erat eos, defunctos sub misericordia Dei, iam quietem vitæ perhennis adeptos fuisse: vt verissimum pateret id compleri quod scriptum est. *Iustus qua morte praeocupatus fuerit, in refrigerio erit.* De reliquis autem iam cum morte luctantibus, vix pauci vitam retinuerunt. Equi verò & muli sub vndis extincti sunt: pecunia quoque multa perdita est. Quod infortunium cum videremus, pauore grandi confusi sumus, in tantum vt pleriq; cordis debiles nondū naues ingressi, ad domos suas reuerterentur, peregrinatione dimissa, dicentes nunquam amplius in aquā sic deceptionē se infigere. Nos autem in omnipotenti Deo spem nostram penitus ponentes, artemonibus sursum leuatis, tuba sonante multa Devm proclamando, & gubernante ipso, in pelagus nos impegimus, vento aliquantulū flante. Cumq; per tres dies vento deficiente in fluctibus altis detineremur, in quarto die iuxta vrbem *Duratū*, quasi decem miliariis interstantibus, portui sanè applicuimus: duo tamen portus, classem nostrā susceperunt. Tunc autē quidē iter siccū letabundi resumpsimus; & ante vrbē prefatā postea perreximus. Itaq; Bulgarorū regiones, per montiū prærupta, & loca satis deserta transiuimus. *Demonis* ad flumē rapidum cū venimus omnes, quod sic ab incolis terræ vocitatur: & merito: vidimus enim in illo flumine diabolico quàm plures, dū vadare pedetentim sperabant, torrētis impetu diro, quod nullus cernentiū iuuare poterat, mersu repētino perire: qua de re, lachrymas multas ibi pietate dimisimus: & nisi equites cū equis dextrariis, inuaso illo peditibus auxiliū ferrēt, multi modo simili, vitā ibi perderent. Tūc iuxta ripam castra nostra metati sumus: & ibi vna nocte pausauimus. Montes vasti nobis vndiq; præerāt, in quibus nemo incola parebat. Manè quidē, aurora clarescente, classicis sonantibus, iter nostrū arripuimus: conscendendo montē, quē *Bagulatū* nuncupāt. Postea verò, montanis postpositis, tandē peruenimus ad flumen, quod vocatur *Baldarius*. Et quod antea nisi nauigio transiri solitū erat, opitulante Deo, qui suis semper vbiq; præsens subuenit, letanter vadando transmeauimus. Quo transito, sequenti die ante vrbem *Thessalonicam*, bonis omnibus habundantem, tentoria tendimus nostra.

IV. Mora autem per quatuor dies ibi facta, deinde *Macedoniam* transigentes, per vallem *Philipensium*, postq; *Lucretiam & Crisopolim* atque *Cristopolim* cæteras quoq; vrbes per quæ sunt in Græcia, *Constantinopolin* peruenimus. Ibi quidē ante vrbē tentoriis nostris extensis, per quatuordecim dies lassitudinē nostram releuauimus. Et quia ciuitatem illam ingredi non quiuimus, quoniam Imperatori nō placuit: timebat enim ne fortè aliquid dampnum ei machinaremur: stipendiū quotidianum extra muros allatum nos emere oportuit, quod præcepto Imperatoris nobis ciues afferebant. Nec permittebat Imperator introire in ciuitatem multos insimul: sed honoratim, vel quinq; vel sex de potentioribus, ad horam in ecclesiis ingredi sinebat. O quanta ciuitas nobilis & decora! quot monasteria, quotq; palacia sunt in ea, opere miro fabrefacta! quot etiā in plateis vel in vicis opera, ad spectandum mirabilia. Tædium est quidem magnum recitare quanta sit ibi opulentia bonorum omnium, auri & argenti, palliorū multiformiū, sanctarumq; reliquiarū. Omni etiam tempore nauigio frequenti, cuncta hominū necessaria illuc afferuntur. Ibi insuper, vt spero, ferè viginti milia spadones, assidua habitatione cōuersantur. Cùm autem nos satis fatigatos requie recreassemus, tunc Optimates nostri, accepto consilio, facti sunt homines Imperatoris: & pepigerūt fœdus cum ipso, sicut iam ipse postulauerat ab eis; quod similiter iam fecerāt sub iureiurādo, qui nos in itinere ipso antecesserant, *Buamundus* scilicet, & dux *Godefridus*: comes autem *Raymondus* hoc facere tunc recusauit: Comes verò *Flandriæ*, sic sicut alii, iusiurandum fecit. Nam erat eis necesse vt taliter cū Imperatore amicitiam solidarent; vt tutius quærerent, & acciperent ab eo consilium & auxilium, præsens & futurum, tam sibi, quàm omnibus qui nos secuturi erant, per eundem tramitem. Quibus idcirco ipse Imperator præbuit de nummismatibus suis quantum placuit; de equis, & de palliis & de pecunia sua, qua nimis indigebant ad tantum iter explendū. Hoc expleto, mare, quod *Brachium sancti Georgii* vocatur, transfretauimus. Tunc ad *Nicæam* vrbem properauimus: quoniam obsidione Buamundus, & dux Godefridus,

A.D. 1097.

defridus & comes Raymondus, & comes Flandriæ à medio Maii iam obsidebant quam vrbem possidebant *Turci* orientales Pagani acres animi, & arcubus sagittarii. Hi quidem de Perside iam à quinquaginta annis, Euphrate fluuio transito, terram Romaniæ totã vsq; Nichomediã vrbem sibi subiugauerant. O quot capita cesa, & ossa occisorũ vltra Nicomediam in campis iacentiũ tunc inuenimus! quos ipso anno, ignaros, & vsui sagittario modernos Turci peremerãt: vnde moti pietate, satis lachrymas fundimus. Cumq; audissent qui Niceã vrbẽ iam obsidebant, venire principes comites nostros, *Rotbertum* scilicet Normannũ, & *Stephanum* Blesensem, gaudenter eis & nobis obuiam venerunt; & vsq; ad locum vbi tabernacula nostra extendimus, ante vrbem in partem Australem, deduxerunt. Iam semel Turci congregati se parauerant, volentes vel obsidionẽ ab vrbe si possent excutere, vel de militibus suis vrbem melius munire: sed à nostris fortiter & ferociter repulsi, occisi sunt ex eis ferè ducenti. Cùm autem viderent Francos tam animosos, & probitate validissimos, secesserunt refugi in Romaniam interiorem, quo adusque tempus opportunius aggredièdi eos sentirent. Nos quippe in ebdomada Iunii prima, postremi ad obsidionem venimus. Tunc de exercitibus plurimis, vnus illic exercitus effectus est, quorum centum milia loricis & galeis muniti erant: Quem, qui de numero sapiebant, sexies centum milia ad bella valentium esse æstimabant: exceptis inhermibus, videlicet clericis, monachis, mulieribus, & paruulis. Quid igitur insuper? Si omnes qui de domibus suis egressi votum iter iam inceperant simul illic adessent, procul dubio sexagies centum milia bellatorum essent. Sed alii de Roma; alii de Apuleia, alii verò de Vngaria, vel Sclauonia, labore recusato, domos suas redierant: vel in locis multis, milibus multis occisis; & nobiscum multi eundo infirmati, vitam finierãt defuncti. Multa cymiteria videretis in callibus & in campis, in lucis, de Peregrinis nostris sic sepultis. Sciendum, quia quamdiu Niceam vrbem circũsedimus, nauigio marino, cõsensu Imperatoris, victus nobis ad emendũ illuc est allatus. Tũc Heroes nostri fecerũt machinas fieri, arietes, scrofas, turres ligneas petrarias. Distendebantur arcubus sagittæ, iaciebantur lapides; hostes nobis nosq; illis vicem certaminis, pro posse reddebamus. Sæpe cum machinis illis armati vrbem assilliebamus; sed muro forti nobis obstante, cassabatur assultus: Sæpe de Turcis, Sæpe de Francis, sagitis vel lapidibus percussi, interibant. Verè doleretis, & pietate suspiraretis, cum aliquem de nostris prope murũ quoquomodo trucidassent; & summissis vncis ferreis quos viuibus deorsum dimittebant, corpus interempti; aliquando loricati, sursum ad se rapiebant, quod nullus nostrum audebat nec poterat ab eis extorquere: Corpore tunc expoliato, cadauer foras iaculabantur. Sed cũ quinq; septimanis vrbem circumsedissemus; & multotiens assultibus Turcos pauidos fecissemus: facto interim placito per legationes apud Imperatorẽ, callide reddiderũt ei vrbem, cum iã ipsa vi & ingeniis valde coercita esset. Tunc Turci intromiserunt in eã *Turcopulos* ab Imperatore missos, qui vrbẽ cum pecunia interna, domino suo Imperatori, sicut eis preceperat, seruauerunt. Quapropter pecunia illa retenta, iussit Imperator de auro suo & argento atq; palliis proceribus nostris dari: peditibus quoq; distribui fecit de nummis suis æneis, quos vocant *tartarones*. Die quidẽ illo, quo Nicea sic est comprehẽsa, siue reddita, vnius mensis solsticio repercussus est: tertioq; Kal. Iulii, cum Barones nostri ab Imperatore cõcessum abeundi accepissent, à Nicea discessimus interiores Romaniæ regiones adituri. Sed cũ per duos dies iter egissemus nostrum, nunciatum est nobis quod Turci, prætentis nobis insidiis, in planis per quæ transituros nos arbitrabantur, præliaturi expectabãt. Hoc autẽ cum audiuissemus, nihil ob id audacitatis amisimus. Sed cũ sero illo speculatores nostri plures ex illis à longè vidissent, statim nos inde monuerunt: propter quod tentoria nostra nocte illa excubiis vndiq; conseruari fecimus. Manè autem facto, quod accidit Kal. Iulii, sumptis armis, & monente cornu, aduersus eos per alas consequuti, tribunis & centurionibus cohortes & centurias ducentibus, vexillis leuatis, ordinatè ire cepimus. Hora diei secunda, ecce præcursores eorũ speculatoribus nostris appropiauerunt. Quod cum audissemus, protinus tẽtoria nostra, iuxta quoddam arundinetum, metari fecimus, vt expeditius clitellis, id est sarcinis, depositis promptiores ad preliandum essemus. Quo facto, en Turci, quorũ princeps & Admiratus erat *Soliman*, qui Niceam vrbem & Romaniam in potestate sua tenebat, congregatis sibi Turcis ab Orientalibus partibus, qui triginta dierũ itinere & eoamplius, in auxiliũ eius mandati venerant: Aderantq; cũ eo quã plures Admirati, videlicet ***Amudaradigiũ, Miriatos, Comardigũ, Amirchai, Lachin, Boldan***

A.D. 1097. *gis Caradigum* multique alii: qui omnes in simul erant trecenta & sexaginta millia pugnatorũ scilicet sagitariorum. Mos enim eorũ est, talibus vti armis. Equites erãt omnes; Nos autẽ vtrũq;, pedites & equites. Sed nobis tunc deerãt, dux *Godefridus*, & comes *Raymondus*, atq; *Hugo magnus*: qui per duos dies insipienter se à nobis subtraxerant cum gente maxima, tramite bifurco: vnde nobis dampnum inrestaurabile accidit, tam de nostris occisis; quàm Turcis non retentis, vel interfectis. Sed quia tardè legatos nostros inde habuerunt, ideo tardè nobis succurrerunt. Turci autẽ audacter vlulatibus cõcrepãtes, pluuiã sagittarũ vehemẽter nobis iacere cepe-ũt. Sed ictibus tã crebris nos stupefacti, mortuiq;, & multi lesi, mox timidi versi sumus in fugam: nec erat mirandũ; quia cunctis nobis tale bellũ erat incognitũ. Iamiamq; ex altera parte arundineti, agmina densa ex eis ad vsq; papiliones nostros vehemẽter irruerant, qui de rebus nostris intus arripiebant, & de gente nostra occidebant: cum fortè, disponẽte DEO, Hugonis magni & comitis Raymondi & ducis Godefridi præcursores, tali infortunio à posteriore parte accurrerũt: & cum vsq; ad tentoria nostra iã fugati fuissemus, statim qui ingressi fuerant à papilionibus se remouerũt: putantes propter eos tam cito nos regredi: sed quod audaciam vel probitatẽ suspicati sunt pauorẽ nimiũ sperare possent. Quid dicam? Nos quidẽ in vnũ conglomerati, tamquam oues ouili clausæ, trepidi & pauefacti ab hostibus vndiq; vallabamur, vt nullatenus aliquorsum procedere valeremus. Quod nobis visum est propter peccata nostra sic contigisse. Nam quosdã luxuria polluebat; quosdã verò auaricia, vel superbia vitiabat. Clamor erat ingens æthera feriens, virorũ ac mulierum atq; infantiũ, necnon & Paganorũ qui super nos irruebant. Iamq; nulla spes erat vitæ. Tunc reos & peccatores nos omnes esse fatebamur, misericordiã à DEO deuotè postulantes. Aderat ibi *episcopus Podiensis*, patronus noster, & quatuor alii: aderantq; sacerdotes quam plurimi, albis induti vestimentis, qui Dominum humillimè deposcebant, vt virtutẽ hostiũ prosterneret; & nobis dona misericordię suę infunderet: plorando cantabãt; cantantes orabant. Tũc currebant multi ad eos, qui confestim mori timentes cõfitebantur eis peccata sua. Tunc nostri proceres, *Robertus* Normaniæ comes, & *Stephanus* Blesensis, & comes *Flandriæ Buaumũdus* quoq; pro posse eis resistere, & eos sepe nitebãtur inuadere: ipsi quidem à Turcis fortiter impetebantur. Sed forsitan supplicatione nostra Dominus placatus: quia nec nobilitatis pompæ, nec armis lucidis triumphare fauet; sed menti piæ & virtutibus diuinis munitæ, in necessitate piè subuenit: paulatim vigorem tunc nobis præstitit, & Turcos magis magisq; debilitauit. Nam visis cõsociis nostris, qui postremi properabant ad adiuuandum nos, laudantes DEVM audaciam resumpsimus; & per turbas & cohortes eis resistere nisi sumus. Heu! quot de nostris die illo post nos lentè venientes in via occiderunt! A prima diei hora vsq; ad sextam, nos, vt dixi, angustè coërcuerunt: sed tunc paulatim nobis animatis & de nostris sociis concretis, affuit mirabiliter Diuina gratia; & quasi momẽto subitaneo, Turci omnes visibus nostris dorsa fugitiui verterunt. Nos vero post eos vehementer vociferantes, per montes & valles persecuti eos sumus: quos fugare non cessauimus, donec anteriores nostri cursores ad tentoria eorum peruenerũt: vbi, alii de rebus eorũ, & de tentoriis ipsis onerauerũt eorundẽ equos & camelos plures, quos pro timore illic reliquerãt: alii verò Turcos fugientes vsq; ad noctẽ persecuti sunt. Sed quia famelici & fatigati erant equi nostri, paucos ex eis retinuimus. Grande autẽ miraculum DEI fuit, quod die crastino & tertio nõ cessauerũt fugere; quãuis eos nullus, nisi solus DEVS amplius fugaret. De tanta autẽ victoria nos facti lætissimi, DEO gratias omnes exsoluimus, quia noluit iter nostrũ omnino adnichilari; sed ad honorẽ sui & Christianitatis, honorabilius solito prosperari: vnde ab Oriẽte vsq; ad Occasũ fama personabit perhennis. Tũ quidẽ, post eos iter nostrũ modestè calcauimus. Turci verò ante nos fugiẽtes, cateruatim mãsiones per Romaniã sibi quęsierũt. Tũ perreximus *Anthiochiã*, quam prænominant *peruam*, in prouincia Psidie; deinde *Yconium*: in quibus regionibus, sepissimè pane cibariisque satis indiguimus. Nam Romaniam, quæ terra est optima & fertilissima bonorũ omniũ, inuenimus valde à Turcis vastatã & deploratam. Multotiens tamẽ videretis tantam gentis multitudinẽ de raris culturis, quas interdum per loca inueniebamus, bene refocillari supplemento illius DEI qui de quinque panibus, & duobus piscibus, quinque milia hominum cibauit. Inde satis lætabamur; & congaudentes, dona misericordiæ DEI hæc esse, profitebamur. Tunc autem verè vel rideretis vel forsitan pietate lachrymaremini, cum multi nostrûm iumentis egentes, quia de suis iam multa perdiderant, verueces,

carpas

capras, sues, canes, de rebus suis, scilicet pannis vel panibus, seu qualibet sarcina peregrinorum vsui necessaria onerabant: quarũ bestiolarũ terga videbamus, mole fascis grauis, esse corrupta: Equites, etiam supra boues cum armis suis interdum scandebant. Sed quis vmquam audiuit tot tribus linguæ in vno exercitu, cũ ibi adessent Franci, Flandri, Frisi, Galli, Britoni, Allobroges, Lotharingi, Allemani, Baioarii, Normanni Scoti, Anglici, Aquitani, Itali, Apuli, Yberi, Daci, Græci, Armeni. Quod si vellet me alloqui Britannus vel Teutonicus, neutro respondere saperem. Sed qui tot linguis diuisi eramus, tanquam fratres, sub dilectione DEI, & proximi, vnanimes esse videbamur. Nam si de rebus suis aliquis aliquid perderet, per quam plurimos dies id diligenter tamdiu qui inuenisset deferret secum, donec inquirendo illum qui perdidisset, reperiret; & inuentum libenter redderet: hoc enim competit his, qui iustè peregrinantur. A.D. 1097.

VII. Cùm autẽ ad *Eracleã* vrbem peruenissemus; vidimus signum in celo quoddam, quod alburno splendore fulgens tunc apparuit in modum ensis figuratũ, cuspide versus Orientem protento. Sed quid futurum promittebat nesciebamus: sed præsentia & futura Domino cõmittebamus. Ad oppidũ optimũ quoddã quod *Mariscum* nominatur, tũc profecti sumus, vbi per tres dies quieuimus: sed cum ex hinc viam vnius diei procul cessemus; & nõ longè ab Antiochia Syriç, sed quasi tribus diebus essemus, ab exercitu discessi: & cum domino *Balduino* comite, Godefridi ducis antefati fratre, in sinistræ parte prouinciæ diuertimus. Erat quippe miles quàm optimus, probitate & audacia valde famosus: qui antea relicto exercitu cũ illis quos secum duxit, vrbẽ, quam dicunt *Tharsum* Ciliciæ, ausu magno ceperat, quã tamen *Tancredo* violenter abstulit, qui iam in ea homines suos, Turcis ei cõsentiẽtibus, intromiserat. Relictis itaq; ibi custodibus, Balduinus ad exercitũ rediit. Itaq; cõfidens in Domino, & in valore suo, collegit secũ milites paucos, proficiscens versus Euphraten fluuiũ: & comprehendit ibi castra plurima tã vi quã ingenio; interq; vnũ cępit per optimũ, quod vocatur *Turberes*: hoc pacificè reddiderũt ei qui in eo habitabãt Armeni, & alia plurima huic subdita. Cũ autẽ fama de eo longè lateq; iã circumuolasset, misit ad eũ legationẽ qui Princeps erat ciuitatis *Roais* id est *Edessa*, quę satis est nominata, & de bonis terrę vberrima. Est illa in Mesopotamia Syriæ, trans flumen prædictũ Euphratẽ, viginti ferè miliariis; & ab Antiochia distans, quasi centũ vel paulo plus. Mãdatus est itaq; Balduinus vt illuc iret; & efficerẽtur inuicẽ amici, quamdiu ambo viuerẽt, tanquã pater & filius: quod si dux ipse Edessenus fortè obiret, statim Balduinus, ac si filius eius esset, vrbẽ & terram suam, quãtamcumq; possidebat, in hereditate possideret. Non enim habebat filiũ nec filiã. Et quoniã à Turcis se defẽdere nõ poterat, volebat Græcus ille & se & terrã suam ab ipso Balduino defendi, quẽ & milites suos bellatores audiuerat esse probissimos. Hoc audito postquã legati iureiurando fecerũt eum inde credulũ, cum minimo exercitulo suo, scilicet octoginta militibus, pergens transiit Euphratẽ: quo transito, nocte tota perproperè prope castra Sarracenorũ, hinc & inde linquentes ea, valde pauidi perreximus. Quod cum audissent Turci qui in *Samosatẽ* oppido forti erant, insidias nobis in via, per quã ituros nos opinabantur, prætenderũt. Sed cũ nocte alia, quidã Armenus in castello suo diligenter nos hospitatus fuisset, intimatũ est nobis quod ab hostibus illis insidiãtibus pręcauere nos oportebat: quapropter diebus duobus illic delituimus. Sed cũ tantam morã fastidirẽt illi, die tertia subito insultu de loco insidiatorio prosilierũt; & ante castellũ in quo eramus, signis leuatis accurrerunt; & prædam quã in pascuis ibi reperierunt, ante conspectum nostrũ arripuerunt. Nos autẽ contra eos egressi, quia pauci eramus, bellare cũ eis non quiuimus: qui cum nobis sagittas iacere ceperunt, nullũ de nostris, iuuãte DEO, sauciauerunt: Ipsi autẽ vnum de sociis suis occisum lancea, in cãpo reliquerunt, cuius equum, qui eum subuertit, retinuit. Tunc abierunt; nos autem ibi remãsimus. Sequenti vero die iter nostrum resumsimus. Miraremini, cũ ante castra Armeniorũ transiremus, & nobis obuiã cũ Crucibus & vexillis, pro amore CHRISTI humillimè procedebãt; & pedes nostros & pannos osculabãtur: eò quòd audierãt nos à Turcis eos defensuros, sub quorũ iugo tãdiu depressi fuerãt. Peruenimus tãdẽ *Roais*: vbi princeps vrbis predictus, & vxor sua, vnà cũ ciuibus suis, gaudẽter nos susceperũt: & quod Balduino polliciti fuerãt, indilatè cõpleuerũt. Cũq; per quindecim dies illic morã fecissemus, ciues vrbis machinati sunt principem illum scelestè occidere; & Balduinũ in palatio ad dominãdũ sublimare. Odio enim eũ habebãt. Dictũ est, & factũ est. Vnde Balduinus tamẽ, & sui, valde cõtristati sunt, quia pro eo

A.D. 1097. indulgẽtiã impetrare nequiuerũt. Cùm autẽ principatũ illius, dono ciuiũ Balduinus suscepisset, protinus aduersus Turcos, qui in patria erat, litem bellicã mouit; quos multotiens vel victos vel occisos superauit. Contigit tamen de nostris plures à Turcis interemptos fuisse. Ego vero *Fulcherius Carnotensis*, capellanus ipsius Balduini eram. Volo autem de exercitu DEI, sermonem quem deliqui resumere.

VII. Mense Octobri, peruenerunt Franci *Antiochiam* Syriæ, flumine transito quod *Fernum*, vel *Orontem* nominant. Ante vrbem iussa sunt tentoria extendi, intra primũ ab vrbe lapidem: vbi postea certamen pessimum vtrinque persępe factum est: nam cum de ciuitate Turci prosilirent, multos de nostris occidebãt; vice tamẽ reddita, se quoq; superatos lugebant. Est nempe *Antiochia* ciuitas magna ambitu; situ forti, & muro valida: quæ & ab hostibus externis nunquã poterit comprehendi, si tantũ inhabitãtes pane muniti eam defendere voluerint. Estq; in ea basilica vna, satis veneranda, in honore sancti *Petri Apostoli* dedicata; vbi sedit in cathedra in episcopum sublimatus, postquã à Domino principatum Ecclesiæ, clauibus acceptis regni celestis, suscepit. Est & altera in honore *beatæ Mariæ* fabrefacta: Suntq; aliæ plures ecclesiæ decẽter cõpositæ. Quæ quãuis sub potestate Turcorũ diu extiterant, DEVS tamẽ cuncta præsciẽs, nobis eas integras reseruauit, vt à nobis quandoq; in eis honoraretur. Tredecim ferè miliariis, distat mare ab Antiochia. Et quia Fernus fluuius inibi mare incidit, per eiusdem alueum fluuii vsq; prope Antiochiã, naues de de longinquis partibus bonis refertæ omnibus, deducuntur. Itaque tam per mare quàm per terram munita bonis, abundat ciuitas diuitiis multimodis. Principes autem nostri, cum eam ad capiendum tam difficilem prospexissent, iureiurando cõfirmauerunt inuicẽ eam obsidione cohibere, donec, DEO suffragante, aut vi aut ingenio possent eam capere. Tum verò inuenerunt in flumine prædicto naues, cum iuxta illud deambularent: quas capientes coaptauerũt sibi de eis vnum pontem, per quẽ postea transierunt ad negotia sua facienda, cùm antea pedetentim vadare per flumen illico non valerent. Sed cũ Turci à tanta multitudine Christiana se obsideri circumspicerent, timentes quòd nullomodo ab eis excuti possent, inito consilio inuicem, misit *Gracianus* Antiochiæ Admiratus filium suum *Sansadolę* nomine, ad *Soldanũ*, hoc est ad Imperatorem Persidis, precantes vt eis citissimè succurreret: quia in nullo alio spem auxilii habebant, præter Mahumet aduocatum eorum. Ille autem illuc sic destinatus, legationẽ perproperè gessit. Qui vero remanserunt, custodierunt vrbem, interim auxilium prestolantes mandatum: & contra Francos dampna multimoda frequenter machinati sunt. Franci quoque, calliditati eorum pro posse obsistebant: contigit enim die quadam septingentos Turcos ab eis interemptos esse: & quia Francis insidias parauerant, ab insidiantibus similiter superati sunt: virtus enim DEI, presens ibi affuit. Nam nostri omnes sani regressi sunt, excepto vno ab illis sauciato. Heu! multos de Christianis, qui in vrbe cõuersabãtur, scilicet, Græcis, Syris, Armenis, Turci rabie occidebant permoti; & petrariis & fundibulis suis capita occisorum, Francis cernentibus, extra muros eiiciebant: qua de re gens nostra valde tristabatur. Odio quidem Christianos illos habebant; quoniam ne forte Francos quoquomodo munirent, metuebant. Cùm autem aliquandiu Franci vrbem circumsedissent; & prouinciam affinem rapinantes pro victualibus necessariis sibi, vndiq; deuastassent; & panem ad emendum nusquam inuenire possent, contigit eos famem magnam sustinere: vnde omnes valde desolati sunt; & multi latenter cogitauerunt de obsidione aufugere, siue per terram siue per mare. Non enim habebant quicquam stipendii, vnde viuere possent: quos etiam oportebat victũ suũ longe querere, cum ingenti timore elongando se ab obsidione aut quadraginta aut sexaginta miliariis: vbi, videlicet in montanis, à Turcis insidiãtibus, persæpe occidebantur. Hæc autẽ incommoda putabamus sic Francis contigisse propter peccata sua, quibus multi cõstringebantur: & quod vrbem tam longo tẽpore capere non poterant. Nam plurimi, tam superbiæ, quàm luxuriæ atq; rapinæ immodestiã debilitabantur. Tum proinde facto consilio, eiecerũt feminas de exercitu, tã cõiuges, quã immaritatas; ne luxuriȩ sordibus coinquinati Domino displicerẽt: illæ verò, in castris affinibus tũc sibi hospitia assumserũt. Desolati enim omnes erant, tam fame quã occisione quotidiana; tam diuites quàm pauperes; & nisi DEVS eos, tamquam bonus pastor oues suas, gregatim constringeret, procul dubio omnino inde aufugerent, licet obsidionem iurassent obtinendam. Multi tamen propter panis necessitatem, per plures dies quærebant per castella propin-

A.D. 1098. quiora, quæ victui suo erant necessaria; nec postea reuertentes ad exercitum; obsidionē penitus dimittebant. Tum temporis vidimus vnū ruborē in celo mirabilē: insuper sensimus terræmotū magnū, qui nos pauidos reddidit omnes. Multi etiā viderūt quoddā signū in modū Crucis figuratū, colore alburnū, versus Oriētē recto tramite incedēs. *Anno autē Domini millesimo nonagesimo octauo*, postquā illa regio VIII. Antiochena, circumquaq; à multitudine gentis nostræ prorsus deuastata fuisset, magis magisq; maiores & minores fame nimia vexati sunt. Tūc famelici comedebant surculos fabarum in agris adhuc crescentiū, herbasque multimodas & sale inconditas; carduos etiam qui propter lignorum deficientiam non bene cocti linguas manducantium depungebant; equos, asinos, camelosque, canes etiam, & mures: pauperiores, etiam bestiarum coria comedebant; & quod nefas est dicere; mures, & grana in stercoribus reperta: frigora, flagra, calores, pluuias densas, propter DEVM perpessi sunt. Tentoria etiam iam erant inueterata, imbrium inundationibus putrefacta & disrupta: qua de re, multi eorum nonnisi celo tegebantur: Itaque illi, quasi aurum ter igni probatum, septiesque purgatum, iam dudum à Domino, vt opinor, prælecti, & in calamitate tanta examinati, à peccatis suis purgati sunt: Diu enim agonizantes, si etiam gladius percussoris non deesset, martyrii cursum multi voluntariè complessent: forsitan à iusto *Iob* gratiam tanti exempli sumpserunt, qui in tormentis corporis sui, animam purgans, DEVM semper in mēte tenuit. Cum Paganis bellant; propter DEVM laborant. Licet DEVS qui cuncta creat, creata moderat, moderata sustentat, virtute gubernat, possit quæque vult momento vno destruere, sentio quod verbere Christianorum annuit Paganos ita subrui, qui tot temporibus cuncta quæ DEI sunt, permittente ipso, viliter pessumderunt. Christianos quidem ab ipsis Turcis permittit occidi, ad saluationis augmentum; Turcos autem, ad animarum suarum detrimentum: Quorum quosdam tamen iam saluti prædestinatos, placuit DEO tunc à sacerdotibus nostris baptizari, *Quos enim prædestinauit, hos & vocauit, necnon magnificauit.* Rom. 8. v. 30. Quid igitur? fuere quidem de nostris nonnulli, vt superiùs audistis, qui ab obsidione tam anxia se remouerunt; Alii propter egestatem, alii propter ignauiam; alii verò propter mortis timorem, primitus pauperes; deinde locupletes. Tunc *Stephanus* Comes Blesensis ab exercitu discessit, & per mare in Franciam repatriauit: vnde doluimus omnes: quoniam vir erat probissimus, & valde nobilis. Quo discedente, sequenti discessionis suæ die, vrbs *Antiochia* est tradita. Si perseuerasset, multum inde cum ceteris gauderet. Idcirco factum est ei hoc in opprobrium. Nec prodest cuiquam bonum initium, si bene non finierit. In rebus autem Domini, eo quod mentiri nollem, cauendum est: ne in aliquantis deuiem, multa breuiabo. Ab ipso autem mense Octobri, transcursa hyeme sequenti, & deinde verno tempore vsque dum subintraret Iunius Mensis, vrbis obsidio perdurauit. Multotiens interim inuasiones & prælia insidiasque, Franci & Turci inuicem egerunt: vincebant, & vincebantur. Nostri tamen sæpius quàm illi triumphabant. Semel contigit plerosque de Turcis in flumen *Fernū*, fugiendo cadere, & in ipso mersos infeliciter introire. Cis Fernū & citra Fernum, vtraque gens inuicem bellabant sæpe. Castella quidem ante vrbem composuerunt optimates nostri, quibus postea Turcos frequenti exitu assilientes, vehementer cohibuerunt: vnde bestiis eorum pascua sæpe abstulerunt. Nec ab externis prouinciæ Armenis, quicquam allatum fuit: Sæpe tamen ipsi ad lædendum nostros procedebant. Cum autem placuit Domino laborem populi sui consummare, forsitan precibus eorum placatus, qui cotidie preces inde supplices ei fundebant, concessit pietate sua, per eorundem Turcorum fraudem, traditione clandestina vrbem Christianis reddi. Audite ergo fraudem & non fraudem.

IX. Apparuit enim Dominus noster cuidam Turco, gratia sua prælecto, & dixit ei: *Expergiscere qui dormis: impero tibi vt reddas Antiochiam Christianis.* Miratus autem ille, visionem illam silentio texit. Iterum autem apparuit ei Dominus: *Redde vrbem Francis*, inquit: *Sum etenim CHRISTVS, qui hoc tibi iubeo.* Meditatus autem ille secum quid inde facturus esset, abiit ad dominum suum, Antiochiæ scilicet principem, & visionem illam innotuit ei. Cui respondit ille: *Nunquid fantasmati, Brute, vis obedire?* Reuersus autem ille, postmodum siluit. Cui rursum Dominus apparuit, inquiens: *Cur non explesti quid iussi? Non est tibi hasitandum: nam qui hoc impero Dominus sum omnium.* Ille autem non amplius dubitans, prudenter cum viris nostris tunc egit, vt sub machinationis suæ studio vrbem acciperent. Quo prolocu-

A.D. 1098. to, & filio suo Francis dato obside, domino scilicet *Buauimundo*, nocte quadam per scalas de cordis factas, viginti de clientibus nostris per muri summum intromisit. Et non mora facta, statim porta aperta est. Franci omnes præparati, ciuitatem sunt ingressi. Et per cordas iam introierant quadraginta milites, qui quadraginta, ilico inuenerunt ibi Turcos, trium turrium custodes: quos occiderunt. Tunc alta voce Franci omnes simul exclamauerunt: DEVS hoc VVLT, DEVS hoc VVLT. Hoc erat enim signum exclamationis nostræ, cum aliquid de negotio nostro agere volebamus. Quo audito Turci omnes vehementer exterriti sunt. Aurora quippe albescente, vrbem Franci prorsus impetere ceperunt. Cumque Turci primitus vexillum Buamundi rubicundum, iam in sublime displicari aspicerent; & tumultum tantum atque tot cornibus in muri apice Francos sonare, & per vicos & muros nudis ensibus eos latè discurrere, & gentem suam ferociter occidere, obstupefacti valde & hac & illac fugere ceperunt: de quibus multi mox occisi fuerunt: pluresque fugiendo in castrum, quod in rupe celsa est situm, se intromiserunt. Plebs verò nostra cuncta quæ in vicis aut domibus inuenerunt, immoderatè assumpserunt. At milites, probitatis militiam tenuerunt, Turcos persequendo & occidendo. Tunc Admiratus Antiochiæ, scilicet *Gratianus*, à rustico quodam Armeno fugiens decollatus est: Qui caput abscisum Francis mox attulit eius.

X. Contigit autem postquam ciuitas capta est, à quodam homine *Lanceam* vnam inueniri: quam in ecclesia beati Petri Apostoli, fossâ humo repertam, asseuerabat esse illam, de qua *Longinus* latus Domini perforauit. Aiebat enim à sancto *Andrea Apostolo* reuelatum hoc esse sibi. Visione, & monitione ab ipso Apostolo ter illi facta, fodit subter pauimentum, vbi per visionem ei monstratum fuerat; & inuenit Lanceam, fallaciter occultatam forsitan. Hanc visionem propalauit primitus *episcopo Podiensi* & *Raymondo* comiti. Quod tamen episcopus falsum esse putauit; Comes verò Raymundus verum esse sperauit. Sed cum sic reperta fuisset, & omnis populus DEVM exultans glorificasset; & per centum iam ferè dies ab omnibus in veneratione magna haberetur; & à Comite Raymondo gloriosè tractaretur: qui etiam oblationem à populo ad Lanceam deuotè factam, egenis sæpe distribuerat, quia Lanceam illam in custodiebat: fortè contigit *Episcopum Bare*, & alios quamplurimos, tam clericos quam laicos, hæsitare quod non esset illa Dominica Lancea, quæ sperabatur; sed altera erat ab homine illo stolido fraudulenter reperta. Quapropter consilio inito, post supplicationem ieiunii triduani, cùm struem lignorum in medio campi igni accendissent, iuxta castrum *Archarum*, quod tunc obsidione coercebant, octauo mense post Antiochiam captam, benedictione iudiciali super ignem ab Episcopis facta, inuentor *Lancea* per medium rogi flammantis vltrò celeriter transmeauit: Quo transacto, illum hominem quasi reum in cute flammis crematum viderunt; & in interiori parte corporis læsum morti intellexerunt. Quod rei exitus monstrauit, cùm die duodecimo ipso angore obiit. Et quia ob honorem DEI & amorem, omnes Lanceam venerati fuerant, hoc inditio peracto, facti increduli, contristati sunt valde: Comes tamen *Raymondus* tam diu eam seruauit, donec eam nescio quo euentu perdidit. Nunc autem ad cætera dimissa reuertar.

XI. Cumque *Antiochia* ciuitas capta fuisset, vt dictum est, sequenti die Turcorum multitudo innumerabilis circa eandem vrbem obsidionem opposuerunt. Nam *Soltanus*, rex scilicet Persarum, vnde iam parum præfatus sum, habita legatione quod Franci Antiochiam obsidebant: statim gente multa coadunata contra Francos exercitum suum misit. Cuius fuit *Corbagath* dux & Admiratus. Hi quidem ante vrbem *Edissam*, vbi tunc Balduinus erat, per tres hebdomadas stationem fecerant: sed nihil ibi proficientes, *Antiochiam* properauerunt, ad succurrendum Gratiano. Quibus visis, non minus solito iterum Franci desolati sunt: propter peccata enim sua pœna est eis duplicata: Nam cum ciuitatem ingressi fuissent, confestim cum fœminis exlegibus, concubuerunt plures ex eis. Tunc insuper ingressi sunt vrbem sexaginta ferè millia Turcorum per castrum sublime, à parte rupis celsæ: qui nostros vehementissimè crebris inuasionibus coartauerunt. Sed non fuit mora: pauore percussi magno, foras ad obsidionem relicta vrbe exierunt: Franci autem inclusi, vltra quàm credi potest remanserunt anxii. Interea tamen eorum non immemor DEVS, pluribus sæpe, quod dictis affirmabant, apparuit qui confortando eos promittebat populum ad præsens victoria gaudendum.

XII. Tunc clerico cuidam, pro timore mortis aufugienti apparuit Dominus in-

nus inquiens: *Quo frater protendis iter? fugio*, respondit, *ne infortunatus peream. Sic fugiunt* A.D. *multi, pereant ne morte maligna*. Cui Dominus ait: *Ne fugias, sed vade retro, & dic ceteris* 1098. *quod in prælio cum illis adero: Nam Matris meæ placatus precibus, propiciabor eis. Sed quia peccauerunt, ferè perierunt. Sit autem spes eorum in me firma; & faciam eos in Turcos triumphare: peniteant, & salui fient. Dominus sum, qui loquor tecum*. Mox ille reuersus, quod sciuit narrauit: interea dum plures noctu per cordas de muro descendere volebant, & fugere: quoniam contigit multis hoc fieri, qui formidabant vel inedia vel gladio perire. Iterum, astitit cuidam descendenti, frater eiusdem iam mortuus: XIII. aiens ei: *Quo frater fugis? Resta, ne timeas: quoniam Dominus erit vobiscum in prelio vestro: & consocii vestri qui in hoc itinere iam vos morte antecesserunt, contra Turcos vobiscum preliabuntur*. Miratus autem ille verba defuncti, ire desiit: & quod audiuit ceteris recitauit. Sed cum placuit Domino labori famulorum suorum finem dare, qui XIV. etiam angorem tantimodum amplius tolerare non poterant: nec iam quicquam habentes quid comederent, vnde tam ipsi quam equi eorum debiles nimis erant: constituerunt inuicem fieri triduanum ieiunium, cum precibus & eleemosinis: vt illis pœnitentibus, & Domino deuotè supplicantibus propiciaretur? Interim verò capto consilio, mandauerunt Turcis per *Petrum* quendam *Heremitam: quod nisi terram quæ Christianis pertinebat ab olim, quietam eis dimitterent, die sequenti sine dubio bellum contra eos inirent. Quod si aliter fieri vellent aut per quinque, aut per decem, siue per viginti vel centum milites, ab vtraque parte electos, fieret bellum: ne cunctis simul bellantibus, multitudo gentium moreretur: Et quorum pars alteram superaret, vrbem & regnum meritò acciperet*. Hoc mandatum est; sed concessum à Turcis non est. Et quia multi erant, & equis muniti, propterea vincere putabant: æstimabantur quidem numero, sexcenti sexaginta millia, tam equites quàm pedites. Nostros verò milites, sciebant effici pedites, debiles, pauperes. Regresso autem Petro legato, redditur responsum. Quo audito parauerunt se Franci armis ad preliandum, nihil hesitantes: sed in Domino spem suam penitus ponentes. Principes Turcorum multi erant, quos *Admiratos* prænominabant. Hii sunt: *Corbagath, Meleducac, Amirsoliman, Amirsolendas, Amirhegibbe, Amirmaroane, Amirmahummeth, Caraiath, Coteloseniar, Mergascotelon, Balduc, Boellach, Amirboach, Aoxian, Sauxadole, Amigiam, Guinahadole, Amirtodigon, Amirnatha, Soquenari, Boldagis, Amirrilias, Gersaslan, Gigremis, Amirgogus, Artubech Amirdalis, Amirmoxe, Amircharaor*, & multi alii. Francorum vero optimates isti aderant: *Hugo Magnus, Robertus* Normaniæ Comes, *Robertus* Comes Flandriæ, Dux *Godefridus* Comes *Raymondus, Buaumundus* & multi nobiles alii. Benedicat DEVS animã *Ademari Podiensis* Episcopi, qui, vt vir apostolicus, benignè semper populum confortabat, & in Domino roborabat. O pia res! Iusserat ipse vespere præcedente cunctæ militiæ DEI exercitus, sub edicto preconario, vt vnusquisque pro posse suo de annona nitetur præbendam equo suo impendere, ne in die crastino subter equitantes, hora bellica, debiles fame deficerent. Iussum est, & factum est. Igitur ad bellum sic paratis omnibus, exierunt de ciuitate summo manè, quod quarto Calend. Iulii tunc euenit, vexillis præcedentibus scararum & acierum, separatim per cateruas & phalanges conuenienter diuisarum. Inter quos sacerdotes albis amicti vestimentis erant, qui pro populo cuncto Domino flendo psallebant, & preces multiplices mentibus deuotis fundebant. Tum quidam Turcus, *Amirdalis* nomine, militia probissimus, cum vidisset gentem nostram contra eos signis leuatis sic egredientem, miratus est vehementer: Et cum signa procerum nostrorum vidisset, quæ sigillatim cognoscebat, quia in Antiochia conuersari solebat, prælium mox fore ratus est. Quod statim *Corbagath*, Admirato maiori, intimauit. *Quid feaccis ludis? En Franci veniunt*. Cui respondit: *veniuntne ad bellandum?* Respondit Amirdalis: *adhuc ignoro: Sed expecta parumper*. Cumque iterum prospicit vexilla principum nostrorum altrinsecus ordinatè præferri, & acies diuisas decenter subsequi, iterum ait Corbarath: *Ecce Franci. Quid putas?* Respondit; *Bellum reor*, inquit: *Sed adhuc paulisper operire. Signa quæ cerno quorum sunt non ignoro*. Iterum considerans attentius, cognouit vexillum Episcopi Podiensis cum turma tertia procedens: Longius haud restans, Corbagath tunc ait ille: *En Franci veniunt: vel nunc fuge, vel bene pugna. Nam signum video magni precedere Papæ. Et quos æstimabas iam omnino supplantari, hodie timeas ab eis superari*. Corbagath dixit: *Mittam ad Francos, vt quod hesterna die mihi mandauerunt, hodie concedam*. Amirdalis dixit: *Tardè loquutus es*. Attamen id mandauit: sed quod quæsiuit non impetrauit. *Amirdalis* autem mox ab eo discedens, equum vrsit

A.D. 1099. calcaribus. *Cogitat aufugiat, socios tamen admonet ipse fortiter vt pugnent omnes, iaciantque sagittas.* Ecce *Hugo magnus* atque *Robertus Normanus* & *Comes Flandriensis* in prima acie constituti sunt inuasores: In secunda autem Dux *Godefridus* cum Alemannis & Lotharingensibus, subsecutus est: Post hos Episcopus *Podiensis* & gens *Raymondi* Comitis, Gascones & Prouinciales incesserunt: Ipse verò Comes in vrbe remansit ad custodiendum eam. Postremam quippe cateruam *Buaumundus* solerter minauit. *Turci* autem cum considerassent, ab omni exercitu Francorum se impetu ferocissimo inuadi, sparsim prosilire & iacere sagittas ceperunt. Sed immisso timore Domini super eos, ac si repente totus mundus super eos rueret, fugā omnes immoderatam egerunt; & à Francis pro posse eorum, fugientes fugati sunt. Sed quia paucos equos habebant & fame debiles, non quantum opotteret de Paganis retinuerunt: tentoria autem eorum cuncta remanserunt. De rebus quoque eorum multiformibus in eisdem tentoriis repererunt: aurum scilicet, argentum, pallia, indumenta, vtensilia, & cætera multa, quæ valde timidi per campos sparsim fugiendo, vel dimittebant, vel iaciebant: videlicet equos, mulos, camelos, & asinos, galerosque optimos, arcus, sagittas, cum pharetris. Fugit *Corbagath* ceruo velociùs, qui minis & dictis iam feris, Francos iam persæpe occiderat. Sed cur fugit qui tantam gentem habebat, & equis bene munitam? Quoniam contra DEVM bellare nitebatur: cuius pompam & arbitrium prospiciens Dominus, omnino cassauit. Nec tamen eum permisit in manus Francorum incidere, nec milites suos: quia cotidie non se vlciscitur de inimicis suis: & quoniam equos habebant veloces, effugerunt; lentiores verò, nostris Francis remanserunt. Multi quidem ex eis & de peditibus Sarracenis, gladiis detruncati sunt: de nostris autē pauci læsi sunt: fœminas verò in tentoriis eorum inuentas, gladio interfecerunt. Tunc omnes voce exultationis DEVM benedixerunt & glorificauerunt, qui in tanta necessitate positos & anxietate, dextera pietatis suæ, sperantes in se, ab hostibus tam trucibus liberauerat: sed & ipsis deuictis triumphatores inde facti gloriabantur. De quorum etiam substantia locupletes effecti, ad vrbem regressi sunt iocundi.

Cùm vrbs fuit capta tam nobilis Antiochena: Vndecies centum si subtrahis vnde bis vnum. Tunc tot erant anni Domini de Virgine nati. Sub geminis Phœbus cum bis nouies fuit ortus.

Tunc temporis obiit Ademarius Episcopus, Kalend. scilicet Augusti, cuius anima quiete potiatur æterna: & tunc *Hugo magnus* Constantinopolim concessu heroum abiit, deinde in Franciam.

XV. His gestis omnibus, inclita principum turma totius exercitus, Epistolam hanc Romano Pontifici direxerunt. DOMINO SANCTO AC VENERABILI PAPÆ VRBANO, BVAVMVNDVS ET RAYMONDVS SANCTI EGIDII COMES, GODEFRIDVS DVX LOTHARIENSIS, ET ROTBERTVS COMES NORMANIÆ, ROTBERTVS FLANDRENSIVM COMES, ET EVSTACHIVS COMES BOLONIÆ SALVTEM, ET FIDELIA SERVITIA, ET VT FILII SVO PATRI SPIRITVALI, VERAM IN CHRISTO SVBIECTIONEM *Volumus omnes & desideramus notum fieri vobis quàm magna DEI misericordia, quamquè euidentissimo eius amminiculo à nobis capta est Antiochia: & Turci, qui multa Domino nostro IESV intulerant opprobria, capti & interfecti sunt: & nos Hierosolymitani, IESV CHRISTI iniuriam, summi DEI, vindicauimus: & nos, qui Turcos prius obsideramus, qualiter postea à Turcis de Corozana, & Hierusalem, & Damasco, multisque aliis terris venientibus, obsessi fuimus; & quomodo IESV CHRISTI misericordia liberati sumus. Cum igitur capta Nicena illa, maximam multitudinem Turcorum, sicut audistis, in Kalend. Iulii nobis obuiam in campo florido deuicissemus, & illum magnum Sulimannum fugauissemus, suisque omnibus & terra & rebus expoliassemus, acquisita & pacificata tota Romania, ad obsidiendam Antiochiam venimus. Cuius in obsidione, multa mala perpessi sumus, tum de bellis finitimorum Turcorum & Paganorum in nos tam frequenter & copiosè irruentium, vt veriùs diceremur obsessi ab illis quos in Antiochia obsederamus. Tandem superatis omnibus bellis, ex eorum prospero euentu fides Christiana exaltata est, hoc modo. Ego Buaumundus, conuentione facta cum quodam Turco, qui ipsam mihi tradidit ciuitatem, scalas ante diem parum muro applicui: & sic ciuitatem antea CHRISTO resistentē tertio nonas Iulii accepimus; & Gratianum ipsius ciuitatis tyrannum, cū multis suorum militibus interfecimus: Eorumque vxores & filios ac familias cum auro & argento, & omnibus eorum possessionibus, retinuimus. Castrum autem Antiochianum à Turcis præmunitum, habere non potuimus. Sed cum in crastinum castrum ipsum aggredi voluissemus, infinitam Turcorum multitudinem, quam multis diebus ad debellandum nobiscum venturam extra ciuitatem expectaueramus, per campos omnes discurrentem vidimus, qui die tertia nos obsederant, & pra-*

A.D. 1098.

& prædictum castrum plusquam centum eorum milites intrauerunt; ac per portam ipsius castri ad ciuitatem sub castro constitutam, nobis illisq; communem, irrumpere voluerant. Nos autem in alio monte existentes, ipsi castro opposito, viam inter vtrumque exercitum ad ciuitatem descendentem, ne ipsi nobis multo plures irrumperent, custodientes, & intus & extra nocte & die bellantes, portas castri ad ciuitatem descendentes intrare, & ad castra compulimus remeare. Cùm ergo vidissent quod ex illa parte nihil nocere potuissent, ita nos ex omni parte circuierunt quod nulli ex nostris ire, vel ad nos venire potuerunt. Qua de re ita desolati & afflicti omnes fuimus, quod fame & multis aliis angustiis morientes, equos & asinos nostros famelicos interficientes, multi nostrum comederunt: Sed interim, clementissima DEI Omnipotentis misericordia nobis subueniente, & pro nobis vigilante, Lanceam Dominicam, qua Saluatoris nostri latus Longini manibus perforatum fuit, sancto Andrea Apostolo cuidam famulo DEI ter reuelante, locum etiam vbi Lancea iacebat demonstrante, in Ecclesia beati Petri apostolorum principis inuenimus. Cuius inuentione aliisque multis diuinis reuelationibus ita confortati, & corroborati fuimus, vt qui antea afflicti & pauidi fueramus, tunc ad præliandum audacissimi promptissimiq; alii alios hortabamur. Tribus igitur hebdomadis & quatuor diebus obsessi, in vigilia apostolorum Petri, & Pauli in DEO confidentes, de omnibus iniquitatibus nostris confessi, portas ciuitatis cum omni nostro bellico apparatu exiuimus: & tam pauci eramus, quod ipsi nos non contra eos pugnare, sed fugere affirmabant. Nobis autem omnibus paratis, & tam peditum tam militum certis ordinibus dispositis, vbi maior eorum virtus & fortitudo erat audacter requisiuimus: cum Lancea Dominica, & prima belli statione fugere eos coegimus. Ipsi autem, vt mos eorum est, vndique se dispergere cœperunt; occupando colles & vias vbicumque poterant nos girare voluerunt. Sic enim nos omnes interficere putauerunt. Sed nobis multis bellis contra eorum calliditates & ingenia edoctis, gratia DEI & misericordia ita subuenit, vt qui paucissimi ad eorum comparationem eramus, omnes illos in vnum coegimus; & coactos, dextera DEI nobiscum dimicante, fugere & castra cum omnibus quæ in castris erant, relinquere compulimus. Quibus deuictis totaque die fugatis, & multis eorum militibus interfectis, ad ciuitatem læti & hilares remeauimus. Castrum autem supradictum Admiratus quidam, qui in eo erat cum mille hominibus, Buamundo se reddidit; & per ipsius manum Christianæ se fidei vnanimiter subiugauit. Itaque Dominus noster IESVS CHRISTVS totam Antiochiam, Romanæ religioni ac fidei mancipauit. Verum quia solet semper aliquid mœstum interuenire lætis rebus, ille Podiensis Episcopus, quem tuum vicarium nobis commiseras, peracto bello, in quo honeste fuit, & pacificata ciuitate, Kal. Augusti mortuus est. Nunc ergo, filii tui commisso patre orbati, tibi, spirituali patri nostro mandamus, vt qui hanc viam incepisti, & sermonibus tuis nos omnes & terras nostras, & quicquid in terris erat, relinquere fecisti & cruces baiulando CHRISTVM sequi præcepisti, & Christianum nomen exaltare commonuisti, complendo quæ hortatus es ad nos venias, & quoscunque poteris vt tecum veniant submoneas. Hinc enim Christianum nomen sumpsit exordium. Nam postquam beatus Petrus in cathedra quam cotidie cernimus inthronizatus fuit, illi qui prius vocabantur Galilei, primum hinc, & principaliter vocati sunt Christiani. Quid igitur in orbe rectius esse videtur, quam vt tu, qui pater & caput Christianæ religionis existis, ad vrbem principalem & capitalem Christiani nominis venias, & bellum quod tuum est, ex tua parte conficias? Nos enim Turcos & Paganos expugnauimus: hæreticos autẽ, Græcos, & Armenos, Syros, Iacobitasq; expugnare nequiuimus. Mandamus igitur & remandamus tibi hoc, karissimo patri nostro, vt tu pater & caput ad tuæ paternitatis locum venias: & qui beati Petri es vicarius, in cathedra eius sedeas; & nos filios tuos in omnibus rectè agendis obedientes habeas; & omnes hereses cuiuscumque generis sint, tua auctoritate & nostra virtute eradices & destruas: & sic nobiscum viam IESV CHRISTI à nobis inceptam, & à te prædicatam, portas etiam vtriusque Hierusalem nobis aperias; & Sepulchrum Domini liberum; atque Christianum nomen super omne nomen exaltatum facias. Si enim ad nos veneris, & viam per te inceptam nobiscum perfeceris, totus mundus tibi obediens erit. Quod ipse te facere faciat, qui viuit & regnat DEVS in secula seculorum, Amen.

Cùm apud Antiochiam, per quatuor menses, viri nostri: cum equis suis, requie & edulio refecti, vires pristinas resumpsissent, qui tot diebus labore fatigati fuerant: pars vna exercitus sumpto consilio *Syriam* adierunt interiorem, desiderantes tramitem Hierosolymitanum amplius dilatare: in quo exercitu *Buamundus*, & *Raymondus* comes, maiores fuerunt. Alii enim principes, in partibus Antiochenis adhuc morabantur. Sed hii duo cum gente sua duas vrbes, *Baram* videlicet, & *Maram*, magnæ probitatis inuasione comprehenderunt: priori quarum citissimè capta, & cæde ciuium prorsus depopulata, raptisque omnibus qui in ea reperierunt; festiui alteram adierunt; vbi obsidione per viginti dies peracta, famem nimiam pertulit gens nostra. Dicere perhorreo quod plerique nostrum exasperati famis rabie, absciderunt VI.

A.D. 1099. de natibus Sarraceni iam mortui frustum vnum, vel duo: quo parum assato, manducabant ore diro. Itaque plus obsessores, quam obsessi angebantur. Interea machinis factis & tandem muro admotis, magnæ audacitatis assultu, suffragante DEO, per muri fastigium Franci se intromiserunt: qui die illo atque sequenti cunctos Sarracenos, à maiori vsque ad minimum, occiderunt; totamque substantiam eorum sibi arripuerunt. Vrbe itaque protrita *Buamundus* Antiochiam remeauit: de qua tunc homines Raymondi comitis, quos ibi proportionis suæ custodes, eliminauit: quam vrbem postea cum tota prouincia possedit. Aiebat enim per prolocutionem suam & machinamentum eam traditam fuisse. Comes verò *Raymondus*, iuncto sibi *Tancredo*, inceptum iter tenuit; sed & *Robertus* Normanus: qui die secundo discessionis à Marra vrbe, quam ceperant, eidem exercitui aggregatus est.

XVII. *Anno autem millesimo nonagesimo nono*, ab incarnatione Domini, profecti sunt ad castrum *Archas* dictum, ad radicem Libani situm, quod propter situm loci fortem, ad capiendum est difficillimum ab hostibus externis; ante quod, in tabernaculis hospitati, per quinque fere septimanas astiterunt. Illud oppidum antiquissimum condidit Araceus Chanaan filius, vt legitur. Dux autem *Godefridus* & *Robertus Flandriæ Comes*, non multo post exercitum illum subsecuti sunt. Qui antequam illuc peruenissent, *Gibellum*, castrum quoddam nominatissimum, obsidione vallauerunt. Sed legatione ab exercitu habita, vt eis festinè succurrerent contra Turcos, quos ad bellum expectabant, confestim Gibellum dimiserunt; & ad negotium mandatum profecti sunt. Ad quos cum peruenissent, cum eis sederunt, sed bellum quod fore putabant, non habuerunt. In illa tamen obsidione, *Anselmus de Ribotimonte*, miles strenuus, ictu lapidis interiit. Tunc autem, facto inuicem consilio, decreuerunt quod si aliquandiu ibi moram fecerint, & castrum illud capere non poterint, detrimentum irrecuperabile cunctis inde eueniet: dicuntq; operæprecium esse, vt dimissa obsidione vadant per viam quam commercio expertem noscunt, dum adhuc tempus missionis eos Hierosolimam ituros expectat: & dum iuerint, de messe vndique à Domino sibi præparata, viuant: & tali stipendio adiuti, ad locum desideratissimum, Domino ducente, peruenient. Sic laudatum est, & factum est. Tentoriis tunc collectis iter agentes, transierunt vrbem *Tripolim*: qua transita iuxta *Gibellum* castrum meauerunt. Aprilis erat mensis, & iam de messibus viuebant: vltra deinde progressi haud longè ab vrbe *Berito* transigentes, inuenerunt post eam vrbem aliam, quam legimus *Sidonem* vocabulo dictam, in terra Fenicis, quam condidit Sidon filius Canaan, à quo Sidones: exinde Sareptam Sidoniæ: dehinc inuenerunt *Tyrum* ciuitatem peroptimam, vnde fuit *Appollonius* de quo legitur. De hiis etiam duabus Euangelista sonat: *In partes Tyri, & Sydonis.* (Matth. 15. 21.) Nunc autem regionis incolæ priorem *Sagittam*, alteram vero *Sur* nominant: nam hebraicè *Soor* dicitur. Et est in sorte Neptalim. Post has transierunt *Ptolomaidam*, prius *Achon* dictam: quam quidam errantes, *Accaron* solebant legere, quod nos etiam faciebamus cum primitus terram Palestinorum introiuimus. Sed *Accaron* vrbs est Philistea, inter Azotum & Iamniam prope Ascalonem: *Acon* verò, id est Ptolomaida, ab Austro habet Carmeli montem, iuxta quem transeuntes ad dexteram reliquerunt oppidum *Caypham* dictum; exin iuxta *Doram* vel Pirgul: posthæc iuxta *Cæsaream palestinæ* incessimus, quæ quidem dicebatur & altero nomine *Turris Stratonis*: in qua Herodes, dictus Agrippa, nepos illius Herodis sub cuius tēpore CHRISTVS natus est, percussus ab Angelo, consumptusque à vermibus, infeliciter expirauit. Tum quidem à dextera parte reliquerunt maritima, & per vrbem nomine *Ramulam* perrexerunt: de qua Sarraceni incolæ iam obfugauerant, pridie quam illuc Franci peruenissent. Illic annonam multam repererunt: de qua iumenta sua cuncta onerauerunt, quam vsque Hierusalem postea portauerunt.

XVIII. Mora ibi per quatuor dies facta cū basilicæ *sancti Georgii* episcopū præposuissent & in arcibus homines ad custodiendam vrbem locauissent, Hierusalem iter suum prætenderunt: Ipso die vsque ad castellum, quod dicitur *Emaus*, ambulauerunt. Nocte verò illa, centum de militibus nostris calliditate moti, probitate prompti conscendunt in equos, qui albescente aurora prope *Hierusalem* transeuntes, vsque *Bethleem* properauerunt: de quibus vnus erat *Tancredus*, alterque *Balduinus* de Burgo. Quod cum Christiani, qui inibi conuersabantur, comperissent, Græci videlicet, & Syri, Francos illuc aduenisse, gauisi sunt gaudio magno valde: ignorātes tamen primitus quę gens essent, rati sunt eos vel Turcos vel Arabes esse. Sed cum apertè eos propius in-

ipsos intuerentur, & eos Francos esse nō dubitauerunt, statim gaudentes Crucibus assumptis & textis, obuiam flendo pie cantando processerunt eis: flendo, quoniā metuebāt ne tantillū gentis à multitudine tanta Paganorū, quos in patria sciebāt esse, facillimè occiderētur: Cantādo, quoniā de illis cōgratulabantur quos diu desiderauerāt venturos; quosq; Christianismū à nephandis tam diu pessundatū, in resumptum honoré releuare sentiebant. Facta autē statim, in basilica B. Mariæ, supplicatione ad DEVM deuota, cū locum vbi CHRISTVS fuit natus visitassent, dato Syris osculo pacis iocundo, ad Vrbem Sanctam celeriter sunt regressi. Ecce subsequens exercitus noster ciuitati tunc appropinquauit, relicta *Gabaon* à sinistra parte, quæ ab *Hierusalem* quinquaginta distat stadiis. Cumq; præcursores signa eleuata ciuibus monstrassent, protinus contra eos interni hostes exierunt. Sed qui sic festini exierant, festinatius in vrbē mox repulsi, recesserunt: *Septenas Iunii idus dabat annuus vsus. Lucis septena iam Iunius igne calebat, Hierusalem Franci cum vallant obsidione.* Est quidem ciuitas ipsa in montano loco sita, riuis, siluis, fontibusq; carens, excepto fonte *Siloe*, vbi sufficienter aqua interdum habetur, interdū verò rarò hauritur: qui fonticulus in vallis fundo, sub monte *Syon* subter decursionem torrentis Cedron, qui tempore hyemali per vallem *Iosaphat* fluere solet. Cisternæ autē multæ, & aquis satis habundè in vrbe habentur: quæ si bene procuratæ fuerint, omnibus inhabitātibus, tam hominibus quā iumentis, omni tēpore indeficienter haustum præbent, hybernis imbribus reseruatis. Constatq; ciuitas condecenti magnitudine per circuitum composita, ita vt nec paruitate nec amplitudine fastidiosa cuiquam videatur. Habet quidem ab Occasu Solis, *Turrim Dauiticam*, vtroq; latere murum ciuitatis supplentem, quæ vsque ad medietatem sui à parte inferiori solidè massata est, & de lapidibus cementata quadratis, & plumbo fusili sigillatis: quæ si cibariis munita fuerit, si tantum viginti vel quindecim homines defensores inerint, nunquā per vim ab exercitu quouis comprehenderetur. Et est in eadē vrbe *Templum Dominicū*, rotundū, compositū in eodem loco quo Salomon alterum prius instituit mirificū: quod quamuis illi priori scemati nullatenus sit comparandū, istud tamen opere mirabili & forma speciosissima factū est: in cuius medio est rupis natiua & ingens, de qua deturpatur satis, & impeditur ipsum templū: nescio quare ab æterno permittitur locū occupare, quin prorsus exciditur: sed dicunt illum esse locum vbi stetit *Angelus percutiens*, cui Dauid intulit pauidus nimis: *Ego quidem sum qui peccaui: isti qui oues sunt, quid fecerunt?* Aiuntq; in ipsa rupe Arcam fœderis Domini esse, cum Virga, & tabulis Testamenti, benè sigillatam: eo quod Iosias Rex Iuda poni iussit eā in sanctuario Templi dicens: *Nequaquam portabitatis eam de loco isto:* Præuidebat enim futurā captiuitatē. Sed illud quod in descriptionibus Ieremiæ legimus obest: quod ipse Ieremias eam in Arabia occultauerat, dicens, quod non inuenienda esset donec gētes multæ congregarētur: ipse enim contemporaneus huius regis Iosiæ fuit: tamen viuendi finem fecit, antequā Ieremias obiret. Non credimus igitur Arcam in templo esse. Non valeo nec audeo recitare res tam sanctissimas quæ inibi habētur; nec in aliquo auditores fallam: sed secundùm dicta, quorundam, in honorem & amorē DEI, hæc tantilla in memoriā collegi. Hæc est pro certo domus DEI de qua scriptum est: *Bene fundata est supra firmam petram:* in qua cùm Salomon deuotè DEO precem suam funderet, vt oculi eius die ac nocte super eam aperti essent; & qui ad sanctuarium illud oraret recto corde, ab eo exaudiretur, concessit ei Dominus, respondens prout ab eo postulauerat. Hanc domū, hoc est Domini Templū; in veneratione magna cuncti Sarraceni habuerāt, donec eis illud abstulimus; ibiq; prædicationes suas, libentius quā alibi facere solebant: quamuis idolo, in nomine *Mahumeth* facto, eas vastarent: in quod etiam nullum ingredi Christianum permittebant. Alterum verò *Templum Salomonis* dictū, magnum est, & mirabile: Sed non est illud idem quod ipse Salomon fabricauit: quod nunc satis dolendū est, eo quod inopia pressi, non potuimus tecti eius structuram reformare postquam in manus *Balduini* regis & nostras deuenit: sed ipse etiam plumbum negociatoribus vendebat, cùm vel de tecto aliquando decidebat, vel deorsum dirui præcipiebat. Inest insuper *Basilica decens super Dominicum Sepulchrum* rotunditate facta: cuius rotunditatis summitas ita artificiose tegmine caret, vt foramine illo solis splendori patula, clara semper habeatur: Non desunt etiam ciuitati per omnes vicos aquæductus, per quos imbrium tempore omnes immundiciæ diluuntur. Hanc etiam vrbem *Helius* Imperator Adrianus, mirificè decorauit; & vicos & plateas paui-

A.D. 1099.

2.Reg.24,17.

2.Chr.35,3.

2.Mach.2.4 5.7.

A.D. 1099. mento decenter ornauit, de cuius nomine Hierusalē *Helia* vocata est. Ex hiis, & ceteris multis, ciuitas ipsa venerabilis est, & gloriosa. Quam cũ aspicerent Franci & viderent eam ad capiendũ grauem, iussum est à principibus nostris scalas ligneas fieri: quibus muro postea erectis, cum assultu forti, per eas in summum muri scandentes, vrbē forsitan, iuuante DEO, ingrederentur. Quod cũ fecissent, sequenti die septimo, monitu procerũ, buccinis sonantibus, manè claro, impetu miro, ciuitatē vndiq; assiluerunt. Et cum vsq; ad horam diei sextam assiluissent; & per scalas quas finxerant, eo quod paucæ erant, introire nequissent, assultum tristes dimiserunt. Tunc autē sumpto consilio, iussum est ab artificibus machinas fieri, cũ quibus muro admotis, auxiliante DEO, spei effectum adipiscerentur. Et sic factum est. Interea nec panis nec carnis inopiā passi sunt. Sed quia locus vt superius dictũ est, inaquosus & sine fluminibus est, viri nostri propterea & iumenta eorum, indigebant aquâ vehementer ad potandũ. Quapropter, prout monebat necessitas, longè aquā quæritabant; & à quatuor milliariis vel quinq;, laboriosè ad obsidionem in vtribus suis apportabant. Machinis autē patratis, arietibus scilicet & scophris, & ad assiliendũ item se parauerunt. Inter artificia verò cetera, vnam turrim de lignis exiguis, quia magna materies illis deerat, compegērunt: quā noctu, edictò proinde facto, ad cornu ciuitatis oportunius frustratim portauerunt: & sic manè ipso cũ petrarias & cetera adminicula parauissent, citissimè haut longè à muro, compactam erexerunt. Quam erectā & de coriis de foris bene cōtectā, paulatim promouendā muro propius impegerunt. Tum verò rari milites, tamen audaces, monente cornu, ascenderunt in eā, de qua statim lapides & sagittas iacere ceperunt: Contra quos similiter Sarraceni defendendo se agebant, & ignem cũ oleo & adipe viuidũ faculis aptatis dictæ turri & militibus qui erant in ea, fundibulis suis iaculabantur. Multis igitur vtrorumq;, inuicē sic certantiũ, mors sæpe aderat pręsens. Ea quidē in parte qua *Raymondus* Comes, & homines sui assistebant, scilicet in montē Syon, cũ machinis suis magnũ assultũ dabant: ex altera verò parte qua dux *Godefridus* erat, & *Robertus* Normaniæ Comes, & Flandrensis *Robertus*, maior erat muro assultus. Illo die sic fecerũt. Sequenti quoq; die, laborē eundē facto buccinarũ concētu, virilius inierunt, ita vt cũ arietibus pulsando murũ in vno loco perforarent. Pendebant nempe ante muri propugnacula duo assera [*.i. conti*] funibus illic alligata: quę Sarraceni sibi properauerant, vt irruentibus & lapides in eos iactantibus, obstaculũ fierent. Sed quod pro incremento sibi fecerant, idē ad detrimentũ suũ, Domino prouidente, acceperũt. Nam turri præfata muro admota, rudentibusq; quibus ligna pendebant, prædicta, fasciculis sectis, de eisdē tignis vnum pontē Franci tunc sibi coaptauerũt, quem de turri super murũ, callidè extensum iactauerunt. Iā iamq; ardebat arx vna in muro lapidea, super quā machinatores nostri torres igneos iniecerant: vnde foco paulatim intra materiem lignorũ nutrito, fumus flammaq; sic prodire cepit, vt nec vnus custodũ ciuiũ, ibi vlterius morari posset. Mox itaq; Francis hora meridiana Vrbem intrantibus, die quæ Veneris habebatur; cornibus sonantibus, cunctis tumultuantibus, viriliter impetentibus, ADIVVA DEVS exclamantibus, vexillo vno in muri fastigio iam subleuato, Pagani omnino pudefacti, per vicorum ciuitatis angiportus, audaciam suam in fugam celerem mutauerunt omnes: qui cum velociter fugerent, velocius fugati sunt. Hoc *Raymondus* Comes ex altera parte assiliens, nondum sciebat, nec homines eius, donec Sarracenis per muri apicem ante eos prosilire viderunt. Quo viso ad vrbem lætissimi quantocius accurrerunt: & cum ceteris, hostes nefarios fugare & occidere ceperunt. Tum quidē alii Sarracenorũ, tam Arabes quā Æthiopes, in arcem Dauidicā fugiendo se intromiserunt: alii verò in Templũ Domini atq; Salomonis se incluserunt. In quorũ atriis Templorũ impetus in eos agebatur nimius: locus etiā nusquā erat, quo gladiatores nostros euadere possent. Supra Salomonis Templũ, quod fugiendo ascenderāt, multi ex eis ad mortē sagittati sunt; & deorsum de tecto insanabiliter præcipitati: in quo etiam Templo, decē ferme millia decollati sunt. Quod si inibi essetis, pedes nostri vsque ad bases cruore perēptorũ tinguerētur. Quid narrabo? Nullus ex eis vitæ est reseruatus: sed nec feminis nec paruulis pepercerunt. Mirabile quoddā videretis, cùm scutigeri nostri atq; pedites pauperiores, calliditate Sarracenorũ cōperta, vētres eorũ iam occisorũ findebant, vt de intestinis Bisantios excerperent, quos viui faucibus transglitiuerant. Quapropter post dies aliquot aceruo magno facto de cadaueribus ea igni cōbusserunt, vt æs illud prędictũ, in cinere facto facilius reperirent. *Tancredus* autem Templum Domini cum festino cursu ingressus, multa aurea & argentea,

gentea, quod erat nefas rapiendum, lapides etiam preciosos arripuit; sed hoc postea emendans, eadem cuncta vel eis appreciata loco sacrosancto remendauit. A.D. 1099. *Ensibus extractis currit gens nostra per vrbem. Nec cuiquam parcunt etiam Miserere precanti. Vulgus erat stratum veluti cum putrida motis. Poma cadunt ramis, agitataque ilice glandes.* Et post stragem tantam ingressi sunt domos, & ceperunt quæcumque in eis inuenerunt: ita sanè, vt quicumque primus domum intrassent, siue pauper siue diues esset, nullatenus ab aliquo alio fieret illi iniuria, quin domum ipsam aut palacium & quodcumque in ea reperisset, ac si omnino propria, sibi assumeret & possideret. Hoc itaque ius tenendum inuicem stabilierant. Vnde multi inopes, facti sunt locupletes. Tunc autem ad *Sepulchrum Domini*, & Templum eius gloriosum euntes, clerici simul & laici exultationis voce altisona, canticum nouum Domino decantando, loca sacrosancta tamdiu desiderata, cum oblationibus faciendis supplicationibusque humillimis, lætabundi omnes visitauerunt. O tempus tam desideratum! O tempus, inter cetera tempora memorandum! O factum, factis omnibus anteferendum! verè desideratum: quoniam ab omnibus fidei Catholicæ cultoribus interno mentis desiderio semper desideratum fuerat, vt locus in quo cunctarum creaturarum Creator recreationis salutiferæ munus, DEVS homo factus, humano generi pietate sua multiplici, nascendo, moriendo, resurgendoque contulit, à Paganorum contagione inhabitantium, quandoque mundatus, tandiu superstitione eorum contaminatus, à credentibus & confidentibus in se, in modum dignitatis suæ pristinum reformaretur. Et verè memoriale, & iure memorãdum: quia quæq; Dominus noster IESVS CHRISTVS, in terra homo cum hominibus conuersans, egit & docuit, ad memoriam famosissimam reuocata & reducta sunt. Et quod idem Dominus per hunc populum suum tam, vt opinor, dilectum alumpnum familiaremque, & ad hoc negotium prælectum, expleri voluit, vsque in finem seculi memoriale, linguis tribuum vniuersarum personabit. *Iulius efferuens ter quina luce calebat. Vndecies centum numero si dempseris vnum, Dicebant annos Domini tunc esse peractos, Cum nos Hierusalem, gens Gallica, cepimus vrbem. Ter quina Iulius splendebat luce micanti, Vrbem cum Franci capiunt virtute potenti: Anno milleno centeno quo minus vno, Virginis à partu genuit qua cuncta regentē.* Idus erat Iulii, anno ab obitu *Karoli magni* ducentesimo & octuagesimo quinto: & à morte *Guillermi* Angliæ regis primi, anno duodecimo. Quippe GODEFRIDO primo principe facto, quem ob nobilitatis excellentiam, & militię probitatem, atque mansuetudinis & patientiæ modestiam, nec non morum elegantiam, in Vrbe sancta regni principem, omnis populus, DEI exercitus elegit, ad conseruandum illud atque regendum. Tunc quoque locati sunt *Canonici* in ecclesia Sepulchri Dominici, atque in Templo eius. *Patriarcham* tunc fieri decreuerunt prolongare, donec à Romano Papa consilium quæsissent, quem præfici placeret. Interea *Turci*, & *Arabes*, nigrique *Æthiopes*, fere quingenti, qui in Arcem Dauidis se intromiserant, petierunt à *Raymondo* Comite, qui prope turrim illam hospitatus erat, vt pecunia sua tota in arce ipsa relicta, viuos tamen eos abire permitteret. Nec facti mora fuit, *Ascalonem* abierunt. Tunc autem Domino placuit, quod inuenta est particula vna de Cruce Dominica, quæ ab antiquo tempore in loco secreto occultata, nunc à quodam homine Syro reuelata fuit, qui cum patre suo eam olim absconderat & conseruarat. Quam particulam in modum Crucis reformatam, aurea & argentea fabrica velatam, ad Dominicum Sepulchrum, dehinc ad Templum congratulanter, psallendo Domino, qui eis per tot dies hoc donum clementiæ suæ reseruauerat, omnes vna in sublime propalatam detulerunt. Rex autem *Babilonius*, & dux militiæ eius, nomine *Lauendasius*, cum audisset quod Franci terras sibi subiugando, iam imperio Babilonico XIX. appropinquassent, cõgregata sub edicto præceptiuo multitudine maxima de Turcis, Arabibus, Æthiopibus, contra eos ire præliaturi iussi sunt. Et cũ iterum per nũcios audissent Hierusalē tam ferociter iam ab eis captam fuisse, indignatus dux ille prædictus Babiloniensis festinauit, vt vel præliũ cum Francis committeret, vel eos in eadem vrbe inclusos obsideret. Quod cũ Francis intimaretur assumpto magnæ audacitatis consilio, versus *Ascalonē*, contra illos tirannos acies suas direxerũt, portantes secũ Lignum Crucis salutiferum, de quo iam fatus sum. Cumq; die quodam non longè ab Ascalone circumuagantes prælium Franci expectarẽt, inuenerunt illic prædã non minimã, de bobus & camelis, ouibus & capris: quã *ceteram* cum iuxta tẽtoria sole ruente cõgregassent, sub edicto iusserũt principes nostri nunquã

A.D. 1099. eam in crastino quo bellum fore putabant secum animari: vt ab omni sarcina expediti, ad preliandum essent promptiores. Mane autem facto speculatoribus præmissis, Paganos accedere didicerunt: quo scito, mox tribuni & centuriones per alas & cuneos gente sua constituta, prælium agendum prudentissimè ordinauerunt; & contra Sarracenos vexillis leuatis, audacter processerunt: videretis prædictam prædam tanquã ducentium monitu, à dextera & leua parte acierum, gressum suũ rectè agere, licet à nullo minaretur: ita vt multi Paganorum eam à longe cũ militibus nostris euntem spectãtes, totum æstimarent Francorum exercitum esse. Illi autem, populus innumerus, cũ ad cuneos nostros iam appropiassent, tanquã ceruus ramos cornuum prætendens, cuneo suo anteriori facto bifurco, distentione Arabum præcurrentium explicata, machinati sunt accingere postremos: vbi dux *Godefridus* subsequenter cũ agmine denso militũ armatorũ remigando posteritatẽ solicitabat: Ceteri enim proceres, alii in prima, alii verò in secunda præibant acie. Sed cum ab vtraq; parte hostes hostibus, quantum est iactus lapidis & paulo plus, appropinquassent, illico pedites nostri sagittas, in illos distendentes, iecerunt. Cõgruentissimè mox secutæ sunt sagittas lanceæ, dum equites nostri omnes, tanquã iureiurando inuicem confirmassent, impetu vehementi irruerunt in eos; & quorũ quadrupedes tum non fuerunt cursui celeres, continuò neci submersi sunt supra sessores: vbi paruæ horæ spatio multa corpora palluerunt exanimata. Tum multi eorum mortem metuentes, ascendebant arborũ cacumina, qui tamen inibi sagittati & morti læsi, ad terram infeliciter corruebant. Incursu in eos penetrabili, vndiq; Sarraceni perimebantur. Tentoriis eorum transactis, vsq; *Ascalonis* mœnia qui euaserunt fugati sunt, quę ciuitas septingentorũ & viginti stadiorũ spatio ab Hierosolimis distat. In prima quidem acie, eorum dux *Lauendalius*, licet antea Francos vilipendisset, non lentè fugiens dorsum eis vertit: quibus tabernaculum suum cũ cæteris extensum, pecuniaq; multâ munitum, inuitus reliquit. Quorum Franci regressi victoria iocundi, Domino dando gratias, regregati sunt. Tunc ingressi tentoriis inuenerunt in eis gazas multimodas, aurum, argentum, pallia, induuias, lapides preciosos qui duodeni sic nominantur, *Iaspis, Saphirus, Calcedonius, Smaragdus, Sardonix, Sardius, Chrysolitus, Berillus, Topazius, Chrissoprassus, Iacintus, Ametistus.* Reperierunt etiam vtensilia multiformia & galleros auratos & anulos optimos, ensesque miribiles, annonam, farinam, & cetera multa. Ea verò nocte illic hospitati, per noctes bene se conseruarunt: nam in die sequenti bellum se putabant à Sarracenis reiterari: qui tamen timore perterriti, nocte ipsa omnes aufugerunt. Quo manè per exploratores comperto, vocibus laudifluis DEVM benedixerũt & glorificauerũt, qui tot millia perfidorum, raro exercitu Christianorum dissipari permisit. *Benedictus ergo Dominus qui non dedit nos in captionem dentibus eorum. Beata etiam gens cuius est Dominus DEVS eius.* Nonne minati fuerant ipsi Babilonii dicentes: *Eamus & capiamus Hierusalem cum Francis in ea clausis; & eis omnibus interemptis, eradamus illud Sepulchrum tam sibi preciosum vt lapidibus architecte huius extra vrbem eiectis, nec mentio inde vlterius fiat.* Sed DEO volente, hoc in nichillo verso, de pecunia eorum etiam honerauerunt equos suos & camelos. Qui cum tot tentoria, & iacula in campis iacentia, arcusque & sagittas, ad Vrbem Sanctam deferre non possent, hæc cuncta ibidem incendio commiserunt: deinde Hierusalem sic à perfidis excussam gaudenter, cum carra multa redierunt. His gestis, placuit quibusdam in patriam nationis suæ reuerti: & cum indilatè in *Iordane* flumine loti fuissent, & Palmarum ramos, pro more, apud *Hierico* in orto Habrahæ collegissent, *Robertus Comes Normanorum*, & *Robertus Comes Flandriæ* Constantinopolim nauigio tunc repetierunt: Deinde Franciam ad propria repatriauerunt. *Raymondus verò Comes* vsque Loadiciam regressus est, exinde Constantinopolin, relicta vxore sua in Loadicia, rediturus. Dux autem *Godefridus* retento secum Tancredo & aliis pluribus, principatum Hierosolimitanum rexit, quem consensu omnium susceperat optinendum.

XX. Cumque audissent *Buamundus*, qui tunc *Antiochiæ* principabatur ciuitati, vir prudens & strenuus, & *Balduinus* præfati Godefridi frater, qui similiter *Ædesse* ciuitatis, patriæque affinis trans fluuium Euphratem potestate dominabatur, Hierusalem ab illis qui præierant collegis suis captam fuisse, lætissimi effecti, DEO inde laudes exsoluerunt supplices. Quod si illi qui festinatiori itinere præcesserant eos, bene & vtiliter operati fuissent, quamuis tardius eos subsecuturi essent Buaumundus & Balduinus cum suis, participes eiusdem braui fieri,

tibi fieri, non est tamen dubitandum. Erat enim necesse, vt terra & ciuitates cum tanto labore iam Turcis ablatæ, solerter custodirentur: ne forte terra incaute derelicta, si cuncti abissent, recursu repentino à Turcis, vsque in Persidem iam depulsis, resumeretur: vnde detrimentum non minimum omnibus Francis tam euntibus quam redeuntibus oriretur. Sed terra interim sic custodita, primis & postremis grande proficuum foret: forsitan diuina prouidentia hoc distulit, plus in peragendis quam in peractis suæ militiæ iudicans eos profuturos. O quotiens ipse *Balduinus* in Mesopotamiæ finibus, preliis cōtra Turcos factis, fatigatus est! Quotque capita eorum cesa illic fuissent, recitari non potest. Sæpe illum contigit cum gente pauca, contra multitudinem eorum magnam preliari; & DEO iuuante, triumpho lætari. Sed cum per legationes eum præmonuisset *Buamundus*, vt Hierosolimam ambo cum suis iter nondum expletum, ituri perficerent, *Balduinus* ilicò res suas oportunè disponens, iturum se parauit. Sed tunc audiens Turcos vnum cornu patriæ suę ingressione allidi, incepto dimisso, cū necdum exercitulum suum congregasset, cum paucis illos Turcos adiit. Qui cùm arbitrarentur eum iter suum iam incepisse, die quodam cum in tabernaculis suis securi essent: viso signo quod Balduinus baiulabat albo, quantocius statim fugere ceperunt: quos cum parum cū duodecim militibus fugasset, ad id quod prius inceperat remeauit. Et ingressus iter, Antiochia dexterata, venit *Loadiciam*: vbi stipendio viatico empto, & clitellis reintegratis hinc secesserunt. Tunc mensis erat Nouembris: Cumq; *Gibellum* transissent, *Buamundum* in tentoriis suis hospitatum ante oppidum quoddam, *Valenum* nominatum, assecutus est. Erat cum eo archiepiscopus quidam Pisanus, nomine *Daibertus*, qui cum quibusdā Tuscanis & Italicis, Loadiciæ portui applicuerat: ibique nos expectabant: Aderatq; alius *episcopus Apulus*; cum Balduino erat tertius. His itaque amicabiliter simul glomeratis, æstimantur numero viginti quinque millia esse tam equitum quàm peditum. Et cum fines Sarracenorum interiores introissent; & ab odiosis incolis regionis, nec panem nec aliquid edulii habere possent: quia nec erat qui daret, neq; qui venderet, stipendio etiam suo magis magisq; consumpto, contigit multos tunc fame anxiari. Equi quoq; & iumenta, deficiente annona, dolore geminato nimis angebantur: ibant, nec mandebant. Tunc erant in ipsis agris cultis messes quædam, quas vocant *Cannamelles*, arundinibus similes: à *Canna* & *melle* nomen compositum: vnde, vt puto, & *melsiluestre* dicitur illud quod de his sapienter conficitur. Has quidem, propter saporem mellitum, dentibus famelici ruminabamus: Tamen parum proderat: vtiq;, pro amore Domini, hæc & huiusmodi cetera, fames, frigora, pluuias nimias sustinebamus. Plerique etiam equos, asinos, camelosq;, pane egentes, manducabant: Insuper algore nimio, & imbrium affluentia sæpissimè torquebamur: nec erat Solis æstus tamen ex quo exsiccari possemus, cum per quinque vel quatuor dies imbrium continuatione madidi essemus. Vidi tunc plures, tabernaculis carentes, imbrium algore interire. Ego *Fulcherius*, qui his intereram, vidi quadam die plures vtriusque sexus, bestiasque plurimas, imbre algidissimas mori. Longum est recitandum, & audiendi forsitan tædium: quia nec anxietas, nec labor nimius defuit populo DEI. Sæpe ab insidiantibus Sarracenis in artis meatibus, plures perimebantur, aut cum raptum irent pro victuali quærēdo. Videretis milites, progenie inclytos, equis quoquomodo amissis, pedites effici: videretisq; iumentis deficientibus, capras Sarracenis ablatas, veruecesq;, submissis sarcinis valde fatigari, & dorsa eorum mole illa corrumpi. Bis in via, nec amplius, panem & annonam, commercio karissimo à Sarracenis Tripolitanis, & Cæsarientibus habuimus. Patet, quoniam aut vix aut nunquam, poterit quis, magnum aliquid, nisi cum magno acquirere labore. Magnum quodam fuit, quòd vsque *Hierusalem* peruenimus: qua visitata labor consummatus est diuinitus. Cumque Sancta Sanctorum desideratissima perspiceremus, gaudio ingenti repleti sumus. O quotiens memorati fueramus, illius prophetiæ Dauidicæ: *Adorabimus in loco vbi steterunt pedes eius:* Quod de nobis completum tunc vidimus, quamuis aliis multis pertineat similiter. Illuc quidem ascendimus tribus Domini, ad confitendum nomini eius. Die autem illo, quo tunc Hierusalem introiuimus, Sol retrogradus, descensu hyemali peracto, recursum resumpsit ascensibilem. Cumq; Sepulchrum & Templum Dominicum, & cetera sacrosancta visitassemus, die quarto *Bethleem* adiuimus: vt nocte ipsa Dominicæ Natiuitatis, reuolutionē celebraturi annuam, vbi CHRISTVS natus fuit, in orationibus peruigiles

A.D. 1099.

Psalm. 131.

A.D. 1100. ſtaremus. Quam noctem cum decentiſſimè, obſequio competenti ab epiſcopis & clericis decantando deduxiſſemus, hora die tertia, Miſſa quoque tertia cantata Hieroſolimam reuerſi ſumus. O quantus adhuc erat fœtor, circa muros ciuitatis, intus & extra de cadaueribus Sarracenorum adhuc ibi marcentium, quos vrbe capta collegæ noſtri trucidauerant, vnde nares noſtras & ora oppilare nos oportebat. Cùm autem nos & iumenta noſtra quiete neceſſaria aliquantiſper vegetaremus; & Patriarcham, in Eccleſia Sepulchri Dominici, *Daybertum* ſcilicet ſuperius memoratum, præfeciſſemus, reformato ſtipendio, & iumentis ſarcinatis, regreſſione appetiuimus flumen Iordanicum. Tum quibuſdam de exercitu placuit poſteriori, in Hieruſalem remanere; & quibuſdam de priori, nobiſcum remeare. Dux Godefridus terram, ſicut antea, rexit.

XXI. *Anno milleſimo centeſimo ab incarnatione Dominica*, anni die prima, in Hierico ramis palmarum cæſis, ad afferendum coaptauimus; ſecundaq; die, iter remeabile cepimus. Tunc quidem placuit principibus noſtris per vrbem *Tybereadem*, iuxta *mare Galileæ*, tranſire: quod mare de dulci aqua ibi congregatum, duodeuiginti paſſuum millia habet in longum, & quinque in latum: deinde per *Caſaream Philippi*, quę *Paneas* lingua Syriaca dicitur, ad Libani montis radicem ſitum, vbi duo fontes emergunt, vnde *Iordanis* fluuius exoritur qui poſtea mare Galileæ ſecans, in Mare Mortuum ſe ingerit. Hic autem Lacus *Geneſar* dictus, quadraginta ſtadiis in latitudine patet, centumq; in longitudine, iuxta *Ioſephum*. Venimus autem ad caſtrum illud; quod *Balbac* nuncupant, ſitu forti factum: vbi nobis Turci Damaſceni obuii venerunt, trecenti ferè milites. Et quia didicerant nos eſſe inermes, & itinere valde feſſos, arbitrati ſunt nos quoquomodo debilitare. Quod ſi fortè poſtremos die illo dompnus *Balduinus* ſollicitè non conſeruaret, nimirum multos de noſtris occiderent: nō enim habebant vnde ſe protegerēt, arcubus & ſagittis carentes: Inundatione enim imbrium hæc erant diſſipata: quia cū glutine coaptantur. *Buamundus* verò in primo cuneo erat exercitus. Itaq;, DEO auxiliante, nihil apud nos lucrati ſunt. Tunc caſtra metati ſumus ante memoratū oppidum. Exhinc ſequenti die viam reſumpſimus noſtram, plus mari appropiantes: & ante vrbes *Tortoſam* & *Loadiciam* tranſeuntes. Ibiq; *Raymondum* comitem reperimus, quem ibi deſideramus dum Hieruſalem iremus: in Loadicia ſcilicet, vbi nihil mercationis ſtipendiariæ habere potuimus, quia rara habebatur annona: quapropter vſq; *Edeſſam* properare non ceſſauimus. *Buamundus* verò Antiochiam primitus peruenit, vbi à ſuis gaudenter ſuſceptus, regnum ſuum per ſex menſes deinceps obtinuit. Sed cū menſe Iulio ſequente vrbem, *Melotiniam* vocatā, cum pauca gente appeteret, quā ei qui eiuſdem vrbis patronus erat Armenius quidam, nomine *Gabriel*, redditurus erat, iam per legationes conuentione mutuæ amicitiæ facta: obuius fuit illi Admiratus quidam nomine *Daniſman*, cum multitudine Turcorū magna Buamundum ſic imprudenter ambulantem, intercipere moliens. Et non longè ab vrbe præfata, inſiluerunt vndiq; ſubitò gens illa nefaria ab inſidiis, contra Francos & Apulos irruentes: Et non audientes noſtri inire prælium, quia pauci erant, ſtatim in diſperſionem fugitiui verſi ſunt. De quibus Turci multos occiderūt; & pecuniam eorum totam habuerunt. *Buamundum* verò comprehēſum in captionem abduxerunt. Cùm autem infortunium indilatè ab illis qui euaſerant, diuulgaretur, orta eſt inde genti noſtræ grandis deſolatio. Verumptamen *Balduinus* dux vrbis Ædeſſæ, congregatis Francis quoſcunque potuit, Ædeſſenis ſcilicet & Antiochenis, hoſtes prædictos vbi eos eſſe audiuit, quærere non diſtulit: *Buamundus* etiam, cicigno capitis ſui iam abſciſo, Balduino legationem miſerat, vt ei citò ſubueniret: hoc interſigno eum credulum faciens. *Daniſman* autem hoc audito, qui Balduini probitatem Francorumque animoſitatem metuebat, non auſus eſt vlterius ante Meletiniam eſſe, quàm obſidione cinxerat, ſed paulatim ante nos fugiendo, ad ſua propria remeauit: Qua de re multum doluimus, cum per tres dies vltra vrbem illam eos proſecuti ſumus, qui libentiſſimè contra eos dimicaremus. Itaque cum regrederemur, Balduino *Gabriel* prædictus ciuitatem ipſam reddidit: quibus amicis effectis, *Balduinus* Ædiſſam rediit.

XXII. Cùm autem proſperitate BALDVINVS ſic frueretur, ecce nuncius dicens ei: quia *Godefridus* germanus eius apud Hieroſolimam diem clauſerat extremum, decimoquinto, Kalend. Auguſti: quod anno poſt Hieruſalem captam ſecundo contigit. Cui cum promptum fuiſſet, quod omnis populus Hieroſolimitanus cum expectaret, in regni principem in locum fratris defuncti heredem ſubſtituendum: dolens aliquan-

A.D. 1100.

aliquantulū de fratris morte, & plus gaudens de hereditate, accepto consilio, terrā suam locauit quā possedebat, *Balduino* cuidam propinquo suo eam committens. Et colligens exercitulum suū, septingentis ferè militibus, & peditibus septingētis iter Hierosolimitanum, sexto nonas Octobris incepit. Nonnulli mirabātur quod cum gente tam pauca, erat ausus per tot hostium regiones incederē: nam ideo plerique timidi & pauidi, de collegio nostro latenter recesserūt, nobis nescientibus. Cum autem Turci comperissent atque Sarraceni nos ita iter agentes, congregatis omnibus quotcumque potuerunt, vbi magis nobis officere arbitrati sunt, armati obuiam institerunt. Tum quidem per *Antiochiam* iuimus; deinde ante *Laodiciam*, & *Gibellum*, *Maracleam* & *Tortosam*, *Archas* oppidum, & vrbem *Tripolitanam* meauimus, vbi rex Tripolitanus Balduino in tentorio suo hospitatō, panem, vinum, mel siluestre, veruecesq́; legauit: & innotuit ei mandando quod *Duchar* rex Damascenorū & *Ginahaldole* Admiratus quidam rex Calipti, cū Turcis, & Sarracenis, Arabibusq́; in via, qua nos ituros sciebant, nobis nocituri expectabant. Quod licet omnino nō certum esse crederemus, postmodum verum esse probauimus. Erat quidem, non longe ab vrbe *Berito*, sed quasi miliariis quinq; distans, trames vnus iuxta mare, nobis & aliis illac euntibus ineuitabilis, & exercitui transituro angustissimus: quem si hostes inde præmuniti fuerint, nullatenus centum milia militum transire poterūt, quin centum aut septuaginta viri armati, introitum eius artum vi obtineant. Ideoque nos illic inimici nostri intercipere, & occidere sperabant. Nos autem illucusq; peruenimus. Et cùm præcursores nostri predicto meatui appropinquassent, viderunt de Turcis illis plures, segregatos ab aliis, contra nos procedētes, qui aduentū nostrum expectabant. Quod cùm speculatores nostri perspexissent, rati sunt maiorem gentem post illos latere: quod statim domino Balduino per vnum nuncium innotuerunt. Quo audito, militiam ilico per acies diuisam competenter præordinauit ad prælium: & vexillis leuatis, paulatim contra eos progressi sumus. Nam cū bellum mox fore putauimus, cordibus compuncti puris, auxilium Domini deuotè precabamur, ad eos accedentes. Continuò autē primo cuneo nostro illi congressi sunt, de quibus aliquanti confestim occisi sunt: de militibus nostris similiter, quatuor ibi vitam amiserunt. Et cùm certamen illud vtrumque dimisissent, sumpto consilio, iussum est castra nostra defigi, vbi propius hostibus accesseramus: ne ab eis, quasi timidi videremus, si locum seu refugi linqueremus. Sed aliud monstrauimus; aliud verò cogitabamus: Audaciam finximus; sed mortem metuimus. Difficile est remeare; sed dificilius anteire. Ab illis hostibus vndique obsidebamur: hinc isti, marinis nauibus; hinc illi, à celsis montibus, indesinenter nos vrgebant. Die illo nec iumenta nec homines nostri aliquid boni, nec quietis habuimus. *Ego* quidem vel *Carnoti* vel *Aurelianis* mallem esse, quàm ibi: Alii quoque nocte ipsa tota, extra papiliones nostros peruigiles languimus. Diluculo autem summo cùm aurora terris vmbras dimouere cepisset, sumpto inuicem consilio, vel viueremus vel moreremur, tentoriis collectis regredi elegimus, iumentis de rebus nostris onustis præeuntibus, clientibusq́; ea minantibus. Milites enim subsequentes, sollicitè à Sarracenis inpetentibus defendebant eos. Nam cùm illi perfidi nos viderent ita summo mane regredi, confestim descenderunt ad persequendum nos, tamquā fugitiuos: Alii quidem, per mare cum nauibus; alii verò, post nos per viam qua ibamus; alii autem, per montes & colles, tam equites quàm pedites, per angiportum, sicut oues ad ouile, ante se nos minabant: vt excursa planitie quadam, quæ ibi est, in exitu angustissimo, inter salum & montem, ad interimendum nos facilè interciperent. Sed non sicut putabant contigit: viri enim nostri statuerant intra se, dicentes: *si in platea illa patula, nos persequentes, poterimus illos intercipere, forsitā, DEO iuuante, contra eos reuertentes, & bene pugnantes, eruemur ab eis.* Iamiam è nauibus ad terram prosiliebant; & incautos prope mare pergentes insidiis factis decollabant: Iamq́; in planitiem post nos prædictam descenderant; & sagittas multas post nos iaciebant vndique aduersum nos vociferantes, & tamquam canes, vel lupi vlulantes, conuiciabantur nobis. Sed quid narrabo? Nusquam erat nobis locus in diuersorio, nullaque mortis excussio: Nec erat vspiam locus fugæ, nec remanentibus spes salutis. *Nec saperet Salomon, nec posset vincere Sanson.* Sed magnæ DEVS clementiæ atque potentiæ prospiciens de celo in terra humilitatem nostram atque angustiam, nec nō periculum quod propter eius seruicium & amorem sic incideramus, motus pietate quâ ritè suis præsens subuenit, militibus nostris tantæ probitatis audaciam

LL 4

A.D. 1100. præstitit misericorditer, vt recursu repentino per viam trifurcam fugantes in fugã sic mitterent, vt nunquam animum defendendi se resumere possent. Tunc alii de rupibus præruptis celsis, in præceps se dederunt; alii vero, haud lentè, ad locum saluationis fugerunt; alii autem consecuti, gladiis perempti sunt. Tunc videretis naues eorum celeriter propter nos per mare fugere, quasi eos possemus manibus capere: per montes quoque & colles alii, cito pede fugiebant. Itaque de tanto trophæo gloriantes, ad clientelã quæ interim quadrupedia onerata in via custodiebãt, lætabunda regressi sunt. Laudes DEO gaudenter tunc egimus, quia in tanta necessitate nobis anxiis, adiutor claruit magnificus. O quam admirabilia facta DEI! O quam magnum miraculum; & memoriæ commendandum! victi eramus; & victi vicimus. Sed nos non vicimus: Quomodo non vicimus? Vicit ille qui solus est omnipotens. Quod si etiam *DEVS pro nobis, quis contra nos?* Verè pro nobis & nobiscũ fuit, complens in nobis quod per Prophetã Israëlitis dixit: *Si præcepta mea seruaueritis, hoc dono vos ditabo, vt persequantur quinq; de vobis centũ alienos; & centũ decem milia.* Et quia in seruitio DEI laborem multimodum, die ac nocte tolerabamus, superbiam eorũ perfidorum merito cassauit: Et quia deuotè, & in tribulato corde Domino famulabamur, humilitatem nostram respexit. Tunc autẽ tabernacula extendi iussa sunt, & spolia occisorum & arma similiter allata: Equos cum sellis & lupatis aureis, etiã illuc qui ceperant adduxerunt. Nocte illa transacta, mane, pro vt astutius consultũ fuit, retro secessimus, vsq; castellum quoddam depopulatum, vbi cum equi & cætera Turcis ablata, æquo iure militibus diuisa fuissent, nocte superueniente sub oliuis & virgultis quieuimus. Summo autem mane *Balduinus* item probitatem solitam amplectens, sumptis de militibus suis quot voluit, velociter vsq; ad meatũ artum, vnde factum est tam odiosum, equitauit, scire volens si Sarraceni, adhuc inibi essent. Qui cum illuc vsque peruenisset, & nullum ex eis repperisset, quia desolati pro dispersione facta omnes aufugerant, laudes inde DEO dedit; & statim in cacumine montis ipsius, accendi pro signo ignem præcepit, vt nos qui in hospiciis remanseramus, viso fumo illo, promptè sequeremur illos qui præiuerant. Quod ibi factum est viso, DEVM laudantes, exploratores nostros ilico secuti sumus, & viam nostram apertam & liberam, DEO gratias, inuenimus; desideratumq; carpsimus iter. Illo die prope vrbem *Berutum*, hospitati sumus. Quo comperto, Admiratus eiusdem vrbis, plus causa timoris quam amoris, *Balduino* stipendium diurnum, scapharum gestum misit. Similiter de ciuitatibus cæteris, ante quas transiuimus, qui inhabitabant fecerunt, scilicet Syndonem & *Tyrum*, atque *Achon*, hoc est Ptolomaidam, amicitiam fingentes; sed cor nequã habentes. Iam vero castrum *Cayphan* possidebat tunc *Tancredus*, quod ipso anno Hierosolimitæ vi comprehenderant: & quia *Balduino* tunc maliuolus erat, non illud introiumus. Ipse vero Trancredus, tunc non erat ibi: sed homines eius panem & vinum, extra muros nobis vendiderunt: Illi enim quasi fratres nos habebant, & videre nos desiderabant. Transeuntes autem *Cæsaream Palestinam*, & *Arsuth* oppidum: quod ignari *Azotum* esse putabant, quæ ciuitas vna fuit de quinque vrbibus Philistinorum, quæ inter Ioppen & Ascalonem, in viculum etiam vastatum redacta est. Tandem *Ioppe* peruenimus, vbi Franci nostri Dominum Balduinum, vt regem iam suum, gaudenter susceperunt. Et non mora ibi facta, *Hierusalem* properauimus. Cumque Vrbi Sanctæ appropinquassemus, processerunt ei obuiam, tam clerici quam laici omnes; Græci quoque, ac Siri, cum Crucibus & cereis: qui cum ingenti gaudio, & honorificentia, vocibus altisonis, Domino laudes agendo, eum susceperunt; & vsque in ecclesiam Dominici Sepulchri deduxerunt: huic celebritati *Patriarcha Daybertus*, non interfuit: quoniam de quibusdam incusatus apud Balduinũ, maliuolus ei erat; & maior pars & populi, eum exosum tunc habebat: quapropter in monte Syon, sede priuatus, tunc morabatur, vbi fuit donec delictum ei maliuolentiæ condonatum est.

Rom. 8,31. — Leuit. 26,8.

XXIII. Sed cum per sex dies, requie oportuna in Hierusalem, alleuiati labore fuissemus, & Rex de negotiis suis aliquanta explicasset; iter iterũ resumptũ, in expeditionẽ ituri renouauimus. Opus est enim omnibus hostes habentibus, quod secundum hominem dico, vt frequentissimè eos enixè cohereceant: quantinus certaminis tædio vel vi superent, vel ad pacis actionem attrahant. Igitur *Balduinus*, gẽte sua resumpta, profectus est *Ascalonem*, per Azotum meantes, inter quam & Iamniam, quę super mare sita est. Accaron dimisimus, Ante quam cùm se monstraret vrbem, vsque in mænia foris instantes vehementer impulit: & quia non fuit opportunitas

maius

A.D. 1100.

maius incipere, ad tentoria iam defixa reuersus est. Sequenti autem die regionem appetiuimus maiorem, vbi victum nobis, & iumentis nostris in locis opulentis haberemus, & terras inimicorum vastaremus. Euntes ergo inuenimus villas, vbi Sarraceni incolæ regionis in cauernis terræ, propter nos, se occultauerant, cum bestiis & rebus suis: de quibus cum vix aliquem trahere non possemus, accenso igni in cauernæ orificio mox propter fumum & calorem intolerabilem, alius post aliũ paulatim foras ad nos exierunt: Erantq; quidam ex eis latrunculi, qui ritè inter Ramulam & Hierusalem Christianis nostris insidiari, & occidere solebant. Quod cũ à Syris quibusdam, Christianis nostris, qui cum eis in abditis illis latebant, eiusdem villæ agricolis, nobis intimatum fuisset, quod huiusmodi fontes essent, mox cum de cauerna exibant, decollabantur: Syris autem & eorum coniugibus pepercimus. De Sarracenis verò, centum ferè occidimus. Tunc iussit Rex *Balduinus* Syros illos Ascalonem mitti, ne ibi aliquatenus perimerentur. Et cùm cuncta, quæ illic inuenimus, tam annonam quam bestias comedendo consumpsissemus, & nihil amplius in illa regione, quod nobis prodesset inuenire possemus: quoniam depopulata erat antiquitus: inito consilio cum quibusdam patriæ alumpnis Sarracenis, sed nuper Christianis, qui loca culta & inculta longè lateque noscebant, in Arabiam exercitum secedere statutum est. Et transigentes montana iuxta *Patriarcharum sepulturas*, Abrahæ videlicet, & Ysaac, & Iacob, filii quoque eius iusti Ioseph, necnon Saræ & Rebeccæ, vbi gloriosè eorum corpora condita sunt, ab vrbe Hierosolima quasi milliariis quatuordecim distantia, venimus in vallem vbi *Sodoma* & *Gomorrha* ciuitates scelestæ, DEI iudicio in abissum subuersæ sunt, vbi lacus *Asfalti* nunc est magnus, quem *Mare Mortuum* vocant. Longitudo cuius vsque ad *Zoaras* Arabiæ dirigitur stadiis quingentis octoginta vsque ad vicinia Sodomorum; Latitudo verò centum quinquaginta patet: adeo salsus, vt nec bestia quælibet, neque volucris de eo bibere queat; quem sicut ego *Fulcherius Carnotensis*, in margine de mula mea descendens, gustu probaui, & elleboro amariorem inueni: Et quia nihil in eo viuit; nec piscis cõuersatur, propterea *Mare Mortuum* vocatur. A parte Aquilonis, flumen recipit Iordanicum: ab Austro verò, nullum habet exitum, nec flumen nec lacus. Iuxta quem lacum, vel Mare illud Mortuum, extat mons vnus, similiter salsus, non tamen totus sed localiter, constans vt petra durissimus, & glaciei simillimus: vnde sal, quod *salis gemma* vocatur, multotiens vidistis, quod de monte illo comminuitur. Conicio bifariam lacum illum salsum esse: eo quod semper montis salsuginem glutit, quem vnda marginalis indesinenter lingit; & insuper, ex decursione imbrium, de monte ipso in lacum influentium: siue abyssus in tantum sit concaua, vt Magnum Mare, quod est salsum, inuisibili refluxu, in eandem abyssum sub terra influat. Demergi autem quis in profundum eius, nec de industria facilè potest. Girato autem Lacu à parte Australi, repperimus villam vnam: hanc villam dicunt esse *Segor*, situ gratissimam; & de fructibus palmarum, quos *dactilos* nominant, valde habundantem, quibus pro cibo placido vescebamur. De ceteris rebus, rarò ibi repperimus; aufugerant enim illic agricolæ Arabes, iam de nobis rumusculo audito, exceptis quibusdam inopibus, vt fuligo, nigerrimis: quos, vt algam spretos, illic dimisimus. Ibi vidi poma in arboribus, quæ, cum corticem rupissem, interius esse puluerulenta comperi & nigra. Exhinc, *Arabia* montana introire cepimus, in quorum concauis nocte pausauimus. In sequenti autem manè, cùm montes ascendissemus, inuenimus ibi villas, sed omni bono vacuas: Nam aduentu nostro iam comperto, fugerant, & cum rebus suis in cauernis terræ se absconderant. Quamobrem parum illic profuimus, & ideò promptè iter nostrum aliàs extendimus, ductoribus nostris semper præuiis. Tunc inuenimus vallem vnam de omnibus frugibus opulentissimam, in qua Moyses etiam, Domino illuminante, virga scilicem bis percussit, vnde fons viuus statim, vt legitur, sic emanauit, vt populus atque iumenta sufficienter ex eo adaquarentur: Qui etiam nunc profluit non minus quã tunc, adeo vt molendini, riuuli eius impetu volubiles semper fiant: vbi ego ipse *Fulcherius*, equos adaquaui meos. Reperimus insuper in montis apice monasterium, quod dicitur *Sancti Aaron*, vbi Moyses, & ipse Aaron cum Domino loqui soliti erant: vnde valde lætabamur, cùm loca tam sancta, & nobis incognita intuebamur. Et quoniam vltra vallem illam, terra erat deserta & inculta, vsque Babiloniæ affinitatem, vlterius progredi noluimus. Vallis autem hæc, bonis omnibus erat opima. Sed quia in aliis villis prius morati fueramus, in-

A.D. 1101. colæ loci illius, ablatis secum rebus suis atque pecoribus, in montium diuersoria, & in caueas saxeas, pro nobis fugientes, se intromiserant: ad quos cum appropinquaremus, audacter se defendebant. Sed per tres dies illic otio facto, cum nos & iumenta nostra edulio refecissemus, die quodam opportuno, quadrupedibus de stipendio necessario oneratis, horam circiter secundam, cornu monente regio, residuum tramitem resumi visum est. Tunc remeauimus iuxta *mare* superius memoratum, & per *sepulturas Patriarcharum* memoratorum: deinde per *Bethleem* & *Rachelis sepulturam*, die, qua solsticium hyemale accidit, *Hierusalem* sanè peruenimus. Et præparatis ornamentis, quæ Regi conueniunt coronando, paccatus est *Daybertus* patriarcha cum Balduino, & canonicis aliquantis.

XXIV. *Anno millesimo centesimo primo*, die Natiuitatis Dominicæ, in basilica beatæ Mariæ apud *Bethleem*, ab ipso Patriarcha, vna cum episcopis, cleroque ac populo circunstantibus, *Balduinus* in Regem honorificè sacra vnctione sublimatus & coronatus est. Et quod fratri suo prædecessori non fecerant, quoniam tunc à quibusdam laudatum non fuerat, nec ipse voluit, huic, ratione sapientiùs considerata, fieri concesserunt. Dicebant enim: *Quid obest si CHRISTVS Dominus noster, in Hierusalem, tamquam scelestus aliquis, spinis coronatus à Iudæis perfidis fuit: quod cum ceteris opprobriis pluribus, ipse pius pro salute nostra, misericorditer pertulit? Corona illa quidem, quantum ad intellectum eorum, non fuit honoris, nec regia potestatis, immo ignominiæ & dedecoris. Sed quod illi truces, ad opprobrium ei fecerunt, ad salutem nostram atque gloriam, DEI gratia, versum est. Rex etiam contra iussa DEI non perficitur: nam iure electus, benedictione autentica sanctificatur, & consecratur. Qui cum suscipit regimen illud atque auream coronam, suscipit quoque iusticiæ obtinendæ honestum onus. Cui tunc populus à DEO commissus est, vt eum iure sollicitet & ab hostibus conseruet, Sane potest ei, sicut episcopo cuilibet de episcopatu, obici:* Bonum enim opus desiderat, qui regimen desirat. (1. Tim. 3. 1.) *Quod si iure non regit, nec rex est.* In modernitate autem regiminis sui *Balduinus*, adhuc paucarum vrbium possessor atque gentis, per ipsum tempus hyemale regnum suum ab hostibus suis vndique strenuè protexit. Et quia compererant eum esse bellatorem probissimum, quamuis gens eius rarissima esset, non tamen ausi sunt eum aggredi. Quod si militiam maiorem haberet, hostes suos libenter adiret. Adhuc erat per terram via Peregrinis nostris vetita: Sed interdum per mare, tam Franci quàm Itali, seu Venetici, vel in vna naui siue duabus aut tribus aut quatuor, inter piratas hostiles, & ante ciuitates eorum velificantes, timidi valde vsque ad *Ioppen*, Domino ducente, perueniebant: Quos cum de partibus nostris Occidentalibus venire nosceremus (nullum alium habebamus adhuc portum) extemplo eis obuiam corde iocundo procedebamus; & congaudenter, ac si fratres, ad litus maris excipientes, vnusquisque nostrum de natione & parentela sua diligenter inquirebamus. Illi verò intimabant, prout inde sapiebant: tum de prosperitate audita lætabamur; de incommoditate autem tristabamur. Hii Hierosolimam ibant, & Sancta Sanctorum visitabant: dehinc alii in terram Sanctam remanebant; alii verò in patriam suam, vsque in Franciam redibant. Qua de re, terra sancta Hierosolimitana remanebat gente vacua; nec erat qui eam à Sarracenis defendere posset, si tamen ipsi aggredi nos auderent. Sed quare non audebant? Tot populi, tot regna, quare regniculum nostrum, & popellum inuadere metuebant? Cur de Ægipto, de Perside, de Mesopotamia, de Syria non coadunabant saltem centies centum millia pugnatorum, vt nos eorum hostes, viriliter aggrederentur? &, vt solent locustæ innumeræ messem in agello, nos omnino consumerent & destruerent, vt nec mentio de Christianis in terra, abolim sua, vlterius fieret? Non enim tunc habebamus plusquam trecentos milites, & tantum de peditibus, qui *Hierusalem* & *Ioppem*, atque *Ramulam*, castrumque *Cayphan* custodiebant. Milites etiam nostros, vix adunare aliquando audebamus, cum insidias aliquis hostibus moliri volebamus, timentes ne interim, munitionibus relictis, damnum inde haberemus, verè liquet omnibus hoc miraculum esse valde mirabile, quod inter tot millia millium tam validi eramus, vt iam dominantes, eorum alios tributarios faciebamus, alios deprædando vel occidendo cōfundebamus. Sed vnde hæc probitas vndéue ista potentia? Verè ab illo procedebat, cui nomen, *Omnipotens*. Qui populi sui, pro nomine eius desudantis, non immemor, in necessitate sua piè auxilium ei impendebat; qui etiam in nullo aliquo nisi in ipso confidebat. Quem ipse DEVS, mercedula temporali aliquando lætificabat; in futuro autem æterna gloria remunerare promittebat. O tempora recor-

recordatione dignissima! Sæpe quidem contristabamur, cùm de partibus nostris occiduis nec parentes nostri, nec amici nobis auxiliare veniebant, formidabamus enim ne hostes nostri, scientes gentis nostræ paucitatem, quandoque cursu subito super nos irruerent, vbi nullus, nisi DEVS auxilium nobis ferret: quibus nulla inopia esset, si tantummodo gens & equi non defuissent. Quamobrem in expeditione ire nequibamus, nisi prope vel versus *Aſchalonem*, vel *Arſuth* equitaremus. Et qui per pelagus Hierusalem veniebant, nequaquam equos secum adducere poterant: per terram verò nullus nobis subueniebat. Nec Antiocheni nobis, nec nos eis succurrere poteramus. Eo tempore contigit in Marcio mense *Tancredum*, *Cayphan* oppidum suum regi *Balduino* relinquere; Tiberiadem quoq; & Antiochiam cum suis per terram ambulare. Miserant enim Antiocheni legationem ad eum, dicentes: *Ne moreris, sed veni ad nos, & principare Antiochiæ ciuitati, & terræ illi subditæ donec de captiuitate Buaumundus redeat qui est Dominus noster & tuus. Tu enim es propinquus eius, milesque probus, & nobis potentior: tu quidem terram melius quàm nos, obtinere valebis. Siquandoq;, DEO volente, Buaumundus redierit erit inde quod ius monstrabit.* Illuc igitur iuit, & regnum regendum, vt dictum est, suscepit. Apud portum tunc *Loadiciæ*, per ipsum tempus brumale, stolus nauium rostratarum *Ianuensium*, & *Italorum* hyemauerat: qui cum viderent vernum tempus ad nauigandum aptum & tranquillum, vento prospero vsque Ioppen nauigauerunt: & cum portui applicuissent, gaudenter à rege suscepti sunt. Et quia prope erat *Paſcha*, non ibi morati sunt: Sed nauibus suis ad terram tractis, Hierusalem simul cum rege perrexerunt: vbi conturbati sunt omnes propter ignem solitum, quem die Sabbati non habuimus ad Sepulchrum Domini: vnde plura restant verba non temere referenda.

A. D. 1101.

Consuetudo est autem, propter *Ignem cæleſtem*, qui ad Sepulchrum Domini cum vno quoque anno descensibilis celitus, nutu diuino, in *lampadibus*, in Vigilia Paschæ, solet accendi: vt quicumque intra monasterium illud sanctissimum inesse possint, die illo toto ipsius vigiliæ, supplicationi & orationi vacantes, lumen illud à DEO mittendum deuoti cuncti exspectent: & cum die illo basilica illa Sanctissima de tanta gente plenissima existeret, horam circiter tertiam iussum est à Patriarcha officium diurnum à Canonicis incipi. Tunc lectiones lectæ sunt alternatim, prius Latinus Latinè; posterius verò Græcus, Græcè identidem quod Latinus legerat in pulpito relegit. Officium quippe sic eis explentibus, ante horum paulisper nonam, cæpit vnus de Græcis, à parte vna monasterii, pro more prisco, voce altisona *Kyrieleiſon* exclamare: cui statim cuncti qui aderant, modo simili eundem cantum responderunt. Ego autem *Fulcherius*, qui nunquam huiusmodi Symphoniam audieram, multique alii, tumultui huic laudifluo moderni, oculis sursum erectis, cordibus compuncti de terra surreximus, & lumē aliuum *alicui in ecclesia * iam accendi sperauimus. Sed cum sursum ac deorsum hac & illac humilissimo corde intueremur, quia nondum venerat non id vidimus. Cùm autem vice trina Græco prædicto, *Kyrieleiſon* inchoante, cæteri omnes idem exclamando respondissent, siluerunt; & continuò canonici officium suum iam inceptum decantauerunt. Interim deuoti expectabamus ignem sanctum, qui horam circiter nonam aduenire ritu solebat. Nec multo post, sicut primitus, *Kyrieleiſon* decantatum fuerat, sic vice secunda repetitum fuit: nosque sono tanto concitati, illam precem laudifluam præconi eam inchoanti voce celsa omnes respondimus. Et cum ignē optatum plerique tunc venisse speraremus, cum non venisset silentio requieuimus; clerici autem, Lectiones & tractus diurnos cecinerunt. Cùm verò hora nona iam transisset vice trina voce sublimi, *Kyrieleiſon* repetitum est, tunc Patriarcha noster sumptis clauiculis reserauit ostiosum Dominici Sepulchri; & introgressus, cùm lumen quod desiderabamus non inueniret, mox ante ipsum sacrosanctum Sepulchrum supplex ad orandum, flendo se prostrauit: poscens Omnipotenti Domini misericordiam, vt ignem olim consuetum, à populo suo supplicante tam desideratum, emittere dignaretur. Nos quoque cuncti, *Kyrieleiſon* altè concrepantes, Domino supplicabamus, expectantes quod Patriarcha, dicto Sepulchro regrediens, lumen, vt sperabamus, inuentum, à Domino missum, nobis omnibus manifestaretur. Sed cùm illic diu preces suas plorando fudisset, & quod poscebat non impetrasset, tristissimus ad nos inde exiens, ignem non inuenisse monstrauit: quo

A.D. 1101.

comperto perterriti & contristati valde sumus. Iam ego ipse cum quodam Patriarchæ capellano in locum, qui dicitur *Caluaria*, ascenderam, scrutans vtrum illuc, vt interdum solebat, ignis ipse venisset, necne. Sed nec huc nec illuc tunc venit. Iterum autem *Kyrieleison* sedulò repetitum, alternantibus modis, deuotissimè ad DEVM iubilare altius solito cepimus. O quantus erat clamor ad Dominum! quanta suspiria! quantus luctus! plorando quippe *Kyrieleison* cuncti cantabamus quod cantando misericordiam Domini exorabamus: exorantes autem quod quærebamus impetrare tunc nequimus. Iam aduesperascebat; iam dies inclinebat: & cùm speraremus quod propter peccata nostra hoc cōtingeret, quod in annis præteritis nunquam euenerat, meditatus est vnusquisque in corde suo, emendare quod contra DEVM deliquerat. Quapropter quidam discordes qui monasterio inerant, Patriarcha reconciliante, concordes facti sunt. Oportebat enim vt pax quâ sine, DEO nihil placet, nobiscum esset: vt & nobis pacatis, & pro amore eius emendatis, libentius supplicationi nostræ intenderet. Et cum adhuc post hæc preces nostras non exaudisset, cogitauimus intra nos, & plerique prudentiores dicere cæperunt: quòd forsitan disponente DEI prouidentia nunquam amplius ignis, vt solitus erat, quondam veniet: quoniam necesse erat in annis præteritis cùm ibi Christiani, Græci videlicet, & Syri, paucissimi incolæ essent, vt ignis ille sicut consueuerat, vnoquoque anno veniret: quia si in vno anno deficeret quin veniret, protinus à Paganis hoc explorantibus & inquirentibus, omnes decollarentur: nunc autem, quia hic omnino, opitulante DEO, securi sumus, si non veniet mori non timemus. Nos etiam, ac si successores ipsius ignis, si dicere fas est, hîc sumus qui Christianos illos, quos hîc inuenimus, & nosmetipsos cum ipsis, DEO iuuante, à gente Pagana protegimus: quod nisi DEVS eos visibiliter sic consolaretur, nullum ex eis hîc viuum inuenissemus. Quæ ergo necessitas nos cogit, vt ignis veniat? Hæc verba, & iis æquipollentia, sapientiores scilicet clerici, minus sapientibus demonstrabant, ignorantes quid DEVS facturus esset. Erat tamen aliquod solatium quod eos iam valde desolatos consolaretur. Accepto igitur consilio, iam imminente nocte, præcepit omnibus *Patriarcha* vt de monasterio exeuntes ad domos vel hospitia sua abirent: vt locus sacrosanctus tota nocte à cunctis vacuus remaneret: ne quid spurcitiæ noxiæ forte in aliquo homine, vel in femina lateat, quod voluntati DEI vel eius habitationi, displiceat. Sic præceptum est, & sic factum est, Ecclesia nocte illa, vacua remansit, in qua nec Lampas nec candela lumine accenso splenduerunt. Manè autem, cum dies Sancti Paschæ clarescere cæpisset, ad Ecclesiam Sancti Sepulchri vndiq; conuenerunt misericordiam Domini adhuc expectantes. Et cùm tunc ad Sepulchrū Domini Patriarcha ingressus fuisset, quærens an ignis adhuc inesset; cùm non inuenisset, regrediens doluit. Sed tunc ipse cum cęteris assistentibus motus statim sermone illo Euangelico quo Dominus dixit: *Petite, & accipietis; pulsate, & aperietur vobis:* adhuc cessare noluerunt quin iterum Dominum hoc insinuantem, & non mentientem, prece multifaria pulsarent: vt forsitan, quasi propter improbitatem clamoris eorum excitatus, aures suæ pietatis ad eos inclinaret. Fecerunt quidem tunc processionem clerus, & maior pars populi, rex & proceres sui, pedibus nudis ad Templum Dominicum: & vbi, scilicet in Templo, regi Salomoni Dominus DEVS promisit se exauditurum, cùm ipse Salomon ibidem Dominum deprecaretur, quòd *si populus ad sanctuarium illud peccati sui penitens, deuotè oraret, ab eo exaudiretur:* orationes suas fuderunt ad Dominum, vt misericors misericorditer ignem illum emittere dignaretur, pro quo tot homines dolore tanto affligebantur, & desolabantur. Dum autem in Templo illo Dominico gens nostra sic oraret, in monasterio sanctissimi Sepulchri similiter Græci ac Syri, qui ibi remanserant non minus idem Sepulchrum cum processione sua circumgirantes, orationi vacabant, qui præ nimio dolore genas suas & capillos suos vlulando decerpebant: cum ergo populus noster, oratione sua in Templo expleta, ad ecclesiam sanctissimi Sepulchri redisset, antequam ianuas introisset, nuntiatum est Patriarchæ, & cæteris Ignem desideratissimum iam in lampade vna ante ipsum Sepulchrum cælitus, gratia DEI accensum fuisse: quem propius astantes, per fenestras quasdam rutilare iam viderant. quod cùm Patriarcha audisset, quanto citiùs potuit illuc lætus properauit: & cum de clauiculis quas in manu sua gestabat, ostium Sepulcri reserasset, confestim vidit Ignem in Lampade quem tam præoptauerat, splendere. Qua de re valde lætatus, primitus ante Sanctum Se-

Math. 7, 7.

3. Reg. 8, 29. &c.

ctum Sepulchrum gratias DEO reddens, se humiliter prostrauit: Postea verò accenso illic cereo vno foras reuertens, diuinum lumen omnibus manifestauit, quod cùm videremus qui aderamus omnes, *Kyrieleison* cum lachrymis exclamantes, gaudio magno gauisi sumus: & quanto dolueramus, tanto magis tunc de miraculo exultauimus. Per totam extimplo ciuitatem, laus iocunda, & clamor laudifluus proinde sonuit: sonant signa, populus manibus plaudit, clerus lætus concinit; carmina dulcisona, modulis alternantibus symphoniæ miscentur. Tenebamus vnusquisque in manu sua cereum vnum, iam ad hoc præparatum, ad id lumen sanctum suscipiendum. Videretis per spatium vnius, plura millia cereorum in ecclesia sancta ab ipso igne accendi, quod alius alii libens ministrabat. *Ecce verè dies illa, quam fecit Dominus:* exultauimus & lætati sumus in ea: & amplius quam adhuc dixerim, solemnitas solemnitatum die illa inter nos claruit. Quoniam cùm Missa Dominica decenter celebrata fuisset, & post Missam solemnizatam, *Balduinus* rex, qui eidem solemnitati assistens, pro more regio coronatus fuerat, in templo Salomonis, prandium suum festiuè & decentissimè expleuisset: nuntiatum est ei, & cæteris aliis qui cum eo eramus, Ignem sanctissimum iterato aduentu, in duabus lampadibus quæ in ecclesia Dominici Sepulchri pendebant, diuinitus accensum esse. quo audito laudes inde cunctipotenti Domino retulimus: & quibus libuit statim complures ad nouum miraculum videndum lætantes cucurrimus. Denique rex, & alii cum eo nos subsecuti sunt; & cùm in ecclesia retroissemus, vidimus illico ignem, de quo fatum erat, diuinitus in lampadibus accendi: & cateruatim vnicuique lampadi accensæ, plebem astare cum cæreis suis, vel accendendis, vel iam accensis, iubilantem DEO in voce exultationis. Tunc alius alii, corde iocundo hæc demonstrabat, dicens: *Ecce, iam lampas incipit illuminari.* alius nempe respondebat: *Ecce video alteram, in qua iam flamma rutilat: illuc quidem cereum meum illuminabo; tu autem tuum hic inflamma.* alius quippe dicebat: *astemus huic lampadi, & expectemus paulisper quum in ea ignis insurget. Nonne videtis, quia cæteræ lampades iam inflammatæ sunt: & vide, quo modo in illa fumus enubilat; nunc autem flamma exoritur.* Taliter, inquam, lætificauit Dominus populum suum. qui dies pro miraculo tam glorioso, & de more in morem permutato, celeberrimus, & memorialis à generatione in generationem permanebit.

A.D. 1101.

Psal. 117, 23.

XXV.

Peracta sollennitate Paschali, profectus est Rex *Ioppen.* Et fecit tunc conuentionem cum consulibus classis gentis *Ianuensis*, vnde iam mentionem fecimus: *vt quamdiu ob amorem Domini morari vellent in sancta patria, si DEO concedente & iuuante, de ciuitatibus Sarracenorum aliquam, cum ipso Rege comprehendere possent, tertiam partem pecuniæ hostibus internis ablatam, illi Ianuenses nautæ, nulla eis iniuria facta, communiter haberent. Rex autem primam & secundam: vicum insuper vnum, in eadem ciuitate, in hereditatem sibi obtinerent perhenniter.* Quod cum nexu fidei interpositæ ab vtraque parte firmatum fuisset, indilatè oppidum illud, quod *Arsuth* vocatur, tam per mare, quã per terram, obsederunt. Sed cum inhabitatores Sarraceni sentirent, nullo modo se à Christianis posse defendi, prolocutione apud Regem callidè facta, in die tertia muros regi reddiderunt; pecuniam autem suam exeuntes secum detulerunt. Et conuentione sic facta Ascalonem, licet mesti, abierunt: quos etiam Rex conuiari fecit. Vnde & laudes nos læti Domino dedimus, quo suffragante, sine occisione hominum nostrorum, munitionem tam nobis aduersariam comprehenderamus: Quod castrum valde odiosum in præterito anno dux Godefridus obsederat, nec ceperat: Cuius etiam inhabitatores de nostris quàm plurimis occisis, nos tristissimos persæpe fecerant. Iam tamen Franci cominus accipiebant muri propugnacula, cum fortuitu lignea turris, forinsecus muro adiecta, præ multitudine in eam ascendentium, frustratim cecidit: vnde fermè centum Franci de ea ruentes insanabiliter læsi sunt: Itaque aliquantos tunc Sarraceni retinuerunt, quos in conspectu Francorum, in crucem pependerunt, & sagittis sagittauerunt; & quosdam occiderunt, & quosdam viuos detinuerunt viliter. Cumque Rex, Arsuth, prout opus erat, de gente sua muniuisset, confestim *Cæsaream palestinam* adiit, & obsidione circundedit. Sed quia fortis erat muro, non potuit eam cito gens nostra capere: Iussit tunc Rex petrarias fieri, & machinam vnam ligneam altissimam de malis & remigibus nauium fabrefactam. Hanc artifices nostri excellen-

A.D. 1101. tiorem muro, vt reor, longitudine viginti cubitorum: vt cum vsque ad murum perfecta perduceretur, de ea hostes internos milites nostri lapidarent, sagittarent: & cum sic de Sarracenis murum vacuarent, ingressum liberum in vrbem homines nostri haberent; & sic eam comprehenderent: sed cum per quindecim dies obsidionem tenuissent, & cum petrariis, arces muri celsiores aliquantulum læsissent, nec dum turris nostra lignea esset compacta: moram eis fastidientibus, noluit diutius Francorum probitas tolerare quin absque turri prædicta, & ceteris supplementis die quadam Veneris, ciuitatem ausu mirifico, cum scutis & lanceis assilirent. Sarraceni verò se defendebant pro vt fortius poterant, mutuò se cohortantes. Franci quidem, quorum Dominus DEVS erat, erectis scalis non lente, quas ad id opus præparauerant, per eas muri summitatem probitate mira conscenderunt; & quos sibi obuios tunc inuenerunt, nihil aliud, sed gladiis eos præuenerunt. Quod cum Sarraceni gentem nostram sic efferatam super eos viderent, vbi diutius viuere sperauerunt, illuc præproperè fugerunt. Sed nec hic nec illuc delitescere potuerunt, quin morte promerita trucidarentur. Nam pauci de masculino sexu vitæ reseruati sunt; feminis autem pluribus pepercerunt, vt molas manuales voluitura semper sibi ancillarentur: quas cum cepissent, alii aliis eas, tam turpes quàm pulchras, inuicem vendebant. Masculos quoque, Admiratum tunc vrbis ipsius, & episcopum, quem *Archadium* prænominant, rex viuos habuit: quibus pro pecunia plusquam pro amicitia pepercit. Quanta pecunia sit ibi reperta, & quot vtensilia multiformia, non est dicendi facultas: vnde multi pauperes, facti sunt locupletes. Vidi de Sarracenis plures ibi peremptos aceruo de illis facto igni comburi, quorũ cadauerum fœtor nos valde vexabat. Hoc enim fiebat Bisantiorum causa, quos ipsi improbi transglutiuerant, nolentes vt Franci eos haberent: quos quibusdam etiam in oribus suis iuxta gingiuas abscondebant. Vnde aliquando contingebat cùm quis vnum Sarracenum super collum pugno feriebat, vt decem aut sedecim bisantios ab ore foras excuteret: fœminæ quoque impudenter intra se occultabant, quod & nefas erat sic recondendum, & turpe est satis ad recitandum. *Annus millenus centenus erat, sed & vnus, Cum Stratonis turrem, sic dictam, cepimus vrbem. Anni mille DEI centum, sed & vnus abibant. Cum nos Cæsaream per scalas cepimus vrbem.*

XXVI. Et cum de Cæsarea, & de omnibus quæ in ea reperimus, vna cum Ianuensibus, prout libuit, egissemus; Archiepiscopum communiter electum ibi præfecissemus, relictis ad custodiendum paucis, festinauimus omnes ad ciuitatem *Ramulam*, quæ est prope Liddam, vbi per vigintiquatuor dies bellum expectauimus ab Aschalonitis contra nos fieri; & de Babiloniis similiter, illic ob id congregatis. Sed quia gens eramus rara, contra eos ire metuebamus: ne fortè cum ante Aschalonem eos impeteremus, intra mœnia & aggeres suos recursu continuo ad interimendum nos illi interciperent. Propterea venire contra nos volebant, quia hoc fieri putabant. Quorum calliditate comperta, tamdiu calliditatem eorum callidius callentes calluimus, vsque dum, animis eorum pauore marcessentibus venire aduersum nos penitus dimiserunt; & multi egestate pressi & moram fastiditi, ab exercitu suo discesserunt. Quo audito *Ioppen* reuersi sumus: & laudes DEO dedimus, eo quod à congressu eorum sic liberi facti eramus. Cum autem postea auribus semper ad eos intentis, per septuaginta dies quieti fuissemus, intimatum est regi *Balduino* aduersarios nostros animositate iterata, permoueri: & iam parati nos appetere accelerabant. Hoc audito fecit gentem suam congregari, de Hierosolyma videlicet, & Tyberiade, Cæsarea quoque, & Caypha. Et quia nos necessitas anxiabat, pro eo quod milites non habebamus nisi paucos, Rege monente, quicumq; potuit de armigero suo militem fecit. Itaque simul omnes ducenti & sexaginta fuerunt; pedites verò nongenti. Qui autem contra nos, vndecim millia militum; & vnum & viginti millia peditum erant: hoc quippe sciebamus; sed quia nobiscum DEVM habebamus, eos aggredi non formidauimus. Nec enim in armis nec in multa gente confidebamus, sed in Domino DEO nostro spem nostram posueramus. Magna audacitas: Sed non erat audacitas; immo fides & caritas. Quoniam pro amore illius mori parati eramus, qui pro nobis misericorditer mori dignatus est. Iuimus ad prælium, quo fecit Rex portari illud Dominicæ Crucis lignum, quod nobis præbuit salutare solatium. Die quodam de Ioppe exiuimus; sequenti verò, contra eos pu-

eos pugnauimus. Et cum ad eos appropinquaremus, illi similiter ad nos nobis nescientibus: cumque speculatores eorum de specula nostra prospeximus, subsequentiam ceterorum, statim intelleximus. Et cum Rex cum quibusdam suis vlterius progrederetur, prospectans vidit tentoria eorum extensa in planis candescere: Quibus visis, mox equo calcaribus puncto, ad nos postremos recurrit, & quod viderat cunctis manifestauit: vnde exultare cepimus, cum bellum fore credidimus: quoniam hoc desiderabamus. Si enim ad nos non venirent, nos vtique ad eos iremus. Melius enim nobis erat in planis vastis præliari, vt cum superati essent, Domino suffragante, fuga longior eis fieret, vnde maius paterentur in fuga detrimentum; quàm si prope muros suos cum eis congrederemur. Tunc iussit Rex arma sumi; & armatis cunctis, acies nostræ decenter ad bellandum ordinatæ sunt. Sic in manus Domini tunc nos commendantes, aduersus eos equitauimus. Abbas quidam vir venerandus crucem prædictam Domini, palam cunctis gestabat. Tunc Rex milites suos hiis verbis præaffatus est. *Eia milites CHRISTI, confortamini, & nolite timere: viriliter agite, & in hoc prælio fortes estote, & pro animabus vestris pugnate: & nomen CHRISTI Domini diligenter exaltate, cui degeneres isti semper exprobrant & conuiciantur, non credentes eius incarnationem, nec resurrectionem. Quod si hic interieritis, beati nimirum eritis: iam iamque nobis aperta est ianua regni cælestis. Si autem victores viui remanseritis, inter Christianos omnes gloriosi fulgebitis. At fugere si volueritis, Francia longè est à nobis.* His verbis itaque dictis, omnes ei assenserunt. Ad pugnam properant: cunctos tædet mora valde. Quem feriat, vel quem subruat iam cogitat omnis. Ecce gens detestanda nobis occurrens, dextera leuaque vehementer in nos irruit. Gens quoque nostra, licet paucissima, per sex acies tamen diuisa, tanquam solent aucupes in multitudine auium, intra cohortes eorum ingentes, ADIVVA DEVS, exclamando, se miserunt. Quorum multitudo in tantum nos statim obtexit, vt vix alius alium tunc cernere posset. Iamque repulerant, iamque cassauerant duas de aciebus nostris anterioribus, cùm Rex *Balduinus*, tanto negotio festinanter à parte postrema subuenit: vbi enim expectauit & cognouit virtutem hostium validiorem, accersito cursu cum scara sua impetui nefandorum viriliter se obdidit; & coram potentioribus eorum hasta vibrata, in qua signum pendebat album, ictu lanceæ percussit Arabum vnum sibi obuium, in cuius corpore ad terram de sonipede præcipitato, signum remansit idem: Lanceam autem inde extortam, ad lædendum cæteros, promptè detulit. Hinc isti, hinc illi fortiter pugnabant. Videretis vtique, horæ spatio exiguo, multos vtrimq; equos sessoribus vacuos, terramque nimis occupatam tàm de scutis, quàm pugionibus, de Sarracenis quoque, & Æthiopibus, tam mortuis quàm vulneratis. Aderat ibi Crux Dominica, inimicis CHRISTI contraria, contra quam pompa eorum, gratia DEI, præualere nequiuit. Sed ac si præsentia eius verecundi effecti, non solum nos inuadere cessauerunt; sed & pauore cælitus percussi, omnes in fugam celerem, suam verterunt sententiam. Qui tunc habuit equum volucrem, fugiendo euasit mortem: Tot scuta rotunda, tot arcus & sagittas, enses & lanceas siue missilia, quæ in campis proiecerant timidi, erat tædium colligere. Tot quoque corpora quæ ibi iacebant exanimata, si quis ea vellet dinumerare, deficeret quidem in computatione. Fertur tamen quinque millia ex eis tam de militibus quàm peditibus ibi peremptos esse. Dux enim militiæ Babiloniensis, qui eam ad præliandum adduxerat: cum ceteris trucidatus est. De nostris verò militibus, octuaginta perdidimus; De peditibus autem amplius. Probissimè se die illo exhibuit rex *Balduinus*: optimus consolator, rigidusq; percussor extitit: Milites quoque sui, licet pauci, erant optimi. Certamen illud non fuit diu anceps. Illi enim tempestiuè fugerunt; hii verò promptè eos fugauerunt: O bellum, insontibus odiosum, & intuentibus perhorridum! Bellum, quia non *bellum*: nam per antiphrasim est dictum: Bellum cernebam, mente nutabam, ictus timebam. Omnes in ferrum ruebant; ac si mortem nunquam metuerent. Dira calamitas, vbi nulla est caritas. Fragor erat nimius, de vtrorumque percussionibus. hic percutit; ille corruit: hic nescit misericordiam; nec iste quærit eam: Hic perdit oculum; ille verò pugnum. Mens refugit humana, vbi talis cernitur miseria. Mirabile autem dictu: In capite vicimus; in cauda superati sumus: In cauda Christiani ruunt; in capite autem Sarracenos vincunt. hos fugauimus ad Aschalonem; illi

A.D. peremptis noſtris, mox equitauerunt vſque Ioppen. Itaque nec nos, nec illi,
1101. rei exitum die illo ſciuimus. Sed cum, tam occidendo quam fugando, Rex & ſui campos de eis euacuaſſent, præcepit Rex vt in eorundem tentoriis, quæ fugitiui reliquerant Sarraceni, nocte illa quieſceremus. Iuſſit, & factum eſt. *Septenas Idus Septembris cum legeremus, Fecit hoc bellum dignum ſatis ad recitandum: Et fuit adiutrix diuina gratia Francis.* Factum eſt prælium iſtud ſeptimo idus Septembris: anno ab vrbe Hieruſalem capta tertio: Indictione vndecima. Sequenti autem die, cum in papilione ſuo Rex cum ſuis, Miſſam de natiuitate almæ Mariæ Virginis audiſſet, oneratis iumentis noſtris de rebus hoſtium noſtrorum, pane ſcilicet atque annona, farinaque, præceptum eſt, cornu monente regio, Ioppen regredi. Qui cum reuerteremur, & *Azotum* vrbem Philiſtinorum deſertam, iam tranſiſſemus, obuios nobis aſpeximus quingentos ferè Arabes, cateruatim à Ioppe regredientes, qui die bellico illuc cucurrrerant, & prædam illic inuentam arripuerant. Nam cum cædem Francorum feciſſent magnam in parte poſtrema, vt ſuperius dictum eſt: cum etiam crederent nos omnes ſimiliter eſſe deuictos, ſumptis occiſorum Francorum ſcutis, & lanceis, atque galeis lucidis, vnde ſe pompoſè ornauerunt, properantes ſtatim vſque *Ioppen,* monſtrauerunt arma noſtra, dicentes regem Balduinum & cæteros omnes in bello eſſe mortuos. Quod cum vidiſſent *Ioppitæ* mirati ſunt valde; & timuerunt verum eſſe quod Sarraceni affirmabant: putantes quod Ioppen forſitan eis redderent obſtupefacti. Sed cum nihil amplius ibi profeciſſent, regredi Aſchalonem cœperunt. Qui cum nos regredientes Ioppen perſpexiſſent, ſuſpicati ſunt nos eſſe de gente ſua, qui nobis omnibus in prælio peremptis, reliquos Chriſtianos verſus Ioppen appetere vellent. Vnde ſatis mirabamur eo quod tam nobis appropiabant, nos non cognoſcentes, quoadusque cita inuaſione viderent noſtros milites eos aggredi. Tunc videretis ſparſim eos huc illucque fugere, vt nec alius alium expectaret, & qui ſonipedem tunc non habuit agilem, caput gladio mox ſubegit. Et quia Franci valde fatigati fuerant, & tam ipſi quam eorum equi in prælio vulnerati, parum eos deturbauerunt. Illi ſic abierunt; nos verò *Ioppen* læti peruenimus. Sed quanta putatis, fuit exultatio, & Deo facta laudatio apud Ioppen, cum nos de muri ſpecula remeare ſignis erectis cernerent, qui ibi remanſerant? non eſt dictu minimum. Accurrerant enim duo nugigeruli, alius poſt alterum, qui Ioppitas fefellerant, dicentes regem Balduinum cum ſuis omnino deuictum fuiſſe; & quod maius eſt, forſitan omnes interimi. Qua de re vltra quàm credi poteſt contriſtati, hoc verum eſſe opinantes, iam miſerant proinde ad *Tancredum* legationem, qui tunc Antiochiæ principabatur, in cartula ſcriptam, quam nauta quidam, monente regis coniuge, carinam ſuam aſcendens, celerrimè Antiochiam portauit. Epiſtola quidem illa hæc verba ita continebat ſaluifera. *Tancrede vir præcipue, mileſque optime, accipe hanc ſcedulam, quam tibi regina & qui Ioppen inhabitant per me, feſtinum legatum, mittunt, & vt magis ſcripturæ huic ſigillatæ credas forſitan quam mihi, perlege illam. Quoniam pro dolor! Rex Hieroſolimorum Balduinus, qui contra Babilonios & Aſchalonitas pugnam commiſit, in congreſſu illorum deuictus, & forſan cum ſuis omnibus, quos ad bellum ſecum perduxit, occiſus eſt. Nam qui calamitatis huius miſeriam euaſit, Ioppen fugiens, hoc nobis depromiſit. Quapropter ad te, non imprudentem virum, venio legatus, opem quærens: vt, ſumpto conſilio, præproperè ſuccurrere nitaris genti* DEI *valde anxiæ; & adhuc, vt reor, metæ iam proximæ vitæ in Paleſtina plebiculæ ſuperſtiti.* Hoc autem dixit: & ille obaudiens, mox parum ſiluit. Sed cùm verum eſſe crederet quod audierat, præ grandi triſtitia & dolore, tam ipſe quam alii qui aderant, lachrimari omnes cœperunt: Et reſponſione legato facta, iuſſus eſt fieri paratus ad ſuccurrendum anxietati Chriſtianorum. Et cùm iam parati eſſent ad iter agendum, ecce ſubito breuigerulus alter, ſcedam alteram priori diſſimilem porrexit. Nam quod incommodum erat ſcriptum in priori, hoc proſperum monſtrabatur in poſteriori. Lectum eſt enim ibi, Balduinum regem Ioppen ſanum remeaſſe; & Sarracenos in bello penitus ſuperaſſe. Tunc ergo qui de detrimento doluerant, de bono ſucceſſu lætati ſunt. O mira Dei clementia! Non enim in multitudine gentis noſtræ vicimus; ſed diuina freti virtute, eos diſperſimus. Et quia in eo ſperabamus, non nos deſiderio noſtro minuit; ſed magnificentiâ ſuâ, dono victoriæ, piè ditauit. Itaque tunc ab hoſtibus noſtris erepti, Hiero-

Hierosolimam Rex & nos euntes, Domino exsoluimus laudes: Deinde per octo A.D. menses immunes quieuimus, vsque dum anni orbita tempus reduxit æstiuum. 1102.

Anno autem sequente *millesimo centesimo secundo*, tunc Maio mense mediante, XXVII. congregati sunt apud Aschalonem *Babilonii*, quos eorum Rex huc miserat vt nos Christianos omnino destruere niterentur. Erant simul illi viginti milia equitum, & decem milia peditũ de Sarracenis & Æthiopibus, exceptis clitellariis, qui camelos asinosq; onustos victualibus minabant, gestantes in manibus suis vnusquisq; ad pugnandum clauas & sua missilia. Hii quidem, die quodam, vrbem *Ramulam* adierunt, & ante eam tentoria sua extenderunt, & messes iam maturatas circumcirca deuastauerũt. Porro in arce vna ciuitatis munita, erant quindecim milites, quos Rex ibi custodes posuerat, ante quam Syri quidam, ruricolæ, quasi sub Vrbani, versabantur. Hos quidem Christianos, Sarraceni sæpe nocentes & deturbantes, destruere conabantur, & arcem illam munitam diruere: quia non poterant propter inhabitãtes per plana illa liberè percurrere: Insuper eiusdem vrbis Episcopũ, qui in monasterio *S. Georgii* morabatur, cum clientela sua comprehendere moliebantur: Quod monasterium, cum die quodam incursu maliuolo circuissent, loci firmitate considerata, regressi sunt ad vrbem prædictam. Cumq; fumos flammasq; circa illam ciuitatem exurgere aspexisset de ignibus eorum accẽsis, timuit ne fortè ab eis obsideretur: Et præcauens in futurum, misso statim legato, mandauit regi *Balduino* qui Ioppe inerat, vt ei festinanter succurreret: quoniam ante Ramulam Babilonii hospitati erant, de quibus cohors vna, circa monasterium suum incursum iam fecerant. Hoc quidem Regi intimato, sumptis armis ilico conscendit in equum, quem, monente buccina, militia eius citissimè secuta est. Aderant tunc in Ioppe milites quàm plurimi, qui ventum præstolantes oportunum, in Franciam redituri, transfretare volebant. Hii quidem equis carebant: quoniam in anno præterito, cum per Romaniam peregrè Hierosolimã pergebant, equos suos & omnia quæ habebant amiserant: vnde mentio non incongruè, hic interserenda est. Nam cum Francorũ exercitus ingens Hierusalem, vt dictum est, tendebat, in quo erant principes *Guillelmus Pictauensis* comes & *Stephanus comes Blesensis*, qui ab Antiochia exercitu relicto discesserat, sed nunc quod deliquerat restaurare satagebat: Cùm hiis aderat *Huguo magnus*, qui post Antiochiam captam, in Gallias repedauit: aderatque cum hiis comes *Raymondus*, qui apud Constantinopolim moram fecerat, iam de Hierusalem regressus; nec non *Stephanus Burgundiæ* comes, multique alii nobiles adiecto sibi innumero populo de equitibus & peditibus, exercitu bipertito facto. Hiis in Romaniæ finibus, obstitit *Solimanus* Turcus, cui Niceam vrbem iam, vt audistis, abstulerant: & detrimenti sui non immemor, cum multitudine Turcorum magna, exercitum Francorum infeliciter dispersit, & penè totum ad interitum subegit. Sed quia, prouidente Domino, cateruatim per plures incedebant vias, nec contra omnes dimicare, nec omnes occidere potuit. Sed quia fatigatos eos, siti & fame anxios, atque pugnæ sagittarios incautos esse cognouit, magis quàm centum milia equitum & peditum gladio peremit: Porrò de mulieribus alias occidit, alias secum adduxit. Multi verò per deuia fugientes & montana, siti & angustia extincti sunt: quorum equos & mulos, iumenta & omnimoda ornamenta Turci habuerunt. Illic perdidit Comes *Pictauensis* quæcumque habebat, familiam suam atque pecuniam: vix etiam mortis periculum euadens, pedes tandem, & præ miseria lugubris, Antiochiam peruenit: cuius anxietati Tancredus tunc compatiens, eum piè suscepit, & de bonis suis subleuauit: quem Dominus ita *castigans castigauit, sed morti non tradidit.* Psal. 117, 18. Hoc quippe nobis videbatur, tam illi quàm ceteris, propter peccata & superbiam sic accidisse. Qui autem euaserunt, vsque Hierusalem venire non cessauerunt, excepto *Hugone* magno, quem in *Tharso* defunctum, sepelierunt. Qui cum in Antiochiam conuenissent, alii per terram alii per mare Hierusalem perrexerunt: Sed quicumque equum habere potuit, per terram libentius iuit. Et cum vsque *Tortosam* ciuitatem peruenissent, quam Sarraceni contra nos tenebant, non tardauerunt, sed probitate mira & per terram & per mare eam assilierunt. Quid morabor? vrbem ceperunt, Sarracenos occiderunt, pecuniam eorum habuerunt: Quo expleto iumentis de stipendio sarcinatis, ire statutum est. Sed valde molestum cunctis fuit, cum Raymondum Comitem ibi remanere viderunt, quem omnis secum

A.D. 1102. Hierusalem iturum sperabant. Sed quia noluit, ibi remansit, & vrbem obtinuit: quod ad blasphemiam ei imputabant. Vltra deinde progressi, transierunt *Archas*, oppidum insigne, & vrbem *Tripolim, Gibellumq́*, donec venissent ad meatum angustum non longè à *Beruto* vrbe. Illic eos *Balduinus* rex expectauerat per octodecim dies, custodiens interim locum ne fortè à Sarracenis occuparetur; & Peregrinis transitum vetarent. Ipse enim Rex, legationem inde precatoriam, ab illo exercitu habuerat. Cumque Regem illic eis obuium inuenissent, congratulati sunt valde; & osculo dato iocundo, postea *Ioppen* profecti sunt: vbi iam applicuerant, qui per mare illuc venerant. Et cum prope Pascha esset, *Hierusalem* quò desiderabant perrexerunt: Qui postquam loca sacrosancta visitassent, & in Templo Salomonis cum Rege Balduino affatim, Pascha celebrando, pransissent, *Ioppen* omnes regressi sunt. Tunc, quia inops erat comes *Pictauensis* & desolatus omnimodè, nauim ascendens, & Franciam remeans, à nobis discessit. Tunc *Stephanus* Blesensis, cum aliis pluribus similiter transfretare voluit; sed in pelago vento sibi obsistente, nil aliud quàm reuerti potuit. Hic erat tunc in Ioppe cùm Rex equum suum ascendit, contra hostes iturus de quibus nuntium habuerat, vt superius dictum est, ante Ramulam hospitatis. Adhuc erant inibi *Gaufridus Vendoniensis* comes, & *Stephanus quidam comes Burgundiæ* & *Hugo Liziniacensis*, Raymondi comitis frater. Hii, cum equos ab amicis suis sibi quæsissent & accepissent, mox in eos cõscendentes, Regem secuti sunt. Hoc autem immodestia fuit Regis magna, qui noluit gentem suam expectare, nec ordinatè, sicut oportet, ad bellum sapienter ire; nec vllius monita attendere noluit: sed sine peditibus, milites suos vix expectans, non cessauit donec hostium multitudinem ante se, propius quam vellet, videret. In probitate sua nimis confidebat, nec plures esse quam mille, vel septingentos sperabat. Ideoque sic properabat, vt antequam refugerent, obuius illis fieret. Sed cum exercitum aduersariorum intuitus esset, timore perterritus, animo fremuit; attamen consolationis valitudinem amplectens, respexit suos: quos piè alloquens, ait: *O milites CHRISTI, & amici mei, nolite hoc bellum respuere; sed armati DEI virtute,* Rom. 14, 8. *pro vobismetipsis fortiter pugnate: nam siue viuimus siue morimur, Domini sumus. Quod si fugere quis velit, iam non est spes euadendi. Pugnando, vincetis; fugiendo, cadetis.* Tunc autē, quoniam opus erat probitatem monstrandi, repentè in Arabes impetu forti se impegerunt. Et quia non erant nisi tantum ducenti milites, à viginti milibus circumplexi sunt. Nulli autem sit ambiguum, quod Rex & sui bene non pugnarent: sed cùm a pressura Gentilium tam grauiter cohiberentur, & maior pars nostrorum, minimè horæ spatio, perempta cecidisset, onus huiusmodi ferre diutius nequiuerunt, quin residui in fugam verterentur. Sed licet tam malè eis contigerit, prius in eos probissimè vlti sunt. Nam ex eis quamplures occiderunt, & de campo semel eiectos, tentoriis suis priuauerunt. Sed quia Dominus non permisit aliter fieri, à superatis superati sunt. Euasit autem *Rex* eos, gratia DEI, & nobiliores militiæ suæ aliquanti, qui cursu cito in vrbem *Ramulam* se intromiserunt. Non enim longius fugere potuerunt. *Rex* autem, nolens ibi se includi, & mallens alibi mori, quam illic viliter intercipi, accepto protinus consilio, committens se tam morti quam vitæ, foras exire visus est, quinque tamen collegis sibi adhibitis: quos diu tamen non habuit, quoniam ab aduersariis retenti sunt: cursu præpete montana fugiens petiit. Itaque eum Dominus de manu fortiorum eius, eripuit. Ille libenter *Arsuth* castrum suum tunc proficisceretur, si posset; sed inimicis obsistentibus illuc ire non potuit. Hii autem qui in arce Ramulensi remanserunt, post modum extra hostium exire non valuerunt. Quoniam à gente impia vndiq; obsessi, denique, proch dolor, ab eis sunt comprehensi: quorum quosdam viuos secum abduxerunt; quosdam verò gladiis peremerunt. Episcopus quidem, tunc ecclesia *Sancti Georgii* derelicta, oportunitate considerata, *Ioppen* furtiuè aufugit. Heu, quam probos milites, & proles ingenuos, ea tempestate perdidimus, tam in bello prius quàm in arce posterius! Occisus est *Stephanus Blesensis* Comes, vir prudens & nobilis: simulque *Stephanus* Comes *Burgundiæ*. Extorserunt se inde tunc tres milites, quorum vnus vicecomes erat Ioppitarum, qui plagis grauiter afflicti, cursu fugitiuo Hierusalem nocte sequenti equitauerunt. Qui cum vrbem essent ingressi, infortunium quod acciderat ciuibus propalauarunt: de Rege autem, siue viueret siue mortuus esset, nihil veri se scire dixerunt: vnde luctus ortus est non minimus statim. Ipse autem Rex,

Rex, cum nocte sequenti pro timore hostium in montanis delituisset, die tertia A.D. 1102. cum vno tantum milite armigero eius de montanis egressus per deuia planorum desertorumque esuriens & sitiens, *Arsuth* est regressus. Vna quidem res illi tunc saluti fuit, quod paulo ante illinc recesserant quingenti milites hostiles, qui aliquandiu murum oppidi tanquam exploratores circumierant: Quos Rex non euasisset, si ab eis tunc visus esset. Intrante autem Arsuth Rege, gaudenter à suis susceptus est. Comedit & bibit, & tutatus obdormiuit: hoc enim desiderabat humanitas. Ipso die, ecce *Hugo de Tiberiade* veniens ciuitate, vnus de optimatibus Regis, qui iam confusione eius audita, solatiũ aliquod genti residuæ impendere desiderabat. Quo viso Rex, inde gauisus est valde: habebat enim secum octuaginta milites, de quibus valde Rex egebat. Nec tamen, ducens illos apud se, ausus est *Ioppen* per terram adire, propter hostes viatoribus insidiantes: sed puppim vnam ascendens, per mare illuc nauigauit. Et cum portui applicuisset, cum magno gaudio susceptus est: quia, iuxta dictum illud, *mortuus fuerat, & reuixit; perierat, & inuentus est:* Luc.15,24. Nunc autem, quem iam mortuum deplorauerant; viuum & sanum vident. Sequenti verò die *Hugo* prædictus, *Arsuth* egressus, *Ioppen* cum suis properauit: Cui Rex processit in adiutorium, ne in via ab hostibus impugnaretur. Cumque Ioppen peruenissent, consilio non prolongato, Regem monuit necessitas, vt mandaret illos ad se venire qui Hierusalem iuerant, vt, congregatis illis, bellum iterum cum Sarracenis committeret. Dum autem meditaretur quem illuc legatum mitteret, vidit ibi quendam Syrum senem, hominem humilem, & habitu vilem, quem precibus tantum supplicauit quod legationem, tam pro DEI timore, quam pro Regis amore, portandam susciperet: Non enim audebat quispiam gradi per viam, propter hostiles insidias. Is autem, sumpta ex DEO audacia, nocte subopaca, ne ab impiis videretur, per inuia & aspera loca peruenit die tertio *Hierusalem*, fessus valde. Cumque rumorem tam desiderabilem ciuibus cunctis propalaret, & Regem viuum esse declararet, omnes Domino exsoluerunt dignas laudes. Nec fuit quidem mora longior: sed mox parati milites, vt reor, nonaginta, equos ascenderunt suos: cæteri quoque inhabitantes, quicunque vel equum vel iumentum habere potuit, cum equitibus equitauerunt. Sed quamuis voluntariè, tamen sic satis timidè, hostium quidem obsistentiam proposse vitantes, à parte *Arsuth* oppidi, suum iter egerunt. Et cum iuxta litus maris properè graderentur, occurrerunt eis gens nefanda Gẽtilium, qui sperauerunt eos illic omnino ad interitionem intercipere: quorum aliquibus oportuit iumenta sua ibi relinquere, & in maris vndas ad natandum se iactare: vt *dolor doloris medicina* fieret. Illo enim natatu, ab impiis eruti sunt; iumenta autem perdiderunt. Milites verò equos habentes agiles, bene se defendendo, *Ioppen* peruenerunt.

XXVIII. *Rex* autem, eorum aduentu exhilaratus, & admodum vegetatus, haud longius negotium suum differri voluit; sed manè sequenti, militibus suis cum gente pedestri ordinatis, contra inimicos suos bellaturus exiuit. Illi verò non longè à *Ioppe* tunc erant, sed quasi miliaribus tribus, vbi machinas suas parabant, vt indilatè Ioppen obsiderent, & petrariis murum diruerent. Sed cum Christianos contra se ad bellum venire expectarẽt, protinus armis sumptis, eos audacter exceperunt. Et quia multitudo magna erat, gentem nostram vndique girauerunt. Quibus sic inclusis, nil eis vlterius, nisi diuinum auxilium prodesse potuit. Sed in omnipotentia Domini prorsus confidentes, vbi turbam densiorem & fortiorem viderunt, impetu mutabili ferire non distulerunt. Qui cum in vna parte fortiter pugnando eos penetrassent, ilico alias eos recurrere necesse fuit: quoniam, vbi pedites nostros absque militum protectione videbant, illuc statim properantes, extimos occidebant; sed pedites tamen non ignaui, sagittarum pluuiam inuadentibus se tantam iaciebant, vt in visibus eorum, & peltis, multas infigi videretis. Itaque cum à peditibus sagittariis vehementer essent repulsi, & à lanceis militaribus nimis sauciati, & de tentoriis suis iam priuati, Domino auxiliante, Francorum obtutibus dorsa fugientes verterunt. Sed non sunt diu fatigati, quia fugantes erant pauci: Tentoria autem sua, Francis in campo relinquerunt; stipendium quoque totum: equos verò suos ferè cunctos secum reduxerunt; exceptis plagatis & in fuga siti extinctis: De camelis eorum, & asinis multos habuimus. Multi eorum, Domino gratias, cum fugerent, vel læsi vel siti exasperati, mortui sunt in via. Verè dignum & iustum, vt qui Ligno Dominicæ Crucis, quam tunc Rex in prælio deferri fecit, muniti erant, super inimicos eiusdem Cru-

A.D. cis victores existerent. Quod si in anteriori bello ipsa crux similiter deferretur,
1102. non est hæsitandum, quod Dominus populo suo non propiciaretur, si tantum
Rex sapienter cum gente sua ad pugnam exiret. Sed sunt nonnulli qui plus in vir-
tute sua quā in Domino confidentes; & in sensu nimirum suo, habundantes, spre-
to etiam sapientum consilio, negotia sua facere inprudenter præsumunt, & incon-
sultè: vnde sæpe contingit detrimentum maximum ei non solum euenire, sed &
multis aliis, stulti operis eius innocentibus. Vnde tunc DEVM plus solent inculpa-
re, quàm stulticiam suam recognoscere: Qui cum stultè quid inchoat, rei exitum
Prouerb. 21,31. non considerat. *Equus paratus ad bellum; Dominus autem salutem tribuet.* Non semper
iusti precatio exauditur à Domino, quanto minus impii? Cur exaudietur, cum a-
pud DEVM hoc non sit promeritus? aut quare inculpatur DEVS, cum stulto desi-
derium suum non implet? Nonne nouit ipse quid agendum sit in omnibus? Quid-
quid igitur citra spem videas geri, rebus quidem rectus ordo est, opinioni verò tuæ
peruersa confusio. Sed non rerum merita, sed fortunæ spectat euentum stultus.
Multotiens existimat homo etiam id esse sibi nociuum, quod indilatè, Domino
prouidente, vertitur ad proficuum: & contingit eos cum alicui benè succedit, pau-
lo post eidem euenire quod multum officit. Expleto bello, vt dictum est, in quo
rex victor existit, collectis tentoriis *Ioppen* reuersus est. Postea quieuit terra bello-
XXIX. rum inmunis, tempore sequenti autumpnali atque hyemali. *Anno millesimo*
A.D. *centesimo tertio,* verno tempore, cum sanctum Pascha ex more in Hierusalem cele-
1103. brassemus, vrbem *Achon,* Rex cum exercitulo suo aggressus, obsedit. Sed quia mu-
ro & ante murali fortis erat valde, nec vi, nec ingenio potuit eam comprehende-
re: tunc præsertim cùm Sarraceni probissimè intus se defenderent: Cùm autem
segetes eorum totas, & virgulta ortosq; deuastasset Rex, *Ioppen* rediit. De do-
mino *Buaumundo* rumor desiderabilis tunc diuulgatus est, quia DEO propitiante,
de Turcorum custodia liberatus est. Ille enim, quomodo de captione pro redem-
ptione exierat, per legatum suum mandando Regi notum fecit. Et qui *Antiochiæ*
prius principatus fuerat, à ciuibus suis gaudenter susceptus, eam postea inhabita-
uit & possedit. *Laodiciam* insuper ciuitatem, quam *Tancredus* vi comprehenderat,
& hominibus *Imperatoris* Constantinopolitani abstulerat, suscepit insuper Buau-
mundus, pro quo Tancredo de terra sua competenter tribuit, & eum sibi gratan-
ter pacificauit. *Balduino* autem Rege contra Sarracenos, more solito, certante,
contingit eum die quodam in paucos eorum irruere: Et dum de interitione eo-
rum iam certus gauderet animo, en Æthiops vnus, ponè Rupem delitens, callidè
insidiatus est ei, vt interimeret: qui missili fortiter vibrato, prope cor Regem à dor-
so profundè vulnerauit, quo ictu pene vsque ad mortem læsus est. Sed cùm postea
se medicare sollicitè studuisset, post incisionem etiam cicatricis vexatæ, tandem
XXX. sospes effectus est. *Anno millesimo centesimo quarto* incarnatione Dominicæ,
A.D. transacta hyeme, cum in Hierusalem, verno florente Paschæ sollennia celebrata
1104. fuissent, congregata gente profectus est Rex *Achon,* & obsedit eam. Illuc quoque
venerunt *Ianuenses* cum classe septuaginta nauium rostratarum. Et cum ciuitatem
machinis & peruasionibus crebris, per viginti dies vndique cohibuissent, Sarra-
ceni valde perterriti, vellent nollent, Regi eam reddiderunt. Erat autem nobis
valde necessaria, quoniam inest ei portus adeo vtilis, vt intra mœnia secura naues
quamplurimas sane concipere valeat. *Iam nouies orto gemino sub sidere Phœbo, Vrbs A-*
chon capitur, Ptolomaidaque vocitatur. Anno milleno centeno necne quaterno. Non est vrbs
Acharon quam quilibet æstimat Achon: Illa Philistea, Ptolomaida dicitur ista. Qua vrbe sic ca-
pta de Sarracenis plures occiderunt, quosdam viuere permiserunt. Æstiuo dein-
de tempore euoluto, necessitate *Buaumundus* nimia constrictus, raro nauigio trans-
fretauit in Apuliam. Qui Antiochiam terram suam, *Tancredo* commisit, ducens
secum *Daibertum,* qui Patriarcha Hierosolimorum fuerat. Vir prudens & consilio
pollens iuit Buaumundus, vt de transmontanis partibus gentem secum reduce-
ret: iuit Daibertus vt causam suam & iniuriam sibi à rege factam Romano Papæ
XXXI. innotesceret: Iuit, & impetrauit; sed non rediit, quia in via obiit. *Anno mille-*
A.D. *simo centesimo quinto,* mortuus est *Raymondus* comes & emeritus miles, in oppido suo,
1105. ante vrbem Tripolim, secundo Kalend. Martii, cui successit *Guillermus Iordanis*
nepos eius. Ea tempestate Sarracenorum & Turcorum proteruia solita non de-
fuit, cum deinde mense Aprilis, Rex Kalipti, *Radoam* nomine, de regione sibi con-
fini exercitum adunauerit non minimum, & contra Tancredum, Antiochiæ
tunc

tunc primatem, cornu suum ad præliandum nimis acutum, extulerit. *Tancredus* autem non in gente multa, sed in Domino spei suæ figens anchoram, aciebus suis bene compositis, contra hostes illos incunctanter equitauit; & ne longius moreris, audacter in eos irruit: & Domino suffragante, illi protinus pauore concussi, dorsum fugæ dederunt: fugerunt, & fugati sunt: Qui fugere non potuit, nec mortē euasit. De interemptis, non fuit numerus. De equis eorum plures habuit Tancredus: vexillum quoque Regis fugitiui retinuit. Cornu suo sic quassato, mutilatus abiit. Glorificatus est igitur DEVS, qui suis sic subuenit fidelibus. De Antiochenis hoc tantillum diximus: nunc autem de *Hierosolimitis* non taceamus. Referendum est enim quomodo *Rex Babilonis*, ipso anno, gentem coadunauerit multam, quam Ascaloniam misit per militiæ suæ ducem, ad præliandum contra Christianismum, arbitrans vt moliens nos omnes penitus de Terra sancta exterminaret. Didicerant enim nos esse paucissimos, & sine Peregrinorum succursu solitorum. Conglobati sunt ergo apud *Aschalonem*, tam Arabes equites, quàm Æthiopes pedites: cum quibus fuerunt Turci Damasceni ferè mille, qui sagittarii erant probissimi. Quod cum Regi esset intimatum, congregata ilico gente sua, bellum apud *Ioppen* expectauit. Et quia necessitas hoc monebat, non remanebat in ciuitatibus nostris qui arma ferre posset, quin ad bellum pergeret: nisi tamen qui muros nocte custodirent. Timor & tremor tunc super nos venerunt, metuentes aut de ciuitatibus nostris aliquem caperent, gente vacuatam; aut regem cum popello suo, in bello perimerent. Augustus erat mensis: Callebant quidem ab vtraque parte, præliari differentes: quia nec nos illos, nec illi nos impetebant. Termino autem, vt opinor, diuinitus disposito promouit se gens nepharia ab Aschalone, & ceperunt partibus nostris approximare. Quo comperto egressus est *Rex* Ioppen, & equitauit vsque *Ramulam* ciuitatem. Et quia bonum erat nostros omnimodè Domino adhærere, & in eo certam spem ponere, inspirato ab ipso Domino consilio, misit Rex Hierusalem nuntium suum festinum ad Patriarcham & clerum atque plebiculam, vt obnixè omnipotentis DEI misericordiam exorarent, vt Christianis suis in angustia magna positis, opem dare de excelsis dignaretur: Noluit legatus ille quicquam mercedis accipere rogatus, quia timebat ab aduersariis in via perimi: Sed melius meditans, elegit quandoq; à Domino sibi mercedem laboris sui recompensari: commendansq; corpus & animam in manus Domini, Hierusalem properè equitauit. Quo ciuitatem ingresso, quod opus quærebat, statim protulit. Quo manifestato iussit *Patriarcha* maiorem campanam sonari, & gentem ante se totam adunari. *O fratres,* inquit, *amici & serui* DEI, *ecce verè bellum quod audieratis futurum: nam, referente hoc nuntio, certissimè nobis est paratum: Et quia sine* DEI *auxilio, nullatenus genti tanta obsistere poterimus, clementiam igitur ipsius omnes implorate, vt regi nostro Balduino, & suis omnibus, clemens & propitius in hoc prælio imminente, dignetur adesse. Distulit quidem bellum hodie fieri, sicut per hunc breuigerum nobis mandauit, vt cras scilicet die Dominica, quâ surrexit* CHRISTVS *à mortuis, securus prælietur: cum etiam orationibus & eleemosynis apud* DEVM *roboratus erit, in quibus satis confidit. Quapropter, iuxta dictum Apostoli, hac nocte vigilate, & in fide state, & vestra fiant in charitate. Crasq; ibitis per loca in* 1. Cor. 16, 13, 14.
hac vrbe sancta, affligentes & humiliantes vos, pedibus nudatis: & Dominum DEVM *suppliciter exorantes, vt de manibus inimicorum suorum nos liberet. Ego quidem ibo ad prælium illud, iam iam à vobis discedens: rogoq; vt si quis ex vobis hic residuis arma ferre valet, mecum illuc veniat: Rex enim hominibus eget.* Sed quid plus moror? conscenderunt in equos, fueruntque simul centum quinquaginta, tam equites quàm pedites: & sic nocte imminente, celeriter perrexerunt, & diluculo *Ramulam* ciuitatem peruenerunt. Hii autem qui in Hierusalem remanserunt, orationibus & eleemosinis afflictionibusque studiosissimè vacauerunt; vsque horam meridianam ecclesias visere non cessauerunt; cantando plorabant, plorando cantabant, hoc in processione faciebant. Ego quidem cum ipsis, nudipedes orabam. Maiores etiam natu, vsque horam nonam die illo non comederunt; nec infantes matrum vbera sucxerunt, donec fame vexati plorauerunt. Eleemosinæ quidem egenis vbertim impartitæ sunt: hæc enim sunt opera quibus DEVS placatur, quibus ad salutem excitatur; quibusque conuersis non reliquit post se benedictionem. Cumque Ramulam, vt dictum est, *Patriarcha* peruenisset, & aurora postera stellas cepisset depellere micantes, gauisi sunt in aduentu suo; & excitati omnes cucurrerunt ad presbyteros, vt peccata sua DEO & eis confiterentur; ad Patriarcham similiter, volentes verbum aliquid au-

A. D. 1105.

XXXIII

A.D. 1105. dire ab eo, & à peccatis suis absolui. Hoc facto, veste pontificali Patriarcha tunc indutus, Crucem Dominicam, quæ in talibus negotiis deferri solebat, in manibus sumpsit: & ordinatis, vt decuit, cateruis de militibus & peditibus, contra exercitum hostilem progressi sunt. Erant milites nostri, vt fertur, quingenti, aliis exceptis qui equitabant, qui nomine militari non fungebantur: pedites verò nostri, non plus quam duo milia æstimabantur. Gens autem aduersaria, quindecim milia tam de equitibus quam peditibus conputabantur: qui nocte illa, non longius quam quatuor miliariis ab vrbe Rmaulam, hospitati fuerant. Cumque Regem perspexissent cōtra se equitare cum suis, confestim more suo ad præliandum se parauerunt. Attamen versutia eorum aliquantulum tunc cassata est, cum partem vnam, sed minorem, de gente sua ante *Ramulam* mitti disposuerant, vt exercitum nostrum aliquatenus fallerent; maiorem verò partem, *Ioppen*, vt eam assilirent, & nobis nescientibus caperēt. Sed cum Regem aduersus eos sic euntem spectarent, simul reglobati sunt, molimine suo confuso. Nec mora longior, alii alios impetierunt. *Tunc clipei resonant, & ferri stridit acumen.* factoque vtrimque impetu, exclamauerunt omnes nostri, contra Paganos: *CHRISTVS viuit, CHRISTVS regnat, CHRISTVS imperat:* sicut iussum eis fuerat. Illi autem nos circumuallantes, conquassare & contundere penitus putauerunt. Turci enim nouissimam cateruam nostram retrogirantes, & sagittarum pluuia plagantes, iam arcuum officia dimiserant, iam vaginis enses extraxerant, quibus nostros cominus feriebant: cum Rex hoc comperto audacitate minuitur, vexillum suum album, de manu cuiusdam militis sui arripuit, & cum paucis suis celeriter illic currens, illis oppressis succurrere sategit. Qui cum statim, DEO iuuante, impetendo Turcos & occidēdo dispersisset, ad maiorem multitudinem Sarracenorum & Æthiopum reuersus est. Sed nec in impetibus nec in percussionibus vtrorumque amplius immorabor: quia volo artare paginam limite parciore. DEVS enim omnipotens, seruorum suorum nusquam immemor, noluit Christianos suos à perfidis illis destrui: quia pro eius amore & nomine ampliando, de longinquis partibus Hierusalem visitatum venerant: dederunt illi fugam repentinam, nec cessauerunt fugere vsque Aschalonem. O si capi posset *Semelmuc* dux ipsius militiæ, multa nummismata in redemptionem sui, Regi Balduino solueret. Sed non effugit *Gemelmuch* Admiratus Aschaloniæ, vir locuples & prudentissimus: quo occiso desolatio illis omnibus non minima fuit. Alterum Admiratum olim Aconitam, viuum retinuerunt: quem Rex fecit redimi viginti milibus nummismatum, præter equos resq; alias. Æthiopes verò quoniam fugere nequiuerunt, in campis trucidati sunt. Quatuor milia tam de equitibus quàm peditibus interfecti fuisse referuntur: de nostris verò, sexaginta. Tentoria nobis remanserunt: Iumenta, & asinos, camelos, & dromedas multos ibi perdiderunt. Tunc DEVS ab omnibus nobis laudatus & glorificatus est, in quo virtutem fecimus, qui etiam ad nihilū reduxit inimicos nostros.

Psal. 82. 11. Psal. 1, 4. 82, 13. 2, 5. O mira Diuini iudicii ordinatio! Ecce qui dicebant: *Eamus & Christianos omnes illic occidamus, & possidebimus Sanctuarium DEI. Sed non sic impii, non sic: quia vos posuit vt rotam, & sicut stipulam, ante faciem venti: in ira sua vos conturbauit.* Ipsi etiam in lege sua iurauerant, nunquam propter Francos fugere: sed tandem effugium fuit tunc salus eorum. Regressus est autem Rex *Ioppen*, cum gaudio: vbi prædam in bello captam militibus & peditibus suis sub ratiocinio distribuit. Adhuc erat in mari ante Ioppen classis Sarracenorum, qui iam aliquandiu illic expectauerant, scire cupientes quomodo & quando tam per mare quàm per terram nos omnes atque vrbes maritimas omnino destruerēt: sed cum Rex per nautas suos, caput *Gemelmuch* Admirati in bello decollati, in vnam de nauibus eorum iactari fecisset, conturbati valde hoc viso, & exterriti, diutius ibi stare noluerunt: sed gentis suæ confusione comperta, paululum tunc Austro flante, in portus Tyri & Sydonis secesserunt. Quæ classis cùm deinde Babiloniam reuerteretur, spiritu procellarum, DEI gratia nobis satisfaciente partibus nostris, sparsim naufragio miserabili aduectæ sunt: De quibus, viginti quinque naues, Sarracenis plenas habuimus; reliquæ verò velificantes, vix euaserunt. Adiutor ergo pius in tribulationibus, manifestauit sic nobis Dominus potentiam suam. Ergo diem belli volo vobis certificari. *Iam decies orto Phœbo sub Virginis astro. Cum solida terras spectaret imagine Luna, Sexta Kalendarum Septembris cum legeretur, Annuit Omnipotens Francos gaudere triumpho. Tum fugiunt Arabes, Turci simul Æthiopesq;: Pars montana petit, remanet pars mortua campo.* Quoniam

quidem

quidem ne vel scriptorum negligentia vel imperitia, vel quod rari forsitan erant, A. D. vel suis impediti curis insudabant, hæc gesta obliuioni non scripta darentur, ma- 1105. lui ego *Fulcherius*, scientia rudis, ingenio debilis, temeritatis næuo notari, quàm hæc DEI opera non propalari: secundùm quod oculis meis vidi, vel à relatoribus veridicis perscrutans, diligenter didici: Et quoniã à me solo, hæc omnia visu & intuitu non possent comprehendi: stilo inusitato, sed tamen veraci congesta, successoribus pio affectu reliqui. Precor autem legentem vt inscientiæ meæ charitatiuè indulgeat; & dictamen nondum à quolibet oratore correctum, locatim si velit corrigat: Verumptamen historiæ seriem, propter pulchritudinem partium pompaticam, non commutet: ne gestorum rei veritatem, mendaciter confundat. Hiis autem gestis quæ narraui superius, anno ipso declinante, sensimus omnes *terræmotum* magnum, qui Hierusalem ineramus, quod in vigilia Dominicæ natiuitatis valde nos terruit. *Anno* deinde *millesimo centesimo sexto*, vidimus XXXIII. nihilominus *Cometam* in æthere apparentem: nos illum suspicientes perculsit, A.D. qui in ea parte qua Sol hiemali tempore occumbere solet, splendoris alburni ra- 1106. dium, ad instar telæ lineæ, in longum mirificè produxit. Hoc signum in mense Februario rutilare incipiens, die quo Lunam pronunciabamus primam, futurorum præsagium nunciabat. Sed quia nihil inde augurari præsumpsimus; quod designabat totum Domino commisimus. Quinquaginta diebus, eo amplius, vespere quotidiano, cometa ille, per totum mundum visus est: Notandum autem quia à principio ortus sui tam ipse cometa, quam eius splendor niueus de die in diem, paulatim attenuatus est, adeo vt in diebus vltimis virtus sui luminis iam perdens, penè omnino cessaret. Indilatè autem, mense in eodem, die videlicet quo Lunam computauimus vicesimam, vidimus in celo ab hora tertia, vsque meridianam, ad dexteram & læuam Solis partem, quasi duos alios Soles: nec tamen tantum sicut maior fulgentes, sed forma & lumine rariore mediocriter rutilantes. In quorum giro circulus insuper vnus apparuit candidus, extans amplitudine tamquam quæuis ciuitas: intra quem alter circulus clarebat dimidius, qui erat Iri similis, quadruplici colore distinctus, & in parte Solis superiore, amplexione arcuata; vsque ad duos Soles iam dictos attingens. Deinde sequenti mense, horà noctis mediæ, stellæ cœli visæ sunt pluere. Postea *Hugo*, qui Tyberiadem vrbem tunc possidebat, æstiuo tempore aduersum militiam Damascenorum hostilem bellauit. Qui cum bis in ipso prælio iam ab eis repulsatus esset, tertio belli recursu, Domino suffragante, victor victos eos superauit. Ducentos quidem ex eis occidit, totidemq; de equis eorum retinuit; reliqui verò terga fugæ dederunt. Mirum dictu: sexies viginti, quadragies centum dispserserunt. Sed deinceps mora non fuit: expeditione facta in terra eadem cum Rege Balduino, ictu sagittæ *Hugo* interiit. *Anno* XXXIV. *millesimo centesimo septimò*, transfretauit Hierosolimorum Patriarcha *Ebremarus* no- A.D. mine, Romam petens. Quæsiturus enim erat ab Apostolico vtrum Patriarcha re- 1107. maneret. Nam *Daibertus* iam superius dictus, Patriarchatum recuperauerat; sed in reditu postmodum obierat. Mense demum Nouembri, eodem anno cum in sæuitiam solitam *Aschalonitæ* efferuerent, ad radicem montanorũ nostrorum; inter Ramulam & Hierusalem, posuerunt insidias: vt vnam gentis nostræ cateruam, quam de Ioppe Hierusalem tunc ituram didicerant, occursu repentino perimerent. Sed hoc *Ioppitis* intimato, mox impigri conscenderunt in equos. Et cum ad locum insidiarum, ductore nuntio rei, peruenerunt, adhuc an verum dixisset dubitantes; visis illis exterriti valde timuerunt: Erant enim milites quingenti, & pedites propemodum mille; Nostri verò, milites non plus quam septuaginta quinque: Quibus etiam cum non liceret cogitare quid facerent, & nõ erat saluatio eis si pugnam committerent, gratius elegerunt honorificè si contingeret mori; quàm fugæ infamiâ posthæc notari. Impetu igitur tunc momentaneo, quasi nihil præter DEVM metuentes, mirum in modum penetrauerunt aciem hostilem, prosternendo eos, & occidendo; & per eos transeundo, & per eos reuertendo. Quo in certamine cùm acrius Sarraceni se proteri cernerent, audacitatem suam, DEO volente, omnino perdentes, bellare cessauerunt. Quod cum comperissent milites nostri, potentius eos peruaserunt: & quos fugere putauerunt, illi eos fugere compulerunt: de quibus plures occiderunt; & de equis eorũ plurimos retinuerunt. De militibus verò nostris, non plus quàm tres ibi perdidimus. Sed clientela

A.D. eorum de iumentis nostris aliquot abduxerunt; de suis nostri, talionem sibi dupli-
1107. cauerunt. Anno autem eodem; postquam *Buamundus* de Galliis regressus est, congregata gente quantamcunque potuit, in portu *Brondusiano*, quod est in Apulia, classem suam parauit. Qui cum tempus ad transfretandum expectasset oportunum, septimo Idus Octobris naues ingressi, *Bulgariam* nauigauerunt, & *Aualonis* portui applicuerunt. Et Aualone vrbe illa citissimè accepta, *Duratium* ciuitatem obsederunt, tertio Idus Nouembris. Sed quia ciuitas illa tam hominibus, quā stipendiis satis erat munita, obsessores diu fatigauit. habebat quidem *Buamundus* quinque milia militum, & sexaginta milia peditū: feminam autem nullam tunc secum transfretare permisit, ne exercitantibus impedimento, & oneri essent. Erat quidem *Imperator* Constantinopolitanus genti nostræ tunc valde contrarius; & Hierosolimam peregrinantibus, vel fraude clandestina, vel violentia manifesta, tam per terram quàm per mare, perturbator & tyrannus: quapropter Buaumundus collecto, vt dictum est, exercitu, terram illius intrauit, ciuitates & oppida com-
XXXV. prehendere nitens. *Anno millesimo centesimo octauo*, cùm iam per vnum an-
A.D. num ante Duratium sedisset *Buamundus*, nihil perficiens; sed tamen interim con-
1108. tra Imperatorem, *Imperator* quoque contra eum, insidias & detrimenta omnimodè moliretur: tandem per internuntios pace prolocuta, cùm etiam Imperator ad eū, cum exercitu suo approximasset, amici adinuicem, conuentionibus additis, facti sunt. Iurauit enim Buaumundo super reliquias preciosissimas, Peregrinos, de quibus iam sæpe fatum est, in terra & in mari, quanto latius imperium eius extendebatur, ab illo die & deinceps se saluaturum, & honoraturum: ne quis eorum vel diriperetur, vel malè tractaretur: Ille quoque contra iurauit Imperatori pacem, & fidelitatem omnimodè tenendam: qui postmodum, occasione accepta, remeauit *Apuliam*, partem exercitus sui minorem secum ducens: pars enim maior *Hierusalem*, vt vouerant, per mare profecti sunt. Anno ipso obiit *Philippus* Rex Franciæ.
XXXVI. *Anno* autem ab *incarnatione Dominica millesimo centesimo nono*, & ab Hierusalem
A.D. capta vndecimo, venit *Bertrannus* Raymondi comitis filius, de *Prouincia* quæ dici-
1109. tur *Sancti Egidii*, adhibitis sibi *Ianuensibus* cum classe sua, scilicet nauibus rostratis septuaginta exceptis aliis ferè viginti; & applicuerunt vrbi, quæ *Tripolis* dicitur; quam ipse Bertrannus adiebat, volens eam expugnare, & sub patris sui iure hæreditario propriam possidere. Quam cùm obsidione cinxissent, orta lite confestim inter *Bertrannum* & *Guillermum Iordanum* cognatum suum, qui eam semper impugnauerat ab vsque Raymondi comitis excessu, & versabatur in oppido Tripoli proximo, quod *Mons Peregrinus* nuncupatur, parum in primis profuerunt. Et idcirco lis orta est illa, quia ille à dono patris sui, qui terram ipsam primitus adquisierat, eam obtinere debebat, vt affirmabat: hic autem, quia strenuè armis eam protexerat & amplificauerat, iustius possidere obiiciebat. Et quia, *sub discordia rite, magna de statu suo labuntur; & contra minima, in concordia exuberant*: tum Guillermus aliquantulum de negotio illo, maliuolentiæ causa, se retrahebat; Bertrannus autem cum suis, vrbem viriliter cohibebat: Hic nollet illum aliquid posse proficere; ille quoque nollet hunc etiam viuere: Certant pro incertis, & sunt incerti de certis: Contendunt pro momentaneis, & non laborant pro æternis: Currunt, & nō com-
Rom.9,16. prehendunt forsan: Remanebit igitur ibi brauium in biuio. *Non est ergo volentis, nec currentis; sed est DEI miserentis.* Nec dum ceperant vrbem, & iam de captura litigabant. Ad nutum autem DEI momenta transuolant, & cogitationes hominum vanæ subuertuntur. Et non fuit mora: postquam Rex Hierosolimorum *Balduinus* ad obsidionem illam venit, causa deprecandi Ianuenses vt eum iuuarent, eo anno ad capiendum Aschalonem atque Berutum, nec non Sydonem; & ordiebatur concordiam fieri de duobus Comitibus memoratis: nescio quo infortunio dum noctu equitabat, ictu sagittæ paruæ clandestino, interiit *Guillermus* ille *Iordanus*. Mirantur inde omnes, ignorant qui hoc fecisset; sciscitantur, scire nequeunt. Hii dolent, illi gaudent: Alii lugent amicum; alii lætantur propter obrutum inimicum. Nunquam etiam se diligerent, qui ambo terræ illi principari cupiebant. De mortuo nihil plus. Remansit *Bertrannus*, regis Balduini homo fidelis effectus. Tunc coercuerunt vndique vrbem: laborant externi, vexantur interni. Cumque Sarraceni valde coangustarentur, & nulla iam spes eis esset euadendi, sub fidei conuentione iurata & à Rege confirmata: Ne occiderentur, sed quo vellent sine corporum læsione abirent: post iusiurandum inde factum, permiserunt maiores nostros

nostros vltro in vnam vrbis partem ingredi. Quo dum ita fit, nescio quo euentu A.D. ortus est repentinus ilico tumultus inter minores Ianuensium: & per scalas & 1109. cordas murum tunc conscenderunt, & vrbem introierunt. Et qui Sarracenus tunc ibi est inuentus, nihil peius habuit cum caput perdidit. Et quamuis principibus clam hoc gestum fuisset, capita ibi sic perdita non sunt posthæc restituta. Qui autem in circo Regis sunt, iuxta pactionem liberati sunt. *Ter decies cancro dederat iam lumina Phœbus, Si tria de numero tamen excutiendo recidas. Vrbem cum Tripolim capiunt gens bellica per vim.* *Anno ab incarnatione Domini millesimo centesimo decimo*, dum mensis Februus adhuc imbribus hybernis terras cohiberet, profectus est *Balduinus* Rex *Beritum* ciuitatem, obsessurus eam. Venit autem ei in auxilium *Bertrannus* Tripolitanus comes: & consedit exercitus eorum ad primum ab vrbe lapidem. Cumque per septuaginta quinque, vt opinor, dies ciuitatem vndique coartassent, & naues quæ ad subsidium eorum illuc confluxerant, naues nostræ in portu conclusissent, turribus ligneis tum muro admotis, de illis ausu magno Franci nostri, nudatis ensibus, super murum prosilierunt. Descendentes itaque in ciuitatem, & per portas etiam multi ingressi, hostes fugientes vehementer impugnantes, denique peremptos superauerunt, eorumque pecuniam totam diripuerunt. *Anno milleno centeno bis quoque quino, Vrbem Beritum virtus capit armipotentum. Bis decies ortus sub Tauri sydere Phœbus: Terque quaterni fuit, cum factum contigit istud.* Cumque gesta fuissent hæc, rediit Rex Hierusalem, DEO laudes acturus per quem honorificè, vt dictum est, triumphauerat. Quibus peractis laudibus, protinus præparauit se iturum contra Turcos qui *Ædessam* vrbem Mesopotamiæ, iam obsidebant: dompnusque *Gibelinus* Patriarcha cum eo. Tunc per noctes quidem aliquot, vidimus *Cometam* vnum ab Aquilone ad Austrum radium protendentem suum. *Tancredus* etiam tunc adunauit gentem suam Antiochenam, & de regione tota quam possidebat, quamcumque potuit: expectato iam rege per dies aliquot, congregati sunt simul ante fluuium *Eufratem*. Quo transito, inuenerunt statim Turcos quos appetebant, qui per regionem illam cateruatim discurrentes, Francorum expectabant aduentum. Sed quod sciebant esse probissimos bellatores, & mirabiles de lanceis percussores, non sunt ausi cum eis bellum committere; sed fugitiua calliditate ab eis diuertentes, nec bellare audebant; nec de regione illa secedere in terram suam volebant. Et cum fallacia tædiosa, per dies aliquot nolentes præliari, nostros fatigare studuissent, sumpto vtilitatis & necessitatis consilio, muniuit Rex vrbem Ædessenam annonâ, quâ multum ciues egebant, quia vastauerant Turci totam regionem in circuitu, comprehensis castellis & colonis, quibus ciuitas ipsa pasci abundè solebat: non amplius morantes, ad fluuium præfatum redeuntes venerunt. Et cùm paulatim nauibus paucis & minimis transissent, affuerunt post eos Turci versipelles & rapaces, qui multos de peditibus nostris ibi arripuerunt, & in Persidem adduxerunt, videlicet, de Armenis inopibus, quos Turci cum reculis suis impiis vastauerant. Et quia impossibilitas erat flumen contra eos retransire, inde satis dolentes regressi sunt: deinde, *Tancredus* Antiochiam, Rex quoque Hierusalem. Applicuerat interim *Ioppe* gens quædam, *Norrensis* dicta, quam de mari Occiduo concitauerat DEVS, vt irent Hierusalem: & erat classis eorum sexaginta nauium. Horum Maior erat iuuenis quidam, forma quidem speciosus valde, Regis terræ illius germanus. Cumque Rex Hierusalem regressus fuisset, horum aduentu gauisus, locutus est cum eis amicabiliter, monens eos & deprecans vt pro amore DEI mercarentur in terra, quam adierant, aliquantulum, & iuuarent eum Christianismum amplius prouehendum: vt expleto vtcumque negotio CHRISTI, cùm postea in terram suam repatriarent, gratias DEO magnificas redderent. Cuius petitionem illi benignè suscipientes, non pro alia causa eos in Terram Sanctam venisse responderunt: sed quocumque cum exercitu suo progredi vellet, simul proficisci voluntariè marino itinere spoponderunt, tantum vt victum necessarium eis impendere curaret. hinc concessum est; illinc peractum. Et cùm primitus Aschalonem adire disposuissent, tamen demum laudatiori sumpto consilio

A.D. IIIO. *Sydonem* ciuitatem obsessuri appetierunt. De Ptolomaida, quæ nunc frequentius *Achon* dicitur, mouit Rex exercitum suum; *Norrenses* autem de *Ioppito* portu parati processerunt. Tunc classis *Admirati Babiloniensis* in *Tyrio* portu latitabat: quia Sarraceni, ritu piratico, Christianis, nostris scilicet Peregrinis, persæpe oberant; & ciuitates maritimas, quas adhuc Rex Babiloniensis possidebat, multimodè communientes, vegetabant. Cùm autem de Norrensibus murmurari audissent, nequaquam tum temporis de Tyrio portu egredi præsumpserunt: quia cum eis præliari non ausi sunt. Cumque venisset *Rex* ad Sydonem, obsedit eam à terra; *Norrenses* verò, à mari. Et factis machinis, terruit valdè internos hostes: ita vt quærerent à Rege qui soldarii essent, quatinus eos inde sanos exire permitteret; ac si placeret, agricolas ad excolendum terras, vtilitatis causa, in vrbe retineret. Hoc petierunt, & hoc acceperunt. Sine donatiuo itaque solidarii abierunt; ruricolæ verò sub conditione prædicta, pacificè remanserunt.

Iam decies nonies sol iusserat Arci tenentem, Vrbem Sidonii cum reddunt mense Decembri.

XXXVII. A.D. IIII. *Anno ab incarnatione Domini millesimo centesimo vndecimo*, ebullit de Perside multitudo Turcorum maxima, & per Mesopotamiam meantes transierunt fluuium *Eufraten*; & obsederunt castrum quod *Turbexel* vocamus, morantes ibi vno mense ferè. Et cùm non possent illud comprehendere statim, quia forte situ est, tædio molestati dimiserunt obsidionem, in partes Alapiæ vrbis secedentes. Nam callidè agentes, moliebantur irritari *Tancredum*, vt contra eos exiret ad bellum: vt ab Antiochia elongatum aliquantulum, possent eum cum gente sua pauca intercipere, & omnino destruere. Sed Tancredus, astuciam astuciæ opponens, noluit per stultam audaciam confundere suam probitatem: sed misit Legatos suos ad *Balduinum* regem Hierosolimorum humillimè per eos deposcens, vt Christianismo succurrere, itinere celeri festinaret. Quo audito spopondit Rex auxilium petitum: Et terra sua commissa custodibus, properauit ad bellum, ducens secum *Bertrannum* comitem Tripolitanum. Qui cùm peruenissent vsque ad castellum vel villam, quam *Bugeam* nuncupant, ab altera quæ *Russa* dicitur quatuor milibus distantem: affuit ibi *Tancredus* cum gente sua, qui aduentum Regis iam per quinque dies expectauerat. Qui cum gaudio susceptus fuisset, posita sunt tentoria regis super flumen *Fenum*, hospitalitatem sumentes Hierosolimitani cum Antiochenis. Et non mora facta ibi, perrexerunt vsque *Aphamiam* vrbem, quæ iam sub Tancredo villicabatur probissimè, in præterito anno ab eo capta. Deinde versus Turcos progressi sunt, qui ante vrbem, quam dicunt *Silara*, castra metati erant. Quam vrbem Grammaticè nominare nescio, sed *Chezat* incolæ regionis eam vulgariter vocant, quæ ab Aphamia sex milibus distat. Turci autem, quia iam audierant Francos contra eos incedere, in virgultis & in clausuris ciuitatis ante fatæ, se inseruerant, vt facilius se tueri possent, si Francorum impetu fortè coercerentur. Verumptamen cum milites nostros appropinquare perspexissent, exierunt de munitione iam dicta; & monstrauerunt se genti nostræ: & non præsumpserunt bellare; & noluerunt fugere. Milites quoque nostri per catervas ordinati, cùm viderent eos sparsim per campos amplos discurrere, & non ad bellandum eos, vt vellent, se aptare, vitantes dampnum, noluerunt eos impetere. Itaque tam metu quàm versutia, vtrique circumflexi, Turci inibi remanserunt: nostri quoque, tramite recidiuo, reuersi sunt: Et quoniam stipendium tam sibi quàm iumentis suis deficiebat, non diutius morari oportebat. Rediit Rex Hierusalem; *Tancredus* verò, Antiochiam. Nec mora fuit, apparatu accelerato aggressus est Rex *Tyrum* ciuitatem, quæ *Soor* Hæbraicè dicitur: & obsedit eam; quæ cùm eum per quatuor & eo amplius menses admodum vexasset, ipse etiam cum suis, labore & tædio valdè vexatus, tristis abscessit. Nam cùm duas turres quas artificiosè ligneas, muro vrbis altiores fieri iusserat, prope murum iam impegisset, vnde ciuitatem comprehendere conabatur, si DEVS hoc expleri permitteret: sentientes Sarraceni se morti iam proximos, nisi artem arte fallerent, ingenio ingenium opposuerunt, probitatem probitate fefellerunt. Cùm enim ab altitudine turrium nostrarum se superari penitus circumspexissent, festini egentes auxilii, nocturna

diurna operatione duas turres murales in sublime adeo extulerunt; vt de supernis propugnaculis earum, probissimè se defenderent; & in terras nostras inferiores focum iacerent, & deinde concremarent. Quo infortunio milites nostri superati, dolore quoque circumfulsi: rupto spei suæ fune, Rex Achon, vrbem suam, *Balduinus* regressus est. Verè verum est prouerbium istud Rusticanum, *Interdum buccam coclear frustratur apertam.* Iam gens nostra, ciuium rerum capturam inuicem distribuebant: Iam alii aliis proportionibus incertis inuidebant: Iam diem captionis, tanquam certum, sed tamen incertum, disponebant. *Equus paratus ad bellum,* ait Salomon, *Dominus autem salutem tribuet.* Confidunt homines interdum in virtute sua, & in pecuniis suis; & à Domino recedit cor eius: quem voce sæpe inuocant, & operibus negant. Sed etiamsi permitteret Dominus voluntates suas in talibus adimpleri; magis probitatem suam inde laudarent, quàm misericordiæ Domini donum magnificarent. *Anno ab incarnatione Dominica millesimo centesimo duodecimo* Lethale debitum exsoluit *Tancredus*, qui Antiochenum regebat principatum. *Iam bis tredecies Sol viserat Arcitenentem, Cùm subiit quod erat, vt quod fuit id foret ipse.* Anno verò illo bellorum expertes fuimus. *Rotgerius* succedit Tancredo. *Anno ab incarnatione Dominica millesimo centesimo decimotertio,* dum in mense Martio Lunã habebamus vicesimã octauam, vidimus solé à manè vsque ad primam, & eo amplius, defectione quadam ab vna parte minui. Et pars quæ primitus à summo tabescere incepit, tandem ac si in rotando, ad ima tendit. Verumptamen Sol claritatem suam non amisit, quia non minoratus est nisi, vt æstimo, à quinta parte formæ suæ, taliter aliquantulum cornutus. *Hoc eclypsis erat, quo Sol ita deficiebat.* Æstiuo deinde tempore congregati Turci transierunt *Eufraten* fluuium, Hierosolimorum partes adituri, & nos Christianos, vt rati sunt, destructuri: & regionem *Antiochenam* ad dexteram linquentes, & non longe ab vrbe *Aphamia*, Syriam transeuntes, & *Damascum* ad leuam dimittentes, & inter *Tyrum*, & *Cæsaream Philippi*, quæ *Paneas* dicitur, per regiones meantes *Fenicias*, calluerunt appetere regem Balduinum: qui aduentu eorum audito, ab Ptholomaida, id est Achon; moto exercitu suo, iam contra eos exierat. Prouidentes autem quod sibi vtilius esse senserunt; & nostris ignorantibus quid facere molirentur; circuerunt *mare Galileæ* per terram Neptalim & terram Zabulon, vsque dum in fine maris iam dicti, ad Austrum, inter duo flumina se includerent. Insula autem hæc inter duos pontes, ita tuitione munitur, quod non possent impeti, propter introitus artos pontium prædictorum. Cumque Turci tentoria sua illic extendissent, emiserunt duo milia de suis, transito ponte, vt insidiarentur nostris, quos illuc adire indilatè non dubitabant. Igitur cùm Rex illuc tenderet, vt prope pontem memoratum, à quo Tyberiadem inceditur, ponerentur castra sua, visis Turcis ferè quingentis qui de insidiis inuadere nostros erumpebant, ilico aliquanti contra Turcos imprudenter cucurrerunt; & cædendo eos persecuti sunt vsque dum de insidiis duo milia prodierunt, qui nostros vehementi aggressu repulerunt, & triplicata cæde in fugam disperserunt. Proh dolor! grande dedecus, grandia peccata nostra die illo nobis contulerunt! fugit etiam Rex vexillo suo ibi perdito, tentorio quoque optimo cum rebus plurimis & vasis argenteis: *Patriarcha* similiter, qui aderat. Milites ibi perdidimus fermè triginta de melioribus; pedites verò mille ducentos. *Ter quater ex orto sub cancri sidere Phœbo, Dissipat incautos truciter gens perfida Francos.* Nondum regis militia illuc aduenerat tota: Nec princeps Antiochenus, *Rogerius* videlicet Richardi filius, ibi aderat qui mandatus, pro amore DEI & dilectione Regis illud ad negotium venerat: Pars quoque gentis Tripolitanæ, qui exercitui regio iam conglobati erant: vnde valde tristati sunt, & immodestiam Regis vituperauerunt; quia sine consilio eorum tam festinus, cùm paucis, inordinatè, aduersus aduersarios cucurrerat, licet suos Rex prohibuisset, non inconsultò impetere Turcos. Et quia tunc nequiuerunt nostri nocere in aliquo Turcis, hospitati sunt non longè ab eis, vt tota die vtrinque conspici posset exercitus vterque. *Maledoctus* vocabatur qui dux erat militiæ eorum, quique Regem Damasci, *Tuldequinum* nomine, in auxilium sibi conglutinauerat. Ille gentem innumeram adduxerat: iste verò de

A.D. IIII.

Prou. 21.31.

XXXVIII. A.D. 1112.

XXXIX. A.D. 1113.

XL.

A.D. Siria sibi subdita congregauerat multam. In valle Turci erant; in monte Fran-
1113. ci concedebant. Nec Turci audebant ab insula exire; nec Franci pote-
rant eos assilire. Isti callent, illi timent: Isti callidi; illi prouidi. *Temporis æsti-
ui feruor cohibebat vtrosque, Nec tamen angori poterant finem dare tanto.* Tunc absen-
tes mirabantur, quid præsentes morabantur. Sarraceni nobis subditi, quasi alieni
tunc recesserunt à nobis, nos coangustantes vndique. Turci etiam cateruatim
ab exercitu suo prodeuntes, terram nostram vastabant: prædam & annonam ex-
ercitui suo per Sarracenos nostros mittebant. *Sychem* vrbem vel *Siccinam*, quam
Neapolim dicimus, tam interim obtinuerunt, quam diripuerunt, additis sibi Sar-
racenis quos in montanis possidebamus. *Ascbalonitæ*, Arabes, & Sarraceni, gens
tamen pauca, Hierusalem adierunt, die quadam, dum vsque antemuralem vr-
bem peruaserunt; messes collectas, igni incenderunt; sagittis suis aliquantis de no-
stris, in muri propugnaculis, vulnerauerunt. De illis similiter nostri aliquantos ad
mortem læserunt. Pauci de nostris peditibus extra murum, contra eos exierunt.
Nam iussum erat portas claudi, ne ciuibus egressis dampnum aliquatenus eis
eueniret. Milites quidem deerant, qui in hostem iuerant. Nocte sequenti,
Luna oriente, hii hostes abierunt, vnde nostri valde lætati sunt, quoniam ob-
sideri ab eis primitus putauerunt. Ea tempestate, aut vix aut nunquam vale-
bat nuntius ad Regem, nec à Rege ad ciuitates nostras, propter hostiles insi-
dias, transire: Ideoque nesciebatur ab iis, quid illi; nec ab hiis, quid facerent
isti. *Ruribus in multis marcebat messis adulta*: nec erat qui colligeret. Eo quidem anno
terræ frugum cultura, valde fuit abunda. Sed *dum Mare procellis turbatur, homines
terret ne piscentur.* Cuncta cunctis in dubio pendebant, & quibus triumphum datu-
rus esset DEVS, vnanimiter expectabant. Christiani à negotiis & operibus cessa-
bant, excepto quod vrbium & munitionum fracturas resarciebant. Interea *ter-
ræmotum* persensimus vice dupplicata, videlicet decimoquinto Kalend. Augusti,
& quinto Idus Augusti: primum, nocte media; secundum, hora diei tertia.
Turci autem versipelles, cùm per duos menses oportunitatem vel dissipandi
vel superandi nostros expectassent, nec potuissent: quia de transmarinis, vt
mos est, Peregrinis eo tempore diatim exercitus noster crescebat: nec gens
Antiochena recedens abibat, secesserunt in partes Damascenorum: & Rex
Balduinus cum suis, statim reuersus est *Ptholomaidam*, vbi *Comitissam Siciliæ* reppe-
rit, quæ prius fuerat coniunx Rotgerii comitis, Roberti Guischardi, fratris; nunc
autem futura vxor Regis Balduini. Nec mora postmodum apud Damascum
interemptus est. *Maulidulfus* à quodam Sarraceno viriliter: qui sica sub veste
occultata & ter in ventrem illius impacta, duplex ibi expleuit homicidium: illo
enim occiso, confestim ab assistentibus occisus est. Dura victoria, qua victor
" statim vincitur. Verè sapienter loquutus est Philosophus ille qui dixit: *Fortuna vi-
" trea est, tum cum splendet frangitur.* Erat quidem *Maudulfus* diues valde, & magni po-
tens, & inter Turcos nominatissimus, & in actibus suis astutissimus: sed voluntati
DEI resistere non valuit. Permisit eum Dominus non aliquamdiu flagellare,
XLI. qui postea voluit eum vili morte, & imbecilli manu suffocari. *Anno ab incar-
A.D. natione Domini millesimo centesimo decimoquarto* multitudo *Locustarum* infinita ebulli-
1114. uit, à parte Arabiæ aduolans in terram Hierosolimorum; quæ per dies aliquantos
segetes nostras mense Aprili atque Maio, valde vastauerunt. Die deinde festo
sancti martyris Laurentii, *terræmotus* factus est magnus. Tempore item sequenti,
quod Idus accidit Nouembris, apud vrbem *Mamistriam* terræmotus factus est
magnus, qui partem subuertit oppidi. Itaque maior & inauditus regionem *Antio-
chenam* terræmotus adeo per loca concussit, vt oppida quamplurima, siue tota
siue dimidia, tam domos quàm muralia, solotenus subrueret, in qua ruina etiam
pars plebis suffocatæ interiret. *Mariscum* dicunt oppidum peroptimum; quod ab
Antiochia sexaginta, vt æstimo, distat miliariis, in parte Septemtrionali sub-
uertit adeo motus ille, vt domos & muralia penitus corruerent; & popu-
lum inhabitantem, pro dolor! cunctum extingueret. Alium quoque castrum,
XLII. quod *Trialeth* nuncupant, prope fluuium Eufratem, non minus subuertit.
A.D. *Anno Dominicæ incarnationis millesimo centesimo decimoquinto*, probitatem
1115. & audaciam solitam Turci remouentes, mense Iunio tacito satis aduentu,
fluuius

A.D. 1115.

fluuius transito Eufrate, ingressi sunt Syriam, & castra metati sunt inter Antiochiam & Damascum, scilicet ante *Chezar* vrbem, vbi similiter in quarto ante anno stationem suam fecerunt, vt superius iam descriptum est. Comperiens autem & sciens *Doldequinus*, Rex Damascenorum, nihilominus se illis esse odiosum, quam nos Christianos, propter *Manduesum*, quem in præterito, vt superius legitur, dolosè consenserat perimi, qui satrapa & magister militiæ eorum fuerat: fecit cum Rege *Balduino* & *Rotgerio* principe Antiocheno pacem: vt vinctus cum hiis duobus tertius, funiculus triplex afficerentur, ne à Turcis postea facilè rumperentur. Metuebat enim quod si solus remaneret, ipse cum Regno suo penitus confunderetur. Necessitate verò vrgente, & mandatione Antiochenorum monente, iuit Rex Balduinus ad prælium fore putatum. Sed cùm audissent eum Turci iam ad eos appropinquasse, quem Antiocheni & Damasceni per tres ferè menses expectauerant, metuentes mortis suæ periculum: si contra tantam gentem bellarent, quamuis plures essent, abierunt retrò, tacito satis motu; & subierunt caueas quasdam, non longè à nostris tamen. Et cùm hoc fecissent, rati sunt Rex & alii, quod penitus à regionibus nostris abscessissent; & regressus est Rex vsque ad vrbem Tripolim. Dum autem hæc ita agerentur, scientes *Aschalonitæ* terram Hierosolimitanam militibus vacuam, accurrerunt subito vsque *Ioppen*, ciuitatem nostram; & apposuerunt ei obsidionem, tam per mare quam per terram. Affuit ibi Babilonica classis, septuaginta fermè nauium, quarum aliæ triremes aut rostratæ & ad præliandum aptatæ, aliæ verò negociationis annona onustæ. Hii, à parte maris egressi, & alii à terra parati, dederunt assultum vrbi. Et cùm per scalas quas secum attulerant, murum conscendere temptarent, à ciuibus, licèt paucis & ægritudine debilibus, vehementer repulsi sunt. Sed cùm viderent quod proficere, sicut rati sunt, non possent, præter portas vrbis quas igni combusserunt, timentes quod auxilium Ioppitis Hierosolimitani, quibus iam nuntiatum hoc fuerat, ferrent, reuersi sunt Aschalonem qui per terram venerant; qui verò per mare, Tyrum nauigauerunt. Post dies autem decem, reuersi sunt Aschalonitæ *Ioppen*, arbitrantes prouidi improuidos assultu repentino confundere. Sed DEVS Omnipotens, qui eos primò, similiter secundò protexit & conseruauit. In defendendo etiam se, aliquantos ex illis occiderunt, & de equis eorum retinuerunt. Cùm fundibulis ceperunt vrbem cohibere; & scalis, vt prius temptauerant, introire, quas in nauiculis sex attulerunt, qui per mare illic applicuerunt. Et cùm per sex horas diei se fatigassent, mœsti valdè cum mortuis suis abierunt. Turci autem superius memorati, cùm gentem nostram remeasse ad sua comperissent, regressi sunt ad priorem stationem suam, & discurrerunt per regionem Syriam, capientes castella quot potuerunt villasque, prædando patriam atque vastando; captiuos atque captiuas secum abducendo. Sed cùm hoc nunciatum esset Antiochenis, qui iam se retraxerant, recidiuo tramite ad Turcos reuersi sunt. Et cùm appropinquassent ad eos, & tentoria eorum propius quàm putabant prospexissent, ordinauerunt statim acies suas, & descenderunt in plana signis explicatis contra eos, iuxta *Sarmith* oppidum. Quod cùm vidissent Turci, pars vna eorum illico sagittaria obstitit. Sed Franci nostri animositate valida commoti, eligentes vel superare, si DEVS concederet; vel superari, si permitteret, quam per vnumquemque annum taliter ab eis confunderentur; vbi turbam densiorem conspexerunt, mirificè eos impetierunt: Turci autem aliquantulum primitus renitentes, dein haud lentè percussoribus vel occidentibus terga verterunt. De quibus æstimati sunt tria milia occisi; Capti, multi. Et qui occidi noluerunt, fuga se liberauerunt. Tabernacula eorum nostris remanserunt, in quibus pecunia multa, & vtensilia reperta sunt. Cuius pecuniæ prætium æstimatæ, trecenta Bisantiorum milia dicta sunt. Captiuos nostros ibi reliquerunt, tam Francos, quàm Syros; mulieres quoque suas, & ancillas, camelosque quamplurimos: milia mulorum percensita sunt, & equorum. Verè DEVS mirabilia in cunctis mirabilibus suis: dum enim Hierosolimitani vnà cum Antiochenis Damascenisque, parati ad præliandum fuerunt, nihil omnino profuerunt. Nunquid in multitudine gentis constat belli victoria? Mementote Machabeorum, & Gedeonis, & aliorum plurimorum: qui non in sua, sed in DOMINI confidentes virtute, cum paucis

A.D. 1115. multa milia prostrauerunt. *Hiis itaque descriptis, erit actio nota futuris. Tres abierant noctes, vt abiret virginis astrum. Cùm malè deceptrix Turcos fortuna fefellit. Omnibus vnde satis liquido patet esse cauendum, Ante rei finem nihil nunquam credere certum. Finis enim pugnæ præter spem cedit vtrique.* Ipso anno iterum subuersa est vrbs terræmotu *Mamistria*, in qua pars oppidi vt dictum est, anno præterito corruerat casu simili: aliâs etiam in regione Antiochena non minus idem accidit. Anno eodem venit Episcopus quidam *Aurasiacensis* ciuitatis Hierosolimam *Berengarius* nomine, quem legatum illuc *Paschalis*, qui tunc Romæ Papa prçerat, misit ad destituendum Hierosolimorũ Patriarcham & *Arnulphum*: quem, fama tumultuante, didicerat iniustè præfici, & tantam ecclesiam, obiectibus plerisque notatum, indignè possidere. *Vnde causa: inde fama.* Concilium conuocauit: in quo eum deposuit. Quapropter Romam adiit, & Patriarchatu recuperato, munitus pallio rediit. Eo anno profectus in Arabiam *Rex* ædificauit castrum vnum in monticulo quodam quod repperit situ forti à prisco: non longè à mari rubro, sed quasi trium dierum itinere; à Hierusalem verò, quatuor: & posuit in eo custodes qui patriæ ipsius dominarentur, ad vtilitatem Christianismi: quod castrum ob honorificentiam sui, *Regalem Montem* nominari constituit: quia paruo tempore, cum pauca gente, sed magna probitate illud ædificauerat.

XLIII. A.D. 1116. *Anno millesimo centesimo decimosexto*, cum de Hierusalem Rex castrum suum reuisere graderetur, cum ducentis ferè militibus, vsque *Mare Rubrum* iter eundo expediuit, vt & videret quæ non viderat; & fortuitu, aliquid boni in via quod desiderabat inueniret. Inuenerunt quidem *Helim* ciuitatem secus littus eiusdem maris, vbi populum Israeliticum, post maris transitum hospitatum legimus esse: quæ ab *Hierusalem*, septem dierum equitis itinere distat. De qua qui ibi versabantur piscatores, audito regis aduentu, egressi sunt; & intrantes nauiculas suas in mare illud se pauidi impegerunt. Cùm autem Rex & socii sui locum illum quamdiu libuit considerassent, reuersi sunt ad *Regalem Montem*, vnde illuc iuerant, deinde *Hierusalem*. Qui cùm expeditionem sic factam nobis enarrarent, delectabamur etiam tam in dictis, quàm in cocleis marinis, & lapillis quibusdam generis tenerrimi, quæ inde allata nobis monstrabantur: Ego ipse auido corde pleni ab ipsis rimabar, cuiusmodi mare erat: quia hucusque dubitaueram vtrum dulce, vel salsum esset; stagnum, vel lacus; mare aut intrans, aut exiens, vt mare Galileæ; siue meta finali concluderetur; vt *Mare Mortuum*, quod Iordanem recipit, sed postea non eum emittit: nam ab Austro, apud Segor ciuitatem Loth, finem facit. Hoc autem *Mare Rubrum* dictum eo quod illic saburra & lapilli rubri habeantur in fundo, vnde intuentibus rubrum apparet: quod tamen in vase quolibet haustum, cernitur, tanquam aliud mare, limpidum & album. Deriuatur autem à *Magno Mari*, scilicet *Oceano*, vt dicunt, à parte Australi qui lingua eruptum, & vsque ad Helim iam dictam versus Septemtrionem protentum, faciens ibi finem non longè à monte Synai; sed quantum potest eques aliquis vno die profecisti. A Rubro verò Mari, vel ab Helim iam memorata vsque ad *Mare Magnum*, quo à Ioppe, vel Aschalone, siue Gaza, contra *Damiath*, pergitur, iter eundo quatuor dierum, vel quinque, æstimatione equitis, æstimant: quo inter hæc duo maria sinu, cingitur Ægiptus tota atque Numidia, nec non Æthiopia, quam *Geon* paradisi fluuius, qui & *Nilus*, circuit, vt in Bibliotheca legitur. Possum mirari, sed nunquam rimari, quomodo vel qualiter fluuius iste, qui de Paradiso cum tribus aliis legitur emanare; ortum suum videatur iterum recuperare, cum ab Orientali parte mare habeat Rubrum; & ab occasu, in quo incidit, Mare nostrum. Habet enim Mare Rubrum inter se & Orientem positum, vbi esse intelligimus Paradisum, ex quo egreditur. Quomodo ergo iterum Mare illud Rubrum resumit ortum suum, & quomodo transit idem mare, vel non transit, admiror. De *Eufrate* similiter addidicimus, quod in Armenia ortum suum habeat per Mesopotamiam, præterea transeat non longius ab vrbe Ædissena, nisi, vt opinor, viginti quatuor milibus. Quærat, qui vult; discat, qui valet. Nam hoc addiscere persæpe, à quamplurimis inquirendo, studui; sed qui hoc mihi insinuaret, nequaquam inuenire valui. Committo autem illi hoc ratiocinari, qui super celos aquas mirificè inesse statuit; quique eas à montibus & collibus conuallibusque hauriri facit; & per occultos meatus cursibus inundis vias multifidas eis præbuit; & in mare denique mirabiliter inducit & reducit. Igitur ad historiam reuertendum est. Exitu quidem anni appropinquante, molestia

A.D. 1117.

lestia corporis ingruente, qua mori tunc Rex metuit, dimisit vxorem suam superius memoratam, *Siculorum* scilicet *Comitissam* nomine *Atlaidam* quam iniustè duxerat: eò quòd adhuc viuebat sua, quam apud Ædessam primitus rectè acceperat. Hoc anno in aliquibus locis, Italia terræ motu læsa est. *Anno* sequenti *millesimo centesimo decimoseptimo*, ab incarnatione Dominica, Regina memorata egressa est à portu Ptholomaide vrbis, die qua ritu ecclesiastico Lætania maior decantatur, & nauibus in comitatu suo Siciliam adiit. Deinde, Maio mense subsequente, aduolauerunt in terram Hierosolimitanam, *Locustarum* infinita multitudo, multo etiam amplius solito deuorantes tam vineas, quam segetes, nec non arbores omnigenas: quas videretis accuratè, ad morem exercitus hominum, per vias, tamquam consilio prouido prolocutas, ordinatè progredi; & facta expeditione sua diurna, aliæ pedites, aliæ verò volantes, hospitiũ sibi commune pariter eligebant: consumptis itaque herbis viridibus, & corrosis cum succo corticibus, tam bruci quàm locustæ cateruatim abierunt. O improbitas mortalium imperuersitate incessanter malignantium! Tot & tantis nos conditor & magister noster increpationibus tangit & præmonuit, signis territat, minis concitat, documentis edocet, flagellis coercet: & semper in iniquitatibus nostris persistentes, monita eius contemptui habemus, & præceptis eius superbè contradiximus. Quid mirum si Sarraceni, vel iniqui domini auferunt terras nostras, cum nos in proximorum nostrorum agros manus extendimus rapaces? quos quidem aut aratri sulcatione fraudulenter excurtamus; aut circumuentionibus cupiditatis subripiendo, priuamus, & nostros maliciosè ex hiis augmentamus. Quid mirum si, Deo permittente, sata nostra, vel mures in terra iam ex germine radicata, dissipant; vel post in spicis iam adultæ, locustæ deuorent, aut etiam in granariis vermibus quibuslibet, aut nidore calcino lædantur: cùm debitas Deo decimas, vel fraudulenter reddimus; vel omnino sacrilegè retinemus? Sequenti autem mense, qui Iunius erat, apparuit nobis aspicientibus eam in celum, *Luna* post galli cantum prius tota rubea, nouissimè verò mutato rubore, nigredine fuscata, adeo vt vim luminis sui per duas penè horas perderet. Hoc siquidem contigit nocte, quæ cum die sua, tertia decima compoto legebatur. Quod si decimo quarto die illo esset, eclypsim nimirum eius esse intelligeremus: hoc autem modo, id pro signo accepimus. Ex hoc siquidem coniectabant diuinando quidam, rubore, sanguinem præliis fore fundendum; nigredine verò, significabant venturam famem. Nos autem sapientius hæc considerantes, dispositioni Dei & prudentiæ commendabamus, qui signa fore futura, & in Sole & in Luna; discipulis suis ante mundi finẽ veridicè dixit: Qui etiam terram, quando vult, tremere facit, & postea quiescere. Quod subsequitur; accidit in eodem mense, intempestæ noctis silentio, sexto Kalend. Iulii. Tunc ædificauit Rex prope vrbem Tyrum; inter quintum scilicet miliarium ab ea, castellum vocatum *Scandalium*, & *campum Leonis*, interpretatum: & resarciuit dirupta eius; & posuit in eo custodes, vt coercerent vrbem prædictam. Anno autem eodem, mense Decembri, nocte quinta post eclypsim Lunæ, quæ acciderat cum tertia decima pronunciabatur, vidimus omnes cælum, nocte illa incepta; in Septentrionali parte, vel ignei vel sanguinei coloris fulgore respersum: quod signũ, signis mirificis plenum, suspicientes, vehementer admirati sumus. Nam per medium ruborem illum qui primitus paulatim excrescere cepit, videbamus album radios coloris, ab imo sursum, quam plures extolli, nunc ante, nunc retro, nunc in medio: in parte autem inferiori cælum parebat album, ac si aurora diei esset, quæ prope diem clarescere solet, cum Sol iam oriri debet. In fronte etiam signi huius, in ea videlicet parte, videbamus quendam alborem, quasi deberet Luna ibi oriri: vnde terra vndique & cetera prope nos posita, clarè candebant. Quod si matutino sic eueniret; verè diceremus omnes, quia clara dies est. Coniiciebamus ergo inde, vel sanguinem multum in bello fundẽdum, aut aliquid aliud non minus præsagii minantis, fore futurum. Sed quod incertum habebamus, Domino Deo cuncti disponendum humillimè committebamus. Quod etiam portentum, ad defunctionem personarum quæ anno ipso obierunt, significantes aliquanti sortiti sunt. Subsequenter enim mortui sunt, *Paschalis* Papa, in mense Ianuario: *Balduinus* quoque, Hierosolimitarum Rex, in Aprili; nec non *vxor* eius in Sicilia, quam dereliquerat, obiit: Hierosolimorum etiam Patriarcha, *Arnulphus*: Imperator quoque Constantinopolitanus *Alexius*, & alii quam plures proceres in mundo.

A.D. 1118. *Anno* siquidem à partu virginis *millesimo centesimo decimo octauo*, cùm in exitu mensis Martii vrbem, quam *Pharamiam* nominant, *Balduinus* Rex hostiliter agressus, vastando diripuisset: die quadam cùm deambulabant fluuium quem Græci dicunt *Nilum*, Hæbrei autem *Geon*; oppido memorato proximum, cum aliquantis de suis lætus adisset; & de piscibus illic inuentis equestres lanceis suis cautè cepissent, & ad hospitia sua ad vrbem præfatam detulissent, & eis comedissent, sensim Rex intrinsecus se, angore plagæ suæ veteris grauissimè renouato, debilitari. Quo suis confestim intimato, pro infirmitate illius audita, cuncti proinde piè compatientes, contristati valde & conturbati sunt. Reditu autem statuto, cùm non posset Rex equitare, de papillonum perticis, lecticam ei apparauerunt, in qua eum collocauerunt; & præcone cornu signum dante, remeare Hierusalem edictum est. Cùm ad vsque villam quæ *Laria* dicitur peruenissent, infirmitate ingruente, & illum penitus consummante, defungitur. Et lotis tunc eius intestinis & salitis, atque in loculo conditis, *Hierosolimam* peruenerunt. Die siquidem, quo Palmarum Rami ex more deferri solent, ordinatione DEI & euentu inopinabili, ad processionem, quæ de Monte Olueti ad vallem Iosaphat tunc descendebat, caterua lugubris & dolentis funeris latrix, aduenit: quo viso & sicut erat cognito, pro cantu plaudum, pro læticia gemitum, cuncti qui aderant dederunt. Plorant Franci, lugent Syri, & qui hoc videbant Sarraceni. Quis enim se continere posset qui non ibi piè fleret? Igitur tunc ad vrbem redeuntes, tam clerus quàm populus, fecerunt quod dolori conuenit & consuetudini. Et sepelierunt eum in Golgatha iuxta ducem Godefridum suum germanum.

" *Cùm Rex iste ruit, Francorum gens pia fleuit, Cuius erat scutum, robur & auxiliū. Nam fuit arma suis, timor hostibus, hostis & illis, Dux validus patriæ consimilis Iosue. Achon, Cæsaream, Berutum, nec ne Sydonem, Abstulit infandis hostibus indigenis. Post terras Arabum, vel quæ tangunt Mare Rubrum Addidit imperio, subdidit obsequio. Et Tripolim cepit, sed Arsuth non minus vrbis Pluraqúe præterea fecit honore rata. Obtinuit Regnum rex annis octo decemqúe, Mensibus atque tribus insuper appositis. Sex decies Phœbus veruecis viserat astrum, Cùm Balduinus Rex obiit eximius. Octies & decies faciens menses duodenos, Regis habes annos, patriam quibus optimè rexit.*

Inito autem consilio, ne Rege carentes esse æstimarentur debiliores, creauerunt sibi Regem BALDVINVM videlicet comitem Ædissenum, Regis defuncti cognatum: qui transito fluuio Eufrate, Hierusalem fortuitu aduenerat, cùm de prædecessore loquuturus. Cōmuniter electus, die Paschæ est consecratus. Ipso anno, cùm tempus subsequeretur æstiuum, congregauerunt *Babilonii* exercitum valde grandem: milia quorum, quindecim æstimabantur equitum; & viginti peditum, arbitrantes Hierosolimitanum destruere bello penitus Christianismū. Quibus cùm vsque *Aschalonem* peruenissent, Rex Damascenorum *Turdequinus* cum gente sua in adiutorium processit, Iordanem transgressus: Præterea tunc *classis* non modica, per mare illuc vsque nostris nocitura, nihilominus venit: exin tam bellicæ quàm mercibus onustæ naues, Tyrum adierunt: qui autem per terram venerunt, ante Aschalonem bellum expectantes, remanserunt. Tunc Rex noster *Balduinus* cum *Antiochenis* & *Tripolitanis*, quos ad hoc certamen venire per legatos mandauerat, aduersus hostilem exercitum bellaturus, properauit. Et *Azoto*, quondam ciuitate Philistæa transita, tentoria de saginariis deponi & defigi disposuit, haud longè à Babiloniis, ita vt exercitus vterque quotidie alterutro aspectu cerni posset. Sed quia alii alios valde aggredi formidabant, & viuere quàm mori mallebant, cùm per tres ferè menses differi bellū tali argumento vtrimq; caluissent, tædio affecti Sarraceni, bellare recusauerunt: & Antiocheni ad sua remeauerunt trecentis militibus de suis Regi conmissis, qui si opus esset, Regem ad pugnam roborarent, si Ægiptii litem iterare pertentarent.

XLV. A.D. 1119. *Anno* ab incarnatione *Domini millesimo centesimo decimonono, Gelasius* Papa, successor Paschalis, obiit, quarto Kalend. Februarii; & sepultus est in Cluniaco: post quem substitutus est *Calixtus*, qui Viennæ vrbis Archiepiscopus extiterat. Prolixitate fastidiemur Historię, si cuncta enarrare voluerimus quæ hoc anno, in Antiochiæ regione, miserabiliter euenerunt: quomodo *Rotgerius* Antiochiæ princeps cum Proceribus suis & gente sua, contra Turcos pugnaturus exierit; Et prope *Arthasium* oppidum interemptus, ceciderit: vbi de Antiochenis, septem milia sunt occisi; de Turcis autem nec etiam viginti. Nec mirandum si permisit DEVS eos confundi: cùm in diuitiis multimodis maximè abundantes, nec eum timebant, nec hominem in peccando verebantur.

A.D. 1119.

bantur. Nam iuxta vxorem suam ipse princeps, cum pluribus aliis adulterium committebat; dominum suum *Buamundi* alium, in Apulia cum matre sua morantem, exheredabat; & multa alia, tam ipse quàm proceres sui, viuendo superbè & luxuriosè agebant, de quibus competit iste versus Dauiticus dici: *Prodiitque ex adipe iniquitas eorum*: [Psal. 73.7.] vix enim inter delicias affluentes mundus seruabitur.

XLVI. Post hanc autem Antiochenorum occisionem, secuta est secunda satis victoria, quæ, propiciante DEO, Hierosolimitano populo mirificè successit. Nam cum præcedens *Rotgerius* Regi Hierosolimitano per nuncios notificasset, vt ad sibi succurrendum festinaret: quia Turci cum gente multa eum impetebant: relicto *Rex* negotio altero, ad quod cum suis non longè à Iordane Damascenos expugnaturus ierat, ducto secum *Patriarcha* cum Cruce Dominica, cùm de campis stationum suarum eos viriliter eiecisset, continuo Antiochenis auxiliaturus, recurrit, ducês secum *Cæsariensem Episcopum*, qui Crucem præfatam in bello postea, contra hostes optimè portauit. *Comitem* quidem *Tripolitanum*, Rex illuc secum duxit. Fuerunt simul milites ducenti quinquaginta. Et cùm Antiochiam peruenissent, misit rex ad *Ædessenos* legationem, præcipiens eis vt ad bellum quod contra Turcos facere satagebant, cito itinere festinarent. Quibus cum Rege & Antiochenis, qui de primo bello vel fugerant, vel mortem aliquo euentu euaserant, aggregatis, commissum est prælium propè oppidum, quod *Saraanium* vocant, ab Antiochia viginti quatuor milibus discrepans. Hoc prælium perpetratum est decimonono Kalend. Septembris: fueruntque milites nostri septingenti; Turci verò viginti milia. *Gazi* verò Maior vocabatur eorum. Non puto silendum, quod Turcus quidam aduertens vnum de militibus nostris, linguam noscere Persicam, allocutus est eum, dicens: *Tibi dico, France, cur vos decipitis? cur in vanum laboratis? contra nos equidem, nullo modo pugnare valetis: pauci enim vos estis, nos multi. Imo DEVS vester vos dereliquit, videns vos nec legem vestram vt solebatis, tenere, nec fidem, nec veritatem inuicem seruare. Hoc scimus, hoc didicimus, hoc aduertimus. Cras proculdubio vos vincemus, superabimus, adnihilabimus.* O quantum dedecus Christianis, cum perfidi nos de fide reprehenderunt! vnde deberemus vehementer erubescere; & peccata nostra plorando penitus emendare. Committitur die sequenti, vt dictum est, grauissimum bellum, de quo victoria diu anceps vtrinque fuit, quousque Omnipotens Turcos fugere compulit, & Christianos magnificè contra eos vegetauit. Quos tamen impugnantes adeo cateruatim disperserunt, & vsque Antiochiam non cessantes, non valuerunt vltra collegis suis congregari. Nichilominus autem Turcos dispersit DEVS, cum alii fugitiui in Persidem repatriarent, alii verò in Alapiam vrbem, saluandi se gratia, introirent. Rex autem Hierosolimitanus, & comes Tripolitanus cum suis, sicut socii extiterant Crucis, & qui eam, sicut serui dominam, ad bellum perduxerant, circa eam semper honorificè pugnantes, nec eam deserentes, in campo bellico viriliter steterunt: quos DEVS Omnipotens per virtutem eiusdem Crucis, de manu nefandæ gentis potenter eripuit; & ad aliud suum negotium, quandoque futurum reseruauit: Cumque per duos dies Rex campum illum custodisset, & de Turcis nullus illuc bellaturus rediisset, sumpta Cruce præfata Domini, perrexit *Antiochiam*. Et exiit *Patriarcha* Antiochenus obuiam sanctissimæ Cruci, Regi quoque, & archipræsuli qui eam deferebant: & reddiderunt DEO omnes gratias, & exsoluerunt dulcisonas laudes Omnipotenti: qui per virtutem gloriosissimæ Crucis suæ, victoriam Christianis dederat; & ipsam Crucem ad Christianismum saluè reduxerat: pietate plorabant, lætitia cantabant: adorantes, repetitis vicibus ante Crucem se inclinabant; resurgentesque vultibus erectis, gratias agebant. *Præbuerat biduo sol lumen Virginis astro, Cum bellum geritur, quo Turci sic superantur: Claraque tunc decima rutilabant cornua Lunæ.* Cumque in Antiochia requie non longa se recreassent, statuerunt *Hierosolimam* cum Cruce ipsa, vt decebat, reuerti. Et sumptis militibus quos oportuit, remisit eam Hierusalem Rex; & die qua exaltationis eius festiuitatem celebrabant; sicut *Eraclius* de Perside Imperator victor eam reportauit, cum ea Vrbem Sanctam lætantes introierunt, & cum gaudio ineffabili cuncti qui inerant susceperunt. *Rex* verò in *Antiochia*, quia necessitas hoc poscebat, remansit: quatinus mortuorum procerum terras, vinis sub ratiocinio daturus, locaret; & viduas quas inuenit illic multas maritis, pio affectu reintegraret; & multa alia restitutione necessaria reformaret. Sicut enim hucusque Hierosolimorum *Rex* singulariter extiterat, ita mortuo principe Antiocheno *Rotgerio*,

A.D. 1120. Antiochenorum Rex addito altero regno, efficitur. Moneo ergo Regem & quæso, vt DEVM ex toto corde, & ex tota anima sua, & ex omnibus suis viribus diligat; & cùm gratiarum actionibus, se illi penitus vt fidelis seruus, subdat; eiusque se humilem fateatur seruum, qui talem Dominum sibi inuenit amicum. Quem ergo antecessorem suum tam sublimauit quantum & illum? alios vnius, hunc autem duorum regnorum possessorem fecit: quæ sine fraude, sine sanguinis effusione, sine litium tribulatione, sed diuina ordinatione acquisiuit pacificè. Ab Ægipto siquidem, vsque Mesopotamiam, tradidit ei Dominus longè lateque terram. Manum erga eum habuit largam; caueat ne erga eum habeat artam, qui abundanter dat, & non improperat. Si Rex esse desiderat, studeat vt rectè regat. Cùm autem, post negotia pleraque perpetrata, Rex ab Antiochia reuersus esset Hierusalem, cum vxore sua diademate regio coronatus est in *Bethleem*, die Natiuitatis Dominicæ.

XLIX. A.D. 1120. *Anno* incarnationis IESV CHRISTI post *millesimum centesimum vicesimum*, absoluit Rex *Balduinus* secundus ab omni exactione omnes, qui per portas Hierusalem frumentum aut ordeum siue legumina inferre voluerint: vt habeant facultatem liberam ingrediendi portas atque egrediendi; vendendi vbi & quibus voluerunt, absque molestia, tam Christiani quàm Sarraceni. Remisit insuper mercedem modii consuetudinariam. Cùm autem sex huius anni menses, in Hierusalem, euoluissemus, venerunt nuncii ab *Antiochia* dicentes *Regi*, & nobis omnibus, qui aderamus, *Turcos* Eufratem transisse; & Syriam ingressos fuisse, ad nocumentum Christianismi: sicut in præterito consueuerant. Vnde accepto consilio, sicut necessitas vrgebat, petiuit Rex prece humillima à Patriarcha & clero, Crucem sibi Dominicam contradi, dicens & suos ad præliandum ab ea debere muniri: quia sine graui periculo credit Turcos prætaxatos de patria, quam iam deuastabant, non posse expelli. Et quia non confidit in virtute sua nec in gente quam habebat multa, Cruce ipsa, Domino vegetante & propitiante, pro multis miiibus potietur. Alioquin sine illa, nec ipse nec alii audent ad bellum proficisci. Vnde ibi ratio bipertita, inter euntes ad bellum, & remanentes in Hierusalem, satis decens habita est: siue debeat pro tanta necessitate Christianitatis, Antiochiam Crux deferri; siue Hierosolimitana ecclesia, de tanto thesauro suo non priuari. Dicebamusque: *Heu miseri! quid faciemus, si, permittente DEO, perdiderimus in bello Crucem, sicut perdiderunt Israelitæ olim fœderis Archam?* Quid autem plura referam? quod nolebamus, nolentes volumus. necessitas monuit, ratio edocuit: fecimus. Et cum multis lachrymis piè pro ea fusis, & canticis in laude ipsius decantatis, extra vrbem nudis pedibus, Rex & Patriarcha, plebs quoque omnis, eam conuiassent: cùm ea Rex discessit flendo, & populus ad vrbem sacratam rediuit. Mensis erat Iunius. Antiochiam ergo ierunt, quam Turci iam adeo coartabant, vt extra muri ambitum inhabitantes, vix vno miliario procedere auderent. Sed audito Regis aduentu, inde se statim remouentes, versus *Caliptum* vrbem, vbi tutius esse possent, abierunt: quibus tria militum Damascenorum milia tunc aggregati sunt. Cumque Rex ad eos bellandi causa, motu audaci accessisset; & vtrinque sagittis iactatis plures vel sauciati vel interfecti cecidissent, & bellare tamen recusassent: post triduum litis huius, nullo fine certo conclusæ, & Antiochiam nostri remeauerunt, & in Persidem, pars eorum maior repatriauerunt. De cetero Crucem sanctam Rex honorificè Hierusalem remisit; & ipse in Antiochiæ regione, terram protecturus, remansit. Tertio decimo Kalend. Nouembris suscepimus illam Crucem gloriosissimam Domini, cũ gaudio magno in Hierusalem.

L. A.D. 1121. Anno ab incarnatione Domini *millesimo centesimo vicesimo primo* congregauit *Rex* gentem suam à Sydone vsque Ioppen, & quinto Non. Iulii transgressus est Iordanem: adiit regem Damascenorum, qui cum Arabibus sibi fœderatis, & adunatis, terras nostras Tyberiadi proximas, nullo eis resistente, vastabat. Qui cùm persensissent Regem nostrum cum exercitu suo aduersum se approximantem; collectis ilico tabernaculis suis, bellum euitans, refugus in sua secessit. Et cùm per duos dies eum Rex insecutus esset, nec bellare cum eo gens illa auderet, reuersus est ad castellum quoddam quod ad nocumentum nostrum, anno præterito, *Tuldequinus* Rex Damasci construi fecerat: quod à Iordane æstimamus discrepare sedecim miliariis. Id Rex obsedit, machinis coercuit, vi expugnauit, redditum cepit. Cuius custodes & protectores quadraginta videlicet Turcos, sub statuta conditione, viuos abire permisit; & oppidum deinde ad solum vsque pro-

prostrauit. *Iarras* nominabant hoc castrum regionis incolæ, quod intra ciuitatem A.D.
quãdam mirabiliter & gloriosè situ forti antiquitus fundatam, lapidibus magnis 1121.
& quadratis erectum illic erat. Vbi autem comperit Rex non sine grauitate ma-
gna obtineri, nec sine difficultate gente & alimentis vt oporteret posse muniri,
iussit illud dirui, & omnia ad sua regredi. Hæc olim vrbs insignis fuit in Arabia,
Geraza nominata, monti Galaad iuncta, in tribu Manasse instituta. *Explicit hic an-*
nus in cunctis fermè secundus: Pace quidem prosper, & frugibus omnibus vber. Anno LI.
ab incarnatione Domini *millesimo centesimo vigesimo secundo*, præficitur in Hierusa- A.D.
lem vrbe, ecclesiæ *Tyria* archiepiscopus, nomine *Odo*, de gente Latina primus: 1122.
qui eodem anno decessit, sepultusque est apud Ptholomaidam. Deinde abiit
Rex *Ptholomaidam*, vnde sua congregata gente, pedite videlicet, & equite, mo-
nens exercitum suum, & Dominicam secum deferens Crucem, profectus est
Tripolim iniuriam vlturus & contemptum quem regionis illius comes, *Pontius* no-
mine, incutiebat, recusans ei obsequi, vti pater eius *Bertramnus* fecerat: sed, Deo
volente, & optimatum præsentium vtrinque laudatione, amici facti sunt adinui-
cem, comite rationi assentiente. Quibus siquidem pacificatis, astitit ilico *archi-*
episcopus quidam, ab Antiochenis illuc missus, Regem coartans vt Antiochiam
quantocius festinaret, contra Turcos opem laturus. Iam enim terram illam vasta-
bant, nullo eis principe resistente. Quo audito Rex, continuo ad eos propera-
uit, habens secum trecentos milites lectissimos, & clientes conductitios quadrin-
gentos probissimos: ceteri verò, vel Hierusalem, vel ad sua remeauerunt. Cùm
autem peruenisset Rex vbi audierat Turcos esse congregatos, circa scilicet ca-
strum quoddam, quod *Sardanium* vocatur, quod iam obsidione cohibebant, re-
mouerunt se inde, non audentes Regem expectare. Quo comperto secessit Rex
in Antiochiam: Turci verò ad incœptum denuo recurrerunt. Et cùm Rex hoc
audito aduerteret, versus eos promptè equitauit. Sed quia gens illa Partica in pro-
cinctu vel apparatu bellico, moraliter nunquam in eodem statu permanentes:
nunc visum enim, nunc verò dorsum obsistentibus, opinione celerius vertunt, &
præter spem simulatè fugiunt, & recursu repentino impetunt: sed congressum
penitus vitauerunt, & taliter seu victi abcesserunt. Benedictum ergo sic sanctissi-
mæ & Dominicæ Crucis vexillum, & omnibus orthodoxis præsens vbique sub-
sidium, sub cuius protectione & consolatione fideles muniti, nunc sine detri-
mento aliquo, Christianos nostros ad sua concessit regredi. Illi etiam decem mi-
lia æstimabantur militum; nostri verò mille ducenti, absque globo peditum.
Et cùm vsque *Tripolim*, vna cum Cruce Dominica, remeasset Rex, cum aliquan-
tis reuersus est *Antiochiam:* & Dominica Crux, in Hierusalem delata cum gaudio
magno est; & duodecimo Kalend. Octobris honorificè in loco suo reposita. In-
terea *Goselinus* captus est Ædissenus comes, *Galeranusque* cognatus eius, cum eo:
interemptis quidem de suis ibi non minus quàm centum: quos quidem *Balac* Ad-
miratus quidam, tam astucia quàm insidiis, molitus intercepit. *Fuit & hic annus,*
quàm qui præcessit opimus Frugibus omnigenis, quæcumque metuntur in arua. Triticeus modius,
pro nummo venditur vnus. Seu quadraginta qui vult pensare nummisma. Tunc neque Par-
thia nec Babilonia bella mouebat. *Anno ab ortu Domini millesimo centesimo vi-* LII.
cesimo tertio, indictione prima, Halemaniæ Rex *Henricus*, cum Papa *Calixto* pacifi- A.D.
cabatur. Deo autem gratias qui regnum & sacerdotium in dilectione confede- 1123.
rauit. Eodem anno *Venetici* cum magno nauigio in Syriam nauigare commoti
sunt, vt Hierusalem & regionem ei adiacentem, Christianismi vtilitati & exalta-
tioni, opitulante Deo, ampliarent. Qui anno præcedente de terra sua egressi
in insula, quæ *Curpho* nuncupatur, tempus expectantes oportunum, hiemauerunt.
Classis quippe eorum, centum & viginti nauium fuit: exceptis catbis & carinis,
quarum aliæ rostratæ, aliæ quidem onerariæ, aliæ verò triremes fuerunt: triformi
siquidem forma compactæ sunt: in quibus materies magnæ proceritatis imposita
non defuit, vnde compositis ab artificibus sapienter machinis, muros vrbium
sublimes incendere & comprehendere possent. Igitur postquam verno tempore
patescunt viæ ratibus, quod Deo diu deuouerant explere non torpuerunt. Et via-
tico nauali abundè sibi præparato, cùm tuguria, in quibus hyeme conquieuerant
vnanimiter succendissent, concrepantibus tubis quamplurimis, carbasa, inuo-
cato Dei auxilio, displicantur & eleuantur. Naues quæ ante coloribus variis pi-
cturatæ erant, splendore amœno prospectantes satis delectabant: quibus terquina

A.D. 1123. hominum milia armatorum, tam de Veneticis quam Peregrinis, sibi adiunctis, inerant. Porrò equos secum trecentos conuehebant. Itaque tunc Borea leuiter aspirante, pontum decentissimè sulcantes, cursum suum *Motonam* versus dirigunt, deinde *Rodum*. Et quia necesse erat vt simul, nec sparsim incederent, flabris etiam interdum alternantibus, nisi proindè iter suum modificarent alii ab aliis sæpe discreparent. Propterea dietis breuibus, die non nocte velificantes, portibus frequenter inuentis, necessario quotidie applicabant: ne recentis aquæ penuriam patientes, tam ipsi quam eorum equi, siti fatigarentur. Eodem tempore contigit *Balduinum* regem Hierosolimorum capi. *Balac* enim qui antea Goselinum comitem Ædessenum, & Galleranum ceperat, non benè in hoc prouidum, sed imperatum comprehendit: quo nihil Paganis iocundius, nihil Christianis horribilius. Postquam autem rumor iste vsque ad nos, in Hierusalem diffusus est, venerunt omnes in contionem in vrbem *Ptholomaidam*, consilium capturi, quid facto opus esset. Et elegerunt & constituerunt terræ fore custodem & præceptorem *Eustachium* quendam, virum probissimum, & moribus honestum: qui tunc Cæsaream possidebat atque Sydonem. Hoc siquidem *Patriarcha* Hierosolimitanus, vna cum optimatibus terræ dictauit, & teneri decreuit, quatenus de rege capto certum rei exitum audirent. Itaque tunc Maio mense mediante, cum *Babilonios* iam audissemus ad vsque *Aschalonem* venisse, bipertito exercitu, terrestri videlicet itinere, atque marino: præparata liburna statim agillima, miserunt legationem ad Veneticorum classem mittendam, exhortando precantes, vt ad negotium inceptum, accelerato nauigio, nobis adituri, succurrerent. Babilonii autem, *Ioppen* nauigio irruentes, & de nauibus pompaticè cum ingenti tubarum ærearum tonitu, exilientes, vrbem obsidione circundederunt: Et machinamentis suis & instrumentis, quæ in nauibus maioribus attulerant, continuo erectis, vrbem vndique assilierunt, & pro valitudine sua lapides torquendo, cohibuerunt. Erant enim tormenta vehementiora, quibus vltra modum sagittæ arcu Parthico emissæ, saxa torquebantur. Pedites nanque, Arabes vel Æthiopes, quos secum adduxerant, cum manu militum, assultum grandem ciuibus dabant: alii tela, alii lapides vel sagittas vtrumque iaciebant. Interni quidem externos, crebris ictibus sæpissimè trucidabant: pro se enim viriliter pugnabant. Æthiopes verò in manibus ancilia tenentes, se inde tegebant & protegebant. Mulieres autem ciuibus valdè laborantibus, adiumento gratissimo semper præstò fuerunt: aliæ enim lapides subministrabant, aliæ verò, aquam potui præbebant. Cumque murum Sarraceni per quinque dies, iam aliquantulum læsissent, & minas desuper dilapidando, plerasque diruissent, audito etiam aduentu nostrorum qui eis approximabant, significante buccina certamen dimiserunt, & machinamenta sua frustratim in naues reportauerunt. Quod si diutius ibi morari auderent, proculdubio ciuitatem comprehenderent. Pauci enim erant, qui tuebantur eam. Iam iamque murum circumfoderant, vt spe velocius eam penetrarent: Classis quidem eorum, nonaginta nauium fuit. Cùm autem dampnum & periculum imminens gens nostra per rumigeros didicisset, in vnum corpus vndique congregati, ante quoddam castellum quod regionis incolæ *Chaco* nominant, de Tiberiade videlicet & Ptholomaida, Cæsarea quoque, & Hierosolima, cum Cruce Dominica ad conuentum illum iam delata, contra hostes dimicaturi, vsque *Ramatha* vrbem, quæ est iuxta *Diospolim*, properauerunt. Nos autem, qui Hierusalem remanseramus, pro fratribus nostris in tribulatione sic positis, indesinenter orare, & eleemosinis egenis impartire, & per vniuersas ciuitatis Sanctæ Ecclesias processiones piè facere, tam Latini, quàm Græci, atque Syri, nudipedes, interim non cessauimus. Proceres autem manè summo *de Ramatha* consurgentes, cùm gentem nostram per cohortes procedere, vt decebat, ordinassent, benedictione & peccatorum absolutione à Patriarcha populo data, bellum committitur, Domino DEO præeunte, signifero eorum & adiutore. Apud vrbem quondam quintam Philistinorum factum est hoc, quæ nunc *Ibenum* vocitatur, in viculum iam diu redactam hæc est *Azotus* vel *Eldot*. Porro pugna ista, non longa demoratione protacta est. Nam cum prospicerent nostros probissimè armatos, eos impetere, continuo equites tamquam omine aliquo fascinati, in fugam commoti sunt: Pedites verò detruncati sunt. Tentoria eorum cuncta cum rebus multiformibus, in campo remanserunt. Tria siquidem vexilla præcipuè, quæ *standar*, vulgo nominantur, ab

cis ex-

A.D. 1123.

eis excusserunt. Vtensilia etiam multimoda, culcitras & puluinaria; carram quoque multam cum sarcinis, secum nostri reduxerunt: Camelos videlicet quadringentos, asinos verò quingentos. Triginta quidem milia ex eis, de Babilonia præliatum venerunt: de quibus duodecim milia, tam in terra quàm in mare, interempti sunt; de nostris autem pauci, videlicet decem: Milia quorum octo referuntur fuisse tantum; sed audaces, & probissimi, & ad pugnandum valde animati; & amore DEI freti, & confidentia eius penitus corrobati. *Sub geminis Phebo iam tunc bis sexies orto, Gens ruit nefanda, Domini virtute subacta. Corpora nunc quorum per campos allophilorum, Fiunt esca lupis, fuerint quoque pastus hyenis.* Bello autem per DEI potentiam atque voluntatem, vt dictum est, ad gloriam ipsius & exaltationem Christianismi facto, cum Dominica Cruce Hierusalem remeauit *Patriarcha.* Qua extra portam Dauiticam cum glorifica processione suscepta, & vsque in Basilicam Dominici Sepulchri honorificè deducta, *Te Deum laudamus*, cantantes, Omnipotenti de beneficiis suis laudes vniuersi reddidimus. Postridie autem perspero successu ita potiti, secundi rumores subsequuti sunt. De *Veneticorum* autem classe in Palestina per plerosque portus applicata, cum audiuimus, valde lætati sumus. Hoc enim diu fama promiserat. Cumque dux Veneticorum, qui nauigio huic principabatur, *Ptholomaidæ* applicuisset, intimatum est ei statim prout gestum fuerat apud Ioppen, terra scilicet & mari; & quomodo Babilonii expleto, prout valuerunt, negotio suo, iam illinc abierant: quod si accelerato cursu vellet eos prosequi, Deo iuuante, proculdubio eos attingere posset. Qui consilio nautarum statim adhibito, bifaria nauigatione, nauigii sui partem versus Ioppen emisit, in qua ipse dux aderat; alteram verò partem in altius pelagus, prudentissimè misit: vt ignaris Sarracenis Peregrini Hierusalem adeuntes, à parte Cypri putarentur esse. Et cum Sarraceni, octodecim naues de classe Venetica perspicerent ad se appropinquare, tamquam de emolumento iam acquisito, ceperunt exultare: & contra Veneticos aptauerunt se nauigare, & ad pugnam eos audacter suscipere. Nostri autem tamquam ad certamen bellicum verecundari simulantes; & astutè nauigii sui partem potiorem & postremam paulatim expectantes, nec fugere disposuerunt, nec pugnare cum eis præsumpserunt, quatenus nauigii partem postremam, tam remis quàm velis insurgere Sarraceni cernerent. Igitur Veneticis creuit spiritus; indicibiliter in eos irruerunt; & vndique ita eos accinxerunt, vt locum fugæ vspiam reperire non possent. Tunc mirum in modum Sarracenis coercitis, nec naues nec nautæ aliquorsum euadere potuerunt: sed naues eorum nostri introgressi, detruncauerunt omnes. Fide caret, quod in nauibus vltra humanum auditum, bases occidentium sanguine fluido tingerentur: Corporibus quidem extra naues tunc iactatis, vsque ad quatuor milia passuum, salum erubescere circumquaque videretis. Itaque naues, multis onustæ opibus, capiuntur. Deinde cum vltra Aschalonem exploraturi aliquid proficui remigarent, obuias sibi repererunt decem naues alias, diuersis alimentis confertas, & quibus inerant ligna proceritate magna & directa, ad machinas componendas spectabilia. Illas quoque cum munimentis diuersis, etiamque auro & argento, nummismatibusque multis, piper quoque & ciminum & diuersas species odoramentorum diripiunt. Naues vero aliquantas ad terram fugitiuas, in littore ipso igni combusserunt: sed & plures integras, Ptholomaidam adduxerunt. Lætificauit itaque Dominus clientes suos, & donatiuis abundis multipliciter locupletauit. O quàm bonum & gloriosum hominibus habere Deum semper in adiutorium suum. *Et quam Beata gens cuius est Dominus Deus eius.* Dicebant ergo: *Eamus, & gentem* Psalm. 143, 15.
Christianam omnino confundamus, & memoriam eorum de terra deleamus. Regem enim modo non habent; membra capite carent. verum dicebant, cum in hoc Balduinum præferebant: & verum non dicebant, quia Dominum pro Rege nos haberе non credebant. Balduinum perdideramus; sed DEVM, Regem omnium assumpsimus: Illum in necessitate nostra, inuocauimus; & per illum mirabiliter triumphauimus. Forsitan non erat Rex, quem forte fortuitu perdideramus: sed hic qui modo vicit, non solùm Rex est in Hierusalem, sed etiam in omni terra. Verè fateri nos oportuit, quod regem in prœlio habuimus: vtique & habemus & habebimus, cum in negotiis nostris, præ omnibus illum anticipauerimus.

A.D. 1123. Hic enim prestò semper est, & presens omnibus, qui inuocant eum in veritate. viderat enim nos in humilitate valde afflictos, & respiciens humilitatem piè nostram, liberauit nos. Hic, pro nobis pugnauit: hic, ad nihilum inimicos nostros deduxit: Hic, semper vincere consueuit, qui nunquam vincitur; superat, nec superatur; non fallit, nec fallitur. Rex equidem est: rectè enim regit. Quomodo Rex erit, qui semper viciis vincitur? Numquid promeretur dici Rex, si semper habeatur exlex? Quia legem DEI nec tenet nec tuetur: & quia non timet Deum, timebit quidem hominem, inimicum suum. Adulter est, vel periurus, siue sacrilegus: Hic talis, nomen Regis perdit. Mendax est & fundulentus: qui confidit in eo? Æquus est impiis: quomodo exaudiet illum Deus? Si est ecclesiarum dissipator, si pauperum oppressor; tunc non regit, sed confundit. Adhereamus ergo regi superno, & spem nostram ponamus in eo: & non confundemur in æternum. Tempore isto taliter ægro decessit *Eustachius*, in custodem terræ nostræ electus, decimoseptimo Kalend. Iulii: cui succedere *Guillelmum de Buris*, qui Tyberiadem

LIII. tunc possidebat, statuerunt. Mense Augusto deinde mediante, superna clementia prouidente, Rex Hierusalem *Balduinus* exiuit de carcere, & de vinculis *Balac*, quibus vinctus tenebatur in oppido quodam situ fortissimo, & celsitudine nimis arduo & difficili comprehendendo: cum quo similiter erant inclusi *Goscelinus* comes Ædessenus cum aliquantis captiuis. Huius rei narratio satis est longa; sed dono celesti predita, & miraculis benè ornata. Nam cũ in castro illo nullo freti adiumento, iam diu angerentur occultati, consilio & ingenio multimodo apud se pertentare ceperunt, si aliquatenus inde possent egredi: vnde per fideles internuntios, vbicumque amicos habebant, auxilium quærere non cessauerunt: & cum Armenis circa se conuersantibus, machinari studuerunt, vt si quando auxilium ab externis amicis suis adipisci possent, illi adiutores esse veri non desisterent. Et cum post aliqua dona & promissa plurima, hoc fidei nexu vtrinque confirmatum esset, de Ædessena vrbe quinquaginta ferè clientes, illuc ob id missi sunt. Et quasi pauperrimi, merces ferentes atque vendentes, vsque ad portas interioris castri, occasione quadam nata, paulatim se intromiserunt. Quod cùm portariorum magister, iuxta portam cum quodam fideli nostro inprouidus scaccis luderet, clientes nostri astutissimè attentius appropiauerunt, querimoniam sibi factæ iniuriæ ad eum facturi: & deposita omni tunc ignauia, & pauore, vaginis extractis cultellis, illum dicto citius necauerunt, & arreptis lanceis illic inuentis, ferire & occidere viriliter non pigruerunt. Clamor ingens ilicò attolitur; & intus & foris omnes perturbantur: Sed qui ad tumultum hunc festini accurrerunt, festinantiùs mox perempti sunt. Fuerunt equidem centum ferè Turcorum: Et portis confestim clausis, de carcere Rex & alii, tunc eiiciuntur. Adhuc erant aliquanti compediti, quando iam per scalas muri fastigium conscendebant: & eleuato in arcis apice Christianorum vexillo, rei veritas patefacta est. In eadem arce erat vxor Balac, ceteris quas habebat sibi carior. Castro autem à Turcis mox vndique cincto, ingressus & egressus, interius & exterius omnino est prohibitus. Portæ etiam clauduntur, vectibus obditis. Hoc autem nõ puto silendum quòd *Balac* infortunium quoddam per visionem est reuelatum: vidit enim sibi à Gocelino erui oculos: quod ipse postea suis retulit. Quo indilatè sacerdotibus suis manifestato, interpretationem somnii ab eis sciscitabatur. *Verè*, aiunt, *hoc tibi continget, aut si fortè in manus eius quandoque incideris, huic æquipollens.* Hoc autem audito, citissimè legationem illic misit, vt occideretur, ne ab eo posset occidi, sicut illi præsagiebant. Sed antequam ad eum dirigeretur lictor, Deo gratia, iam de captione euaserat. Rex autem & sui omnes communi & sapienti consilio vsi, vt saluari quolibet modo possent, cum tempus ad hoc considerarent aptum, posuit Dominus Goscelinus animam suam in periculo mortis; & conditori vniuersorum se commẽdans cum tribus famulis suis, tam pauidus quàm audax, extra castrum per medios hostes, radiante Luna, erupit. Qui continuò vnum ex eis regi remisit, reportantem ei anulum suum, vt totaliter significaret se ab hostibus obsessoribus extorsisse. Sic enim inuicem fieri decreuerant. Postea & fugitando & latitando plus per noctem quàm per diem pergens, diruptis calceis ferè nudipedes, ad vsque fluuium peruenit Eufraten. Et quia nauis abfuit, quod pauor optabat agere non distulit. Quid igitur?

Duos vtres, quos secum detulerat, vento inflauit, super eos se collocauit, & sic in flumen se impegit. Quem collegæ sui ignarum nandi, commodè iuuantes, sustentare studuerunt, & vsque ad littus, Domino ducente, sanum deduxerunt. Et cum itinere insolito valde fatigatus esset, famelicusque ac sitibundus, anxius anhelaret; nec erat qui manum ei piè porrigeret, sub nuce quadam illic inuenta, sopore tactus, membra labore fessa quieti attribuit, obumbrans se vepribus & frutectis, ne visus agnosceretur. Interim autem præcepit vni ex famulis eius, vt exploraret & imploraret aliquem indigenam, qui ei panem, vel daret, vel vtcumque venderet: Inedia enim valde vexabatur. Cliens autem ille, rusticum inuenit quendam Armenum mox in campo, quem consultè allocutus adduxit ad dominum suum, caricas & racemos apud se habentem. Hoc quidem famelicus comes desiderabat, hic autem, cum appropians comitem Goscelinum agnosceret, procidit ad pedes eius, dicens; *Vale Gosceline.* Qui audiens quod nollet, territus respondit, verumptamen modestè: *Non sum ille, quem dicis. Sed, Deus adiuuet illum vbicumque sit.* Rusticus ait: *Noli quæso celare noticiam tuam, quoniam proculdubio te benè agnosco. Sed reuela mihi quid, & quomodo hiis in partibus tibi accidit: ne expauescas, moneo.* Cui rursum comes: *Miserere mei, quicumque es; nec miseriam meam inimicis meis inotescas, obsecro: sed ad salutationis locum deduc me, vt vnum pro mercede numisma merearis accipere. Ego enim de captione Balac, Deo propitiante, egressus aufugio: de castro scilicet, quod Kartapeta nuncupatur, quod est in Mesopotamia, cis Eufraten. Bene enim operaberis, si mihi hac in necessitate subueneris, ne amplius in manus Balac incidam, ne infortunatus peream. Quod si vsque* Terbexel *castellum meum, te mecum venire libuerit, omnibus diebus vitæ tuæ bene tibi erit. Dic igitur mihi, quæ & quanta in his locis est possessiuncula tua, vt maiorem, si vis, apud me tibi diligenter restituam.* Et ille: *Non quæro,* inquit, *à te, Domine, quicquam: sed quò vis, te saluum perducam. Olim enim, vt reminiscor, ante te me fecisti comedere benignè panem; quamobrem prestò sum tibi reddere talionem. Vxorem,* inquit, *domine, habeo, vnicamque filiam paruulam, similiterque vnam asellam; Duos etiam germanos, & duos boues. committo autem me omninò tibi, quia vir es prudens & sapientissimus. Iam iamque cum eis omnibus, tecum vado. Porcellum insuper vnum habeo: hunc modo quoquam, & huc tibi afferam. Sine frater,* inquit, *vnum enim porcellum non es assuetus vno prandio mandere: nec expedit te aliqua expeditione vicinos tuos commouere.* Tunc ille iuit; & cum suis omnibus, sicut fieri decreuerant, rediit. Ascendit ergo Comes, Rustici asellam, qui quondam erat equitare solitus mulam peroptimam: baiulans ante se infantem, feminam videlicet, non marem: & quã non licuit generare, licuit, ac si patrem, ante se gestare: Non vt sibi ex progenie haberet contiguam, sed vt spem filiationis monstraret esse certam. Sed cum cepisset infans plorando & clamando comitem incessanter molestare, nec posset eam vllo modo pacare: quia nec altricis lac inerat papillis, nec ipse mulcere nouerat festeniniis: voluit collegium ei forte nociuum ob id deserere, & segregatim tutiùs incedere: sed cùm auertit hoc rustico displicere, noluit eum conturbare, sed perseuerauit in incepto labore. Et cùm peruenissent *Turbexel*, talium hospitum læta fuit susceptio valde. Gaudet quippe vxor de tanto compari; exultat familia de tanto patrono. Non ambigit nostra conscientia, quanta gloriati sunt omnes lætitia, & quantæ lachrymæ præ gaudio affluunt, & pia suspiria. Fit etiam rustico indilatè, de humilitate sua digna remuneratio. Pro vno enim iugo boum, continuò recepit duo. Sed quia non oportuit in hiis diu morari, Comes festinanter iuit *Antiochiam*, dehinc Hierusalem. Et redditis illic Deo gratiarum laudibus, obtulit geminas cõpedes apud se allatas, quas in monte deuotè pependit Caluariæ: ad memoriam videlicet captionis, & ad gloriam suæ liberationis: vnæ quidem ferreæ, alteræ vero argenteæ. Post triduum autem exiit de Hierusalẽ, Dominicam sequens crucem, quæ vsque Tripolim iam delata erat. Iturus enim erat cum ea Hierosolimitanus exercitus vsque *Kartapeta*, castellum Balac: Vbi Rex, & quam plures alii, adhuc non in carcere, sed in castri firmitate tenebantur. Benedictus autem sit vniuersalis Dominus, qui voluntatem suam & potestatem ita modificat, vt potentem de excelso, cum vult, præcipitet, & de puluere, pauperẽ sublimet. Mane itaq;, *Balduinus* Rex imperauit, sero autẽ, seruus seruiuit. Goscelinus quoq; nihilo minus. Liquet vtiq; nihil in hoc seculo esse certum, nihil stabile, nec etiam diu gratũ. Ideo terrenis inhiare non est bonũ; sed cor habere semper in Deum intentum: nec confidamus in caducis, ne alienemur æternis,

A.D. 1123.

A.D. 1123. *Iam nunc tredecimũ complens vt æstimo, lustrum, Regem non vidi, velut hunc, in carcere plecti. Significet si quid, ignoro quidẽ, Deus hoc scit.* Euntibus ergo Hierosolimitanis quorsum ire statutum fuerat, glomerantur eis apud Antiochiam Tripolitani, atq; Antiocheni: sed cum *Turboxel* peruenissent, intimatur eis denuo regem esse captum, & in quo clausus erat, oppidum. Hoc audito mutatur consilium, & iubetur ilico edici reditum. Et cupientes aliquid sibi prodesse, cornicine significante, diuerterunt ad vrbem *Caliptum*; & vastauerunt & dissipauerunt omnia quæ extrinsecus repererunt, cum primitus intra mœnia ferociter omnes, qui contra eos exierant, impulissent. Sed cum quatriduo ibi morantes nihil amplius profecissent, ad sua remeare statuerunt: iam enim alimoniorum penuria vexabantur. *Goscelinus* vero comes in territorio Antiocheno remansit. Et cum vsq; Ptholomaidam regressi fuissent, ante affines Sarraceni hoc auertissent, Iordanem subitaneo itinere trãsierunt. Et cum per regionẽ illam quæ monti *Galaad* & Arabiæ contigua est, percurrissent, & de Sarracenorũ vtroq; sexu, bestiisq; plurimis greges diripuissent, cum ingenti carra camelorum atq; ouium, infantium quoq; ac puerorum, *Tyberiadem* eis proximam tunc redierunt; & dispertito pro more inuicem emolumento, *Hierusalem* vndiq; conuenerunt; & Crucem Dominicã allatam in suo loco, vt decuit, reposuerunt. Nunc autem reuerti decet ad id quod desieram. Cumque audisset *Balac* quod apud *Kartapetam* contingerat; & quemadmodum Comes Goscelinus de captione euaserat, quantotius potuit illuc iratus perrexit; & regẽ blande allocutus, flagitauit vt ei castellum suum redderet, ne forte vel vni eorum vel ambobus in deterius fortuna prodiret: & ita quietum eum abire permitteret, vt datis inde obsidibus electis, vsque Antiochiam vel Edessam perduci salue faceret: Alioquin vel vni eorum, vel ambobus indeterius fortuna prodiret. Sed cum hoc *Rex* concedere nollet, diro efferatus animo *Balac* minitatus est & regem & castrum violenter capere; & de inimicis suis proculdubio vindictam facere. Qui iussit ilico rupem, super quam situm erat castrum, suffodi; & per cuniculum, sudibus dispositis, opera suspendi, illataque silua ignem mitti. Succensis autem fulcimentis, cauea repente subsedit; & turris quædam huic incendio proxima, cum magno sonitu decidit: primo quidem cum puluere fumus excitatus est, cum ignem ruina concluderet: sed peræsa materia qua præmebatur, flamma iam clarior apparere cepit, & repentini facti Regem occupat stupor, qui hanc molitionem ægre ferebat: & ita spes eum cassa refrixit, quem tantus casus valde terruit. Itaque tota virtute cum sensu perdita, Rex & sui clementiæ Balac supplices addicti sunt, nihil nisi supplicium secundum merita expectantes. *Regi* tamen indulta vita pepercit, & cuidam *Galeranno* nepoti suo quoque: Armenos autem qui adiumento regi contra Balac extiterant, alios quidem pependit; alios vero excoriauit; quosdam nempe per medium ense cecidit. Regem vero cum tribus de suis de castro eiecit, & ad *Carram* ciuitatem adduci fecit. Et quia procul à nobis hæc facta aberant, vix certitudinem rei addiscere poteramus. Verumptamen quàm verius potui, à relatoribus mihi intimatum, chartæ commendaui. *Hic pluuiis artus, sitibundus desinit annus, Vnde Hierosolimi crebro sunt murmure quæsti.*

LIV. A.D. 1124. *Anno à Domino Iesu Christo nato millesimo centesimo vigesimo quarto*, cum Natale Saluatoris, tam in Bethleem quàm in Hierusalem, vt decuit, celebrassemus: cui celebritati Dux *Veneticorum* cum suis deuotis interfuit: confirmatum est communi & gratuita voluntate, sub iureiurando, obsidionem circa Tyrum vel Aschalonem, post Epiphaniam agere. Sed quia pecuniæ inopia nos vniuersos tunc arcebat, colligitur multa viritim, militiæ & clientelæ conductitiæ impertienda. Non enim poterat tantum negotium, sine donatiuis, expediri. Quamobrem oportuit nos etiam preciosiora ecclesiæ Hierosolimitanæ ornamenta, colligendo numismate, obpignorare creditoribus. Igitur, sicut intimatum est, & vbi denominatum est, vndique conuenerunt omnes. *Cum ter fusor aqua reparatur solis ab igne, Plebs de Hierusalem communiter exit in hostem. Hoc fit & in prima feria, luna quoque prima.* Ita vsque *Achon* profecti disposuerunt vna cum *Veneticis*, Tyrum adire & obsidere. *Patriarcha* quidem cum sibi subditis; Dux vero cum Nautis & nauibus suis: quod factum est, decimoquinto Kalend. Martii. Hoc autem audito *Aschalonitæ*, qui solita proteruia numquam mansuefieri nouerunt, dampnum facere nobis pro posse non

distule-

A. D. 1124.

distulerunt. Quadam quippe die tripertito exercitu suo, maiorem partem cohortium su[illegible]m Hierusalem adduxerunt: qui extimplo extra vrbem, octo homines qui vine[illegible] putabant, truciter peremerunt. Quorum aduentu comperto, super arcem Dauidis tuba mox insonuit, hæc nobis significans: & procedentes aduersus eos Franci nostri atque Syri, audacter obstiterunt. Et cum tribus horis diei alterutro conspectu ad tædium se fatigassent, effecti inanes cum pluribus sauciatis, mœsti valde abierunt. Nostri siquidem, paulatim eos insecuti sunt: Sed quia militibus carebant, insidias eorum veriti, non præsumpserunt eos diu insequi. Ad extremum tamen de capitibus eorum amputatis, octodecim retinuerunt; totidemque equos: Tres equites viuos, de quibus quadraginta quinque sunt occisi. Quod si milites haberemus, pauci ex eis euasissent: equitatus enim noster in exercitu erat. Tunc autem Deus laudatur, cui semper laus debetur. Interea loci, coangustantur *Tyrii* in vrbe sua proximè clausi, nec capi cedentes, nec pacem quærentes. Diuitiis enim opulenti, & maris præsidio circumfulti, consueuerunt semper esse ingrati. Hæc est equidem cunctis vrbibus, quæ in terra sunt repromissionis, ditior & nobilior præter *Asor* quam antiquitus Rex Cananæorũ Iabin, possedit, quam Iosue postea cum ceteris pluribus, destruxit: quæ quidem vt legimus, nongentis curribus munita gloriabatur: *Iosephus* autem tria milia curruum falcatorum fuisse narrat: Armatorum vero trecenta milia, & decem equitum milia similiter alebat: cuius militiæ Sisara dux extitit. Hæ vrbes ambæ in terra Phœnicum fuerunt institutæ: hæc institoribus & negotiationibus munitissima; illa vero infinita gente populosa: hæc in marino littore sita; illa verò in campestribus collocata. Quando Gedeon iudicabat Israel, tunc temporis *Tyrus* condita fuit à Phœnicibus, paulo ante Herculem. Tyrus quidem in terrà Phœnicum est. Hæc est ad quam Ysayas loquitur, exacerbans eam propter superbiam suam: in qua optima purpura tingitur: vnde *Tyria* dicitur nobilis p[illegible]rpura. *Tyrus*, interpretatur angustia: quæ *Soor* Hebraicæ dicitur. Rex autem Assyriorum pugnans contra Syriam & Phœnicem expugnauit eam, cum in ea regnaret *Elysæus* Rex: Nolebant enim Regi Assyriorum, Tyrii esse subiecti. Hoc per quinquennium actum est. De hoc *Menander* scribit, *Iosephus* quoque latius. Tunc temporis pelagus transfretantes Tyrii, Duce Didone Beli filia, *Cartaginem* in Africa condiderunt. Cuius situs triginta milibus passuum muro amplexa, & pene tota mari cincta, ab *Orosio* hystorico fuisse describitur, absque faucibus, quæ tribus milibus passuum aperiebantur: hic locus, murum triginta pedes latum, habuit, saxo quadrato, in altitudinem cubitorum quadraginta. Arx verò, cui nomen *Birse* fuit, paulo amplius duo milia passuum tenebat: quæ septingentesimo post conditionis illius anno omni murali lapide cõminuto, confunditur: quæ ante vrbem Romam, duos & septuaginta annos, ab Helysa condita inuenitur. *Hanc Publius Scipio, superioris anni consul, delere suprema sorte molitus est:* quæ continuis septemdecim diebus miserabiliter arsit. Tyrus autem, superius memorata, septuaginta annis, iuxta *Ysaiam*, depopulata elanguit. A qua recedentibus Cetæis nauigans reduxit eos *Elisæus* Rex: contra quos de[illegible]o *Salmanasar* Rex Assyriorum, insurgit. Recessit à Tyro tunc ciuitas Sydon, & Arce, & antiqua Tyrus, & multæ aliæ simul vrbes, quæ semetipsas Assyriorum Regi tradiderunt. Quapropter Tyriis non subiectis, iterum aduersus eos egressus est, Phœnicibus ei naues sexaginta exhibentibus, & remiges nongentos. Contra quos Tyrii nauigantes, in duodecim dispersis nauibus, cepêre captiuos viros quingentos: vnde honor Tyriorum propter hæc, creuit eximiè. Reuertens autem Assyriorum Rex, disposuit custodias super flumen, & aquæ ductu circuiuit, vt Tyrios haurire pocula prohiberent. Et dum hoc per quinquennium fuisset factum, tollerauerunt, de effossis puteis bibentes aquam. hæc itaque in archiuis Tyri de Salmanasar, Assyriorum rege, conscripta sunt. Hic est qui Samariam obsedit, & cepit, anno regis Ezechiæ sexto: & transtulit Israel in Assyrios, ante quem venerat etiam *Phul* Rex Assyriorum, & post eum *Teglaphalasar* Rex Assur, qui cepit Cedes & Asor in Neptalim, & Ianoc, & Galaad, & vniuersam Galileam, & transtulit illos in Assyrios. Venit quoque *Sargon*, rex Assyriorum, qui misit *Tarchan* pugnare contra *Azotum*, & cepit eam. Itaque propter peccata populi vastata est terra repromissionis, & in captiuitatem ducta; prius Assyriis, deinde Chaldeis. *Nabuchodonosor* autem, tam Chaldeus quàm Babilonius Rex, & obsedit & cepit

A.D. 1124. Hierusalem. Vnde fugiens *Sezechias* rex, captus est iuxta Hierico, & ductus in regionem quæ Reblata dicitur, in terra Emath. *Hieronymus* dicit *Emath* magnam esse Antiochiam, minorem verò Epifaam. Vbi fecit Nabuchodonosor oculos Sezechiæ regis erui, & filios eius coram se iugulari. Tunc venit Nabuzzadan princeps militiæ eius, & succendit domum Domini & domum Regis; & totum murum Hierusalem destruxit per circuitum. Post temporum autem interualla venit *Alexander* Rex, qui Tyrum obsedit & cepit, subiugata Sydone, prius autem Damasco; Gaza quoque ab eo capta, duorum mensium spatio: qui circa Tyrum septem mensibus sederat: ad ciuitatem Hierosolimam festinauit, vbi honorificè susceptus principem sacerdotem nomine *Iaddum*, pluribus honoribus prosequitur, habente cydarim super caput eius, & stolam auream iatinthinam, & super laminam auream in qua nomen Dei scriptum erat, solus adiens diligenter adorauit. Et disposita Hierosolyma, ad reliquas ciuitates exercitum suum conuertit. Post annorum plurium spatia peccatis Iudeorum exigentibus, *Anthiochus Epifanes*, legem eorum impugnans, *Machabeos* valde coartauit. Post hæc venit *Pompeius* qui Hierusalem infeliciter dissipauit: ad vltimum vero *Vespasianus*, cum *Tito* filio suo venit, qui penitus eam destruxit. Itaq; per varios rerum euentus vsque ad tempora nostra & Ciuitas Sancta & patria ei subdita, præcipitanter extitit vexata. Plerumque *Palestina*, interdum *Fœnicia*, quæ à Phenice Cadmi fratre nomen accepit, est vastata: Tum *Samaria*, tum *Galilea*: quæ quidem bipertita determinatione distinguitur. Nam altera superior, altera vero inferior appellatur: quas ambifariam Fenice & Syria cingunt. Illa vero, nempe quæ est trans Iordanem, à *Macheronte* in *Pellam* capit longitudinem; & à *Philadelphia* vsque ad Iordanem habet latitudinem. *Pella* quippe septentrionalis eius est tractus; occiduus vero, *Iordanis*; Meridianus autem, *Moabitide* terminatur regione: ab Oriente *Arabia* & *Filadelphia*, itemque *Gerasidis* clauditur. *Samariensis* autem Regio inter Iudeam & Galileam sita est. Et *Iudeæ* latitudo à Iordane vsque Ioppen explicatur: media verò ciuitas eius est *Hierusalem*, quasi vmbilicus eius terræ sit. Porro inferior *Galilea* quæ ex Tyberiade vsque Zabulon, & vsque Ptholomaidem & Carmelum & montem Tyriorum tenditur, continet intra se *Nazareth*; & Sesforium ciuitatem validissimam; & Thabor etiam, & *Cana* cum pluribus aliis. Hoc siquidem monte Libano attingitur, & fontibus Iordanis vbi nunc est *Paneas*, siue *Dan*, alio nomine, siue *Cesarea Philippi*, circa quam *Traconidis* est regio, & Nabatanea. Iudeæ autem, Bersabee ciuitas dat limitē inter quam sunt Tamna & Lidda, Ioppe & Iamnia, Tecus, & Ebron, Astaol, & Saraam, & multæ aliæ.

LV. Nunc autem ad callem redeo, qui aduersas per semitas diu cucurri. Cum verò circa *Tyrū* in obsidione laboraremus accuratè ad præparandas machinas: nihilominus *Balac* contra nos maliuolos suos, cornu suum extollere non cessabat. Qui egressus ab vrbe *Kalypto*, mense Maio intrante, cum quinq; milibus militum, peditumque septem milibus, perrexit *Ierapolim*, quam vrbem *Mumbeth* vulgus vocitatur: cumque possessor eius eam reddere nollet, extra vrbem ad se tum aduocatum, nefarie decollauit. Qua vrbe protinus à Balac obsessa, non latuit *Goscelinum* Antiochiæ tunc morantem: & habita inde legatione, accelerauit cum Antiochenis illuc ire. Licet autem paucissima gens esset Christicolarum, non pauitauit Goscelinus aggredi multitudinem perfidorum. Nec diu mora protracta, commissa est ferociter pugna: Deo autem suffragante, postquam ter sunt confusi, terq; viriliter ad pugnam regregati, Balac in ea pressura sauciatus ad mortem, pro posse diuertit, moribundus in partem: quod cum sui comperissent, qui potuerunt fugere non torpuerunt. Potuerunt pleriq; fugere: sed non potuerunt quidem effugere. Referuntur enim tria milia ex eis esse interemptorum, qui milites fuerunt: de peditibus autem illorum ignoratur numerus. De nostris autem, triginta milites ibi perempti occubuerunt: de peditibus verò nostris sexaginta ferè. Volens autem certitudinem rei scire *Goscelinus* an esset *Balac* mortuus, an aliquatenus euasisset viuus, cum sagaciter inter necatos perscrutaretur, indiciis armorum acognitis, cognitus est. Cuius caput qui amputauit, Goscelino gratulabūdus detulit, à quo quadraginta numismata, sicut se daturum spoponderat, lucratus accepit. Caput siquidem continuò Antiochiam ad declarationem gestæ rei, Goscelinus deferri fecit: quod ipse qui detulit in sistarcia sua, legatus vsq; Tyrum, itemq; Iherusalē, nobis vniuersis & enarrauit & declarauit: qui etiam in prælio declarato cum præliantibus præsens adfuit: Armiger quippe Goscelini erat ipse. Et quia nuntiū

attu-

A.D. 1124.

attulit desideratissimum, in exercitu nostro ante Tyrum, acceptis armis ab armigero, in militem prouectus est: Comes quippe *Tripolitanus* ad hunc gradum eum sublimauit: & laudauimus omnes & benediximus DEVM, quia suffocatus est draco ille sæuissimus, qui Christianismum diu tribulauerat, & pessimus * de erat crudelissimè. *Sol decies nouies lustrarat lumine taurum, Quando Balac cecidit vel eum fortuna fefellit.* Ecce sic interpretatio somnii superius memorati declarata est, quod quasi vaticinans ipse Balac de seipso dixerat, tempore illo quo Goscelinus de captione mirabiliter euasit: videbat enim in visu à Goscelino sibi oculos erui: Verè penitus eruit, quoniam & caput & membra illi abstulit: *Nec videt, nec audit, nec fatur; nec sedet aut it: Nec Celo, nec humo, nec aqua lacus eius habetur.* Quadam verò die dum in obsidione memorata securè quiescerent, qui circūsedebant, opportunitate considerata egressi sunt ciuitatem Tyrii, tam Turci quàm Sarraceni, patefactis portis; & ad machinam nostram inter cæteras fortiorem, accurrentes vnanimiter irruerunt. Et antequam nostri arma caperent, quos in machina custodes inuenerunt, foras sauciando pepulerunt: & accenderunt & incenderunt eam igni: qua solebant turres antea iactis lapidibus conquassari, & vehementer perforari: in qua inpugnatione triginta homines perdidimus. Illi autem receperunt duplum damnū: ciues quippe per muri rimas, tam sagittis quàm spiculis, siue lapidibus crebrò nostros lædebant, & vulnerabant. Interim autē probitate quadā excogitata, quinq; *Venetici* secunda satis fortuna vsi, carabrum suum ingressi, domum vnam diripuerunt; duobus ibi capitibus amputatis: qui tunc sine cunctatione cum lucello suo gratulabundi foras remeauerunt. Actum est hoc vndecimo Kal. Iunii. Sed nihil minus valuit, cum paulò antè Tyrii Liburnam vnam noctu Veneticis clepserint, & intra vrbē per portum traxerint. Nam in huiusmodi certaminibus, talia sæpè fieri obtingunt. *Hic cadit, hic surgit; hic gaudet, plorat ille.* LVII Scientes autem Ascalonii gentis nostræ paucitatē, vbi magis æstimauerunt nos debilitare, vel damnum inferre, non pigruerunt molestare. Nam propè Hierusalē viculum quendam *Birium* nominatū, vastauerunt & concremauerunt, & asportatis omnibus rebus illic inuentis, cū aliquantis mortuis & pluribus vulneratis abierūt. Mulierculæ enim & infantes in turri quadā tēpore nostro illic ędificata, se intromiserunt; & sic saluati sunt. Itaq; per terrā excurrentes, diripiebant, nēcabant, captiuabant; quodcunq; malū poterant, faciebant: nec erat qui eis resisteret. Intenti enim omnes eramus ad obsidionē, misericordiā DEI expectantes supernā, quatinus laborem nostrū, DEO fautore & adiutore, valeremus consumare. Videns autem Rex Damasci Turcos suos ac Sarracenos qui erant in vrbe circumclusi, nullo modo posse de manibus nostris euadere, maluit cum aliquo dedecore viuos eos redimere, quàm mortuos plorare. Quæsiuit ergò per interlocutores sagaci consilio, quatinus homines suos cum rebus eorum omnibus foras exciperent, & vrbem vacuatam nobis relinqueret. In quo cum vtrinque diu luctaremur, obsidibus ambifariam traditis, illi de vrbe sunt egresi, & Christiani pacificè introgresi. Quicunque autem ex Sarracenis remanere in vrbe voluerunt, sub consuetudinis ratiocinio in pace remanserunt. *Sub Cancro Phœbus fuerat ter septies ortus: Quando Tyrus capitur, ac redditur, ac superatur. Nam Nonas Iulij contigit hoc fieri.* Non est igitur cessandum, non est etiam tardandum quærere Dominum nostrum, adiutorem in tribulationibus benignum; & precibus pulsare eum, vt nobis supplicantibus pium præbeat auditum. Hoc equidem persæpè in Hierusalem feceramus, Ecclesias visitando, lachrumas fundendo, elemosynas impartiendo, corpora ieiuniis afficiendo: quod DEVS vt credo, de supernis aspectans, non reliquit post se benedictionem, sed exaudiuit deprecationem nostram. Quod si aliquem adiscere rumusculum auribus apertis expectabamus, ecce Legati festinantissimè venerunt, nobis nuntiantes, & litteras à Patriarcha nostro deferentes, & vrbem captam esse innotentes. Quo audito clamor iocundissimus attollitur; *Te DEVM laudamus*, illicò vocibus altisonis decantatur; signa pulsantur; processio ad Templum Domini deducitur; vexilla in muris & turribus eleuantur; per omnes vicos ornamenta multicoloria extenduntur; gratiarum actiones depromuntur; nuntii pro meritis dignè remunerantur; pusilli & magni pariter congratulantur; puellulæ cantilenis in choreis delectantur. Rectè mater Hierusalem gaudet de *Tyro* filia, cuius ad dexteram sedebit à modo coronata. Luget & Babylon consolatione eius perdita, cuius adminiculo dudum extiterat suffulta; cuius classem quotannis nobis hostilem excipiebant. Hæc verò si memoratur pompa, augmentantur Diui-

A.D. 1124. na gratia. Nam quod apud Hennicos ciuitas habuerat in magisterio primi flamminem vel Archiflamminem, secundum patrum institutionem habebit *Primatem* vel *Patriarcham* in lege Christiana: Vbi enim *Archiflammines* erant, *Archiepiscopi* Christianorum sunt instituti, qui singulis præsint prouinciis: vbi *Metropolis* erat, quæ interpretatur mater Ciuitas, *Metropolitani* erant, qui de tribus aut quatuor ciuitatibus, intra aliquam prouinciam maiori & matri aliarum ciuitatum præsidebant. Vbi autem minores ciuitates, habuerunt solummodo *Flammines* vel *Comites*, *Episcopi* sunt instituti. Porrò *Tribuni plebis* non absurdè intelliguntur *Presbyteri*, siue reliqui inferioris ordinis clerici. Sic omnis mundana potestas his gradibus dignitatum à se inuicem distat: id est, vt primus sit *Augustus* vel *Imperator*, deinde *Cæsares*, deinde *Reges*, *Duces*, *Comites*. Sic dicit *Clemens* Papa, *Aneclaius Anicius* & plures alii. Demus autem laudes DEO altissimo, quia non hominum virtute, sed sua bene placita voluntate, sine sanguinis effusione nobis Tyrum reddidit vrbem inclitam, vrbem fortissimam; & ad capiendum difficilimam, nisi DEVS manum apponeret dexteram. In hoc quidem Antiocheni deliquerunt, quia nullum nobis auxilium præbuerunt, nec labori huic adesse voluerunt. Benedicatur autem *Pontius* Comes Tripolitanus, qui nobis adiutor affuit fidelissimus. Pacificet DEVS Antiochenam Ecclesiam cum Hierosolimitana, quæ duæ dissident de Tyria tertia: Illa dicit hanc sibi fuisse subditam sub Græcorum tempore; hæc dicit se esse communitam priuilegiis à Romano præsule. Nam in *Concilio Aruerniensi* tam autentico & nominatissimo constitutum vnanimi assensu fuit, vt quæcunque ciuitas, mari magno transito, à Paganorum posset excuti iugo, sine contradictione aliqua, sub Sanctæ Hierusalem dominio vel ditione perenniter obtineretur. Hoc etiam in *Antiocheno* Concilio, Episcopo Podiensi magistrante, replicatum & concessum ab omnibus est. In Hierusalem quoque Dux *Godefridus* & dominus *Boemundus*, acceperunt terram suam à Patriarcha Daiberto propter amorem DEI. Identidem *Paschalis* Papa, priuilegiis suis corroborauit; & ea Ecclesiæ Hierosolimæ transmisit, quibus Ecclesia Romana sic auctorizante, iure perpetuo communicetur. In quibus priuilegiis hæc inscripta sic continentur. PASCHALIS SERVVS SERVORVM DEI, REVERENTISSIMO FRATRI HIEROSOLIMITANO PATRIARCHÆ GIBELINO, ET EIVS SVCCESSORIBVS CANONICE PROMOVENDIS. *Secundum mutationes temporum, transferuntur etiam regna terrarum, vnde etiam Ecclesiasticarum parochiarum fines in plerisque prouinciis mutari expedit & transferri. Asinarium siquidem ecclesiarum fines antiquis fuerunt diffinitionibus distributi: quas distributiones, diuersarum diuersæ fidei gentium confudit irruptio. Gratias autem DEO, quod nostris temporibus & Antiochia & Hierosolima ciuitates, cum suburbanis suis adiacentibus prouinciis, in Christianorum Principum redactæ sunt potestatem. Vnde oportet nos Diuinæ mutationi & translationi manum apponere; & secundum tempus quæ sunt disponenda, disponere: vt Hierosolimitanæ ecclesiæ vrbes illas & prouincias concedamus, quæ per gloriosi Regis Balduini prudentiam, ac exercituum eum persequentium, sanguine, per DEI gratiam adquisitæ sunt. Præsentis itaque decreti pagina tibi, frater karissime & coepiscope Gibeline, tuisque successoribus, & per vos Sanctæ Hierosolimitanæ Ecclesiæ, Patriarchali seu Metropolitano iure regendas disponendásque, sancimus, ciuitates omnes atque prouincias quas supradicti Regis ditionem, aut iam restituit, aut in futurum restituere, gratia Diuina dignabitur. Dignum est enim vt Sepulchri Dominici ecclesia, secundum fidelium militum desideria, competentem honorem obtineat, & Turcorum seu Sarracenorum iugo libera, in Christianorum manu abundantius exaltetur.* Expletis autem apud Tyrum, prout oportuit negotiis, & tripartita diuisione dispositis; & æquiparatione congrua duabus proportionibus Regiæ scilicet potestati, & tertia hereditario iure Veneticis tam in vrbe quam in portu, sigillatim contraditis, recesserunt omnes ad sua. Reuertente itaque Hierosolimo Patriarcha Hierusalem cum Hierosolimitis, Crucem Domini Sacrosanctam, digna cum veneratione suscepit & Clerus & populus.

EXPLICIT LIBER PRIMVS A FVLCHERIO ILLVSTRI VIRO COMPOSITVS.

INCIPIVNT

ANTIOCHENA BELLA.

Extitit hîc victor, GAVTERIVS indicat auctor Antiochenorũ dominus Rotgerius, & dux.

INCIPIT PROLOGVS.

PERÆPRÆTIVM est audire, & vtilitati congruit, quomodo, quibus miraculis, qua gratia DEVS arbiter bellum cum Parthis manu Rotgerii *principis Antiocheni ex insperato gessit. Auditis etenim miraculorum virtutibus proborumque virorum actibus, mali prosternerentur facilius; boni etiam incitabuntur ad melius. Vnde fit, vt cuius instinctu omnia bona facta sunt, ipsius deprecer auxilium: qui eidem Principi Spiritus consilii & fortitudinis vires administrauit, quibus superbiam gentium elidere, & feritatem debellare præualuit: mihi quoque rei seriem desiderantis literis assignare, ac posteritatis memoriæ commendare, scribendi potentiam & sermonis copiam cœlitus dignetur instillare: quatenus capaces rationis & veræ fidei defensores, audita veritate, Creatoris sui imperio & seruitio viriliter inhæreant; aduersarii verò diuino terrore perculsi, tam præsentes quàm futuri non Domino, sed suis confisi viribus sagittis Domini terga præbeant, ac reuerti ad opus simile non præsumant. Veruntamen inspectis partibus pugnæ necessariis, materiaque sumpta meis æqua viribus, ante pugnæ narrationem, videtur mihi perutile præcedentia mala prius indicare, vt ex causis prælibatis, sequentium effectus perpendatur facilius. Primum igitur* locustarum *agmina longè lateque sub metaphora hostium agitata, acolarum Syriæ penitus omnia abstulêre victui necessaria: De hinc partim humi serpentia, partim per auras dilapsa, ferè omnium Orientalium Christicolarum plagam ad idem duxêre inconueniens. Qui licet se debere affligi digna vltione nouerant; Dominum tamen Creatorem suum, non solum sibi fore placabilem non expetebant, præteritis inhærentes vitiis; verùm etiam terminos pudoris excedentes, crimina criminibus augebant. Quidam namque osores ieiuniorum, sectantes epularum, gulæ illecebris addicti, non benè viuentium, sed benè pascentium mores vitamque imitari studebant. Alii verò incestitatis affectu, contubernia sequebantur impudicorum: * aurum etiam publicarum reuerentiam vrbis inuerecundis incestare nitebantur, facientes ambiguum putidiores ac facinorosiores existimarentur. Nonnulli autem habentium diuitias iniustè adquisitas, suis etiam propriis abusi, vasa sibi fieri voluptuosis excessibus apta, Salomonici operis arte insculpta, ardenter inquirebant: vxoribusque suis, fama narrante artificis, auro Arabico, preciosarumque gemmarum varietate multiplici, putibundæ partis tegumina studiosè componi satagebant. Non obtegendæ turpitudinis forma, vel refringendæ libidinis flamma; sed vt* quibus ingratum erat quod licebat, eos acriùs vreret quod non licebat. *Qui cum hoc modo suam vellent incitare libidinem, mulieres dealbare & ei*

satisfacere putarent, vt prælibauimus, augebant crimina criminibus. Mulieribus itaque nihil sancti, nihil pensi erat in appetendis turpitudinibus: Infruitæ enim, spreto viri thoro, in lupanari prostibulo incestui seruiebant. In biuiis, in triuiis, in competis exquisitis potationibus, die noctuque inuigilabant: per plateas & per vicos se agentes, habitu & incessu lasciuæ, transeuntium obtutibus obsistebant: quouis ære mercabiles volentibus succumbebant. Nolentes autem, quos ad suam impudicitiam irritare non valebant, etiam dato precio vix obscedere permittebant. Hos itaque perpetrata mala non plangentes, & plangenda voluntariè ac publicè perpetrantes, auctor summæ iustitiæ signis, prodigiis, plagis, tribulatione etiam aduersarum gentium, multis annorum curriculis illatis, non perdendo sed parcendo permisit affligi: Græcis *namque regnantibus ipsorum imperio seruisse conuincuntur: Eisdem ex Asia propulsis,* Parthorum *regnantium cessere domino: tandem, Domino volente, intolerabiliori subcubuêre* Gallorum *posteritati: Qui cùm neque hinc, neque inde corrigerentur præfati Syri & eorum dominatores, tantam à contingenti terræmotu passi sunt calamitatem & ruinam, quantam antea fuisse nulla commemorauit historia.*

EXPLICIT PROLOGVS.

A.D. 1115.

NNO igitur *millesimo centesimo decimoquinto* ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi, in Vigilia Festiuitatis beati Andreę Apostoli, sub tempestate noctis silentio, qua humana fragilitas habilius atq; dulcius quiescere consueuit, factus est *terræmotus* in Antiochiam & omnes partes, immensus & horribilis. Ipso etenim ex insperato homines terribiliter pulsi, sentiunt, vident, audiunt, murorum, turrium, ædificiorumque diuersorum ruinam sibi à cæteris penitus imminere. Quam nonnulli fugiendo putantes euadere, quidam elapsi à mœnibus, quidam ab altis domibus in præcipitium se dedêre. Plures equidem in somno cum ruina membratim ita sunt rapti, quod manente etiam parte partis integra, nusquam comparuêre. Alii verò terrore percusi, dimissis domibus, spretis opibus, relictis omnibus per plateas & per vicos ciuitatis, velut amentes se agebant: expansis tamen ad cœlum manibus, pro diuersitate metus & impotentiæ, pro diuerso linguarum genere, voce lacrimabili, PARCE DOMINE, *parce populo tuo*, clamare non cessabant. Mane autem facto, cùm sub ruina, tam hominum, quàm & aliorum miseræ cladis pateret humanitas, omnes vnanimiter Latini, Græci, Syri, Armeni, aduenæ & peregrini suis peccatis exigentibus, id accidisse profitentur. Nec mora, salubri vtentes consilio, ad ipsam beati Petri Apostoli confugiunt Ecclesiam, perpetuæ tutelæ quærentes patrocinium. Ipsum namque quem in prosperis non cognouerant, in aduersis, operante eius summa bonitate cum iustitia, cũctipotentem ac propicium recognoscunt: & eidem se grauiter peccasse confitentur: suisque præteritis & præsentibus abrenunciando voluptatibus, Domino *Bernardo* primo Patriarchæ Latino, emendationem promittunt deuotissimè: cuius fide mentis & orationibus, cum suo Clero & cæteris fidelibus humillimè Domino supplicantibus, vt verè credimus, residui sui populi Antioceni misertus est Dominus. Celebrato verò diuino officio, facto sermone, iniunctisque mandatis, quomodo se habeant, vel quid agere debeant, nihil grauius accidisse putantes, repente horribili terrentur nuncio. Quidam namque à periculo ruinæ oppidi *Miragii* diuino nutu elapsi, ipsam ciuitatem cum eiusdem domino & Episcopo, clero, etiam omni populo funditus euersam fuisse protestantur: Nec multo post recordatio oppidi *Mamistrare*, cum oppidanis & maiori parte ciuitatis, In festo Sancti Brictii, antea pessundati, metum multiplicat. Quid de cæteris Antiochenis finibus? Quid de *Cypro?* pars tormentum prædicatur de disparibus: Metus ergo timori permixtus ita miseræ plebi ingeminatur, quod vbi maneant aut quò fugiant prorsus ignorant. Quaque enim die, horis desperatis instabant terræmotus. Vnde ad inuicem hæc pronunciant; *ô necessitas abiecta nascendi, misera moriendi: dura*

dura viuendi nostra necessitas. Hi licet nouerint DEI potentiam nusquam & nunquam posse aufugi: eligunt tamen facilius esse cohabitare cum bestiis extra, quã intus incessanter ædificia timere ruitura. Quocirca in vicis, in plateis, in ortis, in virgultis, desertis habitationibus, aliis tentoriis pro domibus suis posciebantur: Plures etiam relictis ciuitatibus; de loco ad locum translatis mappalibus in campis morabantur: Et qui Patriarcha loci temporis omnium peritissimus, * per necessaria disciplinarum philosophiæ membra discurrens, desolatorum, etiam penè de vita desperantium corda, sanctæ prædicationis dulcedine fota, mitigauit: Ac tunc demum omni populo triduanum ieiunium in gemitu, & spiritu contritionis indixit, adiungens etiam mala opera vitare, ac bonis omnibus inuigilare: Quid igitur operis? populus in Domini seruitium redactus, hoc modo perhibetur. Commessationes fugiunt, ebrietates detestantur, vitant *baldea*, execratur stupra, omni etiam cultu corporis postposito, habitu in cinere & cilicio mutati, de plateis in plateas, de Ecclesiis ad Ecclesias, semotim viri, semotim fæminæ, nudatis pedibus, solutis crinibus, pulsis pectoribus, vbertim lacrimis rigatis vultibus, de die in diem Letanias frequentant Domino medullitus. Noctibus siquidem tam in Ecclesiis, quàm in cubiculis vacat instanter orationibus; dispersos reuocant, deuios corrigunt; Orphanis, viduis, ferre solatium, & eorum indigentiam supplere satagunt; sufficienti etiam hospitalitate pauperum, inopum, & indigentium corpora, vultu hilari nituntur recreare; ac recreata datis muneribus exhilarare. Quid vltra? Fructu pœnitentiæ correcti, bonis operibus adornati, à periculo terræmotus per quinque menses & vltra imminentes, non suis meritis, sed DEI gratia liberati, Cuncti-potenti referunt gratiarum actiones, in Ecclesia sua læti. Princeps igitur memoratus, diruta ædificia sua in castris & alibi visitans, perquantocius perquisitis necessariis, ea quæ defensioni suæ terræ vtiliora, & hostibus propinquiora nouit, & si non ad plenum, ad præsentem tamen tutelam, reparare ac munire maturauit. His peractis: redeunte æstiuo tempore, sicut mos est regionis illius, properauit ad fines in quibus ocius de aduentu Parthorum audire valeret; & vnde pernicius hostium turmis occurrere posset. Peruenit itaque vsque ad *Fontem Faris*, vbi exercitum suum sibi fore obuium præmandauerat. Ibique eo tractante cum suis de communi vtilitate, diuersarũ gentium exploratores, ad illas Parthorum partes mittere deliberat, quarum dominatores nunquam fraudati à rumoribus per suos etiam internuntios Christianæ miliciæ præsidia ferre solent. Ipse verò dimisso ibi exercitu, cum paucis Antiochiam reuersus accersito Antiocheno duce *Radulfo de Acon*, viro experientis consilii, in primis quid sit agendum de emendatione, & de statu totius ciuitatis, cum eo discernit: de his etiam quæ cum Domino & bellatoribus fieri deceant ad belli necessaria, ipsum consulit. Dux igitur vicecomitem ad se vocari iubet, vicecomes prætorem, prætor præconem, præco iudicẽ: his aduocatis agitur causa prælibata: iniuncto mandato domini principis vocantur maiores, vocantur & minores. Nec mora conueniunt. Dux itaque pulchrè eos alloquens, præsentis negocii causam & domini sui decretum indicat ita peragendum, si ipsorum consilio non displiceat. Audita causa negocii, susceptoq; decreto principis, omnium vna fuit sententia. Mensuratis igitur murorum ac turrium dirutionibus, habentibus terras & honores, secundum maius & minus, reficienda præbentur. Princeps interim custodes cum custodibus, quos sibi fideliores intellexit, tam in oppido, quàm in ciuitate, vt iturus ad bellum, diligentissimè poscit. Deinde præmissis armis, aliisque belli & victus necessariis, audito diuino officio in beatorum intercessorum Ecclesiis, Sanctæ Mariæ Virginis, Petri & Pauli, Georgii & aliorum plurimorum, facta oratione, accepta licẽtia, & Patriarchiali benedictione; DEO & domino, & Patriarchæ, se ipsum & ciuitatem, & omnia sua commendans, valedicens omnibus, in expeditione profectus est. Hinc dominus in exercitum, inde exploratores adueniunt. Interrogati, Persiam gaudere ob ruinam & interitum Syriæ, publicè respondent. Referuntque *Soldanum Corocensem*, à Sole & Luna acceptis auguriis totius Persiæ exercitum mandaret; & ipsam Syriam, à DEO derelictam signo terræ motus, cum aliquantulo inhabitantium residuo, suo dominio ex facili posse subiici profecto confirmare. Noua secretiora, admissi in cancellis, soli principi cum interprete, enucleare festinant. Auditis gentium legationibus eliminandi à velis, ne obstrepant, eliminantur; admittendi, sagaci

consilio admittuntur. Princeps ergò secum reputans, *iacula quæ prouidentur minus ferire, & post consilium sapientes non pœnitere*, lagationes lagationumque causa seriatim suis indicans, quid vtilius agendum sit ipsos consulit. Ventilata consilii causâ necessaria, ad *Cereptum* festinare dignum ducunt. Audierant namq;, fama narrante, Damascenorum Regem *Boldechinum*, cum *Amirgazi* Turcomanorum Amirado decem millibus militum comitatos ob fidelitatem nati Rodoam *Calep* peruenisse. Sed res erat, vt ipsam, facta concordia, pro nece *Maledocti*, molirentur Soldano tradere, si valerent. vnde nostrates accelerant, feruentes concitato belli examine, ipsorum sententiam permutare. Quod vbi comperierunt nostrorum ipsorum fines attigisse, timore subacti animi sui habitum vocis indicio dissimulant: Aiunt enim, missis ad principem internunciis, ob firmandum fœdus amicitiæ cum ipso, & contra Particum hostem se venisse expugnatum. *Dodechinus* autem licet virorum Christicolarum Parthorumque potentiam formidabilem vereretur, maluit tamen simulata pace cum Christicolis concordari, vt ipsos duceret ad perniciem, quàm Parthis adquiescere, quos multos crudeliores sibi in pace quàm in bello cognouerat. Loco itaque assignato conueniunt: Ibique firmatis conuentionibus quasi amici facti sunt. Disponunt igitur, contra hostium turmas quò vtilius sit eundum, sed similiter: Damascenus enim ad loca vtriusq; fortunæ sibi suisque vtiliora ire præmonet; Antiochenus verò, ad illa quibus recta fronte, hostes citius agredi potuissent. Quid singula? principis stat sententia, cui iam prædictum fuerat exercitum barbarorum per *Salobriam* venturũ *Sysaram*, quæ antea tributaria & nostris seruiens, iam versa fuit in contrarium, illorũ confisa suffragio quorum postea, actione vtriusque partis, passa est dispendia. Tandem nostrates missis exploratoribus contra hostes, *Appamiam* proficiscuntur. Vbi velut filii & parentes societate hospitalitatem, vinculo etiam dilectionis integræ videbantur conuenire, licet numeri ac probitatis differant quantitudine; pars etenim Principis vltra duo milia pugnatorũ non poterant inueniri; pars autem diuersæ societatis à multis reputantur æquipollere decem millibus: Hæc autem quod maius numero, probitate quidem minus obtinebat. Siquidem ante Apamiam castrametati, per duos menses morati sunt, antequam eis certus Parthorum nunciaretur accessus. Mense vero Augusti *Burno* Parthorum dux militiæ, stipatus validissimis pugnatorum agminibus, vltra Eufraten iam venisse, atrociter partes Syriæ inuasisse nunciatur. Quod vbi princeps verum esse comperit, *Regi Hierosolimitano*, comiti *Tripolitano*, suis notissimis internunciis, cum literis sigillatis hostium aduentum locumque nominatum, non multum à nostris distantem apud *Salinas* indicat, vbi factis potationibus, cæterisque voluptatibus, crescentis Lunæ augurium expectabant: hortaturque eos pro suis viribus, cum celeritate, Christianæ militiæ adesse præsidio. Rex itaque probitati semper intentus, haud segniter agens, eodem die præmissis nunciis ad Comitem ne moram faciat, quàm citius potest ipse subsequitur: Præmandat tamen Principi cum iuramento Christianitatis & amicitiam fraternitatis, quocunque erant, vel vbi consistant, ne eos sine ipsorum adiutorio aggredi non præsumant. Interim hostes, vt fama præcinit, per *Salobriam* profecti, acceptis ibi necessariis, *Hammam* perueniunt. Quod cum reperissent ex parte Soldani dari sibi ne habere minis aut precibus potuissent, Stipati armatorum validissima manu illud inuadũt strenuissimè. Inuasumque vndique truncatis pluribus, vi fortior hostis ingreditur. Quod factum non minimum intulit timorem popularibus. Ingressi ilico dominam oppidi exponunt, fortioribusque villæ, quibusdam expositis, quibusdam interemptis, ipsorum inter se distributis opibus, ibidẽ custodes suos adhibent. His peractis, *Fisariensis Amaraldis* confisi amicitiam apud ipsum volentes hospitari, *Sisaram* accedebant. Ipse autem haud immemor Hamensium incommodi, vtilius secum reputat, ipsis extra hospitatis præbere necessaria, quàm intrantium ferre incommoda. Timebat enim in suis rebus redundare hostium sæuitiam; sed multo magis se ipsum verebatur fore necis prædam. Præmisit igitur fratrem suum, vt fama retulit, Barbara munera ferentibus equis comitatum, quo prætiosioribus *Bursonem* prædonaret; cæterosque magnates præsentatis aliis, acceptos sibi redderet; & vt eo mediante inter ipsos firmaretur fœdus amicitiæ: Ita tamen, quod dum dominus Sisaræ maneret præsidio oppidi, Frater eius indigena sciens aditus & recessus patriæ, deuastationi belliq; necessarios, cum ipsis proficisceretur,

dux

dux eorum itineris, & prouisor vtilitatis. Sed vt in sequentibus dicam, Domino operante, contra spem eorum res versa est in contrarium. Frater, fratris Imperio obtemperans, iniunctum sibi negocium lætus exequitur. Exercitus autem ante cauernas Sisariæ castrametatus, iterum factis potationibus de die in diem, à longe positis excubiis nostrates bello lacescere temptant. Princeps igitur Christianitatis Sacramento, & fraterna regis dilectione coniuratus, tam preludium quàm & ad belli aditum, erutione oculorum interposita, generaliter omnibus suis abdicat. Quo audito, pars hostium arrogans, ex insperato, *Cafarda* castrum tribus leugis à nostris semotum attigit: quod sepius agressum licet pars interior, crebris sagittarum ac lapidum ictibus dirisque vulneribus premeretur, ea vice capi non potuit. Sed quodam illorum Amiraldo interfecto, & pluribus vulneratis, reuersi sunt ad exercitum, asserentes ipsorum dolorem vindicta posse minui. Qui cum molirentur quomodo atrocius nostros aggredi potuissent, fama nuncians Regis aduentum proximum ipsorum aures perculit. Ipsi verò non in virtute Sancti Spiritus, sed in multitudine exercitus confisi, antequam rex accedat factis agminibus, abiliores præludio ad tentoria nostrorum dirigũt, acies de more ipsorum ordinatæ sparsim subsequi deliberant, loco assignato, *Bursone* duce ipsorum, cum maxima in expugnatorum remanẽte præsidio. Quid vltra? Vibratis iaculis, emissis sagittis, fere in castra nostra cursitant. Quo viso Princeps memoratus veloci equo residens, exempto ense castra suorum circuit, asserens: *Fide DEI, quâ viuimus, si quis egredi iam præsumpserit, meo peribit gladio:* quin immo, præcepit vnicuique armata manu & vigilanti animo pro castro suo stare. Nec tamen præsumi vllo modo vel signum conflictis ipsis demonstrare. Mirantur itaque *Parthi*, gentem bello promtissimam, iniuriæque semper inpatientem, toties sagittis prouocatam, toties conuiciis affectam, tam patienter ferre, quod dimicandi signum non ostendat, & quasi illorum timore deuicta iam succumbat. Quidam & nostrorum, id facti timiditati reputant: Nonnulli autem capationis ingenii, hoc fieri de Principibus industria coniiciunt: vt explorato congrui temporis articulo, non admonitione hostium, nec præsumptione virium; sed sui, regisque in proximo aduenientis, dispositione prouisa, ingenioque experientia eos impetere præualeant. Sæpius etenim, vt exceptum est, præualet in bello cum audacia & ingenio pugnatorum paucitas, quàm infrunita & vacillans armatorum multitudo. Interea, fama narrante velociore facto, regem *Balduinum Pontiumque* comitem viriliter celeriter accelerare compertum est. *Burso* igitur dux dolosæ caliditatis, retrocedens fugam simulat, & quasi repatriare volens, per partes *Sisara* diuortia faciendo, ad tempus suam ocultauit nequitiam: vt nostris retrocessis ac separatis, valerent tutiùs diruere marchitima municipia. Interim rex, de more pristino cimbalis resonantibus, tubiis tubique clangentibus, castra nostrorum ingressus est: Statimque vt rex comperiit hostes recessisse, admodum se serò venisse conquestus est. Breui tamen sumpto consilio, cum ignorent quò eos subsequi, & vbi inuenire possint, quoddam castrum ea vice Parthis subditum, *Gistrum* nomine, oppugnatum ire deliberant, æstimantes eos hoc facto ad bellum posse reuocari. Nec mora, nostrates illuc perueniunt. Repente ordinatis agminibus per circuitum, tam oppidum quàm suburbium aggredi stenuissimè satagunt: tandem suburbium ictibus ensium comprehensum, partim diruitur, partim igne comburitur. *Perses* verò licet fumiferarum nubium intimatione, propriorum oculorum suorum intuitione, exustionem eiusdem municipii à nostris ob illorum dedecus factam esse intellexerint, verentur tamen illos aggredi, quos antea inuaserant. Hoc namque iudicio, pro ingenio audaciæ & probitatis secum reputant, quicquid ante castra pro inertia & timiditate duxerant. Cum autem nec venerint, nec rumor audiatur vbi manserint, agitur quid super hoc fieri deceat. Pars igitur illa quæ magis sperabat bello adquirere quàm domi sibi reliquisse, reperte, subsequi bonum esse confirmat. Pars cuius animum res possessa dulcedine reuocabat, cum hostis sit copiosus, sitque valde fortis, vnumquenque ad propria reuerti, caussa sua tutandi municipia, vtilius esse iudicat. Rex itaque Hierusalem cum suis Tripolitanis Tripolim, Damascenus Damascum, Princeps Antiochenus Antiochiam reuersus est. Nec id fieri istorum potentia intelligimus, sed illius

PP

procul dubio, qui societatem Belial à nostris separari voluit. Nec multò post partes Sisarinæ hostes tyrannidem exercendò, quadam die castrum *Casurda* quò iam damnum eis contigerat inuadunt atrocissimè: Hinc inuadunt, illinc pertrariis aliisque machinamentis ita quidem pulsant, quod factis muri dirutionibus ingens præbetur aditus. Mox introgressi, præsentes suos interemptos, & præteritos vindicandos; quosdam interficiunt; quosdam altionis fortunæ reseruant, vt ipsos pro victoriæ palma Soldano præsentare valeant. Sed prospera illorum postea, DEI gratia, cessêre in contrarium. Castro illo funditus diruto, per finia deuastando & truncando quos inueniunt, ad *Marram* peruenêre, quam antea deuastauerant. Ibique quasi in propriis remanentes, ingenia quibus *Sardonas* capi posset, studiose præparabant: Hæc & his similia domino *Rotgerio* principi, existenti Antiochiæ citò reuelata sunt. Quo audito, virili audacia motus, sua tantùm comitatus domestica familia, secessit ad *Rubeam*; præcepitque suis omnibus, absque omni dilatione & *exonio* illic tendere: Dominum autem *Patriarcham* precatus est cum summa deuotione, illo peruenire, vt suo officio & benedictione potiti, liberius & securius DEI militiam exercere valeant. Mense igitur Septembrio, die Dominica, ante diem festiuitatis Exaltationis Sanctæ Crucis, Antiochenus, loco assignato *Philacabas* Patriarcha festinus adest. Distinctè & apertè DEO magis placita quàm hominibus locutus est. Quicquid enim reprehensibile, & quiquid DEO contrarium in eis nouerat, ibi quidem non tacuit, sed sicut decet patrem arguendo, obsecrando, increpando, quæ vitanda sunt & quæ sectanda, ipsos edocuit. DEO, & domino Patriarchæ, sua peccata fateri non erubescunt: Iniunctumque est vnicuique à domino Patriarcha vice veræ penitentiæ, pro posse cuiusque, cum DEI auxilio plenam iustitiam tenere, tali inquam modo, vt qui in illo eminenti bello mortui fuerint, sua absolutione, Domini quoque propiciacione, saluentur; & qui redierint, in proximo festo omnium Sanctorum, statuto concilio omnes conueniant, concilio Antiochiæ Ecclesiæ inter se, tam in rebus possessis, quàm & aliis, plenam iustitiam facturi: Hoc tamen supplemento, quod si plenam, per ignorantiam vel impotentiam, adimplere nequiuerint, illorum consilio & iudicio, qui secundum iustitiam capaciores veritatis fuerint, adquiescere non renuant. Sic tractum & iniunctum, ab omnibus concessum est, & singulatim iunctis manibus omnium inter manus Patriarchæ, DEÒ & eidem fide promissum est per induciam & Ecclesiæ propiciationem: quod si forte oberrauerit, per emendationem & satisfactionem Ecclesiæ, eos saluari posse. His peractis venerabilis Patriarcha Missarum celebrans sollemnia, præmissa populo sibi commisso peccatorum absolutione, omnes Patriarchali benedictione confirmat; & in ipsos spirituali diligentia episcopi Gibbelli, ad bellum simul pergentis, humillime commendat; ac salutatis omnibus Antiochiam repedat, assiduè Domino supplicans, & ipsum deprecans, vt qui superbos humiliat, & qui ab initio bella conterit, ab impetu populi sui conterat aduersarios. Sequenti autem die, expositis circumquaque custodiis, agmina sua confidenter Princeps iubet procedere, illicque cito gressu tendere quo Parthos, vicinorum reuelatione, iam iam venturos audierat. Cumque parati in hostes irruere assignato appropinquassent loco, cum ipso non inueniunt quos perdere iam quærebant, ante *Hapa* castrametati sunt. Mane autem expleto viuificæ Crucis Missarum officio, cuius exaltationis festiuitas eo die contigit, *Willermus* episcopus Gibellensis, vir per omnia laudabilis, populum à DEO sibi commissum, verbis & exemplis eidem festo congruentibus instruxit, monuit, & armauit. Quid vltra? Omnis cum summa deuocione eiusdem Dominicæ Crucis lignum sacratissimum, antequam iter arripiant, properant adorare; cuius licentia & benedictione muniti, præmissis exploratorum speculatoribus, ne subitus hostis in eos irruat, ordinata acie *Comitis Edessani*, ex dono principum, primi ictus in bello primatum obtinentis, dispositisque cæteris agminibus, ordine belli necessario, viam arripiunt. Repente *Theodericus Barneuille* vnus ex speculatoribus, festinus adest, vultu hilari sic locutus: *Ecce quod quærebamus, ecce quod cupiuimus, diuina operante gratia: vbi nostra figere tentoria disposueramus, in valle Sarmiti circa fontes, ibi hostes sua*

partim

partim iam fixa partim adhuc figenda explicant. Ad hæc Princeps: *In DEI nomine, ad arma milites.* Sic fatus, virili fretus audacia, de acie ad aciem celeri vectus equo cursitans, omnes admonet debere iam letari cum certamen sit paratum, quo exerceri deceat militis officium. Imperat igitur arma baiulari, nec vlterius differre paratis. Ilico præsul memoratus, in Spiritu humilitatis Crucem Dominici ligni venerabilibus gestans manibus, totum circuit exercitum: quam dum ostentat omnibus, asserit eos in proximo per virtutem eiusdem victoriam adepturos, si prompto pectore in hostes irruant; & in Domino IESV credentes certauerunt. Continuo omnes corde & ore simul proclamantes: *Sancte DEVS, sancte, fortis, sancte, & immortalis, miserere nobis*, ter flexis genibus corā ligno Dominico procumbunt; & ipso reuerentissimè osculato eidem se comendant. Hac consolatione muniti, hoc signo signati, iterum atque iterum ipsam Crucem salutantes, celeriter equos ascendunt. Princeps verò, intrepidum gerens animum, manu ceteris silentium in dicendo, sic loquitur ipse: *Eia, fratres mei & commilitones, tuque manus pedestris, accedamus iam propius: Mementote quanta laude, quanta veneratione, quanta etiam literarum commemoratione acta proborum virorum toto mundo ascribantur memoriæ. Ecce tempus adest quo vigor & probitas nostra vigeat, quo nomen nostrum victorabile super Barbaros, orbis per climata clarius elucescat. Attendite etiam, quia legitimè certantibus à Domino corona iam promittitur. Festinemus igitur in ipsos ingredi, & fractis lanceis, quantocius nudatis ensibus circa timpora accedamus vicinius; vt crebris nostris ictibus illorum superbia prosternatur; & DEO vindicante non differatur interitus.* Cumque pergerent ordinatis aciebus Princeps generaliter omnibus præcipit, vt nulli cupiditate diuitiarum moti ad rapiendum se inclinent; sed sicut decet bellantes, suam protegendo salutem, hostum nitantur perdere feritatem. Præsul ergo memoratus, huic salubri sententię resistentes, corporali vindicta meritò debere puniri prædicat; & quod intolerabilius est, perpetuo anathemate feriendos confirmat. Sic factus, vnumquemque ad certamen accingit animosius. Interim contra arma nostrorum Solis vibrante lumine, Parthorum lumina obtunduntur, æstimantium & dicentium ibi non esse Principem, sed tuentium marchiam girouagorum plebem. *Burso* itaque, ipsos à tergo retortis manibus, ad se funibus adduci imperat. Nec mora vexilla principis prodeunt: quæ, DEO rectore, sic à Parthis videntur dilatata, vt de albatis militibus & vexillis, ipsam terram circumquaque tegi crediderint. Burso tamen suique, omnes erroris scarie imbuti, cum fratre suo & vi nimia pugnatorum, vt ibi nostri resistant, montem nomine *Danit* ascendere non differunt; In cuius cacumine eminentis mathesis falsorum Deorum auxilia sibi adesse inuitant. Tandem ipsum montem non solum se ipsis, verùm etiam diuiciarum multiplicitatem visi sunt honerasse, *Tumbaret* vltra montem cum sua acie latitantem præsidio. Cæteri verò in tentoriis & extra præsentium diuitiarum capti, suis quidem, maximè autem principum suorum confisi viribus, superbè præstolantur: quod nec penitentia iuuatur, quia sera; nec suorum protectione releuatur, quia perdita. Adest namque *Rotgerius* Christianæ militiæ Princeps elegantissimus, cum sua acie hostibus ferocissima, personantibus tubis per media castra, captos suos liberando & hostes obtruncando, diuitias quasi fimum reputando, ad montem, quo standarum & robur ipsorum conclomeratum fuerat, iter dirigit. *Comes* verò *Edessanus, Guidoque Capreolus*, ad primos ictus ordinati, à sinistris antecedendo, asserunt se, alterum recta, fronte super montem, alterum ex oblico hostes impere. *Burso* autem diuini terroris iaculo sauciatus, cum fratre suo & familiaribus, quasi bellaturus descendens, viriliter resistere montemque tueri præcipit; Seipsum cum quibus potuit, fuga deliberat. Interim, hinc Comes, inde *Guido* in primo impetu fractis lanceis, astrictis mucronibus hostes percutiunt: Vnde clamor, luctus, & armorum fragor vtriusque partis bellantium aures sic obturat, vt nec amicus amicum, nec frater fratrem intelligat. Nostrates autem non clamoribus territi, nec labore deuicti, pari audacia vires resumendo, hostes eliminant, euiscerant, & obruncant. Quo viso, *Tumbaret* ex oblico sinistrosum prosiliens splendenti acie trecentorum militum comitatus, post aciem principis cursitando, cum ipsam nec impetere audeant, nec crebris ictibus sagittarum ab incepto gressu dimouere possunt, Turcupulos contra ipsos sagitātes, plus citis gressibus intra nostrates mergi faciunt: ex ipso impetu cohorti *Rotberti Fulcoij* dextrorsum incedenti, recta fronte obuiat.

Quam cùm intuiti fuissent, *Rotbertus Surdevallis*, *Bocardusqúe* milites egregii, non veriti disperatæ gentis expetere feritatem, subito in medios hostes se conferunt, obtruncando perfidos, demum & ipsi obtruncati CHRISTI martyres effecti sunt. *Rotbertus* verò non moratus suorum vlcisci sanguinem, strenuè decertando succisis loris equi sui, sagitta sauciatus occidit, cohorte illius penitus dissipata. *Alanus* adolescens, *Guidoqúe Frenellus* simul incedentes voce viua hæc pronunciant; *Commilitones nostri probatissimi, iam iam nostris ferendum est subsidium.* Mox intromissi, peracto lancearum officio, ictibus ensium defunctos nostros retinent, viuosque illius aciei protegunt: vicissim tamen hinc & inde sanguis immensus funditur. Interea nostrorum acies, tam dextrorsum quàm sinistrorsum Parthorum multitudinem vndique frementem intuentes, pari voto, CHRISTE IESV, proclamantes in medios hostes irruunt. In primo aggressu, diuino feriente gladio, hostilis clamor antea horrifex & immensus, diuerso modo, morientium crebris singultibus commutatur. Quid singula? Quidam diuersæ illationis pœnâ, necis fiunt materia; cæteri verò diuinæ vltionis iaculo percussi, terga versi diffugiunt. Princeps igitur DEO deuotus, ipso die per virtutem Sanctæ Crucis victoriam adeptus est. Felix belli campus, Domino largiente, eidem aperitur. Ipse itaque, prout dignum est, cum domesticis laude suorum, in campo remanés, protinus ad insequendum cæteros dirigit: Qua in re præ cæteris acies beati *Petri* laudis nomen obtinuit. Ibi quidem planicies ita fuit partim mortuis obsita corporibus, partim camelorum cæterorumque animalium diuitiis honeratorum referta multitudine, quod nostris occidendi impedimentum, fugientibus extitit euadendi subsidium. Nostri tamen percutiendo, vulnerando, obtruncando, infra duo milliaria vltra *Sarmitum* hostes insecuntur. Tandem victores reuersi, diuersa ferendo, mittendo, ducendo, opibus honerati, DEO Creatori gratias agentes, ad ipsum Dominum *Rotgerum* principem campum obtinentem, exhilarati perueniūt. Quid referam captarum diuitiarum seriem, cum nec modus, nec varietas ab vllo perpendatur? Quid hostium occisorum numerum? Cùm sint innumerabiles, apud nos pauci reputantur. Princeps verò per tres dies campum obtinendo, coram ipso allatis opibus, quod decuit tantum principem sibi reseruari præcepit; cetera diuidi, sicut dominatus & mos eiusdem curiæ exigit. His peractis, Princeps ante se diuersarum gazarum copia, captiuorum præmissa multitudine, DEO supplicando, suisque omnibus gratias agendo, & quod DEI seruitium viriliter sapienterque peregissent, piæ paternitatis amore omnes licentiauit. Primatibus autem ad propria redeuntibus, vxoribus suis ac liberis visitatis, ad tractandum de Christianismi vtilitate, Concilio Antiochenæ Ecclesiæ, tempore assignato, Antiochiam reuerti præcepit. Ipse verò cum manifesta victoriæ palma rediens, per rura & castella, cum hymnis ac canticis ab omni populo lætus excipitur: Cumque appropinquasset Antiochiæ vrbi venerandæ, per totam ciuitatem sonus aduenientis intonuit: Sanctarum itaque reliquiarum præcedente ordine, venerabilis Patriarcha cum suo clero Ecclesiastica institutione decorato, virorum ac mulierum sequente multitudine, exiit ei obuiam: *DEVM time, & mandata eius obserua*, vocibus angelicis personantes, ipsum suscipiunt, conlaudant, ac venerantur. *Ad honorem summi Regis, Et ad effectum sui regis, Liber, seruus, & ancilla gratulantur die illa.* Interim diuersarum nationum populus, Innituntur coronare ciuitatem floribus. Quisquis carum seu rarum ornamentum habeat, Tunc non celat, sed reuelat, quo victori placeat. Vicos sternunt & plateas ornamentis sericis, Auro gemmis adornant, ob aduentū principis. Diuersarum specierum tantus odor funditur, Quod terrestris paradisus possit dici penitus. Princeps intrat; plebs resultat laudibus hymnidicis: DEVM laudant, hunc salutant vocibus altisonis. Sic ad templum Sancti Petri peruenêre pariter, Vbi laudes DEO Patri persoluunt alacriter. Ergo Princeps ad altare, fert vexillum triumphale; Offert illud speciale, posthæc minus principale. Adorato DEO verò, reddidit grates omni clero, prece cuius decoratus, victor extitit beatus. Ipso valuas exuente, clamant omnes cordis voce, *Salue Rex athleta veri, te formident hostes DEI: Tibiqúe sit continua pax, salus & victoria per seculorum secula. Amen.*

PRIN-

PRINCEPS VALDE PROBVS ROTGERIVS ANTIOCHENVS, QVALITER OCCVBVIT, GAVTERIVS HIC RECITAVIT.

INTER *diuersos prisci temporis bellorum euentus, profectò illorum aliquis ab historiografis assertus, seu mestitiæ seu gaudii mentibus auditorum quoquomodo causam intulit: Illud verò doloris dolorum, ac totius infelicitatis elogium, quod repentina calamitate belligeram partem* Rotgerii *Antiochenorũ principis, ipsumque principem mole criminum exigente subintrauit, ita funditus gaudia remouit totiusque miseriæ terminos modumque excessit, vt nec verbis exprimi, nec mente concipi valeat, quotque quibusque penis & inauditis mortibus exterminii immanitatem nostris intulerit. Vnde necessario fateri cogimur, quod nec historiografus ad plenum rei seriem describere valeat; nec alius aliud, quàm diuina fuisse vltione dicere præsumat. Veruntamen ne penitus à memoria labi videatur, quod dignum relatu auditorum saluti possit consulere, mutato stilo primi belli, prosperè succedentis, ego ipse* Gauterius *cancellarius, vtriusq; fortunæ particeps existens, expertusque* magis nocere carnis prosperitatem, animæ; quàm aduersitatem, corpori, *partem secundi cedentis in contrarium describere curaui cum ipsius adiutorio qui nullis præcedentibus bonis meritis, & fidem & amorem sui inspirat, vt ea quæ sibi fiunt placita implere valeamus. Primum itaque diuinæ legi obtemperare volentes admoneo,* non gloriari in malitia, nec esse potentes in iniquitate; sed nec vnquam in suis bonis actibus superbire: *Hoc enim vitio, de ipso fastigio perfectionis deiectæ sunt animæ: eodemq; & nos* DEO *ingrati, & immemores sui beneficii ex euentu prioris belli nostris viribus victoriam imputando, in secũdo detestabili, quidam subito facti necis matheria; quidam verò diro longoq; cruciamine reseruati cecidimus: sicut in subsequẽti tractatu, pro capacitate nostri ingenii vi carceris ebetati, posteritatis memoriæ cõmendando designabimus.*

Forte fortuitu contigit *Algazi* Turcomagnorum erroris & desidiæ principem, bellico apparatu Antiocheni honoris partes marchitimas attigisse: Quo audito Princeps suis vndiq; congregatis *Artesium* proficiscens, Dominum *Bernardum* primum patriarcham Latinum illuc vsq; subsequi, supplicando rogauit; cuius sacro dogmati & consilio si adquiescere fideliter voluisset, ibi *Balduinum*, DEO vocante, Hierosolimorum regem expectando, proinde sibi suisq; consulere potuisset. Erat enim eo tẽpore situs loci victu potuq; abundans & salubris, nostræq; parti parentes ac tutos præbens aditus; hostibus verò è contrario. Densitati etenim vallium montibus inter mixtis, scopulisq; singulorum vrgentibus aditum, & situ & accessu illorum parti magnæ ruinæ essentialiter præbet indicium. His vtrimq; efficacis animi viuacitate inspectis, *Patriarcha* vir vitæ venerabilis, morumque honestissimus, in celebratione diuini officii, prophetiæ functus ammiculo, de gestis rebus, & de gerendis, eidem Principi omniq; populo sermonem edidit: De gestis, paterno affectu omnibus supplicando vt illas intuendo mores corrigerent: de gerendis, prædicendo futura; & exortando, vt non suis viribus imputando, sed ad correctionem morum conseruato Ecclesiarum iure; redditoque, vel pacto reddere, tempore competenti cleri ac totius Christiani populi iustitia comitante. His modis, & aliis bene agendo, vitiis voluptatibusque noxiis resistendo, bellatores DEI fieri inciperent: quatinus in conflictu contra perfidos armis fidei præmuniti, & Christiani & CHRISTI milites, ex re dici potuissent. Princeps verò ea vice, prodolor, audẽdo non audenda, & pręsumendo agere non agenda, sui equidem suorumq; salutem ignorans, tanti patris documenta suæ temeritati postposuit; neve timore hostium trepidasse, vel vllo modo posse flecti videretur, cuiusque iuris effectibus prætermissis, & in se & in aliis sibi subditis nocentia, ac nocitura quibus præbebantur, emendare tunc distulit. Rogatus etiam à multis affectu pietatis, & admonitus remanere, palàm disseruit, se neminem ibi diutius præstolari: Motusque quorundam consilio Baronum,

res quorum hostes assueti singulis annis deuastare, eo etiam tempore deuastabant: vocatis ad se domesticis curiæ, suæque gentis prærordinatis, inconsulti animi vice fruens, de frugi loco cum tentoriis ad inutilia trãsire disposuit. *Patriarcha* verò luce veritatis intuens communis vtilitatis effectum, cùm ipsum Principem pluresque alios inemendatos, & contra iustitiam ire persensisset, euidentissimis rationibus, eos vbi erat timor, non trepidare; & vbi non erat, trepidare comprobauit: & quod ante figurata locutione prædicauerat, apertè Principi digito, *Væ Væ* illud demonstrauit: sicut eidem maiorique suorum parti, non multo post contigit. Princeps itaque voce beati viri quoquomodo territus, præsentibus his personis, videlicet præfato patri, Archidiacono, & decano, curiæque capellanis, cõmissa quibus in mundi ludibrio vixerat, secretius in tentorio voce vna confiteri non erubuit: & vtinam ad salutem. Res quoque suas ibidem scripto designatas pro velle suo dauidi & erogari, si contigisset eum in bello mori, coram eisdem imperauit: & hoc vtinam ad salutem. Pater itaque memoratus, huius ac totius populi infirmitati compatiendo, vice beati Petri functus, modum veræ penitentiæ: perpetrata, inquam, mala plangere, & plangenda non perpetrare: eidem principi, omnibusque suis generaliter iniunxit; familiarius autem pro vitæ meritis profutura, iniunxit in Domino. Sic eisdem Patriarchali benedictione signatis, valedicens omnibus, fusis lacrimis, crebrisque singultibus ab imis cordis erutis, pro populo DEI exoraturus, ad Ecclesiam remeauit. Nos autem sinistro omine in præceps rapti, non attendentes superbos merito deiici, humiles exaltari, quasi leonibus fortiores, tigribusque immitiores, ad *Agrum sanguinis* castra metaturi, iter extorsimus: *Agrum*, inquam, *sanguinis*, & re, nomine à vulgo nuncupatum: vbi aliquandiu immorantes, de die in diem victus potusque naturalis indigentia coacti, non vi hostium nobis illata, sed raritate vtriusque in illis locis exigente, mittebamus alio vbi & vnde, intus & extra castra existentes, possemus indigentiam expellere. Tunc quoque ad castra extera munienda, quidam nostrorũ missi sunt. Quod hostium turmas diu non latuit: missis namque exploratoribus, quasi volatilium venditoribus, esse nostrum quocunq; modo se haberet, eisdem reuersis, relatione facta, & Dominus & primates, quasi propriis oculis inspexissent, lucidè intendebant. Ipsi itaq; dolosæ calliditatis viri, vt dissimularent quod moliebantur, videlicet ex insperato nos inuadere, palam ordinatis aciebus, abilioribusque præludio iam præmissis, quasi obsessuri *Cereptum*, spectatum veniunt: ob hoc itaque vt spectent, & spectentur: Spectent, inquam, exteras meatuũ partes, & interiorum callium accessus, quibus sibi tutius, & nostris damnosius principem aggredi potuissent: Spectentur autem, vt ipsi multitudine exercitus gloriosi haberentur; & nos à solita probitate repulsi, timore multitudinis defecisse videremur. Quod in breui, non vi illius multitudinis, sed comissis & sceleribus nostris exigentibus, iusto DEI iudicio, in nobis completũ est: vt paulò post, non ex me, sed nutu & auxilio DEI dictante, edisserere conabor. Prius autem, ne prolixitate verborum videar rei ordinem præterisse, sequitur: primates ad *Cereptum* circum circa se ducendo milites *Cerebitas* manumque pedestrem illius castri, & quosdam ex nostris, qui nocte illuc ierant more propugnatorum prope se, quasi bello eos lascessentes, subito inspiciunt. Quibus inspectis hostes, licet λx, milibus militum vel vltra, vallati viderentur, retentis tamen abenis, ac de parte pendula sumptis arcubus, parmisque ab humeris ad brachia, à brachiis ad pectora reuocatis, quasi animo titubantes, & quasi pungere metuentes terga versi fremendo se habebant. Sed res erat tecta fraude & industria, vt his indiciis remotiùs à castris nostros extrahere potuissent. Quod factum, sæpe à pluribus bellatorum cautis inspectoribus, pro improbitate reputatur, licet multociens ex astutiæ ingenio id fieri comprobetur. Nostri verò virili audacia freti, illorum & audaciam & ingenium postponentes, astrictis lateri clipeis, palpatis lanceis, pressis calcaribus, vt decet milites: his simul omnibus, in medios hostes se conferunt; ictibusque asperis militariè agentes quosdam prosternunt humi, vicissim effuso sanguine; quosdam compellunt ad tartara deuehi letali vulnere. Hæc inter prælудia *Rotbertus de Veteri ponte*, haud segniter agens, more solito probitati inherendo, cum impetu strenui animi & velocitate equi sui ferocissimi, plures illorum gregatim equitantes impetiit, & percussit: statimque in quadam fracta lancea, astricto mucrone alios repercussit: demum & ipse à pluribus

repercussus, equo suo telo multiplici perforato, vi ineuitabili ingruente, occidit; nec *oblitus matris suæ filii*, licet crebris lancearum sagittarumque ictibus humi premeretur, audaciæ tamen leuitate vires resumendo surrexit, & ense reuerberans contra nititur, suisque visis ei succurrere properantibus, prans animosius clamauit: *Adeste sodales, adeste, subnixi militis viribus.* Nec mora conueniunt, eiq; alterum equum adtribuunt: quo ascendente, vibrato ense sociis inquit, *allatum dolorem, vindictam posse minui:* Mox illis iunctus, iterum simul in hostes irruunt: robur verò illatione sibi facta priori simili, pulsat humum, protectus clepeo, DEI iuuamine vitat exitium. Quid de sodalibus? Ictus miliciæ probabiles quique suo loco, densis hostium gregibus, strenuè inferunt. Aliunde etiam *Alanus* eiusdem castri dominus, familia domestica comitatus, viriliter egisse cernitur: nam hostibus resistẽdo, vice muri fruitur; & in sequendo, Leo perhibetur. Quid de cęteris? vltum venientes, priores prioribus in agenda milia, & præesse & videri captabãt. Sed vt veriùs eloquar, non àpeditii sed naturales milites in dandis ictibus & prosternendis hostibus singuli singulis prodesse, ex re CHRISTI milites fieri satagebant. Multi tamen vocati in illo conflictu, non strenuè decertando, sed nutu DEI resistendo, conualuerunt. Nostri verò, eiusdem nutu, non ferentes immanitatẽ hostium, Sole vergente ad occasum, quisque tam in castro quàm & alibi, affectu nimio quærit quiescendi aditum, haud immerito: ibi enim minus damnum, maius maiori damno extitit. Magis etenim pauperes ex minimo, quàm diuites ex maximo lædi creduntur: Ex his itaque in castro quidam hospitari, quidam in exercitu serò reuersi sunt: Referuntque curialibus acta diei præteritæ militiæ illuxisse: vnde, vt mos militum inoleuit, quisque conqueritur ibi non fuisse. Quo audito, Princeps citissimè proceres ad se accersiri iubet, vt super imminenti negocio pro relatione in conflictu existentium, cum eis decernat, quid eadem nocte vel mane fieri deceat. Vocati adsunt: agitur causa prælibata. Audistis relatoribus, vt decet militem animi strenuissimi, Dominus prior inquit, *Accedamus mane ad Cerepum; accedamus vicinius: Quo si venerint, strenuitas & amor DEI militiæ, quibus promoti vlcisci sanguinem seruorum suorum venimus, perfidiæ multitudinem non formidet; sed strenuè decertando, tyrannorum nitatur perdere feritatem: Quod nisi venerint, sumpto consilio sequenti die ad illorum tentoria iter dirigamus.* His verbis pars procerum resistẽdo inhæsêre; pars autem ab illo loco retrogradè tentoria iuxta rupem prouehi consuluêre. Pars equidem consilium Domini salubre decreuit, & ei fauendum consuluit. Sic facti voluendo & reuoluendo quid decens, quid indecẽs; quid honestum, quid inhonestum; quid vtile quidve inutile ocius fieri queat annon, pro præsenti negocio vtilius auttumãtes eligunt eadem nocte, & milites & pedites ad præfatum castrum transmittere. Decernuntque *Malgerum de Alta villa* cum quadraginta militibus summo mane vltra districta militare; & decem milites speculatores ad turrem in cacumine montis positam dirigere: vt si hostes ad *Cerepum* iterum venerint, veloci equo & astuto milite principi nuncietur. Actumq; est P. *Archiepiscopo Apamiensi* consulente, vt omnes vna, facto edicto per exercitum, ante lucem ad capellam conueniant: quatinus ibi vita & moribus emendati, cibo potuque celesti refecti, in DEI seruitio, & in nomine eius, vt decet milites, viuere vel mori valeant: Fitque edictum ilico. Dum hæc agerentur, affuit extra mulier lunatica, vsa his vocibus: *Agite, agite; nec diu vtique: Cras enim manu hostili præualente amputatis capitibus, quæ actenus abstulistis, mea mihi regimina dimittetis.* Quæ verba spiritui prophetiæ congruere ab effectu sequentis diei perpendimus. His auditis quidam risère consternati animo; quidam vtilius reputauêre, apud se admissa mala deflere seriò. Quid singula? Licentiatis Baronibus noctis quiete recreari, vocatis domesticis princeps imperat, vt à signato termino expeditè fiat quid decreuerant, monstratque eis quid & vbi, & quomodo sit agendum: Vocatoque secretiùs *Cancellario*, cum eo discernit, quid pro imminenti negocio fieri conueniat super his quæ bellatoribus honeri videbantur: hinc itaq; & inde euentilata causa necessaria, vocato Camerario, vocatisque familiaribus, actum vt vasa pretiosa & omnis suppellex honerosa, nocte ad *turrem Artesii*, episcopo commendanda deferrentur. Sequitur: vocantur Turcopuli; vocantur & famuli: his id fieri imperat Dominus subitò; parati eminus parent imperio. Exercitus verò haud oblitus edicti, ante lucem ad Ecclesiam conueniunt: vbi DEO Altissimo corde & ore supplicantes, matutinis laudibus inuigilant; Quibus finitis Archiepiscopus

in vtraque militia vir elegantissimus; & de cœlesti & de terrestri sermocinando, *sic inherendum terrestri Christianos docuit, vt in celesti, gratuita pietate DEI, mererentur ipsius milites coronari.* Mane autem facto, diuino officio celebrato, publica confessione, publica lamentatione, omnes se contra legem DEI peccasse, voce profitentur vnanimes. Singulique delictis omnibus quibus infecti fuerant abrenunciando, confitendo, DEO & Pontifici deuotissimè promiserunt, quod in illa, aut in his similis, gratiâ DEI cooperante & protegente, nunquam amplius inciderent. Quo audito præsul memoratus intuens bonæ voluntatis affectum, nomine & sub obtentu veræ penitentiæ iniunxit cuique, si contigisset contra perfidos certamen ingredi, non suis viribus præsumendo bene agere; & illorum siue mori siue viuere totum DEO committere. His itaque confirmati, & Pontificali benedictione signati, corpore & sanguine Domini refecti; his armis fidei præmuniti, bellum adhuc ignorantes, in sua quisq; tentoria remeauit. Princeps verò suffultus Diuino spiritu, ante altare fusis lacrimis pro omnibus quæ in Deū, visu, auditu, gustu, odoratu, & tactu deliquerat, Diuinæ maiestati se reum tradidit; singulaq; sua delicta pro qualitate vel quantitate existentia, voce viua Pontifici confessus est: acceptaque penitentia præfate simili viatico Domini vegetatus, abiens, ante tentorii ingressum pauperibus CHRISTI ab eo alimoniam petentibus, propria manu munus principale, auri pondera, caritatiuè erogauit; paratusque, more solito mane spaciari, equum ascendit. Allatis sibi auibus, allatis paruis canibus, adductis aliis, sumptis venabulis, præmissis pueris cum venatoribus, vt decet principem ipse subsequitur: hinc agros & valles peragrat; inde montes & colles circuit; hinc aues capit auibus; inde feras prosternit canibus: Subito autem motus animo futura sibi prætentante, speculandi causa dimissis ludis ad turrem iter dirigit. Quo abeunte, adest ei nuncius equi cursu velocissimus: cui Dominus; *Quid pro serio?* Id ei Nuncius: *Hisce oculis hostium turmas intuens, per abrupta montium & deuallium loca, inquam, etiam ferarum gressibus nunquam patentia, ex tribus partibus triplici bello expeditè in nos accedere pro vero nuncio: Innumerasque acies tam vexillis quàm & aliis Zifeorum, hoc est mundo florentes, pompis decoratas priores subsequi firmiter assero.* Ad hæc Princeps, *Nobis datum est pro CHRISTO non solum vt in eum credamus; verum etiam vt pro illo patiamur, & ei quod debemus debitum iam reddamus: Videlicet vt omnis nostra rationalis voluntas eius voluntati subiecta permaneat. Et qui honorem illius in nobis violauimus, secundum exortationis factam molestiam eidem saluatori nostro, nos ipsos, cum ipsius adiutorio, non peccaturos restituamus.* Is finitis, accersito agosone, accersitis preconibus imperat Dominus, totum exercitum armis parari eminus: libetque preconari voce propatula vt vniuersi audito primo sonitu *gracilis*, festinent bellicis indui; & secundo, parati, aciebus sibi præordinatis tam milites quam & pedites parati iuncti conueniant; & vt audito tertio, singulæ acies promotæ signiferorum ductu accedentes, coram signo Crucis Domini se præsentent. Nec mora; fiunt præconia imperio domini, voce propatula; Ipseq; vectus equo celeri, ante tentoria arma bellica ante se præcepit aduehi. Quo peracto, præsente priori nuncio, adest & alius eadem belli indicia asserens verbo dissimili: ait enim *Ellos; Citra montes citraque districta: adsunt: vicimus.* Princeps itaque, præcipit vniuersos moneri sonitu *gracilis.* Nec mora; Primo admouentur, secundò parantur, tertio conueniunt: ante capellam, vbi Crux erat, Domino præsentati conueniunt. Præsul itaque Crucem Domini venerabilibus gestans manibus, inquit: *Quid vltra? Armis fidei præmuniti, hoc signo salutiferæ Crucis præcedente, nec veriti perfidorum sententiam permutare, prodeamus in medium.* Et hoc dicto, Princeps publicè corporis sui voluptatibus, præteritis, præsentibus, & futuris abrenunciando, DEO, & episcopo pro lege Domini moriturum vti decet Christianum, eisdem galeæ suæ laqueis se seruum tradidit. Quem Archiepiscopus vice beati Petri suscipiens ab omnibus peccatis absoluturus, in nomine Domini, & in nomine vere penitentiæ præcipit bellum præsens aggredi; & agere vel recipere, quod diuinæ maiestati placeret; mori vel viuere. Lætus itaque & exilaratus, manibus sacerdotis signum Dominicæ crucis ante se geri postulat, vt ei supplicet: Fitque pro voto ilico. Interim *Albericus* vicedapifer, non more fugientis sed inpetentis militis, percussus lancea in faciem & affixus sagitta ferme ad oculus vt nostros præmuniat, Nuncius extitit tertius: hic primo interrogatus ex præmissis quadraginta militibus cum quibus ierat, respondit: Quosdā amputatis capitibus, videlicet *Iordanum Iordanidem*, & *Vdonem de Foresti monasterio*, pluref-

pluresque alios, iam de mundi ludibrio DEO militasse; *Malgeriumque* vi coactum intolerabili præsentem adesse: fitque subito; adest *Malgerus*. Adest contra ventus; horum equi sagittis affixi, plumbatis obruti, corruunt mortui: Statimq; sumptis aliis, coram Baronibus inquiunt Principi. *Super his quæ nobis imminet consulto opus est; vt consulto propere: Parati veniunt; strenue agite: diuisi etenim ex tribus partibus, triplici bello quærunt nos perdere.* Vnde tam procerum, quàm & aliorum quidam assentientes salubri consilio, vt putabatur, laudauerunt nostros omnes vna, vt erant, ordinatis aciebus circa tentoria sisti, manu pedestri circumquaq; ante posita; Sicq; ferendo immanitatem hostium, leuius salubriusq; posse præstolari asseruerunt. Super his equidem, hominum erat, prouisu eorum, loqui, tractare: DEI autē, cui omne cor patet, & omnis voluntas loquitur, erat iudicare. Quid ergo? Subito perfidorum vexilla & standaria ex lateribus montium inter oliueta prodeunt: Quibus visis, Princeps hoc modo intulit: *Eia, milites CHRISTI, non nos deterreat certamen multiplex pugnatorum; sed iam exerceat quo vigere debemus militis officium: vt qui actenus mundo militauimus, hodie ab affectu decertando, siue viui siue mortui, DEO militemus.* his dictis imperat *Rainaldum Masuerum* triplici cohorte præmuniri citissimè, vt intrantes per districta *Samartani* bello percutiat euidentissimè; seque asseruit vim nefandorum principum, quocunq; eat vel vbi consistat, monte vel plano, cum DEI iuuamine, accerrimè percussurū. Quid horum singula? Sicut sæpius ante disposuerat acies singulas singulis ordinibus incedere, tunc quoque imperauit; sed multo melius: Ait enim: *In nomine Domini nostri IESV CHRISTI, vt decet milites pro lege DEI tuenda, iter arripite, & cum locus percutiendi affuerit, haud obliti seruorum DEI effusi sanguinis, crebris ictibus insistendo, iniquorum superbiam prosternere, & illorum sanguinem effundere mementote.* His dictis, adorato Signo Sanctæ Crucis, eodem reuerentissimè osculato, singuli erectis vexillis ordine asignato profecti, gracilibus tibiis tubis clangentibus, in DEI nomine iter arripiunt. Interim hinc & inde de aciebus ad acies, volatiles tam telorum quàm & sagittarum, vt mos bellantiū exigit, mittuntur internuncii. Acies itaque *beati Petri* à dextris antecedens, cuius iuris est & antecedere, & primum hostes percutere, laxis abenis palpatis lanceis, impetuosè ac strenuè cohortem sibi obuiam percutere maturauit, multosque perfidorum prosternendo, penè totam dissipauit. Quo viso *Gaufridus Monachus* insigni acie comitatus, virili fretus animo, cohortem perfidorum ad minus decem milibus militum constipatam, impetiit & percussit: ita quod pene eandē, & ceteras prope existentes, in fugam & disconfecturam impulit. Nec minus, quantum ad se, acies *Guidonus Frenelli* cum suo posse, hostes inuasit & concussit: sed quia nostri instanter persistere desierunt, vt opus esset, & hi & alii plures passi sunt exterminiū. Perfidi namque, nutu Domini resumptis viribus, nostros aggredi non metuerūt: sed telis, lanceis, sagittis, plumbatis ferratis, & crebris gladiorum ictibus reinuadendo acerrimè percusserunt, vtrorumque attestante effuso sanguine. Interim cohors *Rotberti de Sancto Laudo* cum Turcopulis à sinistris antecedens, cum percutere debuisset, sinistro omine Turcopulis primo fugientibus non valens resistere, ipsorum pulsa impetu & perfidorum clamoribus, aciei Principis contra vim nefandorum equitanti, obstitit; & ab impetu fugiendi, non loris, non frenis, non funibus, sed nec vlla animi securitate reuocari potuit. Nam & quod deterius extitit, partem cohorti principis secum in dispersione depulit. Tunc quoque, vt à malo indicio peius sequeretur, turbo ab Aquilone prodiens, in medio belli campo cunctis cernentibus, hesit humi, humiq; serpendo, puluerem rapuit: qui bellantium oculos nebellari possent, infectos tenuit; & se per girum deducendo in modum dolii sulfureis ignibus concremari, quasi ad astra extulit. Quo viso, ab vniuersis sceleratorum partibus oritur clamor immensus & orribilis. Princeps tamen constanti animo in certamine perseuerans, suis vndique prostratis & occisis, nunquam retrorsum abiit, nec respexit; sed parens imperio Domini & Pontificis, paucis etiam comitatus, contra vim totius belli strenuè decertando, ense militis percussus per medium nasi cerebrotenus, in nomine Domini morti tributum persoluendo debitum, coram signo Sanctæ Crucis corpus terræ, & animā cœlo reddidit. Hac illatione facta, perempto sacerdote eandem Crucem manibus deferente, plures etiam perfidorum ambitione auri preciosorumque lapidū capti, vim virtutis DEI in Cruce latentis ignorantes, ibidem inter se datis crebris ictibus necis materia effecti, ad inferos, infernorum ignibus concremandi, non

redituri elapsi sunt. Statimque omnes vna, vt erant centum milia pugnatorum, assignati à quatuor mundi partibus, attrocissimè in nostros irruerunt. Nostri itaque nutu summi iudicis, diuina vltione subacti, vt erant septengenti milites, & tria milia peditum pugnatorum reputati: cum multis aliis qui ad conflictũ causa mercati, vel pro ambitione hostilis lucri ierant, inualescentibus iterum atque iterum perfidorum clamoribus, & hostili gladio præualẽte, quidam sauciati, quidam cæsi, & quidam diuersis illationibus obtruncati, eodem in campo citra ad exterminium deducti sunt; & quidam miserrimè captiuitatis laqueos, iusto Dei iudicio, inciderunt. *Rainaldus* etiam *Mansuerus*, dum hæc apud nos agerentur, ex sua parte viriliter bello decertans, hostium intrantium per *districta Samartani*, non minimam multitudinem prostrauit, & deuicit: ita vt pro existimatione vtrorumque bellantium, nostri victores & hostes victi reputarentur. Placuit autem Diuinæ maiestati, cui non placuit nisi quod decet & expedit, vt victi resumptis viribus victores haberentur; & nostrorum prior pompa non manu hostili sed Dei exercente potentia, haberetur vltima. Prostrati enim & deuicti, quidam ibidem hominum exuentes, & quidam fugæ impetu euadentes, eodem quo & alii plexi sunt exterminio. Contigit autem *Rainaldum Masuerum* graui vulnere afflictum, cum paucis suorum turrem intrasse *Samartani*; vt eam ob refugium sui, & aliorum euadentium obtineret; & si posset ibidem *Balduinum* Regem Hierosolimorum ad succursum Christianitatis properantem expectaret: sed debilitas turris & victus indigentia, maximè autem *Algazi* illuc aduenièns, efficiens causa extitit vt ibi remanere non posset; & se captiuum triumphãti redderet: Astutia enim præmunitus, quasi in turre se defendere posset, cautè locutus est: Ait enim triumphanti; *Me nequaquam tibi reddam, nisi te prius fide & Sacramento tuæ legis michi asseras præsentis tutela patrocinium, & euadendi subsidium*: Astuto itaque respondet astutior; *Quid ni? Dum in bello fuistis, in te & in alios agendum erat vt in hostes: Nunc autem humanitus sentiens, recolo vos esse homines: & ne mè suspectum habeas, sub obtentu meæ fidei & Sacramento beatæ legis nostræ annulum meum suscipias: vt hoc signo, finito vnius mensis termino à me libertatem recipias.* Ipse itaque qui nec vnius diei spacio se posse viuere intendebat, audito mensis termino intus tristis existens, accepto tamen annulo, quasi lætus forinsecus, se captũ reddidit. Nonnulli autem procerum, qui strenuitate & ingenio, ac generis nobilitate pollere videbantur, etiam primos ictus non sufferentes, dimisso in campo viuo Principe, dimissis parentibus & amicis, antequam belli campus & montium introitus immanitate hostium clauderetur, haud lentè profecti, vice optati portus, Antiochiã subeunt. Ante eos tamen ingressi sunt alii, more solito, *in portis primi, in bellis vltimi.* Ne autem loquendo de illis qui euaserunt, nimia digressione frui videar, de gestis in campo prius edisseram, vt egradatim enarrando partem malorum inter duo bella existentia ad id condescendã, & enarrent quomodo auctor summæ iustitiæ manu *Balduini* Hierosolimorum regis Latinorum secundi, plebem Antiochenæ dignitatis, vastitate hostili penè exterminatam, de ore leonum liberauerit; & quomodo triumphale nomen bello principali amissum, eidem plebi virtute Crucis sanctissimæ, bello regali extitit reparatum. Reuertar igitur ordini inherendo: Sequitur. Interempto Principe in campo, peremptaque non minima multitudine à quatuor mundi partibus de forinsecus, præter illos qui intus in nostros sæuiebant gladiis, adeo belli campo clauditur montium valliumque aditus * escaramis obfuscantur, quod nec vnius fugientium illibatus pertransire potuit. Nostri itaque, quotquot in campo superfuêre gladiis, spe pugnandi ad tentoria, vel fruendi cautè fuga, stupefacti deueniunt. Sed hęc iam manibus impiorũ asportata, non inueniunt, exceptis Principis & capellæ tentoriis, in quibus nefandissimi certatim auri & argenti ornamentorumque principalium cupidine capti, ensibus contendebant. Quo viso adest *Euterpius* in certamini corporis & animæ miles probatissimus: inquiens his qui ante capellam contendebant, & ictibus decertabant: *Quæ societas CHRISTI ad Belial? vos diuiditis, sed non est æqua portio*; Cum his verbis Amiraldum auro textum ante hostium capellæ lancea cordetenus perforauit. Cæterosque inuadendo, in constituto Dei termino, quem præterire non potuit, martyrio, hominem exuendo ad quietis beatitudinem feliciter transmigrauit. Hæc inter discrimina, cõuentus nostri harnesii cum totius exercitu supplectili, in quodam monte prope existente se locauit, existimans ibi posse præstolari aut aduenientium militum

subsi-

subsidium, vt aliquo modo inde carpere euadendi refugium. Quid ergo? Non multo post à campo euadentes, visis nostris in monte collocatis, vbi mors erat vicinior extimabant & quærebant viuendi solatium. Cassa namque spe decepti, hinc & inde confluentes moti adherebant inculcate: qui in momento ab impiis sic obsessus extitit, vt obsessi mallent breui morte mori, quàm illorum tela pati: iure quidem: tantus etenim erat vndique telorum ac sagittarum impetus, quod ex illorum collisione mutua, reuerberatis ictibus, etiam perfidi existentes forinsecus, acerrimè plectebantur; nostri verò multo ferociùs. Nam vt aura, breui horâ magnis cedit himbribus; & vt fenum exsicatum læditur grandinibus; sic gens nostra citò læsa cessis crebris ictibus: inde tamen pars euasit, ductu summi iudicis; & pars capta, sorte mala, addicta suppliciis, ducta fuit ad standale nefandorũ principis. Sequitur pena peccantium: Ibi etenim iuxta belli campum, captiui quingenti vel plures, à tergo retortis manibus, & vinculis ferreis astrictis pedibus cum cæteris penis strictissimè, de more canum, à collo bini & bini copulati funibus, coram magistro sceleris capitalem sententiam subire præstolantes, in giro humi versi, tenebantur. Impius autem exitiali furia inuectus, ministris cædis imperat, letali tenta captiuorum vulnera intemptari, & afflictos vulneribus grauibus virga capillis illita, foras ad decollandum extrahi; cæterosque nocturno cruciamine affectos, cædi crastinæ reseruari: impii itaque læto animo, scelerato domini sui parent imperio. Sequitur autem ex scelesti imperio effectus scelestior. Ducti etenim ad decollandum, alii & alii, non solum amputatis capitibus manibus impiorum corruunt; verùm etiam abstracta cute viui capitis, & mediotenus detruncati, diræ mortis discidium subeunt. Residui quoque illato sibi promisso cruciamine, cum contumeliis & terroribus noctem illam tenebrosam deducentes, mentibus obstant, verbis increpant mortem, sæpe vocatam & reuocatam eisdem mestis non venire. Vicissim tamen apud se reputant, præsentis vitæ meritis exigentibus id eis contigisse; fatenturque iustè & meritò deteriora sibi imminere: & hæc talia hisque similia, non ad puram sed ad correptam hominis naturam pertinere: Altera enim, valet ad miseriam; & altera, ad beatitudinem. Pressi itaque tota nocte & constructi sequenti diei orto vnà sole, sole, inquam, eisdem nocte tenebrosa tenebrosiore, iussi sunt sisti in tentoriis, quousque decernat Princeps sceleris, quid de eis animo suo sufficienter fieri valeat. Idque placuit nefando Principi: Horâ diei tertia, captiui nudi, ducenti vel trecenti, à collibus simul religati, cum gladiis & fustibus, flagellis & restibus per cãpos miliarii spacio cardonetis & vepribus insitos, ducti sunt in vineam, iuxta *Samartinum* nouiter excultam, vbi pietas humana naturali iure priuata, in furorẽ sacrilegum conuersa extitit, tiranno *Algazi* tirannidem in Christicolas ibidem exercente: & hoc modo. Æstus quippe erat non solùm captiuis vulneratis & ægrotis, verùm etiam sanis hostibus & liberis admodum intolerabilis, ita quod singuli captiuorum, pro calice aquæ frigidæ non renuissent porrigenti, etiam membra singula, vel ipsam vitam dare. Ibi quidem captiui visis botris vineæ humi inhærentibus certatim super eos proni incidentes, gipsatos etiam ore carpebant auido: pedibusque conculcatos, quorum liquor ab ore prementis quoquo modo esset elapsus, ore alterius suscipiebantur, sepiusque putantes elapsum liquorem retinere, ardore coacti linguas propriis dentibus corrodebant, & aliorum barbis alii inherentes, visa liquoris stella miserrimè sæuiebant; pluresque vrina potiti, tunc primũ sitiebant. Hoc autem minister cædis intuens, & ipsemet frigido potu indigens, à remotis partibus aquam equis vectilibus præcepit aduehi: Qua allata, priorem partem sibi suisque iussit reseruari; fæcemque luti, captiuis porrigi: Statuitque, vt bini & bini ad vtres ducerentur: & si quis accederet, non conductus, ipsum ilico priuari capite imperabat. Aqua allata in medium, vitam pro solo gustu commutare cupientes, non id respiciunt; sed plures cum pluribus per medios enses ad aquam corruunt. Ibi quidam lapidibus obruti, quidam telis perforati, & multi sunt diuersis modis detruncati. His visis, horum cruciaminibus mulcebatur impius, & quasi refectus oblatis ferculis, suæ crudelitati arridebant: Nec tamen id ei sufficit crudeliora cogitanti. Imperat enim omnes simul quotquot fuerunt, in medio campo sisti: vt cui sanguis singultim effusus, flocci pendebantur ad sufficientiam exterminii; saltem vniuersalis victima quoquo modo placuisset ad augmentationem sui gaudii. Itaque sistuntur in medio: Huius iussu parantur mille milites,

vel plures, enses nudatos manibus deferentes, vt simul datis ictibus, & hos dilacerare & profanum exilarare valeant. Paratis militibus irruere cum impetu, adest quidam Admiraldorum potentissimus, dominum cædis his verbis allocutus. *Eia, legis stella, quid deponis tam breui super his finiri tua gaudia? His peremptis, quid triumphi exteris regibus & Principibus nostræ legis præsentabis? Desine hoc modo istos morti tradere; michique, ad honorem tibi consulenti, non renuas credere. Nihil enim consulam nisi quod nostræ legi suppetit & tuo honori congruit. Laudo itaque & tuæ magnitudini consulo, vt ex his canibus ditiores, potiores, generosioresque eligi præcipias separatim: qui aut redemptione capitis euasuri; aut intus solennitatibus Mathemacis, diuersis tormentorum illationibus exterminandi, tibi reseruentur: Et qui missi Soldano cæterisque dominis & primatibus inclita preconia tui nominis & triumphum quo viges, voce viua repræsentent: & his separatis, residui tuis ensibus membratim cæsi, sentiant quid & quantum hii eorumque parentes & compatriotæ, in sanctissimam legem nostram deliquerunt.* Quod consilium sceleris, scelerato placuit, & sic fieri præcepit. Electi igitur separantur ad tormentum; Residui in campo ad præsens exterminium. Ait enim nequissimus. *Eia milites, legis eximiæ tutores & auctores, adest canum victima vestris ensibus præparata.* Exclamauitque, *Ehoe, Ehohe; promptè ac strenuè in eos irruite.* Impii itaque, cum vno impetu feriunt gladiis necis materiei deputatos: Nec cædere desinunt, quousque captiuorum partium partes integras non inueniunt: ibique in effuso sanguine prouoluti, vt sus in volutabro luti, nec dum cæde virorum satiati, flexis genibus potentiæ iudicis supplicant, exorantes vt simili cæde electos ipsius iussu, exterminare valeant. Noluit autem diuina maiestas vt per omnia præualeret ipsius crudelitatis immanitas: Præcepit igitur electos tradi suo filio, qui eos tormenta inferendo in captiuitatem Halapiæ perduxisset. Nec caruit affectu scelerati patris imperium. Electos enim captiuis recepit, eosque in prima nocte lapidibus & spinis cardonibusque his immixtis hospites tradidit. His quoque, pro cibo scilicet, & pro potu duros ictus contulit; pro lecto, in pedibus & in collis laqueos astrictos intulit. Heu, nox illa inter infernales deterior extitit computata: sequenti verò die *Halapiam* ducti sunt ad patibulum: vbi crebris ictibus & diuersis tormentorum generibus, passi sunt quidam exterminium; & quidam, propiciante DEO, redempti sunt, sicut in fine narrationis regalis belli edisseram: & est ratio: Contigit enim ex regalibus plures, sorte miserrima cum his admisceri, de quibus prouisu & auditu rara discutiam. Sed ne inceptæ narrationis ordinem præteream, ad id quod vicinius *Alegazi* post bellum egit, narraturus ipsius tirannidem condescendam. Viso esse *Cerepi* cum exercitu *Artensium* profectus est: Vbi turrem episcopalem facto placido sibi subiugauit, hoc modo: quod episcopum cum omnibus suis tam clericis quàm & aliis, liberum, absolutum, & quietum Antiochiam adire permitteret. Quod in parte compleuit, & in parte promisso contrarius extitit. Quidquid enim auri & argenti, ornamentorumque clericos deferre comperiit, viceconductorum missis raptoribus totum abstulit: Sacerdotalia vero indumenta, vt his nequitiam suam tegere potuisset, palam reddidit; & post illos abeuntes ablata remisit: ibique ante Artesium fixis tentoriis perhendinare disposuit, vt prius capto Artesio, inde profectus Antiochiam expugnaret: Placuit autem diuinæ dispositioni, vt ibi detineretur verbis cuiusdam hominis, nomine *Ioseph*, viri prudentissimi: qui, cùm ipse *Algazi* quæreret castrum sibi reddi, Ioseph astutia præmunitus, non repugnãdo, sed quasi assentiendo, hoc modo respondit. *Nouimus quia tuis ensibus & tuo dominio subiacet, quicquid in hoc principatu extra Antiochiam continetur. Ipsam itaque si adquisieris, cũ ea & hoc, & cætera castra in momento erunt tibi subdita; & ne credas te verbis meis illudi, interim quendam tuorum Sahenas michi attribuas, qui vice tui mecum res tuas custodiat, & locum tanti domini possideat: te ipsum etenim si intus receperim, procul dubio hoc audito filius meus Antiochiæ existens morte turpissima perimetur; & ego senex & plenus dierum, si hoc egero, pro nequissimo proditore, quod absit, reputabor: & decentius est, vt me innoxium quàm reum habeas.* His verbis deceptus castrum intactum dimisit: & ibidem *Sahenas* quendã posuit: ipse verò potationibus intentus, & nutu DEI oblitus Antiochiæ, per partes exteras & propinquas sæpius milia militum transmittebat: Qui de die in diem, prædis tam hominum quàm aliorum refecti, ad ipsum reuertebantur honerati. Interim super malis & infortuniis quæ ex proximo facta, & è proximo amissioni ciuitatis Antiochiæ imminere cernebantur, quiquid curæ, laboris, timoris, metus, vel damni Christianitati contingere poterat, iam destituto militari officio, & iam penè

toto

toto amisso Francorum ciuium auxilio, ea vice in clerum necessario totum redactum extitit: Ita, inquam, vt multo acrius timerent interiorum hostium proditione falli, quàm vi exterorum vllo modo intrinsecus posse comprimi. Nec id mirum: Gens etenim Antiochia, vi & prauo ingenio gentis nostræ, priuata suis bonis & addicta prauæ consuetudini, sæpius mœrore concussa, si, quod est vicissitudo iustitiæ, malum pro malo reddere voluisset, eo temporis interuallo nostros proditione, vel alio modo, admodum grauare potuisset. *Patriarcha* verò super his & aliis prouidè agens, vocatis ad se Francis, Dei virtute corroboratur, suiq; cleri munimine frugi septus, cum eis super hoc decernit, vt gens, si velit, proditione agere nequeat; & vt ipse custodiam ciuitatis totius sibi & clero cum Francis tantummodo assumat: statuitque vt vbicunque & vndecunque sint in ciuitate diuersarum nationum populi, exceptis Francis, omnes inermes existant; & nunquam à domibus suis nocte sine lumine egredi præsumant. Idque actum est, vt nullo modo proditionis ingenio infecti viderentur; & vt nullatenus etiam suspecti haberi potuissent. Statuit vt vbi totius ciuitatis inferior patebat debilitas, ibi tentoria sua protectioni Christianitatis necessaria ponerentur: & vt singulæ turres quotquot essent, monachis ac clericis mixtim cum laicis, pro posse & quantitate Christicolarũ, eminus munirentur. Huius patris & doctoris prudẽtissimi omnes vnà diligenter parent imperio. Munitis itaque turribus, intrinseci & extrinseci adhibentur custodes cum custodibus. Idemq; Patriarcha magis precibus quàm armis pugnaturus, pro salute ac defensione Christiani populi incessanter Deo supplicabat medullitus. Nec tamen desiit, horis competentibus, nocte ac die cum armato suo clero & militibus, more pugnatorum, portas, mœnia, & turres, murosque circumcirca, & ipsorum custodes vicissim visitare, consolari, & incitare vt vigilanti animo Christianæ protectionis curam adhiberent, & incepto bono nulla hostili perturbatione desisterent. Quid singula? Clerus cum cæteris fidelibus prouidè & strenuè, intus & extra, militaris officii vicefunctus, cum Dei virtute, ciuitatem ab hostibus intactam Balduino regi diu optato protegendam reseruauit. Inter hæc discrimina sicut certis internunciis didicimus, auribus *Algazi* insonuit regem *Balduinum*, *Pontiumque* Comitem Tripolitanum, cum eo, ad Antiochiam citis gressibus festinare. Vnde ilico statuit contra eos decem milia militum transmittere; & post illos totidem vel plures aut lentè subsequi imperauit. Factaque electione quos transmittat, & quos secum retineat, euntibus iniunxit regis aduentui sollicitè insidiari; & quibuscunque modis possent Christianitatis inuigilare exterminiis; Moti itaq; impii, iussu sui domini de more solito ordinatis aciebus, versus *Laodiciam* & ad montana *montis Palerii*, quo & prædari, & regis equitatis insidiari valeant, nocte profecti sunt. Ad quas partes cùm deuenissent, diuisi sunt factis tribus partis: vt quidam tendant regi obuiam; & quidam prædis capiendis insistant; cæteri verò *ad portum Sancti Simeonis* supra mare iter dirigant. Profectis contra regem, ipse idem ad montem *Hingronis* ex inprouiso obuiat. Hos itaque strenuè inuadendo, prosternit; & per abruta montium ita dissipat, vt nec socius socium, nec par parem sibi profuturum inueniat: Quo peracto rex ante latorum castrametari iubet, & inde mane profectus, se ipsum præcessurum, vt primum hostes inueniat, disponere curauit; Comitemq; cum *Prouincialibus*, retrogradè custoditurum, subsequi imperauit: vt & ipse, si fortè hostes viderit, regi cito nuncio id insinuet: & eos percutere non renuat. Sicq; his ordine incedentibus, contigit Prouinciales vidisse partem hostium ante se prædam maximam effugantium, quos citissimè ac viriliter percutere non differunt: ita quòd ipsam prædam ab eis excutiunt. Sorte ergo miserrima perfidi resumptis viribus, Prouinciales inuadendo ad hoc perducunt, quod ad regem illa die reuerti nequeunt: Quibusdam etenim peremptis, & quibusdam per montana dissipatis, cæteri vagando incedentes, iam nocte apud *Casam bellam* regem hospitatum inueniunt. Huic sicut eis contigerat referunt, Ibi quidem rex hostium certa inuenit indicia. Castra etenim quatuor milium militum patebant recentia mortuis hominibus & membris animalium, quæ comederat adhuc turpiter infecta: Rex autem his auditis, estimans eos posse assequi, vt ille, qui compatiebantur præteritis, præsentibus interemptis, & cuius iuris erat tueri patriam, valde conqueritur, cùm ignoret quò certius eos sequi potuis-

ſet: ſecum tamen reputat vtilius Antiochiam adire, cauſa gemina; videlicet, vt & deſolatos Antiochiæ conſolari; & ibi auditis rumoribus ſumpto cum Patriarcha conſilio, hoſtes ſequi valeat. Interim tria milia vel plures nocte ad *portum Sancti Simeonis* profecti, aurora apparente ſubito ſoporatos percuſſerunt gladio; cæteri verò euaſerunt nauigio. Impii autem, hominum & aliarum rerum prædam colligentes, per abrupta montium elapſi, moto iam ſole horarum duarum ſpacio, non longè ab Antiochia erectis vexillis apparuerunt: vnde viſis hoſtibus, ſicuti mos hominum exigit, circum circa clamor immenſus oritur. Quocirca clerus & milites, qui de bello Antiochia venerant, & ciues, & quotquot fuerant, ſumptis armis quaſi pugnaturi exeũt, & ſtatim quoſdã ex his in hoſtes dirigunt ſcrutaturos quanta fuerit pars & vis illorum hoſtium. Contigit autem ex illis miſſis, duos in campis perimi; & cæteros impetu hoſtiũ impulſos, celeriter regredi. Quo viſo noſtri non longè ab vrbe præſtolantes, viſa inermi plebe fugiente quæ cum ipſis ierat, cœperunt moueri & titillare. Nec mora, hoſtes qui ſequebantur primos, non retentis loris, ſed preſſis equis calcaribus, ſimul in noſtros irruunt: ita quod quoſdam etiam loricatos in flumine mergi faciunt; cæteroſq; mixtim percutiendo, vſque ſuper pontem inſequi non deſiſtant. Ex quo impetu XXX. & VII. ex noſtris perempti ſunt. Noſtri tamen in ponte reſiſtentes, dimiſſis equis & extractis enſibus, pedetentim vires reſumendo, hoſtes eliminant. Eliminati itaq; ac cæteris prædis honerati ſimul incedentes, vltra *Corbanã* inter duas aquas pauliſper accubuerũt; Nec multò poſt adeſt *Balduinus* rex memoratus, omni populo Chriſtiano expectatione magnus, aduentu maior, protectione maximus. Qui cùm intellexiſſet perfidorum tyrannidem in noſtros, infra cutem & carnem, ac medullitus exarſiſſe, nec ipſos alio retentos milite niſi maris vnda deiſcente, tactus dolore nimio, vrbem intrare feſtinauit: non vt quieſceret, ſed vt primum regnum DEI quæreret; & ipſe, pro patria pugnaturus, in Eccleſia beati Petri, vt decebat regem, deuotiſſimè DEO ſupplicaret: quatenus inde liberè, & abſoluto Eccleſiaſtico conſilio roboratus, iter ſequenti perfidos tutius aſſumere potuiſſet. Nec id diſtulit, ſed facta oratione & vegetatus Patriarchali conſilio, motus etiam ardore duplici: intrinſecus, animi anelantis ad vindictam; & extrinſecus, militaris officii incitantis ad militiam: præmiſſis ſpeculatoribus, ad inſequendum citis greſſibus & ordinatis aciebus iter arripuit. Qui cùm nunciorum relatu perſenſiſſet, eos eſſe remotos, & nuſquam certo loco pauſantes, ſed citius ſolito, quaſi timore ſubacti equitantes, ſuoſq; ex itinere fatigatos conſpexiſſet, laude cleri totiuſq; ordinis ſenatorum, conſiderata ratione, Antiochiam reuerſus eſt: Vbi, DEO vocante, & ipſius dono promotus, Principatus dignitatem adeptus eſt, iure quidem. Huius etenim manu, diuina prouidentia, ciues mœnibus, & vrbem ciuibus, quibus deſtituta ſorte miſerrima fuerat, reddere curauit. Euentilata itaq; cauſa pro imminenti negocio neceſſaria, cum hoſtes ſint copioſi fortes, ſintq; potentes in malitia, Patriarcha & ordo clericalis, cuius iuris eſt bona monere, facere, & docere, vi interioris hominis ſuffulti, inquiunt perfidos & incredulos ex facili poſſe flecti & proſterni, etiam paucorum Chriſticolarum manibus, ſi vera iuſtitia cum eis comitante, legitimè pugnauerint: & vt hoc fiat, rex & cæteri, mores corrigere horum conſilio, & aliis bonis inuigilare ſatagunt. Statuto itaq; conſilio, in curia beati Petri ratione perneceſſariâ decretũ eſt, vt Rex, cui æquus & ſummus arbiter ferè omne regnum Orientalium Chriſticolarum ſubdiderat, pro affectu iuſtitiæ & pro cõmuni vtilitate *filio Boemundi*, cuius iuris erat, principatum Antiochiæ cum filia ſua traderet, ſi etiam ducturus, & terram, principatus, ipſius conſilio & auxilio protecturus adueniret. Hoc etiam conſiderato moderamine iuſtitiæ, decretum eſt: vt illi qui in terra aliena, ex dono dominorum, multiſque contumeliis & terroribus, effuſione etiam ſanguinis ſui & parentum ſuorum, in defenſione Chriſtianitatis terras & honores adquiſierunt, nulla mutatione Chriſtianæ dominationis habita & poſſeſſa amitterent, ſed iure hereditario poſſiderent: Idque verbis & manu regia ſancitũ & confirmatũ extitit. His peractis, Rex Antiochiæ exiſtens de remotis partibus, & proximis, & vndecumq; poteſt, nomine belli gentem citiſſimè congregat; ſeque ſuoſque armis bellicis, cæteroque bellico apparatu, vt decebat regem, munire ſatagit. Hoc audito *Algazi* dimiſſo intacto caſtro *Artheſii* & *Emine*, ad obſidendum *Cerepum* profectus eſt. Audierat namque, fama multo-

multorum enarrante, *Alanum* illius castri Dominum, cum suis militibus, Edessanos etiam milites ac de aliis castris ferè omnes, iussu regio Antiochiam aduenire, vt inde promoti, ipsum ibi vel alibi existentẽ, bello percutiant. Nec affectu caruit, super hoc & super aliis, quod rex cæli & terræ fieri voluit. *Algazi* verò cũ suorũ assultu castrum capere nequeat, ex diuersis partibus facto specu subterraneo infodientes mittit homines, igniferosque parat currus siccis lignis insitos, vt cum ad turres peruenerint sub podiatæ postibus eisdem immissis ignibus corruant. Præter hæc de die in diem ter vel quater petrariis diuersorumque ingeniorum instrumentis, cum assultu armatorum ordine triplici inuadentium, immissis sagittis cum immanitate telorum, & turres propugnaculis priuabant, & defessores sæuis ictibus prosternabant. Tandẽ oppidani, partim his territi, & partim subterraneo igne turribus immisso coacti, mallentes adhuc mundo viuere, quàm in castro diuturno timore effici, vel martirio coronari, infelix, & pudendo facto placito, vt securi viui possent euadere, sumpta perfidorum fiducia, castrum reddidêre: & inde flebiles & pudibundi ad regem iter extorsêre. Perfidi vero ibidem missis custodibus, & aliis munitioni castri necessariis, ad obsidendum *Sardonas* profecti sunt. Interim rex æstimans nefarios apud *Cerepum* posse inueniri, paratis omnibus, quę ea vice in hominibus aliis belli necessariis habere poterat, in spiritu humilitatis, & in animo cõtrito, laneo indutus habitu, nudisq; incedens pedibus in beatorum intercessorum Ecclesiis, cunctipotentem exorare, eiq; medullitus supplicare maturauit: vt cuius nutu susceperat regni gubernacula, ipso inchoante & peragente, ad honorem & laudem sui nominis, tyrannos & impugnatores Christianitatis, ab elatione præsumptuosa, & à suis viribus, quibus se triumphare putabant, nihil triumphi vel inane laudis sibi vsurpando, sed totum DEO comittendo, virtute Sanctæ Crucis, deponere & prosternere potuisset. Tandem congregato totius ciuitatis clero & populo in *Ecclesia beati Petri*, Patriarcha, celebrato diuino officio, vt decet patrem filios suos ituros ad bellum, & domi in DEI seruitio remansuros, præceptis Dominicis instruxit, monuit, & armauit, cœlitusq; benedictione signauit. Sumptis processionis mysteriis, omnes vnà inclinatis capitibus ad altare, cum sacrarũ reliquiarum feretris & signis, præcedente Cruce Domini, ordine cleri Ecclesiastica institutione decorato, omniq; populo subsequente, cum humanitate & mansuetudine letaniis & aliis precibus DEO supplicantibus, ituri ad bellum & domi mansuri singulis laneis induti, & nudis pedibus profecti, extra ciuitatem ad diuisionis metam deuotè perueniũt. Ibi iterum Patriarcha sacram Crucẽ sacratis assumens manibus, iterum virtute ipsius omnes signauit, Dominoq; medullitus hoc modo commendauit: *Qui nos precioso sui sanguinis redemit, ipse sit clemens & propicius dux itineris, & prouisor vtilitatis, vt & euntes & remanentes à peccatis absoluti, liberè & absolutè eidem famulari sic valeatis, quatenus eius dono consolationis & victoria triumpho potiti, in ipso & per ipsum gaudeatis.* His dictis, hinc & inde fusis lacrimis, præcedente signo sanctæ Crucis, Rex ad bellum, clerus ad Ecclesiam, populus in sua remeauit: exorantes & deprecantes, vt auctor summæ iustitiæ, qui ab initio bella conterit, ab impetu populi sui suo nomini laudem tribuens, conterat aduersarios. Eodem vero die & sequenti nocte, Regi equitanti ad *Cerepum* adsunt illi obuiam, qui cogente forte miserrima hostibus castrum dimiserant. Quibus visis & auditis, Rex interno mœrore concussus, stupet & contristatur. Intuebatur enim ipso eodem attestante, ex redditione castri Christicolis præsentibus & futuris, duo dampnosa imminere contraria: alterum, ad tempus, DEO annuente, recuperabile; & alterum nunquam recuperabile: recuperabile, castri damnum; irrecuperabile, redditionis opprobrium. His itaq; accensus animosius, sumpto cito consilio, ad *Rubeam* iter dirigit: vt inde equitando per *Hap*, ad montem nomine *Daniz*, castrametari valeat. Ibi enim sperabat, se posse auditu vel visu certa hostium indicia percipere. Nec affectu caruit, quod prætemptabat habitu sui animi: Ipso etenim die quo in monte fixis castris accubuit, hostes non longè esse remotos, certis indiciis comperuit. Relatu namque audientium & videntium perfidos *Sardonas* obsedisse lucidè intellexit; & quod eodem die, vel mane, ex ipsis quosdam videret, certo nuncio didicit. Contigit namq; in crastino summo mane leuiores habilioresq; militiæ sparsim præludendo circumquaq; emissis sagittis nostros impetere; Sicq; diem deducentes bini

& bini, pauci cum paucis, plures cum pluribus, hinc & inde, cauda & capite, moliebantur, partem nostri exercitus conturbare, vel quoquo modo impellere. Rex autem vigore virilis prudentiæ fretus, cùm inspexisset eos non more pugnatorum se habere, nec ordinatis aciebus incedere, hortatur suos, imperatque omnibus pro castris suis prudenter existere; cõstantiq; animo pati, & inspicere quousq; loco cõgregatos, vel simul incedentes posset eos comprehendere. Ipsi verò dolosa calliditate pleni, in sero etiã vitabant simul hospitari: sed in noctis crepusculo circa exercitum hospitati sparsim, tenentes equos manibus in singulis, ea nocte fuit idem seruus & dominus. Interim cum *Algazi* petisset castrum *Sardonas* sibi reddi minis, & blanditiis, terroribus, pollicitis, nec habere potuisset, assultu & ingenio priori simili, impetuosè bis vel ter in die, nocte etiam castrum aggredi nõ desistit: Vbi autem deficientibus herbis & segetis, aquis etiam hominum & equorum victui necessariis, sub specie aquirendæ munitionis & stipendii, perfidi gregatim Turchomagnorum & Arabum factis milibus, per diuersas partes quibus incedebant de more luporum rapacium, perfidis inherendo & deuorando secumq; abducendo ex rapto quicquid poterant repatriare satagebant: Ipse etiam Rex Arabum, nomine *Debeis*, *Bocardusq;* Princeps suæ gentis nominatissimus, & plures principũ, qui cum *Algazi* in cõflictu extiterant, post primos recedentes simili modo profecti sunt. Quo viso, Algazi antequã Rex adueniat ad capiendum castrũ insistit suis viribus: magis autem astutia fallenti oppidanos fallere nititur. Eisdẽ etenim spopondit fide & sacramento suæ legis, si municionem suæ dominationi subderent, eos sanos & intactos, suo deductu salubri, ad metam tutæ euasionis prouehi, rebus omnibus saluis & intactis. His auditis, partim coacti vulneribus ex inertia corporis priuati viribus, sumptà Principis quasi fiducià, petitioni nefandissimæ hoc pacto assensère: omissoq; oppido, iussu profani principis, pro ducibus conductoriis se ipsos manibus carnificum ignoranter tradidère. Lætus itaq;, læto animo oppidum suscepit. Multo verò lætiori, imperat manibus suorũ abeuntes Christicolas seuissimæ morti tradi. Quid horũ singula? penè oẽs vno mométo facti sunt necis præda. Nondum autẽ ad aures Regis id peruenerat. Eâ verò nocte, quà apud *Daniz* castrametatus est, relatu cuiusdam curati *Rotberti Fulchoii* sic accidisse intellexit. Nec tunc mirandum fuit, si Rex, qui solus post Dominum, dominus & defensor Christianitatis extitit, ea vice iterũ detrimento & dedecori Christicolarum condoluit: cõsolatus tamen virtute sanctæ Crucis; se in mane pugnaturum contra hostes præparauit viriliter. *Algazi* verò iam sciens regem apud Daniz immorari, relatu illorũ, qui circa exercitũ nostrum præludentes extiterant, munito Sardonas, ipse & *Dodechinus* cum omni exercitu suo in sero, militibus illis quos ante præmiserant, circa nostros exultantib. & insidiantibus iuncti sunt, vt mane subito soporatos inuadere potuissent: id namq; sæpè multis profuit. Rex autẽ somno lentus sed prouisor vtilitatis; & munitus signo venerabili, quo & reges regnans, & hostes vincuntur, ipso etiam die quo priores venerant, prouidè, vt ille, qui sæpius hostium esse & bella expertus fuerit, cum archiepiscopo *Cæsariensi* & aliis veræ fidei cultoribus, disposuit nocte tentoria sua collegi, milites parari, & omnia bellatoribus, necessaria sic decerni, quod si hostes subiti in eos irruerent, nihil pigrum, nihilq; inordinatũ inueniant; sed in datis ictibus, & prostratis hostibus Christianos DEI virtute & eius signo vigere comperiant: sin autem, vt eos gregatim posset comprehendere, disposuit se cum toto exercitu ordinatis aciebus die terris illabente, versus *Hap* equitare; Eo etenim modo æstimabat bellum, & fuit ineuitabile. Mane itaq; præmisso signo salutifero, nouẽ aciebus, iussu regio, dispositis, DEO & virtute sanctæ Crucis Christicoli comendati, more bellatorum passim iter arripiunt, hoc ordine incedentes: Tribus aciebus ante positis, manus pedestris vt hos protegat & ab his protegatur, retro sistitur: Virtus verò regia harũ & aliarum protectione parata, incessit ordine omnibus necessario: acie Comitis Tripolitani militis strenuissimi à dextris posita; aciebus Baronum à sinistris; & post, iussu Regis quibusq; suo loco positis. Hostes verò in diei crepusculo circumquaq; positi timpanorum ac buccinarum emittunt strepitũ, cum strepitibus clamores, cum clamoribus latratus, cum latratibus audaciã. Et quia his ab incepto gressu Christicolas remouere, & in dispersionem æstimabãt compellere, duplicatis clamoribus insistunt vehementiùs, hinc & inde sæpius sagitarum & telorum immissis sæuis ictibus.

bus: Qui cũ hoc modo quod moliebantur efficere nequiuissent, & nostros audacter incedere & viriliter resistere persentissent, ex arrogãtia multitudinis pugnatorũ audaciam assumẽtes,ambiciosi manũ pedestrem prosternere, quã grauius refrenabantur; cùm hanc pręcedentib.aciebus,& acies hac protegi viderint,vi maximâ accensi, animosius post ictus illatos, lanceis & sagittis, arcubus immissis brachiis, exemptis ensib.nostros percutiunt:ita q; iam pluribus dissipatis,ipsam etiã Comitis aciẽ splendidissimã in regali acie mergi faciunt: Ibi quidẽ apparuit,quia in Comite natura militiæ nihil exaruit: sparsis etiã suis & penitus effugatis,sparsisq; trib.acieb. ipse solus vel cũ paucis militariè agẽdo vicissim datis & vicissim susceptis ictib. hostib.resistebat;& se cõstãti animo cũ Cruce Domini & Rege mori vel viuere applicuit.Interim præfatis aciebus effugatis,maior pars nostræ manus pedestris,permissione Domini,cõcussa,hostiũ gladio corruit. Statimq;,à dextris & à sinistris,à cauda & à capite,hostes graui impetu nostros percutiunt. In hoc cõflictu *Archiepiscopus Cæsariensis* vir vitę venerabilis,nomine *Euzomerus*,non loricâ,sed sacerdotali superpellico indutus, Crucẽ Dñi venerabilib. gestabat manibus: cuius protectione ipse etiã sagitta percussus,multis attestantib. permansit illæsus, solâ guttâ sanguinis illi in testimonio eminẽte.Ibiq;Regis equus in collo extitit vulneratus.Quod cũ Archiepiscopus cõperisset, & perfidos nostros inualescere persensisset, in eos versâ Cruce Dñi apertissimè inquit: *huius virtute sacratissima anathematizati sitis, nefandissimi; & diuinâ vltione in dispersionẽ effugati,citissimè pereatis.*Rex itaq; virili audacia fretus,quâ parte hostiũ turmas vi pugnatorũ in nostros magis vigere cõperuit,illic exclamãdo S. Crucis protectionem & auxiliũ, velocissimè irruit; perfidos prostrauit, & in dispersionẽ impulit: Ita,inquã,quod vicissim anteriores, & vicissim posteriores percutiẽdo effugauit.Sicq; actũ est vt in illo bello,diuina agẽte prouidẽtia, vt ex vtraq; parte,& victi & victores haberentur: sed dissimiliter.Nostri etenim victi ad *Hap*;ad Antiochiã & etiã remotiùs ad Tripolim fugâ euadentes,nostros ad exterminiũ deductos nunciauerunt: Aliunde etiã Turci cum impetu quorundã nostrorũ ad Alapiam effugati, *Algazi* & *Dodechinã* cum omni Turcomagnorũ exercitu ad interitũ deductos asseruerunt. Auctor verò & inspector summæ iustitiæ id Regi Balduino, per virtutẽ S.Crucis & vitam ipsius exigente cõtulit,quod & hostes effugauit,& cũ triumpho diuinæ victoriæ, belli campũ liberè & absolutè cũ paucis etiam obtinuit. Contigit autẽ partes hostiũ partibus nostrorũ ab impetu reuertentib.fessis,& equis eorũ deficientib.cum agasone,quoddã vexillorũ regi deferẽte, separatim obuiasse. Quod cùm perfidi sorte sinistrâ defatigatos cõspexissent, immissis sagittis equos ex facili prostrauerunt, & milites vi telorũ coactos quosdã morti tradidêre,& quosdã captiuitatis laqueis astrictos,Rege nesciente *Halapiam* perduxerunt.Rex verò campum obtinens, audito nuncio quosdam ad *Hap* effugisse, & ibi permanere, pro illis bis & ter enũciata victoria mittere festinauit.Qui licet certo signo & certis indiciis Regẽ cũ victorię triumpho campũ obtinere persensissent,ad ipsum tamẽ,partim timore coacti, & partim verecundiâ pressi, accedere verebantur: nec tamen reuerti desinunt,ne penitus defecisse teneantur.Rex itaq;,penuriâ victus potusq; coactus, serò profectus ad *Hap*,mane in campũ reuertitur,vulneratos campi & defunctos,q decebat,vtrosq; perduci imperauit:& circũquaq;, si quid belli residui remansisset, ipsemet equitans spectatũ,strenuos trãsmittere curauit: in campo etiã tã diu remãsit, quòd certis nunciis & certis indiciis perfidos deuictos lucidè intellexit. In illo conflictu,vt putabatur, ex nostris quingenti vel septingẽti pedites, & centũ milites perẽpti sunt: de Turcis verò,vt ipsimet fatebãtur, qui euaserunt,duo vel tria millia Christicolarũ gladio corruerunt. Id victoriæ,in vigilia festiuitatis de assumptione beatæ Mariæ Virginis,virtus S.Crucis obtinuit. Gauisus itaq; Rex memoratus,anulũ sui digiti Patriarchæ suæq; sorori principissæ bene notũ, fideli internuncio ad Antiochiã deferendũ cõmendauit, vt hoc signo victoriam S. Crucis nunciaret, & Regem belli campũ obtinere assereret. Nuncius itaq; haud lentè profectus, omni populo Antiochiæ in mœrore cõstituto hæc nunciãs, in signũ Christianæ victoriæ ex parte Regis Patriarchæ anulũ præsentauit.Quid ergo? DEO altissimo omnis vna resumptis viribus, moribus & vita emẽdati,retulerunt gratiarũ actiones, in Ecclesia sua læti. Post hæc autẽ ex diuina potentia viuificæ Crucis, recuperato triumpho Christianitatis Rex Antiochiam rediens,extra ciuitatẽ,vt decebat,remotius solito,

ab omni populo ac clero cum hymnis & cãticis spiritualibus victoriosè suscipitur, ductuq; processionis salutiferæ, ad Ecclesiã beati Petri, vnde iter & initiũ bonæ expeditionis assumpserat, hilaris & lætus reducitur, ad laudẽ & gloriã summi Regis & summi Domini; *cui nemo aliunde placere potest, nisi ex eo quod ipse donauerit*, qui viuit & regnat DEVS in secula seculorum, Amen. Nunc autẽ quædam illorũ quæ Christicolarũ captiuorũ exterminio discutiẽda prælibaui, pro visu & auditu seriatim edisserã. Eo namq; die quo *Dodechinus* rex Damasci & *Algazi* Turcomagnorũ princeps virtute S. Crucis & manu Regia deuicti fuerũt, & in dispersione effugati, nunciatũ est filio Algazi, ea vice oppidano Alapiæ existenti, ipsos primates cum maiori parte illorũ exercitus Christianorũ gladio corruisse: quo audito potẽtiores Alapiæ quidã antea manu & iussu nefandi principis redempti, & quidã à domibus suis & aliis honoribus priuati, eisdẽ Turcomãnis atributis, sub specie publici luctus & clamoris, intrinsecus gauisi, moliti sunt euasis fugientibus diuersis modis exterminii impedimentũ inferre. Astutè etenim milites alios raptores, post disconfectos dirigũt, qui fugitiuos expoliãdo cædant, & vice dispendiorũ Halapensibus illatorũ, irâ vindice ipsos perdant. Sicq; actũ est, quòd extra ciuitatẽ fugientes per diuersas partes, diuersis exactionibus plectuntur, & infra à quibusdã veris, & à quibusdã fictis lacrimis cũ immẽsis clamoribus, pro perẽptis lugubres luctus deducũtur: ita quòd ipsa ciuitas in superficie & fundamentis murorũ ac turriũ ædificiorumq; diuersorũ non secus intonat, ac si tota fulgorib. & tonitruis subuerti debeat. Idq; actũ extitit, more illorũ exigente, cũ enim vincantur facto edicto nuntiant se vicisse; & simulatis triũphi gaudiis timpanistris, tibiis, tubisq; clangẽtib. mẽtes desolatorũ, ne desperent, his instrumẽtis ad gaudia excitant. Ea verò vice iocundius solito & animosius talib. insistebãt vt captiui Christicolæ, qui tũc Alapię diuersis tormẽtorũ generibus astricti tenebãtur, hoc audito magis magisq; animo cruciati quoquo modo decredidissent: ipsi verò armis fidei præmuniti, licet cruciamine cordis & multis iniuriis affecti haberẽtur, pro eo ꝙ relatu perfidorũ audierãt regẽ suosq; bello cecidisse, nũquã tamẽ à cultu veræ fidei defecerũt, sed multò ardẽtius solito pro salute Christianæ militiæ, & pro se ipsis DEO medullitus vigiliis & orationib. supplicabãt. Cõtigit autẽ eos audisse, se furtiuo relatu quorũdã fideliũ, & etiã infideliũ, gaudia & diuersos plausus quę publicè agebãtur, ex re, mœrore & luctu pręmaximo plena extitisse, super nefandorũ exterminio, & Christianorũ victoria, quæ patebat virtute S. Crucis insignata, & præsentia Regis *Balduini* belli campũ obtinẽtis. Audierũt etiã *Dodechinũ* cũ *Algazi* ad exterminiũ deuenisse. Quid ergò? Quicquid amaritudinis ac doloris antea passi fuerãt, hoc audito totũ in dulce conuersũ reputant; eiq; à quo bona cũcta ꝓcedũt, deuotè ac puri cordis affectib. supplicare nõ cessant. Hoc gaudio refecti die deducẽtes & ad noctis partẽ tertiã vel mediã exhilarati, certæ spei victoriæ cõgaudentes, ex insperato audiũt è diuersis partib. hominũ clamores priorib. dissimiles, gaudia cęteris altiora, instrumẽta, timpanistria, ferociùs ante tactis sonitus ac tumultus emitentia. Mirantur itaq; captiui & admirantur, quid noui horũ mutatio insinuet, & quid insolitũ populus totius ciuitatis circũquaq; accẽsis luminarib. cũ altis clamoribus prędicet. Cõtigerat autẽ *Dodechinũ* & *Algazi* à bello in partes *Berriæ* fugatos, inermes & defatigatos, cũ paucis Alapiã remeasse; & inde præfata laudum præconia intus & extra inter Alapenses admiratiuè excreuisse. Tunc iterũ, ꝙ captiuis gratũ fuerat & dulce, hoc intellecto sorte miserrima cessit in contraria: summo etenim mane dũ vacarent orationib. sceleratorũ principũ adsunt internuncii, & cũ ipsis turba prædictorũ nõ minima, afferentes septẽ militũ capita, cũ nudatis ensibus ferratũ impetuosè carceris pulsantes & impellentes hostiũ, de more solito quo captiuos de die in diẽ ad decollandũ extrahere consueuerant; intrantq; carcerẽ vsi his vocibus. *Ex parte victoris Algazi nunciũ vobis afferimus, Regẽ vestrũ residuũq; Christiani popelli, ipsius gladio in bello corruisse*: & oblatis capitibus, captiuis inquiũt: *hæc fercula vt sint vobis in escã, huc dirigit ipsa legis stella*. Nec multo post ipsius vestri regis viso capite & vexillo, equidẽ sentietis quæ & quanta sit virtus eximiæ nostræ legis, cui amodo cõtradicere nõ habetis. Sic facti rei seriẽ occultãtes quasi lęti ad dominos extra portã in tentoriis accubantes, illorũ dedecus & detrimentũ vini potationibus reuelantes, nuncii reuertũtur. Captiui autẽ ad parietis rimulã, vbi relatione fideliũ acta sceleratorũ principum sæpius intendebant, tunc quoq; seriò intellexerũt vtriq; parti dispendia contigisse præmaxima: ita, inquã, ꝙ prophani, foris simulato gaudio, pro

amissione triumphi intus cruciabātur animo. Christiani verò recuperato triũpho, in Christo certa & perfecta gaudebāt victoria. Quinto verò die, *Rotbertus Fulcoides*, manib. impiorũ abstractus & dilaniatus, Alapiæ Algazi præsentatur, vnde geminata lætitia & inauditis laudũ præconiis, omnes vnà plaudētes manibus, ad ipsum quasi ad monstrũ confluunt: nō vt à pœnis redimant: sed vt hunc admirādo illudere, illudendo cruciare, & cruciando membratim valeant discerpere: & hoc sæuo vindictæ genere, dolorē suum ab ipso eisdē ex longo tempore illatum gaudeāt minuere. Domino verò prohibēte nō audent eũ tangere; Quid ergo super hoc? Cùm populus id efficere nequeat in se ipsũ & capillorũ & barbarũ euellationē retorquere non cessat. Placuit autē Principi nefario, vt hũc Doldechino, exquisitori & inuētori diuersorũ tormētorũ, ad puniendũ dirigat. Mittitur itaq; & à collo & à manib. vinculis ferreis strictissimè religatus. Quo viso Doldechinus vice gaudii prætēdit os rictu ferino dilatatũ. Miratur itaq; toruo lumine ipsum militē, cuius manu & ingenio cũ cæteris fidelibus, sępius sibi cōtigerant rerũ suarũ dispendia, suisq; corporis effugati plura incōmoda. Quid vltra? præsentatũ suscepit, susceptũ inspicit, inspectũ contēpnit, contemtũ ad exitiũ quo dignus fuerat euenisse decernit: hoc modo inquiens: *Eia Rotberte, eia inspice, quid vtilitatis lex nostra cōfert, quo vos error & incredulitas cōpellit. Vnde ad hoc ducimini quod legē nostrã lege vestra & omnib. aliis meliorē peruertere nitimini? vt quid manus vestra, manus, inquã, quãtula, in potentiã & dominiũ nostri, vt vermis humi serpēdo se extollit? Ecce actenus fato nostro exigente, cadendo & resurgendo incessimus. Modo verò eodē permutato, ius vestrũ in nos redactũ, ex munere DEI, credimus. Te autē recolo, mihi de tuo tribuisse iã in præterito: vnde vt te interficiã apud me hac vice non inuenio.* Remisitq; eũ ad Algazi, inquiens verbis internuncii: *Malo hunc tuo quàm meo perire gladio.* Nec ob aliud mortē inferre distulit, nisi vt vicissim illusus ab vtroq;, sentiat quid vtriusq; terror & potētia in eũ exercere valeat. In præsētia itaq; Algazi illusus, præfato nequã Rotbertus iterũ præsentatur, cui arrepto gladio *Dodechinus* inquit; *Abrenũcia legi tuæ, vel morere.* Ad hæc Rotbertus: *Omnibus operib. Satanæ & pōpis eius abrenũcio; pro Christo verò nō renuo:* his verbis profanus furore arreptus, illatione gladii caput Christiani à corpore separauit. Quod deferēdũ publicè, iudiciario præconi tradidit; corpus verò ad dilacerādũ vulgo proclamāti, munus præoptatũ contulit. Quid igitur? Lator capitis ꝑ plateas, & vicos ciuitatis hoc ostēso & diuitib. præsentato, quingētis Bisantiis, & diuersis munerib. exhilaratus, ad ꝓphanũ rediit; eiq; pro illato sibi beneficio gratias agēs, flexis genib. medullitus supplicauit, caputq; reddidit. Vnde impius ille ab artifice artis impiæ vas sibi ad potandũ auro purissimo gemmisq; preciosis ac mirifico ornatu cōstructũ, citissimè fieri imperauit: quo sibi potanti in festiuis solēnitatib. suis posteris signũ audaciæ & victoriæ repręsentari valeat. Statimq; *Dodechinus*, electis suæ gentis primatib. internũciis *Algazi* requisiuit, vt ꝓ remuneratiōe verę amicitię, acceptis ab eo *Bisantiorũ Sarracenatorũ* LX. milib. ꝑmisisset eũ carcerē Francorũ ingredi, vt omnib. qui in carcere illo erant manu suâ propriâ detruncatis, ipse in effuso sanguine vice obtati balnei potuisset recreari, & vt aquila viuēte renouari: Algazi verò accepto cōsilio, primatib. hoc modo respondit: *Petitionē tanti viri rectã, ac iustissimã esse fateor. Est autē aliud ꝙ prius agēdũ intueor, legi & vtilitati nostræ ꝓfuturũ, quo peracto, & in his & in aliis tãti amici volũtati & dominio, funditus obsecũdabor. Ne autē vos & ipsũ affectus mei cōsilii lateat, hoc vobis attēdendũ, & ei referēdũ prudētia vestra cōcipiat. Castrũ* Hasa, *quod porta introitus & exitus Halapiæ reputatur, nondũ habere possumus. Hoc. n. quod Frāci resumptis virib. in nos cōualuerũt, nimis impedit, & præfatũ recuperare, & iã recuperata castra ab eorũ ingenio & potētia intacta cōseruare. Quod si captiuos quos habemus ex eorũ genere nobiles & ignobiles, hoc modo exterminari permiserimus, & in castris recuperādis & in aliis dispēdia solito grauiora profectò patiemur. Et est nobis cōsilium, moliri vtrũ captiuorũ cōmutatione quoquomodo simulata valeamus, vel in redditione castri, vel in aliis astutũ & prouidũ ipsorũ Regem fallere. Eo etenim viuente, puta dictum, nos nullatenus illud castrũ; sed nec quicquã terræ suæ dominationi subditæ, nisi vi aut ingenio posse habere. Ferendum est itaq; captiuos adhuc viuere, vt prius vltrici manu grauatis horũ principibus ac dominatoribus, postea in ipsos ipse Dodechinus retorquēdo, quicquid obtat sitiēti animo satisfaciat.* Hoc audito, reuersi nuncii, audita suo referũt Domino. Laudantq; decens & vtile illud fieri, quod legis stella consulit; his auditis, Dodechinus licet inuitus, fauet tamen & patitur. Vterq; autem territus fugâ & exterminio quod

eis contigerat prætermissis æquitatibus cæterisq; negotiis reipub. profuturis; solis potationibus inuigilāt: Inter quas noctibus ac diebus horis desperatis, missis ministris cædis, vt oues gregatim captiuos abduci & ante se sisti faciunt; Quorũ quidam funibus ad stipem suspensi, seorsum plexis capitibus, sursumq; versis pedibus, duræ cædis materia, sagitarum præbētur crebris ictibus. Quidā verò pubetenus, quidam vmbilicotenus, & quidam terræ specumentotenus infossi, manibus impiorum, vibratis iaculis subeunt pro Christo lamentabilis vitæ discidiũ: Nonnulli equidē singulis cæsis membris, in vicis & plateis proiiciuntur, transeuntibus miræ exactionis spectaculum: & quo amplius perfidorum feruebat ebrietas, tanto magis tormentorum crescebat peruersitas. Quod ab affectu potationis herili palatii expertum multis innotuit: eo namq; die, quo post bellum Algazi in palatio vini furia inebriatus accubuit, omnes vnà quotquot fuerāt Alapiæ Christicolæ captiui nominati, ipsius iussu ante eum adducti sunt: Ibi quidem, ante ingressum palatii congregato fermè totius ciuitatis populo, eisdem proclamātibus ac suspirantibus in affectu optati captiuorum exterminii, traditi sunt cædi miserrimæ milites ac pedites XXX. & VII. exterminandi pari cruciamine: Horum in momento corporibus detruncatis, totum porticus pauimentum aulæ regiæ, profluens aspergit vnda sanguinis. Tandē præter istos in exultatione portationis horrificæ, milites vtriusq; belli, tam proceres quā & alii, corā perfido super pauimentũ apponuntur acerrimè religati; vbi à circumstantib. illusi, contumeliis & terroribus affecti, multisq; alapis, & miseriarũ stimulis impulsi, barbarum & capillorũ euellationibus deturpati, pudibundâ nuditate pressi, strident dentibus, tremunt visceribus, inhiant cælestibus. Ea vice in mundo nihil eis certius quàm ictus gladii imminentes: mente & corpore cruciantur: singuli etenim vnus post vnũ, coram impio aduocati, ab ipso verbis internuncii requirũtur: *Quid maluit, aut Christicolarum legi abrenunciare; aut illatione sui gladii in momento acerrimè truncari?* Ab eis autem, veræ fidei cōtrariũ nihil verbis, nihil operis extorquere potuit. Audita itaq; responsione procerũ, fidei, spei, ac caritatis plena, cum & minas ipsius, & mortem pro Christo pati nō formident; assurgit, arrepto gladio profectus in mediũ, in girum deambulando, & toruis luminibus intuēdo singulos: æstimans sacerdotē esse, qui cum captiuis aderat, quendam militem iubet arripi, cuius caput ipse idē manu propria gladio succidit. Reuersusq; in girum, in medio captiuorum, ensem deducēdo ante ora singulorum, expetiit Bisantios citissimè sibi porrigi: non vt vellet eos redimi ea vice, sed quia ebrietate impulsus volebat eos perdere: statimque iubet arripi alium *Arnulfum* nomine, Marisiensem dapiferũ, magnæ religionis virũ: datoq; gladio Patriarchæ Damasceno inquit, *percute, percute: sic decet vtiq.* quo accepto *Archadius* mente compunctus cuidam Amiraldo inquit: *vice mei id honoris legi nostræ exhibe, vt vir tantus manu tanti militis iam priuetur capite*; ipsoq; decollato, Algazi iterũ accepto gladio venit in medium, non alia intentione nisi vt omnis vna simili cæde perdat. Actor verò summæ pietatis, id captiuis cōtulit, vt quod peruersitas illius intēdebat agere, nutu DEI mutaretur, misso sibi munere. Contigit.n. tunc ex parti *Debeis* regis Arabii, equũ miræ pulchritudinis illuc aduenisse, freno & sella ac pendulis raræ ac præciosæ artis ligulis adornatum, ab aure vsq; ad pedis rasulam, auro Arabico gemmisq; preciosis decoratũ. Quo viso, proiecto gladio Algazi gaudio permutatus cum primatibus intrat thalamũ, seq; induit ornamentis præcio & opere mirifico specialissimis: primatib. verò imperat vt captiuos cito cōpellant ad hoc quatenus à singulis audiant, quantũ pro redēptione vitæ suæ quisq; dare valeat: Sic factus, equũ ascendit ad *Dodechinũ* tendens ministrũ Antichristi: primates verò vicedomini inquirunt à singulis, quantũ possent redimi. Auditis singulorũ præciis secundũ maius & minus, totũ inscribũt cartulis, & his finitis, ad carceres captiui remittuntur. De diuersis itaq; tormentorũ generibus, quib. captiui carceribus Sarracenorum conterebantur, multa quidē miranda ac stupēda haberem describere, & verbis edisserere; sed quia reges, principes, mundiq; aliis potentes, etiā & impotentes, eiusdē cōditionis, eiusdemq; fidei homines cuius & ipsi sunt, aliquādo iustè, aliquādo iniustè capiunt, captosq; pro extorquēda pecunia diuersis pœnis, puniũt: & cum pœnæ omne genus mortalium, instinctu diabolico, à malis potius, quā à bonis exempla sumere consueuerint: vtilius mecum reputo, formam & quantitatē tormentorũ tacere quàm exprimere: ne Christicolæ Christicolis similia inferāt, & in

con-

consuetudinem vertant. Illud verò miraculi, quod captiuis in carcere contigit, eisdem compatiẽdo, præsentib. & futuris literali memoria pando. Nocte quadã cùm captiui sopori membra dedissent: sopori, inquam, qualis haberi poterat in miseria: cuidam militi *Sansoni de Bruera* cognomine, per visum innotuit cœlum apertũ vidisse, & inde Dominum nostrũ Iesum Christum, cum decore & splendore virtutũ à summitate cœli vsq; super carcerẽ consedisse; ipsumq; Sansonem vt ad eum veniret cum suis sociis imperando, ter vocasse: & ipsis aduenientibus, dextrũ brachium à summitate carceris vsq; ad finem extendisse, dextroq; pollice intincto oleo & crismate, signum sanctæ Crucis singulorũ frõtibus impressisse. Inter quos, ex nomine assignatos, per visum affuerunt alii, quos cùm Dominus eodẽ modo non signasset, interrogatus à Sansone quare eos dimiserit, fertur ei sic respondisse: *Nolo ampliùs: aliâs, vbi mihi placuerit, cæteros signabo.* Hac visione Sanson excitatus, captiuos fratres nocte media, more solito, ad orandũ excitat; eis finitis matutinis laudibus hanc visionẽ insinuat. Quid singula? Eodẽ die, omnes signati, & cum ipsis alii, extra portã ducti sunt ad patibulum, vbi princeps sceleris cum primatibus totius Alapiæ dignitatis, festiuali potationi inuigilabat. Quibus visis, magister sceleris exultans primatibus inquit, *Intuemini quâ redemptione & quo munere liberos milites istos velim ad dominũ regem suum regredi, & vt singuli à manu mea propria munus suũ recipiant vnus post vnũ adductus, sicut decet, iam veniat.* Primus itaq; Sanson adductus, ipsius Algazi manu capite plexus, martirii munere decoratus cũ sanctis regnaturus Domino presentatur; idemq; de cæteris XXIV. signatis, verè peractum cõprobatur. Nec id tacendũ intueor: quòd inter istos, quidã iuuenis extitit decollatus, natus *Aconẽsis Vicecomitis*: cuius corpus, à loco in quo iacebat, virtute ac miraculo Domini, corã cunctis ibidẽ existẽtibus, ad alium locũ se transuexit. Et hoc facto, profanus viribus destitutus in effuso sanguine spumãs & elisus occidit, toruo genere passionis acerrimè deturpatus; ita, inquam, vt os cum auribus, & aures cum naribus chaos horridum firmasse videretur. Residui itaq; non signati, pulsi, flagellati, & detracti, manibus impiorum sæuissimè ad carcerẽ remittuntur. Ipse verò *Algazi* manibus suorũ in tentorio collocatis, more solito à viuo superatus in fetore sui ipsius fecis, quindecim dierum spacio iacuit, quasi mortuus: & hoc genere passionis turpissimæ, in magnis potationibus sæpissimè terebantur. Post hæc autem, cùm non valeat vi, nec ingenio ea vice regem cum Christicolis fallere, à Dodechino & primatibus sumpto consilio, prostrato castello *Sardonas*, munitisq; suis oppidis à terra captos proceres & quosdam alios imperauit redimi, ac precium redemptionis militibus & seruientibus terram custodituris atribui, donec ipse ad *Merdinum* profectus, ipsius honoris speciale castrum, ob Christicolarum detrimentum, Turcomagnorũ gentem maiorem solito congregaret, & redeat. Quid singula? Profectus, tam Turcomagnorum quàm & Arabum gentem præmaximam congregat. Et his congregatis, visa tanta multitudine, elatione immẽsæ superbiæ arreptus, statuit cum vno *Soldanorum Chorocensium* super regem *Dauid* in * euetiam equitare; vt eo perempto vel heredato liberè & absolutè valeret Hierusalem & Antiochiam peremptis Christianis suo dominio subdere. Ipsi verò cum superbia equitandi, ira DEI extitit. Eo namq; die, quo Soldanus & ipse Algazi cum sexcentis milibus terrã legis bellaturi intrauerunt: ipse idẽ Rex *Dauid*, signo sanctæ Crucis præmunitus, habens inter *Medos* & Christianos quateruiginti milia pugnatorũ, factis agminibus inter duos montes densissimis nemorib. insitos, in valle restitit quâ, vt fama retulit, super eum hostes ingredi præsumebant. Restitit, & sic locutus est: *Eia, Christi milites si pro lege DEI tuẽda legitimè certauerimus, non solũ innumerabiles dæmonũ satellites, verumetiã ipsos dæmones ex facili superabimus. Est autẽ consilium quod intueor, si laudatis, nostro honori nostræq; vtilitati profuturũ: Hoc videlicet, vt erectis ad cœlum manibus cunctipotenti DEO promittamus, pro amore ipsius in hoc belli campo ante mori, quàm fugere; & vt fugere nequeamus, etiam si velimus, patẽtes huius vallis aditus quibus intrauimus, densissimis lignorũ struibus constipemus; & cõstanti animo, hostes è proximo in nos certare præsumẽtes acerrimè percutiamus.* Quid singula? Tãti regis veri & perfectissimi Christiani laudata, probata & perfecta stat sentẽtia. Nec mora, dispositis acieb. singulis Rex ducẽtos milites Francigenas, quos habebat, ad primos ictus inferẽdo antepostuit: statimq; in altera parte vel frõte vallis, cũ ingẽti hominũ clamore, equorũ & armorũ strepitu cõstipato, sceleratorũ vexilla ꝓdeunt ferocissima; & his accedẽtib. diuersorũ instrumẽtorũ sonitu intonãt vndiq; mõtes cũ vallib.

Rex autem *Dauid*, tantorum ferocitatem humillimè præſtolatur; ſuoſque inuitat virili animo, & conſolatur, aſſerens elatam infidelium multitudinem cooperante virtute ſanctæ Crucis, parua manu ac breui poſſe conteri. Nec multò poſt viſis Chriſticolis, infinita multitudo ſpiritu ſuperbiæ exagitata, cum immenſis clamoribus in eos irruit: virtute verò Domini inprimis ictibus excæcati, Francorum manibus corruunt in diſperſionem effugati. Vt quid ſingula? perfidi nutu DEI Chriſticolis & *Medis* vna præbentur cædis materia: & vt ſerio exiſtentium in conflictu didicimus, in fuga ſpacio trium dierum habita, corruerunt regali gladio quater centum millia: idemque *Algazi* in capite vulneratus peremptis penè omnibus ſuis permiſſione Domini, cum paucis effugatus, inermis & famelicus conductu Regis Arabum repatriauit ſemimortuus. Sequenti verò anno conualeſcens ad obſidendum *Sardonas*, quod manu Regis refirmatum fuerat, quotquot potuit militum ac peditum conſtipatus agminibus, menſe Iulio rediit. Quo audito; *Goſcelinus Comes Edeſſanus*, ſumto ab Antiocheno Patriarcha conſilio, cum ſuis & Antiochenis bellatoribus ad *Samartanum* profectus eſt, vt obſidionē Sardonas bello diſſipet. Quo audito *Rex Hieroſolymitanus* cum Hieroſolymitanis adueniens, citis greſſibus illuc peruenit, ante cuius tentoria è partibus perfidorum milites præludentes aduenerunt, viſuri Chriſticolarum exercitum. Quid vltra? viſis Chriſticolis hoſtilis ferocitas timore ſubacta nocte collectis tentoriis & ante ſe præmiſſis, caſtrum lædere deſiit. Ipſe *Algazi* cum ſuis Alapiam reuerſus eſt, arreptus genere morbi paralytici; Qui cum nollet iſtud prodi, ſimulauit ſe iterum & in breui, tam Arabum quàm & Parthorum maximam gentem adducturum: quod ſi eſſet ſui iuris, ardenti animo inuigilaſſet Chriſticolarum exterminio. Contigit autem in lectica, qua ferebatur pro honore & impotentia, cum egreſſione fimi ventris, ipſius ſordidam per anum exiſſe animam, & abſtractam infernalium ſcorpionum vnguibus, corruiſſe in inferni inferioris ollas plenas diris ignibus, ardentibus, ſine fine comburētibus & inextinguibilibus: à quo nos liberet ipſius Domini noſtri IESV CHRISTI gratia & miſericordia, cuius imperio parent omnia cœleſtia, terreſtria, & infernalia, per ſeculorum ſecula, Amen.

EXPLICIVNT ANTIOCHENA BELLA, ACTA A ROTGERIO PRINCIPE ANTIOCHENO, BELLO, QVOD FVLCHERIVS SVPRA IN HVIVS VOLVMINIS EXORDIO DESCRIPSIT.

HISTO-

HISTORIA, QVÆ DICITVR
GESTA DEI PER FRANCOS

edita à venerabili domino GVIBERTO Abbate monasterii S. Mariæ Nouigenti;

INCIPIT EPISTOLA GVIBERTI AD LYSIARDVM SVESSIONENSEM Episcopum.

PATRI ET DOMINO SANCTE SVESSIONENSIS Ecclesiæ Episcopo LYSIARDO, GVIBERTVS perpetuò suæ liberalitati debitor, quidquid dulce & vnicum creditur in affectu:

VM ab amicis mihi sæpe suggereretur aliquibus, quare opusculum præsens proprio non insignirem nomine; hucusq; reppuli, plane veritus piam historiam personæ odibilis fœdare vocabulo. Ratus autem ipsam per se claram præclari hominis titulo posse fieri clariorem, ad te tandem appuli; & operi sui autoris nota depresso, iocundißimum luminare præposui. Cùm enim tuæ vetustißimæ nobilitati, scientia litteralis, serenitas specialis, modestiaq; moralis accederet, DEO *iustè creditur prouisore dispositum, vt tantæ reuerentiæ munus Pontificij dignitas honestaret. Sequens itaq; scedula tuo amplectendo nomine infloretur; quæ ad se quidem incondita, tui cui scribitur amore condiatur; & officij quo præmines, auctoritate firmetur. Non deerant sanè præsules, & alij, quos huius aliorumq; scriptorum meorum notiones, aut etiam oppiniones attigerant: his certè sepositis, ad te summa fuit concurrisse voluntas. In qua tibi est lectione pensandum, quòd si etiam aliquotiens me à vulgari grammatica peregrinari contigerit, idcirco fecerim, quod vitia, immo illa à humi serpens eloquium præcedentis corrigebam historiæ. Et villas video, vrbes, ac oppida studiis feruere Grammaticæ: vnde à veteribus historicis noluissem si facultas suppeteret discrepare. Pensa deniq; quod inter rei familiaris curas, & crebras auditiones causarum, dictandi mihi, immò quod grauius est, translatandi æstuabat intentio: & dum diuersa, non sine mordaci importunitate foris audire compellerer, stabiliter intus quæ orsus fueram cepta tenere cogebar. Longè alia, quàm in* expositionibus Geneseos, *vel aliis opusculis tractatoris me vsum stilo, nemo miretur: decet enim licetq; prorsus operosa historiam verborum elegantia coornari; sacri autem eloquii misteria non garrulitate Poetica, sed Ecclesiastica simplicitate tractari. Id ergo peto gratè suscipias, & pro perenni tui nominis monimento retineas.*

EXPLICIT EPISTOLA.

INCIPIT PRÆFATIO SEQVENTIS HISTORIÆ.

AD præsentis opusculi executionem multum mihi præbuit ausum, non scientiæ literalis, cuius apud me constat forma pertenuis, vlla securitas, sed historiæ spiritualis autoritas. Quam enim certum semper tenui solo DEI *numine, & per quos voluit consummatam, eam non dubium habui per quos etiam rudes ipse voluerit conscribendam. Qui enim eos per tot difficultates traduxit itinerum, qui succidit ante ipsos, tot excrementa bellorum, dubitare non valui, quod rei gestæ mihi, quibus sibi placeret modis, inderet veritatem; nec negaret competentium ordini ornamenta dictorum. Erat siquidem eadem historia, sed verbis contexta plus æquo simplicibus, & quæ multotiens grammaticæ naturas excederet, lectoremq; vapidi insipiditate sermonis sæpius examinare valeret. Ea planè minus eruditis, nec de locutionis qualitate curantibus, ob illius nouæ relationis amorem satis oportuna videtur; nec aliter quàm illi sentiunt, ab auctore dici debuisse putatur. His autem quibus pabulum eloquentiæ estimatur honestas, dum ea minus aptè dicta perpendunt, vbi narrationis dinoscitur expedire comitas; & prolata succinctè, vbi facundiæ* paregorizantis *decuit laciniosa varietas, dum susceptæ materiei seriem nudo procedere vestigio vident, iuxta* Poetæ *sensum, aut dormitant, aut rident: quin etiam, malæ præsumptæ orationi, quam longè diuerso oportuisse cantari modo considerant, inuident. Pro statu planè casuum sermo coaptari debet orantium: vt verborum acrimoniâ, bellica facta ferantur; quæ ad diuina pertinent, gradu temperatiore ducantur. Qua gemina, si facultas mihi suppeteret, formâ, in huius stadio operis excurrisse debueram: vt & facinorum suorum insignia nequaquam verbis recitata disparibus insolens Gradiuus agnosceret, & numquam grauitatis sibi inditæ tonum, cum de pietate res agitur, modestia Mercurialis excederet. Quæ licet ex sententia adimplere nequiuerim, benè tamen ab alio gesta plurima ex parte approbare nec minus probare didicerim. Ergo alienorum iudiciorum, valde temerarius, (sed ex fidei amore) & impudens, me fateor incidisse discrimina: quia dum corrigendi voto, hæc me compererint attigisse studia, fortassis secunda deterius appretiari poterunt, quàm priora. Cum enim passim videamus feruere Grammaticam, & quibusq; vilissimis præ numerositate scolarum hanc patere nouerimus disciplinam, horrori fuit, & si non vti debuimus, vel vti potuimus, hanc nostri gloriam temporis non scribere: immò reliquisse sub inconditi scabredine sermonis historiam, videram, his Dominum diebus quàm fecerit à seculo, mirabiliora gessisse; gemmamq; huiusmodi extremo diuersari in puluere: tantiq; contemptus impatiens, curaui quibus potui eloquiis, id omni carius auro, quod neglectui tradebatur, absoluere. Nec id solo præsumptiuè, instinctu egi meo, sed sua aliquibus petitione, huic adnitẽtib. fideliter voto. Quidam sanè, prosa vt scriberem; metro autẽ id fieri, pleriq; rogabant: quoniam talis me studii in primæuo rudimenta celebrasse satius iusto, compererant. At ego iuuentute, gradu, experientiaq; prouectior, nõ id verbis plausilibus, non versuum crepitibus enuntiandum rebar, sed maiori, si dicere audeam, quàm omnes belli Iudaici historias maturitate dignum digeri, si esset cui* DEVS *copiam super hac re tribueret, arbitrabar. Nec diffiteor me post Ierosolymæ captionem, ex quo illi, qui tantæ interfuerant expeditioni redire cœperunt, adscribendum*

bendum ea animum appulisse; sed quia quarundam circa istud importunitatum obices adstiterant, distulisse. Sed quia, DEO permittente, nescio si volente, voluntati meæ constat oblata facultas, in id quod piè affectaueram fortasse à cunctis ridendus, incessi, cachinos ac triscuria prætergrediens aliquorum, dum modo diuturni eruptioni conceptus quacunque delatratione sategerim. Et si sit qui rideat, non tamen iuxta posse gerenti ac sanum intendenti detrahat; nec meis præproperè næuum dictis inurat, sed si penitus aspernatur, posthabita lite verborum, ipse malè perorata rescribens, exempla dictandi præbeat. Porrò si quis aliquid subobscurè dictum causetur, notam sibi hebitudinis infligere vereatur: cùm pro certo nouerim, quòd ex his quæ in subiecto libro dixerim, nemini in litteris exercitato iustè quæstionem mouerim. Corrigendum igitur, nescio an corrumpendum, historiæ ipsius aggressurus exemplar, primò causas & necessitates quæ huius occursum expeditionis vrgebant, sicut audieram, proposui referendas; & sic, occasionibus præmonstratis, res demum attexere gestas. Quorum tenorem, ab illo priori quem prosequor auctore, multa varietate prolatum, ab eis qui eidem interfuerant viæ, edidici. Ea sanè quæ ferebantur in libro, contuli crebrius cum ipsorum qui facta viderant verbo; & proculdubio expertus sum, quia neutrum discreparet ab altero: quæ autem addiderim, aut ab his qui videre didicerim, aut per me ipsum agnouerim. Quòd si quippiam aliter dictum quàm se res habet, constiterit, in cassum fateor mendacii mihi probra callidus deprehensor obiecerit, cùm me fallendi desiderio nulla dixisse, sub DEI testimonio scire poßit. Quid enim mirum si fallimur, dum aliena facta referimus, cum nos ne nostræ ipsorum quidem cogitationes, ac opera, non dico verbis exprimere, sed ne colligere tacita saltem mente poßimus? Quid de intentionibus loquar, quæ adeò latere plerumque probantur, vt vix ab ipso interioris hominis acumine discernantur? Non est igitur seuerius arguendum, si ignorãter in verba prolabimur: sed illud est inremißibili censura terendum, cùm falsitas ex industria deceptionis, vel cuiuspiã subornationis voto contexitur. Porrò de nominibus hominum, prouinciarum & vrbium, multa mihi est difficultas ingenita: dum enim quædam, quorum attigerim notionem, malè ab illo auctore expressa cognosco; remota quælibet, eoque magis incognita, eadem prauitate enuntiata non dubito. Verbi gratia: Turcos, cotidiano increpitamus strepitu; Corozaniam, quiddam noui nominis vocitamus: vbi vocabulorum vetustas quoniam penè prorsus obliterata delituit, antiquitate omni, etiam si ad integrum patuisset amota, nihil nisi quod publicè cantitatur dicere libuit. Si enim Parthos, vt aliqui sentiunt, non Turcos, Caucasum, non Corozaniam ponerem, quasi sectando autentica, obscurus fierem: meque illis qui de propriis regionum nominibus certant carpendum exponerem. Et maximè illud attendo, quia sicut in his prouintiis, terras nouis constat vocabulis insignitas, itidem immutari non dubitamus & exteras. Namque si ea, quæ olim Neustria, modo Northmannia appellatur; & quæ Austria, nunc Lotharingia pro aliquibus accidentiis nuncupatur: idem apud Orientales quomodo fieri non credatur? Vt asserunt plane quidam, ipsa quondam Memphis Ægiptia, Babilonia nunc dicitur. Vulgari itaque modo malui enuntiare aliqua, quàm obscurari aut contendere ponendo diuersa. De nomine autem Podiensis Episcopi diu hæsi; vix in huius operis fine edidici: non enim in meo habebatur exemplari. Parcat quoque Lector meæ sermonis incuriæ; indubiè sciens, quia quæ habuerim scribendi, eadem mihi fuerint momenta dictandi: nec ceris

emendanda diligenter, excepi; sed vti præstò est, fœdè delatrata, membranis apposui. Nomen autem indidi quod arrogantia careat, gentisque honori proficiat: scilicet DEI GESTA PER FRANCOS.

EXPLICIT PRÆFATIO HISTORIÆ QVÆ DICITVR DEI GESTA PER FRANCOS, editæ à Venerabili Domno Guiberto Abbate Monasterii sanctæ Mariæ Nouigenti, quod situm est sub castro Cociaco, in pago Laudunensi.

INCIPIT LIBER PRIMVS HISTORIÆ HIEROSOLYMITANÆ.

QVORVMDAM mortalium vitiose aliquotiens, sed non semper, moribus constat inolitum, vt modernorum facta vituperent, præterita secla sustollant. Et quidem laudanda fuit veterum modestiæ contemperata felicitas, & retractatione consilii moderata viuacitas: sed nemini discreto, qualicumque virtuti nostrę, secularis eorum fuerit vllo modo anteferenda prosperitas. Etsi enim in antiquis virtus defecata præminuit; tamen in nobis, in quos licet seculorum finis deuenerit, dos naturæ nequaquam prorsus extabuit. Prædicantur meritò pro hominum nouitate, priscis acta temporibus: sed multo iustius efferri digna sunt, quę mundo prolabente in senium, peraguntur vtiliter à rudibus. Regna quondam extera, bellis suspiramus insignita potentibus: stragem *Philippicam*, & vbique inclemẽtem, non sine continuâ sanguinis effusione victoriam, suspicimus: *Alexandri* rabiem de camino Macedonum ad totius Orientis exitia emergentem, tonantibus eloquiis pensitamus: *Xersis* in Thermopilas, *Darii* in Alexandrum copias, cum execrabili infinitarum gentium digladiatione metimur. *Chaldaicam* superbiam; *Argiuam* acrimoniam; *Ægiptiorum* spurcitiam, instabilemque *Asiam*; *Pompei Trogi* & auctorum disquisitione sublimium miramur. Prima *Romanorum* instituta; sub communis vtilitatis censurâ; & Imperii propagatione complectimur. Et tamen, si horum omnium ad purum discutiatur essentia, non modò apud probos quoslibet laudabilis ipsorum habetur audacia: sed meritò patet infamiæ pertinax belligerandi, sine vlla ratione, pro sola dominandi libidine, vecordia. Respiciamus ergo, immo resipiscamus, ad huius quas despicimus æui fætulentas, vt sic dixerim, fæces, & minimum digitũ nostrum, patrum quos plus æquo extollimus, nostrorum dorsis grossiorem, iuxta illud fatui Regis dictum, repperire poterimus. Si enim prælia Gentilium, & regna multo armorum labore peruasa perpendimus, nullas eorum vires, nulla prorsus exercitia nostris, per DEI gratiam, æquiparanda censebimus. Si DEVM in Iudaico populo magnificatũ audiuimus; IHESVM CHRISTVM, sicut heri apud antiquos, ita & hodie apud modernos, esse & valere certis experimentis agnouimus. Reges, Duces, Dictatores, ac Consules vspiam pugnaturi populorum examina conflauerunt; & edictis potentibus, vndecunque gentium, numerosos exercitus contraxerunt. Hii tamen, hii coeunt hominum terroribus acti. Quid de illis dicam, qui sine domino, sine principe, solo videlicet DEO impulsore, non modò extra natalem prouinaiam, extra etiam originale regnum; verùm quoque extra multitudinem interiacentium nationum progressi atq; linguarum, de extremis Oceani Britannici finibus, vsque ad totius terræ meditullium castrorum suorũ acies produxêre? De noua & incomparabili *Iherosolimitanæ* expeditionis victoria loquimur, cuius tanta erga eos qui non desipiunt existit gloria, vt nostra, quod nulla pręterita meruerunt, tali titulo iubilemus insigniri tempora. Hoc nostros aggredi, non inanis famæ, non pecuniarum, non dilatandi limitis coëgit ambitio: quibus occasionibus innituntur aut nisi sunt penè omnes, qui contra quoslibet arma mouent, siue mouerunt. Quibus illud poëticum opportunè dicitur:

Quis furor ô Ciues, quæ tanta licentia ferri,
Gentibus inuisis proprium præbere cruorem? &
Bella geri placuit, nullos habitura triumphos.

Si enim

Si enim pro libertate tuēda; aut pro publica re defendenda sumerent causam, excusationem vtique prætendere possent honestā. Vbi autem aut Barbararum gentiū, aut metuitur Gentilitatis incursus, ab armorum iure nullus debet miles arceri: & si ista defuerint, pro sola sanctæ Ecclesiæ tuitione cōsueuerunt quā legitimè bella tractari. At quoniam in omnium animis hæc pia desinit intentio; & habēdi cunctorum peruasit corda libido, instituit nostro tempore prælia sancta DEVS, vt ordo Equestris & vulgus oberrans, qui vetustæ Paganitatis exemplo in mutuas versabantur cædes, nouum repperirent salutis promerēdæ genus: vt nec funditus electa (vti fieri assolet) monastica conuersatione, seu religiosa quamlibet professione, seculum relinquere cogerentur; sed sub consueta licentia & habitu, ex suo ipsorum officio, DEI aliquatenus gratiam consequerentur. DEO ergo incentore, motas audiuimus nationes, & ad omnia necessitudinū affectionumque genera præcordiales aditus prædurantes, tanta auiditate ad Christiani nominis hostes euertendos exiliū petere; orbemque Latinum, notitias etiā terrarum excedere, quanta neminem alacritate viderimus aut epulas aut dies festos adire. Honores amplissimi, castellorum & vrbiū dominia spernebantur; vxores pulcherrimæ quasi quiddā tabidum vilescebant; omni gemma quondā gratiores promiscui sexus pignorum fastidiebātur aspectus; & ad quod mortaliū nullus aut vrgere imperio potuisset, aut suasione propellere, ad id subita mentium demutatarum obstinatione ferebantur. Non erat Ecclesiasticæ cuiquam personæ necessariū; vt ad excitandos pro hoc ipso populos in Ecclesiis declamaret; cum alter alteri non minus monitis quàm exēplo domi forisque profectionis vota clamaret. Ardebant studia singulorum: & tanta illis facultas videbatur illud iter ineundi quibus nullæ sumptuum copiæ suppetebant, quāta illis quibus ingens possessionū venditio, aut thesauri repositi opulentissimum viaticum conuehebāt. Videres dictum Salomonis euidenter illud impleri: *Regem locusta non* Prou.30.27. *habet, & egreditur vniuersa per turmas suas.* Hæc locusta nullū bonæ operationis saltum dederat, quandiu longæ iniquitatis congelatione torpuerat; at vbi solis iustitiæ feruor incanduit, genuinæ illicò trāsmigrationis euolatione prosiliit: dum de patris domo ac cognatione digreditur; & per sanctæ intentionis assumptionem moribus immutatur. Ipsa regem non habuit: quia quæq; fidelis anima omni ducatu, præter solius DEI caruit, dū illius se contubernalem æstimat, eumque præuium sibi esse nō dubitat, cuius voluntate & instinctu se cœpisse, quem in egestatibus solatio sibi futurum coniubilat. Sed quæ est quæ egreditur vniuersitas, nisi illa, quæ ad vnum idemque appetendum numerosissimarum plebium corda vertit simplicitas? Cum solam quasi specialiter *Francorum* gentem super hac re commonitorium Apostolicæ sedis attigerit, quæ gens Christiano sub iure agens non illicò turmas edidit; & dum pensant se DEO eandem fidem debere quam Franci, Francorum quibus possunt viribus, nituntur & ambiunt communicare discrimini? Videres *Scotorum* apud se ferocium, alias imbellium, cuneos crure intecto, hispida clamide, ex humeris dependente psitarcia, de finibus vliginosis allabi; & quibus ridicula quantum ad nos forent arma copiosa, suæ fidei ac deuotionis nobis auxilia præsentare. Testor DEVM me audisse, nescio cuius Barbaræ gentis homines ad nostri portum maris appulsos, quorum sermo adeò habebatur incognitus, vt lingua vacāte, digitorum super digitos transuersione crucis signa prætenderent; hisque indiciis, quod nequibant vocibus, se fidei causa proficisci monstrarent. Sed de his suo loco vberiori forsitan circumlocutione tractabimus: nunc de *Iherosolymitana* vel *Orientalis* statu, qui tunc erat, Ecclesiæ aliquantisper agamus.

II. A temporibus fidelis *Helenæ*, Constantini Principis matris, per loca dominiorū & suppliciorū vestigiis insignita, basilicæ sunt, per eandem Augustam, & ministeria digna basilicis instituta. Quē institutionis ordinē post decessum præfatorū, per Romani imperii successiones, diuturnis temporibus, Ecclesiastica historia docente, comperimus perdurasse. Orientalium autem fides, cum semper nutabunda constiterit, & rerum molitione nouarum mutabilis & vagabunda fuerit, semper à regula veræ credulitatis exorbitans, ab antiquorum patrum auctoritate desciuit. Ipsi planè homines, pro aeris & cœli cui innati sunt puritate, cùm sint leuioris corpulentiæ, & idcirco alacrioris ingenii, multis & inutilibus commentis solent radio suæ perspicacitatis abuti: & dum maiorum siue coæuorum suorum despiciunt obtemperare magiste-

Psal. 63, 6. rio ſcrutati ſunt iniquitates; *defecerunt ſcrutantes ſcrutinio.* Inde hæreſes & peſtium variarum genera portentuoſa: quarum tanta pernities & inextricabilis extitit labirintus, vt veprium vel etiam vrticarum feratior vſpiam fieri nequaquam incultiſſima poſſit humus. Omnium hæreſeon cathalogi perlegantur: libri antiquorum ſcripti aduerſus hæreticos recenſeantur, mirabor ſi præter Orientem & Affricam, vix aliqui ſub Latino orbe cernentur. *Pelagium*, niſi fallor, Britonem hæreticum neſcio quo legerim; ſed illorum vel erroneos, vel errores colligere neminem vnquam potuiſſe crediderim. Ipſi fuerunt terra in ſuorum maledicta magiſtrorum opere, ſpinas & tribulos germinans operantibus ſe. Ex Alexandria *Arrius*, ex Perſide *Manis* emerſit. Alterius rabies ſanctæ Eccleſiæ veſtem, maculam aut rugam non habentem, tanta ſcidit atque cruentauit inſtantia, vt eius conſideratione, breuior penitus tempore, locis contractior æſtimetur perſecutio *Deciana*: vtpote cui poſt Græciam, pleniſſimè ſuccubuerunt Hiſpania, Illiricum, & Africa: Alterius fabulæ, & ſi ridendæ, argutiſſimorum etiam virorum longè lateque obtuderunt quaſi præſtigiis quibuſdam acumina. Quid *Eunomios, Euticetes, Neſtoriosq.* loquar? mõſtrorum millia texam? Quorum aduerſus noſtros tam pertinax vecordia fuit, adeoque difficilis victoria prouenit, vt viderentur hæreſes non gladiis ſed fuſtibus decollari. Recolamus veteres de originibus Regnorũ hiſtorias, & garriamus ſuper ridiculo ſtatu Regum; & Aſiaticam leuitatem, ſuper ſubita Principum deſtitutione ac reſtitutione miremur. Qui ergo doceri de eorum fœda mobilitate deſiderat, rotabundos in regnis alternanteſque Antiochos, Demetrioſque recenſeat: & quem hodie florentiſſimũ viderit imperio, gentium facilitas ſubditarũ eum non modo à faſcibus, verum naturali cras exulem diſperget à ſolo. Vnde hæc ipſorũ, & in actu ſeculari, & in Chriſtiana profeſſione nugacitas, ad hoc vſque tempus in tantum viguit, vt neque in Euchariſtiæ confectione, neque in Apoſtolicæ ſedis ſubiectione penè quicquam illis commune nobiſcum ſit. Sed ſi illud, quod de *panibus fermentatis ſacramenta conficiunt*, conuenienti aut vero ſimili ratiocinatione defenditur: quia, quod recta cum fide geritur, materialis fermenti admixtione nõ læditur; & quod veteribus cæremoniis Dominus finem ponens; poſtquam cum azimis agnum comedit, de eodem pane, quia alius non aderat, nec ſecundum legem quã implebat, induci tunc poterat, Corporis ſui Sacramẽta contradidit, azimorum illatio, quæ tunc affuit neceſſitati, non eis videtur ad inſtitutionem pertinere miſterii: ſicut buccellæ intinctio, non ſacramenti peragendi, ſed Iudæ proditoris fuit oſtenſio: ſi, inquã, iſta aut quælibet alia aut falsò aut veraciter obtendi poſſunt, quid de *Spiritu ſancto* dicturi ſunt, qui adhuc eum, ſecundùm reliquias hæreſeos Arrianæ, minorem Patre & Filio profana mente cõtendunt? Cum ab inſtitutis paternorum Canonum, & ab Occidẽtalis Eccleſiæ pio ritu, ſenſu ac multimoda actione diſcordent, hunc dampnationis ſuæ adiecerunt cumulum, vt claudicare perhibeant, inflicta ei propriæ naturæ inæqualitate, DEVM. Si enim ex Filii DEI præcepto, IN PATRIS ET FILII ET SPIRITVS SANCTI nomine baptizandum eſt: & hoc idcirco, quia hæc tria vnus DEVS eſt: quicquid in his tribus aſſeritur minus alter-
Psal. 67, 33. utro, DEVS profecto non eſt. Talium ergo congregatio taurorum inter vaccas populorum, excluſerunt etiam nunc eos qui probati ſunt argento, dum quidã noſtratium, hac Græcorum altercatione citati, clariſſimos de *Sancti Spiritus proceſſione* ediderunt libros. At quoniam offendiculum ponit DEVS coram his qui voluntariè peccant, terra eorum ipſos ſui habitatores euomuit, dum primò fiunt à notitia veræ credulitatis exſortes; ac meritò deinde ac iure, omnis ſuæ terrenæ poſſeſſionis extorres. Dum enim à Trinitatis fide deſciſcunt, vt adhuc ſordeſcant qui in ſordibus ſunt, paulatim vſque ad extrema ſuſcipiendæ Gentilitatis detrimenta venerunt; & procedente pœna peccati, alienigenis irruentibus, etiam ſolum patriæ amiſerunt: aut ſi quempiam ibidẽ remanere contigit, externis indigenæ ſeſe ſub tributi redibitionibus ſubdiderunt. Prædicatiſſimæ nobilitatis vrbes *Antiochia, Iheruſalem* ac *Nicæa*; etiam Prouinciæ, *Syria, Paleſtina* & *Græcia*, è quibus nouæ gratiæ ſeminaria pullularunt, abortiuis florentibus Italis, Gallis, Britonibus ab interno virore radicitus defecerunt. Taceo quod in ipſis, vt ita dixerim, quiſquiliis Eccleſiarum tantæ abuſiones inoleuerunt, vt in pleriſque illorum regionibus, nemo ad presbiterium pro-
1. Tim. 3, 2. uehatur, niſi primò coniugium ſortiatur; vt de vnius vxoris viro, qui eligendus eſt,

Apoſtoli

Apostoli sententia compleatur: cum idem dictum non de eo qui habeat & vtatur, sed de eo qui habuerit habitamque dimiserit, constantissimè Occidentalis Ecclesiæ auctoritate firmetur. Taceo quoque, contra consuetudinem Latinam, marium fœminarumque, dignitatis etiam Christianę personas indifferenter emi, ac si bruta animalia, distrahi; & longius à patria ad crudelitatis augmẽtum, vt gentilium fiant mancipia, vendendas emitti. His denique omnibus præponderare videtur, quod Imperiali apud eosdem constat generaliter lege sancitum: quod de omnium videlicet filiabus, concessa passim quasi pro iusto licentia, assumi debeant subituræ prostibulum. Verbi gratia: Ecce quis habet tres aut quatuor filias, vna earum ad lupanar exponitur; & de eo ipso tam putenti lucro, quod infelicium illarum est passione quæsitum, pars nescio quota miseri Imperatoris defertur ad fiscum; pars in sumptus eius quæ turpiter id meruit, retinetur. Ecce clamor in Domini Sabaoth aures nimis truculenter ascendens. Præterea sacerdotes quibus est sacramẽta diuina tractare commissum, Dominicum corpus post prandia in locis, vt audiui, plerisque conficiunt; & ieiuno cuilibet absumendum porrigunt. Dum his & aliis similibus malitiarum modis exerrant, dum in suis adinuentionibus eunt, nouum constituit DEVS super eos legislatorem: *vt sciant gentes quoniam homines sunt*. *Psalm. 9, 21* Et dum terminos patrum suorum scienter transgrediuntur, ad hoc meritò deuoluti sunt, vt pecoribus facti petulantiores, opprobrio habeantur. Sed aliquantisper edisserẽdum est, cùm Christiano cultui aliquando deseruisse noscantur Orientalium nationes, vt in Paganismum redierint, quo tandem auctore nitantur.

III. Plebeia opinio est, quendam fuisse, qui si benè eum exprimo, *Mathomus* nuncupetur, qui quondam eos à Filio & Spiritus sancti prorsus credulitate diduxerit, solius Patris personę, quasi DEO vni & creatori inniti docuerit, IESVM purum hominem dixerit: & vt breuiter eius dogma concludam, circumcisione quidem decreta; totius eis impudicitiæ laxauit habenas. Quem profanũ hominem paruæ multũ antiquitatis existimo; non ob aliud scilicet, nisi quia Ecclesiasticorum doctorum neminem contra eius spurcitiam scripsisse reperio. Cuius mores vitamq; cum nusquã scripta didicerim, quæ à quibusdam disertioribus dici vulgò audiuerim nulli debet esse mirũ, si dicere velim. Frustra planè ab aliquo, si falsa an vera sint discutiatur, dũ hoc solummodo attendatur, quantus ille magister fuerit, de quo tam nobilium facinorum gloria propagatur. Securus enim quis de eo malè cantat, cuius malignitas quidquid praui dicitur transcendit & superat.

IV. *Alexandrinum*, quo nescio tempore, Patriarcham obisse constiterat; & vacans, vt assolet, Ecclesia sese multa animorum varietate disciderat; & dum quisque in eam quam affectat personam, liberiori voluntate protrahitur, erga eos qui diuersa sentiunt, acriori seueritate inuehitur. In quem ergo plurimæ consideratio partis incesserat, haud procul inde heremita manebat. Quem, causa eius essentiam comperiendi, scientiam facundiamque noscendi, cùm crebrò quidam eorum argutiores inuiserent, ex eius confabulatione coniiciunt, eum intelligentiam Catholicæ fidei non habere concordem. Quo cognito, confestim penitus ab hominis quam ceperant electione desciscunt; & in maximo mœrore pro sui reprobatione constituunt. Contemptus igitur cum modestia dilaceretur atroci, quoniam non potuit ad id quod ambiebat assurgere, ad Arrii similitudinem meditari secum anxiè cœpit, quo modo effuso quod conceperat perfidiæ veneno ad sui vltionem Catholica passim posset documenta peruertere. Tales namque homines, quorum tota intentio humanæ prona est laudi, letaliter feriuntur, intolerabile rugiunt, si æstimationem suam qualibet senserint occasione imminui. Hac antiquus hostis apud Heremitam suum oportunitate prouisa his miserandum dictis aggreditur: *Si*, inquit, *vis euidens repulsæ tuæ solatium, & multò maius quam Patriarcha valeres habere magisterium, inter eos qui ad te proximè venient nota diligenter iuuenem tali veste, tali vultus & corporis habitudine, tali etiam nomine: hunc animis acrem, tuisq; competentem moribus, ea doctrina quæ cordi tuo adiacet imbue; hunc institutionum tuarum fidissimum auditorem, propagatoremq; tuo magistratu prosequere.* Ille sollicitus hoc oraculo redditus prædicta sibi inter aduentantium cuneos circonspexit insignia; Iuuenemque recognitum affectuosè tenuit, peste qua tabescebat imbuit; & quia pauper erat, & pauperi minus auctoritatis suppetebat, hoc ei statim modo diuitias procurauit. Ditissima quædam mulier viduitatem, obeunte

marito, inciderat: eam sibi nuntio sordidissimus Heremita contraxit, & de coniugii iteratione submonuit. Illa cùm diceret, iuxta suæ statum honestatis non se præstò habere quem duceret; ipse intulit, se sibi aptũ inuenisse prophetã; & eam, si sibi acquiesceret, per eius nuptias felicem omnino victuram. Multa mulierem circumlocutione præstringit; & ad præsens ei futurumque seculum affuturas prophetæ illius prouisiones pollicens, in amorem ipsius quem non nouerat hominis, fœmineum iecur exporrigit. Spe igitur omnium quæ fierent, & quæ fienda essent præcognitionis inlecta, suo vati coniungitur; & pridem miser *Mathomus*, fortunis vndecunque micantibus, ad inopinatos fasces, forsitan non sine sui ipsius incredibili stupore, prouehitur. At cùm sæpius vtrorumque commercia lecti vnius vrna susciperet, Propheta cœpit egregius morbo epileusię, quem *caducum* vulgò dicimus, aliquotiens acriter, prophetissa cernente, vexari; & euersis obtutibus, facie tabida, labiis spumantibus, dentium eius stridoribus ipsa terreri. Insperato hoc euentu perterrita, recurrit ad solitarium; quodque sibi accidit causatur infortunium: & animi prorsus ægritudine consternata, præobtare sibi fatetur interitum, quàm execrabile arreptitii subire coniugium. Innumeris itaque querimoniarum modis Heremitæ improperat, nequam sibi præbuisse consilium. At ille cùm incõparabili præmunitus esset astutia: *Desipis*, inquit, *fatua; dum id quod est claritatis & gloriæ, tu tua ascribis iniuriæ. An nescis, improuida; quia quotienscumque prophetarum mentibus* DEVS *inlabitur, tota corporis humani massa concutitur, quia ferre non præualet carnis infirmitas, cum ei se applicat diuina maiestas? Resipisce tandem, ne insolitis visionibus expauescas, beatasque sancti hominis tortiones gratanter attende præsertim cum eum tunc virtus spiritualis instituat, super his omnibus quæ sciri & fieri in futurum à vobis expediat.* His feminea leuitas releuata sermonibus, totum iam non modò tolerabile, sed etiam sacrosanctum & spectabile arbitrabatur, quicquid prius fœdum ac despicabile putabatur. Interea per hæreticum Heremitam ad prophana dogmata homo ille, Diaboli fistulâ, imbuebatur; & ipsius quaquaversum præeunte præconio, propheta ab vniuersis creditur. Cumque iam longè lateque in omnium opinionibus fama proficiente, clarescceret; & suis documentis circumiacentiũ ac remotarum prouintiarum accliues populos conspexisset; communicato cum suo doctore consilio, legem scripsit, vbi suis sequacibus totius turpitudinis, per quod magis traherentur, frena remisit. Quo facto, infinitæ multitudinis vulgus aggregat: & vt magis vaga corda præmissa religione deciperet, triduo eis ieiunare imperat; & vt DEVM attentè postulent pro legis acceptione sollicitat. Hoc etiã eis signum dat: quia si DEO sibi legem dare placuerit, more eis insolito, & per manum de qua non speratur dabit. Interim *vaccam* habebat, quam ita manui suæ assuefecerat, vt quotienscumque aut eius vocem audiret vel videret præsentiam, vix eam vis vlla teneret, quin ad eum intolerabili quadam auiditate concurreret. Factum igitur libellum cornibus animalis circumligat, & in tentorio quo versabatur illud occultat. Tertio denique die super omnem qui conuenerat populum eminens, tribunal ascendit; & declamare productis vocibus ad populum cœpit. Quæ cùm, vt ita dixerim, summa aure verborum sonum attigisset, è tentorio subteriacenti confestim egreditur, & per medias coadunatarum gentium turmas, volumine cornibus imposito, ad pedes loquentis quasi congratulatura vacca contendit. Mirantur omnes, raptim volumen euoluitur, anhelanti turbæ exponitur; petulantia turpi lege permissa, gaudenter excipitur. Quid plura? oblati libri miraculum centuplicatis fauoribus celebratur. Propagatur vbique gentium quasi cœlitus veniens; indifferenter coeundi noua licentia; & quanto magis pollutionum concessarum exuberat copia, tanto magis tacito fœditatis nomine DEI remissiora tempora indulgentis prædicatur gratia. Tota Christianitatis censura conuitiis mille dampnatur: & quicquid olim honestatis ac vigoris ex Euangeliorũ tenore constiterat, crudelis vocatur acerbitas: at præceptum quod vacca detulit, generalis appellatur, & ipsa solum à DEO commendata libertas. Non *Moysi* antiquitas, non Catholica nouitas reputatur: quidquid ante legem, sub lege, quicquid sub gratia, inexpiabili falsitate

Psal. 147, 9 notatur: & vt Psalmo minus congruè vtar, *Deum non fecisse taliter omni nationi*; & iudicia sua nulli à seculo alii manifestasse, cantatur. Profusior libidinis adimplendæ facultas, & bestialem iam superans appetitum, nõ coniugiorum iam, sed scortorum

numero-

numerositate voluptas, procreandorum liberorum superficie palliatur. Sed dum in his quæ quasi vsualia sunt, nequaquam fluxus naturæ restringitur; vsque ad ea quæ non conueniunt, nec nominari in nobis debent, brutis etiam pecoribus inexperta; concurritur. Huius nefariæ institutionis obscuritas Christianum tunc nomen obtexit; & adhuc pertinetia pene vniuersi, Affricæ, Ægypti, Æthiopiæ, Lybiæ, & iuxta nos Hispaniæ remotissimos sinus oblitterat. Sed hunc tantum tamque mirificum legislatorem quis exitus de medio tulerit, dicendum est. Cum subitaneo ictu epileuseos sæpe corrueret; quo eum superius diximus laborare, accidit semel dum solus obambulat, vt morbo elisus eodem, caderet; & inuentus, dum ipsa passione torquetur, à porcis, in tantum discerpitur, vt nullæ eius preter talos reliquię inuenirentur. Ecce legifer optimus, dum Epicureum, quem veri Stoici, CHRISTI scilicet cultores, occiderant, porcum resuscitare molitur, immo prorsus resuscitat, porcus ipse porcis deuorandus exponitur: vt obscœnitatis magisterium obscœnissimo, uti conuenit, fine concludat. Talos iure reliquit, quia perfidiæ, ac turpitudinis vestigia, deceptis miserabiliter animabus infixit. Cuius talorum titulo exegimus tetrasticum iuxta Poetam *aere perennius, Regaliq; situ piramidum altius*: vt vir egregius omni iam porco felicior cum Poeta eodem dicere valeat: *non omnis moriar, multaq; pars mei vitabit Libitinam*. Quod est:

Manditur ore suum, qui porcum vixerat; huius
Membra beata cluunt, podice fusa suum.
Cum talos ori, tum quod sus fudit odori, Digno qui celebrat cultor honore ferat.

Quod si Manichæorum sunt vera repurgia sectæ, vt in omni quod comeditur pars quædam maneat commaculata DEI; & dentium comminutione, & stomachi concoctione pars ipsa DEI purgetur; & purgata iam in Angelos cõuertatur, qui ructibus & ventositate extra nos prodire dicantur: sues de huius carnibus pastas, quot credimus Angelos effecisse? Sed omissis iocularibus quæ pro sequacium derisione dicuntur, hoc est insinuandum; quod non eum DEVM, vt aliqui æstimant, opinantur; sed hominem iustum, eundemque patronum, per quem leges diuinæ tradantur. Hunc cœlitus assumptum astruunt; & solos talos relictos ad suorum fidelium monimentum, quos etiam infinita veneratione reuisunt: porcorum vero esum, iusta prorsus ratione, contempnunt, qui morsibus eorum dominum consumpserunt.

Hæ igitur quas supra diximus gentes, postquam per longa tempora, post multas posteritates, error cœptæ Gentilitatis inualuit, cum Palestinam, tum Iherosolimam ac sepulchrum Domini peruaserunt; Armeniamque, Syriam, partemque Græciæ, pene vsque ad illud mare quod *Brachium sancti Georgii* dicitur, obtinuerunt. IV.
Inter omnia Orientis regna *Babilonicum* imperium, ab antiquo præpotentissimum fuit, & regnis quampluribus imperauit: attamen *Parthorum* regnum, quos *Turcos* corrupto nomine vocitamus, in re militari, & equestri elegantia, animi etiam virtute, præpollet; sed terrarum amplitudine minus patet. Imperator itaque *Babilonicus* eas quas præmisimus prouincias magno exercitu occuparat; sed temporis processu, Turcorum emergente copia, Assyriis euictis amiserat. Hii igitur armis viuaciores, & consuetius utentes audacia, dum Constantinopolitanum urgerent imperium, & eidem urbi pene obsidendæ viderentur irrumpere, *Imperator Græcorum* minis eorum frequentibus, & assiduis incursionibus tremefactus, misit in Franciam: scribens *Rothberto* seniori Flandrensium Comiti epistolam: multiplices ei obiectans causas, quibus excitari eius animus posset ad defendendam periclitantem Græciam. Non autem ideò sollicitabat eundem virum, quòd tanto negotio, solius ipsius æstimaret sufficere posse concursum, licet ditissimus esset; & magnam valuisset conflare manum: sed quia nõ ignorabat, quod si vir adeò potens idipsum aggrederetur iter, nostræ secum gentis auxilia plurima, pro sola nouitate rei contraheret. Fuit verò Comes isdem, quantum sagax in rebus bellicis, tantum perspicax & facetus in litteris. *Iherosolimam* orationis gratia aliquando profectus, forsitan *Constantinopolim* peruiam habens, cum ipso est Imperatore locutus, unde & apud eum sumpta maiore fiducia, de adiutoriis est expetendis appulsus. Ipsam autem Epistolam, quam inserere opusculo isti omnino piguit, quædam ibidem dictorum, verbis tamen vestita meis, proferre libuit. *De Ecclesiis querimonia est, quas siquidem Gẽtilitas euersâ Christianitate tenebat, in quibus equo-*

rum ac mulorum cæterorumq́ animalium catabula construebat. Quod in tantum verum fuit, vt etiam fana sua, quæ Mathomarias vocant inibi instituerent, & infinita quoque turpitudinis commercia exercerent, vt non iam Basilicæ, sed meritoriæ & scenæ fierent. Porro de Catholicorum necibus frustra agerem: cum mortuis in fide, vitæ æternalis videretur instare concambium: superstites sub miseri iugo famulatus vitam gererent, ipsis, vt arbitror, mortibus acriorem. Virgines enim fidelium deprehensæ, publicum fieri præcipiebantur scortum: cùm nusquam pudori deferretur ac honestati coniugum. Matres correptæ in conspectu filiarum, multipliciter repetitis diuersorum coitibus, vexabantur; cum filiæ assistentes, carmina præcinere saltando nefaria inter huiusmodi cogerentur. Eadem statim passio, quod dici quidem & dolor & pudor est, reuoluebatur ad filias, quæ etiam fœditas obscœnis infelicium matrum cantionibus ornabatur. Totius denique nominis reuerentia Christiani, prostibulo tradebatur. Cumq́ sexui fœminino, quod tamen excusari poterit, pro competenti natura non parcitur, in masculinum pecualitate transgressa, solutis humanitatum legibus, itur. Vnde, vt vnius execranda & penitus intolerabili auribus maiestate flagitii, illa quæ in mediocres & infimos, desurebat petulantia panderetur, dicit quendam eos abusione Sodomitica interueniſſe Episcopum. *Et quomodo præceps, & omnibus omnino vesaniis præferenda libido: quæ semper consilii frontisq́ fugax perpetuo impetu agitur, & quo crebrius extinguitur, eo viuaciori flamma iterato succenditur: erga humana se temperet, quæ brutorum animalium inauditis, & ori Christiano vetitis commixtionibus sordet? Et cùm sit miseris permissa suo ipsorum arbitrio multiplicitas fœminarum, parum est apud eos, nisi & dignitas tanta spurcitiæ volutabro commaculetur marium. Nec mirum si DEVS exoletam eorum nequitiam, & in clamorem versam impatienter tulerit; tantaq́ funestorum habitatorum execramenta, more antiquo, terra vomuerit.* Cum ergò de Constantinopolitana quam potissimum verebatur, & quæ transito Sancti Georgii Brachio imminebat obsidione, multâ querelâ tractaret, inter cætera intulit: *quod videlicet si non alia subueniendi sibi videretur nobis occasio, saltem propter sanctos quorum corpora ibidem tumulata habentur Apostolos, ne ab impiis, aut incendio conflagrentur, aut in voragines demergantur, celeberrimam perhibet Ciuitatem omnimoda opitulatione dignissimam.* Et certè nihil verius. Vrbs enim illa, non modò Sanctorum illorum monimentis excellens; sed & auctoris merito & nomine præcluens: præsertim cum ex reuelatione superna, ex vetustissimo oppidulo eam toti mundo spectabilem, Romamque secundam fecerit, vniuersi, si fieri posset, Orbis concursu; & suffragio digna fuit. Sequitur demum post Apostolorum illationem, & dicit *apud se beati Iohannis Baptistæ caput haberi:* quod quamuis falsò dicat: *hodieq́, ac si viuentis capillis, & cute videatur insigniri.* Quod si verum est, quærendū apud *Angeriacenses* est Monachos, de cuius Baptistæ Ioannis capite, glorientur: cùm pro certo habeamus; neque duos Ioannes fuisse Baptistas; neque vnum ipsum, quod dici nefas est, fieri potuisse bicipitem. Et considerandus etiam sub hac occasione, plurimus quidem, sed non perniciosus error, qui Gallicanas præcipuè, de Sanctorum corporibus obsedit Ecclesias: Istis illum, illis eundem, seu Martyrem, seu Confessorem se habere iactantibus: cum duo loca non valeat occupare integer vnus. Quod totum contentionis malum inde sumit originem, quod Sancti non permittuntur habere debitæ, & immutabilis sepulturæ quietem. Et plane ex pietate descendisse non ambigo, quod eorum corpora argento operiuntur & auro; sed iam euidenti & nimium turpi auaritiæ militant, & ossium ostensiones, & feretrorum ad pecunias corrogandas circumlationes: quæ omnia desiuissent, si eorum, vti DOMINI IHESV, forti apposito obice immobili clauderentur membra sepulchro. Sed his omissis sequentia attingamus. Præterea adiicit vt *si non tanti cohibitio mali, si non præfatorum Sanctorum ad hoc ipsum eos animaret amor; saltem auri argentiq́, quorum innumerabiles illic habentur copiæ, cupiditas inliceret.* Infert denique & quiddam bonorum virorum frugalitati incompetens, vt videlicet *præter hac vniuersa pulcherrimarum fœminarum voluptate trahantur:* quasi Græcarum mulierum species tanta esset, vt Gallicis modo quolibet præferrentur; solaque earum causa Francorum exercitus in Thraciam ageretur. Dum hæc sordidissimus ille Tyrannus ediceret, meminisse debuerat, quod ob hoc ipsum, hæc sibi suisque aduersitas potissimum ingeneret: quia edicto celebri, de pluribus vniuersorum filiabus, vnam per omne imperium suum prostitui iuberet; & fisco proprio lucrum fœdissimæ passionis inferret. Nec minus illud, quod de pluribus filiis,

vnum eunuchizari,data præcepti auctoritate,mandauerit; & corpora marium ademptis viribus eneruia ac effœminata reddiderit, quæ vsibus militiæ iam non habeantur vtilia; immo ad detrimenti cumulum, abscidatur in ipsis propago futura, cuius incrementis sperari valerent contra hostes auxilia. Qui ergo dampnauerit vltrò sua,iam quærere meritò cogitur aliena. Sed attendendum etiam quod is ipse Imperator non ex legitima purpuram successione susceperit: sed cùm de officialibus Palatii sub Principe,qui,nisi fallor,*Michael* vocabatur,esset; & cuidam portioni plurimæ Occidentalium militum præesset, quos excellentiores apud Græcum Imperatorem,& ad eius custodiam magis contiguos ingenita eorum probitas fecit:collecta ex subiectis militibus audacia,nouas res contra ipsum Principem moliri cœpit. Qui Constantinopolitana contra Imperatorem ciuitate peruasa, captum eundem luminibus ilicò feraliter priuat, & in quodam municipio artæ custodiæ mancipat;& iura Imperii totius,expers iuris vsurpat. Qui Francos quidem, ea quam diximus necessitate compulsus expetiit; sed postquam tantæ dignitatis proceres conuenisse adeò instructos modestia & armis, & equites vidit,multitudini multum,sed multo amplius prudentiæ eorum inuidit. Ast vbi ad effectum eorum peruenit intentio,creuit huius contra nostrorum efficaciam inuidentiæ magnitudo:dum post Iherosolimitanam victoriam veretur,ne victricia in se arma retorqueant, præsertim cùm eo potiorem sibi æmulum, inter nationes nequaquam esse didicerant. Auditum tamen nobis constat,ante huius viæ compertum primordia,matrem hunc habuisse sortilegam:quæ sibi sæpe prædiceret, quia ex Francis originem duceret,qui ei Imperium vitamque adimeret. Cuius oraculum ipsis effectibus explere forsitan *Boemundus* affectat:qui tantopere illi insistit,vt sæpenumero cum eodem confligens vertere terga compulerit;& plurimam Prouinciarum eius partem suæ ditioni addixerit. Qui cum genus ex Normannia ducat,quam Franciæ partem esse constat, ob hoc vel maximè Francus habebitur,quia Regis Francorum filiæ coniugio iam potitur.

EXPLICIT LIBER PRIMVS GESTORVM DEI PER FRANCOS.

INCIPIT SECVNDVS.

VRBANVS Papa, ante Papatum *Odo* vocabatur, ex Francis claro germine oriundus,ex territorio & clero Remensi; & existens, vt ferunt, nisi falluntur, Papa primus ex Francis. Is Cluniaci factus ex clerico Monachus, post Abbatem gloriosæ memoriæ qui adiuuit *Hugonem* non multo post rexit officium prioratus:inde proficiente merito, Ciuitati Ostiæ,*Gregorii* septimi Papæ iussu, destinatur Episcopus: ad extremum Apostolicæ sedi præficitur Pontifex summus. Cuius quanta magnanimitas extitit,huius profectionis incentiuo innotuit,quod dum primus ipse præbuit, quonam pacto id fieret, totus mundus obstupuit. Attestatur statui mentis,finis eius splendens miraculis. Defuncto etenim ac sepulto eo, sicut succedens ei *Ostiensis* scripsit Episcopus,cùm plurima signa iam fierent,adstitit quidam sepulchro illius iuuenis; & membrorum dampnum sibi imprecatus est, si per Vrbani merita;qui Odo diceretur,signum vnquam factum fuerit ac fieret. Necdum pedem à loco extulerat, cùm officio sermonis amisso,& altero laterum paralysi intercurrente correpto, postridie, Vrbani virtutum testimonia mortuus ipse perhibuit. Is itaq; vir eximius cùm ab *Alexi* Græcorum principe magnis honoraretur exequiis; & precibus quidem, sed multo propensius generali Christianitatis periculo pulsaretur, quæ quotidianis Gentilium minuebatur incursibus: & Sarracenorum namque inruptionibus Hispanias audiebat sepissimè conturbari. Pro hoc ipso,suæ gentis sollicitaturus homines,commeatum facere destinauit in *Franciam.* Apostolicæ nempe sedis Pontificibus ab antiquo consuetudinarium fuit, si quam sunt passi à finitima gente molestiam,auxilia semper expetere à Francis. *Stephanus* & *Zacharias* Pontifices, vterque sub *Pipino* & *Karolo* Regibus confugium fecit ad ipsos; quorum prior, è Pontificibus sequentem, facta vsque Ticinum expeditione, ecclesiæ suum patrimo-

nium reparando, propriæ sedi restituit: *Desiderium* Regem qui violentiam intulerat, ad eorum quæ diripuerat redditionem sola armorum intentatione coegit. Cæteris enim gentibus erga Beatum Petrum, ergaque pontificalia decreta, timoratiùs humiliusque se habuit gens eadem; nec temeritate, quâ alii assolent, velamen maliciæ arripere contra Deum voluit libertatem. Videmus iam annis emensis pluribus, Teutonicos, immo totius Lotharingiæ regnum, beati Petri eiusque pontificum præceptis, Barbarica quadam obstinatione reniti; & ambientes malle aut diuturno siue sempiterno Anathemati subiacere, quàm subiici. Audiui anno preterito dum cum Archidiacono quodam *Magontino* super sua ipsorum rebellione cõgrederer, quod Regem nostrum cum populo in tantum vilipenderit, ob hoc solum quia Dominum Papam Paschalem cum suis Principibus gratè vbique susceperit, vt eos non modo *Francos*, sed irrisoriè *Francones* vocauerit. Cui inquam; *Si ita eos inertes arbitraris & marcidos, vt celeberrimum vsque in Oceanum Indicum nomen, facie garriendo detorqueas, dic mihi ad quos Papa Vrbanus contra Turcos præsidia contracturus diuertit? nonne ad Francos? hii nisi præissent & barbariem vndecumque confluentium gentium viuaci industria & inpauidis viribus constrinxissent, Teutonicorum vestrorum, quorum ne nomen quidem ibi sonuit, auxilia nulla fuissent.* hæc ad illum. Fateor verò, & omnibus credibile est, huic tanto, gentem istam Deum reseruasse negotio; præsertim cùm pro certo nouerimus, quia ex quo fidei signum, beato *Remigio* tradente, sumpserunt, nullius vnquam perfidiæ suscipere contagium vel ad horam adquieuerunt; quo vix, aut nullo modo, nationes aliquæ mundæ manserunt. hii sunt qui dum adhuc sub errore gentili positi, Gallorum, sed Christianorum arua pugnaci intentione subigerent, nemini vnquam pro Christi fide aut pœnas intulerunt aut mortem: sed eos quos Romana seueritas ferro ignique punierat, auro argentoque recondidit, gemmis electroque contexit ingenita liberalitas gentis. Nec solum intra se passos, his honoribus contendit ambire: sed & Hispaniis aut Italia seu quibuslibet gentibus aduectos, tantæ desiderio affectionis excoluit, vt martyrum seu confessorum, quos tantopere seruat, amor, & celebrem reddiderit & inlustrem, fideique inremisso tenore donauerit; ad extremum huius Iherosolymitanæ victoriæ triumphis extulerit. Quia enim portauit iugum ab adolescentia, sedebit solitaria: inter omnium videlicet gentium proprietates gens nobilis, prudens, bellicosa, dapsilis, ac nitida. Quibus proprium cum sit nomen, quarumquumque nationum homines, mutuato immo prestito ipsorum agnomine honorantur. Quos enim Britones Anglos, Ligures, si bonis eos moribus videamus, non ilico *Francos homines* appellemus? Sed iam ad proposita redeamus.

II. Papa igitur *Vrbanus* Regni nostri fines ingrediens, tanta vrbium, oppidorum, villarumque lætitia & concursione excipitur, quanto omnium qui aduiuerent memoriis incompertum fuerat, quod aliquando Apostolicæ sedis Antistes in regiones has venisse videretur. Annus itaque incarnati verbi *millesimus nonagesimus septimus* properabat euolui, cum presul idem, valde frequens accelerauit conuocare Concilium, cui tandem in vrbe *Aruernica*, scolasticissimo omnium præsulum Sidonio gloriosa, dedit locum, cui tamen immutatæ *Claromonti* constat esse vocabulum. Quod fuit tanto celebrius, quanto excellentis & inusitatæ personæ ora cernere, verba audire erat desiderabilius. Illic, præter Episcoporum & Abbatum examina, quos circiter quadringentos, per prominentes ferulas fuisse, aliqui numerauerant, totius Franciæ & appenditium comitatuum literatura confluxit. Erat ibi spectare quàm serena grauitate, ponderosa comitate præsideret, & vt præfati *Sidonii* verbis vtar; quàm *piperata facundia*, ad obiecta quælibet Papa dissertissimus detonaret. Notabatur quanta vir clarissimus modestia tolerabat, suas tumultuosè causas ingerentium, loquacitatem; quàm parum appreciabatur, nisi secundum Deum, cuiuspiam personalitatẽ.

* A.Dn. 1097.

III. Inde *Philipum* Regem Francorum, cuius trigesimus septimus tunc Regni recensebatur annus: qui propria, *Berta* nomine, vxore relicta, Andegauensis Comitis vxorem sibi, *Bertiadam* vocabulo, deuinxerat, tanta auctoritate excommunicauit, vt intercessiones spectabilium personarum, & multiplicium munerum inlationes contempserit; & quod intra Regni ipsius demorabatur limites non extimuerit. In hoc ipso Concilio, sicuti antequam ab vrbe digrederetur proposuerat, hacque de causa Francos expetiuerat, maximam ad sibi adsistentes concionem habuit; &

inter

inter cætera, quæ excesſēre memorias auditorum, hac intentione disseruit. Eius enim scientiæ litterali, eloquentiæ cooperabatur agilitas: non enim minor ei videbatur in Latinæ prosecutione locutionis vbertas, quàm forensi cuilibet potest esse in materno sermone pernicitas. Nec altercantium multitudo, obtundebat concionantis ingenium; sed licet prædicabilium Grammaticorum elegantiis ambiretur, & causarum emergentium nebulis offundi videretur, & oratorum superexundare copias, ac sermonum quorumcumque facetias superequitare litterali lucculentia putabatur. His ergo, etsi non verbis, tamen intentionibus vsus est.

Si inter Ecclesias toto orbe diffusas aliæ præ aliis reuerentiam, pro personis locisq́ue, merentur; pro personis, inquam, dum Apostolicis sedibus priuilegia maiora traduntur; pro locis verò, dum Regiis vrbibus eadem quæ personis dignitas; vti est Ciuitas Constantinopolitana, præbetur: Illi potissimum Ecclesiæ deberemus, ex qua gratiam redemptionis & totius originem Christianitatis accepimus. Si enim verum constat quod à Domino dicitur, quia videlicet salus ex Iudæis est; *& Dominum Sabaoth semen nobis reliquisse constat, ne sicut Sodoma simus, & Gomoræ similes fiamus: & semen nostrum CHRISTVS est, in quo salus & omniũ gentium benedictio est: ipsa terra & Ciuitas in qua habitauit & passus est, scripturarum testimonio Sancta vocatur. Si enim hæc terra, DEI hæreditas & Templum sanctum, antequam ibi obambularet ac pateretur Dominus, in sacris & Propheticis paginis legitur: quid sanctitatis, quid reuerentiæ obtinuisse tunc creditur, cùm DEVS maiestatis ibidem incorporatur, nutritur, adolescit, & corporali vegetatione hac illacq́ue perambulat aut gestatur? &, vt cuncta quæ longo verborum gyro narrari possunt, digna breuitate constringam, vbi Filii DEI sanguis, cælo terraq́ue sanctior, effusus est? vbi corpus, pauentibus elementis mortuum, in sepulchro quieuit, quid putamus venerationis emeruit? Si ipso Domino nostro recens interfecto, & à Iudæis adhuc Ciuitate possessâ, Sancta Ciuitas ab Euãgelista vocatur, cum dicitur;* Multa corpora Sanctorum qui dormierant surrexerunt, & venerunt in sanctam Ciuitatem, & apparuerunt multis. *Et à Propheta Isaia dicitur;* Erit sepulchrum eius gloriosum: *cùm ipsa sanctitas, ciuitati semel DEO ipso Sanctificatore per seipsum indita, nullo malo superueniente exinaniri valeat; & eodem modo indiuisibiliter sepulchri gloria constet: summis studiis fratres karissimi, vobis elaborandum est, vt sanctitas ciuitatis, ac sepulchri gloria, quæ Gentilium frequentatione quantum in ipsis est crebro polluitur; si ad auctorem illius sanctitatis & gloriæ aspiratis, si ea quæ in terra sunt vestigiorum eius signa diligitis, si expetitis: DEO vos præeunte, DEO pro vobis præliante, mundetur. Si Macchabæis olim ad maximam profuit pietatis laudem, quia pro cerimoniis & Templo pugnarunt; & vobis, ô milites Christiani, legitimè conceditur, vt armorum studio libertatem patriæ defendatis: si limina etiam Apostolorum, vel sanctorum quorumlibet, tanto sudore petenda putatis; quid crucem, quid sanguinem, quid monumentum eruere, quid visitare, quid pro his eruendis, animarum precia impendere, detrectatis? Indebita hactenus bella gessistis; in mutuas ædes, vesana aliquotiens tela solius cupiditatis aut superbiæ causa, torsistis: ex quo perpetuos interitus, & certa dampnationis exitia meruistis. Nunc vobis bella proponimus, quæ in se habent gloriosum Martyrii munus; quibus restat præsentis & æternæ laudis titulus. Ponamus modo in Iherusalem CHRISTVM neq́ue mortuum, nec sepultum, nec ibidem vixisse aliquãdo. Certè si hæc deessent omnia, solum illud, ad subueniendum Terræ & Ciuitati vos excitare debuerat, quia de Syon exierit lex, & verbum Domini de Iherusalem. Si enim ex Iherosolymitano, quicquid Christianæ prædicationis est fonte manauit: riuuli, quaqua versum toto terrarum orbe dispersi, Catholicæ multitudinis corda retorqueant, vt solerter attendant quid fonti tam inriguo debeant. Si* ad locum vnde exeunt, flumina reuertuntur, vt iterum fluant, *iuxta dictum Salomonis gloriosum vobis videri debet, si ei loco repurgium possitis impendere, vnde Baptismatis purgamentum, & fidei documentum vos constitit accepisse. Et est vobis præterea summa deliberatione pensandum, si ipsam matrem Ecclesiarum Ecclesiam, vobis elaborantibus, ad Christianitatis cultum reflorere, DEO per vos agente, contigerit, ne forte contra propinqua Antichristi tempora ad fidem partes Orientis aliquas restitui velit. Perspicuum namq́ue est, Antichristum non contra Iudæos, non contra Gentiles bella facturum; sed, iuxta etymologiam sui nominis, Christianos peruasurum. Et, si Antichristus ibidem Christianum neminem, sicuti hodie vix aliquis habetur, inueniat, non erit qui sibi refragetur, aut quem iure peruadat. Iuxta enim Danielem, & Iheronimum Danielis interpretem, fixurus est in Oliueti monte tentoria; & Iherosolymis,* In Dei templo, tanquam sit Deus, *certum est, Apostolo dicente, quòd sedeat; & iuxta eundem Prophetam; tres Reges, Ægypti videlicet,*

IV. — Ioh.4.22. — Matth.27.53. — Isa.11.10. — Eccles.1.7. — 2.Thess.2.4. — Dan.7.24.

Affricæ, ac Aethiopiæ, haud dubium quin pro Christiana fide primos interficiat. Quod quidem nullatenus fieri poterit, nisi, vbi nunc Paganismus est, Christianitas fiat. Si ergo piorum præliorum exercitio studeatis, vt sicut ab Iherosolymis DEI notitiæ seminarium accepistis; ita illic mutuatæ redibitionem gratiæ restituatis; vt per vos nomen Catholicum propagetur, quod Antichristi Antichristianorumq; perfidiæ refragetur: quis non conicere potest, quòd DEVS, qui vniuersorum spem exuberantia virtutis exuperat, per scintillam vestram tantæ paganitatis arundineta consumat, vt Aegiptum, Affricam Aethiopiamq;, quæ à nostra credulitatis communione desciscunt, intra huius rudimenta legis includat; & homo peccator, Luc.21.24. *filius perditionis aliquos rebelles inueniat? Et ecce Euangelium clamat* Iherusalem calcandam à Gentibus, donec impleantur nationum tempora. *Bifariã intelligi possunt* tempora nationum *aut quia Christianis dominatæ sunt ad placitum, & pro suis libidinibus turpitudinum omnium volutabra sectatæ sunt, & in cunctis his nullum obicem habuerunt: tempus enim suum habere dicuntur quibus ad votum cuncta suppetunt, vt est illud:* Ioh.7.6. tempus meum nondum aduenit; tempus autem vestrum semper paratum est: *vnde & voluptuosis solet dici,* vos habetis tempus vestrum. *Aut rursus,* tempora nationum *sunt plenitudines Gentium, quæ antequam Israël saluus fiat, subintraturæ sunt. Hæc tempora, fratres carissimi, modo forsitan implebuntur, dum per vos, DEO cooperante, Paganorum potentiæ repellentur: & fine seculi iam propinquo, & si gentes desinent conuerti ad Dominum:* 2.Thess.2.3. *quia iuxta Apostolum,* oportet fieri à fide discessionem. *Primum tamen necesse est, iuxta Prophetas, ante aduentum Antichristi, in illis partibus, aut per vos, aut per quos DEO placuerit, renouari Christianitatis imperium: vt omnium malorum caput, qui ibidem Regni thronum habiturus est fidei aliquid contra quod pugnet reperiat nutrimẽtum. Cogitate itaq; apud vos, quòd vos Omnipotens ad hoc fortasse prouideat, quatenus Iherusalem per vos à tanta conculcatione restituat. Rogo, perpendite quibus cordibus gaudia illa poterunt concipi, cum Sanctam Ciuitatem vestro adminiculo viderimus suscitari; & prophetica nostris temporibus, immo oracula diuina, compleri. Moueat memoriam vestram quod voce ipsius Domini ad* Isai.43.5. *Ecclesiam dicitur:* Ab Oriente adducam semen tuũ, & ab Occidente congregabo te. *Semen nostrum DEVS adduxit ab Oriente, quia duplici modo Orientalis illa prouincia edidit primitiua incrementa nobis Ecclesiæ. Sed ab Occidente eam congregat, dum per eos qui vltimi fidei documenta cœperunt, Occidentales scilicet, (quod per vos, præstante DEO, fieri posse putamus,) Iherosolymitana dampna restaurat. Si scripturarum vos non excitant dicta, nec nostra vestros animos penetrant monita; excitet saltem vos, eorum qui sancta loca adire desiderant magna miseria. Perpendite eos qui peregrinantur, & per mediterranea illuc vadunt; siquidem opulentiores sunt, quantis redhibitionibus, quantis violentiis subiacent, dum penè per singula miliaria pensiones coguntur, & tributa dependere; per quasq; Ciuitatis portas, per Ecclesiarum, & templorum ingressus redemptiones exsoluere; ad quasq; de locis ad loca demigrationes, inflicta qualibet accusatione, ad redemptionem compellere? dare verò munera detrectantes, quomodo Gentilium præfecti consueuerunt, verberibus truculenter vrguere? Quid de his dicturi sumus, qui nihil prorsus habentes nudæ fiducia paupertatis, dum nil præter corpora videntur habere quod perdant, iter illud arripiunt? Dum ab eis pecunia quæ non est, suppliciis intolerandis exigitur; dum callos talorum, ne forte quippiam ibi insuerint, dissecando ac reuellendo rimantur: crudelitas nefandorum ad hoc vsq; perducitur, vt aurum vel argentum miseros absorbuisse putantes, aut dantes in potum scamonia, vsq; ad vomitum, vel etiam eruptionem eos vitalium vrgent; vel ferro, quod dici nefas est, discissis ventribus, intestinorum quorumcumq; inuolucra distendentes, quidquid habet natura secreti, horribili concisione aperiunt. Recolite, precor, eorum milia qui detestabiliter perierunt: & pro sanctis locis agite, vnde vobis pietatis rudimenta venerunt, ante vos, in sua bella mittendos, Christum* V. *fore signiferum indubitanter credite, & præcursorem indiuiduum.* Perorauerat vir excellentissimus, & omnes qui se ituros vouerant, beati Petri potestate absoluit; eadem, ipsa Apostolica auctoritate firmauit: & signum satis conueniens huius tam honestæ professionis instituit, & veluti cingulum militiæ: vel potius militaturis DEO, passionis Dominicæ stigma tradens, crucis figuram, ex cuiuslibet materiæ panni, tunicis, byrris & palliis iturorum, assui mandauit. Quòd si quis, post huius signi acceptionem, aut post euidentis voti pollicitationem, ab ista beneuolentia, praua pœnitudine, aut aliquorum suorum affectione resiliret, vt exlex perpetuò haberetur omnino præcepit nisi resipisceret; idemque quod omiserat fœdè repeteret. Præterea omnes illos atroci dampnauit anathemate, qui eorũ vxoribus, filiis,

aut

aut possessionibus, qui hoc DEI iter aggrederentur, per integrum triennii tempus, molestiam auderent inferre. Ad extremum, cuidam viro omnimodis laudibus efferendo, *Podiensis* vrbis *Episcopo*, cuius nomen doleo quia neque vsquam repperi, nec audiui, curam super eadem expeditione regenda contulit; & vices suas ipsi, super Christiani populi quocumque venirent institutione, commisit: vnde & manus ei, more Apostolorum, datâ pariter benedictione, imposuit. Quod ille quàm sagaciter sit executus, docet mirabilis operis tanti exitus. VI. Terminato itaque Concilio quod *Claromonti* habitum, citra beati Martini octauas, Nouembri mense consederat, magnus per vniuersas Franciæ partes rumor emanat; & quisque ad quem primo Pontificis præceptum, præuolans fama detulerat, de proponenda *via DEI*, (sic enim Antonomasicè vocabatur) contiguos sibi ac familiares quosque sollicitat. Iam Palatinorum Comitum pruriebat intentio; & mediocritas equestrium virorum parturire iam cœperat: cùm ecce, pauperum animositas tantis ad hoc ipsum desideriis aspirauit, vt eorum nemo de censuum paruitate tractaret, de domorum, vinearum, & agrorum congruenti distractione curaret; sed optimos possessionum quæstus, multo pauciori precio venditaret, quàm si eorum quemque ferocissimæ captiuitatis carcer includeret, qui necessitatem celerrimæ redemptionis indiceret. Erat ea tempestate, pro generali defectione, frugum etiam apud ditiores magna penuria; cùm etsi aliquibus passim emenda suppeterent, nulla tamen aut vix aliqua vnde emerentur haberent. Iam inopum greges addidicerant herbarum sponte nascentium victitare radicibus, dum panis rarissimi parcitatem, quæsitarum vndecumque escarum edulio propensiore compensant. Imminebat planè etiam potentiorum obtutibus omnium æstimatione conclamata miseria: & dum singulus quilibet, vulgi minimi per crudelem inediam considerat torsiones, indicta sibi parsimonia magnis elaboratè sudoribus metuit, ne sumptu facili dilapidentur opes. Auarorum sitibunda præcordia, qui tempora lætabantur cruentis arridere fœnoribus, dum modios diu seruatæ frugis intendunt, crebris annorum numerare recursibus pensant, quid superaddere possint, ea vendita, cumulandis pecuniarum montibus. Interea dum illi cruciantur, hii ambiunt, repente in spiritu vehementi *conterens naues Tharsis*, per omnium penè animorum aures CHRISTVS intonuit, & is qui educit vinctos in Psal. 47.6. fortitudine adamantina, quibus irretiebantur desperatorum hominum corda, cupiditatis vincla disrupit. Cùm enim, vt superius dixi, illud minus fertile tempus omnium substantias coartaret, dum ad spontaneum innumerabiles animasset exilium, diuersæ plurimorum copiæ deferuntur in medium; & quæ cara videbantur dum nullus mouetur hominum, commotis ad hoc iter omnibus, vili præcio traduntur venum. Cumque multi negotium huius profectionis accelerant: vt vnicæ rei exemplo eorum quæ vendebantur subitas & insperatas vilitates exprimam: quod insolitum dictu est, quinque denariorum prætio, septem distrahebantur oues. Frumentorum illa defectio, vertebatur in copiam: & dummodo suppetat cuique quantulamcunque quoquo pacto congregare pecuniam, dat quidquid habere videtur, non pro sua, sed pro taxatione ementis, ne DEI posterior aggrediatur viam. Erat itaque ibi videre miraculum, carò omnes emere, & vili vendere: carò quidem, quæ ad vsum deferrentur itineris, dum præproperant; vili verò, dum sumptuum impendia coaggerant: & quæ paulo ante nec carceres nec tormenta ab eis extorquere poterant, breui nummorum numero cuncta constabant. Nec illud minus ridiculum, quod hii plerumque quos nulla adhuc eundi voluntas attigerat, dum hodie super omnimoda aliorum venditione cachinnant; dum eos miserè ituros miseriusque redituros affirmant, in crastinum repentino instinctu pro paucis nummulis sua tota tradentes, cum eis proficiscebantur quos riserant. *Quis pueros, quis dicat anus ad bella moueri? Quis querat virgineas annumerare manus? Quis referat senium trepida grauitate fatiscens? Bella canunt omnes, nec se pugnare fatentur. Martyriũ spondent, gladiis vel collaudaturos. Vos iuuenes aiunt manibus tractabitis enses; At nos hic liceat CHRISTVM tolerando mereri.* Licet enim æmulationem DEI habere viderentur, sed non secundùm scientiã, tamen DEVS qui multa vanè cœpta ad pium intorquere consueuit finẽ, simplicibus

illorum animis comparauit, ex sua ipsorum bona intentione, salutem. Videres mirum quiddam, & planè ioco aptissimum, pauperes videlicet quosdam bobus biroto applicitis, eisdemq; in modum equorum ferratis, substantiolas cum paruulis in carruca conuehere; & ipsos infantulos, dum obuiam habent quælibet Castella

VII. vel vrbes, si hæc esset Iherusalem, ad quam tenderent rogitare. Erat eo tempore antequam gentium fieret tanta profectio, maximis ad inuicem hostilitatibus totius Francorum Regni facta turbatio; crebra vbique latrocinia, viarum obsessio; passim audiebantur, immò fiebant incendia infinita; nullis præter sola & indomita cupiditate existentibus causis extruebantur prælia: & vt breui totum claudam, quicquid obtutibus cupidorum subiacebat, nusquam attendendo cuius esset, prædæ patebat. Mox ergo & mira & incredibili ob insperabilitatem, animorum immutatione commoti, signum Pontificis prædicti præceptione indictum, Cruces videlicet, ab Episcopis & Presbyteris sibi precantur imponi. Et sicuti rapidissimi venti impetus solet non magna pluuiæ vnda restringi; ita ilico contigit ad inuicem simultates vniuersorum & bella sopiri, per inditam sibi aspirationem,

VIII. haud dubium quin CHRISTI. Principibus igitur, qui multis & magnis obsequentium ministeriis indigebant, sua morosè ac dispensatiuè tractantibus, tenue illud quidem substantiâ, sed numero frequentissimum vulgus, *Petro* cuidam *Heremitæ* cohæsit; eique interim, dum adhuc res intra nos agitur, ac si magistro paruit. Quem ex vrbe, nisi fallor, Ambianensi ortum, in superiori nescio qua Galliarum parte, solitariam sub habitu Monachico vitam duxisse, comperimus: vnde digressum, qua nescio intentione, vrbes & municipia prædicationis obtentu circumire vidimus; tantis populorum multitudinibus vallari, tantis muneribus donari, tanto sanctitatis præconio conclamari, vt neminem meminerim similem honore haberi. Multa enim fuerat, ex his quæ sibi dabantur, dilargitione liberalis: prostitutas mulieres non sine suo munere maritis honestans, in discordibus vbique paces & fœdera, mirâ auctoritate, restituens. Quidquid agebat namque, seu loquebatur, quasi quiddam subdiuinum videbatur, præsertim cum etiam de eius mulo pili pro reliquiis raperentur: quod nos non ad veritatem, sed vulgo referimus amanti nouitatem. Lanea tunica ad purum, cucullo super vtrisque talaribus, byrro desuper induebatur; brachis minimè, nudipes autem: Pane vix aut numquam; vino alebatur, ac pisce. Is namque vir, partim opinione, partim suo monitu cum immanem conflasset exercitum, per *Hungarorum* terram delegit abire. Quorum Regiones cùm earum rerum quæ ad alimentum pertinent opulentissimas, idem vulgus indocile repperisset, cœperunt luxuriis enormibus contra indigenarum mansuetudinem debacchari. Cum enim plurimorum annorum segetes triticeas, vt in ea terra moris est, in modum turrium per agros stabilitas cernerent, quas nos *metas* vulgariter vocare solemus; cum carnium diuersarum aliorumque victualium, quorum illa feracissima tellus est, copiæ suppeterent, non contenti humanitate eorum, mirâ dementiâ, ipsi alienigenæ cœperant conculcare gentiles: & cum idem, vt pote Christiani Christianis venalia cuncta gratanter ingererent, ipsi, libidinis impatientes, piæ hospitalitatis ac beneficientiæ immemores, bello gratis eos aggrediuntur: dum illos opinantur nihil ausuros contra, ac penitus futuros imbelles. Rabie igitur execranda, publicis quos diximus horreis per eos ingerebatur incendium; puellis eripiebatur, violentiâ allatâ, virginitas; dehonestabantur coniugia, crebris raptibus fœminarum; vellebant, siue vstulabant suis barbas hospitibus: nec iam de emendis vsui necessariis quippiam tractabatur; sed quisque eorum, prout poterat, rapinis & cædibus nitebatur: sic se acturos mirâ lasciuiâ contra Turcos minabantur. Castrum quoddam interea habuêre peruium, cuius nullo modo poterant euitare transitum: is enim terræ situs est, vt in modum angiporti nequaquam ad dexteram vel sinistram pateat diuerticulum. Ipsum solitâ insolentiâ obsidere aggressi sunt, sed cum propè capiendum esset, repentè, non curo quo euentu, itâ obruti sunt, vt pars gladiis occumberet, partem fluuialis vnda submergeret; pars sine vllis stipendiis, immò turpi pauperie, magis autem pudore, in Franciam consumpta rediret. Et

quia

quia idem castrum *Moyssonem* vocabant, & reuersi ad suos *ad Moyssonem vsque* se
fuisse dicebant: magnâ omnium irrisione excepti sunt. *Petrus* autem cum IX.
illud indisciplinatum vulgus, vtpote mancipia & publica seruitia, nullis horta-
mentis cohibere valeret, cum Allemannorum aliqua frequentia & nostrorum
fæce residua, quâ potuit inde prouisione elapsus, in kalendis Augustalibus *Con-
stantinopolitanam* attigit vrbem. Sed hunc eius aduentum, Italorum, Ligurum,
Langobardorum, cum Transalpinarum videlicet partium hominibus magnum
præcesserat agmen, qui eius & cæterorum Franciæ Principum ibidem decreue-
rant præstolari Comitiam: non enim eam arbitrabantur se habere militiæ frequen-
tiam, vt Græcorum auderent, contra Turcos exituri, præterire prouinciam. *Impe-
ratoris* autem edicto iussi sunt omnium quæ vendebantur in vrbe, vti vellent, habe-
re commercia: sed *Brachium Sancti Georgii*, quod à Turcorum partibus limitaneum
erat mare, ipsius principis consilio vetiti sunt transmeare: quia paucos innumeris
perniciosum dixerat obuiare. At ipsi nec prouincialium sunt humanitate deten-
ti; nec imperatoriâ vllatenus affabilitate molliti: sed nimis insolenter agebant;
vrbis pallatia deuoluebant; publicis ædibus ignes subiiciebant; & detectis Eccle-
siis, quæ plumbo operiebantur, plumbum idem Græcis venale præbebant. Hac
Imperator tam fœdâ præsumptione turbatus, præcepit procrastinatione remo-
tâ, vt memorati Brachii equora transmearent. Cui freto transpositi, eadem, quæ
citra egerant, nequaquam vltra iterare cessabant; & qui contra Paganos voto
certamen insumpserant, passim Ecclesiarum excidiis, Christianorum inuolando
substantiis, contra nostræ fidei homines factorum immanitate pugnabant. Dum
enim nullius experiuntur seueritatem Regis, qui iudiciali deuios vigore retor-
queat, nec diuinæ reuerentiam concipiunt legis, quæ mentium leuitatem matu-
râ recogitatione deprimat, repentino prolabuntur interitu, quia *indisciplinatis mors
obuiat, & quidquid pensi moderatiq; nihil habet, parum durat.* Tandem *Nico-* X.
mediam attingentes *Itali*, *Langobardi*, & *Alemanni* Francorum impatientes super-
biæ diuelluntur ab ipsis. *Franci* namque, iuxta naturam nominis, magnæ quidem
sunt titulo viuacitatis insignes; sed, nisi rigido frænentur dominio, inter aliarum
gentium turbas, sunt iustiùs æquo feroces. Transalpini itaque, quos prædiximus
diremptos à Francis, *Rainaldo* quodam sibi Duce creato, eam quæ dicitur *Romania*
prouincia, intrauerunt: & quatuor dierum itinere Nichomediâ prætergressi, in-
ter eundum castrum offendêre quoddam, quod auctori placito nomine vocatur
Exorogorgum: quod habitatorum suorum omnium vacuatum præsidio, sine mora
turbæ patuit influenti. Incolæ autem profugerant, superuenientium timore ex-
trusi; & dum de sua ipsorum salute desperant, de substantiarumq; suarum copiis,
quæ plurimæ erant, transponendis omnino non curant. Vnde, multam victua-
lium opulentiam ibidem repperientes, ad plenum fuêre refecti. At *Turci* compe-
rientes Christianos obtinuisse castellum, magnâ illud obsidione cinxerunt. An-
te municipii portam puteus, & subter idem, non longe à mœnibus, profluebat al-
ter, vbi positis ipse Dux eorum *Rainaldus* insidiis, Turcos quasi callidus obserua-
bat. Nec mora, qui obseruabantur occurrunt; eaque die qua *beati Michaelis* me-
moria celebratur, peruaso cum suis Comitibus Duce, plurimos ex eis qui sibi insi-
diabantur interimunt; alios Castri munimenta turpiter subintrare compellunt.
Quod illico Turci circumuallantes tantâ incursione presserunt, vt haurienda-
rum facultate, penitus obsessi, priuarentur aquarum. Ibi fuit tanta sitis aridi-
tas, vt flebotomo equis suis asinisque illato, animalium cogerentur haurire cruo-
rem: Alii, in piscinam zonas demittentes atque panniculos, eaq; in os exprimen-
do suum, remedii sibi aliquid contrahere videbantur: Alii, quod horrori est di-
cere, idipsum quod minxêre bibebant: Alii fodiebant, & se intra id quod
foderant immergentes, arentia pectora terra ipsâ recens fossâ operiebant; sic inte-
riorem æstum suum temperare aliquantulo humore se posse credebant. Sed E-
piscoporum Presbyterorumque præsentium, idemque patientium, non ibi defuê-
re solatia, qui quanto videbant atrociora pericula, & humana negari auxilia, tan-
to magis eis, ne deficerent, satagebant spondere cœlestia. Hæc octo dierum spa-
tio apud illos perseuerauit angustia: interea dum vni pariter videntur subiacere

miseriæ, non vni tamen omnes pariter suspirant DEI misericordiæ; sed potiùs machinantur sibimet, hii qui duces extiterant, præsidium perfidiæ. *Rainaldus* etenim, qui eis in prosperitate præfuerat, clam sibi Turcos fœdè conciliat: pactus eisdem quòd totius militiæ comitatum sibi proderet quem regebat. Egreditur itaque ad illos quasi pugnaturus; sed in ipsa dirigendæ aciei affectata specie, cum multis suorum profugit ad ipsos, perpetuò remansurus: Residuos, est captiuitas consecuta. Quibusdam eorum captis de sua fide est facta discussio; CHRISTVMq; negare iubentur: sed CHRISTVM inflexibili animo & voce fatētibus capita amputantur. *Et veterum similes modò CHRISTVS habebit honores, Martyribus decorans secula nostra nouis. Quam redolente ferunt insignia tempora lauro, Qui breue quid, secto ferre parant iugulo. Dixero felices, qui per momenta tulere: Hos tenet æternum viuere certa fides. Iam faces nostras non desperare licebit, Ausas quod cuiquam vix imitabile sit.* Captiuorum alios, datâ viuendi, immò morosiùs moriendi, indulgentiâ, sed magis violentiâ, inter se diuidunt, funesta sub cruentis dominis exhibituros seruitia: Quosdam alicubi prostituentes, quasi ad signum, sagittis iaculantur: alii quasi pro donatiuo dabantur; alii vendebantur. Quibus dati fuerant, in proprias abducebant eos sedes: alios in eam quam *Corozaniam* dicunt Regionem; alios ad *Antiochenam* pertrahunt vrbem, miseram pro qualitatibus scelestissimorum dominorum passuros seruitutem. *Hos in supplicium fateor diuturnius isse; Quàm quibus ad subitum mucro caput tulerit. Hunc agitat crudelis herus, duroq; labori Mancipat: ingrato seruit vbiq; pius. Vapulat officiosus nec tormenta fideli Desunt, quo studio commodiore gerit. Quod videt aut audit, quem transfigit indies actum, Quod cælebs est ad turpia sit sibi crux Hos ego non dubitem satis acrius excruciari Quàm queat equuleus per spatium tridui.* Hos primos nouitati nostræ, & desperato propè huius vitæ nostræ statui Martyres fecit DEVS.

XI. *Petrus* ille interea qui à nobis supra expositus est, de multâ comitum suorum vecordiâ, sæpe vexatus, & crebra strage confusus, tandem cuidam Transequano, & cogniti generis viro, armis quantum ad se strenuo, nomine *Gualterio*, primatum suæ gentis dederat: vt quos documentis distinere non poterat, ille saltem militari autoritate restringeret. Is itaque *Ciuizum*, ciuitatem quandam, quæ Niceæ vrbi, secundùm positionem loci, præminere dicitur, cum suo illo dementi exercitu properabat attingere. Quod *Turci*, nostrorum vestigia aucupantes vbi comperiunt, illuc cum multa pessimæ voluntatis auiditate contendunt. Euntes igitur præfatum *Gualterium* cum sua frequentia; medio itinere offendunt; eumque cum suorum plurima parte interimunt. *Petrus* verò, quem *Heremitam* agnominant, dum vesaniam eius, quam conglomauerat, gentis compescere non valeret, *Constantinopolim* prouidè secesserat, quia ipsorum effreni & incircumspectâ leuitate inuolui metuerat. Turci ergo in eos inopinatè effusi, quosdam dormientes repperiunt; alios non modò armis verumetiam nudos vestimentis inueniunt; quos pariter continuò neci tradunt. Inter eos Presbyterum quemdam repperiri contigit Missas agentem, quem in ipsa sacrorum statim confectione mortificant; & dum immolat DEO, ipsum eundem coram eius altari sacrificant. *Quæ ferri potuit gratior hostia, Quàm cuius Domino sit caro victima? Quid tunc corde precū fudit ab intimo, Cū grandi streperet prælia classico? Victores lacerant, arma retinniūt: Mœrens exululat turba fugaciū. Aras ambierat Presbyter optimus, Complectensq; DEI sacra medullitus, IESV,* dixit, *ades præsidiū bone: Cū te iam teneā spes pereat fuga: Iungā perpetuò iā tibi fœdera. Occidor: perages cœpta DEVS sacra.* At verò si qui euadere potuerūt, *Ciuizene* vrbi sese fugientes inferunt. Alios, quos tueri fuga non valuit, præcipitiū maris absorbuit: dū satius eis est mortē eligere, quā inferenti succumbere. Alii montana petentes fouebantur in rupibus: alii delituère per syluas. Nec mora, Turci correptis his aut punitis quos extra repperērant, eos aggrediuntur, & obsidione concludunt qui in castrum confugerant, in tantum, vt ad succendendum idem castellum ligna conueherent. Quibus deinceps hii qui obsidebantur ignem subiiciunt; & DEO iudice, dum eos qui intus erant Turci æstimant concremandos, tota vis ignium concessit in Turcos, & ex eis consumpsit aliquos; nullatenus autem nostrorum attigit vllos. Instantibus deinde illis, municipium capitur; viui, quos quærebant comprehenduntur; idemque, vti pridem de aliis egerant, dispertiuntur; & ad eas, vnde hostes venerant,

venerant, prouincias, perpetuò futuri exſules, deſtinantur. Hæc vt dicta ſunt, menſe peraguntur Octobri. At perfidus *Imperator*, comperto fidelium infortunio, nequam elatus lætitiâ, facultatem reſiduis iubet attribui, tranſito videlicet *ſancti Georgii*, quod dicitur, *Brachio*, in citerioris Græciæ partes regredi. Retrogreſſos cùm in ſuæ ditionis terra vidiſſet, arma vt ſibi eorundem venderentur, iure iam neceſſitatis, exegit. Comitiæ *Petri* heremitæ talis fuit exitus: cuius hiſtoriam ideo ſine alterius materiæ interſtitio proſecuti ſumus, vt eam aliis nullam impendiſſe opem, ſed Turcis addidiſſe audaciam monſtraremus. Nunc itaque ad eos quos omiſeramus qui eadem quâ Petrus ſubſecuti ſunt viâ, ſed longè feliciori modeſtia, reuertamur.

XII. Dux *Godefridus*, Euſtachii Bolonienſium Comitis filius, duos habuit fratres, *Balduinum*, qui Edeſſenæ vrbi præfuit, & poſt ipſum fratrem, Rex effectus Iheroſolymæ, nunc vſque regnat; & *Euſtachium* qui paterno comitatui præeſt. Hii patrem habuerunt potentem, & ſecularis ingenii virum: ſed & matrem literis quidem, niſi fallor, eruditam, & ex Lotharingis ingenuè admodum oriundam: ſed potiſſimum ingenita ſerenitate & magna erga DEVM animi deuotione præſtantem: cuius diutinæ religioni tam ſpectabilium debebantur, vt credimus, gaudia filiorum. Illi planè, de quo loqui adorimur, *Godefrido*, ex materna hæreditate apud Lotharingos ducatus acceſſerat. Hii tres, à matris nequaquam ſimplicitate degeneres, cùm multa armorum gloria; tum modeſtia non minore floruerunt. Solebat narrare glorioſa mulier, cum huius profectionis exitum & filiorum ſuorum miraretur euentum, quoddam ſe audiſſe ex ore filii ducis tale præſagium, multo antequam fieret aliquod peregrinationis initium. Dicebat namque ſe deſiderare proficiſci Iheroſolymam, & hoc non ſimpliciter, vt alii; ſed cum violentia exercitus, ſi ſibi copia ſuppeteret, magni. Cui ſecundum diuinum, à quo intuebatur, inſtinctum, mirabilis ſuper hoc poſtmodum opportunitas arriſit. Tres itaque hii, maximis quos habebant oblitis honoribus, perrexêre. Sed quo cæteris fratribus prudentior, eo Godefridus Dux extitit militiâ numeroſiore potentior. Huic adiungitur *Balduinus* Comes de Montibus, Rothberti Flandrenſis Comitis iunioris patrui filius. Cum nobili igitur rerum equeſtrium pompa & ſpectabili fortiſſimorum iuuenum frequentia, *Hungarorum* ingrediuntur terram: habentes tamen eam, quam Petrus tenere non valuit, erga ſuos milites diſciplinam: & duobus ante Domini Natale diebus, primi ante omnes Franciæ Principes, vrbem attigêre *Conſtantinopolitanam*; ſed hoſpitati ſunt extra ipſam. At *perfidus* Imperator territus, audito clariſſimi Ducis aduentu; detulit ei reuerentiam; ſed minis extortitiam: præbens ei pro mœnibus, in burgo videlicet vrbis, commanendi licentiam. Hoſpitio itaque ad imperium Imperatoris accepto, ad contrahendas vndecunque paleas equiſque neceſſaria, Dux & quiſq; ſuorum, armigeros proprios deſtinabant. Et cum arbitrarentur licitè ac ſecurè ſe diſcurrere poſſe quo vellent, clam Princeps ille nequiſſimus, his qui circa ſe verſabantur imperat, vt Ducis miniſtros, quocumque peruadere poſſent, indifferenter occiderent. Quod vbi *Balduino*, Ducis fratri compertum eſt, obtendit inſidias; & cùm ſuos repperiſſet Turcopolitarum violentiâ moleſtari, acerrimè eos, vti decebat, aggreditur: & DEO proſperante, tanta victoria potitur, vt ex eis, ſexaginta comprehenſis partim occiderit, partim Duci fratri obtulerit. Hæc ad impii Imperatoris vbi deuenêre notitiam, multa animaduerſione torquetur. Quo eius motu cautior ſibi redditus Dux, burgo vrbis, quo ſucceſſerat, ceſſit; & extra fines eius caſtra figit. At Princeps, illati doloris non immemor, cùm dies eſſet accliuis ad veſperum, directo eo quem cogere poterat exercitu, Ducem cum ſua gente ad bella laceſſit. Quos Dux vehementi excepit inſtantia & in fugam pulſos, perſequendo coëgit in vrbem; ſeptemque peremit eorum. His ita feliciter actis, Dux ad ſua caſtra rediuit; ac per quinque dies reſedit ibidem, donec ipſe Imperatorque confœderarentur ad pacem. Sed ſibi timidus Princeps exegit à Duce monitis, vt *Sancti Georgii Brachium* tranſiret, ſpondens quod omnium victualium negotia, vti haberentur Conſtantinopoli, eis deferri iuberet: & pauperibus quoque eorum elemoſynam impenderet. Quod & factum eſt.

XIII. Quoniam igitur de Duce diximus cuiuſmodi huc vſque com-

meatum habuerit, restat vt ad interioris Franciæ proceres redeamus: & qui fue-
rint, quáue perrexerint, quos etiam euentus habuerint, aliqua ex parte tanga-
mus. *Podiensis* Episcopus vir, vitâ, scientiâ, documentis & militaris disposi-
tionis sagacitate mirandus, cum innumera suarum partium gente per *Sclauorum*
regionem proficisci delegit. Cuius vocabulum, qua superius me ignorare dolue-
ram, nec per eam discere potui, cuius esse videor interpres, historiam: Per eos tan-
dem qui in illa expeditione eum nouerant, eoque vsi sunt, attigimus eius noticiam:
XIV. vocabatur autem idem preciosus vir *Aimarus*. Inter cæteros Principes, ini-
tium mihi videtur à Philippi Regis Francorum fratre *Hugone Magno* sumendum:
qui etsi ab aliquibus opulentia ac potestate præceditur, nulli tamen quantum
ad originem spectat morumque probitatem secundus habetur. Cuius in armis
strenuitas, cum generis maiestate serenitas, præter hæc etiam erga omnem sa-
crum ordinem humilitas, quam suæ ipsius nihilominus temperantiæ condiebat
honestas, iustissimè prædicatur. Huic quidam procerum innitebantur; & si quid
bellorum iure euictis Gentilibus, eos obtinere contingeret, ipsum sibi Regem
XV. præficere meditabantur. Post hunc Comes *Stephanus*, vir tantâ potentiâ præ-
ditus extitit, vt fama testetur tot eum pollere dominio castellorum, quot annus
constat honore dierum: cuius, dum hic ageret, admodum excellens liberalitas
fuit, grata satis personalitas; consiliorum verò, vndecumque librata maturitas: in
rerum equestrium industria, tantâ nobilitate præminuit, vt eum tota illa sancta
militia, cùm in procinctu contra Turcos existeret, dictatorem sibi ac magistrum
efficeret. Huic sagacissima fœminarum vxor accesserat, quæ *Guilielmi* senioris
Regis, qui Anglorum Scotorumque sibi regna subegit, filia fuerat: cuius pruden-
tiam, munificentiam, dapsilitatem, opulentiamque, si laudare velimus, vereor ne
viro magnifico nubem ex fœminea, quam & in viduitate meruit, laude feramus.
Ad horum cumulandas vires, *Rothbertus* iunior senioris, ad quem Imperatoris mis-
sa est epistola, filius, tota animi viuacitate dirigitur: & Flandrensium Comitatum,
cui multa armorum magnanimitate præfuerat, ad hoc vt eorum qui pro CHRI-
STO exules fieri delegerunt, commilito vocetur, immutat. Qui huic quod cœpe-
rat negotio quàm perseueranter institerit, gestorum præsentium prosecutio de-
clarabit. Hii vxores clarissimas, cum filiis gratissimis relinquentes, quidquid in
affectionibus maius est, proposito postposuerunt exilio. De honoribus possessio-
nibusque reticeo, quæ quidem extra nos sunt. Sed illa stuporem nobis generant:
quomodo maritorum vxorumq; , sobole mediante immò agglutinante karitates,
XVI. sine alterutrorum periculo ab inuicem diuelli poterant. Deniq; *Rothbertum*
Normanniæ Comitem tacere minimè conuenit: qui quidem corporis pondus,
lenitatem quã hîc habuerat voluntatis, nimiamq; effusionem pecuniæ animi escu-
lentioris, non sine maiori somnolentia, celebriori petulantia, fluxum, eâ quâ in
Dominico viguit exercitu perseuerantiâ & virtute piauit. Isti adeò naturaliter in-
sita *clementia* fuit, vt in eos qui penes se reatum proditionis ac iudicium mortis in-
ciderant, vlcisci non fineret; quinetiam si qua accidissent, eorum infortuniis illa-
chrymaret. Cuius quidem in rebus bellicis audacia: & quantum ad prauas machi-
nationes, quibus multos fœdari cernimus, nulla versutia, meritò laudaretur, nisi
quibusdã tacenda indignitatibus vrgeretur: quòd totũ iã tamen ei cõdonari debet.
Quia pro his horumque similibus, DEO ei pœnã temporaliter retribuente, carce-
XVII. ralem, amisso omni comitatus honore, custodiam fouet. Cùm istorum quos
de sua quisque prouincia secum traxerat inclitis ordinibus, mediocrium princi-
pum exiit multitudo. Quorum numerositas, quia nostram videtur obnubilare no-
ticiam, in præsenti suprimimus, habituri meliorem, processu historiæ, quosdam
forsitan exprimendi causam. Vnius enim, duum, trium seu quatuor oppidorum
dominos quis numeret? quorum tanta fuit copia, vt vix totidem coëgisse putetur
obsidio Troiana. Eo tempore cùm inter regni primates super hac expeditione res
fieret, & colloquium ab eis, cum *Hugone Magno*, sub Philippi Regis præsentia, Pari-
siis haberetur, mense Februario, tertio Idus eiusdem, Luna, eclipsim patiens, an-
te noctis medium, sanguineo paulatim cœpit colore velari, donec in cruentissi-
mum tota horribiliter est conuersa ruborem: At vbi auroræ crepusculo naturæ
rediit, circa ipsum lunarem circulum insolitus splendor emicuit. Quadam autem
æstiui

æstiui diei vespertinâ irruente horâ, tanta ab Aquilonis plaga efflagratio apparuit, vt plurimi è domibus suis sese proriperent, quærentes quinam hostes prouincias suas adeo graui ambustione vastarent. Visæ sunt præterea non multò post tempore, mense Aprili stellæ noctu, ac si pluuia densa, de cœlestibus labi. Quod in tantum apud plerasque Ecclesias portento simile, quod & fuit, habitum est, vt Litanias pro hoc ipso quod significatur dampno auertendo instituerent; & scriptis tempus & euentum traderent. Mense rursus Augusto, sexto Idus eiusdem, ante Solis pene occubitum, Lunæ pars prope media est in nigredinem, multis intuentibus versa: vbi dicendum, quod licet luna in pleniluniis naturaliter patiatur defectiones, sunt tamen aliquæ in ipsis colorum eius mutationibus portensiones. Vnde & in Pontificabilibus & Regũ gestis exinde solent fieri annotationes. Visa sunt & alia pleraq; quæ narrare supersedimus. Ad extremum *Sancti Egidii Comes Raimundus*, non XVIII. ad sui vilitatem, sed pro summâ ponitur. Qui, quia in supremo Franciæ limbo morabatur, quanto minorem operum suorũ notitiã nobis præbuerat, tanto huius seriẽ historiæ, à principiis vsque finem, maximæ suæ virtutis, & constantiæ monimento nobilitat. Qui quidem naturali cuidam suo filio comitatu quem regebat relicto, propriam coniugem, cum filio quem ab ea exegerat vnico, secum duxit. Erat autem præfatis nostris Principibus ætate maturior; & exercitu, nisi quantum ad garrulos hominum *Prouincialium* mores spectat, nulli inferior. Cùm ergo copiosissima fortissimorum militum manus, eâ quâ Romam proficisci solemus viâ, vsque in *Appuliam* deuenissent, ex calore insolito, quę tunc erat æstatis, ex corruptione aëris, de escarum insolentia, innumeri perniciem nimiæ contraxerunt infirmitatis & mortis. Ad diuersos itaque sese contulerunt, transituri mare, portus. *Brundisium plures: hos suscipit auius Tdrons; Illis piscosi patuerunt æquora Bari.* At *Hugo Magnus*, XIX. non expectata suorum & militum, conprincipumque comitia nimis inconsultè, nimis præproperè adito *Bari* portu; nauigatione prospera deuehitur *Dyrrachium*. Considerandum namque sibi fuerat, quia ad tantarum expectationem personarum, ad tantas equitum peditumque copias, totius Græciæ, vt ita dixerim, fundamenta tremuerant. Et licet aliorum procerũm multo maior, quàm ipsius, apud nos reputaretur auctoritas, apud exteros tamen, præsertim apud inertissimos hominum *Græcos*, de Regis Francorum fratre præuolarat infinita celebritas. Cùm ergo Dux Imperatoris, qui ibidem commanebat, non magnâ hominem spectabilem attendisset cinctum manu; subripuit illius animo ex tantæ solitudinis oportunitate nequitia; illumque comprehendens, præcepit Constantinopolim ad Imperatorem cum multa prouisione ac reuerentia duci: ob hoc solum vt fidem timido Principi daret, quòd per eum vitæ suæ, & honoris prorsus indempnis existeret. Is ergo illustris viri casus, maximam sequentium procerum fortitudini eneruationem intulit. Idem namque facere, quod ab isto exigebat, seu vi, seu clam, seu precariò cæteros coëgit Principis fraudulenti astutia. Sed iam finis huic libello accedat.

EXPLICIT LIBER SECVNDVS GESTORVM DEI PER FRANCOS.

INCIPIT LIBER TERTIVS.

EX cunctis ferè Occidentalium partium Regionibus, cum innumerabilis exercitus appulisset *Appuliam*, ad *Boemundum* Rotberti, qui *Wiscardus* vocabatur, filium, singularis magnificentiæ virum, aduentãtis multitudinis peruenit verbum: is tunc temporis *Amolfitanos* obsidione compresserat. Cui cùm nuncius de eâ quæ confluebat gente superuenisset, sciscitatus itineris causas: audit, quia Iherusalem à gentibus, immò Dominicum sepulchrum & sacra ibidem loca ignominiosè habita, ab eorum dominio eximere properarent. Nec ei demum tacitum est, quot cuiusque generis, quantæque excellentiæ viri, relictis, vt sic dicam, honorum maiestatibus, ad hæc peragenda I.

quàm inaudita auiditate contenderent. At ille interrogat, an arma deferant; vtrum peras, an aliqua huius nouæ peregrinationis insignia præferant; quæ ad vltimum, in bellis signa conclament. Respondetur, arma plane Francico vsu gestant: Crucis autem figuram, aut in humeris, seu vbilibet, ex qua volunt materia vel panno, præceptum est, vt vestibus assuant: Remota autem arroganti varietate signorum, humiliter in bellis fideliterq; cõclamabunt, *DEVS id VVLT.* Ad hæc ille cordis excitatus à fundo, DEO inspirante, conpungitur: & pallium preciosissimum iussit afferri; Idemque, per cruciculas fecit incidi: suaque sibi imposita, suis, qui idipsum quod vouerat affectabant, cruces apponendas expendit: nam milites qui ei in illa obsidione obsequebantur, animo repentè mutato, ipsum, quod suus ipsorum Dominus, iter aggrediebantur. Tanta autem ad id voti tunc militum multitudo confluxit, vt frater eius, Siciliæ Comes, *Rogerius*, admodum doleret: quia in ea obsidione omni penè suorum fidelium solatio fraudaretur.

XI. Sed paucis expediendum est, quo sanguine cretus; quibus idem *Boemundus* ad hoc honoris sit promotus accessibus. *Rothbertus* quem agnominari *Wiscardum* diximus, ex Northmannia extitit oriundus, & tenui satis loco natus. Is à natiua quam præmisimus regione vtrum sponte egressus nescio, an pulsus, pedes in Apuliam abiit; ibi equos, & arma, quibus eques fieret, qua potuit arte, commeruit: inde castella quædam, contractis iam vndecumque qui sibi auxiliarentur prædonibus, non absque næuo tamen proditionis vsurpans, aliaque perinde crebris incursionibus fatigata occupans, etiam vrbes præditas obsedit, & ad necessitatem deditionis impulit. Et, vt paucis absoluam, tantopere nouus homo suæ loca dominationis extendit; in tantum quæ voluit quaque perdomuit, vt sicut in Epitaficis eius versibus dicitur: *Vrbe expulerit eũ, Quem Ligures Regem, Roma Lemannus habet*: Henricum videlicet Augustum, virum vtique innumeris, immò ferè iugibus victoriis fortunatum, *Parthus, Arabs, Macedumq; phalanx non texit Alexim*: Græcorum, qui nobiscum sæpè agit, principem. Sed sæpenumero eum subigens, nisi veneni haustus ei subitò vitam præripuisset, caput coronatum infra paucos, vt dicitur, dies Constantinopolitanis sedibus intulisset. Videat qui vult hodie filii eius *Boemundi* potentiam, qui veterum obliterata vilitate parentum, Philippi regis Francorum filiam duxit in coniugium, & prædicti Alexis aggressus est obtinere violenter imperium. *Rothgerio* igitur fratre eius remeante Siciliam; & propè omnimodam gentis suæ amissionem, quæ tota Iherusalem videbatur itura, dolente. Idem *Boemundus* contractis, quæ ad tantam profectionem necessariæ erant, copiis, conscensis cum suo exercitu nauibus, aura famulante secunda; littori *Bulgarico*, feliciter euectus, exponitur: in cuius comitatu cùm multa equestrium virorum probitas, tum principalium non parua sublimitas extitit: inter quos, *Tancredum*, Marchionis cuiusdam ex Boemundi, nisi fallor, sorore filium: cuius frater cum Hugone magno præcesserat, cui *Guillelmus* erat vocabulum: & quendam qui dicebatur de prima ciuitate *Richardum* nominatiores agnouimus, virum sanè pulcra corporis habitudine spectandum: quem pro *Constantia*, Boemundi coniuge, ad Franciæ Regẽ vidimus legatione perfunctũ. Ingressus igitur cum suis *Bulgariæ* regionem, multam opulentiam eorum quæ ad victualia pertinent reppererunt. Et cum ad *Andropolitanam* deuenissent vallem; ibidem donec tota eorum classis perenatasset & allaberetur, expectauerunt. Tota igitur gẽte coacta; collectis proceribus consilium cum eis communicat, pari omnium indictione præcipiens: vt per Christianas transitum habituri gentes, benignè innocenterque se agerent; nec eorum patriam depopularentur, pro quorum suffragio venisse debuerant: ea solum, & quàm pacificè, dato tamen pretio acciperent, quæ ad victualia sufficere possent. Processerunt inde, & dum de vrbe in vrbem, de rure in rus, de oppido transierunt in oppidum, vberrimum vbique repperêre commercium, donec in eum quæ vocatur *Castoria* deuenêre prouinciã: vbi & Dominicã solempnitatem celebrauêre Natalem, commoratique sunt aliquot diebus ibidem. Quæsierunt igitur à prouinciali gente negotium, sed ipsi noluerunt eis præbere consensum: eo scilicet quod vererentur eos, militares illos æstimantes non peregrinos, & quia vellent exterminio terram tradere ac perimere. At illi modestiã, quam habuerant, in furorem versã, diripiebant equos, boues, asinos, ac quælibet sibi vtilia. Egressis tandem de Castoria occurrit *Pelagonia*; vbi quoddam Hæreticorum castrum

strum repperiunt, quod vndique aggressi, ad suum subdi coegêre imperium; & igne subiecto, conbusserunt cum suis habitatoribus castrum. Inde ad fluuium perueniunt qui dicebatur *Baudarum*. Progressus est ergo *Boemundus* cum aliqua suorum militum parte: in manu autem cuiusdam sui comitis partē dimisit residuam. Quod Imperatoris, qui inde non procul aberat, dum comperisset exercitus, Comitem, Ducis qui præcesserat destitutum præsidio, aggreditur, & Comitis socii repentinâ hostium incursione turbantur. Perueniunt hæc ad aures *Tancredi* fortissimi: & dicto citiùs retrogradum sumens iter, seque in flumen præfatum proiiciens, ad eos qui impetebantur tranando peruenit; & duo penè milia secum auxiliariorum, qui post ipsum enatuêre, contraxit. Hostes repperit; & cōtra suos acriter confligentes, acriori, vt par erat, animositate peruasit; nec mora, subegit. Apprehensi itaque ex eis plurimi, ante Boemundi præsentiam deducuntur, & in vincula coniiciuntur. Ad quos idem Princeps: *Cur*, inquit, *& Christi & meam insequimini gentem? Ego Imperatori vestro nihil euersionis molior.* Econtra illi: *Ex nostra deliberatione nil agimus; rogam Principis emerituri, militiam professi sumus: & quicquid nobis præceperit, necessariò persequemur.* Quod vir egregius cum audisset, impunitos ac irredemptos, illicò laxauit abire. Quartâ feriâ, quæ apud Christianos est *caput vocata ieiunii*, bellum istud factum constat.

III. *Alexis* Imperator comperto viri eximii facinore, vni ex suis necessariis, cuius potissimùm innitebatur consilio, tunc mādauit, vt magnanimem cum suo exercitu Ducem per terram suam honorificè deduceret, donec ad sui pręsentiam Constantinopolim deueniret. Cumque per ipsius imperii municipia & vrbes transiret exercitus, regionum quarumque incolis imperiale iubebat edictum, quatinus ei satagerent comportare copiam rerum vndicunque venalium. Sic autem militiæ illi per prouincias properare dabatur, vt nullus eorum, qui Boemundo cohæserant, intra cuiuslibet ciuitatis muros ingredi permitteretur. Nisi sunt autem idem milites irrumpere quoddam castrum bonis, quæ tunc videbantur competere opulentum. At vir ille illustris id vetuit: partim ne terræ iura turbaret; partim ne Imperatoris temerum adhuc animum offenderet: immò ne pacta cum eo per internuncios recens facta cassaret. Vnde cœptam ineptiam, ægrè ferens; iratus suis qui cœperant, & specialiter Tancredo, repressit. Id vespere contigerat. Mane autem facto, procedunt castrenses, & præ se crucis vexilla ferentes. Ad Boemundi conspectum cum multiplici humilitate & religione contendunt. Ipse verò affabiliter eos ac mansuetè admittens, indulta eisdem sua gratia, à se lætabundos emisit. Denique ad quandam deueniunt vrbem, quæ *Seora* vocatur: vbi sua fixêre tentoria: nec illis diebus congrua sibi defuêre commercia. Ibi *Boemundus* cum duobus præfectis Palatinis in concordiam rediit. Vnde pro eodem nouo fœdere, & pro iure seruando prouinciæ, iussit restitui quidquid incolis sublatum fuerat prædæ. Exinde alterius, quæ dicitur *Rusa*, ciuitatis fines attigerant: & ecce, Græcorum promiscuum vulgus, illi nobili obuiam viro concurrens, quælibet venalia pro tempore conferebat: ibique, triduo ante cœnæ Dominicæ diem, castra posuêre. *Boemundus* autem proprio illic comitatu dimisso, *Constantinopolin* proficiscitur, paucis secum militibus eductis, cum Imperatore colloquium habiturus. Interim *Tancredus* procurabat exercitum, & dum videt quousque, iam exhausto marsupio, victui necessaria difficulter emere, proposuit apud se, quòd tutam viam desereret; & ad partes minus frequentatas itinerantium assiduitate, suos deflecteret, vbi largior emendorum affluentia cunctis suppeteret. Diuertit igitur eos à strata publica; vallemque diuersorum alimentorum vbertate confertam, pauperioribus suorum consulendo, subintrat: in qua & Pascha Dominicum debitâ populus cum ipso affectione concelebrat. At *Alexis* Boemundum ad se venire comperiens, plurimam aduentanti reuerentiam iussit impendi; & hospitalia in ipsius ciuitatis Burgo præberi: quo recepto, ad colloquiū accersitur; veniēsq; apud ipsum secretò, acturus excipitur.

IV. Interea Dux *Godefridus*, cum fratre *Balduino*, ac deinde *Sancti Egidii Comes*, vtrique cum manu non exigua, attigêre *Constantinopolitana* suburbia: tunc *Alexis* perfidus, qui olim contra Turcos auxiliorum putabatur auidus, acerbitate rancoris infrenduit; & qua fraude tot militias, sibi, vt putabat, ingruentes, turpi præcipitaret exitio sæpè reuoluit. Sed DEVS, cuius illa pia agmina ducebantur instinctu, ita eos est tutus, vt nullus ad eorum lęsionem nequissimo pateret

locus; Immò, omni possibilitate succisâ, grauis misero incuteretur metus. Denique visis confluentium cuneis, Constantinopolitani turbantur; consiliumque quæsituri, glomerantur. Dum enim timent ne ciuitas superuenientium numerositate prematur, & eorum prouinciæ depopulationi tradantur, in cõcilii habiti euentilatione repperiunt, quatinus sacramentũ exigat tyrannus à Francis, *quod nunquam sint sibi nocituri vel suis.* Quod vbi fuit nostrorũ primoribus agnitũ, magna est illicò subsannatione contemptũ. Perpenderant planè; quia si quo pacto primos exercitus à cœpto exerrare contingeret, tot tantosque milites stipendiorum inopes factos, contra ea quæ fecissent sacramenta, perfido Principi inferre prælium opporteret. Et certè, *si nobis*, inquiunt, *nullus incumberet timor futurorum, id solum, quod per Græculos istos, omnium inertissimos, iurare cogeremur, nobis esset sempiternè pudendum. Planè eos dicturos minimè ambigimus, quia velimus nolimus, ipsorum imperio paruerimus.* Adhæc Imperator, fortissimum *Boemundum* aggreditur; & muneribus parat allicere, quem plurimùm verebatur: Bello enim eum sæpè vicerat; & ideo illi potius quàm cæteris imminebat, quem suum specialiter æmulum agnoscebat. Spondet ergo ei quindecim dierum itinere terram eidem se daturum citra Antiochiam, in longitudine; octo nihilominus in latitudine. Frangitur illustris hominis hac pollicitatione seueritas; nec differt sacramenta tyranno: & quod *Hugo Magnus* cùm necessitate, tum pecuniâ lenocinante iurauerat, hoc is eo consensit tenore iurare, vt *si Alexis ea quæ iurando paciscebantur infringeret, ille ab his, quæ iureiurando firmauerat, liber esset.* Sed si quis percunctetur, quare is & alii à suo sint rigore, ad deferenda tyranno sacramenta, deflexi: sciat proceres suorum in Domino commilitonum subuenisse necessitati, quibus erat multa penuria, si mercatum euntibus negaretur stipendii. *Alexis* quoque nihilo secius & ipse nostris fidem sacramento præstiterat: quia *ipse cum eis, suo pariter comitante exercitu, deueniret, terraq; mariq; iuuaret; ac vtrobique conuehi victui emenda iuberet: si qua etiam illis euenire dampna contingeret, sine imminutione restitueret ad supplementum: neminem in hac expeditione vexari, lædi, occidi, aut vellet, aut sineret, quantum sibi facultas suppeteret.*

IV. Comes præterea *Sancti Egidii*, cum castris suis occupasset Bizantea suburbia, pars verò militiæ necdum ad integrum conuenisset, cœpit tyrannus Comitem sollicitare per nuntium, vt, vti alii fecerant, facere & ipse sibi pateretur hominium. Mãdabat hæc tyranni insolentis astutia: sed econtra, quomodo nequissimi vlcisceretur inuidiam, Comitis gloriosi cœperat iam secum ruminare prudentia. At Principes, Dux vtique *Godefridus*, *Hugo Magnus*, *Rothbertusq;* Flandrensis, & cæteri, dixerunt, quia nunquam contra aliquem qui Christiano censeatur agnomine, arma portabunt. Insuper & *Boemundus* intulit, quia si bellum Imperatori moueret, & sacramenta securitatis abnueret Imperatoriæ, ipse adminiculum partis existeret. Itaque Comes, communicato cum suorum quoque necessariorum consilio, *vitæ ac honoris indempnitatem*, iurat Alexi impio: quod *nec per se videlicet, neq; opitulando alii, illius faueret exitio*: Cumque ei verbum de hominio replicassent, dixit se capitis malle subire periculum, quam tali modo se ei fore obnoxium. Interea *Boemundi* exercitus Constantinopolitanis arcibus propinquabat. *Tancredus* itaque, sacramentis quæ exigebantur ab Imperatore compertis, cum ea quam ductabat omni penè Boemundi frequentia; *Sancti Georgii* celeriter *Brachium* prætergreditur. Ad hæc, *Sancti Egidii Comitis* exercitus, per eiusdem vrbis confinia castra ponendo dispergitur: qui Comes ibidem cum suis copiis aliquantisper desidere disposuit. *Boemundus* etiã cum Imperatore remansit, vt cum eo valeret tractare licentiùs, quatinus imperiali edicto, pro conuehendo victualium vndique negotio, gentibus trans Nicæã positis denuntiaret. *Godefridus* autẽ Dux, qui præcesserat, cum Tancredo peruenit *Nichomediam*: Nichomede auctore, qui subegisse Cæsarẽ, & non triumphasse, in triũpho cantatur insignẽ: & triduo cum suis vterque copiis mansit ibidẽ. Perpendẽs itaque Dux quibusdam vias perpediri obicibus; nec facultatẽ suppetere qua tanti numerositas exercitus Nicæam valeret adire: quoniam eam, quâ *Petri heremitæ* homines transierant semitam, tanta nõ posset vllatenus multitudo prætergredi, direxit ante se tria hominum milia cum asciis atque securibus, qui callium præpedimenta dirimerent; iterque fieret liberum, aperiendo angustias vsque Nicæam. Erat autem via incredibiliter ardua per nimis scrupea; & minacis proceritatis montana

procedens:

procedens: quam, qui præmiſſi fuerant, exciſis cautibus dilatantes, cruces ferreas ligneaſque ſtipitibus imponebant altis: vt noſtri non exorbitarent à tramite, ſignis eminus ſtipitum viſis. Tandem venêre *Nicæam*, quæ totius Romaniæ metropolis eſt ciuitas, Bithyniæque caput, trecentorum decem & octo Patrum Synodo clara; ſed *Omouſion* aſſertione, & *Arrii* damnatione præclarior: pridieq; Maii Nonas, circa vrbis territorium caſtra ſedêre, tertio ex quo à Nichomedia receſſerant die. Antequam aut Boemundi aduentaret exercitus, tanta panis ibi dicitur extitiſſe penuria; vt vnus panis aut quincenis aut tricenis denariis venderetur. At *Boemundus* vt adfuit, maximas quorumque venalium copias, terraque marique euexit; ſtatimque omnium vſui aptorum opulentia repentina confluxit. Dominicæ ergo die V Aſcenſionis, cœpêre pro muris vrbem vndecunque peruadere; & machinas inſtruere, phalas erigere, inſtaurare phalaricas; murorum ac turrium gyros frequentibus per ambitum pulſare baliſtis. Tantâ autem animorum acrimoniâ obſeſſio vrbis incipitur, vt ſolius bidui infra ſpatium, muros effoderent. Verùm *Turci*, qui ciuitatem obtinebant, ad alias nuntios ciuitates dirigunt, quo ad eos, ſcilicet opem laturi, conueniant; eo vtique modo, vt indubitanter per Meridianam portam introeant, quoniam ea pars ab obſidione ſit libera, nec opitulari volentibus illic ipſis vllus obſiſtet. Vnde contigit, vt eâ ipsâ die, cùm Sabbatum poſt Domini aſcenſionem eſſet, à Comite *Sancti Egidii*, & à *Podienſe Epiſcopo* portæ aditus muniretur. Accidit ibi res clari nomine digna facinoris. Egregius namque Comes iſdem, cum fide ad Dominum; tum fortis & aptus ad arma; nec minus inſtructiſſimo cinctus exercitu, obuios habuit auxiliariorum cuneos properantes in vrbem. Qui animo diuinæ ſubſidio virtutis innixo, aggreditur Turcos & ſuperat, compellit in fugam; partemque eorum maximam truncat. Sed fœdè repulſi, nouas intendunt conflare copias: quarum ſiſi adminiculo cum multa exultatione iterare bella decernunt, aduectis pariter ſecum funibus; quibus noſtros ligatos Corozaniam abductare proponunt. Hac ergo ſpe dum extolluntur inani, ex ſupremo montis, qui vrbi prominebat, pedetentim alter poſt alterum cœpêre progredi. Qui à noſtris gratanter vt decebat excepti, cęſa ſua capita, pro teſtimonio noſtrorum victorię, reliquerunt. Quæ poſt eorum fugam baliſtis ac fundis, ad terrorem Gentilium, proiiciebantur in vrbem. At beatæ memoriæ *Podienſis* Epiſcopus; & Sancti Egidii Comes Raymundus; infirmando vrbis ſtatui inſiſtentes, turrim quandam, quæ erat ipſorum contigua caſtris, factis ſubter ad eius fundamenta eneruanda cuniculis, deſtituere aggreſſi ſunt. Foſſoribus igitur ad hæc efficienda locatis, cum arcibaliſtis, & arcubus & balearis habenæ tortoribus, pariter ſuffodientium defenſores adduntur. Itaque vſque ad ſoli ſubſidentis extremitates arce ſucciſa, nutabundum interim parietem tignis aſſeribuſque ſuſtentant, & penitus ædificii calce iam diruto, ſic ignem ſubiectis trabibus inde ſubiiciunt: *Aſt vbi nubila nox indixit vtrinque quietem*, *Lapſa facit ſubitam turris caſtrata ruinam: Tempora ſed noctis quia ſunt minus apta duellis*, *Francigenæ ceſſant, ne Turcos nocte laceſſant.* «« Illicò tamen Turci, pro ſuæ ſalutis tuitione ſolliciti, totâ ſagacitate conſurgunt; & murum tantæ ibidem fortitudinis, tantâ celeritate reſtituunt, vt poſtridiè nullum eos lædendi valerent noſtri reperire locum. Interea loci, recens adueniunt viri, armorum gloriâ celeberrimi, Comiteſque ditiſſimi, de quibus ſupra egimus, cum frequentiis quæ ſibi cohæſerant militaribus: ad quorum aduentum omnis ille Domini coniubilauit exercitus: Normannorum ſcilicet Comes *Robertus*, & Carnotenſis Comes *Stephanus*. Igitur *Boemundus*, VI. vrbem obſedit à fronte, & *Tancredus* à latere; tertio loco, Dux *Godefridus*; quarto, *Flandrenſium* Comes; quinto Comes *Normannicus*; ſexto *Sancti Egidii* Comes, & Podienſis Epiſcopus. Ita verò eam obſidere intendunt, vt nullũ introeundi exeundique obſeſſi reperire quirent aditum. Erat ergo ibi conſiderare collectum totius Francorum militiæ, nobilitatis, prudentiæ, armorumque claritudinis florem: quos in equeſtri loricatorum galeatorumque decore, hii qui exercituum quantitates penſitare didicerant, centum circiter millia putauêre. Porrò pedeſtris populoſitatem turbæ, & illorum numerum qui aſſectabantur equeſtribus, poſſe ab aliquo ſupputari non æſtimo penitùs. Planè, non modo quæ a clientibus ſiue mancipiis ſolent præberi officia militaribus perſonis, deferebantur à talibus; ſed ad obſidiones, ad prælia, adeò eorum fuerat virtus, & inſtar Leonis audacia neceſſaria maio-

ribus, vti solent arma vel vtensilia quælibet, bello seu opere exercendis, opportuna aliquotiens esse manibus.

VII. *Dicere nullus*
Sermo valebit,
Quanta per ipsum
Tempus ibidem
Armipotentum
Fulsit honestas.
Tam generosi
Germinis agmen
Nulla coisse
Terra per orbem,
Viderit vsquam.
Singula si vis
Regna retexam,
Factaq; passim
Prælia dicam:
Non erit ille
Qui queat horum
Aut genus, aut vim
Aequiperare.
Ecce, relicta
Sede parentum,
Fœdera vitant
Coniugiorum:
Pignora sordent,
Pœna domus sunt:
Feruet in omni
Milite cura
Martyriorum.
Cumq; cruoris
Omine fusi
Turba trahatur,
Quis reperire
Possit inertem?
Quisque Leonis
Pectore fertur.
Ergo Nicæa
Mœnia cingi,
Cernere gratum.
Campus equorum
Lore nitebat,
Et phalerarum
Forma sonusq;
Cuique placebat:
Lux Toracarum
Pulchrior haustis
Solibus ibat:
Aereq; flauo
Cassis & vmbo,
Limbus eodem
Fulgidus extat.
Hosce videres,
Turbinis instar,
Ariete crebro
Voluere muros.
Repperit arcus
Cuspis eorum
Francica duros.
Obtudit enses
Crebrius ossis
Vulnus acutos.
Comparat illos
Mœnibus altis
Cedere Turcos,
Lignea turris.
Comminus illis
Prælia feruent:
Mutua quique
Spicula torquent.
Missilium vix
Iactus inanis.
Mors inopina
Quosq; supinat.
Gloria nostros
Cœlica fortes
Reddiderat: tunc
Corpora fatis
Exhibuere.
Quærere gaudent
Præmia mortem.
Marcidus omnis,
Acer & audax
Redditur istic:
Quem melioris
Optio vitæ
Ritè probarit.
Laudis auaræ
Crimina mentis
Inde procul sunt.
Credidit omnis
Id dare CHRISTVM,
Si sibi digni
Nominis auram,
Bella pararent.
Nec sibi quisquam,
Quisquis honesti
Quidlibet egit,
Arrogat actum.

» *In* Darium *Scythicos non his conferre triumphos Quibimus: aut sciri poterunt moli-*
» *mina* Cyri, *Digna viro Thameris, quæ clauserat vtre cruoris. Luxeris euentum, bone*
» Pyrre *tuendo Tarentum. In vacuum garris noua sumere prælia Barris.* Hannibalis *co-*
» *mites semel & bis, terq; Quirites Vt segetem cadunt: victi tamen vrbe recedunt. Si fuit*
» *indempnis sub* Cæsare *pugna, decennis Sit pro iactura per Gallica mansio rura. Tempus*
» *huic operæ breue, prospera cuncta fuere Cum DEVS esset in his: probat optimus omnia finis.*
» *Obtigerit cui mors cũ martire gloria sit sors. Quisquis eget taxat, quia crimina pœna relaxat.*

VIII. Quandam eiusdem vrbis partem obiectio laci, longè lateque stagnantis, ambierat: vnde hostes summissis ratibus, liberum exeundi intrandique videbantur habere meatum: ex quo etiam lignorum, pabulique fiebant eis, & quorumcunque deuectiones vtilium. Quamobrem proceres, coacto cõcilio, sua omnium assertione decernunt, vt ad *Principem Constantinopolitanum* legatio destinetur, quæ suggerat naues quamplurimas *Ciuitenam* vsque vrbem debere perduci, vbi portum constat haberi: ac deinde boum sine numero paria conglobari, qui eas per montanas siluasque conuectent, donec prædicto inferatur lacui. Nec mora, velox operis executio deliberata ac expostulata, Principe maturante, prosequitur: pariterque hii qui vocantur *Turcopoli*, quos non alios quàm familiares eius militias intellegimus, diriguntur. Adductis ergo, prout Principis vrgebat imperium, puppibus, ipsa qua deportatæ sunt illuc siluerunt die; at noctu eas intruserunt lacui, & cum eis Turcopolos armis instructissimos. Mane itaque classe composita, cum multa modestia, ac si ex eorum vectigalibus essent, proficiscebantur ad vrbem. Turci quibus erant ista spectaculo mirabantur, ambigentes, an sua ipsorum, vel Imperatoris hæc

eadem

eadem esset euectio. Postquam verò ea quæ viderant hostilia fore nouerunt, timore lætali extabuerunt, sed quantum illi lamentis & fletibus, tantum nostri indulserunt gaudiis, gratiarumque Domino repensarum plausibus. Reddidit igitur id ipsorum infortunium hostes vsquequaque defectos: iamque de suis & auxiliariorum viribus desperantes, *Imperatori* missâ legatione promittunt, quia deditionem facerent vrbis; si eos cum vxoribus & filiis abire licere, apud Francos impetraret, permissis vnà substantiis. Quorum tyrannus petitioni gratantissimè fauens, non solùm impunitate donauit, sed etiam summo sibi sarciendos amore, Constantinopolim vsque contraxit. Cuius infidæ per omnia menti, principalis in hoc opere subiacebat intentio: quod si Francorum discrimini locus fortè vllus aliquando pateret, penes se ipsos haberet, quos eisdem oportunè obiiceret. Septem hebdomadis tribusq; diebus hac sunt obsidione detenti; & ex nostris plurimi munus ibidem recepêre martirii. De quibus indubiè sententia proferetur; quòd qui mortis exitio sese pro fidei obiecêre iustitia; inter eos profectò apud Dominum censeantur, qui sanguine in pretium dato, præmia meruêre cœlestia: nec eos illis impares dixerim qui famis occubuêre miseria. Hoc enim ibi modo, periit multitudo perplurima. Si namque iuxta *Prophetam*, quod historialiter dicere liceat, *melius fuit occisis gladio,* Hier. 4, 9. *quàm interfectis fame,* qui proculdubio cruciatu diuturniore sunt moriendo torti, non erunt vt credi fas est, absque corona martirii. Ciuitate itaque reddita, & IX.

Turcis Constantinopolim ductis, tyrannicus ille Princeps, nimium de vrbis restitutione gauisus, nostrorum primoribus munera infinita largitur: & quibusque pauperrimis eleemosina copiosa tribuitur. Ex quo mediocribus exercitus personis, quas munificentia illa est visa prætergredi, multa fuit inuidentia contra Principes, ac simultas ingenita. Nec, iuxta quendã modum, id prorsus iniuria. Hii nempe exercuêre prælia: ad hos attinuit totius obsidionis effectus, moliũ vectiones, machinarum balistarumque inpactio: hii, inquam, vt breuiter claudam, portauerũt pondus diei & æstus. Primâ igitur die quà ab vrbe recepta digressum est, pontẽ quendam peruium habuerunt, circa quem biduo cõtinuato manserunt. Tertià autẽ die cùm expromeret iam tenuis auroræ crepusculum, surrexerunt nostri, & dum adhuc dubiâ sub luce cæcutiunt, biuio scindũtur in vno; & biduo integro sub duobus disparati proficiscuntur agminibus. In altero agminum *Boemundus* erat, *Rothbertus* ex Normannia; *Tancredus* quoque cum plurima militia: à Comite *Sancti Egidii*, Duce *Godefrido*, *Podiensi* Episcopo, *Hugone Magno*, Comite *Flandrensi*, per auia quædam adducebatur alterum. Tertiâ denique die in *Boemundum*, comitesque eius, fit *Turcorum* infinitæ multitudinis, cũ repentina, tum terribilis, & prope non ferenda collisio. Videres eos scenicè super nostrorum, qui putabatur, timore garrire, æstimãtes eos ex inopinata incursione terreri: & bellicum, quod consueuerant, signum terrificis suæ linguæ vocibus inclamare. Licet ergo vir eximius, manu impeteretur enormi, non amisit timore consilium; sed confestim sistere gradũ præcipit omnibus, & papilionibus deuolutis, iussit celeriter castra consterni. Priusquam verò ea quæ præceperat explicarentur, propriis militibus infit: *Si vos meministis militiæ quam professi estis, consideratâ necessitate quæ vrget, ite; viriliter eis occurrite; honorem, pariterq; vobis vitam defendite: at vos pedites, tentoria diligenter extendite.* Quo dicto citius expleto, Ecce eos Turci subitâ preuolatione obambiunt spicula, iaciunt, pugnaque, pro more, fugaci pectoribus sagittas incussêre sequentiũ. Franci verò propositi fidelis memores; nec semper celebris suæ virtutis ignari: licet euidenter agnoscerent tantæ numerositati se impares, tamen obuiare furentibus viuaci animositate, cõtendunt. Illic *Comes Normanniæ*, recordatus, vti decuit, paternæ bellicositatis & nobilitatis auitæ, magnâ illicò armorum exercitatione, hostiumq; repulsione, defensione exempla exercitui nostro, aliquantisper exterrito, præbuit. Affuit etiam DEVS, vt fœminarum quæ comitabantur, non illic quoque illis deesset instantia; ipsæ enim aquas recreandis militibus, quàm sedulò deferebant: sed multò vigilantiores instigationibus eos suis ac monitis, solertioresque reddebant, quàm illata fierent vnda recentes. At vbi *Boemundus* moneri cœpit tanti inæqualitate congressus, iis qui deuia sequebantur; illicò nuncio mediante, notificat, Comiti Sancti Egidii *Raimundo*, Duci *Godefrido*, *Hugoni* Magno, *Podiensi* Episcopo, aliisque eorum comitiæ, vt celerius aduenire præproperent, non ob aliud, sed ad bella quæ imminent. *Si*, inquiunt,

prima penes Turcos, pugnæ rudimenta videre collibeat, iam sunt quæ vultis: præsto venite. Ducis itaque nomine dignus, specimen milititiæ *Godefridus*, & ab ea quæ Regi competit, fortitudine non degener, immò pardalicâ, vt sic dicam, animositate patrissans, *Hugo* Magnus, cum suis primicopiis, quadam epulari alacritate concurrunt. Deinde Podiensis Episcopus, non modò multis quibus emicat armis, sed monitis precibusque sacris communiit ipsum: *sicque foret tepidum, feruescere compulit agmen.* Ad extremum sicut erat ætate grauior, experientiaque instructior; & consiliis idcircò securior, Comes Sancti Egidii *Raimundus* Prouincialium suorum manipulis succenturiatus erupit. Superinspecto igitur hostili exercitu tanta nostris admiratio increuit, vt nil aliud mirarentur, nisi vbi gentium vbiue terrarum tam infinita coaluerit multitudo. Erant autem *Turci*, *Arabes*, ac *Sarraceni*, quorum inter hostes & numerus & dignitas eminebat: copia minus patens, de auxiliariis & minus celebribus populis erat. Videres montium iuga de hac collectione prophana, & colliũ conuexa denseseere; innumerabilibus frequentiis omnia operiri campestria. Primores itaque cum sibi subditis commonitorium habuêre sermonem: *Si* DEO, inquiunt, *hanc quam exercetis militiam deuouistis; si patrias, si domos, si coniuges, si liberos, si denique corpora contempsistis; & ipsa quinetiam sola residerunt gloriosis exponenda martiriis, quid vos ad istorum considerationem, precor, exterreat? cùm vnius vestrum ex* DEO *fida sagacitas, totius huius vilissimi vulgi superstitioni præualeat. Si hîc vobis fuerit obeundum; regnum vos cœleste manet, felici obituros exitio: Si viuendum, expectat vos, si de fide præsumitis, certa victoria; post victoriam, gloria; post gloriam, maior audacia; ad hæc ex hostium diuitiis opulentia copiosa. Vtrumlibet ergo accidat, inest vobis vtrobique securitas; & vbique, neutiquam quid timeatis habetur: nulla vos iam retractatio vel dubietas remoretur. Ergo mentes & corpora fidei Dominicæ Crucis addicite; & contra hunc aggestum palearum, tantillos videlicet ac penè nullos homines, arma capessite.* Præterea, ordinatim acies disponuntur. In sinistro cornu magnanimus *Boemundus*, Comesque *Normannorum*, miles acerrimus, *Tancredus*, & qui dicitur de prima ciuitate *Ricardus*. *Podiensis* autem Episcopus extrinsecus è regione hostium per montana progrediens, Turcorum exercitus ambiebat. Sinistræ etiam illi parti *Raimundus* Comes adequitat. In dextro autem Dux *Godefridus*, Flandrensisque *Rothbertus*, *Hugo* Magnus, & reliqua præpotens, vtpote pro CHRISTO pugnaturorum manus. O bone, internorum cognitor, DEVS, quid in tanto lachrimarum tibi fusum est apparatu? Quid in illo procinctu, ex omnium animo, piæ compunctionis ac confessionis emersit? Et dignâ, vt par est, consideratione quis penset, quantâ mentium temeritudine, ex tui solius spe, cunctorum generaliter corda pependerint? quantis ad te, CHRISTE, mœroribus singulorum quorumque iustitiæ aut peccata clamauerint? Fleuerant, CHRISTVMque adhuc piis piissimum suspiriis irritabant, cùm ecce Crucis frontes cunctas præeunte sigillo, non dico leonum, sed quod magis competit, martyrum animositate confertissimos, vexilla feruntur in hostes. *Mox abeunt Arabes, Persæ, Turcique feroces: Ante pios populi, terga dedêre turres. Fit fuga, dispersè miserum protenditur agmen: Non secus ac lepores diffugiunt Arabes. Quanta fugax acies: fit eorum prodiga cædes Nostrorum gladii, vix potuêre neces. Dampna ferens membris, cuiusque retunditur ensis: Falce velut segetes; sic resecant homines. Hic caput, hic nares, hic guttura truncat, hic aures. Scinditur aluus huic, obuius omnis abit. Obstupuêre manus, riguerunt brachia cæde. Nemo repellit eos, quoque ferente mori. Nempe subinduerat sensus hebitudo profanos. Excipiunt veniens pectora cæca malum.*

X. Fuisse autem eorum hostium qui victi fuerant numerum quadringenta sexaginta millia traditur, præter Arabes: quorum adeò enormis extitit pluralitas, vt omnis eorum hebetarit nostros quantitas. Primum quidem, conclamatâ desperatione salutis, ad sua quàm properè trepidi tentoria tendunt; ibique quæ præ manibus habuêre correptis, diffugiunt; totaque vnâ die nostri eos instantissimè persequuntur: spoliis itaque illis recedentibus farciuntur ereptis; & post innumeras sanguinum fusiones, copiosæ pecuniæ, preciosarum vestium, pecuariorum plurium, quæ tulerant fugacibus, solatio potiuntur. Ab hora autem tertia vsque in horam nonam huius pugnæ, immò internecionis Arabicæ, flagrauit incendium. Duo verò ex nostris reuerendi nominis proceres; *Iosfredus* quidam

dam de Monte scabioso agnomen habens; Et *Guillelmus*, de quo supra diximus,
Tancredi frater; aliique quamplurimi, quorum nomina solius DEI notitiæ sunt
credita, ibidem occubuerũt. Hìc planè, hìc experimur virtutis Christianę insignia;
& dum hæc paucorum cum innumeris bella miramur imparia; totum necessariò
referre cogimur ad CHRISTI solius auxilia. Si enim de his qui nondum à DEO
desciuerant Iudæis, dicitur in veteri pagina: quia *persequebatur vnus mille, & duo fu-* Deut. 32, 30.
gabant decem millia: non minus de hac mihi videtur sentiendum victoriâ, vbi ho-
minis prorsus ingenium, quâ arte à tantillis innumerabiles euinci valerent, spes &
æstimatio defecit humana. Sed forsitam quiuis obiectat: rustica manus erat, &
gregariorum militum peripsima, passim vndecunque coierat. Certè ipsi Franci,
qui se tanto obtulêre discrimini, pleno ore fatentur, nusquam Turcis illis genus
hominum comparabile posse cognosci; adeò argutos animis, ac strenuos armis:
qui etiam cùm in initiis cum eis bello confligere cœpissent, eorundem nouitate ar-
morum propè sunt desperati. Nostris enim inexperta erat tanta eorum in equitan-
do agilitas; in euitandis nostrorum incursibus vel ictibus mira pernicitas: præser-
tim cum non soleant ipsas emittere nisi fugaciter pugnando sagittas. Est autem eo-
rum opinio, quod Francorum contribules existant; & præ cæteris gentibus solis
specialiter Turcis & Francis deberi militare fastigium. Igitur eis hoc modo XI.
repulsis, & die noctuque à Francorum facie fugitantibus, contigit Ducem qui
Niceæ præerat cum multa amentia timoris post finem obsidionis elapsum, de-
cem millibus occurrere Arabum, cui inquiunt: *Minime gentium, quamobrem ita*
miserè exterritus fugis? Francos, ait, *me penitus dispersisse ac interemisse putaueram; to-*
tamq́; eorum summam rebar iam sempiternæ captiuitati traditam: & dum eos per manipu-
los aduentantes & turmas, subacturum me æstimo, & in exteros ligatos terras abducere,
tunc subitò tam numerosi apparuêre exercitus, vt campis & montibus eorum multitudinis
enormitate repletis, nusquam ab eorum frequentiis nostrarum videretur regionum terra va-
care. Captiuitatem quam asserit factam, ad exercitum conuenit Petri heremi-
tæ referre; sequentem verò multitudinem ad eos qui vrbem nuper subegêre Ni-
ceæ. *Cùm ergo*, inquit, *tot populorum examina vidissemus, & instar segetum cuneos cre-*
brescentes, qui armorum nequaquam defensione præsumpsimus: nec enim tutum fuerat;
mortem contiguam euadendam, vel pede adminiculante censuimus. Vnde fateor; etsi re-
moti, ex eorum, quos vidimus, dira recordatione concutimur, adhucq́; de experta, licet ad
momentum, ipsorum ferocitate timemus: Quod, si & vos meæ experientiæ fidem præbere
velletis, huic quàm properè loco cederetis: quia si vos eorum manus contingat incidere,
multiplices sine dubio vestræ improuidentiæ constabit pœnas vos luere. Hæc illi au-
dientes, & credendum iudicantes expertis, verterunt celeres vestigia cuncta re-
trorsum, & per vniuersam sese diffudêre Romaniam. Interea è vestigio fu- XII.
gitiuos Turcos subsequi curabant nostri: præcedentes autem illi, dum vrbes & ca-
stra pertranscunt, sese Francos vicisse passim iactitando efferunt; sicque terræ ha-
bitatores, quà ibant, mendacibus verbis eludunt: *Nos*, aiunt, *agmina Christiana reppu-*
limus; eisq́; totius deinceps ausum congressionis abstulimus. Itaque nos intra vrbes vestras
admittite; & gratanter eos qui tantopere vos tuentur excipite. Ciuitates ergo ingressi,
ecclesiarum diripiebant ornatus, publicarum ædium spoliabant copias; aurum ar-
gentumque, diuersi generis animalia, & si qua suppeterent, eripere moliebãtur vti-
lia. Ad hoc etiam quosque Christianorum filios pro mancipiis abducebant: cæte-
ra quæ minus prædæ patebant, incendiis absumentes; aduentum nostratium sem-
per præeundo, verentes. Hos denique profanos per solitudinum nostri auia disqui-
rentes, terram desertam inuiam & inaquosam intrauerunt, de qua vix miserandi
emerserunt. Hinc famis, inde sitis agitabantur inopiâ; nihilque pertinens esui po-
terat reperiri, nisi quod spicarum confricatione aliquotiens videbatur crudelis in-
edia temperari. Ibidem plures equestris viros dignitatis constat obisse: dum de-
sertorum insolentia, vitam equis adimeret; itinerumque impatientia, delicatos
perimeret. Vnde boues, capros, arietes, &, quod mirum magis est, canes sagi-
narios tunc fieri, equorum vehiculorumque grandis coegit egestas: his enim
omnibus pro modulo impertiebantur, vel qualescunque sarcinulas. Exinde o-
pulentam ex his quæ vsui prosunt, eos contigit introire prouinciam; attigeruntque
Iconium ciuitatem, Pauli Apostoli tolerantiâ & scriptis insignem. Ast prouincia-

les, admonebant præmuniendo nostros, vt aquas vtribus impositas secum deferrent: quia diei vnius itinere, nihil aquarum penitùs reperiretur. Ita ergo fecêre, donec ad cuiusdam horam fluminis deuenêre. Ibique per biduum hospitia sumpsêre. Præeuntes itaque qui præcursorum officio fungebantur, peruenêre *Erachiam*, vbi Turcorum plurima phalanx adglomerata coierat, id solum præstolans, quomodo CHRISTI valerent perturbare militiam: quos nostri inuenêre, & solita audacia intrepidi peruasêre. Hostes verò celeri elabuntur fugâ. *Non secus ac missa iactu baleare sagitta.* In vrbem ergo, iam libero patente aditu, nostri intrant: quatuorque mansêre diebus ibidem. Ibi *Tancredus* Boemundi nepos, & *Balduinus* Ducis Godefridi frater, non diffugio militiæ, sed animorum acredine, ab exercitus contubernio digressi, vallem quandam, quam *Botentroh* vocitant ea lingua, sunt ingressi. *Tancredus* itaque, vti erat consortis impatiens, à præfato etiam Ducis fratre diuiditur, *Tarsumq́;* specialis Apostoli nostri adoranda natiuitate præcluem, cum suis aggreditur. *Turci* ex vrbe, obuii aduentantibus ad bella prosiliunt; sed imminente concursu ad vrbis, de qua prodierant, munimenta refugiunt. Tancredus verò, admisso post hostes equo, portam vrbis castrorum suorum positione conclusit. Nec mora, *Balduinus* adueniens, ad obsidionem ciuitatis ipsius altrinsecus & ipse consedit; & Tancredum expostulat, vt capiendæ ciuitatis participium indulgeat, quam suo secum exercitu collaborante capessat: quod Tancredus multa animi indignatione refutat, dum sibi & ciuitatis dominium, & victoriæ insignia arrogare desiderat. Nox itaque superuenit, & Turcorum vulgus, obsidionis impatiens, nec eius qui obsederat pertinaciæ & virtutis ignarum, vniuersum prorsus aufugit. Quibus ita extrusis, hii qui in vrbe commanebant, ipsius profectò terræ gentiles, Christianæ scilicet hómines conditionis, in ipsa egressi ad nostros nocte, conclamant: *Franci,* inquiunt, *maturate ingredi ciuitatem, quia alienigenæ diffugiunt: in tantum vestræ fortitudinis concepêre timorem.* Ast vbi eluxit, loci ipsius primores vrbem vltrò dedunt; & hiis, quos super eius dominio iurgia motare compererant, aiunt: *Illum nobis præsidem deligimus, quem cum Turcis adeo acriter hesternò egisse cognouimus.* Verum Balduinus, Tancredo peruicaciter instans, ciuitatem secum pariter cohortabatur intrare; & prout cuique facultas inesset, spoliis diripiendis insistere. At Tancredus non inconsultè refert: *Id se habere propositi, impugnare vtique Turcos; non spoliare Christianos: præsertim cùm se spontè elegerint, nec alterum quàm se velint.* Licet hæc diceret, considerans tamen eum potentiâ præminere copiosioris exercitus, vellet nollet, viro illo pro tempore cessit. Cui inde recedenti duæ per deditionem, optimæ se ei subdiderunt ciuitates: *Athena* videlicet, & *Mamistra*, & castella quamplurima.

XIII. At quoniam de hoc ipso Balduino nullus forsitan deinceps referendi sese aperiet locus, paucis insinuare velim quam fortuniosus eius fuerit exitus. Apud *Edessam* Mesopotamiæ vrbem, sicut ab his qui ibidem versati sunt, accepimus, vir quidam Ducatus honore præfuerat: qui Christianam prouinciam quam regebat, non tam armis a Gentilium incursibus, quàm pecuniariâ redemptione protexerat. Is senio grauescente iam squalidus, cum esset ei vxor sine liberis, identidem anus, dum Francos agnouisset Mesopotamiæ contiguos finibus, multo æstu desiderabat quempiam, quem sibi adoptaret, ex Francorum habere nobilibus: qui, quod ipse precio, hoc ille defensaret armis ac viribus. Contigit interea quendam familiarem illi militem, huiusque sui desiderii conscium, cum hoc ipso *Balduino* habere colloquium. Cui cùm ille adipiscendi ducatus spem indidisset, si à præfato seniore se adoptari permitteret, Comes credidit, & milite comitante *Edessam* adiit. A quo affectu nimio, præterquam sperabatur exceptus, ab vtrisque est in filium adoptatus. Adoptationis autem talis pro gentis consuetudine dicitur fuisse modus. Intra lineam interulam, quam nos vocamus *Camisiam*, nudum intrare eum faciens, sibi adstrinxit; & hæc omnia osculo libato firmauit: idem & mulier post modum fecit. His explicitis, cum ciuitatenses eum ab honoris pristini culmine expositum, primatum iam cernerent, coniuratione clam facta; eam, in qua cum Balduino morabatur, obsedêre repentè curiam. Recordabantur enim quorundam quæ eis intulerat malorum. Obsesso itaque eo, cum adoptiuus eorum nouus resistere Francica animositate pararet, senior eum mira fide cohibuit, dicens pro certo scire se ab eo-

rum

rum manibus nullatenus erui; ipsum verò, pro sua defensione facillimè posse periclitari. Infinitis ergo ab eo extorsit precibus, vt repugnare desisteret: & cùm ille illacrimans miserabiliter, malle se cum eo mori diceret, reppulit hominem; & cum obsidente se populo egit, quatinus nouo illi Principi parceret; seipsum verò prout vellet occideret. Quod & actum est. Interempto itaque eo, *Balduinus*, ducatum sibi ex adoptione delatum, strenuè optinuit: & ex Francis equites, ac famulos ad sui custodiam, memor expertæ nuper proditionis, adhibuit. Non multo post autem tempore, cum Dominicus Natalis adesset, noui Ducis necem in ipso solempni die, iteratâ conspiratione, diffiniunt. Qui eorum tractatus Ducem minimè latuit. Insinuat igitur & ipse hiis, qui in suo assectatu erant, Francis, & festis Ecclesiæ loricati ac galeati, immò ac si ad bella parati, equites assisterent; pedites lanceis, gladiis, bipēnibus se munirent: & sic vbiq; procederent. Quo facto, vrbani se à Duce præuentos intelligunt: ipse enim cum multa armatorum ad ecclesiam constipatione processit, ac sacro officio interfuit. Ipsâ tamen die siluit. Postridie autem conuocat Edessenos, & de proditione causatur; & cum legibus eos ad confessionem cogeret, diffiteri quæ proposuerāt minimè permittuntur. Conuictis itaque totius vrbis primoribus, his quidem pedes incidi, illis manus, aliis cum naribus aures, quibusdam linguas cum labiis, generandi verò officialia cunctis: omnibus nihilominus diuersa per exilia longè lateque distractis. Et cum denique nullus resedisset qui turbam denuò sibi concitare quiuisset, tum demum securè experitur, quis tanti Ducatus fructus ac felicitas esset. Vitam ergo cum multis opibus & prosperitate educebat, plurimis vrbibus imperabat, inter quas *Seleucia* ab antiquo celebris eminebat: donec post fratrem Godefridum qui Iherosolimæ regnauerat ex Ducatu quidem peruenit ad regnum: sed exinde, nullius excepit terrenæ felicitatis augmentum: immò pro DEO beati laboris exercitiū: vtpote cui iuge est cum gētilibus prælium.

EXPLICIT LIBER TERTIVS GESTORVM DEI PER FRANCOS.

INCIPIT QVARTVS.

NEMO iustè, vt æstimo, me id operis deridet agressum. Etsi enim neque Iherosolymam isse, & plerasque personas, loca nihilominus ipsa mihi hactenus contigerit non nouisse; in nullo, generali vtilitati reor obesse: siquidem ea, quæ scripsi vel scripsero, à viris veritatis testimonio præditis constat audisse. Si mihi planè id obiicitur, quia non viderim, id obiici non potest, quòd non audierim: cùm visui auditum quodammodo supparem profectò crediderim. Quamuis enim *Segnius irritet animos demissa per aurem; Quàm quæ sunt oculis subiecta fidelibus:* tamen quis historiographos, quis eos qui Sanctorum vitas edidêre ambigat, non solum quæ obtutibus, sed ea scripsisse quę aliorum hauserant intellecta relatibus? Si namque verax, vt legitur quidam, & *quod vidit & audiuit, hoc testatur;* autentica proculdubio vera dicentium narratio, vbi videre non suppetit, comprobatur. Si sit itaque qui carpat, qui cœpta despiciat, habet vtique liberam obtionem, si velit vt corrigat; & cui nostra displicent, sua scribat.

Iob.3,32.

1. Igitur Dominicus exercitus cum Ducibus suis, *Raimundo*, Sancti Egidii Comite, *Boemundo* atque *Godefrido*, aliisq; quampluribus *Armentam* ingreditur; de Turcorum incursibus, si acciderint forte, lætatur. Inter eundū itaque peruium habuêre castellum, cui adeò difficilis esset accessus, vt cassum videretur ibidē cuiuslibet molimen assultus. Erat autem illic *Simeon* quidam, Christiano insignis agnomine, prouinciæ gentilis eiusdem, qui à proceribus nostris dominium huius regionis expetiit, quo eam à Turcorum irruptionibus deberet tueri. Nec dare ei munus distulêre petitum: ipse verò desedit ibidē, laturus terræ præsidium. Denique nostri progredientes, *Cæsaream*, Cappadocum attigêre. Postquā autem Cæsariensium excessêre prouinciam ad quandam multæ pulchritudinis & situs vberrimi ciuitatē peruenêre, quam trium spatio hebdomadarum Turcorū obsedit exercitus, antequam ad eos pertingeret nostræ expeditionis aduentus: sed nullus eis obsidendo perue-

nit effectus. Nostris ergo aduenientibus, suâ ipsorum deditione ciuiū, vrbs eadem suscepta est. Hanc eques quidā, qui *Petrus de Alpibus* vocabatur, à Principibus precariò exegit: quatinus quantum ad Imperatoris Græci, ac procerum fidem nostrorum spectat, defenderet regionem: cui, cum nimio affectu, vti fidelitas interpellantis emerebatur, indulta est. Nox diei illi accesserat, *Boemundo* auditum est, quòd hostes, qui pridem vrbem illam obsederant, crebris sed non magnis promotionibus subsequentes, nostros præcederent. Contentus itaque solâ sibi pertinentium militum comitiâ, præcessit; sed eos qui quærebantur, non repperit. Vrbem quoque, quæ *Coxon* apud eos dicitur, attingunt: vbi earum, quæ vsui habilia erant, rerum plurimam opulentiam repperernt. Loci ergo illius indigenæ, intra ciuitatis portas, nostris gratanter admissis, trium illos dierum opportunâ satis refectione confortant.

II. Audit præterea *Sancti Egidii Comes* Turcos, qui Antiochenæ vrbi cōsueuerant præstare custodiam, ab eius decessisse præsidio: partemque sui præmittit exercitus, qui eam obtineant, & dominio seruēt eius. Electis igitur de propriæ militiæ primoribus quatuor, quorum tribus idem inerat, scilicet *Petri*, vocabulum, quartus *Guillelmus de Monte Pisleri* dicebatur, qui & apud nos armis celebrior habebatur, dirigit eos illò cum quingentis equitibus. Haud procul itaque ab vrbe prædicta, vallem intrant, & in ipsa valle castrum repperiunt; & ibidem ciuitati Antiochenæ, Turcos cum manu copiosa præsidere audiunt: quos etiam maximo apparatu & armorum & hominum sese instruere contra Francos, si quando sibi ingruerint, addiscunt. *Petrus* ergo, vnus ex his quos superius *Petros* vocari diximus, cui etiam agnomen à loco, qui *Roasa* dicitur, fuerat, à sociorum cœtu se diuidens, vrbis cuiusdam quæ *Rugia* dicitur, vallem ingreditur; & inuentis Turcis Saracenisque, cum eis congreditur; & interemptis eorum quamplurimis alios persequitur. Hoc Armenii attendentes, & de viri fortitudine iocundati, propter insolitam aduersum Turcos audaciam, ditioni illius se mancipant. Nec mora, cuidam *Rusæ* nomine, ciuitati, habitatorum deditione, præficitur: in plerisque itidem castellis excipitur. Exercitus autem residuus, à Coxon, illa quam diximus vrbe, digressus, per angustam ac cōfragosam incredibiliter, quorundam processit mōtanorum semitam, adeò arduorum, vt nemo eū qui præibat vllatenus præcedere posset. Sed alios post alios singillatim pedetentimque procedere necesse foret. Arcto namq; & nimis scrupeo calli prærupti maximi vorago subterat, vbi, si equum equo offendi contingeret, desperabili statim præcipitio deperiret. Videres cuneum militarem, qui pridem insolentiâ itinerum, inediâque de equestribus pedites facti erant, feralibus affici tristitiis pugnos collidere, vellicare capillos; & mortis sibi imprecato exitu, loricas & galeas, quælibet arma, sine vllius precii respectu, denariis tribus aut quatuor seu quinque distrahere: & dum non suppetit emptor, clipeos, aliaque peroptima in profunda disiicere, dummodo valerent tanto discrimine corpora, vix sibi sufficientia expedire. Ex his tandem scopulis ac rupibus, postquam cum intolerādis emersêre laboribus, vrbem quandam *Marasim* dictam introeunt, cuius ciues eis obuiam lętabundi prodeunt, & abundè exercitibus venalia cōuehunt. Recreauitque exhaustos tellus vberrima, quousque restitueretur eis Domini *Boemundi*, qui subsequebatur, quemq; præstolabantur ibidem, pręsentia.

III. Denique perueniunt in illa campestria, vbi Syrorum prædicatissima metropolis sita dinoscitur *Antiochia*, cuius titulorum sunt specialia, præter ea quibus ad seculum floruit priuilegia, quod Christiani nominis inde pullularunt insignia. *Pharphar* ipsius ciuitatis fluuius nuncupatur. Ad cuius cùm nostri peruenissent contigua loca pontis, quidam ex eis quibus præcedendi castra officium fuerat, maximam Turcorum offendêre manum, qui plurimis suffarcinati copiis; suggerere properabant obsidendis auxilium. Quos nostri vbi perspexerunt Francicâ in eos ferocitate concurrunt, & penè sine vllo tēporis interstitio subigentes, hac illacq; dispergunt. Laniant miseros instar arietum, & quę paulò ante terrere poterāt arma, proiiciunt: fugit per cuneos turba gregaria: vulnerāt & obruunt, dū mixtim properāt, socia agmina: pridē superba rabies, sentit humilia, & quæ nostrorum æstimabat se gauisuram stragibus, lætatur si possit eruere, vel cum pudore, corpora. Hii qui venerant expugnandis ferre suffragium, fiunt continuò congeries fœda cadauerum: & quas deferebant obsidendis copias, destinauit omnipotens obsessoribus, consilio misericordiore, præbendas. Hiis igitur non aliter quàm segetes gran-

tes grandine comminuuntur, oppressis, multa nostris resederunt spolia: innumera frumenti viniq; relinquuntur impendia: equorum, camelorum, asinorumque pedestribus cessêre subsidia. Itaq; nostri super prefati fluminis orâ castra constituunt. At *Boemundus*, iunctis sibi lectissimorum militum milibus quatuor, portæ ciuitatis sese opposuit; & ne quis ab ea exiret vel ingrederetur in ipsam, vigilias eâ ibi nocte continuauit. Postridie ad ipsam vsque Antiochiam, duodecimo Kal. Nouembris, cùm quarta esset feria, & media iam ageretur dies, deueniens consedit exercitus, trium ciuitatis portarum, obsidentium diligenti instantia, præpeditis aditibus, sed quarto vacante, quoniam nullus ei obsidendæ patere poterat locus, montanorum contiguorum altitudine plurima, angustiaque obstantibus. Tantus autem non modò ciuibus, verùm Turcis præstantibus, nostrorum metus incutitur, vt eorum contra nostros nemo procederet; nemo, ac si nundinas acturi venissent, vlla eis hostilitatis molimina intentaret: & hæc fucatæ superficies pacis quindecim fermè diebus, veluti conclamata, perstiterit. Circa vrbem autem ipsam, fertilissima huius obsidionis extitêre primordia; omnium vsui conuenientium, tempore nouorum inibi recens acto, feruebat opulentia: vineas, sed quo tempore miror, vindemia dependente refertas; frumenta non horreis sed foueis atque cuniculis, immersa vbique repperiebant: cum nec arboribus poma deessent; & quælibet vitæ ipsorum cômoda solo vberrimo suppeditante confluerent. *Armenii* autem & *Syri*, ex quibus præter, vt sic dixerim, Turcos epibatas, tota vrbs illa constabat, cùm vrbem ipsam incolerent, & Christianæ sese titulo conditionis efferrent, crebrò nostros inuisere; & esse eorum vniuersum addiscere; & suis, quæ apud nostros aucupati fuerant, nûtiare. Cùm enim Francos suæ assiduæ confabulationis visco allicerent; & se à Turcorum facie fugitare, multæ adulationis lenocinio, nostrorû auribus mussitassent, vxores tamen proprias excedere nullatenus ab vrbe sinebant, & ad ipsas, digressi à Frâcis, postliminium facientes, quæ istinc subintelligere poterât, ad Turcos Christianarum partium infirmiora ferebant. Proposito igitur eorum cognito, ac essentia Syris interpretibus sita, Turci de ciuitate aliquotiens erumpere, aliqua nostris subripere, dum victualibus quæritandis oberrant, calles consuetos obtexere, plagam montanorum marisque petentibus exinsperato proruere, nihil ab insidiis & irruptionibus vacare permittere. Haud procul autem inde Castrû habebatur quod vocabatur *Areg*: in quo præcipuæ ferocitatis Turcos pro præsidii ipsius tuitione locauerant, qui Francis, aliquotiens inconsideratioribus, frequentium incursuum turbas incutiebant. At Principes, tantæ impatientes iniuriæ, non paruâ equitum peditumque conflatâ manu, mittunt qui explorent vbinam delitescere soleant, qui tot suis mala irrogant. Repertoque eorundem latibulo, obuios quidem primò se illis præbent; sed postmodum, fugâ callidè simulatâ, eò se ab insequentibus duci sinunt, vbi indubiè nouerant latere in insidiis *Boemundum*. Ibidem, Turcis insectantibus, duo ex nostris occubuerunt. At de latebris sese Boemundus excutiens, hostibus cum debita animaduersione occurrit; eos qui videbantur terga vertisse reduxit, & confertissimâ armorum consertione conflixit. Ex eis itaque plurimos interimit, alios captiuos adducit; ad vrbis portam quos cœperat pertrahit, ibique, ad terrorem spectantium ciuium, capitibus cædi præcipit. Ast aliqui ciuitatensium, cuiusdam conscendentes portæ suprema, quaqua versum fatigabant nostros suarum iactibus sagittarum: in tantum vt intra ambitum castrorum Boemundi, missilium nimbus influeret; & mulier ibidem ictu sagittæ occumberet. Denique Principes consilium communicant, constituuntque & ordinant, vt castrum fieri deberet in cuiusdam vertice montis quod *Malreguard* appellarunt, cuius præsidium formidinem sibi valeret submouere Turcorum. Fiebat itaque oppidum, sed præcipuè illic videres, in lapidum comportatione, primorum manus elaborare Principum. Non istic egena manus conqueri poterat aliquas sese per maiorum potentiam angarias tolerare, cùm eos qui sibi dominabantur attenderet, in extremi etiam executione operis, nullo modo sibimet ocium indulgere. Sciebant namque piæ naturæ instinctu etsi non legerant, quòd *Marius* ille secundùm *Salustium* ait: ***Si tute**, inquit, **molliter agas, exercitum autem imperio cogas, hoc est Dominum non Imperatorem esse.*** Peracto itaque castro, Principes illud custodiêre vicissim. Appropinquabat Natale Dominicum: & frumentum cæteraque corporum alimenta cœperant vehementer im-

minui; & carò constiterat in toto exercitu omnia vendi. Victualium quærendorum causa; nulla patebat facultas vel longiusculè euagari: intra Christiani quoque nominis fines, nihil penè iam ad vsum pertinens poterat repperiri. Porrò in *Sarracenorum regionem* non nisi cum expeditione plurima quisquam valebat progredi. Igitur vrgente inedia, coacto Proceres concilio sese discutiunt, qualiter consuli debeat tantæ frequentiæ hominum, famis atrocissimæ, nisi ei subueniatur, subituræ periculum. Tandem vicaria consultatione repperiunt, vti aliqua pars exercitus stipendiis vndecumque contrahendis insisteret, altera cœptæ obsidioni vacaret. Ad hæc itaque *Boemundus* intulit. *Si vobis*, inquit, *ô strenui milites, tutum videtur; ego Flandrensis Comitis suffultus comitia victualium procurationi operam dabo.* Quod à quibusq; iunioribus tantâ est gratulatione susceptum, quantò maiori extabuerant, non modò ariditate, verùm omnimoda necessitate ciborum: Celebrata itaque, affectu & alacritate qua poterant, Natiuitate Dominica postridie, cũ esset secunda feria; duo illi prædicti Principes, allectis sibi viginti peditum militumque milibus: Sarracenorum prouincias depopulari aggrediuntur.

IV. Interea Turci, & Arabes, Sarraceni aliique Gentiles, qui coierãt ab Iherusalem & Damasco, & Halep, aliisque gẽtibus, pari animo conglomerati, præsidium eidem laturi, cum infinito agmine, Antiochiam properabant. Hii iam compererant Christianos in suos fines, pro frugum cæterorumq; vtilium collatione, cursuros: & crepusculo adhuc dubio, contra nostros acie præparata, vbi eos expectare didicerant, cum alacritate in tristitiam mox vertenda, contendunt. Dispertiuntur itaque sese per duarum acierum turmas, alteram à nostrorum frontibus præmittentes; alterâ retrogradâ omnem eorum ambire exercitum molientes. At *Flandrensium* Comes, de diuina nullatenus virtute diffidens, præfixo cordi ac corpori suo signo Crucis, fretus insigni Comite *Boemundo*, ea, qua tantos decebat viros, hostibus magnanimitate occurrit. Pugna conseritur; sed in ipsa primi attemptatione congressus, fugax hostis auertitur. Mutantur bella trophæis: atque terga vertensium illisa corporibus, multipliciter rasilis hasta confringitur. Fraxinos creberrimè longas hostilis excipit vmbo, & magnis impactæ viribus, per nimietates ictuum in hastulas minutantur. Galea mucronibus oberta, occipitium non defendit à vulnere; loricarum, vt putabant, impenetrabilium prætextiones, tenuitatis accusant. Nullis corporum partibus munimenta profuerant; quidquid tutum Barbari iudicant, infirmatur; quidquid Franci tetigêre, conscinditur. Sternitur campestris superficies, numerositate cadauerum; & crebra mortuorum congeries, graminosi pridem ruris exasperat æquor; inuiso vbiq; terra, gentilium cruore respersa, nigrescit. Qui nostrorum cædi fuêre superstites, vitam sibi gressuum celeritate lucrantur; & spoliis propriis, non ad horum caritatem, sed ob sui agilitatem exonerari lætantur. In alterum itaque statum, sese animi nostrorum habitudo commutat, dum metus in audaciam, pugna in victoriam, mœror in lætitiam, fames in opulentiam suscitatur: nudus induuiis, pedes vehiculis, pauper pecuniis, erutus gratiis, victor tripudiis ampliatur.

V. Interim dum ista geruntur, *Turcos*, qui Antiochiæ præerant, *Boemundum* cum *Flandriensi Comite* obsidioni deesse non latuit. Tanta ergo tutiores absentia, sæpius ad bella lacessere nostros exibãt sollicitè, quæ pars obsidentium haberetur infirmior, aucupantes. Tandem aptum diem, cum esset tertia quædam feria, suæ fortitudini exerendæ videntes, subitò minus prouidis ingruunt; & expeditibus militibusque quamplurimos, dum nihil verentur, occidunt. Magnificus quoque *Podiensis* Episcopus suæ curiæ maiorem, eundemque signiferum suũ, inter eos qui perimebantur amisit. Et nisi fluminis alueus, cuius crepidini castra consederant, interiacens obstitisset, nostrorum internecio non parua & quàm crebra fuisset. Ad hæc egregium *Boemundum* regredi contigerat, direptis Sarracenorum prouinciis; & ea in quibus Tancredus morabatur montana reuisere: dum æstimat aliquid, quod prodesset obsessoribus ciuitatis, se posse ibidem repperire. Cùm enim quidquid præ oculis habuerant quique nostrorum diripuissent, multi tamen ex eis nihil inuenêre; vacuiq; redière, eorum scilicet quæ victui necessaria forent. At nusquam expers consilii Boemundus, dum eos ineptè oberrare conspiceret adoritur, dicens: *Si commoda vitæ vestræ disquiritis; si vestris ritè, prout vrget inedia, corporibus prouidetis, ita agite, quatenus dum victus quæritur, victum quærentium nullo modo vita necetur. Desinite discurrere montanorum per auia; cum sciatis hostes*

hostes vestros incognita vobis horridarum solitudinum fouere latibula. Iunctus pariter (alter enim ex altero fit fortior) procedat exercitus, vt si parti infertur violentia, partis alterius valeat experiri præsidia. Sic enim, si ouis à manu vel præsentia pastoris exerrat, rictibus dinoscitur patere lupinis; sic miles si à commilitonũ contubernio soliuagus exeat, quibuslibet proculdubio ludibrium prædonibus extat. Satius itaq; vobis sit apud vos & cum vestris, vel tenui cibo pasci, quàm inextricabili captiuitati addictos lautiori edulio vesci. Itaq; vnd ire, pariterq; redire, cœtibus delectari, præsumptiuè nil agere, quorumq; est censura bonorum; liberè euagari peruersè volentium. Dixit, & ad socios repedans, in nullo obsessores reditu suo opulentiores reddidit. Verùm Armeniorum Syriorumque caliditas, cum videret in exercitu extenuari cibaria, exinaniri venalia per quælibet sibi cognita obambulantes loca, coemptas circumquaq; fruges ad exercitum inopia laborantem deferunt; & adeò immoderata caritudine vendunt, vt asini vnius ex frumento sarcina octo eorum Byzanteorum precio distraheretur, quos ibidem *purpuratos* vocitant, qui centum viginti nummorum solidis æstimabantur. Ibi pensari potest, quàm horrendo famis succubuêre discrimini, quibus nulla suppeditabat facultas præcii. Et vbi Principes coangustare iam cœperat pecuniæ difficultas, quid ageret ille, quem omnibus pridē opulentis, iam extrema premebat egestas?

VI. *Torserat grandis cruciatus illos, Victus artabat tenuis supremos, Viribus fusis rabies famei Reddidit imos. Copiæ panum fuerant remotæ, Non boum carnes, nec erant suillæ: Vulserant passim manus indigentum Gramina quæq;. Quidquid escarum poterat fuisse, Suppetit tandem repperire nulli. Soluerant artus, tulerant & ausum Pectora laxi. Tenditur dirum cutis in tumorem Quæ cibi nullum tenuêre morem. Esca defecit, periit facultas: Dant ea mortem. Soluit occisos breuis angor omnis, At fame tactos agitant dolores: Vnde protractæ meliora gestant Præmia mortes. Hos fouet planè cibus Angelorum, Optimo gaudent brauio laborum, Quo magis pondus tolerasse constat Suppliciorum. Cæteri pugnant, variosq; casus Ferre concertant, grauibus secunda Vlla vix præstāt, meliora lætis Tristia censent. Iam cruces CHRISTVM geminas ferendo Prosequi curant, potiora iussis Aggredi gaudent quibus autor vnam Iusserit isdem. Huic fames atrox cor inane carpit, Aridus dudum stomachus fatiscit: Viscerũ strages, cerebri ruinas Passio fecit. Intus hæc tabes animum fatigat, Inde bellorum feritas molestat, Et dies & nox ibi plena curis Cædibus instat. Acris extat mens, tenuesq; vires; Aegra sed mentis reparant vigores Inq; fundendos minimum verentur Ire cruores.*

VII. *Guilelmus* interea quidam, qui *Carpentarius*, non quia faber lignarius esset, sed quia in bellis cedendo more carpentarii insisteret, dicebatur, homo Transsequanus; dictis potens, sed opere parcus; *magni nominis vmbra*; vir maiora se aggrediens, & qui nihil relinquebat explicitum; qui etiam cùm Iherosolymitanũ esset aggressurus iter, direptis contiguorum sibi pauperum substantiolis, profanum viaticum præparauit: is, inquam, inediæ, quam multò egentiores summa cernebat tolerare fide, impatiens, silenter aufugit. Cuius quidem in armis gloria; in iactantia verborum solummodo habebatur; nullatenus in re gesta. Is in Hispaniis, cùm expeditio Francica ad auertendos qui ex Africa ibidem confluxerant Paganos moraretur; iste, cuius vniuersa erat in verbis audacia, fœdè recessit, & innumeros sua auersione fefellit. Nec sine euidenti Dei creditur accidisse iudicio: vt, quos popularis celebriores fama reddiderat; deterrimos omnium, laborumque impatientissimos, ostentaret diuina sententia. Nec in huius solum persona id portenti patuit, verùm de aliis, quorum supersedebo nominibus, id ipsum claruit: vt quorum inter nos armorum terribilis admodum fuerat & famosa ferocitas, eorum in illo Dominico exercitu, mitior fieret etiam leporibus miseranda tranquillitas. Quod quanto à recto diuersius fuit, tanto magis contemptibile haberi debuit. Si enim hic positi, dum sine iure pugnarent, dum scelestè pauperes præda eisdem fierent, non immeritò planè inter ista, pro animarum suarum dampnatione, timidi fuissent: at verò, vbi omnimoda salutis erat æternæ securitas, ibi profecto fuit criminosa timiditas.

VIII. Ad hoc, vt stellæ quoque iuxta Apocalypsim de cœlo cadere viderentur; *Petrus* ille, de quo supra actum est, celeberrimus Heremita, & ipse in desipientiam versus, excessit: *Quo geris hæc Petre consilio? cur nominis immemor extas? Si Petra constat origo Petri, solidum quid denique signant, Quid tibi vis meminisse fugæ? facilis nescit petra motus. Siste gradum: veterem recolas heremum, ieiunia prisca. Iunxeris hactenus ossa cuti, tenui radice ruentem Tendere debueras stomachum, pecuali gramine vesci. Quid*

» *dapis immodicæ memores? nil tale monasticus ordo, Nil tua te genitura docet: vel te tua do-* » *gmata pulsent. Cu populos ad id angis iter; fieri quoque cogis egenos. Sic præiens modo iura* » *feras, quæ quisque docendo tulisti. Hic aliquando fugax cereris, pisces ac vina terebat. San-* » *ctior esca foret Monacho, porri, nasturcia, napi, Cardamus, atque nuces, corili, tysana, frux,*
IX. *lentis, & herbæ, Pisce meroq́ procul posito, frusto tamen addita panis.* Hos itaq; piæ obsidionis, immò sanctæ passionis refugas, *Tancredus* vir pertinacis in hoc CHRISTI negotio constantiæ, persequitur, comprehendit; & vt par erat, nō sine plurima eos contumeliarū illatione, reduxit. Quibus tamen reditum sermone spondentibus, credulitatem distulit, donec fide mediâ vterque pepigit, quòd ad exercitus communionem redirent; & Principum iudicio pro militiæ desertione satagerent. *Guillelmus* igitur, vellet nollet remeare compellitur; & pro curia magnifici Boemundi, totâ nocte ibidem excubaturus, exponitur. Postero verò die, vbi auroræ fibra recanduit, ante illius viri spectabilis ora inducitur. Cui eo quo merebatur pudore suffuso, ita Senior ille proloquitur: *Cum*, inquit, *vbique gentium Franciæ nomen Regis, inter omnia Regna, maiestate præmineat, cum virtutis atque constantiæ, post DEVM genitrix integerrimos hucusque viros emittat, te, garrule nequam, & omnium impurissime, te suo dedecori ac infamiæ tulerat: te amodo, ac si portentum habeat. O bone rerum pater, cuius modi Carpentarium habebamus: qui sicut architectus dolabro lignum; ita lanceis & ensibus triuerit terga Gentilium? Ecce ictuum assiduitate faber idem mille interdiu spatas obtuderat; & populos Ethnicorum solus ipse, feriatis nobis exciderat. Vbi est illa fastuosa rigiditas, & circa Ligerim ac Sequanam innutrita loquacitas, vbi constare dinoscitur parsimonia actus, & crepitat indesinens loquacitatis tronitrus? Solus iste laboranti poterat succurrere Lunæ, cum tamen nil efficax, fœdè torpens, protendat in opere. Et certè competebat illi tuæ tantæ fortitudini, vt qui gentis Dominicæ extitisti proditor in Hispania; idem, cœpti honoris hic habiturus cumulum, molireris in Syria. Esto. Planè tibi conueniebat nil aliud agere: & ideo super reatu adeo turpi, largissima venia donabere.* Iam huius tam irrisoriæ declamationis, Francos circumstantes pudere cœperat; vixque à viro substomacante impetrant, vt sileat. Pepercit improbo inlustris viri seueritas, non ignara modestiæ; eo quidem contenta tenore, vt dato polliceretur Sacramento, numquam se ab Iherosolimitano resilire itinere, siue prospera occurrerent, vel tempus obuiaret inopiæ: spondet & ipse Tancredum, qui eum à subterfugio cohibuerat, amicum deinceps fore, si eum viriliter constiterit permanere. His dictis vtrobique assensum est. At non multo post tempore *Carpentarius* ille mirabilis, qui quondam, in tuto positus, carnificium se exercere minabatur in Turcos, sacramenti incontinens, fideiq́ue prodigus, furtiuus fugam iterare non distulit. Hac autem exercitui ipsi, licet pio, penurias obtigisse nulli mirum habeatur: cum indubiè credi possit, quia diuinæ, quæ eis si benè agerent non deesset, prosperitati, maximis criminibus obluctabantur. Cùm enim tanta eos vrgeret egestas, & quique negatis atrociter profligarentur eduliis, si quempiam ab exercitu remotius ire contingeret, pro pretio exiguo aliquis, non alius tamen quàm nostrorum, eum si solum reperiret occideret. Inde igitur ea per omnes infelicitas bacchabatur, vt vix in tanto hoste mille equi reperirentur: hinc panis vniuersos feraliter excruciabat angustia; quæ tamen non arcebat, sed aliquos acriùs instigabat ad crimina. His verùm sibi diuinitùs accedentibus flagellis, non dubium est multos eorundem ad sui recordationem pœnitendo reductos; & de suis desperantes viribus, ad DEI solius subsidium, sub tanta miseria, vnicè postulandum, spei instinctu melioris, appulsos. fiebant planè his iam eruditiores euentibus, vt quò magis suas attenderent aut copias extenuari, aut fortitudines eneruari, eò amplius ad Dominum, cui omnia possibilia crederent, doceremur debitâ
X. humilitate subiici. Præterea, quidam quoque ex legatis, nisi fallor, tyrannici Imperatoris, qui *Tetigus* vocabatur, & illi obsidioni intererat, vir siquidem grauis æuo, sed naso, quâ nescio occasione, deciso, & ob id vtens aureo: hinc timore Turcorum coactus, illinc famis periculo coartatus, multâ mendaciorum coornatione politus, Seniores adoritur: *Vestram, ô Optimi Duces, excellentiam grandis cogit scire necessitas, quantis intra nos anxietatibus deprimamur; quantis etiam extra terroribus stimulemur. Et cum foris habeantur pugnæ, intus famis non desistant nos excruciare*

ciare dolores, nullum vsquequaque patere videtur effugium; nullum adiacet quod nos faciat respirare solatium. At, si prudentiæ vestræ fore credatur idoneum, detur mihi facultas in Romaniæ partes eundi, & faciam istinc frumentum, vinum, hordeum, carnem, farinam, caseumq; & cætera diuersis vsibus commoda, cum plurima ac frequenti classe deduci; ac indesinentem quorumq; venalium per maria commeatum, imperatorio passim præeunte edicto, procurabo institui. Equorum, & si quæ sunt aliæ animalium atque vectigalium vtilitates, omnis vobis per terram, Græcorum prouincia deportabit: Imperator ipse, quem vestra latuit hucusque penuria; ad deferenda indigentiæ tantæ subsidia, summoperè vbi compererit properabit. Et vobis sacramento astruam quòd hæc, vt dixi, omnia fide perseueranti compleam: quæ etiam cum explicuero, cœptæ huius obsidionis laboribus me nullatenus repræsentare timebo. Quòd si vestrum contubernium, famisq; participium me detrectare veremini, ecce tentoria mea; ecce remansuri sunt apud vos necessarii mei, quos etsi ad tempus relinquero, in finem contempsisse non potero. Dixit, & procerum aures multæ lenocinio circumlocutionis illexit. Igitur ille recessit omnino non veritus crimen quod in eum, turpiter dum peieraret, incessit; nec vnquam deinceps ad id quod spoponderat, cuncta mentitus, accessit.

XI. Itaque in tantum eos cœperat instantia hostium visque constringere, vt nostrorum nullus, pro quocumque negotio, præsumeret papiliones suos aut communia castra excedere. Ad hoc omnino miserabilius eos inquietabat domestica, & rabiei simillima pestis inediæ. Si enim, vt ait quidam, *nihil illâ fame molestius quæ extorquetur inuito*: quas torsiones æstimamus passos, quibus continuè crucibus addictos, qui nullâ spe ad modicum, vel falsâ, releuati, illis verè inexpugnabilibus muris quotidie adsidebant? Vulgus autem, pauperie omnimodâ exesum, per diuersas oberrabat prouincias: alii Cyprum, Romaniam aliqui, quidam per montana vagari, victus insufficientia coangustante, iam cœperant. Porrò viam maris, occursus vbique Turcorum creber occluserat. Nusquam denique patebat nostris exitus.

XII. Audiens interea *Boemundus* innumera Turcorum agmina nostrorum superuenientia castris, Principes alios aggreditur, dicens: *Cùm tanta iam nostri paucitas exercitus habeatur, vt vni conficiendo certamini tenuis iam ac insufficiens videatur, nedum ad duo exercenda prælia bifariam disparetur: retractandum nobis est, si à nobis, cum qualicumque exercitu, Turcis obuiam ingruentibus itur, quis huic ciuitati obsideri cœptæ, impugnator interim, quis tabernaculorum nostrorum defensor relinquitur? Si ergo vestro ratum videtur arbitrio, delectam optimorum partem peditum, ad custodiam vrbis destinemus obsessæ; equites verò, quasi fortiores, Turcorum insaniæ comparari debere censemus.* Dixerat, & nulli Principum ab eius dissensêre consilio.

XIII. Iam hostium examina iuxta Castellum vrbi contiguum, quod vocabatur *Areg*, Castra posuerant, trans pontem Pharphareum. Dies erat procliuis ad vesperum, & omni *Boemundus* citatâ militiâ de castris egreditur, & properans inter flumen adiacentemque lacum castrametatur. Vbi mane inclaruit, celerrimè exploratores dirigit, vt Turcorum quantitate perpensâ, qualiter se agant, & vbi commaneant, festinent renuntiare maturiùs. Paulò processerant, hostesque quorum personabat aduentus, quærere cœperant, cùm ecce infinita eorum cernunt emergere examina, per duarum acierum legiones disparata; retro verò eorum pedetentim multitudo subsequebatur maxima. Quibus prospectis quantocius regrediuntur: *Hostes*, aiunt, *iam imminent, videtote vt fortes vos & paratos inueniant.* Ad hæc *Boemundus*, suis in CHRISTO fratribus ac commilitonibus excitandis, eloquitur: *Victoriarum vestrarum, ô optimi milites, creber euentus, non paruæ vobis ministrat occasiones audaciæ. Fidei hactenus contra perfidiam bella gessistis; & inter omnia discrimina felices exitus habuistis. Delectare vos profectò iam debuit CHRISTI fortitudinis sæpissimè euidens experimentum: præsertim cùm certo certius noueritis, in illis quæ potissimum vrgebant præliis, non vos pugnasse sed CHRISTVM. Quæ ergo valeat vestræ menti, pro incursu aliquo, desipientia desperationis inrepere, quos, mala nulli hactenus attentata, Domino subleuante, euadere, quibus triumphos homini impossibiles contigit prouenisse? in tantum iam precor, apud vos fides*

experta proficiat, vt nulla vobis humana deinceps fortitudo resistat. Hac itaque animos tutiores efficite, cautè procedite, & CHRISTVM vestra, vt assolet, vexilla ferentem totâ mentium acrimoniâ consectari nunc, & conclamare curate. Quibus fideliter ac viuidè circumspectèque se acturos acclamantibus, & acierum quoque suarum eidem distributionem, vtpote bellorum expertissimo credentibus, iubet idem *Boemundus* quemque Principum appendices suas sibi colligere, & propriam singulos aciem ordinare. Sex igitur, vti dixerat, aciebus expositis, ad peruadendos hostes factis singillatim cuneis, cum summa cautela quinque procedunt. At *Boemundus*, cum suo agmine, ad ferendum, si necessitas incubuisset, subsidium, posterior sequebatur. Nostris itaque, hoc modo distinctis, dum animis spirantibus stipati, confertissimè gradiuntur ad prælium, alter alterius latere tacto solicitabat socium: vt nullus, quantum spectaret ad cuiusque personam, pateretur claudicare conflictum. At vbi res manibus agi cœpit. *Nec morâ, curuatis adeunt hastilibus hostes, Cumq; calent animis, & equos calcaribus vrgent, Ac vtrobique feris quatitur clamoribus æther, Concurrunt acies, torserunt spicula Turci. Francigenæ impactis terebrarunt pectora telis. Ictibus ensis hebes fuerat, fecere fragorem Collisi calibes: molitur vulnera ferro, Quæ sitit obscenum rapidissima dextra cruorem. Ac si cornicum videas examina mota, Et velut immodico processerit agmine turdus: Sic cæleste iubar tunc protexere sagittæ, Aëra densantes iaculorum grandine cæcum. Arma crepant & equos rapit impetus, æsq; retinnit. Cæsa dolent, victricia gaudent, dissona vox it.* Vbi verò totum pondus exercitus quod primas subsequebatur acies, atrocissimo illi certamini se infudit, cœpit nostrorum graui hostium impetu acumen obtundi; & eorum proficiente numero, à proposita virtute parumper inflecti. Quod *Boemundus* attendens; qui custodias retrò auxilium laturus obseruat, multæ animaduersionis motu infrenduit. Comitem stabuli ergo accersit suum, *Rothbertum* quendam scilicet, Girardi filium, illoque dirigit: *Vade*, inquit, *vtere iam nunc magnanimitate quâ debes, & quæ tanto negotio competit, & assumpti huius intentionem tibi propone laboris, dum causam nobis & tibi fore noueris totius Christianitatis auxilium, Iherosolymam DEO redimere, ac eius liberare Sepulchrum. Nec minus tibi constat, diuinis potius adiumentis id operis administrari, quàm humanis. Age itaque & tuam patienti CHRISTO, iam defer audaciam, nec tam opportunus te segnem locus inueniat, quem tuo forsitan Dominus honori præparat.* His concitus ille sermonibus, totâ Domino mente innisus: *Exilit, & densas dirimit mucrone cateruas: Signa Ducis præfert, quæ sic diuersa veretur, Vt sibi dum præeunt pars nostra vigore leuetur. Non igitur secus ille furit, quàm fœtibus orba Assolet ereptis, obiecta necare leæna. Mucro vias aperit, confertum disscidit agmen: Obuia contuderat, cuneum docet ire sequentem.* Hinc itaque nostri, dum Boemundi non incognitum signum sibi in nullo vacillare conspiciunt, & prædictum Stabuli Comitem tantâ in Turcos animositate bacchari, resipuêre simul, tantaque hostes violentiâ propulêre, vt solius fugæ cogerentur sperare præsidia: Nostri denique fugientibus instant; & dum sine ordine properant, præcipites actos vsque ad Pharpharici pontis angustias, cædere ac detruncare nō cessant. Quâ Turci cæde susceptâ, castrum, quod *Areg* superiùs nominaui, subintrant, omnimodis spoliant; ignem municipio eidem subiiciunt, numquamque deinceps ad id redituri diffugiunt. *Armeniorum* autem, *Syrorumq;* gens perfida, qui inter vtrosque populos medii, præliorum aucupabantur exitus, vt cui cessisset victoria, illi potissimum inhærerent: dum Turcos inferiores attendunt, aggrediuntur quasque semitas obsidere, & Turcos prætereuntes perimere. Igitur ex hiis quæ hostibus detracta sunt victis, crudelis nostrorum indigentia illa conualuit, equis & sumptibus subleuatur; ab ipsis insuper, euentu triumphorum crebrescente secundo, Turcorum feritas contempnitur. Vnde & post victoriam, centum eorum qui bello occubuerant capita præciduntur, & ad Turcorum, qui obsidebantur exanimationem, ante muros Antiochiæ suspenduntur. Est autem consuetudo Gentilium, vt cæsorum capita ad indicium victoriæ reseruare ac ostentare soleant. Interea dum hæc peraguntur à nostris, *Babylonicus Imperator* legationem ad Principes nostri exercitus direxerat, per quos de his quæ erga Turcos egerant eis gratulabundus extiterat; pariter quoque, & si falsò, spoponderat, quòd Christianus fieret, si gens nostra Turcis ea quæ de eius Imperio diripuerant ademisset, sibique restitueret. Diximus planè Babylonicum Imperium longè

longè potentius Regnis Orientalibus extitisse; sed Turcos armis animisque ferociores multa eius vsurpasse. At hii qui vrbi obsidendæ relicti fuerant, & ipsi quoque cum *ciuitatensibus* acerrimè conflixerunt, non modò vno in loco, sed ante portas ferè omnis eius vrbis. Dies autem triumphi huius quinto Idus Februarii, pridie ante ieiunii caput. Nec id iniuriâ, vt qua die ante ipsa ieiunia debentur Christianis epulæ, eâ, quam potissimum affectabant, hostium iniquorum saginarentur cæde. *Franci* igitur, tantæ victoriæ feruente tripudio, votorum multitudine Domino cooperatori gratulantes, non sine plurimo prædarum fructu, ad castra recedunt: *Turci* verò impatientes præ pudore videri, cuniculis & cuneis, si valerent, regrederentur in patrias.

Denique maiores exercitus, dum crebrò perpendunt plurimas se perpeti ab his qui obsidebantur incursuum indignitates, coacto Concilio diffiniunt: vt antequam aliquam quouis casu suæ militiæ minorationem patiantur, ad portam vrbis, vbi eorum fanum habebatur, vbi quoque pontem constat haberi, castrum constituant, vnde aliquantisper hostium temptamenta restringant: cui eorum sententiæ, cuncti sunt iuniores assensi. Ad hæc *Sancti Egidii Comes* primus intulit: *Ego,* inquit, *stipendiis fulciam; idemq́ seruabo castellum: tantùm mihi opitulamini ad ædificandum.* Cui refert Boemundus: *Si libitum vobis sit, spondeo me iturum cum Comite isto, qui se præobtulit, ad* portum Sancti Simeonis, *vbi pariter eos tuebimur, qui huic insistent operi: Residui, obsidioni operam dent; nec hostes vrbis portas excedere sinant.* Comes itaque ac Boemundus ad Sancti Simeonis, vti proposuerant, processêre portum. Hii verò qui remanserant, castellum instituere fuerant aggressi: sed Turci huius ædificii principia vehementissimo impetu turbauerunt. Repentino ergo nostros peruadentes incursu, terga eos vertere coegerunt, plurimos occiderunt; diem Francis lugubrem intulerunt. Comperiunt postridie Turci aliquos Principum obsidioni deesse, & quod ad portum Sancti Simeonis abissent: multo apparatu se instruunt, atque à portu redeuntibus subitò occurrunt. Cumque Comitem ac Boemundum cum militari frequentia aduentare conspicerent, cœpêre stridores & garritus fœdè nimis conclamando emittere: vndecumque nostros ambire, iaculari, sagittare, vulneribus etiam inflictis truculenter occidere. Tanta namque fuit eorum inruptionis acerbitas, vt nostri vix elaberentur per contigua montana præcipites, & quaqua versum patere potuisset excessus. Qui potuit aliquâ volucres, vt sic dixerim, equos celeritate prætergredi, euasit: si quem Gentilis alacritas repperit segniorem, occubuit. In hac tantâ, quæ putabatur, calamitate, nostrorum millenarium mortui superauerant numerum: quos fidei testimonio *probabiles*, iuxta Apostolum, inuentos, gloriosa post necem exceperunt 1.*Tim.*2,15. præmia passionum: quibus, si quas necesse fuerit peccatorum luere pœnas, sola sanguinis effusio omnem fuit potentissima purgare reatum. At *Boemundus* infinita super tali infortunio anxietate detritus, viâ compendiosiore digressus à sociis, cum paucis ad obsidionem peruenit equitibus, quos & repperit congregatos insimul. Efferatis itaque omnium super suorum internecione animis, & CHRISTO amarissimis fidelium singultibus prouocato, eos qui tanta sibi incommoda intulerant vnanimiter inuasuri, ad prælii loca perueniunt. Stabant hostium cohortes, de recens acta victoria, è regione securæ, æstimantes istic se itidem effecturos quæ cum Comite & Boemundo se egisse iactabant. Verùm malignis de nequitia proponentibus, benignus DEVS piè disponit quæ debeat remedia præstare mœrentibus. Insignes ergo viri, dolore fratrum interfectorum compassionis adacti, signo Crucis Dominicæ frontibus animisque præfixo, vniuersa in illos virium suarum collatione funduntur. Quorum illi vnanimitate perpensâ continuò cedunt, & ad Pharpharicum pontem per eius angustias transituri contendunt. Angustabatur transeuntium multitudo dum fuga præproperat, & cum peditum equitumque cuneus, spatio sese breuiore coaggerat, suum quisque comparem, dum nititur præteruolare, præcipitat. Nec nostris super isto vigilantia deerat: vt vbi vulgi fugientis frequentia densescere videbatur, ibi non de vulneribus sed de præcipitio ageretur. Quod si quis aquis immersus, aut per pontis columnas rependo, aut manibus enatando ad aridam conaretur emergere, illicò à nostris, ripam fluminis ambientibus, medias vndas cogebatur absorptus insumere. Tanta autem huius redibitio cædis extitisse cognoscitur, vt Pharpharis vnda potius cruoris quam la-

XIV.

ticis putaretur. Tantis ibidem victi victoresque concrepuêre clamoribus; tanta pereuntium & perire cogentium, tamque terribilis vocalitas ferebatur, vt pulsari strepitibus cœlorum supremitas crederetur. Crebris telorum iactibus, cæterisque missilibus fiebat nubilus aër, globique solaris claritas, iaculorum errantium interstitio tegebatur. Mulieres vrbis indigenæ, Christianæ quidem, circa muri propugnacula spectaculo huiusmodi pascebantur: & dum Turcos perimi, tot ærumnis addici prospiciunt, à facie ingemunt; sed auersis vultibus Francorum prosperis euentibus latenter applaudunt. Cogebantur autem Armenii ac Syri, cùm essent Christiani, sagittas ad nostros emittere; quidam autem ex ipsis, & idipsum faciebant sponte. Occubuerunt siquidem istic duodecim de eorum primoribus viri; quos verbo Caldaico *Satrapas*, secundùm eorum barbariem *Admirauisos* dicunt; aliique quamplures, de magis præditis ac solertioribus ipsorum personis, quibus tota incumbebat defensio ciuitatis: qui ferebantur mille extitisse quingenti. Qui verò huic residui fuêre exitio, nostris vti consueuerant insultare desierunt: nulla eorum garrulitas, nil deinceps scurrile apparuit: dies ista diuturnum ,, illorum gaudium mœrore mutauit. *Ergo superueniens nox, vulgus vtrumque diremit* ,, *Destiterantque manus, animis agitantibus arma.* In tantum autem hæc nostris profuit victoria, vt numquam vlterius tantum roboris ac virium viderentur habere; eorumque vox contisesceret irrisoria. Porrò etiam multis, quorum nostros necessitate constabat vrgeri, affatim refecta est, DEO propitio, indigentia. Postero igitur die cùm diluxisset, Turcorum aliqui de vrbe prodeunt; mortuorum suorum cadauera colligunt: quædam quidem repperêre; alia verò, intra fluminis alueum euecta disperiêre; & quæ inuenire contigit, ad fanum suum quod *Mathomariam* vocant, vltra pontem Pharpharicum sepeliêre, ad portam Antiochiæ. In quorum tumulis reposuêre pallia, Byzanteos aureos, sagittas & arcus; pluraque alia vtensilia, quæ exprimere supersedimus. Quarum inferiarum cùm ad nostros deuenisset notitia, funestum cimiterium illud, multo armorum freti apparatu, adeunt, fractisque sepulchris erui corpora exinde præcipiunt, factaque congerie in cuiusdam foueæ ima deuoluunt. Quorum capitibus tamen amputatis, ad sua ea deportari fecêre tentoria: quatenus eorum qui occubuerant, supputatio haberetur certa exceptis quatuor equorum oneribus, quæ asportauerant Imperatoris Babylonici legati, patratæ scilicet contra Turcos victoriæ testimonia. Quæ Turci attendentes, multo ægrius tulêre de expositione cadauerum, quàm tulerant super interfectione ipsorum. Non enim iam mœstitiam, modestis fletibus temperabant; sed pudore recusso, eiulatibus prædicabant. Tertiâ abhinc die castrum præfatum ædificare cœperunt: ex his videlicet lapidibus quos fractis Gentilium sarcofagis tulerunt. Castro denique explicito, cœpit iam ciuitas quæ obsidebatur artari: in tantum vt is, quem pridem habuerant, iam inciperet tumor omnino reflari. Nostris autem libera quouis eundi aperiebatur facultas: montanorum etiam, quondam difficiles, opportunas deinceps habuêre ad querenda victualia semitas. Igitur omnibus quaqua versum viis Turcorum vtilitati præclusis, quædam pars à flumine, vbi castrum, & iuxta castrum sita erat Ecclesia, possibilitatem exitus siue introitus adhuc præstare videbatur. Quod siquidem castrum, cùm nostræ esset partis, si fuisset à nostris integrè communitum, frustra iam hostium aliquis prodeundi libertatem præsumeret attentare. Concilio itaque proceres coacto, id repperêre consilii: vt vnum è suis eligant qui custodiæ præficiatur, sollicitè muniat, fideliter tueatur, quatenus omnis Paganorum oberrantium per montes & campos excursus, omnimodis abstineatur: aditus verò vel exitus vrbis nihilominus abscidatur. Cumque persona tanto negotio passim per Principes disquireretur idonea, *Tancredus* ille, qui in bellis Dominicis titulum sagacissimæ iuuentutis nunc vsque meretur & meruit, propriæ viuacitatis impatiens, illicò erupit, dicens: *Si scirem pro tanti laboris instantia quid mihi imposterum vtilitatis obtingeret, ego sollicitudine competenti, domesticorum meorum contubernio fultus, idem castrum satagerem roborare; & vias per quas hostes nostri procedendi solent habere licentiam, DEO auxiliante, conabor occludere.* Cuius Principes beneuolà illatione gauisi, spondent continuò se eidem præbituros quadringentas marchas argenti. Ægrè tali promisso, quia ad quantitatem studii videretur exiguum,

Tancredus

Tancredus assensit: at tamen, si desisteret ne deputaretur inertiæ, equitibus atque
clientibus qui sibi familiariter adhærebant, confestim & indubitanter assumptis;
dominium castelli obtinuit; facultatem egrediendi extra vrbis portas, hostibus
abstulit, maximamque eorum quæ ad equorum pabula pertinent penuriam, ligno-
rum etiam cæterorumque vtilium, plurimam raritatem indixit. Itaque vir egre-
gius, perseueranter commanere delegit ibidem; & subtractis commeatibus cœpit
circumcingere, immò obstruere omni vigilantiâ ciuitatem. Ipsâ autem die quâ i-
dem castrum subierat, magna frequentia Armeniorum atque Syrorum per mon-
tana veniebat, quæ obsessæ ciuitati diuersorum alimentorum stipendia conuehe-
bat. Quibus optimus ille eques, vt officii cœpti prosperos haberet euentus, non
tam forte, quàm DEO ingerente, fit obuiam; & apprehensis multam frumenti, vi-
ni atque olei, aliorumque non minus necessariorum diripuit copiam. Nec iam vir
bonus conqueri potuit, cùm tam pio exerceretur negotio diuinitus sese oblitum,
sed in hac quamprimum fortuna edidicit, quod, neque vnquam nimiè corporali-
bus indigeret; & deinde fructus æternitatis, pòst ipsa carnis subsidia, sibi non dees-
set ad Dominum. Erat itaque Turcis, quolibet extra muros eundi, siue gerendi, pe-
nitus circumclusa potentia: hisque quæ infra vrbis mœnia reperiri poterant, coge-
bantur esse contenti, donec caperetur Antiochia. In hac ipsa obsidione ma- XV.
gnus Christianæ legis extitit vigor, vt si aliquem quibuslibet conuinci criminibus
constitisset, acerrimæ sententiæ principium exercitus iudiciali censurâ succumbe-
ret. Præter hæc autem, specialiter corporalis impudicitiæ flagitia iubebantur vlci-
sci: nec id immeritò. Qui enim penuriis ambiebantur atrocibus; qui quotidie ho-
stium, nisi DEVS protegeret, videbantur patere mucronibus, his profectò nullus
rationabiliter debuerat ingeri petulantiæ cogitatus. Et quis ibi esse poterat aditus
voluptatis, vbi erat indesinens suspicio mortis? Vnde fiebat, vt ibi nec mentio scor-
ti, nec nomen prostibuli toleraretur haberi: præsertim cùm pro hoc ipso scelere,
gladiis, DEO iudice, vererentur addici. Quòd si grauidam inueniri constitisset ali-
quam earum mulierum, quæ probabatur carere maritis, atrocibus tradebatur cum
suo lenone suppliciis. Contigit interea quendam prædicatissimi omnium Cœno-
bii Monachum, qui Monasterii sui claustra fugaciter excesserat, & Iherosolymita-
nam expeditionem, non pietate sed leuitate prouocatus, inierat, cum aliqua fœmi-
na ibi deprehendi; igniti, ni fallor, ferri iudicio conuinci; ac demum, Podiensis E-
piscopi cæterorumq; præcepto, per omnes castrorum vicos miseram illam cum suo
amasio circumduci, & flagris nudos ad terrorem intuentium dirissimè verberari.

Adhæc etiam vt patientiores ad penurias, circumspectiores ad vitia fierent, præ- XVI.
fatus Podiensis Episcopus multifariam exhortationi vacabat: nec vllus dies Domi-
nicus, aut festa apud Christianos transigebatur celebritas, quâ non per quosq; ca-
strorum angulos diuinorum verborum prædicaretur auctoritas. Iniungebatur au-
tem id, si qui fortè interfuissent, ab eodem præsule, Episcopis, Abbatibus, aut cleri-
calibus, quæ videbantur eruditiores, personis. Dignum autem relatu mihi vi- XVII.
detur, quoniam se operi nostro Abbatum nomen immersit, quendam ibi extitisse
Abbatem: qui cùm huius viæ adhuc inter nos tractaretur initium, & se competens
tanto itineri non habere comperisset prætium: illud Crucis signum, quod vesti-
mentis ex aliqua materia factum apponi consueuerat, ipse nescio sibi quo artifi-
cio mediâ in fronte præsculpsit: vt non modò pictum, sed millitaris stigmatis in-
star ferro esset inflictum: quo facto, vt fraus mendacio firmaretur, ab Angelo sibi
per visionem illud celebrauit impressum. Nec spei huius qualiscumque defuit
fructus, nam id cùm subintellexisset indocile & nouarum rerum cupidum vul-
gus, plurimis hominem in sua & extra suam regionem prosequutum est mune-
ribus. Nec tamen poterat argutiam sollerter inspicientium, talis latere fallacia:
cùm patenter virus extillare videretur Crucis ipsius violenter inscripta lineola.
Is tandem profectus, cùm Antiochenæ obsidioni interesset, quæ mendosè con-
finxerat, licet ab aliis iam dudum deprensa, aperuit; & lucri intentionem non ta-
cuit. Qui quidem honestè se habuit, & dominico exercitui multa documento-
rum gratia profuit. Æmulationem quippe DEI habuerat; sed non secundùm sci-
entiam prorsus id egerat: in tantum autem eminuit, vt capta Iherusalem, beatæ

Mariæ Ecclesiæ, in valle Iosaphat positæ, Abbas præficeretur; ac tempore succedenti, Cæsareæ Palæstinorum metropoli, Archiepiscopus crearetur. Illud autem constat esse indubium, quod, nisi diuini verbi creberrima eis ministrarentur solatia, numquam inter tanta famis bellorumque discrimina, adeo perseuerans eorum extitisset patientia. Vnde quoslibet vitâ probos, scientiâ præditos, non minus, immo magis, inter eos valuisse dicimus, quàm eos qui arma ipsa propriis contra hostes tractauêre manibus. *Qui enim animo defectum admonitione consolidat, maior profectò eo est cui vires suo hortatu præstat: præsertim cum hii qui commonitores erant, eidem tolerantiæ in omnibus communicarent.* Quid de illis ad vltimum dicam, qui in hac ipsa expeditione diuersis in locis Martyrii professione sanciti sunt? Quid, quod non modo sacerdotes, non litterati quilibet, sed viri militares, & quique plebei, de quibus nulla poterat fore confessionis spes, ad huius sortem gloriæ asciti sunt? Multos etenim captos ex his à Paganis audiuimus, qui cùm iuberentur fidei sacramentum negare, maluerunt capita gladiis exponere, quàm fidem, qua semel imbuti fuerant, Christianam prodere. Inter quos, specialiter quem referam elegi vnum, militarem equidem virum, genere nobilem, sed præ omnibus suæ cognationis & ordinis hominibus quos nouerim moribus magis insignem. Hunc, à puero mihi cognitum, secundo vidi adoleuisse ingenio: præsertim cùm ex eodem quo & ego municipio oriundus extiterit, & tam ipse quam parentes eius, parentum meorum beneficia tenuerit, eisque hominium debuerit; vnà mecum creuerit, mihique ad integrum vita eius studiumque patuerit. Cum enim equestri iam præminuisset officio, armorum fuit singularis titulo; sed omnis petulantiæ immunis à vitio. In *Constantinopolitani Imperatoris*, scilicet *Alexis*, celeberrimus palatio: nam in eius obsequiis, consueuerat peregrinari sedulò. Qui quidem quantum ad suum spectabat modulum, cùm esset in exteriori benè fortunatus copia, adeo largus habebatur in eleemosyna, in tantum frequens circa diuina mysteria, vt non videatur militis sed potius antistitis eius vita. Cum enim eius recolo iugitatem in oratione, pietatem in verbo, benignitatem in munere, sanctæ eius nimiùm aggratulor intentioni; sed non minus ingenio meæ. Talem enim ipsius sum expertus actionem, quæ meruerit, non aliud quàm Martyrii finem. Glorior certè; & gloriari possunt quicumque illius consequi potuêre notitiam, non præsumo dicere amicitiam: quia quisquis eum vidit, proculdubio Martyrem vidisse se nouerit. Is planè à Paganis captus, cum cogeretur CHRISTI negare fidem, inducias expetiit à perfidis vsque ad proximum sextæ feriæ diem: Cui cùm libentissimè annuissent, æstimâtes eum morosiori retractatione mutandum; accidit demum, vt dies præfixus adesset; eumque furor Gentilium vrgeret, quatenus eorum sententiæ cederet: dixisse fertur. *Si iccirco gladium me impendentem distulisse putatis, vt horum dierum mihi lumina parua lucrarer; & non potius vt ea ipsa die qua Dominus meus IESVS CHRISTVS crucifixus est mori mihi contingeret, dignum est vt euidens fiat, quid mens Christiana cogitat. Insurgite ergo*, inquit, *& quo vultis me exemplo occidite: tantum vt ei, pro ipso interemptus, animam meam restituam, qui pro generali omnium vita hodie impenderit suam.* His dictis, gladio imminenti subiectum protendit iugulum; & cæso capite, transmittitur ad eum, cuius similitudinem mortis inhiauerat, Dominum. Is vocabatur *Matthæus*: verè, iuxta interpretationem sui nominis, non alii quàm DEO donatus.

EXPLICIT LIBER QVARTVS GESTORVM DEI PER FRANCOS.

INCIPIT

INCIPIT LIBER QVINTVS.

OPVSCVLI huius mei, præter ſpiritualem, ſi quis tamẽ futurus eſt, fru-
ctum, ea intentio eſt ita me velle dicere, vti ab alio, ſi eadem ſcriberet,
mihi referre voluerim. Talis namque animo meo voluntas adiacet,
vt ſit magis ſuboſcurorum appetens; rudium verò & impolitè dicto-
rum fugitans. Ea quippe quæ meum exercere queant animum plu-
ris appretior, quàm ea quæ captu facilia, nihil memorabile auido ſemper nouita-
tis largiuntur ingenio. Ego planè cum plura ſcripſerim & ſcriptitem, ita omnes ex-
truſi ab animo, vt mihi ſoli profutura putem; nulli alii placitura curem. Opinioni-
bus itaque omnium ſuperſedi: ideoque mei ſecurus aut negligens, præſtolor me
quorumlibet verborum verbere cædi. Proſequamur igitur cœpta, æquanimiter-
que toleremus hominum nos dilatrare iudicia. Quæ facta ſunt in Antioche- I.
na obſidione, nemini relatu poſſibilia exiſtimamus: quia inter eos qui ibidem in-
terfuerunt, nullus profectò potuit repperiri, qui cuncta, quæ circa eandem vrbem
agi potuerunt, valuiſſet peruidere; & ita ad integrum comprehendere, ſicut ſe ha-
bet ordo geſtæ rei. At quoniam ea quæ paſſi ſunt in penuriis, bellorumque diuer-
ſorum caſibus, ſummatim perſtricta ſunt, amodo videtur idoneum, vt ad quem fi-
nem obſidendo deuenerint, quemque fructum tanti laboris habuerint, vtcumque
carpamus. His diebus, nocte quadam rutilum in modum ignis ſuper exercitum
noſtrorum emicuit; & ſpeciẽ, haud ambiguâ formâ, pariter exhibuit crucis. Quod,
quique illic ſapientium, incendium, ad bella retulêre futura: vbi tamen eſſet, quod
crux videretur innuere, certa ſalus & ſucceſſura victoria. Quidam de primo- II.
ribus, qui vrbi præſidebant, Turcis, vocabatur *Pirrus*: qui familiaritatem *Boemundi*,
quo neſcio pacto, nactus, cœpit intercurrentibus nunciis crebrius eius viſitare col-
loquium; & mutuò ſuper his quæ & hinc & inde gerebantur communicabant ſæ-
pius ambo conſilium. Interea ſoliditati amoris, per aſſiduitatem colloquii, gliſcẽ-
te fiduciâ; paulatim Boemundus ſuggerere ei aggreditur, quatenus Chriſtianæ di-
tioni ſubiiceret vrbem, cui dominari ei plurimà ex parte conſtabat, ſuadens etiam
vt Chriſtianiſmum ſuſciperet: ſpondens nihilominus, ſi hæc duo fieri adquieſce-
ret, quod multum ipſi quæſtum, cum potiori honore quàm ibi hactenus obtinue-
rat, impenderet. His promiſſionibus ille non ſemel, ſed multotiens ſibi ingeſtis,
tandem lenocinante emolumento, conſenſit; eique huiuſmodi mandata direxit:
Trium, inquit, *turrium cuſtodia præſum: ipſas tuo tradam dominio; quâq; horâ tibi collibue-
rit & oportunum fuerit, te in ipſas, vel quos volueris, gratanter admittam.* Hæc ſpes
quam maxime attollere cœperat Boëmundum, & dum ſecurius præſtolatur ciui-
tatis introitum, conceptam mente lætitiam vultu præferebat eximio. Verens igi-
tur, ne cùm ille proderet ciuitatem, aliquis noſtrorum ſibi Principum totius prin-
cipatum ciuitatis eriperet, callidè exercitus ſeniores adoritur. *Non latet*, ait, III.
*vos, ô excellentiſſimi Comites, quas inedias, quos algores, quamq; truces excubias, hanc vr-
bem obſidendo tulerimus: cunctiſque perſonis magnorum, minorum, atque mediocrum in-
cumbere æqualiter dinoſcitur ferale faſtidium, nullumque patere remedium. Conſilio itaque
apud vos habito, quæſo perpendite, an huius vrbis dominium vnicuilibet noſtrûm obtinere
ſinatis, ſi alicui contingat iſtius proditionem fieri ciuitatis. Mihi autem videtur non in-
congruum, vt ſi ſeu vi, ſeu clam, ſeu præcariò quiſquam eius obtinebit ingreſſum, illi procul-
dubio ab omnibus concedi vrbis debere dominium.* Ad hæc Principum ſententia longè
diuerſa extitit; & eius opinioni ſeuerâ fronte reſtitit, dicens: *non ſatus eſſe conueni-
ens, vt vbi par labor atque metus, non ſine prætii maieſtate petita ſunt, & vbi periculum æ-
quâ omnibus lance pependerit, ibi vnicuilibet, tot tantorumq; dolore quæſitus, debeat ma-
giſtratus attribui. Quis enim non iuſtum eſſe cenſeat, vt in quo vniuerſorum certamen
exæſtuat, illic generalis omnibus requies & pars, poſt victoriam iure perueniat?* His Boe-
mundus ægrè ſuſceptis, & graui audita trutinans animo, abſceſſit. Nec mora, per-
uenit ad Principes, quod ab hoſtibus eorum innumerabilis Barbararum natio-
num, ad ſubueniendum Antiochiæ, conflaretur exercitus: & mutato repente

VV 3

quisque animo, ad alterutros, coacto concilio, fabulantur: *Si*, inquiunt, *Boemundus qualibet techna occupauerit ciuitatem, nos sibi redditam eum patienter habere feramus: ea sibi conditione indita, vt si Imperator, quod pollicitus est præstiterit auxilium nobis; & ea quæ pariter spopondit ac iurauit congruâ largitione prosequitur, ciuitas ipsa, nobis tradentibus, iuri Imperatoris cedat; si verò fefellerit, in partes Boemundi, sicuti ipse expetit, tota concedat.* Quo cognito vir ipse clarissimus, iam preces ad *Pirrum* quotidie, securus ingeminat; & multâ huiusmodi promissorum adulatione circumuenit: *Ecce optime*, inquit, *Pirre, vides, ad hæc nobis efficienda quid opportunitatis arrideat: ne ergo, quæso, differas; ne, quidquid communiter vtile molimur, si per aliquem, quod absit, detegatur, amittas.* Pirrus, Boemundi legationi congratulans, operam suam non se dilaturum vllo modo, renuntiat. Et, ne virum illustrem redderet diuturna effectus mora suspensum, *Pyrrus* idem proprium filium latenter Boemundo dirigit, & de vrbis deditione vt fidenter speraret admonuit: *In crastinum*, ait, *cum primo diluxerit, vniuersam Francicæ militiæ manum tubis insonantibus, in vnum coge; & quasi deprædaturos Sarracenorum terras, vt assolent, longiusculè à castris progredi iube; continuò tamen dextrorsum per montana reuertere. Ego verò intra ciuitatem, tuum præstolabor aduentum, tuos absque dubio quos immittere*

IV. *libuerit, in eas, quæ meo iuri parere videntur, turres vtique recepturus.* Ad hæc *Boemundus*, quæ audierat non segniter exequi properat; & accito quodam cliente suo ei præcipit, vt, quasi præconis functus officio, Francorum castra circumeat: quibusque denuntians, quatenus summa se cuncti diligentia præpararent, ac si in terram Sarracenorum procedere debeant. Nec mora, Principis Imperio famuli sagacitas inretractabiliter obsecundat; nec Francorum expeditio obtemperare detrectat. Quid apud se lætæ spei concipiat Boemundus Duci Godefrido, Flandriensium Comiti, itidemque & illi de Sancto Egidio, necnon & Podiensi Episcopo denunciat: iamque tutior ex sponsionibus Pirri, fatetur sibi Antiochiam eâ nocte tradi. Ea igitur exercitu, qua diximus, ordinatione disposito: militares equidem viri, per campestria obambulare iubentur; peditum frequentia, per montana processit. Totâ itaque nocte proprium iter expediunt, & antequam pareret auroræ crepusculum, pro turribus, quas

V. ille fœlix proditor peruigil excubans obseruabat, adsistunt. Ibi *Boemundus* de equo desiliit, & Francis insolita iam auctoritate intonuit, dicens: *Procedite, & ab ea, quam dudum passi estis inquietudine, respirate: praerectam vobis scalam conscendite; & ne diu vos morer, diu exoptatam vobis Antiochiam capite: quia quæ pridem Turcis subiacuit, vestræ in proximo, si DEVS annuerit, cedet custodiæ.* Ad scalam Franci perueniunt, quæ mœnibus ciuitatis innixa, & ad eadem fortiter illigata, sexaginta illico hominibus ascensum præbuit, quibus intra turres exceptis, earum ipsis homo custodias delegauit. At ipse *Pyrrus*, attendens quòd adeo pauci ex Francis ascenderent, non tam nostris, vt post modum claruit, quàm sibi timidus, verens ne ad sui ipsius perniciem cœptæ proditionis trepidaret euentus, seuerissimè ad præsentes Græcâ linguâ infremuit: *Parum*, inquit, *Francos habemus.* Hisque dictis Boemundum vehementer inclamitat: negotium nimirum accelerans quod gerebatur, ne ciuibus, antequam Franci conueniant innotescat. At Longobardus quidam ex famulis, Pyrrum intelligens de Boemundi absentia conqueri, quam celeriter ad virum qui petebatur properat: *Quid*, inquit, *adeo stupidè agis? Quid cum tanto languore, tam ardua cœpta prosequeris? Ecce iam nos trium turrium custodias obtinemus: & tu, huius rei euentus adhuc dubios, quasi contemplaris eminus? Expergiscere, manus admoue, mediæ teipsum actioni interfere.* Ocior ille festinat cum suis ad scalam, & tam proditoris boni, quàm eorum qui ascenderant, erigit intentionem. Confestim, qui subierant illas Pyrri turres, attendentes Francos vndecumque confluere, proprium cœperunt cum multo inclamare iubilo signum: *DEVS ID ID VVLT, DEVS ID VVLT, DEVS ID VVLT.* Idem autem magnis acclamant vocibus, qui ascensuri pro mœnibus stabant. Præuenire tunc alter alterum in subeundo scalam infinitâ cõtentione certabat; & quisque subuectus, vti prius poterat, turres & alias occupabat. Quicunque his obuius

extitisset

extitisset, tradebatur neci: inter quos etiam occiditur frater Pyrri. Interea scala dirrumpitur; & tota nostrorum multitudo subterjacens, & quæ præcesserat, graui animorum ægritudine sauciatur, dum superiores, differri sibi verentur auxilium; & infra positi, his qui ascenderant timent detrectare suffragium. Sed industria repperit citò locum. Porta namque ibidem clausa atque contigua, à sinistra parte latebat: nocte nimirum præpediente reperiri non poterat, quæ etiam interdiu, loco infrequenti constituta, minus patebat. Palpando tamen, vrgente curâ, sentitur, ab omnibus; statim ad eam curritur, fractis repagulis serisque panditur, Francis irruentibus peruia efficitur.
Audires horribili vniuersam ciuitatem frangore VI.
confundi; & dum isti de tanti laboris fine coniubilant, illi insperatâ omninò sui omnium subuersione collacrimant: nichil pensi, nichil moderati vsquam, penes victores victosque constabat. Illicò *Boemundus*, vt intentam sibi redderet vrbem; illud Turcis omninò notabile cognitumque vexillum, coram prospectu castelli, quod adhuc captioni restiterat, (suum vtique) iubet in cuiusdam montis supremitate præstitui. Erat in vrbe peruasa, eiulatuum enormis immensitas; & dum per omnia fugitantium fit angiporta occursus, incitantium victorum ad cædem, feralis ferebatur ac truculenta vocalitas: & dum recordantur quas pertulerant in eorum obsidione miserias, quas ipsis mortibus acerbiores inedias; omnis quas inferre potuerint, insufficientes arbitrantur eorum reatui pœnas. Puniebatur Armeniorum Syrorumque, Paganorum cohortibus omni meritò exæquata perfidia: quia, quos ad suam ipsorum internecionem, Turcorum adminiculo haud segniter inuigilasse compererant, tandem à supplicii pensione disparare nolebant. Et certè tamen fateor, quia ipsorum innumeris pepercissent, si inter Ethnicos, ac nostræ fidei homines; aliquam habere discrepantiam scissent. In tanta planè confusione temporis atque negotii: nox quippe fuerat; & populandæ cunctos ciuitatis auiditas, & morarum impatientia perturbarat: nichil forsitam vestium qualitates discernere, nichil barbarum incrementa permiserant. Nostris autem, in assiduo positis procinctu, fatiscentium genarum maciem horribilis primum situs ambierat; & Francico more, incuria diutinæ peregrinationis, omisso, barbulam quisque rasitare distulerat. Quod Podiensis Episcopus attendens; & ne in mutuas ruerent cædes, si quando vspiam præliari eos contingeret, pro barbarum similitudine Turcos alterutrum se putantes, verens: & crebrò eos radi, & Cruces argenteas, vel cuiuslibet materiei alias, cuiusque collo præcepit appendi, ne alter ab altero quasi alienigena possit intercipi. At hii, qui in tentoriis resederant, dum mane ciuitatenses audiunt vehementissimâ tumultuatione moueri, è papilionibus prodeunt. Boemundi vexillum ante mœnia castelli, nondum capti, celso in monte conspexêre præfixum. Currunt properè, portasque ciuitatis irrumpunt. Turcos Sarracenosque quos repperêre percutiunt: illis tamen à cæde saluatis qui subintrauêre castellum. Turcorum verò aliqui, Francos intelligentes ciuitate potitos, per alias vrbis portas elapsi sunt. Intra vrbem autem sexuum diuersitas indiscretè perimitur; exiguæ spes ætatis exciditur: & dum Seniori effœto non parcitur, ambigi non potest quantâ ferocitate iuuentus bellis apta conciditur.
Interea Cassianus qui Antiochenæ præ- VII.
sederat vrbi; dum Francorum metuit manus incurrere, fugæ subsidio vitam sibi lucrari desiderans, cum plurimis comitibus, haud procul ab Antiochia in Tancredi confinia deuenit. Sanè dum fugere præproperant, equos suos omnimodis defectos reddiderant; iamque nequaquam progressius ire valentes, in domicilium quoddam diuerterant montanorum: itaque habitatores, *Armenii* videlicet atque *Syri*, vbi suum immanissimum hostem paupere delituisse tugurio, fortunâ eum iam aduersante, cognoscunt, comprehensum, capite truncant; succisamque ceruicem ad *Boemundi* præsentiam deportant: vt exinde penes eum, pro insoliti oblatione muneris, libertatis gratiam obtineant. Cuius balteo vaginaque cultelli sublatis, sexaginta Bizanteorum precio vendenda taxarunt. Gesta sunt hæc *Nonas Iunii*, cùm quinta haberetur feria. Cerneres ciuitatem cædibus explicitis, intolerandis exundare fœtoribus; fora, plateas, atria, vestibulaque ædium, quæ pridem, multâ æquoris gratitudine, marmoreæ, crustulæ distinxerant, teterrimo iam vniformiter cruore sordebant; infinitorumque cadauerum passim

decumbente congerie, truculenta spectacula, aurarumque corruptarum feralitas, oculorum ac narium miserabiliter sensus infecerant. Sternebantur vicorum angustiæ corporum strage putentium; & dum nec efferendi tot funera facultas aliqua subiacet, nec tutum à fœtoribus diuerticulum vsquam patet, assiduitas visionis ac spiritus, prę sensibus constitutum decutiebat horrorem. Vnde iam per ipsa cadauera, quibus stratæ erant semitæ, nemo, *vsu præbente audaciam*, verebatur incedere.

VIII. Igitur *Curbaran* quidam dictus, Regis Persarum, quem veteri *Sogdianum* nomine, vt Romani *Cæsares* vocare solent, Maior domus, vel potius militiæ Princeps cùm adhuc infra regnum Persidis, in illa quam *Corozaniam* vocant prouincia moraretur: (dicunt autem quidam terram circa Caucasum *Corozaniam*, corrupto à rudibus nomine, appellari) à præfato *Cassiano*, Antiochenæ vrbis Principe, crebris compellabatur nunciis, quo sibi sub tanta obsidionis angustia posito concurreret: pollicens, quia si Francos auerteret, aut vrbem liberatam ipsius dominio contraderet; aut subuentionis laborem maximâ impensione munerum exæquaret. Cumque admodum grandem iam idem militiæ Princeps, huius spe pollicitationis illectus, conflasset exercitum; & à summo sui erroris Pontifice, (habent enim & Papam suum, ad instar nostri) licentiam Christianos perimendi poposcisset, ac accepisset; ad eruendam Antiochiam properare, infinito agmine succenturiatus intendit: Iherosolimorum præfectus (quos barbaricâ illi linguâ *Admirauisos* vocant) plurimo confestim exercitu, ipsius aduentantis copias auxit. Itidem Damascenum regem, cum expeditione non minima, suis contraxit auxiliis. Gentes autem illæ, quas profanus euocauerat Princeps, præter Turcos, Sarracenos, Arabes, ac Persas, cogniti videlicet apud historiographos nominis homines, nouitiis cēsebantur vocabulis, *Publicani* scilicet, *Curti*, *Azimitæ*, & *Agulani*, cum aliis innumerabilibus nequaquam gentibus, sed portentis. Eorum siquidem quos *Agulanos* appellant tria numero millia extitisse feruntur: qui neque gladios, neque lanceas, aut sagittas, nulla penitus arma formidant, quia omni ex parte cùm ipsi, tū equi eorum ferro adoperiuntur. Hi nihil armorum prorsus in bellis præter enses vsui habent. Curbaran igitur cum tanto gentium fastu ad Francos ab Antiochia diuertendos contendebat. Cumque iam fieret vrbi contiguus, ecce Cassiani defuncti filius, *Sensadolus* vocabulo, obuius eidē Principi affuit, & cū multa ad eū mœstitudine dixit: *Cū magna tuæ fortitudinis habeatur celebritas, & tuarum victoriarum vbique gentium incomparabilis procedat opinio, de tuis, vt spero, præsidiis neutiquam, vir inuictissime, mihi desperare licebit. Dum enim tua nemini videam non valere suffragia, tuaq́ passim constet ob facinorum claritatem reuerenda potentia, non mihi pudori est coram te me deplorare infortunia*: *cùm certum teneam, ea quæ exorauero in cassum nullo modo prorsus itura*: *Meminit gloria tua quot à patre Cassiano, dum in Antiochia obsideretur, legationes habueris*; *& quod, dum ei subuenire deliberas, captam à Francis vrbem audieris: nunc interempto parente intra præsidium eiusdem ciuitatis obsideor, eadem procul dubio mihi ipsi præstolans euentura, quæ patri cognouerim facta. Si Antiochiam peruaserunt, idemq́ plurimis Romaniæ ac Syriæ municipiis vrbibusq́ fecerunt, in dubium profectò est, quod & vobis & aliis nostræ hominibus gentis atque locis, identidem facere proposuerunt. Excellentia itaque tua, admotis contra tam rabidos ausus viribus, excitetur*; *& omnia occupare volentibus hominum pauperrimis, cœpta possibilitas abscidatur. Michi nempe in meis infortuniis, tuorum auxiliorum spes suprema restiterat.* Cui querimonias exaggeranti ille refert: *Si*, inquit, *vis vt his tuis instantibus periculis obstem, tuisq́ vtilitatibus attentius operam dem, oppidum quod defendis, & pro quo supplicas meæ ditioni contrade*; *& postquam meis castelli custodiam delegauero, tunc experieris quantum pro tuo exercear commodo.* Adhæc *Sensadolus*. *Si Francos*, ait, *michi prorsus interimas*; *michiq́ eorum desecta capita tradas, admittam te in oppidum*; *factoq́ tibi hominio, tui iuri idem seruabo castellū.* Cui Curbaran ait: *Non ita mecum acturus es*; *sed continuò castrū trades.* Quid plura? Prophani Principis vicit exactio, & se iuuenis à dominio castelli exponens, illum qui extorquebat, non diu inde gauisurum, induxit.

IX. Tertia postquam Antiochiam Franci inruperant, dies agebatur, cùm ecce, Turcorum præambuli ante vrbis mœnia cucurrerunt: reliqua verò exercitus frequentia ad Pharpharicū vixit tētoria pontem. Aggrediuntur ergo quamprimum turrim ponti contiguam, quâ magnis expugnatâ nisibus, omnes interimunt quos repperêre intrinsecus; nec cuiquam illorum vita indulta est,

est, præter soli eorum domino: quem tamen, exacto postmodum contra hos bello, nostri inuenerunt compeditum ferro. Postridie exercitus properauit ad vrbem; ac in medio duûm fluminum castrorum sibi loca legentes, duos ibidem egêre dies.

Capto itaque castro, cuius præsidem in vincula coniectum prædiximus, *Curbaran* vnum de suis proceribus euocat, quem sagacem sibique fidum nouerat, eique imperat: *Vade, & hoc mihi oppidum, ea qua debes, & de te spero fidelitate defende.* Cui ille: *Imperio*, ait, *super hac re tuo difficulter obediam: id tamen eius rationis conditione perficiam, vt si Francis cesserit victoria, detur mihi victoribus castrum tradendi licentia.* Curbaran verò: *Eius*, ait, *consilii, constantiæque te nouerim, vt quidquid tibi exinde agere libuerit, securus assentiam.* Castri ergo illius munitione explicitâ, Princeps ille funestus ad sua regreditur castra: cui Turcorum suorum aliqui, raptis recens cuiusdam pauperis peditis armis, ad nostrorum ludibrium præ oculis ea ingesserunt; ensem scilicet, diutina rubigine scabrum; nigrum, ad instar fulginis, arcum, & lanceam impolitam, multorum annorum fumo infectam: eique garriendo dicunt: *Ecce arma, quibus nos Francorum expugnabit exercitus.* Et Curbaran arridens eis. *Hisne lucidis adeo ac fortibus armis, Orientem depopulabuntur? his viribus Caucasi extrema subdentur? easque fortassis quas antiquitus obtinuêre terras Amazones, ac nostri quondam sibi vendicauêre parentes, poterunt adimere nobis Franci prorsus inermes?* Dixit; & accito confestim notario, ait: *Scribe quantocius eosdem apices per diuersa pitacia, quæ per prouincias Persidis dirigantur, ad Papam videlicet nostrum, ad dominum etiam nostrum regẽ Persarum, ad præfectos quoque & cõmilitones diuersarum regionũ. Quorũ hæc quidẽ habeatur sententia:*

DOMINO REGI MAGNIFICO PERSARVM, PAPAEQVE BEATISSIMO, & omnibus aduersus Christianos sanctam professis militiam: Curbaran suæ militiæ princeps, Salutem atque victoriam. Gratulor summæ diuinitati, patres ac Domini, quod tempora nobis gaudiis semper opportuna suppeditat; & victorias de hostibus gentium, vbique ministrat. Tria hæc vobis arma transmittimus, quæ quidem Francis tulimus, vt videatis quo munimine polleant, qui nos à patria exturbare desiderant. Sciri autem à vobis volo, quia Francos qui nobis omnibus minabantur exitium, intra ipsam quam cœperant Antiochiam obsessos teneo: castrum verò quod præminet vrbi altrinsecus, è regione obsessorum, possideo. Et cum mea adiaceat ad libitum voluntati aut conclusos trucidare, aut extremæ captiuitati addicere; vos interim dum redeam nulla volo nostri causa sollicitudine cruciari; sed scire indubitanter nos eorum omnino dominari. Solito ergo tutius vacate delitiis; lautioraque epularum obsonia celebrate; multiplicatis coniugum scortorumque ginetiis, generi propagando insistite & succrescens filiorum numerus, Christiano, quod iam tum & nomini, valeat obuiare. Testor verumtamen summum, beatissimo Mathomo patrocinante, tonantem, quoniam non ante vestræ oculos maiestatis intuear, donec regiam vrbem, scilicet Antiochiam, appendicemque Syrian, Græcos atque Epirotas, quos dicunt Bulgaros, meo sub iure coherceam; Apulos quoque & Calabros ad vestræ gloriæ incrementum meæ ditioni subiungam. Valete. X.

At mater Curbaran ipsius, quæ in Aleph manebat ciuitate, per idem tempus accessit ad ipsum, eique mœsta suggessit: *Velim*, inquit, *nosse an constent, vt dicitur, quæ de te celebrauit opinio?* Cui filius: *Quæ illa?* *Bellum*, inquit, *Francis te illaturum æstimant.* *Nihil*, inquit, *verius.* *Fili*, ait, *virorum optime, per ingenitos tibi liberalissimos mores, quæso, contestari te audeam, ne eis pugnam inferas, ne tuæ detrimentum laudis incurras. Cùm enim vsque in vlteriorem superioris Indiæ Oceanum armorum tuorum claritudo refulgeat, tuisque præconiis respondeat vltima Tyle; quare pauperum hominum sanguinibus tuos obducere mucrones affectas, quos impetere inanis est pœna; & superasse, nulla sit gloria? Et cum reges valeas terrere remotos; quid tibi cordi est lacessere aduenas miseros? Personas eorum, fili, fateor, meritò contemptibiliter ducas; sed pro certo noueris, quia Christianæ religionis admodum præcellit auctoritas. Ideo precor, ne velis attemptare, quod te post modum cœpisse serò doleas.* Hæc ille cùm audisset, lumine ad eam toruo respectans: *Quid*, inquit, *tibi aniles texere fabulas? Desipis, vt conicio; & in amentiam versa, sine intellectu verba prosequeris. Planè pluries vrbium domini mihi militant, quàm ipsi in tota sui exercitus vniuersitate homines exhibere præualeant: & tu, mente delira, æstimas, quia Christianæ præsumptiones, testimonia meæ virtutis obtexant?* *Fili*, ait, *amantissime, eorum de quibus loquimur hominum nomina flocci pendo; sed eorum auctorem CHRISTVM, omnimodis ne abhorrescas exoro. Nulla forsitan eis tecum pugnare potentia; sed DEI ipsorum est, si præstare velit, certa victoria: ipse suos, & si segnes & ignauos, pro sui solius gloria solet defendere;* XI.

& eorum custodiæ, quorum pastorem se nouit, immò redemptorem, inuigilare. Putásne quòd is
qui fidei suæ curuauit imperia; qui huc vsque contra nos dedit eis potiri victoriâ, non possit et-
iam modò, vestra nisu perfacili amoliri molimina? Ipsi namq́, ac si DEO *à mortuis resurre-*
Psal. 81, 8. *cturo, à Patre dicitur:* Surge, inquit, DEVS iudica terram; quoniam tu hæreditabis in
omnibus gentibus. *Si igitur ipse terram iudicat, quosdam videlicet à massa perditorum dis-*
cernit & segregat; alios verò reprobat: & non omnes gentes, sed in omnibus gentibus, partem
de toto assumens, hæreditat. Audiat prouidentia tua, fili, quàm seuerus eos punit, quos à sui no-
Psal. 78, 6. *titia exsortes sinit. Ait Propheta Dauid:* Effunde iram tuam in gentes quæ te non no-
uerunt, & in regna quæ nomen tuum non inuocauerunt. *Vos Francos istos, non ideo*
quia aduenæ sunt, vosq́ gentiles contempnitis; non armorum obscuritatem, non vitæ mendi-
citatem abiicitis, sed in eis solum potius Christianum nomen horretis. Et certè is, qui in eis de-
spicitur, pro eis, cum necesse extiterit, effusa ira præliabitur. Si his prophetico ore promittitur,
Psal. 112, 3. *quod à solis ortu vsque ad occasum laudabile nomen Domini habeatur: dum non super Iudæos*
sed super omnes gentes excelsus prædicatur: & DEI *ipsius ore, quæ plebs sua non fuerat, iam*
Rom. 9, 25. *plebs sua; & quæ non dilecta, dilecta vocatur: dum quæ extiterat in Iudæis, in nationes ado-*
ptionis gratia transfertur, & in reliquiis DEI *vultus eorum Iudæorum vtique præparatur,*
quis non demens filios DEI *impugnare molitur? Prænuncio tibi planè, quia si eos bello aggre-*
deris, ingens tibi incommodum infamiamq́ parabis; certa militia tua dampna subibis; ipsos
etiam spoliorum tuorum sublatione ditabis; tu quoque turpi fugâ excedendo laberis. Non te
hoc siquidem in prælio, manet interitus: sed certum tamen habe, quia tibi vita comite præsens
nequaquam transiet annus. DEVS *enim ipsorum, perpetratum non illicò scelus vlciscitur; sed*
vsque dum ipsum permaturuerit crimen, criminosi aliquotiens pœna differtur. Ideoque ve-
XII. *reor, fili, ne tua, quod absit, truculentia mortis accrescat, dum protelatur.* Ad hæc *Cur-*
baran, ex materni miraculo sermonis redditur hebes; & de propinquæ nomine
mortis, exsanguis & tabidus, infit: *Et tu, horũ velim scire, quomodo sis consecuta notitiam:*
gentem videlicet Christianam vires huiusmodi contra nos exerturam; nosq́ in hoc ipso quod
imminet prælio deuicturã; nostra eos spolia direpturos, & quod præsenti anno mortis repenti-
næ incidam laqueos. *Fili*, ait, *centum prope annorum tempora decursa noscuntur, ex quo*
in abditis quibusdam secta Gentilis voluminibus repertum constat, quòd populus Christianus,
bellum nobis illaturus insurgat, nosq́ ad plenum subigat; & quò nunc dominium exercemus,
ibi sibi prorsus regna constituat, Gentilitasq́ fidelibus subdita fiat. Sed in hoc scientia nostra fu-
scatur, quia nescimus, vtrum modò, an in longa tempora compleatur. Ego etiam Astronomi-
cam disciplinam diligentiori intentione disquirens, innumerarumq́ sortium coniecturas at-
tendens, æquâ omnium collatione edidici, quia à Christianis hominibus nos esset omninò ne-
cesse deuinci. Ideoque præcordialiter tibi indoleo: quia indubium mihi constat, quod ex te iam
propemodum orbata remaneo. *Mater*, inquit, *velim mihi disseras aliqua, de quibus*
hæsito. *Consule*, ait, *ne dubites: namq́ quæ sciero, præsto habes. Boemundus, & Tancredus*
Dii habeantur, an homines, quæso, inquit, *mater edoceas: & si ipsi Francos in præliis victores*
efficiant, precor, edicas. *Fili, Boemundus & Tancredus, communi vti & nos mortalitati*
obnoxii sunt: sed quia pro fide sua agunt, gloriam clari nominis, DEO *eis cooperante, merue-*
runt. Dominum autem Patrem profitentur, cuius Filium pro se humanatum itidem veneran-
tur; qui tamen idem esse in Spiritus sancti vnitate creduntur. *Quoniam*, inquit, *non Deos,*
mater, sed puros homines nostriq́ simillimos attestaris, nil aliud proculdubio restat, nisi vt fa-
XIII. *cto prælio comparemur collatis viribus illis.* Igitur mater intelligens filium ad bel-
la cum Francis agenda procliuem, & suis nolle consiliis animos adhibere, collectis
quæ circa se repperiri poterant copiis, ad memoratam superius vrbem *Haleph*, de fi-
lio suo nimium suspecta, concessit. Tertia posthac die *Curbaran* arma sumit; &
Turcorum plurima cum eo frequentia ciuitatẽ adeunt, ex ea parte, qua illud, quod
nuper cœperant, captumq; sibi communierant, erat castrũ. Nostri autẽ se æstiman-
tes eisdem posse resistere, aciem aduersus illos instaurãt. Sed tanta eorum copia ex-
titit, vt nostris obsistendi virtus aut audacia nulla foret. Coacti igitur regrediuntur
in vrbẽ: quibus agmine glomerato fugaciter portam intrantibus, adeò fuit angu-
stus introitus, vt pluribus accideret letalis, ex mutua compressione, defectus. Quin-
ta erat tunc feria: & quidem extra vrbis præliabantur portam; aliquos intrinsecus
aduersus oppidanos confligentes, totum constitit in præliis continuasse, donec ve-
XIV. sperasceret, diem. Sed quia Christus, qui quondam, etiam nunc quos elegerat
nouit: ea nocte quidam qui, vt ita dicam, de eorum genere nõ erant, per quos salus
in Israel

in Israël veniret, dum se Turcorum exercitu ambiri, dum *Bella diurna vident, vix noctis limite claudi, Intremuêre, timor penetrauit pectora cassus, Atque sub obtutu mors sola pauentibus adstat. Funditus ante viros sua vita pependit inertes: Non nisi iam Turcos trepida sub mente tuentur: Hostili reputant iam se mucrone feriri. Quisque suis ibi subsidium desperat ab armis. Cogitat ergo fugam: qui contempsêre DEI spem, Turpiter obscœnas profugi subiêre cloacas. Dignus eis fuit exitus, qui tale verêdis Exemplum dedit agminibus. Reptando fugaces Ad mare perueniunt: manuumq́; pedumq́; reuulsas Amisêre cutes: exesis carnibus ossa, Abradunt cautes: Pauli Doctoris ad instar, Cui fuga per murum dederat vitare Damascum. Hii sibi concinnas insigniuêre latrinas.* Fuêre autẽ, qui recesserant, XV.
Guilelmus quidam ex Normannia, nobiliter omninò progenitus, cum *Alberico* fratre qui à primæuo scholis datus clericum fecerat, & postmodum à clero apostaticè ac turpiter, militiæ amore, desciuerat. Municipium quoque eorum, ex quo agnominabantur, exprimerem, nisi generis eorum amicâ mihi contiguitate deuictus, pudori ipsorum parcere definissem. *Guido* etiam quidam, qui *Trossellus* cognominabatur, qui trans Sequanã oppidorum dominio potẽtiaq; clarissimus; genere verò Frãciæ vniuersæ conspicuus habebatur, fugæ illius insignia vexit. Extitêre & alii huius sanctæ militiæ desertores: qui cum in patriã repedassent probro & execrationi habiti, vbiq; conclamabantur infames: quorum quidẽ aliquos ignoramus; quibusdã verò, quorum in promptu notitia est, derogare noluimus. Ad portum itaque XVI.
qui dicitur *Sancti Simeonis* deueniunt, naues nautasq; repperiunt; nauitis inquiunt: *Quid hîc vobis præstolari infelices? Illos omnes quibus victualia conuehere solebatis, morti noueritis destinatos: vrbem enim ipsosq́; intra vrbem, Turcorum obsedit exercitus; & nos propria corpora ab eorum pernitie vix nuda excerpsimus.* Qui tristis nuntii iaculo terebrati, postquam apud se diutius stupentes hæserunt, salutem ad vltimum in fuga ponẽtes, conscensis ratibus petierunt æquoris alta. Nec mora, illis volumina marina sulcantibus, Turci adsunt; quos ibidem inuenêre perimunt; naues quas in ipso sali vado repperêre, cõburunt; exuuias illorũ quos enecuêre dirippiunt. Porrò postquam illi degeneres, & superni iuuaminis refugæ, per obscœnissima, vt ferunt, loca recesserunt: residui qui perseuerare delegerunt, iã tolerare hostilia sine vllo interstitio arma nequibant. Murũ ergo inter se hostesq; construunt, quem, cõtinuatis excubiis, nocte dieq; custodiunt. Ibi nostrorum oppressio adeò miserãda suboritur, vt ad infames cibos, equorum asinorumq; carnes, compellerentur. Interea die qua- XVII.
dã, Principibus exercitus ante castrũ quod intra vrbẽ obsidebatur positis, & pro omnimoda quam patiebantur miseria animo atrocissimè consternatis, ecce quidam presbiter adsistit corã eis, & ait: *Patroni & Seniores, visionem excellẽtiæ vestræ refero, quæ cõsolationi vestræ, si ei credideritis, proderit, vt spero. Cũ in ecclesia beatæ DEI genitricis quadã nocte dormirẽ, Dominus IESVS CHRISTVS, cũ ipsa matre piissima, & beato Apostolorum principe Petro, michi apparuit, & adsistens,* dixit: *Scisne qui sum? Minime, inquã.* Dixerat, *& ecce in ipso capitis eius limbo, vti solet, in picturis fieri, crucis species apparuit. Interrogatione ergo iteratã saluatoris imago repetiit: Necdum nosti quem videas? Non aliàs Domine,* aio, *tuã reuiso notitiã, nisi quia tuis modò cõspicio ceruicibus imminere crucis effigiẽ, quod tuã specialiter, quocumq́; pingitur, insignire consueuit imaginẽ. Haud,* inquit, *erras: Ipse ego sum. Cõfestim, non immemor eius quã patiebamur angustiæ, pedibus me illius aduolui; & deprecabar obnixè quatinus cõmuni pro fide certantium calamitati succurreret. Optimè,* inquit, *quæ tolerastis attendi, amodo vobis opitulari non differam. Meo instinctu huius expeditionis vota sumpsistis: Nicæam ciuitatẽ me expugnante cæpistis; multiplices sub meo ducatu victorias habuistis; & cum vos huc vsque perduxerim, ærumnis quas in obsidendo vrbẽ Antiochiam passi estis indolui, quæq́; intra vrbẽ modo etiam toleratis. Sed cũ vos tot beneficiis tãtisq́; triumphis extulerim, vrbiq́; victores induxerim, sanos incolumesq́; seruauerim; vos meo munere abutentes, & cum Christianis malè egistis, & cum paganis mulieribus fœdissimè cohæsistis; fœtorem nimii clamoris in cœlum emisistis. Adhæc pietatis inuincibilis Virgo, & humani generis Maria ad DEVM semper interpres, & clauiger æthereus Antiochenorũ specialis episcopus Petrus, ad vestigia misericordissimi Domini prouoluuntur; deprecãtur & rogant, vt populo laboranti suũ impendat solatium. Vbi etiam ipse mirabilis* Petrus per se intulit: *Meminit, Domine, maiestas tua, quã pudendis domũ meam in hac vrbe attaminarunt pagani sordibus: redũdat ad tuæ diuinitatis iniuriã, quod tua sacraria flagitiis cõpleuêre & cædibus. Cùm ergo eos tandẽ, miseratus, expuleris, gaudiũq́; super hac re cœlo intuleris; tu tã pii facti pœnitẽs, eorũ superbiam*

regredi in statum pristinum aduersus temetipsum patieris? Motus ergo his dictis, Dominus mihi dixit: Vade, & dic populo meo, vt ad me præcordialiter conuertatur, & ego me ad ipsos totis polliceor visceribus reuersurum; & intra quinque dies maximum vobis præbebo subsidium. Letanias itaque instituant: Istud Responsorium Ecclesiastici quique decantent: *Cogregati sunt inimici nostri, & gloriantur in virtute sua: contere fortitudinē illorum, Domine, & disperge illos, vt cognoscant, quia non est alius qui pugnet pro nobis, nisi tu DEVS noster. Disperge illos in virtute tua, & destrue eos protector noster Domine.* Quibus peroratis adiecit Presbiter: *Si de his quæ dicta sunt, aliqua vestris animis irrepit ambiguitas, ego in huius nomine veritatis, cuicunque volueritis me examini vel iudicio, seu ignis seu præcipitii, plena fide submittam; & si lædi me contigerit, læsioni meæ atrociorem quam potestis addite pœnam.* At vir vndecumque canonicus Podiensis Episcopus, Euangelia iu-

XVIII. bet, Crucemque deferri, quatinus verba eius fides adstrueret sacramenti. His peractis, extimplò Principes, communicato consilio, mutuo sibi sacramenta dederunt, quod scilicet, *neque mors, neque vita à cœpta eos defensione suffugere cogeret, quantacumque ipsos vrgeri necessitate contingeret.* Primò igitur *Boemundus*, secundò *Sancti Egidii* Comes, Hugo Magnus, *Rothbertus* Normannicus, Dux *Godefridus*, Comesque *Flandrensis*, pari se nunquam quod cœperant, deserturos, animositate iurarunt. At *Tancredus* ea conditione iurauit, quia *quandiu quadraginta militum suffragio niti posset*, non solum ex ea quam patiebātur tunc, obsidione sese nequaquam subduceret, sed nec ab Iherosolimorum itinere abduci, nisi obuia morte valeret. Quæ res audita minoribus, magnā in totius subiectæ multitudinis pectorib[9] fortitudinē parturiuit.

XIX. Antequam quoque Antiochena ciuitas caperetur, cuidam de exercitu, *Petro* nomine, Beati Andreæ Apostoli species apparuit, dicens: *Quid tecum agitur?* Cui ille stupidus non ad interrogata respondit; sed, *quis esset*, quæsiuit. Ille *Andream Apostolum* se esse non tacuit. *Noueris*q́, ait, *fili, quia cum vrbem, DEO aperiente, Francorum virtus intrauerit, ad Beati Petri coapostoli mei ac fratris ecclesiam ibis, ibi*q́ *tali in loco lanceam qua Saluatoris nostri IESV CHRISTI perforatum legitur latus, inuenire poteris.* Dixit, nec addens plura, recessit. Cuius visionis conscium neminem homo isdem facere tunc voluit; nec eam apud se tanti pendit, vt ludibriis somniorum, quibus penè indesinenter afficimur, maius in vllo æstimaret valere aliquid. Et tamen non sui, dum cū Apostolo loqueretur, penitùs immemor; ei intulerat: *Domine*, inquit, *si hoc quod à te præcipitur nostris edicerem, quod fidei indicium dubiis adhiberem, vnde ad credēdum cogi possent?* Ad hæc verba gloriosus Apostolus hominem corripuit; & ad beati fratris basilicam, in eum quo erat reposita lancea locum spiritaliter asportauit. Capta postmodū ciuitate, cùm DEI populus his, quas prælibauimus, subiiceretur exitiis, idem iterum memorabilis Apostolus, qui iustè omnimodis earum rerum procurator fieri cœperat, quas ad charissimi fratris ornatum domus pertinere cognouerat, homini illi Petro rursus apparuit: *Quare*, inquit, *distulisti manifestare quod iusseram? Cum videas tuos hinc inediarum periclitari incommodo; illinc, Turcis insistentibus, foueæ iam propemodum desperationis illabi, ea quæ me prænuntiante didiceras ipsis notificare debueras: cum proculdubio eos scire conueniat, quia quocunque lanceam eandem pertulerint, victoria sibi certa proueniat.* Quâ Apostoli ammonitione secundò habitâ, nostris cœpit verborum quę in visione audierat seriem prædicare. Populus autē hominis dicta reuerberās, mendacii simile quid putabant: vndique enim eos circumcingentibus malis, spem aliquā eius concipere rei nullatenus poterant. At ille pertinax, & ex Apostolici sermonis auctoritate solidior, asseuerabat sibi apparuisse Apostolum; & bis in visione dixisse: *Propera*; & *dicere quantocius militiæ Domini periclitāti ne differas: quatinus timore recusso, DEO adiutorium pollicenti indubia fide cohæreat. citra enim quinque dierū spatium tale quid Dominus reuelabit, per quod multo gaudio sua pectora releuabit; & si prælium eis ingruerit, hoc sacro præeunte signo, omnis sibi hostilitas deuicta mox suberit.* Cœpêre interea ad dictorum illius credulitatem, sedulâ hominis illius suasione vocari; & vicariâ iam commonitione, spei qualiscumque respiratione iuuari: *Non ita*, inquiunt, *nobis est desipiendum, vt nos pro fidei defensione conclusos, DEVS tot hactenus victoriarum præstitor, de se sperantes, & ad se gemebundis animis inhiantes, Turcorum gladiis concidendos exponat: sed pro certo credi debet, quia post tristia tempora, lucem nobis suæ miserationis ostendat; timorem*q́ *suum super eas quæ se non exquisierunt gentes immittat.*

XX. Igitur qui tuebantur castrum Turci, tantâ circumfuderant nostros instantiâ, vt

intra

intra quandam, quæ in prospectu Castelli erat arcem, tres eorum milites obstruserint. Prodeuntes etenim è Castello Pagani tanto in nostros bachabantur incursu, vt penitus tolerare nequirent. Duo itaq; ex his quos incluserant militibus, vulnerati aufugiunt; tertius diem aduersus hostes, in sui defensione, continuat: adeo vt duos ex eis super muri deambulacra, fectis ipsorum hastilibus, occiderit: Ipsi etenim tres hastas Turci præ manibus concidendo minuerant. Erat autem militi illi nomen *Hugo*, & agnominabatur *Insanus*, de domesticis cuiusdam *Iosfredi*, qui de *Monte scabioso* præ nomen habebat.

XXI. Memorabilis autem *Boemundus*, cum ad castrum expugnandum, vix aliquos suadere valeret: nam qui domi delitescebant, panis aliqui penuriâ artabantur; alii gentilium rabie ac numero terrebantur: graui animaduersione citatus; ex ea ciuitatis iubet ignem parte supponi quâ situm fuerat nuper defuncti palatium Cassiani. Quod quiq; videntes, derelictis quę cremabantur omnibus, alii ab incendio confugiebant ad castrum; alii ad Comitis Sancti Egidii confluxêre portam; quidam ad Godefridum coiêre Ducem: quisq; ad eam cuius indigens putabatur gentem. Mox ad cœptæ destitutionis augmentum, vehementissimæ nimietas tempestatis incessit: ita vt fieret tanta valitudo ventorum, quo neminem pæne liceret incedere rectum. *Boemundus* interea dum conflagratione horribili abradi funditus conspicit vrbem, cœpit pro Ecclesia Beati Petri & Sanctæ Mariæ aliisq; Ecclesiis anxiè nimis æstuare. Ab hora tamen tertia vsque ad noctis medium, flamma desæuiens, Ecclesiarum domorumque duo milia redegit in cinerem. Circa meditullium ergo noctis, piræ furentis conquieuit acerbitas.

XXII. Præterea Castellani atrocissimè vexabant nostros, qui versabantur in vrbe; assiduo ipsos molimine inediâ fatigatos, interdiu ac nocte pulsantes: nihilq; vtrorumque exercitus nisi lanceæ & gladii disparabant. Videntes itaq; nostri indesinenti se duellione teneri; nec sibi si omnis victualium copia suppeteret, aut edendi; aut bibendi oportunitatem vlla ex parte concedi: inter se & hostes, cemento ac lapide castrum ædificant, machinis frequentibus âmbire festinant, vt vel de cætero aliquantisper securiores existant. Pars itaq; aliqua Turcorum commanebat in castro, quæ monentis propè singulis nostros consueuerat irritare bello; alia propter Castellum, quodam hospitabatur in campo. Nocte ergo sequenti ignis species à plaga Occidentali de cœlo prolabitur, ac intra hostilia castra cadendo demittitur. Vtrisq; partibus spectabile plurimum præbuit casus iste miraculum. At vbi mane inclaruit, quo citius potuêre Turci à loco, in quo desederat cœlestis flamma, recedunt; & ante Boemundi, quam occupauerat portam, castra reponunt. Quod portentum, illud quod sibi imminebat patenter, si intellexissent, enuntiare videbatur exitum. Porrò oppidani, qui crebris nostro exercitui irruptionibus incumbebant, penè sine vllo temporis interstitio, intentis arcubus, nostrorum vulneribus aut necibus insistebant. Qui autem exteriùs ciuitatem vallauerant, & mœnibus adiacens territorium longè lateque contexerant, custodiâ adeo vigilanti vniuersæ introitus vrbis obstruserant, vt nusquam exire vel ingredi, nisi noctu, & hoc clam omninò valerent. Cum tanto namq; numero idem hostes, luxuriâq; conuenerant, vt passim nihil aliud quàm homines ac tentoria viderentur, preciosa suppellex, variarum vestium claritates, armentorum ac pecuariorum ad victualia greges; ad hæc in similitudinem, vt ita dicam, templi, ornatæ vxores; tum præterea ad libidinis cumulum, pharetratæ, cum arcubus aduenêre virgines, vt veteris in eis Dianæ noua cerneretur species; vt non causa bellandi, sed potiùs sub obtentu putarentur conuenisse gestandi. Prælio planè maiori exacto, ab his, qui interfuêre asseritur, quòd etiam recens nati infantuli, quos in ipso procinctu expeditionis enixæ mulieres fuerant, dum pro vrgentium Francorum insecutione præproperant, seq; morarum ac oneris impatientes exoccupant, medio proiecti repperirentur in gramine, vti eos, dum sibi quàm illis plus metuunt, neglegenter effuderant.

XXIII. In hunc itaq;, quo diximus, modum, Turcis vndiq; nostros prodire vetantibus, & exteriori prorsus sibi necessariorum procuratione negatâ, famis per omnem penè exercitum successêre pericula; & atroci inediarum insolentiâ, pauperiorum quorumq; præcordia pulsabantur. Cùm enim Franci, Antiochiam obsidentes, vniuersam ciuibus contrahendarum escarum copiam ademissent, tanto in vrbe capta artiorem repperêre substantiam, quanto diligentiorem ne contra se muniretur à Turcis ipsi

obsessores habuêre custodiam. Extenuatis deniq; quæ ad vsum pertinebant omnibus, panis exiguus vno Bizanteo emebatur. Annonę ergo raritas, & cõdimenti parcitas, cùm plurimam vbiq; peperisset angustiam, multis, prę inopia tumescentibus, extorsit animam. De vini potione tacendum, quod ab omnium generaliter ore perierat. Et planè malum biberet, cui nihil suppetebat vt ederet. Iam deficiente legitimi victus obsonio, equinæ carnis quisquam vix reuerebatur edulium; contristabatq; plurimos frequentibus quæsita macellis, & cariùs empta, paucitas asinorum. Pullus, quindecim solidis vendebatur; & duobus ouum, nuxq; denario. Vbi enim hominum frequentia; cibiq; totius penuria, necesse constitit cara ibidem haberi omnia. Ficorum, carduorum, atq; vitium frondes in pulmenta transierant: Iamq; in arboribus fructus quæri cessauerat: Olerum vices, quorumlibet foliorum concoctæ diuersitates agebant. Equorum, camelorum, asinorum, boum, bubalorumque carnes, personarum opulentiorum deferebantur ad esum; sed sicca eorundem tergora, in morem sæpiarum concisa, dum diuturno igne coquerentur elixa; accuratissimam pauperioribus, præbuêre coquinam.

XXIV. Legantur vbiq; gentium vrbes obsessæ, historiarumq; veterum vniuersitas retexatur, quosnam populos valebimus inuenire, qui à paterna regione exules; erga tantas indigẽtias pertinaces atq; duri, adeo potuerint perseueranter existere? Planè si Troiana decennio suo illustris obiiciatur obsidio, datas profectò vicariæ securitatis sæpenumero hinc indeq; profitemur inducias: in quibus & hebetatarum virium reficiebantur acumina; & stipendiorum affluentia terræ ac pelagi cooperatione successit. Et si aliquos aliquãdo obsessos, aliqua vspiam inediæ contigit pertulisse discrimina, nimirum id tulerunt pro libertate tuenda: cùm *corporum & patriæ defensio præ omnibus omnino sit rebus habenda.* Hii nulla libidine plus habendi, immò sub obtentu pro DEO egendi, à naturali diducti sunt solo: hii vt diuinas ab Ecclesiis amolirentur iniurias, eas ciborum, accubituum, excubiarum, frigorum, pluuiarumq; sustinuêre miserias; indeficientisq; timoris angustias, quas à seculo nequaquam passas quis audierit vel legerit gentes vllas. Et quod maius dinoscitur præstare miraculum, cùm intra proprios adhuc tenerentur fines, vix in sui Regis exercitu tridui spacio patiebantur tentoria, etiam cum non excedere cogerentur à prouincia. Nullus, vt æstimo, eorum qui illi subiacuêre periculo extitit, qui anxietates valeat animorum, corporumq; tormenta recolere. Hæc animaduersio, viginti sex diebus continuis perdurauit.

XXV. Eo tempore *Stephanus* Blesensis Comes, vir multæ quondam modestiæ, magnique consilii, quem vniuersus sibi exercitus delegerat præceptorem, acri se perhibens morbo detentum, antequam Antiochiæ nostris patuisset introitus, in quoddam concesserat oppidulum, quod constat *Alexandriolam* vocitatum. Capta verò vrbe, & rursus obsessa, cùm Comites Christianos intra vrbem diris calamitatibus comperisset vrgueri, necessitate nescio an voluntate, huc vsq; distulit auxilium ipsius præstolantes. Ipse verò, vbi edidicit Turcorum examina ciuitatis pro mœnibus consedisse, callidè ad montana processit, & quænam hostium copiæ haberentur attendit. Cùm ergo papilionibus rura operta conspexisset innumeris, humana tactus cogitatione, recessit, dum æstimat quod in vrbe conclusis succurrere vis mortalium nulla possit. Vir namq; expers totius leuitatis, fugax ignauiæ, & amore præstantissimus veritatis, dum se nequaquam eis subuenire posse æstimat, & illos morituros, sicut circumstantia testabantur, non dubitat: si sibi interim prouideat, nihil infamia dignum se facere putat, dum se oportuniori tempori reseruat. Et certè multo meliorem eius fugam arbitror, quæ indecens factũ martirii repensione correxit, quàm eorum perseuerantiam, quorũ reditus se in totius spurcitiæ, & sceleris profunda deflexit: si tamen fuga dici debuit vbi certa, vt dicitur, ægritudo prætẽdi potuit. Quis Comitẽ *Stephanũ* & *Hugonem* magnũ, quibusdã eorũ, qui perseuerauêre, ob hoc vtiq; quia redisse visi sunt, cõparabiles dixerit, quorũ tanta honestas semper extitit? finis ad huius rei, de qua criminantur, executionẽ adeo claruit, vt de his iam secura laus cantari possit; illorum verò vita, omniũ bonorũ pudor sit. Attendamus illos, qui de Ierosolymitana, quia ibi interfuerũt, captiuitate superbiũt; & videbimus quia in flagitiis, proditionib. periuriis, nemo eorũ alicui se patitur esse secundũ: horũ anteriora ac posteriora, redolere probãtur honestũ. Illi, *quia Ierusalem viderint & Sepulchrũ, putãt de cætero sibi securè criminib. insistẽdũ*; & sanctis ad sui cõparationem

nem hominibus improperant reditum; nec, sese per scelera infinita putentibus, eorum finē considerant prædicandū. Sed his omissis, cœptæ seriei intendamus articulum. XXVI. Digrediens ergo ab *Alexandriola* municipio suo, comes isdem, ad eam vrbem quæ appellatur *Philomena* peruenit. Iam Imperatori tyrannico captam Antiochiam fuerat nuntiatum: quo ipse cum multis copiis accelarabat iter, æstimans se à Francis eam sine dubio recepturum. Comes itaq; cùm Principem cupidissimum obuiam habuisset; & ille de statu Christianæ militiæ ac ciuitatis proditæ eum requisisset, Comes vtique captam vrbem minimè reticuit, castrum verò Turcos adhuc retinere perhibuit. *Sed, prohdolor!* ait, *gaudium ciuitatis obtentæ, iterata turbauit obsidio: dum qui Turcos pridem obsederant, vice miserabiliter commutatâ; circumcinguntur à Turcis. Qualiter autem postquam inde recesserim se egerunt, incertum habeo.* Hæc quidem secretò Principi à Comite sunt suggesta. At Imperator hæc audiens, & ab spe cui innitebatur decidens, *Guydonem* Boemundi germanum, virum militari viuacitate conspicuum, quosdamq; alios euocat, remque multo deterius quàm comes ei dixerat manifestat. *Quid,* inquit, *facto opus esse decernitis? Franci atrocissimâ Turcorum obsidione premuntur; aut fortasse, iam eorum occubuêre mucronibus; seu etiam per diuersas sunt prouincias iugo æternæ captiuitatis addicti. Quia ergo deferendo eis præsidio nihil nobis potentiæ, aut opportunitatis arridet, præsertim cùm si progressius eamus, verendū nobis sit, ne nos Turcis occurrentibus pereamus, si vestræ prudentiæ videtur idoneum, reuertamur.* Hæc dicens, perfidissimus ipse, sine dubio iocundabatur, quia periisse audierat, quos non minori quàm Turcos inuidentiâ execrabatur. XXVII. At *Guido* audito fratris Boemundi Francorumq; discrimine, tam ipse quam familiares ac necessarii eius vehementissimis eiulatibus complorantes, etiam aduersus ipsum Dominum; sumpta iam meritò, vt putabant, iurgandi audacia, conquerebantur, dicentes: *DEVS omnipotens iudicium cuius à recto numquam exorbitat, qui super sortem iustorum nullo modo peccatorum sceptra relinquis, cur populum, qui parentes, vxores, filios, honores eximios, solum naturale reliquerat, immò pro tui desiderio sese cotidianis crucibus mortiq; tradiderat, nefandorum hominum gladiis feriendum, absq; subsidio tuæ protectionis obieceris? Planè si verum fore constiterit, vt ita eos siueris profanis manibus internecionis exitiò tradi, quem deinceps repperies tuis mandatis obtemperare volentem, cùm te ad tuos defendendum vniuersi amodo iudicare debeant impotentem? Sed esto. Pro te occidi volueris; gloriâ & honore eos coronaueris. Certè & si illis regna centuplicata contuleris, fidei tamen tuæ homines, & capitis commotionem opprobriumq; sempiternum in gentibus feceris. Vniuersum Christiani nominis orbem extremæ desperationis ac incredulitatis foueæ intrusisti, nequissimis verò hominum inrefragabilem contra tuos audaciam perpetuò contulisti. Non erit denique vlterius iam, qui magnum quid de te præsumat, cùm eos, qui cūctis mortalibus specialius tibi obsequi putabant, tam indigno subrui fine conspiciat. Dic ergo, piissime, qua te deinceps tui fronte vocabunt, cùm tui tales tuorum exitus expectabunt?* Has & alias in eis anxietatis & diræ quærimoniæ voces, ferocissimus dolor expresserat in tantum, vt in toto quē tyrannus ductabat exercitu, nulli penè Episcoporum, Abbatum, Clericorum, Laicorumq;, nimietate stuporis absorti, auderem per aliquos DEVM inuocare dies. *Guido* autem fratris vnanimitatem, tantiq; Principis magnanimitatem ad memoriam reducēs, replicatis miserabiliter optimis viri qualitatibus, mœrorē intimum multis vlulatibus personabat. XXVIII. Præterea in reditu positus *Imperator*; dum, rupto Francorum obstaculo, Turcos liberiùs passim oberraturos iam iamq; formidat, his qui sibi militabant hominibus imperat: *Ite,* inquit, *& imperiali edicto totius regionis huius homines cogite; vniuersa Bulgariæ loca vastate: vt cùm Turci prouincias nostras depopulaturi discurrerint, nihil ad vsum pertinens istic valeant repperire.* Vellent itaq; nollent, hii qui nostris concurrere festinabant, Christiani videlicet, reuerti cum Imperatore coguntur. Et milites quidem præceptum properabant implere tyrannicum, pedites per angariam sequebantur exercitum; & dum celeritatem equitum assequi affectant, inextricabili sese infirmitatis impedimento præcipitant. Passim ergo tanti impatientes laboris deficiunt; & inter eundum innumeri eorum languoribus apprǽhensi occumbunt. In vrbem deniq; Constantinopolitanam repedante tyranno, quiq;, per Græcias, in sua vnde venerant remearunt. Hic itaq; huic libello finis accedat.

EXPLICIT LIBER QVINTVS.

INCIPIT LIBER SEXTVS.

CVM in Authenticis historiis Sanctorum Patrum, DEO auctore, patrata bella relegimus; & pro tantillorum hominum penè nulla fide, tanta euenisse perpendimus, (non quod beatissimos *Iosue*, *Dauid*, *Samuelem*, tantillos appellemus; sed quod excepto eorum merito, cæterorumq; quorum nunc vsque DEI Ecclesia prædicat claritatem,) plebis Iudaicæ despiciendam ducimus vanitatem infelicissimos hominum, pro solis DEO ventribus seruientes, nisi ratio obuiaret, placentiores DEO putare possemus, quàm istos, quorum tota spiritualis fuerat seruitus. Illis namq; à sola idololatria tutis, prosperè prouenicbant omnia, crebræ victoriæ, multa copia: istis verò difficulter vincere, inter vincendũ dampna frequentia, raræ opulentiæ, continuæ quidẽ, & tunc crudelissimæ egestates: cum hii non militarem, sed monachalẽ quantũ ad parsimoniã sanctimoniamq; pertinet, vitã ducerent. Quod totum ratio gratissima nobis ex-
Ad Heb. 12. 6. ponit, dum attendimus, quia *DEVS flagellat omnẽ filium quẽ diligit*; & quibus temporalia disciplinę rigore subducit, his spiritualia sempiternæ dulcedinis affectione disponit.
I. Igitur post verba *Petri* illius, cui beato Andrea interprete reuelationem Dominicæ Lãceæ diximus factã, multã populus exultatione Christianus inualuit; & tanti quẽ præstolabatur euentus spectaculo de profundo desperationis emersit. Indice itaq; illo, ad locum, quem designauerat, ab omnibus curritur; & in Ecclesia Beati Petri secus altare Dominicũ fieri fossa iubetur. Tredecim ergo hominibus, a luce prima in vesperum, haustam efferẽtibus terram, homo ipse inuenit Lanceam. Videntes autem auditæ visioni, omnimodis cõcinuisse rem gestam, magnã cuncti concepêre lætitiã; nec minorẽ lætitiã, iam contra omnis hostis audaciam. Acceptã hoc modo Lanceã, cũ ingenti extulêre gloria; & ab illa die, de bello agẽdo cœpêre fidenter inire consilia. Deniq; dum primores Christiani agminis, coacto consilio, quid facto opus esset pari sensu euentilant, id antequam prælientur faciẽdum censent: quatenus Turcos primum directa legatione conueniant, vt à Christianorum finium occupatione desistant; nec CHRISTI facere seruos extorres; aut mortibus addicere velint, sed se, suo contenti termino, sub propria regione contineant. Accito igitur illo *Petro*, huius operis initiis non incognito heremita; & adhibito illi quodam *Herluino*, vtriusq; linguæ perito interprete, pariter ambos ad prophanũ Principem dirigunt, eisq; materiam sermonis imponunt. Qui cum ad Gentilis illius tabernaculum deuenissent; & admissi horrendo Diabolici hominis cõspectui adstitissent, huiusmodi serie perorarunt.
II. *Plurimum principum nostrorum animis miraculum intulisse noueritis, quod terram nomini antiquitus Christiano, solidã libertate, possessam, adeo inreuerẽter & improbè introire ac vsurpare cœperitis. Cùm enim indubiè sciueritis, ex nostrarũ, quas audistis, assiduitate cõtra vos victoriarũ, CHRISTI nullatenus desiuisse potentiam; vestramq; aduersus ipsum experti sitis parũ posse valentiam, nullo modo æstimant quod totiens bello pulsi, præliandi cõtra DEVM audeatis vlterius iterare dementiã. Vnde iam vnanimiter arbitramur; quod prudentia vestra non ob aliud hucusq; conuenerit, nisi vt per Christianos, qui nobiscũ versantur Pontifices, fidei nostræ dogmate imbui possit. Proculdubio namq; scimus, quia nequaquam de vestra salute curatis, sed cõtra Catholicã credulitatem bella temptatis. Petimus ergo pariter vestræ consulentes inscientiæ, vt ab hac præsumptione cessetis, scientes quia Beatus Petrus Apostolus, DEO præbente, eam sibi arrogat, cuius primum minimè Antistitem se ignorat; & quam nostro, licet peccatorũ, officio, restituere ad DEI cultũ, quã illam imbuit, cogitat. A Principibus etiam vobis substantiam, quã detulistis, vniuersam referre, summa liberalitate, conceditur: nec si pacificè recedatis, aliquis nostrorum vobis læsionem quamlibet molietur.* At Curbaran dictorum Petri magnificentia præcordialiter læsus, iam Turcorum, qui assisterant, his auditis, immaniter ferociente superbia, ait.
III. *Terram, quam dicitis vestræ ab antiquo Christianitati extitisse subiectam, nostram, nobisque omnimodo iure debitam probabimus: præsertim cum eam nationi, vix fœminas æquiperanti mirificã virtute tulerimus. Porrò ingenti desipientiæ deputamus, quòd vos, venientes à finibus terræ supremis de nostris nos minamini, immò totã virium collatione conamini propulsare sedibus: cum vobis ad id explendum suppetant non opes, non arma, non numerus. Christianum verò nomen, non modo excipimus, sed abruptissimã despectio-*

despectione respuimus. *Et, vt ea quæ intulistis breui clausula finiamus, vos qui legatione*
fungimini, ad vestros principes otius reuertimini; eisque dicite: quia si nostræ conditioni fie-
ri desiderant consimiles, & CHRISTVM diffiteri, cui videntur acliues, nos non hanc eis
tantùm prouinciam, sed & maioris opulentiæ & amplitudinis dabimus terram; hisque Ca-
stellis ac vrbibus gratuitò dilargitis, nullos ipsorum patiemur pedites, sed generaliter cun-
ctos instituemus equites: & vbi ritus pariter indifferentes habebimus, de mutua pariter a-
micitia, & contiguitate gaudebimus. *Quod si à proposita deliberauerint exorbitare sen-*
tentia, incident, sine dubio, inuisa citiùs mortis exitia, aut æternæ subibunt captiuitatis exi-
lia, seruituri vtique tam nobis quàm posteritati nostræ per secula. Dixerat; ac celeriter
legatione reuersa, militiæ Christianæ Ducibus notificata sunt omnia. Exer- IV.
citus itaque in arcto admodum constitutus, dum istinc crudeli vexaretur inediâ;
Illinc, dirâ Gentilium, qui se prorsus ambierant, formidine roderetur; tandem ad
diuina sese subsidia refundentes, ieiunia triduana *Podiensi* magnifico institutore
concelebrant. Letanias supplices, ab ecclesia in Ecclesiam, explicant; confessione
peccatorum sincera se mundant, & Episcopali vel sacerdotali cōsequenter absolu-
tione promerita, Corporis ac Sanguinis Domini sacramēto, plena fide cōmunicāt,
eleemosinas, prout potest, quisq; largitur; sacrificia vbiq; diuina pro se offerri exo-
rant. Deniq; sumptâ iam ex his securitate, de bello proponitur, ac intra ciuitatem
sena illico acies ordinatur. In prima acie in his videlicet, qui primas vires ictus- V.
que Turcorū exciperent, extitit *Hugo*, iuxta sui nominis qualitatem verè Magnus,
adiūcto manui eius vniuerso Francorū agmine, & præter cætera *Flandrensi* comite.
Audiui de hoc ipso Regio homine, quia, antequā de prælio ageretur, suus eidē di-
spensator, non paruo præcio pedē cameli emerat, hoc nempe magis eius esui cōpe-
tens reperire potuerat. Quem dominicū hominē victualium insolentiâ adeo exte-
nuauerat, vt vix equitare sufficeret, & cùm suggereretur ei quatenus non ad bella
procederet, sed vel cū Castelli obsessoribus in vrbe maneret, *Absit*, inquit alacriter,
plane vadam; & vtinam cum morituris funera illic beata contingam. Porrò in secun- VI.
da acie, Dux eximius *Godefridus* cum suo locatur exercitu. Tertiā Northmānorum
Comes *Rotbertus* cum suo cuneo fecit. Quartæ, præfuit vir spectabilis *Podiensis Epi-*
scopus, ferens secū Lanceam quæ recens inuenta fuerat Saluatoris. Hæc constitit ex
suo ipsius, & Raimūdi Sancti Egidii Comitis, comitatu. Ipsius autē ad expugnandū
castrum, ne in ciuitatē oppidani desilirent, præsentia desedit in vrbe. In quinta acie
fuit *Tancredus* cum suo agmine. In sexta, *Boemundus* cum sua postremus incessit mili-
tia. At Episcopi, Presbyteri, Clerici, ac monachi, Ecclesiasticis ornati induuiis, VII.
præmissis pariter processêre Crucibus, decertaturos votis studētes adiuuare flebi-
libus; & ipsi quoq; præstolantes, si suos cædi contingeret, martyrii munus. Quidam
certaminis exitū de mœniorum eminentia prospectabant, Dominicæ Crucis signa
præ manibus exhibentes, & exinde procedentē exercitum consignantes. Eo ergo
quem præmisimus ordine, per eam, quæ erat ante eorū fanum quod *Mathomariam*
nostri dicunt, portam, adeo pedetemptim lenteq; prodeunt, vt etiā cuilibet aniculæ
infirmanti, necesse nullatenus videretur temperatiorē habere gradum. DEVS o-
mnipotens quantis illic animorū rugitibus clamabaris, & fame diutinâ fatiscenti-
bus quorumq; corpusculis, rapidissimus, ex timoris instantia, in tuas altissimè aures
miserorū cordium dolor ascenderat! Quantis anxietatibus mens, corpori tunc resi-
dua agebatur; & cùm cogeret imbecillitas desperare victoriam, sola DEVS in men-
tibus omnium, pia pro te sufferentia tractabatur. Mœrore præcordia quatiuntur, &
exucatum longâ inediâ caput lachrimarum cōcutiebat ariditas: iam exterioris ho-
minis deficiente materie, spiritualiū desideriorum violentiæ concrepabant. Bone
DEVS, quidnam rei, huiusmodi deuotionibus poteras denegare, quos tātis æstibus
conspiciebas; immò faciebas ardere? Dum namq; considero in illis, à facie, milita-
rem ferociam; ab intimis, Martyrii præponderare modestiam, reor & cēseo à secu-
lis, vllis exercitibus, parem in vtraq; parte non fuisse constantiam. Hos reuera dixe-
rim tunc clamasse in cœlū, hos sacris fateor insonuisse tubis, qui nō virium robore,
sed singulari exercebantur ausu mentis. Interea *Curbaran* conspicit exeuntes; VIII.
& dum alterum alteri succedere lentis attendit egressibus, eorū paucitate quam pu-
tabat inrisâ, *Sinite*, inquit, *egredientes progredi, vt magis valeant cum fugerint à regressu*
ciuitatis excludi. At vbi vniuersus exercitus portas excessit, *Curbaran* intuitus Fran-

corum gentem ordine numeroq; pollentem, tum demum intremuit. Illicò suę Maiori domus, iam de fuga nutabundus, imperat, vt si à prima castrorum parte succendi cerneret ignem, emisso præconio statim edici faceret, per diffusum vbilibet hostem, Frácorum cuneum captare Trophea victorem. Cœpit interim *Curbaran* sensim vestigia ferre retrorsum, ad montana contendens; nostriq; illorũ prosecutioni inrefragabiliter imminebant. Præterea Turci, superuacua calliditate, se diuidunt, parsq; eorũ circa plagam maris inambulat; pars Francos immobilis superueniẽtes expectat: tali nostros æstimantes ambitu concludi posse. Quod nostri attendentes, ausu quodam præsumptiuo, sese itidem, intensa in eos acie, à cæteris diuisêre: Sed hac sua insolentia, ipsi ea die sese solos nostro exercitui dampnum fecêre, dum vix, præter aliquos equites, peditum vlli viui euasêre. Huius temeritatis motor, cum quibusdam aliis extitit quidam nostras, *Clarembaldus de Vendoilo* nomine: qui in his quidem celeberrimus; in illis prouinciis nihil gessit vtile. Interea septima acies, contra illos maritimos, ex duabus aciebus, Ducis scilicet *Godefridi*, & Comitis *Northmanniæ* sumpta, contexitur; & *Rainaldus* quidam Comes eidem præficitur. Ibi tota acrimonia, eo die, extitit præliorum: nostrorum enim plurimos sagittarum ictibus extinxerunt. A Pharphari autem, flumine scilicet, hostium equitatus vsq; ad montana porrigitur, quæ à se duûm milium spatio disparantur. Gentilium ergo phalanges parte ab vtraque prosiliunt; & Francorum cuneum, quos nostri Turcorum primis incursibus, quasi fortiores obiecerant, sagittis iaculisq; configunt. At qui præerat regiæ mentis *Hugo* magnificus, à paterna magnanimitate non degener, inter hostium iactus ad subiectos exclamat: *Patimini*, inquit, *& secundos ac* IX. *tertios audacter præstolamini ictus: quia isti sunt recessuri dicto citius.* Et ecce, copiæ innumerabiles cœperunt de montanis emergere, quorum & equi & signa multo candore nitebant: nostris autem maximus ad eorum contuitum stupor increuit, verentibus vtiq; ne contrariæ venirent adminiculum ferre parti, donec comperiunt id fore, etiam visibiliter, sibi præstitum adiutorium CHRISTI. Quorum specialiter fuisse Duces opinati sunt gloriosos post militiam martyres, *Georgium*, *Mercurium*, atq; *Demetrium*. Hæc à nostrorum plurimis visa; & cùm aliis quæ viderant retulissent, plena, vt par erat, fide sunt credita. Et si *Machabeis* olim pro circumcisione & carne porcina pugnantibus, euidens apparuisse legitur cœleste suffragiũ, quanto ampliùs his debuit, qui pro repurgio Ecclesiis adhibẽdo, & statu fidei propagando, fusi sanguinis CHRISTO detulêre seruitium? Primi ergo illi hostes, qui à maris parte constiterant, tanto nostræ gentis obstaculo sese repercuti non ferentes, focos herbæ subiiciunt, hoc videlicet fugam signo illis innuentes, qui dum prælium fieret, tentoria seruauerunt. At illi signo moti, præciosioribus quibusq; direptis, fugam ineunt. Franci verò, vbi potiores eorum vires agnouerant, ad eorũ scilicet tentoria contendebant. Porrò Dux *Godefridus*, Flandrensisq; Comes, *Hugo* deniq; magnus his, qui crepidini fluminis adequitabant, iunctis nisibus ingruebant. Hii planè tres cum suis, DEI filium pro se crucifixum præ oculis appendentes, vniuersæ eorũ frequentiæ fortiter immerguntur. Vbi verò & alia nostra agmina id viderunt, totâ in aduersas acies animositate se ingerunt. E regione, hostium etiã multitudo, rabie intoleranda conclamans, & ipsa concurrit. Est autem huiusmodi eorum mos in acie positorum, vt cannis æreis, quibus pro hastilibus vtuntur, & Cimbalorum tinnitibus, terrificisq; vocibus, infinitos fragores emittant, vt vix equi hominesq; à tanti sonitus terrore, subsistant. Sed nihil eorum tunc valuêre conatus; penitus eorum sunt exinanita molimina. Cœpto etenim nostri bello, primo hostes profligauêre conflictu, & ad eam, quam præ mentibus dudum habuerant, fugam, celeri expediuntur effectu: quos tamen nostri, inremissa instantia, per castrorũ suorum medium prosecuntur. Nec spoliorum hinc inde iacentium cupidine raptabãtur, CHRISTI inimicorum solo pasci cruore malentes. Persequuntur illos itaq; ad pontem vsq; Pharphareum, & Tancredi vsq; castellum. Occupauerat ergo, illis recedentibus, campum spoliorũ gloria grandis: stabant ibi, ab hominibus quidẽ inania; auri autem & argenti ornamentorumq; quam plurium, non egena tentoria: Ouium, caprarum, boum fusa vbiq; pecuaria: equorum, mulorum, asinorũ copiosa subsidia: frumenti, vini, ac farinæ, collata sine discretione obsonia. At Syriæ, Armeniæq; coloni, qui in illis versabantur partibus, cõperientes Francis insperatã cessisse victoriam,

victoriam, obuios fugientibus Turcis se vbiq; præbentes, ad montana concurrunt: & quoscumq; cōprehendunt, interimunt. Nostri præterea redeuntes; & immenso cordis iubilo, incomprehēsibilia præconia rependētes suo cooperatori CHRISTO, cum triumphi cœlestis honore ciuitatē introeunt. Ille autem, qui vrbis pręerat prę-sidio, videns militiæ principem, nostris insistentibus terga vertentē, omnino intremuit. Et perpendēs minus tutam amodò castelli fore sibi custodiam, signum cuiuspiam nostrorum Principum, postpositâ dilatione, expostulat. *Comes Sancti Egidii* contiguus loco, vbi hæc petebantur existens, signū proprium petitori exporrigi celeriter mandat. Quo ille castrensis excepto, turri præfixit. At *Longobardi*, Boemundi fauore omnium æmuli aliorū, ipsius enim patrocinio nitebantur, Principi castri illius inclamitant. *Hoc signum*, inquiunt, *non est Boemundi.* At ille cuius esset rogitans, cum didicisset, quia Sācti Egidii Comitis, deposuit illud, comitiq; restituit. Petitoq; Boemundi & accepto, securitatem pariter accepit, vt de his, qui in oppido secum erant, si qui nostræ fidei iungi vellent, cum ipso Boemundo copiam remanendi haberent; sin alias, absq; vllo sui ipsorum incommodo recederent. Ad iura itaq; Boemundi concedente castello; & ex eius officio ad oppidi custodiam hominibus inductis, post paucos dies Baptisma suscepit is, qui castrū reddiderat, & cum eo si quis Christiano nomini communicare maluerat. Si qui suis hærere legibus voluerunt, & propriâ super isto libertate potiti sunt; & vsq; in Sarracenorū terram, ipsius Boemundi cōmeatu, educti sunt. Hoc bellum quarto Kal. Iulii, in suæ passionis vi- X.
gilia Petrus & Paulus egerunt, eius vrbis miseriæ condolentes, & nouorū Ciuium exitia non ferentes, qui eas eliminauerant, quæ templum DEI Sanctum attaminauerant, gentes. Ipsi namque misereſcere iure debuerant, quam vtrique prædicando docuerant. In Ecclesiis planè stabula constituebantur equorum, & in parte ipsius maioris basilicæ beati Petri, Mathomi sui erexerant domum. Victi denique hostes cùm hac illacq; diffugerent, montes ac valles, rura ac nemora, calles & auia quibusdam semiuiuis, aliis mortuis, sauciis innumeris opplebantur. Repentinâ ergo DEI miseratione respecti, diuturnæ famis calamitatem celeri felicitate mutarunt, vt vbi duobus pridem solidis ouum vendebatur, bos vix denariis duodecim distraheretur: & vt breui omnia fine claudam, vbi inediæ rabies incesserat, ibi tanta pecuniarum omniumque victualium vbertas accessit, vt subitâ emersione passim exoriri videretur omnis plenitudo rei, & apperuisse putaretur Dominus cataractas cœli. Tanta tentoriorum numerositas extitit, vt cùm quiq; nostrorum tabernacula diripuissent, ditatis omnibus, iamq; prædarum sarcinas fastidientibus, vix inuenirentur, qui raperent. Nec paupere occupante rem quamlibet, ditior vllus superueniens violentiam inferebat, sed alter alteri sine contentione cedebat.

Post hæc Principes nostri, Dux *Godefridus Sancti Egidii* Comes, *Boemundus*, XI.
Northmanniæ Comes, *Rothbertusq;* Flandrensis, & cæteri omnes, acto pariter consilio, *Hugonem* magnum, & *Balduinum* Comitem de Montibus, pluresque alios illustris nominis viros, ad *Imperatorem* dirigitur, vt vrbem Antiochenam reciperet, & quæ nostris fuerat pactus impleret. Iêre siquidem, sed postmodum ad eos a quibus missi fuerant reditum distulêre. Quodam enim in loco consecuti a Turcis, quibus qui ad manum fuêre elapsi sunt; quibus procul, aut captiui abducti, aut ferro finem sortiti sunt. *Comes de Montibus*, cui infortunio succubuerit, adhuc nobis minimè certum est. *Hugo* autem magnus, quare reditum suum detrectare voluerit hæc aliquibus videtur occasio. Cùm esset aliâs strenuitatis immensæ, in procurandis tamen his, quæ vsibus tanti hominis sufficientia crederentur, minus se sollicitum exhibebat: & ideo vir honestissimè delicatus, inter eos, qui aut tenaciores erant, aut in his contrahendis acriores, quibus aut maior erat vel in nullo secundus, egere timebat. Sed de eius reditu, iustè nemo quæri debuit, qui postmodum, ad hoc idem postliminium faciens, martyris & optimi semper militis nomine insigniendus, occubuit. Denique non multo post, tracta- XII.
tum est quomodo Iherosolymitani itineris, pro quo tanta tulerant, intentio consequeretur effectum: idemque populus, qui ad id desiderantissimè aspirabat, qualiter interim regeretur, donec ad rem esset ventum. Perpenderant planè proceres, quia inter eundum multa æstiuo tempore inaquositas habeatur: & idcirco, ad Kal. vsq; Nouembris differenda profectio iudicatur. Interim ergo assentien-

tibus huic consilio cunctis, seniores exercitus per vrbes & oppida, sibi ad inuicem distributa & acquisita, se diuidunt: & vbique per subiectos sibi populos, à præconibus celebrari præcipiunt, quatenus si quis eorum egeret, sub donatiui pactione potentioribus adhæreret. Fuit inter alios vir equestris ordinis, armorumq; exercitio summopere præminens, de primoribus comitis Sancti Egidii necessariis existens, *Raimundus* nomine cognomento *Pilitus*, cui & militum & peditum plurimi sese contulêre. Huic itaq;, & pro sui munificentia, & pro ingenita industria; multis applicitis, conflato non exiguo exercitu, itur in Sarracenorum terram, castrumq; aggrediũtur quod dicunt *Talamaniam*. Oppidani verò idem, cum essent Syri, à præfato sunt viro propriâ statim deditione recepti. Quo intra idipsum municipium octo commorante diebus, nunciatur eidem haud procul inde haberi castrum Sarracenorũ, innumerabili vulgo frequentissimum. Ad hoc inrumpendum dum rappidissimo ferrentur assultu, DEO penetrante, subigitur. Habitatoribus ergo correptis, qui Christiana sacramenta suscipere adquieuerũt, seruati sunt incolumes; qui detrectauêre, necantur. His explicitis, DEO gratias redibentes Talamaniam reuertuntur; & tertia die inde digressi, ferocissimam munimentis, ac variarum gentium coactione superbam ciuitatem, vocabulo *Marram* expetunt. Hæc prælibato contigua erat præsidio, in quam à circumiacentibus castris ac vrbibus præcipuè ab Haleph, Sarracenorũ Turcorumq; sentina confluxerat. Quibus phalanga Gentilium obuiam, dimicatura, processit, nostriq; se æstimantes cum eis posse, pro more, bello decernere, citâ illorũ sunt tergiuersatione decepti. Attamen hostes idem, creberrimè prodeuntes, non desistebant lacessere nostros. Tota itaq; dies, vtrarumq; partiũ vicariis incursibus recursibusq; occupata subducitur. Acerrimus ergo nostros cum decoqueret æstus; & insusitatâ ariditate sitis quorumq; interiora fatiscerẽt, remedio nullatenus supputente, voluerunt ea nocte iuxta eandẽ vrbem tentoria ponere. Ciuitatenses autem cùm subintellexissent nostros aliqua ex parte nutare, Syri enim primi de fuga cœperunt agere, acriùs eis, ex eorum facti propensa pusillanimitate feroces, iam non verentur insistere. Quâ irruptione vexati, animas DEO, studio pietatis extrusas quam plurimi reddiderunt. Hæc finalis eorundem dies, quinto Iulii mensis die facta dinoscitur. Residui autẽ Franci Talaminiam regressi, cum suo Duce *Raimundo* plurimis desedêre diebus ibidem. Antiochiæ verò commanẽ-

XIII. tes, multa se tranquillitate, opulentiaq; gerebant. Sed hanc eorum serenitatem, occultâ, quâ nescimus, dispẽsatione, obscurissimo confestim turbauit nubilo DEVS. Is enim qui eos rexerat, qui interius exteriusq; eos piissimè fouerat, vir DEO seculoq; spectabilis, Podiensis Episcopus *Aimarus*, ægritudinem incidit; piiq; sudoris labores, perpetuæ requietionis sabbatismo detergere ei Omnipotens, largissimâ miseratione disposuit. In ea itaque, quæ vocatur *ad vincula Sancti Petri*, festiuitate decessit; eumque cui regni cœlorum claues, ac solutionum pertinent potestates, & absolutorem repperit, ianuarumq; cœlestium introductorem commeruit. Oboritur illicò in CHRISTI vniuerso exercitu, acerbissimi doloris tristitiæq; nimietas; & dum frequentes misericordissimi hominis beneficentias, cuiuslibet ordinis sexus & ætatis quisque recenset, inconsolabiliter, dum nulla præstolatur remedia, mœret. Tanta ad eius funus, tamq; præcordialis ipsorum Principum conclamatio fuit, ac si generalis interitus denunciaretur illis. Tantum ad eius nec dum sepulti feretrum, ab omni illa, cui paternè præfuerat, gente pecuniarũ oblatum est, quantum vspiam gentium ad altaria quelibet, sub tantundem spatio temporis deferri, nõ vidit, vt arbitror, vllus: quæ quidem pauperibus statim pro ipsius anima tota sunt dilargiti. Horum namq;, dum aduiueret, gesserat tota sollicitudine curam, vt diuitibus id præ omnibus in dies duceret inculcandum, quatenus egenos diligerent, eorumque misericordiis insisterent, ipsos asserens suæ ipsorum vitæ custodiam. *Iudicium*, inquiens, *sinè misericordia ei, qui non fecerit misericordiam. Nisi enim minoribus vestris, tamen naturæ consortio comparandis, humanitatis sinum præstiteritis; ea quæ vobis & illis non dispariter à DEO creata; à vobis tamen inæqualiter correpta noscuntur, non eis communicaueritis, diuinæ proculdubio vobis hostium misericordiæ percludetis. Hos*, inquam, *quorum reficimini gratia, aliquibus bonorum vestrorum particulis refouete: certi, quia sicut ipsi temporaliter sine vobis, ita vos sine illis non potestis in sempiternum viuere.* Hæc hisq; similia vir mirabilis, crebris orationibus eis ingerens, memora-

morabat. Igitur *Raimundus* Sancti Egidii Comes Sarracenorum prouincias in- XIV.
trat; & ad quandam vrbem quæ appellatur *Albara* exercitum ductat: quam, vbi ei
manus admouit, continuò eam cœpit, & omnes, quos ibidem repperit, Sarracenos
mulieresq; peremit. Quam continuo subactam, fidelibus, vt potuit, colonis instau-
rat; consultisq; prudentibus viris, Episcopum eidem vrbi censuit ordinandum, qui
paulatim Ethnicos, CHRISTI fidei documētis imbueret, & in fanis ipsorum, re-
purgio primum adhibito, pietatis ministeria ac regenerationis misteria dispēsaret.
Virum igitur ætate habilem, scientiâ prædicabilē eligunt; eumq; Antiochiam con-
secrationis gratia ducunt. Qui institutus Antistes, Iherosolymitanæ profectionis
persecutionem non idcircò neglexit; sed instituto quodam, qui se ad id officii vltro
obtulerat, ad custodiam præsidii vrbis præfecto, cum aliis perrexit. Is, valdè insolitâ
ibi vsus audaciâ, paucissimis, quia censuum ita tenuitas exigebat, sibi comitibus a-
scitis, ciuitatis asseruare cœperat arcem. Et quia Sarracenis idem locus iam fie-
bat infrequens, rarissimi qui remanserant Gentiles eius iuri se mancipant, eiq; re-
ditus, tantum vt vitam sibi concederet, de proprio labore ministrant. Præter- XV.
ea Antiochenis plurima fortuna vndecumque florentibus, omnium Sanctorum
dies festiuitatis instabat, quo terminus iterandæ expeditionis præstitutus fuerat;
cum ecce principes, sui non immemores propositi, apud Antiochiam pariter co-
iêre; consiliumque ab alterutris quærere cœpêre, quatenus, cuius causâ venerant,
iter quirent ocius expedire. At *Boemundus*, antequam Dominica militia motum fa-
ceret, super ea quam sibi pacti fuerant ciuitatis habuit redditione tractatum: sed
Sancti Egidii Comes nullatenus Boemundo præbebat assensum, dum veretur illud
quod Imperatori fecerat sacramentum. Quapropter proceres, inter vtrosq; medii
incedentes, in beati Petri Ecclesia sæpius glomerantur. Referebat Boemundus
vrbe sibi à Pyrro prodita, omnium ex ea partes, ipsorum Principum sibi largitione,
concessas. Sancti Egidiensis ècontra refert, quia iureiurando astruxerat Constan-
tinopolitano Principi restituendam ciuitatem, saluâ persolutione pactorum sibi:
& hoc totum factum ex consilio Boemundi. Interea Pontifices, qui altercationi di-
rimēdæ institerant, cum *Godefrido* Duce *Flandrensi* atq; Northmannico comitibus
aduocatis, cæterisq; senibus additis, seorsum oratione cuiusq; auditâ, se segregant,
vt ventilatâ, ex collatione causarum, sententiâ, iudicium proferre deberent. Sed
perpensis queritantium dictis, quasi neutri super isto fauerent, cùm ad conuen-
tus frequentiam reuertissent, dum ad inuicem tantos viros irritare verentur, iu-
dicium distulerunt. Quod ex industria factum Comes ipse comperiens, *Ne*,
inquit, *contentio præsens CHRISTI fidelibus generet turbam, Sepulchriq; Dominici vi-
deatur protelata libertas; ne cupiditatis næuo, parte ex aliqua notabiles æstimemur, parium
meorum, præsentium Principum, sententiæ me fauturum profiteor; saluo eo quòd me Constan-
tinopolitano Principi spopondisse inuitum vos, qui adestis, fratres & domini, scitis.* Nec mo-
râ, Boemundus & ipse huiusmodi dictis assensit. Ambo ergo, omni iam lite sum-
motâ, dextras, fide mediâ, Episcoporum in manibus præbent, constantissimè asse-
uerantes quòd nullomodo DEI militia eorum deinceps iurgiis turbaretur. *Boemū-
dus* itaq; sumpto consilio castrum de montanis, viris victualibusq; communit. Co-
mes itidē *S. Egidii* cum suis cōsiliū cōmunicat, quatenus palatiū Cassiani quē patrio
vocabulo *Admirauisum* vocitant, & turrim quæ portæ præminebat pontis, ex parte
videlicet portus Sancti Simeonis, stipēdiis largioribus infarciat. *Antiochena*, ci- XVI.
uitas incōparabiliter est decora, nulli ædificiorum maiestate secunda; situ placens,
aere impassibili; vinearum fertilis, territorii vbertate fœcūda. Ab Oriente, quattuor 4. Reg. 5. 12.
montanorū proceritate procingitur: ab Occidentali plaga, fluminis cuiusdā, Sacræ
paginæ non incogniti, quod *Pharphar* dicitur, piscium feracissimis vndis propter
muros alluitur. In altiori mōtium, castellū miraculo dignū, præminet; sed inpene-
trabili securitate præstantius: inferius, ciuitas plenissima gloriarū, & veteris prope
monimentis adhuc superba nobilibus, trecentas & sexaginta Ecclesias suis cingens
ambitibus. Pontifex vrbis, ex Apostolica successione, Patriarchii honore insignis,
centū quinquaginta triū Episcoporū sibi appēdiciū, priuilegio ꝓmouetur. Gemino
est ciuitas circūdata muro: altero altē incredibiliter lato, & præter solitū ꝓcero, sa-
xisq; extructo maiestate enormib. circūpositis eidem quadringentis quinquaginta
turrib. Refert Ieronymus in quinto explanatiōis in Isaiā libro, vrbē Reblata in qua

Rex Nabugodonosor, Regis Sedechiæ oculos eruit, & filios eius occîdit, hanc esse Antiochiam. Fertur verò eam ab illo antiquiore Antiocho, cuius potentiæ plurima monimenta supersunt, suscitatã; & quinquaginta subiectorũ Regum, quos & municipales eius astruunt, cooperationibus, tantâ præsidiorũ eminentiâ, tantâ ædium varietate cōpositam. Quod quidē falsum est, cùm ipse Pompeius Trogus verissimè à Seleucho referat Rege, sub paterno nomine institutam; & ab ipso deinde vel sequentibus regibus auctam: sicut sub matris Laodices nomine, condidit & *Laodiciam*; ex proprio, *Seleuciam*. Huic obsidendæ, quarumcumq; machinarum balistarúmue tormenta nil poterant; & nisi proditio Pyrri obsessoribus affuisset, immò DEVS per quos voluit adiuuisset, in cassum Francica magnanimitas famem, cæterarumq; miseriarũ ibidem detrimenta tulisset. Istic desederunt nostri ciuitatem vrgentes obsessam; per octo menses vnumq; diem. Postmodum verò & ipsi fuêre cōclusi per tres hebdomadas, innumerabilium Gentilium confluente frequentiâ; & superatis demum ipsis, item illic deguerunt per quinq; mensium octoque dierum

XVII. spatia, cùm plebs eadem à suis Principibus Iherosolymam sollicitatur itura. Sed quia præfati *Pyrri* memoria mihi videtur deinceps non habitura locum, quem finem habuerit intimandum. Christianitatem planè susceptis sacramentis professus fuerat; *Boemundus*, sacro in lauacro, ex suscipiente nomen acceperat; Iherosolymitanæ obsidioni Comes nostris ac cooperator extiterat; eaq; captâ Antiochiam redierat. Vbi cùm præconium emisisset, quatenus, quicumq; in vrbe vrbisq; vicinia, Christianus egeret, secum in patriam remotiorē, vbi multas haberet possessiones, veniret, pollicens quòd præclaris muneribus quenq; ditaret, hac spe vulgus cōflauit sibi immodicum; & in suam, vti dixerat, regionē fertur abduxisse deceptũ. Qui cùm ad sua oppida deuenisset, partem militiæ sese comitantis, hos exilio illos morti prodidit: & nisi ad alios, quorum numerositas extra castrum fuerat hospitata, verbũ de proditione venisset, fugaq; miserabili aut elabi, aut delitescere licuisset, vniuersorum libertas, aut gladio aut captiuitate perisset. Ibi prorsus Christianitate desertâ; veteris luxuriæ, & Gentilitatis inquinamenta resumpsit. Nec id iniuriâ. Si enim *Pyrrus* Græcè, *rufus* est Latinè, & infidelitatis nota rufis inuritur, iisdem ergò à

XVIII. sua minime linea exorbitasse probatur. Igitur *Raimundus* Sancti Egidii Comes, suum ab Antiochia exegit exercitum, cùm iam properaret Nouember ad exitum, & duabus ciuitatibus intereundum; *Rugiâ* videlicet, & *Albarâ* transmissis, quarto demum die, finem faciente Nouembri, *Marram* peruenit ad vrbem. In quam, copia ingens Sarracenorum, Turcorum Arabumq; confluxerat, quam Comes postridiè quam venerat, exertis omnino viribus aggredi parat. Nec morâ, *Boemundus* cum exercitu Comitem persecutus, quadam die Dominicâ propter castra deposuit. In crastinum tantâ ad vrbis muros animositate concurrunt, vt hærerent parietibus scalæ, murosq; sub ipsos niterentur gradibus. At ciuitatenses, penitus expertes ignauiæ, tantâ instantiâ restitêre, vt nihil nostrorum ea die valeret molimen efficere. Tum sancti Egidii Comes, suos cassum laborem cernens insumere, *castrum* quoddam *ligneum*, multi laboris ac proceritatis, suis mandat erigere; quæ machina quatuor vehebatur rotis, in cuius summitate militũ multitudo constiterat; subter verò, armata militia muro eam ciuitatis, iuxta quandam turrim, magnis impulsibus admouebat. Econtra vrbani, baleare celeriter ædificant instrumētum, quo iactis ingentibus saxis nitebantur debilitare castellum, in tantum vt frequens lapidum ictus, & machinæ dampnum, & nostris minaretur interitum. Iniectis quoque Græcis ignibus, super phalam moliebantur incendium; sed eorum DEVS super isto fefellit annisum. Eminebat ergo ædificium muro vrbis; & inter has partium collisiones, animos pugnantium vlulantis tubæ tumultus exciuerat. Interea milites ex nostris quidam superius phalę eiusdem obtinentes solarium, *Guilelmus* videlicet de *Montepislerio*, aliiq; quamplurimi, maximis illos, qui in mœnibus propugnabant, concutiebant saxis: in tantum vt clipeo plerumque percusso, & Clipeus & Clipei dominus iam inutiles prorsus deuoluerentur à muro. Quidam autem hamos in hastilibus ferreos habentes, Sarracenos propugnacula defensantes obuncare & ad se corripere nitebantur. Is hinc & inde conflictus vix vespertinis ad tempus omittitur horis. A tergo itaque castri, presbyteri, Clerici, ac Monachi sacris, pro suo quisque gradu, vestibus adornati, pro instanti negotio

DEVM

DEVM attentissimè præcabantur, quatenus Gentilitati vires adimeret; fidei propagatoribus adaugeret: Altrinsecus è regione machinæ alii milites, scalis positis mœnibus imminebant: Nec Paganos detinebat inertia, quin eos rabidissimâ ferocitate depellerent. At *Guilferius* quidam, eorum rebellionis impatiens, murum primus cum manu quidem, sed valdè parua, conscendit. Illicò ciuitatenses tanto, eius præsumptores audaciæ, furore peruadunt, spiculis eos ac sagittis vrgendo, vt aliqui, ipsorum irruptione præterriti, sese de muro demitterent. Pars verò quæ remanserat tandiu inter hostium iacula constitit; tandiu, cedere dedignata, eorum violentias armorum industriâ retudit, donec qui subter erant murum suffoderent. Mox itaque; vt vrbani muri se conspiciunt suffossione dampnatos, solius fugæ iam præsidio innitentes, ad vrbis interiora concedunt. Dies erat, quo hæc geri contigerat, sabbatum, cùm peteret iam sol decliuis occiduum; explicato Decembri vndecim promotione dierum. Confestim per interpretem *Boemundus* Sarracenorum primores aggreditur: quatenus cum propriis militibus, paruulis ac mulieribus, omni pariter contractâ substantiâ, intra quoddam sese palatium, quod erat supra vrbis portam, cohiberent, spondens quod eis vitam omnino protegeret, sua suosque defenderet. Hoc modo ciuitate obtentâ, quidquid in foueis reppercre, vel domibus, hoc suis quiq; proprietatibus asciuerunt. Facto denique, exactâ nocte, crepusculo, si quem Gentilium repperiri contigerat, discurrens vbique nostrorum turba mactabat. Nulla ciuitatis portio vel minima fuerat, quæ Sarracenorum cæde vacaret; nec angiporta vrbis iam peruia esse quibant, quia cadauera Paganorum publicos calles opplebant. At Boemundus, eos qui se memorato palatio, vti ipse iussit, intruserant, peruasit; quæ habebant, abstulit; alios morti addixit, alios Antiochiam vendi iussit. Mense autem integro, quaternisque diebus, hìc Franci fecère moram. *Ac ibi difficilem gens tulit esuriem.* Ibi quidam ex nostris, dum aliquibus, immò omnibus necessariis indigent, nullis quæ direptioni suæ forent apta adiacentibus, mortuorum Sarracenorum ventribus temeratis, ausi sunt ipsorum intestina rimari: quia audierant aurum argentumque, ab eis in arcto positis, ob custodiam solere glutiri. Alii carnium frusta cædentes, ex ipsis coxisse & comedisse feruntur. Quod tamen tam rarum adeoque latens extiterit, vt omnibus vtrum idem fieri vllo modo potuisset penè dubium sit. Interea *Boemundus* eam, quæ inter se & Comitem Sancti Egidii fuerat oborta simultas, penitus non omittens, dum sibi Comes nullatenus cedit, iratus Antiochiam redit. Nec morâ, Comes directis ad præfatam vrbem legatis, duci Godofrido, Comiti Flandrensium, itidem & Northmannorum, denique Boemundo, Rugiæ (ciuitas autem est memorata superius) colloquium indicit. Quibus suum accelerantibus aduentum consilio generali tractatur, quatenus sic sibi concordibus animis vnirentur, vt nequaquā vlterius expeditio Iherosolymitana moretur. Repperitur omnimodis, concordiæ Boemundus agendæ acer & insolens, nisi suæ faueat voluntati Comes, Antiochiæ parti cui dominabatur cedens: inuenitur Comes ad ista rigidior, obtendens quòd Imperatori præbuerat sacramentum. Hac ergo mentium in sese acerbitate diuisi, Sancti Egidiensis ille, Boemundus ac Dux pariter, Antiochiam sunt reuersi. Isdem rursus de palatii & castelli, quod portæ pontis vrbis præminebat, custodia, militibus suis mandans, ad *Marram*, quam pridem ceperat remeauit. At tamen, non penitus rationis expers, & in sua peruicacia communia dampna perpendens, dum pertinaciæ eius causâ Dominici Sepulchri cogitur differri libertas, tertio decimo infra Ianuarium die, vir egregius, nudipes, à Marra ciuitate progreditur, peruenitque *Caphardam*; ibique triduo mansit. Illic *Northmanniæ* comes, simultate desertâ, illi coniungitur. Præterea Rex Cæsariensium, Sancti Egidiensi illi Comiti frequenti legatione suaserat: quatenus secum solidæ pactionem pacis iniret, spondens quòd vbique Imperii sui Christianis adiumenta præberet; negotia ciborum, vestium & equorum, omniumque vsui pertinentium non negaret. Hac nostri pollicitatione gauisi, iuxta vrbem eligunt tabernaculorum loca sortiri: *Pharphar* namque fluuius à ciuitatis mœnibus haud longè præterfluit. At Rex vrbis, prospecto tanto exercitu, non multum de talis contubernii propinquitate lætatus, ægrè tulit; & nisi ociùs inde recederent, mercatum vetuit. In crastinū, duos cum nostris ex suis misit, qui eis vadum

(Margin: XIX. beside "Interea Boemundus…"; XX. beside "Præterea Rex…")

fluminis demonstrarent; eosq; perducerent quò prædæ aliquid diripere possent. Itaque ab eisdem, quædam subter quoddam nostris oppidum, vallis ostenditur, vbi animalium numerositate repertâ; quinq; fermè milia rapiuntur; frumenti, cæterorumq; vtilium plurima copia repperitur, è quibus ad integrum equitatus ille reficitur. Castrum quoq; idem in ius Comitis, sua ipsius deditione, traiicitur; aurum ex eo non modicum cum equis præbetur; nostrisque per omnia, quia numquam eos læderent, securitas certa promittitur. Sederunt quinq; diebus ibidem: Inde digressi, ad aliud deuenêre oppidum, quod à gente incolebatur Arabum: circa quod vbi disposuêre tentoria, dominus oppidi obuiam processit, cum Comite factâ concordiâ. Denique properatâ deinceps motione castrorum, quandam pulcherrimam ciuitatem, vocabulo *Kephaliam*, omnibus opulentam bonis attingunt, in quadam valle positam. At habitatores, Francos vbi aduenisse comperiunt, vrbem deserunt, alimẽtorum plenitudine refertis domibus, cùm & horti passim exuberarent fructibus; solas sibi salutes subterfugio tueri eligunt. Tertio à præfata discesserunt vrbe die; arduaq; nimis, & scrupea montana conscendunt; & ad aliam deinceps vallem, non minori, quàm vbi Kephalia erat, fertilitate vuidâ, iterato descendunt: ibiq; quindecim fermè diebus, substantiâ iocundati vberiore, sese reficiunt. His quoque contiguum locis, quoddam Francis nunciatur fore castellum: ad id confluxerat multa nimis frequentia Paganorum: Quod nostri cùm rapidissima obsidione cinxissent, præstò erat vt subigerent, cùm ecce oppidani non paucas armentorũ copias illis obiiciunt; taliq; lenocinio, vt ab obsidione desistant eos ad tempus illiciunt. At summo diluculo admouentes nostri tentoria castro, illud obsidere proponunt: quem eorum conatum vbi gens Pagana persensit, celeri fugâ recedunt, vacuumq; oppidum derelinquũt. Ingreditur Christiana militia: proflua inibi frumenti, vini, farinæ ac olei inesse deprehenditur exuberantia, & si qua fuissent necessaria. Illic tota affectione, Purificationis beatæ Mariæ festa coluerunt; illic etiam *Camelæ* ciuitatis Regis legatos exceperunt. Rex planè idem Comiti equos, aurum, argentumque sequestrâ legatione paciscitur, pollicitus quòd Christianos in nullo offenderet; sed debitam eis reuerentiam exhiberet. Rex etiam *Tripolitanus* Comiti mandat, quòd gratanter si velit cum eo pactum ineat, directis eidem decem equis, quatuor mulis, & auro. Comes verò ait, nullatenus se cum eo pacificè acturum, nisi fidei nostræ sacramenta susciperet. Egrediuntur de valle, quam superius memoraui, vberrimâ; & ad præsidium naturâ munitissimum in rupis supremo positum, quod dicitur *Archas*, Februariis Idibus, cùm esset secunda feria deuenerunt; viciniamque municipii tensis papilonibus occupauerunt: quod quidem innumerabilis infercierat multitudo Paganorum, Turcorum videlicet, Sarracenorum, & Arabum, qui præter originis munimentum, fortius illud omnimodis suâ pluralitate reddiderant. Contigit ibidem, quatuordecim ex Christiano exercitu viros equites contra *Tripolim* vrbem, quæ fuerat illi propinqua Castello procedere non ob aliud, si non fallor, nisi vt valerent quippiam esui commodum sibi contrahere. Hii inquam, quatuordecim cùm essent, sexaginta circiter Turcos, aliis etiam comitantibus repperêre: qui præ se homines ac animalia, quæ prædati fuerant, plusquam mille quinquaginta deducerent. Qui, sponsionis Dominicæ ipsis

Deut. 32,30. exequutores effectibus, quòd *duo fugarent decem milia, & vnus mille*, exculpto piis in mentibus Crucis signo, DEO annitente, incredibili eos audaciâ subigunt; senos ex his perimunt; equos totidem comprehendunt. Porrò de Sancti Egidiani Comitis equitatu, *Raimundus* ille, cuius probitas in hoc opusculo crebram exigit mentionem, quem *Pilitum* cognominari diximus, vir animi acrimoniâ & armorum industriâ vehementer egregius, cum alio quodam cognomini viro, qui erat *Vice comes* officio, *Tortosam* ciuitatem expetunt; & primo eam assultu, quem ferocissimè intulerunt, non minimùm eius loci indigenas terruerunt. Hìc, pro sui munimẽto, quod plurimum videbatur, gentilium incredibilis populositas, muscarum ad instar influxerat. Nocte sequenti in quandam ciuitatis plagam hospitaturi, immò tentoria fixuri diuertunt; focos sine numero per excubias, ac si vniuersus Francorum afforet hostis, instituunt. Expauit & concidit extremâ desperatione gentilitas, perpendensq; se non posse scuto propriam tueri salutem, cẽset ad vltimum euitandam quoquomodo vel pedibus mortem. Noctu itaq; silenter elapsi, ciuita-

ciuitatem, totius opulentiæ fortunis infertam, vacuam omni habitatore relinquunt. Pii, inquam, scripturæ illius impletores, *quia pellem pro pelle, & cuncta quæ habet homo dabit pro anima sua.* Iob. 2, 4. Hæc ciuitas quàm optimum suo in suburbio, vt pote secus mare constituta, habet portum. Postridie conueniunt nostri, totis peruasuri viribus vrbem; sed in ipso congrediendi molimine prorsus inanem repperêrunt ab homine. Introeuntes igitur eam, tandiu ibidem deguerunt, donec ad obsidendum municipium, quod supra intulimus, *Archas*, exinde processerunt. Est autem alia quędam vrbi isti contigua ciuitas, quæ *Maraclea* vocatur. At ille, qui ei præerat, quem & *Admirauisum* appellant: nec morâ, cùm nostris fœdus inire parat. *Hos simul, ac horum mox signa recepit in vrbem.* Interea Dux *Godefridus*, *Boemundus*, Comesq; *Flandrensis*, *Laodiciam* pariter attigêre. Sed Boemundus, amicæ sibi Antiochiæ diuisionis impatiens, à præfatorum cõtubernio disparatus, remeauit ad illam. Ipsi verò pari animo contendunt ciuitatem quandam obsidere *Gibellum*, sic enim vocabatur. Ad *Sancti* autem *Egidii* Comitem Raimundum huiusmodi rumor accessit, quod Gentilitatis adauctæ vulgus enormiter ingens, contra se prælia destinassent. Qui, properè compellatis militiæ quam habebat vniuersæ proceribus, eos quidnam opus esset facto consuluit. Cui senatus ille intulit, nil se vtilius huic negotio æstimare, quàm consortes Dominici itineris, & alios sibi comites in adiutorium conuocare. Consuluit denique consilium, mox opus expli- cuit. Principibus itaque, Duci videlicet *Godefrido*, Flandrensique *Rothberto*, postquam sui comparis fuit comperta necessitas, cum eo, qui Gibello ciuitati præerat, acceptis magnificis equorum aurique muneribus, inière fœdera; & adminiculum præstituri, conuenerunt ad Comitem, quam obsidere cœperant vrbe dimissâ. Expectationem autem eorundem belli gerendi, rumigera frustrauit opinio. Vnde pariter conspirati, *Archas* castellum reppetere deliberarunt. Vbi cum obstinatis contra idipsum animis desedissent, non multò post *Tripolitanos* moto exercitu inuisere gestierunt; reppereruntque, in sui prouidentia positos, pro mœnibus ipsius vrbis hostilem manipulum, Turcorum videlicet, Sarracenorum, ac Arabum. Quibus nostri debitâ animaduersione peruasis, ad supremum fugæ ilicò compulêre remedium. Ibi tanta ipsius vrbis nobilium, non modò cædes exstitit, sed ac si è pecoribus, carnificium: vt etiam vnda fluminis, quod ciuitati influit, mixtim fuso cruoreruberet; & tali commaculata sanie, quælibet eorum cisterna sorderet. Ex quo eorum mentibus oboriri mox contigit ferale iustitium; tantique timoris aculei animos compressêre superstitum, vt ipsorum nullus, cuiuspiam causâ negotii, pręsumeret extra ciuitatis muros attemptare vel exitum. Postero die progrediuntur nostri vltra quandam vallem, quæ vocatur *Desen*: in quam & die tertio post captam *Besaliam* venisse eos superiùs diximus; eamque vberrimam repperisse, & quindecim diebus in illa mansisse: & inuentis illic bobus, asinis, & ouibus, & multis animalibus, camelorum etiam tribus milibus, rediêre cum gaudio, copiosas de his omnibus prædas agentes. Castrum itaque idem tribus mensibus, die minus vnâ, continuis obsedêre. Ibique egêre Pascha Dominicum quarto Idus Apprilis. Interim ergo dum obsidionis mora hos detinet, classis ipsorum quæ deferendis consueuerat victibus inseruire, cuidam sibi contiguo portui allabitur, comportans negotia non parua frumenti, ac vini, carnis, & casei, hordei ac olei, ex quo plurima expeditionem Dominicam opulentia reparauit. Licet autem nullam ibidem penuriam eos pati contigerit, tandiu tamen inutilem, super tantilla re, insumpsisse laborem, sani modum mihi videtur excessisse consilii.

XXI.

XXII. Post mortem planè viri admirabilis *Podiensis* Episcopi, qui amore pastorali ac rigore, omnium sibi inuicem animos, concordiæ ac vnanimitatis visco, deuinxerat, cœpêre inter Principes simultates aliquotiens ac insolentiæ oboriri; apud mediocres præterea & vulgares, licentiæ, quas non omnino deceret haberi, vt veteris historiæ dictum, *quia videlicet Rex non esset in Israel, sed quod cuique in oculis suis bonum videretur agebat*, Iud. 17, 6. aliquando putaretur impleri. Et si enim Pontifices illic alii, glorioso illo homine, qui eorum specialis pater & Dux fuerat deputatus, obeunte, remanserant, non tanti pendebant tamen illos: præsertim cùm meminissent se, non eo his, quo illi vni fuerant iure com-

missos. Dum ergo nemini singulariter parent, & vniuersa inter eos æstimantur æqualia, fiebant sæpius, dum vulgi libido præualet, apud ipsos minus apta iudicia. Vnde accidit vt post Dominicæ reuelationem Lanceæ, quam defunctus antistes omnimodâ deuotione susceperat, fœdè nimium incredulitatis murmur emergeret: dicentibus quibusdam, quia non veraciter, sed præstigiosè reppererat; & non Dominicam sed Lanceam qualemcumque præbuerat. Incipit itaque enormis plebeculæ passim mussitare frequentia; & eos, qui crediderant, & venerari delegerant, verborum suorum sedulò corrumpunt fallatiâ. Rei repertæ probationes exigunt; repertorem iudiciis diuinis addicunt. Compellitur vt dubiis vir ille fidem reddat; quæ extorquentur ab ipso, cogitur, solius eorum causâ curandæ infidelitatis, vt subeat. Ipso igitur imperante, rogi duo vix cubiti breuissimi spacio à se distantes instruuntur: multæ à populis, rerum nouarum cupidis, materiei strues ingeritur; ac vtrarumque partium flamine confluentibus globis, inter ardentia ligna semita admodum angusta relinquitur. DEVM ergo, qui veritas est, & præter cuius nutum super hac re nil se egisse cognoscit, misericordem, miserabili, vt par erat, oratione compellat; & per opacum piræ furentis tramitem totâ viuacitate præteruolat; & per hunc ipsum callem mox rediit quò venerat. Aderat spectaculo huic, quæ in procinctu morabatur tunc temporis, militiæ Occidentalis copia; & pro inusitati operis ausu, dubios, diuersisque intentionum statibus, præstolabantur euentus. Facto denique, vt dixi, reditu, prodeuntem ab ignibus populorum ruentium infinitæ phalanges excipiunt; & dum incolumem focos excessisse conspiciunt, quasi de eius aliqua, pro reliquiis retenturi, aut corpore aut vestibus, dum hinc & inde vellicant, hac istacque distendunt, ei, in tanto diripientum & impellentium constituto tumultu, animam extorserunt. Cùm enim & timore & miraculo, hinc impendentis, nisi DEVS propitiaretur exitii; illinc subitæ ereptionis, vt sic loquar, semianimis prosiliisset ab ignibus, & vulgi vndecumque pulsantis clauderetur incursibus: iam ex præteritæ anxietatis defatigatione tremulus, præfocari valuerat haud difficulter spiritus. Extincto itaque homine, multo deteriori ambage, cœpit denuò lubricum & inconstans agitari vulgus: his ita; illis aliter, ignis iudicium, quod vir ille subierat, euenisse iactantibus: his exustum, illis incolumem de flamma prodisse ferentibus: his aduersus alios iurgantibus, & quia hominem pro nihilo interemissent, improperantibus. Sed quocumque modo se sententia vulgaris egisset, illum gloriosum præsulem, omni sacro sanctam Lanceam scimus veneratione complexum: adeo vt in eo ipso, quo reperta fuerat, loco, sit eiusdem pontificis corpus ipso præcipiente, sepultum. De his ita res sese habuit.

XXIII. Porrò, cùm apud *Archas* diutina nostros in cassum detineret obsidio; & castro in cuiusdam rupis prominente supremo, procul in imo vallis obsidentis exercitus tentoria considerent: *Ansellus*, qui *de Ribodimonte* cognominabatur (eius enim castri, & aliarum magnarum opum dominus extiterat) vir liberalis, omnino munificus, & in regenda militia mirè industrius, difficultatem capiendi oppidi intuitus, moramque sessionis diuturnæ non passus, ad iaciendos lapides phalaricarum nostros apparare instrumenta commonuit. Cœperant sanè, longissimo cuniculorum ductu, turri in excelso positæ suffossionis inferre molimina; & aperta sustentantes tigillis & postibus, tantopere aperienda scabendo cotidie insistebant, vt etiam mulieres & optimorum quorumque vxores, festis diebus sinuatis vestibus siue palliolis, defossa egestaque conueherent. His qui in præsidio fuêre compertis, nostrorum ilicò conatibus obstitêre, non sine eorum discrimine, qui scrobibus efficiendis sese nitebantur ingerere. Et cùm de turre subruenda vniuersa opera cessisset frustra, tum *Ansellus* de balistarum apparatibus nostris commonitorium suggerere curauit. Quibus institutis, & crebrâ lapidum turrem missione vexantibus, ecce & obsessi similia è regione instaurant. Machina itaque erecta, & ingentia in nostros saxa torquente, ad maximum totius Francorum exercitus dampnum *Ansellus* isdem aut primus aut inter primos ipse percutitur. Qui cùm in Dominica militia fidelissimè & inretractabiliter se ageret, inter cætera suæ sagacitatis fideique potentis insignia,

gnia illud præclarum, & omnibus amantissimum litteratis, exhibuit, quod cuncta quæ in obsidione Niceæ, & quæ Romaniam Armeniamque peragrando, quæ denique Antiochiam aggrediendo, capiendo, captam defensando nostri egêre: qualiter per idem tempus contra Galapiæ Regem, contra Damascenum, Iherosolimitanum quoq;, quem & adulterum vocitat, conflixêre, ad *Manassem*, Remorum Archiepiscopum, piæ memoriæ virum, qui ante hoc decessit fermè biennium, semel ac secundò directis apicibus, clarissimè patefecit. Is etiam in testimonium, nobilem erga Martyrem quem habebat, pii amoris, diem *beati Quintini* passionis annuum, coactis vndecumque clericis, quo poterat honore, ibidem celebrari faciebat, ac celebrantibus exenia digna præbebat. Contigit ibidem & alios quamplurimos, felix sumpsisse Martyrium, & mortis sacræ compendio regna emeruisse cœlorum.

EXPLICIT LIBER SEXTVS.

INCIPIT SEPTIMVS.

FIDEI nostræ incentiuum non minimum præbet, quòd Occidentalium labore fidelium Orientalis restauratur Ecclesia. Vidimus prælia, DEI solius intentione piissima, quorum tota efferbuit martyrii amore militia: sine Rege, sine Principe, sola eis extitit suæ ipsorum salutis deuotio præuia. Legimus, vsque in Orientis suprema commigrasse; ob bellorum studia *Gallos*, & *Apollinis Delphici* secreta rimatos, sacrisque ereptos aditis thesauros nouimus paludibus *Tolosanis* iniectos. Conflatas has omnes copias, Principum tunc temporis suorum exactione, comperimus: hîc ne vnum quidem à quolibet suo domino inuitum renitentemque, compulsum abire audiuimus. Hîc inter arma lachrimæ, peccatorum confessiones, abrenuntiationes possessionum, vxorum aspernatio, filiorum fuga: præminet in mentibus omnium, pro DEI amore, solius beatæ mortis ambitio. Hîc, inquam libet DEVM pensare mirabilem: vt qui quondam, ad tormenta ferenda, animos martyrum, pro inuisibilium dilectione, firmauerit; ipse nostris temporibus, quod à nemine sperari poterat, & dictum pro ridiculo habebatur, tantum præsentium contemptum rerum, etiam truculentorum cupidorumque cordibus hominum, indidit: per paucissimos homines tanta perfecit, vt laude eorum, qui gessêre post habitâ, DEVM solummodò ea fecisse certum sit. Quod ex eo, euidenti probatione, patescit: quia quotiens crebrescentibus victoriis insolentiam parturibant, seu aduersus alterutros Principes inflarentur, siue aliquâ ipsos petulantiâ commaculari contingeret, illicò eos prope nullos, & vt ita dixerim, pecorum similes Gentilitas inueniret: si quando, sui memores, pœnitentiâ ducerentur, confestim solitis fortunis piisque prouentibus redderentur. De his itaque, spirituali solum desiderio cæptis, patratisque præliis, diuina, quæ à seculo nunquam acciderit, tempora modernâ insigniri virtute lætemur: nec Israelis carnalis pro ventrium plenitudine, bella miremur. Rex igitur *Tripolitanus* frequentibus nostros Principes pulsare legationibus non cessabat, vt sese à castro a- 1.
molirentur, ac sibi confœderarentur. Quo primores exercitus comperto, Dux videlicet *Godefridus*, Sancti Egidii Comes *Raimundus*, Comes vterque *Rothbertus*, Flandrensis atque Northmannicus; considerantesque prouincias nouis iam exuperare fructibus: Iduato planè Martio, pridem satæ iam mandibiles erant fabæ; & vix ad medium promoto Aprili, polentas poterat præbere frumentum, perpenso pariter terræ habitu, generaliter sibi commodum censent vt quorumque nouorum suppetentibus copiis, Iherosolimitanum iter arriperent. Castri ergo obsidione desertâ, sub ea, quam diximus, deliberatione *Tripolim* perueniunt, cùm sexta esset feria, & tertiam decimam ageret Maius diem, ibique ternis egêre diebus. Cùm proceribus itaque nostris Tripolitanus ille, factâ pace conueniens,

trecentos & his plures viros, quos ex nostris captos in vincla coniecerat, continuò soluit: hisq; sic abeuntibus, quindecim *Bizanteorũ* milia, ob cõmendationẽ gratiæ, dilargitus, quindecim etiã equos, precii optimi, pariter attribuit. Præbuit quoq; & celeberrimũ nostris negotiũ, equos, asinos, & omnia tantæ militiæ obiter vsui futura proponens, vnde expeditio Dominica integerrimè reficeretur ad pręsens. Id deniq;, facto secũ pacto, adiiciens, quia si Imperatoris Babilonici bellũ, quod frequẽs & maximum parari ferebatur, vincerent, si Iherosolimã caperent, Christianæ sese confestim conditioni subiiceret, se suamq; eis regionem addiceret. Ab ea ergo vrbe digressi, in secunda Maii mensis die transiêre per horridã & angustã nocte dieq; viã; castrũ deinde, quod *Bethelon* vocabatur, attingũt; ad vrbẽ deinceps iuxta mare positã peruenientes, quę dicitur *Iebari*, sitis anxietatẽ nimię passi sunt, cui flumen, nec morâ, succedens, oportunũ remediũ præstitit, cui vocabulũ erat *Braim*. Nocte igitur *Ascensionis*. Dominicæ quendã subiêre montẽ, angustũ omnimodis habentem callẽ, vbi vehementer extimuêre, ne obuios hostes in illarũ augustiarũ exitibus haberent: sed, Deo prouidente, nemo eorum occursui sese fuit ausus ingerere. Milites planè qui præierant nostri, liberã ab hostili incursu fecêre viam. Demũ itaq; ad Ciuitatẽ applicuêre maritimã, quæ appellatur *Baruch*; inde ad *Sareptam*, quondã Sidoniorum, sub muliere vidua Heliç pastione celebrem: dehinc ad aliã, quę dicitur Sur; postmodũ ad *Accaron*, Palestinorũ aliquando metropolim, deuenêre. Deniq; procedentes peruium, *Cayphas* vocabulo, habuêre castellũ: donec ad insignem, & ipsam Palestinorum, consequenter appulêre *Cesaream*; ibiq; ternis diebus citra Maium exeuntem celebrauêre Penthecostem. Post hæc ad eam, quam quidam *Ramatham*, origine Samuhelis illustrẽ; aliqui scientiores curiosioresq; locorum *Ramoth-galaad* asseuerant, cuius obtinendæ contentiones, Achab scelestissimum Syrorum Benadab rege superante, præcipitant, perueniunt: cuius habitatores, comperto superuenientiũ Francorum rumore, fugerũt. Hæc ciuitas, & si vllis vetustissimæ memoriæ monimentis esset eximia, vniuersa tamen clarissimi Martiris *Georgii*, quem illic sepultum asserunt, mihi videretur obnubilare præsentia. Reperitur ibidem, colonis recedentibus, victualium prope omnium opulentia grandis; & non paucis præbuit diebus generale subsidium exercitibus hospitandis. Vbi proceres, clerum & episcopos, qui interesse poterant consulentes, cum fauore eorum ipsi ciuitati eligendum taxauêre Pontificem. Cui collatis suarũ rerum decimis, auro etiam argentoq; ditarunt; equis animalibusq; suffulciunt, quo sine difficili indigentia, sine summi gradus iniuria, sese ageret cum sua familia. Ipse resedit cum omni, in cõmissa sibi vrbe, tripudio, de Ciuitate tuenda, & de basilica potissimum erigenda officialibusq; Eclesiæ instituendis, Principum qui hoc ob cultum amoremq; martiris
11. obnixè fieri petiuerant obediturus imperio. Et ecce ad illã quæ tot penurias eis genuerat, tantam sitim ac famen tamdiu & tam crebrò pepererat, causa tot nuditatum, vigiliarum ac frigorum; indesinentis metus occasio, subeundę miseriæ voluptuosissimũ incentiuũ; ad appetitum mortis & vulneris illex: ad illam, inquã, mille desideriorũ milibus affectatam; tantis, dum prospicitur, mœroribus ac iubilis inclamatã, tandem peruenêre IHERVSALEM. De qua sicut de Dominici Corporis mansoribus legitur, *quia manducauerunt & adorauerunt*; ita & de his dici potest, adorauerunt eã, & expugnauerunt. Octauo itaq; Iunii Idus, cũ tertia esset feria, mirâ animositate est obsessa Ciuitas. A Septẽtrionali igitur plaga, Comes eã *Rothbertus* obsederat Northmãnorũ, iuxta eãm beati Stephani Eclesiã, vbi propter filiũ hominis, quẽ à dextris DEI se vidisse clamauerat stantẽ, à Iudęis est obrutus imbre saxorũ. Ab occidẽtali autẽ opponitur Dux *Godefridus Comes Flãdrensis, & Tancredus*. A meridie obsedit eã Comes *Sancti Egidii*, in mõte videlicet Syon, circa Eclesiã beatæ Mariæ genitricis Domini, vbi Dominus cũ suis ad cœnã pridie q̃ pateretur, fertur discubuisse discipulis. Tertiã ad vrbẽ aduentus eorũ die, *Raimundus* ille, cuius in expeditione Dominica non minimũ opuscula claruerunt, ille, inquam, quẽ *Pilitum* agnominabant, cũ quodã suo cognomini, illustri itidẽ viro, aliisq; quamplurimis longiusculè ab obsidionis loco processit, si quos fortè hostiũ, vti erant soliti, oberrantes ad nostrorũ insidias reperire contingeret. Et ecce, ducentorũ fermè *Arabum* se eis intulit repentè manipulus, quos *Raimundus* vt vidit, leoninâ feritate aggreditur, & tota eorũ audatia, Deo eis insistẽtę, subigitur. Plurimis itaq; interemptis, captisq; tricenis equis lętã ad exercitũ de claritate facinoris reportauêre victoriã. Alterius ergo

ebdomadæ secundâ illucescente feriâ, tantâ vi, tantâ vnanimitate peruaditur murus vrbis exterior, vt si scalarum apparatus non deessent, Francorum continuò ditioni vrbs pariter ac vrbana cessissent. Tota igitur ante muralis fortitudo irrumpitur; & per minoris ruinas, plenario iam patente progressu, ad maioris propugnacula muri, vna, quæ affuerat, scala porrigitur: Quâ nostri milites quidam conscensâ citissimè, cœpêre prælia iam habere præ manibus; & vbi iactus defecerant, tota fiebat res lanceis & ensibus: defensores ciuitatis, & eorundem obsessores ferro decernunt comminus. Occubuerunt itaque multi ex nostris, sed ex illis plures. Sciendum autem; quoniam hæc ipsa ciuitas, III.
cum adhuc Antiochia obsideretur, sub regis ditione Persarum detinebatur à Turcis. Porrò *Babilonicus Imperator*, cùm, sicut superiùs retulimus, ad nostrum legatos exercitum direxisset, explorandi statum nostrorum solummodò id causâ effecisse dinoscitur. Cum enim dirissimâ Christianam militiam indigentiâ profligari conspicerent; & optimates quosque, deficientibus equis, factos iam pedites comperissent, nostra omnia vilipendere, nec quicquam nouarum moliri rerum contra Turcos, quos potissimum patiebantur infensos, nostrorum, qui contra eos exercebantur, fiduciâ præsumpsêre. *Rex* plane *Persidis* de Babilonico, quod vsquequaque latissimum perhibebatur, imperio, multam vsurpauerat portionem: sagatiorem enim habebat, bellorum industriâ gentem. Comperto idem denique Babilonicus Princeps quòd Franci, imo per Francos, Deus Antiochiam subegisset, & Antiochiæ pro mœnibus, Curbaran ipsum, cum tota Persarum superbia, confudisset, sumptâ confestim audatiâ, Turcis arma intulit; Iherosolimamque, cui dominabantur, obsedit. Quâ, nescio vi aut aliquâ confœderatione, receptâ, in ipsa turri, quæ dicitur Dauid, & quam propriè dici putamus *Syon*, Turcorum plurimos, ad custodiam nescio an ad dominium, dimisêre: de quibus constat quia nostrorum neminem inter obsidendum penitus nocuêre; soli arcis custodiæ cui deputati fuerant pacificè intendêre. Contra Sarracenos ergo nostri huius belli commertium habuêre. Igitur in ea obsidione, panes qui emerentur reperiri non poterant, & per dies circiter denos, huius passim IV.
extitit difficultas edulii: donec Deus nobis assisteret, allapsâ portui *Ioppe* nostri classe nauigii. Parque fuit pressura siris, adeo vt non modò ipsi tali miserabiliter fatiscerent incommodo; sed etiam equos suos cum cæteris iumentis, per sex milium spatia, procul potanda deducerent, sub hostium circumcursantium timore nimio. *Syloa* nempe fons, ex Euangelici cæci retectione præcognitus, qui à radicibus Syon montis emergit, ipsos alebat: quæ aqua summâ siquidem inter eos caritudine vendebatur. Postquam ergo missa legatio Ioppen appulisse nauigia nuntiauit, communicato Seniores consilio, proponunt milites, quos ad tutelam nauium ac hominum in nauibus positorum, ad portum debeant destinare. Summo itaque diluculo cùm iam exprimeret tenuis aurora crepusculum, *Raimundus*, qui crebro à nobis sermone teritur, cum duobus aliis proceribus, centum, de Domini sui Sancti Egidii Comitis exercitu, equites legit; & ad portum vsque solitâ auctoritate procedit. E quibus, triginta ilico sese milites excepêre; & digressi ab aliis, Turcos, Arabes, Sarracenos, septuaginta circiter reperêre, quos nostrorum itus ac reditus direxerat aucupatum *Rex Babiloniæ*. Quorum cuneo nostri, & si nimis impares numero, grandi animorum acrimoniâ inuehuntur: sed tanta hostium virtus ac ferocitas extitit, vt vndique imminerent, iam vsque ad ipsorum pernitiem, nostris. Vnde & alterum de duobus illis proceribus *Achardum* vocabulo, peremerunt, & aliquos ex pauperibus, & ex peditibus honoratiores. Cùm ergo ambirent nostros, & armis hinc & inde conclusos vrgerent, & penè iam miserabili desperatione conciderent, venit qui Raimundo illi prædicto necessitatem quam sui comites paterentur ediceret: *Quid tu*, inquit, *istic detineris, & milites? Ecce tui qui recens à te abierant, Turcorum, Sarracenorum & Arabum atrociter circumcinguntur examine; & nisi eis adminiculum ocius feras, morituros, nisi iam obierint indubiè omnes in proximo scias. Vola igitur, propera, quia fateor, erit omnis tarda velocitas.* At Raimundus, cum suo vniuerso comitatu, expeditiùs inuisere locum quo hæc agebantur accelerat; sed in ipso certaminis apparatu non in armis, non in viribus, verùm in Saluatoris fide suffragium sperat. At Gentilium, vbi Christi militiam

Phalanga conspexit, duarum continuò acierum discrimina fecit. Inuocato itaque Altissimi præsidio, tantâ nostri illis vehementiâ irruerunt, vt quisque hostem ad se versum properãtem prosterneret. Considerãtes ergo vires sese diu Christiani impetus non laturos, cessere Pagani; & celeri fugâ intolerandæ consuluêre formidini. At nostri eos rapidâ maturitate sequentes, per quatuor milium remotiora fugarunt: in tantum, vt cùm ex eis plurimos peremissent, equos Centum tresque, pro victoriæ signo, reducerent. Verùm occisis cæteris, cùm vnum superstitem reliquissent, secum adduxerunt, à quo quæcunque apud hostes tractabantur, &
V. quæ princeps Babiloniorum facere contra nostros proposuerat, didicerunt. Interea sitis insolentiâ horribiliter grauabatur exercitus, adeò vt coria boum bubalorumque suerent, in quibus deferebantur aquæ per miliaria sex. Talibus vtribus ad conuehendas vtebantur aquas, quæ ex recentium tergorum humore exolidæ, maximam miseriam inediæ quibusdam intulerant, in vsum exercitus transire coactæ, cum ordeaceo pane. Quantâ tot virorum nobilium fauces & guttura cibarii panis illius rodebantur aspredine? quantâ delicatos eorum stomachos putidorum laticum putamus tortos acredine? Bone Deus, quid patientiarum inibi fuisse pensamus, vbi non immemores erant quique habitæ quondam in patria dignitatis, quàm condire fuerat solita non exiguæ requies voluptatis, cùm ea quæ patiebantur nullius exterioris lenirent aut spes aut solatia quæstus, eosque in dies crudelissimorum laborum decoqueret æstus? Hæc mea est sententia; hæc vnica, Numquam à seculorum tales extitisse principiis, qui pro sola expectatione emolumenti spiritualis, tot corpora sua exposuêre suppliciis. Vrebant animos remotæ adeo peregrinantium pignorum affectus, delectationes vxoriæ, possessionum fastigia; & tamen ac si ibidem permansuri perpetuò, non desistebant à Christi prosequenda
VI. militia. Sarraceni igitur circa fontes ac flumina iugibus instare insidiis, vbique locorum nostrorum cedibus inhiare, prædari, si qua contigisset occurrere, rapta siue animalia, seu quælibet alia in cuniculos & spelæa abducere. Circa ciuitatem per exercitum in procinctu commanentem, famis sitisque atrox bachabatur acerbitas; & hostium, hinc & inde vagantium rabidior detonabat circumquaque malignitas. At Principes sacræ militiæ, tantum incommodum, à tot tamque diuersis hominibus tolerari vix diutiùs posse videntes, quibus machinis ciuitas expugnabilior putaretur coniiciunt, quatinus, pro quo tanta pertulerant, passi ac sepulti monimentis Saluatoris adorandis interesse valerent. Præter alia ergo instrumenta plurima; quibus aut muri per arietum illisiones labefactarentur, aut crebris balistarum iactibus turres concuterentur ac mœnia, duo iubentur institui lignea castra, quæ nos sumus soliti vocare *Phalas*. Dux itaque *Godefridus* suum primus cum aliis conuenientibus machinis ædificat castrum: & Sancti Egidii Comes *Raimundus*, qui nulli se patiebatur esse secundum, ipse itidem instituit suum. Tum Sarraceni, dum machinas erigi, dum castra procedere, dum admoueri arcibus tormenta conspiciunt, muros & ipsi prouehere, fulcire labentia, turrium summas insolitâ proceritate porrigere. Quæ quidem vniuersa, cùm maturarent explicare noctibus, interdiu de nouitate operum nostris miraculum exhibebant. Ligna autem, de quibus nostri aut castra, seu quasque machinas instruebant, conuehebantur è remotiore prouincia. Perpendentes itaque exercitus Dominici Proceres, cui vrbis parti imbecillitas maior inesset, cuiusdam nocte Sabathi, castrum idem cum aliquibus machinis illò deportant. Ab orientali ergo parte summo ea diluculo eriguntur; primaque, ac secundâ, tertiaque feriâ, his aptandis stabiliendisque insistunt. Comes etiam *Sancti Egidii* à Meridiana plaga suam instaurabat machinam. Dum ergo tanta obsidionis ferueret intentio, sitis tamen intolerandæ omnium præcordia torrebat ariditas: in tantum vt pretio vnius nummi vel ad refocillandum, vt sic dixerim, nequaquam aqua sufficiens valeret haberi. Quartâ demum ac quintâ die, collatis vnanimiter viribus, aggredi constituunt ciuitatem ex omni parte vallatam. At antequam hæc fieret destinata peruasio, subiectis plebibus lætanias indicunt Pontifices, atque presbyteri; ieiunia, orationes, ac eleemosinas præcipiunt celebrari. Memores igitur idem præsules Ihericontini quondam casus, & quod Israelitæ tubis aliquando clangentibus, circumitu septeno, & Sacræ Archæ circumlatione, diruerant

diruerant perfidæ mœnia ciuitatis: cum multa ſpirituum & corporum contritione proceſſiones agendo, Sanctorum nomina flebiliter inclamando, *nudipedalia* exercendo, Iheruſalem circumeunt; cùm Seniores, tum populi, ſuperna implorando ſubſidia, eidem neceſſitati concurrunt. His denique, profundiſſimæ ſtudio humilitatis, explicitis, accidit vt ſexta occurreret feria, in qua cùm vehementi ciuitatem impetiſſent inſtantiâ; & nulli prorſus effectui molimina communia valuiſſent: ecce totius militiæ animis tantæ deſperationis ſtupor irrepſit; adeo vniuerſorum robur euanuit, vt infortuniis eliſa frequẽtibus quorumque generaliter audaciſſimorum corda conciderent. Audiui, teſtor DEVM, à viris quibuſdam veritate præditis, qui illi diuino interfuêre procinctui, quia cum Chriſtiana militia à ciuitatis mœnibus expugnandis ſine vllis reuerterentur effectibus, videres optimos quoſque equitum à murorum congreſſibus reſilire, manus complodere, eiulatibus diris obſtrepere, & quaſi à DEO iam omnimodis deſererentur, ingemere. Eſt etiam mihi non inferiori relatione compertum, *Rothbertum* Northmanniæ comitem, *Rothbertumque* alterum Flandriarum principem iunctis pariter conueniſſe mœroribus; & ſe cum fletibus vberrimis conclamaſſe miſerrimos, quos ſuæ adoratione Crucis, & viſione, immò veneratione Sepulchri tantopere IESVS Dominus iudicaret indignos. At eâ propinquante horâ, quâ verus ille IHESVS, qui ſecundò populum de Ægypti exegit ergaſtulo, in Crucem ſublatus creditur, Dux *Godefridus*, & Comes *Euſtachius* frater eius, qui è caſtro nullatenus propugnare deſtiterant; & muros inferius creberrimâ arietis inliſione pulſabant; & eos, qui ſupernè mœnibus defenſandis adſtabant lapidum iactibus, ac variis miſſilibus collatis, etiam hinc indeque præſtò mucronibus, Sarracenos pro vitæ patriæque tuitione pugnaces vrgebant. Interea *Letaldus*, ex equitibus quidam, tanti auſu & opinione facinoris per temporum ſuccidua celebrandus, primus ſuper muros ciuitatis inſiliit & maximo circumſtantium ſtupore Gentilium, mentes felici hac ex præſumptione concuſſit. Vt ergo vir ille conſcendit, quique iuuenum Francicorum, quos pia iam dudum reddiderat illuſtriores audacia, ſeſe proripiunt; & dum inferiores illi vni, qui præceſſerat videri refugiunt, murorum pariter ſuprema conſcendunt. Quos etiam nominatim huic infererem paginæ, niſi ſcirem poſt reditum tantorum eos flagitiorum ac ſcelerum infamiam incurriſſe, vt de eorum expreſſionibus ſecundùm iudicium DEI nomen diligentium videar non iniuriâ tacuiſſe. Mox itaque vt Francos Sarraceni muris inuolaſſe conſpiciunt, per muros ipſos, perque ciuitatem continuò fugam arripiunt. Illis denique cedentibus vniuerſus illico noſtrorum ruit exercitus: aliis per foramina arietinis ictibus acta; quibuſdam per machinarum influentibus faſtigia. Fit, introire nitentium, admodum tunc pernitioſa celeritas; & dum quiſque primus repperiri deſiderat, mutuâ alter alterum compreſſione conculcat. Porrò etiam circa ipſos, quos Sarraceni obſtruſerant, vrbis portarum introitus, fraus adoperta ſcrobium, Sarracenis eiſdem conſtat autoribus: vbi multis intulit ipſe periculum caſus, excepto eo diſcrimine quod fecerat, dum impatienter influunt, anguſtus introitus. Paganos itaque fugientes, Franci ferociter inſequuntur; & obuiis omnibus indifferenti cæde mactatis, vſque ad ipſum, quod dicebatur *Salomonis templum*, internetio potius quàm pugna, per plateas & compita vicoſque protenditur. Vbi & tanta extitit humani cruoris effuſio, vt procedentium prope talos, irrigui ſanguinis vnda ſubmergeret. Iſtac quidem res eâ proſperitate proceſſit.

VII.

Raimundus verò, Sancti Egidianus vtique ille Comes, à Meridiana plaga admouit exercitum; ingens pariter machina rotis acta, ferebatur ad murum: ſed inter eam, quæ caſtellum dicebatur, machinam, & murum, fouea nimis alta patebat. At princeps, accelerato conſilio, qualiter præruptum illud valeat ſine difficultate longa repleri, per exercitum iubetur præconum voce cantari: quatenus qui in eandem foueam trium eſſet portitor lapidum, vnum ſe ſciret denarium habiturum. Quæ repletio, tridui ſpatio vix potuit exæquari, cùm nec noctibus poſſet à cœpto ceſſari. Oppletâ in hunc modum foueâ machinam illam exhibuêre mœnibus. Porrò illi, qui interius vrbis defenſandæ curas aſſumpſerant, non dico fortitudine, ſed pertinaciſſimâ noſtris rabie obſiſtebant, Græcorum, quos ſic vocabant, ignium ſaxorumq; iactibus machinarũ carpenta vexantes.

VIII.

Quorum ictus atq; molimina miro Franci ingenio, multotiens feſellerunt. A parte interea Orientali, ciuitate, vti prædixi, irruptâ, ad prædictum comitem pertulit haud alius quàm pugna tumultuans, quòd Franci iam in vrbe paſſim cædendo diſcurrere captâ viderentur. *Quid*, inquit ad ſuos, *iſtic moramini? Nonne Francos, Ciuitate optentâ, celebri ſpoliorum raptu iam triumphare conſpicitis?* Irrupit itaque cum ſuis celerrimè Comes vrbem: & quia Francos per vrbana palatia quoſdam, aliquos ad Dominicam Memoriam, nec paucos pro paſtoforiis, vt veteri vtar nomine, Templi Salomonis acerrimo conflictu euagari exercerique didicerat: ne à dominio captæ expers exiſteret ciuitatis, cum eo *Admirauiſo*, ſic enim eum vocant, qui Arci Dauid, quæ *Syon* dicitur, præerat, ſermonem habuit; vt arcem ſibi factâ deditione contraderet, ab illo exegit. Satrapa itaque, pacto inter eos inito, Comiti eidem, portam illam aperuit, per quam eatenus Iheruſalem introeuntes Peregrinis & introire; & penſiones, quas *muſellas* vocare ſolebant, ſoluere nimis indebitè ac crudeliter cogebantur. Ingreſſis igitur *Prouincialibus*, Sancti Egidiani ſcilicet Comitis exercitu, & cæteris omnibus vrbem, fiebat Paganorum indiſcreta percuſſio, non teneritudo, non ſpecies, non grauitas, non vllæ vires ſubtrahebantur exitio: cunctis generaliter, ineuitabiliterque, imminebat dira pernities. At hii qui ad Salomonis Templum ſeſe contulerant, totum aduerſus noſtros confligendo detinuère diem, ſed noſtri, eorum ſemiuiuam deſperatorum indignè ferentes audatiam, conſpiratâ animoſitate ſe ingerunt; & Templi adita, exertis ſocialiter viribus, penetrantes, tantâ miſeros intra fani ambitum cede dilacerant, vt cruores peremptorum ſine numero, calceorum penè oras excederent. Promiſcui ergo ſexus, & indifferentis ætatis, innumerabili per idem templum multitudine fuſâ, quoſdam reliquère ſuperſtites, ſpatio eis vitæ interim ac ſalutis indulto, donec cæſorum cadauera, quorum diſperſa iacebat hac illacq; fœda congeries, ipſi amolirêtur à templo. Quibus amotis, & ipſi quibus & priores, ſuccubuère mucronibus. At qui Templi ſuprema conſcenderant, vulgi promiſcui infinitâ frequentiâ, *Tancredi & Gaſtonis*, pro ſigno ſibi interim pacis indultæ, vexilla ſuſcipiunt. Is autem *Gaſton*, vir illuſtris atq; ditiſſimus, vtrum de Gaſconia, an Baſconia foret, non integrè memini: quia tamen de alterutro eſſet ad certum tenui. Exercitu igitur diſcurrente, ciuitas vniuerſa diripitur; obtentiſque palatiis, & quibuſque ædibus, argenti diues & auri, ſericarumq; veſtium præda corripitur; equorum mulorumq; multiplicitas aperitur; in domibus, victualium omnium opulentia reperitur. Is autem in Dominica militia modus & exæquatio fuit: *vt cuicumque, etiam pauperrimo, ſeſe quælibet optima obtuliſſent, eius procul dubio, abſque retractatione, fierent*, cuiuſcumque conditionis videretur, cui ad manum primò veniſſent. Et ecce, his omiſſis ad illud quod tantis deſideriorum æſtibus ſitiuerant, mixtis pariter gaudio & mœrore concurrunt.

IX. Sepulchrum ergo Dominicum adeunt; & de quæſita beatorum locorum libertate, illi ſummòpere gratulantur, qui tanta per eos exercuerat, quanta, nec ab ipſis per quos acta ſunt, neque ab vllo hominum poterant æſtimari. Recordabantur earum, quas ob hæc ipſa paſſi fuerant, anxietatum; haſque ad inſperabiles dum contemplantur perueniſſe triumphos, dumq; ſeculis incognita facta conſiderant per ſe ipſos, comprehendi à nemine valet fletus emiſerint quàm beatos. Devs omnipotens, quid ibi viſcerum, quid lætitiæ, quid doloris fuit, dum poſt in auditas, & cunctis à ſeculo exercitibus inexpertas, quaſi partuum torſiones, ad noua viſionis adeo deſideratæ gaudia, ac ſi nati filii, ſeſe perueniſſe conſpiciunt. Mœrent igitur, & tamen fuſis lachrimis, omni ſibi dulcioribus pane, coniubilant, Ihesvmqve piiſſimum ſuorum diutinorum laborum ac cruciatuum cauſam, ac ſi cruci appenſum, ac ſi ad huc ſepulchri integumento detentum, per ſingula memoriarum momenta, vberrimis complectuntur affectibus: Auri, argentique magnifica tributa penduntur; ſed omni valentior munere deuotio interna profertur.

X. Denique craſtinum mane recanduit; & ecce Franci, eos adhuc reſiduos eſſe dolentes qui Templi ſuprema conſcenderant, quibuſque *Tancredus*, & *Gaſton* propria, vt ſupra diximus, vexilla porrexerant, fani acerrimè tecta peruadunt; Sarracenos, feminas cum maſculis dilaceratos interimunt. Quidam ex eis electâ ſibi potiùs morte, quàm ſponte ipſimet conſciuiſſent, ſeſe Templi faſtigio dedère præcipites.

Tancre-

Tancredus tamen, pro signi præbitione sui, & sponsione quam *Gaston* & ipse fecerant, cædem eandem ægrè tulit. Præcipiunt itaque nostri Sarracenis aliquibus, vt mortuos efferant, quia eos teterrimo fœtore grauabant: tantâ enim cadauerum frequentiâ ciuitas opplebatur, vt eundi, nisi super occisorum corpora, Francis facultas nulla daretur. Pagani ergo, suorum funera exportantes ab vrbe, pro foribus eius, extructis de cadauerum congerie montibus aceruatim pira subposita comburebant. Tantas Gentilium vsquam cædes accidisse rarò legimus, numquam vidimus; Deo eis referente vicem, qui tot, pro se Peregrinantium pœnas & mortes, quas tanto fuerant tempore ibidem passi, dignâ nequissimis retributione restituit. Non enim est quisquam sub DEO intellectus, cui æstimabile habeatur, quanta illic cunctis sancta loca petentibus, à Gentilium insolentia tormenta, labores, atque neces inlata constent: *qua magis DEVM certa est fide doluisse credendum, quàm manu profanâ captiuatam crucem atque Sepulchrum.* Sed antequam ad alia calamum diuertamus, id videtur primitus intimandum, quod Salomonis illud, de quo supra egimus, Templum, non verè idem quod Salomon fecerit, est ædificium, quod constat Domino, lapidem super lapidem non remansurum, prædicente, dirutum. sed eius profecto simulachrum, à nescio quibus, ob testimonia nobilitatis Domus antiquæ, constructum. Erat idem planè locus pulchritudinis infinitæ, auro argentoque, incomparabili pretio, nec minus incredibili varietate, compositus, parietibus ac valuis laminarum metalli preciosi affixione productis. *Raimundus* verò Comes præfectum illum qui arci præerat, cuique sua signa commiserat, noctu de arce emissum, sospitem tutumque Ascalonem cum omnibus qui comitiæ suæ erant, duci fecit.

Matth. 24, 2.

XI. Præterea vrbe, sacrisque locis libertati restitutâ, mox per vniuersam CHRISTI militiam elemosinæ fieri orationesque iubentur quatinus eorum animis dignetur vnctio superna suggerere, quem sub dignitate Regia ad iura debeant regenda Sanctæ Ciuitatis eligere. Octauo itaque post eius receptionem die, cum Sancti Egidiano Comiti pro sui magnificentia id muneris obtulissent, & ille vsitatæ amplitudinis non immemor, tam oneroso negotio se submittere, consilio altiori, refugisset, vir quippe grauis æuo & monoculus erat, armis tamen mirabiliter industriâque claruerat. *Godefridum* demum ducem aggrediuntur, & ei omnium pariter instantium prece, huiusce laboris potius quàm honoris fascis imponitur, habituro, contra Gentilium copiosissimas vires, duellionis inremissæ rigorem, & perpetuum cum sibi adiacenti Christianitate fauorem. Is autem, cùm membris exilibus esset, at nimium proceritatis idoneæ, eloquio quidem lepidus serenitatis immodicæ, armorum in illa expeditione Dominica, se præbuit strenuitate spectabilem, ita vt testimonio veraci probabile id de ipso præclari facinoris cantitetur, Turcum eum inloricatum, equo tamen vectum, apud Antiochiam super pontem Pharpharis obuium habuisse, huicque ilia tam validè gladio traiecisse, vt corporis truncus decidens terræ procumberet, & crura sedentia pertransiens equus efferret. Solent enim Lotharingi cùm longitudine tum acie spatas habere mirabiles.

XII. Cuius aliud non inferioris factum gloriæ, dignum quoque relatu ac omnimoda celebritate subnectendum censuimus. Niceam ceperant, & ad Anthiochiam obsidendam, quoniam super Nicea res fortuniosè processerat, contendebant, cum inter eundum, aliquotiens, dum à procinctu solito oportunitas securitatis adesset, progredientes è viburnis contiguis bestias venarentur: saltus namq; eius regionis, non eâ quâ nostri grossitie aut proceritate eminent: semel accidit, vt immanis admodum corpulentiæ vrsus è frutectis exiret, quem comperiens exercitus circumquaque disquireret. Vrsus nempe isdem, persensâ frequentiâ conclamantum, è quibus emerserat siluas extéplò repetiit. Multis ergo vndecunq; girãtibus, cùm nil occurreret, misero cuidam contigit ad bestiæ lustra pertingere. Quem vbi incautum vrsus adoritur, brachiis subigit, hominisque iacentis corripuit mox dente femur. Et ecce Dux, dum à suis euagatus oberrat, solus interuenit: quem miser intuitus, & ex circumstantia doloris ac timoris illacrimans, ingenitas viro liberalitates obiectans, super opis latione compellat. Nec ille, cui penè omnis constabat ex virtute natura, cunctatur auxilium, sed adnisu quo valuit exactum à vagina in

verticem Beluæ illisit protinus gladium: Quæ ossis obnitente duricie, potius irritata, quam læsa, in Ducem se contulit: at illius tamen, primò infelicis, quos trux intruderat dentes à crure remisit. Qui celer excedens, & de vicissitudine Duci referenda, sui vtpote curiosus, iam negligens, in cœpto dimisit vtrumque " conflictu. Igitur fera, eo ictu efferata, *Insilit, ac vnco corripit vngue Ducem; Deiicit,* " *ac sub se cohibet crudelibus vlnis; Et rabido rapuit mordicus ore femur: Cuius regia* " *mens nequicquam subita turbam Perpessâ ruinâ Protractum retinere manu non destitit ensem.* Cùm ergo iaceret elisus, & quam carpere cœperat coxam fera torqueret, Dux sui necessitate non immemor, in ipso confinio ceruicis & armi gladium bestiæ applicat; aciemque mucronis, vniuersæ collatione eidem virtutis inuiscerat. Quæ persentiscens ferrum ad interaneorum ima prolabi, tandem quos in femoris pulpa constrinxerat rictus, extulit. Dumque à ferali se ore solutum Dux inspicit, sed loco eam non moueri attendit, iunctis à se pedibus propulit: sed in ipso repulsu, per prominentis à beluæ pectore gladii aciem, suras sibi tibiarum lætaliter penè concidit. Ruit itaque multo deteriùs, quàm cùm premeretur à bestia; & toto iam corpore inualido ac exangui, vix aliquando repperitur à suis. Solitudinum suarum pœnituit tunc serò Ducem: dum per id, appendicis sibi exercitus, & totius sacræ militiæ detrimenta contingunt. Vsque ad finem planè Antiochenæ obsidionis ægrè prorsus nisi lecticâ deuehi potuit: & ideo, quia nec

XIII. sibi nec vlli prouidere poterat, quindecim fermè hominum milibus, qui sibi cohæserant, & ab eo pro infirmitate desciuerant, breui caruit. At quia vrsum semel adorsi sumus, quid Balduinus etiam eius frater, qui nunc vsque Iherosolymæ regnat, egerit præoccupare voluimus: quia nullus id referendi forsitan sese alias aptior aperiet locus. Pro ereptione cuiusdam sui peditis, cuius admodū sese iuuaret audatia, grauissimū similiter in prælio vulnus exceperat. Verebatur prouidentia illius, quem sibi adhibuerat, medici, inditis cataplasmatibus exterius cicatricem obducere: nouerat enim idem vulnus interiora corporis profundius attigisse: ne dum cutis superficies æquaretur, intrinsecus saniei congeries foueretur. Quod ita fieri, miro modo, laudabili coniectura experientiaq; proposuit. Regem petierat, vt aliquam, ex his quos custodia detinebat Saracenis, personam, eo statu, tali in loco, quo ipse sociatus fuerat, vulnerari præciperet (Christianam enim nephas petere erat) & post illationem vulneris, occidi iuberet: quatinus in interfecti corpore licentius disquireret, immo ex eius despectione perpenderet, qualiter se in suis, plaga regia interius haberet. Horruit ad hæc nimium pietas principalis Constantini veteris exempla resculpens: *negat se cuiuspiam hominum, etiam deterrimæ omnium conditionis, causam mortis vllatenus, pro tantilla, cum etiam sit dubia, salute futurum.* Tum medicus: *Si inquit, reparandæ tibi gratiâ sospitatis nemini vitam adimere definisti, saltem vrsum inutilem satis nisi spectaculo bestiam admoueri manda; prioribus pedibus in sublime porrectis erectā, ferro feriri impera, cuius peremptæ postmodū cū peruidero viscera, metiri sanè vtcumq; potero, quorsum intrò processerit, quantum quoq; læsio tua.* Cui Rex *bestia* ait, *non in mora, cum opus fuerit, erit: factum puta*: facto igitur ad libitum medici ex fera periculo, comperit incommodum vt prælibauimus regi, si obductio celerius vulneri proueniret, nisi prius exhaustâ purulentiâ pars intrinsecus scissa coiret. Hæc supra regum pietate dixisse sufficiat: quorum gloria æquè fateor, incessisset, si non pontificii electio, immo & ipsum pontificium claudicasset.

XIV. *Hucusq; Musa, per fruteta veprium Incessit arto scrupulosa tramite Calles euntis occupante nubilo: Aurora seri vix fouere syderis. Lues cruoris hactenus cucurrerit. Stragi famiq; nil vacans resederit. Fortuna si qua rebus interdum suis Arrisit, aura cladium rapax tulit. Quis dum Nicæna subruere mœnia, Quis vrbe captâ fructus est Antiochi? Is est profectò qui fit ex suppliciis, Cuicumque sancto morte victa martyri. Dolenda namque si qua contigit pati, Mixtisque ferre cædibus penurias, Mœror futura parturire* Psalm. 121. *gaudia. Quo vtar ergo vocibus Psalmographi? Lætatus sum ex his quæ relata sunt mihi: Licet subire presto iam domum Dei. Pes ecce noster atriorum Solimæ, Calcator extat, ac ouans obambulat. Franci laboris hæc habete præmia: Nec vos dolete pertulisse tristia. Optata tandem vos Sepulchri visio, Crucisq; tacta fletibus redemptio Iuuat, fugitq; pectus omne passio. Vrbs ista sæpe præda facta regibus,*

Pessum

Pessum dabatur obruenda funditus. Hac, ô beata captione Ciuitas, Hinc promerens, vt imperare debeas, Ad teque regna Christiana contrahas! Videbis orbis huc venire glorias, Tibique matris exhibere gratias. Non Ezras olim, vel Machabæus Iudas, Post dampna, tanto prouehunt opes tuas: Non Adrianus, vnde nomen Helia, Te suscitando quit dedisse talia. Pro te tuisque mundus iste militat: Hac penè cura seculum solicitat. Quondam Iudæa dum vigeret optimè, Præbere quibat huic decus parabile. Quid carminantur in duella milites? Estote, quæso, Persidis pernicies, Non vestra: quidquid officit Iherusalem, Et Babylonis obserate Principem. Vt fas adire sit bonis IHESV Crucem, Pium Sepulchro subiugare verticem. Clamabo nostra comperisse tempora, Quod non docebit vlla fastorum scola. At quoniam dum temporalia procurantur, quæ XIII
Regia administratione tractanda putantur; interiora negligi non debent, quæ sacerdotali officio pertinent: Rege prout potuêre creato, de *Patriarcha* consequenter substitutione pertractant. Erat ibi tunc temporis quidam sub censura clericali agens, sub quo autem gradu nescio, qui vocaretur *Arnulfus*. Is in Dialecticæ eruditione non hebes; cùm minimè haberetur ad Grammaticæ documenta rudis, Regis Anglorum filiam monacham, eam quam præmisimus, diu disciplinâ docuerat: cui Northmannorum Comes, mediante sorore, spoponderat, quod etiam Episcopalem honorem ipsi deferret, si quempiam Episcoporum suorum obisse contingeret. Interim Hierosolymitani itineris cùm suborta fuisset occasio, Episcopus Baiocensis, *Odo* nomine, vir magnarum opum, hoc ipsum deuouit iter. Qui cùm senioris Anglorum Regis *Guilelmi* frater esset, & præter pontificii dignitatem apud Anglos comitatum *Cantiæ* obtineret, spe incomparandorum thesaurorum, in tantum res visus est audere nouas, vt etiam de Regni contra fratrem proprium præsumptione tractaret. Quem Rex præueniens carcerali mancipauit custodiæ; detinuitque virum, vsque ad sui ipsius exitum vitæ. Quo exacto Episcopus idem libertati ac honori rediit; & vti præmissum est, viæ huius intonante præconio, ipse suæ gentis fretus frequentiâ, cum opibus innumeris ire prærexit. Cuius *Arnulphus* idem comitatui sese indidit: & cùm huic ipsi Episcopo citra, nisi fallor, Romaniæ fines finis obtigisset, ex illo maximo censu quem post se reliquerat, hunc legatarium, penè ante omnes, suppellectilis suæ preciosæ effecit. Cùm enim scientiâ litterali plurimum posset, & ingenio eloquentia non deesset; vberiorque iam copia cognitionem redderet, cœperat nostros crebris animare sermonibus, famamque suam propagare in talibus. Inopia namque litteratorum, virum fecerat clariorem: &, dum vox magis quàm vita curatur, ad hoc vt Hierosolymitanus fieret Patriarcha vocatur. Aliquandiu itaque, solo nomine, pontificale ostentum se præbuit; declamationibus suis tamen nouitati illi profuit. Tandem post aliquantulum temporis, cùm facta vsque ad Apostolicam sedem procrebuisset electio, Papa *Paschalis*, post obitum Podiensis Episcopi, vices super Dominici exercitus cura, suas Archiepiscopo *Daiberto* Pisano mandauit. Qui iam captâ Iherusalem Rege promoto, cum plurima classe aduenit; nec multo post, electionem quæ de Arnulpho fuerat facta euentilans, secundum Canonum iura refutandam duxit. Discusso nimirum hominis genere, sacerdotis filius reperitur: qui non solùm à sacris arceri præcipitur gradibus; sed secundùm *Toletanæ Synodi* scita, eius Ecclesiæ, ad cuius iniuriam constat esse progenitus, seruus iubetur fieri sempiternus. Hac exclusus, cùm se summopere ingereret & defensaret, sententiâ, cùm proceres eius pudori, quia repulsus fuerat, mederi in aliquo voluissent, sciscitantur ab ipso, quem eligendum duceret. Ille, coæqualibus iunioribusque, vt est prauitas naturæ, mox inuidens: *hunc ipsum*, inquit, *Pisanum*, *qui legatione fungitur accipite*. Dictis eius Principes assensêre, raptumque Archiepiscopum, vix eius conniuentiâ requisitâ, in ipsa cui sedebat cathedra; per seipsos idem principes in Ecclesiam euexêre. Nec morâ, hunc eundem, post Regis gloriosi Godefridi occubitum, cùm regnaret *Balduinus* frater eius, qui Edessæ præfuerat, proditionis insimulant; sicque certo dampnatum crimine, eum qui Metropolitanus fore desstiterat, Patriarchatu priuant. Cumque de insti-

tuendo Pontifice iterata tractaret electio, prouidens *Arnulphus*, vt talis fieret, qui nullatenus à suo imperio dissentiret, quendam de suis contubernalibus, quem sibi per omnia obtemperaturum, vtpote virum simplicem & inlitteratum, vocabulo *Ebremarum*, omni fauore promouit. Quo postmodum sese religiosè agente, & ad eius ad integrum, vt putamus, nequaquam vota gerente, apud Apostolicam sedem eum nuperrimè accusauerunt; sed in ipsa sua accusatione fœdissimè defecerunt. Vnde tantum cum suis complicibus, qui sibi in accusando adnisi fuerant, apud Regem odium incurrit, vt eum à Sepulchri custodia arceret, quinetiam ab ipsa vrbe extruderet. Regratiatus autem Pontifex Apostolicæ sedis apicibus, ad plurimum exequutorum suorum dedecus, Iherosolymam rediit. Hæc de illius imaginarii Patriarchæ electione ac deiectione dixisse sufficiat. Quæ electio omnium bonorum cassanda iudiciis, die festiuitatis Sancti Petri ad vincula crupit, sed cum ei nulla piæ vitæ adiumenta suppeterent, effluxit. Ciuitas autem eadem capta est à Francis, quintodecimo prouecti Iulii die, cùm sexta esset fe-
XIV. ria; ipsâ ferè, quâ CHRISTVS in Crucem sublatus est, horâ. Non multo post tempore, immò paucissimis post diebus; adsunt *Neapolitanæ* ciuitatis legati, quæ *Scichem* antiquitus, vel *Samaria* vocabatur, *Tancredo* & *Eustachio* Comiti, Ducis pridem Regis, modò fratri, viris spectalibus ac fortissimis suggerentes, vt plurima succenturiati militia, ad præfatam proficiscerentur vrbem, eam proculdubio in ius proprium recepturi. Procedunt illi, ductisque secum multis, non sine peditum numerositate, equitibus, ciuitatis appulêre suburbio. Quibus oppidani, reserato præsidio, spontanea fiunt deditione subiecti. Adsunt præterea & alii, qui ad Regem *Godefridum* perferunt *Imperatorem Babylonicum* magnas, bello contra se gerendo, apparare copias. Rex ilicò, ad ea quæ nunciabantur redditus acrior, fratri Eustachio & Tancredo sibi nunciata denunciat; & vt quantotius Iherosolymam regredi præproperent, missâ legatione præcipit ac exorat. Locum autem prælii, apud *Aschalonem* indictum insinuat. Quo inuictissimi idem comperto, dicto celerius montana subeunt. Sarracenos, inter eundum bella moturos æstimantes, minimè repperiunt, Cæsaream que Palæstinæ perueniunt. Progressi inde ad vrbem, quam supra diximus, *Ramothenam*, beati Georgii memoriâ celebrem, circa maritima constitutam, vestigia vertunt, vbi Arabum non paucos offendunt, qui prædicti prælii præcensores existunt. In quos nostri sociatis, vbi eos animaduertêre, nisibus vnanimiter inuehuntur: hostes fugaciter cedere compelluntur; plurimi viui capiuntur, à quibus, quæcumque de instanti bello agere proposuerat pars inimica, discuntur: vbi videlicet eorum iam conuenisset exercitus; quotus ipsorum haberetur numerus; quis pugnæ eidem præscriberetur locus. His *Tancredus* agnitis Iherosolymorum Regi Godefrido, quæ didicit nunciis directis insinuat. *Arnulpho* etiam, Patriarchæ nomine insignito, aliisque proceribus mandat. *Bellum*, inquit, *ingens vos manere noueritis: quod quia iam dnoscitur imminere, Aschalonem properate venire, freti viribus quas poterit solertia vestra potiores conflare.* Rex igitur, quo post DEI fidem nemo sagatior, magnâ ad id negotii omnem DEI militiam auctoritate sollicitat: Aschalonemque, vbi contra hostium apparatum procedere debeant, designat. Ipse verò cum *Patriarcha* vocato, Flandrensique Comite Rothberto, cùm esset tertia feria, ab vr-
XV. be prodiuit. At *Sancti-Egidianus* Comes, Comesque *Northmannicus*, intulerunt Regi, se necdum velle procedere, donec scirent an idem bellum pro certo videretur instare: sese ergo Iherusalem interim reuersuros perhibent, asserentes etiam quia non in mora, cùm opus fuerit, forent. Rex abiit, & dum conspicit eminus hostes, otiùs his, qui Iherosolymæ desederant, hæc scienda mandauit. Continuò quendam acciuit Episcopum, quem destinauit ad vrbem, vniuersaliter suos obtestans, vt præsenti necessitati, submotâ procrastinatione, concurrerent. Quartâ itaque feriâ, quique Principes coactâ generaliter expeditione Dominicâ, castra à ciuitate promouerant: & ipse Episcopus, qui Iherusalem commanentibus Regia verba detulerat, cùm repedaret ad Regem, occurrentibus Sarracenis excipitur; nec patet vtrum occubue-

occubuerit, an captiuus abductus sit. At *Petrus Heremita*, pii hucusque operis exequutor, cum Clericis, Græcis pariter ac Latinis in ciuitate remansit, ordinando processiones, dictando letanias, instituendo orationes, submonendo elemosinas: vt DEVS hac, quasi suprema, dignetur populi sui cumulare victorias. Porrò Ecclesiastici qui adesse poterant viri, sacris, ac si ad sacra mysteria, induti vestibus, procedentes ad Templum vsque Dominicum, missas orationesque totis affectibus agendo mares ac fœminas conducebant, pro DEI exulum ereptione poscentes. At nomine *Patriarcha*, si qui etiam Pontifices adfuêre, cum quibusque conglomerantur principibus ad flumen quod cis Ascalonem esse dinoscitur. Illic fraude Gentilium multa sunt animalium exposita milia, boum, camelorum ouiumque examina: quæ cùm Seniores didicissent, ad illiciendos prædarum coppiis nostros emissa, celebrato per castra præconio, mandant, ne in cuiuspiam tentorio quicquam prædæ eiusdem repperiatur, nisi quantum dietæ instanti necessarium fore probatur. Interea trecenti Arabes nostrorum sese conspectibus ingerunt, quos ilicò nostri tantâ facilitate presserunt, vt duos ex eis fugaciter actis corriperent; cæteros vsque ad castra sua persequendo minarent.

XV. Sero itaque illius ingruente diei, fecit per vniuersum exercitum perfunctorius ille Patriarcha cantari, vt diescente crastino omnes expedirentur ad prælium: id apposito anathemate inhibens, *ne quis inter dimicandum spoliis diripiendis insisteret*; sed belli ad finem, colligendi studium quisque differret. Cædendis autem hostibus adeo rogat insistere, vt hac illac nequaquam curent, ob vilia emolumenta diuertere, ne alicuius causa cupiditatis incurrant cœptæ detrimenta victoriæ. Sexta illuxerat feria, & ecce progredienti militiæ nostræ pulcherrima vallis occurrit: ibique, in ipsa contigui æquoris planitie, acierum suarum fecêre discrimina. *Dux* iam mutatus in Regem, Comes *Flandrensis*, itidemque *Northmannicus*, *Sancti-Egidiensis* Comes, *Boloniensis* Eustacius, vnà *Tancredus* & *Gaston*, aliqui singulares, pares aliqui, compositis agminibus præfuerunt. Peditum sagittarii, lanceariique qui præcedere debeant militias, ordinantur, cùm Rex *Godefridus* cum sua frequentia parti sinistræ præponitur; Comesque *Sancti Egidianus* iuxta maritima sistitur; tum *Flandrensis* atque *Northmannicus* adequitabat dexteræ; *Tancredus*, & cæteri, vtrarumque partium medii incedebant. Nostri igitur pedetemptim in hostilem cuneum promoueri; Gentiles ad prælia sese parantes, nequaquam loco moueri. Videres ex humeris vasa pendentia, dum ex modicis gelidas cohibebant vtribus vndas: è quibus se potaturos crederent, cùm nostros prosequuturi in fugam cogerent. Sed DEVS longè aliter prouiderat, quàm gens inimica voluebat. Interea Northmanni ac *Rothbertus* Comes, prospecto eminus Principis exercitus telo, quod opertum multo videbatur fulgere argento, & in sui summitate tereti ornabatur auri pondo, equum continuis celerem calcaribus vrgens, Principem, cui pro signo quam diximus astitit hasta, rapido impetit impetu; & atroci vulnere sauciat. Altrinsecus *Flandrensium* Comes loro remisso, densum se fudit in hostem. *Tancredus* denique concursu ruit ad tentoria magno. Agmina cum propriis ducibus bachantur vbique: fiunt cruenta cædibus aquora planitiesque loci: protinus hæc sua pernities hostibus intoleranda fuit; sic desperantes mox inière fugam. Et sicut erat Gentilium numerositas enormis; ita cōsequenter & facta est enormitas cædis. Si enim magnæ fuerant elationes maris, sese tamen multo mirabiliorem ostendit Dominus in altis. Vnde, vt euidens fieret prælia tanta DEVM, non hominis fecisse manum, patentibus oculis cæcos fugitare videres: & dum vitaturos arma se æstimant, sese armatis obiiciunt. Et dum non patet effugii locus vlli, ardua non tutum plerisque parabat asilum arbor, nec nostras potuêre latere sagittas: præcipites magnas icti fecêre ruinas: aut mortui aut fiunt semineces iaculis aut ensibus omnes, quos fuga non texit: exercuit gladios nostrorum, velut inter pecuaria, cædes. At *Sancti Egidii* Comes, iuxta contigui maris arenas, vbi in hostes proprium absoluerat agmen, tantâ eos vehementiâ in morem tempestatis aggreditur, vt ipsorum non parua manus, dum ferri exitium præcauet, vltronea pelago mergeretur.

XVI. Explicitâ itaque DEO auctore, victoriâ; Babyloniæ Princeps militiæ, quem patriâ linguâ *Admirauisum* vocitant, confusus & infortunium quod sibi

acciderat satis admirari non præualens, multa conqueritur. Considerabat nimirum infinitas quas adduxerat copias, lætissimam iuuentutem; fortitudine ac specie arma nobilia, commilitonum opes, &c, vt sic dixerim, cuncta equestria; & quod animis maximam quorumque inertium parere securitatem solet, pro foribus vrbis suæ, ad quam certa refugia, in propria pugnauisse prouintia: At Francos, intuebantur modis omnibus inferiore militiâ, profligatam diutinâ fame iuuentam, rubiginosis ensibus, lanceis nigrantibus, exilem destitutis militum viribus armaturam; cunctis qui præ cæteris videbantur insignes, acri egestate torpentibus, equis omnimodo squalore fatiscentibus: &c, vt breui clausulâ soluam, pauperrimos omnium, exulem globum innumerabiles superasse mirabatur indigenas: quin potius, per abiectissimos hominum totius Orientis gloriam concidisse. Iuuit quoque nostrorum victoriam plurimum, quòd conclamatâ in hostili exercitu fugâ; *Admirauisus* ille qui præerat Aschaloni, vbi conspexit Babilonicũ vertere terga Ducem, fugitiuos omnes à propriæ vrbis ingressu mandat arceri. Mirabantur planè etiam idem plus nimio hostes, quòd minimè Franci pro mœnibus Iherosolimæ, quasi contigui causâ præsidii pugnare delegerant; sed sibi

XVII. obuiam duorum itinere dierum penè processerant. At *Francis* pro tantâ DEO, vt par erat, nimium gratulabundis victoriâ, *Rothbertus* Northmanniæ Comes, vir numquam suæ mirabilis munificentiæ, etiam in illius exilii paupertatibus, expers, hastam illam, quam argento dixeramus ornatam, quæ Babilonico Principi, veluti signum, præfixa constiterat, à quodam qui rapuerat eam, viginti argenti marchas emit; ipsamque in tantæ testimonium victoriæ ad Sepulchrum Domini statuendam Arnulpho, Patriarchæ vocato, attribuit. At ensem qui eiusdem Principis extiterat, ferunt à quodam septuaginta Bizanteis emptum. Præterea, portui Aschalonico prosecuta exercitum maxima classis appulerat: eâ videlicet illuc occasione conueniens, vt Francis euictis, & sub captiuitatis vincla coniectis, à victoribus eos emerent; ac per vlteriora Orientis regna venundando distraherent. Hii itaque vbi viderunt fœdè fugientes Ægiptios, remotâ continuò dilatione velificant, & ad ipsius sali interiora se promouent. Denique Franci facto ex Sarracenis horribili, præcipuè ex Æthiopibus carnificio, ad eorum tentoria iam solitaria reuertuntur; ac inæstimabili spoliorum copiâ reficiuntur. Argenti diues & auri exinde Gaza producitur; Assyriæ nobilitatis opes, ac quælibet preciosa supellex habetur; omnimoda animalium genera, variorum armorum vtensilia congeruntur: si qua fuêre vsibus apta, seruarunt; quæ extera, igne cremarunt. Regrediuntur incomprehensibili triumphantes iubilo, Iherosolimam; infinitis gratiarum lachrimarumque milibus cumulantes Dominicæ passionis ac Sepulturæ memoriam. Tanta autem Francis, ex huius fortunæ cœlestis euentibus arrisit vbertas, vt hii, qui prorsus inopes & viatici ipsius egentes hoc ipsum olim iter inierant, cum multa auri argentique opulentia, ac spectabili equorum mulorumque euectione redirent: *Lux ea Sextilis quæ proxima præuenit Idus, Obtinuit belli tale videre*

XVIII. *decus.* Sed quoniam in huius voluminis exordio, quædam exempla præbuimus Scripturarum, quæ huic tanto quod explicuimus, negotio conuenire putauimus, attendendum nunc etiam, an Iherosolimitanæ obsidioni aliquid consonum apud *Zachariam* Prophetam repperire possimus. *Dicit*, inquit, *Dominus extendens cælum, & fundans terram; fingens spiritum hominis in eo. Extendit cælum*, qui dilatat Ecclesiam, vt sicut, iuxta Ysaiam, ab Oriente adduxit semen eius per Apostolos, sic ab Occidente eam debeat congregare per istos. *Fundat terram*, cùm permittit Gentilium præcordialiter obdurari perfidiam. *Fingit spiritum hominis in eo*, cùm cuiusq; fidelis animum format, rationis inditæ dono. *Ecce, ego ponam Iherusalem superliminare crapulæ, omnibus populis in circuitu. Superliminare*, præminet ostio; per ostium introitur in domum; crapula officit stomacho. Si ostiũ, fidem Domini IHESV dicimus, per quam ad Patrem venimus; Iherosolimitanam Ecclesiam, quia de ipsa & lex & verbum Domini exierit, non inmeritò superliminare, ob ea quibus præbuit exordium documenta, vocemus: Ad ipsam enim recurrit post annos quatuordecim Paulus, vt Euangelium cum Petro & aliis conferat, ne fortè in vacuum cucurrisset aut currat. Sed hoc superliminare, populis omnibus in circuitu est crapula: quia cõstat omnes eã nationes propterea, quę ibi residerũt, nostrę credulitatis

Zach. 12, 1. · *Isai. 43, 5.* · *Zach. 12, 2.*

vestigia

vestigia fastidire, & execrari in morem nausiæ. Sed & *Iuda erit in obsidione contra Ihe-* Zach.12,2. *rusalem.* Non solum, inquit, horrori exteris est. sed & Iudas, fidelis scilicet populus, verè confitens eam quæ calcatur à Gentibus; Iherusalem obsessurus est: *In die illa* Zach.12,3. *ponam Iherusalem lapidem oneris cunctis populis.* Si partem pro toto secundùm Scripturæ vsum licet poni, lapis oneris cunctis Iherusalem fit, quia vniuersis Christiani nominis gentibus maximi laboris pondus, in sui liberatione, nuper indixit: *Omnes qui leuabunt eum, concisione lacerabuntur, & colligentur aduersus eam omnia regna* Zach.12,3. *terræ.* Qui sunt qui Iherusalem leuant, nisi qui postquam impleta fuerint tempora nationum, eam à sua conculcatione subleuant. *Iherusalem*, inquit Dominus, Luc.21,24. *calcabitur à gentibus, donec impleantur tempora nationum.* Hii concisione lacerantur: quia dici, immò cogitari nullatenus potest, quanta famis, sitisque miseria, quantis laborum vulnerumque doloribus eos in obsidendo cruciari constiterit. Et vt iuxta Ezechielem loquar, *omne caput decaluatum est, & omnis humerus depilatus:* sin Ezech.29,18. alias, vel crebris machinarum impulsibus, seu conuehendis oneribus. Sed leuata Iherusalem, *omnia regna terræ aduersus eam colliguntur:* quod non vt allegoria subintelligendum; sed vt historia nouiter relata, supernis oculis intuendum proponitur. Quod enim fuit Orientis regnum, de cuius hominibus ad idem non venerint bellum? Qui enim machinarum omnia genera, quod supra omiseram, obsidendæ vrbi necessaria secum detulerant; qui etiam præter bellicos viros, negotiatores ad coemptionem Francorum adduxerant, profectò ex nimietate multitudinis victoriam præsumebant, fortasse maiori prorsus maiestate numeri, quàm Curbaran illum habuisse didicerat. *In illa die*, dicit Dominus, *percutiam omnem e-* Zach.12,4. *quum in stupore, & ascensorem eius in amentia.* Si *equus*, dignitas temporalis accipitur; *ascensor equi*, qui dignitate præminet proculdubio intelligitur. Dignitas omnis stupet: quia quidquid vsquam Imperii, quidquid regni est, aduersus hanc nouæ militiæ DEI manum [illegible]ebetatum, nil audet. Princeps omnis in amentiam vertitur: quia expers est consilii; nec habet quò se vertat, vtpote inops virium, quisquis huius Dominici exercitus fortitudinem experitur. *Et super domum Iuda ape-* Zach.12,4. *riam oculos meos, & omnem equum populorum percutiam in cæcitate.* Si *Iuda*, confitens; eos potissimum confessores dicam, qui nunquam à suæ credulitatis initio exorbitasse leguntur à fide: Francos vtique, quibus omnis tenor huius innisus est viæ: Super hos DEVS oculos aperit, cùm ipsis effectibus gratiam eis propriæ benignitatis ostendit: *Equum populorum in cæcitate percutit*, dum superbiam Gentilium, consequente eos reprobo sensu, punit. In Sacra planè Pagina, *equus* sæpè pro *superbia* ponitur. Quid enim magis cœcum, quàm sine DEI respectu, DEI filiis inferre bellum? Quid tam reprobum, quàm DEVM non agnoscere, & ex ipsa ignorantia superbire, & contra fideles bella mouere? Sed quò, per verborum lacinias allegoriæ libertas excurrit, cùm historialis nos veritas, ne per opiniones passim euagari videamur, adstringat? Nonne superius hostes diximus cæcitate percussos, & gladiis imminentibus stupore suffusos? Et miror qualiter equus videns se egerit, cùm rector equi euidentem amentiam incurrerit. *Et dicent Duces Iuda in* Zach.12,5. *corde suo. Confortentur mihi habitatores Iherusalem in Domino exercituum, DEO eorum.* Quos dixerim *Iuda Duces*, nisi fideles illius exercitus Principes? Qui *confortari sibi Iherusalem habitatores* imprecantur, dum totis affectibus, Christianæ militiæ sanctam illam ciuitatem fortitudine desiderant instaurari; qua & Christianitas propagetur, memoria Dominica honoretur, Gentilitas circumquaque prematur. Sed hæc eorundem fortitudo, *in Domino exercituum* futura dicitur, quod hodieque cernitur, dum manus hominum incredibiliter parua, aduersum vniuersa Paganitatis regna congreditur: quod totum ex eius, qui cœli virtutibus præest, sola virtute præsumitur. Vbi benè additur, *Deo eorum*: & vt non quolibet auctore DEO niti putentur; sed DEO sui ipsorũ; scilicet Christianorum. *In die illo, po-* Zach.12,6. *nam Duces Iuda, sicut caminum ignis in lignis; & sicut facem ignis in fœno: & deuorabunt ad dexteram & ad sinistram omnes populos in circuitu. In hac*, inquam, vel fidei, seu diuinæ prosperitatis *die, Duces* illi, qui vel armis exteriùs, vel spirituali doctrinâ interiùs Christianum populum gubernabunt, erunt *caminus*: superno, videlicet intrinsecus, amore feruentes, qui peccatorum *ligna* in Gentilitate consumant; &

quantum ad exteriora reprobos quosque, ac si *fœnum*, bella succendant. Proculdubio enim scimus, DEVM ista nequaquam pro vnius ciuitatis liberatione cœpisse; sed contra venturi rabiem Antichristi, hæc semina, longè lateque fructificatura, iecisse: *Omnes itaq; populos ad dextram & sinistram in circuitu deuorāt*, dum hinc electos; quos *dextera* innuit, ad pietatem Christianitatis incorporant; illinc reprobos, qui *sinistrorsum* pertinere noscuntur, dignâ cædis vltione deuastant.

Zach. 12, 6. *Et habitabitur Iherusalem rursus in loco suo in Iherusalem.* Si *Iherusalem*, Ecclesia est; locus eius, CHRISTI fides est: Iherusalem ergo in Iherusalem habitatur, cum ciuitas illa terrestris, ad hoc, vt supernæ pacis visioni inhiet, instauratur: Locumque habet, quia CHRISTO inmutabiliter hæret.

Zach. 12, 7. *Et saluabit Dominus tabernacula Iuda, sicut in principio, vt non magnificè glorietur domus Dauid; & gloria habitantium Iherusalem contra Iudam. Tabernacula Iuda sicut in principio* Dominus saluat: cùm ipse, qui cum patribus nostris mirabilia fecerit, nostris etiam glorificatur adeo temporibus, vt sub ærumnis & calamitatibus maiora omninò moderni isti videantur egisse, quàm Iudæi antiquitus cum vxoribus ac filiis & continuâ ventrium plenitudine, subducatu apparentium Angelorum, frequentibusque miraculis æstimantur implesse. Hos, inquam, veracius saluat: quia eos reuera vti filios recipit quos corporaliter occidi permittit, temporaliterque flagellat. Vt *non magnificè*, inquit, *domus Dauid glorietur*: Id est, veteres qui bellorum victoriis præminuerunt, superbire desistant, cùm nouos quosque potiora exercuisse perpendant. *Gloria* quoque *habitantium Iherusalem, contra Iudam* eleuatur: dum fastus eorum qui ibidem regnauêre, & aliqua clara fecêre, modernis opponitur. Per *Dauid* namque, qui potissimum potuit, quicquid in superbia magis habent causæ exprimit. Ac si diceret: Etsi Dauid celeberrimus armis extiterit; & de succedētibus Regibus aliquis aliquid gloriæ quæsierit, nihil repperitur per quod his nostris exæquari possint. *Habitare*, autem dominari dicimus: vnde & à verbo, quod est, *habeo*, *habes*, frequentatiuè dictum ponimus. Dicitur verò, & Dauid magnificè gloriari contra Iudam, & gloria habitantium Iherusalem: quia ipsi materia sunt superbiendi, nostrorum facta humiliare volentium.

Zach. 12, 8. *In die illa, proteget Dominus habitatores Iherusalem.* Et nunquid non hodieque protegit, quos, cuneum nimis exilem, in meditullio Gentilitatis infinitæ defendit? Audacibus cotidie gentes contiguas armis irritant: & ipsis satis est gentibus si se ab eorum incursione præmuniant; ne dum obsidere præsumant.

Zach. 12, 8. *Et erit, qui offenderit ex eis in die illa, quasi Dauid; & domus Dauid, quasi DEI, sicut Angelus Domini, in conspectu eius.* Vix inuenitur *Dauid* quippiam grauiter deliquisse, cuius pœnam consequenter non legatur in præsenti recepisse. Quicumque igitur ex nostris offenderit, fit quasi Dauid, dum non eorum aut luxurias siue superbias, inter eundum, sicut superiùs continent gesta, DEVS ipse impunita reliquit; sed mox, inter ineuntis peccati successus, quæ meruêre celeriùs, aut famis, aut quarumlibet difficultatum tormenta rependit. Vnde & *domus Dauid* quasi DEI efficitur: quia per diuinæ correptionis instantiam ad spiritualis gratiæ conceptum reditur. Quibus enim DEVS, vti quondam Dauid, paternè disciplinam irrogat, hos statim à suæ inspirationis complexu non abdicat. Fit quoque in *DEI conspectu vt Angelus*: quia dum per imminentia flagella homo conspicit se à suis, DEO auctore, eximi affectibus, DEVM ilicò diligere intendit ardentiùs; dum enim se castigari cognoscit, vt filium, amat vt Angelus. *DEI* autem *conspectus*, pius est hominis interioris affectus.

Zach. 12, 9. *Et erit in die illa; quæram conterere omnes gentes, quæ veniunt contra Iherusalem.* Ea solemus quærere, quæ nos certum est sub oculis non habere. Quid verò *DEI* est *quærere*, nisi sub æternæ prouisionis vocatione faciendo proponere? Quærit ergo DEVS conterere omnes gentes, quæ contra Iherusalem veniunt, & hoc in die illa: quia subtili suo iudicio prouidet ac ordinat, quod eos qui fidei contraria agunt, aut perpetuâ dampnatione conterat; aut quantum spectat ad examinationem suæ ipsorum fragilitatis, imminuat.

Psal. 2. Vnde est, *tamquam*, inquit, *vas figuli confringes eos, quos rexeris in virga ferrea.* Quod tamen facit DEVS illustratione internâ

ternâ, quæ eſt profectò *dies*; ſed illa, quæ exprimi videlicet non poſſit ratiocinatione vllâ. *Et effundam, ſuper domum Dauid, & ſuper habitatores Iheruſalem, ſpiritum gratiæ & precum.* Zach.12,10. Ipſos *habitatores Iheruſalem*, dixerim domum Dauid; quos omnipotens DEVS, & ſi frequentibus victoriis donauit & donat; creberrimis tamen infortuniis edomuit, & redomat: &, dum eos nec continuatione malorum deſperare permittit, nec aſſiduitate bonorum ſuperbire ſinit, *Spiritum gratiæ & precum* ſuper ipſos, pius neceſſariò iam diſpenſator effundit: vt dum nulla proſperitas, quæ etiam perfectos quoſque reſoluit, ſine ſubiecta mox aduerſitate ſibi arridere videtur, ſemper animus inquietudinum timidus, ad eum qui adiutor eſt in oportunitatibus, in tribulatione ſuſpirare cogatur. Ecce iam ſepoſito omni myſterio, materialis illa Iheruſalem, quanta putamus aliquotiens ſub dubiet[illegible] & timore ſe habeat, dum iuxta *Ihezechielem*, in medio Gentium ſe attendit poſitam, & in circuitu ſuo gentes, circumiacentium nationum infinitatem, ſuæ vrbis conſiderans paucitatem? Ihezech.5.5. Et dum barbararum gentium irruptiones indeſinenter metuunt, niſi miſerabiliter deſipiunt, nunquam abſque DEI timoris & amoris gratia ſunt, quibus nunquam piæ affectionis ac precum materiæ deſunt. Solet nimirum Omnipotens, aculeis aduerſitatum, ad ſui recordationem ſollicitare ſuos: ſolet titillationibus carnis inurere mentes, vt ſcilicet dum ruinam metuunt, votis ac orationibus, DEI ſubſidio ſemper inueniantur accliues.

XIX. Diximus non ſemel, ſed fortè multotiens, nec repetere piget: tale quid nuſquam gentium à ſeculo factum. Si filii Iſrahel, miraculis quæ ante eos egerit Dominus mihi inferuntur obiectis; his ego multò mirabilius aſtruam mare confertiſſimæ Gentilitatis apertum: his interdiu ex columna nubem diuini timoris; noctu lumen diuinæ ſpei perhibebo præbitum, quibus CHRISTVS ipſe columna, rectitudinis ac fortitudinis inſpirauit exempla; quos verbi DEI, ac ſi manna cœleſte, abſque vllius terrenæ ſpei, ſolum confortauit edulium. Illi, pabula cœlitus miniſtrata faſtidiunt; Ægyptum derelictam, crebrò mentibus & voce reuiſunt: iſti ſicut nichil vmquam retrogradum moliuntur; ita quicquid penuriæ ac neceſſitatis ingruerit, viuacibus animis amplectuntur. Certè illa apud Antiochiam celebrata calamitas, quæ frequentibus propemodum inediis oſcitabat, non ſine quibuſdam nobilibus ſpectaculis traditur extitiſſe. Quâ putamus, inter illius omnimodæ egeſtatis exitia, quâ nil ægriùs apud homines conſueuerit tolerari, magnanimitate ſe geſſerint, qui Chriſtiana theatra, illi proculdubio tempori ac loco conuenientia, non ſpreuerint? Planè ab his qui interfuêre refertur, cùm ciuitas eadem obſideretur, & crebris congreſſibus obſeſſores & vrbici miſcerentur, fiebat ſæpiſſimè, vt viris hinc indeque cedentibus, & impetum viciſſim conſilio ac ratione frænantibus, puerorum examina pars ex vrbe procederent; pars ex noſtrorum filiis, è diuerſo cohirent, pariterque digniſſimi exſpectatione confligerent. Sicut namque in exordio huius hiſtoriæ retulimus, cùm apud Occidentales regiones percrebruiſſet Iheroſolimitana profectio, patres, cum paruulis filiis hoc ipſum aggrediebantur iter. Vnde accidit, vt mortuis parentibus aliquorum, ipſi pueruli proſequerentur exercitum, labori aſſueſcerent; & quantum ad inopiæ tolerantiam attinet, maioribus impares nullatenus eſſent. Hii igitur, per ſe, agmine facto, principes ſui ipſorum ex ſe creauerant, ille *Hugonis* Magni, ille *Boemundi*, hic *Flandrenſis*, iſte *Northmannici* vocabula; & aliorum alii præferre perſonas. Ipſi quotiens ſibi ſubiectos alimoniarum penuriâ vexari conſpicerent, ad eos quos prælibauimus Principes, victualia rogaturi abibant. quibus idem proceres plurima largiebantur, vnde eorum conuenienter imbecillitas aleretur. Talis ergo tamque ſpectabilis militia, vrbanam pueritiam crebrò laceſſere, longas harundines pro telis habere, de viminibus ſcuta contexere, arcillos atque miſſilia, pro ſuo quique modo, geſtare. His itaque & ciuitatenſibus, grandæuis ex vtraque parte ſpectantibus, medio in campo congreſſis, vrbici quidem ex mœnibus; noſtri autem pro papilionibus expectabant. Erat ibi cernere impetus, in inuicem conclamatos; ictus, ſine vlla tamen mortium ſuſpitione, cruentos. Hæc ſæpe præludia, maiorum ad iterandos conflictus præcordia concitabant. Dum enim animos ſub membris impotentiùs feruere viderent; dum illa

qualiacunque, imbelles conspiciunt alacriter arma mouere lacertos; dum alterutrorum læsionibus diuersæ prospectantium partes ingemunt, ad solita, dimotis è medio pueris, seniores bella concurrunt. Ita Dominicum exercitum vix inueniri contigerat feriatum, dum hii instituuntur, illi cotidie exercentur.

XX. Erat præterea & aliud quoddam in exercitu illo hominum genus, quod nudipes quidem incederet, arma nulla portaret, nullam ipsis prorsus pecuniæ quantitatem habere liceret; sed nuditate ac indigentiâ omninò squalidum, vniuersos præcederet, radicibus herbarum, & vilibus quibusque nascentiis victitaret. Hos, cum quidam ex Northmannia oriundus, haud obscuro, vt fertur, loco natus, ex equite tamen pedes factus, sine dominio oberrare videret, depositis armis, & quibus vtebatur induuiis, quorum se Regem profiteri voluit. Inde *Rex Thafur* barbaricâ cœpit linguâ vocari. *Thafur* autem apud Gentiles dicuntur, quos nos, vt nimis litteraliter loquar, *Trudenues* vocamus: qui ex eo sic appellantur, quia trudunt, id est, leuiter transigunt, quaquauersum peragrantes annos: Erat autem isti consuetudo, vt si quando populus sub se agens, ad pontis alicuius deueniret transitum, aut aliquas angustias, loci cuiuspiam attigisset, iste eundem præoccupare festinaret ingressum; & præscrutato ad vnguem singillatim quoque suorum, si cui duorum pretium solidorum habere contingeret, hunc confestim à sua ditione secluderet, & eum emere arma iubendo, ad armati contubernium exercitus segregaret. Si quos consuetæ tenuitatis amantes, nihil prorsus pecuniæ aut reseruasse, aut affectasse conspiceret, hos suo collegio peculiares ascisceret. Putaret hos forsitan quilibet generali vtilitati prorsus incommodos; & vnde aliis poterat suppetere sumptus, absque proficuo tales consumere cibos. At verò hii in conuehendis victualibus, in stipendiis contrahendis, in obsessione etiam vrbium lapidibus intorquendis, dici non potest quàm necessarii forent: cùm in portandis oneribus, asinos ac iumenta præcederent; cùm balistas & machinas crebris iactibus exæquarent. Præterea, cùm de Paganorum corporibus frusta carnium apud *Marram*, & sicubi aliàs, cùm nimia fames vrgeret, repperirentur adempta, quod ab his & furtim, & quàm rarissimè factum constat, atrox apud Gentiles fama percrebruit, quod quidam in Francorum exercitu haberentur, qui Sarracenorum carnibus auidissimè vescerentur. Vnde idem homines vt potissimum apud illos hæc intonuisset opinio, Turci cuiusdam vecti corpus intusum, ad eorum terrorem palam omnibus, vt dicitur, ac si carnem mandibilem, igni apposito torruerunt. Quo illi agnito, & verum penitus quod fingitur autumantes, iam magis insolentiam *Tafurum*, quam nostrorum quodammodo Principum vehementiam formidabant. Turci, planè antiquorum more Gentilium, de cadaueribus tantopere cruciantur insepultis, quanto nemo Christianorum studio de animabus videtur cogitare vel dolere dampnatis. Vnde ad eorum rancores dirissimè concitandos, in obsidione Antiochena, Podiensis, facto edicto, celebrari per exercitum præcepit Episcopus, vt quicunque Turci cuiusquam caput sibi deferret abscisum, duodecim denarios referret statim in præmiũ. Capita enim eorũ cùm idem suscepisset Antistes, super palos ante ipsorum ora pro mœnibus ciuitatis figi ea iubebat ingentes: quod eos solebat acerbissimè torquere, & exanimare cernẽtes. Egit etiam ibi Pontifex non reticendum quiddam, cũ procerum nostrorum consilio, vt cùm victualium inopia, vrbani nostros laborare sentiscerent, nostri è contrario proponerent, quatenus boues aratro iungerent, in conspectu vrbis ararent & sererent: vt ex hoc idem vrbici subintelligerent, quod cœptam obsidionem nulla ratione desererent, qui de futuri anni procuranda fruge tractarent. Hæc & alia mira miranda in hac ipsa expeditione sunt gesta, quæ posse ab aliquo comprehendi nullo modo putamus vniuersa: Sicut sanè nemini à seculo constat auditum, vt sine Rege, sine Principe, vlla de locis propriis egrederetur gentium; vt sub solo DEO, paruus & magnus, par addiscerent portare iugum, vt non respectaret seruus ad dominum, nec dominus nisi fraternitatem vsurparet in famulum: sicut, inquam, de præteritis super hoc exempla præbere non possumus; ita in posterum similia numquam futura putamus. Quod ex eo maxima ex parte coniicimus: quia post captam Iherusalem, tantos Christianarum gentium motus vidimus; tot non imparis dignitatis personas, tot equestres non contempnendi nominis alas, tot pedestres copias pariter commigrasse

graſſe poſt eos qui præceſsêre, & viam ſecuturis parauêre, cognouimus, vt penè
priorum & diuitiis & numero ſuppares indubiè iudicemus. Quis enim colli-
gat, eo tempore quo *Stephanus* Comes, de quo ſupra egimus, & ille Philippi Regis
frater *Hugo* magnus, ſepulcri Dominici viam iteratò cœperunt, ſummè mediocris
& infimi generis, quanta ex ſolis Franciæ partibus (de cæteris enim taceo,) frequē-
tia proceſſerit? Tacito *Burgundiæ Duce*, quid de *Pictauenſi Comite* loquar, qui præ-
ter militiæ grandis, quem ſecum propoſuit ductare, globum, etiam examina con-
traxerat puellarum. Qui, cùm maieſtatis ſuæ paſſim perſonaret teſtis ambitio, Con-
ſtantinopolim venit; cum perfidiſſimo hominum Alexi Tyranno colloquium ha-
buit. Cuius proditor ille nequiſſimus aduentum, antequam Regiâ Comes iſdem
digrederetur ab vrbe, Turcis per Epiſtolas detulit. *Ecce*, inquit, *è Franciis pinguiſſimæ
ad vos progrediuntur oues, quæ minus prouido tamen paſtore reguntur.* Quid plura? Comes
Tyrannici Principis fines exceſſerat; Turcorum ei exercitus repentè obuius adſtat;
vires hominis, vtpote aduenticias incompoſitaſque debilitans, diſpergit, prædatur
& ſuperat. Ibi *Hugo* magnus, genu ſagittâ percuſſus, langore protracto, tandem oc-
cubuit, apud Tharſum Ciliciæ ſortitus iura ſepulchri. Hæc intra eam, quam *Saty-
riam* dicunt, facta fuiſſe Prouinciam tradunt. At *Stephanus* Comes cum qui- XXI.
buſdam Pontificibus regni noſtri: inter quos *Hugo Sueſſonicus*, & Pariſiorum *Guillel-
mus*, inluſtris indolis generiſq; viri, qui præſulatui ſuo in primæuo flore clariſſimis
moribus miniſtrabant; & *Engelrannus* Laudunenſis, vir ſicut formâ & eloquentiâ,
vtinam ſic religione, conſpicuus: cum multa ordinum omnium dignitate, mœnia
Conſtantinopolitana ſubintrat. Quos ad ſe *Imperator* euocat; magnis primores eorum
donariis munerat. Conſultantibus illis, an prioris exercitus, ſeu diuersâ proficiſce-
rentur viâ, ille veraciter intulit: non tantum eos habere equitatum, vt ſufficiant à
prioribus tramitem tenere diuerſum. Illi, noua ſeſe putantes & ſuperioribus va-
lentiora facturos, profitentur, ſe per exteras regiones ituros. Pariter verò ab Impe-
ratore expoſtulant, quatenus vbique generale vniuerſalis Græciæ habere merca-
tum, ipſe iubente, debeant. Spopondit ille, & ſciens eos in propriam, hac ſuâ inſo-
lentiâ, veluti conſpiraſſe perniciem, eorum, quem prouidebat optimè, errori læta-
bundus aſſenſit. Per Paflagoniam igitur, non dicam modò quibuſlibet peregrinan-
tibus; ſed ne ſcripturis quidem, niſi quàm rariſſimè cognitam prouinciam, neſcio
quod monentur intrare deſertum: viaticum portare eos prohibet Imperator, niſi
quantum diebus quadraginta ſolis eſſet neceſſarium. Præterea penè quodammo-
do dehortatur viatici lationem, dum magnificè pollicetur totius terræ negotii pro-
ſecutionem. Euntibus ergo & iam in profundæ ſolitudinis vlteriora progreſſis,
vulgus quod ſine viatico, ſpe promiſſi negotii, incautè proceſſerat, cœperat indies
vehementiſſimâ fame vrgeri, intumeſcere, ac emori: exercitus quoque cadauerũ
paſſim decumbentium fœtore vexari. Aliquotiens planè, cùm poſtremos egenæ
multitudinis, Duces exercitus caſtigarent, ne equitatum tardiùs ſequerentur præ-
cedentem, ne in eos Turci videlicet inuolarent, illi famis torſionibus acti, votis &
precibus exoptare vt venirent. Armeniorum iam penè fines attigerant, exeſis ho-
minibus, animalibus inediâ moribundis, ſubitò ingruunt Turcorum milia nume-
roſa; ſed Franci qui primas tunc exercitus videbantur actitare cuſtodias, facilè eo-
rum, laſſabundi licet, illicò obtudêre molimina. Poſtridie, cùm Turci Francos à
prima fronte diſceſſiſſe vidiſſent, Langobardis, Liguribus & Italis priora, proh do-
lor! occupantibus loca, irruunt, perſensâ anteriorum ignauiâ hoſtes acerrimi; hiſ-
que qui præibant & ſigna ferebant, fœdè terga dedentibus: totus non tam fugæ,
quæ nimium tenuis fame tabentium fuerat, ſed internecioni miſerandæ patet ex-
ercitus; fugientes non quâ venerant regrediebantur, nec, vt gregatim ſaltem fuge-
rent, glomerabantur; ſed quorſum quemque ferebat animus, verterat illò gradum,
ſine dubio moriturus. Quæ eorum cædes & inſecutio perſeuerauit penè continuis
octo diebus. Erat in eo quidam *Archiepiſcopus Mediolanenſis* exercitus, qui capellam
Beati Ambroſii, planetam ſcilicet & albam, ſi qua alia neſcio, ſecum tulerat; auro
tantique pretii gemmis ornatam, vt nuſquam terrarum repperire quis huic valeret
æquādam. Hác Turci abduxêre correptam, DEO, fatui illius præſulis, qui rem adeo
ſacrā Barbaris terris intulerat, tali dampno vlciſcēte dementiā. Tanta fuit ibidē pro-
miſcui ſexus Chriſtianitatis occiſio, tāta pecuniarũ, veſtium, auri argētiq; repertio,

vt de illo, quod expeditio prima intulerat, dampno, hæc vna victoria sufficiēti Turcis potuerit esse solatio. Cùm enim ducenta & vt aliqui astruunt his amplius fermè, Christiani nominis, illic essent, vix septem milia, resederunt. Comes autem *Stephanus*, cum plerisq; potentibus, inter quos *Harpinus* Bituriensis vir magnificus, & Comes trans Ararim *Stephanus*, ibidem fuère; pariterq; Iherosolymam deuenère. Vbi positis, cùm *Imperatoris Babylonici* exercitus apud Ramothenam vrbē *Balduino*, nunc Regi, bellum obtulisset, *Harpinus* memoratus Regi intulit, quatenus prælium differret donec quidquid virium poterat habere conferret: Rex ait: *Si times*, inquit, *fuge Biturigas*: hisq; dictis, inconsultè conflixit; omnesq; suas ilico copias, in prædictā ciuitatem compulsus, amisit: ipse solus euasit. Multi tunc, in captiuitatem acti; multi, quo fine defecerint, hucusq; sumus incerti. *Harpinus* captiuus abducitur; deinceps à captiuitate solutus, in Franciam rediens Monachus efficitur. De Carnothēsi *Stephano* nichil certi habetur, nisi quod interemptus, sine vllis tamen indiciis, creditur: intra turrim nimirum quandam cum aliis innumeris cōprehensus, apud præfatā vrbem, vtrum captiuitatis sorti fuerit an mortis addictus, certis scire auctoribus hucusq; nequiuimus; nisi quod ad fidē necis eius, quia nusquā cōparuit, procliuiores sumus. Turci planè cæsorū cadauera, post victoriā, desectis solent dampnare capitibus, eaq; pro signo asportare triumphi: quibus sublatis, difficile est prorsus cuiusq; personā ex corpore trunco cognosci. Eadē autem ambiguitas, & de quibusdā clarissimis viris aliis, hactenus est habita. Interea *Rex* ipse, qui, vt prælibatū est, solus euaserat; & non modò pro cōmuni, quod imminebat, exitio lugebatur à suis, sed etiam cū cachinno interfectus clamabatur ab Ethnicis: per horrida quædā & paucis cōperta montana procedens, desperatæ tandē Iherosolymæ, & extrema iā pericula cū debitis mœroribus præstolanti, post biduum, nisi fallor, se intulit. Qui collecto celerrimè quē potuit equitatu, & delectu optimorum peditū pro facultate habito, clementiori iā Domino, cū triumphanti, sed nō diu, Gētilitate, bello decernere parat. Cùm ergo Regē mortuum sic putarent, reparatis continuò copiis apparuit; lōgè alterâ quàm pridē auctoritate conflixit; & in fugā eos agēs, nouum ipsorum timorē atrocissimæ cædis punctione resflauit.

XXII. At quoniā *Godefridum* Regē, huius Balduini germanum, nequaquā superiùs obisse, materiā ordinē præoccupante, retulimus: dignū est vt quo fine defecerit, & vbi sepultus sit, breuiter explicemus. A quodā contiguæ Gentilitatis Principe eidē transmissa feruntur exenia lætalibus, vt patuit, venenis infecta, quibus vtens improuidè, cùm eū qui miserat suspicaretur amicū, subitā infirmitate decubuit; nec morā, exanimatus occubuit. Sunt & à quibus, hac opinione repulsâ, naturaliter feratur obisse diem. Sepelitur autē, in testimoniū eius, quā fide vitaq; meruerat, redemptionis æternæ, circa ipsum Dominicæ Passionis locū: in eo, iure obtinens omnimodo monumentū, quē eruerat; quemq; defenderat à cōculcatione ac irruptione Gentiliū. Cuius mira humilitas & Monachis etiam imitanda modestia, illo prædicabili admodum, Regni sui tēpora titulo insigniuit, vt nunquā intra Iherosolymitanā ciuitatē Regium coronatus diadema tulerit: eà cōsideratione videlicet, quia generalis vniuersorū salutis auctor Dominus noster IHESVS CHRISTVS; spineū ibidē sertum humanâ inrisione gestauerit. Quo, vt præfati sumus, exacto, à fraterna eum tēperantia & sagacitate futurum degenerē nullâ ratione credētes, *Balduinum* ex Edessa transferunt, & sanctæ illius Christianitatis nouæ coloniæ regnare cōstituunt. Quædā nempe clarissima in eorum virorū natura notauerant, & notata dilexerant: tranquillos vtique, & totius nescios iactātiæ mores; inremissam, & plus quàm Regiæ cōpeteret maiestati, sine vlla penè formidine mortis audaciā; remotam quoq; ab omni habitu ipsorum, petulantiā; & supra opum suarum vires liberalitatē omninò munificā. Huius autē *Balduini* erga suos fides, erga se contemptus, ex vno coniici valet facto: quod videlicet dum in expeditione cōtra hostes ageret, pro ereptione cuiusdā peditis in tantum sese periculo ingesserit, vt grauissimum vulnus excipiens, vix discrimina paratæ necis euaserit.

XXIII. Fuit interea quiddā, quod maximè gentium innumerabilitatē circumpositarū, ne contra nostri nominis insurgerent paucitatē, vehementer exterruit, nec minus hodieq; terrere dinoscitur: quòd scientia scilicet astrorum, quæ apud Occidētales quò tenuior extat & rarior; eò apud Orientales, vbi & originē habuit, continuo vsu ac frequēti memoria magis feruere cognoscitur, euidens idē Gentiles prognosticū se acce-

se accepisse testantur,& iamdudũ ante infortunia ipsa pręscierãt,quia à Christiano populo subigerẽtur:sed artis ipsius peritia ad integrum instrui nõ poterant,quo ista tẽpore complerẽtur. Ante duodecennium fermè enim quàm proceres nostri Iherosolimitanũ aggrederentur iter, *Rothbertus* Flandrensiũ senior Comes,de quo in primo huius operis egimus libro, cum multis opibus *Iherusalem*, orationis gratia, est profectus. Qui cùm eadẽ moraretur in vrbe aliquot, desiderio vidẽdi loca sancta,diebus;& ob sui munificentiã,cognoscendi plurima, etiam quæ apud Gentiles fierent,permitteretur habere licentiã:quadã die, vti ab his didici qui familiarẽ inibi Comiti præstiterant comitatũ,vniuersi penè vrbis eiusdẽ ciues ad Templum cõfluunt Salomonis;& per vniuersum diẽ maximâ ibidem habitâ cõcione, ad sua tãdem in vesperũ diuerticula sunt regressi. Hospitabatur tunc Comes isdem apud aliquem grauioris æui & expertioris ingenii, vitæq;, quantũ ad eos,sanctioris Sarracenum,cui *Seruus Dei* vsitatius erat vocabulũ. Qui cùm ab eo redeũte domũ sciscitaretur:*quid in illo tamdiu consedêre eis collibuisset Templo;super quibus etiam adeò laciniosâ disputatione tractassent?* Intulit homo: *Insolita*, inquit,*signa quadam in ipsis stellarum cursibus recursibusq́; conspeximus,ex quibus certâ admodũ coniecturâ collegimus, Christianæ conditionis has in prouincias homines deuenturos; nosq́;per prælia assidua & frequentes victorias deuincendos. Quòd tamen vtrum valde imposterum differatur, an proximè fieri debeat,penitus nobis incertum constat. Ex ipsa tamen Astronomica nobis portentione perpatuit,quod hii ipsi quibus superno gentem nostram iudicio superare, & à natalibus oris amoliri conceditur,idem postremò vincendi à nobis, & ab ea quam vsurpabant patria, bellorum sint iure pellendi. Cui cœlesti indicio, veterum sectæ nostræ oraculorum passim,ex quibusque voluminibus statim lectio recensa concinuit; idipsum aperta locutione testificans, quod iubar æthereum contectioribus signis innuerat.* Quibus Gentilis hominis verbis,illa,quæ superius relata sunt, Cubaran matris dicta concordant: nec apud nos dubium est, quia eàdem ipsâ ratione quâ illa aduersus Christianos dehortabatur præliari filium; isti etiam frænantur qui Iherosolimitano exitio inhiant, ne bella ineant contra id,quod sibi ostensum est, fatale decretum. Etsi namque primum multiplicibus nostros præliis vrgere insistunt; at nunc contra eos tanto remissiùs agunt, quanto non eos, sed Dominum pro eis exerceri & confligere sentiunt. Si autem cuiquam fortè incredibile fiat,quod futura quis Astrologicâ arte prænoscere valeat, illud nobis euidens argumentum præbeat, quod Imperator *Eraclius*, per huiusmodi disciplinam, gentem circumcisam contra Romanum Imperium præscierit surrecturam: nec tamen non Iudæos futuros, sed Sarracenos,qui hæc agerent,per eam potuit prouidere peritiam. Intueamur & *Magos* qui cùm natum Regem,& hunc ipsum DEVM & hominem,sideris editi repentinâ inspectione sensissent,quibus esset regnaturus partibus etiam nouerãt. XXIIII.

In hoc ipso nouo DEI aduersus homines Diabolicos procinctu,hoc etiam videbitur attendendũ,quia factũ ei omnimodis videatur cõgruere *Gedeonis*. Cùm enim infinita multitudo nostrorũ, *Iudic. 7.* ad subeunda proposita vnanimiter pertinax putaretur,probatur ad aquas,voluptates vtiq; atq; delitias:vt qui videlicet DEVM sequi deligerent, famis sitisq; cruciatibus,mortiumq; variarum casibus non cederẽt;qui autem post corpora DEVM proiicerent,ad fluxa sese desideria,quod flexus illic poples significat,eneruiter inclinarent. Qui autem biberunt manu ad os proiiciente, ipsi sunt qui, *Diogenis* instar,vacante omni deliciarum curâ,inter DEO seruiendum, quoquo pacto satisfecêre naturæ. Trecenti fuêre,qui sub *Gedeone* probabãtur;quia sicut exteriùs,ita interiùs baiulare crucem,quæ Tau littera significante,Trecentos innuitur,qui hac perseuerãtia honorantur. Quare enim a Dominica sese multi nostrorũ,turpiter excepêre militia?nisi quia sedulo graui carpebantur inediâ;&,quia *sine Cerere & Libero friget Venus* nulla eisdẽ,corpusculis flaccescẽtibus,libidinis inerat perpetrãdæ facultas,quæ etiã si suppeteret,nõ aliqua pateret oportunitas. Hii ergo qui probati inuenti sunt, *tubas habent* in manibus:quia diuinũ sermonẽ,cuius solatio inter tot discrimina recreatur,proferunt in operibus. *Lagenas tenent*,dum in continuo procinctu positi,ab omni carnalitatis fœditate se cõtinẽt. Intra lagenas *lampades habẽt*,quia in vasis corporũ fictilibus piæ intentionis,omni luce clariores thesauri renitẽt. *In tres eos Gedeon partes diuidit*:dum quosdã ex eis CHRISTVS ad coronam proprii cruoris effusione contrahit; alios ad custodiam sanctæ Ciuitatis,ac si ad cultum Terræ promissionis

inducit, per quos hodieq; paucissimos totius Imperio Orientis obsistit; cæteros in patriam ad testimonium tantæ victoriæ, & pii huius exilii imitationem redire permisit. *Lagenis* ergo *fractis, lampades emicant*; quia occisis corporibus, spiritus diuino amore feruentes, recta ad Dominum intentione commigrant. Hostes inde territi subiguntur; quia eos non immeritò formidant, qui, spe æternitatis audaces, mortem vitâ ipsâ carius amplectuntur. *Quorum enim animalium*, vt ait Apostolus,
Heb.13,11. *sanguis infertur in sancta per Pontificem, horum corpora cremantur extra castra.* Vnde Dominus extra portam passus est. Exierunt itaque hii ad eum extra castra; extra videlicet carnis desideria, dum improperium eius portant crucis, mortificationem, in vitiis scilicet ac concupiscentiis, seruant.

XXVI. Sed quantum cum bonæ voluntatis affectu valuerit tanti huius laboris assumptio, hoc vno subiecto exemplo colligi potest: quod idcirco proponendum duximus, vt liquidò perpendamus, quantum purè peccata confessis, & sincerè pœnitentibus profuerit istius peregrinationis deuota susceptio, si tantopere pœnitentiæ ac confessionis penè prorsus exortibus, valuisse probatur, terroremq; incussisse Diabolo.

XXVII. Vir *Equestris ordinis quidam* maritimarum partium cuiusdam, fratrem proprium hostilitate perdiderat: Cuius interfectionem adeo homo idem ægrè tulerat, vt inconsolabili mœrore tabesceret: maioris enim potentiæ, qui eum peremerat videbatur, vt mœrenti, vlciscendi defunctũ spes nulla suppeteret. Intolerabili ergo dolore defecto, & luctuosa omnibus vbiq; momentis prosequenti mente germanũ: cùm nouior indies irreparabilis dampni refricaretur acerbitas; & sine respectu cuiuspiam solatii, ineuitabilis memoriæ lacerum miseri hominis iecur pœna torqueret; dum angores assiduos, ad extremum repetendæ vltionis centuplicat difficultas: *Diabolus*, diutinâ experientiâ callens, & spirituali alacritate omni mortali naturâ facilior, qui in cunctis tempora aucupatur & causas, huius nimirum arrisit oportunitati tristitiæ. Die itaque quadam, cùm vecordiæ interioris squalidus tabo, & exhausto suspirio profundissimi langoris anhelus, potandum equum, ipsi insidens, duceret ad aquas, è regione altrinsecus in altera fluminis crepidine positum Dæmonem conspicatur. Apparuit autem ei in specie viri cuiusdam, quem contractis cruribus existentem sæpenumero videre consueuerat. Videbatur etiam & ipse eques, accipitrem manu gestans; lutei, vt præferebat, coloris tunicam habens. Quem cùm ille eminus attendisset, & recordatus cogniti, quem fore putabat, hominis consuetæ debilitatis & formæ, præ vehementia inopinæ nouitatis hæsisset, nequam Spiritus, procacitatis antiquæ non immemor, primus effert: *Non sum*, inquit, *quem æstimas: scias autem me esse Diabolum, ad diuturnæ tuæ torsionis prabenda remedia missum. Magister namq; meus, qui omnibus in mœrore positis, si sibi assentiant, compassibiliter suffragari dignatur, ad te me dirigit; nec si ei prout tibi dixero acquiescere velis, solatium morabitur. Cùm enim sit liberalis, nec desit opulentia infinita dandorum, affectantibus opes, supra quàm valeat æstimari largus est munerum subsidio; egentibus, vltra quàm sperari id posset, non differt adminiculum. Tu verò, qui vetus infortunium animi ægritudine semper recentiori deploras, si quid est vnde queraris, exprome; sciens indubiè te multo maiora sumpturum, quàm præsumas exposcere. Si fratrem intuleris interfectum, vltionis sententiam accelerari cognosces; si qualibet quæsieris incrementa, mirabere factum. Ergo velis, iubeas; suberit pro velle facultas.* Attenderat ille insolitum valde pecus; mirabatur Diabolum cum maximo stupore loquentem: sed quantum pollicitationis lenocinio trahebatur, tantùm pollicitatoris nequitiâ terrebatur. Vicit tandem ambitio promissorum, & se fatetur oblata gratanter accipere: *Attamen*, inquit Diabolus, *si te huius meæ sponsionis fructus oblectat; & te Principis mei, qui ad te me misit, gratuita beneuolentia vtcumq; pellexit: cum ipsis effectibus, tam de vltione germani, quàm de successibus fortunarum, quæ pronunciaui, vera probaueris, hoc meus ipse magister à te exigit: quatenus hominium sibi facias; & translatâ fide Christianitatis, in ipsum indiuisibiliter te ei cohæsurum spondeas; ab his etiam quæ vetuerit perseueranter abstineas. Sunt autem specialia, à quibus cùm ad ipsum concesseris, cohiberi vsquequaq; te velit: ne vnquam videlicet vllam ingrediaris Ecclesiam; ne quem etiam baptizatum sacro de fonte suscipias:* & tertium quiddã pariter vetuit, quod exciderat ab eius qui mihi narrauit memoria. Cui homo hæc ait: *Facilè à me obseruantia poterunt sine aliqua procrastinatione teneri: de hominio verò faciendo, aliquas peto inducias dari.* Abhorrebat sanè multum homo idem, liberæ adhuc rationis intuitu, quod execrabilis adeò à se fidei traductio peteretur; sed tolerabi-

tolerabilius iudicabat Christianis officiis abstinere, quàm ipsius credulitatis fundamēto carere. Deniq; nec morâ, in tātū fraternæ, suggerēte maligno, suppeditatur ei opportunitas vltionis, vt crebrescentibus omnino supperarentur viri vota fortunis. In huncq; modum succedente remedio, ab illius animo oblitterabatur sensim mœroris atrocitas; cùm tamen interim nullo modo res præsumeret, sibi à Diabolo attēptare prohibitas. Cùm interea antiquus humanæ naturæ hostis sedulò eidem homini apparere; nec modò, vt assolet, solitudinem eius, aut secreta aucupari loca: sed in media etiam vulgi adstantis frequētia, improuidum subitò conuenire; beneficia iam experta proponere; potiora in posterum polliceri, de fidei translatione sedulò satis hortari. Ille autem largitati omnimodo fieri gratulabundus expertæ, obsequia tanti Principis liberalitati sempiterna promittere, super eius verò, quod frequens exigebatur, hominii pensione, iugiter inducias obsecrare. Igitur cum homo isdem creberrimis, & inter medias inuisibiliter turmas apparitionibus vrgeretur, DEI nutu, per Latinum orbem Iherosolimitani itineris fama porrigitur; & quisque, qui aliquo sese crimine persenserat implicitum, illuc, nouas DEO pœnitentias aperiente, dirigitur. Inter quos iste proficisci delegit, sed nefarium, quod cum Diabolo magna iam ex parte pepigerat, fœdus nullâ confessione retexit. Profectò itaque & æmulationem DEI habenti, licet non secundùm scientiam, dum operum initio bonorum confessio non est præmissa malorum: tanta gratiæ DEI, inter eundum, hominem comitatur vbertas, in tantum DEO placuit labor, quamlibet minus plenâ pietate præsumptus, vt in ipso expeditionis itinere, nullis eum funestus exactor compellare auderet angariis: quin potius, ac si nihil cum eodem pactionis habitæ meminisset, nullis vel in visione ei appareret modis. Captâ postremò Iherusalem, cùm in ipsa cum aliis ad tempus diuersaretur vrbe, & nocte aliquâ cum quibusdam putaretur dormire militibus, sollicitus super suis suorumque, qui sub dio, pro regionis consuetudine, commanebant equis, respexit ad illos; & speciem stantis considerans hominis inter eos, furem suspicatus exsurgit; & quis esset vocibus turbatis inquirit. Cui mox ille, habitudine quàm consuesset illatâ, quasi reuerens ac pudibundus ait: *Nonne me nosti?* At ille, veluti vetus sibi innouaretur opprobrium, multò seueriùs infert: *Noui*, inquit. Quibus vtrobique prolatis, nec ille post interrogationem aliquid percunctationis attexuit; nec iste quippiam responsis adiecit. Quæ apparitio, quantum ad hominem quamuis ociosa fuerit; DEO tamen dispensante, quiddam nobis non ociosè innuit: Diabolum videlicet non obliuiosè præterisse hominem; sed ex ipsa sui ostensione & effectu, enunciasse quid voluerit, & silentio prodidisse, quia nequiuerit. Quid plura? Rediit, sed nec inter redeundum Diabolus se illi conspicabilem vsquam importunúmve præbuit. At eo domi constituto, nefarii confestim consilii miserabili illi personæ resuscitatur assessor, vt vix pauca tempora ab huiusmodi commonitorio feriata forent: *Possunt homines ab his quos verentur interstitiis aliquibus, disparari; eosq́ ab inquietudinibus, conclauia sua parietesq́ distinguunt: spiritualem verò nequitiam, nec præsentia populorum nec munimenta claustrorum à suis excursibus arcent.* Viro igitur illi adeo indiuiduum perpetienti atque lætaliter fastidienti latronem, die quâdam obuium habere contigit quendam CHRISTI sacerdotem, scientiâ, benignitate, ac piâ hilaritate præcipuum, nomine *Cononem*. Cui cùm secundùm temporis, quæ tunc erat angustiam, suo enim quisque sollicitabatur itinere, eam quam patiebatur exprompsisset miseriam, datâ pro loco consolatione vir bonus ille quam potuit, & acceptâ sponsione de reditu, dimisit. At tamen cruentissima fera non siluit; sed creberrimæ interim lenocinio suasionis irritare non desiit. Nec morâ, homo, molestiarum & penè quotidianæ interpellationis impatiens, ad medicum rediit, confessione ad purum factâ, pœnitentiam omni affectu suscipit; & susceptâ, executorem proprium deinceps nunquam vidit. Ecce pia ista peregrinatio pensemus quantùm valuerit puris, quæ tantùm attulerit tutelæ ac securitatis impuris.

XXVIII. Constat quoque consideratione dignissimum, non sine re ab huius gratia profectionis Reges abiectos: ne personæ videlicet spectabilis sublimitas, effectus sibi videretur arrogare supernos. Igitur cœlesti Domino referenda laus est, ac hominis tacenda penitus. Non tot militias, Ducum coëgit quilibet, aut meruit triumphos. Pænos *Regulus*

obtudit rebelles, laus in eum studii refertur. *Alexander* agens Eoa regna stragibus immodicis fatigans; Magni præualuit parare nomen. Hîc, Comes *Stephanus*, cui indita fuerat sacri exercitus summa curandi, quasi quæ soli competebant DEO temerarius vsurpasset, ac si ignauiæ condempnatus abiicitur; & Hugo Magnus, veluti homo Regii nominis, sequestratur. Pulsis ergo magni nominis vmbris, & cui innitebatur potentiâ extrusâ, vni iam incumbens DEI subsidio, pusillus grex ille remãsit: Et vt ad rem ventum est, secundùm Scripturæ dictum, non ex genere, sed eligẽte DEO, *Insuspicabilis portauit diadema.* Honorem itaque sui nominis DEVS, qui facit mirabilia, nolens deferre alteri, ipse solus dux eius fuit, ipse rexit, ipse correxit, ipse ad efficientiam cœpta direxit, ipse hucusque regna porrexit. Agnos igitur, ex lupis quos fecerat, in suo non eorum brachio congregauit; sinus sui tuitione leuauit; piæ spei gaudio fretos, ad quæ desiderauerant videnda portauit.

Eccl.11,5.

.XXIX. Præsentis historiæ corpori, auctore mundi propitio, posituri calces, *Fulcherium* quendam, Carnotensem Presbyterum, qui Balduini apud Edessam Ducis dudum Capellanus extiterat, quædam quæ nos latuerant alia; diuersè etiam à nobis aliqua, sed pauca, hæcq; fallaciter & scabro vt cæteri, sermone, fudisse comperimus. Cuius, & si non omnia, nonnulla tamen detegenda, & huic scedulæ compaginanda censuimus. Cùm enim vir isdem ampullas & sesquipedalia verba proiiciat, & luridos inanium schematum colores exporrigat, nuda mihi rerum gestarum exinde libuit membra corripere; meiq; qualiscumque eloquii sacco, potius quàm prętexta contexere. Dicitur in sui, nisi fallor, opusculi referre principio: quosdam qui Iherosolymitanum adorsi videbantur iter, illud quod Apulos Epirotasq; dirimit, locatis puppibus, æquor ingressos; &, vtrum inexplorato sese commiserint mari, seu carinas nimiâ sui numerositate depresserint, nescio, constat tamen sexcentos penè illic nauim fregisse viros. Qui intercipiẽtibus omnes sali turbidi procellis enecti; nec morâ, impatientis æstu pelagi ad continentem eiecti, eo ipso, quo in birris palliis, ac tunicis vti consueuerãt vniuersi, in superficie scapularum sunt insignes Crucis signo reperti. Quod sacrum stigma diuinitus cuti eorum potuisse imprimi, ob ipsorum fidei euidentiam faciendam, nemo licet fidelis ambigat: tamen ei qui hoc scripsit, si aduiuit, sollicitè pensandum est, an res ita se habeat. Viæ enim huius, cùm Christianarum vbique gentium percrebuisset initium, & id non sine diuina fieri voluntate per Romanum clamaretur Imperium, quilibet extremæ vulgaritatis homines, & etiam muliebris indignitas, hoc sibi tot modis, tot partibus vsurpauêre miraculum. Ille pauiisper intextas, ex suffusione sanguinis rigas, Cruces astruens, ostentabat in oculo: iste pupillarem, quâ fœdè cæcutiebat, maculam, eundi sibi commonitorium perhibens, pro cœlesti exhibebat oraculo. Alius, aut nouorum pomorum succis, seu quolibet genere fuci, cuilibet particulæ corporis moliebatur speciem crucis: vt sicut oculorum subsellia pingi solent stibio, ita diuini in se spectaculi, vel vireret vel ruberet, fraude factâ & commentis ostẽsio. Meminerit lector Abbatis illius, quem supra retuli ferro sibi scalpsisse frontem; & quem postmodum dixerim factum Cæsareæ Palestinæ Pontificem. Testor DEVM, me, *Belluaci* per id temporis constitutum, vidisse ad se versum obliquatas aliquantulum die mediâ nubes, vt vix quippiam maius quàm aut gruis, aut speciem viderentur prætulisse Ciconiæ: cùm ecce, Crucem cœlitus sibi missam vrbanæ passim voces conclamauêre frequentiæ. Ridiculum est quod dicam; sed non ridiculis authoribus rem probatam. Muliercula quædam in hoc ipsum promoueri cœperat iter: quam nouis nescio quibus rudimentis imbutus, præter inertis iura naturæ, versabundus prosequebatur anser: Et ecce, fama volans Pegaseis motibus acta, & castra repleuit & vrbes, à DEO ad Iherusalem redimendam etiam anseres destinatos: Nec tantùm deferebatur mulieri miseræ, vt ipsa anserem ductitaret, sed ea duci ferebatur ab ansere. Quod ita *Cameraci* probatum est, vt stante hinc & inde Populo, per mediam Ecclesiam mulier ad altare procederet; & anser è vestigio mulieris à tergo, nullo sollicitante, succederet. Qui quidem intra Lotharingiam mox, vt comperimus, obita sibi morte decessit: qui sanè rectius Iherusalem isset, si pridie quàm proficisceretur, suæ seipsum Dominæ festa conuiuia præbuisset. Quod totum ob hoc à nobis historiæ veraci attexitur, vt se nouerint quique commonitos, *quatenus nequaquam, fide vulgi fabulis attributâ, Christiana grauitas leuigetur.*

XXX. Denique rursus idem perhibet auctor, *Pyrro,* Antiochiæ

Antiochiæ proditori DEVM apparuisse;& vt Francis proderet vrbem in visione iussisse.Facile hoc ei fuit,qui Cain, & Agar se audibilem; & conspicabilem asinæ Angelum præbuit. Verùm omnes qui sanctâ Ciuitate receptâ rediêre, & qui super gestis ad nos rebus Epistolas dixêre, præcipuè *Ansellus de Ribodimonte*, nil tale direxêre:immò nec Pyrri,vir idem mentionem habuit; sed à tribus eam Ciuibus traditam minimè tacuit. In qua etiam refertur, quod antequam tres illi proceres de vrbis deditione seriò tractauissent, fucatã nostris obtulerunt pacem, spondentes sese reddituros proximè Ciuitatem. Quæ mutuò data securitas, in tantum valuit, vt intra vrbis mœnia aliquotiens de Francis exciperent; suique cum nostris conuenticula crebra miscerent. Dum ergo exercitus minus inter ista sibi,nimietate securitatis,inuigilat, protensis Turci insidiis quosdam ex Francis interimunt; nec ipsi tamen indempnes existunt. Ibi quendam nostri egregiæ indolis iuuenem, qui apud Regem Francorũ Comes stabuli fuerat,nomine *Walonem* amittunt.

XXXI. *Lanceæ Dominicæ* inuentionem cassare dicitur;& quia falsitati obnoxius erat, hominem dampnatum præsumpti ignis adustione testatur. Cui non modò super hac re modernorum testimonia refragantur; sed etiam vetustissimi quiq; fide plenissimâ stipulantur:quod,cùm olim loca Sancta expeterent,antequam Turci Orientis ac Syriæ regna peruaderent, eandem in eadem vrbe Lanceam adorare deoscularíq; solerent.Numquid nam *Fulcherii* presbyteri qui,nostris apud Antiochiam fame periclitantibus,feriatus epulabatur Edessæ, tot prudentium, qui interfuêre dũ repperiretur,ingeniis præualebit argutia?cùm etiam *Balduinus*,qui post regem Balduinum Edessæ præfatæ præfuit, in sua ad Archiepiscopum Manassem profiteatur epistola, cùm eã beato reuelante Andrea repertã;tum à nostris audaciam,contra Turcos ingruentes præliandi,fiduciâ ipsius,admissam. Sicne spectabilis *Podiensis* ille Episcopus desipuisse putabitur, vt incerti nominis Lanceam, sub tantâ reuerentiâ ferret, dum aduersus Curbaran congressurus egreditur? Ibi certè constat quiddã memorabile factum:quod scilicet dum *Curbaran* idem herbæ ignẽ iussisset subiici;præsulque idem,Francorum ad bella properantium conspiceret ora ac oculos profluentes fumi densitate suffundi,hinc sacram præferens Lanceam,inde piâ dexterâ contra emergentes nebulas Crucis pingẽs effigiem, vbi IHESV Omnipotentis flebiliter euocauit auxilium,dicto celerius in eos, qui emiserant, eius pietas tetri vaporis retorsit globum.Porrò,si de inuentoris interitu agitur,qui aliquot post ignis experiẽtiam traditur vixisse diebus:fateor,dicã quomodo iste obierit, de quo incertum est an læsus fuerit,si dicat mihi cur is,qui apud beatum *Gregorium* linguas omnes acceperat,propria dentibus membra disciderit.

XXXII. Præterea dum in obsidione Antiochena morantur,adstruit,nisi fallor noctu rutilum,in modum ignis, super exercitũ emicuisse iubar;& speciem,haud ambiguâ formâ,pariter exhibuisse Crucis. Quod quiq; illic sapientum incendiũ ad bella retulêre futura: vbi tamen esset,quod Crux videretur innuere,certa salus,& successura victoria. Hoc non refellimus; id planè vberrimis testimoniis approbatur. Hoc,inquã,rimarũ plenus poterit tacuisse Parmeno.Nec dissimile quid,inter ipsa viæ huius initia constitit accidisse:quod quidẽ superiùs cùm de motibus eclipticis, & siderum, qui visus est,lapsibus loquerer me contigit præterisse.Quadam enim æstiui diei vespertinâ inruente horâ, tanta ab Aquilonis plaga conflagratio apparuit,vt plurimi è domibus propriis sese proriperẽt, quærentes quinam hostes prouincias suas adeò graui ambustione vastarent. Quæ omnia futurorum extitisse portenta bellorum,indubiè retinemus.At iam his omissis,quæ carptim delibanda censuimus, relationis seriem prosequamur.

XXXIII. Iherosolimorum igitur Ciuitas obsessa, exprimi non potest quantâ sit ciuium suorum animositate defensa.Videres contra balearia instrumenta,quibus compererant saxa torqueri,trabibus obtegere muros;atq; psiatiis,Græcos,quos ita vocitãt,ignes iniicere machinis,præsertim qui materiei inopiam difficultatem maximam nouerant obsidionis:sed quia Francia præminebat ingeniis,furores ignium respersio curat aceti;& præacutâ falce reciditur,si quid videretur pependisse pro muris. Vncos ferreos longis hastilibus addunt, quibus nostræ partis è machinis propugnantes loricatos corripiunt;quæ nostri mucronibus exertis,pro hastilibus fustes reddunt. Sed in eo vel maximè Sarracenorum vehemens probabatur instantia: quia si quem suorum contigisset ictu à nostris obrui, percussi clipeum dicto citiùs constabat ab

alio rapi; & in eodem, vnde ille ruerat, loco constitui, vt nostris daretur, ad sui exanimationem intelligi neminem eorum iactibus lædi.

XXXIV. Fæliciter igitur vrbe captâ, *Boemundus* qui Antiochiæ, fame, cruoribus, ac frigore Francorum, obtinuerat principari, apud eam, cæteris proficiscentibus, maluit remorari, quàm pro IHESV Domini Sepulchri liberatione vexari: Et dum contendit ineptè pro vnius ædis turriculæq; custodia, præteriti sui vniuersi laboris fructum visus est amisisse & gaudia. Quid enim sibi profuit currere, vbi consequi noluit cōprehendere? Attamen, quia hactenus exercitui Dominico plurimū emolumenti armis contulit atq; consilio, non est absurdū paucis intexere, qualiter illum contigerit illò ire. Ad *Balduinū* itaq; Edessenum legatione directâ, sollicitat, vt secū pariter ad inuisendū Saluatoris Sepulchrum veniat. Ipse etenim, non auaritiæ obtentu, sed propriæ ciuitatis tuitione retentus, vrbi similiter nequaquā obsidendæ concurrerat. Christianorū planè ipsa erat Ciuitas, & circūpositæ Gentilitatis vires crebrò patiebatur infestas. Cumq; vir isdem se spopondisset iturū, conflatis vtriq; equitum peditumq; copiis ingentibus: præsertim cùm eis incumberet non modò quorumq;, sed cōtiguæ omnino vniuersitatis metus: Iherosolimitanū sunt iter adorsi. Cumq; singulorū insimul contubernia conuenissent, & viginti hominū milia fermè complessent, inter eundū eos crudelis victualiū coangustare cœpit egestas: vt nec escarū cōdimēta pani, neq; suppeteret panis ad escas. Prouinciarū nempe, diuturnâ diuersarum obsidionū morâ, & prolixis lōgè lateq; expeditionibus, opes exhaustæ, nō sufficiebāt vllatenus tantę animaliū virorumq; frequentiæ supeditare stipendia. Artata igitur miserabilibus inediis multitudo, asininarum carnium, equinarumq;, quæ aliâs didicerat, edulia repetiuit; nec ab eorum vsu, habitâ etiā in talibus parcitate, calamitas ista desiuit, donec *Tiberiadē* ciuitatē, quinq; hominū milium, sub Domino, pastione celebrē, desideriis affecta subiuit. Ibi aliquantulū eâ quā patiebatur tabe cibo vberiori sopitâ, tandem Iherosolimā peruenitur, sed ea adeo fœtida, recēs cæsorum cadauerum numerositate, repperitur, vt nusquā aura nisi corruptissima narium orisve spiraculo hauriretur. Qui à Rege *Godefrido* gratulāter excepti, Dominico quod imminebat interfuēre *Natali*. Quod, vt rationis cēsura respōderat, *Bethleem* actū, nō modò ex sua mutua qui cōuenerant visione; sed magis ex sua victoria suo insperabiliter sæculo præstita, Francis suprà quā credi potest res tripudiosa fuit. Inde digressis, cùm sua quisq; repetisset, à Turcorū manu immodica, cùm vrbē quandā adiret *Boemundus* inuaditur; in remotissimas Persidis regiones captiuus abducitur. Quod vbi *Tancredi* illustris attigit notionē, quāprimū occupare Antiochiā properat; Laodicię Pergama munit: vtræq; enim Boemundo munia pensitabāt. *Laodiciā* pridē *Rothbertus* Northmannię Comes habuerat, sed cùm prodigi hominis exactiones vrbici tolerare nō possent, pulsis summæ custodibus arcis, eius abegēre dominiū; odioq; ipsius Rothomagēsis abiurauēre monetæ vsum. At *Boemundus* cùm annis aliquot in carcere resedisset, tādem, cùm pacto, tū pecuniariâ redemptione resoluitur. Nec multo post tēpore exacto, Antiochiâ *Tancredo* cōmissâ, nauigio in Appulia transuectus venit in Franciā; & *Constātiā* Regis Philippi filiā multo auro à patre impetratā, fecit Carnotū eius nuptias in magna gloria. Deinde in Appuliā regressus, magnā Regni Constantinopolitani Imperatoris partē sibi subegit; & susceptis ex filia Regis duobus filiis, veneno vitā finiuit.

XXXV. At *Godefridus*, cuius in equestri gloria quantitatis extiterit, pro clausula laudis, quia superius plura relata sunt, ex præfati *Balduini* verbis accipi poterit. Est autē idē Comitis *Hugonis ex Reiteste* filius: qui dū Edesseno Ducatui à postmodū Rege Balduino præficitur, iā dudum Turcorum manus proh dolor, incidit; & multo tēpore clausus, DEO se protegente, viuens ab eorum manibus euasit. Extat verò eius huiusmodi de eo, verbis vtiq; meis vestita sententia, *festum sancti Dionysii agebatur; Rexq; idem à quadā sua, vocabulo* Morocoria, *ciuitate regrediebatur: & ecce centū viginti Turci eidem insidiabātur, cùm viginti eum tantūmodo equites comitarētur. Quos vbi,* inquit, *attendimus, remotâ formidine, arma corripimus; ipsi verò, quia repentè ingruerant, fugituros nos pro nostra paucitate putabant. At nos, sumpto de expertis DEI adminiculis iugibus ausu superq; ipsum spiritu innitentes, Barbaros aggredimur; tantâ in eos cæde bacchamur, vt ex illis octoginta cæsis, nonaginta pariter equos caperemus.* Et post aliqua, vir isdem, cum inrisoriè meminisset eorum qui ab Antiochia fugerant, & qui Constantinopolim legatione functi reditum distulerant, ad animandos qui in Francia

resederant

resederant Francos; de sua fortuna sic sequitur: *Multū*, ait, *nos opulenter nos habemus,*
&, vt aliorum supersedeā gazis, decem quibus solus principor castra, & abbatia vna, marchas
michi pendunt annuatim mille quingentas. Et si DEVS arrideat vrbem mihi cœpisse Cale-
piam, centum mox meo habiturus sum sub iure castella. Retrogradis, inquit, *nolite credere,*
qui nos inediā fatiscere celebrant: scriptis potius meis credite. Rex igitur *Godefridus*, XXXVI.
vbi post vitam nobilem beatior futurus excessit, *Iherosolimitani* nequaquam tem-
perantię eius ac serenitatis obliti, & degenerare verentes, ipsius germanum, ducem
Edessenum, missis interpretibus, ad Regis iura compellant. Qui quidē in ducatu, eo
splendore se habuit, vt clypeum aureum quouis iter agens, præ se ferri faceret, qui
Aquilam expressam in se haberet. Erat autē scematis Argolici. Morem enim Gēti-
libus gerens, hucusq; togatus incesserat, barbam remiserat, sese adorantibus flectē-
batur, solo tapetibus stratis vescebatur; at si quod municipium vel vrbē suæ ditionis
intraret, ante eius gradientis vehiculum, duorum ore equitū, geminā tubā perstre-
peret. Legationi ergo obtemperans, Iherosolimā proficisci aggreditur. Sed vbi cōn-
tigua Gentilitas, profecturi aucupata propositum, contemplatur euntem, conscen-
sis, aurā sibi incassum obsecundante, liburnis, cùm Dux per eiusdem æquoris, satis
mediocri comitatu, properaret arenas, feruētibus remis, rostrisq; cauātibus vndas,
obuiā se præbere concertans, litori classem appellere maturabat. At Dux, omnium
quæ fieri dextris quirent mortalibus expers, mœroribus intimis pulsat Altissimū; &
proponit ei, quòd subiturus obediēter erat, pro fide eius tuenda, Regni negotiū. Et
ecce, quę mobilitate ferebantur aligerā, naues, limaceā morositate resistunt; & quò
ampliorem tonsis salum verrentibus quisq; nititur ad processum, tantò spei suę mu-
tatione ridiculā, studiosiùs proræ rotabātur ad puppes. Ita improborū fuso molimi-
ne, Dux meritā libertate potitus, de recipienda purpura euidens cælitus sumpsit au-
spicium. Illud me præterierat quòd Pisanus antistes *Daibertus*, cum aliqua suæ ple-
bis frequentia, Episcopo quodam *Apulo* Comite Iherosolimam iam cū Boemundo,
& hoc ipso Duce præcesserat. Primos suos post Regna recepta procinctus, & XXXVI.
intra sinus exercuisse perhibetur Arabicos. Vbi dū ad *Sinai* montis vsq; deuexa pro-
cederet, repperit incultum, & Æthiopicis simile hominū genus: quibus, pro agresti
vsu ac deformitate insolita, vitæ indulsit munus. Ibi in Ecclesia, quæ Sancti diceba-
tur *Aaron* orauit, vbi sua DEVS cum patribus oracula celebrauit, & exercitus de cō-
tradictionis fonte potauit: vbi quia Moyses in labiis distinxerat, nec DEVM coram
filiis Israël sanctificauerat, à terra eum DEVS Promissionis absentat. Et istic presby-
teri illius mei titubauit opinio: non enim *Synai*, sed mons *Or* dinoscitur esse, *Petra*
quondā Arabum conterminus vrbi, vbi & Aaron hominē exuit, & aqua de intimo
percussę rupis emergit. In illa Sancta Iherosolimorum ciuitate vetus quoddam XXXVII.
miraculum inoleuerat; quod vetus idcireo dixerim, quia ex quo idem fieri cœpe-
rit, orbis ferè Latinus ignorat. At nos coniiciendo perpendimus, quia postquā cal-
cari ante hæc nostra tempora cœpit à gentibus, id pro suorum qui ibi degebant, per
id ve temporis cōueniebant, annuerit Dominus: quòd videlicet in ipso *Paschali Sab-*
bato, Sepulchri lampas Dominici videatur quotannis accensa diuinitus. Erat autē
eadem moris in vrbe, vt circumitis Pagani vniuersorū ædibus, singularū focos vsq;
ad fauillas extinguerēt: & tāta id fiebat ab Ethnicis indagine, quantū idipsum puta-
batur fieri fideliū fraude, nō fide. Cū ergo hoc modo Vulcanus eliminaretur ab op-
pido: eā horā, quā nostræ religionis obsequiū, plebem Catholicā solempni resurre-
ctionis atq; baptismatū interesse mādat officio, vidisses per vniuersam Gentiles ex-
ertis mucronibus oberrare basilicā, mortemq; nostrorū quibusq; minari: cerneres
fidei nostrę è regione cultores indigenas, graui penes DEVM mœrore torqueri; eos
verò nil minus, quos de abditis mūdi finibus orationis vota illò cōtraxerāt vel cau-
sā miraculi, luminis omnes munus vnimodā intētione precari. Nec tūc erat impor-
tuna dilatio, quin desideriis æstuata petitio, alacri leniretur effectu. Audiui à perso-
nis quę illuc ière, senilibus, q, Papyrus vel lichinus, (nā vtro vtātur vtriusq; nō noui)
Gētilis semel cuiusdā sit thecnā sublatus, ferrūq; remansit inane; sed, cœlitus labēte
miraculo, ex ferro lumē emersit. Dūq; fraude virtutes cupit eneruare supernas, di-
dicit, *cōtra suā ipsarū naturā, Deo suo militare Naturas.* Anno ergo ex quo Rex præfat⁹ XXXIIX.
susceperat sceptra sequēti, eius fuisse traditur difficultas tāta miraculi, vt vix immi-
nēte nocte orātiū flentiūq; potuissent vota cōpleri. Sermo præfati præsulis factus ad

Populum, de confessione sollicitat peccatorum: Rex & Præsul resarciendis pacib⁹ instant; si qua fidei honestatiq; non congruunt, corrigi promittuntur. Interea vrgente negocio, tam enormium criminum ibi eo die est facta cõfessio, vt nisi pœnitudo succederet, dignè fieri videretur luminis Sancti, ablatâ dilatione, sublatio: cuius tamen [illegible]n tunc, post correptionem, non remoratur accensio. At altero posthac anno vbi ad eam ventum est horam quâ sepulchrum gloriosum flamma cœlestis efficeret, vniuersorum penitus vota suspiciunt. Græcis igitur ac Syris, Armeniis pariter ac Latinis, quibusq; per suarum linguarum idiomatibus, DEVM ac eius cõuocantibus Sanctos; Rege, proceribus, & populo, pœnitentiâ cordiumq; rugitibus prosequentibus cleros, misero omnes exulcerabantur affectu, quod eâ vrbe iam à Christianis obtentâ, inibi contingebant, quæ numquam euenisse sub Paganis audierant. Interim *Falcherius* Carnotensis, assumpto sibi Patriarchæ Daiberti capellano, in montem proficiscitur Oliueti; ibi enim suboriri DEI lucerna solebat, si quãdo Iherosolimis nõ aderat. Sed reuersis, & nil gratum ad præstolantis Ecclesiæ referentibus aures, orationes à diuersis geminantur ad populum, non tamen quę ægros foueant, sed incentiuæ lugentium. Ea dies, re infectâ, vniuersos in sua tecta remisit; nox gemina inruit, acrisq; mœstitia generaliter omnium pectora torsit. In crastino deliberant, vt ad Templũ vsq; Domini, debito cum mœrore procedant. Ierãt, gaudii prorsus Paschalis immemores, dum nullus habitu differt à die Parasceues: cùm ecce ab æditius Ecclesiæ post euntium terga cõcinitur, quia sacri monumenti lampas accẽditur. Quid immorer? Tanta eo die gratia, aucto suæ vbertatis ex dilatione successu, emicuit, vt illa DEI claritas non quidem simul, sed vicissim, intra sepulchri Ecclesiam, lampades fermè quinquaginta tetigerit. Hæc non modò inter sacra cõtigêre mysteria; verùm cùm peractis officiis Rex pranderet in aula: Cogitur frequẽtibus nunciis ad noua videnda lumina reiectâ consurgere mensâ. Dici non potest quibus conualuerit mœror ille solatiis, cùm eo die, quod numquam præsumpserat, intra eandẽ vrbem, in Templo Domini, coronari Rex ipse cõsenserit, ob huius fauorem muneris.

XXXIX. Igitur *Franci*, qui sacram suis redimerant cruoribus vrbẽ, cùm ad dulce solũ visuri parentes, filios ac vxores redire gestirent, quà venerant per mediterranea scilicet, fisi forsitan numero ac audaciâ, repedare deliberant. Cumq; per *Nicea* quã pridem cœperant fines prætergredi liberè cogitãt, Turci, quos vrbe redditâ inibi prędiximus, obiiciendos aliquando Francis, ab Imperatore repositos, obuios eis acri manu se exhibent; & vt presbyter ille meus, nisi falsò, fatetur, immani centum milia digladiatione trucidant. Sed in tanti expressione numeri vereor virũ falli: quia eum aliâs etiam æquo promptiorẽ in supputationibus cõstat haberi: verbi gratiâ, eos qui Iherosolimam profecti sunt, sexagies cẽtena milia audet ipse taxare. Cui sufficientiæ miror si omnium Cisalpinarũ partium, immò totius Occidentis regna valerent: cùm sciamus indubiè quod in primo pro mœnibus Niceæ cõgressu, vix equestres integrè apparatus habentium, centum milia fuisse tradãtur. Et si de illis planè agat, eosq; sub hac sorte percenseat, qui motũ quidem eundi fecerint, sed per diuersas quaqua versum prouincias, terrâ & mari, morbo fameq;, defecerint, nec sic profectò tantæ hominum infinitati supplendæ suffecerint. Francis ergo, vt dictum est, ferali cæde prostratis, plerịq; superstitum, rebus Iherusalem reuertuntur amissis. Quibus liberalissimus Rex, & valde condoluit, & beneficia plurima contulit, & reditum ad patriam pelagi euectione suasit.

XL. At *Babylonicus Princeps*, nõ tam de Iherosolimorum amissione, quàm de Francorum qui inibi desederant cõtiguitate cõfectus, crebris aggreditur expeditionibus Regem pulsare nouum: & per Accharon ciuitatis portũ frequentiorẽ moliebatur incursum. *Accharon* autem, *Rothbertus* Northmannorum Comes obsederat, dum Iherosolimæ obsidendæ Domini exercitus properat: sed Dux eum *Godefridus*, fructuosioris negotii contemplatione, diduxerat: Babylonicus itaq;, missis ingentibus copiis, regem Christianum bello lacessit.

Luc.12,32. Qui suo humili grege, cui à Domino dicitur, *noli timere*, cõflato, & aciebus, vt poterat, distributis, profanos impetiit; & nec morâ, veluti pecuaria bruta cædendo, non aliter quàm rapidissimus puluerẽ turbo dispersit. Secundò, nouem militũ milia miserat, quibus Æthiopicorum peditum ad milia ferè viginti, manus gregaria, suberat: quorum occursui Rex pius, equitum peditum, vix mille coegerat; & tamẽ septem agminibus exinde dispositis, in eorũ confertissimas phalanges magnanimâ securitate

securitate se fudit. vbi Princeps idem, quendam eminus equitem Gentilium conspicatus, tanto adnisu virtutis irrupit, vt pectori ipsius telo transposito, vexillum quod telo inerat pariter inferret; exemptaque hastâ à vulnere, vexillum teneretur in pectore. Quâ sui suorumque animositate hostes conterriti primò cesserunt; sed pro numero ac viribus, redeunte ipsis audaciâ, nostris vnanimiter ingruunt, & de fuga cogitare compellunt. Hoc sibi infortunii accidisse ad id, non sine prudentia, retulêre, quod nequaquam huic tãto negotio præstò Crucem Dominicam habuêre. Crucem autem ipsam, vt ferunt, cùm abditis quibusdam lateret, vti pridem Lancea, locis, Syro quodam, nescio an Armenio, indice reppererunt. Tali ergo castigatiores effecti, non tam dampno quàm cœptæ victoriæ næuo: cùm Babylonici Principis, prioribus non impares copiæ sese tertio obtulissent, Rex optimus, quâ valuit frequentiâ, sed ex DEO securior, occurrit; & pro facultate locatis ordinibus, tantâ animorum vehementiâ hinc indeque concurritur; tanto, licet valde impari, carnificio pars vtraque conciditur, vt ex Gentili agmine sex milia, ex Francis centum milites sternerentur. Et quia non Aquilarum, non Draconum insigniri superbiis curauerunt; sed humilis Crucifixi opprobrium, sibi crucem videlicet prætulerunt, victores illicò laudatissimè existentes, terga eos dedere compulerunt.

XL. His ita probè, vt decebat, explosis, è vestigio quo numerosiorem potuit conflat exercitum; & Cæsaream Palæstinorum eximiam, non contuitu milium, sed spe potius virium obsidione præcingit. Acceleratur itaque fabrica machinarum; multiplex circum muros ballista porrigitur; quod *Arietem* vocitant, à fronte ferrata trabes inducitur. Comparata mœnibus castra phalarum, sed non vnà procedunt; & murorum propugnaculis adsistentes non solùm variorum imbre missilium Sarracenos illapidant, sed etiam collatis mucronibus aliquando trucidant. Feruere ibi cerneres maximis tormenta lapidibus; & non modò parietem muri vexare forasticum, verùm procera acrium molibus ictuum ciuitatis irritare palatia. Pulsare quàm sæpius ædes ac mœnia saxis omiserant, & cum liquore plumbeo ferri candentis offulas, vt conflagretur oppidum, amenta recussa dispergunt. Interea aries muris inliditur; & dum inferius foramen affectat, vniuersa circumpositi munimenti soliditas fatiscendo laxatur. Dum ergo Franci nituntur ad intima, & studium læsionis Sarracenos impellit ad extera, cædes agebant mutuas. Vbi etiam machinæ iactura cadentis, plurima de nece nostrorum, animos diuersæ partis exsuscitat. Sarraceni namque, cùm sint in expositis aciebus inertes, intra præsidiâ mirâ sunt sagacitate rebelles. Igitur die obsidionis vicesimâ, cùm Rex fretus iuuentute lectissimâ oppidanos grauiter vrgeret, è machinâ muro repentè insilit; post ipsum miles inruit, hostem fugacem disiicit. Francis itaque Regem totâ alacritate sequentibus, per vrbem infinita turba perimitur, nemini parcitur; nisi quòd puellaris ad obsequium iuuenta seruatur. Passim Gaza disquiritur, & non modò archa, verùm Sarraceni tacentis gula discutitur: fauces enim quæ glutierant Bizantea, pugno subcutiente, reiiciunt; & quæ officia eis locis indebita vsurparant, auri frusta fœminarum puerperia fundunt. Nec morâ, captæ ciuitati Francorum colonia, illic habitatura, dimittitur. Non multò post *Accharon* aggreditur; & diuturnis moliminibus fatigatam, proprio sub iure cohercet. Plures etiam postmodum alias cœpisse dinoscitur vrbes; sed ita meditullio rabidæ illius Gentilitatis intersitas, vt vix aliquid tutum nostrorum inibi liceat cogitare coloniis. Sarracenos tamen, bella continua, crebris adeo victoriis contemptibiles Christianis militibus reddidêre, vt anno præterito mirum quiddam cognouerimus euenisse.

XLI. *Miles* quidam proteruiùs quàm debuerat cõtra Regem sese habuerat, quem *Rex* ipse *Tiberiadi* ciuitati præfecerat. Rex ergo citatus ob insolentiam hominis irâ, iussit eum à suæ ditionis terra recedere. Qui cum duobus equitibus, dũ abire properaret, armigeris totidem comitatus, maximas subitò copias Gẽtilitatis offendit. Qui suo diffidens numero, ad DEVM verò vtcumque respectans, concisâ *camisiâ*, quam subuculã dicunt, hastæ pro vexillo apposuit: itidemq; socios facere iussit: fecerunt, & clamore sublato, sonipedes calcaribus vrgent, obuiosq; ferũtur in hostes. Qui territi repẽtinis ausibus, dũ æstimant quod quasi præuios sequerẽtur multæ cohortes, fugã ineunt, seq; tribus illis cædendos exponunt. Plurimi perimuntur; plusquam ferre sufficiant spolia rapiuntur. Quo euẽtu ille secundo, compungitur,

Deoq; gratulabundus rediens, Regi prosternitur; ei obediturum deinceps fideli-
XLII. ter pollicetur. Aliquando idem Rex pecuniæ grandi angustabatur inopiâ; vt
etiam deessent menstrua quæ militibus debebantur stipendia: cùm ecce, se ei mu-
nifica mirabiliter præbuit diuina clementia. In tantum namque iam vexaban-
tur, vt eum satellites ac milites deserere meditarentur. Cùm ecce, Ioppitæ iuuenes
cùm lauandi immò ludendi gratia haud procul à maris littore mergerentur, reppe-
riunt quadam die in ipso arenarum salique confligio, manticas magnis auri pon-
deribus plenas, quæ amiserant Venetii, quos ibi constiterat fregisse carinas. Quæ
Regi delatæ, cunctis miraculum ineffabile; Regi penè desperato, & nouæ Christia-
XLIII. nitati præbuêre solatium. Sed quoniam calumniæ patere dinoscitur, quia *V-*
xori dicitur dedisse repudium, causa sic traditur. Mulier ipsa ex optimis terræ oriun-
da Gentilibus, post maritum, ipso iubente, Iherosolymam tendens ad portum vsq;
Sancti Simeonis, marinâ euectione, deuenerat. Quæ in celeriorem ibi translata ca-
rinam, dum cursum suum expedire nititur, in Insulam quãdam Barbaricam, flami-
num importunitate, defertur. Quam idem Insulani corripiunt; quendam eius co-
mitiæ Episcopum, cum officialibus cædunt; diu ipsam detentam, postmodū abire
permittunt. Quæ cùm ad virum venisset, incontinentiam Ethnicã Rex ipse habens
non sine ratione suspectam, à thoro proprio prorsus abstentã, mutato habitu, posuit
eam cum monachabus aliis apud beatam matrē Dei Virginis matris Annam. Ipse
verò gaudet viuere celebs: quia nō est ei colluctatio aduersus carnem & sanguinē,
XLIV. sed contra mundi rectores. Circa Paschalem anni præteriti festiuitatem, *Mi-*
les ille prælibatus, quem præfectū Tiberiadi diximus, cui victoria illa prouenerat, in
quodã bello nostrorū parti minus accommodè facto, capitur; & in quandã ipsorum
Gentiliū vrbem, ab ipsis viuus abducitur. Qui, cùm sacrilega inibi, nescio quæ, festa
peragerent, exhibitum præfatum equitem, de propriæ gratia fidei diffidēda abiu-
randaq; compellãt. At is, dignâ sibi admodum animi offirmatione, tantę nefas abu-
sionis abiiciens, penitus vel audire perhorruit. Nec morâ, vir ille, cum omni iã no-
minandus fauore, corripitur; alligatus stipiti, vt ferunt, campo medio sistitur, ac
numeroso sagittarū vndiq; grandine terebratur; inde exempto vertex à capite serrâ
diuiditur: idemq;, in modū poculi, Regi Damasceno, à quo hæc gerebantur, ad ter-
rorem nostrorum quasi exinde bibituro conficitur. Qui, sub infractæ voto confes-
sionis occumbens, ex prædicato milite, prædicandū in secula Martyrē fecit. Isdem
Geruasius vocabatur apud castrum Basilicas pagi Suessonici nobiliter oriundus.
XLV. Hæc hactenus, Deo fauente, digesta, à viris omnimodâ præditis sinceritate cō-
perimus: qui si vspiam aliorum secuti opiniones, falsi sumus, studio nequaquam fal-
lendi id fecimus. Gratias agimus Deo, Ciuitatis illius Sanctæ, per nostrorum stu-
dia, Redemptori. Ipse namque eadem cùm obsideri cœpisset, cuidam in Betha-
nia consistenti *Anachoritæ*, vti pro certo nobis relatum est, reuelauit, Ciuitatem
quidem illam instantiùs obsidendam, solo autem die Parasceues inuadendam,
horâ verò quâ CHRISTVS cruci illatus est capiendam, vt se esse ostenderet, qui
eam denuò à suis ærumnis, membrorum suorum dolore, redimeret. Hæc vir is-
dem, accitis quibusdam nostræ partis Principibus, indicauit, quæ omnia modus
vrbis captæ probauit. Gratias itidem Deo, qui sua facta, suo spiritu, ore nostro
composuit. Cæterùm, si quippiam ab his minus quæ assolet *Iulius Cæsar* cum *Hircio*
Pansa, in Historia Gallici, Hispanici, Pharsalici, Alexandrini, Numidicique belli, di-
ligenter putabitur explicatum, nimirum perpendi debet eosdem ipsos qui fece-
rint, & qui scripserint bellis interfuisse. Vnde fit vt ab eorum relatibus nichil exci-
piatur quæ generaliter specialiterque sunt acta: quot hinc milia, quot è regione
fuerunt; qui prætores, qui legati huic distinendæ manui; qui Duces, qui aliunde
Principes præfuerunt; quid equitatus, quid leuis armatura peregerit; quot spiculis
scuta traiecta, & vt eorum propriè verbis vtar, *postquam Consules aut pro consulibus*
cecinère receptui, quot dirempto prælio sint desiderati, quot saucii. Nos qui hæc scri-
bimus, sicut alia professio detinet, & rerum visio nullã præbet audaciam, in refe-
rendo audita censuimus aliquotiens etiam parsum iri. Ex Iulianorum disciplina
Quiritum, Legionarii milites, turmæ, manipuli & cohortes pro suis quiq; cogebã-
tur signis adsistere; propter opportuna loca, non secus ac Oppida vel Vrbes, Castra
vallo turribusq; pręcingere; vbi acierū ꝓductio immineret, colliū præoccupare vi-
cinias,

cinias,locorũ summopere iniquitates excedere: ibi Calonũ Lixarumq; numerosa officia, exercitus impedimenta ditissima. At huius ordinis, immò industriæ,quia penè nil extitit apud nostros,non dicam Francicâ temeritate,sed fide experrectâ & viribus acta res est. Dicant qui volunt, plura me omisisse quàm scripserim; ego malui minor esse quàm nimius. Si qua facta alia quis nouerit, mandet,vbi scribenda libuerit.Gratulemur DEO tantisq; victoribus,qui frumentariæ rei inopiâ, fossis didicerunt victitare radicibus. Si quis de *Parthorum,* quos *Turcos* diximus, aut *Caucasi* nomine ambigat,*Solinum* de memorabilibus, *Pompeium Trogum* de origine Parthica, *Iordanem Gothicum* de Betica retegat.

DEVS ergo tandem pio labori limes adsistat: Amen.

EXPLICIVNT DEI GESTA PER FRANCOS.

AB ALIO EDITVM AVCTORE.

ANNO Dominicæ incarnationis *millesimo centesimo duodecimo,* A. Dni. 1112.
Rex *Balduinus* sępenumerò hostibus lacessitis,multas Ascalonicẽsium strages dederat: sed quoniã,quæ largirentur peregrinæ militiæ, donatiua defecerant, ne rerũ præclarè gestarum facies mutaretur, nimium verebatur:de suspendenda necessitudine; sagaci intentione pertractat, adhibito propensiori Principum consilio. Non parua namque Legatio Saracenorum,causâ expostulãdę pacis,eâ tempestate Iherosolymis conuenerat. Vndè iustam ratus,quam à Barbaris rogabatur, belli omissionem, directæ Legationi, vt vtraque pars opportuno conueniat loco, indicit: *Æquum, in regnorum finibus tractare de fœdere pacis*, existimans. Regressi nuntii, Principem suum mandatis instruunt; placent delatæ pactiones; denuntiata præstolatur dies: quâ aduentante, designatus ab vtrisque Principibus aditur locus. Nec modica nostrarum partium cum Christianissimo Rege accessit frequentia: Gentis verò prophanæ cum suo *Admirauiso* immanis emersit populositas. Non valdè procul, è regione, his & illis consistentibus, Barbarus Regi Iherosolymitano per interpretes mandat, vt quas velit pactiones,edicat; se quoque omnimodis exequuturum. Tum verò Rex: *Pro suo,* inquit, *ritu,virum satis censorium audiuimus: & malle occidi, quàm prodere ius datæ securitatis. De comeatibus,mercatorumq; mercibus terrà mariq; tuendis,de lignorum vectatoribus non inquietandis; de nocturnis,frequentibusq; latrociniis vetandis; de diffundenda passim pace,fidem ac securitatem suo ritu vel more, confirmet: & cùm ipsis nos easdem sponsiones sacramento firmauerimus, vindictam cœlestem ei,qui fœdus corruperit,imprecabimur.* Quo dicto, fauor vtrobique tollitur: statimque Principes mutuis sese recepêre colloquiis. Vbi iam maioris fiduciæ apud Regem Barbarus aditum inuenit: *Quoniam,* inquit, *armis abiectis bellorum causas interdum eximimus, multa mihi accessit Iherosolymam videndi libido: quia ex eo tempore quo eam,expugnati à Francis,amisimus,meliori statu reformatam audiuimus. Cum quantislibet sociis,infra vrbem admitti deposco. Illam tantùm videam; & vidisse,satis mihi factum pensabo.* Nec renuit rex: quippe, quem dolosi fraudulentia hominis latebat. Tota regreditur Aschalonem Barbarorum manus: *Admirauisus* perpaucis retentis, Regem vsque Iherosolymam comitatur: Eâ interim die,siluerunt.In crastinũ,sub honoris obtentu quibusdam nostrorum proceribus vallatus,non modò spectaturus, verùm exploraturus vrbem procedit. Vbi templa vel ecclesias fulgentes, euersa suorum antiqua delubra, destructas aras, statum vrbis more Christiano immutatum vidit, felle de nimia lachrymasse perhibetur. Nostri quidem,.qui nihil mali de viro suspicabantur, eiusmodi fletum pietatem æstimauêre. Demum ad Regem: *Non*, inquit, *delatus vestræ gloriæ nos delusit rumor: cùm potiora, quàm audieram,ipse modò oculis vsurpauerim. Planè profiteor, quamquam nostræ parti derogare videar,multò quàm nostris temporibus,vrbem nunc feliciora obobtinere incremẽta.At nos munificentiæ vestræ respondentes,huic satis cooperabimur gloriæ.*

Opes aduectare Babylonicas, mercatores ois mare direximus, quas satis tenui pretio distrahendas huic vrbi inferremus; quarũ copiosâ varietate, quo amplius indigetis, eo vobis perpetuò profuturas noueritis. Dixerat, & Regiis munitis stipatoribus, ad sua vsq; reducitur. Nec contatus libellis transmissis Principem Babylonis per internuntios adoritur: *Cùm vestræ sublimitatis nomen, delatum vbique terrarum, tot gentibus terrori incumbat, quod Christiani aduenæ regni vestri fines mutilauerunt, æterno subiacet pudori. Ecce pars maxima Babylonici imperii externis subacta legibus, antiquis ritibus numinum sacris, luxu & voluptate quâ vti solebamus vacat. Vereor iratos Deos, nec Mathomum velle patrocinari. Quod si viribus armisq́; resumptis Christianos à terra & vrbibus arcere volueritis; & Dii vos exaudient, & Mathomus opitulabitur. Ferte opem, armis camelos onerate, armatorum nihilominus quodlibet milia dirigite. Biennalis à Rege Iherosolymitano inducias obtinuimus: vrbem ipsam immunitam, leuis viros armaturæ, fusos auxiliarios vidimus. Opum vestrarum munera mercatumq́; illi repromisimus, vt erga nos in nullo suspectos eos redderemus. Si pro mercibus, armorum sarcinas illis direxeritis, facilis apud vos erit ipsius iactura vrbis.* His acceptis, Tyrannus spe dictorũ animabatur. Mirareris denique militum audaciam, armorum quantitatem, variumque fulgorem, armentorum, victualiumque infinitatem, auri cæterarumque opum immensitatem: quæ omnia maturè parata nauibus imponuntur, nec multò post Aschalonã exponuntur. Demùm cum dies transmittendi negotii repromissus instaret, mittit ad Regem Tyrannus; & ad cõducendas merces, quælibet à latere Regis expostulat. Sed eo tempore Rex apud *Cauas* castrum, in Arabia situm, concesserat. Hoc non valdè procul à *Syna* monte ad regionem tuendam construxerat: nam & eo vsque Regnum dilatauerat. Denique procurandorum Regalium, dum Rex abesset vir quidam fidelissimus, & vigilantis ingenii, Iherosolymis officio fungebatur: cuius purum nomen ignorantes, quâ nescio occasione *Mathonium* agnominari comperimus. Hic aliquando à Christianis captus adolescens, baptismumq; adeptus, vt corporis gratiâ, ita moralitate susceptæ professionis excreuerat. Hunc itaque potissimum ciues angariauerunt, eò quòd esset Barbaræ linguæ peritissimus. Interea apud Sarracenos fraudulentia talis machinabatur, vt non milites eos qui aduenerãt, sed negotiatores; non arma, sed venalia quis æstimare posset: ex quibus sarcinæ componuntur quingẽtæ. Quò perueniens *Mathonius*, officiosè suscipitur, & neque conuiuiis eorum aut consiliis arcetur: vtpotè qui putabatur quòd eorum non intelligeret sermones. Et dum sedulò, minus prouidis eorum conuenticulis sese insuspectus interserit, quos deliberarant, facilè perpendit dolos. Dissimulatâ tamen conscientiâ, mille homines cum quingentis sarcinis Iherosolymam duxit. Distributisque singulis, quæ turri Dauid contigua erant, hospitalibus, *Mathonius* in Arabiam, vbi Rex morabatur, venit: *Sunt*, inquit, *Iherosolymis funestissimi mercatores, qui nobis non opum, sed armorum sarcinas attulerunt: Et nisi citò subueniatis, futuram timeo euersionem & gentis & vrbis.* Omisso igitur Rex negotio, ad vrbem festinatò regreditur, & commeatoribus euocatis, foro merces exponi iussit: Quod illi nullo modo fieri posse dicebãt, donec ii quos præcesserant vel socii vel domini venalium, aduentarent; vehementerque resistebant. Mox autem Rex, omnibus custodiæ mancipatis, reserari sarcinas fecit. Quid plura? Et fulgore & genere, apparuerunt arma satis spectabilia: inter quæ etiam repperêre classicum, auro gẽmisque, & nouitate operis insigne. *Hæc*, ait Rex, *mercimonia & periculosa satis sunt, & vtilia. Periculosa, si præparato malo non resistimus; vtilia, quia belli proderunt vsibus. Super his igitur vobis ipsis consulite, ô viri fortes.* Ad hæc *Eustachius* Cæsareæ Comes, respondit: *His quamprimùm productis, omnes damnate capitibus; vnum, qui rei seriem declaret, reseruate.* Quo facto, vni securitatem vitæ dederunt, si cuncta ex ordine pandat: Qui ait, *Ideò arma sarcinis inclusimus, vt vos specie venalium deciperemus. Et ideò præcessimus, vt arte conscia turrem & portam contiguam exercitui venturo, noctu, vobis soporatis, aperiremus. Qui tamen ingressuri non erãt, donec adueniente crepusculo, classicum sibi notum, de supremo turris audirent: Non autem cum impetu, sed sigillatim, vtpote inermes: Turris verò, à quibusdam obtinenda; ab aliis quoque ad exitium vestrum, statim hæc arma sumenda.* His auditis, acceptoque consilio, Eustachius ait: *Hoc solum omni superest meditamento, vt nos illis eandem vicem referamus.* Igitur cùm omnis Barbarorum conuenisset exercitus, irruente nocte circa vrbem cum magno consedit silentio. Nostrorum autem pars maxima nouis illorum ****

DESVNT RELIQVA.

GESTA

GESTA FRANCORVM EXPVGNANTIVM HIERVSALEM.

ANNO *Dominicæ incarnationis millesimo nonagesimo quinto*, regnante in Alemannia *Ainrico* Imperatore, in Francia *Philippo* rege, in Græcia *Alexio*, in Anglia *Wilermo* minore, cum in vniuersis Europæ partibus mala multimoda inolescerent, præerat vrbi Romæ Papa *Vrbanus* secundus, vir egregius vitâ & moribus, omnique prudentiâ scientiaque edoctus: qui videns Ecclesiam vndique oppugnari; & fidem Christianitatis enormiter ab omnibus, tàm clero quàm populo, pessundari, pacemque omninò, principibus terræ inter se dissidentibus, postponi; bona terræ alternatim diripi; multos iniuriosè captiuari, suprà modum redimi, quosdam etiam ipsis carceribus immori; plerosque etiam exulari, & ab hæreditatibus propriis violenter expelli; loca sancta violari; ecclesias quoque & villas igne cremari; nulli prorsus mortalium parci; diuina & humana ludibriis haberi: Audiens præterea DEI Ecclesiam à *Turcis* omninò occupatam, & in omnibus eorum finibus ab eis truculentissimè oppressam, & Sepulchrum Domini, locaque sancta, ab eisdem nefandissimè pollui; Imperii *Constantinopolitani* interiores partes inuadi; ferocique impetu Christianum imperium sibi velle iam subdi: pietate compatiente, DEI nutu permotus, & à quibusdam efflagitatus, Alpes transcendit, atque in *Auernia* Concilium legationibus vndiq; præmonitum, trecentorum decem tàm Episcoporum quàm Abbatum apud *Clarummontem* coadunari fecit. His itaq; ad se conuocatis, allocutione dulcifluâ, cõuentus causam diligenter innotuit; lugentisque Ecclesiæ planctum voce quærulâ expressit; & de mundi fluctuantis tempestatibus tantimodis, sermonem prolixum tenuit: deinde rogatu supplici cunctos exhortatus est, vt resumptis fidei viribus, cum ingenti sollicitudine ad expugnandas Diaboli machinationes viriliter se animarent; & Ecclesiæ statũ à nefandis crudelissimè debilitatum in vigorem pristinum conarentur erigere: His atque aliis pluribus competenter ac discretè dispositis, cuncti assistentes, tàm clerus quàm populus, DEO gratias agendo, dictis domni *Vrbani* summi Pontificis voluntariè aspirauerunt, & fideli pollicitatione illius decreta tenenda confirmauerunt. Tunc ait Papa: *Necesse est, fratres mei dilectissimi, quatinus confratribus nostris in Orientali parte habitantibus, auxilio vestro accelerato itinere succurratis: inuaserunt eos, sicuti plerisque vestrum dictum est, vsque ad mare Mediterraneum: ad illud scilicet quod Brachium Sancti Georgii vocant, Turci & Arabes apud Romaniæ fines, & terras Christianorum occupando superauerunt, multos occidendo, Ecclesiasq; subuertendo, regnumq; vastando: Quos quidem, si sic aliquandiu quietè permiseritis, multò latiùs fideles DEI supergredientur. Quapropter supplici prece hortor: non ego, sed Dominus: præsentibus dico, absentibus mando, CHRISTVS autem imperat: His autem illuc cunctis euntibus, siuè gradiendo, siuè dimicando, vel mortis offendiculo periclitando, peccaminum remissio, semper aderit præsens, quod ituris annuo, dono tanto inuestitus à DEO. O quantum dedecus, si gens tàm spreta, degener, Diabolo subdita, gentem cunctipotentis DEI fide præditam, sic superauerit! O quanta improperia vobis ab ipso Domino imputabuntur, si eos non adiuuaueritis. Nunc fiant CHRISTI milites, qui dudum extitère raptores: nunc iure contra Barbaros pugnent, qui olim contra fratres & consanguineos dimicabant.* His dictis, & audientibus gratanter ad hoc animatis, plures astantium se ituros, & cæteros absentes inde diligenter exhortaturos spoponderunt. I. Ann. Chri. 1095.

II. De quibus fuit vnus venerandus Podiensis Episcopus, nomine *Aimarus*, qui posteà vice fungens Apostolicâ, cunctum DEI exercitum prudenter & consultè rexit, & ad negocia peragenda viuaciter animauit. Taliter in consilio quæ diximus statutis, & ab omnibus benè confirmatis, absolutionis benedictione datâ discesserunt; & hoc nescientibus

postmodùm ad mansiones suas regressi, prout gestum fuerat, diuulgauerũt. Quod vt passim per prouincias edictum est, pacem quam dicunt *treuiam*, sacramento inuicem tenendam constituerunt; deinde multi compertâ remissione peccatorum se profecturos vouerunt, quorsum ire iussum fuerat. Taliter *Vrbanus*, vir apostolicus & prudens, est meditatus opus, quo posteà floruit orbis. Nam pacẽ, vt dictum est, renouauit, Ecclesiæque iura in modis pristinis restituit. Et quoniam cuncta quę DEI sunt exaltare studuit, omnes ferè, paternitati suæ obedientes, præceptis illius se libenter submiserunt. Nũc igitur ad principium nostræ narrationis accedamus, & DEO inspirante enucleare tentemus, quod frater *Folcherus Carnotensis*, vt oculis vidit, aut facta ab eisdem qui viderunt, narrata memoriter recollegit, & in vnum libellum congessit. Nos quidem verò libelli pagina, aliorumque narratu, argutâ inquisitione edocti, prolixam narrationem vitantes, his tantùm quæ ad rem pertinere sentimus contenti, huius voluminis textum diligenter transformare curauimus.

III. Mense igitur Marcio, post Concilium illud *Aruerniacum*, quod apud *Clarummontem* mense Nouembri celebratum est, arripiunt iter, qui promptiores animo & sumptibus fuerũt. Alii quidẽ mense Aprili & Maio, & Iunio, siue Iulio, & Augusto, prout sumptuũ oportunitas occurrit, subsecuti sunt. Quo anno pax summa, & frumenti viniq; copia & fructuũ abundantia circumquaq; fuit: diuinâ prouidẽte clemẽtiâ, ne panis inopiâ in via deficerent, qui cæteris postpositis cũ Crucibus assumptis se sequi delegerant. Quoniam ergò necesse est ac perutile, Principum nomina, antequam eorum facta discutiamus, prænosse, vnumquenque ex ordine, si potero, sicut egressi sunt, nominibus propriis annotabo. *Hugonem magnum*, fratrem Philippi Regis Frãciæ, in primis oppono: post eum *Boiamundus* Rotberti Wiscardi filius, cum exercitu magno transiens per Bulgariam, venit Constantinopolim. Ex alio latere *Godefridus* Lothariæ Dux, per Pannoniarum fines cum gente sua innumera properabat: cum eo Alemanni & Saxones, & Sueui, & Theutonicorum magnâ copiâ Constantinopolim vsque venerunt. *Raimundus* verò Comes Prouincialis, cum Gothis & Gasconibus iter arripuit; *Aimarus* quoque Podiensis Episcopus, cum infinita multitudine per Dalmatiam transitum fecit. *Petrus* autem *Heremita*, collectâ innumerabili peditum copiâ, per Pannoniam veniens, Imperatorem Constantinopolitanum primus salutauit, & ab eo impetrauit, vt *Brachium Sancti Georgii* cum

IV. gente sua transire faceret. Mense verò Septembri *Robertus* Comes Normanniæ, Wilelmi Regis Anglorum filius, iter arripiens, collecto magno exercitu Normannorum, adhibitisque sibi collegis *Stephano* Comite Blesensi, & *Roberto* Comite Flandrensium, cum multiplici cohorte Apuliam descendit. Tanto itaque ab Occidentalibus partibus exercitu procedente, multi ob iter de die in diem exercitui adhærebant & confluebant: & in tantum concreuit exercitus, vt innumera esset inter eos etiam linguarum diuersitas, & vna eos capere non posset itineris societas. Vt ergò in Apuliam ventum est, effuderunt se per totam regionem, quia hyems imminebat. *Robertus* verò Comes Flandriæ, quanquam à sorore sua *Athela*, quæ tunc Ducissa erat Apuliæ, vt hyemaret apud se multis precibus hortaretur, tamen cum gente sua transfretauit. *Comes* autem *Normaniæ*, & *Comes Blesensis* in Calabriam diuerterunt, & toto brumali tempore quieuerunt. Redeunte autem verno tempore, præfati Comites ambo, *Robertus* & *Stephanus*, classe paratâ, nonas Aprilis, quo die tunc sanctum Pascha euenit, cum suis omnibus naues conscendunt, & de portu exeunt. Arthemonibus itaque nauium subleuatis, clangente tubâ, DEO præduce atque gubernatore, quarto die iuxta *Dyrachium* prosperis velis applicuerunt: duo portus classem illam susceperunt: & antè vrbem omnes conuenerunt, & ibi castra metati sunt: recollectis denique armis & viribus resumptis, per *Bulgariam*, rapacitate fluminum asperum iter arripuerunt: & primùm, cum magno labore transacto flumine, quod *flumen Diaboli* nuncuparunt, super ripam eiusdem castra metati sunt, & nocte vnâ ibi quieuerunt: Mane autem facto, viderunt cacumina montium nubibus ferè iuncta, per quæ transituri erant. Nec multò post ad montem illum magnum, quem *Bugulatum* nominant, peruenerunt: quo magnis sudoribus superato, aliisque præruptis montibus & fluminibus postpositis, tandem ad flumen, quod dicitur *Bardacum*, deuenerunt: quo transmeato per DEI gratiam, die sequenti vrbem *Thessalonicam*, bonis omnibus copiosam atque hominibus refertã, cum ingenti

gaudio

gaudio adorsi sunt: tentoria ante vrbem ponunt, & quatuor dierum spacio cum
iucunditate epulantes, quieuerunt: Deinde *Macedoniam* peruolantes per val-
lem *Philippensium*, & *Lucretiam*, atque *Chrisopolim*, & *Christopolim*, nec non per cæ-
teras ciuitates Græciæ valdè munitas, *Constantinopolim* peruenerunt: ibique ten-
toriis fixis, quindecim dierum termino recreati, victualia, & ea quæ erant neces-
saria, à ciuibus copiosè oblata, emebantur. O quanta ciuitas! quam nobilis! V.
quam iucunda! quamque referta ecclesiis & palaciis, miro opere fabricatis! quæ
spectacula! quæ mirabilia, ære & marmore cælata in ea continentur! Hanc cingit
mare ex vno latere, & murus inexpugnabilis; ex altero quidem latere vallis, & fossa
duplex, murusque immensæ magnitudinis & fortitudinis, turresque in circuitu:
omni tempore nauigio frequenti cuncta ciuibus necessaria ministrat abundantis-
simè. Cypros, Rhodos, Mytilena, atque Corinthus, innumeræque insulæ, huic ci-
uitati seruiunt: Achaia, Bulgaria, & tota Græcia nituntur ad eius famulatum, & ei
optima quæque mittunt. Præterea in Asia Romaniæ ciuitates, & Europa atque Af-
frica, Constantinopolim mittere donaria non cessant. In ea Græci, Bulgari, Alani,
Comani, Pigmatici, Italici, Venetici, Romani, Daci, Angli, Malefetani, Turci et-
iam & gentiles multi, Iudæi quoque & Proselyti, Cretes, & Arabes, omniumq; na-
tionum gentes conueniunt. In cuius ciuitatis suburbio, postquàm Comites præfa-
ti, videlicet *Robertus* Normannus & *Stephanus* Blesensis cum exercitu suo quinde-
cim dierum spacio recreati sunt, inito consilio cum Imperatore *Alexio*, pacti sunt
conuentionem huiusmodi: *Vt si Romaniæ terras, quantum ipse prius possederat, ei resti-
tuere possent, ipse equis & armis, & argento omnibusq; necessariis, eos terrâ mariq; iuuaret.*
Moxque eos nomismatibus suis, & palliis, donisque multis honorificè ditauit; &
mare, quod *Brachium Sancti Georgii* vocatur, eos absque impensa transire fecit:
Qui postquam Romaniæ fines attigerunt, versus Nicæam, quam prædicti optima-
tes, *Boiamundus* scilicet, & Dux *Godefridus*, Comesque Flandrensis *Robertus* miles
inclytus, & *Raimundus* Prouincialis obsederant, cum omni exercitu suo properaue-
runt, vt pariter cum eis Nicæam caperent. Cumq; *Nicomediam* ciuitatē transi- VI.
issent, inuenerunt capita & ossa interfectorum, quorum *Petrus Heremita* ductor ex-
titerat: vbi dolore multi lachrimātes, promiserunt sanguinem eorū, DEO iuuante,
vlcisci. Vt autem *Nicænæ* vrbi appropinquauerunt, de aduentu suo nūcios obsidio-
ni præmiserūt: quo audito Principes præfati, gaudio magno repleti, obuiam vene-
runt; & eis in obsidione Nicæna locum in partem Australem dederunt. Vrbē hanc
Orientales Turci munierant: quoniam à quinquaginta annis trāsmeato flumine ma-
gno Eufrate, Romaniæ fines vsq; Nicomediam sibi subiugauerant: & valdè muni-
tā contra Francos obtinebant: qui de longinquis regionibus cōgregati, vt obsidio-
nem disrumperent, vel vrbem meliùs munirent, à nostris ferociter repulsi, interfe-
cti sunt ex eis ferè ducenti. Erat quippe mensis Iunius, cum totus exercitus si- VII.
mul vnus effectus est; & electi sunt ad bella cum armis sexcenta millia, præter cleri-
cos & mulieres ac paruulos. Vrbe ergò taliter obsidione cinctâ, Turcorū extende-
bantur sagittæ; & de nostris vulneribus confossi complures interierunt. *Turci* verò
summissis vncis ferreis, Christianorum corpora loricata intra muros rapiebant, ac
denudata ad nostram contumeliam extrà eiiciebant. Cum igitur quinque septima-
nis vrbem nostri cinxissent; & valdè eam petrariis & turribus machinisque multi-
modis vndique coarctarent; nec iam spes vitæ aut fugæ restaret; vrgentibus atque
instantibus nostris: sumpto clàm Turci consilio, vrbem Imperatori reddiderunt
Alexio: die quidem illo quò Nicæa vrbs reddita est, mensis Iunius solstitio reper-
cussus est. Tunc Imperator transito *Brachio Sancti Georgii*, Principes exercitus ad
se venire fecit; & cum eis amicitiam & pactionem præfatam renouauit, & o-
mnes de suo remunerauit, à summo vsque ad minimum: hominesque sui o-
mnes effecti sunt, præter *Tancredum*, Boiamundi cognatum, qui nec prece, nec
precio, nec minis id facere voluit. Animatis itaque Principibus ab Imperato-
re atque exhilaratis, ad exercitum redierunt; & ab vrbe Nicæa recedentes tu-
bis clangentibus interiores Romaniæ partes adituri, tertio nonas Iulii castra mo-
uerunt. Exercitu autem omni amoto, infortunio magno diuisi, Dux *Godefri-
dus*, & *Hugo* Magnus, & Comes Prouincialis *Raimundus* cum suis, viam v-
nam; & totus alter exercitus, viam alteram tenuerunt. Cum autem per

duos dies iter egissent: ecce subitò nũciatum est à præcursoribus, quòd Turci prætensis insidiis in planis per quæ transituri erant, eis occurrere disponebant. Quo audito, statim tentoria fixa sunt; & nocte proximâ, excubiis benè castra munita sunt. Mane autem facto, sumptis armis & aciebus ordinatis, vexillisque ferè ducentis erectis, aduersariis disponebant occurrere. Sed cùm à speculatoribus compertum est, nisi vix illorum multitudini eos non posse resistere, statim pro ducibus & sociis miserunt nuncios, qui alio tramite digressi fuerant.

VIII. Cumq; iuxta quoddã harundinetum castrametata fuissent, vt expectarent socios, vix armis resumptis, ecce Turci & Parthi, & Medi, & Elamitæ, multique alii, quorum *Solimannus* Admiraldus erat: qui Nicæam vrbem, & totam ferè Romaniam imperio suo subiugauerat: adhibitisque sibi multis in auxilium, ab Orientalibus partibus Admiraldis & Ducibus, itinere triginta dierum ad eum venientibus, videlicet *Aliuachara*, & *Digon*, & *Miriathos*, & *Chonadigon*, multique alii: quorum exercitus æstimatus est ad trecenta sexaginta millia pugnatorum: cum ingenti impetu in eos irruerunt, & ferè eos in fugam conuerterunt. Illis ita insistentibus, Christiani paulatim incedentes, ad vsque papiliones repulsi sunt. O quantus luctus! quantus clamor, virorum ac mulierum & puerorum in tentoriis morantium! Iam iamque ad internecionem & deprædationem ventum erat, cùm respectu diuino Dux *Godefridus* & Comites præfati, pro quibus antè conflictum miserant, ad excussionem & redemptionem eorum venerunt. Illis itaque ad auxiliũ eorum properantibus, resumptis viribus & animis, in aduersarios conuersi sunt, & DEO iuuante, clamore vtrinque exorto, signoque conclamato DEVS VVLT, DEVS VVLT, in fugam omnis Turcorum exercitus, atque scelerata multitudo illa versa est. Et quia à prima hora diei vsque ad sextam Christianos crudelissimè persecuti fuerant, tunc per DEI gratiam in fugam conuersi, nimio DEI terrore confusi, ad tentoria sua redeuntes, vsque ad noctis crepusculum & vltrà fugere non cessauerunt. Illis ergò sic in fugam deditis, CHRISTI milites pòst eos cædendo per montes & colles, DEIque signum vociferantes, ad tentoria eorum vsque peruenerunt: vbi auro & argento, multisq; spoliis repertis, camelos & asinos, equosque oneratos ad castra cum gaudio deduxerunt: victis itaque hostibus, de tãta victoria DEO gratias agentes, epulati sunt cum lætitia. Turci verò hàc & illàc cateruatim fugientes, & terrore intimo pauescentes, confusioni dediti, ad propria sunt reuersi. Relatũ est ergò posteà à quibusdam, quia duo equites in albis vestiti, super equos albos sedentes, Turcos per triduum persequerentur, dicentes vnum fuisse *Georgium*, alterum verò fuisse *Demetrium*, martyres gloriosos.

Primum bellum.

IX. Hostibus itaque per DEI auxilium superatis, tranquillum iter fidelibus suis donauit DEVS, donec *paruam Antiochiam* attigissent. Inde *Iconium* venientes, inopiâ & fame, multisque necessitatibus afflicti sunt: erat enim tota regio illa à Turcis depopulata, verentes Christianorum aduentum. Cumque ad vrbem *Eracleam* peruenissent, viderunt signum in cœlo nimio splendore in modum ensis, cuspide versus Orientem protento. Quo viso ignorãtes quid esset, DEO se committentes, inde ad oppidum, quod *Marescum* dicitur, profecti sunt: vbi morâ & quiete tribus diebus factâ, versus *Antiochiam* Syriæ vrbem quàm maximam, iter direxerunt: & iam *Tharsum* Ciliciæ, cæterasque vrbes quamplures, terrore DEI, sibi subiugauerant: in quibus Comes *Balduinus*, frater Godefridi Ducis, dominio vsus est, quamdiu exercitus illis in partibus moram fecit. Qui audiens à quibusdam indigenis exploratoribus, quòd versus *Rothasiam* terra esset optima & valdè fertilis, & ad conquirendum leuissima, se illuc cum suis singulariter diuertit: profectusque versus *Euphratem* fluuium qui inter Antiochiam & Rochasiam fluit, castra super eundem fluuium sita, vi & ingenio cepit, interque vnum peroptimum, quod *Traberez* dicitur, sibi subiugauit: quod pacificè reddiderunt ei Armeni qui in eo habitabant; aliaque plurima huic subdita per hoc adquisita. Cùm autem fama probitatis eius longè lateque crebresceret. Princeps ciuitatis Edessæ, quæ *Rothasia* dicitur, audiens viri constantiam, misit ad eum legationẽ pacis: & facti sunt amici, vt pater & filius.

X. Interea exercitus Christianorum *Antiochiam* Syriæ peruenit; transitoq; *Oruntte* fluuio, quem Parthi ita vocant, Syri quoque *Farfar*, Antiocheni verò *Fernum*: vnde *Naaman* Princeps Syriæ Helisæo indignans respondit: *quòd meliores sunt aquæ Damasci, Farfar, & Abanes, quàm Iordanis*: vrbem Antiochenã obsidione circundant, castra-

4.Reg.5,12.

castraque figunt, anno Verbi incarnati, millesimo nonagesimo octauo XII. Kal. Nouembris. Vrbe autem Antiochenâ obsidione à Francis circundatâ, multa ibi sustinuerunt incommoda, multas importunitates & angustias perferre contigit: nam fame & siti, algore & hyeme, multisque anxietatibus vexati sunt. Est nempè *Antiochia* ciuitas magna, atque murorum ambitu immensa, situ forti, & muro valida, & turribus densis munita, fontibus & aquis concurrentibus copiosa: *Orontes* fluuius hanc præterfluens miliario tertio decimo cursu rapidissimo præcipitatur in mare. Nascitur enim in Oriente vltrà montem Galaad, in Parthia; & perfluens Damascum, fluit in Syriam; & decurrens ad occasum montis Libani, per terram Seon, Antiochiam descendit: Per autem huius fluuii alueum, naues mercibus atque bonis omnibus refertæ, de Affrica & Europa, omnique Asia aduenientes, vrbē omni copiâ ditant: nec minus terræ cultibus atque fertilitate regionis illius opulētissimæ abundāt. Et quia ita fortem & comprehensū difficilem eā Christianus persensit exercitus, coniurāt inuicem, fidemq; promittunt, in æternum eā obsidere, donec annuente DEO, eā vi & ingenio captam, CHRISTI iugo subiiciant: omnesq; vnanimes his decretis consentientes, mori vel viuere se indubitanter pro CHRISTO vouerūt. Quod cùm *Capsiano* admiraldo & principibus vrbis nunciatū fuisset, & se vndiq; clausos circumspicerēt: sumpto consilio intimo, *Xanxcidolen* filium eiusdē Capsiani, ad Soltanū Persidis Imperatorem, & ad regē Galapiæ clam de vrbe emissum direxerūt: Miserunt etiā nuncios ad *Sosman* regē Hierusalem, & ad *Rodoam* Admiraldū *Caleph*, & ad *Docap* Admiraldum Damasci, & in Arabiā propter Admiraldum *Boliamuth*, & in Chorotamiā propter Admiraldū *Elimuth Amelimuth*: vt ad eorū festinarent auxiliū, & Francos delerēt de terra: ne ciuitate deuictâ, procedētes vltrà, damna & incommoda eis imminētia, & ipsi paterenrur postea. Cumq; hæc ita agerentur, Franci se vallo circundederunt; & nauibus scalisq; coaptatis insimul quasi pontē per mediū flumen composuerunt: dumq; in hunc modum se vallant & muniunt, hostes eos lacessere crebris certaminibus nō desistunt. Cōtigit autē vna dierū, cùm Franci de cibatu redirent, insidias ab his parari: nam poterāt exire & ingredi & regredi, nesciēte exercitu per turmas, nostrisq; multum infestari. Verùm in insidiis illis quas tunc machinati sunt, septingenti ex eis interfecti sunt, nullo de Christianis DEI gratiâ læso, præter vno sauciato, qui benè euasit: Qui verò de hostibus euaserunt, Antiochiam redeuntes, sociis mirabilia manifestabant quæ viderant; & quomodo Frāci inexpugnabiles & imperterriti, & ad omnia pericula infatigati essent: tunc retorquētes odium & irā suam in Armenos & Syrios Christianos, qui in vrbe morabantur, quosdam obtruncabant, quosdā autem puniebāt; & fundibulis & petrariis capita interfectorum & membra, extra muros proiiciebant. *Boiamundus* itaq; cùm vna dierū de portu nauiū, qui dicitur *sancti Symeonis*, regrederetur, hostes de Antiochia clàm exeuntes, illi parauerūt insidias; & irruentes, magnam de Francis cædē peregerūt: quæ res magno dolori exercitui fuit: vicemq; hostibus reddentes, acriùs inde torquebant, quoscunq; inde comprehendere poterant.

Cùm XI. ergò hæc altercatio inter eos esset, & annona circūquaque deficeret, contigit nostros fame & penuriâ victus laborare, adeò vt panis modicus quinque solidis venderetur; & equos, asinosque, seu camelos cogerentur manducare. Tunc ad radices herbarum quas in campis & nemoribus inueniebant, & ad surculos arborum & fabarum conuersi sunt: sed hæc etiam vix reperiebantur in proximis locis: ideoque longiùs procedētes quadraginta aut amplius milliaria se diffundebāt, vbi per montana cibos qualescunque quærentes, ab insidiatoribus comprehensi, perimebātur. Quidam etiam coria animalium, vel carduos comedentes, vitam miseram sic protelabant: Alii quoq;, more bestiali, herbas & folia arborum comedebāt: & si quem Saracenum nouiter interfectum inuenerunt, illius carnes, ac si essent pecudis, auidissimè deuorabāt. Accedebat prętereà ad calamitatis huius miseriam, & inopiam, quòd equi & muli, asini quoque & vecturæ ferè omnes exercitiis aut fame interissent; aut superstites, nihil operis facere poterant. Hyems quoq; valida, frigore, grandine, & gelu, densisque pluuiis instanter eos vexabat, adeò vt tentoriis putrefactis, aeri & cœlo plures se exposuissent; vnde penè omnis exercitus in desperationem & fugam cōuersus est, ni misericordia Altissimi citiùs eos respiceret ac subueniret. Eo autem tempore rubor immensæ magnitudinis apparuit in cœlo, & signum in

A. Dni. 1098.

modum Crucis figuratum verſus Orientem recto tramite incedens: Multi etiam per loca terræmotum ſenſerunt, vt adimpleretur his temporibus, quod in Euangelio ait Dominus: *Erunt peſtilentiæ & fames, & terræmotus per loca.* (Matth. 24. 7.) Sed hæc incommoda, immò DEI flagella, iuſto DEI iudicio contingebant: in proſperitate enim, & copia, bonorumque omnium affluentia poſiti, cùm primùm Antiochiam veniſſent, nullus modus, nulla temperantia, nulla prorſus luxuriæ frena fuerunt: verùm tunc gulæ atque ſuperfluitati, omnique, quod turpius eſt, ſcurrilitati incumbentes, omnia cœleſtia atque terrena confundentes, ſine aliquo DEI reſpectu bona terræ conſumebant: luxuriæ adeò dediti erant, vt præter inhoneſtam & immundam concubinarum, meretricumque publicarum impudicam ſocietatem, de quibus copia ex omnibus mundi partibus ad eos confluxerat, omni pudore poſtpoſito inuicem ſe ritu ferino commaculabant: fures, ſacrilegi, fornicatores, adulteri, omniumque criminum rei, non deerant in populo iſto. Videntes itaque principes & magiſtratus populi mala quæ fiebant; & damna & incommoda, quæ propter peccata eorum eis contingebant, dolore nimio permoti, triſtitiaque confuſi, ad lacrimas & orationes confugerunt, orantes DEVM, vt propitiaretur populo ſuo. E quibus *Podienſis Epiſcopus Aimarus*, vir illuſtris & egregius, & ſcientiâ literarum præditus, omnique honeſtate conſpicuus, aduocato ſimul heroum concilio, & in fide primùm roborato; deinde multis & variis ſermonibus, vtpote vir eloquens, lacrimabiliter prolocutus, adiudicauit, mulierum de exercitu fieri expulſionem, & ſeparatim in vnum locum propè collocari: deinde per confeſſionem & veram pœnitentiam, vtrumque ſexum à Diabolica ſeruitute recedere; & ieiuniis & orationibus tamdiu inſiſtere, donec populo ſuo miſereatur Dominus. Et viſus eſt ſermo bonus in oculis omnium, & factum eſt.

XII. Vt autem caſtra ab immunditiis & ſceleribus mundata ſunt, ſtatim cœleſti quadam adueniente tranquillitate DEI gratiam adeſſe ſenſerunt; Nonnulli etiam infirmi & imbecilles & diuturnâ ægritudine languentes, diuinâ cooperante gratiâ, conualuerunt; & ſe dehinc Domino deuouentes cœlibem vitam pro viribus actitare ſatagebant. Nec morâ, copia quædam exercitum ſecuta eſt, ita vt de die in diem magis, magiſque tunc Chriſtianus conualeſceret exercitus. Cùm autem placuit Domino tribulationem & dolorem, laboremque populi ſui finire, precibus forſitan lacrimiſque eorum permotus, per manum cuiuſdam Turci qui in ciuate morabatur, clam vrbem Chriſtianis reddi parauit. Apparuit enim ei Dominus IHESVS CHRISTVS per viſum, & ait: *Vade, & redde ciuitatem Chriſtianis.* Expergefactus ille, ſecumq; admirans, viſionem illam texit: iterumque apparens ei Dominus, dixit: *Redde ciuitatem Chriſtianis: Sum enim CHRISTVS, qui hoc tibi præcipio.* Ille autem ſecum voluens quid facturus eſſet, abiit ad Dominum ſuum, & narrauit ei quæ in viſu CHRISTVS ei præceperat. Ille verò reſpondens ait: *Nunquid fantaſticis & vanis ſomniis ſeductus es?* Audiens autem homo ſermones huiuſmodi, domum reuerſus eſt. Dominus itaque ei tertiò ſe manifeſtauit, dicens: *Cur non expleuiſti, quòd tibi iuſſi? Noli diſſimulare, nec amplius heſites vrbem reddere Chriſtianis: Qui enim hæc tibi dico, Dominus ſum omnium.* Quòd cùm ille tertiò accepiſſet, incunctanter expleuit, quæ ei à Domino præcepta ſunt. Et veniens in exercitu quaſi aliquid empturus, clàm cum *Boiamundo* egit, qui eius linguam nouerat, vt Chriſtianis vrbem redderet: datoque obſide filio ſuo, nocte per ſcalas de cordis factas, viginti ſeruientes intromiſit per muros: Deinde quadraginta probiſſimi milites per eaſdem cordas aſcenderunt; & inuentis trium turrium cuſtodibus ſexaginta & amplius, interfecerunt, turreſque munierunt.

XIII. Haud multò poſt, porta ciuitatis à clientibus primùm intromiſſis aperta eſt: & ſtatim intrauerunt omnes, qui parati aderant; & exclamantes: DEVS HOC VVLT, DEVS HOC VVLT: per muros & vicos ciuitatis cædebant, quotquot inueniebant. De clamore autem illo & ſonitu crebro ictuum, membrorumq; repercuſſione, commota eſt tota ciuitas, & excitati ſunt dormientes: Surgentes itaque, ſtrepituque perterriti, quidã arma ſumentes, quidam inermes, huc illucque curſitantes, à Francis trucidabantur: Illuceſcente autem Aurorâ, totus ferè exercitus Chriſtianorum vrbem ingreſſus eſt: & tũc vexillum Boiamundi rubicundũ in ſublime erectum, dupplicatum eſt, & in eminẽti turre collocatũ; buccinisque & lituis mox vndiq; ſonantibus, cædes à Frãcis incœpta eſt. Multi gladiis cæſi, multi iaculis perforati,

perforati, multi vectibus quassati, nonnulli etiã altis turribus & palaciis præcipitati interierunt. *Capsianus* verò admiraldus ciuitatis, à quodam rustico Armeno fugiens decollatus est; & caput eius abscisum, Boiamundo allatum est. Vt autem viderunt, qui longè erãt à tumultu isto, signa Christianorũ in turribus & muris, suosq; hàc & illàc fugientes, Francosq; gladiis extractis eos persequentes, pauore nimio attoniti, castrum quod in celsa rupe ex parte situm est, appetere cœperũt, & intus se cõcluserunt. Qui posteà populo DEI damno & incõmodo nimio fuerunt. Est enim ciuitas adeò ampla & lata, montibusq; & vallibus intrà murorum ambitũ interserta: & castrũ illud, in quo se inimici DEI concluserãt, sic in rupe locatum, vt ab vrbe nihil timeat; & ab agris quoscunque voluerit, intromittat vel emittat; & toti prorsus ciuitati immineat. Captâ ergo ciuitate, hostibusq; cæsis atq; fugatis, multùm ditati sunt de rebus Gentilium; & copiâ frumenti & vini, & olei abundanter inuenerunt; XIV. edentesq; & bibentes, cum magna lætitia DEO gratias egerunt: ascitisq; mulierculis, quas ante à se, vt dictum est, dimiserant, obliti sunt Domini qui saluauit eos, qui fecit magnalia sua & prodigia inter eos; nec fuerunt memores multitudinis misericordiæ suæ, ignorãtes iudiciũ & gladium DEI, quod imminebat capitibus eorum. Nam alterâ die statim pòst captam ciuitatem, obsidio subsecuta est ab innumera multitudine Persarum, & Turcorum, & Barbarorum, & multigenarum nationum. *Soltanus* enim rex Persarum, habitâ legatione, quam *Sancxidoles*, filius Capsiani, Admiraldi Antiocheni, ei ab Antiochia detulerat, congregato exercitu innumero, ad expugnandos Christianos Antiochiæ misit: cui exercitui præfecerat ducem *Corbagan* Admiraldum, cum aliis multis principibus suæ gentis & Admiraldis. Hi antequã Antiochię venissent, *Edessam* ciuitatem, quam *Balduinus* frater Godefridi ducis tenebat, obsederant: & per tres hebdomadas nil proficientes, ibi moram fecerant. Quod forsitan DEI nutu & prouidentiâ contigerat, vt Balduinus prius Edessam occuparet, & eos obsidione tantâ ibi retineret: ne repentino impetu in Francos irruentes, antequam ciuitatem Antiochenam ingrederentur omnes inopinatè, & à tergo, & ab vrbe occupatos, interficerent, & sic totus periisset exercitus. Itaque peruenientes Antiochiam, vrbem vndique cinxerunt; atque castris amplioribus eam vallauerunt, quàm à Francis vallata foret; moxque per castrũ intromissi, feroci impetu in Francos, vtpote recentes, sanguinisq; effusionem sitientes, subitò irruerunt; & velut tauri lasciuientes, cornibus incursare, & eos violẽto assultu prætẽtare cœperunt Franci verò, contra eos resistere. & vmbonibus & iaculis pro posse nitebantur repellere: vixq; cruentam rabiem atque truculentam eorum incursionem primã sustinuerunt. Qui cùm pro peccatis suis huiusmodi incursionibus vexati essent, & angustiati: propter quorundã occultationem, qui in domibus se abscondebant, *Boiamundus* parat incendium, vt exirẽt hi qui absconsi erãt. Ecce ira DEI; ecce gladius vindictæ: nec tamen eos iustus & pius iudex in manus persequentiũ incidere permisit; sed eos paterno affectu protexit, & ab hostium potestate, solitâ pietate seruauit. Episcopus autem *Podiensis* iterum eos conuocans, de conuersatione, & XV. vita, & moribus, eis sermonẽ, mellifluâ correctione, cõposuit; & de pristina mulierum pœnitentia mentionẽ faciens, societatemq; illarum omninò execrans, dimittere eas persuasit; admonuitq; ne de misericordia DEI diffiderent: sed castè DEO militarent, & omnia prospera eis euenirent. Animati itaq; his verbis, & mulierculis separatis, omni studio & sollicitudine quisq; in sua parte ciuitatẽ, quam eis DEVS donauerat, munierunt; & dũ viuerent, eã defendere & custodire promiserunt. Sed non omnibus vna eademq; voluntas perseuerauit: fuerunt namq; quidã in populo isto, de bonitate & virtute Altissimi desperantes; nec vllatenus se hostium manus euadere existimantes, si in captiuitate longiùs clauderẽtur: & per cordas muro depositi, fugerunt; & alibi, forsitan viliter interierunt: de quibus fuit vnus *Yuo de Grentemaisnil*, cuius opprobriũ sempiternũ sequitur, & multi alii. Comes etiã *Stephanus Blesensis*, & multi alii, antequã ciuitas Christianis traderetur, se de exercitu subtraxerunt: sed tamẽ per reliquos fideles nõ minus triumphauit Altissimi virtus. Verùm increduli & infideles, quocunq; ibant, nomẽ Domini blasphemare non cessabãt; & viã CHRISTI distortis gressibus inculcare, verbisq; desolatoriis, quantũ poterãt, annullare conabantur. Vnde factũ est, vt cùm præfatus Comes fugiens, Constantinopolitanum obuiam haberet *Alexium* Imperatorem, qui cum omni exercitu suo in

auxilium Christianorum Antiochiam festinabat, eum redire Constantinopolim faceret: dicens incassum eum vexari, cùm iam Christiani capita perdidissent, atque omnes perissent. Eia, minister fraudis, minister doli, suâ æstimatione DEVM potentiorem non existimabat: sed vt mente cõceperat, aut DEVM obdormisse, aut eum subiacere legibus humanis cogitabat; populumq; DEI perisse asserebat. Multùm nocuit Imperatori falsitas illius mẽdacii, quoniam si peruenisset ad obsidionem, & DEI gratiã, & laudem humanam sibi adquisiuisset; & forsitã Antiochia ciuitas imperio eius subiiceretur. Nec in hoc tantum nocuit, sed etiam Romaniæ partes iam sibi subditas, & ab omni hostiũ infestatione quietas, ab incolis suis denudari fecit, quos secum Imperator adduxit, verens ne iterum hostibus subiicerentur: & sic terram illam fertilissimam atq; bonis omnibus opulentissimam, in vastitate & solitudine, vsq; in hodiernum diẽ incultam dereliquit. Sed hactenus ad propositum re-

XVI. uertamur. Laborantibus Francis in Antiochia, & contra hostium innumeram multitudinem decertãtibus, præstò eis in omnibus gratia diuina affuit; & ab eorum crebris incursionibus ita tutauit, vt rarò aliquis Christianus ibi læderetur. Sed qui primùm per cordas fugam sumpserunt; & malum, valdè noxium toti exercitui, dimiserunt exemplum, quorundam corda Diabolico instinctu spirauerant, & ad muros iam vsque progressi, moliebantur effugere. Verùm summus Speculator atq; populi huius amator, non diu passus est huius contagione periculi, populum suũ minui. Apparuit namq; cuidam clerico, sociorum instinctu volenti fugam aggredi, & dicit ei: *Frater, quò fugis? quò tendis iter? Fugio*, inquit, *ne peream*. Cui Dominus ait, *Mane, frater, ne fugias: sed vade, & dic cæteris, vt maneant, nec sint increduli, sed fideles: quia precibus Mariæ matris meæ, eorumq; lacrimis, eis propiciabor, & ab hostibus his liberabo: & dic principibus exercitus, quòd in prælio futuro vobiscum adero. Dominus enim sum, qui loquor tecum*. Item cuidam iam funem manu apprehendenti vt descenderet, fratris eiusdem imago iam defuncti coràm eo astitit: dixitq; ei: *Frater, resta, ne timeas, quoniam Dominus erit vobiscum in prælio; & socii vestri qui morte præuenti sunt in itinere hoc, vobiscum erunt in auxilium*. Miratus ille, verbisque defuncti attonitus, pedem retraxit, sociisq; narrauit, & secum manere fecit: quæ cum principibus & plebi narrata essent, gaudio magno perfusi, & de victoriâ confisi, bellum magnanimes præstolabantur. [Inter hæc etiam cõtigit à quodam *lanceam* vnam inueniri defossam sub pauimento *Basilicæ beati Petri Apostoli*, quæ in Antiochia à priscis temporibus immensæ magnitudinis & opere miro fabricata est: eamq;, de qua *Longinus* latus CHRISTI perforauerat, esse asserebat, adiiciens, quòd à S. Andrea Apostolo illi per visum releuatum foret; & ternâ eiusdem Apostoli admonitione contigisse, vt lanceam sic in pauimento defossam inueniret. Quod quidem tunc gloriosè & magnificè à populo in signum victoriæ acceptum est. Nec multò pòst, prælium mirè cõtra hostes omnes postulauerũt.] Facto ergò triduano ieiunio; & ab Episcopis & sacerdotibus populo per confessionem reconciliato: consilio communiter inito, per *Petrum Heremitam* hostibus mandauerunt, vt *vel à finibus Christiani imperii discederẽt, vel sequenti die bellum contra eos inire non dubitarent. Si autem bellum cõmune formidarent, eligerent tres, aut quinque, vel decẽ, vel vltrà, quotquot vellent, de suis, milites, & æquali numero Christianis in campum armati decertarent: & quorum pars victoriam haberet, regnum cum suis possideret; victa verò à finibus secederet, sine vtriusque exercitus periculo*. Illi quidem adhuc recẽtes, viribus suis & equis & armis, & multitudine innumerâ confidẽtes, pactionem huiusmodi neglexerunt, & commune eos inire certamen superbè remandauerunt: Et adduxerunt eum ante *Corbagan*, qui sedens in tẽtorio suo ornatus cultu regio, dixit Petro: *Quid mihi mandant aduenæ & misselli? Disponunt quoquo pacto ciuitatem reddere aut fugam parãt, si Persarum pietas, fugientibus locum dederit? Vnum de duobus eligant, si in terra viuere desiderant. Quis enim DEVS aut homo tam potens est sub cælo, vt eius auxilio de manibus Persarũ liberentur? Nunquid ille qui à Iudæis crucifixus est? Vade ergò, & dic illis, vt citò fugiant, aut derelicto crucifixo regi Soltano seruiant*. At Petrus cõstanter prædicta repetens, adiecit, dicens: *Hæc dicit exercitus Domini: Recede à nobis, & ab hæreditate beati Petri, alioquin Francorum armis fugaberis: quorum principes, non, vt dicis, miselli, sed sunt CHRISTI milites inuictissimi*. Quo audito *Corbagan*, accensus irâ, euaginato gladio iurauit per thronum regis Soltani, quòd defenderet se de omnibus Francis; & dixit se terram possidere, & semper possessurũ iustè vel iniustè: mãdauit etiam

etiam quod nec verbum ab illo audiret, donec derelicta Antiochia CHRISTVM denegarent,& legem Persarum profiterentur. Reuerso itaque Petro, bellū cōmune nuntiat affuturū. Quo audito Franci ad bellū se præparauerunt, nihil hæsitātes, nihil de multitudine & infinita copia hostiū formidātes: sed quasi vir vnus, omnes simul ad prosternendos hostes vnanimes facti sunt,& pro CHRISTO & eorū libertate, non solummodò audacter pugnare, verùm etiā, si oporteret, occūbere,& mortē subire hilari animo non dubitarent. [Nocte verò illâ, quæ belli præcessit diē, præcepit *Podiensis Episcopus*, & per totam vrbem inclamare fecit: vt quisq; posse suo annonā equis distribuere niteretur, ne labore crastino famis angustiā deficerent. Cui edicto libenti animo obedientes, equos eadē nocte, vt iussum fuerat, cibauerunt.] Crastinâ ergò aurorâ illucescente, parati sunt omnes exire ad bellum, & ordine sic processerunt, vt nullus esset qui de ordine constituto se transferret.

XVII. Egressus est autem primus omnium *Hugo Magnus* cum suis Francis: deinde Comes *Rutbertus* Normanorū,& Comes *Rutbertus* Flandrensis: post illos *Aimarus*, venerandus Podiensis Episcopus: post hos *Godefridus* Dux Lothariensis cum pluribus Comitibus Lotharingis & legione gladiatoria: post illos *Raimundus* prouincialis cū Aquitanis & Wasconibus: deinde *Tancredus*, nepos Boiamundi: nouissimus omnium *Boiamundus* inuictissimus, cum gente sua aciem rexit vltimā. Et quia hostium principes nullis adhuc nominibus prænotati sunt, nomina quorūdam, à quibusdā de Syria & Chaldęa egredientibus, per interpretes cognita sunt, quæ vt potero diligēter declarabo. Soltani ergò prædicti regis, militiæ principē videlicet *Corbagan*, admiraldum maximū, ducumq; fortissimum, quē rex præfecit, omnibus antepono: deinde principes cum eo venientes, prout Syrum & Chaldęum sonari Latinè potest, diligenter subnotabo. Hii verò sunt, scilicet *Meleduchac*, *Amursolyman*, *Amyrsolendis*, *Amyrchegible*, *Amyrmarome*, *Amyrmahumet*, *Caraoiath*, *Cotelosenyar*, *Megaloatelon*, *Baldus*, *Boesac*, *Amitbaisach*, *Aoxian*, *Amogoiam*, *Sanxadones*, *Gyuahadoles*, *Amyrtodygion*, *Amyruaotap*, *Sopman*, *Boldagis*, *Amyrilias*, *Gerisaslā*, *Gygremis*, *Aymtgogra*, *Artubech*, *Amyrdalis*, *Aimirmoxe*, *Amyrcharoar*,& innumerabiles alii. Hii omnes vel Admiraldi vel Duces cognominati erāt. Quorū vnus admiraldus, *Amyrdalis* nomine, qui in Antiochia habitare solebat, cùm videret Francos per turmas & cohortes signis pręcedētibus incedere, signaq; procerum, quæ anteà viderat, recognouisset, bellū fore ratus, *Corbagan* summo admiraldo nunciauit, qui in tētorio suo quietè ac securè sedēs, scaccis ludebat, nihil de bello futuro metuens. Vt enim auditū est Christianos ad bellū egressos, primò hæsitans, verū foret nec ne; deinde acquiescēs, & sibi ipsi fidē faciens, quæsiuit à suis, an pactionē à Francis postulatam concederet, vel bello eos inopinatè vel improuiso reciperet: cui *Amyrdalis* respondēs: *Tardè*, inquit, *incōsideratè id prolocutus es; & verendum est nunc, ne ab hesterna postulatione repulsi, tuæ resistant petitioni: veruntamen vt libet facito.* Missi itaq; internuncii ad Francos, nihil præter bellū impetrari renūciant. Et iā Sole matutino in clipeos & loricas repercutiente, tertiā refulgens in aciē, quam Episcopus ille celeberrimus regebat, signū ipsius Episcopi animaduertētes, dixerunt inter se: *En videmus signum magni procedere Papæ: sacerdotibus & leuitis cū crucibus & filacteriis in albis præcedentibus agmen.* Deinde Boiamundi subsequentē acie, timor inuasit vniuersos,& maximè eos qui de captione vrbis euaserant, dicentes: *nullā in toto mundo fore gentē, quæ Francis posset obsistere:* adiicientes, *quod DEVS eorū pro eis pugnaret. Corbagan* autē equum ascendens velocissimum, admonuit suos, vt fortiter pugnarent; & ascendens in montē seorsum cum paucis consedit, vt videret euentū rei. Gens verò sua statim per turmas & phalāges diuisa, mōtibus & cāpis circa Francos effusa, prælīū sagittis agere decreuerunt. Quippe tot erāt sagittarii Turci,& Parthi, Æthiopes,& Medi,& Elamitæ;& qui habitabant Mesopotamiā, Affricam, Lybiam, Ægiptum & Pamphiliam, & omnem Asiam, nationumque ferè vniuersarū, vt facilè Francos vndiq; concludere possent; & nisi terror DEI esset in illis, comprehendere exercitulum Christianorum non dubitarent. Computatus est ergò, sicut à captis relatum est, Turcorum & diuersarum nationum exercitus,& vicies centena millia inuenti sunt pugnatorum, ad bella procedentium. Dux itaque *Godefridus* secundam regens aciem, quæ iam prima propter quosdam euentus facta est, vt gnarus & belli edoctus, violentiam eorum pacienter sustinens, iunctis cohortibus, pedetētim suos incedere iusserat; nec vnum antè alium ab ordine cen-

ſtituto moueri, capitali ſententiâ prohibuerat, donec truculentam eorum rabiem, primis ictibus edomitam, languentem ac defeſſam perſpicerent. Cùm igitur diu in hunc modum ſuſtinuiſſent, *Corbagan* de monte quaſi de ſpecula ſuos nihil penitus agere cernens, præcepit cuidam Admiraldo, vt partem exercitus ſui verſus vrbem tanquam ingreſſurus, educeret: ratus Francos diuiſis ordinibus ad vrbem velle regredi; vt vel ſic acies Francorum dirimeret: quo facto *Comes* quidam *Theutonicus*, ſiniſtrum cornu tenens, vt vidit turmas diuidi, & partem verſus munitionem vrbis quaſi in fugam conuerti, fugere eos exiſtimans, elapſus eſt de acie cum ſuis; atque

XVIII. eos incautè perſequens, mox cum omnibus ſuis interfectus eſt. Dux verò

Secundum bellum. *Godefridus* nihilominus ſuos ſimul tenens, vt vidit tempus feriendi, cohortatus eſt vt tunc ferirent, & pro capitibus pugnarent: qui vno impetu extimplò in hoſtes irruentes, buccinis & lituis crebrò ſonantibus, DEO in auxilio ſæpiùs vocato, clamore vtrinque exorto, omnis hoſtium multitudo, ac ſi repentè totus mundus pòſt eos rueret, in fugam conuerſi ſunt. *Quis es immenſe DEVS, fortiſſime Saluator, inuictiſſime imperator, velox adiutor, atque protector clementiſſime, ſereniſſime, iuſtiſſime? quo Duce, quo præſente, quo feriente, quo denique perſequente tanta bellantium multitudo terreretur, ni te formidinem incutiente, dextera tua forti quateretur atque ſuperaretur? Alioquin totius ferè Romani imperii robur, ſi adeſſet, vix illos fugere coëgiſſet. Ecce miſeros & debiles, fame afflictos, virtus Altiſſimi triumphare non deſpexit: ſed eos ſuprà omnium gentium multitudinem exaltatos, mirabiliter prouexit. Ei ergò laudes & gratiæ reddantur; ei totum attribuatur: ſibi gloria, & laus, & exultatio, in ſecula ſeculorum. Amen.* Fugientibus itaque hoſtibus, Franci eos perſequi diu non poterant, propter equorum imbecillitatem, atque ipſorum inualetudinem: veruntamen de peditibus ſtrages nō modica facta eſt. Et qui equos adhuc potentes & veloces de Francis habuerunt, vel hoſtium equos comprehendere potuerunt, hi & perſequi & cædere eos à mane vſque ad veſperam ferè non ceſſauerunt: nec enim ſimul omnes vnius fugæ tramitem calcabant; ſed diuiſis agminibus diſperſi per montes & colles, armis proiectis, ſarcinisq; dimiſſis, velociſſimè fugiebant. Franci verò, vt dictum eſt, eos pro poſſe perſequentes, de ſpoliis eorum valdè ditati ſunt. Et redeuntes ad eorū tentoria, de quibus magna erat copia, vaſa, vtenſilia multimoda aurea & argentea, quorum precium opus ſuperabat, & indumenta, ſtrata quoque & pallia, nec non arcus & pharetras cum ſagittis, camelos, mulos, aſinos, equos, & diuitias reperierunt: nec fuit aliquis egens inter eos. Et facta eſt lætitia magna in populo DEI, & glorificauerunt DEVM qui ſaluauit eos, qui fecerat magnalia propter eos: Et regreſſi ſunt in ciuitatem omnes, laudantes & benedicentes DEVM, qui de miſeris & pauperibus diuites & victores effecerat; & deferentes oblationes ſuas per eccleſias, vouerunt ſe vltrà honeſtè & iuſtè victuros, nec ampliùs fornicationibus aut immundiciis pollui. Eſt namque *Antiochia* ciuitas magna, vt ſuperiùs memoratum eſt, & eccleſiis multis, licet à gentilibus premerentur, ſolenniter decorata: quarum maior ac præcipua *beati Petri* Apoſtolorum principis eſt baſilica, vbi primùm cathedram Epiſcopatus ſeptem annis rexiſſe legitur: Altera in honore *beatæ Mariæ* ſemper Virginis miro opere fabricata eſt: compluresq; aliæ Sanctorum eccleſiæ, in quibus deuotè ſe Chriſtiani totâ nocte illâ, vtpote agone diuino vehemēter vexati, ſecuri quieuerunt. Vrbs hęc

A. Dni. » celeberrima, cùm capta foret à Francis, *Vndecies centum ſubtractis inde duobus Annis,*

1099. » *annorū Domini ſummam faciebant. Iunius & menſis promebat pridie nonas.* Mox poſt

XIX. vrbē captam reuerſus eſt *Hugo Magnus* Conſtantinopolim, cōceſſu tamen heroum; dehinc in Frāciam regreſſus eſt. Nec multò pòſt obiit *Aimarus* Epiſcopus Podienſis, in Kalendis Aguſti, cuius anima beatâ requie, & beatitudine æternâ perfruatur, Amen. Cumq; apud Antiochiam & in circuitu per quatuor menſes Franci morā feciſſent, ſumpto inuicē conſilio, receſſerūt. *Boiamundus* verò, & *Raimūdus* Comes, cum quadam parte exercitus vrbē exeuntes, interiorē Syriam profecti ſunt, vt fines Chriſtiani exercitus dilatarent, & caſtra aut vrbes contiguas eis ſubiicerent: reliqui

XX. verò Antiochiæ permāſerunt. Hi prædicti principes exercitū educentes, *Haram* ciuitatē primò adierūt; quā haud difficilè captā atq; depopulatā, omnibus qui in ea erāt cæſis atque captiuatis, *Maram* protinus, alterā vrbem huic affinem, inuaſerunt. Quā obſidione circūdatā viginti dierum ſpatio obſidione coacti, machinis paratis, muroq; admotis, ſigno vndique dato, inſtāti aſſultu, DEO in omnibus fauēte, vrbē compre-

comprehendunt; hostes obtruncant à maiori vsque ad minimum: omnibusq; sublatis, Antiochiam reuersi sunt. De communi assensu & consilio, tunc ciuitas Antiochena, & principatus regni Antiochiæ, *Boiamundo* traditus est & concessus: vtpote viro, cuius industriâ & ingenio vrbs ipsa capta fuerat. Comes verò Normanniæ & *Raimundus* Prouincialis, & *Tancredus* cognatus Boiamundi, qui iuuenis magnæ opinionis & famæ in exercitu erat, assumptâ parte exercitus, castrum, quod dicitur *Archas*, aggressi sunt.

Boiamundū dux Roberti Wischardus Appuliæ genuit valdè potentem ducem.

XXI. Verùm castrum illud situ loci, & murorum, turriumq; munitione validissimum, Turcorumq; bellatorum inuictissimum, eos per quinq; ferè septimanas obsidione detinuit. Est enim situm ad radicem montis *Lybani*, à veteribus antiquitus constructum; diciturq; *Archas* quia *Araces* filius Chanaan id cōdidisset. Dux verò *Godefridus* & Robertus Comes Flandriæ, cum reliquo exercitu, *Gibellum*, aliud castrum, situ murorum & ambitu fortissimum, quod inter Antiochiam & castrum Archarum, super mare situm est, obsidione vallauerunt. Sed belli tumultu, quod operiebantur qui apud Archas sedebant, commoti, eorumq; legatione submoniti, Gibello relicto, Archas profecti sunt, & de duobus vnus exercitus effectus est; castrumq; illud, bellum operiendo, impugnabāt: vbi die quadam, dum assultus in hostes vehemens fieret, contigit, heu infortunium! *Amsellum de Ribodimonte* strenuum militem, ictu petrariæ interisse: pro quo totus exercitus valdè contristatus est, quia optimus & probus miles erat, & in expeditione necessarius. [Orta est enim etiam in obsidione hac contentio de *Lancea*, quæ inuēta fuerat Antiochiæ sub pauimento Ecclesiæ. Dicebant enim quidam non esse illam, quâ latus Saluatoris *Longinus* penetrauerat, quoniam eam Constantinopolim dimiserant: Comes verò *Raimundus*, qui eam in magna veneratione habebat, & in cuius custodia tenebatur, ipsam esse asserebat: *Episcopus* verò *Barensis*, qui in expeditione tunc erat, aliique plures, quòd ipsa esset existimantes, adiudicauerunt, vt is qui eam adinuenerat, fidem faceret populo DEI. Facto igitur triduano ieiunio in accensa strue lignorum, inuentor Lanceæ vltrò se iniecit; & per medium flammæ vibrantis, rogum nudus pertransiit; & vix inde exiit, combustusque est; nec posteà quindecim dierum spacio superuixit; sed duodecimo die, dolore ignis correptus obiit: & sic omni errore ablato, populus vltrà eam venerari cessauit.] Intereà Francis de bello, quod exspectabant, frustratis, illaque obsidione tàm inopiâ, quàm suorum dimissione vehementer dissolutis, castrique oppugnatione nimis tardâ atque diuturnâ desperatis, operæprecium duxerunt, vt obsidione illâ dimissâ, *Iherosolimam*, messis tempore appropinquante, expedito itinere tenderent; & viam non panis indigam, sed benè, vt audierant, opulentam tenerent. Qui consilio inuicem accepto, omnes animati, simul assenserunt; collectisq; tentoriis & papilionibus, sarcinisq; suis expeditis, iter agentes, antè vrbē *Tripolim*, quæ inde propè super mare sita est, primâ sessione quieuerunt; & ab vrbe illa forum panis & vini, quamdiu ibi moram fecerunt vel morati sunt, plenariè habuerunt; donaq; plurima primates receperunt. Inde *Gibellulum*, aliud castrum prætermeantes, *Birithiam* ciuitatem inuenerunt. Erat autem mensis Aprilis, & iam messis in archa erat; magnaque copia annonæ per totam maritimam Tyri & Sidonis: quæ ciuitates proximæ sunt, & Byritho affines: nunc verò mutatis nominibus ab incolis *Sur* nuncupatur, quæ *Tyrus* quondam dicebatur; & quæ modò *Sagitta*, antiquitùs *Sydon* appellabatur, & est in terra Phœnice, quam *Syden* filius Chanaan legitur condidisse: *Sur* quoque Tyrus dicta est, in qua *Tyrius Apollonius* regnabat. Inter has duas vrbes *Sarepta Sydoniæ* æstimatur: inde enim ad *Carmelum* mōtem, vbi *Helias* habitauit, non amplius iter duorum dierum ingressi, postea venerunt *Ptolomaïdam*, nunc *Achilon* dictam, quam quidam errantes *Accaron* existimant nominandam: sed Accaron vrbs est Philistæa inter Azotum & Iamniam sita, propè Aschalonem. Abhinc terra vocatur Palestinorum. Transeuntes autem Achilon, inuenerunt oppidum *Caypha* dictum, quod est sub Carmelo monte, & habet mare ab Oriente, montem verò ab Occidente. Dehinc *Cæsaream* Palestinæ adorsi sunt, quę quidem *Dor* antiquitùs, à quibusdam verò *turris Stratonis* nuncupata est: in qua *Herodes*, Agrippa dictus, nepos illius Herodis, cuius tempore natus est CHRISTVS, percussus ab Angelo, vermibusq; consumptus, infœliciter expirauit. Vlteriùs autem incedentes, præterierunt oppidum quod *Assur* nomināt. Etenim maritimam, & *Ioppen* à dextra relinquentes, descenderunt in *Ramatha*, quæ ciuitas nunc *Ramula*

appellatur: de qua incolæ Saraceni omnes aufugerant, pridiè quàm exercitus illuc venisset, metuētes expugnationem, [nec in semet munitionis defensionem confidentes.]

XXII. Est enim ciuitas hæc in plano sita, inter montana Iudeæ & maritimā, in magna copia & fertilitate annonæ, solis cultoribus apta: vbi cùm Franci venissent repererunt areas tritici innumeras, & annonæ etiam trituratæ magnam abundantiam: moratiq; sunt ibi per quatuor dies, vt reficerent & se & iumenta, & sarcinas pararent ad obsidionem Iherusalem. Ibiq; nuncios Christianorum Syrianorū, qui erant in *Bethlehem*, habuerunt: quos antea de Iherusalem nuncios receperant. Nondum enim Cæsaream viderant, quando exploratores Christiani de Iherusalem clàm exeuntes, ad eos venerant, & totum esse ciuitatis & eorum qui intus habitant, indicauerant. Lætati verò Franci super nuncios, promiserunt se in proximo eis auxilium fore, & DEO auxiliante Iherusalem obsidione concludere, seq; & sua, cum ciuitas aut vi aut timore subiiceretur, incolumes reseruare. Illis autem abeuntibus, Franci animati & de misericordia DEI cōfisi, & vt Spiritus Sancti gratia illis adesset, principio suę operationis, in Basilica *S. Georgii*, quæ propè vrbem Ramulam miro opere fundata erat, Episcopum ordinauerunt; & in arcibus Ecclesiæ, quæ circa Ecclesiam sunt, custodes dimiserunt; atque ipsâ die profecti sunt vsq; ad castellum quod dicitur *Emaus*, sexaginta stadiorum ab Iherusalem. Nocte verò ipsâ *Tancredus* & *Balduinus de Burgo*, antè lucem surgentes, cētum suorum militibus electis, conscendunt equos armati; & aurorâ apparente, Bethlehem peruenerunt, linquentes Iherusalem à sinistra: quos cùm vidissent Græci & Syri Christiani, qui ibidem morabantur, primò rati sunt, Arabes & Turcos fore; missosq; de Iherusalē ad eos decollandos & delendos æstimati sunt. Cumq; Francos recognouissent, statim Crucibus & textis assumptis, cum gaudio magno psallentes eos susceperunt: Franci verò præ gaudio lacrymantes, pacisq; osculo eos salutantes, basilicā ingressi sunt: vbi adorato Domino & in loco natiuitatis suæ & præsepio non sine lacrymis oblatione factâ, ad exercitū regressi sunt: qui iam ciuitati appropiabant: Cumq; interim hostes signa Francorum procul vidissent, exierunt quidā obuiam Arabes & Turci, vt prætentarent armis Francorum militiam: qui mox fugati, intrò se receperunt.

XXIII. Christianus verò exercitus videns ciuitatem DEI, quam diu optauerat vidisse; locaq; sancta, in quibus mundi Saluator pro redemptione gentis humanæ mortem pertulerat, lætatus est valdè; & procidentes omnes in terram proni, adorauerunt Viuentem in secula seculorum. Amen. Et venientes ad vrbem, obsidione vndiq; vallant, VII. Idus Iunii. ,, *Lucis septena cum vallant obsidione Iherusalem Franci, iam Iunius igne calebat.*

XXIV. Situs ipse Ciuitatis Sanctæ qui nunc est, murorumq; ambitus, licet à prisca & illustri veteris compositione, statuq; illo quo erat CHRISTI IHESV tēporibus valdè discrepet, quædā tamen tēporis illius adhuc monumenta obtinet; quibus & famosa & illustris, & præ cunctis clarior ciuitatibus in toto orbe terrarū esse debet. De qua, quia à quibusdam quædā superflua, quædā rariùs concinentia finguntur, pauca sub breuitate perstringere conabor. Quatuor igitur illi aditus patēt, sicut plerisq; ciuitatibus, quibus ad eā fit ingressus, ab Oriente, & Occidēte, ab Aquilone & Meridie: Et quidē Oriētalis aditus, ab incolis vocatur *porta vallis Iosaphat*, eò quòd per eā ad vallē illam proximam sit descensus. Occidentalis, *porta Dauid* idcircò vocatur, quod iuxtà turrim Dauid sita sit. Septētrionalis, *porta S. Stephani*, pro eo, quòd idē Martyr extrà portā illam lapidatus fuisse asseritur, ob cuius memoriam Ecclesia ibidē sit fundata. Australis, *porta Syon*, quia ab ea parte mons ille præruptus eminet: vndè difficilis & valdè grauis ad vrbē est aditus. Adhuc etiā quinta habetur porta, quæ *Aurea* dicitur, intrà Orientalē & Australem portā sub Templo Domini sita, per quam cœlorū Rex super asinam sedēs antè passionem suam, ciuitatem ingressus est, & ab Hebræorum pueris cum gaudio exceptus est: quæ non aperitur nisi in *Dominica Ramis palmarū*. Vrbem itaq; per hunc ingredientibus aditū, à læua Sepulchrum Domini est, quod extrà vrbē tempore Passionis CHRISTI legitur fore inuentū, viuoq; lapide incisum: iuxtà quod Sepulchrū Domini, parū in obliquū, est supereminens lapis dehiscens, sicut in CHRISTI morte legitur scissus: & subtus *Golgata*, qui locus magnâ veneratione celebrādus, adorandus, & colēdus est: In quo loco traditur ab antiquis Abrahā filium suum immolaturus, arietē pro eo immolasse, significans Agnum, DEI filium, ibidē posteà immolandum. Paululùm remotior est locus

ab eodem

ab eodem, dictus *Caluariæ*, vbi lignum Dominicum *trecentesimo octogesimo sexto anno* pòst Passionem CHRISTI à beata *Helena*, Iuda præmonstrante, inuentum est: vbi etiam ab eadem regina, Ecclesia miræ magnitudinis & operis fundata, postcà à perfidis Gentilibus destructa est: [ruinæ cuius adhuc existentes indicant qualenam opus fuerit. Pars autem ligni preciosi in his locis à fidelibus retenta, diligenti veneratione adoratur & exaltatur.] Iuxtà crucis inuentionem à Meridie est Ecclesia genitricis DEI, quæ *Latina* nuncupatur, eò quòd à Latinis semper sit culta: vbi fertur eadem Virgo plorasse atque scidisse crines, cùm vidisset filium suum vnigenitum patibulo affixum. Ibi propè est locus, vbi *Maria Magdalena* cæteræq; mulieres lamentatæ sunt in morte Saluatoris. Inde versus Orientem in directum intrà eiusdem ambitum vrbis, Templum est Domini celeberrimum, miro opere fabricatū: Quod licet primum opus non sit *Salomonis* egregium, sed nec illud quod ab *Hesdra* secundâ reædificatione totius mundi fabricam in opere præcessit, tamen quatuor habet introitus, sicut & primum habuit templum: In quo loco Angelus populum cædens, Dauid orante & exclamante: *Ego sum qui peccaui, ego iniquè egi*, restitisse perhibetur. (2.Reg.24, 17.) Vbi etiam lapis ille super quem Angelus restitit, adhuc impositus, in medio templo eminet. Fuit & in hoc loco tempore Salomonis propitiatorium aureum & arca testamenti, in qua erant tabulæ Moysis, & virga Aaron, & manna, & cætera quæ dicebantur *Sancta Sanctorum*; Ibiq; fuerunt vsque ad tempus *Iosiæ* Regis Iuda, sicut legitur in libro Machabeorum: Sed pòst *Iheremias* arcam in Arabia versus montem Synay occultasse fertur: (2.Mach.2, 1,5,7.) vbi in hodiernum diem adhuc mons fumigans & caligine obductus, locum volentes adire & obscuritate & caloris æstu repellit, nec ad montem vsque licet accedere: & in prophetia eiusdem Iheremiæ scriptum inuenitur, quod inuenienda non sit, donec gentes multæ congregarentur. Arca ergò in Templo nunc non est, sicut à quibusdam creditur. Verùm locus ille multis modis sacer esse describitur, tùm quia puer IESVS in eo præsentatus, à *Symeone* sene exceptus est; tum quia duodenis, in medio Doctorum sedens, inuentus sit: de quo etiam numularios eiiciens, dixit, *Domus mea domus orationis vocabitur*: multisque miraculorum signis & prodigiis, ibidem à DEO factis, religiosus & sanctus est. (Matth.21, 12,13.)

XXV. Ab Aquilone Templi huius lacu quodam interposito Ecclesia *S. Annæ* matris beatæ *Mariæ Virginis* est, in quo loco DEI matrem peperisse fertur: Ante cuius Ecclesiam piscina aquæ à Francis inuenta est, veteris piscinæ adhuc vestigia retinens, quinque porticus habens: In qua, tempore CHRISTI, Angelus descendisse legitur, tactuque aquæ languidos sanasse. [Et ibidem à CHRISTO sanatus est ægrotus triginta & octo annos habens, in infirmitate sua.] Ad quam nunc per porticum vnam descenditur; & reperitur aqua ibi gustu amara, quæ plerunque ægrotantibus confert medelam. Hæc intrà vrbem à fidelibus venerantur. Flagellatio IHESV CHRISTI, atque coronatio, & derisio, & cætera quæ pro nobis pertulit: sed non facilè vbi fuerunt, nunc dignosci possunt, cùm præsertim ciuitas ipsa totiens posteà destructa atque deleta sit.

XXVI. Extrà vrbem verò, à digniori parte fit exitus per portam Dauid ad viam quæ ducit *Bethlehem*: quę *Effrata* antiquitùs appellata, ab Iherusalem spacio duarum leugarum versus Hebron, inter Occasum & Meridiem sita est. Ibi est locus Natiuitatis CHRISTI & præsepe, sicut supra memoratum est. Sed & Ecclesia satis decens & ampla miro opere fabricata, Episcopalem ibidem obtinet dignitatem. Ibidem & in confinio passi sunt *Innocentes*, qui ab Herode trucidati sunt. Inde ad vrbem regredientes viso obiter sepulchro *Rachel* vxoris Iacob, ascenditur ad montem *Syon*, qui tempore CHRISTI erat cacumen & medium ciuitatis, nunc autem extrà ciuitatem. Ibi etiam fuit cœnaculum, vbi pedes discipulorum lauit Dominus & magister eorum, & cum eis cœnauit; & Sacramētum Dominici Corporis & Sanguinis ipsis tradidit; nec non & omnia quæ de morte eius erant futura prædixit: vbi post resurrectionem Spiritum Paraclitum eis misit. In quo loco transitus *beatæ Mariæ* genitricis DEI fuisse perhibetur: vnde etiam Ecclesia nomen habet; fueratque miro opere fabricata, antiquitùs constructa, quod interiùs patet, sed à perfidis Saracenis destructa. Ad radicem huius montis Syon exoritur fons aspectu liquidissimus, sed gustu amarus, quem dicunt *natatoria Siloë*: qui emittit riuulum suum in alueo vbi torrens Cedron fertur in hyeme cursu rapidissimo. Ibi illuminatus est cæcus à natiuitate, de quo legitur in Euangelio. [Vlterius in Meri- (Ioh.9,1.)

die est *Acheldemach*, qui ad sepulturam peregrinorum emptus est.] Torrens *Cedron* ab Aquilone sumit initium, & per vallem Iosaphat cursum agens, in Austrum dirigitur, nec habet aquas nisi inundatione pluuiarum. In eadem villa inter ciuitatem & montem Oliueti est Ecclesia genetricis DEI *Mariæ*, vbi ab Apostolis sepulta est; cuius adhuc sepulchrum ibidem colitur & veneratur. In quo loco mirificum opus à primis Christianæ religionis temporibus structũ, sicut beatus *Iheronymus* scriptis suis testatur, structuras alias excedebat magnitudine, opere, & compositione: sed posteà à perfidis Gentilibus destructa est, cuius ruinæ hactenus patent. Ibidem anteà CHRISTI temporibus villula quædã erat *Gessemani* nuncupata, vbi tentus & captus est filius DEI: Ibiq; discipulos suos somno prægrauatos linquens, auulsus est ab eis quantum iactus est lapidis versus montẽ Oliueti in obliquum, vt oraret: vbi etiã nunc oratorium quoddam in honore Saluatoris dedicatum est. Inde ascensus est ad montem *Oliueti*, qui celsitudine suâ supereminet omnem regionem: in quo loco solitus erat Dominus discipulos suos & omnes ad se de ciuitate confluentes, docere. Ibiq; fertur orationem Dominicam discipulis insinuasse, & ingruente passionis suæ articulo preces ad Patrem fudisse: de cuius montis vertice posteà delatus est in cœlum, cernentibus Apostolis: In quo loco Ecclesia antiquitus fundata, monumenta Sanctorum plurima continet: à quo etiam monte facilè cernitur Arabia & vallis Iordani; *mareq́*, illud *salsum* & fœtidum quod operit Sodomam & Gomorrham, ciuitates quondam irâ DEI funditus euersas. Sub cliuo statim montis huius, inter Orientalem & Australem plagam, aditur *Bethania*, vbi Dominus *Lazarum* resuscitauit, & vbi *Mariæ Magdalenæ* peccata sua dimisit; & vbi in domo *Symonis* leprosi discubuit: Vbi etiam nunc monumentum Lazari veneratur, & locus frequentiâ Saluatoris sanctus excolitur. Hæc in territorio vrbis proxima satis sunt. Verùm flumen *Iordanis*, vbi baptizatus est CHRISTVS, decem leugis longè est ab vrbe in directum versus Orientem, qui fluuius diuidit Iudæam & Arabiam: ad quem itur per *Iericho*, ciuitatem quondam magnam: habens à læua desertum, vbi ieiunauit Dominus quadraginta diebus. Videtur & ibi mons excelsus, vbi tentatus est à Diabolo. *Nazareth* autem, vbi conceptus est; & *Galilea*, vbi post resurrectionẽ discipulis apparuit; & mare *Tyberiadis*, & *Thabor*; & solitudo illa vbi de quinque panibus & duobus piscibus quinque milia hominum satiauit; aliaq; solitudo, vbi etiam de septem panibus quatuor milia hominum pauit; omniaque loca in quibus Rex gloriæ à pueritia conuersatus est, longè ab Iherusalem semota sunt. Hanc prætereà vrbem *Helius Adrianus* Imperator mirificè decorauit, & vicos & plateas pauimento decenter ornauit: de cuius nomine, Iherusalem *Helia* posteà vocata est: Et aquæductus per omnes vicos instituit, per quos imbrium inundatione omnes ciuitatis immundiciæ diluuntur. Nec desunt huic vrbi cisternæ, aquarũ abundantiâ semper opulentæ. Constatq; ciuitas ambitu murorum condecenti magnitudine, ita vt nec paruitate, nec amplitudine vmquam fastidiosa videatur.

XXVII. His itaque & aliis modis Ciuitas hæc Sancta, gloriosa est & illustris: Quam cùm videret Christianorum exercitus in tam arido, montuoso, lapidosoq; loco sitam, riuis, siluis, & fontibus vndique carentem, difficileq; eam obsidione diutinâ cingi posse æstimauerunt. Et primâ quidem die aquæ penuriâ coacti sunt, adeò vt de tribus miliariis cum iumentis & camelis eam apportarent: & deinde ingruente necessitate à quatuor vel quinque miliariis, vtribus & eiusmodi vasis cum magno labore adquirebant. Erat enim æstus & valdè feruens tempus, vtpote ardenti solstitio: & nimio labore, aërisq; intemperie, siti magis quã fame contigit laborare. Obstruxerãt enim hostes, anteaquam exercitus illuc venisset, fontem Syloë atq; cisternas omnes quæ extrà vrbem fuerant; aut per assiduas animalium adaquationes, aut per occultos meatus, penitusq; desiccauerant, ita vt nullus liquor ibi posset inueniri. Cumque per sex dies ibi aqua & cibatu opulentissimè munirentur, die septimo constituerunt ciuitati assultum facere; & per scalas quasi in iis sex diebus composuerant, muros, si possent, occupare. Erat autem *Robertus* Comes Normanniæ, & *Robertus* Comes Flandriæ cum gente sua à parte Septentrionali antè portam S. Stephani. Dux verò *Godefridus* cornu ciuitatis, quod est super vallem Iosaphat, cum suis occupabat: Et *Tancredus* aliud cornu versus turrim Dauid petrariis & fundibulis maximè infestabat. Comes siquidem *Raimundus* cum Prouincialibus suis, montem

Robertus de Flandria Comes, miles inclitus, probus, & audax, Georgii filius vocitatus.

Syon

Syon occupauerat. Qui omnes die constituto eam vndiq; assilientes lituis & buccinis summo mane increpantibus, crebro sagittarum ac telorum grandine muros impetentes, scalas protinus erexerunt, atque in vna parte quidam viriliter ascenderunt, vel ascendere cœperunt. Iam iam fastigia murorum scansuri, ab hostibus repressi sunt: & eâ die, nostri de illo primo assultu frustrati sunt, quoniam raræ fuerunt scalæ, & nimis citò ab hostibus compertæ sunt. Quare negocium illud horâ ferè tertiâ dimissum est, & in castris nostri se receperunt. *Saraceni* autem, & ii qui in vrbe erant, de repulsione hac gloriantes quotidiè improperabant nostris, quia DEVM suum quem intra muros clausum existimant, telis & lapidibus turpiter impeterent; & quasi sacrilegii nostros insultando accusabant. Tunc patienter nostri blasphemias eorum & derisiones sustinẽtes, parauerunt machinas, quibus muros scandere possent. Sed deerat nemus artificio opportunum. Neque enim in tota regione illa silua est, vbi lignum vix quindecim pedũ possit inueniri: De veteribus tamen lignis cedrinis & cipressinis, quæ in quodam specu non longè ab vrbe reperta sunt, turrim quandam cum propugnaculis composuerunt; & eam nocte quadam, illis ignorantibus, haud longè à muro compactam, in ea parte vbi Dux *Godefridus* sedebat, erexerunt; & de coriis camelorum boumque, cæterorumq; animalium, in circuitu deforis eam contexerunt; muroque supereminens septem aut amplius vlnas, totam ciuitatem altitudine superabat: de qua facilè erat videre quid hostes intrò machinarentur, vel quomodò se haberent: Est enim locus ex illa parte adeò sublimis & excelsus, vt ferè coæquetur monti Syon. Vt ergò viderunt hostes machinam erectam, atque eorum ceruicibus supereminentem, timuerunt valdè: quidam etiam deridentes, & ignorantes quid esset, promittebant se turrim Dauid illuc adducere, si illam nostri vsquequaque muris applicuissent; vel de campo, vbi in modum turris fuerat ædificata, eam vllatenus mouerent. Paratis igitur arietibus & scrophis & petrariis & fundibulis, omniumque generum instrumentis ad muros propiùs admotis, die adhæc præstitutâ ciuitatem vndique impetunt; & sagittis atque balistis, multorumque generum armamentis, hostes coarctare cœperunt, adeò vt eorum quis vel pauci in muris remanerent: qui in turribus tantùm erant, illi ciuitatem protegebant. Erant autem duæ turres a dextris & sinistris, inter quas machina nostra impacta fuerat: vnde Saraceni nostros vehementer infestabant; & ignem cum oleo & adipe mixtum, faculis aptatis in eos crebrâ immissione iaculabant: multumque in hunc modum nostros repugnare cœperunt. Quod cùm viderent fundibalistæ, & qui petrarias regebant, in illas duas turres omnem vim suam direxerunt; atque vnius propugnacula continuò disruperunt; hostesque inde fugatos quosdam strauerunt, quosdam verò lapidatos vulnerauerunt, atque in hunc modum die illo contendentes, ad vesperam vsque vtrinque concertatum est. Vesperâ siquidem superueniente, dimissum est certamen: & munierunt nostri machinas suas viris optimis & strenuis, ne nocturno tempore hostili machinatione violarentur. Fuitque dux *Godefridus* intus, & frater eius *Eustachius*, vir magnæ audacitatis & probitatis; multique alii in negociis gerendis probatissimi. Hostes verò iam timore perterriti, & diurnâ incursione fatigati, nihil in nostros iam molientes, sed ad protectionem suam murorumque defensionem omninò intendentes, totâ nocte illâ nihil aliud, quàm trabes magnas lignaque quàm maiora poterant muri propugnaculis ad lapidum ictus repellendos, contrà machinas nostras conuexerunt. Nostri è contrà si qua paranda erant ad crastinum laborẽ, viuaciter & diligenti prouidentiâ procurabant: sicq; nocte illã, non minus ferè quàm in die vexati excubiis & vigiliis, vtrinq; peregerunt. Mane autem facto, quod XXVI. contigit Idus Iulii, omnes ad incœptum laborem se rursus animauerunt, & lituis buccinisque clangentibus, clamoreq; vtrinq; exorto, muros nostri acriter impetere, hostes verò haud segniter reppellere incœperunt: & ex vtraque parte multi tunc læsi sunt. Interea machinis muro admotis, partem quandam muri *Comes Normanniæ* & *Tancredus* cum petrariis suis, iuxtà portam S. Stephani concusserunt, & foramen vnum fecerunt. Ex alia parte, Comes *Raimundus* cum machinis similiter & fundibulis fortiter instabat. Dux verò *Godefridus*, & qui cum eo erant in maiori machina, grauiter & cautè eam regẽtes, faculas ardentes quas hostes de turribus prædictis in eos frequenti iactu mittebãt, tædasq; sulphureas, & iaculorũ grandinẽ vmbonibus

suis excipiebant; & ab æstu diei & Sole qui iam horâ ferè diei tertiâ incanduerat, tædarumq; incensione, gemino sunt calore & igne artati, adeò vt de vestibus corũ pars cõbureretur, & scuta incenderentur: Sudor vndique de eorũ corporibus manat;& vix iam sustinent æstum hostes ab ignium violentia. Tunc præcepit Dux vt cum fundibulis torres incensi, turribus iacerentur: vt vel sic hostes parùm coercerentur, donec propiùs muro paulò, machinam admouissent. Quod cùm factum esset, mox ignis per quædam foramina in arce vna eorum delapsus, materiam lignorum quibus tectum arcis sustentabatur, cremare cœpit: iam iamq; ardebat arx ipsa; fumoq; & igne hostes sunt inde fugati, sic vt nullus vlterius in ea remanere posset. Altera verò turris sic confracta & confusa erat crebro ictu petrarum, vt nihil ab ea nostri timerent. Igitur nostra turris iam muro contigua, nostros hostibus superemimentes, iam iamq; DEI auxilio triumphantes, inuehebat: cõtigit vt cùm funes, quibus ligna prædicta muro connexa fuerant, falcibus à nostris cæderentur, trabem quandam, quasi pontem, sponte acturam versus turrim nostram verti; & à nostris exceptam à machina in murum ita artificiosè & competenter collocari, vt nostris iter in ciuitatem præberet. Mox verò milites ducis & ambo fratres, quorum vnus *Engelbertus* vocatus, alter verò *Litoldus*, per trabem illam gladiis extractis ciuitatem ingressi sunt: Deinde alii atque alii subsequentes murumq; super hostes occupantes, *DEVS ADIVVA, DEVS VVLT*, inclamantes, toti exercitui viam intrandi patefecerunt. Qui confestim per funes & scalas ingredientes, Saracenos & hostes, qui in ea parte erant, vsq; ad Templi munitionem cædendo & obtruncando persecuti sunt. Illi verò fugientes, in Templi clausura se concluserunt; ianuisque clausis, aduersus nostros adhuc resistere parauerunt. Ergò *Tancredus* cum suis aduenìens, expugnare eos cœpit: Nec morâ, fores patefactæ sunt, & atria nostris irruentibus completa, hostibus in Templum Domini fugientibus, & in Templum Salomonis se includentibus: ferientibus itaq; nostris, atque à tergo prosequentibus, cædes immensa peracta est, adeò vt in cruore peremptorum, pedes nostrorum tenus suras penè tinguerentur; nullusq; ex eis vitæ est reseruatus; sed neq; fœminis, neque paruulis pepercerunt; memores credo *Saul* regis, qui *Agag* pepercit; iramq; DEI incurrit, & periit. Eâ verò die ita deleti sunt, vt de multitudine innumera Saracenorum, Turcorum, Arabum, Æthiopum, multarumq; nationum, qui ad defensionem vrbis omnes præcepto Admiraldi Babylonię conuenerant, vix pauci superessent, qui in turre Dauid se concluserant. Illique haud multò pòst, Comiti *Raimundo* turrim reddentes, euaserunt; atque fugæ præcipites se dederunt. Et expurgata est ciuitas Sancta Iherusalem ab infidelibus eâ die, ad laudem & gloriam & honorem illius, cuius Sepulchrum intrà gloriosum est: qui admirabili potentiâ & prædestinatione suâ, fideles suos illuc vsque, per marium terrarumque pericula, sui gratiâ, direxerat:

„ *Iulius efferuẽs ter quina luce calebat, Idibus inq; suis iter ad medium faciebat Anno milleno*
„ *centeno, sed minus vno, Virginis à partu peperit quæ gaudia mundo; Vrbem cùm Franci capiunt virtute potenti Atque nouas reddunt laudes super astra sedenti.*

XXVII. Captâ ergò ciuitate, & ab incredulis mundatâ, ad *Sepulchrum Domini* omnes cum oblationibus & cereis accensis, laudes & gratias in voce exultationis Domino reddere festinantes, pergunt; vota persoluunt, in gaudii lacrymas erumpunt. Populus Domini enim & oues pascuæ eius, vt loca Sãcta Passionis, Crucis, Mortis, Sepulturæ, & gloriosæ Resurrectionis tetigerunt, compunctionis lacrymas & inopinatæ lætitiæ, cum hymnis & canticis psallentes, emiserunt: *O tempus Domini desideratum! ô tempus acceptabile! ô factum factis omnibus admirabile! Cùm id, quod ab omnibus fidei Catholicæ cultoribus interno mentis ardore diu optatum, & votis omnibus desideratum fuerat, filii Sanctæ matris Ecclesiæ in sua secula completum viderunt; statumq; matris Ecclesiæ & Orientalis, ab infidelibus & immundis funditùs euersum atque pollutum, à fidelibus & electis imò à DEO prælectis & prædestinatis in sublime erectum atq; reformatum suo tempore conspexerunt. Gloria tibi Pater, gloria tibi Fili gloria tibi Spiritus Sancte, amborũ Paraclite Trinitas sancta, rex Sabaoth, faciens mirabilia in cœlo & in terra: consilium tuum antiquum est: à Solis ortu & occasu, ab Aquilone & Austro laudabile nomen tuum. Excelsus super omnes gentes Dominus, sit nomen eius benedictum in secula.* Expletis itaque ceremoniis atq; omnibus in Domini Sepulchro ritè peractis, reuersus est populus DEI ad domos & mansiones quas ceperãt, prout cuique contigerant. Et nocte illâ, positis tantùm Græcorum & Syrorum excubiis,

cubiis, securi quieuerunt, & de beneficiis quæ ab hostibus parata fuerant, gratias DEO agentes, cum gaudio epulati sunt, & somno functi. Posterâ die vulgus XXX. mixtum cum scutigeris cadauera templi reuoluentes, inuenerunt copiam auri, & argenti, & lapidum. Demum Prouinciales qui vltimi ciuitatem ingressi sunt, dolẽtes quod ad prædam diripiendam tardè venissent, comperto quòd Saraceni dum viuerent nomismata & electa auidis faucibus deglutissent, multos euisceratos ideò exenterauerunt, & pecuniam quæsitam in multorum viscera repererunt: vnde factum est, vt de cadaueribus aceruo facto ea igne cremarent, vt æs illud in igne faciliùs inuenirent: nec enim fœtorem illorum diu pati poterant. *Tancredus* autem cum suis Templum Domini aggressus, vasa aurea & argentea multimoda, lapidesq; preciosos & limbum aureum qui Templi parietes circumdabat, & coronas, & phialas, & mortariola aurea, omniaq; præciosa Templi arripiens abiit & super omnes ditatus est valdè. His itaq; omnibus, vt dictum est, patratis, postquam primates & populi requie modicâ refecti sunt, omnes communi assensu *Godefridum* ducem, in regẽ ac principem ciuitatis Iherusalem & totius regionis extulerunt. Canonicos autem qui Domini sepulchro inseruirẽt iidẽ statim creauerunt: *Ernulphum* verò quasi Patriarcham, eis præposuerunt, donec à Romano Pontifice quid agendũ foret, requisiuissent. Tunc & Domino annuente per quendã Syrum reuelata est Crux Dominica, quę ab antiquis temporibus in quodam secretario abscondita fuerat, & ab hostibus conseruata. Quâ inuentâ, omnes in sublime DEO gratias egerunt. Cumq; de reditu in patriam iam Heroës cogitarent, ecce nuncius venit, qui diceret bellũ magnum affuturum: nec tantum bellum; verum & vrbi obsidionem & expugnationẽ tantam aduentare, quantam nunquam anteà viderant. *Rex* enim *Babilonis* ducem militiæ suæ, nomine *Lauendalium*, cum multo exercitu collecto de Turcis, atq; XXXI. Arabibus, Æthiopibus & Sarracenis, & Ægypto, & Mesopotamia, omniq; Affrica, vt audiuit Iherusalem à Francis vallatam, misit, vt omnes quasi pulli in cauea comprehenderentur & obtruncarentur; & sub edicto huiusmodi præceperat ac prohibuerat omnibus, ne quis eorum ad eum reuerteretur, donec interfectis atq; deletis Christianis omnibus, ipsum Dominicum Sepulchrum eradicarent atq; funditus euerterent, ne de eo vlteriùs mentio aliqua fieret. Quo audito Christiani ad prelium obuiam proficiscuntur, dicentes se intrà muros nequaquã permittere concludi; & armati vexillo sanctæ Crucis, quod præibat agmen, exercitum versus *Ascalonem* direxerunt, vbi aduersariis obuiari existimabãt. Aduersarii verò audientes quod Iherusalem iam expugnauissent, & intra murorum ambitũ se nostri recepissent, lætati sunt valdè, dicentes & vrbẽ & illos ita velle cõcludere, vt nec vnus ex eis manus eorum aut gladium euaderent, ignorãtes quidem quod iam eis obuiam præliaturi venissent. Sed cùm didicissent nostros eis obuiam venisse, parauerunt eos inter se cõcludere; & sic omnes aut ferro circumuenire, aut cõprehensos Babyloniam in manicis ferreis deducere. Facile enim erat paucos, à multitudine innumera vallari & cõprehendi. Sic equidem à quibusdam in bello captis, nostris intimatũ est. Nostri ergò vt propè illos adesse per speculatores suos cognouissent, constanti animo XXXII. omnes, acsi essent vnius matris filii, ad bellũ se præparauerunt; & libẽter pro CHRISTO aut mori aut triumphare promiserunt. Vespere autem illo, qui belli præcessit diem, Sole iam ad Occasum vergente, contigit vt multitudo copiosa animalium, boum, camelorũ, ouium, caprarũ, de montibus acta, secus exercitũ Christianorum, tanquã in auxiliũ crastini laboris futurã se contulisset. Mane itaq; facto, constitutis ex more legionibus, nostri ad bellũ profecti sunt. Animalia quoque, mirabile dictu, ac si ex industria, paulatim subsequentia procedendo, agmẽ de se cõposuerunt. Videntes ergò hostes à longè animaliũ multitudinẽ pòst acies nostrorum procedere, rati sunt fore de nostris milites ac mixtim pedites, in præsidiũ & tutelã cautè legionũ ordinẽ sequi: veritiq; sunt magis prælium, idcircò quod nõ possent, sicut prædixerant, se effundere, atq; nostros vndiq; concludere. Et tunc conspicientes militiã in armis fulgẽtibus cõpositè præcedentẽ, timuerunt; & pauor DEI irruit super eos. Nostris itaq; lituis & buccinis clangentibus, exortũ est præliũ; & grandine sagittarũ vtrinq; distento, subsecutæ sunt lanceæ, ita à nostris vno ictu & momento vibratæ, ac si omnes inuicem coniurassent, vel vna eas manus emisisset. Quo primo impetu, hostibus DEI terrore in fugam conuersis, cædes non modica subsecuta est: &

Tertium bellum Ascalonæ.

quorum equi tunc non fuerunt celeriores morti dediti sunt; & in momento campus ille à prostratis ita occupatus est, vt nemo nostrûm nisi super cadauera poneret pedem; & terra vndique sanguine maduit, tanquam nubibus imber sanguineus emanasset. Quidam eorum, arborum cacumina prorumpentes, sic euadere opinantes, sagittis ibidem crebris sagittati, [illegible] eisque perforati ruentes interierunt. Quidam *Ascaloniæ* viam rapientes, eò quod propius esset præsidium, per gladios & lanceas nostrorum transeuntes, interfecti sunt. Pars verò eorum qui euaserant, Babyloniam fugientes infeliciter deuenerunt. Nostri itaq; triumphantes, & DEO gratias agentes, spoliis eorum & armis & tentoriis onerati ad castra reuersi sunt. Vbi nocte illa pausantes, crastinâ die Iherusalem cum gaudio reuersi sunt; & de præda quam DEI dono cœperant, oblationes ad Sepulchrum Domini gloriosum, cum gratiarum actione, & munera multa obtulerunt. Dehinc flumen *Iordanis* adeuntes, & palmas de Iherico ex more asportantes, quidam recedere, quidam remanere Iherosolimis in perpetuum vouerunt. Remansit ergò Dux *Godefridus*, vt prædictum est, sublimatus in regem; & retinuit secum *Tancredum*, quem præfecit ducem militiæ suæ: & quamplures alii, tàm clerici quàm laici, tunc ibidem remanserunt. *Robertus* verò Comes Normanniæ, & *Rodbertus* Comes Flandriæ recedentes, nauigio Constantinopolim se contulerunt; demum per Apuliam ad patriam reuersi sunt: cæteri quoque multi, tàm de summis quàm de minimis, quibus placuit ædes patrias reuisere, quidam pusillanimes & paupertate desperantes, quidam verò diuites & spoliis hostium locupletati, DEO gratias agentes discesserunt. Pôst hæc *Boiamundus* Antiochenus, & *Balduinus* Rohasiensis audiêtes ciuitatem Iherusalem à nostris expugnatam, & Christianæ professioni subactam, nunciis ad se inuicem missis, proposuerunt Iherusalem ad orationes venire. Mense ergò Nouembri dispositis rebus suis quisque, & firmiter munitis, iter arripientes conuenerunt *Laodiciam*.

Pater regum rex Philippus & Robertus Flandriæ, Orti sunt æquipollentes de regali semine. Ida mater, Kallomanni descendit ex genere, Soror ducis Godefridi, cuius tunc Germania.

XXXIII. Erat quippe ibi *Daimbertus*, Pisanus Episcopus, multiq; alii Pisani & Rauennenses, qui portui Laodiciæ applicuerant; & operiebantur donec mare tranquillum esset, vt Iherosolimam nauigarent. Qui cùm Boiamundum & Balduinum per terram proficisci nouissent, vecturis adquisitis *Daimbertus* Episcopus cum quibusdam nautis sibi adhærentibus, illis coniuncti sunt. Erantque simul æstimati ferè XXV. millia, tàm equitum quàm peditum. Et cùm fines Saracenorum ingrederentur, æstimantes victus venales ibi reperire, nullum prorsus inuenerunt qui eis venderet aut daret, præter Tripolitanos & Cæsarienses: sed eos summo odio habebant, vtpote gentem quæ ad eorum destructionem terram ingressi erant. Vnde fame & inopiâ, algore & inediâ sæpè contigit eos laborare: hyemps enim erat. Patienter tamen omnia pro CHRISTI nomine sustinentes, tandem venerunt *Iherusalem*: adoratoq; Domino, & Sepulchro eius orationibus & cæremoniis venerato, cũ ingenti gaudio Natiuitatem CHRISTI celebraturi, *Bethleem* venerunt; & noctẽ Natiuitatis Dominicæ peruigilẽ duxerunt. Deinde Iherusalem regressi cum rege *Godefrido* & clero & populo in Tẽplo Salomonis congregato, die quadam de statu regni & Ecclesiæ Iherosolimitanæ tractantes, *Daimbertum* illum Pisanum, annuẽte Boiamundo, in Patriarcham elegerunt, & Ecclesiæ Sepulchri, *Ernulpho* deposito, custodem præfecerunt: astruentes illum Daimbertũ excedere, & toti regno magnoperè profecturum, tùm quia doctus & literis apprimè esset eruditus; tùm quia præesse & prodesse domi & Ecclesiæ iam diu didicisset. Erat & aliud quo eum magis retinuerunt: Pisanos enim & Ianuenses cum quibus ipse venerat, Daimbertus in sua quasi potestate habebat, vt quicquid ipse vellet, ipsi vellent & facerent. Ideoq; necessarium & valdè oportunum Reipublicæ suæ duxerunt, si talem virum haberent cuius industriâ & solertiâ ciuitates super mare sitas nauigio caperent. Itaque eo Patriarchâ formato, iumentis resarcinatis, & stipendiis pro oportunè munitis, ambo duces, *Boiamundus* & *Balduinus*, non eodem itinere quo venerant: metuebant enim insidias; sed iuxtà mare Galileæ, per *Tyberiadem* & *Nazaret*, vbi natus est CHRISTVS, & per *Cæsaream Philippi*, quæ ad Libani montem sita est, & per castrum quod *Balbat* nominatur, vbi etiam à Turcis qui habitabant Damasci, insidiati, sed nihil gratiâ DEI læsi, in Syriæ fines peruenerunt. Vbi ergò Syriam ingressi sunt, diuisis exercitibus, Boiamundus Antiochiam, Balduinus verò Edessam ciuitatem suam petiit.

XXXIV. Elapso itaq; tempore dum *Boiamundus* Antiochiæ omni prosperitate frueretur, omnesq;

omnesq; affines suos aut vi aut obsequenti amore sibi subiugare niteretur, contigit mense Iulio *Gabrielem* quendam Armenum, vt se & ciuitatem suam, *Militimam* vocatam, ei traderet atque ditioni eius subiugaret. Ad quam suscipiendam dum Boiamundus cum paucis, nihil obiter timens, proficisceretur, circumuentus insidiis cuiusdam Admiraldi Turcorum, *Danismanis* nomine, imprudenter non longè à præfata vrbe captus & detentus est. Ciuitatem verò Militimam, ob idem quia Boiamundum intus recipere volebat, obsidione claudunt: vbi dum sederent, diuulgatum est ab illis qui de captione Boiamundi euaserant, & *Balduino* Edessæ intimatum, quòd Boiamundus dominus & amicus eius in vinculis teneretur. Ab ipso quoque Boiamundo clàm, per quendam Armenum Balduino nunciatum est circino capitis sui absciso: vt hoc intersigno, ei subueniret. Congregatis ergò *Balduinus* suis, cum Antiochenis ad eum succurrendum properabat. Quo audito, *Danismanis* obsidione prætermissâ recessit, & abiit in regionem suam: Verebatur enim cum Francis confligere, nec vlteriùs eos ibi expectare ausus est. *Balduinus* tamen eum itinere trium dierum persequebatur, sed nihil profecit. Rediens autem de persecutione, ciuitatem prædictam sibi subiecit; & facti sunt amici, ipse & *Gabriel.*

XXXV. Et factum est in mense Augusto, postquam *Balduinus* Edessam rediit, nuncius ei festinus de Iherusalem occurrit, qui nunciauit ei obitum fratris sui *Godefridi*, & regnum sibi hæreditario iure ab eodem fratre dimissum. Obiit enim dux *Godefridus*, post vrbem captam Iherusalem, secundo anno, quinto decimo Kalen. Augusti: qui dum viueret, non dux vel rex, sed seruus & protector patriæ extitit. Quod postquã Balduinus audiuit, indilatè terram illam quam possidebat, *Balduino* cuidam cognato suo collocans, Iherosolimam petiit, assumptis secum ducentis ferè militibus & septingentis ferè peditibus. Iterque arripiens per *Antiochiam* & *Laodiciam*, & *Gibellum*, *Heracleam*, & *Torthosam* ciuitates, *Tripolim* vsq; peruenit; ibique antè vrbem hospitatus à rege Tripolitano est honorificè susceptus: erant enim ad inuicem amici rex Tripolitanus & Balduinus; pane quoque & vino, nec non & siluestri melle muneribusq; donatus: intimatum est ei ab eodem, quod *Ducach* rex Damascenorum & *Gmahadole* admiraldus quidam, cum multitudine Turcorum & Saracenorũ Arabumq; ei obiter insidiarentur. Quare, cauendum erat ne ex improuiso ab eis circumueniretur. Quo audito *Balduinus* hilari vultu animoq; constanti respondit, se neminem timere pòst DEVM, dum tot & tales socios itineris haberet, quot qualesq; suos existimabat; profectusq; inde venit *Berithum*.

Patre Eustachio Ida mater principes regẽtes Iherusalem genuit, Godefridum & Balduinum. Vrbium exterior Flandria, Bolonia, reges ambos nobili prosapia edidit.

XXXVI. Non enim longè ab vrbe *Beritho*, sed quasi miliaribus quinque, secus mare trames angustissimus & ineuitabilis erat: quem Balduinus nõ ignorans, vtpote qui iam per illum transierat, crastinâ aurorâ illucescente suos fecit armari, atq; armatos incedere, donec ad illum venirent locum, prætermittens speculatores, qui præuiderent, si quæ insidiç laterent. Et cum peruenissent ad locum præscriptum, patuerunt insidiæ: & viderunt Turcos hac illacq; cursitantes, eosq; circumuenire præparantes. Quos cùm cognouissent, confestim Balduino, qui pòst acies regebat, per quendam eorum innotuerunt: Qui cùm audiret hostes adesse, mox suos diligenter affatus, & in CHRISTO roboratos, atque more solito cohortatos per acies & cohortes diuisos, ad bellum competenter ornatos eduxit. Sed quia locus ille hinc mari, hinc rupibus coarctatur, quemque, ordine prætermisso incedendum fuit. Hostes itaq; visis illis, quasi lupi ouibus infestantes, vndiq; prosilierunt; atque ex insidiis prorumpentes, feroci impetu nostros aggressi sunt. Nostri verò, primò sustinentes, posteà eos acriter sagittis & telis repellentes, effrenatam eorum rabiem paulisper cohibuerunt. Illi deinde in nostros irruentes, à frõte & vtroq; latere eos coarctare cœperunt: à mari enim, nauibus aduecti, dextrũ latus vrgebant; à sinistra verò, rupibus excelsis capitibus eorum imminebant; à frõte quoque, virtute magnâ contendebant. Et sic à mane in vesperam conflictum est; & ceciderunt ex vtraque parte multi, & nostri, quatuor milites amiserunt. Vespere igitur adueniente, dimissum est certamen; & ibidem à nostris castra fixa sunt: ne si paulò retrocederent, hostes animosiùs in eos ruerent; totaq; nocte illâ, cibo potuq; tam ipsi quam equi eorum carentes, excubati sunt. Diluculo autem facto, consilio inuicem inito, aut mori aut viuere destinati, in planum regredi decreuerunt. Collectis itaque sarcinulis, clientibusque præpositis, milites, subsequendo se & illa tuentes, in planitiem festinant descendere. Hostes verò tunc animati, per rupes &

Quartũ bellum Baruth, quod dicitur Beritho.

colles & angiportus insequentes, instanter eos infestati sunt. Quidam eorum præcedentes, montemq; quendam, quò nostri tendebant, præoccupantes, iam iam de nauibus egressi, cædem è nostris faciebant: cùm subitò nostri calliditate quadam pressi anteà, vt vel sic hostes secum in campum perducerent, clamore repentino in illos ruentes, antequam ad naues vel ad montes peruenissent, strauerunt infinitam multitudinem. Illi enim, ex quo militiam nostram gladiis extractis in eos tendere viderunt, statim terga vertentes, per abrupta montium, per concaua collium latitantes, alii quoque in præcipitium ruentes, ceu lepores timidi ante canes, partim ad naues, partim ad montes fugiebant. Nostri in eos irato valdè animo intendentes, & pro vita decertantes, quotquot anteire vel attingere poterant, nihil aliud quàm vitâ priuabant. Fugatis itaque DEI auxilio atque prostratis hostibus, ad clientela reuersi sunt, qui interim cum sarcinis in campo eos operiebantur; & inuicem lætantes, DEOque gratias agentes, castra ibidem metati sunt; & cum gaudio, quod habuerunt, epulati sunt, equis, prout cuique possibile erat, cibatis, & somno functi sunt. Mane autem orto, *Balduinus* ipse, solitam amplectens probitatem, antequam de loco illo quemquā suorum mouere permitteret, electis secum paucis ad locum insidiarum vsque progressus est, speculari volens, si quid eis adhuc timendum esset. Qui vt omnia quieta atque solitaria contemplatus est, ignem in cacumen mōtis cuiusdam accendi præcepit. Hoc enim erat signum quod suis fecerat, vt cùm viderent fumum, omnes collectis phaleris subsequerentur: & venientes transierunt quietissimè, vbi hostes vel hostiles turmas prius repererant. Transeuntes autem *Tyrum* & *Sidonem*, cæterasque ciuitates super maritimam, tandem venerunt *Ioppen*, quæ à nostris nouiter hospitata erat: vbi primates Iherusalem, Balduinum operiebantur, quia eum aduentare iam audierant. Quo gaudenter ab omnibus atq;

XXXVII. vnanimiter recepto, perduxerunt Iherusalem. Cumq; vrbi appropinquaret, omnes clerici & laici, tàm Græci quàm Latini, Barbari quoque, quia omnium nationum gens in vrbe morabatur, ei obuiam, cum Crucibus & cereis, psallentes, & cantantes, vocibus altisonis, processerunt; & cum gaudio solenniter receperunt, & ad Domini vsq; Sepulchrum perduxerunt. Factâ autem oratione cum oblationibus vasorum & Ecclesiæ ornamentorum, quæ secum Balduinus attulerat, in regiū palatium deductus; & ab herois & populo gratanter exceptus, nocte illâ securiùs & tranquilliùs quieuit, quàm fecisset à die qua de Edissa iter agere cœpit: erat enim tunc mensis Nouembris. Et quia instabat Natiuitas Saluatoris; & quia ipse *Balduinus* & ipse Patriarcha *Daimbertus* inuicem aliquatenus obliqui erant, propter quasdam suspiciones & populi submurmurationes, de eius coronatione atque regni intronizatione vsque ad festum dilatum est. Interim nosse volens Balduinus terram sibi destinatam, volebat & hostes prætentare contiguos. Cùm aliquantis diebus Iherosolimis se & suos quiete refecisset, resumptis viribus, profectus est *Ascalonem*: vbi hostibus extrà mœnia ex improuiso repertis, intrò fugere coëgit. Denique per aliquot dies regionem illam circumspiciendo inhabitans, repperit cauernas plenas incolarum & animalium, vbi metu se occultauerant incolæ regionis illius cum rebus suis, ne à gente Christiana dissiparentur. Sed cùm nullum eorum de cauernis extrahere possent, ignem in ipsis accendentes, fumoque & calore illos coarctantes, vellent nollent, exire eos coegerūt. Erant quidam, & ipsi latrunculi, Christianis insidiantes, inter Ramulam & Iherusalem: quod cùm à Syris qui intererāt, cognitum esset, centum ferè ex eis capita amiserunt; Syri autem, quia Christianos se profitebantur, illæsi dimissi sunt: Depopulatis itaque & giratis finibus inimicorum, & de Balduini aduentu aliquantum perterritis, consumptisq; regionis illius alimentis, placuit vlteriora speculari, assumptisq; quibusdam indigenis, qui de Saracenis effecti fuerant Christiani, loca inculta & remotiora cognoscentibus, in *Arabiā* profecti sunt. Transeuntes autem montana Iudeæ, venerunt in *Hebron*, vbi Abraham cū filiis suis conuersatus est: & prætereuntes eorum sepulturas, descenderunt in *vallem Sodomæ & Gomorrhæ*, dimisso à leua sepulchro *Loth* fratris Abrahæ. In qua valle nunc lacus est, qui *Mare mortuum* vocatur, constans in longitudine XXVI. miliariis, latitudine verò septem: qui adeò salsus & amarus est, vt nec à bestiis, nec ab auibus contingatur; sed nec piscis, nec aliqua creatura in eo viuit: ideoque meritò *Mare mortuum* nuncupatur. A parte Aquilonis flumen recipit *Iordanis*: nunquā autē seu

maris

maris vel fluminis exitus reperitur. Secùs quem lacum, mons æquè salsus, naturaliter constans, & saxo durissimus & glaciei simillimus est: vnde sal, quod *salis gemma* vocatur, eximitur: vnde incolæ vsum salis habent. Coniicitur ergò lacus bifariè salsus: eò scilicet, quòd monti illi semper allidens, salsuginem secũ attrahit; imbriumq; inundatione, de montis vertice in lacum defluēte, materia corrumpitur aquæ: vbi in tantum concauata & profunda est abyssus, vt magni Maris refluxum subtus recipiat. Relicto itaq; lacu à sinistra per terram grauissimam & fructibus palmarũ, quos *dactilos* vocant, fertilissimam, interiorem *Arabiam* ingressi sunt. Et pertranseuntes arduos montes satis horridos & solitarios, peruenerunt in *vallem Moysi*, frugibus & fructibus opulentissimam: vbi Moyses, vt legitur, aquam de petra produxit, & filios Israël inde potauit: vbi etiam nunc fons liquidissimus emanãs, homines & iumenta totius regionis adaquare potest; molendini quoque, si adessent, de torrente fontis illius voluere possent. Ibi prope in montis cuiusdam vertice *Oratorium* est, quo loco dicunt Moysen & Aaron cum Domino fuisse locutos. Quia ergò vltrà vallē illam terra omninò deserta & incultilis est vsq; in finibus Babyloniæ, factâ ibidem morâ trium dierum, virisq; & equis requie & pabulo refocillatis, residuum tramitem resumentes, Iherusalem regressi sunt. Ibiq; aurea corona cum ornamētis regalibus præparata, *Daimberto* etiam Patriarcha cum Balduino reconciliato, in vigilia Natalis Domini, sicut mos erat, noctem sacratissimam loco Natiuitatis, & ante præsepium illud splendidum, cum ceremoniis & orationibus & vigiliis præcedere, Bethleem omnes conuenēre; *hymnisq; nocturnis* cum Missis pertinentibus ritè peractis, horâ diei tertiâ *Balduinus* in regem à Patriarcha Daimberto coronatus & sublimatus est; & ab vniuersis, tàm à clero quàm populo, honorificè susceptus. Omnibusq; de more, solenniter expletis, eadē die Iherusalem cum gaudio redierunt. Celebratis itaq; diebus Natalis Domini, & pro posse, temporisq; & loci opportunitate festiuè peractis, Rex *Balduinus* fines regni sui dilatare cupiens, qui ad duodecimum vix tunc miliarium protendebantur, de regni statu & eius amplitudine, hostium affinitate, & eorum vndiq; impugnatione, cum his, qui secum festo interfuerant, differens, quidque facto opus esset consulens, consilio accepto statuit classem *Ianuensium* & *Pisanorum*, qui Laodiciæ portu hiemabant, vsque dum venirent, expectare. Ea tempestate venerunt de Antiochia legati, missi à principibus vrbis Antiochiæ ad *Tancredum*, cognatum Boiamundi, orantes & deprecãtes vt eis & regno XXXIIX.
Antiochiæ subueniret; & vt loco cognati sui, dũ ipse in vinculis teneretur, eos tueri & regno subuenire non dedignaretur: timebant enim Turcos & vicinos aduersarios, ne super eos irruerent. Iste *Tancredus* Tyberiadem & Caipham, opida valida, iam à tempore ducis Godefridi subacta obtinebat; & in Iherusalem, Templum Domini, & vicum Templo adiacentem iure suo possidebat: sed Balduino regi infestus erat, propter quasdam antiquas seditiones; ideoq; neque regi, neque eius imperio subditus esse volebat. Auditâ ergò huiusmodi legatione, dimissis Cayphâ & Tyberiade, omnibusq; quæ sibi iure competebant, secessit in finibus Antiochiæ, & loco Boiamundi in regno susceptus est. Rex verò *Balduinus*, munitiones illas ditioni suæ, immò redditibus suis adnectens, postmodum cuidam probo equiti *Hugoni* nomine *de Falcamberga*, possidendas tradidit; & quasi iure hæreditario, in æuũ obtinere concessit. Erat quippe Martius iam mensis. Interim verno ingrediente tempore, stolus nauium rostratarũ *Ianuensium* & *Pisanorum*, de portu Laodiciæ exeuntes, applicuerunt *Ioppen*: vbi à rege, qui ibidem eos præstolabatur, cũ gaudio magno recepti sunt: Nauibusq; in terram tractis, quoniam propè erat Pascha, Iherusalem profecti sunt. Sabbato autem Sancto illucescente, omnes cum cereis & lampadibus basilicam Sepulchri ingressi sunt. Est enim consuetudo, vt ea die intentiùs & obnixiùs quàm aliis diebus Christiani orationibus insistentes, ad Ecclesiam conueniant; & lumen cœlitus loco Sancto dimissum, in cordis sinceritate & Spiritus humilitate, vt decet, tantùm & inenarrabile mysterium, suppliciter expectent, & de more percipiant. Sed contigit eâ die, peccatis populi exigentibus: id quod nec anteà contigisse memoratum est, nec pòst accidisse fertur: ignem scilicet illum nec horâ diei tertiâ, nec sextâ, nec nonâ, quâ solet adueniens corda hominum lætificare; sed nec totâ die illâ, vel nocte sacratissimâ, solito more venisse. Vnde tantus dolor, tantus mœror, tantus timor inuasit vniuersos, quantus à primæuæ

Christianæ religionis temporibus nunquam acciderat: adeò, vt quidam eorũ ferè in desperationem corruissent; quidam & de terra aufugere, & ad suam reuerti patriam, vel in exilium proficisci, peccata sua confitentes, promittebant; quibusdam satiùs mori esset quàm viuere, mortem quoque imprecabantur, vt vel sic tantum finirent dolorem. Vndique luctus, vndique lacrymæ, vndiq; gemitus & pectorum creberrimæ tonsiones, tam intrà Ecclesiam quàm extrà resonabant. Nullus erat locus sine miseria, sine angustia, sine lamentabili tristitia. Iram quippe DEI super eos cecidisse metuebant: & qui materialem ignem nõ mittebat, ignem sui amoris propter peccata sua amisisse mœrebãt. Tum Græci & Syri, in lamentationem prorumpentes, flebilibus vocibus, *Kyrieleyson* in excelso fundebant; & genu flectentes, pectora crebris ictibus pulsabant; & iterum atq; iterum *Kyrieleyson* repetebant. Perlectis itaq; diei Sabbati lectionibus, & more solito, Græcè & Latinè alternatim expositis; omniq; diurni officii ministerio peracto, Patriarcha *Daimbertus* reserato ostio, solus ingressus est, & lumine non inuento, egreditur tristis. Deinde pòst paululùm, iterùm atq; tertiò locum eundem visitans, nullaq; signa luminis in ipsis Sepulchri lampadibus reperiens, prostratus antè sanctissimum Dominicæ Sepulturæ tumulum, preces cum lacrymis & pectoris tonsionibus, diu pauimento inhærens, fudit; clero atq; populo interim *Kyrieleyson*, cum cæteris precibus acclamante, atque nuncium luminis Patriarcham expectante.

XXXIX. *Patriarcha* verò, Sole iam ad Occasum vergente, egrediens de Sepulchro, locumq; eminentiorem & sermoni aptum ascẽdens, baculum pastoralem in manu sua tenens, innuit populo manu, vt silentiũ haberet. Erat enim quiddam perutile & valde necessarium, & præsenti tempori opportunum, quod eis intimare desiderabat: cumq; sacra admonitione de Scripturis Sacris, quibus ad plenum imbutus erat, longum sermonem fecisset, pondus orationis in se finire volens, reum & valdè noxium coràm omnibus se confessus est, multisq; criminibus implicatum à principio iuuentutis suæ, contestatus est; Deumq; ergà se offensum propriis exigentibus meritis, lugubri vultu & voce intonuit: ideoq; gratiam illam quam de cœlis in terram ad consolationem populi sui mittere solitus erat, aut differebat, aut penitus negabat. Depositoq; baculo, & curâ omninò se abdicans pastorali, pronum ante altare se coniecit; & manibus expansis, lacrymas ibidem vberrimas fudit. Et omnis plebs vt vidit, simul cum eo lacrymati sunt, & ad terram prostrati, orantes & deprecantes, vt & sibi & ipsis Dominus propitiaretur. Vespere autem facto, omnes discesserunt; & quidam per Ecclesias orando, totam noctem insomnem duxerunt. In ipsa verò Ecclesia Sepulchri nullus remanere ausus est: prohibitum enim fuit, ne quis eâ nocte ibi remaneret; sed ianuis clausis, extrà, qui vellet, excubaret: & de tanto lumine, populique lætantis & exultantis caterua, quâ quotidiè in DEI laudibus ipsa decoratur Ecclesia, sacrâ illâ nocte Dominicâ, tàm lumine quàm populi frequentiâ priuata est; & ploranti atq; dolenti similis ipsa lugubris remansit, & tenebræ eam comprehenderunt. Aurorâ subinde crastinâ illucescente, reseratur à custodibus Ecclesia, ingrediente tàm clero quàm populo; & lumen tunc saltem inuenire sperantes, vnus pòst alterum limina comprimentes & lampades vndique intuentes, nulla adhuc luminis vestigia in totis lampadibus reppererunt. Reserato denique ostio Sepulchri, & tribus Ecclesiæ personis religiosissimis cum *Daimberto* ingredientibus, nihil ibidem repertum est. Tunc iterum mœror & luctus, à clero & omni populo in excelso exortus est, ac si antè nihil luxissent: hic ploratus & vlulatus multus, ceu *Rachel* cum cæteris matribus defleret filios suos. Rex ipse *Balduinus* anxius & tristis antè fores Sepulchri se proiecit; & desolationem populi, sibi & iniquitatibus suis imputabat. Nec enim antea, quàm ipse Rex vocatus fuisset, tempore cuiusquam principis ibi dominantis hoc infortunium in Iherusalem acciderat: Quapropter ferè deposito diademate regio, principatu & dominio se voluit priuare, nisi à quibusdam verbis consolatoriis mox esset confirmatus. Fuerunt etiam quidam qui coniicerent intrà se, quemadmodum & regnum & sacerdotium Christiano potiretur imperio, idcircò lumine illo cœlesti non indigere; sicuti eo tempore necessarium erat, quando Turci & Arabes dominabantur in vrbe, qui si non vidissent quoquo anno hæc talia fieri, & Sepulchrum, & eius cultores, quotquot inuenissent Christianos, deleuissent. Hæc & iis similia ad consolationem inuicem quidam ruminabant. Et iam quasi primâ horâ prætereunte,

eunte, quid agant omnes ignorant: scilicet an flentes *diurnum officium*, qui est cantus lætitiæ, incipiant; an omninò sileant. Tandem hæc sedit sententia: quoniam Salomoni cōcessum fuisse à Domino legitur, vt si quis puro corde orauerit ad Sāctuarium eius, orationesq; in loco illo de quacunq; angustia fuderit, exaudiretur in cœlū; ad tēplū Domini processionē fieri instituit. Mox *Patriarchâ*, Cruce Dominicâ XI. præcedente, cleroq; fœliciter psallente, Rex & populus ad Templū vsque lugubres subsecuti sunt, Græcis interim & Syriis atque Armeniis ad Sepulchrum orantibus, atque *Kyrieleyson* crebrò resonantibus; genas præ dolore, vt mos illius gentis est, laniantibus, atque barbas cum capillis vellentibus. Peractâ itaque, vt institutum erat, cum orationibus & psalmis, hymnis & canticis in Templo processione, redeunt ad Sepulchrum. Nec dum valuas ingressi fuerant, cùm nunciabatur lumen aduenisse; & lampadem, quæ ante Sepulchrum erat accendisse. Quo audito, currunt festinanter omnes, & reserato Sepulchri ostio, cuius claues in processione delatæ fuerant, lumen optatum inueniunt, gratias DEO in altissimis reddunt; accensoque cereo vno lumen effertur, clero & populo intuendum. Tunc omnes proni in terram adorantes, glorificauerunt DEVM & sanctum Israël, qui respexerat desolationem eorum & angustiam, nec amouit salutem suam à genere eorum. Indulgentiam eius fusis lacrimis postulantes, humiliauerunt illi animas suas: deinde choro in vocem iubilationis; & lætitiæ prorumpente, *Te Deum laudamus* in excelso, cantauerunt; & cerei omnes per Ecclesiam accensi sunt, & thuribula, thymiamate & aloë adoleuerunt & domus DEI repleta est fumo & odore incensi: & tintinnabula, signaque per totam vrbem pulsata, signum noui gaudii & exultationis protestata sunt. Chorus lætus concinit, populus plaudit manibus; & qui anteà lugubres, tristes ferè vsque ad mortem extiterant, nunc iubilant DEO clara modulamina, alternatim symphoniâ resonante. Græci & Barbari non cessant suo more laudibus altisonis symphonizare, vt meritò tunc completum sit, quod in Psalmo per Prophetam psallitur: *Psal. 117. 23.*
« *Hæc dies quam fecit Dominus, exultemus & lætemur in ea.* *Hæc est quippe sancta dies,*
« *sanctorum clara dierum.* *Nobilis nobilior rutilans diadema dierum.* Et ne per singula immorer, laus DEI in charitate diffusa est in cordibus omniū, per Spiritum Sanctum qui datus est eis: & à summo vsque ad minimum nullus in tota vrbe fuit fidelis, de cuius ore gloria & laus non procederet. Posthæc patriarchâ *Daimberto* in sede reformato, & ab omnibus communi assensu & voluntate reelecto, rege *Balduino* coronâ & regalibus vestibus ornato; cantore introitum Missæ incipiente, solenniter Missa celebrata est; & deinde Paschalis illa solemnitas, festiuè & cum magna reuerentia DEI laudibus est completa: quæ iure memorialis à generatione in generationem permanebit. Peractâ itaque solennitate, *Rex* cum omni militia sua *Iop-* XII.
pen profectus est, & conuocans *Ianuenses* & *Pisanos*, maiores nauium duces, statuit cum eis pactum: vt *quotquot vrbes aut castra per eorum auxilium subigeret, tertiam partem questus eis concessit, tam de præda & captiuis, quàm de spoliis.* Quod vbi ex vtraque parte fidei pignore atque iusiurando confirmatum est, proximum oppidum quod *Assur* nominant, terra marique indilatè cingunt. Quo vndique à nostris vallato, atq; acri inuasione pulsato, hostes de virtute sua diffidentes, deditioni magis quàm defensioni se parauerunt; Regeque prolocuto, die tertiâ cum mulierculis & paruulis Ascalonem petentes, munitionem reddiderunt: qua rex *Balduinus* de suis munita, confestim *Cæsaream Palestinam* adiens, circumdedit obsidione. Est quidem ciuitas hæc muro, & situ loci valdè valida; sed habitatoribus & defensoribus, haud æquè erat munita: Cùm enim eam obsedissent nostri, & murorum ambitu ita robustam vidissent, primò veriti sunt eam absque machinis impugnare: deinde, morâ iam quindecim dierum affecti, dum penuriâ lignorum machinæ nimis lentè pararentur, die quadam Veneris assultu eam impetentes, atque hostes prætentantes, scalis præparatis, probitate mirâ muros conscenderunt festinanter; atque ciuitatem absque machinis sic comprehenderunt, hostibus cæsis atque captiuatis. Admiraldum vrbis, summumque Pontificem, quem *Arcadium* vocant, rex in parte sua viuos retinuit; & de eis pecuniam magnam habuit. Alii quoque aurum & argentum spoliaque multa repererunt; nec fuit egens quis inter eos, qui non ditatus esset, pecuniaq; repletus. Et sicut ritu Gentilium ius Pontificii, soliumque magnæ structuræ antea in vrbe continebatur, ita expurgatis omnibus dæmonum sordibus,

ibidem mox à nostris *Archiepiscopus* præponitur & consecratur: fitque de Idolo, Ecclesia DEI; de infidelium superstitione, religio Christiana atque fidelium congregatio, ad laudem Domini nostri IESV CHRISTI, qui viuit & dominatur per infinita sæcula. Amen.

XLII. Tempore illo, congregauit *rex Babylonis* exercitum magnũ valdè, & misit vt expugnaret Iherusalem & omnes habitantes in ea, & in omni terra Israël, & Francos perderent atque delerent. Cumque *Ascaloniam* venissent, commota est, & contremuit vniuersa terra Israël à facie eorũ, & timuerunt valdè. Rex autẽ *Balduinus* vt audiuit, quia congregatus est exercitus Gentilium, relictis in Cæsarea paucis admodum custodibus, cũ exercitulo suo properauit eis obuiã ire. Et veniẽs Ramulã misit pro eis qui erãt in Iherusalem, & in Ioppen, & in omnibus finibus eorũ; & conflauit exercitũ suũ de vniuersis quos habere potuit; & fuerunt ei ducenti sexaginta milites, pedites verò nongenti. Hostes quidẽ, sicut ab eisdem captis posteà scitum est, quindecies centena milia equitum, & viginti millia peditũ numerauerãt: præter clientes qui sarcinas & pecora in victualiũ vsus ducebant, qui & illi armati incedebant. Vt ergò Rex *Balduinus* inter Ramulã & Liddam ciuitates cũ exercitu suo consedit; ex improuiso præcursores hostium, de spelunca nostris se manifestauerunt; & signa bellica ostẽtantes, belli instantis præsignia dederũt. Mox arma capessũnt cæteri; & ad prælium se, quidam animosè, quidam verò dubitanter præparant, vtpote diuersarum nationum populus, atque multarum matrum filii, de vniuersis partibus orbis congregati. Iam iamque plus & obsidionibus attriti & fatigati, vnius sententiæ aut animi nequaquam esse poterant. Quos Rex languentes atque desolatos comperiens, confestim his verbis piè affatus est: *Eia milites CHRISTI, expergiscimini, & nolite timere; viriliter agite, & confortamini, sperate in Domino, & estote robusti; & pugnate pro animabus vestris & pro libertate Ecclesiæ & nominis Christiani. Neque enim aliud nomen est sub cælo, in quo nos oporteat saluos fieri, cui degeneres isti & inimici DEI viui insultantes exprobant & conuiciantur, & toto aduersantur nisu, confidentes in virtute sua & in multitudine diuitiarum suarum: quibus est in derisum CHRISTI incarnatio & resurrectio, cuius & omnem gloriam vertunt in contumeliam. Eis ergò incredulis, & desperatis, & omninò perfidis obuiam ire ne dubitetis, quorum toties experti estis virtutem & valetudinem; eorumq́; multitudinem & debilem copiam ne reformidetis. Mementote quàm magnificè nos triumphare fecit semper virtus Altissimi; quomodo fugabant centum aut minus de nostris, decem millia aut amplius de cateruis aduersariorum. In memoriam reuocate diem memorabilem illum, quo aduersariorum tanta multitudo apud Antiochiam antè facies nostras in fugam conuersa est: vbi quosdam vestrum, etsi non omnes, complures tamen interfuisse arbitror. Illius saltem diei meminimus, quo cis Tripolim sic coarctati atque ab hostium multitudine & insidiis circumuenti fuimus, vt nemo nostrûm inde euadere speraret. Vicimus tamen per DEI misericordiam & inimicorum superbiam; & nimis elata facultas in manus nostras tradita est: finesq́; illorum illæsi penetrauimus. Neque enim hostium numerus, quos hìc in iure nostro, & aperta præsertim camporum planicie nobiscum dimicaturos concernimus, illi multitudini compensandus est, quæ in angustissimas fauces rupium & maris, si memineritis, & propriâ possessione, nos vallauit. Sed neque militia hæc, quam in DEI nomine hìc congregatã gratulor, illi nostræ, quâ sic victrix extitit, nullo modo comparanda est. Dominus & DEVS noster, ipse magnus & mirabilis est & immensus, ex tunc & nunc & in secula. Sperate in eo gens sancta, congregatio populi DEI; & effundite coram illo corda vestra. DEVS adiutor noster in æternum. Nolite desperare de clementia Saluatoris; nec de eius bonitate & auxilio vsquequaque diffidatis, dummodo præsertim vexillum Dominicæ Crucis, per quod caput hostis nostri contritum est; per quod caput nostrum triumphauit; per quod denique mors ipsa superata est, ante oculos statui, agmenq́; præcedere videritis. In huius præsentia non poterit nobis obsistere hostium fortitudo, seu aliqua eorum machinatio nefanda. Quod si occumbere contigerit, beati erimus, cùm antè tribunal æterni iudicis hoc iudicio præuenti fuerimus, omnes præsentati atque in conspectu gloriæ eius cum sanctis martyribus coronati. Siue enim viuimus, siue morimur, Domini sumus. Accingimini ergò confidenter, filii potentes, filii DEI, milites CHRISTI; & estote Athletæ DEI patris inuicti, securi de præmio, quod nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Ecce enim, in manus nostras se hodie tota victoria contulit.*

XLIII. *Quintum bellum.* His itaque verbis expergefacti, atque ad bellum animati, proni lignum Dominicum adorantes,

adorantes, Domino benedixerunt in cœlum, confitentes, *quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia eius.* Psal. 106, 1. Et clamor exortus est magnus, DEVS ADIVVA, DEVS ADIVVA: ita vt mirarentur hostes, quæ esset hæc lætitia, bellumque properare flagitabant. Et qui anteà timidi & imbecilles vacillabant, totoque corde tremebant; nunc robustiores quouis pugile atque audaces effecti, vires suas quisque in prælio omni nisu effundere non dubitabant; & per sex cohortes diuisi, ordine solito incedebant. Ecce gens detestanda, atque omni seculo delenda, dextrâ leuaque se effundentes, & ceu copula multa canum lepusculos paucos girando occupantes, nostros statim vndique vallauerunt. Quorum copiosa multitudo, in tantũ eos obtexit, vt vix alius alium puluere obducto cognoscere posset. Iamq; repulerant, iam iamque quassabant duas anteriores acies, cùm rex *Balduinus* accelerato suę cohortis incessu, vt pius pater filiis suis karissimis in ipso mortis articulo subueniens, ferocissimo ausu hostium, rapidissimæ incursioni rigidus percussor, suorumq; defensor imperterritus obstitit; vibrataq; hastâ, in qua signum pendebat album, Arabem sibi obuium cum equo & faleris in terra prostrauit, ictuque lanceæ equum & sessorem orco legauit, signumque sibi sanguinolẽtum remansit: & hastili protinus abstracto, ad alios aliosque se cõtulit. Sui itaque resumptis viribus, hostes impetere, & crebris ictibus ferire non cessabant: & vbi hostium frequentiam, validioremque multitudinem videbãt, ceu accipiter in auium stipatissimas cateruas se ilicò immerserunt. Fit fragor & strepitus ingens; tela, iacula, hastæ, cannæ confringuntur, scuta dirimuntur: nec iam vmbo aut galea gladiis resonabant; sed ipsa ceruix denudata, Sole obdurata, nigrior fuligine quasi peluis percussa, tinnit; & magis ictũ quàm vulnus veretur. Instant nostri, pes pede opprimitur: subruuntur hostes, proiiciuntur arma, & clamore exorto in fugã vertuntur. Nostri verò à tergo persequentes, cædunt, obtruncant, obruunt, & exiguo horæ spatio mille sessoribus equi, mille corpora capitibus priuantur; campus cadaueribus sternitur, & sanguine madefactâ rubescit humus: hinc isti fugiunt, isthinc illi cæduntur. Fit strages spectãtibus amœna, & DEO grata persecutio. Fertur & in hoc prælio de hostibus quinque milia cecidisse. Dux etiã Babilonius, cuius ductu totus eorum exercitus regebatur, cũ cæteris trucidatus inuentus est. Sic à fronte pugnatũ est. Verùm posterioribus multò aliter euenisse memoratur: nihil est enim ab omni parte beatum.

Quoniã in tumultu illo qui XLIV. primo belli cõflictu exortus est, pars quædam nostri exercitus, partim strepitu, partim puluere obstupefacta, & ab hostibus intercepta, miserabile dictu, ita interfecta est, vt nullus eorũ superesset, qui rei euentũ anterioribus nunciare posset: Quippe, hinc inde sic erãt hostibus obuoluti, vt nec anteriores postremis, nec postremi anterioribus quicquã subuenire licuisset; sed nec intelligere quid vtrobiq; cõtigisset: vnde factum est, vt ea pars hostiũ, quæ sic cohortem de nostris posteriorem cõprehendit, existimans totum belli euentum suis contigisse, nostrósque omnes periisse, sumptis armis interfectorum *Ioppen* celeriter profecti sunt: vbi nostrorum scuta & arma ciuibus ostendentes, regem cum suis omnibus occubuisse asserebant, vt hac scilicet fraude, ciuitas eis redderetur. Ciues itaque obstupefacti atq; perterriti grauiq; timore percussi, tristes & gementes, à muris tamẽ stantes, hostibus obsistere parabant: hostes verò reliqui, die illâ, totaq; nocte subsequenti foris excubantes, vrbẽ quasi obsidione vallauerunt: erãt enim opinione quingenti, omnes equites. Vt ergò nox incubuit, nec regem nec aliquẽ de bello redire ciues viderunt, tunc tandem contristati sunt valdè, omninò existimantes, vt totus perisset exercitus. Erãt autem vxor regis in ciuitate. Tunc simul colloquẽtes, & de his quæ acciderant inter se disserentes, communi de consilio legationẽ *Tancredo* Antiocheno mittere destinauerunt. Mox legato & naui paratâ, scedulã sibi tradunt in hæc verba: *Tancrede, vir præcipue, milesq; optime, accipe hanc scedulam, quam tibi, qui Ioppen inhabitant, flentes, omniq; auxilio destituti mittunt: quoniam, proh dolor, rex Iherosolimorum Balduinus, contra Babilonios & Ascalonitas dimicans, in congressu eorum deuictus; & cum omnibus quos secũ eduxerat, interfectus est: Iam iamq; obsidioni dediti sumus, & ab ipsis hostibus impugnamur. Ideò ad te mittimus festinanter, orantes vt quantociùs genti miseræ & desolatæ auxilium præbens, eruas nos de manibus inimicorum, & à persequentibus nos. Quinimò, si de nobis tibi nulla cura est, tamen miserere Sepulchro Domini creatoris tui: miserere ciuitati Sanctæ Iherusalem; nec patiaris eam ab infidelibus occupari: dum tempus superest, nec adhuc diripi-*

XLV. *mur, veni & libera nos.* Dum ergò Ioppitæ sic dolore atque mœrore affligerentur, Rex *Balduinus*, DEI gratiâ hostium triumphator, & de eorum persecutione regressus, in eorundem castris atque tentoriis eâ nocte dormiuit; & de eorum spoliis tàm ipse quàm omnes sui ditati sunt. Crastinâ illucescente aurorâ, quàm beatæ *Mariæ Virginis* natiuitas decorabat, Missâ cum matutinis hymnis pro loco & tempore solemniter expletâ, collectis sarcinis, iumentisque oneratis, instructi quasi ad bellum (timebant enim adhuc, ne aliquæ laterent insidiæ) versus Ioppen regio monente cornu, iter agere cœperunt: cumque *Azotum* ciuitatem quondam Philistinorum nostri transissent, subitò fiunt eis hostes obuii, qui pridie, vt dictum est, Ioppen cucurrerant, & certatim ruentes, ad locum belli properabant, scire volentes euentum rei. Videntes autem nostros, suspicati sunt primò socios fore suos, vt Ioppitas cum eis inuaderent; & gratulátes, præcedebant in equis velocioribus agmen. Nostri verò armati, & quasi ad bellum incedétes, signa & vittas interfectorum hostium in capitibus gerentes, callidè eos primùm intra se receperunt; ac demum gladiis extractis, quosdam trucidauerunt; quosdam verò præcipitauerunt, & eos & equos incolumes retinuerunt. Quod cum persensissent posteri, se deceptos dolentes, protinus diuisi sunt & dispersi; & passim huc illucque per deuia & rura cursitantes, in fugam versi sunt. Itaque nostri pòst irruentes atque clamantes, quantum equi eorum pati potuerunt, eos cædendo & sternendo persecuti sunt. Sed quia fatigati de prælio, & vulneribus debiles erant, regressi citiùs *Ioppen* festinauerunt: Quos vbi Ioppitæ vrbi appropinquare viderũt, primò rati hostium reuersionem, demum signa suorum cognoscentes cum magna & inopinata lætitia & exultatione eis obuiam eunt; & quasi de morte resuscitatos, gratantes susceperunt. Tunc qualiter ab hostibus sint circumuenti, & de eorum omnium interitu per ipsos hostes conquassati atque desolati; quomodo etiam Tancredo legationem miserint, confestim narrauerunt. Rex autem *Balduinus* audiens sermones huiusmodi, testatus est valdè, pro eo, quod morte sua cartam Antiochiæ legauerat. Moxque de vita & triumpho & prosperitate sua cartam fieri iubens, quàm citiùs potuit eam per festinum nuncium Tancredo intimauit: Qui cùm iam recepisset primam scedulam, & paratus esset cum omni exercitu suo Iherosolimam venire, subitò breuigerulus alter sibi occurrens, cartam regis Balduini signo signatam ei tradidit, priori prorsus dissimilem. Quam cùm legisset, & de vita regis, & victoria, & prosperitate didicisset, gratulatus est valde, licet eum non dilexisset; & gratias DEO persoluit multimodas, tàm ipse quàm omnes Antiocheni: & sic de expeditione illa exercitum suum dimisit. Postquàm ergò rex ille Balduinus requie modicâ se suosque in Ioppen refecisset, Iherosolimam profectus, vota & hostias DEO & Sepulchro soluturus: Vbi à clero & populo cum magna reuerentia & processione, Ligno præeunte Dominico vt decuit, & rex & militia sua de triumpho excepti sunt. Et siluit terra Iherusalem octo mensibus bellorum incursionibus. Commissum est hoc prælium VII. Idus Septembris, anno tertio ab vrbe Iherusalem capta, Indictione nona.

Sextum bellum inter Ioppen & Azotum.

XLVI. Sequenti iterum anno congregauit exercitum *rex Babilonis* copiosiorem priore, & misit in terram Iherusalem. Mense itaque Maio iam mediante, venerunt Ascaloniam, & cooperuerunt faciem terræ circà vrbem, tàm ipsi quàm iumẽta eorũ, & cameli sarcinas ferentes, & pecora quæ secum quocunque irent, de more cõducebant. Congregati ergò simul fuerunt vigies centena millia equitum, & peditum triginta millia præter clientes & seruientes. Nec morâ, ciuitatem *Ramulam* adeuntes, consederunt ante eam, & castra metati sunt. Porrò messes quæ iam ad metendum paratæ erant, circa regionem illam vastauerunt; & quasi ad obsidionem, se circa vrbem effuderunt. Erant autem in arce quadam ciuitatis quindecim milites tãtùm, quos rex custodes ibi deposuerat, cum seruientibus & Syris cultoribus agrorum, vrbem custodientes. Erat & ibi *Ecclesia Sancti Georgii* propè, miro opere fabricata, muro & turribus benè munita, in qua Episcopus Ramulensis cùm suis morabatur, quam diruere multoties conati sunt Ascalonitæ: Sed Episcopus eam præsidio suo semper illæsam protexerat: vbi cùm accessissent Babilonii, & vidissent munitionem illam eis impedimento fore, propterea quòd in planis sita est, & quasi sibi suisque insidiaretur, cogitauerunt eam destruere & omnino eam delere: Quod cum Episcopus comperisset, confestim regi *Balduino* per nuncium suum intimauit, rogans & po-

stulans,

stulans, vt sibi subueniret. Erat quidem tunc Rex in Ioppen, & erat cum eo Comes *Stephanus Blesensis*, qui cum comite *Pictauiensi* & aliis pluribus eodem anno venerat in Iherusalem: de quorum itinere quantum ad rem pertinet interserendum est.

Eo siquidem anno *Willelmus* comes Pictauensis & *Stephanus* Blesensis, qui ab obsidione Antiochiæ redierant in patriã, & *Hugo Magnus*, qui pòst Antiochiam captã in Gallias repedauerat, & *Raimundus* comes Prouincialis, qui pòst Iherosolimã captam Constantinopolim ad Imperatorem se contulerat; *Stephanus* quoque comes Burgundię, multiq; alii nobiles ac potentes viri cũ innumero exercitu Romaniæ fines ingressi sunt; & per terram meantes, vrbes & castra subigendo, Iherosolimam tẽdunt. His itaque obstitit admiraldus *Soliman*, Turcus fortis, & præpotens Gentilis: Cui, vt superius relatum est, Nicæa ciuitas per primos duces huius itineris sublata erat, & Imperatori Constantinopolitano tradita. Qui detrimenti sui non immemor, vt cognouit Francos aduenire, per aspera montium, per concaua collium & rupium, cum innumera manu Turcorum, eis insidias tetendit, & vndique sagittis atque telis multimodis impetere cœpit. Illi verò huiusmodi incursionibus ignari, diuq; fame & siti & itineris labore vexati, sustinere nõ potuerunt eorum cruentã rabiem & importunam inuasionẽ: quapropter dispersi sunt à facie eorum, & in fugã conuersi: de quibus strages immẽsa per montes & colles, ceu de pecudibus facta est. Multi etiã fugientes, siti & laboris angustiã perierunt: De mulieribus quæ captiuæ abductæ sunt, nõ fuit numerus; compluresq; earum gladio perierunt; viri quoque, ferreis cõpedibus mancipati in seruilem conditionẽ deducũtur; & de spoliis eorum hostes per nefas ditati sunt: Ibi perdidit *Pictauensis* comes tũc homines suos penè omnes, & equos & mulos & iumẽta, & penè prorsus omnia quæcunq; habebant: ipse etiã vix mortis periculũ euadens, cum raro agmine suorum, pede, tãdem Antiochiam lugubris peruenit. Miseriæ cuius *Tancredus* compatiens eũ suscepit piè; verboq; & opere cõsolatus est; quãplures summi viri ac nobiles ibi perierunt. Comes verò *Raimundus* per deuia fugiens, cum quadã parte exercitus vix euasit; *Stephanus* quoq; Blesensis, & *Stephanus* Burgundię, & *Hugo* Magnus, & *Hugo* Liciniensis frater Raimũdi comitis, cum altera parte exercitus tramite deuio *Tharsum* vsq; peruenerunt: vbi *Hugo* Magnus diẽ vltimum nactus, à sociis sepultus est. Qui cùm venirent *Antiochiam*, alii per terram, alii nauigio Iherusalẽ proficiscũtur: cumq; ad ciuitatẽ *Tortosam* peruenissent, quæ secus mare sita est, & à Saracenis incolebatur, vterque exercitus & terrâ & nauigio vecti inuicẽ se ibi salutauerũt; & visâ vrbis oportunitate, quòd scilicet ad capiendũ facilis esset, mox cõsilio inito, repẽtino eã impetu vndiq; inuadunt; & celeri assultu terrâ mariq; eam coarctãtes, mirâ leuitate muros conscẽdunt, portas cõfringunt, & vrbem ingressi sunt. Saraceni qui ibi reperti sunt, omnes gladio interierunt; & de spoliis eorũ paupertatẽ suam nostri restituerunt: deinde iumentis & nauibus stipendio sarcinatis, iter arripiunt. Comes verò *Raimundus* prouincialis in ciuitate Tortosa remansit, & eam obtinuit: quod omnibus satis molestũ fuit, eò quòd ipse aditus nosset, per quos trãsituri erãt. Trãseuntes autem *Archas* oppidum, venerũt antè vrbem *Tripolin*, & illic castra metati sunt: vltrà deinde progressi, *Gibellulum* & *Berithũ* ciuitates prętermeantes, venerunt ad angustũ meatum superiùs descripũ: vbi rex *Balduinus* de eorum aduẽtu non ignarus, sed ab antea præmonitus, vt eis obueniret, cũ caterua militũ solicitè eos operiebatur, vt inde perduceret Iherusalẽ. Vt ergò Regẽ viderunt, congratulati sunt ei, & osculo pacis inuicẽ dato iocundati sunt valdè: inde *Ioppen* cum Rege profecti sunt, vbi iã etiam applicuerant alii, qui per mare nauigauerãt. Et quoniã propè erat Pascha, *Iherosolimam* omnes festinanter ascenderũt. Qui postquã loca sancta visitauerũt, & oblationibus & muneribus suis venerati sunt, solẽnitate Paschali peractâ, festiuè Ioppen regressi sunt. Tunc comes *Pictauensis*, quoniã inops & pauper erat, & hominibus carebat omninò desolatus, nauem conscendens, domũ regressus est. *Stephanus* quoq; comes Blesensis, & *Iofridus* Wẽdoniẽsis, & *Stephanus* Burgundiẽsis, & *Hugo* Liciniacẽsis, cum aliis pluribus domũ similiter regredi cupientes, ventis & mari se cõmiserunt: sed aurâ deficiente, imò obsistente, Ioppen reuerti repulsi sunt. Ii itaq; ibidẽ adhuc erãt, quando regi intimatum est, de hostiũ inuasione super Ramulenses.

XLVII. *Septimum bellum Romaniæ.*

XLVIII. Rex autem *Balduinus*, audiens suos ab hostibus circumuentos, & ad deprædationem & incendium in terram suam, imò intra castra & munitiones suas

ipsos hostes ferè progressos, ratos primùm quosdam fuisse præcursores, qui caussâ prædæ suæ se anteposuissent eosque facilè intercipi posse, confestim equum ascendit, & cum paucis profectus est. Comes tamen *Stephanus* Blesensis eum præmonuit, ne incautè & absque prouidentia & consilio exiret: Cui Rex indignans respondit vel responsum dedit: *quia si ipse & socii sui tunc essent in Francia, tamen ille nō permitteret eos euadere*: & sic cum his qui parati erant, egressus est. Mox Comites præfati, equis & armis mutuò acceptis, cum omni militia sua, quæ illâ die in Ioppen fuerat, subsecuti sunt, Væ diei illi, quæ tot nobiles atque probos viros in interitum & mortem eduxit! Dies illa, dies amara, dies inuisa, & omni seculo detestanda, & à memoria dierum solemnium penitus delenda. Ab vrbe Iherusalem capta vsq; ad hanc diem non fuit tanta calamitas aut miseria in tota terra Israël, nec tanta strages virorum illustrium facta. Heu infortunium! ignari ad mortem progrediuntur: & forsitan iusto iudicio DEI, vt à quibusdam memoratur, id eis accidisse non dubitamus.

Octauum bellum apud Ramulam.

Ruebant enim sine lege & consilio, vnus post alium quasi hœdi petulantes, cum superbia & clamore, timore DEI omninò postposito, in virtute sua confidentes; & DEI magnificentiam, cuius clementiâ & bonitate hæc omnia acciderant, suis laudibus & artibus attribuebant. Crucem Dominicam quoque, cuius præsentiâ hostes confundebantur, eâ die sic obliti sunt, vt nullus eorum eius memor esset. O cæca atque peruersa humana deliberatio! ô cunctis, de se formidanda præsumptio! ô vbique pertimescendum DEI iudicium, atque eius exoptanda miseratio! neque à quoquam fidele desperanda est eius propitiatio. Ruunt, vt dictum est, sine lege, & subitò ab hostibus dextrâ leuaque circundati, sine lege pereunt. pugnant tamen virtute suâ, atque strenuè in hostes se vertunt; sed dispari numero & potentiâ. Illi enim vix ducenti milites fuerunt; hostes verò, viginti millia & amplius erant. Stulta præsumptio, vana ostentatio, impar conflictus: si enim manibus post terga reuinctis hostes aduenissent, equis & armis protecti, sicut erant, constitissent, tanta rebellis multitudo, tamen quoque à nostris formidanda esset. Sed futurum erat, ad correctionem forsan posteritatis, ne sic insipienter aut temerè alii deinde hostibus se exponerent. Ergò cadunt nostri, proh dolor! & ab hostibus vndique cæduntur: fit clamor, & dira eorum inclamatio nostros attonitos reddit; instant telis & sagittis: nec parcunt viris nec equis. Rex itaque videns suos hac illacque sterni, nec iam importunam hostium incursionem posse pati sentiens; fugam dedecorosam & inhonestam sibi, iam iamque tardā verescens, dum tamen adhuc quosdam superstites de optimatibus videt, ciuitatem *Ramulam*, quæ propè erat, si tamen hostium cuneos abrumpere posset, aggredi decreuit: vt saltem murorum protectione tuerentur, ne omnes simul repentino perirent interitu. Cumque id machinarentur, atque hostes persensissent, vno impetu omnes post eum ruentes, ad vsque ciuitatis mœnia vltimos cædendo persecuti sunt: Rex verò & comites, & alii quotquot erant superstites intra mœnia se receperunt. Verùm ciuitas hæc non adeò erat munita, vt intus tuti ab hostibus protegerentur: neque enim in murorum ambitu confidebant; neque turris illa, vbi custodes prædicti erant, eos omnes aut dimidios capere poterat. Sed neque præsidium eis aliquod affuturum à parte aliqua exspectare poterant: vnde factū est, vt nocte adueniente, communi de consilio rex solo comitatus armigero, equum velocissimum ascendens, qui præ velocitate *Gazela* vocabatur, ciuitatem egressus est; & se tàm vitæ quàm morti committens, per medios hostes se contulit, atque montana petiit. Tres subinde milites eum subsecuti sunt, qui mox ab hostibus intercepti, capite truncantur. Hostes igitur de regis euasione permoti, intempestæ noctis silentio equos ascendūt; vestigia eius persequuntur, atque vias omnes circumquaque ex insidiis sæpiunt. Rex autē per abruta montium, per rupium asperitates, deinde per multos labores quæque perlustrās, vt eorum manus effugere posset, die tertiâ tandem *Arsuth* oppidum peruenit: vbi nocte præcedente, quingenti ferè hostes ei insidiati sunt, & ad muros vsq; progressi, quasi exploratores in speculis se dederunt: qui paulò antequam rex aduenisset, inde discesserant. Recedentes ergò ad Ramulam ciuitatem, sociis narrauerunt, quia de rege nullum scirent rumorem. Tunc simul omnes eos qui erāt in ciuitate acriùs pergētes, vi & timore deditioni illos coëgerunt. Ambo Comites, videlicet *Stephanus Blesensis*, & *Stephanus Burgundiensis* ibi capita perdiderunt; *Hugo* Liciniacensis similiter,

liter, & *Isfridus* Wendoniensis, & multi alii ibidem trucidati sunt; quidam verò in manicis ferreis Babiloniam perducti sunt: ita vt ex omni militia, quā rex de Ioppen eduxerat, & quæ posteà subsecuta cū fuerat, vix tres euaderēt, quorū vnus armiger eius fuerat, alter verò *Lictardus*, tertius verò Vicecomes Ioppitarum: ii etiam vulneribus multis grauiter confossi, nocte ac die per deuia montium fugientes, Iherusalem penè moribundi subintrant, atque infortunium quod acciderat, ciuibus lacrimis effusis innotescūt: de rege autem seu viueret, seu vltimum clausisset diem, nullum nouerant dare responsum. Tunc mœror & luctus totam ciuitatem perculit; atque omnes se miseros & peccatores acclamantes, in exterminium & deprędationem se breui futuros esse non dubitant. Episcopus autem Ramulensis, vt audiuit dispersionem huiusmodi, nec sibi, nec munitioni Ecclesiæ confidens, omnibus suis eductis, cùm migrandi occasionem persensisset, noctu Ioppen fugitiuus euasit.

Rex verò, *Arsuth* oppidum ingressus, à suis gaudenter susceptus est; atque epulis, quibus satis abstinuerat, somnoque functus est. Intereà *Hugo de Tyberiade* optimus miles, audito quia hostes Babilonii terram Iherusalem ingressi essent, ratus quod regi necessarius esset, si cum suis ad eum festinaret, assumptis octoginta strenuis militibus, ignarus quid regi, suisque contigisset, properabat Ioppen: & ipsâ die ad vesperam veniens *Assur*, regem adhuc dormientem repperit. Nec morâ, rex expergefactus, vt vidit Hugonem, lætatus est; atque animo exhilaratus, ab eodem Hugone viriliter animatus & cōfortatus est. Manè autem facto, rex scapham conscendens, per mare, Ioppen deuectus est, & à ciuibus cum ingenti gaudio susceptus est: *Hugo* deinde alterâ die eum subsecutus est. Demum Syro quodam ascito, qui montium compendia nosset, legauit eum Iherusalem, vt omnes ad se venire faceret quicunque arma ferre possent: Ille volat præceps sub opaca nocte; & per deuia, hostium vitans insidias, die tertiâ Iherusalem peruenit. Cumque de rege innotuisset, quòd incolumis de manibus inimicorum euasisset, gratias DEO in altissimis referunt; atque ad subueniendum ei, omnes vnanimiter excitantur, & eius iniuriam, DEO prædùce, vlcisci asseuerant; eademque nocte haud indilatè quotquot arma ferre poterant, iuxta præceptum regis, de ciuitate exeunt: & fuerunt nonaginta milites loricati, alii quoque ferè ducenti: qui totâ nocte migrantes, aurorâ illucescente omnes prope *Arsuth*, hostibus à sinistra parte vitatis, se repererunt; inde secus mare Ioppen proficiscentes, comperti sunt ab hostibus, & quidam eorum ibidem fuissent interempti, nisi iumentis derelictis, mari ad natandum se præcipites dedissent: sicque Ioppen, incolumes peruenerunt. Rex autem de eorum aduentu congaudens, impatiens omnis moræ, haud longiùs distulit negocium suum gerere: & primo mane suos ad bellum eduxit. Ordinatis agminibus, Ligno præcedente L.
Dominico, hostes aggreditur. Illi verò nihil tale opinantes; sed petrarias & machinas præparantes omni studio, vt Ioppen expugnarent: cùm vidissent signa nostrorum procul, admirati sunt valdè; & primò hæsitātes, an ad bellum venirent, diu stabant stupefacti: demum sumptis armis obuiam pergunt, & more solito, circa nostros se effundunt, atque sagittis eos primò lacesserunt; dehinc cominus accedentes, gladiis & sicis in eos ruebant. Nostri quidem de ordine suo nil exeuntes, sed paulatim versus eos incedentes, & primam eorum incursionem patienter sustinentes; posteà grandine sagittarum visibus eorum immissâ, acriter eos repulerunt: & pedetentim se ingerentes, vbi densiorem multitudinem conspexerunt, ensibus cominus nudatis, atque lanceis vibratis, virtute DEI per auxilium sanctæ Crucis cooperante, audacter penetrauerunt: iterumque in eos redeuntes, & DEI auxilium clamore magno inuocantes, & ferire nihil hæsitantes, aciem eorum robustiorem quassauerunt; & collectam multitudinem nefandam, vellent nollent, fugere coëgerunt: qui dorsa vertentes, versus Ascaloniam celerem fugam arripuerunt: nil de eorum tentoriis, vel quæ intus habebant, meditantes, neque de peditibus suis curam aliquam gerentes. Sed qui celeriores equos habuerunt, celeriùs campum vacuum dimiserunt; & vsque dum viderent Ascalonem, nunquam lora vel calcaria remiserunt. Tantus enim terror inuaserat vniuersos, vt existimārent nostros à dorso eos vsque cædere: nec securi fuerunt, donec intra mœnia se receperunt. Multi in calore & siti extincti sunt. At nostri eos diu sequi propter equorum debilitatem, & quia pauci erant, non potuerunt: sed in eos, qui adeò celeres equos non habue-

XLIX.

Nonum bellum apud Ioppen.

runt, & pedites eorum, qui de campo non exierunt, iniuriam suam ita vlti sunt, vt vix aliquis superesset de eis, qui non vitam cum capite amisisset. Tentoria, stipendia, sarcinas, mulos, equos, asinos, camelos, boues quoque & oues, & vniuersam supellectilem quam secum adduxerant, tradidit DEVS in manus seruorum suorum; & ditati sunt omnes, ita, vt qui pauper illuc venerat, diues domum reuerteretur. Et vltus est *Rex* eâ die de inimicis suis: & per DEI misericordiam & virtutem Sanctæ Crucis, eorum superbiam & elationem ita contriuit, vt longo tempore pòst, eum inquietare non auderent. Et quieuit terra ab incursionibus bellorum, tribus continuis annis. *Rex* autem cum triumpho *Iopen* regressus est, laudans & magnificans

Psal. 106, 1. DEVM, *quoniam bonus, quoniam in secula misericordia eius.* Factum est autem hoc prælium, anno quarto ab vrbe capta Iherusalem, ad laudem Domini nostri IHESV CHRISTI, qui viuit & regnat in secula. Amen.

LI. *An. M°. C°. III°. Indictione XI°.* Verno denique tempore subsequente, cùm solemnitatem Paschę ex more *Rex Balduinus* in Iherusalem celebrasset, vrbem *Anchon*, quæ antiquitùs *Tholomaida* dicta est, obsidione aggressus est. Verùm quia muro & antemurali valdè munita erat, & sine classe eam vndique coarctare non poterat, cùm sata atque virgulta eorumq; labores exteriores deuastasset; domum rediit, differens vrbis expugnationem, donec classem *Ianuensium* & *Pisanorum*, quam exspectabat, haberet. Interim tamen fines aduersariorum inuadere & expugnare non cessabat. Et contigit vna dierum, dum rex versus *Damascum*, se in hostiles efferret regiones, à quodã eum Æthiope in rupe delitescente grauiter sauciari, missili à posterioribus vsque in præcordia vibrato: cuius vulneris ictum, per multorum manus medicorum longo pòst curationis tempore vix euasit, & sospes factus est. Eo anno *Boiamundus* de Turcorum manibus & vinculis, DEI gratiâ, liberatus est, & Antiochiæ rediit: vbi à *Tancredo*, & à suis cum gaudio magno exceptus est. Eo principante Antiochiæ, dominatus vrbis *Laodiciæ* ei traditus est, quam ceperat Tãcredus super Imperatorem, dum *Boiamundus* teneretur in vinculis: Qui postquam Antiochiam venit, regi Balduino per nũcium innotuit, qualiter liber factus est. Rex verò vt audiuit, admodum vegetatus & confortatus est & lætatus; atque DEO gratias pro eius deliberatione reddidit. Posthæc sedato hyemis tempore quod instabat, appropinquante Paschâ, spirante Notho, stolus *Ianuensium* & *Pisanorum* in sexaginta nauibus rostratis, Ioppen applicuerunt; & à rege decenter atque optatò excepti sunt. Statutis deinde pactionibus, atque prout vtrique placuit cõfirmatis, *Tholomaidam* confestim adeunt, & mari terraque eam cingunt: cumq; ciuitatem hanc crebris inuasionibus per viginti dies obsedissent, machinasq; propè muros iam ingressuri erexissent, Sarraceni, qui eã obseruabant perterriti atque coacti, vellent nollent se dederunt. Ianuenses & Pisani, nostrique, de spoliis eorum ditati sunt. Nec enim de spoliis rex prohibere potuit, licet multùm niteretur obseruare eos, ne ciuitas ab incolis penitùs priuaretur. Et vt vidit, quia præualuerunt isti & illi, misit suos in ciuitatẽ, vt munitiones occuparent, & obtinerent: de præda verò tàm ipse, quàm alii locupletati sunt. Erat autẽ hæc vrbs omni populo Christiano necessaria, pro eo, quòd ei inest portus nauibus aptus, intra mœnia vtiliter conclusus: vbi postquam naues ingressæ sunt, quietè ab omnibus ventorum turbinibus & tempestatibus, atque piratarum nocturnis incursionibus, omni tempore se continere possunt: in tota verò terra Iherusalem nullus alius talis portus inuentus est.

LII. Anno itaq; Dominicæ incarnationis *millesimo centesimo tertio*, ab vrbe verò Iherusalem capta *quinto*, tradidit DEVS hanc ciuitatẽ Christianis, atque imperio subdidit Ierosolimitano; & magnificatus est Dominus in populo suo, & dilatatus est hæreditatem suam. Sed inimicus humani generis, quia capiti Ecclesiæ, quod est CHRISTVS, & nobis insidiari nõ desinit, inter Patriarcham *Daimbertum* & Ecclesiam sibi commissam dissensionem tantã immisit, odiumque seminauit, vt neque à clero, neque à rege, neque à populo amaretur; & tanta persona, tanta Ecclesiæ columna, tàm pius pastor, & egregius doctor, ab omnibus, proh dolor! ceu lupus inuisus est, & ab Ecclesiæ liminibus eiectus, sub velamine quasi Romanæ distinctionis, præsidente *Rodberto* Cardinali; & *Arnulfo* Sancti Sepulchri Archidiacono, cum aliis complicibus suis annitente, & accusante. Itaq; vir illustris & omni bonitate conspicuus, eorum non ferens violentiam, Romanam appellauit Sedem; atque Romam mox profectus est. Eã tempestate *Boiamundus* ab hostibus circumuentus, & maximè

maximè ab *Imperatore* Conſtantinopolitano infeſtatus, qui etiam iam ſibi quatuor abſtulerat vrbes, auxilium de tranſmontanis partibus ſibi quærere deliberans, trāſfretare parabat. Ad quem cùm patriarcha *Daimbertus*, quaſi profugus & exul veniſſet, & cauſam ſui itineris expoſuiſſet, pio affectu ab eo ſuſceptus eſt; atque ſui itineris factus ſocius, in Apuliam ſimul tranſuecti ſunt. Dehinc *Romam* profecti, vterque de iniuria ſua Papam *Paſchalem* conuenerunt: *Boiamundus* enim de principatus ſui detrimento, quod ab Imperatore ſuſceperat, inſuper etiam de itinere Iheroſolimitano, quod idem Imperator terra marique ſic occupauerat, vt nemo Peregrinus Iheroſolimam auſus iam ire foret, pro ſe & Peregrinis proclamationem faciens: *Daimbertus* verò, de iniuria ſibi tàm ab ipſo Cardinali *Rodberto*, quàm à rege & clero Iheroſolimitano irrogata. Quorum querimonias atque iniurias Papa *Paſchalis*, vir ſummæ diſcretionis & induſtriæ, paternâ ſuſcipiens compaſſione, vtrique prout tempus & cauſæ modus exigebat rationabiliter conſuluit. *Daimbertum* enim Patriarcham loco ſuo reſtituit; Boiamundum verò trans Alpes in Gallias & partes Occidentis, vt contrà Imperatorem ſibi adiutoria quæreret, legauit, atque ſigniferum CHRISTI exercitus eum conſtituit, vexillumque ſancti Petri ei tradens, in pace dimiſit.

LIII. Iheroſolimis interim, Patriarcha nouus creatur, cui nomen [*Ernaldus, vel*] *Euermarus*, quidam idiota; ſed ampla perſona & religioſus, vt ferebatur, erat. Hic ab omni clero, & maximè ab *Arnulfo* archidiacono, qui omninò *Daimberto* oppoſitus erat, in Patriarcham aſſumptus eſt: vt ille, ſcilicet Daimbertus, penitùs deſperaret, nec ad cathedram hanc amplius aſpiraret. Hoc totum factum eſt in præſentia *Rodberti* Cardinalis præfati; qui & ipſe, vt à quibuſdam fertur, ad honorem hunc aſpirabat, rege cum optimatibus ſuis annuente. Vnde poſtea Eccleſia Iheroſolimitana multa incommoda, multas aduerſitates, multa detrimenta paſſa eſt; Nec immeritò: quoniam gregis paſtorem vigilantiſſimum, & totius patriæ tutorem, orphanorum & pupillorum ſuſceptorem, omniumque deſperantium conſolatorem, imò, vt verum fatear, lucernam ad inſtar Solis radiantem, ſponte ſuâ extinxerant; & tenebris ſe, totumque ouile obduxerant, adeò vt totus mundus eis inde obſtreperet atque detraheret; multiſque importunitatibus & anguſtiis ob hoc vexati ſunt. Intereà *Tancredus*, adoleſcens egregius atque militaris, in partibus Antiochiæ contrà aduerſarios ſibi affines dimicans, quoſdam bello, quoſdam vi & ingenio atque induſtriâ, mirâ ſtrenuitate ſubegit. E quibus *Rodoan* rex *Galapiæ*, cùm eum bello laceſſeret, fineſque regni Antiochiæ cum multo exercitu iam ingreſſus foret, ab illo deuictus atque confuſus eſt; & conuerſus in fugam, non minimam partem ſui exercitus amiſit: de quorum ſpoliis *Tancredus* & ſui locupletati ſunt. Itemque vrbem *Laodiciam*, quam Imperator Boiamundo fraudulenter abſtulerat, obſidione cingens, vi eâ ſubdidit. His & aliis probitatibus innumeris Tancredus præclarus habetur, atque famoſus effulget, vt meritò de eo per orbem terrarum fama inuidioſa euolet.

LIV. Eo videlicet anno quo *Boiamundus* transfretauit, comes *Raimundus* Prouincialis in oppido ſuo, quod *Mons peregrini* vocatur, & eſt ſitum ante ciuitatem Tripolim, penè ſenex, & plenus dierum obiit: Cui ſucceſſit *Willelmus* dictus *Iordan*, nepos eiuſdem comitis, qui vrbem Tripolim diu expugnās, quoniam valida muro & turribus denſis, & ex altera parte mari munita erat, nihil penitùs profecit: in poſterum forſitan ruitura per alterius expugnationem.

LV. Euoluto itaque tempore trium annorum, *Rex Babilonis* virus ſuum in Chriſtianos euomens, diutinâ & accuratâ deliberatione ſibi exercitum ex multis nationibus colligens, per ducem militiæ ſuæ, *Semelimilch* nomine, in terram Iheruſalem miſit: addens conditionem vt nequaquam ad ſe redirent, donec Chriſtianos de vniuerſa terra Iuda & Iheruſalem deleuiſſent. Audierat enim quod terra à Peregrinis vacua eſſet; nec aliquis de tranſmontanis partibus Iheruſalem ampliùs venire poſſet, propter Imperatoris & Boiamundi ſeditionem: omnique confidentiâ ſuos illuc dirigebat, vt Chriſtianos quaſi incluſos & ab omni ope deſtitutos omnes comprehenderent, atq; funditus extirparent: Venientes ergò *Aſcaloniam*, more ſolito, tentoria extra vrbē in planis figunt, & regionem totam aduentu ſuo occupant. Erāt enim ferè trigies centena millia equites in armis, & pedites innumeri: in quorum auxilio etiam mille Turci Damaſceni, ſagaces in arcubus & ſagittis venerunt. Quod cùm regi *Balduino* intimatum eſſet, congregatis ilicò ſuis, eis obuiam vadit, vt bello eos

indilatè excipiat; & ante *Ramulam* ciuitatem cum exercitu suo sedit: nec enim verebatur eorum multitudinem, quorum iam toties expertus erat inualetudinem, atque debilem virtutem. Comperto tandem quia tanti conuenissent, & de regionibus finitimis ad eorum auxilia copiosè confluxissent, cogitauit rex similiter exercitui suo incrementum dare, & mittẽs per omnes regni sui fines, acciuit sibi quæcunque potuit habere auxilia: & fuerunt sibi quingenti milites, & amplius quàm bis mille pedites. Hostes verò audientes regem cum suis appropinquasse, belloque eos operire, mirati sunt valdè: æstimabant enim vt potiùs fugeret, quàm bello eos exciperet; & gaudentes festinauerunt ei occurrere, vt antè eum in planis comprehenderent, quàm fugam moliretur. Cumque appropinquassent castris nostrorum, figunt & ipsi castra sua ibi propè; & more solito, per centurias & cohortes se vndique effuderunt, viasque omnes à tergo occupauerunt: ne scilicet quis nostrûm fugiens, manus eorum euaderet: bellumque eâ die & crastinâ fieri distulerunt, vt vel sic tædio nostros affligerent.

LVI. *Decimum bellum apud Ascaloniã.*

Rex autem *Balduinus*, iterum mittens Iherosolimam, Patriarchæ innotuit diem, quo cum hostibus confligere existimabat: rogans & supplicans, vt tàm ipse quàm clerus & populus orationi vacarent, & vigiliis & eleemosynis DEVM exorarent, quatinus à gente perfida eos propitiùs liberaret. Nuncius festinus tàm morti quàm vitæ se exponens, per hostium cateruas montium abrupta peruolans, Iherosolimam venit, regis mandata peregit. Audito itaque Patriarchâ hoc rumore, iussit clerum conuenire, & pulsatâ maiori campanâ populum coadunari fecit in basilica Sepulchri; breuiterque locutus pro tempore & modo locutionis suæ, orationibus & vigiliis atque eleemosynarum largitatibus per illud triduum eos insistere efflagitans, se quoque bello affuturum spopondit. Cui mox assentientes omnes, lacrimasque vberes effundentes, * quotquot habere potuerunt, secum proficisci promiserunt Nec morâ, equos ascendentes vrbem sunt egressi. Et erant simul quinquaginta tàm clerici quàm laici equos habentes. Vespere autem facto, iter per insidias hostium audacter arripuerunt, & summo mane diluculo ad exercitum peruenerunt. Rex autem vt vidit Patriarcham, gauisus est, & Crucem Dominicam ei committens, signiferum belli eum constituit; & sonantibus lituis, hostes aggrediuntur. Hostes iam quidem quasi certi de victoria, partem suorum miserant, Ioppen alteram quoque partem Ramulam obsidere: visisque nostris ad bellum ordinatè incedere, arma velociter capessunt, & nostris obuiam venerunt: & confestim prælium cõmittitur. Facto itaque vtrinque cõcursu, clamor magnus ad astra tollitur, nostris, CHRISTVS VINCIT, CHRISTVS IMPERAT, CHRISTVS REGNAT, clamantibus, & Patriarcha lignum Dominicum præ cæteris baiulante. Tum clipei & galeæ ensibus resonant, *& ferri stridet acumen*: instat miles militi, & pro capitibus certatur.

LVII.

Turci verò *Damasceni* à sinistra se effundentes, sagittis nostros valdè infestabant: sed erat valdè solatium, quia à parte scutorum eos receperant: iam iamque arcuum officia dimiserunt; & vaginis, ensibus extractis cominus rem agere parabant, cùm rex *Balduinus* extrinsecus cum agmine suo adueniens, suis opitulatus est, hostibus illis mox dispersis & in fugam penè conuersis. Deinde alios atque alios instanter appetens, ad multitudinem Saracenorum, Æthiopumque acies suas omnes direxit; atque in eos in ipso impetu ferocique ira, quasi leo in pecudes frendens, omnem vim sui furoris effudit, cuneosque eorum atque turmas fœliciter penetrauit atque contriuit; & in fugam inhonestam, per vexillum sanctæ Crucis, vniuersos coëgit. Tunc qui equos velociores habuerunt, *Ascaloniam* fugerunt: sed pauci fuerant de Saracenis & Æthiopibus qui equos in illo certamine insiderent: coniurauerant enim tàm diu, quàm milites se de campo nullatenus fugere, neque pedites dimittere: iamque omnes pariter quasi pedites erant, omnesque pariter confusi atque deuicti sunt. Et quoniam fugere non valuerunt, neque nostrorum manus euadere, multi gladio interière, multique viui capti, manibus post terga reuinctis in triumpho ducti sunt. Ibi interfectus est *Gimelmulch*, dux & admiraldus militiæ Ascalonis. O si viuus captus esset, quot nomismata in redemptionem dedisset! *Semelimilch* autem dux Babiloniæ, ex quo viderat cornu suum confutatum, equum nactus, in fugam præcipitem se dedit; & non Ascaloniã, sed vt rectiùs potuit Babyloniam tendit. Timebat enim, ne si Ascaloniã ingrederetur, à nostris obsideretur & comprehẽderetur. Cũ eo quidam adhæserunt,

adhæserunt, quidam Ascaloniam subintrant; quidam etiam montana petunt, quorum complures, equos lassitudine affectos relinquentes, vix euaserunt: Equi postea à nostris cum faleris reperiuntur: & sic, Dei gratiâ, à nostris victoria peracta, ad prædam tandem se effundunt: tentoria hostium, vasaque vtensilia, equos & iumenta, mulos, asinos, camelos, dromedasque, atque infinitam pecuniam ibi tunc inuenerunt. Et glorificatus est Dominus eâ die à fidelibus suis, & magnificatus est vehementer; & in ore omnium, laus & exultatio resonabat: & reuersi sunt Ioppen cum lætitia, suffarcinati atque onerati spoliis aduersariorum: Vbi iam conuenerant classes Babyloniæ, & Alexandriæ, & Damiatæ, & Tripolis, & vniuersorum portuum naues tam rostratæ quàm onerariæ, quascunque rex Babiloniæ imperio suo potuit excitare, plenæ omnes armatorum: ad hoc scilicet, vt cùm exercitus eius ciuitatem *Iherusalem*, atque terram Iuda, & inhabitantes Christianos penitùs deleuissent, tunc demum *Ioppen* atque alias ciuitates terrâ & mari obsidendo expugnarent; atque omnem terram ex omni gente Christianorum, DEIque cultu penitus euacuarent, & expurgarent, atq; imperio Regis Babylonii subigerent: ipsiq; terram & ciuitates posteà possiderent. Sed viso capite *Gimelmulch*, quod à muris Ioppæ rex *Balduinus* eis ostendi fecit, spes eorum frustrata est; & penitùs desperati, in fugam conuersi sunt. Tunc quidam Tripolim, quidam Alexandriam nauigauerunt, & dehinc Babyloniam. Anno igitur Dominicæ incarnationis *millesimo centesimo sexto*, Indictione decima quarta, ab vrbe verò Iherusalem capta septimo, prælium istud commissum est, vltimum bellorum. Atque finis hæc est. *Ergò diem belli vobis volo certificare.* Versus. *Iam decies orto Phœbo sub Virginis astro, Cùm terram solidâ spectaret imagine Luna. Sexta kalendarum Septembris cùm legeretur. Annuit Omnipotens Francos gaudere triumpho. Tunc fugiunt Arabes, Turci simul, Æthiopesq. Pars montana petit, remanet pars mortua campo.* Eodem anno quo prælium istud factum est, contigit in vigilia Natalis LIV. Domini *terræmotus* magnus valdè, ita vt omnes qui habitabant Iherusalem præsentirent. Nec non & sydus postmodùm *cometa* in cœlo apparuit: quod ferè ab Occidente in ea parte, quà Sol hyberno tempore se abscondit, in Orientem radios suos ad instar telæ lineæ in directum protendens, à mense Februario vsque in Martium, per quinquaginta dies aut ampliùs, crepusculo noctis oriebatur, & vsq; ferè in mediam noctem lumine pleno lucebat. Erat autem prima Luna quando primùm oriri cœpit sydus istud. Et sciendum est, quia à principio sui ortus tàm ipsa cometa, quàm splendor radiorum eius, de die in diem attenuatus est, adeò vt in diebus vltimis vix posset agnosci, nisi subtili acumine oculorum intueretur. Nec multò pòst, duo orbes in modum Solis, à dextra & sinistra parte huius quotidiani Solis, nec non eius magnitudinis, vel formâ vel lumine apparuêre; & ab hora tertia vsque ad meridianam fulgebant: In quorum circulis omnium colorum species comprehendi poterant, ad instar yris: & quidam erant maiores; qui intus se concludebant minores. Et in sequenti quidem mense mediâ fermè horâ noctis stellæ, quasi de cœlo pluere visæ sunt: quæ omnia licet mortalibus occulta atque ignota forent, actuum tamen futurorum signa aut præsentium siue præteritorum facinorum prodigia erant.

EXPLICIT HITORIA.

Venerandus Podiensis Aimarus Episcopus Sumpsit curam ab Vrbano Domini exercitus: Boiamundum dux Robertus Wiscardus Apuliæ Genuit valdè potentem ducem Antiochiæ. Vrbium exterior Flandriæ Bolonia Reges ambos edidit nobili prosapiâ. G. Balduinum patre Eustachio Ida mater principes Regentes Iherusalem genuit hos nobiles. Fit post mortem Godefridi regis inuictissimi, Balduinus frater eius dux rex Iherosolimis. Pater regum rex Philippus & Robertus Flandriæ, Orti sunt æquipollenter de regali semine. Ida mater Karlomanni descendit de genere: Soror ducis Godefridi incliti Lothariæ. Rodbertus comes Flandrensis probus miles inclitus, A Turcis appellabatur Georgii filius. Patriarcha, rex & custos Sepulchri, de Flandria; In vrbe capta Salomonis obtinent regalia. Versus.

Cuius prima nobis periit.

INCIPIT SECVNDA PARS HISTORIÆ HIEROSOLIMITANÆ.

VM audisset domnus *Buiamundus*, qui reuersus Antiochiam, toti iam vrbi principabatur solus, hominibus Raimundi Comitis de ea eiectis; & domnus *Balduinus* Ducis Godefridi frater, qui & ipse iam Edessę ciuitatis totiusque confinis trans fluuium Eufraten regionis obtinuerat principatum, certis referẽtibus nuntiis, sanctum qui præcesserat CHRISTI exercitum, & vrbem Hierosolimam DEO se iuuante armis cepisse, & finitimam regionem, hostibus expulsis, magna ex parte sibi subiugasse, & loca sancta latiùs ad CHRISTI cultum liberauisse, lætissimi cum suis hominibus effecti, debitas proinde laudes DEO reddiderunt: dignas prosperatori laborum seruorum suorum, & consummatori CHRISTO gratiarum actiones deuotissimè persoluerunt. Gaudent omnes, cuncti simul lætantur; Antiochia cum suo Boamundo exultat: Edessa cum Balduino tripudiat; *Eufratesia* vtrisque congratulatur: Tantæ victoriæ participes fiunt congratulando, qui non pugnando fuerant extremi expertes laboris. Erubescit Boamundus cum suis de reuersione; de retardatione Balduinus verecundatur; pudore suffunditur vterque, quòd gloriarum suarum titulis supremæ laudis victoria non annumeretur. Quamuis eiusdẽ fuerit virtutis & cautelæ ad muniendas defensandásve nouiter expugnatas regiones remansisse, cuius & ad expugnandas præcessisse. Aut nihil enim valuisset, aut parum, de Syria seu Eufratesia eiectos in Persidam vsque Persas expulisse & Turcos, si omninò Christianorum abscessu defensoribus vacuæ, reinuadendæ relinquerentur hostibus regiones. Quin potius extremæ dementiæ fuisset, tot & tantos pro reparando in regionibus illis nomine & cultu Christiano labores sudasse & agones, si terras patrias, quas CHRISTO sanguine pepererant suo, resumendas scilicet relinquerent inimicis. Proinde & in profectione aliorum & istorum remansione diuina agnoscatur operata esse prouidentia, & vt vtrobique ***non homini, sed nomini tuo, CHRISTE, detur hæc gloria. Tua est potentia, tuum regnum, Domine. Tu Hierosolimam cultoribus tuis reddidisti; tu, Babylonios coram ipsis attriuisti: tu, nihilominus Balduinum & suos, innumeras Persarum multitudines cum parua cultorum tuorum manu sæpiùs inuadentem in Mesopotamiæ finibus, sæpiusq; vincentem, fugantem, proterentem, confortasti, adiuuisti, magnificasti.*** Denique cùm cognouissent Persæ, quod & *Balduinus* & Boamundus Hierosolimam, vt DEO vota sua persoluerent, collegas suas subsequi cœpissent, cõglobati rursum Edessenæ regionis partem inuadunt; quos ibi repperissent cultores CHRISTI, tanquam oues sine pastore, lupinâ rabie voraturi. Contra quos Balduinus cum parua satis, sed electa suorum turma, subito reuersus occursu, in suis eos castris securos, & nihilominus quàm Balduini recursum suspicantes, improuisus repentè aggreditur; castra perrũpit, hostes perturbat, expugnat inimicos: alios occidit, alios fugat: sicq; deletis hostibus, & victoriâ potitur, & prædâ ditatus opimâ, cũ suis ad propositum iter reuertitur; *Boamundumq;* recursum ipsius prope oppidum, quod *Valenium* dicitur, præstolantem breui assequitur. Applicuerat in portu Laodicensi Archiepiscopus quidam Pisanus, nominę *Daimbertus*, & cum eo Itali plures atque Tusciani: aderat & quidã alius de Apulia Episcopus: hii omnes simul satis amicabiliter glomerati, ad viginti quinque milia tam equitum quàm peditum poterant æstimari. Qui omnes Sarracenorum fines latiùs introgressi, impossibile dictu quanta vel de infestationibus Paganorum, vel de cibariorũ penuria & homines & iumenta sustinuerint pericula: adeò vt plerique vrgente inediâ, equorum vel asinorum, vel & camelorũ carnes compulsi fuerint mãducare, vt vel ad qualemcumq; cibum proficerẽt iumẽta, quæ ad iter explendũ defecissent. Inueniebantur aliquãdo arundines quædam,

dam, vulgò dictæ *cannameles*, de quibus confici aiunt mel syluestre, vnde & nomen A. Dni. 1100. ex *canna* & *melle* compositum videntur habere: has qui poterant inuenire, dentibus ruminandas, propter melleum saporem, ingerebant: plus inde saporis capescentes, quàm vigoris. Torrebantur algore hyemis viatores; & imbriũ continuatione, tàm homines quàm iumenta soluebantur. Pleriq; & nobiles viri, deficientibus iumentis, de equitibus pedites facti, cogebantur incedere rescellulis suis sarcinati: & quas gestabant, vt earum subsidiis vtcunq; releuarentur, earum oneribus nonnulli deficientes, penè ad mortem fatigabantur. Sed vincit omnia sancto feruens desiderio CHRISTI populus, nec cessauit donec perueniens Hierusalem, vota sua Domino reddidit, adorans eum in loco vbi steterunt pedes eius. Occurrunt sibi & quæ præcesserant, & quæ nunc successerant tribus tribus Domini, & verè testimoniũ Israël ad confitendũ nomini Domini. Occurrit Balduino Duci, dux, idemq; frater ipsius Rex *Godefredus*, seq; inuicem in osculo sancto salutantes, de sua vel sospitate vel laboris tam diuturni, tam gloriosè consummati prosperitate congratulantur. Consummant desiderium suum simul omnes milites CHRISTI, loca Sancta circumeunt, Terræ Sanctæ basia deuotissima infigunt; vixque possunt auelli ab aliis, nisi quòd aliorum desiderio & amore alia coguntur deserere. De *Hierusalem*, peruolant in *Betlehem*, reuolant in Hierusalem, de Betlehem, nunc sanctissimi sepulchri, nunc præsepii amore raptati: horrebat adhuc & sordebat aër & terra, fœtore cadauerum recens occisorum: ipsaq; immensitate horroris, quantam populo suo CHRISTVS præstitisset de Turcis victoriam commendabant. Recreatis ibi à tanto vel viæ vel famis labore & hominibus & iumentis, post celebrata in Betlehem annua Natalis Dominici cum summo gaudio solempnia: & memorato superiùs *Daimberto* Archiepiscopo, Hierosolimis Patriarchâ, electo: quidam quidẽ cum ducibus Boamundo & Balduino elegerunt Antiochiã redire, quidã verò Hierosolimis remanere, cum rege Godefredo. *Anno ab incarnatione Domini, M.C.* memorati duces *Boamundus* A. Dn. 1100. atq; *Balduinus*, cùm de Hierosolimis ad sua reuerterẽtur cũ suis, per Galileã venerũt vsq; *Paneadam*: hæc est quæ in sanctis Euangeliis *Cæsarea Philippi* nominatur: vrbs inclita satis, à filiis Dan antiquitus ad radices mõtis Libani ædificata; sed temporibus Augusti seu Tyberii Cæsaris reædificata diligẽtiùs à Philippo, filio Herodis, & Cæsarea est Philippi cognominata. Oriuntur ibi duo fontes, quorum quidam *Ior*, alter vero *Dan* nuncupantur: horum & fluenta & vocabula sui compositione Iordanem efficiunt fluuium, qui exinde vsq; in lacum, qui *Alphatites*, vel potius *Mare Mortuum* dicitur, percurrens, & nominibus perdit & flumen: hîc est lacus, imò tenebrosissima quædam & impermeabilis abyssus, illius Pentapolis vorago horribilis, quæ perditionis impiorum adhuc permanet testis. Dicitur autem *Mare Mortuum* idcirco nominari, quòd nihil viuum nec ex se gignere possit, nec aliunde forte immissum nutrire. Ita non modò horribili vastitate terra ibi damnata est, sed aqua sterilitate. Nam & solum si qua fortè fructificat, forinsecus & gratum colore, & specie solidũ videtur; intrinsecus verò, vel tactu vel gustu probatur inane: ita foris, prætendit gratiam; intus, fauillam abscondit. Terra quondam Paradiso DEI, vt Moyses ipse testatur, persimilis; nunc horroris atque salsuginis effecta, etiam in ipso germine suo exi- *Genes.13,10.* stit vmbra mortis. Talia perditorum quondam terra, perditionis adhuc præfert signa, vt iussu ipso discant corruptionis & nequitiæ sectatores, cui sint fine perditioni mancipandi: quin potiùs vt pertimescant & desinant ad ea libidinis opera ardere, quæ eos faciant sempiterno igne ardere; caueantq; eo desideriorum turpium fumo fuliginari, vnde *fumus tormentorum* eorum, sicut Scriptura dicit, ascendat in secula seculorum. Sed de hoc sufficiat ista breuiter memorasse: nunc ad propositum re- *Apoc.14,11.* curramus. Igitur Ducibus præfatis cum comitibus suis ad sua, prius per *Tyberiadam* & dehinc per *Paneadam* reuertentibus, occurrunt cum multitudine grandi de Damasco, nocituri si possent, qui eorum insidiantes operiebantur transitum, Sarraceni, confidentes plurimùm de victoria, pro eo quod inermes & de labore viæ nimis defatigatos illos didicerant esse viatores: & de armorum quidem inopia nõ omninò falsa erat eorum suspicio: quia & lanceis carebant nostri; & sagittis parum abundabant; & arcus ipsi, qui locis illis glutino compaginari solent, assiduis imbribus humectati penè omnes, laxi erant & soluti. De victoriæ tamen obtentu, fefellit hostes militum suorum CHRISTVS; & de manibus eorum qui iam sibi eos compre-

A. Dn. 1103.

hendisse videbantur, sollertia ducum, eos clementer eripuit. Et *Boamundus* quidem in primo agmine, occursus hostium propugnabat & impetus; *Balduinus* verò in extrema parte versutias & insectationes improborum quassabat. Euaserunt tandem periculum illud CHRISTI milites, & euicerunt discrimen tam studiosè sibi, tamque feraliter intentatum. Quod in tali articulo euasisse, non minus optabile fuit iam conclusis iamque captis, quàm vicisse. Nam & hostibus ipsis non minus ingessit confusionis, in tanta opportunitate obtinendi victoriam, perdidisse quàm fugisse. Itaque ipsi videntibus è regione munitionis ipsorum, quam *Balaac* nuncupant, castra sua locauerant nocte illâ Christiani, sequenti die per *Tortosam* & *Laodiciam* transituri: vbi comitem *Raimundum*, quem ibi relinquerant, adhuc repetientes, sed propter victualium caritudinem & inopiam cum eo diutiùs remorari non valentes, alter Ducum cum suis ad suam properauit *Edessam*; alter verò Antiochiam suam cum suis gaudenter ingressus, iocundissimè à suis est susceptus. Vbi cùm per sex menses suum, ex more, strenuè ageret principatum *Gabriel*, vrbis Meletinæ primus, per legationem cum eo fœdus pepigit, & sui ipsius & eius, cui præsidebat, vrbis deditionem illi pactus: ad quã cùm Iulio mense, cum paucis pergeret recipiendam, incertum sanè cuius proditoris instinctu, Admiratus quidam, *Danisman* nomine, cum magna Turcorum gente, haud longè ab eadem vrbe, insidias proficiscentibus tetendit: & *Boamundum* cum suis inconsultè prorsus & omnino incautè, quia nimis securè, venientem, vndiq; de insidiis irruens gens nefaria circumuallauit subitò: & vsque adeo repentino & improuiso incursu perturbauit, vt non dico pugnare, sed nec arma pugnaturus corripere quisquam posset. Ita disgregati omnes, & in fugam versi, heu, prô dolor! ludibrio hostibus facti, plurimi perempti, nonnulli capti, paucissimi fugâ elapsi, & arma & castra atque etiam vecturas, cum omni substantia perdiderunt. *Boamundus* ipse comprehensus à Turcis, captiuus abductus, luctum & desolationem permaximam suis reliquit. Qui cùm adhuc ante vrbem *Meletinam*, quam Danisman obsidione cinxerat, captus teneretur, præciso sui capitis cincigno, & Balduino per quendam transmisso, mandat & cum omni supplicatione lamentabiliter postulat, vt sibi citato pro CHRISTI amore succurrere festinet. Audito Balduinus tam miserabili infortunio, vehementissimè tristis efficitur: deflet amicum, collegam plangit, communem casum lamentatur. Nec differt heros cordatissimus ad succursum, si posset, amici cùm quanto poterat exercitu, iunctis & sibi Antiochenis, properare; seq; pro liberando, si preualet, collega omni exponere periculo. Verùm *Danisman*, Francorum sibi concursu prænunciato, eorum veritus animositatem, vrbem quam obsederat relinquit; & insequenti se per triduum Balduino, nullam congregandi copiã fugitans facit. Ita quasso labore *Balduinus* & sui, dolentes reuertuntur: *Boamundus* verò captiuus, vt dictũ est, abductus, diligentissimè custoditur. Regredienti Balduino *Gabriel* occurrit, & se & vrbem illi dedens: firmatis itaq; cũ Gabriele amicitiis, & vrbis custodiâ suis Balduinus diligẽter cõmendatâ, Antiocheni quidẽ orbati principe suo, Antiochiam mœsti redeunt; Balduinus verò, cum Edessenis reuertitur Edessam, vbi cùm suâ pace gauderet, & aliquãtâ frueretur prosperitate, germanum suum, ducem videlicet *Godefredum*, vix anno in regno Hierosolimorũ expleto, cunctis deferentibus nunciis, didicit apud Hierosolimã XV. Kal. Augusti, diem extremũ clausisse; seq; ipsum ab omni Hierosolimorum populo regni successorẽ decretum esse, & electum. Dolet quidẽ de fratris morte Dux, sed de regni decretã non minus gaudet hæreditate. Itaq; communicato cum amicis cõsilio, terram suam cuidam propinquo suo, comiti scilicet *Balduino* regẽdam cõmittit, & custodiendã; ipse verò cũ CC ferè militibus, & peditib' D CC. Hierosolimã tendere disponit; & mirantibus multis, & amicis horrescentibus, quòd cum tam modico comitatu, tam periculosum iter aggrederetur, per tot hostium regiones transiturus: vnde pleriq; periculis se subduxerunt, pauefacti. Ventum est *Antiochiam*, & inde *Laodiciam*, inde *Gibellũ*, deinde *Aracleam*. Cumq; per *Tortosam*, & *Archas* castrum, *Tripolim* vsq; fuisset peruentum, Tripolitanorum rex, nundumq; Christianus, sed Christianis non omninò inimicus, in castris suis Balduino & suis victualia pro munere abundanter præberi fecit, innotescens etiã ipsis quod *Duchac* rex Damasci, & *Gmahadole* rex Calipti, cum multis Turcorum, Arabum, & aliorum Sarracenorũ cateruis, angustias locorum præoccupassent, transitum operientes

rientes Christianorum. Est enim haud longè ab vrbe, quam *Beritum* vocant, prope mare, meatus artissimus quidem, sed ineuitabilis illac viantibus, cuius angustias si priùs occupauerint viri centum, centum milibus transitũ facillimè obcludere possint, montium & maris obiectibus, caueis etiam antrorum vndique muniti. Hunc itaque locum Damasceni præoccupantes & Calipteni, cùm præcurrẽtes Christianorum exploratores accedentes ad se statim impugnare cœpissent, qui ponè sequebantur ordinato per acies comitatu toto, auxilium eis de cœlo præstari in tanta necessitate deuotissimè precabantur. Nec defuit suis clemens vbiq; bonitas Saluatoris. Nam primo quidem congressu, plures hostium in insidiis suis confestim occisi, alii verò adeo perterriti sunt vt congredi formidantes, pugnam desererent: seque ipsos in caueas antrorum, vel montium angustias receptantes, de prohibẽdo potiùs transitu quàm de conflictu agitando curarent. Quod cernentes Christianæ vel dux vel signiferi militiæ, eodẽ quo confligere cœperant loco castra locant sua: videlicet ne, si ad modicum vel hospitandi gratiâ retrocederent, infractam hostium animositatem, quasi formidantes, rursus aduersum se concitarent. Noctem illam ferè omnes tam homines quàm iumenta, & incibati & sine potu, duxerunt insomnem. Simulabant contra hostes audaciam, sed parum de vita confidebant. Periculosum erat in castris manere; periculosius angustiarum fauces transeundas adire; periculosissimum retroducendo fugitare. Ita cùm neque de fuga consilium, neque spes vlla patesceret de victoria, de salute ferè omnis fiducia perierat. In tanta anxietate nocte illâ in castris suis languerunt Christiani: longa erat anxiis nox, præ acerbitate langoris: sed præ horrore formidatæ, iamque velut ante oculos positæ mortis non minus timebatur lucis accessus: aurora, quam desiderantes metuebant, illuxit. Consilium vel transeundi angustias, vel quod magis sperabatur moriendi gloriosè in bello libratur à primoribus, & ab omnibus firmatur. Collectis papilionibus, seu quibuslibet aliis rebus, onerata iumenta præ se minantes, armati milites ab irruentibus vndique hostibus defensant; gressum versus angustiarum accessum tendunt. Circumuallant gradiantes, & de montibus & de mari concurrentes vndique Sarraceni, clamoribus immensis perstrepunt, sagittis & missilibus appetunt, gladiis minitantur nudatis; simulque post tergum & ab vtroque latere, velut oues, ad angustiarum fauces eos minabant, vt ibi conclusis pro libitu illudere, atque pessundare sic interceptos valerent. Quod & facerent facillimè nisi pius CHRISTVS & suis in extremo conclusis articulo, tantò mirabilius, quantò insperatius consilium inspiraret, & ministraret auxilium; & inimicis suorum vtrumque mirabiliter subtraheret. Nam cùm inter vociferantes vndique, & gladios suos in mortes piorum impios exerentes, pii & fideles CHRISTI planiciem quandam angustiis illis penè contiguam occupassent, tantam cordibus suorum subitò præsens vbique in opportunitatibus, in tribulatione pius IESVS immisit fiduciam, vt audacissimo recursu impetitores suos impeterent, conglobatorum cuneos irrumperent, dispergerent; tripharíamque disgregatos fugarent: adeo vt effusi nunquam vltra vel resumere vires, vel in aciem se recolligere præualerent: aliis ad montana fugientibus, postremi quique gladiis insequentium trucidantur; alii de præruptis vel scopulis rupium vel montium cacuminibus, in præceps acti colliduntur; alii lintribus vel scaphis etiam per mare, quàm perniciùs possunt, aufugerunt, timentes ne etiam classem sibi possent eripere Christiani. Hoc planè mirabile erat intueri, per mare fugientes se non nisi per terram insectantes: quia non satis sibi fore crederent Christianorum euadere manus, litus deserendo, nisi & fugiendo longiùs euasissent & visus. Quare hoc? nisi vt manifestissimo claresceret indicio, istud non nisi opus esse virtutis? Quare hoc? nisi vt Christiani & verè filii Israël, suum & terrâ & mari pro se pugnantem videntes Dominum, gratulabundo concentu clamarent, *Si DEVS pro nobis, quis contra nos*? Ecce etenim compleri etiam visibiliter cernebant diuinum illud promissum: *Persequentur quinque de vobis, centum alienos; & centum è vobis decem millia.* Quin potius fugiebant hostes etiam illic, vbi se neminem persequi posse non nesciebant. Tantùm cordibus eorum terroris, tantùm inualitudinis immiserat Omnipotens, vt plurimi paucissimos, sed pios impii, non dicam impugnare, sed nec respectare auderent. Obstupuerant adeo præ formidine & penè diriguerant, vt velut ad quid

A. Dn. 1102.

Rom. 8,31.

Leuit. 26,8.

A. Dni. 1100.

venissent non aduertentes, proiectis armis, inermes dexteras & nudas ceruices ferientibus obiectarent. Ecce, quo modo victi sunt, qui se iam vicisse gloriabantur! Vincuntur victores à victis, à captiuis captiuatores capiuntur; & ab eis quos se iam vinctos tenere putauerant, vinciuntur, asseruantur, distribuuntur. Postquam itaque ferè toto illo die hostes suos persecuti sunt, ad castra eorum reuersi, & spoliis ditati opimis, armis quoque peremptorum collectis, consultiùs fore visum est Duci, vt in quoddam proximum sed vastum castellum secederent; ibique post tantæ cædis laborem, nocte illâ sub oliuis quiescerent & virgultis. Sequenti die, primo diluculo dux, cum aliquantis de militibus suis, ad angustias iam meatus accessit, explorare per se volens si qui adhuc ibi superessent qui transitum possent prohibere Sarraceni. Sed neque in hoc minus quàm in cæteris se probauit virtus CHRISTI, quod omnino inexpugnabilem locum hostes omnes deseruerant pauefacti. Quo sollerter satis explorato, iussu ducis commilitones eius ignem accenderunt in cacumine montis: vt viso, sicut condictum fuerat, fumo, qui in castro resederant, omnes subsequerentur. Ita prosperante DEO conuenerunt omnes, & liberam habentes viam, cum omnibus rebus suis transierunt: hospitatis autem prope ***Berittum***, Admiratus ipsius, timore potius quàm amore permotus, victualia scaphis gestantibus transmisit. ***Sidonii*** quoque, & ***Tirii***, sed & ***Ptolomenses***, transeuntibus prope se, victualium conuectatione fingebant amicitiam; sed non nesciebantur cor habere nequam. Oppidum, quod ***Caiphas*** nuncupant, eodem anno ab Hierosolimitis recuperatum, ***Tancredus*** quidem iam possederat: sed quia iam Balduino maliuolus esse cœperat, nolentibus ad se intrare ciues panem & vinum extra muros vendiderunt, Tancredo, prouidente DEO, tunc absente. Transeuntes autem ***Cæsaream Palestinæ***, venerunt ***Ioppem*** ciuitatem maritimam, ibi ducem Balduinum tanquam regem suum Franci gaudenter susceperunt. Properantibus exinde Hierosolimam, tota simul extra muros occurrit Ecclesia, eumq; lætabundo satis processu excipiens vsque in Dominici Sepulchri templum cum hymnis & laudibus deducit. Ibi firmatis cum rege, Christiano more, fœderibus, & Rex & qui cum eo venerant, à labore; & Hierosolimorum populus à desolatione principis, DEO & CHRISTO fauente, quieuerunt. Solus Patriarcha ***Daimbertus***, cum paucis, huic tam celebri Regis defuit exceptioni: eo quòd & Regi, & aliquantæ vel cleri vel populi parti, iam cœperat de quibusdam esse exosus: vnde & extra sedem, aliâs versabatur priuatus. Propter quod & coronandi Regem, vsque ad sequentem Dominici natalis sollempnitatem, sollempnitas est dilata: simulque vt tunc, sicut decebat, gloria coronæ regalis gloria fieret clamor ex gloria tam gloriosissimæ festiuitatis: pace interim inter patriarcham & regem, inter clerum & archipræsulem tractata diligenter & reformata. Interim rex consilio cum proceribus habito commodum duxit finitimas hostium regiones intrare, & in ipso regni sui primordio Turcanæ feritatis insolentiæ, probitatis suæ, quasi gustum propinare: commodius fore iudicans hostes in terris & vrbibus suis aggredi, quàm ad se aggrediendum eis ex dilatione cornua sinere erigi. Elegit itaque Rex cum electa militiæ Christianæ manu, primo omnium ***Ascalonitas*** expetere, gentem videlicet rebellem semper, & Christianæ pacis æmulam, malignitatis totius aduersus seruos CHRISTI nutriciam, in qua & de qua pululant semper assidua bellorum omnium & laborum fomenta. Quam & vrbem & gentem, sicut de antiquis scriptum est, idcirco credendum arbitror Dominum vel delere vel seruis suis tradere noluisse, vt semper in eis experiatur Hierusalem; & habeant consuetudinem præliandi: ne videlicet per ocium peioribus inimicis deterius impugnentur & expugnentur, moribus viciosis: vt iuxta dictum illud Satirici quidem sed garriendo

„ veridici; ***Seruabat castas humilis fortuna Latinas, Et labor in noctes, & proximus Hanni-***

„ ***bal vrbi***; & nostri Hierosolomitæ ex bellorum & laborum assiduitate, & in humilitate deprimantur, & constringantur in castitate. Minus quippe superbire libet, vbi vix licet viuere: minus delectat fornicari eos, qui assiduè timent etiam mori. Bella itaque exteriora, interiorum sunt sæpe peremptoria bellorum. Hostes visibiles, inuisibilium sunt vel repressio vel oppressio inimicorum. Proinde contra spiritualia nequitię in cœlestibus, bella Hierosolimitis nostris necessaria semper credēda sunt ea, quæ aduersus carnem & sanguinem, hoc est, aduersus Ascalonitas, continua sustinent bella. Ante ***Ascalonem*** igitur cùm rex ***Balduinus*** venisset cū eo quę, CHRISTO duce,

duce, ductabat Christianorum exercitu, egressis aduersus se hostibus tam impetuo- A. Dn.
so restitit congressu, vt statim intra mœnia refugere compulsi, foras erumpere vl- 1100.
tra non fuerint ausi. Proinde videntes Christiani nullam sibi tunc fieri copiam cō-
grediendi, vicinas regiones perambulare maluerunt, quàm ibi frustra diutiùs im-
morari. Ob quorum metum, locorum incolæ, & se & sua & animalia intra late-
bras occultabāt cauernarum: E quibus cùm fumo speluncarum ingressibus admo-
to, cogerentur exire, comperto quòd plurimi eorum soliti essent exercere latroci-
nia in Christianos, & viantibus insidiari, sine dilatione aliqua statim sunt omnes
iugulati. Siris tamen, qui inueniebantur inter eos, ob nomen CHRISTI, quod vt-
cunque retinent, parcebatur. Peragratâ itaque, & armis atque incendiis totâ ferè
illâ depopulatâ regione, consultum etiam est in *Arabiam* transire, terrorem vbi-
que spargere, *parcere subiectis, & debellare superbos.* Transeuntes itaque per montana,
prope ea loca quæ sepulturis Patriarcharum habentur insignia, ventum est in val-
lem antiquitus, vt Scriptura dicit, Paradiso DEI similem; nunc autem, imò satis o- Gen. 13, 10.
lim, vmbram mortis & perditionis: vallem scilicet *Sodomorum* atque *Gomorreorum*,
ciuitatum igne & sulphure perditarum; & in locis quibus absorptæ sunt, lacum ha-
bentem, imò abyssum, sicut supra memoratum est, impermeabilem. Quam etiam
Mare Mortuum, seu *salsissimum* Scriptura nominare est solita, tam pro eo quod nihil Iosu. 3, 16.
gignere viuum possit, vel nutrire; quàm etiam quod gustum & tactum probetur, su- Deut. 3, 17.
per omnia amara, amarum. Hoc nullum vndique, nisi fortè in subterraneis, habet &c.
exitum; nullum in se flumen recipit, nisi ab Aquilone Iordanem, vnde etiam *lacus*
congruè nuncupatur: cuius longitudo in Meridiem stadiis porrigitur ferè septin-
gentis, latitudo verò CL. stadiis patet. Vnde & conuenientiùs creditur scelestæ
quoddam gentis habitaculum fuisse: cuius impuritatem gentis, cùm diuina non
ferendam vltrà iudicasset seueritas, terrâ hiatu vastissimo dehiscente, & gentem ne-
fariam tortis cœlitus sulphureis ignibus conflagratam absorbente, credendum vo-
raginem illam abysso, occupante salsugine, illo fuisse repletam. Hunc itaque lacum
rex, & qui cum eo erat exercitus girantes, à parte Australi *Arabiæ* montana sunt in-
gressi: ac deinde in vallem quandam cunctis terræ frugibus satis vberrimam: in qua
inuenerunt & eum *fontem*, quem Sanctus Moyses, iubente Domino, elicuisse fer-
tur de petra virgâ bis percussâ, perrenni cursu viuaciter manantem, adeo vt & mo-
lendinos satis volubiles habere possit eius riuus, nullâ vnquam siccitate arescens.
Inuenerunt ibi & *Oratorium*, quod Sancti Aaron hodieque dicitur, in montis verti-
ce situm, in quo & ipsum & fratrem eius Sanctum Moysen diuinum fertur frequē-
tare solere colloquium. Vtrùm autem verum sit quod DEI & Sanctorum germa-
norum ibi adhuc manere, videri, & intrari posse dicitur collocutorium, viderint hi
qui primùm talem inde vulgauerunt opinionem. Nam nos, quod suum est histo-
riæ, facimus, vel res, vel quæ de rebus habentur opiniones, simpliciter referentes.
In valle memorata victualibus cunctis satis opulenta nullum ferè incolarum in-
uenire præualens exercitus Christianorum, cùm eos vltra procedere non fineret
latissimè patens, vasta nimis solitudo & horrida, redire Hierosolimam disponunt.
Quò cùm rediissent, de pacificando cum Rege, & Canonicis Sancti Sepulcri, Patri-
archâ *Daimberto*, tractatum diligenter, & efficaciter DEO fauente expletum est: &
de coronando rege apud Betlehem, instante Dominici Natalis die, & tandem ab
omnibus differri non oportere, collaudatum. Causabantur enim quidam non de-
bere ibi coronari regem hominem, vbi constat spinis coronatum esse cœlorum re-
gem: nec debere ab homine præsumi ad insigne honoris coronam, quam CHRI-
STVS Dominus sustinere dignatus sit ad dedecus illusionis. Sed quid quæso, quid
refert ista causatio? quasi verò non totum nobis cedat ad honorem, quicquid vel
opprobrii CHRISTVS sustinuit vel laboris. Sicut enim mors CHRISTI, vitæ
nostræ est causa; sic & irrisio CHRISTI, nostri est insigne honoris. An non o-
mnis Christianus, ex illa CHRISTI corona, *genus electum, regale sacerdotium*, est fa- 1. Pet. 2, 9.
ctus. Nempe ad honorandum potiùs, quàm ad quassandum honorem regium, va-
lere censendum est, quod CHRISTVS Dominus spinis est coronari dignatus. Pro-
inde, quamuis laudandæ humilitatis fuerit quòd rex, Dux Godefridus hac consi-
deratione dicitur coronari noluisse, nō est tamen improbandæ rationis fratrē eius
ducem Balduinum & inunctum more Christiano à Christianis fuisse, & coronatū.

A.Dni. 1101.

Annus itaque ab *incarnatione Domini M. C. I.* regis Hierosolymorum secundi, videlicet ducis Balduini, primus est. Quem licet in primordio regni sui paucarum vrbium possessorem, non numerosâ adhuc militiâ abundantem, finitimæ tamen gentes aggredi verebantur omnino, & metuebant, bellatorem eum strenuissimum esse non nescientes. Qui hoc potissimùm dolebat, quod quam vellet copiosam congregare militiam non valeret. Adhuc enim proficiscentibus Hierusalem peregrinis, via satis erat impedita, hostibus portus omnes præter *Iopensem* obtinentibus. Vnde quoque de Occidentalibus partibus difficillimus erat ad Orientales transitus: non dicam defensoribus, sed & habitatoribus adhuc magna ex parte vacua erat regio Hierosolimitana: Eorum quos, ad visenda & veneranda loca sancta, deuotio Christiana, de transmarinis partibus, per tot & tanta pericula perducebat, pauci inibi diutiùs volebant remorari: equi, quos remanentes vel emere possent, vel dono regis accipere, vix poterant inueniri. vnde vix vltra trecentos milites regia poterat habere militia, quos & ipsos de assignatis sibi custodiis adunare, periculosissimum erat: tum, ne ipsi viatim ab hostibus intercepti; tùm, ne vel vrbes vel castra reinuaderent hostes, absente, præter mulierculas, omni ferè defensore. Nam pedites, vix ad *Hierusalem*, *Ramulam*, *Iopem*, & castrum *Cayphas* muniendum custodiendúmve, abundabant. Hæc idcircò memorauerim vt aduertant qui legerint ista, vel audierint, quot & quantos labores, timores, angores sustinuerint pro CHRISTO primitiui illi terræ vel regionis Hierosolimitanæ possessores: simulq; vt intelligatur, non minus miraculi esse regionem tam amplam, à tam raro vel possessore vel defensore retentari potuisse postmodum, quàm primitùs expugnari. Liquet itaque CHRISTI Domini in omnibus his operatā dignationem intueri, ammirari virtutem, clementiam contemplari. Quis enim audiat patriam tantam à trecentis militibus retentari, defensari inter innumeras hostium populosissimasq; nationes, Syriam scilicet, Arabiam, Ægyptum, Persidam, Mesopotamiam; & facilè credit? verè incredibile hoc fit, si sola virtus humana pensetur. At verò si Omnipotens, omnia quæcunque voluerit in cœlo & in terra faciēs, cogitetur fideliter, & piè agnoscatur, desistit quidem hoc impossibile videri; magisq; incipit esse mirabile: mirabile quidem, sed non miserabile. Nam pro CHRISTO Domino laborare tantò gloriosius est, quantò beatius: *Labores manuum tuarum, quia manducabis beatus es*, ait Scriptura, & *bene tibi erit*: & beatissimus Apostolus, *si quid patimur*, inquit, *propter iustitiam, beati*. Proinde & nos cum eodem Apostolo, conuenienter audemus beatificare eos, quos scimus in via & in Terra Sancta innumeros & immensos labores sudasse & agones. Nec *Antiocheni* eorundem fuerunt expertes laborum, imoq; nec præmiorum exortes, quos ea potissimum desolatio tunc angebat quòd capto, vt & superiùs memoratum est, *Boamundo*, sine principe vel duce, extra muros vix audebant exire suos: hostium insuper frequentissimos & excursus tollerantes, & assultus. Quamobrem destitutioni suę consulentes, *Tancredum* Boamundi propinquum, eodem anno euocauerunt per legatos; & ei tam vrbis quàm regionis assignauerunt principatum: eo tenore, vt si quando, DEO miserante, Boamundus rediret, nihil ei recuperandum ducatum suum præiudicatum fuisset. Quò cùm Tancredus, vel propinqui amore, vel maioris principatus cupidine, migrare disposuisset, pacificatur regi Balduino, & castri sui Cayphas, & vrbis Tyberiadis eius fidei tradidit dominatum. Eodem anno *Ianuenses Itali* cum numerosâ satis classe Laodiciæ hyemantes, verno tempore subsequente, Ioppem vsque nauigauerunt: ibique nauium in portu firmatâ statione cum Rege, qui eis occurrerat iocundissimè excipiendis, Hierusalem vsq; profecti sunt. Vbi cùm Paschalem celebrassent sollempnitatem, reuersi Ioppem cum Rege fœdus inierunt huiusmodi: *Vt simul ad expugnandas hostium vel vrbes vel castra procedentes, pecuniæ quidem primam & secundam partem rex, & sui haberent; Ianuenses verò tertiam, cùm vno in castro vel vrbe captâ vico semper obtinerent.* Taliter vtique fœderati, primò omnium oppidum Peregrinis Sanctæ viæ infestissimum *Assurt* videlicet obsederunt, à Godefrido rege obsessum nec captum. Quin potius centum fermè de Francis, ibi Rex præfatus amiserat, de turre lignea muro iam admota quidem; sed præ ascendentium nimietate confracta frustatim, in terram elisos. Quorum alios, videntibus & dolentibus Christianis, crucifixerunt statim Sarraceni; alios sagittis, alios aliis patibulis interfecerunt. Huius tam crudelis in collegas parati piaculi non immemo-

Psal. 127, 2.
1. Pet. 3, 14.

immemores qui rege Godefredo fuerant Chriſtiani, tam ardenter ad expugnatio- A.Dni.
nem conuenerunt impiorum, vt eos ad reſiſtendi deſperationem compulerint, to- 1101.
tis licet viribus ſe defenſantes. Scientes itaq; ſe nec reſiſtere diu poſſe, nec ſi caperentur meritas & pœnas & mortes euadere, de dedendo regi caſtro, ſi ſibi vita concederetur cum pecunia, cœperunt per legatos tractare. Librato itaque rex cum Ianuenſium conſulibus conſilio, viſum eſt bonum omnibus, ſi ſine diſcrimine obſidentium, Peregrinorum quoque Chriſtianorum tam grande remoueretur periculum. Itaq; indulgetur opidanis vita cum rebus: caſtrum receptum diligẽter munitur, impiis eiectis inde, & Aſcalonam vſque cum ſuis omnibus deductis. Inde ad *Cæſaream* vrbem Paleſtinæ munitiſſimam obſidio transfertur. Cæſarienſes obſeſſi, obſeſſores irrident; conuitiis laceſſunt & maledictis, de muris & propugnaculis ſuis plurimùm confidentes. Iuſſu regis machinæ parantur, muris admouẽdæ ſcalæ plures deferuntur; fabricatur & turris lignea de malis nauium, ſatis excelſa, murorum altitudinẽ viginti cubitis tranſcendens. Prægrandes muro anniſu lapides torquentur in arces; turrium ſolida crebris ictibus quaſſantur; nihilq;, quod ad expugnandos impios credatur valere, intentatum relinquitur. Nec minor obſeſſis inerat ſe defenſandi ſolertia: non die, non nocte quieſcunt: ſemper inueniuntur reſiſtere parati: quindecim diebus impugnatur aſſiduè ciuitas, nec capitur. Pertæſus tam longę obſidionis Chriſtianorum exercitus, erubeſcit ſibi & indignatur, quòd ad obſedẽdum fortiores ſunt impii & blaſphemi, quàm ipſi ad inſiſtendum. Cohortantes itaque ſe inuicem, & alterutrum & verbo & exemplo prouocantes, correptis armis, auſu & impetu mirifico conuolant ad murum, ſcalas ſuberigunt, ſcutis capita tecti conſcendunt; gladiis & lanceis obuios hoſtes in ipſis murorum propugnaculis aggrediuntur, alios trucidãt ibi, alios præcipitant: Scandendi poſt ſe & viam liberã faciunt ſociis, & iam ex æquo cũ hoſtibus decertant. Fit iã Chriſtianorum murus, qui modò erat Sarracenorũ. Deturbati è muro, ad munitiora fugiunt illi perniciter; ſed ipſi perniciùs inſequuntur. Denſantur fugientes; & dũ alius alium pręcurrerę ad latebras geſtit, ſe ipſi præpediunt, vt latebra quæ poſſet alicuius eſſe, ſit nullius. Conglobantur ſuper corruentium aceruos cateruæ percuſſorum; ſimulq; tanquã triturantes in area triticum, indiſcretâ omnes cæde trucidãt; nec ſexui parcitur, nec ætati, vt ira DEI in blaſphemos cõpleretur. *Admiratus* vrbis & *Archadius*: ſic enim ſuum Sarraceni vocãt Epiſcopum: comprehenſi, & ante regem adducti, viui & vincti iubentur aſſeruari, pecuniæ credo ſpe potiùs, quàm miſerationis affectu. Qui viui cõprehendebantur prius pugnis colla percuſſi, Bizanteos intra ora in gingiuis occultatos, euomere cogebantur. Quos qui non euomebant, trucidati congregabãtur in aceruum, & cõburebantur, ne vel aurum ab improbis glutitum perderetur, vel corrumperetur aër fœtore de cadaueribus exalante peremptorũ. Conſueuerunt enim peſſimi, cùm ſe iamiamq; morituros præuident aurũ ſic transglutire ſuum, aut intra ora abſcondere, victoribus eo modo & in ipſa morte inuidentes. Fœminæ quoque, impudentiùs & turpiùs quàm eloqui deceat, intra ſe celatos nudare aureos morituræ cogebãtur. Ita deditis morti Cæſarienſibus ferè cunctis, perpauci de vtroq; ſexu, ſiue ad efferenda congerendáve peremptorũ cadauera; ſeu ad ſeruitutẽ, venales futuri, reſeruati ſunt. Iam verò captâ vrbe, quanta pecuniæ copia, quanta victualiũ omnium abundantia, quot & quanta & formâ & materiâ præcioſa vtenſilia reperta ſunt ibi & congeſta, æſtimari non facilè, necdum enarrari poteſt. Quod ex eo ſatis penſare licet, quòd plures prius pauperes, exinde facti ſunt ſatis locupletes. Expugnatâ vrbe Cæſareâ, & cuſtodiendâ prudentibus & ſtrenuis viris cõmendatâ, auditum eſt, & cunctis referentibus nunciis approbatum, *Babilonios* apud *Aſcalonã* congregatos bellũ Chriſtianis parare. Propter quod & Rex & exercitus Chriſtianorũ, *Ramulam* ciuitatem Lidæ proximam adire feſtinauerunt; & ſe, ad excipiendũ quod ſibi parabatur bellum, præparare. Quod ſcientes Babilonii, diſtulerunt callidè paratos adire; ſe potiùs adiri prope mœnia ſua, & intra aggeres ſuos præſtolãtes: vt vel vincere faciliùs poſſent, vel victi in munitiones ſuas ſeſe receptare: quorum calliditate compertâ, Chriſtiani calliditatem calliditate ſimili deludere maluerunt, quàm innumeros pauci, munitos immuniti expetere. Tandẽ, vidẽtes Iſmaëlitæ ſuam ſibi calliditatẽ nil valere; & moræ & inediæ pertæſi, alii alibi ſunt diſperſi. Quod rex & ſui cognoſcentes lęti & alacres *Iopem* redeunt, CHRISTVM Dominum ſuper omni-

A. D. 1101. bus quæ sibi præstitisset bonis, collaudantes. Verùm post duos menses cùm intimatum fuisset regi, aduersarios suos iteratâ contra se animositate, *Ascalonæ* esse congregatos, congregat & ipse apud *Iopem* quantum præualet exercitum: ducentos scilicet & sexaginta milites, & pedites nongentos: cum his contra vndecim millia militum & viginti peditum millia pugnaturus. Quis audiat hoc, & non horrescat? audacia est ista, an fiducia? temeritati hoc asscribēdum, an fortitudini? hoc etenim videri possit, non pugnare velle, sed mori. Ita planè est: parati erant mori: sed pro eo, qui pro ipsis mortem dignatus est pati. Non ergo audacia erat ista, sed fides; non temeritas, sed charitas: *CHRISTO* etenim, vt Apostolus dicit, *passo in carne*, & ipsi simili cogitatione armabantur. Vnde & ipsum, in quo passus est in carne CHRISTVS, secum detulerunt salutis Lignum, singulare, imò totum de eo habentes solatium. Proruunt illi de Ascalona; isti de Iope procedunt. Cumq; sese iam inuicem contuerentur, ordinatum Rex per sex acies exercitum suum, his eos affatur alloquiis: *Eia, milites CHRISTI, videtis quòd de tam longinquis regionibus per tot & tanta maris & terræ pericula quæsistis; venistis sponte offerre animas vestras, pro CHRISTO, discrimini: inuenistis, ad quod venistis. Non respuat ignauia, quod deuotio sancta quæsiuit, & tandem inuenit. Pro Domino pugnaturi, confortamini in Domino, & in potentia virtutis eius. Potens est vos saluare Omnipotens: dulcissima eius promissa recolite semper, & menti infigite, quibus & paucitatem vestram & paupertatem benignissimè consolatur, dicens:* nolite timere pusillus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis regnum. *Si sola regis terreni, vel stipēdia cogitaretis vel donatiua, meritò trepidaretis, vel vinci vel & mori formidantes. Optacius debet videri pugnaturo, mori, qui sciat ab æterno rege regnum paratum esse æternum morięti. Siue moriamur in bello isto, siue euadamus, de victoria dubitare non possumus. Si vinci videmur impiis & insipientibus, coram eis moriendo, ad CHRISTVM, gaudium nostrum, venientes, de diabolo & mundo meliùs triumphamus. Si verò, quod sæpè fecit CHRISTVS noster, & hic corpora nostra seruare voluerit, & de inimicis his victoriam præstare, minus quidem interim gloriosi erimus, quàm si moriamur: sed tamen magnum nomen, vltra nomen magnorum qui sunt in terris, nobis, CHRISTO Domino donante, comparabimus. De fuga, nullus cogitet vnquam: quia longè nimis nostra nobis Francia abest.* His & talibus à rege dictis, accensi omnes ad pugnam procedunt, congressum vltra differre non ferentes; reboant tubis, & simul omnes, *EIA, DEVS, ADIVVA NOS*! conclamant: Immergunt se latissimis confertissimisq; hostium turmis, obuios quosque sternunt: nec imbelles omninò inueniunt hostes; imò verò, totis sibi viribus obsistentes. Nā duas quæ pręcesserūt acies obtegunt, multitudine nimiâ & penè funditus consumūt. Corruunt multi de Christianis, vulnerantur plures: impetus sustinent improborum; vicissimque eos impetentes, viriliter retrocedere compellunt. Rex qui in postrema parte cum sua acie substiterat, vbi densiores vidit hostium cohortes, accurrit; totumq; se de rege in militem transferens, alios lanceâ in terram deturbat de caballis; alios ense dimidiat in sellis. Conuocat suos, instantes cōfortat; & eis animatis in aduersarios excurrit. Crucem Dominicam præferri semper, & in ora impiorum inferri facit: vt eius præsentiâ, & roborentur serui Crucis, & inimici confunderentur. Cuius virtutem, sicut dæmones, ita & dæmonū satellites, diutiùs nōn sustinentes, pauore subito cælitus sibi immisso, in fugam versi, se ipsi impellere cœperunt, & alii super alios corruere: insistunt fugientibus insequentes, & quos consequi præualent, omnes prosternunt. Qui cum rege erant, omnes in ferrum ruunt, ipso præ omnibus fortissimè, & fugante fugientes & prosternente. Vociferantur omnes, & confusis clamoribus ipsum pulsatur cœlum: fragor nimius vel de collisionibus armorum, vel de illisionibus cassidum resonat & gladiorum: plangores & vlulatus vndiq;, vel morięntium audiuntur vel vulneratorū. Ita quidē ex ea parte, quâ salutiferū Crucis Dominicæ lignum delatū contra hostes fuerat, & illatum; & victi & vsq; Ascalonē fugati sunt inimici, Rege cum suis vel potiùs cruce CHRISTI insequente: adeo vt dux ipse Babyloniorum inuentus postmodum ibi sit mortuus, in medio quinq; miliū mortuorum. At verò ex alia parte, vnde crux CHRISTI remotiùs abfuerat, peremptis magna ex parte quos obuios habuerant Christianis, Sarraceni *Iopem* vsque procurrerunt; & nescientes vel fugam suorum, vel nostrorum victoriam ignorantes, iactitabant se & Regem & Christianos omnes in bello occidisse, in argumentum mendacii sui arma peremptorum Iopitis, de muro cernentibus, ostentantes. Dolēt illi

1.Pet.4,1.

Luc.12,32.

illi vehementer; nec tamen inſultantibus vrbem, ſicut fruſtra ſperauerat, ilicò reddunt: exſpectantes ſi fortè triſtius aliquid vel lętius de bello poſſent audire. At verò Rex cum ſuis à perſequentibus hoſtibus regrediens, quia Iopen peruenire non poſſet, eadem nocte in ipſis hoſtium tentoriis, quæ fugientes cunctis victualibus plena reliquerant, cùm requieuiſſet, ſequente die Miſsâ de natiuitate glorioſæ Virginis Mariæ ibidem celebratâ, *Iopen* reuertebatur, iumentis de rerum in tabernaculis eiſdem inuentarum multiplici copiâ onuſtatis. Occurrunt reuertentibus Iopem, ab Iope reuertentes quingenti Arabes: illi qui illuc pridie pręcurrerant quaſi victores, ornati ſatis pompaticè armis Chriſtianorũ in campo pugnæ collectis, minantes & aliquantam quam circa Iopem rapuerant prædam. Suſpicabantur Sarracenos potiùs quibus obuiarent, Iopem, ſicut & ipſi fecerant, adire volentes inuadẽdam: vnde non ſolùm ſecuri, ſed & gratulabundi occurſabant. Verùm Chriſtiani priùs eos cognoſcentes in ſecuros celerrimè irruunt; proſternunt alios, alios in fugam verſos inſequuntur. Nam reſiſtendi nec ad momentum conſtantiam habuerunt inimici: ita diſperſi, citiſſimè quò quiſque potuit diffugerunt: CHRISTO ita videlicet diſponente, ne qui partem ſuorum viciſſent, non niſi victi redirent; vtque tanta victoria non niſi Dominicæ Crucis virtuti videretur aſſignanda. Non tamen diutiùs fugitantes inſecuti ſunt Chriſtiani, vel pridiano labore vel vulneribus fatigati. Interim nocturnâ fugâ elapſi, Iopem per diuerticula venerant de bello Chriſtiani: nunciantes, quod & ipſi verum putabant, regem cum reliquis omnibus Chriſtianis in bello interiſſe. Dolent Iopitæ omnes; & præcipue regina vſque ad mortem contriſtatur. Scribunt ad *Tancredum*, per quẽdam curſorem marinum: & cum ſupplicatione omni lamentabiliter implorant, vt cõmendato alteri Antiocheno principatu, populo ſuccurreret Hieroſolimitano periclitanti, iam iamq; rege, cum ſuis, in bello ab Aſcalonitis Babyloniiſq; interfecto. Dolet Tancredus commune infortunium; & de ferendo, quod petebatur, populo DEI ſatis anxiè tractat auxilio. Curſor quidem talia deferens abceſſerat. Superuenit eodem die rex cum exercitu reſiduo; & falſis rumoribus aſperam Iopitis, triſtitiæ & doloris nebulam, præſentiâ ſuâ detergit. Scribitur & Tancredo per alium de proſperitate legatum; vt anxietas priore nuncio delata, poſteriore ſuperueniente pelleretur. Inde *Hieroſolimam*, cum lætitia magna reditum eſt; & Crux Sancta in loco Sancto, & honorificè ſuſcepta eſt, & locata. Hoſtibus, DEO fauente, ita repulſis & repreſſis, ſecuti ſunt octo menſes bellorum turbinibus immunes. Anno M. C. II. auditũ eſt Hieroſolimis rurſum *Babylonios*, ad viginti milia equitum, & peditum decem milia, apud *Aſcalonam* cõueniſſe, à rege Babilonis miſſos: exceptis clitellariis, qui camelos, aſinoſq; victualibus onuſtos minantes, clauas ſimul & miſſilia manibus ad pugnã geſtarent. Hi omnes de Aſcalona ſimul egreſſi, primò *Ramulam* adeũtes, meſſes quidẽ iam maturas vaſtant omnes, caſtris ſuis prope vrbẽ locatis. *Epiſcopium* quoq; vrbis munitiſſimũ, iuxta S. Georgii Eccleſiã ſitum, expugnare aggreſſi, cùm non præualerent, ad expugnandos arcis Ramulanę cuſtodes, quindecim videlicet milites recurrunt: idcircò maximè eos habentes exoſos, quòd prædones Aſcalonitæ, eorũ occurſibus crebris, nõ ſinerentur liberè quò vellent procurrere. Epiſcopus itaq; & ſibi & vrbi cõſulere volens liberandæ, rẽ Regi, Iope moranti, legato currente innoteſcit, ſuccurſum celerẽ anxiè ſatis implorans. Erant tunc cũ rege ibidẽ quàm plures clari & nobiles viri, *Stephanus* Comes Bleſenſis, *Stephanus* quoq; Comes Burgundiæ, *Gaudifridus* Vindocinẽſis & *Hugo* Liziniacẽſis Ramundi Comitis frater. De quibus, licet hîc nimis longa retrò ſeries ſit, nõ incongruè tamen repetendũ videtur, quòd hi omnes & cũ eis *Hugo magnus* & *Guillermus* Pictauenſiũ Comes, primâ quidẽ profectione Hieruſalẽ cum aliis, tendentes, Antiochiã vſq; venerant: ſed inde alius aliâ occaſione, viã nundũ expletâ, in terras ſuas redire volentes, * vſq; in extremas Romanię partes deueniſſent quã plurimis peregrinantium copiis comitatâ. Vbi obſiſtente Solimano Turco, Niceæ ſibi per eos ablatæ nõ oblito; vel potius iuſto iudice DEO, ignauiã eorũ puniente, qui bonũ & ſanctũ non impleſſent peregrinationis ſanctę propoſitum, cùm centũ millia tàm equitum quàm peditũ ex eis variis mortibus diſperiſſent, qui potuerunt euadere rurſus Antiochiã poſt multa & maxima diſpẽdia redire cõpulſi ſunt: *Hugone Magno* Tarſo Cilicię prius defuncto. Cumq; *Tortoſam* vſq; veniſſent qui terreſtri itinere Hieruſalẽ tendebant, parte non minimâ per mare eunte, Tortoſam

A. Dni. 1101.

A. Dn. 1102.

A. Dn. 1102.

quidem terrâ mariq; expugnare aggressi, vrbem captam *Raimundo* Comiti, ibi malenti remanere quàm Hierusalem, cui capiendæ probè satis interfuerat, dimittentes, alii *Hierusalem* primò tunc venerunt quæ Domino vouerant, ipso disponēte, tali ordine completuri: Quorum rex *Balduinus* aduentum audiens, ad angustias *Beriti*, de quibus supra satis dictū est, eis occurrit: septendecim diebus ibi eos præstolans: ne, præoccupato à Saracenis calle angusto, non possent transire. Exceptis ergo ibi secundæ illius profectionis Peregrinis, & Hierusalem ad loca sancta cum gaudio & lætitia deductis, *Iopem* cum Rege plures eorum redierunt, ventum oportunum ad nauigandum in Gallias plurimi præstolantes. Cùm itaque ibi essent cum Rege, quando ei de succursu Ramulanis ferendo Episcopi delatio delata est: correptis rex armis, inconsultè satis, & nimis intemperanter equum ascendit, nemini quicquam, nisi vt sequerentur, loquutus. Reboant buccinæ, litui concrepant; Regem, qui possunt vel volunt, subsequuntur, quò nesciret præcurrentem. Confidebat siquidem nimis de probitate sua: & qui de DEO solo in talibus deberet, de se ipso omninò temerè præsumebat. Punita est grauiter eius temeritas, DEO qui superbis resistit ei resistente, in eo qui non, vt solebat, extiterit victor; sed victus vix euaserit: & primò quidem rapidis cursibus vsque ad alienarum castra currere non cessans, cùm ea sicut erant, latissima consertissimaque prospexisset, pauore perterritus nimio, totus infremuit, dolens vehementissimè, & serò temeritatis suæ pœnitens: in eum detrusus necessitatis articulum, vt nec redire Iopem posset, ab hostibus visus & penè iam circumseptus; nec penè solus contra tot hostium milia pugnare. Respiciens tamen ad suos qui vix ducenti milites eum consequi potuerant properantem: *Age*, inquit, *ô fortissimi milites CHRISTI: quia in hoc deuenimus vt pugnam vitare nullo modo possimus, pugnemus viriliter; nec, vt solent mori ignaui, moriamur: scientes quia siue viuimus siue morimur Domini sumus.* His dictis in hostes se, audaci satis impetu, omnes ingerunt; sed vndique girantibus Turcis obtecti, parum proficiunt. Corruunt plures, plurimis tamen hostium prius peremptis: tandem qui superant, morituros iamiamque se non dubitantes, nisi sibi consulere fugiendo possint, pondus belli interim declinantes, cursu rapido se in *Ramulam* intruserunt. Rex autem, & qui latus eius nobiles atque fortissimi pugnatores ambiebant, cùm similiter posset, Ramulam ingredi noluit: mori malens, quàm ibi concludi. Adiunctis itaque sibi vix quinque militibus, ad montana cum vno eorum contendit, consecutis cæteris ab hostibus trecentis. Ita, DEO se protegente, Rex interim euasit, nocte illâ vel oberrans per montana vel delitescens. Interim hostes arcis Ramulanæ custodes impugnant; & heu, prô dolor! expugnant. Episcopus ipse, munitione Episcopii sui relictâ, Iopem confugit. Ceciderunt in isto bello plures, satis clari & nobiles viri: inter quos præcipui, *Stephanus* Blesentium, & *Stephanus* Burgundionum Consules illustrissimi. Rex die tertiâ præ fame & labore iam penè deficiens, vix tandem intra oppidum suum *Arsut*, cum vno tantùm milite & armigero suo se recepit. Susceptus gaudenter à suis, cibo, potu & somno recreatus, conualuit. Ita planè corripuit eum Dominus iustè, sed benignè correxit. Elisit elatum, sed elisum erexit, vt posset ei cantare illud Prophetæ:

Psal. 117, 18.

Castigans castigauit me Dominus, & morti non tradidit me. Ipso enim namque die, quo in Arsut Rex euaserat, ecce vnus ex optimatibus eius, *Hugo de Tyberiade*, legatione ab Hierosolimis habitâ vt Iopitis succurrere festinaret, cum octoginta militibus ibidem Regi occurrit: desolationemque ipsius & confusionem, quantulacumq; recuperatione militiæ, magnificè exhilarauit. Nec sic tamen terrestri itinere cum eis Iopem Rex ausus commeare, cimbâ potiùs per mare euectus, gradientes per terram Iopem præcessit. Suscipitur à suis gaudenter; collectantibus cunctis & præ gaudio flentibus, quòd recepissent saluum

Ex Luc. 15, 24.

quem planxissent mortuum: *Mortuus fuerat*, inquiunt, *rex, & reuixit: perierat, & inuentus est.* Qui assumptis quos ibi repperit militibus, aduentanti, sicut condictum fuerat, Hugoni occurrit, & sic cum eis Iopem regressus est. Omnes insuper de Hierusalem, & *de Sancto Abraham* conuocat Christianos; bellumque rursus contra Arabas, etiam Iopem obsidere parantes, instaurat. Passi sunt tamen & ipsi, cum Iopem ferè C L. milites vel equites conuenirent, periculosissimas

ſiſſimas ab hoſtibus in itinere inſidias; euadentes tamen, DEO miſerante, & *Iopem* tandem, fugantibus ſe vſque ad portas hoſtibus, peruenientes, gaudenter à rege recepti ſunt: idcircò maximè quòd ſecum ſingularem omnium Chriſtianorum ſpem atque virtutem detuliſſent, ſignum videlicet glorioſæ Crucis, lignum ſalutis: Cuius præſentiâ exhilarati omnes, & velut de graui langore conualuiſſent admodum vegetati, ſequenti mane, cateruatim per acies ordinati, procedunt in hoſtes, tribus ferè ab vrbe milliariis caſtra metatos; ibique machinas ſuas ad expugnandam Iopem præparantes. Qui cùm contra ſpem Chriſtianos aduerſum ſe in bello viderent procedentes, præparati & ipſi, obuiantibus occurrunt audacter, fortiterque pugnantes obſiſtunt. Circumuallant innumeri paucos, & de ſolo diuino auxilio ſperare compellunt: Quod cùm ſibi adeſſe Chriſtiani deuotiſſimè precarentur, non diu defuit clamantibus ad ſe pius exauditor CHRISTVS, & ſuis virtutem protectionemque tribuens miſericorditer, & mirabiliter terrens hoſtes atque in fugam vertens. Nam milites quidem & equites circumfuſa ſibi hoſtium agmina impetu conſtantiſſimo penetrantes; rurſumq; verſus pedites ſuos, defendentes ſe fortiſſimè, iterato impetu recurrentes, proſternunt obuios, confertos diſſipant; tandemq; in fugam actos, inſequuntur. Ita qui de capiendis, vt fruſtra putauerant, in vrbe, tanquam de iam captis paulò ante tractabant; nunc victi turpiter, de ſola fuga contendunt. Deſerunt caſtra, de tentoriis nihil capeſſentes; & ſtipendia & arma victoribus relinquunt, gaudentes vel nuda corpora eripuiſſe diſcrimini. Denique nonnulli, dum fugiunt, ſitis nimietate moriuntur. Euaſiſſent pauci mortem, niſi & paucitas ſua victores, & labor enecandi quos conſequebantur, prægrauaſſet fatigatos. Ita poſteriore bello, victi ſunt hoſtes ab his quos ipſi priore vicerunt: Excepto quod in illo, de ſe præſumentium eſt confuſa temeritas; iſto, de Dominicæ Crucis virtute confidentium, fides eſt & humilitas victoriæ ſuæ glorificata triumpho: *Equus enim paratus ad diem belli*, ait Scriptura; *Dominus autem ſalutem tribuet*: tribuit planè Dominus ſalutem, ſed opportunè: populum videlicet humilem, ſaluum faciendo, & humiliando oculos ſuperborum: vt non glorietur omnis caro coram ipſo, edocta non ſperare in arcu & gladio ſuo, & cantare toto corde Saluatori ſuo, *Saluaſti enim nos de affligentibus nos, & odientes nos confudiſti.* Non itaque, cùm pro peruerſitate ſua corripitur ſuperbia, cauſetur DEVM in corde ſuo ſtultitia: ne ſi de iuſto murmuret flagello proteruia, vel vinciri æterno carcere, vel ſupplicio ſempiterno cruciari mereatur inſania. Non itaq; fortunæ ſpectet euentus ſtultus; ſed modeſtus, rerum merita penſet: vt intelligat, quia rebus quidẽ rectus ſemper ordo eſt, quamuis opinioni peruerſæ ſua ſemper hæreat confuſio. Expleto bello, & tabernaculis hoſtium cum omnibus ſpoliis, camelis quoq; & aſinis quàm plurimis, vel collectis à victoribus vel direptis, rex & ſui *Iopem* ſunt cum magna lætitia reuerſi, totum ſequens vel autumni vel hyemis tempus DEO & CHRISTO miſerante, à bellis ducentes quietum. *Anno ab incarnatione Domini M. C. III.* ab Vrbe autem capta vel potiùs recepta quarto, cùm Sanctum Paſcha celebraſſent in Hieruſalem, ex more, Chriſtiani; Rex cum quanto potuit exercitu vrbem munitiſſimam obſedit, antiquo quidem vocabulo priùs vt putatur *Acaron*, deinde *Ptolomaidam*; ſed nunc vel *Acram* vel rurſus Acaron nuncupatam. Obſeſſa quidem à Chriſtianis Acra tunc eſt, ſed minimè capta: tum, quia muro vel antemurali validiſſimo cincta eſt; tum, quia defenſores & multos haberet fortes. Proinde obſidio vrbis huius interim omiſſa eſt, & expugnatio dilata: & atritis ſegetibus eorum, ortiſque vaſtatis vel virgultis, Rex cum ſuis *Iopem* rediit. Vbi cùm eſſet, deſiderabili ſatis & vtili nuncio lætificatus eſt, dominum *Boamundum*, miſerante DEO, de captiuitate rediſſe cognoſcens liberum; & ſuum Antiochiæ principatum recepiſſe. Nam & *Laodiciam*, quam *Tancredus* poſtea cœperat, hominibus Conſtantinopolitani Imperatoris ablatam, idem Boamundus ſimul recepit; eundemque Tancredum conuenienter pacificauit, ſibi principatus ſui conſortem factum. Quo tempore, rege Balduino contra Sarracenos, more ſolito, ſtrenuè ſatis pugnante, contigit eum, dum fugitantes inſequitur hoſtes, ab Æthiope quodam, poſt rupẽ deliteſcente, miſſili fortiter torto, doloſum à dorſo ſub ſcapula vulnus excipere; vixq; poſt aliquantum tempus, DEO miſerante, reparari: cicatrice tamen, conceptum futuræ longè poſt mortis eius effectum, latenter retinente.

Margin notes: A. Dn. 1102. — Prou. 21,31. — Pſal. 43,9. — A. D. 1103.

A. D. 1104. *Anno M. C. IIII.* Rex, & Christianorum exercitus, sancto Pascha Hierosolimis, ex more, celebrato, intermissam præcedēte anno *Ptolomaidæ* seu Acræ obsidionem repetunt, *Ianuensibus* cum classe, LXX. rostratas naues habente, sibi ad vrbis expugnationem sociatis. Quam cùm terra mariq;, machinis & peruasionibus crebris, validissimè diutiùs coangustassent, tandem, post viginti dies, ad deditionem & sui & vrbis compulerunt obsessos; eisq; eiectis vrbem liberam obtinuerunt, pro eo maximè Christianis necessariam & omninò vtilissimam, quòd intra mœnia sua portū habeat peroptimum: refundente se vsq; ad medium vrbis mari; gratissimoq; refluxu ibidem nauium stationem continente. Res hostium omnes Christianis in prædam cesserunt, de ipsis hostibus occisis pluribus, quibusdam etiā viuere permissis. Eodem anno, æstiuo iam tempore transacto, *Boamundus* Antiochiæ principatum *Tancredo* collegæ ex integro committens, ipse cum paucis Apuliam petit, raro satis euectus nauigio, vt quantācunq; posset de transmarinis sibi partibus militiam contrahens, secum reduceret. Transfretauit cum eo & Hierosolimorū Patriarcha venerabilis *Daimbertus*; Romamq; petēs, cùm ad sedem suam cum autoritate Romani Pontificis reuerteretur, in itinere obiit Peregrinus. In cuius loco Rex & populus Hierosolimorum domnum Arnulfum, longè ante electum, sibi præsulem tunc cōfirmauerunt. A. Dn. 1105. Sequente anno, hoc est, *ab incarnatione Domini M.C.V.* Raimundo Comite in oppido suo, haud longe à Tripoli, defuncto, nepos ipsius *Guillelmus*, cognomento *Iordanus*, comitatum defuncti suscepit regēdum. Tancredo quoq; principatum ministrante Antiochenum, *rex Calipti, Rodoan* nomine, cum copioso nimis exercitu bellū ei intulit; eumq; cum Antiochenis, paucis quidē, sed CHRISTI virtute robustis, in præliū contra se cōuenire coēgit. Deniq; pugnâ cōmissâ Calipteni victi, victores fuerunt Antiocheni: CHRISTO Domino pugnāte pro fidelibus suis, suosq; & ipsorum hostes tam mirabiliter propugnāte, vt quamuis paruissimus esset Christianorum exercitus, interemptorum tamen ab eo non fuerit numerus perfidorum. Ita quos ad præliandum contra CHRISTVM & sua multitudo, & raritas inuitauerat Christianorum, CHRISTI virtutem dum nolunt cognoscere fide, nō ignorare coguntur in sua blasphemi cōfusione. Glorificatus ita CHRISTVS in Antiochenis, quàm mirabiliter & in Hierosolimitis glorificari dignatus sit, eodem anno, prosequamur. *Admiralius* namq; *Babilonis*, Christianorum in terra Sancta raritate compertâ, *Semelmuch* militiæ suæ principem, *Ascalonam* cum quindecim millibus transmisit armatorum: hoc eis in præceptis dans, vt exterminatâ penitus de terris illis & gente Christianâ & nomine, etiam sacratissimum illud CHRISTI Domini Sepulchrum effoderent impiis manibus, & minutatim dispergerent: *ne vltra*, inquit, *amore Sepulcri conueniant illuc de Occidentalibus regnis cultores Sepulti.* Vnde & cōiurare fecit eos quos ad exsequendum tantæ impietatis satellitium direxit: *nec terga eos vnquam vertere in bello; nec nisi patratâ Christianorum euersione vltrà redire.* Auditâ Rex & Christiani tam obstinatâ hostium malignitate, omnes de toto regno suo arma ferre valentes apud *Iopem* conueniunt, paucissimis ad murorum custodiam per loca singula relictis. Diutiùs tamen & illi Ascalonæ, & isti Iope congregati callebant, nec illi istos, nec illos isti expetentes. Prorupit tandem aduersus piorum populum proteruia sæuiens impiorū; & Babilonii de Ascalona, de Iope Christiani apud Ramulam conuenerunt. Ibi rex & sui in extrema anxietate positi, misso ad Patriarcham & reliquos qui Hierosolimis remanserant legato, obnoxiùs flagitant, vt sibi diuinum in necessitate non cessent auxilium implorare, scientes crastinâ die bellum sine dubio futurum. Quo cognito *Patriarcha* clerum totum & omnem conuocans plebem, prælii diem & commune periculum insinuat, de flagitanda CHRISTI misericordia cōmonet; hortatur eâ die & sequēti ieiuniis, precibus & eleemosinis deuotiùs insistendum, vt Rege & suis pugnantibus gladiis, ipsi orationum & eleemosynarū melioribus compugnarēt armis: *maximè*, inquit, *visitationibus ægrotorum, pauperum misericordiis, DEVM nobis facere satagamus propitium: talibus enim hostiis promeretur DEVS: & sicut Scriptura dicit alibi: Benedictionem post se nū relinquit? Et ego*, ait Patriarcha, *nocte proximâ Ramulam, si potero, DEO volente, proficiscar, istis quos videtis fere CL. fratribus comitatus, singularē Christiani populi spem & virtutem nobiscum illuc deferentes, preciosissima Crucis CHRISTI trophæum.* Primo diluculo peruenerunt Ramulam nocturni viatores, Patriarcha & sui, Hierosolimitis

Ex Ioel. 2, 14.

Ecclesias

Ecclesias totâ nocte & sequenti Dominicâ die frequentantibus, incedentibusque An. Do. nudis pedibus, & ante DEVM plorantibus; nihilque prorsus omittentibus vnde si- 1105. bi diuinam conciliari posse sperarent misericordiam. Rex & sui, Patriarchæ & gloriosæ Crucis præsentiâ exhilarati admodum & roborati, concurrunt ad presbyteros, & omnes singuli confitentes peccata sua, & se ad excipiendam fideliter mortem præparantes, Dominici Corporis & Sanguinis perceptione muniti. Quibus sollicitè præmissis, ordinantur ad pugnam; & procedunt per acies vix quingenti milites & pedites duo millia, aduersus quindecim millia Sarracenorum, vix quatuor à Ramula milliariis castra metatos; parantesque cum minore exercitus parte Ramulam adire, maiorẽ verò mittere Ioppen, quam vacuam defensoribus sperabant, se posse præoccupare. Verùm cùm Regem & Christianorum exercitum tam audacter contra se, tam manè viderent procedere, dissipatâ quam frustra machinabantur versutiâ reglobati, potiùs de committendo prælio statim coacti sunt tractare. Ordinatis ergo & ipsi agminibus suis, aduersus procedentes procedunt audacter, de multudine confisi: Christiani, de CHRISTO potiùs confidentes, quàm de numero: more suo exclamãtes, CHRISTVS VINCIT, CHRISTVS REGNAT, CHRISTVS IMPERAT, certamen ineunt animosi: occlamantes Sarracenos, & totis viribus oppugnantes impetunt; validissimosque, alii in alios excursus faciunt. Conantur circumuallare paucissimos plurimi; & maximè Turci à tergo girantes, concludere & sagittis sternere, in antepositos oppugnatores intentos, nituntur Christianos. Quod cernens Rex cum acie sua, totum se periculo exponit, Turcis se cordatissimè opponit, eosque recto* Ecclesiæ DEO iuuante compellit fortissimo * impetu dissipatos. Inde se in maiores confertioresque Arabum & Æthiopum phalanges immergit, creberrimisque atque validissimis incursibus densissimos tãdem, DEO miseranie, hostium cuneos perrumpit, peremptis* alios in fugam vertit. Fu- * giunt vsque Ascalonam, qui euadere potuerunt: insequuntur fugitantes conglobati post eos Christiani, atque ipsum *Ascalonæ Ammiratum Gemelmuch* in primis occidunt. Cuius morte compertâ, *Semelmuc* Princeps miliciæ regis Babilonis, consuluit vitæ suæ fugâ, amissâ penitus spe victoriæ de pugna, malens viuere periurus, quàm execrandi sacramenti fide perire. Sequuntur ducis exemplum, qui possunt; & sacramentum, vitæ postponunt, sicut dictum est, quà vel quò quisq; poterat fugitantes. *Ammiratus* olim *Acaronita* captus & reseruatus à rege, postmodum viginti millibus aureis est redemptus. Æthiopes, quoniam nequiuerant fugere, in campo ferè omnes trucidati perierunt. Denique quatuor millia cæsorum numerata sunt, cùm de Christianis vix ceciderunt homines sexaginta. Reuersi ab insequendis hostibus Christiani, castra victorum victores diripiunt, plurimisque spoliis onusti, Ioppen summo cum gaudio reuertuntur: propitium sibi factum totis cordibus collaudantes DEVM; glorificantesq; protectorem & adiutorẽ suum CHRISTVM, in quo virtutem magnam fecissent, inimicis suis ad nihilum deductis.

Mirandis, plus miranda succedunt, cùm glorificatus prælii terrestris victoriâ CHRISTVS, & ventis & mari dignatur glorificari. Nam classis Babylonia, Iope iam ipsâ belli die cum maxima exercitus parte applicatâ: sperãs frustra, deletis terrestri pugnâ Christianis, & Iopem & cæteras vrbes maritimas omnes sibi confestim subigendas: cùm versâ vice & suos victos, & Christianos vicisse cognouisset, Gemelmuc Ammirati Ascalonitæ præciso capite, & sibi per nautas regios iaculato, ilicò se in portus Tyri & Sidonis retraxit; ac deinde Babyloniam nauigare contendens, spiritu procellæ exagitatâ, partim naufragio disperiit, partim Iopensium portui impulsâ, Iopitis se capessendam obtulit. Denique, viginti quinque naues ibidem captæ tunc referuntur, Sarracenis plenæ. Ita qui terrâ & mari sperauerant se atque parauerant perdere simul omnes Christianos, terrâ marique perditi, positi sunt *vt rota, & sicut stipula ante faciem venti.* Verùm pius Dominus qui tam magnifi- *Psal. 82, 13.* câ consolatione suos, sexto Kal. Septembris lætificasset, eodem iam declinante anno, ipsâ videlicet Dominicæ Natiuitatis vigiliâ, horisono nimis *terræmotu* Hierosolimam totam concussit, omniumque corda nimio terrore perterruit; admonens videlicet Hierosolimitas illos ita de beneficiis ab ipso sibi collatis exultare, vt ei semper seruire deberent in timore. Sed & sequente anno, videlicet *millesimo centesi-* A. D. *mo sexto, Cometa* quinquaginta & eò ampliùs diebus, vespertinis semper horis appa- 1106.

An. D. 1106. rens, stupore simul & terrore totum repleuit tunc mundum. Nam splẽdoris alburni radium, versus brumalem Solis occasum, instar telæ lineæ producẽs, primis quidem diebus flammantior; postremis verò subobscurior visebatur, donec paulatim attenuatus post dies, vt dictum est, quinquaginta, videri omninò desisteret. In quibus etiam diebus, Februarii videlicet mense medio, ad dexteram & ad leuam Solis partem, duo quasi *Soles* apparuerunt, non tamen æquè vt medius fulgentes; sed formâ & lumine rariore, mediocriter rutilantes. In quorum gir[o], circuli duo visi sunt, alter alterum cõplectens: sed exterior totus albicans; interior, Iris instar, quadruplici colore distinctus, & à superiore medii Solis parte, velut arcuatâ amplexione, ad duos collaterales Soles pertingens; ab inferiore velut dimidiatus desinens. Referuntur & sequenti mense, nocte quâdam mediâ, stellæ de cœlo, instar pluuiæ, videri cecidisse. Quid tanta & insolita prodigia protenderint, adhuc minus habetur probatum. In Hierosolimorum tamen partibus contigit eodem anno *Hugonem* Tiberiadis Ducem bis à Damascenis victum, tertio belli recursu Damascenos vicisse adeo mirabiliter, vt cum C. X X. pugnatoribus, quatuor milia dispersérit armatorum; eundemq; non longè post in expeditione cum Rege positum, ictu sagittæ occubuisse.

An. D. 1107. *Anno M.C.VII.* solito efferuescentes *Ascalonitæ*, inter montium angustias *Iopitis* Hierusalem proficisci parantibus insidiatẽ tetẽderunt, eos se ibi intercipere & perdere posse rati. Verùm Iopitis, de præparatis sibi insidiis præmuniti, L X X V. exploratores præmittunt: qui repentè à quingentis ferè militibus & peditibus mille, adeò conclusi sunt & intercepti, vt nullatenus vel redire possent, vel ad congregandum aliter quàm erant ordinare: Quo deprehensi articulo gratius elegerunt, si contingeret præliando mori quàm fugere, frustrà temptãdo mortẽ suam etiã ignauiæ notâ maculari; auxiliatorem sibi precantes simul & sperantes CHRISTVM, mirũ in modũ primo impetu hostilẽ aciem penetrauerunt adeo, & dissipauerunt, vt nõ valentes vltra reconglobari, de fuga potius, DEO volente, satagerent, quàm de pugna: quorũ plures occisi, reliqui victi turpiter, & fugati, laqueo quẽ ipsi parauerant deprehensi, in eam, quã foderunt pedibus piorum, foueam ceciderunt.

Eodem anno, *Boiamundus* de Galliis cũ magnis militiæ copiis regressus, numerosâ quoq; in portu *Brundusii* classe præparatâ, Bulgariã nauigans, *Ascalone* tandẽ applicuit; & eâ sine dilatione captâ, *Dirachiũ* adiens obsedit: Quã, quia defensoribus & victualibus satis munita erat, per annũ obsidens capere nõ valuit. Moliebatur tamen, si quo modo Imperatorẽ *Alexium*, Christianis Hierosolimã peregrè petẽtibus infestissimũ, & ipsis Sarracenis longè deteriorẽ, crudelioremq; inimicũ, protrahere posset in bellũ. Quòd cùm nullo efficere posset ingenio, tandẽ per internuncios cõcordia & tẽtata est & cõfirmata: *Imperatore* quidem iurãte super preciosissimas reliquias, nullũ se per totum Imperiũ suũ illaturũ Peregrinis de cætero nocumentũ; sed seruaturũ fideliter & adiuturũ: *Boamundo* quoq;, Imperatori pacem & fidẽ iurante. Quo peracto, DEO fauente, negotio, Boamundus cũ minore exercitus sui parte, *Apuliam* rediit: reliquis Hierusalẽ, sicut fouerãt, profectis; pluribus tamẽ in obsidione Dirachi, prę nimio solis ardore correptis, & defunctis, *Guidone* etiã ibidem mortuo, Boamundi fratre. Quo anno & *rex Francorum Philippus* fertur obisse, *Ludouicum* filiũ suũ regni successorẽ relinquens.

An. Do. 1108. *Anno M.C.VIII.* & ab Hierusalem capta *XI.* *Bertrannus* filius Raimundi comitis *Tripolim* obsedit, *Ianuensibus* sibi cum numerosa satis classe sociatis: cui Bertranno, cõsobrinus eius *Guilhelmus* cognomẽto *Iordanus*, opidi qui *Mons Peregrinus* dicitur dominus, inuidebat potiùs, quàm congaudebat, Tripolim obsidenti; sibi potius & obsidionẽ vrbis & expugnationẽ reseruare debere asserens, & ascribi. Ille de paterna hæreditate, iste de possessione opidi pręscribebat. Sub qua discordia dũ prępeditur vrbis obsidio, & expugnatio differtur, rex *Balduinus* illuc venit, *Ianuenses* ad Ascalonã, Beritum, & Sidonẽ obsidendas, DEO volente, sibi cõciliare quærens. Verùm cùm de concordandis sibi cognatis Bertranno videlicet & Guilhelmo, Rex & Ianuenses tractarẽt, *Guilhelmus*, dum noctu equitat, incertũ cuius dolo, sagittæ ictu percussus & mortuus; & discordiæ finẽ dedit, & vrbis expugnandæ negotiũ accelerauit. Coangustantur vndique ab obsessoribus obsessi, & de vita desperare cõpulsi, ad deditionẽ coartantur & vrbis & sui: vitæ tamen & libertatis sibi à Rege pactione petitâ priùs, & iuramẽto confirmatâ, eo tenore, vt portas aperientes ipsi in partẽ vrbis secederent, omnes simul, inde postmodum quò vellent

vellent

vellent abituri. Quod dum fieret, incertum sanè quo euentu, minores Ianuensium repentino tumultu per scalas & cordas murum conscendentes, vrbē ingrediuntur; cateruatimq; discurrentes obuios quosq; obtruncant Sarracenos, eos videlicet qui secedere, quò condictum fuerat, tardassent. Nam & ipsos qui iam secesserant, similiter trucidassent Ianuenses, nisi rem cognoscens Rex, furentibus festinus occurreret, susceptos in fide taliter liberans à morte. Ita captam à Christianis Tripolim *Bertrannus* comes, Rege cōcedente, possedit, Regi proinde fidelis hominii fœdere dedicatus. *Anno M.C.X.* Februo mense necdum elapso, Rex & Christianorum A. D. 1110. exercitus *Beritum* obsederunt, Tripolitanum comitem sociū habentes *Bertrannum*. Quam LXXV, vt opinor, diebus obsessam: cùm etiā naues, quas ad subsidium inclusorum finitimi Sarraceni deduxerant, classe suâ intra portum cōclusissent Christiani: tandē, auxiliante DEO, comprehenderunt, de turribus ligneis muro admotis, ausu mirifico super murū descendentes, desilientesq; de muro in vrbem, & obuios quosq;, siue in muris, siue in plateis, Sarracenos obtruncantes. Inde cùm etiam portas sociis patefecissent, ingreditur simul toto impetu omnis exercitus, maximā hostium facientes stragem, & totā peremptorum pecuniam diripientes. Apparuit tunc rursus *cometes* per aliquot noctes, radio versus Austrum longiùs producto: viderit DEVS quid protendens. Eodem tempore *Tancredus* cum Antiochenis regem Hierosolymorum sibi contra Turcos, regionē suam infestantes, in auxilium venire flagitant: cum quo Eufratem transeuntes, Edessam victualibus copiosiùs muniunt: sed hostibus nullam sibi congrediendi facultatē facientibus, Antiocheni quidem, Antiochiam; Rex autē & sui Hierosolimā reuertuntur. Applicuerant interim Iope classe pulcerrimâ, euecti de occiduis partibus Oceani, *Norrenses* quidam, Hierusalē deuotione Christianâ properantes, fratrem Regis terræ suæ, speciosissimū quendam iuuenem, ducem habentes: parati in Terra Sancta diutiùs morari pro Christi amore, si Regi placeret; & quocunque iuberet, cum eo per mare ituri, si tantùm sibi necessariū faceret victū præberi. Quod Rex & accipiens gratissimè, & libentissimè concedens, *Sidonem* ipse quidē à terra, Norenses à mari obsidere festināt; & machinis ad vrbē impetendā præparatis, hostes vndiq; coartant; tandemq; & virtute resistendi, & euadēdi spe sublatâ, eos ad deditionē compellūt: vitæ tamen prius eis fœdere firmato. Ita solidariis quidem, quò voluerunt abeūtibus; ruricolæ, Christianis fœderati remanserunt & subiecti. *Anno M.C.XI.* ebulliens è Perside *Turco-* A. Dn. 1111. *rū* maxima multitudo, & per Mesopotamiā ad *Eufraten* veniens, flumine transmisso castrū, quod *Turbessel* nūcupant, obsederunt diutiùs; sed capere nō potuerunt. Vnde secedentes, & crebris excursibus *Tancredū* & Antiochenos irritātes, cōpulerunt rursus Regis Hierosolimorū & auxiliū flagitare, & aduentum. Cum quo *Apamiam* vel potiùs *Ahalapā* vrbē, præcedente anno probè satis à Tācredo captā adeūtes, munierunt; & Turcos in suā se retrahere cōpellētes, cùm eos in pugnā protrahere nō valerēt, quisq; in sua redierunt. Inde Rex *Tyrū* obsedit quidē cū multo apparatu, & vt eā expugnaret diutiùs laborauit; sed inefficax totus tunc eius extitit conatus: eò quòd duas turres ligneas muro altiores admotas, de duabus muri turribus à Sarracenis nocte vnâ * iaculantes mirâ se probitate defensarunt: & machinis ad extremū concrematis, Regem & suos inde recedere compulerunt, dolētes nimis, quod tam diuturnum laborem inefficacem ita perdidissent. Annum sequentem *M.* vide- A. Dn. 1112. licet *C.XII.* Rex & Hierosolimitæ à bellis, DEO miserante, habuerunt quietum: Antiocheni verò solito tristiorem eum duxerunt, *Tancredo* principe defuncto, & morte suâ finitimos hostes in se proteruiùs insurgere, irritante. Obstitit tamen pro posse improbis *Rogerus* defuncti cognatus, principatus Antiocheni successor effectus. *Anno M.C.XIII.* mense Martio, cōtigit Solem quasi quartā formæ suæ par- A. Dn. 1113. te, ac si cornutū, prius à summo, demùm ab imò videri, à mane vsq; ad tertiā; nec tamē claritate suâ omninò priuari. Incertū sanè, vtrū ex cōcurrente occursu Lunę tūc XXVIII. eclipsim passus sit Sol; an aliquid prodigiū extiterit. Æstiuo deinde tēpore cōgregati *Turci*, flumine transmeato *Eufrate*, per Siriā, inter Damascū & Antiochiā trāseuntes; & inde per Phœnicis regionē inter Tyrū & Paneadam, quæ & Cæsarea Philippi dicitur, peruagātes; mari etiā Galileç circūito, & terrā Neptalim & Zabulō versus Austrū peragratā: tādē se inter duo flumina, *Ior*, sc. & *Dan*, incluserūt, in insula parua quidē, sed fluminū ambitu circūclusa, pōtibus etiā duobus hinc inde munita

A. D. 1113. castra sua collocātes. Qui locus adeò oportunus eis erat & cōmodus, vt & inde quò vellent, excurrere possent; & impeti vel angustiari nō facilè possent, artis pontium meatibus muniti. Quem locum cùm Rex & sui, audito hostium accessu, præoccupare festinarent, à *Ptolomaida* moto exercitu, insidias incurrerunt ab hostibus sibi iā exinde paratas, adeò periculosè, vt Rex ipse, & vexillo & temptorio peroptimo amissis, vnà cum Patriarcha fugere cogeretur, milia fermè triginta, & peditibus mille ducentis, heu, prô dolor! extinctis. Contigit & hoc Regis immoderatâ prorsus & inconsultâ festinatione: qui militiā suā non exspectatā, improuidè nimis & inconsideratè præcesserat, nec consule Tripolitano, nec principe Antiochiæ Rogero sibi adhuc sociatis. Qui cùm venissent, audito quod acciderat, Regis immodestiam culpantes, in monte prefatæ insulę præminente, castra sua & ipsi locauerunt. *Maledoctus*, insulanorum illorum Dux dicebatur; qui rege Damasci *Tuldequino* sibi sociato, insulam illā asseruabat sibi diutiùs; nec vllam cōgrediendi secum facultatem Christianis præbebant. Coërceri tamen non poterant Insulani à montanis, quin cateruatim procedentes, & Christianorum vastarent terras, & victualia sibi in Insulam conuectarent. Tunc & hi qui subiecti fuerant Sarraceni, à Christianis recesserunt, angustantes eos vndique; & nec nuncium ab aliis ad alios dirigi sinentes. *Neapolim* ipsam, antiquitus *Sichem*, vel *Sichimam* nuncupatam, interim occupauerunt hostes, & penitus diripuerunt. *Ascalonitæ* & *Arabes* Hierusalem adeuntes, antemurale vrbis occupauerunt; messes multas ibi congestas succedentes, sequentique nocte, lætantibus Hierosolimitis abscesserunt. Nec qui in vrbibus vel oppidis erant, nec qui in castris de se inuicē rescire poterant: ita planè in angusto positę erāt res Christianorum, vt nec messis, quæ plurima eo anno prouenerat, collegi posset, sed in agris relicta periret. Turbatur & mare plus solito; & vel piscandi maritimis denegat facultatē: concutitur & terra bis, terræmotu horrisono; & ædificiorū euersionem, arescentibus præ timore minatur mortalibus. Obsederant omnia Christianorum loca, profunda silentia: quædam mortis imago stupefactos, & præ pauore penè exangues, vniuersos ibi obtexerat Christianos. Intelligebant euidēter omnes qui sanum aliquid sapiebant, irati sibi DEI hanc esse vindictam. Taliter duobus integris mensibus afflicti, tandem, miserante DEO, & iram in gratiam conuertente, respirauerunt Christiani. Nam aduentantium de transmarinis partibus peregrinorum copiis, videntes Insulani illi exercitum indies augeri Christianorum, DEO eos perterrente, secesserunt post duos menses in partes Damasci; & Regi cum suis, facultas patuit in Ptolomaidam reuertendi. Vbi & *Comitissam Siciliæ* Rex repperit applicuisse, *Rogeri* fratris Rotberdi Guischardi, quondam coniugem. Postmodū suam regis futuram vxorem. At verò *Maledoctus*, Damascum cum *Tuldequino* rege ingressus, nec morâ, iudicante DEO, dolo ibi à quodam sicario peremptus, & affligendi Christianos facultatem perdidit & viuendi: vir, quondā & diuitiis & armis potentissimus inter omnes Turcos, & in omnibus actibus suis astutissimus.

A. D. 1114. *Anno M. C. XIV.* prius *locustarum* multitudine infinitâ ex Arabiæ partibus conuolante, territorium Hierosolimitanum, per dies aliquot vehementer vastatum est: mense Aprili vel Maio & sequenti *terræmotu* horribiliter cōcussum; *Mamistriæ* vrbis pars nonnulla subuersa; in regione quoq; Antiochia plurima oppida, quædam media, quædam ex integro, solotenus cum parte plebis subruta: itemque in vrbe quam *Mariscum* nuncupant, populus vniuersus repentinis ædificiorum ruinis præfocatus, heu prô dolor! terribiliter & miserabiliter extinctus: in Eufratesia etiam opidū, quod *Trihalec* nuncupant, funditùs euersum.

A. D. 1115. *Anno M, C, XV*, Turci, solitâ proteruiâ regressi, & castra vbi solebant inter Antiochiam & Damascum locantes, & Hierosolimitas & Antiochenos rursus contra se compulerunt conuenire: *Tuldequinum* quosque Damascenorum regem, morte Maledocti, dolosè ab eo peremptí, exosum sibi factum, cum Christianis coëgerunt pacem facere, metuentem, ne non posset eorum impetus solus sustinere. Verùm cùm & Damascenos comperissent Christianis fœderatos, contra se ad bellum conuenisse, clanculo recedentes, occultantesq; se in caueis delituerunt, donec & Christianos, Antiochiā Antiochenos, & regem cum suis Tripolim, & Damascenos in sua comperissent recessisse; arbitrantes quòd Turci Eufrate transmisso in sua & ipsi remeassent. At verò *Ascalonitæ* interim, Regis & exercitus Christianorum absentiā furoris suis faciendi nactos

se occa-

se occasionem rati, concurrunt, *Iopem*, classe Babylonicâ, septuaginta fermè naues habente, roborati, terra marique obsidentes eam, & fortissimè oppugnãtes, adeò vt etiam scalis secum ad hoc delatis murum contenderent ascendere, & comprehendere se vrbem posse putarent. Verùm ciuibus paucissimis quidem & debilibus, fortissimè tamen se defendentibus, cùm, quod frustra sperauerunt, non valerent, DEO protegente suos, efficere, portis vrbi igne iniecto combustis, recesserunt confusi, ne ab Hierosolimitis superuenientibus opprimerentur metuentes. Post dies tamen decem obsidionem eandem terra marique repetentes, fortissimisque inuasionibus vrbem impetentes, DEO pro suis resistente improbis, cùm nihil efficere præualerent, inualetudinem suam stupentes impii, recesserunt; plures secum de suis, occisos ibi, deferentes, de caballis quoque suis pluribus amissis. At verò hi, de quibus supra dictum est, *Turci*, Christianos excessisse comperientes, de latebris suis erumpunt, & stationis solitæ locum rursus occupantes, per regiones Syriæ discurrebant, rapinis & incendiis quæque poterant, vel oppida vel villas, pessundantes. Quâ rursus Antiocheni necessitate in exercitum coacti, maluerunt se discrimini committere, quàm totiens ab improbis fatigari. Vnde, nec Hierosolimorum, nec Damascenorum, sed solius DEI expetentes auxilium, & exspectantes, licet admodum pauci, audacter tamen innumeros & expetierunt hostes & impetierunt: adeò, vt, quamuis validissimè repugnantes, tamen, DEO propugnante, tandem eos fugam inire compellerent; & relictis omnibus, armis quoque proiectis, terga victoribus cedenda præbere. De quibus tria millia occisi, capti verò quàm plurimi: reliqui omnes & tabernaculis & vtensilibus, vecturis quoque, & pecuniis omnibus adeò nudati diffugerunt, vt equorum, mulorum, camelorum non fuerit numerus captiuorum; quadringenta quoque millia æstimata sint aureorum: &, quod his omnibus maius atque præstantius est, recuperata quàm plurimorum captiuorum libertas Francorum, siue Sirorum. Verè mirabilis in cunctis operibus suis DEVS. Ecce cùm multi fuissent simul Christiani, tam Hierosolomitæ quàm Antiocheni, vel fugerunt victi, vel omninò parum profecerunt. Nunc soli cùm essent Antiocheni, paucitate suâ prouocatam in prælium plurimam hostium multitudinem, DEO fortes, fuderunt, strauerunt, captiuauerunt; tantaque cœperunt spolia, vt & æstimationem, pondus & numerum vinceret multitudo. Quare hoc? nisi vt euidentissimis clarescat indiciis in nullo nisi in DEO gloriandum homini, qui per se nihil valens, audet tamen gloriari, quia in seipso fecerit virtutem, & non in DEO? Cuius præsumptionis timore, nihil apud DEVM abominabilius, nihil esse execrabilius potest: sicut è diuerso, nihil gratius, nihil acceptabilius, quàm verè humili & deuoto corde intelligere, quia omnia opera nostra operatur nobis ipse. Verùm, quos ita per se protegebat pius; per se quoque ipse corripiebat iustus. Eodem anno & *Mamistrian.* terræmotu subuertens, vrbem olim satis illustrem; & pleraque alia in territorio Antiocheno loca, horrore simili concutiens. Eodem anno & *Arnulfus* Patriarcha, à quodam Romanæ vrbis legato de sede sua eiectus: sed ab ipso populo Romano, Romam veniens, ad suam sedem rediit, restitutus. Quo tempore & Rex Hierosolimorum in Arabiam profectus, castrum ædificans in monte quodam naturali situ satis munito, *Regalem* hunc *montem* nuncupauit: Custodes ibi & habitatores idoneos ponens; quorum obiectu prædonum latronúmue ex Arabia erumpentium præpedirentur excursus. Quod castrum tribus a Mari rubro distans mansionibus, quatuor ab Hierosolimis disparatur diætis. *Annum millesimum centesimum decimumsextum*, Hierosolimitæ, DEO fauente, bellis duxerunt quietum. Quo anno Rex cum ducentis militibus *Arabiam* ad ipsum vsque *Mare Rubrum* perambulans, *Helim* ciuitatem, primam Israelitarum post transitum Maris rubri, mansionem, intrauit, habitatoribus omninò tunc vacuam: incolis eius aduentus Regii timore, Mare Rubrum nauigio * alterius ingressis. Peragrato ibi litore maris; & ruboris eius causa, non in aqua, cuiuslibet maris aquæ simillima, sed in arena esse animaduersa, Rex cum suis *Montem Regalem*, & inde *Hierosolimam* reuersus, *Comitissam Siculorum*, non legitimè ductam vxorem, mortis timore perterritus, ablaterauit, ei, quam pelicis amore dimiserat, reconciliatus vxori legitimæ adhuc viuenti. Ita corripuit eum DOMINVS, & correxit, mortis timore liberans reum à morte.

A.Dni. 1115.

A. Dn. 1116.

A. D. 1116. Verum de situ *Maris Rubri*, quia se obtulit occasio, hoc breuiter memorandum: quod ab Oceano deriuatum, a parte Australi versus Septētrionem porrectum, nec longè à monte *Syna* terminatum, à Mediterraneo mari, versus Iopem & Ascalonam, quatuor vel quinque mansionibus dicitur abesse; & sinu latissimo totam Ægyptum, Numidiam quoque & Æthiopiam à Septētrionali plaga concludere. Vnde mirandum nimis quonam modo *Gyon*, qui & *Nilus*, de Paradiso in Oriente, vt credendum arbitror, sito, versus Ægyptum tendere possit; *Eufrates* quoque Armeniam, Mesopotamiamque permeare, cum inter primos ortus suos, & eas quas pertranseunt regiones memoratas Mare Rubrum, flumina hæc habeāt interiectum. Nam, quod post longos terrarum tractus subterraneos, cursus suos, nouis quasi ortubus, probantur super terram sæpius efferre, mirum vel ipsum Mare Rubrū, siue inter siue subter currendo, possint memorata flumina pertransire, vt ad ortus, quos post Mare Rubrum renouant, possint peruenire. Potest & hoc, qui omnia potest, facere DEVS: quo autem modo fiat, nec visu, nec auditu, nec lectione vnquam potui vestigare. De Scripturæ tamen Sacræ veritate, nullo nos modo oportet dubitare: docentis memorata flumina, & de Paradiso illo prægrandi fonte, ortus primos habere; & ipsa esse, quæ iam dictas regiones vel circumire noscuntur, vel permeare. Quibus autem, siue per medium Mare Rubrum directis quidem meatibus, sed ignotis; siue quamlibet sinuatis, subtus terram circuitibus, ad nota vsque defluant loca: quia peruestigare non valemus, eius hoc totum dimittamus prouidentiæ, quem & in supinis præcelsorum montium cacuminibus, viuidos ortus fontibus dare videmus; & *in nubibus*, sicut & Scriptura dicit, *aquas ligare* perspicimus:
Iob.26,8. quem denique in cœlorum sublimibus, aquas ab initio locasse, & perpetuò continere non dubitamus, visibili hoc cœlo, hoc est, firmamento, in diuisione aquarum mediè librato. Sed iam ad historiæ ordinem recurramus.

A. D. 1117. *Anno M. C. XVII.* hostium vice Hierosolimitanum totum ferè territorium infinitæ multitudines occupauēre *locustarum*, ita cateruatim continuatimque de pessundatis iam locis ad alia procedentes pessundanda, vt ex deuoratis cunctis virentibus terræ perpendere euidenter liceret Dominum præcepisse locustæ in disciplinatorum deuorare terras incolarum: si fortè reuertentes ad cor animaduerterent peruersi quàm non locustis vastandi, sed ipsis Sarracenis tradi mererentur trucidandi. Sequente Iunii mense, *Luna* post galli cantum prius tota rubea intuentibus visa, dehinc vsque ad luminis extinctionem fusca effecta, vtrum vel sanguinis effusionem rubore, vel nigredine famem futuram protenderet, aut ex obiectu terræ vmbrata eclipsin solitam pateretur, suspectos coniectores fecit: post duas ferè horas, pleno terciædecimæ formæ suæ fulgore recepto. Solet enim circa plenilunium Luna obiectæ inter se & solem terræ, quasi acuminatam vsque ad se vmbrā, vel tota vel ex parte incurrere: ac sic fulgoris sui dispendium, donec eandem vmbram alibi magis, alibi minus sibi * propinquitatem, euadat, ferre. Quod ne omni plenilunio eueniat, ea facit causa, quod Luna non eâdem semper viâ Zodiacum peruolat. Vnde tunc solum, iam dictum luminis patitur defectum, cum eas cœli partes plena peragrat, ad quas vsque maiores oppositi terræ tumore vmbras suas altius possunt efferre; Solisque deorsum currentis, accurrente desuper Lunâ, radios præpedire: Quod cum euenit, nescientes causam mirari facit, & portentum aliquod suspicari, cum naturalis Lunæ cursus in causa tunc sit, & efferentis se altiùs quàm Luna currit, vmbræ terrenæ incursus. Verùm hoc breuiter intimato; historiæ res gestas vt cœpimus, exsequamur. Secutus est locustæ pestem, sexto Kalend. Iulii horribilis nimis *terræmotus*, iram DEI præmonens citius debere placari. Concutiebantur ad ruinam ædificia, vt dura hominum stolidorum ad pœnitentiam concuterentur corda. Ædificatum per idem tempus castrum quoddam prope Tyrum, Rex *Balduinus*, quod intra quintum ab vrbe lapidem situm, *Scandaleon*, id est, campū Leonis, antiquitùs aiunt, nuncupatū: cuius diruta Rex diligenter reparans, custodes in eo idoneos locauit, vt eorum potentia, & prædonum excursus coercerentur Tiriorum, & futura eiusdem vrbis præpararetur obsessio. Secutum est eodem anno, mense videlicet Decembri, tam mirabile quam insolitum signum in cœlo: cœlum ipsum, scilicet in Septentrionali plaga, primo noctis conticinio, ex magna parte igneo siue sanguineo fulgore respersum, radios albuni coloris ab imo sursum mixtim habens interpolatos,

polatos, & nunc ante, nunc retro, nunc & in medio subitis mutationibus intermixtos: inferior autem pars cœli, quam dicunt *orizonta*, quadam quasi noua albescat aurora: primam verò eiusdem vel ruboris vel alboris frontem maior quædam & clarior præcedebat velut Oriens Luna, adeo vt circumiecta quæque subtus loca clariùs vndique candesceret, eodem fulgore illustrata. Coniectabant qui hoc suspiciebant signum, vel multum sanguinem in bello præsagari fundendum; vel alias quaslibet, & terribiles rerum portendi mutationes humanarum. Qui modestius sapiebant, nihil temerè censebant suspicandum, sed *dimisso diuinæ prouidentiæ & rerum & temporum moderamine, de sola morum peruersitate corrigenda, & imploranda propitiatione diuina laborandum*, commonebant. Defunctarum tamen post ante annum sublimium in hoc seculo personarum, plures præmisso præsignari casus opinabantur; Romæ *Paschalis* Papæ, mense Ianuario; Hierosolimis *Balduini* Regis, mense Aprili; *Arnulfi* quoque Patriarchæ, & Imperatoris Græcorum *Alexis*: nec non & alias aliorum defunctorum per idem tempus plurimorum huius Magnatorũ mundi. A. D. 1117.

Anno M. C. XVIII. Rex *Balduinus* elapso mense Martio, cum vrbem versus Ægyptum sitam, quam *Pharamam* incolæ nuncupant, diripuisset, die quodam Nili littora cum suis peragrans, cum de piscibus eiusdem fluminis in præfato opido comedisset, irritatum noxii cibi nouitate, acerbissimè sensit veteris plagæ suæ dolorem renouari: adeo vt equitare non valens letica de papilionum sudibus facta decubans, vsque ad villam quæ dicitur *Laris*, Hierusalem rediens, reportaretur. Vbi cùm esset, cicatricis inremediabiliter dolentis langore, per dies ingrauescente, ad mortem vsque perurgetur; & inter suos non sine grandi dolore & luctu cunctorum, defungitur, octodecim annis in regno Hierosolimorum exactis. Cuius intestinis lotis, qui aderant diligenter, & sale conditis, Hierosolimam, funeris baiuli, mœsti omnes properant Regis commilitones. Accidit sanè mirâ & inopinatâ, Dei, vt credendum reor, ordinatione, vt eo die & horâ quo *Pascha floridum* celebrans ex more populus Hierosolimorum, solempnem ageret processionem, de monte Olíueti in valle Iosaphat descendens cum Palmarum Ramis, militia quoque regii funeris latrix occurreret eidem processioni: sed plorans cantanti, dolens gaudenti, gemens & vlulans exultanti. Verùm re, sicut erat, cognitâ, facta est lugentium, quæ cantantium erat, processionalis tota caterua; totusque ille est in planctum chorus conuersus. Vlulant Franci, lamentantur Syri, Sarraceni & ipsi qui subiecti seruiebant, tristantur. Quis enim se continere à fletibus tunc posset, vbi totius patriæ propugnacula in vno cerneret corpusculo concidisse? Itaque in tanto dolore, quod supererat curatum est exequiarum & sepulturæ: & sepelierunt eum, regiâ ambitione, in Golgotha iuxta germanum suum, regem videlicet Godefridum. Cuius Mausoleo epitaphium inscripserunt, versibus heroicis conscriptum. Deinde inito salubri consilio Hierosolimitæ, defuncti cognatum regem sibi illicò creauerunt, alium *Balduinum*, & ipsum consulem Edessenum, diuinâ prouidentiâ Hierosolimis, gratia colloquendi cum cognato, tunc positum: sed cui colloqui morte præuento non potuit, communi electione in regnum sepulto successit: ipso quidem die electus ab omnibus, sequenti vero Dominicæ Paschæ die, Regali vnctione consecratus: Videlicet præcauentes ne dilatione, vel ab hostibus aliquid contra se præsumeretur audaciùs, vel ab ipsis Christianis maligniùs nouaretur, ambitione instigante. Contra nouum regem noua confestim emergunt bella: cum eodem subsequente æstiuo tempore *Babilonii* simul, & *Damasceni*, viribus & copiis in vnum apud *Ascalonam* coactis, ad quindecim equitum & viginti peditum millia conuenientes, Christianum & populum & nomen exterminare pararent. Classis insuper non modica, in portu Tyri applicata, & arma & victum exercitibus conuectarat copiosum. Audientes itaque & Rex populusque Hierosolimorum, bellum sibi parari tam periculosum, Tripolitanos simul & Antiochenos per legatos euocant; & simul cunctis vndecunque viribus contractis contra hostes prope Ascalonam properant, castra sua è regione castrorum ita locantes, vt & videre & videri semper ad inuicem possent. Verùm quia & illi Christianis, ex numero; & isti Sarracenis, ex animo valde formidabiles erant, per tres continuò menses, alii contra alios sedentes, castra sua asseruabant, calentes vtrinque, & congressum semper differentes. Ita tandem diuturno affecti tædio Sarraceni, recesserunt absque prælio, co-

piam facientes Hierosolimitis, cum trecentis de Antiochenis ad subsidium secum retentis, Hierosolimam optato tandem reuertendi, Tripolitanis cum reliquis Antiochenorum ad sua prosperè regressis. A. D. 1119. *Anno ab incarnatione Domini M. C. XIX.* quæ & quanta Antiochenos inuoluerint mala, & veritas historiæ iubet euoluere, & horror magnitudoque cladis prohibet referre. Sed nescio quid Christianis præstaret, eorum ipsis malorum subtrahere verba, quorum illi pertulerint facta: Quin potius noceret etiam perditis, exempla subprimere eorum perditionis, quandoquidem & ipsis forsitam sit peruersis vtile, ipsorum exitio ab eorum deterreri imitatione. Quòd si fortè ipsis nihil conferat damnatis, quomodo & quare perierint nosse; sequentibus tamen celeberrimum, fortè potest, cognitis aliorum ruinis, aliis cauere ruinosis. Proinde non ignoraretur Antiochenos omnes ferè & nobiles & plebeios, vnà cum principe suo *Rogero*, prope *Arcasium* opidum, simul esse vnâ die à Turcis interemptos: quorum septem feruntur millia occisi; de Turcis verò, nec homines viginti. Ita vendiderat eos DEVS sine precio, qui corrupti fuerant & sibi abominabiles facti: adeò vt etiam princeps ipsorum *Rogerus*, adulter non vereretur esse publicus, pluribus ciuium & huius, & aliorum scelerum nequitiis, ducis exemplo inaculatis. Quin & dominum suum *Boamundi filium* in Apulia cum matre cogebat exulare: nec iure, vt princeps: sed crudelitate, vt tyrannus omnia agebat: nec DEO subiectus, nec hominibus modestus existens, dignus qui similibus esset prælatus. Ita superbia & luxuria omnia sibi apud Antiochenos vendicarant. Vnde non mirum si captiui criminum, & viciorum serui, traditi sunt hostibus perimendi: vt intelligant exitiorum exemplis concussi, qui verbis admoniti intelligere nolunt, Rom. 6, 23. *mortem esse stipendia peccati.* Prodierat quidem quasi ex adipe iniquitas Antiochenorum, vnde non fuit respectus morti eorum: dum iam Omnipotentis patientia, tantorum non posset culmina malorum vltrà ferre multa. Animaduertat hinc gens absque consilio & sine prudentia, quæ iram Domini irritare non pertimescit, commeruisse quidem se vt cessare faceret DEVS ex hominibus memoriam eorum: sed tamen eius exterminationem propter iram inimicorum esse dilatam; ne fortè superbirent hostes eorum & dicerent: *m. n. e. & n. d. f. hæc omnia.* Vnde nec peremptores Antiochenorum Turci de sua sunt in longum gauisi victoria, victi paulò post à paucis, qui de pluribus paulò ante triumphassent. Quod qualiter gestum sit, latiùs memorandum est: Cùm primo Turcorum aduentu permotus Antiochenorum & princeps & populus, Regis Hierosolimorum & aduentum implorassent per legatos, & succursum; *Rex* cum Patriarcha, relicto interim bello, nec longè à Iordane sibi a Damascenis intentato, ipsis tamen vno impetu de stationibus suis eiectis prius, & in fugam actis, Antiochiam festinabundus tendebat, eis, si ante bellum potuisset occurrere, auxiliaturus. Venerat cum eo & consul *Tripolitanus*, *Cæsariensis* quoque *Episcopus*, vice Patriarchæ Crucis Dominicæ baiulus. Qui, cùm Antiochiam peruenissent cum rege milites ferè ducenti quinquaginta, cognito, quod iam acciderat, Antiochenorum excidio lamentabili, & congruo planctu profecuto, euocant Edessenos, & bellum Turcis iterum inferre parant. Qui vndecunque congregati fuerunt ferè milites septingenti; contra viginti millia Turcorum pugnaturi. Quis hoc audiens non horrescat? Quis non contremiscat, tam dispari prælii apparatu? Quorsum hoc, nisi vt intelligant mortales miseri, non se in se debere gloriari; sed in eo solo, apud quem nil refert in paucis vincatur, an in multis? Quod intelligens aliquatenus Turcorum quidam, fertur cuidam militi Christiano, cùm animaduertisset eum linguam nosse Persicam, exprobrando dixisse: *Quæ est ista vestra, non audacia, ô Franci, sed insania, vt contra tam plurimos, tam paucissimi vel conuenire ausi sitis vel pugnare, cras procul dubio, vincendi à nobis, & ad nihilum redigendi? Scimus enim pro certo, quod dereliquerit vos DEVS vester; & legis suæ desertores, vos vltra non adiuuabit; frustra de eius confiditis adiutorio, cuius legem reliquistis, nec fidem, nec veritatem inter vos, vt solebatis, conseruantes. Nam si DEI vestri legem & fidem seruaretis, adhuc sicut solebatis, & terribiles nobis ex more, & insuperabiles essetis.* Heu, proh pudor! quòd perfidiæ fideles; & huius, à perfidis arguuntur! Erubesce, ô Christiane, sacræ legis transgressionem à tuis tibi hostibus obiectari: Erubesce, inquam, veritatem tibi à filiis falsitatis exprobrando prædicari. Nam si in via DEI ambulasses, habitasses

Deut. 32, 27. Manus nostra excelsa; & non Dominus fecit hac omnia.

habitasses vtique in pace super terram. Erubesce ergo, erubesce populus DEI; & toto corde conuerte te ad eum qui te & exspectat adhuc, & inuitat etiã per linguas inimicorum suorum ad se conuerti. Committitur itaque bellum sequenti die grauissimum, & vtrimque diutiùs acerrimè pugnatur. Victoria diu quidem anceps fuit, dum pars aliorum, ab aliorum parte ita superati sunt tandem, & in fugam acta, vt vsque Antiochiam fugerit disgregata à collegis pars Christianorum; & in Persidam, siue in Halapam pars maxima fugerit Turcorum. Rex etenim Hierosolimorum & Tripolitanorum consul cum suis, Crucis Dominicæ præsentiâ & virtute roborati, eius baiulum *Cæsariensem* nunquam deseruêre Episcopum: sed in campo belli semper & illæsi perstiterunt & inuicti, donec post biduum, nullo de Turcis redeunte ad bellum, inde sunt Antiochiam cum lætitia magna reuersi. Exierunt obuiam victoribus Patriarcha; & populus qui supererat Antiochenus: Omnipotenti DEO agentes gratias, & laudes debitas reddentes, quòd ira in misericordiam esset conuersa, & per virtutem gloriosissimæ Crucis, eius cultoribus victoria de hostibus, & vindicta fuisset restituta. Ibi Rex cum suis recreatus aliquantâ quiete, & totius regionis princeps & dominus ab omnibus fieri postulatus, Regno Hierosolimorum principatum adiecit Antiochenorum, multò latiùs hoc habens quàm veterum quilibet Israëlitarum. Inde Crucem Dominicam delectis perlatoribus commissam, Hierosolimam remisit, ipso exaltationis eius die, DEO disponẽte, Hierosolimis cum ineffabilis gaudii tripudio excipiendam ab omni populo fideliter, & adorandam. Cumque *Rex* Antiochiæ aliquanto tempore demoratus, mortuorum in bello ciuium prædia & possessiones vel hæredibus legitimis, vel congruis possessoribus locasset, viduas maritis, & protectoribus pupillos tradens, reuersus Hierusalem, Dominici Natalis die cum vxore sua coronatus est in *Bethlehem.* *Anno ab incarnatione Domini M. C. XX.* rex *Balduinus* venditores vel tritici vel leguminum omnes intra portas Iherusalem ab omni consuetudine absoluit, ipsam modii mercedem, quàm *iumagium* vocant, remittens. Audiens autem, cunctis deferentibus nunciis, rursum *Turcos* Eufrate transito Syriam ingressos, non tardauit postulatum *Antiochenis* contra eos ferre succursum: Cruce Dominicâ à clero Hierusalem & Patriarcha, humiliter quidem petitâ prius, & fideliter satis, sed omninò ægrè obtentâ, dum vel illi formidant sine illa proficisci; vel isti, illâ recedente pertimescunt remanere. Ita certabant inter se fidelis populi spes & deuotio. Vicit ea quæ vincere debuit, fraternæ miseratio charitatis; & necessitati periculi imminentis consultum est obuiandum fore potiùs quàm voluntati propriæ faciendum. Prosecuti sunt eam nudis pedibus, cum Patriarcha, clerus & populus Hierosolimorum vniuersus: sicque cum ea profecti sunt Rex & sui; populus & clerus, ad vrbem sunt flentes reuersi. Iam Turci Antiochiam vndique angustabant, totam circa regionem incursantes improbissimè: & egressum Antiochenis vel regressum vix vsque ad primũ ab vrbe lapidẽ patere sinentes. Qui tamẽ Regis aduentum prænoscentes, statim versus *Caliptum* se retraxerunt, tria Damascenorum millia militum euocantes sibi ad supplementum exercitus; & nec sic tamen Regi obuiare, vel cum eo congredi præsumentes: ad quos cum Rex propiùs accessisset, adeò vt iactis vtrinque sagittis, plures vndiq; vel sauciati vel interfecti corruerent, post triduum, recusantibus omninò bellũ committere Turcis, Christiani Antiochiam, Turcorum pars maxima in Persidam redierunt. Ita Crucis Dominicæ virtute perterriti, non ausi vel inire prælium Turci, Syriam, quam circa Antiochiam latiùs occupauerant, Antiochenis interim liberam reliquerunt. Rex verò Crucem Dominicam, cum debita honorificentia, Hierusalem remittens, ipse ad tempus Antiochiæ remansit, inimicorum prohibens præsentiâ suâ recursus. *Anno ab incarnatione Domini M. C. XXI.* regressus ab Antiochia Rex, congregato omni à Sidone vsque Iopem populo suo, transiens Iordanem, regem Damasci, cum Arabibus sibi fœderatis, Christianorum terras versus Tiberiadam vastantem, in sua refugere coëgit, solo aduentus sui nuncio perterritum. Quem Rex biduo insequens, cùm consequi non posset, reuersus ad quoddã castellum octauo à Iordane lapide à Damascenis ædificatum, *Iarras* nomine, obsedit illud: & machinis coërcens expugnauit, custodibus eius XL. Turcis ad deditionem, sub fœdere libertatis & vitæ, coactis. Quod obtentum, Rex ad solum vsque dirui fecit, perspiciens hoc nec sine difficultate magna,

A.Dn. 1119.

A. Dn. 1120.

A. Dn. 1121.

vel muniri posse vel retineri; nec sine grauissimo Christianorum nocumento, ab hostibus recuperatum possideri. Fertur hoc olim insignis in Arabia ciuitas extitisse, *Gerasa* nuncupata antiquitus, situ loci fortis, lapide magno & quadro altiùs fundata & sublimiùs murata, proxima monti Galaad, & quondam in tribu Manasse instituta. Quod superfuit huius anni, pace hostium, & vbertate glebę prosperum, Christiani, DEO fauente, transegerunt.

A.D. 1122. *Anno à natiuitate Domini M.C.XXII.* Rex à Ptolomaida exercitu moto, *Tripolim* est profectus, contemptum & rebellionem debellaturus *Pontii* consulis Tripolitani, repudiantis regi Hierosolimorum subiici, contra morem patris sui *Bertranni*; & debito ei hominio fœderari. Verùm, DEO volente, cùm Comes, meliore vsus consilio, debitam Regi subiectionem fecisset, pacati sibi & amici, rex & consul sunt effecti. Interea legationem *Antiochenorum* deferens Archiepiscopus quidam, Tripolim venerat ad Regem, succursum flagitans Antiochenis contra Turcos ferendum, totas circa regiones sine obstaculo deuastantes rursus longè lateque, & occupantes. Quo audito Rex gloriosissimæ Crucis Dominicæ præsentiâ munitus, continuò Antiochiam properat, trecentos secum lectissimos milites ducens, & equites trecentos, ad sua cęteris remissis. At verò *Turci* Regis aduentu, more suo perterriti, *Sardanium* castrum, quod iam obsederant, reliquerunt, ad sua se retrahentes. Rex inde, Antiochiam; Turci, ad incœpta recurrunt. Occurrit rursus Rex regressis: & nec sic gens congrediendi secum illa Parthica facultatem præstat occurrenti, more suo semper instabilis: nunc dorsum, nunc visum agiliùs quàm opinari possis hostibus obuertens, vt cùm eam fugere putes, recursum repentinum, & impetus subitos necesse sit caueas; & vnde te credas vicisse, videre ne vincaris obseruare oporteat. Ita gens perfida & quietis omninò impatiens, dum Regis & suorum constantiam peruiderent, & suam sibi nihil valituram astutiam, tandem ad sua recesserunt, congressum vitantes omnino, & victoriam sine sanguine Christianis relinquentes. Et cui alteri nisi gloriosissimæ Cruci Domini nostri IESV CHRISTI talis est assignanda victoria, in qua nec congredi ausus hostis, illæsus superatur; & victor, nullo sui dispendio victoriâ potitus, gloriatur? Quis non miretur, decem millia armatorum, mille ducentos timuisse? & vitato congressu ceu victos abscessisse? Proinde seruis Crucis absit gloriari nisi in virtute Crucis, in cuius cornibus, vt ait Scriptura, crucifixi est abscondita virtus; ea videlicet virtus quæ sequenter exprimitur, cùm dicitur: *ante faciem eius ibit mors: egredietur Diabolus ante pedes eius.* Pedes eius, baiulos eius, cultores, prædicatores eius esse aduertamus, ante quos Diabolum in satellitibus suis egredi, & fugere conspicimus, congredi verentibus & properantibus regredi, vt & fidelibus Crucis liceret cum ipsa Cruce ad sua reuerti. Ita cùm vsque Tripolim Rex Crucem Dominicam reduxisset, cum parte exercitus eam inde Hierusalem remisit, ipse cum reliquis Antiochiam reuersus. Interea *Balach* Admiratus quidam, astutiâ & malignitate nulli secundus, consulem Edessenum *Goscelinum* cœpit, & cum eo cognatum ipsius *Galerannum*, insidiis circumuentos, sociis eorum, centum militibus, crudeliter trucidatis. Reliquum huius anni spatium, neque Parthia, neque Babylonia Christianis fecit inquietum, Domino IESV CHRISTO donante & quietum eum esse, & fruge omnimodâ satis opimum.

(In the margin: ex Gal. 6, 14. — Habac. 3, 5.)

A.D. 1123. *Anno ab incarnatione Domini M.C.XXIII.* illa inter Imperatorem Almanniæ *Henricum*, & Papam Romanum diutiùs protracta discordia, tandem DEO est volente terminata, & regnum sacerdotio fœderatum, agente Papâ tunc *Calixto* secundo. Eodem anno *Venetici*, numerosâ satis & pulcerrimâ classe, centum videlicet nauium, præparatâ, Hierusalem adire & CHRISTI Domini, vel amplificare ibi nomen & cultum, vel roborare deuouerunt: *Carabos* insuper quàm plurimos, & naues onerarias, alias triremos, alias rostratas habentes: in quibus & magnæ proceritatis ligna posuerunt, construendis vbi opus esset machinis apta. Inerant autem nauibus, ter quina armatorum millia; equi verò non plus quàm trecenti. Itaque præcedente quidem anno, de terra sua egressi, in Insula *Curpho* nuncupata, hyemauerunt; isto autem qui nunc habetur in manibus anno, tandem in Syria applicuerunt: Quod priusquam fieret, contigit & regem Hierosolimorum, insidiis *Balach* circumuentum, abduci captiuum; & apud *Cartapetam* munitissimum eiusdem Balach castellum, in arce ipsius cum *Goscelino* & *Galeranno* reponi, diligenter obseruandum. Quo infortunio,

infortunio, quid iocundius Sarracenis; quid Chriſtianis triſtius horribiliuſque poſſet euenire, neſcio. Quod poſtquàm Hieroſolimis & circa per totam regionem vulgatum eſt, conuenerunt apud *Ptolomaidam* cum Patriarcha, proceres totius Hieroſolimorum regni ferè omnes, tractaturi inter ſe in tanto diſcrimine quid facto opus eſſet. Communi itaque conſilio & aſcenſu elegerunt & decreuerunt, Cæſareæ & Sidonis principem *Euſtachium* totius regni fore cuſtodem, virum vtique ſtrenuum armis, & moribus honeſtum, polentem conſilio, & nobilitate clarum. Huius præceptis Patriarcha & populus vniuerſus, omnes totius regni optimates obtemperare decreuerunt, quo vſque quid de rege fieri diſpoſuiſſet DEVS, rei exitu pateret. Cumque cognouiſſent *Babilonios* Aſcalonæ terrâ mariquc conueniſſe, *Euſtachius* Dux, & qui cum eo erant, legationem, Venetiorum claſſi obuiam miſerunt, lembis agillimis directam, imminens periculum inſinuantes eis, & ſperatum ſuccurſum obnixiùs ſibi accelerari flagitantes. Interim Babilonii *Iopem* claſſe multâ euecti, de nauibus cum ingenti ſtrepitu & piratico horrore exſiliunt: æreis tubis & clamoribus immenſis perſonantes vndique & vlulantes, circumuallant vrbem; & machinis erectis, muros inuadunt; tormentis perualidis ſaxa iaciunt, adeò fortiter, vt vltra iactum ſagittæ tanti lapides peruolarent. Arabes quoque & Æthiopes, qui plurimi pedites conuenerant, grandes in muros impetus dabant; alii tela, alii ſagittas, alii ſaxa ciuibus de muro ſe, pro poſſe, defendẽtibus, ingerentes. Nihil prorſus intentatum relinquebant hoſtes, vnde obſeſſos fatigari poſſe ſperarent. Nam & murum pleriſque in locis ſuffodere aggrediuntur alii; dum alii, defenſores è propugnaculis vel ſagittarum imbribus vel turbinibus lapidum arcere contendunt. At verò ciues, quamuis admodum pauci, indefeſsè impugnantibus obſiſtunt, non diebus neque noctibus è muris deſcendentes: ſed dum aliis alii impugnatores ſuccedunt, ipſi ſemper irrequieti, defenſandis muris perſiſtunt. Mulieres & ipſæ, viris deſuper laborantibus, deorſum collaborant, nunc lapides, nunc tela propugnantibus miniſtrantes; nunc ſitientibus potum, eſurientibus cibum offerentes. Verùm Sarraceni, cùm per dies quinque expugnandæ vrbi inſiſtentes, DEO ſemper ſuos mirabiliter roborante, non præualerent, audito Chriſtianorum aduentu Iopitis ſuccurrere feſtinantium, non auſi ibi diutiùs immorari, ſe in naues ſuas retraxerunt, depoſitis machinis, & membratim nauibus illatis. De quibus dubium non eſt quod expugnarent vrbem, ſi diutiùs eam impugnare ſecurè potuiſſent. Nam murum iam pleriſque in locis ſuffoderant, & propugnaculorum plurima confracta diſiecerant, tortorum fortiùs illiſione ſaxorum conquaſſata. Ita claſſe, LXXX.* ferè habente, verſus Aſcalonam retractâ, terreſtri prælio ſe præparant contra venientes aduerſum ſe Chriſtianos excipiendo. Nam de toto ferè Hieroſolimorum regno, duce *Euſtachio* præcipiente, iam apud *Ramatha*, vrbem quondam iuxta *Dioſpolim* ſitam, omnes ferè concurrerant arma ferre valentes Chriſtiani, glorioſâ CHRISTI Domini Cruce præſente freti admodum, & confortati: illâ autem à Patriarcha, & clero delatâ. Qui autem remanſerant Hieroſolimis, ieiuniis, vigiliis, orationibus, eleemoſynis inſiſtebant, fratribus ſuis & ſibi in tanto periculo poſitis propitium fieri DEVM enixiùs flagitantes. Dux & qui ſecum erant proceres, primo mane de *Ramatha* conſurgentes, ordinatis per acies agminibus ſuis, benedictione & abſolutione à Patriarcha populo datâ, cautè & ordinatè in hoſtes procedunt, apud *Azotum*, quondam Philiſtinorum vrbem quintam, congregatos, & bello committendo ſe maximo apparatu conglobantes. Sarraceni, more ſuo, de numero confidunt: de Crucis & Crucifixi virtute præſumunt Chriſtiani. Committitur igitur pugna duriſſima, & gladiis cominus res geritur. Quid plura? Placuit & hîc CHRISTO Domino, & ſuis conferre virtutem, & inimicis confuſionem inferre. Nam cùm milites hoſtilis exercitus, Chriſtianæ militiæ ordines & arma mirarentur, ferociſſimos eorum impetus ſuſtinere non ferentes, protinus verſi, pedites ſuos in campos dimiſerunt trucidandos: quibus pro libitu percutientium detruncatis, Chriſtiani victoriam ſibi cœlitus collatam congaudentes, quantum vel poſſunt vel audent inſequuntur fugientes, proſternentes omnes quos conſequi præualent, & inſtantiſſimi proſternendis incumbentes. Ita ſex hoſtium millibus peremptis, reliqui, quà vel quò quiſque potuit, euaſerunt. Nam ſedecim millia præliantium conueniſſe ferebantur, cum Chriſtiani ad octo

A. Dn. 1123.

A. Dn. 1123.

sint milia æstimati. Fugâ & strage hostiũ paratâ, victores ad castra læti redeũt, ditati opimis, trecentos camelos, & asinos quingentos, præ se minantes captiuos. Laudatur à suis CHRISTVS: & Crux magnificatur & Crucifixus, cuius virtute & dignatione redacti ad nihilum sunt inimici. Bello isto per omnipotentis Domini voluntatem & gratiam ita peracto, & Dominicâ Cruce Hierusalem Patriarchâ reportante, glorifico occurrentis populi processu, in loco suo reportatâ, post triduum de *Veneticorum* classe iocundi sunt rumores subsecuti: quæ cùm Ptolemaidæ applicuisset, intimatum est Veneticorum duci Babilonicam classem ab Iope reuertentem, ei, si cum sua classe occurrere vellet, DEO volente, obuiam fieri posse, & si ita sit voluntas in cœlo, comprehendi. Qui, suorum consilio, confestim classem suam bifariam diuisit, minorem eius partem versus Iopem festinanter ducens; alteram sequi à longè præcipiens: callens videlicet, ignaros ita in bellum & in periculum protrahi posse Sarracenos. Nec fefellit callentem opinio. Nam Sarraceni per mare vagantes, explorantesque si qua fortè peregrinantium in Hierusalem occupare possent nauigia, cùm octodecim naues de classe Venetica prospicerent appropinquantes, occurrerunt læti; & more suo tubis æreis clangentibus perstrepunt, grande sibi promittentes, tamquam de iam comprænhensis tot nauibus, emolumentum. Venetici pauitare se, & velle nec posse fugere simulãtes, ad solũ hoc bellũ differunt, vt, sociis superuenientibus, feliciùs pugnent. Quos cùm propinquantes etiam Sarraceni cernerent, velis & remis latiùs æquora prosulcantes, qui se priùs ad prædam cohortantes, alter alterũ præcurrere nitebantur, iam se tantùm propinquasse cœperunt pœnitere, cùm neque fugere iam possent, nec auderent pugnare. Ita Venetici, de victoria securi, in Sarracenorum classem irruunt; exangues iam præ pauore, & dissolutos Sarracenos aggrediuntur audacter; & naues eorum celeriter ingrediuntur, omnes in suis nauibus, ac si in agris messem, detruncantes. Incredibile fortassis iudicatur dictu, quod ibi factum fuisse fertur mirabile; occisorum sanguine vsque occidentium tibias exundante, nauium tabulatus plenos omnes horruisse: denique peremptorum corporibus in mare præcipitatis, tantus ex eis fertur fluxisse sanguis, vt totum, vsque ad quatuor ferè millia passuum, mare videretur rubuisse. Ita deletis omnibus qui nauibus inerant hostibus, naues omnes cum omnibus vel armis vel opibus, à Veneticis captæ sunt, & detentæ. Inde vsque *Ascalonam* percurrentes, alias quoque decem naues comprehenderunt diuersis victualibus onustas, lignis quoq; mirâ proceritate directis ad machinas componendas præparatis: alias etiam naues ad littus vsque fugitiuas, ignibus iniectis incenderunt; alias funibus præcisis, secum Ptolomaidam reduxerunt. Ita, qui terrâ marique conuenerant perdere Christianos Sarraceni, terrâ mariq;, sub eodem tempore, ferè omnes periêre. Inbelles putabant esse, quos regem sciebant nõ habere. Probauerunt eos sine Rege non esse, quibus CHRISTVM Regem experti sunt non deesse. Tenebant quidem in vinculis Regem Balduinum; sed liberatorem Christianorum experti sunt semper esse CHRISTVM. Qui, vt se etiam improbis probaret Regem esse Regum, ipsum quoque Regem Balduinum eodem anno, mirabiliter dignatus est de vinculis liberare, & regno potenter suo restituere liberatum, Eustachio duce per idem tempus defuncto, & *Guilhelmo de Buris* ad regni tutelam ei substituto. Verùm liberatio *Regis*, & eorum qui cum eo captiui tenebantur Goscelini & Galerãni, quo ordine euenerit, quia satis iocũda videtur esse narratio, nec prolixa videri debet nec onerosa. Fuerunt in *Edessa* vrbe strenuissimi viri, qui diuinâ, vt credendum arbitror, inspiratione permoti, posuerunt animas suas in manibus suis; & de captiuorum Regis & comitum liberatione, fortissimum inter se inierunt consilium. Nam fœderati inter se *Cartapetam* vsque peruenerunt, habitu pauperrimo contecti, simulque mercibus quibusdam vilissimis sarcinati, quas cùm se venales conuectare præmonstrarent, castrum totum perambulantes, explorabant diligentissimè quonam aditu ad carcerem possent peruenire, interiori castelli munitione cum ipsa arce priùs, si forte possent, occupatâ. Cuius custodes cùm prope portam inuenissent ludentes, ingressi sunt alter post alterum, tanquam, de facta sibi à castrensibus iniuria, querimoniam ad Magistratum deferentes. Vbi cùm primùm custodum lacrimabili conquestione, in se fecissent intentum, eductis subitò de subsemiciniciis suis pugionibus occultis, ipsum dicto citiùs necauerunt:

necauerunt: Dehinc arreptis, quas ibi inuenerunt, lanceis, omnes, qui cum ipso erant, peremerunt. Attollitur clamor ingens, & per totum etiam exterius castrum simul omnes perturbantur. Quicunque, exploraturi clamoris causam, ingressi fuissent, ante perimebantur, quam quidnam esset dinoscere possent. Ita centum de Turcis ibi feruntur necati. Claudunt deinde illi confestim portas, & carcere fracto Regem cum comitibus educunt. Inde scalis erectis, muri conscendunt fastigium: & in summa arce vexillum Christianorum exaltantes, suum esse, castrum exclamant. Conueniunt finitimi cum castrensibus vndique Turci, & interiùs illud cum arce castrum obsidentes, intus conclusos asseruant solicitè, ne quis eorum posset exire. Conclusi tamen, Rex & sui, de liberanda vita sua consultant inter se, nimis anxii. Quorum *Goscelinus*, sicut erat vir cordatissimus, paratum se dicit esse, pro communi periculo, proposito se discrimini exponere: *Cum tribus solummodo viris exibo*, inquit, *si hoc vobis complaceat, ô viri fortes, & proceres inclyti: &, si is qui cœpit cooperari nobis liberandis, voluerit misericors Dominus, Edessam vadam, & inde Antiochiam, vel etiam Hierosolymam, DEO volente, pergam, succursum vobis, quàm citiùs potero, & quæsiturus simul, & adducturus.* Collaudant cuncti propositum viri. Nec morá, consul cum tribus delectis comitibus, nocturnus simul & furtiuus viator, egreditur cautè, & hostiles custodias transgrediens, vnum de suis ad Regem, sicut simul contradixerant, eâdem viâ remittit: liberum sibi, miserante DEO, patuisse iter significans. Latitant diebus, & noctibus per deuia properant; tandemque ad *Eufratem* perueniunt. Nauigium non habentes, natando transeunt, consuli, natatus ignaro, duobus vtribus secum ad hoc delatis, impletis vento atque suppositis. Ita transmisso flumine, ieiuni & sitibundi properant. Tandem Armeniorum fines ingressi, victum sibi quæritare nec sic audent, etiam Christianos illos habentes proditionis suspectos; ideoque, & videri pauitantes, & agnosci. In tantis positi malis, solum sperabant, hocque sibi affore precabantur, diuinæ pietatis auxilium. Confectus famis atque itineris labore consul, dum sub arbore nuce pausaret, obdormit vepribus & foliis contectus. Processerat interim vnus de comitibus consulis, sicubi quid victus inuenire præualeret circumspectans. Occurrit rusticus quidam Armenius, & rogatus caricas cum paxillo panis latitanti sub nuce consuli dum offerret, agnoscens eum: *Aue*, inquit, *domine Gosceline: aue consul nobilissime, & tuis desiderantissime princeps. Quid hic agis? cur non properanter venis?* Neganti se Goscelinum esse, & adhuc occultare volenti: *Ne timeas*, rusticus inquit, *domine consul: ne me, te bene cognoscentem, suspectum habeas. Ita me saluet Dominus, quo modo salutis tibi, pro posse, cooperator, si iubes, existam. Age*, ait consul, *ô liberalissimæ mentis homo, miserere mei, per illam quam CHRISTO debes fidem & dilectionem te obsecro; nec me cuiquam maliuolorum meorum detegas, quæso: sed si quid volueris accepturus mercedis, vsque* Toruexel *castellum, me rogo perducito saluum.* Et ille: *Vxorem*, inquit, *habens & filiam infantulam, me cum illis tuæ fidei, & liberalitati à modo committo: animam meam animæ tuæ, nobilissime vir atque prudentissime, commendo: & patriâ & terrâ meâ, si iubes, pro te exibo libenter, duos quos habeo germanos vnà mecum adducens, & te cum eis, quò malueris deducens.* Quid multa? cucurrit rusticus & cum suis omnibus festinatiùs rediit. Imponitur consul rustici asellæ; & infantulæ, rustici filiæ, gerulus efficitur. Plorat infantula, in sinu consulis locata, & gerulum suum assiduis fatigat vagitibus. Tollerat & hoc tædium vir prudens, altiore consilio circumseptus: videlicet vt nihil minus quàm consul esse taliter gestatus, talisque gerulus occursantibus viatoribus crederetur. Tali comitatu comes deductus, tandem castellum suum *Toruexel* ingreditur. Læta fuit satis talium hospitum susceptio. Gaudent cuncti, simul omnes lætantur: Exultat vxor, familia tota congratulatur: fit rursus consul, qui fuerat exul; consolatus à suis, qui ab alienis fuerat desolatus; rursusque iam & consolator suorum, & alienorum desolator futurus. Remuneratur condignâ mercede consulis conuiator rusticus; & de paupere colono diues decurio efficitur. Liberatus itaque ab exilio consul, de captiuis liberandis, Rege videlicet & suis, sollicitus satis & anxius, contendit Antiochiam; & inde Hierosolimam percurrit: debitas liberatori suo laudes inibi persoluens, CHRISTO suas in monte Caluariæ compedes offerens ibidem suspensas; & alias eiusdem ponderis argenteas, pro munere, consecratas adiungens. Tractat cum optimatibus Regni de prouidenda liberatione Regis; & de acceleran-

A. D. 1123.

A. Dn. 1123. do ei succursu, quoscunque præualet cohortatur. Contrahitur vndecunque Christianorum exercitus, & *Tripolim* vndique conuenitur, vt inde *Carpetam*, quo rex cum suis tenebatur clausus, coactis omnibus copiis contendatur, Cruce Dominicâ à Patriarcha & clero, Tripolim iam delatâ. Inde *Antiochiam* festinat, qui apud Tripolim fuerat congregatus CHRISTI exercitus. Ibique Antiochenorum copiis secum assumptis, *Toruexel* vsque perueniunt. Vbi cùm profectionem per Armeniam pararent, tristi rumore subitò percelluntur, Regem rursus cum ea qua obsessus tenebatur munitione à *Balach* captum esse audientes. De Regis itaque desperantes liberatione, succursum, quem ei ferre satagebant penitus omittunt; & ad incursandum vrbem *Caliptum*, ne inanes redirent, consilium transferunt. Per cuius suburbana vastantes omnia, & quæcunque inuenire potuerunt diripientes, *Ptolomaidam* vsque remeauerunt, Ioscelino consule Antiochiam cum suis redeunte. Transmisso *Iordane* Hierosolimitæ, regionem monti Galaad & Arabiæ confinem percurrentes, regionis, quibus improuisi aduenerant, accolas diripiunt; captiuos quamplurimos de vtroque sexu, cum ingenti camelorum atque ouium prçda, Tiberiadam, & inde Hierosolimam redeuntes, secum adducunt, Cruce Dominicâ in loco suo decenter recolatâ. Superest vt iam de Rege, & eis qui cum eo clausi remanserant, quomodo eis interim contigerit, explicetur. Cum enim *Balaach* Regem, quem *Cartapetæ* vinctum cum reliquis cōcaptiuis dimiserat, turrem suam, vt supra relatum est, occupasse cognouisset; & Ioscelinum consulem euasisse, somnium, quo aliquando viderat à Ioscelino sibi oculos erui, secum reputans, anxius nimis & iratus, Cartapetam cum quanto poterat exercitu accurrit, quibuscunque præualet modis de recuperando prædio suo pertemptans. Et quidem, primò blandè Regem alloquitur, de vita & libertate; de saluo etiam vsque Edessam seu Antiochiam deductu fidem illi facere, & dare obsides pollicetur, tantùm vt suum sibi restituat præsidium. Cui cùm Rex acquiescere nollet, vel de fide Balach dubius, vel de accelerando sibi per Ioscelinum succursu nimis securus, efferatus animo Balaac, ad callida, more suo, conuertitur machinamenta: rupem, supra quam castrum erat situm, suffodi faciens; & stipitibus validis muri fundamenta suspendi, ac demum illatâ copiosiore materiâ ignem immitti: quo fulcimentis omnibus exæsis, rupes repente vasto hiatu subsedit; & vna de turribus, muri cedente fundamento, cum horrisono fragore decidens, Regem, & omnes qui cum eo erant, stupore simul & terrore nimio concussit. Ita non solùm liberationis sed & vitæ Rex & sui, omni spe amissâ, Balach se cum ea, cui inerant, altiore turre dedidêre, nihil nisi supplicium exspectantes. *Regi* tamen vitam Balach indulsit, & cum eo cuidam *nepoti suo* & *Galerrano*: eos autem qui Regi adiumento fuerant, alios quidem suspendit patibulis; alios decorians viuos, crudele suis spectaculum fecit; reliquis gladio trucidatis. Regem denique de castro eiectum, *Carram* vsque, cum tribus tantùm de suis, abduci præcepit.

A. Dn. 1124. His circa Regem ita gestis, *anno à natiuitate Saluatoris M.C.XXIIII.* dux *Veneticorum* cum Hierosolimitis, Dominici Natalis solemnitate apud Bethlehem, fidelium more, celebratâ, se cum omnibus copiis suis *Tyrum* vel *Ascalonam*, post Epiphaniam, obsessum ire, communi iuramento confirmant: Venetici quidem, ex more cum classe sua per mare; Hierosolimitæ verò cum toto tam equestri exercitu quàm pedestri à terra id fieri disponentes. Quibus, quia & militia pauca erat, & pecunia rara, *Patriarcha* & clerus preciosiora Hierosolimitanæ Ecclesiæ oppignorare compulsi sunt ornamenta, militiæ & clientelæ gratiâ conducendæ. Ita præparatus pecuniis, & armis instructus diligenter vterque exercitus, conuenerunt *Ptolomaidæ*, & ibi librato diligentiùs consilio, *Tyrum* potiùs adire delegerunt, faciliorem eius expugnationem fore arbitrantes. Obsidetur itaque ciuitas & de proximo vndique angustatur, quæ diuitiarum opulentiâ & maris præsidio circumfulta, nec dominari consueuerat vnquam, nec expugnari. Interea *Ascalonitæ* comperto Christiani exercitus abscessu longiore, solitâ proteruiâ ebullientes, Hierosolimam accurrūt, Vrbem se etiam obsidere posse putantes. Quorum de specula aduentu præcognito, Franci & Syri, qui ad vrbis custodiam fuerant relicti, accurrentibus occurrunt audacter; eorum quoque petulantiam, acri satis certamine excipiunt. Coguntur de propriis corporibus tuendis Sarraceni tractare, qui etiam Vrbis muros, vacuos defensore, præoccupare se posse frustrà præsumpserant. Committitur

mittitur pugna tribus ferè horis acerrima, ex eo potissimùm miranda, quod paucissimi plurimis adeo pertinaciter obsisterent in campo, nullius munitionis adiuti præsidio, vt, non dico cedere loco cogi possent, sed etiam in fugam agere confertissimos hostium cuneos præualerent. Quis non hoc Diuinæ virtutis opus animaduertat esse, gentem & locum sanctum, à profana impiorum ceruicositate, manifestè defendentis? Ita semel disgregati Ascalonitæ, vltrà se non potuerunt in aciem regregare; adeò præcipiti fugâ ruentes vt suspicionem fecerint insequentibus, quod fortè in præparatas vellent inducere insidias, dum fugiunt se fugantes. Quâ vel suspicione vel cautelâ reuocati, dato restandi signo, ad prædam se conuerterunt diripiendam Christiani, ei cuius gratiæ protectione vicissent, CHRISTO Domino, debita gratiarum vota persoluentes. Quibus hoc solum videretur magnum, si in tanto discrimine non perissent; lætabantur se præter spem etiam victores reuertisse, vt protectorem & saluatorem suum in omnibus agnoscerent esse CHRISTVM. Compulsi sunt hoc ipsum cõfiteri etiam Ascalonitæ, propria confusione admoniti, victos se stupentes, & fugatos ab eis, quos, non dico procedere in pugnam, sed nec aperire os audere præsumserant, & gannire. Quorum, ne quid deesset confusioni, latè patentes campos mortuis reliquerunt opertos; alii quamplures ad mortem vulnerati, aut in via semineces ruebant morituri; aut vix sua subire poterant mœnia moribundi. Euasissent planè pauci, nisi persequentes, vt dictum est, insidiarum reuocasset suspicio.

A. D. 1124.

HACTENVS MANVSCRIPTVS NOSTER.

Tom. ~~2~~ 1.
2e Partie